Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

2513

243
U-82

2010

ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ՀԱՐՀԱՐԱՆՔԱՅ ՎՐԱՅ

ԸՂՃԿԱՆ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

կամ

ԿՂՕԹԱԳԻՐՔ

243
U-82

ՅԻՇԱՏԱԿ

ՀՈԳԻՈՑ

ԿԱՏԱՐԻՆԵԱՑ ՄԱՄՄԵԱՆ

ԻՍՊԵՆԵՑՒՆ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ՀՈՐՀՐԱՆԱՅ ՎՐԱՅ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

ԿԱՄ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՀ

ԱՇԽԱՏՄԻՒԹԻՒՆՔ

Հ. ՔԵՐՈԲԷԻ Վ. ԻՍՊԵՆԵԱՆ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

ՎԻԵՆՆԱ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1875.

41316_ահ.

41

Քարոզեցողք զԱստուածային Քրիստոս, Որ սիրեաց զմեզ եւ մատնեաց զանձն իւր վասն մեր:

Գ. ԵՊԱՓՐԱԻ.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀԱՍՌ-ի Թ.Ա. Մոսինզոնի
անվան ՀԱՄԱՆԻՈՒՆ
24791-ԱՀ

ՔՐԻՍՏՈՍԱՍՆԻՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂ

Գիտեմ. համոզուած եմ թէ մտածականը անոնք, օգտակար ու հարկաւոր բան մ'ըլլալուն է փրկութեան՝ բայց առաւել եւս կատարելութեան հասնելու համար, մանաւանդ այն մտածականն որ Քրիստոսի չարչարանաց վրայ կ'ըլլայ: Իրաւ եւս Աղ է սուրբ Գրոց եւ վարդապետաց վկայութիւնն ալ. գնոյն կը հաւատանեն Սբբոց փորձն ալ. նոյնը կը թելադրեն հոգւոց առաքնորդք ալ. առ այս կը յորդորէ Հոգեսիրաց ջրմանկն ալ:

Սակայն կը նշմարեմ որ, սիրազվհատութիւն սիրէր՝ վախ մ'դէպ զկը պաշարէ: Մտածական ընելը շատ դժուարին է, կ'ըսեն, կամ գէթ գործադրութիւնը այն. յամառութիւնն

յառաջ չի բերեր՝ որ կը յուսացուէր կամ կ՚ապասուէր։ Մտածականը ձգել չէս ուզեր, կամ չես ալ կրնար. Հոգեւոր առաջնորդիդ կամ կոչմանդ կարգը առ այն գլեզ կ՚ատիպէ. բայց շարունակելու ալ չես խրախուսիր, կամ շարունակելէ մեծ հոգեւոր շահ մը չես տեսներ։

Չի կրնար ուրացուիլ որ, այդ վախգ բոլորովին մտացածին չէ. խոստովանելու ալ է թէ մտածական ընել շատ ալ դիւրին չէ, մանաւանդ նպատակին հասնելու՝ այսինքն այն հոգեկան շահը քաղելու համար, որ մտածականէ կը դիտուի։ Երկը հոգեկան կարողութիւնը — յիշողութիւն, միտք ու կամք — պէտք է որ համընթանան, որպէսզի մտածականէ օգուիլ եղլուի. ասկ ալ, իրաւ, ամենուն դիւրաւ յաջողցնելու բանը չէ։ Յիշողութեամբ մտածականին նիւթը՝ միտքը նկարուելու է. մտօք նոյնը սրտաճաղը է. կամքը զանազան օգտակար հոգեկան ըղձեր ընելու է։ Ասոնցմով բան օրինի պատահելը՝ մտածականը բաւական կը դժուարցնէ։

Առաջիկայ դէպքին յուսամ թէ

այս դժուարութեանդ յաղթելու ճար մը կ՚գտնայ գլեզ։ Կարդա, ու փորձէ։ Չեմ կրնար, կ՚ըսես, մտածական ընել։ Բարի է։ Սակայն կրնաս գոնէ աղօթք ընել. կրնաս գէթ աղօթք կարդալ. կրնաս անշուշտ կարդացածդ կամաց կամաց սահ սահ կրկնել։ Մտաւնիկս գլեզի այսպիսի աղօթից համար բաւական նիւթ կը ճարէ, մանաւանդ թէ բովանդակը անբնդհատ աղօթք մըն է։ Դու միայն հաստատութեամբ կարդալու յարատեւէ։ Մի վախնար. պարզ աղօթք մ՚ըսի կարճած առենդ, արդէն բուն իսկ մտածական եղած է ըսածդ։ Գէպքին գլեզ հոգ կը տանի առանց գլեզ խմցնելու, առանց գլեզ աշխատցնելու։ Ասկէ կ՚առնէ իր "Ըղձական մտածութիւնք,, անունը։ Մտածութիւն ձայնէն վերհիւս նէ, ըղձական անուանումը քաջալերուէ, որ ուրիշ բան ըսել չէ՝ բայց եթէ սրտիւ աղօթք ընել, որով եւ գուա Աղօթածիքը է մտաւնիկս։ Յիշողութիւն եւ միտք՝ մտածականին հարկաւոր մատուցքն են, այո. սակայն էականը չեն. բուն էականը՝ կամքը կամ սիրան է եւ սակէ բխած զանազան ըղձերը կամ

աղօթքները։ Առաջին երկուքը միջոց են. երրորդն է վախճանը։ Առաջինները մտածականի համար կարեւոր են, բայց՝ եթէ ոմանց դժուար են նէ, անհրաժեշտ չեն. անհրաժեշտը վերջինն է, որ շատ անգամ շատերու համար դժուարագոյն կ'երեւայ։ Ա՛ս մանաւանդ կը դիւրինցնեն քեզի առաջիկայ մտածութիւնը։

Սակայն յիշողութիւնն ու միտքն ալ օգնութենէ բոլորովին զուրկ չեն մնար։ Արդէն գրոյս նիւթը, այսինքն Քրիստոսի չարչարանքը, յիշողութեան դործողութիւնը՝ որ մտածականի պատմական կամ բնական մտան է, ինքնիրեն կը դիւրինցնէ։ Շատ դժուարագիւտ բան չէ՝ Չարչարանաց ամէնմէկ խորհրդոյն համեմատ Պատկերոյց մը եւ բոլոր կամ ժողովածոյք մ'ալ հոգալ, կամ գոնէ խորհրդոյն գաղափարը որոշակի մտքին մէջ կերպարանել. որով դիւրին կը յայտնի մտածութեան խորհուրդը նիւթապէս եւ կենդանի՝ յիշողութեան մէջ նկարել, որ բաւական դժուարաւ կը յայտնի՝ երբ որ վերացեալ ճշմարտութեանց վրայ ուղղի մտածական ընել. ատ ալ առա-

ջիկայ գլխոց մէջ այնչափ յաճախ չի պատահիր։ Ակէ ի զատ. առաջիկայ մտածութիւնք՝ աղօթք են, իրաւ. սակայն իւրաքանչիւր մտածութեան առաջին հատուածը այնպէս մը յառաջ կը բերուի որ, յիշողութիւնը կրնայ բաւական հեշտաւ մտածուելու խորհուրդը որոշակի մ'ըմբռնել. ուստի մտածութեանց ակիզբները այսպիսի = գծեր հանդիպին նէ, հասկնալու են թէ հոն քիչ մ'ատեն յիշողութիւնդ պիտի զբաղեցնեն։ Իսկ մտաց գործողութիւնը՝ որ մտածականի խորհրդածական մասն է եւ իւրաքանչիւր մտածութեան երկրորդ հատուածը, եւ երբեմն առաջինին ու երբեմն երրորդին հետ ալ կը հիւսի, քանի մը կարճ խորհրդածութեամբ բաւական կը դիւրինցնայ. աղօթքի ձեւով՝ մտածուելիքը որոշակի կու տայ առանց շատ մը նուրբ նկատութեանց թափառելու։

Բայց գլխաւորաբար կամաց կամ սրտի գործողութիւնը՝ որ մտածականի ըղձական մասն է, դիւրինցնել է մտաւենկանոս բուն իսկ եւ էական պաշտօնը։ Ինք, ամէն անգամուն որ այսպիսի . . . կէտերու պատահիս, առանց

դ.քեզ յոդնեցնելու՝ քեզի զանազան
կամայ կամ սրտի ըղձեր կամ ա-
զօթ.քներ ելուզանել կու տայ, զոր-
օրինակ՝ Ընդհակալութեան... Խոնար-
հութեան... Սիրոյ... Ցաւոյ կամ
զղջման... Առաջադրութեանց...
Համբերութեան... Համակամութեան
... Մեռուցման եւայլն... ըղձեր՝
միշտ ազօթքի ձեւով. բաւական որ
դուն կենաս քանի մ՚անգամ նոյնները
կրկնես՝ կրցածիդ չափ: Օրինակ մը.
չարչարանաց մէկ խորհուրդն որ պիտի
մտածես — բսենք թէ Ձաղկանաց
խորհուրդը — յիշողութեամբ նիւթը
մէյմը մտքիդ մէջ նկարելէն եւ քանի
մը պարզ խորհրդածութիւն ընելէն
ետքը, ալ շատ մտածմունք եւ պատ-
ճառներ շեղջել ու դիզելու մի յոդնիր:
Քիչ մը մտօք խորհուրդը սրտագրէդ
եաես, զգացիր որ սիրտդ կը շարժի իղձ
մ՚ընելու՝ Ընդհակալութեան... Խո-
նարհութեան... Սիրոյ եւայլն. ալ
հոգ կայնէ. մի Ջանար, մ՚աչխատիր որ
մտածութեանդ նիւթը շատ մը նկա-
տութեամբք արծարծես մտուցանես
աճեցնես. այլ զգացած իղձդ կրցա-
ծիդ չափ կրկնէ: Երբ նշմարես թէ

կամայ կամայ կ՚սկսիս պազիլ կամ
ցրուիլ. դարձիր՝ նորէն ինքզինքդ ար-
թնցու ի սկըզբան սիրտդ շարժոյ կը-
տորը մէյմ՚ ամբողջ, մէյմը մաս մաս
կրկնելով. եթէ նորէն ըղձեր գտաս,
դարձեալ կայնէ, մինչեւ որ սիրտդ կրշ-
տանայ. ապա թէ ոչ՝ մտածութիւնդ
տար յառաջ: Ըղձեր առատապէս քե-
զի կը ճարէ մտաւնիկդ, մտածականը
քեզի հեշտ կ՚ընէ, եւ նպատակիդ
դեպուղիղ կը հասցնէ: Զբաղէ ա-
տենցմով որչափ կրնաս. եւ վտահ
եղիր որ, այս ճամբով յարատեւելու
որ ըլլաս, մտածականի հոգի կ՚ստա-
նաս Աստուծով. եւ այն հոգեկան օ-
գուտն որ մտածականէ կը յուսայիր
ու կ՚սպասէիր, անկասկած կը յաջողի,
այսինքն հոգւոյդ փրկութիւնը՝ սրբու-
թիւնդ ու կատարելութիւնդ:

Ջանա խրախուսանօք մնանել մօքդ
խաչելեալ Սիրոյն անգուռնդը. հիմա-
կուբնէ զմայլէ այն անհատնում մտա-
ծութեամբ որ ընդ բովանդակ յաւի-
տեանս նկատելով ու զմայլելով չկա-
րենաս պիտի հատցնել: Ա՛յո, քրիս-
տոսասէր ընթերցող. Քրիստոսի չար-
չարանաց խորհուրդը անհուն անգունդ

մըն է, որու տարածութիւնը՝ Աստուծոյ ամենազօր Կարողութիւնը սահմանեց. խորութիւնը՝ ամենարատեստ Իմաստութիւնը փորեց. իսկ մէջը՝ ամենաբեր Սէրը արգասաւորեց: Կարողութեան անդունդ մըն է՝ այնչափ ընդարձակ որ, աստուածացեալ Մարդոյն՝ բովանդակ կրցածը կրել տուաւ: Իմաստութեան անդունդ մըն է՝ այնչափ խորունկ որ, բաւական եղաւ մարդացեալ Աստուծոյն փառքը՝ վշտաց ու անարգութեան մէջ իրրեւ թէ ընկղմեալ եւ ծածկեալ բովանդակ: Սիրոյ անդունդ մըն է՝ այնչափ արգասաւոր որ, երկիր ու երկինք անապատական դանձերով ճոխացուց: Զարչարանաց այս անդունդին տարածութիւնը կամ երեսը՝ Քրիստոսի մարդկութեան — մարմնոյն ու հոգւոյն — վշտերն ու անարգանքն է. խորութիւնը՝ այն փափուկ հնարքները, այն չքնաղ դիտեբը, այն սքանչելի պարագայներն են՝ որ անմկին են չարչարանաց ամէնմէկ խորհրդոյն ամենափոքր մասնիկն. իսկ մէջը՝ զեղուն ակազներն է անչափ շնորհօք, զորանք պղպեղերեց մարդկան փրկութեանը՝ սրբութեանն ու կատա-

րելութեանը օգտին: Զարչարանաց երեւելի մասը, այսինքն չարչարեալ Աստուծոյ վշտերն ու անարգանքը, զմտածող սիրտը ի վշտակցութիւն եւ նմանողութիւն կը շարժէ, ամէն արատաճական յարմանք կը կարէ կ'ատակէ ու կը մաքրէ: Իսկ անհերեւոյթ մասը, այսինքն չարչարեալ Աստուծոյ սիրոյն հանգամանքը, զմտածող սիրտը կը վառէ կը հալէ եւ ի վախճանի յԱստուած կը փոխարկէ՝ ակրա ու անբաւ սիրով միացնելով Արարչին հետ, որ արարածոյն վերջին վախճանն ու կատարելութիւնն է:

Մտիր ուրեմն վստահութեամբ՝ այդ անդունդը. մի վարանիր, մոլորեալ վախ չկայ. առաջնորդդ ապահով է: Ձեռքինդ աշխատասիրութիւն է, անձնական հեղինակութիւն մը չէ. հոգ աշխատասէրը սեփական հանճարոյ պարծանք չունի ամենեւին, քանի հոգեկան շահուդ միայն ուշ ունի: Զարչարանաց պատմական մասին բուն հեղինակը Աւետարանիչք են, իսկ խորհրդածական եւ ըղձական մասին՝ սուրբ եւ հոգեկիր անձինք են, Օգոստինոսք, Բոնաւենտուրը, Ռեհնար-

դոյք եւ պլք, որոնք քան իւրաքան-
չիւր ջնջումն անդն սրտի գեղմանց այն
պքանչելի խորհուրդը նկատեր՝ մեզի
ալ աւանդեր են: Իսկ ուրիշ շատ բա-
րեպաշտ վարդապետք, որ այն նիւթին
վրայ մանաւանդ ճառեցին, զոր-
օրինակ Լիպսուորեանք, Բոնաներեանք,
Բերգամեանք, Ոսկեպղեանք, Կրա-
սետք եւպլք չեն քաշուիր ամենեւին՝
անկեղծութեամբ խոստովանելու թէ
այս նիւթիս վրայ գրածնուն մէջ քիչ
բան իրենցմէ է. ինչ որ արդէն հոս հոն
բաւած գտեր են, անոնց ծաղիկը՝ այս-
ինքն այն կէտերն որ միտքը բաւական կը
լուսաւորեն ու սիրտը քաղցրութեամբ
կը շարժեն, քաղեր՝ անով իրենցինը
հիւսեր են, շատ տեղ ամբողջ հա-
տուածներ իրարմէ օրինակելով, ինչ-
պես հետամուտք կրնան ատուգել:
Բովանդակ խորհրդածութիւնք եւ
իղձք, աւետարանական պատմութեան՝
նկարագրական, բարոյական եւ խորհր-
դական մեկնութիւնը միայն են. բոլորն
ալ Գրոց եւ Հարց հին խմատաին հա-
մեմատ, որով աշխատասիրին նոր յատ-
կապատուածն կարօտութիւն չի մնար ամե-
նեւին. եւ կարգացողը աւելի յարգ ու

համարում կ'ընծայէ հնոյն քան թէ
նորոյն, աւելիջեմ եւ անդեամբ կ'որա-
ճայ՝ վարդապետութեամբ մեծանուն
եւ սրբութեամբ նշանաւոր, մեծարոյ
աստուածամուխ հոգելից անձանց սր-
տէն բխածը, քան թէ աշխատասիրի
մը սակաւ գլխուն ճարտարանքէն ու
պաղ սրտին ձեւացուցածէն յառաջ
եկածը: Բայց ամէնմէկ խմատաին աղ-
բիւրը՝ տեղն ու բուն խօսքը գտնելու
համար մանրամասն կոչմունք ու վկայ-
ութիւնք մի վայրապար վիճառեր
գրութեան մը մէջ, որ հանճարոյ եւ
հմտութեան ճարակ բլլալու պիտի
չծառայէ՝ այլ սիրտը միայն պարարե-
լու գործի պիտի: Սուրբ վարդան եղիր
որ, ամէն բառածը տէր ու տեղ ունի.
սակայն ամենայն ինչ սովորական չա-
փառորութեամբ մ'ընդունէ: Աւե-
տարանիչք չարչարանաց խորհրդոյն
պատմութիւնը կարճառօտ միայն գրած
են. բայց կրնայ ըսուիլ թէ ամէն բառ՝
թէեւ մանանեխոյ հատին պէս չինե-
քեան ամփոփ եւ փոքր, մեր սիրտն որ
սերմանուի, մեծ ոյժ ունի՝ աքանչելա-
պէս աճելու եւ տարածելու: Տարա-
կոյս չկայ թէ շիտակ սրտով ու բա-

նաւոր կանոնով կրնանք մենք չարչարանաց ամէնմէկ դէպքը թէ մտածել եւ թէ այնպէս ատորագրել, ինչպէս որ պատշաճ՝ ճշմարտանմանեւ ջերմեռանդութիւն շարժելու յարմար երեւայ մեզի. միայն թէ միշտ այնու խոհեմ ընտրողութեամբ որ, ինչ որ Ս. Գիրքը որոշակի չէն նշանակած, դուն զանոնք իբրեւ լոկ բարեպաշտական մտածութիւն մ՚առնուս՝ եւ ոչ աւելի: Սմանապէս սրտի զանազան շարժմունքն ու ըղձերը կամ թէ բեմ խորհրդական ատտուածաբանութեան միամիտ բացատրութիւնները՝ տեսական աստուածաբանութեան անողոք ճշդութեամբը չհրեշտ ըլլալ է: Շատ բան ամենայն պարզմտութեամբ կ՚ըսուի, ինչպէս սուրբ Հարցմէ մէկքանին կ՚ընեն, միայն զՀոգին չհնչելու եւ սրտին մէջ սուրբ փափաքներ բորբոքելու համար:

Ուսոմ աշխատասէրը գրածին նիւթոյն կողմանէ իրմէն բան մը չունի դրեթէ. կէսպէս կողմանէ է իր բովանդակ արդիւնքը, այսինքն մտածական աղօթքին երեքպատիկ մասը աղօթքի ձեւով ատանդել, եւ զանազան իմաստները ի մի բոլոր հիւսել: Ինք աշխատասէրը, որ միայն Հոգւոյն ու Հոգւոյդ շահուն ուշ ունեցաւ, իր այս գրուածոյն թէ նիւթոյն թէ կէսպէս մէջ՝ կամ ոգիկէ Հռոմէական սուրբ եկեղեցւոյն ամբողջ իմաստէն փոքրու իւիք շեղելու չէ թէ միայն կամք եւ դիտումն չունի երբեք ամենեւին, այլ նաեւ ամէնմէկ բաժը՝ իր այս հանդիսական աննահանջ յայտարարութեամբը՝ Ա՛օր եկեղեցւոյն դատաստանին ներքեւ կը ձգէ որ, ուղղելու պատշաճ դատաստը ինք ուղղէ. "Որպէսզի անզիտաբար՝ "ոչ կամ ոգիկէ զուսուցուածքի մէջ անգամ, նովին իսկ ուղղելու պատրաստականութեամբը, կամ ոգիկէ ըլլայ. "(Ս. Օգոստ.):"

Աղէ, Հոգեսէր ընթերցող, այսպիսի աներկեւան վստահութեամբ՝ տուր ամէն օր նայուած մը սիրահար ու վշտահար Յիսուսի, որ Արարիչդ՝ Փրկիչդ ու Գանձդ է: Իր չարչարանացը մտածութեան մէջ՝ յաւիտենական կեանք յուսալու եւ զԱստուած սիրելու ամէն տեսակ դրդիռ կը գտնես: Բոլոր Սուրբերը գՔրիստոս եւ իր չարչարանքը ատսոիկ սիրեցին, եւ այս միակ միջոցով սուրբ եղան: Գիտնաս.

2479/-84

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀԱՍՈՐ-ՅԱՆՑԵՐ

քանի որ գնահատելն Քրիստոս միշտ սիրած չունիս, առաքինութեան մէջ մեծ բան մ՚ըրած չես։ Դու ալ կրնաս յաւտալ սուրբ ըլլալու՝ եթէ խաչելութեան ոտքը յարատեւութեամբ մտատածես Փրկչիդ քու սիրոյդ համար ըրածն ու կրածը, մանաւանդ աղքատութիւնը՝ ցաւերն ու նախատինքը։ Միշտ աղաչէ իրեն որ, քեզի իր սիրոյն շնորհքը պարգեւէ։ Այս սէրը խնդրէ նաեւ Աստուածամայրը Կուսէն ալ, որ Մայր կ՚անուանուի գեղեցիկին սիրոյ։ Եւ այս մեծ շնորհքը իրենցմէ խնդրած առնդ, ինծի համար ալ խնդրէ — որ այն դուժնաքեայ աշխատասիրութեամբ փափաքեցայ քու սուրբ ըլլալուդ կըբցածիս չափ նպաստել — ես ալ քեզի նպաստը կը խոստանամ. որպէսզի օր մը աքթայութեան մէջ կարող ըլլանք սուրբ սիրով իրար ողջագուրել իբրեւ մշանջենաւոր ընկերք եւ ընտրեալք ի սիրել դեմյանդիման զմեր Փրկիչն ու սէրը զՅիսուս Քրիստոս։ Ողջ լեր։

Կ-Պոլիս 1871 Ընծայումն։

ԱՅԼԱՏԱՄԵՐՔ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Առ Քհառա եւ առ Մարիամ։

Ո՛վ Փրկիչ աշխարհի, ով սէրդ հոգւոց, ով ցանկալիդ քան զամենայն ինչ. դուն չարչարանօքդ ամենուս սիրար քեզի շահելու եկար, մեզի յայտնել ուզեցիր անչափ գութդ որ մեր վրայ ունիս՝ գլուխ հանելով այն փրկագործութիւնն որ մեզի օրհնութեանց ծով մը, քեզի վշտաց եւ անարգանաց անդունդ մ՚եղաւ։ Այս վախճանիս համար գլխաւորաբար Սբբութեան խորհուրդն հաստատեցիր, որպէսզի չարչարանացդ յիշատակը միօրինակ մտաւբնիս ըլլայ։ Դուն այսպիսի սիրոյ հրաշքներով արդէն այնչափ սուրբ հոգիք քեզի շահեցար, որ սուրբ սիրոյդ բոցովը մաշելով ամէն երկրաւոր բարիք թողուցին, որպէսզի դքեզ զամենասիրելի Տէրդ միայն սիրելու նուիրուին։ Աղէ, շնորհէ, Տէր

Ցիսուս, որ միշտ չարչարանքդ յիշեմ. եւ ես խեղճ մեղաւորս ալ մէյմը յաղթութեամբ քու այնչափ սիրալիր հնարքներէդ, ալ սկսիմ սիրել զքեզ. եւ իմ ողորմելի սիրուս երախտագիտութեան նշանակ մ՚ընծայեմ քու չափազանց սիրոյդ՝ զոր դուն, Աստուած իմ եւ Փրկիչ, ինծի ցուցիր: Յիշէ, Ցիսուս. ես ալ քու այն ոչնարներէդ մէկն եմ՝ զորոնք փրկելու համար աշխարհք եկար, որպէսզի քու աստուածային կեանքդ զոհես: Գիտեմ. դիս մահուամբդ փրկելէդ եաքն ալ, դիս սիրելէ չդադրեցար. հիմակ ալ ինծի նոյն սէրն ունիս, զոր անսահման բարութեամբդ ինծի համար մեռած առեներ ունէիր: Մի թողուր որ ալ քեզի ապերախտ ըլլիմ, Աստուած իմ, որ այնչափ սիրուելու արժանի ես, եւ ինչ սիրուելու համար այնչափ բաներ ըրիր:

Եւ դուն, ամենասուրբ Կոյս Մարիամ, որ այնչափ առատապէս բաժանորդ եղար Աստուածորդւոյդ չարչարանացը. աղէ, ցաւոդ արդեանցը համար, առ ինծի շնորհք որ ճաշակ մ՚ղգամ այն կարեկցութեան՝ որ այնչափ զքեզ տանջեց Ցիսուսի մահուան

առեն. տուր ինծի կայծիկ մը այն սիրէն՝ որ քու ցաւագին սիրտդ կատարեալ մարտիրոս ըրաւ:

Ս. Ա. ԼԻՒՕՒՈՐ:

Սաղեմայէ, տղաչեմ Տէր Ցիսուս Քրիստոս, զմիտս իմ՝ հրեղէն եւ քաղցրաբուխ զօրութիւն սիրոյ քո. զի սիրով սիրոյ քո մեռայր, որ սիրով սիրոյ իմոյ յանձն առեր մեռանել:

Ս. Փ. ԱՊԻԶ:

ԵԳԸՆԵՍ

Մտածական աղօթք ընելու։

Պարբառաբար հետեւեալ.

1. Աստուած իմ. կը հաւատամ որ հոս ինծի մօտ ես, եւ երկիր կը պագանեմ քեզի բոլորով սրտիս։
2. Տէր իմ. ես այս ժամն դժոխքը պիտի ըլլայի. կը ցաւիմ զքեզ վշտացուցած ըլլալուս. թողութիւն ընդունիմ։
3. Հայր յաւիտենական. Յիսուսի եւ Մարիամու սիրոյն համար, լոյս տուր ինծի։
4. Սուրբ Աստուածածին, Սուրբ Յովսէփ, Հրեշտակդ իմ Պահապան եւ սուրբդ Պաշտպան, ինքզինքս ձեզի կը յանձնեմ։

Ցերեկոյ կողմն հետեւեալն ալ.

1. Կարգա մտածականը, եւ ուր որ ճաշակ մը գտնես, հոդ կայնէ. ջանա որ այլեւայլ ըղձեր ընես՝ Ընդհակառակութեան, Խոնարհութեան, եւ առմէնէն աւելի՝ Զղջման ու Սիրոյ, եւ յամենայնի աստուածային կամացդ ինքզինքդ յանձնելով, ըսէ. Տէր, ըրէ ինծի՝ ինչ որ քեզի հաճոյ է. ծանո ինծի՝ ինչ որ ինէ կ'ուզես. պատրաստ եմ ընելու։

2. Շատ ջանա որ աղօթքներ ընես. խնդրելով Աստուծմէ սուրբ յարատեւութիւն, իբր սկզբ, լոյս եւ ոյժ՝ միշտ Աստուծոյ կամքը կատարելու, եւ միշտ աղօթելու։
3. Մտածականդ չվնցուցած, մանաւանդ առաջադրութիւն ը՛ըրէ՝ այն պակսութենէն խորշելու, որ աւելի սէպ կ'ինտաս։

Լուսոյ հետեւեալն.

1. Հայր մեր, Ողջոյն եւ Փառք ը՛ըսելով։
2. Աղօթքիդ մէջ միշտ յիշէ քաւարանի հոգիքն ու մեղաւորները։

ՈՒՐԻՒ ԵՂԱՆԱԿ Մ'ԱԼ

Պատրաստուիլ հոգի, մարմին եւ վերջ մտածականի:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

— Հե՜՜՜ր·

1. Արտ սրբութիւն — մեղայ յարմանէ խորշիլ·
2. Ամփոփութիւն — արտաքին եւ ներքին·
3. Դիտաւորութիւն — միայն Աստուծոյ փառքն ու հոգւոյ յառաջադիմութիւնը փնտռել·

— Մէջ՜՜՜ր·

1. Աստուծոյ ներկայութիւնն յիշել·
2. ԶՀոգին սուրբ կարդալ·
3. Մտածականի նիւթը միտքը բերել·

ՄԱՐՄԻՆ

1. Մտածութիւն·
2. Ըղձեր կամ աղօթքներ·
3. Առաջադրութիւնք·
   ա. Քիչ բան առաջադրել·
   բ. Առաջադրութիւնդ քննելու համար առտու եւ իրիկուն որոշ ատեն մը սահմանել·
   գ. Առթի ժամանակ առաջադրու-

թիւնդ յիշելու համար նշան մ'որոշել·

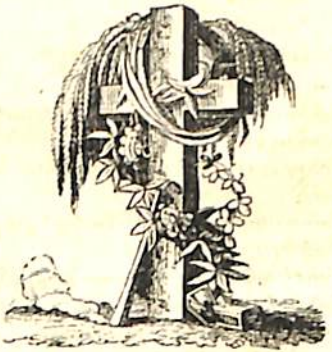
ՎԵՐՋ

1. Շնորհակալութիւն·
2. Թողութիւն խնդրել·
3. Խնդրուածք·

ԽՐԱՏ

1. Մտածականը ուրիշ զբաղմունքներէդ յառաջ ընել·
2. Իրիկուընէ առտուան մտածականը կարդալ·
3. Պատրաստուելանց աղէկ մտադիր ըլլալ·
4. Պատրաստած մտածականդ դիւրաւ չփոխել·
5. Մտածականիդ համար ինքզինքդ ուրիշներէ աւելի բան մը չհամարիլ·
6. Դժուարութենէ չվհատիլ·
7. Ակնկրթութեան հաւատարիմ մնալ· եւ վստահ ըլլալ որ Աստուած յաւիտենական փրկութիւնդ կը յաջողէ·

Ը

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀԱՐՀԱՐԱՆՔԻՑ ԿՐԱՑ ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԵՍ

1

Հարկաւոր է Քրիստոսի խաչելութիւնը,
Հարկաւոր ու օգտակար է։

Ա. Փրկիչ իմ Յիսուս, դուն ինծի համար աշխարհք եկար, խեղճութեամբ՝ ցաւով ու նախատանքը կեանքդ անցուցիր, ու իմ մահուանս դառակնիքը խաչիդ վրայ գամեցիր։ Էս, առ երախտագիտութեան, ամէն տեսակ վիշտ քեզի համար պէտք էր քաշէի։ Սակայն դուն, գթած Յիսուս, ինչ այնչափ բան չես պահանջեր. սառիկ կը փափաքիս միայն որ, իմ փրկութեանս համար ինչեր կրեցիր՝ առէպ մտածեմ. վասնզի առանք ինծի ակներեւ կը յայտնեն թէ որչափ չափազանց գին սիրեցիր։ Դուն չարչարանացդ բովանդակ արդիւնքը ինծի անցուցիր. առնցմով առատաձայնին արդարութեան ունեցած պարտքերս վճարուեցան։ Մեծամեծ շահեր կան ինծի. առատաձայնին ողբմութիւնը մեղքերս թողու, ինծի խղճայ պիտի։ Առնցմով շնորհք կը յառաջէ. փառք կ'ապահովի։ =

Քաղցը Փրկիչ. Ինչ իրաւացի պահանջմունք, ինչ արտաշարժ փափաք է քու կողմանէդ՝ չարչարանացդ մտածումը իւնը. իսկ ինձի ինչ անոյշ մտածումը իւն, ինչ հզօր խրախոյս. ինչ քաղցը միսիթարանք . . . ։ Կ՝ամչնամ, մարդասէր Յիսուս, որ այս միսիթարանքը մինչեւ հիմայ շատ անգամ քեզի զլացեր եմ։ Կը խոստովանիմ կոպտութիւնս. կը ցաւիմ խստասրտութեանս. . . ։ Աշխարհքի յաջողութիւնը, ընդունայնութիւնն ու հաճոյքը մտածեմ ու՝ քու ցաւերդ չսիշեմ։ Դուն իմ սիրոյս համար չարչարուիլը յանձն առնելու չըդժուարեցար. իսկ ես, քու սիրոդ համար չարչարուիլդ մտածելու դժուարիմ։ Ինչ անիրաւութիւն, ինչ ապիրատութիւն էր որ մինչեւ հիմակ ըրի . . ։ Շնորհէ, Տէր, որ գէթ այսուհետեւ զնաչելեալդ միշտ միտքս ու սիրտս ունենամ ու վքեզ սիրեմ. . . ։ Կը ցաւիմ անցած պաղութեանս մանաւանդ թէ անօրէնութեանս։ Մեծամեծ մեղքեր գործեցի, այո. կը խոստովանիմ, Տէր Յիսուս. խիղճս կը սոսկայ, սակայն պիտի չյուսահատիմ՝ քանի որ վերքերդ, անյիշաչար Փրկիչ, միտքս բերեմ. . . ։ Արեղացս համար չէ՞ որ ատ վէրքերն առիր. եւ որ վէրքն է ան, որչափ մահացու ալ ենէ, որ Փրկչիդ վիրաքը չկարենայ բժշկել . . . ։ Շնորհակալ եմ, Տէր, որ շնորհեցիր ինձի այս քաղցը ճշմարտութեանս հաւատալ։ Կը հաւատամ բոլորով սրտիս. օգնէ անհաւատութեանս. . . ։ Բովանդակ յոյսս քու վէրքերդ են. աւելցու վստահութիւնս. . . ։ Հաստատ կ՝առաջադրեմ որ ինձի համար քաշածներդ մոքէս երբեք չհանեմ. . . ։

Բ. Ինչու զարմանամ, բարերար Փրկիչ, որ սատանան՝ աշխարհքս ու մարմինս զիս կը փորձեն ու կը չաղթահարեն, երբ ես քու չարչարանքդ չեմ միտքս բերեր, կը սոսկամ ցաւերդ, վէրքերդ աչքս կը դարձնեմ։ Կրնայ զիս սատանան փորձել վհատութեամբ՝ Աստուծոյ ողորմութիւնը մոռցնել ուզելով, երբ ես միօրինակ մտածեմ որ դուն իմ փրկութեանս համար ինքզինքդ ի մահ մատնեցիր եւ չարչարանօքդ իմ պարտքերս հատուցիր։ Կամ կրնայ զիս փորձել չանգգնութեամբ՝ Աստուծոյ արդարութիւնն ինձի մոռցնել ուզելով, եթէ ես անմոռաց մտածեմ նէ որ, դուն քու անբիծ ու անմեղ մարմինդ այնպէս չարչարեցիր՝ մեղաց շուքը միայն եւ անոնց հատուցումը վրադ առած ըլլալուդ պատճառաւ։ Թող փորձէ զիս աշխարհք՝ հանգիստս փնտռելու. ես քանի որ Փրկչիդ կրածները մտածեմ՝ որ ցաւովք ու վշտօք մաշեցար, կրնամ ալ հանգիստ ու հաճոյք սիրել։ Փորձէ թող նեղութենէ փախչելու. ես երբ մտածեմ որ դուն արքայութեան ուրախութենէն աւելի, իմ սիրոյս համար նեղութիւն ընտրեցիր, ալ կրնամ նեղութենէ վախնալ։ Ամենէն վտանգաւոր թշնամիս մարմինը կրնայ զիս չաղթել հաճութեամբը, եթէ մտածեմ որ դուն մարմնոյ ամէն դիւրութենէ սոսկացար, եւ քու չարչարանքդ

մարմնոյն վախցած ամէն գժուարութիւններն ինձի սիրելի բրիր։ =

Տէր. յանցանքս կը խոստովանիմ պատկառանօք. մեղայ, սխալեցայ։ Ես ղէնքս ձեռքէս ձգեցի. թշնամիս ես զօրացուցի՝ դիմութեանդ չապաւինելով . . . ։ Երբ ձեռներս խաչելոյդ երկնցուցի, եւ դու բազկատարած զիս չընդունեցար։ Քանի՛ քանի անգամ ես մեղայ, եւ դու ներեցիր . . . ։ Որչափ շուտով ապերախտութիւնս մոռցար. որչափ աղնուութեամբ շնորհքդ բազմապատկեցիր . . . ։ Շնորհակալ եմ անհուն ողորմութեանդ . . . ։ Երէկ արդարութեամբդ իմ ապերախտութեանս վրէժն ուզենաս առնուլ, ահաւասիկ եմ. պատժէ զիս՝ ինչպէս կը հաճիս, բայց միայն մի թողուր որ ալ քենէ բաժնուիմ։ Մի ձգեր որ, թշնամին խնամոյ հոգւոյս կորստեանն որ դուն այնչափ չարչարանօքդ իր գերութենէն ազատեցիր . . . ։ Աղէ, բարի Յիսուս. քու անչափ սիրոյդ համար, անջինջ տպաւորէ սիրտս չարչարանացդ յիշատակը, որպէսզի դանիմ զղջիմ աշխարհքիս ամէն գիւրութենէն՝ որ զիս քու սիրէդ կրնայ զրկել . . . ։ Ցաւ է ինձի անմխիթար որ, շատ անգամ իմ հանգիստս գտնելու համար քու շնորհքդ ու բարեկամութիւնդ կորուսի . . . ։ Այսուհետեւ աւելի յանձն կ'առնուիմ ամէն վիշտ ու ձախորդութիւն, քան թէ զքեզ վշտացնել։ Խիւր անգամ մեռնիմ մանաւանդ՝ քան թէ մէկ անգամ զքեզ դառնացնեմ, ո բարութիւն անբաւ . . . ։ Հերիք ըլլայ անցածը։ Կը ցաւիմ, Տէր, որ ես զիս մարմնոյս զերի ըրի քու չարչարանքդ չմտածելով ։ Քանի քանի անգամ զինք հաճելու համար զքեզ դառնացուցի . . . ։ Դուն կրնայիր առանց վտանգի՝ ամէն հանգիստ մարմնոյդ շնորհել, կարօտ չէիր մարմնիդ զպելու. սակայն եւ այնպէս ամէն դիւրութենէ խորշեցար, բովանդակ կեանքդ վշտօք ու տառապանօք անցուցիր։ Ես իմ մարմինս, որ հոգւոյս կորստեանը անքուն դարանակալ թշնամի է եւ քու սուրբ կամացդ անզուսպ դիմադարձ, մինչեւ հիմայ փափկութեամբ ողբեցի . . . ։ Թողութիւն շնորհէ, Տէր . . . ։ Մեռնի այսուհետեւ մարմինս որ, կենդանի մնայ հիս սէրդ . . . ։ Անջատէ սիրտս ամէն զգայական յարմանէ, որ կարենայ հոգիս քենէ անջատել . . . ։ Շնորհէ, Տէր Յիսուս, որ սուրբ չարչարանացդ մնածութեամբ բոլոր թշնամեացս յաղթելու համար, այսուհետեւ իմ բնակութիւնս միշտ Golgotha ըլլայ. աղէկ է ինձի որ հոգ կենամ։ Բաւէ. որչափ մխիթարական, քանի՛ օգտակար է նկատել հոգ զՓրկիչդ Աստուած՝ իմ սիրոյս համար խաչուած ու մեռած . . . ։

2

Ա. Ո՛վ Հոգւոց սիրող, սիրելի Փրկիչ. իրաւ ես որ, մարդ ըլլալու համար աշխարհք գալուդ ուրիշ վախճան չունեցար, բայց եթէ որպէսզի մարդուն սիրտը սուրբ սիրոյ կրակով մկլմի բորբոքած տեսնես։ Ո՛հ, այդ կարօտով գորովալից սիրտդ որչափ հաշեցաւ մաշեցաւ։ Կը ցնծամ, մարդասէր Յիսուս, որ շատ մը Հոգիք առ գեղեցիկ սիրոյդ բոցերով վառեցիր, մանաւանդ այն վշտերովդ որ մահուանդ ժամուն ուզեցիր կրել, որպէսզի ցուցնես թէ ինչ չափազանց սիրով զմարդ կը սիրես։ Բաւ՛ր. քանի՛ քանի բախտաւոր սրտեր քու վիրացդ մէջ, իբրեւ սիրոյ հնոցներու մէջ, այնպէս վառեցան՝ բորբոքեցան սիրովդ որ, չդանդաղեցան իրենց ունեցածը, կեանքն ու իրենք զիրենք բոլորովին քեզի նուիրելու, մեծաւ քաջութեամբ յաղթելով ամենայն դժուարութեանց որ դիմացնին կ'ելլէին օրինացդ պահպանութեան մէջ՝ միայն քու սիրոյդ համար, որ Աստուած ըլլալով՝ իրենց սիրոյն համար այնչափ չարչարուիլ ուզեցիր։ Իրօք. ո՞ր սիրտ կարենայ բնաւ քենէ զատ բան մը սիրել՝ իւր սէրը շահելու համարցաւովդ ուն նախատանօք մեռնելդ նկատելով։ Ի՞նչ չարմանալի՝ դոյն միջոց կրնայ մարդ գտնել կատարելապէս զքեզ սիրելու, քան թէ նստիլ իր սիրոյն համար քաշածներդ մտածել։ =

Վ իրաւ որ Փրկիչ. իմ սիրտս ալ գրէ քու վէրքերդ որ, հոգ կարդամ ցաւդ ու սէրդ։ Ցաւդ որ, քեզի համար ամէն ցաւի համբերեմ. սէրդ որ, քեզի համար ամէն սէր արհամարհեմ. . . . Քու վշտերէդ չէր, խաչելեալդ Յիսուս, որ սիրտ եւ այժ առին Աստրերը տառապանաց՝ տանջանաց եւ մահուանց համբերելու . . . . Ի՞նչպէս չյորդորիմ, Տէր, զքեզ տեսնելէս առքը որ իմ սիրոյս համար գառնուկի պէս կորչին առջին անմուննչ անտրտունջ կեցեր՝ բերանդ չես բանար, ի՞նչպէս չյորդորիմ որ, ես ալ քու սիրոյդ համար ամէն վշտաց համբերեմ. . . . Կրնա՞մ երբէք ըսել թէ յանիրաւի կը չարչարուիմ՝ տեսնելով զքեզ, անմեղդ Յիսուս, որ իմ մեղաց համար ես վիրաւորեր եւ իմ անօրէնութեանցս համար պատժուեր. . . . Ո՞ր դժուարութեան համար յանդգնիմ երբէք հնազանդիլ չուզելու, տեսնելով զհնազանդ մեռնելու չափ հնազանդ. . . . Կրնա՞մ մերժել նախատինքն ու խայտառակութիւնը, տեսնելով զքեզ խնդի տեղ դրուած, խաղու ծաղու թաղաւոր՝ անօրէն ամպարիշտ համարուած, ապտակած, թքոտած, խաղք խայտառակ կախաղանն ելած. . . . Ո՛վ Տէր հոգւոյս, ո՛վ գանձ իմ խաչելեալդ Յիսուս. դուն լուսաւորէ կուրութիւնս։ Կը խոստովանիմ թէ բովանդակ իմ կործանումն ու կորուստս անկէ որ, ի քեզ ինչ գանձեր ունիմ՝ չեմ մտածեր. . . . Դուն շնորհօքդ հրապուրէ սիրտս որ, անպակաս յօժարակամ

վշտերդ մոռանալ՝ մանաւանդ աղքատութիւնդ, ցաւերդ ու անարգանքդ. եւ հասատատ միտքս դնեմ թէ քանի որ խաչելեալդ միշտ սրտիս խորքը վարսած չես, առաքինութեան մէջ բան մ՚բրած չունիմ ամենեւին... : Գիտեմ, Տէր. այս է կամքդ — սրբութիւնս: Ուրիշ բանի այնպէս սատիկ չես փափաքիր՝ ինչպէս անոր որ, ես առաքինութենէ յառաքինութիւն՝ շնորհաց ի շնորհս զարգանամ ու մեծնամ: Ադէ, անուշակ Յիսուս. քաշէ քաղցրութեանդ օծութեամբ խեղճ կամքս որ յօժար է նեալ՝ տկար ալ է, որպէսզի գորովանօք զրադի չարչարանացդ մոռանութեամբ: Ատով միայն կրնայ — դու ալ դիտես — իմ ընդհանուր սրբութիւնս յաջողիլ...: Գիտա, Տէր. շնորհէ Տէր. կատարի կամքդ, հասիր փափաքանացդ — սուրբ ըլլամ:

Բ. Ո՛վ խաչելեալ Փրկիչ, որ լոյս ճշմարիտ եկար աշխարհը, փարատէ իմ խաւարս: Դուն բովանդակ իմաստութիւնն ու Հաւատած սիրելու գիտութիւնը վերաւոր մարմնոյդ վրայ արեամբդ գրեցիր, եւ խաչափայտիդ գահէն կ՚ուզես ամենուս սիրոյ վարպետ ըլլալ: Ինչ պէտք է դիրք, ինչ ընկ կարգալը. բաւական է խաչելութիւն. հոդ միշտ կրնամ կարդալ քու աս խորդ. Հաստատած՝ իմ սիրոյս համար է մեռեր. Հաստատած՝ իմ սիրոյս համար է մեռեր... : Չի բաւեր կեանք, չէ բաւական անսպառ յաւիտենականութիւն՝ այդ մեծ կէտը մոռանելով հասցնելու: =

Ես ինչպէս չկամ մոռացս կուրութիւնը, ինչպէս չուզեմ սրտիս խստութիւնն որ, այդ համարը սորվելու դեռ սկսած անգամ չէմ... : Կ՚օրհնեմ դիմութիւնդ, աստուածային վարդապետ, որ քու ընտրելոցդ այնչափ յաջողութեամբ այդ դասը սորվեցուցիր որ, խաչելութեանդ վրայ նայուած մը միայն, չարչարանացդ սոսկ կարդացմունքը, հաւատ մը խօսիլը, գառնուկի մը մկլելը քու սիրոյդ սրտերնին կ՚էրէր կը ճմլէր, արցունքներնին չէին կրնար բռնել, չէին կրնար հառաչանք ու գոչումնին զսպել... : Իակ իմ, ահ, որչափ լայն է վիճակս: Որչափ անկարեկիր եմ վշտացդ, քանիմ անտարբեր՝ սիրոյդ... : Ինձի ալ խղճա, Տէր, որ դեմ չմնանամ ապերախտութեամբ քու անչափ սէրդ... : Տուր որ առէպ կարդամ չարչարանացդ գիրքը որ, մէյմը սորվիմ թէ որչափ գթիդ վշտացնելէ վախնալու եմ. եւ որչափ սաստիկ պարտական եմ եռանդագին սիրելու զմարդասէր Փրկիչդ, որ այնպիսի գառն մահուամբ մեռնելու եղաւ, որպէսզի աստուածային արդարութեան՝ մեզացս համար հատուցում ընես, եւ այնչափ չարչարուելովդ ինձի հասկցնես թէ որչափ զիս կը սիրես... : Ո՛վ Մայրիկ Աստուածածին. բարեխօս եղիր Որդւոյդ որ, ես ալ արժանի ըլլամ մոռնել այն սիրոյ հնոցը, ուր այնչափ սիրահար սիրտը կը բորբոքին. որպէսզի հոն մոռնին սպառին բոլոր իմ երկրաւոր յարմունքս, եւ այն քաղցր բոցե-

բով պըրիմ, որ գիս այս աշխարհքս սուբբ եւ անդին երանելի կ՚ընեն. ամէն։

3

ՅԻՍՈՒՍ ՏԱՐ ԱԲԵԼԻ ՀԵՂԻ՝ ՀԱՐՄԱՆԱԼԻ ՀԵՐՊԵՐՈՎ ՏՐՏՐՈՒԵԼՈՎ։

Ա. Տէր իմ Յիսուս. դուն ինչ որ կրեցիր, համաւորապէս եւ մեղի ունեցած դուտ սիրէդ կրեցիր։ Չէիր առիպուած չարչարուելու՝ ոչ ճիշդ արդարութեան համար եւ ոչ մեր արդեանց նկատմամբ։ Մէկ կողմանէ՝ մենք ամէնքս մեղաւոր էինք. մկալ դիմաց՝ թէեւ քու խոստմանդ ու հնազանդութեան համար ինքզինքդ պարտական էիր ըրեր չարչարուելու, սակայն այս երկուքն ալ կամաւոր էին. եւ քու պատարագդ չէր այնչափ պատարագ արդարութեան, որչափ սիրոյ։ Եւ ինչպիսի ուրախութեամբ, աղնուագոյն Յիսուս, ամենայն ինչ քաշեցիր։ Թէպէտ եւ վշտերդ մըրկալից ծովու ալեաց նման էին, բայց դու վառեալ փափաքէ մը դրդած նոյն վշտերը կրեցիր, որով ճշմարտապէս կշտացար նախատանօք։ Մարսելու դժուարին եւ ճաշակելու դառն էր չարչարանաց կերակուրը. սակայն քեզի այնպէս անոյշ էր որ, քու սաստիկ քաղցդ անցընելու համար հարկ եղաւ որ շատ շատ ուտես։ =

Յանկալիդ Յիսուս. ինչպիսի հնոտկալութեամբ փոխարէն ընելու եմ քու անոյշ սիրոյդ։ Ո՛րչափ սուղ գնով հատուցիր իմ պարտքս աստուածային արդարութեան. սակայն որչափ առատել թանկագին է այն ազնիւ արիւդ, որով ինքնակամ նոյն հատուցումն յանձն առիր։ Ամէն երեսիս. ինչ փոխարէն հատուցի ես քեզի մինչեւ ցայս օր։ Քանի քանի խոստումներ ըրի դքեզ սիրելու. երբ խօսքս բռնեցի։ Ո՛րչափ խոստմանցս հակառակն ըրի. քանի ծանր դքեզ վշտացուցի։ Վա՛յ ինծի. ինչպէս կը յանդգնիմ աչքիդ երեւալու։ Նէրէ, Տէր. ի բոլոր սրտէ կը ցաւիմ ապերախտութեանս։ Ահա ինքզինքս բոլորանուէր քեզի կ՚ընծայեմ։ Եթէ արդէն յարդարութենէ ալ պարտական չըլլայի գիս անպահեստ Աստուածութեանդ նուիրելու, կը փափաքիմ որ նոյնն ի սիրոյ կատարեմ. որպէսզի չնչին փոխարէնս՝ ըլլայ քու առ իս սիրոյդ։ Ընդունէ, Տէր, այս սրտանց փափաքս որ դու ինքնին ինծի կ՚ազդես։ Սիրեմ դքեզ, անձկալիդ Յիսուս. ընկալ գիս քու սիրոյդ։ Այո. կ՚ուզեմ սիրել դքեզ ազատ եւ յօժար կամքը։ Կ՚ընդունիմ քու սիրոյդ հատմար ամենայն ինչ՝ զոր դուն կ՚ուզես որ կրեմ։ Քու չարչարանացդ չափը չարչարուելու քաղցդ էր. այնն ըլլալու էր իմ սիրոյս չափն ալ։ Սակայն — ո՜հ խայտառակութեանս — իմ մինչեւ ցայս օր ինչ բանի եղաւ անյագ քաղցս։ Առանց

ամէնալու ի՞նչպէս խոստովանիմ։ Բաւէ. քու քաղցեդ սրչափ տարբեր . . . ։ Դուն վշտաց կը փախաբիս, եա՛ սանձարձակ ա-զատութեան հեանիվեր մոլեգին զակա-տեցայ. դուն ցաւոց կ'ուրախանաս, եա՛ զուարճութեամբք ուզեցի փափկանալ. դուն անարգանօք կշտացար, եա՛ զգայու-թեանց անարգ հաճութեամբք կշտանալ երբեք չգիտցայ . . . ։ Ա՜ւաղ խեղճու-թեանս։ Հերիք ըլլայ, Տէր, անցածը. թողութիւն տուր խակութեանս . . . ։ Ա՛յսուհետեւ կարօտութիւն, ցաւ եւ ար-համարհանք՝ իմ ցանկալի անուղդս ըլլան . . . ։ Էս ալ քու սիրոյդ համար կ'ուզեմ ատոնցմով ուրախանալ, ատոնց փափա-քիլ, եւ անոնցմով կշտանալ . . . ։ Օգնէ, Տէր, մի թողուր որ այսպէս քեզի աննման մեռնիմ, ինչպէս մինչեւ հիմակ ապրեցայ...։

Բ. Զարչարուելու քու այդ փափաքդ որ ի սիրոյ կը ծագէր, ամենէն խիստ բաներըը, բարի Յիսուս, քեզի անուշցուց։ Անոր եկաւ քեզի՝ շատ մը տարիներ ծնողացդ հպատակ ըլլալ, այնպիսի մար-դոց կենակից ըլլալ՝ որոնց բնաւորու-թիւնը քոյինէդ այնչափ այլակերպ էր, սատանայէ փորձուիլ, բայց ամենէն աւելի՝ շատ մը ցաւագին եւ անարգական վշտաց նեըրեւ լինալ։ Քու սէրդ այս ամէն բա-ներու մէջ չաւատալի փափկութիւններ գտնել տուաւ քեզի։ Եւ ինչէր չհնարե-ցիր, ով հնարագէտ Աէր։ Որպէսզի կարե-նաս չարչարուիլ՝ դուն քու վրադ միօրի-նակ հրաշք գործեցիր։ Հոգիդ յայտնա-

պէս զԱստուած տեսնելով եւ բան հե-տեւորդի երանութիւն ալ վայելելով, ղացար մարմնոյդ՝ փառաւորութեան այն պայծառութիւնը, թեթեւութիւնը, նրբ-բութիւնն ու անչարչարութիւնն որ բնա-պէս հոգիդ մարմնոյդ հաղորդելու էր. եւ նոյն սէրդ՝ որ այնչափ անգամ մարտիրոս-ներէն ցաւի դգացումը վերցնելու համար հրաշքներ ընել տուաւ քեզի, մեզի համար չարչարուիլ կարենալու եւ մեռնելու հա-մար քեզի պրանչելիք ընել տուաւ։ =

Ո՛վ սիրելագոյն Փրկիչ, ով անսահ-ման սէր՝ անսահման սիրոյ արժանի. մին-չեւ ցերը ես այսպէս անտարբեր պիտի ապրիմ քու անհուն բարութեանդ։ Ե՞րբ սկսիմ պիտի բան արժանի գործել սիրել . . . ։ Ո՜հ. ճշմարտապէս գործեղ սիրելի. սրչափ տարբեր կու գային ինձի վիշտ ու տառա-պանք քու սիրոյդ համար . . . ։ Տուր ինձի, Տէր, կաթիլ մը քու անեղը սիրեդ որ ամէն ծանր՝ ինձի թեթեւ ընէ, ամէն դժուարին՝ հեշտ, ամէն լեղի՝ անոյշ . . . ։ Կ'օրհնեմ կը գովեմ սէրդ։ Շնորհակալ եմ . . . ։ Կը փափաքիմ սիրել գործել յա-ւիտեան սրտէ . . . ։ Յօժարակամ յանձն կ'առնուիմ քու սիրոյդ համար հպատակիլ ամէն արարածոյ, ամենուն հաճոյիցը ինք-զինքս յարմարել, ամէն ձախորդ դիպուա-ծոյ քաղցրութեամբ համբերել . . . ։ Դուն, Տէր, օգնական ձեռնտու եղիր փափաքա-նացս. գործունեայ ըրէ յօժարութիւնս . . . ։ Բաւէ. սրչափ ընտիր հոգիք քու հնարագէտ օրինակիդ քաշեցիր։ Ինչեր

հնարեցին՝ ամէն օրինաւոր դիւրութիւնէ իրենքզիրենք զրկելու. ինչ գիւտեր մտածեցին՝ մարմինին չարչրկելու. ինչ ճամբայներ գտան՝ աշխարհ անարգուելու: Կը ցնծամ, Տէր, ասոնց բոլոր չնորհացդ համար . . . : Սակայն ինչպէս չամչնամ իմ մեղկութեանս: Էս ալ գիւտեր հնարեցի — ո՜հ ամօթոյս — միայն քու սիրէդ հեռանալու . . . : Ճամբայներ մտածեցի մարմինս աւելի գրգելու, չարաչար միտումներս հաճելու, կամակոր կամքերս կատարելու . . . : Կը ցաւիմ, Տէր, ի բոլոր սրտէ . . . : Ո՛րչափ չանքեր բոլ ինքզինքս հաւնեցնելու, նախատուելու շուքին անգամ ճողոպրելու, յանցանքի երեւոյթին անգամ վրայէս թօթափուելու . . . : Քանի գեղեցիկ գեղեցիկ առիթներ — մեղք — ձեռքս փախուցի՝ որոնցմով կրնայի դքեզ աւելի սիրել, աւելի հաճել . . . : Աւաղ. որչափ թոյլ, որչափ անզօրծ է իմ առ քեզ սէրս . . . : Տէր. ես միշտ սիրէի պիտի ապրիմ. . . : Ա՛լ ես չունէ յոյս կորած եմ. դուն օգնէ, դուն ողորմէ . . . :

Գ. Բարեբար Յիսուս. դուն ինչ որ չարչարանօքդ շահեցար, ամէնն ալ ամբողջ մեզի անցուցիր ու պարգեւեցիր: Դուն արդէն երանելի ըլլալով, արդիւնք շահելու կարօտ չէիր՝ բայց եթէ քու արտաքին փառացդ համար. ասոր ալ ի կախ էիր բոլոր հրաշքով ու չէիր թողուր որ դրամոց երեւայ: Ահա զատ ամէնայն ինչ մեզի համար շահեցար, այսինքն մեզաց թողութիւն եւ հաւուցում, չնորհք եւ

փառք. եւ այս՝ այնպիսի առատութեամբ որ, թէպէտ քու մէկ լոկ հառաչանքդ կարող ու բաւական էր ամէն մարդոց յաւիտենական փրկութեան միջոցները ու ժառանգութիւնը շահելու — որովհետեւ քու անձինդ արժանաւորութիւնը՝ ամենափոքր գործդ անգամ անոահման արժէք մը կու տար — սակայն եւ այնպէս քու սէրդ գոհ ընելու համար ուղեցիր որ սարսափելի տանջանքներ քաշես: Ահա եղաւ փրկագործութեան այն թանձաղուն առատութիւնն ու չնորհաց անսպառ գանձն որ տակաւին ամէն օր մեզի կը բաշխես այնպիսի զթով, որպէս թէ հիմայ դեռ նոր մեզի համար շահած ըլլայիր այն պարգեւները: =

Ո՛վ անհուն անձնանուէր Աէր, ինչպիսի չնորհակալութիւն կրնայ երբեք քեզի համաչափ փոխարէն ըլլալ: Օրհնեմ, գովեմ, բարձրացնեմ քու անսահման գոթովդ . . . : Ո՜հ, ինչ պիտի ըլլեր իմ չքաւորութիւնս, եթէ քու առատութիւնդ օգնութեան չհասնէր . . . : Որմէ պիտի խնդրէի թողութիւն, ուստի հաւուցում դանէի, որմէ չնորհք պիտի ապաւէի, ուստի փառք յուսայի պիտի ես՝ որ տրուած թողութիւնը բիւր անգամ անարգեցի, պարտք պարտքի վրայ դիզեցի, գտած չնորհքս չնչենոց համար կորուսի, եւ անարգ կրից սիրոյն՝ անանց վայելքէ ես ինձէն կամովին հրաժարեցայ . . . : Կը խոստովանիմ շնայութիւնս, սակայն քու առատութենէդ ալ յոյս չեմ կրնար կը-

տրել ...Նորէն գիտութեանդ կ'ապաւինիմ, անյիշաչար Յիսուս. մի թողուր որ փրկագործութեանդ անսպառ գանձը իմ ապերախտութեանս սպառի . . . : Ամենայն վստահութեամբ կը խնդրեմ ու կ'սպասեմ շնորհացդ՝ իբր իմին բանիս: Դուն ուղեցիր, Տէր, որ բովանդակ քու շահածդ իմն ըլլայ . . . : Տուր իմ բաժինս, Տէր Յիսուս. շնորհէ թողութիւն. վճարէ պարտքս. առատացո շնորհդդ. մի զլանար փառքդ . . . :

4

Ա. Քու սէրդ, ազնիւ Յիսուս, ոչ սկիզբ բնաւ ունեցաւ, եւ ոչ վախճան երբեք պիտի ունենայ: Թէպէտեւ այս սէրը՝ քենէ դուրս ըրածներովդ՝ ի ժամանակի յայտնուեցաւ, սակայն ի քեզ ի յաւիտենից կը բորբոքէր: Յաւիտենական եւ անվախճան սէր մ'ըլլալուն, փոփոխութեան ալ անընդունակ էր: Դու զմեզ բովանդակ քու էութեամդդ ու նովին սիրով կը սիրես՝ որ երեք աստուածային անձինք իրարու հետ կը կապէ: Ի քեզ մի միայն ամենապարզ էութիւն կայ, չես կրնար զատ զատ սէր ունենալ. ինչ սիրով որ ինքզինքդ կը սիրես, նովին սիրով կը սիրես քու արարածներդ ալ՝ ամենէն իր արդեանց համեմատ: Եւ ինծի համար

ճիշդ նոյնը կ'ընես, ինչ որ դուն քեզի կ'ընէիր՝ եթէ նոյն կարօտութեան մէջ ըլլայիր, ուր որ ես կը գտնուիմ: =

Ես որչափ ուշ սկսայ սիրել զքեզ, Սէրդ յաւիտենական: Ո՜հ, քանի տարիներ եկան անցան, որ քու սիրոյդ անծանօթ ապրեցայ, գեղեցկութիւնդ անբաւ . . . : Անիծեալ ժամանակներ. ինչպէս ողջ կրցայ կենալ առանց զքեզ սիրելու. եւ դուն ինչպէս կարող եղար այնչափ առեն իմ ապերախտութեանս հանդուրժել . . . : Օրհնութիւն, գոհութիւն, երկրպագութիւն երկայնամիտ գիտութեանդ. ինչ պիտի ըլլայի, եթէ այնչափ ինծի չհամբերէիր . . . : Աւաղ, գոնէ սկսած սէրս շարունակէի. որչափ յոգդոգդ եղաւ հաւատարմութիւնս . . . : Ի՜նչպէս մնրմնջիմ, Տէր, ինչպէս կսկծամ անհաստատութեանս . . . : Շնորհէ, գիտած ողորմած երկայնամիտ բաղումողորմ Տէր . . . : Ինչպէս ընդհատեցի այնչափ անգամներ քու անբիծ սէրդ. ինչեր սիրեցի՝ քեզի փոխանակ . . . : Կ'ամչնամ յիշատակելու. արդէն քեզի ծանօթ են ապիրատութիւնքս. անօրէնութիւնքս ես ինձէն կը խոստովանիմ յաւով ու դառնութեամբ սրտիս . . . : Ալ այսու հետեւ զքեզ չվշտացնեմ. ալ սիրեմ զքեզ, Սէր անսկիզբն եւ անվախճան. սիրեմ զքեզ յաւիտենային սրտիս. սիրեմ զքեզ սաստիկ զիտով. սիրեմ զքեզ հաստատուն սիրով. սիրեմ զքեզ որչափ կրնամ այս կեանքս որ, սիրեմ զքեզ արքայութեան մէջ որ-

չափ արժանի եմ՝ յաւիտեանս յաւիտենից . . . : Դուն օգնէ, Յիսուս. տուր որ շատ սիրեմ զքեզ, սէր իմ, Աստուած իմ եւ ամենայն ինչ . . . : Լեթէ իմ սէրս չէր կրնար անսկիզբն բլլալ, ընդհակառակն որ գոնէ անվախճան բլլայ . . . :

Բ. Ո՛վ ամենայն սիրոյ արժանի Յիսուս. քու սէրդ ոչ բաժանելի է եւ ոչ բաժանման ընդունակ: Կը սիրես զիս նոյնն սիրով, որով զամենայն մարդիկ կը սիրես: Որչափ իրենց համար չարչարեցար նէ, միայն ինձի համար այնչափ չարչարուեցար: Դուն այնչափ իմն ես, որչափ ուրիշ ամենուն՝ միանգամայն: Կրնամ բսել, կ'բսեմ եւ պիտի բսեմ միշտ թէ դուն բոլոր իմն ես, սիրելի Յիսուս, եւ ինքզինքդ բովանդակ իմ պիտոյիցս զոհեցիր: Լ՛ս ալ կրնամ ազատակել զքեզ թէ Տէր իմ եւ Աստուած իմ. իրրեւ թէ աշխարհիս վրայ ինէ ուրիշ հոգի չբլար, որուն համար դուն մեռած բլլաս: Իրաւ որ դուն ամէնէն մարդու վրայ գտած սրամտութեանդ համեմատ ինքզինքդ իրենց կը հաղորդես. չես ուզեր իրենց անձնիշխանութեանը բռնութիւն բանեցնել. սակայն ասալ ատոյգ է որ, քու սեփական միամտիդ միշտ պատրաստ ես ամէնմէկուն յատկապէս այնչափ բարիք բնել՝ եւ աւելի ալ, որչափ որ ամենուն միանգամայն կ'բնես, ինչպէս բրիք ամենասուրբ Կոյս Աստուածածին: Այո, բարերար Տէր. միշտ ինդրողին պակասութիւնն է, եթէ քիչ ընդունի: Քու բարութիւնդ անսահման է. քիչ տաս նէ, քու սիրոյդ նուազութենէն չէ՝ այլ մեր քիչ տրամադրութենէն: Արարածդ քիչ բարիք կ'ընես նէ, անոր համար չէ՝ որ Արարչէդ քիչ սիրուած է, այլ անոր համար որ քիչ կը սիրէ զԱրարիչդ: Երբ դուն կը չարչարուէիր, ես քու խնացութեանդ մէջ էի որ քու սիրոյդ չափ անսահման է. եւ քու վշտերդ Հօր Աստուծոյ կը նուիրէիր այնպէս ի մտանաւորի իմ բոլոր պիտոյիցս համար՝ որպէս թէ ու միայն ինձի համար չարչարուէիր: =

Ուրեմն, սիրելագոյն Յիսուս. ես քեզի այսչափ սիրելի եղայ. ես ոչինչս, ես խեղճս, ես վատթարս քան զամենայն մարդիկ . . . : Ուրեմն դուն բոլոր իմն ես. իմն է սիրտդ, իմն է կեանքդ, իմն է աբեւնդ, իմն են արդիւնքդ . . . : Հաւատամ, Յիսուս, հաւատամ: Կ'ուզես որ հաւատամ, կը հրապուրես կը հրաւիրես կը հրամայես որ հաւատամ. կը վշտանաս կ'սպառնաս կը պատժես՝ եթէ չհաւատամ: Տուր, Տէր, ինչ որ կը հրամայես ու՝ հրամայէ ինչ որ կ'ուզես . . . : Կ'ուզես որ հաւատամ, որպէսզի սիրեմ: Ափսոս. ինչպէս եղաւ. ինչպէս կրցայ չսիրել զքեզ: Ո՛վ սիրտս իմ ողորմելի. չես վիրաւորիր. չես արիւնիր, չես ճաթիր ցաւէդ . . . : Ի՜նչպէս մեկհատիկդ բազմապատիկ կոտրտեցար. ինչերուն բաժնուեցար . . . : Ո՛հ խայտառակութեանս. ո՜հ պատկառութեանս: Ի՜նչպէս եղաւ, Տէր, ինչպէս եղաւ . . . : Ընդայնութիւն, զգայութիւն, ընդարձակութիւն, ամենայն ինչ՝

քենէ ի զատ, Յիսուս, սիրտս տեղի դառաւ. իրրեւ թէ ինձի համար՝ ասոնք միայն բլլային, եւ ես՝ միայն ասոնց համար . . . : Ո՛րչափ չարաչար մոլորեցայ. ինչպէս բոլորովին ներհակ գտնուեցայ քու առ իս սիրոյդ . . . : Սիրաս բոլոր քեզի տալի՝ քիչ էր, մանաւանդ քեզի չհաւանելուցի. բիւր սրտեր քեզի նուիրելի՝ չէր սիրոյդ փոխարէն, մէկհատիկս ալ քեզի պահեցայ . . . : Կը հաւատամ, Յիսուս, թէ չափազանց է սէրդ՝ որ կրցաւ այսպիսի յետին ապաշնորհութեան համբերել . . . : Գիտեմ, Տէր, իմ անսանձ ազատութիւնս է մեղքութեանս պատճառը. դուն առ, Յիսուս, բոլոր իմ ազատութիւնս, քեզի կը նուիրեմ: Ընդունէ, Տէր, մի քաշուիր: ազ ինձի բռնութիւն չ'ըլլար, մեծ բարութիւն կ'ըլլայ . . . : Տուր ինձի փոխարէն քու սէրդ միայն, ես ալ հարուստ եմ, գոհ եմ. . . : Մինչեւ հիմակ եղածն եղաւ, թէպէտ գէշ եղաւ, շատ գէշ եղաւ: Ամէն գէշ սիրեցի, գքեզ միայն չսիրեցի. ամէն բան հոգացի, միայն գքեզ մոռցայ . . . : Մոռցիր, Տէր, անցածը . . . : Ախոյեանեա տուր, Տէր Յիսուս, որ ամէն յարմանէ սիրտս փրցնեմ՝ միայն ապրիմ, միայն քեզի ապրիմ, միայն գքեզ սիրեմ . . . : Այո, գքեզ միայն կը սիրեմ. միայն գքեզ կը սիրեմ . . . : Ես քեզի այնչափ սիրելի եղայ, ես անարգ եւ ապերախտ մեղաւորս նէ, արժան է որ դուն ալ ինձի սիրելի ըլլաս, ոչ մէկհատիկ բարութիւն, ոչ միակ ուրախութիւն, ոչ մի միայն փառք . . . : Շնոր-

հէ, Տէր, որ բոլոր քուկդ ըլլամ . . . : Դուն օգնէ ինձի որ առեպ քեզմէ սէրդ խնդրեմ, անպակաս՝ շնորհքդ մաղթեմ . . . :

Գ. Խարի Յիսուս. որպէսզի աւելի ինձի նման ըլլաս, դուն քեզի նկատառում չբերիր: Քու աստուածային անձինդ բոլոր փառքն ու բռնանդակ չքեղութիւնը ծածկեցիր որ, ամէն կերպով որով կրնայիր՝ առանց մեզաց՝ խոնարհիլ, խոնարհիս: Մեզաւորի տեղ դրուեցար. հետ ստրկի պէս վարուեցան. կեանքդ բանի տեղ չդրիր՝ թէեւ աշխարհքիս ամենէն մեծագին բանն էր, բայց եթէ որպէսզի կարենաս անով մեր փրկութեան ծառայել: Թոյլ տուիր որ, հոգիդ՝ որ երանեալ եւ չարչարելու անընդունակ էր, վշտաց բռնութենէն՝ դուբս մերժուի այնպիսի մարմնէ մի՝ որ միշտ իրեն կատարելապէս հլու եղաւ, եւ բնապէս կը փափաքէր որ անկէ չբաժնուի: Ուզեցիր թէ Աստուածութիւնդ որ բան ինբեան չարչարուիլ չէր կարող, գեթ զգլխոյդ բլլայ բոլոր վշտացդ ու բռնանդակ չարչարանացդ մասնաւոր կերպով մը: Միով բանիւ. մինչեւ որ մարմինդ, հոգիդ ու Աստուածութիւնդ իմ անուանդս չեղան, քու սէրդ գոհ չեղաւ. եւ այնչափ բանի տեղ դրիր զիս գհեզձս ու ողբմելիս որ, բոլոր ունեցածդ ինձի տուիր, եւ ինձի համար ինչ որ կրնայիր կրել նէ, կրեցիր: =

Ո՛րչափ քու անզուգական սէրդ՝ իմ ցած ապիրատութիւնս կը յանդիմանէ, Տէր Յիսուս: Դուն ամենայն ինչ ըրիր՝

ինձի աւելի մօտենալու, ես ամէն կերպով քենէ հեռացայ . . . : Դուն փառքդ ծածկեցիր որ, իմ սիրոյս համար խոնարհիլ կարենաս, ես նուաստութիւնս ու ապիկարութիւնս ուզեցի խօսքով ու գործքով տարբեր երեւցնել. եթէ գուբիչը չգտայ, դեմ ես՝ դիս հաւնեցայ . . . : Արքունիդ՝ քոյ անօրէնս համարեցար ինձի համար, իսկ անօրէնս ամէնայն ճգամբ խորշեցայ պակասաւոր կարծուելէ . . . : Դուն անկշռելի կեանքդ բանի տեղ չդրիր, որպէսզի դիս փրկես. ես չնչին հաճոյքս պաշտեցի՝ իմ փրկութիւնս ու քու շնորհքդ կորնչցնելու չափ . . . : Դուն հոգիդ ու մարմինդ իմ սիրոյս զոհեցիր, ես մարմնով ու հոգւով սիրոյդ անխրաւեցայ . . . : Դու զԱստուածութիւնդ գործակից ըրիր մարդկութեանդ կրածին՝ իմ օգտիս համար, ես զհոգիս մարմնոյս քաշկռտեցի՝ քու սուրբ օրինացդ դէմ ապստամբելու . . . : Դու բոլոր գքեզ իմն ընել ուզեցիր՝ գքեզ ինձի կերակուր ընելով. ես մեռոի հաճութեամբ դիս պարարելով՝ բովանդակ դիս քենէ օտարացուցի . . . : Ո՛վ Տէր Յիսուս. ինչ այլակերպութիւն. ինչ այլանդակութիւն. Ի՞նչպէս ամչնամ, Տէր ինչպէս կորանամ. ո՛ր խորշ պահուըտիմ, ո՛ր գետինն անցնիմ . . . : Տէր, թողութիւն տուր անցելոյն, եւ շնորհք ներկայիս որ, սիրեմ այսուհետեւ քու սիրոյդ համար՝ արհմարհանքն արհամարհել, կարծուիլ պակասաւոր՝ այլ չըլլալ, կեանքս եւ այժմ բոլոր քու հաճոյիդ ծառայեցնել, մարմնով եւ հոգւով

քոյինդ ըլլալ բոլորովին, մտքով ու սրտով ի քեզ փոխարկիլ բովանդակ . . . :

5

Ա. Մարդասէր Յիսուս. քու վշտերդ այն աստիճան սաստկութեան հասան որ, լոկ մարդ ըլլայիր՝ չէիր կրնար դիմանալ կր մեռնէիր: Կարդի համեմատ չէր որ ինքզինքդ սպաննէիր, քու աստուածային զօրութեամբդ զմարդկութիւնը բռնեցիր որ, բնութեան տկարութեանը դիմանալ կրցածէն աւելի՝ չարչարուիլ տաս: Զարչարանացդ այնչափ սաստիկ ցաւերը բնապէս կեանքդ սպառելու էին, դուն աստուածային զօրութեամբդ զնոյն պահպանեցիր, մինչեւ որ մեզի համար չարչարուելու որոշած չափդ լրացաւ: Եւ որպէսզի գքեզ չարչարելու չանխայեն, Աստուածութեանդ մեծվայելչութիւնը ծածկեցիր, իսկ զօրութիւնն հանդիսացուցիր որ՝ այժ տայ մարդկութեանդ, որպէսզի աւելի չարչարուի: =

Ո՛վ չափազանց սէր Յիսուսի, ի՞նչ սէր կրնայ քեզի փոխարէն ըլլալ. ով յետին պաղութիւն իմ սրտիս, որ ապերախտութիւն կրնայ քեզի համեմատիլ . . . : Տէր, կը խոստովանիմ անխրաւութիւնս, կ՚ամչնամ անզգայութեանս, կը ցաւիմ ապիրատութեանս . . . : Աստիկ եղան ին-

ծի համար քաշածներդ նէ, սաստիկ էր ուրեմն քու առ իս գութդ ալ։ Գոհութիւն, երկրպագութիւն, ընծրհակալութիւն՝ քու անբաւ մարդասիրութեանդ. փառք քեզ, երկայնամիտ Տէր, փառք քեզ. . . ։ Դու ղիս սիրեցիր չէ թէ միայն յամենայն սրտէ՝ սաստիկ սիրով, այլ նա եւ յամենայն զօրութենէ՝ կրցածէդ շատ աւելի։ Հապա ես զքեզ. . . ։ Քանի գրաւութեամբ, ինչպիսի թուլութեամբ սիրեցի . . . ։ Աւաղ. գէթ երբեք զքեզ վշտացուցած չըլլայի . . . ։ Գոնէ հիմայ, Տէր Յիսուս, կը փափաքիմ այնպէս եւ այնչափ զքեզ սիրել որ, անցած թշուառ ժամանակները փոխարինեմ. . . ։ Սիրեմ զքեզ յամենայն սրտէ՝ սաստիկ սիրով, սիրեմ զքեզ յամենայն զօրութենէ՝ ջանալով հաճել զքեզ ինչով եւ որչափ որ կրնամ . . . ։ Քեզի կը նուիրեմ բովանդակ գոյս, զգայութիւնս, առողջութիւնս ու կեանքս. թող այսուհետեւ ամէնն ալ քու ծառայութեանդ ու հաճոյիդ ապառի . . . ։ Խանդակաթ Փրկիչ. եթէ խոստմանս հաւատարիմ մնամ, ինչ արիասուր ըրած կ'ըլլամ քու ինծի համար ըրածդ . . . ։ Եւ ոմ եմ ես, անարգ եւ ապերախտ գերիս. եւ ոմ ես դու, փառաւորեալ աղնուամիտ Ամենաթագաւորդ . . . ։

Բ. Ո՛վ Սէրդ աստուածեղէն, այն որ քու մեծութիւնդ յանչափս երեւան կը հանէ, սա է որ այնպիսի մարդիկ սիրեցիր որոնք սիրուելու անարժան՝ չսիրուելու արժանի էին։ Ըմբռնման գժուարա-

հաս չէ որ մարդ՝ արդարի մը համար կեանքը տայ։ Բայց ուզենալ մեռնիլ պատժապարտի մը համար, չարագործի մը համար, ապերախտի մը համար՝ որ անդադար իր բարերարը կը վշտացնէ, որ զինք նախատելու համար՝ ընդունած նպաստներն ալ անոր դէմ կը գործածէ չարաչար. ա՛ս դերիվերայ է ամենայն ըմբռնման, եւ Աստուածդյդ սէրը միայն կարող է հասու ըլլալ եւ գլուխ հանել։ Մինչ դեռ մենք թշնամիքս էինք Աստուծոյ, Հայրն յաւիտենական զքեզ զիւր միածին Որդիդ մեզի համար ի մահ մատնեց, եւ Որդիդ ինքնակամ ինքնայօժար ինքզինքդ նուիրեցիր, եւ սուրբ Հոգին՝ ան աստուածեղէն հուրը՝ Հօր եւ Որդւոյդ սիրոտ վառեց այն անհուն սիրով, որով մենք անարժանքիս եւ մեղապարտիս, հաճոյականք ու սիրելիք եղանք։ Այո, մարդասէր Աստուած. դուն քու առ մեզ սէրդ մեր արդեանց կշռովը չես չափեր, այլ քու բարութեանդ համեմատ. որչափ մենք սիրոյ անարժան ենք, այնչափ քու սէրդ մեծ եւ քեզի արժանի սէր է։ =

Ո՛վ իմ սիրտս եղկելի. տակաւին կարենաս պիտի այսպիսի սիրոյ մը դիմաց անտարբեր կենալ . . . ։ Ո՛հ, Տէր Յիսուս. ես այսպէս ապերախտ պիտի մեռնիմ քու առ իս գթութեանդ, ինչպէս ցայսօր ապրեցայ . . . ։ Հերիք է, Տէր, հերիք է մինչեւ հիմակ եղածը. վերջանայ ալ ամէն թայից ապերախտութիւնս։ Ա՛լ սկսիմ գոնէ այսուհետեւ այնչափ եւս սաստկու-

թեամբ զքեզ սիրել, որչափ լրութեամբ ցարդ զսէրդ արհամարհեցի . . . : Կը խընդրեմ, կը յուսամ թողութիւն չանչափ բարուրենէդ . . . : Կարենամ վախնալ թէ քու բարեկամութիւնդ ու սէրդ զանաս ինձի հիմակ որ, յուսամ թէ շնորհացդ մէջ եմ, դուն որ զիս սիրեցիր՝ մինչ դեռ թշնամիս էի քու դէմ ու թեանդ . . . : Զվըստահիմ որ չես զիս մերժեր բարեկամութենէդ, զոր ինձի շնորհելու համար փառաւոր ետուն ի վեր վազելէ չդադրեցար . . . : Շնորհակալ եմ, Տէր. դոհանամ քաղցրութենէդ . . . : Ի՞նչ պիտի ըլլայի, Յիսուս, եթէ համբերութիւնդ հատներ. հիմակ ո՞ր ըլլայի պիտի . . . : Ո՛վ կրնար հանդուրժել իմ այսչափ ողջմիտութեանը, բայց եթէ քու անչափ ողջմտութիւնդ . . . : Ըրէ ինձի՝ ինչ որ քեզի հաճոյ է, կատարէ՝ ինչ որ արժանի կը համարիս. առ ինէ վրէժ՝ ինչ կերպով որ կ'ուզես. բայց միայն քու բարեկամութենէդ մի մերժեր զիս. քու սուրբ Հոգիդ մի հաներ ինէ . . . : Վէյ, նախատինք, կարօտութիւն, ցաւ, մահ — զաւրէ ինչ որ կ'ուզես, պատժէ զիս ինչպէս կը հաճիս. պատրաստ է սիրտս, կ'ընդունիմ ամենայն ինչ . . . : Բայց մի սրտմտութեամբդ յանդիմաներ զիս, մի բարկութեամբդ խրատեր զիս. մի պատժեր՝ շնորհքեդ զիս զրկելով, որուն դիտեմ՝ արժանի եմ՝ իմ այնչափ անօրէնութեանցս ու ապերախտութեանցս համար . . . : Քու անչափ սիրոյդ համար, Տէր, մի թողուր որ այնպիսի ձախորդու-

թիւն մը գլուխս գայ . . . : Շնորհէ, Տէր, ի սպառ համբերութիւն. տուր որ բարեկամութենանդ մէջ վերջին շունչս տամ . . . : Ո՛վ ողջմտած Տիրամայր. դուն միայն եղար այն երանելի հոգին, որ չարչարեալ Յիսուսի սիրոյն ամենամէկ բարակ եւ ազնիւ հնարիքը խորամանխ խելամուտ, ցաւոցը միակ ցաւակից, վշտացը մէկհատիկ վշտակից, եւ փրկութեան պանչելի մեծագործութենանը միմիայն գործակից դտնուեցար: Ո՛վ Մայրիկ Աստուածածին. դուն խնդրէ ինձի ալ լոյս որ, չարչարեալ Փրկչիս անհնարին սիրոյն խելք հասցնեմ, խաչերուս ի սպառ համբերեմ, մինչեւ վերջին շունչս ապերախտութենանս վրայ ցաւելէ չդադրիմ, եւ փրկութենանս գործը գլուխ հանելով՝ Աստուածորդւոյդ քաշածները անպատուական չընեմ, եւ գամ օր մը արքայութեան մէջ քու հզօր բարեխոսութենանդ շնորհակալ ըլլամ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

6

ՅԻՍՈՒՍ ԱՊԵՐԱԽՏՈՒԹԵՆՔ ՂԵՂԱՑ ՀԱՊՈՒՇՈՒՄԸ ՀՐԱՆ ԱՐՆԵԼՈՎ:

Ա. Ո՛վ զարմանալի դէպք, բովանդակ դարուց պանչանային արժանի. որու նմանը բնաւ չէ պատահած աշխարհքիս վրայ, եւ պատահելիք ալ չունի երբեք:

Դու միածին Որդիդ Աստուածդ, Հօր եւ Հոգւոյն հաւասար, թագաւորաց թագաւոր եւ տիեզերաց տէր. զմարդ այնչափ սաստիկ սիրեցիր որ, իր մեղացը համար մահուան դատապարտուած ըլլալով, դուն ուզեցիր մարդկային մարմին առնուլ, եւ այնպէս քու մահուամբդ մարդոյն պարտական եղած պատիժն հատուցանել եւ զինք յաւիտենական մահուընէ ազատել. եւ Հայրն յաւիտենական հաճեցար խաչամահ սպանուելդդ, որպէսզի մենք ողորմելի մեղաւորքս ազատ մնանք. Որդւոյդ չխնայեց՝ այլ մեր ամենուս համար մնանեց զքեզ: Ի՞նչ կ'ըսես, անձն իմ, Որդւոյն եւ Հօր այս անբմբռնելի սիրոյն: =

Ո՛վ մարդիկ, մարդիկ. եկէք սիրենք այս Փրկիչն որ Աստուած ըլլալով, իրեն նուաստութիւն չհամարեցաւ՝ մեր մեղքերը վրան առնուլ, որպէսզի ինք իւր վշտօքը մեր պատժապարտութեան հատուցում բնէ . . . : Այուգիւ ինք մեր հիւանդութիւնները բարձաւ, եւ մեր յաւերը վերուց . . . : Ա՛յո, Աստուած իմ Յիսուս. դուն զմեզ ստեղծելու առեն՝ կարողութեանդ զօրութեամբ զմեզ կազմեցիր. իսկ փրկելու ժամանակ՝ ակարութեամբ եւ յաւելք զմեզ ազատեցիր . . . :

Ուրեմն, սիրելի Փրկիչ, դուն մահուամբդ ուզեցիր ինքզինքդ զոհել, որպէսզի ինծի թողութիւն բնդունիս . . . : Ի՞նչ արիւնբ ընեմ՝ քեզի շնորհակալ ըլլալու համար . . . : Շատ կ'ուզեմ պարտական ըլլալ որ զքեզ սիրեմ. շատ քեզի ապերախտ

կ'ըլլայի, եթէ ի բոլոր սրտէ զքեզ չսիրեի . . . : Դուն ինծի քու աստուածային կեանքդ տուիր. ես, խեղճ մեղաւորս, կու տամ քեզի իմ կեանքս . . . : Ա՛յո. գոնէ մնացած կեանքս կ'ուզեմ միայն զքեզ սիրելու, քեզի հնազանդելու եւ զքեզ հաճելու սպառել . . . : Ի՞նչ շատ բան ըրած կ'ըլլամ, Ո՛չ ապաքէն անչափ քեզի պարտական եմ, Փրկիչ իմ Յիսուս . . . : Հազար անգամ արիւնս քեզի համար տայի, բիւր կեանք ալ սպառէի, գարձեալ քիչ էր . . . : Ո՛հ, եթէ մարդ առեղ մնածէր՝ չարչարանքդ իրեն ցուցած սէրդ, ինչպէս կընար քենէ ի զատ բան սիրել . . . : Աղէ, այն սիրոյն համար՝ որով զիս խաչին վրայ սիրեցիր, տուր ինծի շնորհք որ սիրեմ զքեզ յամենայն սրտէ . . . : Ա՛յո, կը սիրեմ զքեզ, բարութիւն անբաւ, կը սիրեմ զքեզ ամէն բարութենէ վեր. եւ ուրիշ բան քենէ չեմ խնդրեր, բայց եթէ քու սուրբ սէրդ . . . : Ի՞նչպէս, ով Փրկիչդ աշխարհի, ինչպէս ցայնմայր կրցաւ հանիլ սէրդ որ, ես յանցանք գործեմ ու՝ դուն պատիժը տուժես . . . : Ի՞նչ հոգ էր քեզի — եթէ ես կորսուէի ու պատժուէի ինչպէս արժանի էի — որ ուզեցար քու անմեղ մարմնովդ իմ մեղացս հատուցում բնել. եւ որպէսզի ես մնաուընէ պրծիմ, դու Տէր, մեռնիլ ուզեցար . . . : Ի՞նչ փոյթ էր քեզի, բարի Յիսուս. մեռնելու ես պարտական, ու դուն տուժես. ես մեղանչեցի, եւ դուն վճարես . . . : Ո՛վ գործ, որ ամենեւին նմանը չունի եւ երբեք չունե-

նայ պիտի. ով չնորհք, որուն երբեք չէի կարող արժանանալ. ով սէր, որ չըմբռնուի պիտի երբեք . . . : Օրհնութիւն, գոհութիւն գոհութեանդ . . . : Թողութիւն, թողութիւն ապերախտութեանս . . . :

Բ. Ո՛րչափ արդեօք, ո Աստուած, ապշեցան հրեշտակք, երբ տեսան թէ իրենց անմեղ Տէրը մահուան է դատապարտեր, եւ իրրեւ գառնուկ մը անմեղ՝ ի սպանդ կը տարուի, որպէսզի խաչի սեղանին վրայ մարդուն սիրոյն համար զոհ ըլլայ: Ի՞նչ սոսկումով արդեօք պաշարեց երկինքն ու դժոխքը, երբ նկատեցին որ Արարիչն Աստուած իրրեւ անօրէն մը՝ իրրեւ անիծեալ մը՝ խայտառակ խաչափայտն է կախուելիր արարածոց մեղացը համար: Ո՛ր հասաւ սէրդ, ողորմած Յիսուս: Ձիս մեզացս աղտէն լուալու համար ուզեցիր որ, նոյն իսկ քու արենէդ ինձի փրկութեան աւազան պատրաստես: Բաւէ. ո՛րչափ քաղցրագոյն կ'աղաղակէ այդ քու արիւնդ քան Թէ Աբելինը. ասորը՝ արդարութիւն բողոքեց, քայինդ՝ գթութիւն կը գոչէ: =

Ուրեմն, սիրելի փրկիչ, դուն ինձի աստուածային օրհնութիւն ընդունելու համար՝ յանձն կ'առնուս խաչի վրայ աշխարհքի առջին անիծեալ երեւալու նախատինքը, եւ երկնաւոր Հօրմէդ ալ չարչարանաց մատնուիլն որ այնպիսի վիճակ մ'եղաւ որ, բարձրաձայն գոչել տուաւ քեզի Թէ Աստուած իմ, Աստուած իմ, ինչո՞ւ իս թողուցիր . . . : Ե՛ս գըտնեմ՝

ինչո՞ւ: Դու պատժոց մէջ թողեալ լքեալ մնացիր որ, ես յանցանաց մէջ թողեալ լքեալ չմնամ . . . :

Ո՛վ բարի Յիսուս, ինչ բրիր. ո՞ր գլեզ սէրդ առաւ տարաւ . . . : Ի՞նչ տեսար վրաս որ այնչափ սէրդ յափշտակեց: Ինչո՞ւ Տէր, ինչո՞ւ . . . : Ի՞նչ եմ ես որ այնչափ ինձի համար չարչարուիլ ուզեցիր. ով եմ ես որ, այնպիսի սուգ գնով ուզեցիր սէրս շահիլ . . . : Ո՜հ. բոլորն ալ քու անսահման սիրոյդ գործն է: Օրհնեա՛լ ըլլաս միշտ, գովեա՛լ ըլլաս . . . : Դու զմարգիկ կը հրաւիրես Թէ Ձեզի կ'ըսեմ, ձեզի կ'ըսեմ ճանապարհաց անցաւորք. գարձէք, նայեցէք ու տեսէք. եղած է երբեք ցաւ՝ իմ ցաւոցս նման: Իսկ ես նայիմ, Տէր. նայիմ ու տեսնեմ. եղած է երբեք սէր՝ քու սիրոյդ նման . . . : Կը տեսնեմ կը հասկնամ, խանդակաթ իմ Տէր, ինչեր կրեցիր խայտառակ խաչափայտի վրայ. սակայն սա աւելի գին կ'ատիպէ զքեզ սիրելու որ, ինչ սէր՝ ինչ գութ էր որ այնչափ չարչարուելովդ ուզեցիր ինձ սիրուիլ . . . : Ո՛վ գթութեան հրաշալիք. ով Աստուծոյ առ մարդիկ սիրոյն չափազանցութիւն . . . : Ի՞նչպէս կըրնայ, Յիսուս, գտնուիլ մարդ որ ասոր հաւատայ, եւ զքեզ չսիրէ . . . : Ե՛ս գըտնուեցայ — վայ ինձի — ես անօրէն ապերախտս . . . : Ներէ. բաղումզըրմ կեներաբար. ներէ, թողութիւն տուր . . . :

7

Ա. Տէր Յիսուս. եթէ մնաձելու բլլամ որ, առ հասարակ ամենուն համար միայն չէ, այլ ինծի համար մանաւանդ պէս մեռնիլ ուզեցիր. ա՛ո՜ր՝ որչափ սաստիկ սիրաս քու սիրովդ պէտք է էրէ ու մրկէ: Ա՛յո, սիրեցիր զիս, եւ մանաւանդ ինքզինքդ ինծի համար: Թէպէտ զամէնքը փրկելու համար մեռնելուդ՝ քիչ արդեօք շնորհակալ պէտք է բլլամ: Ո՛ աստուածային Փրկիչ. ո՛վ բնաւ կրնայ մեկնել քու սէրդ մեր ամենմեկուն վրայ, որ զաւակին՝ իւր մօր, ու մօր՝ իր զաւկնեբուն սէրը կը գերազանցէ: Դուն, գթած Յիսուս, չէ թէ ընտրելոց համար միայն՝ մէկ անգամ մեռար, այլ եւ պատրաստ էիր այնչափ անգամ մեռնելու՝ որչափ գտատպարտեալ հոգիք կան, եթէ իրենք ալ ընդունակ բլլային փրկութեան: =

Ա՛յո, Տէր. եթէ ուրիշ ամէն մարդիկ իրենց սկզբնական կործանման մէջ թողուլ, զիս միայն փրկելու համար մեռած բլլայիր, որչափ քեզի շնորհապարտ՝ որչափ երախտագէտ պէտք չէի բլլալ...: Սակայն առ հասարակ ամենուն համար մեռած բլլալովդ ալ, նոյն յատուկ սիրով զիս սիրելով մեռար...: Իսկ ես քու այսպիսի մանաւանդ սիրոյդ ի՞նչ մանաւանդ սէր հատուցի փոխարէն: Կը ցաւիմ, Տէր, կ՚ամչնամ...: Դուն մանաւանդ կերպով քու

չափազանց սիրոյդ ապերախտ չգտնուի...: Նէրէ, Յիսուս քու անսահման սիրոյդ համար...: Տուր որ այսուհետեւ մանաւանդ ջանքով մը զքեզ սիրելու, եւ յամենայնի զքեզ հաճելու աշխատիմ...: Դուն օգնէ, Տէր, որ սիրեմ զքեզ միայն, միայն զքեզ սիրեմ: Չիս քու հաճոյիցդ զոհ, քու միակ սէրդ գոհ ընեմ. վասնզի դու զիս յատկապէս սիրեցիր, մանաւանդ կերպով զիս փրկեցիր...: Սակայն — ո՜հ, Տէր — որչափ արդեօք պիտի սիրաս խշխշար, եթէ ես միայն փրկուէի ու՝ ծնողքս, եղբարքս, բարեկամներս ու ընկերներս կորսուէին. եւ հարկ բլլար որ այս կեանքես եաեւ իրենցմէ յաւիտեանս զատուած մնամ: Ո՛րչափ քեզի աղաչէի պաղատէի պիտի որ, ինծի հետ՝ զանոնք ալ ազատես. եւ որչափ շնորհակալ բլլալու էի՛ եթէ զիս գոհ ընելու համար աղաչանքս կատարէիր...: Իսկ դուն, բազումզղջմամբ Փրկիչ, արդէն ագ բրիր՝ առանց սպասելու որ ես քեզի աղաչեմ...: Չէ թէ միայն զիս արեանդ գնով մանուրնէ ազատեցիր, այլ ծնողքս ու սիրականներս ալ...: Հաստատ կը յուսամ որ անոնց հետ միասեղ արքայութեան մէջ յաւիտեանս յաւիտենից զքեզ պիտի վայելենք...: Շնորհակալ եմ, Տէր, ու կը սիրեմ զքեզ. եւ յուսամ թէ յաւիտեան շնորհակալ բլլամ ու սիրեմ պիտի երանաւէտ հայրենիքը...: Ո՛վ Յիսուս, ո՛վ ամէն բարութենէ աւելի սիրելի բարութիւն. ինչո՞ւ այնչափ քիչ կը սիրեն զքեզ մարդիկ...: Աղէ,

ճանչցու Տէր, թէ իրենց համար ինչեր կրեցիր, ինչ սէր ունիս իրենց, ինչպէս կը փափաքիս սիրուելու իրենցմէ, ինչ գեղեցիկ գեղեցիկ ձիրքեր ունիս սիրուելու...։ Շնորհէ, Յիսուս, որ ամէն մարդ զքեզ ճանչնայ. տուր որ ամէնքն զքեզ սիրեն...։

Բ. Ես աղէկ հովիւ եմ։ Աղէկ հովիւն ինքզինք իւր ոչխարաց համար կու տայ, բոլր։ Սակայն ո՛ւր, Տէր, ո՛ւր կը գտնուին աշխարհքիս վրայ քեզի նման հովիւներ։ Ուրիշ հովիւներ իրենց կեանքը պահելու համար ոչխարներն ի մահ կը մատնեն. դուն, ո՛ հովիւ՝ ատոյդ շատ դոբովասիրտ, ուզեցիր անարդ ու դժնդակ մահուամբ քու աստուածային արիւնդ տալ որ, սիրական ոչխարացդ կեանք շնորհես։ =

Լակ այդ ոչխարներուն, ով իմ ամենասիրելի Հովիւ, մէկն ալ — բախտէս — ես եմ...։ Ո՜րչափ ուրիմն պարտական եմ զքեզ սիրելու. որովհետեւ դուն իմ սիրոյս համար յատկապէս մեռար...։ Եւ ինչ վատահութիւն չունենամ քու առնեանդ, դիտնալով որ իմ մեղքերս քաւելու համար թափեցար։ Ինչպէս կարենամ վհատիմ ողորմութենէդ, Տէր, վիրացդ նայելով...։ Երեմանք, ով մեղաւորք, ապաւինինք առ Յիսուս, որ խաչին վրայ՝ իրեւ ողորմութեան գահուն վրայ, մեզի բարկացած աստուածային արդարութիւնն հաշտեցուց։ Եթէ մենք զԱստուած վշտացուցինք, ինք մեզի համար ապաշխարանքը քաշեց, բաւական որ մենք զղջ-

ջուի ունենանք...։ Թաւրէ, սիրելի Փըրկիչ, ո՛ւր զքեզ տարաւ առ իս գութդ ու սէրդ։ Գերիս կը մեղանչեմ, եւ Տէրդ պատիժը կը վճարես...։ Եթէ մեղքերս մտածեմ, արժանի եղած պատուհասէս դողալու եմ. սակայն մահդ որ մտմտամ, աւելի իրաւունք ունիմ յուսալու քան թէ վախնալու։ Ո՛ արիւն Յիսուսի, դու ես իմ բովանդակ յոյս...։ Գիտեմ, այո, Տէր. այդ արիւնը ինչպէս որ խրախոյս կու տայ, նոյնպէս զամենքս կը սոսկալ բոլորովին քուկդ ըլլալու։ Գիտեմ, ալ ես ինձի տէր չեմ. որովհետեւ աւազ գնով գնուեցայ...։ Չեմ ալ կարող, առանց քեզի անիրաւելու, գիս ու իմ բաներս քան հաճոյս բանեցնել՝ վասնզի ալ քուկդ եղայ, որովհետեւ դուն մահուամբդ գիս գնեցիր։ Մարմինս, հոգիս ու կեանքս ալ իմս չէ. քուկդ, եւ բովանդակ քուկդ է...։ Ի քեզ միայն յուսամ, զքեզ միայն սիրեմ, ով Աստուած իմ՝ ինձի համար խաչեալ եւ մեռեալ...։ Չունիմ ուրիշ բան քեզի նուիրելու, բայց եթէ այս՝ արեամբդ գնուած հոգիս. ա՛ռ քեզի կը նուիրեմ...։ Ընդունէ գիս՝ զքեզ սիրելու. ես քենէ զատ՝ բան չեմ ուզեր, Փրկիչ իմ, Աստուած իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ...։ Մինչեւ հիմայ մարդկան աղէկ երախտագէտ եղայ, քեզի միայն ապերախտ գըտնուեցայ. հիմակ զքեզ կը սիրեմ. եւ ուրիշ բանի մը այնչափ սիրտս չի կսորիր, որչափ զքեզ վշտացուցած ըլլալուս...։ Ով Յիսուս. տուր ինձի յոյս չարչարա-

նացդ վրայ. եւ վերու սրտէս ամէն յա-
րուամ, որ քեզի համար չէ. . . . Կ'ուզեմ
սիրել միայն զքեզ, որ արժանի ես բո-
վանդակ իմ սիրոյս, եւ շատ դիս պարտա-
կան ես բրած զքեզ սիրելու. . . . Իսկ
ով՝ կրնայ դժուարիլ զքեզ սիրելու՝ տես-
նելով որ իրեն համար դուն, յաւիտենա-
կան Հօր միկհատիկ հաճելիդ, ուզեցիր
կեանքդ այնպիսի դառն ու դժնդակ մա-
հուամբ կնքել լմնցնել. . . . Ո՛ սէրդ հոգ-
ւոց, ով Յիսուս. կը սիրեմ զքեզ, կը
սիրեմ զքեզ, կը սիրեմ զքեզ: Բայց շատ
մեղկ կը սիրեմ զքեզ. դուն տուր ինձի
շատ սէր, շատ կրակ, որ տայ ինձի քու
սիրովդ միշտ աւելի այրիլ. . . . Ո՛վ Մա-
րիամ, դու գեղեցիկ սիրոյ Մայր. աղէ,
քու սիրարօրրօք սրտիդ արդեանցը հա-
մար, Հնորհք առ ինձի որ, միայն քու
Որդիդ սիրելու համար ապրիմ, որ ան-
սահման սիրոյ արժանի բլլալէն զատ՝ ու-
զեց միանգամայն այնչափ թանգ գնով
խեղճ մեղաւորիս սէրն իրեն շահիլ:

8

ՅԻՍՈՒՍ ՔՈ ՍԻՐԵՑ ՂԵՂ՝ ՔՈ ՏՐՏՐՈՒԹԻՒՆԸ:

Ա. Հնորհաբաշխ Արարիչ. մարդուն
բրած այնչափ երախտիքդ հերիք չէին սէրդ
իրեն յայտնելու: Սակայն դուն, բարերար
մարդասէր Տէր, բարիք միայն ընելով սէրդ
հասկցնելը բաւական չհամարեցար. ճըշ-
մարիտ սիրոյ ամենէն մեծ ցոյցն ալ ուզե-
ցիր տալ: Սիրական մարդոյդ համար չար-
չարուիլ ու մեռնիլ ալ հաճեցար. եւ այս
վախճանիս յարմարագոյն միջոց՝ աստու-
ածային անբաւ իմաստութեանդ դանձէն
դանելով, մարդկային մարմին առնուլն
հնարեցիր: Շատ աղեկ կրնայիր մարդուն
փրկութիւնն հոգալ առանց չարչարուելու
ալ, եւ երկրիս վրայ անոյշ եւ բերկրական
կեանք մ'անցընելով: Սակայն ոչ. դուն
փոխանակ ուրախութեան որ առջեւդ էր՝
ձեռքդ էր, խաչն յանձն առիր: Հրաժա-
րեցար ամէն երկրաւոր հարստութենէ,
հանգստենէ եւ փառաւորութենէ. եւ
դուն քեզի աղքատիկ կեանք մը, ցաւալից
եւ ամօթալից մահ մ'ընտրեցիր: Ինչո՞ւ,
Տէր Յիսուս: Բաւական չէր արդեօք պա-
զատելդ միայն առ Հայրն յաւիտենական
որ մարդուն ներէ, պարզ մէկ աղաչանօքդ՝
որ անբաւ արժէք ունենալով հերիք էր
աշխարհք եւ անհամար աշխարհքներ փըր-

կելու։ Հապա ինչո՞ւ ուզեցիր այնչափ չարչարանք եւ այնպիսի անողորմ մահ, որով հոգիդ՝ զուտ ցաւէն մարմնիդ բաժնուեցաւ։ Ի՞նչ պէտք էր այնչափ ծախք՝ զմարդ փրկելու։ =

Սիրեցեալդ իմ Յիսուս. որչափ շատ ճգնեցար որ գումդ ինձի յայտնես, եւ դիս բարութեանդ սիրով յափշտակես։ Քեզի մեծ անիրաւութիւն կ'ընեմ՝ եթէ դքեզ քիչ կամ քենէ ուրիշ բան սիրեմ ...։ Ո՜հ. որչափ սաստիկ սիրոյ ցոյց է՝ վիրաւոր, խաչուած, ընչասպառ Աստուած մը տեսնել...։ Հոս ինչպէս ակներեւ յայտնեցար քաղցրութիւնդ ու մարդասիրութիւնդ, Փրկիչ իմ Յիսուս...։ Այո, վիրաւոր իմ Տէր. կը հաւնամ. քու ամենամէկ վէրքդ ինձի սէրդ կը պատմէ...։ Ի՞նչպէս կրնամ այդչափ սիրոյ նշաններու առջեւն դքեզ չսիրել։ Աստուածս, սիրելի Յիսուս, դքեզ չեմ սիրեր նէ՝ նշան է թէ չեմ ճանչնար դքեզ։ Քիչ կը սիրեմ նէ, ըսել է թէ քիչ կը ճանչնամ...։ Աղէ, ցանկալիդ Փրկիչ. լուսաւորէ միտքս որ, դքեզ սիրեմ. շատ լոյս շնորհէ որ, սաստիկ սիրեմ դքեզ, ով Սէր յաւիտենական, բարութիւն անբաւ, որ դիս սիրեցիր այնչափ չարչարուելով՝ որուն հարկ մը չկար...։ Կը հաւնամ, բարեգութ Փրկիչ. քու լուկ աղաչանքդ ալ հերիք էր զմարդ փրկելու. բայց չէր բաւական՝ ինձի ունեցած չափազանց սէրդ յայտնելու...։ Այսպիսի սիրով մը չարչարուելովդ աւելի հատուցիր Աստուծոյ, քան որչափ հարկաւոր էր մարդկային ազգի մեղացը հատուցում ընելու համար...։ Միանգամայն որովհետեւ դիս շատ էիր սիրեր, ուզեցիր որ ինէ ալ շատ սիրուիս. ուստի ինչ որ կրցար՝ ըրիր, որպէսզի չարչարուելով ալ իմ սէրս շահիս, եւ ինձի հաւկցնես թէ ինէ սիրուելու համար՝ ալ քեզ ընելու բան չմնաց...։ Շատ ալ չարչարուիլ ուզեցիր որ, շատ դիս ստիպես դքեզ սիրելու...։ Հապկայ միտքդ, հոգեսէր Փրկիչ, հապկայ։ Շնորհակալ եմ սիրոյդ, շնորհակալ եմ բոլոր սրտիս...։ Տուր որ օր քան զօր աւելի եւս խելամուտ ըլլամ գթութեանդ խորութը...։ Ես ալ կը փափաքիմ սիրել դքեզ փոխարէն. սաստիկ սիրել դքեզ, միշտ, ի վեր քան զամենայն, բովանդակ խանդաղատանօք դքեզ սիրել...։

Ր. Դուք, ցանկալիդ Յիսուս, Սիրելի մը ինչ մեծագոյն ցոյց կրնայ տալ՝ բարեկամին ունեցած գթոյն, քան զայն որ իւր կեանքը սիրելոյն համար զոհէ, ըսիր։ Սակայն դուն, Տէր Յիսուս, ազկէ աւելին ըրիր։ Կեանքդ ուզեցիր տալ մեզի՝ ոչ բարեկամացդ, այլ թշնամեաց եւ ապստամբաց համար։ Սոյդ ադով յայտնեցիր սէրդ որ, երբ մենք դեռ մեզաւոր էինք, մեզի համար մեռար։ Աղէկ կը հաւնամ, Տէր, թէ չարչարանացդ գլխաւոր վախճանն ան եղաւ որ, սէրդ մեզի յայտնես. եւ մեզի համար կրածներուդ յիշատակաւ սրտերնիս քեզի գաշես։ Չարչարանքէդ կ'իմանամ Աստուծոյ առ մարդիկ սիրոյն

աստուածութիւնը։ Ակն կը ճանչնամ Փրկչիդ սէրն որ, ինքզինքդ մեզի համար գրիր։ =

Ովքեմն, Տէր իմ Յիսուս, դուն ինծի քու թշնամւոյդ համար մեռնիլ ուզեցիր ու՝ ես կրնամ այդչափ սիրոյ դէմ կենալ ...։ Ահաւասիկ, որովհետեւ այնչափ հոգաբարձութեամբ կը փափաքիս որ գթեղ սիրեմ, կը սիրեմ գթեղ ամէն բանէ ի վեր. կը մերժեմ ինէ ուրիշ ամէն սէր, եւ գթեղ միայն կ'ուզեմ սիրել ...։ Աղէ, մնայուն արդեանցը համար, տուր ինծի աստիկ եւ միշտ ջանչելնաւոր սրտացաւ մը՝ շատ անգամ մեղքս մեծագին բարեկամութիւնդ կորսուած եւ մահուանդ պատճառ եղած ըլլալուս վրայ ...։ Այսուհետեւ բոլոր այժս գթեղ միայն հաճելու մտածէ. բովանդակ կեանքս քու սիրոյդ նուիրեմ անպահեստ ...։ Մեղք որ միտքս հիմակ այսպէս չբերի. կը ցաւիմ յամենայն սրտէ ...։ Ներէ, անզուգական բարեկամ, թողութիւն շնորհէ ...։ Հիմակ հաստատ կ'առաջադրեմ յաւիտեան հին ապերախտութեանս չդառնալ ...։ Դու պիտի օգնես ինծի, Տէր, ամենազօր շնորհօգդ ...։ Ով սէր իմ Յիսուս, ով Գառն անարատ, որ ինծի համար խաչի վրայ զենար. այնչափ քաշածդ պարապի — ոչ — չերթայ։ Աղէ, այնչափ վշտացդ վախճանին հասիր ...։ Կապէ ինս բոլոր՝ սիրոյդ քաղցր կապանօք որ, ալ գթեղ չթողում, եւ քենէ ալ չբաժնուիմ ...։ Անուշակ Յիսուս, մի ձգեր որ քենէ հեռանամ. մի թողուր որ քենէ զատուիմ ...։ Գիտեմ, քանի

որ ես գթեղ չեմ թողուր, դուն՝ հաւատարիմ Յիսուս, չես ինս ձգեր։ Օգնէ տկարութեանս. հեռացու ինէ ամէն վտանգ, որ կարենայ ինս քենէ հեռացնել ...։ Ահա, Տէր, սիրտս յօժար է շնորհօգդ, դու ալ կը տեսնես. բայց բնութիւնս տկար։ Նայէ յօժարութեանս, եւ ձեռնատու եղիր յողդողդութեանս ...։ Սիրա միայն ունիմ, Տէր. գոհ ըլլայ ադով գթութիւնդ. լրացու պակասը՝ անզգջ առատութեամբդ ...։ Ով անսահման սիրոյդ, Աստուած իմ։ Որպէսզի գերին ազատի, ոչ Հայրը՝ Որդւոյդ, ոչ Որդիդ քու տանձինդ կը խնայես։ Մէկ գիտց Հայրը կը պատուիրէ Որդւոյդ որ, մարդկան բոլոր մեղաց համար հատուցում ընես։ Միւս կողմանէ դուն, Աստուածորդիդ Յիսուս, կրցածիդ չափ ամենաբազդը եղանելու զմարդիկ ազատելու համար, կ'ուզես որ մարդկան կրելու պատիժը քու անձինդ վրայ ամենայն խստութեամբ աստուածային արդարութեան վճարես ...։ Ամէն ցաւ, բոլոր նախատինք ցյանկին աստիճան վրադ առիր. այնպէս որ ցաւոց մարդ ու մարդկան անհամարհանք բառնելու եղար ...։ Ամէն անդամքդ, բոլոր զգայութեամբդ տանջեցար. եւ աւելի եւս դժնդակ՝ բովանդակ հոգւոյդ կարողութիւններովը տառապեցար, այնպէս որ ներքին վշտերդ զարտաքին ցաւերը չափս գերազանցեցին ...։ Ահա մարմինդ պատառ պատառ, երակներդ ցրիւն չէ մնացեր. խարերայ, կախարդ, խելագար

համարուած, բարեկամներէդ անգամ ձրգուած, եւ ի վախճանի ամենէն հալածուած, խայտառակ կախաղանի մը վրայ կեանքդ լմնցնելու ես հասեր . . . :

9

Ա. Որչափ իրաւացի է, Տէր, որ չարչարանքդ չափազանցութիւն մը կոչուի: Աստդ, յաւդ չափազանցութիւն, սիրոյ չափազանցութիւն: Ձաւ որչա՛փ կրնայիր կրել ու՝ չկրեցիր. իսկ սէրդ ո՛ր չափը չանցուց: Օրէնք՝ մարդկան սիրոյ պատուիրան մը կու տայ. կը հրամայէ որ բնկերնին սիրեն՝ իրենց անձանց պէս: Իսկ դու, Տէր Յիսուս, սիրեցիր զմարդիկ առաւել քան զքեզ: Ո՛վ անսահման Աստուած, դու մարդոյն սիրէն՝ քու անձէ՝ ինչ — սանկ ըսելու եմ — վառնիչը՝ մխոց մը եղար: Ոչ միայն բարիքդ ուզեցիր առ ստատակս շնորհել, այլ նաեւ ինքզինքդ, որպէսզի կորսուած մարդը շահիս: —

Ուրեմն, սէրդ իմ Փրկիչ. այն չափ հասար որ, զիս քեզնէ աւելի՛ սիրես . . . Զիս գտնելու համար քու ստուածայինդ կեանքդ ուզեցիր կորնչցնել, այն կեանքն որ անսահման աւելի թանկագին է քան թէ բոլոր մարդկան եւ բովանդակ հրեշտակաց կեանքը միանգամայն . . . : Այո, սիրեցիր զիս առաւել քան զքեզ, որովհետեւ ինձի համար մեռնիլ ուզեցիր . . . : Ո՛ր օրհնութիւն, որ գոհութիւն բաւական է՝ այսպիսի անբաւ երախտեաց փոխարէն ընելու . . . : Ի՞նչպէս չերկնչիմ հոգիս ցնծութէն՝ քու չափազանց սէրդ տեսնելով: Ինչո՞ւ չի փշրիր սիրտս կսկիծէն՝ իմ յետին ապերախտութիւնս յիշելով . . . : Տէր Աստուած, կրցայ այսպիսի սիրոյդ սիրտ մը վշտացնել: Ի՞նչպէս կարելի եղաւ . . . : Ո՛ր խորք բաւական են ամենօն սուզելու . . . : Ինչո՞ւ ծագեցաւ այն մութ օրը. ի՞նչպէս չբարացայ այն աւուրժամուն որ, այսպիսի ապիրատութիւն մտաբերելով, որ քեզի դէմ մեզանչէմ. ով բարութիւն անբաւ, սիրելութիւն անսահման . . . : Երէ կեանքս ողջ ողջ չեմ կարող խաչել՝ սիրոյդ փոխարէն ընելու, ապէ՛ անյիշաչար Փրկիչ, աւուր որ անդադար ցաւելով ու մորմնջելով ապրիմ . . . : Գանէ մնացած բոլոր կեանքս՝ բիւր անգամ պատառ պատառ յօշոտիմ, քան թէ մի անգամ դքեզ դառնացնեմ . . . : Ո՛վ հրաշալիք, ո՛վ չափազանցութիւն սիրոյ՝ անհուն բարութեան միայն արժանի . . . : Եւ ո՛վ է բնաւ որ կարենայ, Տէր, հեռուանց անգամ խելք հասցնել սիրոյդ անչափութեանը, որով այնչափ վիզ ողորմելի որդուընքս սիրեցիր որ, մեզի համար մեռնիլ՝ եւ խաչամահ մեռնիլ ուզեցիր . . . : Ո՛հ. այս սէրը ամէն չափ կ'անցնի, ամէն միտք կը գերազանցէ . . . : Փառք, օրհնութիւն եւ գոհութիւն անչափ անհաս գթութեանդ . . . : Ամէն իմ առ քեզ ճշդութեանս

մանաւանդ թէ ուշդուխտանս։ Ո՛րչափ անդադարութեամբ ես զնա փնտռեցի, այնչափ կծծութեամբ առատաձեռն սիրոյդ փոխարէն հատուցի . . . ։ Ո՜հ. ես ալ վատնիչ՝ շռայլ եղայ, չէ թէ բոլոր զգայութիւնս ու առողջութիւնս քու փառացդ ու ծառայութեանդ մաշելով ապառելով, այլ ասոր հակառակ բովանդակ երախտիքդ ու շնորհքներդ չարաչար մեխելով . . . ։

Բ. Ինչու՞ ընաւ զարմանամ, բարեգութ Փրկիչ, որ հեթանոսք մարդկան սիրոյն համար խաչուած Աստուծոյ մը քարոզուիլը լսած առնենին, ազ՝ խենդութիւն մը կը համարէին, որուն չի կրնար հաւատացուիլ։ Ամենազօրն Աստուած, որ երջանիկ բլլալուն՝ բանի մը կարօտ չէ, զմարդիկ փրկելու համար մարդ բլլալ եւ խաչի վրայ մեռնիլ ուզենայ. ով կրնայ, կ'ըսէին, ասոր հաւատալ ։ Բայց եթէ՝ հաւատալու է որ, Աստուած մարդկան սիրովը խենդեցեր է ։ Սակայն փրկութեան այս մեծ գործն որ հեթանոսք խենդութիւն կը կարծէին, մենք՝ մարդասէր Յիսուս, գիտենք հաւատով որ դուն յանձն առիր ու կատարեցիր. գիտենք որ Իմաստութիւնդ՝ սիրոյն առաւելութեամբ յիմարեցար ։ Խենդութիւն այո, բայց սիրոյ խենդութիւն մըն էր որ, Աստուածդ՝ մարդկան սիրոյն համար ուզենաս մեռնիլ ։ =

Հապա ես ալ, սէր իմ Յիսուս, քու սիրովդ որ խենդենամ, ինչ մեծ է՝ ինչ զարմանք է . . . ։ Ո՛րչափ ես յիմար բլլամ, դուն յիմարագոյն քան զիս եղար . . . ։

Ո՛վ Աստուած սիրոյ. ով Աստուած սիրոյ, Զափազանց շատ է, Յիսուս, արարածոց վրայ սէրդ . . . ։ Ո՛ սէր. ով սէր դուչդրիմ երբեք, Աստուած իմ. գբեզ Սէր կանչելէ մնաւանդ թէ սիրոյ խենդ . . . ։ Ա՜յո Յիսուս, սիրով յիմարեալ ես կ'բանամ ու պիտի բանամ . . . ։ Ո՛տպէր թէ այնպէս կարենայի բսել որ, աշխարհ ամենայն լսէր, եւ ամէն ազգք եւ լեզուք գայլին ժողովէին, որպէսզի ամենքն գբեզ ճանչնային, ամենքն գբեզ սիրէին . . . ։ Ի՜նչպէս չապշիմ, չյափշտակիմ. գուն ուզենաս ինձի համար մեռնիլ, ապերախտ որդանս համար, որուն մեղքերն յառաջադոյն գիտէիր եւ բնելու անհաւատարմութիւնդս յառաջուց էիր տեսեր . . . ։ Կարելի է որ դուն Աստուած իմ, իմ սիրովս յիմարիս եւ ես քու սիրովդ չխենդենամ. . . . Զբեզ ինձի համար մեռած տեսնելէս ետեւ, ինչպէս կրնամ քենէ զատ բան մտածել, ինչպէս կրնամ ուրիշ բան սիրել . . . ։ Ա՜յո, Տէր իմ, ծայրագոյն բարութիւն եւ սիրելի ամէն բանէ ի վեր. կը սիրեմ զբեզ ինէ աւելի . . . ։ Կը խոստանամ որ այս օրուընէ հետէ ուրիշ բան չսիրեմ՝ բայց եթէ զբեզ, եւ միշտ մտածեմ այն սէրն որ ինձի համար այնչափ վշտօք մեռնելովդ յայտնեցիր . . . ։ Ո՛վ խարազանք, ով փշեր, ով գամեր, ով վէրքեր, ով վշտեր, ով խաչ, ով մահ Փրկչիս Յիսուսի. դուք շատ գիս կը սասիկէք ու կը պարտաւորէք որ այնչափ գիս սիրողը սիրեմ . . . ։ Ո՛վ Բանդ մարմնացեալ, ով սիրող Աստուած.

հոգիս սիրովդ կը յափշտակուի . . . : Ա՛յնչափ զքեզ կ՚ուզէի սիրել որ, ուրիշ բանով զոհ չըլլայի, բայց եթէ զքեզ զոհ ընելով . . . : Ո՛վ քաղցր Տէր. որովհետեւ այնչափ կ՚ուզես իմ սէրս. ահա հանդիսապէս կը յայտնեմ թէ միայն քեզի համար կ՚ուզեմ ապրիլ . . . : Կ՚ուզեմ ընել, ինչ որ ինէ կ՚ուզես . . . : Ազէ, Յիսուս, օգնէ ինծի. տուր որ զքեզ զոհ ընեմ բոլորովին եւ միշտ, ի ժամանակի եւ ի յաւիտեանս . . . : Ո՛րչափ մարդուս անոյշ է դիտնալ թէ երեւելի մէկէ մը սիրուած է, մանաւանդ՝ եթէ այն անձը կարող է զինք մեծ բախտի մ՚ամբառնալ նէ, հապա մեզի որչափ քաղցր եւ անոյշ պիտի գայ որ, զմեզ կը սիրես դուն, Տէր, որ կարող ես յաւիտենական երջանկութեան զմեզ ամբառնալ : Թերեւս կրնար մարդ յառաջ տարակուսիլ թէ արդեօք դուն զինք գորովանօք կը սիրես : Բայց տեսնելէնետեւ որ կախաղանի մը վրայ արիւնդ ես թափեր ու մեռար, ալ ինչպէս կրնայ երկմտիլ թէ դու զինք բոլոր գթով բովանդակ գորովով կը սիրես : Անձն իմ. ազէ, նայէ Յիսուսիդ որ ապ խաչէն է կախուեր՝ համակ խոց ու վիրաւոր : Տես ինչպէս այն խոցուածներէն՝ այն ծակերէն՝ սիրահար սրտին գութը քեզի կը բանայ . . : Սիրելիդ իմ Յիսուս. կը ցաւիմ, այո, այնչափ վշտօք ապ խայտառակ խաչափայտին վրայ մեռնելդ տեսնելով . սակայն սասիկ զիս կը մխիթարէ ու սիրտս սիրովդ կը յափշտակէ ան օր, այդ վէրքերէդ քու առ իս սէրդ կը ճանչնամ . . . : Ո՛վ երկնից սե-

րովբէք. ինչ կ՚ըսէք իմ Աստուծոյս սիրոյն, որ սիրեց զիս եւ մատնեց ինքզինքն ինծի համար . . . : Ամենասուրբ Կոյս Մարիամ մայր իմ. աղաչէ ինծի համար զՅիսուս որ շնորհէ ինծի իւր սէրը. չեմ ուրիշ բանի փափաքիր այս եւ անդի աշխարհը, բայց եթէ զՅիսուս սիրելու. ամէն :

10

ՅԻՍՈՒՍ ՀԱՐ ՀԱՐՑ ՂԵԶ՝ ԿՈՅԻՆ ԸՐԹՈՒԹԻՒՆ :

Ա. Ո՛վ աստուածային Բան. մէյ մ՚ որ աշխարհիդ եկար մարդկային մարմին առնելու՝ որպէսզի մարդուն ինքզինքդ սիրցնես. ալ ինչ աստիկ տենչ էր որ ունէիր իր սիրոյն համար չարչարուելու, մկնելու վայրկեան մ՚ալ չուզեցիր կորանցնել. մարմնով չէիր կրնար նէ, գէթ բմբռնմամբ սկսար ինքզինքդ տանջել : Դէռ հազիւ մայրենի ծոցն յղացած, իսկեւիսկ մտացդ առջեւն նկարեցիր չարչարանացդ բովանդակ տանջանքները. եւ մեզի թողութիւն եւ աստուածային շնորհք ընդունելու համար ինքզինքդ յաւիտենական Հօր նուիրեցիր որ, քու վշտօքդ մեր մեղացը արժանաւոր պատժոյ՝ մեր տեղ հատուցում ընես. եւ այն վայրկենէ հետէ սկսար կրել այն ամենայն, ինչ որ յետոյ դառն մահուանդ ատեն կրեցիր : Դու,

Տէր. քու վկայիդ մեծամեծ ցաւերն ու արհամարհանքը ուզեցիր նէ, միայն մարմրոսութեան առնելին թոյլ տուիր։ Իսկ դուն կենացդ անդամին առաջին վայրկենէն միշտ չարչարանացդ վշտօք տանջուեցար. առաջին րոպէէդ մարդիկներէն բնդունելու սոսկալի տանջանաց ու նախատանաց չարքն աչքիդ առջին ունեցար. իրաւամբ կը գանգատիր թէ ցաւերս առջիս են յամենայն ժամ։ =

Ո՜ ամենասիրելի Փրկիչ. հապա ես մինչեւ հիմակ ինչ բան, ինչ քաշեցի քեզի համար... ։ Բոլոր մարմրոսաց տանջանքներդ հազարաւոր տարիներ քեզի համար կրեի, գարձեալ քիչ բան կ'ըլար՝ համեմատելով միայն այն առաջին վայրկենին որ ինքզինքդ ինձի համար նուիրեցիր, եւ չարչարուելու սկսար... ։ Ընորհէ, Տէր, որ գոնէ մնացած կեանքս քու փառացդ ու հաճոյիդ անցնեմ... ։ Տուր որ ամէն խաչ ու վիշտ քու սիրոյդ համար համբերութեամբ տանիմ՝ երբ եւ որչափ որ հաճիս... ։ Դու, Տէր Յիսուս, օգնէ իմ տկարութեանս. տուր՝ ինչ որ կը հրամայես ու՝ հրամայէ ինչ որ կ'ուզես... ։ Ո՜ Յիսուս. դու իմ սիրոյս համար այնչափ ցանկացող վշտաց եղար որ, ժամանակէն ալ յառաջ՝ չարչարուիլ ուզեցիր. իսկ ես այսչափ փափաքող եմ երկրաւոր դիւրութեանց... ։ Ո՛րչափ դբեզ դառնացուցի՝ ինքզինքս հաճելու համար... ։ Տէր, տառապանացդ արդեանցը համար, վերս ինձ երկրաւոր բերկրանաց ա-

մէն յարուցը... ։ Ես քու սիրոյդ համար կ'առաջադրեմ եա կենալ որեւիցէ հաճութենէ, որ քեզի հաճոյ չէ... ։ Ա՛ր զղջամ, Տէր, բոլոր ապերախտութեանցս վրայ... ։ Զեմ ես, այո, արժանի. բայց արժանի են ողորմութեան՝ այն վշտաց արդիւնքն որ առաջին վայրկենէդ ինձի վաստակեցար... ։

Ր. Աարդասէր Փրկիչ. դուն մարդուս դիմակէդ՝ կրելու վշտերը ժամանակէն յառաջ իրեն չես խնայեր որ, զանոնք միշտ աչքին առջին ունենալով բովանդակ կեանքն իրեն անտանելի չըլլայ։ Զի գիտեր յառաջուընէ՝ դիտապարտը իր վախճանին տանջանքը. չճանչցաւ անձնասպանը՝ յետոյ զինքն սպաննելիք սուրը. չտեսաւ յառաջուց Յուդա՝ զինք խղդելու չուանը։ Խնայեցիր իրենց, որպէսզի գալի նեղութեանց միօրինակ յիշատակաւ՝ բովանդակ կեանքն իրենց դառն չգայ։ Իսկ դուն, ցանկալիդ Փրկիչ, կենացդ անդրսաին առաջին վայրկենէն միշտ աչքիդ առջին ունեցար չարչարանացդ խարազաններդ, փշերդ, տառապանքն ու թաղծալից մահդ որով պիտի մեռնէիր։ Երբ որ կը դիտէիր այն զոհերն որ անարատ Գառինդ օրինակներն էին, խաչի սեղանին վրայ կատարելու պատարագդ միտքդ կու գար։ Երուսաղէմ քաղաքն որ տեսնէիր, աղէկ դիտէիր թէ ինչպէս հոն ցաւոց ու նախատանաց ծովու մը մէջ կեանքդ պիտի սպառէս։ Քանի սիրելի Աօրդ նայէիր, կը յիշէիր թէ մահուանդ ատեն խաչին ոտքը

զինք ցաւէն հոգեվարք պիտի տեսնես։ Ա՛ինչափ չարեաց այն սարսափելի երեւոյթը, Յիսուս, դքեզ բոլոր կենացդ մէջ մնահուրնէդ յառաջ միշտ ցաւոց ու տառապանաց ծովը թաղէց։ =

Եւ դուն այս ամենայն յանձն առիր ու կրեցիր իմ սիրոյս համար ... ։ Աչխարհքիս բոլոր մեղաց լոկ երեւոյթը, ով բարեգութ Տէր, մնաուանդ իմ մեղացս որոնցմով դքեզ վշտացնելիքս արդէն յառաջագոյն կը տեսանէիր, քեզի բովանդակ կեանքդ այնպէս տրաւմ եւ վշտագին անցնել տուաւ որ, այնպիսի կեանք ոչ եղած եւ ոչ ըլլալիք ունի ... ։ Սակայն — Տէր Աստուած — եւ որ այն անագորոյն օրէնքն է գրուեր որ, Արարիչն այնչափ իւր արարածը սիրէ, իսկ արարածն ապրի առանց զԱրարիչը սիրելու, մնաուանդ թէ զինք վշտացնէ ու դառնացնէ ալ ... ։ Աղէ, Տէր. ճանչցու ինձի սիրոյդ մեծութիւնն որ, ալ քեզի ապերախտ չապրիմ ... ։ Ո՜հ, ա՛լ դքեզ սիրէ, Յիսուս. որտանոյ դքեզ սիրէ. որչափ անոյշ կու գար ինձի քեզի համար չարչարուիլը ... ։ Այս մեծութիւնս որչափ զիս պէտք էր քաջալերել ամէն վիշտ համբերութեամբ քաշելու. իսկ ես երբեմն անմտութեամբ կը գանգատիմ թէ դուն քանի մը ժամ միայն խաչի վրայ կեցար, ուր ես տարիներ ու տարիներ վշտաց մէջ եմ. ան չեմ մտածեր թէ դու քիչ մ՚առեն խաչի վրայ կրածդ բոլոր կենացդ մէջ սիրոդ կրեցիր ... ։ Հապա ինչպէս կրնամ ես, սիրելի Փրկիչ,

բովանդակ կենացդ մէջ իմ սիրոյս համար կրած այնչափ վշտերդ տեսնելէս ետեւ տրտնջել այն խաչերուն վրայ, զորոնք իմ բարեացս համար քաշելու ինծի կը զուարթես ... ։ Շնորհակալ եմ որ զիս այնչափ սիրով, այնչափ ցաւով ես փրկեր ... ։ Դուն, որպէսզի այս կենացս վշտերը համբերութեամբ կրելու զիս խրախուսես, բոլոր իմ ձախորդութիւնքս քու ուսդ շալկել ուզեցիր ... ։ Ո՜հ, Տէր. աղէ, տուր որ ատկէ քու ցաւերդ միտքս բերեմ. որպէսզի միշտ ընդունիմ ու փափաքիմ քու սիրոյդ համար չարչարուիլ ... ։ Այո. հաստատ կ՚առաջադրեմ, վըշտացդ շնորհօք, ինծի պատահած ամէն դժուարութեանց համբերել ... ։ Պատրաստ է սիրտս, Աստուած, պատրաստ է սիրտս. պատրաստ է, բայց զաղփազփուն եւ յոդոդդ, երախտամուաց եւ գրժոզ ... ։ Քեզի կը դիմեմ, ի քեզ կը յուսամ, քենէ կը խնդրեմ օժանդակութիւն եւ յարատեւութիւն ... ։ Սոյգ. քաղցր Յիսուս. ծովու նման մեծ եղաւ բեկումդ։ Աղի են ծովու ջրերն ու լեղի. լեցուն եղան քու կենացդ ժամերն ալ բովանդակ դառնութեամբ, եւ զըրկ՚ամէն ափոփութենէ ... ։ Բոլոր ջրերը ծով կը ժողվին. մարդկան ամէն ցաւերն ալ ուզեցիր որ ի քեզ ժողվին. մինչեւ ազազակելու եղար թէ Աչատէ զիս, Տէր. վիշտը մինչեւ հոգւոյս խորքն հասան. նախատինք, եւ ներքին ու արտաքին ցաւոց մրրիկը զիս ընկղմեցին ... ։ Այո, Տէր, սէր իմ, կեանք

իմ եւ ամենայն ինչ. եթէ արտաքուստ ցաւալից մաքրինդ նայիմ, ուրիշ բան չեմ տեսներ բայց եթէ վէրք։ Իսկ եթէ ներքուստ թաղծալից սիրտդ մտնեմ, ուրիշ բան չեմ գտներ եթէ ոչ գառնութիւն ու վիշտ, որ քեզի մահուան հոգեվարք կրել կու տան . . . ։ Ո՛ Տէր. ով քննէ զատ, որ միայն անսահման բարութիւն ես, ձեռնհաս էր այնչափ բան կրել ու մեռնիլ արարածոյ մը համար. բայց որովհետեւ Աստուած ես, աստուածօրէն կը սիրես, այնպիսի սիրով որուն ուրիշ որեւիցէ սէր չի կրնար հաւասարիլ . . . ։ Իսկ ես հէքս եւ եղկելի մեղաւոր, խեղճ ու նոյն ինքն խեղճութիւն ըլլալովս, խեղճօրէն զքեզ կը սիրեմ, անհաստատ ընդհատ ու ցուրտ սիրով . . . ։ Աղէ, բարութիւն անհուն, սիրելութիւն անսահման. եթէ չեմ բաւական սիրել զքեզ որչափ արժանի ես, տուր որ գէթ սիրեմ զքեզ որչափ կրնամ. յամենայն սրտէս, բոլոր զօրութենէս, ընդ բովանդակ կեանքս . . . ։ Դիտէք, ըսիր, ինչ ըրի ես ձեզի։ Տէր. գիտեմ դուն ինչեր ըրիր, ինչեր կրեցիր իմ սիրոյս համար. սակայն գիտես դու ալ թէ ես մինչեւ հիմայ քեզի համար բան մը չըրի . . . ։ Օգնէ ինծի, Յիսուս, որ մնայր վրաս չհասած, քեզի համար բան մը կրեմ. . . ։ Կ՚ամչնամ առջիդ երեւնալու. բայց ալ չեմ ուզեր այնպէս ապերախտ ըլլալ քեզի, ինչպէս այնչափ տարիներ եղայ . . . ։ Դուն ամէն հաճութենէ ինք զինքդ զրկեցիր. ես ալ քու սիրոյդ համար կը հրաժարիմ բոլոր զգայական բերկրանքէ . . . ։ Դուն ինծի համար այնչափ ցաւեր կրեցիր. ես ալ քեզի համար կ՚ուզեմ կենացս բոլոր վշտերուն եւ մահուանս ինչպէս որ քեզի հաճոյ երեւայ, համբերել . . . ։ Դուն երեսէ ձգուեցար. ես ալ գոհ կ՚ըլլամ որ ամենէն թողուիմ, բաւական որ դուն ինծի չթողուս, իմ մեկնած տիկ եւ ծայրագոյն բարութիւնս . . . ։ Դուն հալածեցար. ես ալ ամէն կերպ հալածանք կ՚ընդունիմ . . . ։ Դուն ի վախճանի ինծի համար մեռար. ես ալ քեզի համար պատրաստ եմ մեռնելու . . . ։ Ո՛ Յիսուս, գանձ իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ. կը սիրեմ զքեզ. տուր ինծի աւելի սէր . . . ։ Ո՛վ Մայրիկ Աստուածածին. միջնորդէ Աստուածորդւոյդ որ շնորհէ ինծի թողութիւն, սէր, յարատեւութիւն եւ արքայութիւն, ուր գամ գթութեանդ ու բարեխօսութեանդ ըստ օրինի շնորհակալ ըլլամ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

11

ՅԻՍՈՒՍ ԼԱՒ ՍԻՐԵՑ ՔԵԶ՝ ՄԱՐԴՈՒԹԻՒՆ ՓՓԱԹԵԼՈՎ։

Ա. Անուշակ Յիսուս. ան ի՛նչ քաղցր, որչափ գորովական սիրտ էր, որով խոստովանեցար թէ աշխարհք եկար նէ, մարդկան

Հոգիքն Աստուծոյ սիրով բորբոքելու եկար. եւ թէ ուրիշ բանի այնպէս անձկայրեաց գթով չես փափաքիր, ինչպէս տեսնելու որ ամէն սիրտ այն սուրբ կրակով կը տոչորի։ Կրակ եկայ երկիր ձգելու, ըսիր, եւ ինչ կը փափաքիմ, բայց եթէ որ մէյմի բորբոքեր։ Եւ ինչպիսի աղնուագոյն սրտիւ կը սպասէիր որ օր մ՚յառաջ առեամբդ մկրտուիս, չէ թէ որպէսզի լուանաս քու մեղքերդ որ չէիր կարող ունենալ, այլ մեր մեղքերը՝ որոնց համար քու վշտոզդ Հաւուդ ընելու եկեր էիր։ Եւ որպէսզի հասկցնես թէ մեզի համար մեռնելու այս բազմանձուկ տենչանօք ինչպէս սիրտդ կ՚երբեր կ՚եփեր, ջերմագութ գորովով վկայեցիր թէ չարչարանացդ ուշանալուն՝ չափազանց սրտացաւ կ՚զգաս։ Մկրտութիւն մ՚ունիմ, կ՚ըսէիր, մկրտուելիք. եւ ինչպէս սիրտս կը ճմլի, մինչեւ որ կատարի լինայ։ Ասոր համար է որ, երբ տեսար թէ քու ժամդ եկեր է որ այս աշխարհէս ելլես Հօրդ երթաս, որովհետեւ քոյլիններդ սիրեցիր, ի սպառ զնրենք սիրեցիր։ Բազումոցդոմ Փրկիչ. չարչարանացդ ժամ քու ժամդ կ՚անուանես։ Ուրեմն աս այն ժամանակն էր, որուն ընդ բոլոր կեանքդ սրտակէզ տենչացար. որովհետեւ այն ատեն մարդուս համար չարչարուելով ու մեռնելովդ կ՚ուզէիր հասկցնել թէ իրեն ինչ չափազանց սէր ունիս։ Ա՛յո. սիրոզի մը քաղցր եւ ցանկալի է այն ժամն որ սիրելոյն համար կը դառի ու կը տանջի. վասնզի

սիրոզին սէրն յայտնելու եւ սիրելոյն սէրն յափշտակելու ամենէն յարմար բանն է՝ իրեն համար չարչարուիլը։ ==

Ո՛վ մարդկան սիրով հարեալ Աստուած. ա՛լ ուրիշ ինչ կրնայիր ընել եւ ընել որ զիս հարկադրես ամիսպես զքեզ սիրելու։ Բարե. ի՞նչ շահ արդեօք քեզի պիտի բերէր իմ սէրս որ, սիրոս շահելու համար ուզենաս մեռնիլ, եւ այնչափ տենչաս մեռնելու։ Եթէ իմ մէկ սորուկս փափաքէր միայն ինձի համար մեռնիլ, բաւական էր սէրս յափշտակելու. եւ ես կարենամ ապրիլ առանց զքեզ սիրելու բոլորով սրտիս, ո՛վ Թագաւոր իմ եւ Աստուած, որ ինձի համար իրօք մեռար՝ եւ այնչափ մեռնելու տենչանօք, որպէսզի սէրս շահիս։ Ո՛ անձկալիդ Յիսուս. ուրեմն գուն մեծ սէրդ ինձի յայտնելու համար իմ փրկութեանս գործը անձամբ գլուխ հանել ուզեցիր. ուրիշն չուզեցիր յանձնել։ Ա՛յնպէս ուրեմն հոգդ եղաւ իմ սէրս որ, այսպիսի կերպով ուզեցիր զիս փրկել, որպէսզի սիրոս շահիս։ Ի՞նչ աւելի բան կրնայիր ընել, եթէ հարկ ըլլար Հօրդ Աստուծոյ սէրը գրաւելու։ Ի՞նչ աւելի բան կարող էր կրել ծառայ մը՝ սիրոջը գութն ու գորովն իրեն քաշելու, քան զայն՝ որ գուն, Տէր, կրեցիր՝ որպէսզի ինէ սիրուիս, յանդգն եւ ապերախտ գերիս։

Բ. Հապա այն փափաքն ի՞նչ է, գորովալիր Յիսուս, զոր մեր փրկութեան

համար խաչի սեղանին վրայ զոհուելուդ մասո, չարչարանացդ նախընթաց այն բարեբախտիկ գիշերն յայտնեցիր։ Ցանկանալով ցանկացայ, ըսիր, այս պասեքն ուտելու ձեզի հետ։ Ադ ինչ սիրոյ եւ գթոյ բարբառ էր որ խօսեցար... ։ Ան կ'ուզէիր ըսել, ցանկալիդ Փրկիչ, թէ Ձեզի կ'ըսեմ, ո մարդիկ, գիտնաք. այս գիշերս որ չարչարանքս պիտի սկսի, այն ժամանակն է, որուն բովանդակ կենդանութեանս սրտակեզ անձկայրեաց կ' սպասէի հառաչանօք. վասնզի հիմակ իմ տառապանօքս ու գառն մահուամբս ձեզի պիտի հասկրցնեմ թէ ինչպէս զձեզ կը սիրեմ, եւ ասով պիտի զձեզ հարկադրեմ որ կրցածնուդ չափ սաստիկ զիս սիրէք... ։ Սակայն որ խելք, բազմագութ Տէր, կրնայ երբեք հասնիլ թէ որ սահման հասաւ քու առմարդ սէրդ։ Ապշդ, չարչարանացդ ժամանակ աստուածային Սէր եւ Կարողութիւն միաբան դաշնակցեցան։ Սէրը ճգնեցաւ զմարդ սիրել մինչեւ ուր որ կրնար հասնիլ ամենազօր Կարողութիւնը. իսկ ամենակալ Զօրութիւնը փութացաւ ջանաց գոհ ընել զՍէրը մինչեւ ուր որ կրնար հասնիլ իւր փափաքը։

Ո՛ բարձրեալ Աստուած. գուն ինքզինքդ բոլոր ինձի տուիր. ես ինչպէս կրնամ բովանդակ իմ անձամբս զքեզ չսիրել... ։ Կը հաւատամ, այո կը հաւատամ որ ինձի համար մեռար. իսկ ինչպէս ասանկ քիչ կը սիրեմ զքեզ որ, այնչափ դիւրաւ զքեզ եւ ինձի համար

քաշածնեբդ կը մոռնամ... ։ Ինչու, Տէր, ինչու ես ալ քու չարչարանքդ մոռանալու աստիճան սիրովդ չեմ բովանդակ տալ ինքզինքս եւ բոլորովին քուկդ ըլլալ, ինչպէս այնչափ սուրբ հոգիք վշտերդ մոռանալով բարեբախտ ճարակ եղան սիրոյդ, եւ իրենք զիրենք քեզի տուին... ։ Ո՛չ, զորովագութ Փեսայ, երբ պիտի զիս ալ առնուստանիս չարչարանացդ այն սուրբ սենեկիկը, ուր հոգեմոխ հոգեկրօն Հարսը՝ աստուածային անբիծ սիրովդ այնպէս էր շուրջանակի պատեր պաշարեր որ, սիրով խանգաղած թաղկահաւ՝ կ'սոխիպէր վիրաւոր սրտին սփոփանք փնտռել։ Տարաւ զիս ալբայ, կ'ըսէր, զինուոյ սենեակը. կարգեց վրաս զսէր. բռնեցէք զիս ծաղկամէք, պնդեցէք զիս խնծորովք. ահա սիրով կը մարիմ կ'անցնիմ... ։ Իրաւ. ինչպէս կարելի է որ հոգի մը չարչարանացդ մոռանալ թափանցէ ու՝ այն ցաւերէ, այն տագնապէ՝ որ սիրելի Փրկչիդ մարմինն ու հոգին տանջեցին, կարելիբ չխոցոտի՝ իբրեւ մէյմէկ սիրոյ նետերէ. եւ քաղցրութեամբ չբռնադատի սիրելու զայն որ զինքը այնչափ սիրեց։ Ո՛վ փեսայդ ցանկալի. այդպէս զքեզ պատառ պատառ արիւնուռայ եւ տգեղ նկատելով ալ, որչափ ինձի գեղեցիկ ու սիրելի կ'երեւաս... ։ Այո. վասնզի բոլոր այս վէրքերն որ վրադ կը տեսնեմ, ամէնն ալ ինձի մէյմէկ նշան՝ մէյմէկ հաւաստիք են այն մեծի սիրոյն զոր ինձի ունիս... ։ Խարեբ. եթէ ամէն մարդիկ սաստիկ զքեզ նկատէին այն վի-

ճակին մէջ՝ որով օր մը բովանդակ Երուսաղէմի խաղաղ եղար, կրնայինն սիրովդ չրնտուիլ...։ Սիրելիդ իմ Տէր. ընդունէ զիս՝ զքեզ սիրելու...։ Ահա ես ամէն զգայութիւնքս, բոլոր իմ կամքս քեզի կը նուիրեմ...։ Ու ինչպէս կրնամ բան մը զանազատ քեզմէ, որ արիւնդ կեանքդ ու ինքզինքդ բովանդակ ինծի չզլացար...։

Գ. Խաբեբայ Յիսուս. արչափ մեծ փափաք ցուցիր մեզի համար չարչարուելու, մահուանդ նախընթաց գիշերը չէ թէ միայն ինքնակամ պատրաստ գացիր, ուր գիտէիր թէ Հրեայք զքեզ բռնելու պիտի գան, այլ եւ գիտնալով թէ մատ է մատնիչը, ելիր երթանք բսիր աշկերտներուդ։ Ու զեցիր անձամբ դիմացնին ելլել. իբրեւ թէ զքեզ տանելու եկած ըլլային չէ թէ մահուան տանջանաց, այլ մեծ տէրութեան մը թագաւրութեան։ Իսկ այդ անոյշ գանգատդ թէ Ծարաւի եմ, մի թէ հիւթոյ նուագութիւն կ'իմացնէ, ցանկալիդ Յիսուս, թէ գիտդ յորդութիւն։ Ան բաժնանուէկ սիրոյ եռանդդ չի յայտնէր, որ մարմնոյ ծարաւէն աւելի սիրած կը տոչորէր որ, մեզի համար չարչարուիս, մեզի սէրդ հասկցնես, եւ թէ ինչչափ կը փափաքիս՝ մեզի համար կրած այնչափ վշտոքդ մենք սիրուելու։ Ո՛ աղնուագոյնի Աստուած. կարելի է որ այդչափ չափազանց բարութիւն անփոխադարձ մնայ։ Կ'ըսեն թէ սէրը սիրով կը վճարուի. սակայն քու սէրդ ինչպիսի սիրով կրնայ երբեք վճարուիլ։ Ուրիշ Աստուած

մը քեզի համար պէտք էր մեռնէր որ, մեզի համար մեռնելով մեզի յայտնած սիրոյդ փոխարէն մ'ըլլար։ Իսկ ինչպէս, Տէր, կրցար ալ ըսել թէ քու զուարճութիւնդ մարդկան հետ ըլլալ է, ուր իրենցմէ ուրիշ բան չտեսար բայց եթէ թշնամանք եւ տանջանք։ Ուրեմն սէրդ մեզի համար քաշուած ցաւերուդ արհամարհանքը քեզի ի զուարճութիւն կը փոխէ։ =

Ո՛վ քաղցր եւ հեզ Փրկիչ. ուրեմն դու գմայլ կը դիմաւորես մեռնելու այնչափ փափաքանօք, որպէսզի ինծի սիրուիս։ Հապա ես չփափաքիմ քեզի համար մեռնելու, Աստուած իմ, իմ առ քեզ սէրս յայտնելու համար...։ Այո, ինծի համար մեռանիլդ Յիսուս. ես ալ կը փափաքիմ քեզի համար մեռնիլ...։ Աւասիկ արիւնս, ահա կեանքս. բոլորը քեզի կը նուիրեմ։ Ահաւասիկ պատրաստ եմ քեզի համար մեռնիլ ինչպէս ու երբ որ հաճոյ է քեզի...։ Ընդունէ հաճութեամբ այս խեղճ նուէրս որ ոչնչութեան մեզաւոր մը քեզի կ'ընծայէ, որ յառաջ զքեզ վշտացուց, բայց հիմակ իր անձէն աւելի զքեզ կը սիրէ...։ Ո՛վ սիրալիր Փրկիչ. ալ չեմ կրնար բաշխհնաը սիրոյդ փափկութեանը դէմ կենալ. քեզի կու տամ բովանդակ իմ սէրս...։ Ամէն բանի մէջէն գուն ես եւ ըլլաս միշտ հոգւոյս միակ սիրելին...։ Գուն, որպէսզի ինծի համար տալու կեանք մ'ունենաս, մարդ եղար. ես երանի թէ հազարաւոր կեանքեր ունենայի, որպէսզի բոլորն ալ քեզի համար զոհէի...։ Կը

սիրեմ զքեզ, բարութիւն անբաւ, եւ կը ցանկամ զքեզ սիրել բովանդակ ուժովս ... : Կ'ուզեմ կրցածս ընել, որպէսզի զքեզ գոհ ընեմ... : Դուն, անմեղդ, այնչափ չարչարուեցար ինձի համար. ես, մեղաւորս, որ գժոխոց եմ արժանի, կը փափաքիմ քեզի համար չարչարուիլ ոչչափ որ կ'ուզես ... : Օգնէ, Յիսուս, քու արդեանցդ համար, այս իմ փափաքանացս որ դուն ինքդ ինձի կը շնորհես... : Ո՛վ Աստուած անբաւ. քեզի կը հաւատամ, ի քեզ կը յուսամ, զքեզ կը սիրեմ... : Տիրամայրը Մարիամ. բարեխոսէ ինձի համար. ամէն:

12

ՅԻՍՈՒՍ ՀԱՓ ՄԵՐԵՑ ՂԵՂՆ՝ ԻՒՂԻՒԸ ՊԱՓՈՒՓՓԵԼՈՎ:

Ա. ՃՇմարտապէս Որպէ Աստուածդ Յիսուս, սուրբ քան զամէն մարգիկ, ամէն թագաւորներէ մեծ, ազնուագոյն քան զամէն բարեկամ: Դուն ոչ զոք նեղեցիր, մանաւանդ թէ ամենուն բարիք ըրիր. սակայն ամէնքը քեզի դէմ վիրաւնեցան, ամէնքն զքեզ հալածեցին: Ինչպէս որ ամենուն համար չարչարուեցար, այնպէս ալ ամենէն չարչարեցար. չեզաւ սեր, վիճակ չեզաւ՝ որ չարչարանացդ գործակից չըլլայ: Հրեայք եւ հեթանոսք, քահանայք եւ իշխանք, զօրական եւ ժողովուրդ, արք եւ կանայք, աշկերտներդ ալ՝ խաչիդ ձեռնատու եղան. ցաւոդդ նպաստ եղան: Դուն, Տէր Յիսուս, ամէն վիշտ կրեցիր մարմնոյդ ու անձինդ վրայ, հոգւոյդ ու սրտիդ յիշատակներդ ու մարդիկ մէջ, պատուոյդ ու առաքելաժողով՝ ազգականաց ու բարեկամացդ դիէն, բոլոր զգայարանաց ու անդամոյդ վրայ:

Աւաղ, վշտագին Յիսուս, ինչպիսի պատկառանքով ու ցաւով խոստովանիմ ... : Վա՛յ ինձ. ես ալ քու թշնամիներէդ չեմ. հալածչացդ առաջինը, ամենէն անզութը, ա՛հ, ես չեմ, ամենէն ապերաշխար... : Դուն ցաւոց մարդ մըն ես, ես — վա՛յ վրաս — հաճոյից մարդ մը կ'ուզեմ բլլալ... : Դուն ամենէն կը չարչարուիս, ես մէկէ մ'ալ նեղուիլ չեմ ուզեր ... : Դուն ամէն կերպ տառապանք կը քաշես, ես ամենեւին վիշտ չեմ ուզեր ... : Դուն դառն ու ծանր վշտաց կը հանդուրժես, ես թեթեւ ու մանր խաչ մ'ալ չեմ ուզեր կրել... : Դուն յօժարաբիտ ինքնակամ կը տանջուիս, ես հազիւ բռնի կը համբերեմ... : Ո՛վ քաղցր եւ մարգասէր Յիսուս. քու սուրբ չարչարանդդ արչափ ինձի ցաւ, արչափ ամօթ կը բերէ... : Աւա՜ մեծ է ցաւս որ, զքեզ իմ սիրոյս համար այդպէս չարչարուած կը տեսնեմ. բայց աւելի մեծ է ամօթս որ, քու սիրոյդ համար բան մը չեմ կրեր ... : Շնորհէ, Տէր Յիսուս, որ վշտերս գէթ համբերութեամբ տանիմ. օր քան

զօր աւելի զիս քաջասիրտ ըրէ, որ մեծագոյն նեղութեանց հանդուրժելու պատրաստուիմ. . . :

Բ. Անոխակալ Փրկիչ. դուն ամէն ժամանակաց պատարագ, բոլոր մարդկան զոհ, արդարոց եւ մեղաւորաց ողջակէզ եղար: Ամենուս ոճիրն ի վրադ, ամենուս պատիժն յանձն առիր: Ի՞նչ գթեզ ստիպեց որ մեռնիս. ինչո՞ւ խեղճ ուզեցիր ըլլալ: Բաւէ՛ր մեռար որ, մեղքը մեր կորսուած կեանքը մեզի դարձնես. խեղճ եղար որ, զմեզ երջանիկ ընես. թշնամացդ մատնուեցար որ, զմեզ թշնամւոյն իշխանութենէն ազատես: Անիրաւ վճռոյ դէմ չբողոքեցիր, մահուընէ պրծելու համար հրաշք մը չըրիր՝ որ կրնայիր: Բոլոր կեանքդ խաչուած անցուցիր. սիրտդ մարմնէդ կանուխ խաչը գամուեցաւ: Չարչարանացդ ամենէն մեծը չարչարուիլ չկրնալդ եղաւ. ամենէն սաստիկ փափաքդ արեամբդ լուացուիլ էր, չարչարանացդ բաժակը խմել էր, մեռնիլ էր: Հիմայ թշնամիներէդ ալ գոհ պիտի ըլլաս. ահա ըրին կատարեցին՝ ինչ որ դուն այնչափ տենչանօք կը փափաքէիր, այսինքն՝ անչափ չարչարուիլ: Իրենց մեղքը միայն գոհութիւնդ կը նուազէ ու քեզի ցաւ կը բերէ. իսկ չարչարանք՝ ըրածնէն աւելի չէին կրնար քեզի քաշել տալ. նախատանօք ու խաղքութեամբ գթեզ կշտացուցին: Իրրեւ ամէն գերիէ չուառագոյն, ամէն եղեռնագործէ վատթարագոյն, հետդ վարուեցան: Անյիշաչար, բազմագութ

Փրկիչ. կրածէդ աւելի կրնայիր չարչարուիլ. կրնայիր անօգնականդոյն մահուամբ մեռնիլ: =

Իրաւ, չեզաւ մարդ որ չսիրես. մարդ ալ չեզաւ՝ որու համար չչարչարուիս. բայց յատկապէս ինծի համար չարչարուեցար՝ ուրիշներէ աւելի ինծի ընծրհքներ ընելովդ, որ չարչարանացդ պատուղն են . . . : Դուն զիս միշտ միտդ ու սիրտդ կրեցիր, ինչո՞ւ ես գթեզ ատկէ չեմ մոռածեր, քեզի մեծ սէր չունիմ, հետդ չեմ ուզեր բաներ մը կրել . . . : Ո՛վ վատութեանս. ոչ չարչարուիլ կ՛ուզեմ, ոչ մեռնիլ. փափկութեամբ կ՛ուզեմ ապրիլ ես՝ որ հիմայ դժոխքի բովանդակ պատուհասները պէտք էի կրել . . . : Ցէր. քու բարութեանդ օրինակն ու՞ր փնտռեմ. իմ վատութեանս նմանն ու՞ր որանեմ. ապերախտութեանս հաւասարն ու՞ր գտնեմ. . . :

Գ. Ի՞նչպէս քեզի շնորհակալ ըլլանք, Փրկիչ, որ քու աշխարհը գալէդ եառքը ծնանք: Մեր ժամանակը ալ վախի ժամանակ չէ, սիրոյ ժամանակ է: Ահա աչքերնուս առջին ունինք զԱստուածդ՝ մեր փրկութեան եւ մենէ սիրուելու համար մեռած: Հաստատ կը հաւատանք որ զմեզ սիրեցիր, եւ մեր սիրոյն համար գուն գթեզ ի մահ մատնեցիր: Ու՞մ բնաւ կրնար զԱմենազօրդ մեռցնել, եթէ դուն ինքնակամ մեռնիլ չուզենայիր: Այո. գուն քու կեանքդ գիրիր. ոչոք քենէ առաւ, այլ գու անձամբ ինքզինքդ տուիր: Ուզեցիր որ մեռնելովդ քու առ մեզ սիրոյդ

ամենէն մեծ նշանը՝ յետին հաւատովքը տաս։ =

Սիրելի Փրկիչ. դուն իմ սիրոյս համար ինքզինքդ բովանդակ ինծի տուիր. ես ի սիրոյ՝ դիս բոլոր քեզի կը նուիրեմ ...։ Դուն իմ փրկութեանս համար կեանքդ տուիր. ես քու փառացդ համար կ'առնում յանձն մեռնիլ երբ եւ ինչպէս որ կը հաճիս ...։ Քեզի ալ ընելիք չունայ իմ սէրս շահելու. սակայն ես ապերախտս ոչինչը քեզի փոխանակեցի ...։ Կը ղջամ, Յիսուս, բոլորով սրտիս ...։ Թոդութիւն չնորհէ չարչարանացդ համար. եւ թոդութեանդ նշան, տուր ինծի օգնութիւնդ՝ զքեզ սիրելու ...։ Ես դիս մեծ փափաք մը կ'զգամ քու շնորհօդդ զքեզ սիրելու, եւ բացարձակ կ'առաջադրեմ որ բոլորովին քու կդ ըլլամ։ Բայց կը տեսնեմ տկարութիւնս, գիտեմ քեզի բրած անհաւատարմութիւնքս ...։ Դու միայն կարող ես ինծի օգնել, դու միայն՝ կրնաս դիս հաւատարիմ ընել ...։ Օգնէ ինծի, սէր իմ, տուր որ զքեզ սիրեմ, եւ ալ ուրիշ բան քենէ չեմ խնդրեր...։ Սիրելադոյն Տէր. ուզեցիր որ չարչարանքդ գթութեան եղք մը՝ սիրոյ չափազանցութիւն մը կոչուի։ Ով Աստուած. որ հաւատացեալ կրնար երբեք առանց զքեզ սիրելու ապրիլ, եթէ ատէպ չարչարանքդ մտածէր ...։ Ադ վերբերդ, այդ սիրոյ նեխաբ ու բոցք որ քարացեալ սիրտս չեն վիրաւորեր, որ աստած հոգի չեն բորբոքեր ...։ Խանդակաթ Յիսուս. ո՞ տայր թէ կարող ըլլայի տայրատուր եղկաթով չարչարանքդ կուրծքս դրոշմել, եւ այնպէս արիւնոտ այդ խաչելոյդ առջեւն ընկած՝ պաղատիլ որ ցաւերդ ու սէրդ խորազոյնս սիրտս տպաւորես ...։ Ընդունէ, Տէր, փափաքս. եւ դու որ ամենայնի կարող ես, իմ զօրութենէս պակասածդ՝ քու զթութեամբդ լրացու ...։ Դուն, ցանկալիդ Յիսուս, իրաւ ձերմակ ես ու կարմիր, ընտրեալ ի բիւրուց։ Ձերմակ՝ անարատ անբծութեամբդ. սակայն ինծի համար առած վիրօքդ՝ համակ կարմիր խաչիդ վրայ կը կենաս. սրտիս միակ սիրելի՝ զքեզ միայն կ'ընտրեմ։ Եւ զի՞նչ կամ ի՞նչ սիրեմ, եթէ զքեզ չսիրեմ ...։ Ի՞նչ կրնամ գտնել քեզմէ սիրելագոյն, Փրկիչ իմ, Աստուած իմ եւ ամենայն ինչ ...։ Կը սիրեմ զքեզ, Տէր, քան զամենայն սիրելին, կը սիրեմ զքեզ ի վեր քան զամենայն ...։ Տուր որ սիրեմ զքեզ բոլորանուէր անպահեստ եւ բովանդակ գթով ու զորովանօք ...։

13

Ա. Ո՜Հ. Սկզբի խաչիդ գաղանեացը խելամուտ ըլլայինն մոլորիկ. Սկզբի հասու ըլլային թէ ինչ սէր ցուցիր իրենց պերճելու համար խաչին վրայ մեռնիլ ու պերճիլ։ Ո՜րչափ հեշտաւ բոլոր իրենց դիւրութիւնն ու երկրաւոր ակնկալու-

Թիւնքը վրայներնէն կը նետէին, ու իրենք զիրենք Փրկչիդ սիրոյն կը նուիրէին հա-մօրէն։ Կը հաւատանք չարչարանացդ, բայց մեզք որ վրան չենք մնունար։ Եթէ ամէն-քըս մահուամբդ մեզի յայտնած սէրդ մոռա-ծէինք, կրնայի՞նք երբեք դքեզ չսիրել։ Դու, սիրելի Փրկիչ, այն վախճանաւ մեզի համար մեռար որ, կենդանանաց ու մեռե-լոց առհասարակ սիրես, մեր սրտերը շա-հիս։ Եթէ ապրինք, եթէ մեռնինք, կը վայլէ որ ամէնքս քուկդ ըլլանք. Յիսուս, որ այնչափ սուղ զմեզ ազատեցիր։ Գան թող վրանիս կրակ ու խարշ, գազանք եւ ամէն տանջանք, բաւական որ դքեզ շա-հինք, Տէր, դքեզ վայելենք։ =

Ո՛վ Տէր. դուն հոգիս վաստկելու համար հոգիդ տուիր. ես ինչ բան դքեզ վաստկելու, բաւութիւն անրա. . . ։ Ո՛հ, Յիսուս. քանի՛ քանի անգամ չնչնոց համար դքեզ կորուսի. . . ։ Վա՛յ ինձ. դիտէի թէ մեղքս չնորհքդ կը կորնցը-նեմ. դիտէի թէ դքեզ կը վշտացնեմ. սակայն եւ այնպէս մեղայ. . . ։ Ա՛ս է միայն մխիթարանքս որ, բանս քեզի հետ է՝ որ անսպառ գթութիւն ես, եւ եղածը կը մոռնաս՝ երբ մեղաւորը զղջայ եւ քեզ սիրէ. . . ։ Ա՛յո, Աստուած իմ, կը զղջամ ու կը սիրեմ դքեզ. . . ։ Աղէ, թո-ղութիւն չնորհէ, եւ այսօրուընէ եւեւ դու միայն սիրէ այս իմ ապստամբ սրտս. . . ։ Քեզի կը յանձնեմ. ես զիս բո-վանդակ քեզի կու տամ. . . ։ Ըսէ, ինչ որ կ՛ուզես. պատրաստ եմ ընելու ամէնայն

ինչ. . . ։ Ա՛յո, Տէր իմ. կ՛ուզեմ սիրել դքեզ, կը փափաքիմ հաճել դքեզ յա-մենայնի. . . ։ Դուն այժ տուր ինծի, եւ յուսամ թէ կ՛ընեմ. . . ։

Բ. Մարդասէր Յիսուս. դուն մեր սիրոյն համար մեռար, բայց զմեզ սիրելէ չդադրեցար։ Կը սիրես ու կը փնտռես զմեզ նովին սիրով, որով երկինքէն իջար զմեզ փնտռելու եւ մեզի համար մեռնելու։ Իսկ դքեզ փնտռող հոգին ինչպիսի սիրով կը դիմաւորես, բաւական որ ճշմարիտ սիրով դքեզ փնտռէ։ Միայն թէ կրնա՞յ մէկը կարծել որ ճշմարիտ դքեզ կը սի-րէ, եթէ իրեն զաւրած խաչդ գրկել չու-զեր։ Դուն մեր սիրոյն համար երկրաւոր բերկրանք չփնտռեցիր, այլ տառապանք եւ մահ. թէեւ ամենեւին անմեղ էիր. մենք քու սիրոյդ համար ինչ կը քաշենք։ Ի՞նչ էր յանցանքդ որ ապ խաչն ելար։ =

Գիտեմ, սիրելի Փրկիչ, ինչ էր յան-ցանքդ։ Զափազանց սիրեցիր զիս, որ ինծի համար այնչափ չարչարանք կրեցիր. . . ։ Իսկ ես, որ մեղքս դժոխքի արժանի եղայ, չուզենամ իմ օգտիս համար ուզածդ կրել. . . ։ Դու, Յիսուս, դքեզ փնտռո-ղին համակ սէր ես. ես սփոփանք մխիթա-րանք չեմ փնտռեր, դքեզ կ՛ուզեմ, քու կամքդ կը խնդրեմ. . . ։ Տուր ինծի սէրդ եւ ուզածդ ինծի ըրէ. . . ։ Կ՛ընդունիմ սիրով՝ ինծի դաւրելու ամէն խաչերդ. կա-րօտութիւն, հալածանք, հիւանդութիւն ու ցաւ. . . ։ Մեղաց չարիքէ միայն զիս ազատէ ու՝ ինչ ուրիշ չարիք որ ուզենաս,

բարձու վրաս։ Ամէն բան քիչ է այն չա-
բեաց նայելով՝ որոնց ես արժանի եղայ,
այն չարեաց Համեմատութեամբ՝ որոնց
դուն իմ սիրոյս համար համբերեցիր. . . ։

Գ. Սարուկն ազատելու համար Հայ-
րը Միածնիդ չխնայեց, եւ Որդիդ քու ան-
ձինդ չխնայեցիր նէ, ինչպէս կարելի է որ
այսպիսի սիրող Աստուած չկրնաս։ Դու,
Տէր Յիսուս, ամենուս համար մեռար որ,
ամէնքս մեզի ու քու սիրոյդ համար միայն
ապրինք։ Սակայն ափսո՜ս որ, շատերը՝ դէզ
իրենց սիրոյն համար մեռած տեսնելէ ե-
տեւ ալ, մեզաց՝ սատանայի համար կ'ա-
պրին։ Դայլ, անձն իմ. Աստուած քեզ-
մով այնպէս գոհ է՝ կը շատանայ որ, քու
սէրդ վաստակելու համար ինքզինք ի մահ
կը մատնէ. եւ դուն Աստուածովդ չշատա-
նա՞ս պիտի ու Արարչէդ դուրս ուրիշ
բաներ սիրես։ Սէր զսէր կը քաշէ, սիրողը
սիրուելու է նէ, ինչպէս կ'ըլլայ, Յիսուս,
որ մեզի համար մեռնելով մեր սիրովը
խենթեցած երեւցար, ինչպէս կ'ըլլայ
որ, այսչափ սիրոյ նշաններէ եաթը տա-
կաւին չկրցար սրտերնիս քեզի քաշել.
ինչպէս, այսչափ զմեզ սիրելովդ ալ, չե-
զար դեռ ձեռնհաս՝ մենէ սիրուելու։ =

Բաբէ. երանի՛ թէ ամէն մարդիկ
զքեզ սիրէին, սիրելագոյն Փրկիչ . . ։
Դու անբաւ սիրոյ արժանի Աստուած ես.
սակայն խեղճ Յիսուս — ներէ որ բամ
— դուն այնպէս սիրելի ես, այնչափ բան
ըրիր ու կրեցիր որ մարդոցմէ սիրուիս.
բայց եւ այնպէս քանիները զքեզ կը սիրեն

. . . ։ Կը տեսնեմ որ գրեթէ բոլոր մարդիկ
սիրելով զքաշած են. մէկն ազգականները
կը սիրէ, մէկալը բարեկամները, միւսը
լկարները, որը հարստութիւնը՝ փառքն ու
բերկրանքը, որը անասուններն անգամ.
իսկ զքեզ սիրողները ձրչափ են, սիրելիդ
անսահման. . . ։ Ով Աստուած. շատ քիչ
են։ Սակայն այս քիչերուն մէջ կ'ուզեմ
ըլլալ եղկելի մեզաւորս ալ որ առեն մը
զքեզ վշտացուցի կաւ ու տիզմ սիրելով,
քենէ հեռանալով. բայց հիմակ զքեզ կը
սիրեմ եւ ամէն բանէ նախամեծար կը
համարիմ, եւ կ'ուզեմ միայն զքեզ սիրել
. . . ։ Թողութիւն տուր, Փրկիչ, եւ օգնէ
ինծի. . . ։ Շնորհէ սէրդ. ես ալ գոհ
կ'ըլլամ։ Յիս ուրիշ սէր չեմ ուզեր, որ
քեզի համար չըլլայ. կը շատանամ քեզ-
մով, կը հրաժարիմ ամէն յաջմանէ. բաւա-
կան է ինծի քու սէրդ միայն . . ։ Դիր
զիս, կ'ըսես, իբրեւ կնիք՝ սրտիդ վրայ։
Այո, խաչելեալ Փրկիչ, դնեմ զքեզ իբ-
րեւ կնիք՝ սրտիս վրայ որ, գոց մնայ ուրիշ
ամէն միտման, որ ի քեզ չի բերիր . . ։
Յառաջ ժամանակաւ կերպ կերպ միտումնդ
պատճառաւ զքեզ վշտացուցի. հիմայ՝
մեղքս քու սէրդ կորուսած ըլլալս է
հոգւոյս միակ սրտացաւը. այսուհետեւ
ալ զիս քու սիրէդ պիտի բաժնէ . . ։
Ո՛չ, սիրելագոյն Տէր. մէյ մ'որ սէրդ ինծի
ծանուցիր, ալ շնորհիդ ոչ երբեք կրնամ
առանց զքեզ սիրելու ապրիլ . . ։ Կը
սիրեմ զքեզ, Սէր իմ խաչեալ, կը սիրեմ
զքեզ բոլորով սրտիս, եւ քեզի կու տամ

այս իմ Հոգիս, որ դուն այնչափ փնտռեցիր ու սիրեցիր . . . : Աղէ, մնհուամրդ արդեանցը համար, որ այնչափ ցաւով զբօսնեալ Հոգիդ մարմնէդ բաժնեց, կորզէ փրցու սիրտս ամէն յարմանէ՝ որ կարենայ բոլորովին քու կրդ ըլլալու ինձի արգելք ըլլալ. որպէսզի ի բոլոր սրտէ սիրեմ զքեզ . . . : Յոյս իմ Տիրամայր, օգնէ ինձի որ միայն անուշակ Որդեակդ սիրեմ, ու բոլոր կենացս մէջ միշտ իր խաչն ու սէրը յիշեմ. ամէն:

14

ՅԻՍՈՒՍ ԼԱՑԱՐԱՆԸ ՈՒ ՆՈՒԸ ՄԵՂՔ ՉԵՆ ՀԱՅՏ Է:

Ա. Ո՞ր մեղաւոր կրնար երբեք թողութիւն յուսալ, եթէ դուն Մարգասէրը, արեամբ ու մնհուամրդ ապուաձային արդարութեան հատուցում ընել չուզենայիր: Եթէ ցլուց ու զուարակաց արիւնն արտաքին աղտը կը մաքրէր Սրբութեանց մտնենալ կարենալու համար նէ, ո՞րչափ եւս առաւել քու արիւնդ որ ի սիրոյ ինքզինքդ նուիրեցիր, պիտի մեղքերնիս քաւէ սրբէ, որպէսզի կարենանք Բարձրելոյն ծառայել: Ինչո՞ւ էր, Տէր, որ աշխարհք եկար, բայց եթէ որպէսզի մեղաւորները փրկես. աւետար որ արդէն մեղի դէմ

դատապարտութեան վճիռն է տուեր, քու մահուամրդ մեր մեղայ արժանաւորապէս վճարեցիր եւ մեր դատապարտութեան դիրը ջնջեցիր ու խաչափայտիդ վրայ գամեցիր որ, ապուաձային արդարութիւնն ալ մենք հատուցում չպահանջէ: =

Ի՜նչ գեղեցիկ գիւտ էր, Փրկիչ իմ Յիսուս, որով ինձի թողութիւն առնելու ճամբան գտար. ով՝ ինձ կրնար այսպիսի հնարք մը մտածել . . . : Օրհնեցէք, Երանելիք, իմ Աստուծոյս սիրալիր հնարագիտութիւնն որ ինձ փրկելու համար հնարեց . . . : Աղէ, անուշակ Փրկիչ, որովհետեւ այդչափ ինձ սիրեցիր, մի գագրիր ինձի խղճալէ . . . : Դուն ինձ մնհուամրդ Արուսեկին ձեռքէն ազատեցիր. ես Հոգիս քու ազ ձեռքդ կ'աւանդեմ. դուն ինձ պիտի փրկես . . . :

Բ. Արեւնելովդ՝ յաւիտենական Հօրդ առջեւն մեղի համար բարեխօս ըլլալէ չդադրեցար. հիմակ ալ մեր փաստաբանն ես. եւ երկինքը իրր թէ ուրիշ պաշտօն չունես, բայց եթէ Հօրդ սիրտն անդադար մեր վրայ ի գութ շարժել. մնհուամրդ թէ մեղի համար Հօրդ յանդիման երեւցար: Մենք մեղաւորքս, իրրեւ ապստամբք, չենք ալ արժանի Աստուծոյ աչքին երեւնալու եւ ոչ իրմէ թողութիւն խնդրելու. դուն, իրրեւ մեր Փրկիչը, աստուածային արդարութեան առջեւն կ'երթես, եւ քու արեամրդ մեր կորուսած շնորհքը նորէն մեզի կ'ընդունես: Համարձակութեամբ քեզի կը մտնենանք, միշնորդ մեր Յիսուս,

եւ քու արեանդ հեղմանն որ աւելի քաղցրութեամբ մեղի գթութիւն կը խնդրէ քան զԱբելինը, որ եղբօրը դէմ պատիժ կը բողոքէր։ Աստուծոյ արդարութիւնը քու անբիծ մարմնիդ վրէժն առնելէն առաջը, ալ այնուհետեւ բոլորովին ի գթութիւն փոխուեցաւ։ Այդ քու արեանդ ձայնին չի կրնար չհաշտուիլ. ապ՝ իր արդարութեան ձեռուընէն այնպէս մի կը կապէ որ չի կրնար առաջուան պէս մեղաց վրէժ խնդրել։ =

Հապա ես ինչպէս կարենամ մոռնալ երախտիքդ, ով աստուածայինդ երաշխաւոր . . . ։ Յայս մեղբս արդէն անկարող էի աստուածայնին արդարութեան հատուցում ընելու, դուն մնջուամբդ ուզեցիր իմ տեղս վճարել . . . ։ Ինչպիսի ապերախտութիւն կ'ըլլայ իմս, եթէ այդպիսի ողորմութիւն մը մոռնամ։ Ո՛չ բնաւ, Փրկիչ իմ, չմոռնամ պիտի երբեք . . . ։ Կ'ուզեմ միշտ ընդհակառակ ու երախտագէտ ըլլալ քեզի՝ զքեզ սիրելով, եւ զքե՛ զոհ ընելու համար կրցածս ընելով . . . ։ Դուն օգնէ ինծի այն ընդհ.քներով, զորոնք այնչափ ճգամիբք ինծի համար շահեցար . . . ։ Կը սիրեմ զքեզ, Փրկիչ իմ, սէր իմ, յոյս իմ . . . ։

Գ. Վ.իմիդ այն ծակերը՝ ապ վիրացդ մէջ՝ ինչ ապահով ապաւէն կայ մեղի։ Հոգ՝ բրած մեղքերնիս տեսնելով վհատելէ կ'ապատինք։ Հոգ՝ փորձուած առեններս նորէն չմեղանչելու համար զմեզ պաշտպանելու զէնք կը դանենք։ Հրապուրիչ

աշխարհի յարձակմանց դէմ դնելու դուք բաւական այժ չունիք նէ, ըսիր, յիս ապաւինեցէք. ես յաղթեցի աշխարհի, դուք ալ կը յաղթէք. ազաչեցէք Հօրս որ իմ արդեանցս համար ձեզի այժ տայ. ես խօսք կու տամ որ իմ անուամբս իրմէ ինչ որ խնդրէք, ձեզի կը շնորհէ. ինչ շնորհք որ իրմէ ուզենաք իմ սիրոյս համար, ես իսկ՝ որ Հօրս հետ նոյն եմ, ձեզի կու տամ։ =

Հայր յաւիտենական, ես Փրկչիս Յիսուսի արդեանցն ու խոստմանցը ապաւինած, կը խնդրեմ քենէ՝ ոչ եթէ երկրաւոր բարիք, այլ միայն քու շնորհդ . . . ։ Իրաւ, քեզի բրած թշնամանացս համար, չեմ ես արժանի ոչ թողութեան եւ ոչ շնորհաց. սակայն ես արժանի չեմ նէ, արժանի են Որդւոյդ արդիւնքն որ ինծի համար վաստկեցաւ, ինծի համար արիւնն ու կեանքը նուիրելով։ Ուրկ այս Որդւոյդ սիրոյն համար ներէ ինծի . . . ։ Տուր ինծի մեղացս վրայ մեծ ցաւ մը, եւ մեծ սէր մ'աս քեզ . . . ։ Լուսաւորէ զիս որ ճանչնամ թէ որչափ սիրելի է գթութիւնդ, եւ ինչ սէր ունիս ինծի ի յաւիտենից . . . ։ Իմացուր ինծի կամքդ, եւ տուր զօրութիւն որ անոնք կատարեմ . . . ։ Տէր, կը սիրեմ զքեզ, եւ կ'ուզեմ ամէն ուզածդ ընել . . . ։

Գ. Բարե. Ինչ մեծ յոյս է մեզի փրկութեան՝ քու մահդ, Յիսուս։ Ո՞վ պիտի զմեզ դատապարտէ. դու ինքնին Փրկիչդ, որ զմեզ յաւիտենական մահուան

չդատապարտելու համար ինքզինքդ խայի անողորմ մահուան դատապարտեցիր։ Ի՞նչ ուրեմն կը վախնաս, անձն իմ մեղաւոր, եթէ կ'ուզես մեղքը թողուլ նէ։ Ի՞նչպէս կրնայ դքեզ մերժել՝ եթէ դուն ոտուըննեն կ'երթաս, ան որ երկինքէն իջաւ դքեզ փնտռելու՝ երբ դուն իրմէ կը փախչէիր։ Մի վհատիր, Գառնիկ — կ'ըսէ քեզի Փրկիչդ — տես որչափ ինծի թանկագին ես. աս իմ ձեռացս՝ աս իմ վիրացս մէջ որ քու սիրոյդ համար վիրաւորեցայ, դքեզ եմ գրեր. ասոնք միշտ ինծի կը յիշեցնեն որ քեզի օգնեմ, եւ թշնամեացդ դէմ դքեզ պաշտպանեմ. սիրէ զիս, եւ վըստահէ։ =

Ա՛յո, Փրկիչ իմ, կը սիրեմ դքեզ, եւ ի քեզ կը վստահիմ.... Չկայ գնելը՝ քեզի սուղ եղաւ. զիս փրկելը քեզի բան չարժէր։ Քու կամքդ ան է որ ամէնքը փրկուին, ոչ ոք կորսուի.... Մեղքերս զիս կը զարհուրեցնեն նէ, սիրտ կու տայ ինծի դթութիւնդ որ աւելի կը փափաքի ինծի բարիք ընելու, քան թէ ես ընդունելու.... Ո՜հ, սիրելի Փրկիչ, զիս սպանեմ նէ ալ, ի քեզ պիտի յուսամ։ Չկայ վճռեմս ալ նէ, պիտի չկասիմ քեզի ապաւինելէ, վասնզի փրկիչս ես.... Ապ վէրքերդ, աս արիւնը՝ շատ զիս կը յուսացնեն որ քու գթութիւնդ ամէն բարիք պիտի ընդունիմ.... Քեզ կը սիրեմ, Յիսուս, ի քեզ կը յուսամ....

15

Ա. Հայր յաւիտենական, քու աչառութ առնիդ առջին՝ մեղքերս երեսս որ զարնուին, պիտի խոստովանիմ թէ չունիմ իրաւունք արքայութեան սպասելու։ Բայց միածինդ Յիսուս կրկին իրաւունք ունի այն երկնաւոր թագաւորութեան. Ան՝ որ քու բնական Որդիդ է. եւ երկրորդ որ՝ իր մահուամբը նոյնը վաստկեցաւ։ Ինք առաջին իրաւունքովը կը շահանայ. իսկ երկրորդը ինծի կը շնորհէ։ Արդ ասոր համար կը խնդրեմ եւ կը յուսամ արքայութիւն, բաւական որ ղղջացեալ սիրտ ունենամ բրածիս, եւ բացորոշ կամք՝ ինքզինքս ուղղելու։ Ահա համաձայնութեամբ կը դիմեմ թշնամեացս հետ կռուելու, Փրկչիս աչքս տնկելով՝ որ իր չարչարանաց արդեամբը ինծի յաղթութիւն եւ պսակ կ'ընծայէ։ Ինք երկինք գնաց, որպէսզի ինծի տեղ պատրաստէ, եւ հոգի միօրինակ քեզի կ'աղաչէ որ՝ ուր որ ինքն է, հոն ըլլամ ես ալ զոր իրեն յանձնեցիր։ Ի՞նչ սակէ մեծ ողորմութիւն կըրնայի յուսալ որ, արդէն իմ յանցանացս համար դժոխք դատապարտեալ մեղաւորիս՝ որ պատուհասէ ճողոպրելու ճար չունիմ, Հայրդ յաւիտենական ըսես. առ Որդիս, ու քու տեղդ ինծի նուիրէ. եւ Որդիդ ալ ըսէ. Ա՛ռ զիս, եւ ինքզինքդ դժոխքէ ազատէ։ =

Ո՜Հ, Հայր իմ սիրելի, շնորհակալ եմ որ զԱիածինդ ինձի փրկիչ շնորհեցիր. իր մահը քեզի կ՚ընծայեմ, եւ իր արդեանցը համար քենէ դթութիւն կը խնդրեմ...։ Շնորհակալ եմ քեզի այ, Փրկիչ իմ Յիսուս, որ զիս յաւիտենական մահուընէ ազատելու համար արիւնդ ու կեանքդ տուիր...։ Օգնէ ապաստամբ ծառայիս, որովհետեւ այնչափ սուղ գնով զիս գնեցիր...։ Ո՛վ միակ յոյս իմ Յիսուս, դուն զիս կը սիրես, դուն ամենակարող ես. սուրբ ըրէ զիս...։ Տկար եմ նէ, դուն ինծի այժ տուր. ըրած մեղքերուս համար հիւանդ եմ նէ, կամիկ մի ցանկ հոգւոյս վրայ աստուածային արեւնէդ, ու բժշկէ...։ Տուր ինծի սէրդ եւ ի սպառ յաւատարմութիւն, պարգեւելով որ շնորհացդ մէջ մեռնիմ...։ Շնորհէ ինծի արքայութիւնդ. քու արդեանդդ համար կը խնդրեմ եւ կը յուսամ...։ Կը սիրեմ զքեզ Աստուած իմ ամենասիրելի, յամենայն սրտէս, եւ յուսամ թէ միշտ պիտի զքեզ սիրեմ...։ Օգնէ խեղճ մեղաւորի մ՚որ կ՚ուզէ զքեզ սիրել...։

Ր. Այս, աստուածային Փրկիչ, մեղքը գոյացած արքայութեան դռները մեղի բացիր. իրաւունք ունինք վստահելու քու արդեանդդ։ Քու գթութեամբդ ուզեցիր մեր խեղճութիւններն ալ վրադ առնուլ. ուստի գիտես փորձանաւորացս կարեկից ըլլալ։ Համարձակութեամբ կը մտնենանք աստուածային ողորմութեան աթոռոյն Փրկչիդ միջնորդութեամբը, եւ հոն ամէն

հարկաւոր շնորհքները կը գտնենք։ Ինչպէս տարակուսինք թէ Աստուած մեզի բան մը զլանայ, երբ զԱիածինդ մեզի չզլացաւ. ինչպէս քեզմով հանդերձ ամենայն ինչ մեզի պիտի չշնորհէ։ Նուազը չպիտի ըսայ, այն որ առաւելը տուաւ. չպարգեւէ պիտի յաւիտենական կեանքը, այն որ զՈրդիդ շնորհեց։ Աստուգիւ, Տէր. ուր որ յանցանքն աւելցաւ, հոն քու շնորհդդ աւելի եւս շատցաւ։ Մեծ մեծ եղաւ առաջին մեղքը մեզի եղած վնասը. սակայն շատ աւելի մեծ եղաւ քու մահուամբդ մեզի եղած երախտիքը։ Իրաւ, դուն աշխարհը եկար որպէսզի մարդիկ որ մեղքը մեռած էին, չէ թէ միայն շնորհացդ կեանք ընդունին քու միջնորդութեամբդ, այլ նաեւ յանցանքը կորսուած կեանքէն շատ աւելի առատագոյն կեանք մ՚առանձին։ Երանելի յանցանք, որ այսպիսի եւ այսչափ Փրկիչ մ՚ունենալու արժանի եղաւ։ ═

Ո՛վ իմ ծայրագոյն բարութիւնս. ինչ տամ քեզի որիտաւ ես ողբմելիս՝ այն անգին պարգեւիդ փոխարէն զոր ինծի ըրիր, քու Որդիդ ինծի պարգեւելով...։ Տէրս վճարէ իմ տեղս, ես չեմ կարող հատուցում մ՚ընելու։ Նոյն ինքն քու Որդիդ միայն կրնայ քեզի բան արժանաւոր շնորհակալ ըլլալ. ինք իմ տեղս շնորհակալ ըլլայ...։ Հայր բաղձալիդ. Յիսուսի վիրացը սիրոյն կ՚աղաչեմ փրկէ զիս...։ Կը սիրեմ զքեզ բարութիւն անհուն. եւ որովհետեւ զքեզ կը սիրեմ, կը ցաւիմ

դքեզ վշտացուցած ըլլալուս . . . : Աստուած իմ, Աստուած իմ. կը փափաքիմ քուկդ ըլլալ բոլորովին. ընդունէ զիս Յիսուսի Քրիստոսի, իրմէն համար . . . : Ո՜հ, քաղցրը Աբարիչ իմ, Որդիդ ինծի տալէդ ետեւ, կարելի՞ է որ պարգեւներդ ինծի զլանաս, շնորհդ, սէրդ, արքայութիւնդ . . . :

Փրկիչ իմ Յիսուս. դուն որ ամենակարող Աստուած ես՝ իմ Փրկիչս ալ ես նէ, ինչ վախնամ դատապարտուելէ . . . : Եթէ յառաջ գքեզ վշտացուցի, կը ըզդջամ յամենայն սրտէ . . . : Կ՚առաջադրեմ այսուհետեւ քեզի ծառայել եւ հնազանդիլ եւ գքեզ սիրել . . . : Հաստատ կը յուսամ ալ թէ դուն, Փրկիչ իմ, որ փրկութեանս համար այնչափ բան ըրիր եւ կրեցիր, փրկութեանս պէտք եղած որեւիցէ շնորհք ինծի պիտի չզլանաս . . . : Քու վէրքերդ, Փրկիչ, այն երանաւէտ աղբերակունքն են, որոնցմէ ամէն շնորհք կրնամ ընդունիլ՝ եթէ հաւատով ինդրելու ըլլամ: Քու մահդ այն աղբիւրն է, որ շնորհաց ջրերով հոգիս կ՚առատանէ, եւ մեղաց փշերը քու արդեամբդ ծաղկանց եւ յաւիտենական կենդանութեան տոհմականաց կը փոխուին . . . : Դուռ, սիրելի Փրկիչ, աղքատ եղար այս աշխարհքս, որպէսզի ես քու աղքատութեանդ շնորհիւ հարուստ ըլլամ: Մեղքս՝ տգէտ, ամպարիշտ, անօրէն ու դժոխոց գերի էի ես. դուն մեռնելով ու ինծի համար հատուցում ընելովդ, եղար ինծի իմաստութիւն, արդարութիւն, սրբութիւն եւ փրկութիւն: Իմաստու-

թեամբդ զիս լուսաւորեցիր, արդարութեամբդ ներեցիր, օրինակաւդ սրբեցիր, չարչարանքդ սատանային ձեռքէն զիս ազատեցիր . . . : Ախորհակ երախտեաց զիս ճոխացուցիր որ, ամէն տեսակ շնորհք ընդունելու բան մը պակաս չմնայ զիս . . . : Ո՜վ Յիսուս, Յիսուս. ինչ գեղեցիկ գեղեցիկ յոյսեր կու տայ ինծի չարչարանքդ . . . : Սիրելի Տէր, որչափ քեզի շնորհապարտ եմ . . . : Ափսո՜ս. երբեք գքեզ վշտացուցած չըլլայի . . . : Շնորհէ այն ամենայն թշնամանքն որ քեզի ըրի . . . : Վառէ զիս քովանդակ՝ սիրովդ, եւ փրկէ զիս յաւիտեան . . . : Ի՞նչպէս վախնամ՝ թողութիւն եւ ամէն տեսակ շնորհք ընդունելու ամենակալ Աստուծմէդ որ բոլոր արիւնդ ինծի տուիր . . . : Ո՜հ, յոյս իմ Յիսուս, դուն որպէսզի զիս չկորսնցնես, կեանքդ ուզեցիր կորսնցնել, ես ալ չեմ ուզեր դքեզ կորսնցնել, բարութիւն անվախճան . . . : Եթէ երբեմն գքեզ կորուսի, կը ցաւիմ կը դղջամ . . . : Ա՛լ ոչ երբեք գքեզ պիտի կորսնցնեմ . . . : Դուռ պիտի ինծի օգնես, որ գքեզ չկորսնցնեմ . . . : Տէր. կը սիրեմ գքեզ՝ եւ միշտ սիրել կ՚ուզեմ . . . : Մարիամ, Յիսուսէն եղբը, դուն ես իմ յոյս. ըսէ Որդւոյդ որ զիս քու պաշտպանութեանդ տակ առած ես, եւ անշուշտ կը փրկուիմ. ամէն:

16

Աստուած ինձ սէրը յայտնէց՝ իւր Միածինը ղրկելով։

Ա. Հայր յաւիտենական, Հայր գթութեանց եւ Աստուած ամենայն մխիթարութեան. ան ինչ աստիճան սէր էր, որով այնպէս սիրեցիր աշխարհքս որ քու Միածին Որդիդ տուիր։ Ո՛րչափ աստուածային Մեծվայելչութեանդ առաւտութեանը արժանաւոր տուր։ Ո՛րչափ կը բարձրացնէ տրոցդ անգին արժէքը՝ Ցուղիդ անզուգական ազնուութիւնը։ Եւ ի՞նչ է տուածդ. քու միկնատիկ Որդիդ։ Երկրիս վրայ մեզի այնչափ բարիք տալով դոհ չեղաւ աստուածային սէրդ, մինչեւ որ ինքզինքդ բովանդակ՝ յանձին Բանիդ մարմնացեալ մեզի չընօրհկիր նէ։ Ձեր ծառայ, չէր հրեշտակ մը՝ մեզի տուածդ, այլ բուն իսկ քու Միածինդ։ Ո՛ անկշռելի սիրոյ մեծութիւն. որպէսզի ծառան ազատես, զՈրդիդ մատնեցիր։ =

Ո՛վ անբաւ Աստուած. ինչպէս կրնայ յանձն առնուլ այսպիսի աբանչելի գթութիւն մ՝ընելու . . . . Ո՞վ կրնայ բնաւ առանկ չափազանց սէր մ՝ըմբռնել որ զգերին ազատելու համար քու միակ Որդիդ տաս . . . . Ո՜հ, բարեգութ Տէր. որովհետեւ դուն ինծի ամենէն լաւագոյն բանդ տուիր, արժան է որ ես ալ ամենայն ինչ . . . ։

Բ. Ինչէ՞ն էր արդեօք որ մեր ամենուս համար զՈրդիդ մատնեցիր։ Ջուտ սէր էր սկիզբն ու պատճառը. ճշմարիտ եւ ձրի սէր էր, որուն ամենեւին արժանի ալ չէինք։ Ակն եղաւ որ Բանիդ մարդեղութիւնը Հոգւով սրբով կատարեցաւ, այսինքն միայն սիրով։ Եւ չէ թէ միեակ զուտ, այլ նաեւ անսահման սիրով տուիր մեզի զՄիածինդ. այնպէս սիրեցիր զաշխարհքը։ Ի՞նչ քան զայս մեծ սէր կրնայիր բնաւ մեզի ցուցնել որ, զմեզ ողորմելի մեղաւորքս փրկելու համար քու անմեղ Որդւոյդ չխնայեցիր, եւ մեր ամենուս համար զինք ի մահ մատնեցիր։ Թարեւ. եթէ կարելի բլլար որ տառապանք զգաս, ինչպիսի վիշտ պիտի վշտանայիր տեսնելով որ, յարդարութենէդ դրդուած ես՝ այն սիրական Որդեակդ որ քեզի չափ կը սիրէիր, մահուան դատապարտելու եւ այնպիսի դառն եւ ամօթալից մահուան, տանջանաց ու ցաւովք մահաց սպառած։ =

նէն շատն որ կրնամ, քեզի տամ . . . ։ Դուն ինծ սէրս կ՝ուզես. ես քենէ ուրիշ բան չեմ ուզեր, բայց եթէ սէրդ . . . ։ Ահա խեղճ սիրտս. բովանդակ քու սիրոյդ կը նուիրեմ . . . ։ Ելէք հեռացէք սրտէս ամէն արարածականք. տեղի տուէք Աստուծոյս, որ արժանի է եւ կ՝ուզէ սիրտս բովանդակ եւ առանց բնկերի . . . ։ Կը սիրեմ զքեզ, Աստուածդ սիրոյ, կը սիրեմ ի վեր քան զամենայն. եւ միայն զքեզ կ՝ուզեմ սիրել, Արարիչ իմ, գանձ իմ եւ ամենայն ինչ . . . ։

Գ. Ինչէ՞ն էր արդեօք որ մեր ամենուս համար զՈրդիդ մատնեցիր։ Ջուտ սէր էր սկիզբն ու պատճառը. ճշմարիտ եւ ձրի սէր էր, որուն ամենեւին արժանի ալ չէինք։ Ակն եղաւ որ Բանիդ մարդեղութիւնը Հոգւով սրբով կատարեցաւ, այսինքն միայն սիրով։ Եւ չէ թէ միեակ զուտ, այլ նաեւ անսահման սիրով տուիր մեզի զՄիածինդ. այնպէս սիրեցիր զաշխարհքս։ Ի՞նչ քան զայս մեծ սէր կրնայիր բնաւ մեզի ցուցնել որ, զմեզ ողորմելի մեղաւորքս փրկելու համար քու անմեղ Որդւոյդ չխնայեցիր, եւ մեր ամենուս համար զինք ի մահ մատնեցիր։ Թարեւ. եթէ կարելի բլլար որ տառապանք զգաս, ինչպիսի վիշտ պիտի վշտանայիր տեսնելով որ, յարդարութենէդ դրդուած ես՝ այն սիրական Որդեակդ որ քեզի չափ կը սիրէիր, մահուան դատապարտելու եւ այնպիսի դառն եւ ամօթալից մահուան, տանջանաց ու ցաւովք մահաց սպառած։ =

Ադ մեռած Որդիդ, Հայր յաւիտենական, Թեւերդ բռնած, նայեցէք՝ ով մարդիկ, կ'լսես մեզի, ահա աս է սիրելի Որդիս, որուն հաճեցայ. տեսէք, ինչպէս ուզեցի որ ձեր անօրէնութեանց համար զինք լկած տեսնեմ. ինչպէս զինք մեռնելու դատապարտեցի այս խաչիս վրայ՝ տրտում տխուր, լքեալ թողեալ ինէ ալ՝ որ այնչափ զինք կը սիրեմ։ Ան որ համար բրի որ զիս սիրէք . . . ։ Ո՛վ բարութիւն անհուն. ո՛վ գթութիւն անսահման. ո՛վ սէր անվախճան . . . ։ Ո՛վ Աստուած հոգւոյս. որովհետեւ ուզեցիր որ արտիդ միակ սիրականը ինձի համար մեռնի, ինձի համար կը նուիրեմ քեզի այն մեծ պատարագը՝ որով ադ Որդիդ ինքզինքը քեզի պատարագեց . . . ։ Իր արդեանց համար կ'աղաչեմ, ընդունէ մեղացս թողութիւն, ընդունէ արքայութիւնդ . . . ։ Մեծ մեծ են խնդրած ընդունելութիւնդ, սակայն աւելի մեծ է քեզի ընծայած նուէրս . . . ։ Յիսուսի Քրիստոսի սիրոյն համար, Հայր իմ, թողութիւն տուր ինձի, փրկէ զիս . . . ։ Յառաջ գքեզ վտացուցի նէ, կը գղջամ ամէն չարիքէ աւելի՝ բրած անզգամութեանս վրայ . . . ։ Հիմայ կը յարգեմ զքեզ, եւ ամէն բարիքէ ի վեր կը սիրեմ զքեզ . . . ։

Գ. Ո՜Հ. ով բնաւ, եթէ ոչ Աստուածդ անհուն սիրոյ, կրնար զմեզ այս աստիճան սիրել։ Դուն որ մեծաւոյնդ ես ողորմութեամբ, աստուկ սիրովդ որով զմեզ սիրեցիր, մինչ դեռ մեռած էինք մեզմէ, կենդանացուցիր զմեզ Քրիստոսիս։ Ամանաւանդ թէ ադ առ մեզ սէրդ չէր սասսիկ քեզի, որ նոյն ինքն սէր ես։ Այլամ երեւեցաւ քու առ մեզ սէրդ որ, զՄիածին Որդիդ աշխարհը դատելիր, որպէսզի իր մահուամբը կենդանանանք, թողութիւն ու յաւիտենական կեանք գրանեինք։ Մեռած էինք յանցանքը ընորհագ կեանքէն. Միածինդ մահուամբն զմեզ նորէն ի կեանս դարձուց։ Խեղճ էինք, տգեղ էինք, գարշելի էինք. դուն զմեզ Քրիստոսիս սիրուն ու առատաձայնի աչացդ հաճոյական բրիր։ Եթէ ես աղքատ մէկն ըլլայի, բոլոր բորոտ, համակ կեղ ու տգեղ. եւ մէկը բորոտութենէս զիս սրբէր, եւ միանգամայն զիս գեղեցիկ ու հարուստ ընէր, որչափ շնորհապարտ կ'ըլլայի իմ բարերարիս։ Ասկ որչափ եւս առաւել շնորհակալ պէտք է ըլլանք քեզի, Հայր յաւիտենական, որ մեր հոգիքն բրած յանցանօքը տգեղ ու աստելի ըլլալով, դուն զմեզ Յիսուսիս չէ թէ միայն ի մեղաց ազատեցիր, այլ եւ միանգամայն գեղեցիկ ու սիրելի բրիր։ Իրմով օրհնեցիր զմեզ ամենայն օրհնութեամբ ոչ ի մարմնաւորս, այլ ի յերկնաւորս, ընտրելով մեզի Որդւովդ երկնաւոր վարք այս աշխարհս, եւ երկնաւոր փառք անդին։ ═

Օրհնէ զիս ուրեմն, Հայր յաճախադութ, եւ ան ըլլայ օրհնելդ որ, զիս բովանդակ քու սիրոյդ քաշես գթութեանդդ կապանօք . . . ։ Տուր որ ինձի ցուցած սէրըդ, քաղցրութեանդ սիրով սիրոս յափըշ-

տակէ...։ Դուն անչափ սիրոյ ես արժանի, ես կը սիրեմ զքեզ այնչափ սիրով որ կրնամ...։ Կը սիրեմ զքեզ ի վեր քան զամենայն. կը սիրեմ զքեզ ինէ աւելի...։ Քեզի կը նուիրեմ կամքս· աս է քենէ խնդրած շնորհքս. տուր որ այս օրուընէ ապրիմ ու գործեմ յամենայնի քու աստուածային կամացդ համեմատ, որով ուրիշ բան չես կամենար՝ եթէ ոչ իմ բարիքս ու յաւիտենական փրկութիւնս...։

Դ. Հայր բարեգութ, դու մեր սէրը շահելու համար դիմացնիս շնորհաց ու սիրոյ բանակ մը հանեցիր։ Սակայն պահեցիր զՄիածինդ՝ հայրենի ծոցդէդ պատանը մինչեւ որ շնորհաց ժամանակը հասաւ. պահեցիր զինք՝ իբրեւ ընտիր նետ մը որ իրմով, որպես թէ քուն վերջին հարուածով մը, մարդկան սրտերը սիրով վիրաւորես։ Եւ ցիրաւի. քանի՛ քանի սրտեր որսաց՛ր. որչափ հոգիք բարեբախտ աւար եղան սիրոյդ։ =

Ո՜հ, Աստուած իմ. ահա զիս սիրոյդ հանճարիդ հնարիւքը շուջանակի պատեալ պաշարեալ կը տեսնեմ...։ Չես ալ զքեզ կը սիրեմ. եւ եթէ ես զքեզ կը սիրեմ, գիտեմ որ դուն ալ զիս կը սիրես...։ Իսկ ո՞վ զիս կրնայ երբեք քու սիրէդ զրկել. միայն մեղքը։ Սակայն ադ դժոխային հրեշին ձեռքէն դուն զիս ողորմութեամբդ պիտի աղատես...։ Ի՜նչ ձախորդութիւն որ ուզէ թող գլուխս գայ, զոհ եմ. մեռնելու ալ՝ ջնջուելու ալ պատրաստ եմ, քան թէ մնալու չափ ի քեզ

մեզանչեմ...։ Բայց դուն արդէն գիտես իմ անցած անկմունքս. գիտես տկարութիւնս...։ Օգնէ ինծի, Աստուած իմ, Յիսուսի Քրիստոսի սիրոյն համար...։ Ջեռացդ գործէ ի անտես ընէս...։ Մատանիդ կազմուածն եմ. դուն ստեղծեցիր, ի արհամարհէր...։ Յանցանացս համար երեսդ ձգուելու արժանի եմ նէ, արժանի եմ որ ինծի ողորմիս Յիսուսի Քրիստոսի սիրոյն համար, որ իմ փրկութեանս պատճառաւ կեանքը քեզի պատարագ նուիրեց...։ Կ՚ընծայեմ քեզի իր արդիւնքն որ բոլոր իմն են...։ Ասոր համար կը խընդրեմ ու կը յուսամ քենէ սուրբ յարատեւութիւն բարի մահուամբ մը. իսկ հիմայ շնորհք որ, մնացած կեանքս բովանդակ քու փառացդ համար ապրիմ...։ Բաւական ըլլայ մինչեւ ցայսօր զքեզ վշտացուցած ըլլալս. հիմայ կը ցաւիմ բոլորով սրտիս, եւ կը փափաքիմ սիրել զքեզ որչափ կրնամ...։ Ա՛լ սիրոյդ դիմադրած չեմ ուզեր ըլլալ. զիս բովանդակ քեզի կու տամ...։ Տուր ինծի շնորհքդ ու սէրդ, եւ ինչ որ կ՚ուզես՝ ինծի ըրէ...։ Աստուած իմ, կը սիրեմ զքեզ. եւ կը ցանկամ ու կը խնդրեմ միշտ զքեզ սիրել...։ Ընդունէ փափաքս ու պաղատանքս Յիսուսի Քրիստոսի արդեանցը համար...։ Մայր իմ Մարիամ, որ երկնաւոր Հօր հետ զԱստուածորդիդ Յիսուս ինծի համար խաչուած ու մեռած տեսնելու հաւանեցար. բարեխօս եղիր որ Աստուծոյ ու քու սէրդ անպտուղ չընեմ։

Մայր, քու բարեխօսութիւնդ ամենակարող է, խեղճ մեղաւորաց վրայ գութդ ու ողորմութիւնդ անչափ. մի մերժեր մեղաւորի մը ազաչանքն որ իր բոլոր յոյսն ու վստահութիւնը քու վրադ միայն հաստատած է, եւ աննկուն կը հաւատայ թէ պիտի չամչնայ յաւիտեան. ամէն։

Ը

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԻՆՔՆ ԻՄԱՑԻՆ ՀԱՐՁԱՐՈՒԻԼԸ

ԳՆԹՍԵՄԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶԸ ՔԱՀՈՒՆԵԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԽԱՉՆՈՒԻԼԸ

17

Յիսուսի ընդդիմութիւնը փոխանօթ պանդխտութիւն։

Ա. Մարգասէր Յիսուս, սիրոյդ այն կրակը, որ Հօրդ փառքը չարչարանքդ ու մահուամբդ ընդ աշխարհ ամենայն կը փափաքէր տարածուած տեսնել, քանի որ առնոր կ'երկննար ու գործադրութիւնը կ'ուշանար, այն կրակը՝ բոլոր կենացդ մէջ քեզի այնպիսի տանջանք մ'եղաւ որ, սիրոդ երեց տուչութեց՝ ոգիդ քաղեց ցամքեցուց։ Դուն ուզեցիր որ այդ տանջանքդ այնչափ երկայն քշէ, որպէսզի փրկագործութեան արդիւնքն աւելի առատ ըլլայ։ Դառնակսկիծ մահդ ու չարչարանքդ ըստ պատահման եւ լոկ մարդկային չարութեան բանը չէր. բարձրագոյն իմաստութենէ՝ անըմբռնելի սիրէ մը յառաջ կու

գար, որ աստոնց ուշանալը քեզի տանջանք կ՚ընէր։ Ո՛րչափ հնորհակալութիւն կը պահանջէ այն քու չարչարուելու տենչացող եւ ղպայուն սիրտդ, որ երեսուներուիրեք տարի միօրինակ տանջուեցաւ. կենացդ ամէնմէկ վայրկեանը՝ մէյ մէկ մեղի համար մեռնիլներ եղան։ Այդ փափաքը չարչարուելու վախ մ՚ալ հետն ունէր, որով որչափ սիրտդ կը կուուէր կը տանջուէր, սէրդ ալ այնչափ եւս աւելի կ՚արծարծէր կը բորբոքէր։ Ադ եռանդնալից կրակը ուրիշ բանով չէր կրնար պաղտկիլ բայց եթէ չարչարանաց բաժակաւ եւ արեանդ աւազանաւ. վասնզի առով կենաց եւ հնարհաց աղբերը պիտի մարդկան բացուէին եւ սէրդ գոհ ընէին։ =

Ո՛ աղնիւ սիրա Յիսուսի. երբ պիտի այդ մշտավառ բոցաշունչ կրակէդ՝ կայծիկ մ՚ալ իմ սիրտս ցայտես որ, քեզի հաճար խաչի համբերելու փափաքիմ անդադար, կամ գէթ ինծի խաւրած խաչերուդ բազկատարած փաթթուիմ, անտրտունջ յարատեւեմ. . . . Քու ադ չարչարուելու փափաքանացդ սիրոյն՝ հնարհէ ինծի, Տէր, աս գեղեցիկ պարգեւը . . . . Փրկութեան այն առատ արդեանցդ համար ղորոնք ինծի շահեցար, տուր սրտիս այնպիսի կարօտ մը քու սիրոյդ համար բան մը կրելու որ, ինծի խաչ փնտռել տայ, խաչ գտնել տայ, խաչով կշտանալ տայ . . . : Մեծ է, գիտեմ, խնդրած հնարհդս. բայց մեծ է քու առ իս սէրդ ալ. որ չի կրնար զանազ ինծի այնպիսի կարօտ մը՝ որով

իմ սիրոյս համար այնչափ տարիներ տանջուեցաւ . . . : Շնորհակալ եմ ազնիւ սիրոյդ . . . : Կ՚օրհնեմ կը գովեմ այն ջերմագութ սիրտդ, որ ինծի համար չարչարուելու փափաքանօք միօրինակ հալեցաւ մաշեցաւ . . . : Հիմակ ահա գոհ ես։ Չարչարանացդ բաժակը ցյետին կաթիլ քամեցիր. արեանդ աւազանը բովանդակ ընկղմեցար։ Բայց ինծի այսուհետեւ հնարհաց աղբիւրներդ, որ մէկ կողմանէ խաչի համբերել տալով զիս կշտացնեն նէ, մէկալ դիաց աւելի եւս համբերելու կարօտս աւելցնեն . . . : Կը ցաւիմ, Տէր. որչափ համբերութեան առիթներ մինչեւ ցայսօր կորուսի . . . : Ո՛րչափ սիրտդ կոարեցի նեղ. սրտութեամբս, դժգոհանքովս . . . : Ներէ, Յիսուս, թողութիւն հնարհէ . . . : Այսուհետեւ արթուն կենամ որ առիթներն անպտուղ չանցնիմ քու օգնականութեամբդ։ Շատ բան մը կ՚ընեմ. . . . Եթէ մէկ անգամ միայն մեռնելուդ՝ ըստ արժանւոյն փութարէն երբեք չեմ կարող ընել թէեւ հազարաւոր անգամներ մեռնիմ. ի՞նչ արիւտուր կարենամ պիտի ընել՝ բովանդակ կենացդ այնչափ վայրկեաններդ՝ մեռնելու տենչանօք այնչափ անգամներ մեռնելուդ . . . : Հասէք ինծի յօգնութիւն, ով երանեալք, որ միաբան օրհնենք գովենք փառաւորենք անբաւ սիրելի եւ անսահման սիրող Փրկիչը . . . : Ո՛վ Տէր. այս անցաւոր կեանքս ոչ քու երախտեացդ բաւական է՝ ոչ իմ երախտագիտութեանս. հնարհէ աղքայութիւնդ։ Հոդ միայն կա-

բենամ պիտի գքեզ սիրել կատարելապէս եւ յաւիտեանս յաւիտենից . . . :

Բ. Այդ փափաքդ է, Յիսուս, որ անդադար միտդ, սիրտդ ու բերանդ կը պարտի: Ամէն առեն, ամէն առիթ զայդ փափաքը երեւան կը հանէ: Մարմնաւոր ցաւագարներու կերպ կերպ առողջութիւն պարգեւած եւ խաւմր մը ժողովրդեան ցնծութիւն տեսած առենդ, սիրտդ կ'եփի որ օր մ'յառաջ բոլոր աշխարհք պատրաստուած հոգեւոր շնորհքներն ընդունի եւ սփոփի: Հրեայք երախտիքդ ապախա կ'բնեն կը ցաւիս. ես ալ հեթանոսաց կը փոխադրեմ՝ կ'ըսես: Ուսուցեաց ըմպելեաց խօսք կը բացուի. դուն պատարագելու մարմնոյդ, թափելու արեանդ վրայ խօսքը կը դարձնես: Ակյմր մոլորեալ ոչխարաց քու դաւիթդ միանալիքը կը պատմես ուրախութեամբ. ակյմր յարեւելից եւ յարեւմտից ժողվելով սեղանիդ սեղանակից ըլլալիքներուն կը ցնծաս: Մերթ քովինները կը հրաւիրես որ սպիտակացեալ եւ հասունացեալ արտորայքը դիտեն. մերթ կ'ապահովես թէ ակյմր խաչդ որ բարձրանաս զամէնքը քեզի պիտի քաշես: Անպակաս կը հառաչես թէ չէք գիտեր՝ ինչ բռնութիւն սիրտս կ' զդայ՝ քանի որ փափաքանացս կատարումը կ'ուշանայ, որպէսզի արեանս հեղմամբ Աստուծոյ սիրոյն բոցերով ակյմր տոչորի աշխարհ համրէն: =

Ո՛վ Տէր Յիսուս. ինչ գութ, ինչ սէր. ինչ նախանձ . . . : Ո՞ւր բնաւ կըր-

նայ գտնուիլ սիրոյդ նման սէր . . . : Ի՞նչպէս կրնանք չաճախ չկենակցիլ այսպիսի քաղցր Աստուծոյ, ասանկ գորովալից բարեկամի, այսչափ գթած հօր մը հետ որ ինքզինքը մուգեր՝ զմեզ միայն կը հոգայ . . . : Ո՛հ Տէր. արչափ իմ ընթացքս քոյինիդ աննման է: Դուն իմ փրկութեանս համար մեռնելու կարօտով միօրինակ կը մեռնիս. ես միայն ժամանակաւոր դիւրութեանս փափաքով՝ իմ յաւիտենականութեանս նկատմամբ այնպէս պաղ կ'ապրիմ, որպէս թէ փրկուելիքը ես չըլլայի . . . : Քեզի ամէն առիթ՝ գրգիռ մը կ'ըլլայ իմ սիրոյս համար չարչարուելու փափաքդ աւելցնելու. իսկ ինծի ամէն դէպք՝ առիթ կ'ըլլայ քու սիրոյդ դէմ ապերախտութիւնս շատցնելու . . . : Փառք, գոհութիւն եւ գովութիւն անըզգական սիրոյդ, Յիսուս . . . : Ափսո՜ս որ մինչեւ յայսօր այսպէս անզգայ ապրեցայ սիրոյդ փափկութեանդը . . . : Ներէ՛ ընարհէ, բազմամղում Տէր. մուգիր ապաիաւորութիւնս . . . : Օգնէ՛ ընարհդ որ, մնացած կեանքս՝ անցածդ փոխարինէ . . . . Տուր ինծի ալ անպակաս ցաւ մը՝ թմրութեանս վրայ, աննիւթ տենչանք մը՝ զքեզ աւելի եւս սիրելու, կատարելադոյն եւս զքեզ հաճելու, դէմյանդիման տեսոյդ անդադար հառաչելու . . . : Տուր ինծի, Տէր, տուր ատ պարգեւն որ այնչափ կարօտովդ ինծի համար վաստկեցար . . . : Կենացս ամէնմէկ ակնթարթը, շնչոյս իւրաքանչիւր տուրեւառը՝ թէ արթուն թէ քուն՝ քեզի կը

նուիրեմ անպահեստ։ Թող ամէնն ալ մէյմէկ սրտացաւ ու զեղջ ըլլայ ապերախտութեանցս վրայ, մէյմէկ տենչանք՝ մէյմէկ հառաչանք ըլլայ քու սիրոյդ Հոս այս իմ անցաւոր օրերս, եւ երեսացդ աղատապէմ տեսութեան՝ հոն անանց յաւիտենականութիւնը...։ Այլէ հաճութեամբ նուիրեանայս. ընկալ քաղցրութեամբ տկար փափաքս ու դիտաւորութիւնս, որ գոնէ սրտիս կ'ազդես դթութեամբդ...։ Սուրբ Աստուածածին. մնաս Աստուածորդւոյդ պաղատանքս։

18

ՅԻՍՈՒՍ ՔԱՐԼՊԱՆԻԷԸ ՅԱՐՈՒԼՔԻՆ ԿԸ ԾԱՌԱՅԱՆԷ ԱՌԱՔԵԼՈՑ։

Ա. Մարմնացեալդ Աստուած, ճշմարտութեան վարդապետ Յիսուս. չարչարանաց ու խաչիդ խորհուրդը՝ մարմնապիշ կոպիտ մարդկան մտածմանցը որչափ անըմբռնելի, որչափ նեղհակ, որչափ խիստ կու գայ։ Մէկիկ հաւատարիմ բարեկամ, քու բաներդ բարեկամացդ ծածուկ բռնել չես կրնար. սակայն ամէն անգամուն որ քաշելու վտերդ ու մնդգ սիրական առաքելոցդ յարուլդդին կը ծանուցանես, ապ բարձր համարը չեն կրնար տակաւին ըմբռնել ամենեւին։ Ոմանք՝ նախատինք ու

մանկ Որդւոյդ Աստուծոյ կենդանւոյ չի վայլեր կարծեն, կը վիճին, չեն հաւանիր. ոմանք խոնարհութիւնն եւ հեզութիւնն քարոզելուդ դիմաց՝ բարձ ու պատիւ կը խնդրեն. ոմանք ալ՝ նուաստանալուն վրայ կը զայրանան։ Այո. սակայն կրնան առաքեալդ անմեղադրելի ըլլալ. խաչիդ խորհուրդը դեռ իրենց բոլորովին անծանօթ է։

Եթէ ի՞նչպէս կրնամ ինձի անմեղադիր ըլլալ՝ եթէ չարչարանացդ մտածութենէն պտուղ չքաղեմ, ով Փրկիչ իմ, գթեզ աչացս առջին չարչարեալ անարգեալ եւ մեռեալ նկատելէսետեւ...։ Կ'ամչնամ, Յիսուս, նուաստութեանս. կ'ապշիմ խակութեանս։ Խօսքով ճոխաբար կ'առաջադրեմ խոնարհիլ, մնահանալ. իրօք քանի՛ քանի՛ անգամ հակառակը կ'ընեմ...։ Չարչարանացդ ամենամիկ մասը ինձի հեզութեան ու խոնարհութեան մէյմէկ համար ու օրինակ է. նեղբուսաս ալ գիս կը դրդես որ սորվիմ քենէ՝ հեզ ու խոնարհ ըլլալ։ Իակ ես — ով մեղկութեանս — ի՞նչպէս տակաւին փարիսեորութեամբ, անձինս համբմամբ, հպարտութեամբ ու փառասիրութեամբ լի եմ...։ Դուն, ով Փրկիչ Հոգւոյս, լեց գիս քու Հոգւովդ որ, խաչ քաշելու ընդդիմութիւնս չպղծեմ...։ Կամքս ու բերմունքս ուրանալու կարգն որ գայ, մէկ կողմանէ պարաքս կը ճանչնամ ալ նէ, մէկալ գիայ ես գիս բոլորովին թոյլ ու տկար կը գտնեմ, չնչին պատճառանօք ադդեցութեանցդ գործադրութենէն կը

խուսափեմ. . . : Իսկ հպարտութիւնս — աւա՜ղ — որչափ տարապայման է: Ձեմ գիտեր, Տէր. արդեօք ինչ բարձրամիտ, ինչ յանդգնաւոր մարդ կը դառնամ. վասնզի ան ալ չկայեմ թէ սուրբ չարչարանացդ նայելով խոնարհութիւն ընելու ինծի չափ առիթ՝ ինծի չափ պատճառ ալ ունեցող կայ արդեօք. . . : Ո՜հ. ինչպէս չամչնամ չկարմրիմ այս ճշմարտութիւնը խոստովանելու. . . : Ո՛վ քաղցր, ով սիրալիր Յիսուս, ընդհանուր համբերութեան՝ անկեղծ խոնարհութեան ճշմարիտ վարդապետ. դու սորվեցուր ինծի այս առաքինութիւնները, որոնց այնչափ ներողամիտ սիրով համարները տալու կը զիջանիս. . . : Մի թողուր որ չարչարանքդ ինծի անպտուղ ըլլայ. . . : Աստուածային մեծվայելչութեանդ առջին գետինն ինկած՝ կ'աղաչեմ, չնորհէ որ քաշածներդ շահ հանելով վրան մտմտամ. . . : Տուր որ խեղճութիւնս խորունկ կշռեմ, որպէսզի խոնարհ ըլլամ. խոնարհ ըլլամ որ համբերող ալ ըլլամ. . . :

Բ. Խարերար Տէր. հրաշքներուդ վրայ ժողովրդեան ապշած մնացած ատեն, դուն առաքելոցդ դարձեալ կը ծանուցանես յայտնապէս թէ ազէկ միտ դնեն, դու ինքնակամ՝ թշնամեացդ ձեռքը պիտի մատնուիս, եւ դքեզ խաչի վրայ սեւնեն նէ յառաջուընէ բաժդ յիշեն: Իրենք գարձեալ բան մը չեն հասկնար: Ուրիշ անգամ աւելի մանրամասն կը յայտնես թէ պիտի բռնուիս, ծաղրիս, ձաղկիս, թքո-

տիս ու սպաննուիս: Սակայն աշակերտդ ատոնց ալ իմաստը չեն իմանար, տարբեր մտօք կ'առնուն. մանաւանդ թէ աստուածային վարդապետիդ սորվեցուցած խոնարհութեան միտ դնելու տեղ, մէջերնէն մեծ ով պիտի ըլլայ՝ իրարու հետ անոր վրայ կը վիճին: =

Ինչո՞ւ, Տէր: Ան՝ քու իմաստութեանդ յայտնի է, որ ուզեցիր թէ առժամն բանն առաքելոցդ անկայտ մնայ: Բայց չարչարանքդ կարդամ կամ մտածեմ նէ, ես ալ անմիտ ապուշ անզգայ չեմ . . . : Կ'իմանամ թէ ով է ատ չարչարանքները քաշողը, ինչու եւ որուն համար կը քաշէ. սակայն եւ այնպէս կարծես թէ հաւատքս մեռած է՝ սիրոս բան մը չ'ըմբռնար. . . : Աւա՜ղ. որչափ վախնալու եմ որ Փրկչիդ խորհրդոցը այսպէս անտարբեր ընդունելս, մտացս այս կուրութիւնը, կամացս աս խստութիւնը ինծի պատիժ մը չըլլայ. . . :

Այո, կը վախնամ, Տէր. եւ վախնալու իրաւունք ալ ունիմ. . . : Սակայն դուն, ով լոյս հոգւոց, դուն ողորմէ, կ'աղաչեմ, դուն խաւարս լուսաւորէ. . . : Ձեմ արժանի, կը խոստովանիմ. բայց ահա կը խոստանամ որ ալ լոյսերդ չեմ վատներ քու օգնականութեամդ. միայն քու փառացդ եւ հոգւոյս փրկութեանը կը դործածեմ. . . : Բայց մտացս աչուըները, վերացու սիրտս, չնորհէ որ մնադրութեամբ եւ եռանդեամբ չարչարանացդ մտածութեան պարապիմ ու խելք հասցը-

նեմ, որպէսզի ցաւոյդ ցաւակից ըլլամ, եւ ողբամ մեղքերս որ վշտացդ պատճառ եղան. . . : Դէմա, Տէր, խեղճ է վիճակս. աղօթել ես չեմ գիտեր, եւ ոչ իսկ կրնամ: Դուն, բարեգութ Յիսուս, անհուն սիրոյդ համար, կ'աղաչեմ՝ ընդհօքդ ու օգնականութեամբդ ինծի աղօթք ընել սորվեցուր. . . : Ինչ բան մի ապասեր. տուր ինծի՝ ինչ որ պէտք է, եւ ըրէ զիս ինչպէս որ կ'ուզես. . . : Աղօթքի հոգի ստանալու համար սէր պէտք է, անոյշ սիրտ պէտք է, խոնարհ սիրտ պէտք է: Գիտեմ, կրնամ ալ, կ'ուզեմ ալ, ունենալ, ունենալու՝ ամէն ազուոր ազուոր առաջադրութիւններ ալ կը դնեմ. սակայն առիթին որ գայ, ես խեղճ ու թոյլ եմ. . . : Մարդկային չնչին նկատում մը, անուշոյ վատ յարում մը բաւական է իմ առ քեզ սէրս պազեցնելու. . . : Ընկերիս թեթեւ մէկ թերութիւնը, յանկարծակի բերնէն փախած խօսք մը, քանի մը անհիմն երեւոյթ՝ զիս կը գառնացնէ, սիրտս կը կոտրէ, կասկածներով սէրս կը պաղի, հակառակութիւններ կը զգամ, վրէժխնդրական մտքեր կը գրգռին. . . : Հարեւանցի ազդարարութիւն մը, անմտադիտ կատակ մը կամ բարեվիճ գովասանք մը՝ բաւական կ'ըլլայ զիս բորբոքելու, սիրտս գառնացնելու, միտքս անձնահաճութեամբ ամբառնալու. . . : Իակոյն ամէն բարի առաջադրութիւն կը մոռնամ՝ կը գլտորիմ՝ Ի՜նչ խեղճութիւն է. որպէս թէ առաջադրողը ես, լմնցդն ուրիշ մ'ըլլար. . . :

Դուն օգնէ, Յիսուս. սէր իմ, յոյս իմ եւ զօրութիւն իմ. . . :

19

Ա. Ո՛ մարդկան սիրով վիրաւոր Յիսուս. ալ քեզի այս աշխարհէս չկայ. բիրտ մարդոցմէ քեզի ափոփանք չկարենաս պիտի գանել: Միրահար սրտիդ անդիմէն գարման մը փնտռելու է. անոնց բանալու ես սիրտդ որ կրնան սէրդ ճանչնալ, եւ առատ անբմբռնելի կրակները քիչ մը պաղչակել: Զարչարանդդ ու մնդդ յաղթները քաջալերելու համար որ առաժամանակեայ նեղութիւնք ինչ փառաց առաւելութիւն անդին պիտի պատճառեն, նախ կ'ուզես որ առաքեալներդ թարսրական փառասորութեանդ ականատես ըլլան: Չան կը կանչես զՊովսէս եւ զՂեզիա, Զեբեդիա, որ Աստուծոյ համար միօրինակ հարածուելէն եւքը, հրեղէն կառքերէ ազնուագոյն աստուածային սիրոյն կրակներով աշխարհէս էր վերացեր. զՊովսէս, որ արքունեաց պերճութեան տեղ Աստուծոյ հետ մտերմութիւնն ու անոր ժողովրդեան հետ չարչարուիլն ընտրեր էր: Զայն որ երբեմն այնչափ տենչանօք ցանկացան տեսնել, իրենց աչքը տեսան մարմնապատ՝ այս երկու խաչեալներ: Ո՞վ կրնայ պատմել՝ ինչեր արդեօք տեսան քու-

սուբբ եւ երանելի հոգւոյդ վրայ որ սիրոյ կայծակունը կը փայլատակէր, եւ լի էր խորին գաղանեաց գանձերով՝ որոնց անհնար է մահկանացուս հասու ըլլալ։ Յափշտակեիր զիրենք գեղեցկութեանդ հրաշալեաց. ապշեցան, ընդարմացան. բայց խօսակից ուրիշ բանի վրայ չեղան, եթէ ոչ՝ Երուսաղէմ կառաբելու չափազանցութեանդ վրայ։ Փուշ, վէրք, խայտառականք, վիշտք, արցունք, տանջանք եղաւ խօսակցութեան բովանդակ նիւթը, բայց մանաւանդ այն սիրոյ կրակը որ փրկութեան մեծ գործոյն կատարմանը կը հալէր կը հառաչէր, եւ ի վախճանի չարչարանաց աստուածային կեանքդ պիտի սպառէր։ Ահա ատ կրակը քիչ մը մեղմելու համար էր որ զիրինք կանչեր էիր։ =

Դիմած ողորմած մարդասէր Յիսուս. թոյլ տուր որ համարձակիմ սիրոս առջիդ թափելու...։ Մեծ ընորհք է անարգ եւ ապերախտ մեղաւորիս որ կը ներես ինծի դիմացդ երեւնալու...։ Ի՞նչպէս յանդգնիմ անոյշ դէմքդ քենէ ապասելու եա՝ որ ամէն ատորին բաներու նուաստացայ, ամէն զազրութեան փաթթուեցայ, քեզի անհաճոյ ամէն բերման հաճեցայ...։ Ա՛յո. մեղայ, յանցեայ, սխալեցայ։ Զեմ արժանի երեսդ տեսնելու. արժանի եմ որ երեսս չնայիս...։ Սակայն կարեմ յոյսս անսպառ դիտութենէդ։ Աս վերջին յանդգնութիւնս առջիններէս շատ աւելի մեծ կ՚ըլլար. եւս ծանրագոյն զանդ կը թշնամանէի...։ Քու ողորմութիւնդ չափ չունի, հեզու-

թիւնդ սահման չունի, զիջողութիւնդ յատակ չունի...։ Տէր, Տէր. ազէ՝ ողորմէ դիմաց ընորհէ։ Թաց հոգւոյս քչիկ մը դէմքդ. ցօղէ սիրտս կաթիկ մը՝ քաղցրութենէդ. ծագէ միտքս կայծիկ մը՝ պայծառութենէդ...։ Տէր Յիսուս դիմած ողորմած երկայնամիտ բազմողորմ եւ ճշմարիտ. մի բարկանար աղօթքիս, մ՚ամբչցներ համարձակութիւնս. մ՚անարգեր վատահութիւնս...։ Քանի՜ տարիներ է որ կը ընորհես ինծի դիմացդ ելլելու, խաչիդ տարբ նստելու, չարչարանքդ մտօքս թոթովելու։ Սակայն կը տեսնես թէ ինչպէս կարօտ կը մնայ հոգիս, որչափ ցամաք սիրտս, քանիսն մեծին միտքս առանց ընորհացդ...։ Աղէ, Յիսուս. ողորմէ դիմաց ընորհէ. ցոյց դքեզ ինծի վիմիդ ծերպէն՝ վիրացդ ծակերէն. յափշտակէ իմ սիրտս ալ անճառ գեղովդ որ խաչիդ խորհուրդն հասկնալու, խաչի դիմանալու՝ հառաչքս զօրանայ, սէր բորբոքի, յոյսս ամրանայ...։ Ո՜հ. ան աաեն ես ալ բաւական կ՚ըլլամ քիչ մը մեղմելու սիրոյդ կրակն որ տակաւին այնպէս կը բորբոքի կը հառաչէ իմ փրկութեանս ու արբութեանս, ինչպէս չարչարանացդ առնները.... Ո՜վ Մայրիկ Աստուածածնին, գքեզ ունիմ բարեխօս. աղաչէ ինծի համար Աստուածորդւոյդ որ ողորմի ծառայիդ եւ ընդունի պաղատանքս։ Դու ես, Յիսուսէն եաքը, բովանդակ իմ յոյսս։

20

Յիսուսի դէմ Հրէից պատճառները։

Ա. Ազնիւ Յիսուս. քեզի համար ամենայն ինչ հակառակ արդիւնք յառաջ պիտի բերէ. մեծ երախտիքդ մեծագոյն ապերախտութիւն ծնանի պիտի։ Զորեքօրեայ մեռելի մը յարութիւնն ու կեանքը. հրաշքներուդ ամենէն վերինն ու վերջինը, Կենարարիդ մահ պիտի պատճառէ։ Ի՜արէ. քանի՜ ճարտար է սէրդ՝ չարչարուելու նուրբ հնարքներ գտնելու մէջ։ Այդ ազնիւ սէրդ էր որ սքանչելեացդ ամենէն հռչակաւորը ամենէն եաբը պահեց։ Լրջածը գաղտուկ չէր կրնար մնալ, աշխարհ ամենայն լսեց եւ ապշեցաւ. ուրանալ անկարելի էր, կենագործեալ լեզուն, տեսնողներուն աչքը՝ բարձրագոչ անդիմադրելի վկայութիւնք էին։ Ա՛լ անհնար էր որ նախանձը վերջին ճարը չնխլէր քեզի դէմ։ Ուրիշ անգամներ արդէն հաւանութիւն գտած էր սպաննուիլդ. հիմակ ալ վերջին որոշումը տալու լինելու էր։ Ի վախճանի հրէական օրինաւոր ժողովը վճռեց թէ մահապարտ ես։ =

Տէր Աստուած. մէկ կիրք մը ուր զմարդ կը տանի կը հացնէ եղեր... Ի՞նչ էր այս աստուածատպան վճռոյն պատճառը։ Աշխարհի աչքին՝ Հրէից կիրքն էր. իսկ քու առջիդ, անպարտականդ մահու, իմ մեղքերս էին, սոսկայ պատճառն ալ իմ ներքին սիրոյդ կիրքերս... Այո, Տէր. քանի անգամ որ ես կիրքերս ողջ ուզենամ պահել, Փրկիչդ կենացը դէմ պիտի դառնամ... Այնչափ հոգիք սուրբ եղան նէ, կրքերնին մնհացնելով սուրբ եղան։ Նոյն բնական կրքերն որ իրենց սքրբութեանը գործիք եղան, ես նոյներն ինծի քանի քանի անգամ քեզի դէմ ապրատամրելու եւ մոլութեան՝ գրգիռ եւ գործիք բրի, Աստուած իմ... Էս ալ երբեմն երբեմն սրտիս մէջ առեան կը կազմեմ. կրքերս խորհրդի կը կանչեմ, որոնց որոշումի ի վախճանի ան կ'ըլլայ որ մահացու յանցանօք դբեզ ի մահ մատնեմ...։ Ո՜հ, Տէր. ինչ գարմանք կայ չարեացս. ուսոի օգնութիւն յուսամ եթէ ոչ քենէ, որ միայն կարող ես ինծի հասնիլ...։ Աղէ, Յիսուս. կ'ազաչեմ խոնարհաբար. ընորհէ որ քու վշտաց ու կրիցդ մուտծութիւնն ինծի այնպէս օգտակար բնեմ որ, անով իմ կրքերս նուաճեմ, խելքիս եւ հաւատքիս հպատակեմ, պատուիրանացդ հնազանդեցնեմ... Շատ շատ է խեղճութիւնս, վասնզի շատ են անկարգ միտումնէրս ալ. այո, կը խոստովանիմ պատկառանօք։ Սակայն շատ աւելի եւս կարող է քու իմաստութիւնդ, զթութիւնդ ու ընորհդ ինծի օգնելու եւ զիս ի բարւոյ ամրացնելու քան թէ իմ խեղճութիւնս զիս ի չարն գահավիժելու...։ Ամենէն վտանգաւորը հպարտութիւնն է, գիտեմ, որովհետեւ ամենէն ալ անյայտն է. դու

լուսաւորէ զիս, Տէր, որ վարդապետդ ես խոնարհութեան եւ առաքինութեան, որպէսզի քու լուսովդ աղէկ մը հայարատութիւնս հետազօտեմ, քննելով թէ ինչպիսի են նոյն իսկ բարի եւ առաքինի կարծած միտումնքս, դիտումնքս, խօսքերս ու գործերս . . . :

Բ. Մարդասէր կենարար. որչափ ցաւէ հեզ խոնարհ բարեսէր սրտիդ որ, փառասիրութիւն շահասիրութիւն եւ նախանձ քեզի դէմ մխրանած կը տեսնես: Առանք են միայն կենացդ սխերիմ ոսոխները, մնհապարտութեանդ ուրիշ պատճառ չկայ: Զարագործութիւնդ՝ որ կ'ամբաստանուի կը դատուի ու կը դատապարտուի, քու բարեգործութիւնդ է: Ի՞նչպէս չվշտանայ սիրտդ Յրէից կուրութեանը: Դարերով կը ցանկային Մեսիային որ գաս. երկիր, երկին, ամպերը կը թախանձէին որ իջնես. եկար իջար՝ եւ ահա կը ճգնին զքեզ սպանանելու: =

Շնորհակալ եմ բարեգութ սրտիդ, Յիսուս. գոհանամ յամենայն սրտէս . . . : Վշտակից եմ ցաւոցդ . . . : Աղէ, Տէր. ճանչցու զիս ինձի. լուսաւորէ զիս որ խրզճիս խորշերը մնանեմ, հետազօտեմ կոյր նախանձն որ գաղտուկ տենդի պէս կը հիւծէ կը մաշէ . . . : Իմ համարումն սասիկ սիրելէս, ուրիշ մ'ինէ աւելի յարգած պատուած գովուած սիրուած որ տեսնեմ, ինչէ՞ն արդեօք սիրտս կը կոտրի. ընկերիս բարւոյն, իրրեւ իմ իսկ անձինս, ինչո՞ւ ուրախութիւն չեմ զգար . . . : Տէր, վախնամ սիրտս նախանձ կայ. որ որչափ ծածուկ է, այնչափ աւելի նուրբ նախանձ կրնայ ըլլալ . . . : Դու օգնէ, Յիսուս, որ աղէկ ճանչնամ եւ միշտ գանեմ գարշիմ այս մեղութենէ . . . : Կը խոստանիմ, Տէր, ամեն ժամ. խիղճս շատ մանր կրկռելու պէտք ալ չունիմ: Ո՛ր առաքինութեան տակը չեմ . . . : Կը փափաքիմ, կը խնդրեմ քենէ խոնարհութիւն, ընկերասիրութիւն, համբերութիւն, եւ փրկութեանս ու կատարելութեանս հարկաւոր առաքինութիւններ: Դուն չես մերժեր փափաքս, կ'անսաս խնդիրքիս. կը դաւրես ինծի առիթներ, ազդեցութիւններ, օգնութիւններ որ խոնարհ ըլլամ, բնկերասէր ըլլամ, համբերող ըլլամ. իսկ ես կը կորնչցնեմ առիթները, դէմ կը կենամ ազդեցութեանդ, կ'անարգեմ օգնութիւնդ . . . : Կ'ուզեմ փրկութիւնս, կը փափաքիմ կատարելութեան, բայց առանց անկարգ բերմունքս մնհացնելու, առանց ես զիս ուրանալու . . . : Նկարէ, Տէր, այլանդակութեանս . . . : Օգնացու զիս որ ղգայութեանս դժուարութեանցը միտ չդնեմ, ընդդիմութեանցը յաղթեմ . . . : Ո՛վ Յիսուս, որ Յրէիցմէ առեցար անարգուեցար ու մերժուեցար, ես կը սիրեմ զքեզ, կը փառաւորեմ զքեզ, կը յարիմ ի քեզ, Աստուած իմ, Փրկիչ իմ, արքայութիւն իմ եւ ամենայն ինչ . . . :

Գ. Ա՛լ քեզի համար, Տէր Յիսուս, չկայ. դժնդակ դատաստանութիւնը լռանալու է: Քանի որ դուն կենդանի

մեան, աշխարհ ամենայն քեզի պիտի հաւատայ, օտարականք պիտի յարձակին, բոլոր ազգք կորսուի պիտի։ Խղճմտանք, Աստուծոյ վախ թող մէկի կենան. միայն ժամանակաւոր շահք, զուտ մարդկային նկատմունք բաւական են։ Ալ պէտք չէ նայուիլ անմեղութեան, պատասխանի հարկ չկայ, օրինաց միտ դրուելու չէ։ Ի վախճանի. լաւ է որ դուն մեռնիս, Յիսուս, քան թէ բոլոր ազգք փճանայ։ Այո, Տէր. լաւ է որ դուն մեռնիս. այդ պատակնքը Հրեից մէ չէ, Երկնաւորին յաւիտենական վճիռն է։ Մինչեւ որ, Աստուած իմ Յիսուս, Որդիդ մարդոյ չմեռնիս, որդիք մարդկան ապրիլ պիտի չկրնան։ =

Վա՛յ ինձի, Տէր. իմ բռածս ալ աս չէ՞... ։ Քանի՛ քանի անգամ մնասի պատիս մը, վայրկենական հաճոյք մը, անարգ շահ մը բաւական եղաւ ինձի մեռնելդ յանձն առնելու... ։ Ո՜հ, Տէր. ո՞ւր էր խելքս, ո՞ւր միտս հաւատքս, երբ կարծեցի թէ լաւ է որ քու սուրբ շնորհդ ու իմ յաւիտենական փրկութիւնս կորսուի, քան թէ վաթսար բերմունքս չկատարուին... ։ Ո՛վ անմտութեանս, ո՛վ չընչահաւատութեանս։ Կը ցաւիմ, Յիսուս. ամէն էս գեանէն կ'անցնիմ... ։ Սեղծող իմ բարեգութի, դուն իմ սիրտս՝ հոգի ուզիզ նորոգէ որ, հաւկնամ թէ լաւ է ինձի միայն ի քեզ եւ քեզի համար ապրիլ, անբաւ բարութիւն իմ եւ ամենայն ինչ՝ հոս եւ յաւիտեան... ։ Ո՛վ Տէր.

ինչպիսի խնամարհութեամբ երկիր պագիր աստուածային արդարութեան՝ որ մարդկան անիրաւութեամբը զքեզ ի մահ մատնեց... ։ Ես ինչո՞ւ կը նեղուիմ, կը գանգատիմ կը զայրանամ թէ ինձի դէմ կը խօսուի, անիրաւութիւն կ'ըլլայ, բանս ձախորդ կ'երթայ։ Ինչո՞ւ. Տէր։ Վասնզի աչքերս քեզի չեմ վերցներ, ամենայն ինչ քու արդար դատաստանդ չեմ ընդունիր... ։ Այսուհետեւ այսպէս պիտի չընեմ։ Յաւիտենական քեզի պիտի հպատակիմ... ։ Օգնէ ինձի զօրութեամբդ. ես իմ անհատատութեանս անդամ փորձն առած եմ... ։ Շնորհէ, Յիսուս, որ ես ալ քեզի նման չարէ բարի քաղեմ. զիս աստղը սիրեմ, զիս վշտացնողին համար աղօթեմ, զքեզ օրհնեմ ամէն նեղութեան առիթներու մէջ... ։ Ա՜յլ իմ Աբրահամ. քու ձեռքդ կը յանձնեմ առաջադրութիւնս. դուն օրհնէ, դուն օգնէ. ամէն։

21

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ ԵՐՈՒսաղէմ ՀԻՒԼԸ։

Ա. Աներեսի Գառն Աստուծոյ, ահա այնչափ տարիներ հասաւ պատրաստեցար։ Ճիշդ հինգ օր յառաջ հանդիսութեամբ Երուսաղէմ կը մտնես որ, հոն զոհուիս

լինիս. Ուրախ գուարթ կ'երթաս, վանդի ինքնակամ կը չարչարուիս: Ուրիշ անգամներ ալ Էլուսաղէմ մնած էիր, բայց այս անգամուան պէս՝ ան ցնծութ՝ չէիր մնած. որովհետեւ հիմայ չարչարուելու եւ խաչի վրայ մեռնելու կ'երթաս: Որչափ աշխարհք փրկելու ժամը կը մօտենայ, այնչափ սիրտդ սիրոյ կրակներով կը տաչորի: Հանդիսապէս կը մնանես, բայց միանգամայն խոնարհաբար. ոչ ծիրանագգեստ, ոչ կառաք եւ երիւարաք եւ գունդագունդ ազատաւորաք. այլ աղքատիկ հեզ՝ անարգ իշու մը վրայ հեծած: Խովանդակ հանդէսը պարզ է եւ անպաճոյճ. ճամբայներդ հագուստներ փռուած, ամենուն բերանը օրհնութեան երգեր, ձեռուընին ձիթենւոյ եւ արմաւենւոյ ճիւղեր: Չ'քեզ թագաւոր ընել ուզած առեններն, խուսեցիր. հիմակ ուրախութեամբ ու հաճութեամբ կ'ընդունիս բոլոր ժողովրդեան եւ մանաւանդ աղոց անգամ կայթիւնքն ու ցրնծութիւնը. մանաւանդ թէ կը կշտամբես կ'ըմբերանես ալ նախանձաբեկ լեզուները, եւ կը հաստատես թէ թագաւոր ես՝ չէ թէ մարդոցմէ, այլ ի Տեառնէ, ոչ երկրաւոր՝ այլ երկնաւոր, թագաւոր Մեսիա՝ աշխարհքիս փրկիչը: Ծնած առենդ հրեշտակներ փառք երգեցին. հիմայ մեռնելու գացած ժամանակդ՝ բոլորը բազմութիւնը փրկչիդ ովսաննա օրհնութիւն կ'երգէ: —

Օրհնութիւն, Յիսուս թագաւոր, օրհնութիւն եւ փառք՝ սիրոյդ ու խոնար-

հութեանդ . . . : Բայց ինչ պդպէս կ'արտօրաս, բարի Յիսուս, ինչ պդպէս կամիվին ցնծալից կ'աճապարես նախատինք, խարազան, փուշ եւ խաչ դիմաւորելու: Մարտիրոսները ցնծութեամբ տանջանաց վազեցին նէ, չեմ զարմանար. քու սիրոյդ համար պիտի տանջուէին. դուն, Տէր Յիսուս, որուն համար չարչարուելու կ'աճապարես . . . : Ինծի համար, եւ այդպէս ցնծալից արտօրնօք . . . : Ո՛վ սէր Փրկչիս, ով անսահման սէր . . . : Բարէ. ինչպէս խելքս չհասչի ցնծութենէ եւ երախտագիտութենէ . . . : Սակայն — ամօթ եւ բեսխ — դուն իմ սիրոյս համար չարչարուելու այդպէս յօժար, ես քու սիրոյդ համար համբերելու այսպէս դժար . . . : Իսկ այդ խոնարհ կերպիդ ինչպէս զարմանամ: Կ'ուզես ինծի սորվեցնել թէ կամքդ՝ զամէնքը փրկել է, բայց՝ միայն խոնարհները պիտի փրկուին . . . : Գովութիւն եւ գոհութիւն քեզի, Յիսուս, որ իմ սիրտս խոնարհութեան կը յանկուցանես . . . : Ո՛վ խոնարհութիւն, խոնարհութիւն. կը սիրեմ դքեզ, կը փափաքիմ քեզի . . . : Դուն օգնէ, Տէր. մի թողուր որ խոնարհութիւնս՝ անապարծութիւն մ'ըլլայ . . . : Տուր որ խորունկ սիրտս անկեմ այս ճշմարտութիւնը թէ չեմ գիտեր՝ ստուգիւ զԱստուած կը սիրեմ. ստոյգ խոնարհ եմ: Գուցէ ես զիս կը խաբեմ . . . : Բայց ազէ, Յիսուս. ինչ այնչափ հոգդ էր որ իմ թագաւորս ըլլաս. դու յաւիտենից անմահ թագաւորը չես . . . : Ո՛հ.

իմ Թագաւորս ըլլալդ քեզի պատիւ մը չէ, ինծի բարիք է։ Կ՚ուզես զիս Թագաւոր իմ Թագաւորս ըլլալ որ, զիս Թագաւոր բնես եւ քու փառաց Թագաւորութիւնդ ինծի շնորհես։ . . . Ա՛յդպէս Թող ըլլայ։ Դուն օգնէ, Տէր, դուն ուղղէ զիս որ, փրկուիմ ու հետդ Թագաւորեմ. . . . Դուն դիր առջիս միջոց, լոյս եւ եղանակ՝ ապ վերջին վախճանիս հասնելու, եւ ճշմարիտ փափաք մը յաւիտենական փրկութեանս, դու յոյս իմ, Թագաւոր իմ եւ Աստուած իմ. . . .

Ր. Յիսուս քահանայապետ եւ պատարագ, որով չէ Թէ ժամանակաւոր դերութենէ, այլ յաւիտենական դատապարտութենէ ազատեցանք։ Ինչեր արդեօք կ՚անցնէին սիրտդ ինքզինքդ մէյմի պատարագիչ, մէյմի պատարագ նկատելով. ինչ նուիրմունք աստուածային Աեծվայելչութեան, ինչ սէր՝ մարդկան փրկութեան. գիտնալով որ այնչափ վշտօք եւ խայտառակութեամբ պիտի քաւես ոչ եթէ քու անձինդ՝ այլ ուրիշներու մեղքերը։ Կը մխիթարուէը սիրտդ որ առաքեալք եւ ժողովուրդը կը ճանչնան ու կը փառաւորեն աստուածային անձդ իրենց մարդկային բնութեամբը. բայց ինչքա՛ր չէիր զգար՝ մտածելով որ սոյն առաքեալք եւ ժողովուրդը ինչ պիտի ընեն հազիւ հինգ օր անցած։ Ինչ յանկարծական տարօրինակ փոփոխութիւն։ =

Ո՛չխարհի ընդունայնութեան. ինչպէս շուտ՝ յարգանքն անարդութեան, օր-

հնէքն անէծքի կը փոխուի . . . ։ Տուր, Տէր, որ սիրտս ամէն անցաւոր յարմանէ փրցնեմ. ամէն ժամանակաւոր հաճոյք, փառք, յաջողութիւն ու զուարճութիւն ոչ ինչ համարիմ. ազէկ համոզուիմ Թէ ինչ որ չէ յաւիտենական, չէ ինչ . . . ։ Սակայն — վա՛յ ինծի — իմ ըրածս ինչ է։ Ամէն անգամ որ զիս շնորհացդ մանակից կ՚ընես, ինչ խոշոր խոշոր խօսքեր չեմ ի տար՝ զքեզ սիրելու, օրհնելու եւ պաշտելու. բայց քանի՛ քանի՛ անգամ վատթար բերմունք մը հաճելու համար, իակոյն ամենայն ինչ մոռցայ . . . ։ Կը ցաւիմ, Տէր, կը ղղջամ բոլորով սրտիս . . . ։ Շնորհէ, Թողութիւն տուր . . . ։ Կը խոստովանիմ որ ապ իմ անհատատութիւնս բնական ապականութենէ միայն չէ, սովորական չարութենէս է . . . ։ Ո՛վ Տէր. տուր որ խեղճութիւնս չէ Թէ միայն խոստովանիմ, այլ նաեւ լամ ու ողբամ . . . ։ Աղէ, ինձի սրտէս ունայնութեան աէրը. եւ լից անոր տեղ քու ճշմարիտ աէրդ, որով միշտ, միշտ զքեզ սիրեմ եւ միայն ի քեզ յաւիտ, ով բարութիւն յաւիտենական, Աստուած իմ եւ ամենայն ինչ . . . ։

Գ. Տէր Յիսուս. քեզի երբեք զուտ մխիթարանք մը չկայ. սրտացաւ ամէն առիթի մէջ անմեկին պիտի ըլլայ։ Հաղիւ ցնծութեամբ Եբուսաղէմ կը մտնեիր, քաղաքը գիտցիր որ կ՚ելլէ՝ կու լաս վրան. կու լաս յաւիտենական դժբախտութեանը վրայ։ Փրկելոց եւ անարդելոց համար առհասարակ արիւնդ Թափելու կ՚երթաս,

բայց անարգելոց համար արցունք ալ կը խառնես։ Հայր գթած, Յիսուս. որպեսզի վրայ կու գաս որ ժամանակին փրկարար ձեռն առնուլ չուշեցնեն։ Ափսո՜ն. այցելութեան առեննին չճանչցան։ =

Ո՜հ, սիրելի Փրկիչ. ես ալ անոնցմէ եմ արդեօք որ իրենց խստասրտութեամբն դքեզ լացուցին...։ Գիտեմ որ անհատատութիւնդ եղայ չնորհացդ, ապերախտ ողորմութեանդդ. արժանի եմ դատապարտութեան...։ Այո. իմ վրաս ալ լացիր...։ Աղէ, որպէս Դաւթի Յիսուս, ողորմէ անզգամ որդւոյս։ Այդ արցունքդ որ անարգելոց նկատմամբ քեզի արամութեան նիւթ է, ինծի համար քեզի մխիթարութեան պատճառ ըլլայ...։ Այն քաղցր արտասուացդ համար, տուր ինծի հոգի ապաշխարութեան որ, ընդ բովանդակ կեանքս ողջմէ դքեզ լացուցած ըլլալուս վրայ...։ Կը յուսամ, Տէր, որ արեանդ արդեամբդ՝ արտասուացդ չնորհիւը յաւիտենական դատապարտութենէ, անվախճան լալէ պիտի ազատիմ...։ Բարեբար Փրկիչ. այն ջերմագութիւն արտի համար՝ ուստի արիւնդ ու արցունքդ բխեցին, եւ որով զիս սիրեցիր, վառէ սիրտս քու սիրովդ, որ զիս դժոխային թշնամւոյս դարանակալութիւններէն ապահովէ կենացս եւ մնայնուան ժամանակ...։ Այո. սիրեմ դքեզ, զօրութիւն իմ, փրկութիւն իմ, երանութիւն իմ...։ Տիրամայր Աստուածածին, նուիրէ աստուածային գթութեան Որդւոյդ Յիսուսի արցունքը, եւ խնդրէ առ ինծի քանի

մը կաթիլ արցունք՝ զղջման եւ սիրոյ համար։

22

ՅԻՍՈՒՍ ՅԱՐՈՒՑ ՄՕՐԴԵՆ ԿԸ ՀԻՒԱՆԴԻ։

Ն. Կուսածին Յիսուս, անհամեմատ Մօր՝ անդուգական Զաւակ. ալ հարկ է որ որդիական նկատմանդ փափուկ պարտքը վճարես։ Ճաւ է ազնիւ սրտիդ որ, անընդհատ Մօրդ սրտացաւ պիտի ըլլաս. իրմէ մեռնելու հրամանն առնես եւ վերջին հրաժարականդ իրեն տաս պիտի։ Որդի ես՝ Աստուած բայց միանգամայն եւ մարդ, որով մարդկային ամէն տկարութեան փորձ ըլլալ ուզեցիր. անհնար էր որ, այս առթին մէջ ամէն մարդու զգացածը չզգար սիրտդ որ ամէն սրտէ աւելի՛ լի է գթութեամբ ու գորովանօք։ Հոգւոյդ մարմնիդ գաղտնելիքը պարտէզը միտքդ բերելով արտասուեցար նէ, կարելի՞ էր որ անտարբերը մնայիր ամենասուրբ Մօրմէ բաժնուելուդ պըր հոգւոյդ չափ կը սիրէիր։ =

Ո՛վ Աստուածորդի, ով Աստուածամայր, երբ ձեր վշտացը կարեկից պիտի ըլլամ՝ եթէ հիմայ չեմ ըլլար...։ Կը մտմտիս Որդիդ՝ սիրելւոյ Մօրդ վիշտ ըլլալուդ. կը հասկնաս Մայրդ՝ սիրելի Որդւոյդ կսկիծը։ Ա՛ ձեր երկուքին չար-

չարանաց մէջ՝ թշնամիք մաս չունին։ Որդ-
ւդդ չարչարանք՝ Մայրդ ես, Մօրդ վիշտ՝
Որդիդ ես . . . ։ Խեղճ սրտովս ատուբնիդ
կ'իյնամ։ Ադէ՛, Մայր, տուր ինծի մանկիկ
մը այն սիրէն որ Որդւդդ ունիս. շնորհէ
ինծի, Յիսուս, սակաւիկ մը այն սիրէն
որ Մօրդ ունիս . . . ։ Քանի որ այդ սէրը
չունիմ, կարեկից ձեզի չեմ կրնար ըլլալ
. . . ։ Մայրդ Յիսուսի, որ իմ ալ մայրս
ես, եւ զիս այնպիսի սիրով կը սիրես՝ որ
ամէն մօր սէրը կը գերազանցէ, ողորմ-
գիմ վրաս . . . ։ Դու լի ես ողորմու-
թեամբ, ես քան զամենեսին ողորմելի.
կը յուսամ որ չես մերժեր աղաչանքս ու
կը խնդրես կ'առնուս ինծի սուրբ սիրոյ
շնորհքը . . . ։ Ցաւակից եմ քեզի, Յի-
սուս. վշտակից եմ քեզի, Մարիամ. . . ։
Կը ցաւիմ որ ձեր տառապանացը պատ-
ճառ՝ ես եմ. . . ։ Կը ղղջամ, Փրկիչ, մե-
ղացս վրայ, զորոնք քաւելու համար չար-
չարուելու եւ մեռնելու կ'երթաս . . . ։

Բ. Ազնուագոյնի Յիսուս. ինչպիսի
խանդագատանօք, բայց միանգամայն արի-
ական սրտիւ, ի վախճանի խօսեցար Մօրդ
Թէ Մայր, ալ ժամանակն է որ աշխար-
հի փրկութեան համար կեանքս զոհուի։
Շնորհակալ եմ ինծի համար քաշածնեդ
րուդ։ Ահա մեռնելու կ'երթամ. այս է Հօրս
կամքը։ Ինչպես որ մարմնաւորութեանս
համար հատանուեցիր տուր. հիմակ ալ
մեռնելուս համար՝ կ'ուզեմ հրամանդ տաս
. . . ։ Բաւէ. ինչ եղաւ սիրտդ՝ ասոր դի-
մաց Մօրդ պատասխանին Թէ Սիրելիդ իմ

Յիսուս, Հայր իմ, Որդեակ իմ եւ ամե-
նայն ինչ. չէր կրնար ըլլալ որ, ես քու
սեղդ մեռնէի. ա՛հ, գոնէ հետդ մեռնէի,
Բայց յատուկենական վճռոյն կը հպատա-
կիմ. եղիցի, ըլլայ Թոզ՝ Հօր Աստուծոյ
կամքը. ըրէ ինչպէս որ կ'ուզես, գնա՛,
Որդեակ . . . ։ =

Ո՛հ. եթէ աչօքս զձեզ տեսնէի, Յի-
սուս, Մարիամ, եթէ ակընջօքս զձեզ մը-
տիկ ընէի, կրնայի արցունքս բռնել . . . ։
Բայց ա՛ր է հաւատքս . . . ։ Կարող ըլ-
լայի՛ միյմ ըմբռնել Թէ ինչ ցաւ էր Որդ-
ւդդ ու Մօրդ ցաւը։ Աստր համար պէտք
էր ձեր սաստիկ սիրոյն խելք հասցնէի. որ
միտք կրնայ բնաւ խելամուտ ըլլալ . . . ։
Բայց ինչպէս, Մայր, կրցար հաւանիլ
որ՝ Յիսուս ինծի համար մեռնելու երթայ
. . . ։ Ո՞վ եմ ես որ, այնպիսի անգին
կեանք մը ինծի համար զոհուի . . . ։ Որ-
դիդ՝ Աստուած. ես անարդ զազիր որդ
մը . . . ։ Ո՛վ մայր գեղեցիկ սիրոյ եւ մեծա-
մեծ ցաւոյ. ա՛հ, որչափ քեզի շնորհա-
պարտ եմ։ Այո՛, Մայր, բիւրապատիկ
շնորհակալ եմ մեծի սիրոյդ որ ինծի ու-
նիս։ Բայց ա՛խ ինչ կը բաւէ . . . ։ Ո՛վ
հրեշտակք, դուք մատուցէք իմ տեղս
հազարաւոր գոհութիւնները . . . ։ Իակ դուն,
սիրա իմ եղկելի, ինչպէս չես բորբոքիր
Մարիամե սիրով, որ համակ սէր է քեզի,
եւ կը հաւանի որ, քու սիրոյդ համար
նայն իսկ իւր Որդիէն զրկուի . . . ։ Ահա
Մայր, ես ալ քու սիրոյդ համար ամէն
զգայական բերմանէ կ'առաջադրեմ ինք-

զինքս մահացնել... : Զմռնեմ պիտի երթեք ցաւերդ: Բիւր արցունք ալ թափեմ, քու արտասուացդ զորոնք ինծի համար թափեցիր, մէկ կաթիլն ալ չ'ապրժեր... :

Գ. Ադդպէս թողնե՞ս պիտի ի վախճանի սիրական Մայրդ, Յիսուս. եւ ինծի համար պիտի թողուս, որպէսզի զիս զմեռցնեն սչխարդ խաչին վրայ վճռուելու երթաս: Պիտի թողնե՞ս զինք անմխիթար ցաւոց մէջ ընկղմած: Ինք չարչարանքդ յառաջուընէ գիտնալով երկայն մտորութեան մը տարաւ. բայց ինչ է բոլոր այն ցաւը՝ համեմատութեամբ աս ապրատուր կսկծանաց, որով քու վերջին հրաժարականդ վերատրեցաւ: Աւե մեծ էր արտացաւը՝ երբ կորնցուց զքեզ երկուսանաձայն, վասնզի չէր գիտեր թէ ուր ես. բայց կը յուսար որ պիտի գանէ, ինչպէս գտաւ ալ: Հիմայ գիտէ ուր կ'երթաս. գիտէ որ կապուելու կ'երթաս, ձագկելու, փշով պսակուելու, խաչը գամուելու կ'երթաս: Հիմակ է որ սիմէոնեան սուրը՝ սիրտը կը թափանցէ կարելիր: Տանջանք էր իրեն նախմաց չարչարանքդ. բայց մեծ բերկրանք ալ էր քաղցը կենակցութիւնդ, որմէ անմեկին էր ամէն ուեղուր որ կ'երթայիր: Իսկ հիմայ: Հարկ է որ բոլորովին քենէ զուրկ մնայ: Ի՞նչ կըսկիծ իրեն. ի՞նչ մտրնք քեզի:

Կոյս Մայր, ով ցաւերու փշոց մէջ ճշմարիտ շուշանդ անբծութեան եւ գթութեան...: Դուն մայր ես եւ որբեւայրի:

Լի ես գորովանօք ամենուն վրայ թէ բնածին բերմամբդ թէ առաքինութեամբդ. եւ աչօքդ կը տեսնես որ միամօր անմեղ Որդեակդ՝ իր ծաղկի հասակին մեռնելու կ'երթայ, Ատուածգ, գանգ, սերդ, կեանքդ...: Ո՛ տայր գլխուս ջուր, եւ աչացս՝ արտասուաց աղբիւրներ որ, քեզի՝ ցաւագին Մայր, սղբակից ըլլայի...: Ադէ, դուն ընորհէ որ տապաւորի այդ ցաւդ իմ սիրտս ալ, ինչպէս քու սիրտդ միշտ դպշմած էր...: Իսկ դուն, Յիսուս, որ ինծի համար մեռնելու կ'երթաս, ես քեզի համար ինչ բրի ցայսօր, հիմակ ինչ կընեմ...: Ես քենէ կը փախչիմ, դու զիս կը փնտռես. դու զիս կը գտնես, ես զքեզ կը թողում...: Դու իմ սիրոյս համար կեանքդ կը զոհես, ես քեզի համար՝ ընչին յարմանէ մը չեմ ուզեր եառ կենալ, վրէժխնդրական զգացում մը չեմ ուզեր խղդել, վայրկենական հաճութենէ մը չեմ ուզեր անցնիլ...: Ո՛ ապաշնորհ չարութիւն...: Հովիւդ քաջ, փրկիչդ սիրելի. խոնարհութեամբ ոտնբնեդ կ'հյնամ. կը ցաւիմ յետառիթ չարութեանս...: Վա՛յ ինծ. ինչ թողուցի, ինչ սիրեցի...: Գէշ բրի, սխալեցայ, մեղայ...: Ներէ գիտա, անուշակ Յիսուս, այն ցաւդ համար որով դուն զՄայրդ թողուցիր, եւ Մայրդ զքեզ...: Քանի անգամ որ զքեզ թողի՝ զգայութեան հետ ի վեր գակառեցայ, կորայ չարաչար...: Ադէ, Տէր. փնտռէ զիս, գտիր մէյմը զիս այնպէս՝ որ ալ քենէ չփախչիմ, ալ զքեզ չթողում երբեք...

Սուրբ Աստուածածինն. քու առ ինչ մայրենի սիրոյդ համար, մի թողուր՝ ինչպէս որ արժանի եմ, մի թողուր՝ որ գբեղ թողում. պատապարէ զիս չամենայնէ՝ որ կարենայ զիս Յիսուսէ զատել. ամէն։

23

ՅԻՍՈՒՍ ՀՈԳՆ ՈՒ ՔՆԱՐԸ ՅՈՒԴԱՅԻ ԴԱՒՃԻՆ ՀԱՄԱՐ։

Ա. Սրտագէտ Յիսուս. ծանօթ էր քեզի Յուդայի նիւթած չարութիւնը։ Առաքելոյդ ողբալի վիճակը սիրտդ կը խոցէր. կ'ուզէիր ամենայն ինչ փորձել, որպէսզի իրրեւ սիրալիր Փրկիչ զինք գարձի բերես։ Առաքելոց հետ զինք ալ հանդիսական ընթրեացդ սեղանակից ընելով պատուեցիր. իր ոտքերն ալ լուացիր. բայց տեսար որ ինքն չամաս խոստովանեցաւ ամենեւին չի շարժիր։ Յայտնեցիր ցաւով թէ սեղանակիցներդ մէկը ապերախտութեամբ պիտի դբեղ մատնէ եւ «քացէ այն ոտքերը վ՝ զորոնք դուն լուացիր, փայփայեցիր ու համբուրեցիր։ Ան որ ըսիր, խռովեցար այլայլեցար, եւ դժուած սրտիդ վիշտը տրտում երեսէդ յայտնեցիր. սակայն Յուդա չի զղջար, չի դադրիր, չ'ղգաստանար։ Կ'իմացնես իրեն յայտնապէս թէ գիտես ով է մատնիչը,

թէ տասներկուքներէն մէկն է, թէ կը տեսնես՝ իբրեւ Աստուած՝ ընելու մտադրութիւնը, սրտին բուն ծածուկ խորհուրդները. բայց քաղցրութեամբ կը համբերես, չես կշտամբեր, չես ամչցներ, անուշութեամբ խիղճը կը տանջես որ ապաշաւէ. սակայն անօգուտ։ Անմեղները կը դողան կը սասանին, իրենք իրենց տակրուտ ենէն կը կասկածին. իսկ Յուդա կը յամառի կը կենայ։

Ո՛վ աստուածային գթութիւն, որչափ մեծ ես հոգւոյ մը որ կ'ուզէ գահավէժ դարահոս ղեպ ի կորստեան անդունդը նետուիլ... Ի՞նչ ըսիր, ով հրեշտակք, երբ տեսար որ բարձրելոյն Աստուծոյ մատղաչել Որդին Յուդայի առջին ծունր դրած, անոր ոտքերն իր ամենասուրբ ձեռքն առեր, կը փաթթոփ կը լուայ կը փայփայէ կը պագնէ կը գգուէ անպատում մտերմութեամբ... Ո՛ փառաց թագաւոր. ցո՛ր վայր զիջար խոնարհեցար որ, նոյն իսկ դբեղ մատնողին՝ ծառայի մը ստորին պաշտօնն ընես, որպէսզի անպարտելի սէրդ իրեն հաւատաս... Իսկ հոգին լուալու ինչեր ըրիր, որ ոտքերէն շատ աւելի ազտոտ էր. ինչպիսի գթով ներքուստ զինք խրատեցիր աղաչեցիր պատուեցար որ, ստանալին՝ սիրտը դրած չարութիւնը մէկդի ձգէ...

Գթած Փրկիչ. ես որո՞ն աւելի զարմանամ. քու խոնարհութեանդ ու սիրոյդ թէ մատնչին չարութեանն ու յամառութեանը... Իսկ ես ոչչափ ցաւիմ ու

ոգբամ իմ սրտիս խաղաղութեանն որ այնչափ անգամներ քու զօրաւոր եւ քաղցր ապդմանցդ դէմ կեցայ . . . : Աստուած իմ, կը դղջամ իմ ապստամբ եւ մոլեգին կամացս վրայ . . . : Ադէ, Տէր, փոխէ սիրտս. ուրիշ սիրտ մը տուր ինծի, որ քու անդուլ անդադար ապդեցութեանցդ հլու եւ անձնատուր բլլայ . . . : Ո՛ Յիսուս. ինչ պիտի բաւէ ես վերջին դատաստանին՝ երբ մէկ դիէ քու այնչափ ներքինն եւ արտաքինն շնորհքներդ, մէկալ դիտց իմ մշանջենաւոր հեռաւորութիւնս դիմացէ դիմաց դրուին . . . : Աչդեօք բոլոր տիեզերք պիս Յուդայէ ալ գէշ պիտի չդանե՞ն . . . : Քու ողբմածութիւնդ ամէն տեղ ինծի հետամուտ՝ եռեւս ի վեր կը վազէ. բայց ես՝ որոշ երմէ կը փախչիմ. իսկ եթէ երբեմն պիս պաշարես, այնպէս որ ճարս հատնի՝ փախչիլ չկարենամ նէ, դէմ կը դնեմ . . . : Յաճախ մտքեր կու դան ինծի որ, առաքինութեան մը եռեւէ բլլամ, կամ անկարգ մէկ միամտութիւս զգաստ. ես Հոգ չեմ բներ՝ կ'անարգեմ. այնպէս կարծեմ թէ իմ մտքերս են, որ քու ձայներդ էին . . . : Ադէ, Յիսուս. շնորհէ որ, փորը բանեցու մէջ անգամ քու աստուածային ապդեցութիւնդդ յարգեմ որ, չբլլայ թէ անոնց դէմ կենալուս համար շատ մը շնորհքներ ինէ ի բաց հանես, ուստի յաւիտենական կործանումս յառաջ գայ . . . : Տուր ինծի սուրբ երկիւդդ որ, դգուշութեամբ վտանգներէ խորշիմ, եւ Հոգ տանիմ բարւոյն մոռդիր ըլլալու . . . : Ո՛հ,

Տէր. ինծի մի հաւատար. Յուդային ալ գէշ կընամ դքեզ մատնել եւ կը մատնեմ ալ՝ եթէ քու սուրբ երկիւդդ զիս չբռնէ . . . : Քանի անգամ որ միտքս գայ թէ դու Հայրը ես գթութեան եւ Աստուած մխիթարութեան, ան ալ միտքս ձգէ որ Աստուած ես վրէժխնդրութեան, արդար եւ ահաւոր դատաւոր քու դատաստանացդ մէջ. որպէսզի վստահութիւնն իս չփքացնէ, եւ երկիւդդ զիս խոնարհ բռնէ . . . :

Ք. Քու սէրդ, Յիսուս, գոհ չեղաւ: Ընդհանրապէս հակցուցեր էիր որ մատնիչը տասներկուքներէն մէկն է, ի մասնաւորի ալ յայտնեցիր թէ մատնիչն ան է՝ որուն որ պատառ թաթխեմ տամ պիտի, եւ իսկոյն Յուդայի տուիր. սակայն Յուդա վրան չառնուր, փրկչիդ երկայնմտութեամբը աւելի եւս կը լրբանայ: Ա՛լ այնուհետեւ քաղցրութիւնդ խաղաղութեան եւ սպառնալից գարձուցիր. մնաննիչ եղողին գլուխը ահագին վայրէ թափեցիր: Բայց ափսո՜ս, ամենայն ինչ անօգուտ. Յուդա եւս եւս կը խառնայայ: Իրեն բրած մեծամեծ երախտիքդ ալ միտքը ձգեցիր: Յուդա, աննշան գեղի մը գեղացին, առանձինն մարդասիրութեամբդ ուրիշներէ գասուեր էր, զինք աշակերտ ըրեր էիր, առաքեալ էիր ընտրեր, առաքելոցդ մէջէն ալ զինք անտես որոշած էիր, հրաշքներ ընելու իշխանութիւն տուեր եւ ուրիշ անհամար շնորհքներ ըրեր էիր: Իսկ Յուդա քու այսչափ զգրութենէդ, խոնարհու-

թենեդ ու քաղցրութենեդ՝ ալ աւելի անդթացար, եւս քան զեւս չարացար։ =

Ո՛վ Տէր. ինչ սքանչելի է գթութիւնդ. բայց որչափ սարսափելի եւ անդարմանի՝ կեղծաւորի յանդգնութիւնը...։ Յուդա քեզի բարեկամ կը ձեւանայ, որ քու թշնամիդ է. հետդ՝ ձեռքը պատառին կ'երկնցնէ, ուրախ զուարթ կ'ուտէ, որպէսզի անմեղ երեւայ, խիղճը ամենեւին բանի մը չի զարներ՝ ցուցնէ։ Իսոր հոգն ան է որ չարութիւնը ծածկէ. մանաւանդ բլլալը փոյթը չէ, հերիք է որ մանաւանդ չերեւայ...։ Ա՛յո, Տէր. փորձը կը հաւաստէ. կեղծաւոր մարդ չի փոխուիր. աւելի կ'ընարէ մեռնիլ, քան թէ դառնալ...։

Ո՛վ Աստուած, Աստուած. ի խորոց սրտիս քեզի կ'աղաղակեմ։ Ա՛խ, Տէր, մի զլսես այսպիսի խաւսսրսուքեան թողուս...։ Արդարութեամբդ զլսես պատժել որ ուզենաս, պատժէ ուրիշ ինչ պատժով որ կ'ուզես. զլսես կոյր բրէ, խուլ բրէ, մունջ բրէ, խեղ բրէ, հիւանդ բրէ. յանձն կ'առնում, շնորհակալ ալ կ'բլլամ ողորմութեանդ. բայց մի ձգեր որ անուղղայ բլլամ, մի թողուր որ կեղծաւոր մնամ...։ Շատ մը պակասութեան անուններ կրնան թերեւս լսնդի ճիշդ չգտնուիլ. բայց կեղծաւոր անունը — աւաղ — լսնդի շատ չտրմար կու գայ...։ Կ'երեւամ՝ ինչ որ չեմ. չեմ երեւար՝ ինչ որ եմ։ Հոգեւոր կ'երեւամ՝ ան հերիք կը համարիմ, մարմնաւոր եմ՝ ան հոգս չէ. զլս հեզ կը կարծեն՝ գոհ եմ, լեցուն է սիրտս գըրգռութեամբ՝ փոյթս չէ...։ Կը գողամ, Տէր. արդեօք սկսած եմ ադէն անուղղայ բլլալու...։ Դու ինչեր չբրիր իմ փրկութեանս ու սրբութեանս համար. ինչ թաղաւն զեղուն շնորհքներ՝ հոգեւոր եւ մարմնաւոր, ընդհանուրեւ մանաւոր. ինչս պակաս է։ Հապա ես՝ ինչ պատուղ քաղեցի առանցմէ մինչեւ հիմայ...։ Դու, Աստուած իմ, արչափ բարի ես. իսկ ես — վայ ինձ — արչափ չար եմ...։ Միշտ, Տէր, միշտ այսպէս դուն լսնդի երախտաւոր, ես քեզի ապախտաւոր պիտի բլլամ...։ Ո՛ր վայրկեան դուն լսնդի բարիք չես ըներ՝ եւ իմ դքեզ սիրելու պարտքս չ'աւելնար...։ Կ'ամչնամ, Տէր, կը ցաւիմ կը զղջամ ապերախտութեանս...։ Գիտեմ, ապերախտութիւնս է՝ որ կ'արգելու այն շնորհքներն որ քու բարութիւնդ կը փափաքի լսնդի հաղորդել...։ Ադէ, Յիսուս, անցածին մի նայիր. կանչէ զլս՝ պատրաստ եմ մոխիկ ընելու. հրամայէ՝ հնազանդիմ, երախտագէտ բլլամ եւ սիրեմ զքեզ շնորհօքդ...։ Յիշեմ միշտ այնչափ առ իս երախտիքդ որ բրիր եւ կ'ընես, որպէսզի գոնէ այսուհետեւ ալ զքեզ չվշտացնեմ...։ Միայն զլս ժ ո ւ մ ք ե ւ պահպանելուդ երախտիքը — ժ ո ւ մ ք ե ւ՝ որուն շատ անգամ արժանի եղայ — բաւական է որ քեզի յաւիտեան շնորհապարտ մնամ...։ Ա՛մէն Աստուածդ Ա՛մրիամ. մնաս Աստուածբդ ողջոյդ աղաչանքս որ. աչիւ եւ զողութեամբ անձինս փրկութեան եւ սրբութեան հոգ տանելով բարեխօսութեամբդ,

արքայութեան մէջ օրհնեմ ողորմութիւնդ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

24

ՅԻՍՈՒՍ ՅՈՒՊԱՅԻ ՀԲԵՒ ԿԸ ՄԱՓՈՒԻ։

Ա. Մի միայն եւ վերջին միջոց մնաց քեզի, անխափակ Փրկիչ, Յուդայի պարձն յաջողցնելու — ամենասուրբ Մարմինդ ու Արիւնդ. անոր ալ ուզեցիր դինք մկիսաւարելդ հետ հաղորդ բնել։ Խայտ մնդք։ Հաղորդուելուն պէս, սատանան որուն մինչեւ այն աւուն մուտք միայն տուած էր, բոլորովին սիրտը մռայլ։ Եւ ոչ քիչ մ'աւուն մկրտութենց հետ կեցաւ ահաւոր խորհրդոյդ շնորհակալ ըլլալու, որով թերեւս մահանալեան անօրէն խորհրդէն ետ կը կենար, իսկոյն վերնատանէն ելաւ։ Ա՛յ այնուհետեւ ամէն ճարդ հատաւ. թոյլ տուիր որ կամքը կատարէ, երթայ ընելիքը ժամ մ'յառաջ բնէ լմընցնէ. որով խնայուցիր թէ պատրաստ ես Հօրդ կամքը աներկիւան կատարելու։=

Ա՛վ Տէր. ինչ սոսկալի է մի միայն անարժան Հաղորդութիւն... Ինչպէս կենդանարար կերակուրը մահարեր թոյնի կը փոխուի ընդունողին յանցանօքը... Առաւած իմ, եթէ կը տեսնես թէ մէկ անգամ միայն պիտի մահացու մեղքը հաղորդուիմ, եւ անդադրին դրէք կ'ազատեմ՝ վերս ալ աշխարհիս քան թէ թողուս որ այնպիսի անհնդիկ ժպրհութեան մը յանդգնիմ... Արտիս գաղջութեանը եւ վարուցս անտարբերութեանը նայելով, վախնամ՝ ազէկ խոստովանութեան հարկաւոր ցաւս ու առաջադրութիւնս շատ անգամ պակաս է... Ահա կը ցաւիմ բոլոր պակասութեանցս վրայ... Խարերայ Տէր, գուն այդ ամենասուրբ խորհուրդը իմ սրբութեանս ու փրկութեանս համար հաստատեցիր. ու թողուր որ, ինձի չարութեան ապիրատ եւ կորառեան պատճառ բլլայ... Կը ցաւիմ յամենայն սրտէ իմ պաղատութեանս՝ այդ պիսի անճառ պարգեւիդ շնորհակալ բլլալու... Գուս, Տէր Յիսուս, դիտէիր իմ առ այդ անբաւականութիւնս, անոր համար այն սուրբ բնթրիքէն վերջը գոհացար։ Ադ քու գոհութիւնդ քեզի կը նուիրեմ... Կը ցաւիմ ամէն իմ անակնածութեանդ, անհոգութեանդ ու պաղութեանցս վրայ... Ընդունէ անցածներուն տեղ հիմնական սրտագին շնորհակալութիւնս... Աղէ, Յիսուս. ու թողուր որ իմ յանցանօքս կամքս չարանայ. ու զիս ինձի ձգէր՝ որ ուզածս բնեմ... Ահա կամքս, ազատութիւնս եւ բովանդակ անձնիշխանութիւնս քեզի կը յանձնեմ... Իմ կամացս ու թողուր զիս որ, անսանձ անբանի պէս միայն իմ կործանմանս չվազեմ չարութեամբս... Աղէ, սանձէ զիս պատուիրանօքդ, զսպէ զիս անբնին դառնասանացդ

երկիւղիւ . . . : Ո՜վ, որչափ ծածուկ ես, բնակեալդ ի բարձունս՝ ի լուսեղեան, միայն մեծդ Աստուած, որ աննահանջ կարգով՝ անկարգ կամակատարութիւններըդ կուրութեամբ կը պատուհասես . . . : Խնայէ, Տէր, ողջմէ դիա անսահմանի սիրովդ . . . :

Բ. Ի՜նչ ցաւ, ի՜նչ կակիծ է սրտիդ, Տէր Յիսուս, որ ամէն ճիգդ պարապի գնաց: Յուդա՝ տասներկուքներէդ մէկը, ազէկներուն մէջ լաւագոյններէն, ընտրեալդ մէջ մեծերիմներէդ, բարձր պաշտօնի որոշածներէդ մէկը. Յուդա՝ կոչմամբդ առաքեալ, կատարեալ առաքեալ ալ լայտու չնորհքներ ալ ունէր հարկաւ, Յուդա առաքեալ՝ եղաւ ուրացող, կրօնից իշխանը՝ կարաւեան որպէ եղաւ. սրբոց լուսաւոր խմբէն՝ չարութեան անդունդ խարդաւանեցաւ, սատանայ եղաւ: Ճիշդ նոյն աաեն որ թշնամիդդ զքեզ ապանելու խորհուրդ կ'ընէին, կ'երթայ Յուդա իր միաքն անոնց կը յայտնէ. զինք գլուխդ չկայ, ազաչող չկայ, մտանիչ փնտռող չկայ. ինք իրմէ ինքնակամ ինքզինքը կ'ընծայէ: Ո՞ գիտէ՝ ինչեր ալ խօսեցաւ քեզի դէմ, որպէսզի մատնութեան անպարբերութիւնը բարեբէ զքեզ մատնուելու արժանի ցուցնէ: Աչքը միայն սակ է. ուստի աստուածային վարդապետիդ կեղտոցը սակարկութեան կը սկսի: Ի՞նչ կուտաք ինծի, կ'ըսէ, ես զինք ձեզի մատնեմ. գնողներուն կամացն ու քմացը զքեզ ապատան ընելով, անարդ եւ անշահ ա-

պրանքի մը տեղ կը դնէ քու անգին կեանքդ: Ի վախճանի երեսուն արծաթի գինդ կը կարուի. ատոր գոհ կ'ըլլայ Յուդա, եւ այնպէս մը կը հասկցնէ թէ քիչով ալ գոհ կ'ըլլար եթէ քիչ տրուէր: Պահ մ'յառաջ քու օծութեանդ եղը երեքհարիւր դենար արժեցուց. զքեզ՝ երեսուն դենարի ալ աուղ կը համարի: =

Աստուած իմ, դատաւոր արդար եւ հղօր՝ արդարութիւնը կշռելու մէջ, որչափ խորին անքնին են դատաստաններդ . . . : Տեղ մը ապահովութիւն չկայ՝ չիմնալու: Երկինքը՝ ինկաւ սադայել, ան որ հրեշտակ էր սահզծուեր. դրախտը՝ գլտորեցաւ Ադամ, որ անմեղ էր սահզծուեր. Մարդդդ Աստուծոյ ընտանեացդ կարգէն՝ կործանեցաւ Յուդա, որ առաքեալ էր ընտրուեր. . . :

Ի՞նչ ընեմ, Տէր. վհատիմ, վատասրտիմ: Ա՛ս չէ ուզածդ. կ'ուզես որ խոնարհ ըլլամ, վախտա ըլլամ, յանձնապատան չըլլամ, արթուն զգուշութեամբ վտանգներէս խորշիմ. . . : Ինչո՞ւս վատհիմ: Ան որ քովդ էր, մտերիմդ էր, խօսքդ կը լսէր, հրաշագործ զօրութիւնդ կը տեսներ, չարութեան անդունդը կործանեցաւ նէ. որչափ աւելի դիւրաւ կրնամ յանկարծակի ամէն կերպ սոքրագործութիւն գահավիժիլ ես՝ որ այսչափ տկար եմ, այսպէս խեղճ եմ, եւ այնպիսի մտաւոր չնորհքներ ալ չունիմ. . . : Այսօր սուրբ ալ ըլլամ, կրնամ վազը անարգեալ ըլլալ. Յուդայէ ալ չարագոյն կրնամ

րլլալ։ Կա՞յ մեղք որ կարող չըլլամ գոր-
ծել . . . ։ Ի՞նչպէս կրնայ Տէր, ամբար-
ատանութիւնն ինձի իշխել, կամ բնա-
ւորը սիրտս մռնչցնել։ Ասկայն եւ այն-
պէս — աւա՜ղ — չպարտութիւնը վրաս կը
տիրէ . . . ։ Աղէ, Յիսուս. տպատորէ սիրտս
այս ճշմարտութիւնը թէ ինքզինքս կը
խաբեմ, երբ որ ես գիս բան մը կարծեմ
. . . ։ Որմէ՜ ես գիս աւելի կրնամ համա-
րել ։ Գուցէ ան՝ ինէ վար կարծածս՝ պիտի
փրկուի. գուցէ ես, որ գիս անկէ վեր կը
բանեմ, պիտի պատապարտիմ. ո՞ դիտէ, ո՞
դիտէ . . . ։ Ո՜հ, ինչ կսկիծ եղաւ քեզի,
մարդասէր Փրկիչ, առաքելոյդ կործանու-
մը։ Ցաւակից եմ ցաւոցդ . . . ։ Կ՚օրհնեմ
կր փառաւորեմ հեզ սիրտդ, որ քու մոե-
բիմ մերձաւորդդ անարգեցաւ ու մատ-
նուեցաւ . . . ։ Ի՜նչ անոյշ եւ իրաւացի
դանդատեցար թէ թշնամիս բլլար նախա-
տողը նէ, համբերէի. աւելիս չարախօսէր
նէ, լաւ. բայց դուն հաւատաց՝ մոեբիմն.
դուն որ երեք տարի հետս էիր, սեղանս
էիր . . . ։ Այո. անտանելի էր՝ քեզի եղած
թշնամանքը, բարի Յիսուս. բայց դուն
համբերեցիր, չառնուեցար, չպայպայեցար
. . . ։ Էա՛, Տէր Յիսուս, ինչ օգուտ կը
քաղեմ՝ խոնարհութեան ու համբերու-
թեան այդ քու չքնաղ օրինակէդ։ Երկու
խօսքով՝ ինչ որ ինէ տրանջէ, ես հպար-
տութեամբ ու անհամբերութեամբ կրկինը
կը պատասխանեմ. . . ։ Երբեմն կը խո-
նարհիմ, բայց ակամայ, սրտէս նեղանա-
լով. կը համբերեմ, բայց մռթէս գանգա-

տելով . . . ։ Ո՞րը պիտի դժուշանամ, Տէր,
Յուդայի նմանելէ՝ ուրիշներէն մնատանդ
մեծերէս տրտնջելով. երբ պիտի սկսիմ
քեզի նմանիլ՝ իմ վրաս եղած գանգատ-
ներուն համբերելով . . . ։ Ինէ յոյս չկայ.
քու հզօր օգնականութեանդ կարօտ եմ
. . . ։ Ւսկ Յուդայի այնպիսի ցած գնով
դրեց ծախելուն ինչ կը սոսկամ. ես
քանի անգամ որ ծանրագէս մեզանչեցի,
շատ աւելի սատրին գնով դրեց. Տէր իմ
Յիսուս, չծախեցի . . . ։ Աւա՜ղ դժբախ-
տութեանս. ո՞ր թռաւ խելքս, ո՞ր էր
հաւատքս . . . ։ Ընչին շահ մը, ցած նկա-
տումի մը, սատրին հաճոյք մը ինձի բաւա-
կան եղաւ զանրաւ Աստվայելչութիւնդ
անարգելու . . . ։ Ի՞նչպէս զեռին չանցու-
ցիր զապտրախտ մնանիս . . . ։ Շնորհա-
կալ եմ գթութեանդ . . . ։ Զեմ իշխեր
ամբէս աչքերս վեր վերցնելու . . . ։
Հաստատ կ՚առաջադրեմ սիրել դքեզ այ-
սուհետեւ ոչ միայն յամենայն սրտէ՝ թօ-
թափելով վրայէս ամէն յարուստ որ կարե-
նայ սիրոյդ վնասել, այլ նաեւ յամենայն
մտաց՝ դքեզ ամէն բանէ վեր եւ մեծ հա-
մարելով . . . ։ Դու Տէր, ջնջէ չարու-
թիւնս, լուսաւորէ տգիտութիւնս, օգնէ
տկարութեանս . . . ։ Թարեւ, սիրելագոյն
Յիսուս. ադ ինչ սիրոյ խորհուրդ էր՝ որ
ուզիցիր այնպէս աժան ծախուիլ ։ Որպէս
զի ամէն մարդ կարող բլլայ դիւրաւ դքեզ
գնել . . . ։ Ո՜հ, ցանկալիդ Փրկիչ. դքեզ
բան արժանաւոր գնելու համար՝ դքեզ
սիրել բաւական է նէ, ահաւասիկ կը սի-

բեմ գլեզ. Եթէ քիչ է ահա — գիտեմ որ քիչ է — տուր որ շատ սիրեմ գլեզ՝ Աստուած իմ, Փրկիչ իմ, ահ իմ. . . : Բայց ի՞նչպէս, թագաւորդ փառաց, ի՞նչպէս թոյլ տուիր որ գերիի մը պէս ծախուիս: Ո՛ բարութիւն, ո՛ ահ. ապ է տվորութիւնդ, քաղցր Յիսուս: Դու գլեզ բովանդակ՝ անպահեստ կու տաս. մէյ մ՛գլեզ հոգւոյ մը տուիր, ալ ինչ որ կ՛ուզէ՝ քեզի կ՛ընէ. . . : Վա՛յ է մարդուն որ գերդ չարաչար կը բանեցնէ. . . : Երբոր անոր որ գլեզ կը գրկէ, գլեզ կը ժառանգէ, գլեզ իրրեւ իւր գանձը կը նկատէ. . . : Ո՛վ անհատատարիմ աշակերտ դու, Եթէ գիտնայիր ով է ծախածդ եւ ինչ գանձ կ՛ածէ, ինքզինքդ կը ծախէիր որ զինք գտնես. . . : Բայց եթէ որշած ես որ ծախես, ինծի ծախէ. ես ունեցածս եւ ինչ որ եմ նէ կու տամ՝ կը գտնեմ. . . : Ձեն կրնար Հրեայք զինք ինէ գողնալ. ես հոգւոյս նէրսը կը պահեմ որ, հոն զինք պահեմ ու սիրեմ. . . : Փրկիչ իմ Յիսուս. չես ուզեր թէ ես բան մ՛ունենամ որ իմս ըլլայ, եթէ ոչ դուն, ով միակ բարութիւնս: Հայրս ալ դուն ես, եղբայրս ալ, բարեկամս ալ, գանձս ալ, անուշդս ալ, եւ յաղգնագոյն բեմ, գերիս ալ . . . : Ո՞չ ապաքէն, Տէր, ինքզինքդ գերի ըրիր՝ որպէսզի ինծի ազատութիւն շնորհես, եւ ուզեցիր թէ ինչ անուամբ որ մարդ բանի մը առը կ՛ըլլայ վրան իրաւունք կ՛ունենայ, այն ամենայն անուամբ դուն իմս ըլլաս. . . : Շնորհէ, Աստուած իմ, որ գլեզ ունենալով հարուստ ըլլամ. դուն միայն իմ ամէն բանս ես: Եթէ հոգիս քենէ համ չ՛առնուր՝ քեզմով գոհ չ՛ըլար, շատ հիւանդ է կամ թէ արդէն իսկ մեռած. . . : Աղէ, սիրելագոյն Յիսուս. սիրենք իրար փոխոխակի, ատանանք մէկզմէկ այնպէս՝ որ երբեք իրարմէ չբաժնուինք, ով բարութիւն իմ, երանութիւն իմ եւ ամենայն ինչ. . . : Այլ իմ Աարիաւ. դու միայն լիովին ճանչցար Աստուածդ ու կատարեալ պէս զինք սիրեցիր. ինծի համար ալ այդ շնորհքը խնդրէ, ալ ուրիշ բան չեմ ուզեր. ամէն:

25

Յիսուս գերեհանի պարծեցը կը խաբէ, ե՛ւ աշարտանքը՝ ինձնակամ կ՛ակէ:

Ա. Ահա հասաւ ժամն, Յիսուս, որ անզուգական հնազանդութեամբ յաւիտենական Հայրդ փառաւորես: Ծանր, ամիսի եւ մոահաւ գեհեռնեմի պարտէզը կը քաշուիս, հոն՝ ուր գիտէիր թէ քիչ մը եառը մնանիչը պիտի գայ զինուորներով՝ գլեզ բռնելու: Կ՛ուզես հասկցնել թէ բռնուիլդ բռնի եւ յանկարծական չէ՝ քու յօրժար կամքդ է: Դրախտը՝ պարտիզի մը մէջ էր որ Ադամ մե-

դանչեց եւ աշխարհք կործանեց. Գեթսեմանի՝ պարտիզն մի մէջ՝ կ'երթայ չարչարանքդ սկսելու եւ աշխարհք փրկելու։ Կը մնանես պարտէզ՝ ուր միայն քու Ջերմագութդ սէրդ զքեզ կը հրաւիրէ կը տանի, եւ դիտես արդէն որ քանի մը ժամէ նոյն ճամբէն եւ պիտի գառնաս շղթայակապ՝ քաշկռտուելով։ Ձես շփոթիր ամենեւին. այլ մանաւանդ թէ անվէհեր քաջասրտութեամբ գալիքին կը սպասես։ Հոն՝ ալ սէրդ, առատածայնիդ Յիսուս, ուշանալ չի կրնար եւ ոչ քիչ մի ժամանակ ալ։ Միօրինակ զքեզ կը մղէ, եւ չարչարանքդ սկսելու երկու կամ երեք ժամ միայն սպասելէր քեզի մեծ չարչարանք մը կ'երեւայ։ Ձես սպասեր որ գինուորներն զքեզ շղթայներով կապեն, Հրեայք եւ հեթանոսք նախատանօք զքեզ ծածկեն, անողորմ դահիճներն անմեղ մարմինդ պատառոտեն եւ խաչը գամեն։ Դուն, դուն քեզմէ ինքզինքդ այնպիսի յետին անձկութեան մի կը մատնես որ, թշնամեացդ բովանդակ ճիգն ու չանքը չէին կրնար նմանը քեզի կրել տալ։ Ո՜հ, այո. շատ աւելի է քու դէպ ի մեզ սէրդ քան թէ թշնամեացդ քեզի դէմ առելութիւնը։ Այո, այո. չարչարանքդ աւելի քու յաւժարակամ ընտրութեանդ ու սիրոյդ արդիւնքն է քան թէ Հրէից բռնութեանը։ =

Աւաղ, Տէր. ի՞նչպէս կարելի եղաւ ինծի՝ այդպիսի բարեսիրտ Փրկիչդ վշտացնել. . . ։ Կը ցաւիմ կը զղջամ բոլորով սրտիս. . . ։ Շնորհէ, Տէր. թողութիւն տուր. . . ։ Շնորհակալ եմ անչափ սիրոյդ որով կ'աճապարես ժամ մ'յառաջ ինծի համար չարչարուելու. . . ։ Ահա ես ալ քու սիրոյդ համար հլմնակութենէ յանձն կ'առնուիմ այն ամենայն ցաւ, նեղութիւն ու խաչ՝ որ իմ բարւոյս համար բարեխնամ Ցեսուիդ ինծի է պատրաստեր. . . ։ Արցածիս չափ ջանամ պիտի յօժարակամ ընդունիլս մաղցնել որ, քու անպայման սիրոյդ չնչին փոխարէն մ'ընեմ. . . ։

Բ. Քու չարչարանքդ, մարդասէր Փրկիչ, արդէն կենացդ այն առաջին վայրկենէն սկսաւ, երբ որ խնացաբ դժնդակ մահդ ու հլութեամբ պատրաստուիր եւ ինքնակամ յանձն առիր, եւ վրադ բարձար աշխարհքիս բոլոր մեղքերը, զորոնք իբրեւ քու կդ պիտի քաւէիր։ Անբաւ բարութիւնդ ուզեց այնպէս ի գործ դնել ի ժամանակին այս խորհուրդը որ թէ առատածայնին արդարութեան լիուլի հատուցում բլլայ, եւ թէ խելագին բացուի զքեզ ճանչնալու եւ սրտերնիս շարժի զքեզ սիրելու։ Ա՛ս էր բովանդակ պատճէն որ չարչարանքիդ կ'ուզէիր քաղել։ Ահա առանց ուրիշէ առիպուելու, ինքիմիդ կը քաշուիս հոն՝ ուր սովորաբար կ'աղօթէիր, որպէսզի թշնամիք զքեզ աւելի հեշտ գըտնեն։ Հոգ, գեա իրենք չեկած, կը զրկես առաքը Մարդկութենդ Առատածութենէդ ընդունած Համօրէն օգնութենէն. եւ կը յայտնես իրեն միանգամայն բովանդակ քա-

շելիքը կենդանի նկարագրով մը. բոլոր յաւերը, տանջանքները, խայտառականքը, թշնամացը յաղթանակելը, իր անձին՝ իմաստութեանը, ճշմարտութեանն ու հրաշքներուն արհամարհուելը, նախատանաց եւ անգթութեան նորահնար գիւտերը. եւ կը թողուս ինքզինքդ այնպիսի անհնարին սրտաբեկութեան եւ յեռին լքման՝ որ սատկելու կեանքդ կը հատցնէր, եթէ աստուածային զօրութիւնը զայն չպահպանէր։ —

Ո՞րչափ տարբեր է իմ՝ ընթացքս քովինդ, ով ուրախութիւնդ հրեշտակաց . . . ։ Ես գիւրութիւն փնտռած առնես՝ որմոն թենէ կ՚ընկճիմ. կը շփոթին գիս հազար տխուր մտմտուքներ, որոնցմէ ճողոպրելու կը ճգնիմ։ Իսկ դուն, ով հանգիստ հոգւոյս, միայն քու սիրէդ յաղթահարեալ՝ ինքնակամ կը թողուս ինքզինքդ ցաւոց . . . ։ Ուզելով՝ միայդ կը պատցնես զայն ամենայն որ կարենայ վշտացնել սիրտդ, առ ազնիւ՝ ադ փափուկ՝ ադ սիրալիր սիրտդ որ վշտացելոց ապաստանն է . . . ։ Եւ ես այդպիսի սիրտ վշտացուցի . . . ։ Ափսո՜ն թշուառութեանս. աւա՜դ ապերախտութեանս . . . ։ Մարդուս նման դուալ փորձ կ՚ուզես ըլլալ այն ամենայն թշուառութեանց՝ որոնց մենք մեր սկարութեամբը փորձը կ՚առնուենք կաւէ առեղծուած ըլլալով. մենք կը կրենք իրրեւ ողջմելի որդիք Եւային, իսկ դուն, անուշակ Յիսուս, իրրեւ ճշմարիտ սիրող որդւոյս Եւայի . . . ։ Քու սիրոյդ հերիք

չ՚երեւար որ, կենաս սպասես վշտաց կոհակներուն որ վրադ պիտի հասին. Աստուածմէ ու մարդկանէ լքուելու, զրկանաց, նախատանաց եւ տանջանաց։ Պոռն զքեզ կանխիկ կը տանջես ինքնայօրգոր յօժարակամ այնպէս կենդանատիպ միտքդ բեռնելով քաշելիքներդ, որպէս թէ իրօք քաշէիր . . . ։ Թոյլ կու տաս որ սուրբ մարդկութիւնդ անհնարին սարսափէ պաշարած՝ արիւնդ սկսի երակներուդ միջ սառիլ, այլայլիս, արեան քրտինք թափես, անոք անօգնական, անմխիթար՝ իրրեւ թէ ալ քեզի համար սփոփանաց յոյս մը մնացած չըլլար ոչ երկինք եւ ոչ գետինք, ոչ սիրականներէդ եւ ոչ իսկ Աստուծմէ . . . ։ Ի՜նչ յանդիմանութիւն իմ մեղկութեանս. ի՜նչ խայտառակութիւն իմ փափկասիրութեանս . . . ։ Ես քաշելու վշտաց առջեւը կ՚առնուիմ. գալ խաչերէ խուսափելու կը նայիմ. եկած նեղութեանց համբերել չեմ գիտեր՝ լեզու կը կորսիմ՝ գանգատելու . . . ։ Մ՚ինչեւ ցե՞րբ, Յիսուս, եւ մ՚ինչեւ ցե՞րբ այսպէս պիտի ապրիմ՝ . . ։

Գ. Ա՞յդպէս ուրեմն, բազմագութ Փրկիչ, Գեթսեմանիի հապիւ թէ հասած՝ կ՚ուզես ինքնակամ անձամբ յանձնել գառնակոկիծ չարչարանքդ սկսիլ։ Ա՞յդպէս, ով աստուածայինդ զօրութիւն, թոյլ կու տաս որ տկարանաս այն առնն՝ որ այժ պէտք է կատարել այնպիսի թշնամեաց հետ, որոնց դուն միայն կրնաս յաղթել, ժամը կը մտնենայ, ու դուն կը տկարանա՞ս։ Ա՞ւ է այն խրախոյսը՝ այն կորովը

որ ամէն վշտացեալ անձինք ի քեզ դանեն ու քեզմէ ներշնչին պիտի։ =

Օրհնութիւն, փառք եւ երկրպագութիւն յաւիտենական՝ քու անհուն սիրոյդ Աստուած իմ Յիսուս։ Քու ինքնինքդ ուրիշ բանի համար այս աստիճան չհաւսուցիր, բայց եթէ որպէսզի յաւիտենական ինծի նման բլլաս. ինծի յաւիտենապէս ցուցնես թէ ուրիշ բան չկրնար՝ չարչարուելու դիմել՝ եթէ ոչ սէրդ. եւ որպէսզի իմ միսիթարանքս ու օրինակս բլլաս այս կենաց թշուառութեանց մէջ ... ։ Նեղութեան առեն անվհատ եւ աղի երեւայիր նէ, ինչ զարմանալու բան կ'ըլլար. դուն, Փրկիչ իմ, Աստուծոյ զօրութիւն ես. անյողդողդութիւնը քեզի սեփական է. չարչարանացդ ժամանակ պիտի տեսնուի թէ բան մը չէ կարող դիմել ընկճելու ... ։ Այլ աստուածային զօրութիւնը իմ սիրոյս համար ծածկելդ՝ տկարութիւն զգալդ, բան ամէնային ինծի պէս որ խեղճութեան ու տկարութեան զանգուած մըն եմ, ուզելդ որ քու նեղութիւնդ ալ իմինիս պէս տկարութեամբ սկսի. աւ ով սէր իմ Յիսուս, ուրիշ բանէ չառաջ չէր կրնար գալ, եթէ ոչ քու սիրէդ։ Ադ է քու գահիճդ՝ Հրեից՝ մէ ու հեթանոսացմէ, որ դքեզ տանջելու կը պատրաստուին, բիւրապատիկ անպզտնգոյն ... ։

Դուն, Յիսուս, բովանդակ սէր ես. հետդ աշխարհը բերած կրակդ զուտ սիրոյ բոց մըն է ... ։ Բարե. որչափ երջանիկ կ'ըլլայի, եթէ երբեք քենէ հեռացած չըլլայի, յոյզդ աստուածայինն ... ։ Ո՜րչափ ցաւ է ինծի անմտութիւնս ... ։ Գոնէ հիմակ ինչու՞ դես ուրիշ գիտնալիք, ուրիշ մտմտուք ունիմ բաց ի քեզի հաճոյանալէ։ Ինչո՞ւ տակաւին քենէ դուրս բան կը փընտռեմ ... ։ Քու առիս սէրդ այնպէս լեցուն է եռանդեամբ ու գիտութեամբ որ, իմ ամէն բանս մտածելը հոգացեր ես ... ։ Յառաջուընէ նկատեր ես վշտացս ամէնամիկ վայրկեանն որ իմ տկարութիւնս օգնութեան պիտի կարօտէր. որպէսզի ես տեսնելով որ իմ տկարութիւններս զգացիր, միսիթարութիւնս ի քեզ միայն փնտռեմ. ... ։ Այսպէս, ով յոյս իմ եւ հարստութիւն, օրինակդ զիս ապահովել ուզեցիր թէ տկար ու վհերոտ ալ գտնուելու բլլամ, անյոյս չըլլալու եմ. տկարութենէ բնկճած ալ բլլամ, քենէ լքուած չեմ բլլար. ինծի պատահած ձախորդութեանց սիրոս կտրի նէ ալ, քուկդ բլլալէ չեմ գադրիր. որովհետեւ դուն իսկ, Աստուած իմ, որ հզօրդ ես եւ անզարտեղի, մարդկային տկարութեան սոյն ճամբայներէն անցնիլ ուզեցիր ... ։ Օրհնեա՛լ բլլաս, Տէր, որ այնպէս սրամտադրեցիր թէ իմ խեղճութիւններս, որոնք վրաս կը ծանրանան եւ կարծես հոգւոյս կորովը կը մեղկեն, զիս քեզի բերելու ծառայեն ... ։ Ես այս ամէնային ի քեզ տեսնելով հոգի կ'առնեմ, եւ աւելի եւս վստահութեամբ կը քայլեմ, սէր իմ, յոյս իմ, զօրութիւն իմ Տէր ... ։ Մխիթարիչդ վշտացելոց Մարիամ.

այն ցաւոցդ համար՝ որով Յիսուսի պէս քաշուած, չարչարանացը խորին մտածութեամբ խոցեցար, օգնէ ինծի ալ որ ձեր ցաւոցը ցաւակից ըլլամ, եւ իմ նեղութեանցս առեն ձեր սիրովը միխիթարուիմ. ամէն։

26

ՅԻՍՈՒՍ ՊՐՈՄՈՒԿՆԱՆ ՈՒ ՎԱԽԸ։

Տէր Յիսուս. ով կրնայ այս քու անասելոր չարչարանացդ խելք հասցնել։ Ահա գուն նաս, ոսկոր, դողդոջուն, վշտալից՝ այնպիսի վիճակ մըն ես հասեր որ, ուր եւ ինչպէս կենալիքդ չես գիտեր։ Ակ մը երեսիդ վրայ գետին կը փուսիս, ակ մը կ'երթես ձեռուըներդ երկինք կը վերցնես, ակ մը կ'սկսիս գիշերուան մէջուն պատիլ, տքալ, հառաչել եւ հեծել։ Անհանգիստ, կուրծքդ բռնուած, շունչդ կտրած, կ'ուզես ներքին դառնութիւնդ թափել պարպել, բայց ալ աւելի կը նեղուիս՝ սիրտդ կը ճնշի։ Ահա հոգիդ ծովածուփ ալեկոծ կրնայ ու վշտաց անդունդը թաղուեր, արհաւիրք՝ սարսափ ու տարակուսանք դքեզ բնկղմեր են։ Աբեւլի Փրկիչ. ապ տրամութիւնդ մեզի ուրախութիւն շահելու համար է. ապ վիշտդ զմեզ միխիթարելու համար է։ Այդպէս, զօրութիւն

իմ եւ փրկութիւն իմ Տէր, մեզմէ կամովին ակարանալդ եաեւ, ալ թոյլ կուտաս որ, վախէ՝ ձանձրութեան ու տխրութեան կրքերը գան խուռն վրադ յարձակին, եւ բամանդակ իրենց տանջանաքն դքեզ ըկեն։ Ա՛ սկսիս սաստիկ սարսափ մ՛ զգալ մօտալուտ մահուընդ եւ քաշելու վշտերդ։ Բայց ինչպէս։ Դուն չէիր, բարի Յիսուս, որ ինքնակամ գիմագրաւ անձնանուէր ինքզինքդ այդպիսի տանջանաց ընծայեցիր։ Դուն չէիր որ այնչափ անհամբեր աենչացար չարչարանացդ այս ժամուն, բանալով պահիկ մ՛առաջ թէ ձանկանալով ցանկացայ որ այս պատերս ձեզի հետ ուտեմ։ Հապա ինչէն հիմայ մահուանդ վախովն այնչափ ես պաշարեր որ, անկէ ազատելու համար երկնաւոր Հօրդ կը պաղատիս թէ Հայրիկ, հնար է նէ, անցնի ինէ ազ բաժակը։ Այո, Յիսուս. կ'աղաչես որ բաժակն անցնի, որպէսզի ցուցնես թէ ճշմարտապէս մարդ ես։ Կ'ուզես, իրաւ, որ մեզի համար մեռնիս. բայց սակայն որպէսզի մարդիկ չկարծեն թէ առաչօք մարմին մ՛ է առածդ, եւ կամ թէ Աստուածութեանդ զօրութեամբը առանց վիշտ մ՛ զգալու մեռաւ. ասոր համար այդ պաղատանքդ առ Հայր ըրիր՝ չէ թէ լսելի ըլլալու, այլ մեզի իմացնելու համար որ իբրեւ մարդ կը մեռնիս, եւ մահուանդ եւ անկէ անբաժին ցաւոց սաստիկ վախէն տանջեալ կը մեռնիս։ —

Ո՛հ, սիրելիդ Յիսուս, ուղեցիր մեր

ակարութիւնը քու վրադ առնուլ որ, այս կենաց նեղութեանցը համբերելու մեզի քու արիութիւնդ տաս . . . : Օրհնեալ ըլլաս միշտ այդչափ սիրոյդ ու գթութեանդ համար . . . : Սիրեն զքեզ բոլոր մեր սրտերը՝ որչափ կը փափաքիս ու արժանի ես . . . : Կը տեսնաս, ո Տէրդ զօրութեանց, որպէսզի հասկցնես թէ ինծի պէս մարդ ես, ինծի նման տկար ես. թէ քու ոյժդ կը հանուիս եւ իմ տկարութիւնս կը հագուիս. թէ քու արիութիւնդ ինծի կու տաս եւ իմ վախկոտութիւնս քեզի կ՚առնուս . . . : Դուն կը դողաս որ, զիս ապահովես. դուն կը տեսնաս որ, զիս քաջալերես. դուն կ՚ինդնաս որ, զիս վերցնես . . . : Ի՜նչ սէր, ինչ գթութիւն . . . : Ո՞ւր կը գտնուի, մարդասէր Կենարար, քեզի պէս բժիշկ, որ հիւանդին տկարութիւնն իրեն առնու, եւ իւր առողջութիւնը հիւանդին տայ . . . : Ո՜հ. տառապիս դուն մեր վշտերը բարձար, մեր հիւանդութիւնները վերուցիր, ու քու վիրօքդ բժշկուեցանք . . . : Դու գիտես, որ բովանդակ իմ մեղքս՝ կամ հաճութիւնն է կամ ցաւր. փափաք կամ վախ բոլոր իմ կիրքս են: Դուն, ողորմած Փրկիչ, այս իմ կրկին թշնամեացս յաղթեցիր. եւ քու ոյժդ ինծի տուիր որ անոնց յաղթեմ . . . : Դուն ամէն հաճութենէ հրաժարեցար, ամէն տեսակ ցաւ քաշեցիր, բնութեան բոլոր փափաքները մերժեցիր, նուաճեցիր բոլոր վախերը. բովանդակ երակներէդ արիւն քամեցիր՝ մինչեւ ի մահ ոգորեցար

որ, եւ այս թշնամեացս վրայ յաղթանակեմ . . . : Ափսո՜ս, Տէր. ես որչափ վատ գտնուեցայ, որչափ ապերախտ քու սիրոյդ . . . : Ո՛վ Յիսուս, ինչ հարկ կար այսչափ չարչրկելու . . . : Սակայն եթէ հարկէ ալ սոսկալի ըլլայիր, գարձեալ հարկն առաքինութիւն ըրած ըլլալուդ համար միայն ալ՝ պարտական էի անձնանուէր սիրոյդ շնորհակալ ըլլալու. որչափ եւս առաւել շնորհապարտ եմ որ, առանց ամենեւին հարկ մ՚ըլլալ սոսկալու՝ ինքնակամ յօժարութեամբ քաշածներդ քաշեցիր . . . : Ո՛վ բարի Յիսուս. այս բոլորով սրտիս շնորհակալ եմ այդ հոգեկան գառնութեանցդ որով սիրտդ լցիր՝ որպէսզի ինծի հոգեկան քաղցրութիւններ վաստկիս . . . : Շնորհակալ եմ այն ահին ու դողութեան՝ որ ի քեզ յարուցիր՝ որպէսզի իմ խեղճ ու տկար հոգիս առաքինութեան մէջ զօրացնես . . . : Վա՜յ ինձ. ես որչափ խեղճ ու մեղկ եմ: Նեղութեան մը մէջ որ գտնուիմ, ինքզինքս սփոփելու պատճառներ գտնելու կը նայիմ՝ որպէսզի վիշտս թեթեւնայ, եւ որչափ կարելի է՝ քիչ նեղուիմ: Իսկ դուն սիրալիր գիւտեր կը հնարես՝ միտքդ այնպիսի մտածութիւններով զբաղեցնելու, որոնք կընան վիշտդ աւելի եւս ծանրացնել . . . : Ինչո՞ւ, Տէր: Միայն ասոր համար որ, քու առ իս սիրոյդ նորանշան եւ անլռելի վկայութիւններ տաս . . . : Ո՛վ աստուածայինդ Միջնորդ, որ իմ վախկոտութիւնս միխիթարելու, եւ յաւիտենական փրկութեանս

վրայ յոյս ամրացնելու համար, ինքզինքդ կը վհատես ու կը վախցնես, ազէ՛ ընորհք տուր ինձի որ քու այդչափ սիրոյդ փոխարէն ընեմ... : Կը փափաքէի շատ սիրել զքեզ. բայց շատ աղքատ է սիրտս. դու շնորհք բրէ, տուր ինձի սէրդ՝ քու ցաւադին ու վշտալից հոգւոյդ արկեանցը համար . . . :

27

ՅԻՍՈՒՍԻ ԳԱՂՈՒՆԸ ՈՒ ԱՆՅՈՒՂՈՒԹԻՒՆԸ:

Ա. Վշտալից Յիսուս. մեծապատ վշտացդ տեսութենէն մեծ տաղտուկ մ՚ալ ակսար զգալ: Տաղտուկն ու ձանձրոյթը զիմափակութիւնն անգամ կը դառնացնէ. հապա ինչ տառապանք տուած պիտի բլլայ քեզի, սիրելիդ Յիսուս, բոլոր ներքին եւ արտաքին տանջանաց այն տսկալի ճակատն որ նոյն տեսն միտքդ նկարեցան, եւ որոնք այն կենացդ մեայօրդը՝ անողոք պիտի չարչարէին զտուբը մարմնիդ ու օրհնեալ հոգիդ: Ան տեսն որոշ պայծառ աչքիդ առջին եկան բոլոր քաշելու ցաւերդ. Հրեիցմէ ու հեթանոսացմէ ընդունելու խայտառակութիւնդ, դատաւորացդ ընելու բոլոր անիրաւութիւնները, բայց ամենէն աւելի աչքիդ առջին նկատեցաւ այն թաղծալից մահն որ զլուխդ պիտի գար, լքեալ թողեալ ամենէն, մարդկներէ եւ Աստուծմէ: Ա՛ս էր որ քեզի այնպիսի ծանրատաղտուկ ձանձրոյթ մը բերաւ որ, սասլեց զքեզ յաւիտենական Հօրմէդ սփոփանք մը խնդրելու: =

Ո՛հ, Յիսուս. ինծի համար է այդ խեղճութիւնդ: Վշտակից եմ տառապանացդ: Շնորհակալ եմ սիրոյդ . . . : Կը սիրեմ զքեզ . . . : Կը խնդրեմ յամենայն օրտէ, տուր ինծի՝ այս անօրինակ վշտալից ձանձրութեանդ շնորհիւ, որ քու ծառայութեանդ ու փառացդ համար անդադար աշխատելու մէջ զգացած ձանձրութեանս մտադիր համբերեմ, անյողդողդ յարատեւեմ եւ արիաբար յաղթեմ . . . : Դու գիտես, Տէր. որչափ կարօտ է իմ յեսին տկարութիւնս քու շզօր օգնականութեանդ . . . : Ազէ, երկայնամիտ մարդասէր Յիսուս. յէ պաղատանացս, ձեռնտու եղիր ոգորմելոյս՝ վշտացդ անսպառ արկեամբքը . . . : Աւաղ. որչափ վիշտ բերաւ քեզի, Տէր իմ սիրելի, այդ առաջին ճակատամարտը . . . : Չարչարանացդ ժամանակ՝ խարազանք, փշերն ու գամերը հեռվհեռ զքեզ տանջեցին. իսկ հոգւոյդ տրտմութիւնդ, բոլոր չարչարանացդ ցաւերը համագումար համրէն վրադ կը յարձակին զքեզ տագնապելու . . . : Եւ գուն այս ամենայն՝ յանձն առիր ընդունեցար իմ սիրոյս համար, իմ օգտիս համար . . . : Ո՛վ Աստուած իմ. որչափ կը ցաւիմ որ յառաջ զքեզ չսիրեցի, եւ քու սուրբ կամքդ իմ անիծեալ հաճութիւններէս առաջին

համաբերեցայ . . . : Կը խորշիմ կը գարշիմ ամենէն ալ՝ ամէն գէշութենէ աւելի. կը պղծամ ի բոլոր սրտէս . . . : Շնորհէ, Յիսուս, թողութիւն տուր . . . :

Բ. Վախի ու տագնապութեան հետ միանգամայն մեծ սրտի վիշտ եւ անձկութիւն մ'ալ գթէդ խորտուբութիւն բնկղմեց: Բայց, Տէր իմ, դուն չես որ քու մարարիրոսացդ այնչափ ցնծութիւն շնորհեցիր իրենց տանջանաց առեներն որ, խաչատանգանքն ու մահը ծաղրելու համարձակեցան: Մեկը՝ մարարիրոսութեանը ժամանակ այնպիսի բերկրանօք կը խօսէր որ, տանջուողն ուրիշ մը եւ խօսողն ուրիշ մը կ'երեւար. մեկալը հրաբորբոք կասկածայի վրայ խորված առեն սիրան այնչափ մխիթարութիւն կ'զգար որ, զբռնաւորը կը ծաղրեր ըսելով թէ Շուրջ ու կեր: Հապա ինչպէս դուն, Յիսուս, որ քու ծառայիցդ իրենց մահուանն առեն այնպիսի մեծ ուրախութիւն պարգեւեցիր, քեզի՝ մեռնելուդ մծա այսչափ տրտմութիւն կ'ընարես: =

Ո՛վ ցնծութիւնդ արքայութեան. դուն զուարթութեամբդ երկինք ու երկիր կ'ուրախացնես: Հիմակ ինչո՞ւ գթէդ այսպէս տրտում տխուր կը տեսնեմ, եւ կը լսեմ ալ թէ տրտմութիւնդ որ գթէդ կը տագնապէ, քեզի մահ բերելու չափ է հասեր: Փրկիչ իմ, ինչո՞ւ . . . : Ո՛հ, ոչ. ոչ այնչափ չարչարանացդ ցաւերն են որ քեզի ատ մահացու դառն վիշտը կը պատճառեն, որչափ ինծի խղճալդ է, առ ինծի գորովանդդ է . . . : Ո՛վ Տէր. ինչ սիրտ է իմ սիրտս՝ եթէ ատ տրտմութեանդ տրտմակից, ատ գորովագութ սրտիդ վիշտացդը վշտակից չըլլար . . . : Հանե ինէ, Տէր, այս իմ քարեղէն սիրտս. եւ տուր ինծի սիրտ մը մարմնեղէն, որ կարեկից ըլլայ ցաւոցդ . . . : Ո՛վ իմ ապերախտութեանս. ինչպէս կրցայ գթէդ, Աէր իմ, դառնացնել մեզքս . . . : Ահա, Տէր. կը ցաւիմ ցաւոցդ: Շնորհակալ եմ սիրոյդ: Կը պղծամ ապաքաւութեանս . . . :

Գ. Գիտեա, ամենագէտդ իմաստութիւն, որչափ ցաւագին է հոգւոյ մը որ բոլորովին քուկդ կ'ուզէ ըլլալ, ինքզինք նեղբլին տխրութենէ ընկճեալ տեսնելը, եւ այնպիսի սաստիկ փորձութիւններէ պաշարուած, որ ալ չի գիտեր որտեղ գիմէ, եւ կարծէ թէ իրեն համար երկինք ալ գոցուեր է: Այն ատեն իրեն այնպէս կուգայ թէ ամէն երկնային ու մարդկային օգնականութենէ զուրկ է: Ոչ հաւատք կ'զգայ, ոչ յոյս, ոչ սէր. չի համարձակիր եւ ոչ աչքերը քեզի վերցնելու. այնչափ ինքզինքը քենէ հեռու կը դանէ. եւ ոչ աղաղածէ մը կրնայ մխիթարանք ընդունիլ: Իրեն այնպէս կ'երեւայ որ շնորհքն իրմէ քաշուեր է, եւ բնութիւնն իր սպասկանութեան է թողուեր: Իր վրայ ուրիշ բան չի նշմարեր՝ բայց եթէ վախ, տխրութիւն, այլակրութիւն, անհամառութիւն, անտեղի խորհուրդներ, անպատեհ զգացմունք, ահաճութիւն, բնդդիմութիւնք, դառնութիւն: =

Ո՛ սէր առատաձայնին, սէր հաւատարիմ. դու ոչ երբէք այնչափ մօտ ես քու ծառայիդդ, որչափ վերջաց մէջ գըտնուած առենին . . . : Խաբէ. ինչպէս յայտնի կը տեսնուի թէ դու ինքզինքդ չափէն աւելի ձգեցիր. ինքնակամ ուզեցիր կրել այս ամենայն թշուառութիւնները որ քեզի այնչափ անարժան էին, որպէսզի մենք աչուընիս միօրինակ քեզի անկենք իրրեւ մեր օրինակին, եւ քենէ իբր մեր զօրութենէն, մեր ինամեաց դէմ յաղթութիւն յուսանք, եւ բովանդակ մեր վստահութիւնն ի քեզ գնենք՝ իրրեւ ի միակ մեր գարմանը . . . : Ո՛վ եմ ես, սէրդ առատաձայնին, որ այսչափ բարեաց պիտ արժանի ընես . . . : Յանկարծ հաճէիր իմ վրաս ալ՝ այնպիսի մեծ փոփոխութիւն մ՛ընել, ինչպէս ի քեզ ըրիր. այսինքն որ ակարս զօրաւոր ըլլայի, ինչպէս դու հզօրդ ակար եղար . . . : Սակայն, ո սէր առատաձեղէն, ըսէ պիտ՝ ինչպէս որ քեզի հաճոյ է. ես անպահեստ քեզի անձնատուր կ՛ըլլամ . . . : Չեմ կրնար դքեզ սիրել ինչպէս պէտք եմ, բայց եթէ քեզմով. եւ ոչ դքեզ մեծ համարիլ, եթէ ոչ ի քեզ. եւ ոչ քեզի գալ, եթէ դու պիտ չես քաշեր. եւ ոչ քեզի կրթնիլ, եթէ դուն պիտ չես բռներ . . . : Ո՛վ Տէր. որովհետեւ ամենայն ինչ քուկդ պիտի ըլլայ, առ պիտ, առացիր պիտ, քու ձեռացդ մէջ ըլլամ որ, ալ իմն չըլլամ . . . : Վերու ինէ առաքենացդ ամէն անուշութիւնը, ամէն մնդկային նպաստները, մխիթարութեան եւ

ուրախութեան ամէն փափաքը. որպէսզի ես այս ամենայն ի քեզ միայն գտնեմ, ո սէրդ եւ կեանք հոգւոյս . . . : Ո՛վ խեղճութեանս. որչափ կոյր եւ ապուշ եմ, Տէր, երբ իմ մխիթարութիւնս քենէ դուրս կը փնտռեմ, ո միակ ցնծութիւն հոգւոյս . . . : Ո՞նչպէս ես ինէ չեմ ամրչնար. ո՞նչպէս ես ինձի կը համբերեմ . . . : Ո՞րչափ ապաշնորհ եմ, երբ քեզի պատրաստեցած սէրս կը մոռնամ, եւ կեանքս գաղջութեամբ կ՛անցնեմ, որ քեզի այնպիսի խոր տրտմութիւն կը պատճառէ . . . :

28

ՅԻՍՈՒՍ՝ ՓԱԿՈՒԹԻՒՆ ԸՐԼՈՒԹԻՒԼԸ:

Ա. Ադ քու մեռնելէ վախնալդ, սիրելի Փրկիչ, ամենէն աւելի դգայութիւնդ կը տագնապէ: Բռնական, մեծապրելի մահ մին է մահդ. բնութեան բուն ձանր չարիքն է՝ որ անդին կեանքդ պիտի ջնջէ եղծանէ: Ապագայ փառաւոր յարութեանդ յիշատակը չի կրնար ներկայ կենացդ կորսուեան սարսափը փարատել: Կը սոսկաս մեռնելէ, որուան թունդ կը դողաս, կը տխրիս, կը գերյուս, կը զալարիս, կ՛ընդդիմանաս. մեռնիլ չես ուզեր: Սակայն յաւիտենական վճռոյն ալ հլու հպատակ ես. առատաձային կամաց հնա-

զանգ խելքդ՝ դիմադարձ ղգայութեանդ հետ կը մաքառի. ընկճեալ մարդկութիւնդ մահուընէ վախնալէն՝ մահուան ցաւեր կը քաշէ եւ դժեզ կը տանջէ կը լսկէ: Ամենայն ինչ, Յիսուս, քու աբանչելի կարգադրութիւնդ է: Կ'ուզես մեծ բնդդիմութիւն ղգալ որ, հնազանդութիւնդ աւելի առաքինի՝ աւելի արդիւնաւոր, եւ Ադամայ անհնազանդութեան հաւուցումը զեզուն ըլլայ: Կ'ուզես որ մարմնոյ եւ ղգայութեան՝ աստուածայնին կամնոյ հակառակ դիմադարձութեամբը սիրտդ չարչրկի, որպէսզի այս կրկին ազրեւբ բնած աշխարհի մեղքերը քաւուին: Բայց եթէ դուն, անմեղդ Յիսուս, հոգւոյդ մարմնէն բաժնուելէն այդչափ կը վախնաս՝ դուն որ մահուընէդ եառեւ Աստուծոյ առեներն վախնալիք մը չունիս. ես որչափ եւս աւելի իրաւամբ վախնալու բան ունիմ՝ որ պիտի մեռնիմ եւ Աստուծոյ առեներն ներկայանամ, այսչափ մեղքս յանցաւոր: =

Աստուած իմ Յիսուս. պարտէզը՝ ինչ աբանչելի համարներ կու տաս ինծի թէ ինչպէս քու սուրբ պատուիրանացդ հնազանդելու եմ՝ թէեւ բնութիւնը դէմ դառնայ, բոլոր կրքերս՝ ձանձրոյթին ու նեղութիւնը հակառակին... : Բարեւ. յայտնի միայն քեզի նմանելէ. որչափ երանելի կ'ըլլայի... : Ցաւ է ինծի, Տէր. քանի՛ քանի անգամ մարմնոյ եւ ղգայութեան բերմանցը անսակէս՝ աստուածայնին Մեծվայելչութեանդ անհնազանդ եղայ... :

Ահա կ'առաջադրեմ հաստատ որ, այսուհետեւ ես ինծի բաւն ընեմ՝ քեզի հնազանդիմ... : Բայց դու գիտես, Տէր. որչափ յիս զօրաւոր է առաքինութեանց դէմ հակառակութիւնը, որչափ տկար է սիրտս... : Միայն քու արդեանց ու օգնականութեանցդ վրայ է բոլանդակ վըստահութիւնս... : Աւասիկ խելքս սիրտս. քեզի կը նուիրեմ. ինքիրմէ կարող չէ իմ այնչափ մտեգին եւ վատթար կրիցս բազմագունդ բանակին դէմ կենալու... : Աղէ, Յիսուս, գթա. զօրացու զիս քու սուրբ շնորհդդ որ, բնութիւնս որչափ կրնայ՝ թող կրէ, միայն թէ ես առաջադրութեանս մէջ անդրդուելի կենամ՝ քու աստուածայնին կամացդ հնազանդիմ, Աստուած իմ եւ Տէր... : Վայ ինծի, ցանկալի Փրկիչ. ես ալ բնածին ազգմամբ մահուընէ կը վախնամ՝ այնպէս՝ ինչպէս որ անասունք ալ կը վախնան. կը դողամ մեռնելէ, վասնզի սիրտս գեաին կպած է. անդադար ալ այսպէս կը դողայ... : Շնորհէ, Տէր, որ աչքէս չկորսնցնեմ մահուանս վայրկեանն որ իմ երանաւէտ կամ չուսահատ յաւիտենականութիւնս պիտի որոշէ... : Բեւեռէ թող զիս քու սուրբ երկիւդդ, Աստուած իմ. բեւեռէ անասոյդ յաւիտենականութեան սարսափը, անաչառ դատաստանիդ վախը, մեզացս դողը՝ որմով թիւն օրէ օր կ'աւելցընեմ... : Եթէ քու աստնիդ առջին կարօտ է գթութեանդ՝ անմեղը, ինչ պիտի ըլլամ ես՝ անթիւ անհամար մեղքս... :

Դու, Տէր Յիսուս, որ իմ դատաւորս ես, հաղորդէ ինծի՝ քու արդեամբդ, ապաշխարութեան ճշմարիտ հոգի մ՚որ, վարժիմ մարմնոյ եւ աշխարհի ցանկութեանց մեռնելու, եւ միայն զքեզ սիրելու՝ քեզի նմանելու եւ ի քեզ վայելելու. զօրութիւն իմ, փրկութիւն իմ եւ երանութիւն իմ Տէր . . . :

Բ. Դու, Տէր իմ Յիսուս, այս անօրինակ սրտմտութեան նմանը չէիր երբեք ղդացեր: Իրաւ, բովանդակ կեանքդ՝ քահանայութիւնդ միշտ մտացդ առջեւն ունենալով, դառն եւ վշտալից օրեր անցուցիր. բայց հոգւոյս բերկրութիւնդ զտառապանքդ կ՚անցնէր, եւ յաճախ մանկանդ վրայ ախորժանօք եւ փափաքանօք խօսել կու տար: Իսկ հիմայ սրտմտութիւնդ զուտ եւ բովանդակ սրտմտութիւն է՝ անմնան ամենեւին ամէն սփոփանքէ: Աստուածութեանդ փառքէն կաթիլ մ՚ալ չես հաղորդեր ղոգւոյդ հանդիպ. հոգւոյդ վերին մասը միշտ երանելից երանութեան է, բայց ստորին մասը՝ մարմնութեան, ցանկութեան եւ տաղտկութեան վիհը թաղուած: Զարհուրանքդ ղերանութիւնդ չի խափաներ. բայց եւ ոչ երանութիւնդ ղչարչարանքդ կը մեղմէ: =

Արդարեւ Աստուած իմ Յիսուս. քեզի միջոց՝ առիթ կը պակսեր ինքզինքդ մխիթարելու. բայց դուն կը մերժես՝ ինչ որ կրնայ չարչարանքդ թեթեւցնել, եւ կ՚ընդունես միայն այն ամենայն՝ որ կրնայ վիշտդ ծանրացնել . . . : Ինչո՞ւ, Տէր Յիսուս, որպէսզի ինծի արքայութիւն վաստակես՝ ուր զուտ է վայելքը առանց վշտաց ամենեւին, եւ պահես զիս դժոխք՝ ուր զուտ է վիշտը առանց վայելից ամենեւին: Որպէսզի զրկես զիս որ, քեզի նմանիմ այս արտաքուստ հովիտ՝ ուր ամենայն ինչ վայելից եւ վշտաց խառնուրդ մըն է . . . : Աւաղ, բարի Յիսուս. որչափ իմ նեղբինս քոյինդ տարբեր է . . . : Իմ միտքս ու փափաքս ան է որ վշտէ ու նեղութենէ խուսափիմ, դիւրութիւն՝ զգայութիւն եւ զբօսանք փնտռեմ . . . : Աղէ՛ տոգորէ զիրաս՝ իմ հոգւոյս արժանի միտութեամբդ որ յաւիտենից համար ստեղծուած ըլլալով, պարտական է քեզ նմանելու . . . : Շնորհակալ եմ սիրոյդ. բայց քեզի արժանի ինչ շնորհակալութիւն կրնամ ես մատուցանել . . . : Կ՚ընծայեմ քեզի քու սրտիդ դառնութիւնքը. այս ըլլայ քաւութիւն՝ իմ ամէն մեղացս, զորոնք հաճոյքս փնտռելու համար գործեցի . . . : Շնորհէ, Տէր, որ այսուհետեւ քեզի նմանիմ, օրինաւոր դիւրութիւններէ ես զիս զրկելով եւ վիճակիս դժուարութեանցը անտրտունջ եւ սիրով համբերելով . . . :

———

29

ՅԻՍՈՒՍ՝ ՆՈՑԱ ՏԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Հերիք չէ սիրոյդ՝ Տէր Յիսուս, զգայութեամբդ չարչարուիլ՝ մարմնովդ ալ կ'ուզես տանջուիլ՝ Բարե՛. ինչ հրաշալի գիտեր կը հնարես որ, աստուածայինն տեսութեամբ գերազանցապէս երանայից հոգիդ՝ մեծապէս ալ ցաւայից ըլլայ՝ կ'ուզես որ միտքդ՝ ազ պարտէզը մանաւոր կերպով աշխարհքիս բոլոր մեղքերը մտածելով ու գարշելով խոշտանգի՝ Ամէն մարդկան բնութիւնն առած ըլլալուդ, ամենուն ալ խեղճութեանցը մէջ կ'ընկղմիս՝ Ադամ մինչեւ աշխարհիս վերջը՝ գործուած ու գործուելու բոլոր մեղքերը՝ մտքիդ առջին կը բերես — այն միտքդ՝ ուր ամենայն գանձք իմաստութեան եւ գիտութեան ծածկուած են, ուր լրումն Աստուածութեանն կը բնակի մարմնապէս — եւ ա՛ն չէ թէ խառնիխուռն միահամուռ միանգամայն, այլ մէկիկ մէկիկ՝ ամենեկ մեղքին թիւը, տեսակը, պարագայներըը ու չարութեան աստիճաններըը զատ զատ. որպէս թէ իւրաքանչիւր մեղաւոր հոն ան պարտէզը իջած դէմդ ի վեր մեզանչէր. այն միտքդ՝ որ աստուածային անհուն բարութիւնն ու Աստուածային ներողութիւնը, եւ անոր դիմաց՝ ամենեկ մահուչափ մեզաց անբան չարութիւնն ու ծանրութիւնը լեռներն կը ճանչնար՝ Ո՛վ

ինչ չարաճանչ մեծութիւնք՝ Աստուծոյ մը մարդացելոյ՝ որ աստիճական միտք կամ լեզու կարող է ատոր հասու եւ ասու ըլլալ՝ Սակայն ի մանաւորի Իսրայէլի՝ քու ժողովրդեանդ, քու սիրականիդ, քու ժառանգութեանդ ու պարծանացդ Իսրայէլի մեղքերը — ա՛հ — ինչ վիշտ, ինչ կսկիծ է սրտիդ՝

Եա ինչ ուրիշներու մեզացը կենամ թափառիմ՝ իմիններս ոդբամ՝՝՝ Բոլոր իմ մեղքերս որ խորհրդով, բանիւ եւ գործով մեղանչեցի, մերկապարանոց մատդ առջին են՝՝՝ Ինչ որ գործեցի բանավարութեանս առաջին վայրկենէն՝ թէ գիշեր թէ ցորեկ, թէ մինակ թէ մեկտեղ, ամէնն ալ տեսար իրենց համրանքովը, տեսակովը ու չեմին ոգեղութեամբը՝՝՝ Աւաղ՝ ան ալ տեսար որ առանց վրայ ես ղղջական տրտմութիւն մ'ալ չունիմ՝՝՝ Ո՛հ, սիրելի Փրկիչ, այս տխուր եւ ահաւոր տեսիլն է որ զքեզ մահացու տրտմութիւն կ'ընկղմէ՝՝՝ Տէր Աստուած՝ ան ինչ մեծ չարիք պիտի ըլլայ մեզքն որ, իր տեսիլը միայն բաւական կ'ըլլայ փառաւոր միխթարեալ միտքդ անմխիթար դառնացնելու՝՝՝ Կը ցաւիմ դառնապէս, Յիսուս, որ իմ մեզովս քու ներքին անուշութիւնդ դառնացուցի՝՝՝ Ո՛տայր թէ կարող ըլլայի կերպով մը այնչափ վշտացդ թեթեւ սրտի դիւր մ'ընծայել՝՝՝ Ա՛յո, Տէր, կայ կերպ մը, եթէ չնորհես ինծի այն օգնութիւններէդ՝ որ ինծի համար շահեցար՝ քու արդեանցդ

Համար ադ Հնորհքը քենէ կը խնդրեմ... ։ Ագէ, Տէր Յիսուս, Հաղորդէ սրտիս մասնիկ մը այդ արտմութենէդ որով իմ մեղացս վրայ արտմեցար... ։ Հաստատ գիտեմ թէ իրրեւ մեղաւոր դքեզ արտմեցուցի նէ, իրրեւ դղջաւոր կ'ուրախացնեմ ու կը մխիթարեմ... ։ Շնորհէ, Տէր, այնպիսի զղջանք ու սոսկում մը մնհուչափ մեղքէ որ, չէ թէ միայն վտանգներէն ու պատճառներէն, այլ նաեւ շուքէն անգամ գարշիմ ու խորշիմ, տրչափ կրնամ... ։ Սատանայի մը սոսկալի ոգեղութիւնը՝ եթէ երեւելի ըլլայ, զմարդ սարսափէն կը դողացնէ կը քրանցնէ ու կը նուաղէ. բայց ինչ է ամենայն իսկ դիւաց ոգեղութիւնը՝ մի միայն մնհացուս մեղաց ահռելի ոգեղութեանը համեմատելով։ Հապա ինչ սոսկում, ինչ սարսափ եղաւ քեզի, Տէր Յիսուս, այն հազարաւոր բիւրաւոր զաղրատեսիլ մեղաց երեւոյթը, ճանչնալով միանգամայն ամենամիկուն զղջալի եղեռնութիւնը... ։ Եթէ չափազանց դքեզ արտմեցուց խաչին յիշատակութիւնն որ չարեաց դարմանն էր, ինչ արտմութիւն արդեօք տուաւ բուն իսկ չարեաց երեւոյթը... ։ Ո՛վ ամենասուրբ Հոգի Յիսուսի, կրնայի՞ բնաւ բան արժանւոյն քեզի վշտակից ըլլալ, թէեւ աչկունքս արտասուաց երկու աղբերակունք կարէին... ։ Եթէ կարեկցիլ չեմ կրնար, գոնէ ապշիմ հիանամ։ Ինչպէս, սիրելի Փրկիչ, ինչպէս կրցար ինծի հանդուրժել, երբ որ պարտէզը՝ եւ առջիդ էի եւ խաշիս մէջ

իմ անթիւ անհամար յանցանքներս տեսար... ։ Մանաւանդ թէ ինչպէս կրցար զիս սիրել՝ այնչափ եւ այնպիսի զզուելի զաղրութիւնքս տեսնելով... ։ Ո՛վ անհուն ողորմութիւն. հապա ինչէ՞ն է որ, դուն իմ մեղքերս տեսնելով միայն այնչափ կը արտմիս ու՝ ես սանոք իրօք դորձած ըլլալուս վրայ այսպէս անզգայ եմ... ։ Աւաղ, Տէր. ես մեղքը չեմ ճանչնար. կը ճանչնամ, այո, որ պէտք չեմ գործել. բայց, աղէ՛ Յիսուս, դուն տուր ինծի այնպիսի ճանչնալ մ'որ զիս ցաւելու շարժէ... ։ Դուն ճանչցուս, դուն զգացուր ինծի չարեացս ծանրութիւնը... ։ Օգնէ ինծի, Յիսուս, որ ամէն օր չարչարանքդ մտմտամ եռանդեամբ. ադ ինծի՝ մեղքը ճանչնալու լոյս, եւ մեղքէ խորշելու մկկիկ խթան կրնայ ըլլալ... ։ Մտմտամ, եւ մեղքերս լամ անմխիթար՝ ես յատկապէս որ յաւուրկ ցաու տրտմութիւն եղայ քեզի... ։ Այո, ամենաթաղցր Փրկիչ. եթէ աղէկ նկատեմ իմ վիճակս՝ իմ կոչումս, եթէ խիղճս քննեմ, կարծեմ թէ պարտէզը առջիդ գըտնուող բոլոր մեղաւորաց մէջ չկայ մէկն որ ինէ աւելի քեզի վիշտ եղած ըլլայ... ։ Չեմ կարծեր թէ ինէ ժամա՝ ինէ ապերախտ մէկը գտնուի, որ այնչափ առատ լոյս, այնչափ մանաւանդ շնորհքներ ու զօրաւոր նպատակներ ունենալէս ետեւ, այնչափ զքեզ վշտացուցի... ։ Հրէից եւ անհաւատից մեղքերն խիստներէս ծանր չեն. ես անոնցմէ վատթար եմ... ։ Անոնց անգիտութիւնը՝

իրենց ջատագովութիւն մըն է. գիս իմ հաւատքս ու կոչումս յանցաւոր եւ անպատասխանի կ'ընէ . . . : Թշնամիներդ մարմնոյդ անգթացան. եւ անոնցմէ անգթութագոյն, սիրտդ վիրաւորեցի. . . : Ի՞նչ ըսեմ, Տէր. մեղայ, սխալեցայ. կը ցաւիմ կը զղջամ չարութեանս . . . : Ա՛յլ ինձ. ինձմէ պատահած ամէն անցաւոր ձախորդութիւն այնչափ դիւրաւ գիս կը տրամեցնէ ու՝ իմ յանցանացս եւ քու ցաւոցդ արժանի՝ բարի տրամութիւն մը չեմ զգար . . . : Աղէ, բարեգութ Յիսուս. յայտնէ ողորմութեանդ մեծութիւնը. առատացուր հնորհդ մեղաւորի մը վրայ, որ ամենէն անարժանն է . . . :

30

ՅԻՍՈՒՍ՝ ՀՈԳՈՎԸ ՏԻՐԱՐՈՒԼԸ:

Ա. Աստուած իմ Յիսուս. ի քեզ ամենայն ինչ անմատոյց եւ անհաս է, ամենայն ինչ հրաշք է: Հոգիդ Թէ անբակ միացեալ է Աստուածութեանդ հետ, Թէ կը չարչարուի. կր տանջի մարդկութիւնդ, եւ Աստուածութիւնդ գործակից է իրեն որ շատ տանջի. մնհարեր են ցաւերդ, եւ կենդանի կը մնաս. Թէ աշխարհքս ես, Թէ երկինքը. երանելից է փառաւր Հոգիդ, եւ վշտալից՝ տրտմութեամբ. Աստուածութեանդ հետ անձնաւորական միութեամբը՝ վշտերն աւելի կը ճանչնայ, եւ ատով՝ աւելի կը վշտանայ. վերջին ատիճան ծանօթութեանդ՝ յետին ատիճան տխրութիւնդ կը կշռի: =

Աստուածայինդ Փրկիչ. ինչէ՞ն այնչափ հրաշքներ կ'ընես որ զատ ըլլայ չարչարանդ, անմահն ամէն քաղցրութենէ, անխառն ամէն սիփսիանքէ . . . : Ո՜հ, մեղայ հաւատացում՝ բնելու համար կը չարչարես. իսկ մեղքը զատ չար է, միայն ճշմարիտ չար է, չարչարանքդ ալ անոր համեմատ զատ չարչարանք, միայն ճշմարիտ ցաւ ըլլալու է. նմանելու է դժոխքի ցաւին որ ատատիկ է, զատ է եւ մեղմելու ճար չընդունիր . . . :

Տէր Աստուած. ինչ մեծ չարիք է մեղքը. եւ ես — վայ ինձի — այնչափ անգամ իրրեւ ոչինչ գործեցի . . . : Մի միայն մահացու մեղք որ ունենայի, պէտք էր վշտանայի եւ ցաւէի անդադար. ինչպէ՞ս կրնայի հաւատացում բնել այնպիսի մեծ չարեաց, ով Աստուած իմ. . . : Յուսահատիմ, Տէր: Քաւ լիցի . . . : Թէեր գոհութիւն քեզի, Հայր յաւիտենական. քու մարգացեալ Որդիդ իմ տեղս քեզի հատոյց. ինքն է իմ յոյս ու հանգիստս . . . : Ո՛ Յիսուս. լի ես դուն խեղճութեամբը, բայց ալ աւելի՛ խղճալո՛ խեղճութիւնք իմն են, խղճալը քու կդ . . . : Բարե. որչափ շատ աւելի մեծ է քու ողորմութիւնդ քան Թէ իմ ողորմելութիւնս . . . : Հաստատ կ'առաջադրեմ որ

ամէն չարիք մնանաւանդ յանձն առնուի, քան թէ մահուընէ ափ մեղանչեմ. միայն ապէ որ զուտ չար է, ճշմարիտ չար է . . . : Օրհնէ առաջադրութիւնս, Յիսուս. օգնէ տկարութեանս . . . :

Բ. Բարերար Տէր. դուն Գեթսեմանիի պարտէզը բոլոր մարդկան մեղքերը մտօրդ չտեսար միայն, այլ նաեւ անոնց բեռն ալ վրադ առիր, այնպէս մը զանոնք քեզի սեփականելով, որպէս թէ դուն իսկ քու մեղքերդ ըլլային: Ահնք մեղօք Աստուծոյ պարտական էինք եւ յաւիտենական մահուան արժանի. մինչ թշնամանեալ անսահման Արժվայելչութեան դիմաց՝ անսահման իմն էր մեր պարտքն ալ: Դուն առար ճարը գտար: Միայն գիտութենէդ մարդոյն խղճալով՝ մարդ եղար. եւ իրրեւ մարդ Աստուած՝ ինքզինքդ մարդուն համար Հօր Աստուծոյ երաշխաւոր ընծայեցիր, եւ մեր մեղքերը վրադ առնելով՝ դուն դքեզ պարտական ըրիր մեր տեղ հատուցանելու ամենայն ինչ, որ պարտապանքս չէինք կարող վճարել: Ո՛հ, Տէր. ինչպէս այնչափ անօրէնութենց բեռան տակ ընկճեցար. ինչ վիշտ, ինչ տառապանք եղաւ քեզի՝ այն անբաւ, ծանր եւ ահագին բեռը: Ադ վշտակից եւ մահարեր տրտմութիւնդ մեր պարտուց հատուցման անսահման գինն է՝ որ կ՚ընծայես, որպէսզի աստուածային արդարութեան մտանանն անցած մեր հաշիւը ջնջես, եւ զմեզ յաւիտենական մահուընէ ազատես: =

Ո՛վ անբիծ Հոգի Յիսուսի, որ մեղք

երբեք չունեցար եւ չէիր կրնար ալ ունենալ, եւ մեղքէ տառապիկ կը գարշիս. ո՜հ, որչափ արդեօք տառապեցար տագնապեցար՝ երբ ինքզինքդ ուրիշներու անչափ անհամար մեղքերը բեռնաւորը գտար . . . : Ո՜հ վիշտ չզգաց խոնարհ Հոգիդ, այնչափ ամբարտաւանութեանց տակ· ամենատուրը եւ վերջին տառիճան անմեղ Հոգիդ այնչափ զազիր ոճրագործութեանց, անօրէնութեանց եւ Աստուծոյ դէմ ծանր ծանր թշնամանաց նեցրես . . . : Ո՞ր խելք կրնայ բնաւ ըմբռնել. ինչ վիճակի մէջ գտնուեցար անբիծ մարդկութիւնդ՝ երբ որ ինքզինքդ այնչափ մեղօք մեղապարտ նկատեց, որոնց ամենուն ալ պատիժը կրելու էր . . . : Կրնայիր, այո, ասով մխիթարուիլ որ, այս ամենայն քու ուսերուդ է՝ քու հաձելովդ է. սակայն դուն ամէն մխիթարական մտածմունք ի բաց կը մերժես. կ՚ուզես որ վիշտդ զուտ ըլլայ՝ տանջանքդ ծանր ըլլայ, որպէսզի հատուցանելու մեղացդ ծանրութեանը համեմատ գայ . . . :

Ո՞ր սիրտ չի խշխշար խեղճութենդ . . . : Ո՜վ հաւատամ, վշտագին Փրկիչ, որ բոլոր իմ մեղքերս վրադ առիր, որպէսզի իմ տեղս աստուածային արդարութեան պարտքս վճարես. իմ տրամութեան պատճառներս յանձն առիր որ, քու ուրախութիւնդ ինծի շնորհես. իմ անօրէնութիւնքս քու կիդ բրիր որ, քու արդարութիւնդ իմն ըլլայ . . . : Խաբէ. որչափ քեզի շնորհակալ եմ. քանի պատիկ պարտական եմ զուտ սիրով դքեզ սիրելու, քու

զուտ յաւուդ փոխարէն... Գոհութիւն եւ փառք անհաս դիմութեանդ ու խորին խոնարհութեանդ որ, չշատացար մարդ ըլլալ եւ մարդուն տկարութիւններն զգեստուլ, այլ նաեւ մեզաւորի ալ կերպարանքն առիր... Ագէ, Տէր Յիսուս. ադ քու խոնարհութեանդ համար, հանէ սրտէս հպարտութիւնն որ միակ ճշմարիտ պատճառ է բովանդակ չարչարանացդ... Ինչպիսի բնէի տնանկ մնանկս, եթէ սիրելի Փրկիչդ իմ տեղս չհատուցանէիր... Մեծ, մեծ կը համարիմ այն պարտքն որ բոլոր մեծատանց եւ ամէն թագաւորաց եկամուտքը չի կրնար վճարել նէ, ինչ մեծ պարտք պիտի ըլլայ մէկհատիկ մանուշափ մեղայ պարտքն որ երկրի եւ երկնի ամենայն արարածոց բովանդակ արդիւնքը չեն կրնար վճարել, բայց միայն մարդոյդ Աստուծոյ գառնակոխիծ չարչարանքը... Իսկ դու, հաւատարիմ երաշխաւոր, որչափ պարտքերս՝ եւ քանի քանի անգամներ, վճարեցիր... Ո՛վ Տէր. եթէ ամէն մարդկան կեանքերը ձեռքս ըլլային, եւ բոլորն ալ հարիւրաւոր տարիներ քու ծառայութեանդ մնայէի, ամէնն ալ սչինչ էին իմ առ քեզ պարտաւորս համեմատութեամբ... Կրնա՞մ քեզի զանազայս իմ ողորմելի կենացս գոնէ մնացորդը... Ա՛յո, Տէր. այսուհետեւ ուրիշ բանի համար չապրիմ, բայց եթէ զքեզ սիրելու եւ քեզի ծառայելու որ, փոխարէնն հնորհակալութիւն ըլլայ այն վշտալից գառնութեանց որոնց համբերեցիր՝ որպէսզի

յաւիտենական վշտերէն զիս ազատես... Դուն իմ երաշխաւորս ես, ցանկալիդ Փրկիչ. բայց ես եմ բուն պարտապանն աստուածային արդարութեան։ Օգնէ, Տէր, որ գործակից ըլլամ քու արդեանդդ, եւ իմ մեղացս վրայ ապաշխարելով՝ կրցածիս չափ հատուցում ընեմ... Ողորմած Աստուածամայր, պատճառ մերոյ խնդութեան, որ Աստուածորդւոյդ հետ խոր տրտմութիւն ընկղմեցար. աղաչէ վշտալից Որդիդ որուն պատճառ տրտմութեան եղայ մեղքս, որպէսզի այսուհետեւ բոլոր իմ ուրախութիւնս ըլլայ ընդ բովանդակ կեանքս՝ իր վշտացը տրտմակից եւ իմ մեղացս ողբակից ըլլալ. որով օր մը գամ երկինք քու եւ իր սէրն օրհնեմ յաւիտեանս ուրախութեամբ. ամէն։

31

ՅԻՈՒԴԱՅԻ ՆԱՊՕՄԱՄԲ ԱՐԱՓԵԼՈՑ ՀԵՂԻՓՈՐԸ։

Խեղճ Յիսուս. ահա զգայութեամբդ մնաք ու հոգւովդ սաստիկ տրտմութենէ ընկճեր կը տեսնես։ Լքեալ թողեալ, զուրկ սովորական հոգեւոր օժանդութենէ, մխիթարութեան կարօտ՝ ամենէն եւանգուն եւ մտերիմ առաքելոցդ կը դիմես։ Թաղոր լեռը՝ փառացդ գանձն իրենց

յայտնելով ճշմարիտ Աստուած ըլլալը ճանչցուցեր էիր. հիմայ Գեթսեմանի պարտէզը՝ կարեկցութեան արժանի տեղ ըլլալով ճշմարիտ մարդ ըլլալը կը ճանչցնէ։ Ո՛հ, այնչափ տրտում եմ՝ որ, կ'ըսես, տակէ առելի չեմ կրնար ըլլալ. մեռնելու չափ տրտում եմ. սիրտս կարծես թէ կը խղդուի։ Ուրեմն, սիրելիք. իմ մի թողուք, համբերեցէք հետս. հիմակ է ժամանակը հետս ըլլալու եւ զիս մխիթարելու. արթուն կեցէք, աղօթեցէք որ փորձութեան մէջ չիյնաք։ Բայց, — աւաղ — առաքեալը, որ մեկնածնդմէ առելի քաջ եւ արթուն պէտք էին ըլլալ, աստուածային վարդապետիդ խօսքերէն եւ ողբալի վիճակէդ խոր տխրութիւն կ'իյնան՝ ծանր քուն կը կոխէ վրանին։ Թմրած, անզգայ քաջալերութեան կամ կարեկցութեան կէս խօսք մ'անդամ քեզի չեն ըսուցեր։ Աստր սիրտդ մեծապէս կը կոտրի, բայց մանաւանդ Պետրոսի հեգնութեանն որ այնչափ մեծ մեծ խոստումներէն ետեւ թէ հետդ պատրաստ եմ բանտ ալ մահ ալ երթալ, չկրցաւ մէկ ժամ հետդ արթուն կենալ, թէպէտ եւ ձկնորսութեան սիրոյն՝ գիշերն ի բուն վայրապար աշխատած ունէր։ =

Ո՛վ Աստուած մխիթարութեան, ով մխիթարիչդ վշտացելոց. ինչ վիճակ ես հասեր, ինչ անձկութեամբ պաշարեր որ, մխիթարուելու կարօտ ես մնացեր. . . ։ Ո՞ւր է այն չքնաղ երեսդ որ նեղելոց տխրութիւնը կը փարատէր, եւ նայողին

սիրտը կը յափշտակէր. հիմակ այն աստիճան ես հասեր որ, խեղճ ձկնորսներէն արտացուիդ սփոփանք կը մուրանաս. . . ։ Ադ ինչ սղիողորմ ձայն է, որով այդ ողորմելի վիճակիդ մէջ բարեկամներէդ գթութիւն ու կարեկցութիւն կը փնտռես . . . ։ Ո՛հ, Յիսուս. զարմանալի էր, իրաւ, խոնարհութիւնդ՝ որով առաքելոցդ ոտքերը լուացիր. սակայն մեծարոյ խոնարհութիւն մըն էր՝ որով տէր եւ վարդապետ ճանչցուեցար, եւ պատկառանք եւ հնազանդութիւն գտար։ Իսկ հոս՝ ինչ փորձոդի, որչափ նկուն է խոնարհութիւնդ որ տկարութիւնդդ կը յայտնես՝ ձեռնտուութիւն կը պաղատիս, որպէս թէ դուն քենէ՝ ոչ սիրտ ունենայիր, ոչ ոյժ, ոչ կորով. . . ։ Աստ՝ ածային չկայ վրադ երեւոյթ մը ամենեւին. հասարակ, խեղճ մարդ մը կ'երեւաս. . . ։ Գոնէ փնտռած մխիթարանդդ գտնէիր։ Բայց դուն չտեսիր. . . ։ Օրհնութիւն սիրոյդ, Յիսուս, երկրպագութիւն խոնարհութեանդ, գոհութիւն համբերութեանդ. . . ։ Եւ ըր եւ, Տէր, երբ պիտի ապերախտութիւնս ողբամ, երբ յամ պիտի հպարտութիւնս, երբ պիտի ամչնամ նեղսրտութենէս. . . ։ Իսկ չարչարանացդ մնածութեան ժամանակ իմ հեղգութիւնս։ Ո՛հ, Յիսուս. ինչ ամօթ ինծի. . . ։ Պէտք էր ծանր գար ինծի մնածելն այս վշտերը՝ զորոնք կրելը քեզի ծանր չեկաւ. . . ։ Կ'զգամ երբեմն քիչ մը եռանդ, բայց հասարակօրէն սուրբ չարչարանացդ մնածութեան առեն գաղջ

եմ, թոյլ եմ, լեմ տաղակութեամբ, դըժ-
կամակութեամբ, ձանձրութեամբ... : Հի-
մակ որ պարտիզին մէջ տրտմութիւնդ կը
մտածեմ, — ո՛հ — ինչ սրտի թմրութիւն.
ոչ հոգի ունիմ քեզի նմանելու, ոչ սիրտ
քեզի կարեկից ըլլալու : Քուն եմ, անզգայ
եմ... : Այդ գաղջութիւն մը՝ որմէ կը
դզուիս, սիրտդ կը գանի. արդեօք իմն ալ
այնպիսի՞ է, եւ ես անհոգ անտարբեր կը
կենամ... : Շնորհէ, Տէր, որ գէթ խեղ-
ճութեանս վրայ խոնարհիմ. եւ օգնու-
թեանդ կարօտ ըլլաս ճանչնամ... :
Գաղջ ըլլամ՝ բայց եւ խոնարհ, աւելի
գոհ եմ, քան թէ եռանդնոտ եւ յանձնա-
պաստան... : Ա՛հ կողմանէ կ'ղգամ սրտի
մեռօք կատարելութեան դիմելու փափաք
մը՝ զոր դուն կը շնորհես, Աստուած իմ.
մէկալ դիսաց կ'նմանիմ որ զօրութիւնս կը
պակսի, թոյլ եմ... : Կ'ապաւեմ կը պա-
զատիմ, Տէր. մի ձգեր որ գաղջութիւնն
ինձի սովորութիւն ըլլայ... : Ո՛րչափ
իրաւացի պատճառներ ունիմ խոնարհ
ըլլալու՝ մանաւանդ ազօթքիս կողմանէ:
Քիչ մ'առեն հոգեւորի որ քաշուիմ, ինչ
ձանձրոյթ՝ ինչ թմրութիւն վրաս կը կոխէ
որ, անդին՝ բերնանս համեմատ զգազելու,
ընդհն դիւրութեանդ համար, ժամերս զու-
արթամիտ կը սահին կ'անցնին... : Մին-
չեւ ցերբ, Տէր, ես մինչեւ ցերբ այս հեղ-
գութեան մէջ պիտի գանդաչեմ... : Վայ
ինձի. երբեմն ես ալ մեծամեծս կը խոս-
տանամ սիրտդ. ծանր ծանր խաչերու կը
կարօտիմ, կեանքս անգամ մտապիւր ըլլել

կը փափաքիմ. ապրինի՝ հաստատակամ մանր առ-
թիւ մէջ քու սիրոյդ համար ինքզինքս չեմ
կրնար մահացնել... : Ո՛հ, Տէր. խոնար-
հութիւնն ինձի որչափ մտիկ է. իմ մեղ-
կութեանս ու տկարութեանցս մէջ ինչ-
պէս դիւրաւ կը գանուի: Ըսյց — ափսո՛ս —
ատով ալ ես խոնարհ չեմ... : Արդեօք ծա-
ծուկ յանձնապաստանութիւնն կայ սիրտս:
Սիրելիդ իմ Յիսուս, նայէ, խնայէ խեղճու-
թեանս: Մի թողուր որ այնպիսի վտան-
գաւոր կիրք մ'ինձի գաբանակալ ըլլայ... :
Կ'ուզես, կը պատուիրես որ ազօթեմ: Աղէ,
Տէր, դուն շնորհէ ինձի մանաւոր գութ
ու սէր մը՝ անդադար ազօթելու. դուն
յուսաւորէ զիս որ ճանչնամ թէ որչափ
խեղճ եմ առանց ազօթքի, առանց քու
օգնականութեանդ, որպէսզի իմ առաջա-
դրութեանցս ու զօրութեանս չվստահիմ
... : Ո՛րչափ թշնամիք՝ ներքուստ եւ ար-
տաքուստ. ինչպէս դիւրաւ կրնան զիս
փորձել ու կործանել... : Ո՞ւր, ե՛րբ կըր-
նամ ապահով ըլլալ իրենց յանկարծա-
կան յարձակմունքէն... : Արդարը ու զօրա-
ւորը, ազօթքն որ թողուցին, ինկան նէ.
ես առանց քու ձեռնտուութեանդ, Աս-
տուած իմ, ինչ կ'ըլլամ՝ մեզաւորս ու
տկար... : Մի թոյլ տար, Յիսուս, որ
սատանան ինձի ազօթքս թողուլ տայ
երբեք ասկամ ան պատճառանօք: Ո՛հ,
յայտ որ ինձի յաղթէ, ալ ես յամե-
նայնի յաղթուած եմ... : Ո՛հէքս ու ո-
ղորմելիս: Իմ թշնամիքս, սատանան ու
աշխարհդ չէ միայն. այնչափ մոլեգին կըրեր

ալ ունիմ։ Ո՞րչափ անհրաժեշտ կարօտութեան մէջ եմ՝ քեզի դիմելու, Աստուած իմ, օգնութիւնդ հայցելու…։ Ինչէն այսչափ թոյլ, այսչափ անմուադիր եմ ապօթքի։ Կը համարիմ արդեօք թէ առանց ապօթքի ալ ապահով եմ…։ Եթէ արդէն գերի եմ թշնամեացս ու չեմ տեսներ նէ, ահա պէտք եմ ապօթքով լուսաւորութիւնդ խնդրել։ Իսկ եթէ քու ողորմութեամբդ այնչափ մեղքերէ պիս կը պահպանես՝ որ կրնայի գործել ու չեմ գործեր նէ, ահա հարկ է՝ ապօթքով օգնութիւնդ մաղթեմ անպակաս, որպէսզի չդիւրաւորիմ իյնամ, ես որ միշտ անօրէն մեղաւոր մըն եմ իրրեւ յետին ապերախտ քու անհուն ողորմութեանդ…։ Աւրը Աստուածածին. ապօթէ Որդւոյդ մեղաւորիս համար հիմակ ու միշտ՝ որ փրկէ զիս փորձութենէ եւ մեղայ վտանգներէ, բայց մանաւանդ ապօթքի հեզգութենէ՝ որ միակ պատճառ կրնայ բլլալ մշանջենաւոր կործանմանս։ Տուր ինծի բաժին, Մայրիկ, այն աբանչելի շնորհքէդ, որով կեանքդ բոլանդակ՝ թէ արթուն թէ քուն՝ ապօթքով անցուցիր, որպէսզի ես ալ չձանձրանամ երբեք՝ հաստատուն եւ անփոխոխ կարգով մը ապօթքի զբաղելու։ Ադ շնորհքն որ ինծի ընես, ամէն շնորհք ըսիր։ Ես ալ չեմ դադրիր քեզի շնորհակալ ըլլալէ երբեք, մինչեւ որ գամ երկինք քու ողորմութեանդ օրհնեմ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

32

ՅԻՍՈՒՍ ՄԱՆԻԿԸ։

Ա. Յաւագին Փրկիչ. ով զքեզ միսիթարէ. թաղծալից սիրտ, ով պիտի զքեզ սփոփէ։ Բաբէ. զուր բիրտ մարդոց կը դիմես. ինչպէս կրնան վշտացդ վշտակից ըլլալ։ Անոնցմէ յոյսդ կտրած, ճարդ հատած՝ Հօրդ կը մօտենաս։ Տրտմութիւնդ այն աստիճան է հասեր որ, աւելի մեռնելու մօտ մարդու մը հոգեվարքի կը նմանէր քան թէ վշտատեսի մը հասարակ տրրտմութեան։ Սակայն եւ այնպէս ապօթքի կը կենաս։ Ինչո՞ւ, բարի Յիսուս. ինչո՞ւ այդպէս երեսիդ վրայ գետինն ես ընկեր։ Ո՜հ. աշխարհքիս բոլոր մեղքերն հատուցանելու բեռն ի վրադ առած, երեսիդ վրայ գետին փռուեցար. իրրեւ ամենապարտ ակնկոր՝ կ՚ամչնաս աչուընեդ երկինք վերցնելու՝ ինքզինքդ անարժան եղեռնագործութեամբդ բեռնաւոր տեսնելով։ Վա՜ռ, Փրկիչ իմ. ես զքեզ լի տառապանօք, դառնաս եւ թախկաւոր կը նշմարեմ սրտիդ վշտէն։ ═

Ո՜ Փրկիչդ իմ. ինչպէս կրցար այդչափ սիրել ապիրատ մ՚որ այնչափ զքեզ վշտացուց…։ Ի՞նչպէս կրցար ինծի համար այնքան տառապանք յանձն առնուլ, արդէն այն տեսնուընդ տեսնելով իմ քեզի ընելու ապերախտութիւնքս…։ Աղէ, Տէր իմ Թաղծալից. մանկակից ըրէ

զիս այն ցաւերն՝ որով դուն նոյն առեն իմ մեղացս վրայ ցաւեցար . . . : Հիմակ ես անոնցմէ կը գանիմ կը գաթշիմ կը զգուիմ: Կը միացնեմ այս իմ զգուանքս այն զգուանաց հետ, զոր դուն պարտէզն զգացիր . . . : Ո՛ Փրկիչ իմ. մի նայիր իմ մեղացս. ապա թէ ոչ՝ գժոխք ինձի բաւական չէ. ինձի համար քաշած վշտացդ նայէ . . . : Ո՛ սէր Փրկչիս, դու ես իմ սէրս ու յոյս . . . : Տէր, կը սիրեմ զքեզ յամենայն անձնէս, եւ միշտ զքեզ կ'ուզեմ սիրել . . . : Քու ազօթքիդ արդեանցը համար, տուր որ անպակաս քենէ սէրդ խնդրեմ . . . : Աղօթեցուր ինձի որ փոխառութեան ու տրամուածութեան առեն քենէ միայն օրհնութիւն ու քաջալերութիւն փնտռեմ . . . : Եղբ՛ակ խաչիդ նութեան. իմ վշտերս ուրիշ բանէն այնչափ երկայն չեն քշեր, բայց եթէ անկէ որ ես տառապեալ սիրտս քու առջիդ չեմ թափեր . . . : Ո՛վ ուրախութիւնդ Հոգւոյս. այսուհետեւ քենէ դուրս մխիթարանք չփնտռեմ: Ո՛վ քենէ ի զատ կրնայ զիս սփոփել . . . : Օրհնեմ զքեզ, ով բարեխնամ ձեռք, որ պատժելով՝ զիս կը մխիթարես, նեղելով՝ կը զօրացնես, խոնարհեցնելով՝ կը բարձրացնես, մեռցնելով՝ զիս կը կենագործես . . . : Այն առեն միայն սխրիմ, երբ քենէ կը հեռանամ, երբ չեմ ճանչնար այն հայրախնամ ձեռքը՝ որով զիս կը կառավարես, երբ չեմ համոզուիր որ դուն զիս նեղելովդ աւելի գթով զիս կը սիրես, քան թէ ես զիս՝ քենէ դուրս մխիթա-

րանք փնտռելով . . . : Ա՛յլ ինձի. խեղճութեանս մեծն ան է որ, նեղութեանս առեն քենէ կը փախչիմ, սփոփանքս ուրիշ տեղ կը փնտռեմ, եւ կամ քու կամացդ համեմատ չեմ փնտռեր՝ այլ անձնասիրութեանս դրդմանը համաձայն որ քու իմ վրաս ունեցած գթութեան դիտմանդդ միշտ հակառակ է . . . : Աղաւէ զիս ինէ, Աստուած իմ. ես զիս ինձէն կորսուեան կը մատնեմ՝ միօրինակ արդելքներ գնելով քու լուսաւորութեանդդ ու երախտեացդ . . . : Ո՛հ, յամենայնի ես նոյն իսկ ողորմելութիւն եմ. բժշկէ զիս, Տէր Յիսուս, դուն՝ որ յամենայնի նոյն ինքն ողորմութիւն ես . . . :

Բ. Ո՛րչափ խոնարհական է աղօթքդ, Տէր Յիսուս: Մոռցաւ արդեօք թէ Աստուծոյ որդի ես: Ի՞նչ խոնարհ հպատակութիւն է՝ որով կը խոնարհիս աղօթելու չէ թէ միայն իբրեւ մարդ, այլ նաեւ իբրեւ յաւին քան զամենայն մարդ: Ո՛րչափ եռանդնալից է պաղատանքդ, ուժգին գոչմամբ եւ արտասուօք: Ինչպիսի վստահութեամբ լի է որով կ'աղաղակես թէ Հայր իմ, Աբբա, Հայր. ամենայն ինչ քեզի կարելի է: Բարե. կարող ըլլայի ներսդ տեսնել, սէրդ, պատկառանքդ, յարգութիւնդ: Ի՞նչ փառք եղաւ ադասուածային Աստուածային Աստուածային Աստ

աղօթել հեծելով հառաչելով յարով ողբալով՝ արդարութիւնդ հաշտեցնելու եւ գթութիւնդ հայցելու այնչափ չարեաց համար որ ըրի եւ այնչափ բարեաց համար որ չըրի... Պաղ եմ, սառած եմ, հոգ չունիմ, հոգի չունիմ պարտքերուս կատարմանը... Ազէ, Յիսուս. շնորհէ ինծի մանկիկ մը քու խոնարհութենէդ որ, ճանչնամ ես զիս ինչպէս որ եմ, հոգ եւ մխիթ, ապաւածային Մեծվայելչութեանդ առջին... Եթէ աղօթքիս առն ուրիշ բան չընեմ, բայց եթէ խոնարհիլ ու դաթեալ խոնարհիլ. քիչ բան չէ, Գիտեմ որ խոնարհաց աղօթքը քեզի միշտ հաճոյ է: Հաղորդէ ինծի կտորիկ մը քու սուրբ եւանդանէդ՝ որով Հօր Աստուծոյ աղօթեցիր... Ազեցու վասոյ թութիւնս, Յիսուս: Հարի իմ ես դու գթած եւ ճշմարիտ. զիս կը սիրես ու բարիքս կ'ուզես: Ամենակալ ես. քեզի ամէն ուզածդ հնարաւոր է... Ի՞նչ շնորհք քենէ չկարեմ նամ խնդրել, չհամարձակիմ յուսալ... Շնորհէ, կ'աղաչեմ, ամենասիրելի փրկիչ. շնորհէ որ այնպիսի ճշմարիտ խոնարհութեամբ՝ ինք զինքս անարգութեանս կատ ին մէջ ամփոփելով, միամիտ սրտագին դորովանօք եւ խորին հպատակութեամբ՝ Հայր իմ ըսեմ, ինչպէս որ դուն՝ Հայր իմ ըսիր... Հայր յաւիտենական, դուն կ'ուզես որ ես ալ դքեզ ինծի Հայր կանչեմ. տուր ինծի այն որդիական սէրն ու պատկառանքն որ քու Մեծվայելչութեանդ վայել է... Ես չեմ արժանի քենէ սիրուելու նէ, դու արժանի ես որ ինէ սիրուիս: Ողբմելի մեղաւոր մըն եմ, բայց Յիսուս արդեամբդ որդիդ եմ, թէեւ որդւոյ պէս չեմ վարուիր: Քու գթութիւնդ զիս որդւոյ տեղ կը դնէ, թէպէտ ես ծառայի տեղ անգամ դրուելու արժանի չեմ... Օգնէ ինծի որ Որդւոյդ սուրբ առաքինութեանցը նմանիմ...

33

ՅԻՍՈՒՍԻ ԱՂՕԹԵԼՈՒՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ՝

Ա. Աստուածայինդ Փրկիչ. որչափ լեցուն է խորհրդով այդ քու աղօթքդ: Կ'աղօթես վշտացեալ մարդու բերնով որ վշտացը ափսոսանք կ'ուզէ՝ զգայութեան բնածին կամացը համեմատ: Բայց որպէսզի մենք սորվինք Աստուծոյ բերնով աղօթել, ինքզինքդ բոլորովին Աստուծոյ կամացը կը հպատակես: Ի՞նչ խմաստութիւն, ի՞նչ բարութիւն, Աստուած իմ Յիսուս: Կը խոնարհիս մեր խեղճ սրտին բերմանը բերանը բանեցնել, որպէսզի մեր սրտերը Աստուծոյ սրտին հետ միացնես: Անհնազանդութիւնն եղաւ որ աշխարհք կործանեց եւ ամենայն մեղաց սկիզբնապատճառ եղաւ. հնազանդութեամբն գըլխաւորաբար հոգ պարտէզը ուզեցիր թըր-

նամանեալ Աստուծոյ պատիւը տեղը բե-
րել։ Դուն անձամբ յանձնէ Թագդ ու իշ-
խութիւնդ սաստիկ ընդդիմութիւն
մ՚զգայ ցաւոց, անարգանաց եւ մահուան,
եւ այնպիսի տրամութիւն մ՚որ միայն Ա-
ստուծմէ կրնար մխիթարանք գտնել։ Կը
դիմես առ Աստուած. մարդկութեանդ
նեղութիւնն առջին կը դնես. կ՚աղաչես
որ իրեն խնայէ։ Բայց որովհետեւ Աստու-
ծոյ կամքն ընելու համար աշխարհք եկիր
եկեր չէ թէ զգայութեան կամքը, իսկոյն
կը յաւելուս թէ, իմ կամքս չէ՝ քու կա-
մաց թող ըլլայ. հնազանդ եմ։ =

Ո՛վ գեղեցիկ օրինակ՝ Աստուծոյ կա-
մացը կատարեալ համակամութեան. ի՛նչ
յանդիմանութիւն եւ ամօթ՝ իմ անձնա-
սիրութեանս . . . Ես ալ կ՚ըսեմ թէ քու
կամքդ ըլլայ, Աստուած իմ. բերնովս,
այո, բայց սրտիս։ Ո՛րչափ մեծ է իմ սե-
փական կամաց յարուցումս . . . կ՚ուզեմ որ
քու կամքդ ըլլայ. բայց աւելի կ՚ուզէի թէ
իմս ըլլար, որ եթէ չ՚ըլլար, կը տրամիմ
. . . Հնազանդութիւն մը՝ ձախորդութիւն
մ՚որ գայ, թէեւ քու ուզածդ է ես չեմ
ուզեր. կը դժկամակիմ ինքզինքս քեզի
յարմարելու եւ համերելու . . . Աղէ,
Յիսուս. դուն շիտակ ապ իմ անկարգու-
թիւնս . . . Տպաւորէ սիրտս այս լոյսը
թէ իմ կամքս թէեւ բարի երեւայ, միշտ
ծուռ կանոն մըն է որ կրնայ զիս մոլորցը-
նել ու խաբել. քու միայն կամքդ, որ
միշտ արդար՝ միշտ սուրբ է, այն շիտակ
կանոնն է՝ որուն յարմարելով ճշմարիտ

երանելի կ՚ըլլամ թէ հոս թէ անդին . . .
Շնորհէ ինծի ապ լոյսը՝ քու սքանչելի
հնազանդութեանդ արդեանցը համար . . .
Դուս, Տէր Յիսուս, որչափ ընդդիմա-
թիւններ որ կրեցիր զգայութեամբդ, այն-
չափ ալ հնազանդութիւններ ըրիր՝ ամէն-
մէկ դառն չարչարանքդ եւ անդնդալից հը-
լութեամբ ընդունելով եւ ըսելով Հայր
իմ, իմ կամքս չէ՝ քու կամքդ ըլլայ . . .
Ո՛վ Աստուած իմ. որչափ խեղճ է սիրտս
Կրից թեթեւ ընդդիմութիւն մը բաւա-
կան կ՚ըլլայ ինծի աստուածային Մեծվայ-
ելութեանդ չհնազանդելու . . . Կը ցաւ-
իմ Տէր կը զղջամ չարութեանս, քանի
քանի անգամներ զգայութեանս անսալու
համար քեզի անսաստեցի . . . Հայր յաւի-
տենական. սիրելի Որդւոյդ պատուական
հնազանդութիւնները՝ իմ թշնամանալից
անհնազանդութեանցս ի հատուցումն,
քեզի կը նուիրեմ . . .

Բ. Բայց, ինչո՞ւ Տէր Յիսուս, ինչո՞ւ
կ՚ըսես երկնաւոր Հօրդ թէ իմ կամքս չէ՝
քու կամքդ ըլլայ։ Դուս, ով սէր հոգւոյս,
որ չես կրնար մեղանչել, որ սուրբդ ես
բնութեամբ, լի ես շնորհօք եւ ճշմարտու-
թեամբ, կրնա՞ս Հօրդ ուզածը չուզենալ
եւ կամ չուզածն ուզենալ։ Ո՛չ բնաւ,
Տէր։ Այլ դուն իմ կարօտութիւնս միտդ
կը բերես եւ դարմանն ճարել կը մտածես։
Դուն աստուածային կամաց այս ընդդի-
մութիւնն ի քեզ զգալ ուզեցիր որ, ես
բնութեան ընդդիմութիւնն զգացած ա-
տենս չվհատիմ՝ քանի որ կամքս չի հա-

անիր, եւ հասկնամ թէ միայն զքեզ փնտռելու կամ քենէ փախչելու, քեզի ծառայելու կամ հակառակելու որոշ կամք մ'ունենալուս վրայօք իմ դատաստանս պիտի տեսնուի։ =

Բարե՛. Որչափ անույշ է սէրդ. Տէր Յիսուս քանի՛ առատաձեռն է, ինչչափ ներողամիտ. քանի՛ օն գթած է . . . ։ Այնչափ զՆիջար խոնարհեցար որ, քու վրադ փորձել ուզեցիր այն շարժմունքը՝ որ իմ խեղճութիւնս քեզի դէմ կիս կը յարուցանէ. որպէսզի ինծի սորվեցնես որ նոյն շարժմունքը քեզի մտռնալու գործածեմ, եւ քեզի նման՝ նոյնն ինծի արդեանց աւելի մը, հնազանդութեան, սիրոյ եւ հաւատարմութեան հաւատովիք մ'ընեմ . . . ։ Դու, Տէր. այս ողորմելի ծառայիդ ճշմարիտ Հայրն ես. վշտացեալ հոգւոյս հաւատարիմ մխիթարիչն ես . . . ։ Երբ պիտի զքեզ ճանչնամ. երբ զքեզ սիրեմ պիտ՝ ի բոլոր սրտէ . . . ։ Երբ առանց ընդդիմութեան զքեզ պիտի փնտռեմ. երբ պիտի անյողդողդ քեզի հնազանդիմ . . . ։ Երբ անկեղծութեամբ քեզի պիտի ըսեմ ամէն դէպքի մէջ թէ քու կամքդ ըլլայ չէ թէ իմ . . . ։ Ա՛վ Տէր. առանց քու շնորհացդ ինչ կրնամ ընել. բայց քու օգնականութենէդ ալ ինչ չեմ կրնար յուսալ, Աստուած իմ, յոյս իմ, սէր իմ, գանձ իմ եւ ամէնայն ինչ . . . ։

34

Ա. Միջնորդ Աստուծոյ եւ մարդկան, մարդ եւ Աստուած Յիսուս Քրիստոս. դուն իրրեւ մարդ խոնարհեցար, աղօթեցիր եւ հնազանդեցար։ Ձեզի ստիպուած չարչարուելու եւ մեռնելու. դու ինքնակամ յօժարամիտ ինքզինքդ ընծայեցիր միայն անոր համար որ զՀայրդ հաճես։ Ինծի հաճոյքը քեզի պատուէր համարեցար, որով եւ հնազանդութիւնդ աւելի աղնիւ եւ ազատ եղաւ։ Գիտեիր թէ որչափ աւելի չարչարուիս, այնչափ աւելի գոհութիւն, պատիւ եւ հաճութիւն պիտի ըլլայ Հօրդ, եւ իրեն եւ մեզի սէրդ՝ պիտի յայտնուի. իսկոյն մտադիր յանձն առիր այնչափ չարչարուիլ, որչափ կրնար մարդկութիւնդ դիմանալ։ =

Ի՛նչ հնազանդութիւն, Յիսուս. ինչ օրինակ. ինչ ամօթ երեսիս . . . ։ Որչափ բաներ կ'ըլլան որ եթէ քու սիրոյդ համար ընեմ, գիտեմ, թէ քեզի հաճոյ կ'ըլլայ, գիտեմ որ խոնարհութեան, ընկերասիրութեան, համերաշխութեան եւ մեռուցման գործերով կրնամ զքեզ հաճել՝ գոհ ընել. բայց զքեզ հաճելու խորհուրդը զիս ամենեւին չի շարժեր . . . ։ Պատուիրանացդ անգամ հնազանդելու կը դժկամակիմ . . . ։ Գոհ կ'ըլլամ որ չարը չընեմ ու՝ բարին չընելը հոգս չէ . . . ։ Որ որ յայտնի պարտականութիւն չեմ տեսներ, ազատու-

թիւնս կը քալեցնեմ. աւելի կիրքս հաճելու կը նպիմ քան թէ գքեզ. իմ դիւրութեանս միտքս աւելի կ'անսամ, քան թէ քու ազդեցութեանդդ դրդմանը . . . :

Ո՛վ Աստուած. ո՞ւր է իմ վարքս, ո՞ւր քու օրինակդ . . . : Աղէ, Տէր. ինչպէս որ քու արդիւնքդ հաճեցար ինձի հաղորդել, հաղորդէ սրտիդ բերմունքն ալ : Տուր որ հաճոյական գայ ինձի՝ յատկապէս գքեզ հաճելու համար հնազանդիլը . . . : Ծանո, ինձի, ինչ հաճոյ է քեզի, եւ ինչով կըրնամ գքեզ հաճել. եւ շնորհէ այն զօրաւոր մղումը՝ որով միշտ եւ յամենայնի քու հաճոյքդ փնտռեմ, չէ թէ իմս . . . :

Բ. Բարերար Տէր. դուն ինչպէս որ ամենուս համար չարչարուիլն յանձն առիր, նոյնպէս ամենուս համար ալ աղօթեցիր: Ամէն մէկ չարչարանքիդ մէյիկ մէյիկ հըպատակեցար. խարազաններուն, անարգանաց, փշոց եւ խաչի. եւ ամէնն ալ մեզի համար Հօր Աստուծոյ նուիրեցիր՝ պաղատանօք, ուժգին գոչմամբ եւ արտասուօք, եւ ամենուս թեանդ ու խոնարհութեանդ պատճառաւ լսելի եղար, եւ ամէն խընդրած դ բնդունեցար: =

Փրկիչ իմ Յիսուս. որչափ քեզի շնորհապարտ եմ. . . : Հաւատոյ, յոյս, սէր, խորհուրդք, Հոգւոյն Սրբոյ պարգեւները, ազդեցութիւնք, շնորհք, եւ այնչափ մասնաւոր օգնութիւնները որ սրբութիւն, կատարելութիւն եւ յաւիտենական երանութիւն վաստկելու հարկաւոր են, բոլորն ալ, Յիսուս, չարչարանացդ ու խնդրուա-

ծոցդ արդիւնքն ու պտուղներն են . . . : Այս ամենայն դուն ամէն մարդու համար շահեցար, բայց այնպէս յատկապէս ալ ինձի համար որպէս թէ ինձի համար միայն չարչարուէիր, աղօթէիր եւ շահէիր, իբրեւ թէ ես միայն ըլլայի աշխարհիս վրայ . . . : Շնորհակալ եմ Փրկիչ, շնորհակալ եմ բոլոր սրտիս . . . : Աւաղ. որչափ յաճախ՝ արդիւնքդ չարաչար բանեցուցի, իմ կողմանէս ալ անոնց գործակից չըլալով՝ ինչպէս որ պարտական էի . . . : Աղէ, Տէր. յիշէ՝ ինձի համար վաստկած այնչափ շնորհացդ մէջ աս ալ կայ որ, քու վարուցդ մանաւանդ չարչարանացդ օրինակացը նըմանիմ. . . : Ա՛ն շնորհքն է որ խոնարհութեամբ քենէ կը խնդրեմ. ու մերժելը խընդրուածս . . . : Մի ձգեր որ եւանդագին աղօթիցդ պտուղը ինձի համար կորսուի: Եթէ կորսուի վայ ինձի իմ յանցանքէս կորսուի պիտի: Պահէ զիս, Յիսուս, այդ դժբախտութենէ որ, ծանր, անդարմանելի յաւիտենական դժբախտութիւն է . . . : Քու կամքդ ան է որ փրկուիմ. շնորհէ, Տէր, որ կամքդ արդիւնք ըլլայ. կատարէ կամքդ որ ամենայնի կարող է . . . : Այս իմ խեղճ աղօթքս, սիրելի Փրկիչ, քու աղօթիցդ կը խառնեմ: Ի՞նչ շնորհք չեմ կրնար յուսալ քու գթութենէդ, Աստուած իմ, յոյս իմ, փրկութիւն եւ երանութիւն իմ. . . :

35

Աստուծոյ կամացը համակամութիւն։

Աստուած իմ. երբ արդեօք արժանի եղայ ես որ, այնպիսի շիտակ, անանկ բարեխնամ, այնչափ հայրական կամք մը ինծի ուղղէ ու կառավարէ։ Երբ ատոր հետեւելէս ձախողեցայ, կամ երբ իմինիս անսալով յաջողեցայ։ Այդ աստուածային կամացդ առաջնորդութեամբը չէր որ, ամէն սուրբք իրենց հոգը մէկդի ձգելով եւ միայն քեզի հպատակելու նայելով հասան այն երանութեան՝ զոր կը վայելեն ու պիտի վայելեն յաւիտեանս յաւիտենից։ Եւ ես, որ գետնի որդ մըն եմ, կ'ուզեմ ես իմ գլխուս ինծի կառավարել։ Երկինք, տարերք ու բոլոր տիեզերք քու իմաստութենէդ ընդունած տպաւորութեամբ միայն՝ իրենց շարժմանց կարգն ու կանոնը կը պահեն ու՝ ես հողս եւ մոխիր կը յանդգնիմ կարծել թէ քենէ բաժնուելով կրնամ բան մ'ընել։ Դու կը հաճիս նայուածքդ իմ վրաս դարձնել, թէպէտեւ այնչափ սուրբ հաւատարիմ եռանդնոտ ծառայներ ունիս, եւ ես իմ կամացս հետեւելու համար քու սիրալիր առաջնորդութենէդ ինքզինքս մէկդի կը քաշեմ։ =

Տէր. ես ո՛րչափ կոյր, տխմար եւ ողբալի եմ... ։ Կը կարծեմ թէ ամենայն ինչ որ ինծի պատահած է՝ կը ճանչնամ, ուր եւ ոչ բոլորտիքս պաշարած չարիքը կը տեսնեմ. եւ ոչ կը հասկնամ թէ չեմ կարող զիս ճանչնալ առանց քեզի որ աչացս լոյսն ես... ։ Առանց քեզի անձնասիրութիւնս զիս կը կուրցնէ ինծի վերաբերեալ բաներուս մէջ, եւ՝ ոչ վերահաս չարիքը կը նշմարեմ եւ ոչ ինծի ըրած վնասս... ։ Կրնամ բարին ի չար դարձնել. բայց չարէ բարի քաղել չեմ կրնար... ։ Առանց քեզի կրնամ մեղանչել, սակայն չեմ կրնար ապաշխարել... ։ Կարող եմ ի՛նձալու, եւ անկարող երելու... ։ Կրնամ զիս փորձութեան, վտանգի, խեղճութեանս անդունդը ձգել, բայց ելլել ինձմէն չեմ կրնար... ։ Դիտեմ երախտիքդ վայելել ու ինծի ըրած բոլոր բարիքդ անօգուտ ընել... ։ Անշուշտ, տկար անոր անօգնական եւ ես ինծի անտանելի կ'երեւամ. ես ինքնակամ ինծի նիւթած չարիքներէս ընկճած կը մնամ... ։ Չեմ կրնար առ քեզ դառնալ, եթէ դուն կապանքս չես քակեր, եթէ չես կանխեր, եթէ զիս չես քաշկռտեր։ Եւ ի վերայ այսր ամենայնի միշտ ես ինծի կը վստահիմ... ։ Կը վախնամ զիս քեզի յանձնելու։ Կ'ուզեմ որ, իմ ուզածիս եւ տկար տեսութեանցս համեմատ զիս կառավարես։ Նախախնամութեան վարչութեանը չեմ վստահիր... ։ Ո՛վ լալի կուրութիւն. ո՛վ անբմբռնելի խեղճութիւն... ։ Կուրի պէս կը քալեմ. խենդու պէս կը գործեմ. վատի պէս՝ կ'ուզեմ ու չեմ ուզեր... ։ Դոյզն ընդդիմութենէդ կը լը-

քանիմ՝ անճարակ մարդու մը պէս. տղու պէս կ՚ու բախանամ առանց ինչ պատճառի. եւ չեմ կրնար դիս քեզի ենթ արկել՝ ինչպէս քու ծառայիդ կը վայլէ... Շնորհէ իմ պլանդակութիւններս, Հայր գթութեան, եւ միշտ քու կամքդ լրէ չէ թէ իմ... Դուն, ով գութի Հայրենի, այս ապերախտ որդւոյդ պիտի հանդուրժես ու դարմանն տանիս... Մի բան իմ անարժանութեան ինծի՛նայիր, այլ բան քու սիրոյդ... Դուն դիս միշտ իմնատուութեամբ ու քաղցրութեամբ կը վարես. չարիքս ի բարին կը փոխես. ինծի պատահած կորուստները, փորձանքն ու հակառակութիւնները՝ քու ձեռքդ՝ ինծի պատրաստած շնորհագոյ ապրելակերպը կ՚ըլլան. եւ շատ անգամ նոյն ճամբէն որ ես պիտի կորսուիմ իմ կարծելիս, դիս յերջանկութիւն կը տանիս... Դուն ամէն կարօտութիւնս կը տեսնես, վասնզի ամէնիմնատ Աստուած ես. ինծի ամէն կերպ բարիք կ՚ուզես բնել, վասնզի ամենագութ Հայր ես. բոլոր վշտերս կ՚անուշցնես, վասնզի կատարեալ մխիթարիչ ես. ամէն ախտերս կը բժշկես, վասնզի երկնաւոր բժիշկ ես եւ իմ ճշմարիտ բարեկամս. Ես ես չեմ դիս քեզի յանձներ անպահեստ...

Աստուածայինդ Յիսուս. ո՛ ճշմարիտ Հայր հոգւոյս. ալ այս ապաստամբ եւ իմ սեփական օգտիս թշնամի կամացս մի վիճդներ. Միշտ, միշտ, միշտ քու աստուածային կամքդ թող կատարուի... Ես իմինս ատոր կը զոհեմ բոլորով սրտիս... Ուզէ դիս, Աստուած իմ, երբ որ մոլորիմ. կանչէ դիս. երբ հեռանամ. բռնէ դիս, եթէ փախչիմ. գրկէ դիս, երբ դքեզ գնառնեմ... Ըսէ ինծի Տէր, ինչ որ քու միշտ շիտակ, միշտ սուրբ, միշտ ողորմած կամքդ կ՚ուզէ: Մի կատարեր դիս բան իմ կամացս որ այնպէս ակար, այնչափ յոդոգոդ է... Ով Տէր. կը տեսնես, որչափ դիւրին դիւրին կը խոտանամ. եւ որչափ քիչ հաւատարմութեամբ կը կատարեմ... Բացու գթութեամբդ ինչ որ իմ խեղճութեանս կը պակսի... Ուելի կ՚ուզեմ քու կամքդ շղթայակապ, թրշնամացս ձեռքը, լքեալ թողեալ, վշտահար եւ հալածուած ապրիլ, քան թէ իմ բնաւրութեամբս ազատ արձակ երանիկ երջանիկ ըլլալ... Քու աստուածային հաղորդութեանդդ մէկ ակնթարթը միայն կրնայ ամէն լեզի ինծի անուշցնել. քու լուսովդ ամէն գժուարին ու վտանգալից ճամբայները դիւրին եւ ապահով կ՚ըլլան... Տէր, զուարթ ըլլալ եւ հանգարտութեամբ քեզի ծառայել, քու կամացդ համեմատ եւ ինծի օգտակար չէ նէ, ըընդմէջ շիտակ, ինչպէս որ քեզի հաճոյ է, կենացս անդորրութիւնն ու պարզութիւնը. սակայն դիս միշտ ձեռացդ ներքեւ բռնէ, եւ մի թողուր որ քու կամացդ հակառակ իմ կամքս ըլլայ երբեք...

Բարեխօսդ մեզ աւրհնեալ, Տիրամայր Աստուածածին, որ իրրեւ խնամարկ աղախին աստուածային կամաց կատարեալ հպատակութեամբ Աստուածորդւոյդ բոլոր չարչարանացը չարչարակից եղար եւ

աղօթքդ նուիրեցիր ամենուս համար, խընդրէ ինձի համար ալ աստուածային ազդեցութեանդ հոլո հնազանդութիւն, մեղացս վրայ անդադար զղջում եւ սրտանդ յօժարեցութիւն մը անձանձրոյթ աղօթելու. որպէսզի Որդւոյդ եւ քու քաշածներդ ինձի անպատուական չըլլան. ամէն։

36

ՅԻՍՈՒՍ ՀԻՒՂԱՒՈՐԻ ԿԸ ՁՐԱՆԱՅ։

Քու խոնարհ, ջերմաջերմ, յուսալից աղօթքդ, Յիսուս, յարատեւութեամբդ պիտի պսակի։ Մէկ անգամ՝ երկու անգամ աղաչեցիր որ, եթէ հնար է՝ աշխարհք փրկուի առանց խաչի վրայ մեռնելուդ՝ որմէ բնութիւնդ կը սոսկար։ Բայց ի զուր. երկինք քեզի համար պղնձի է կարծես. աղօթքդ լսելի ըլլալու յոյս չկայ։ Անձկութիւնդ աւելցաւ, սիրտդ մնայուն տրտմութեամբ ճնշեցաւ, բնութեան բոլանդակ ոյժը կտրեցաւ։ Առաքեալդ դառնաս. անոնք քուն են. դարձեալ Հօրդ դիմեցիր։ Ուրիշներու համար ինչ որ խնդրեցիր, միշտ լսեց. հիմակ որ քեզի համար կը պաղատիս, չլսելու կը գաղնէ. ի քեզ սպմաշաղախ Ադամ միայն կը նկատէ։ Ամենակալն որ ամենուն քաղցրութիւն կը ցօղէ, քեզի անողորմ է՝ դառնութիւն միայն վրադ կը տեղայ։ Դուն անվրդով եւ հեզ՝ երրորդ անգամ աղօթքի դարձար. եւ ահա իսկ եւ իսկ երկնքէն հրեշտակ մը երեւցաւ՝ զքեզ զօրացնելու։ Բաժակ մը ձեռքը Աստուծոյ վճիռը առջիդ դրաւ թէ մարդկային ազգի փրկութեան համար չարչարանքդ անհրաժեշտ հարկաւոր է. յետոյ քաջալերեց թէ որչափ չարչարանքդ վշտալից, այնչափ ալ պտղալից պիտի ըլլայ։ Չէ թէ բնութեան տկարութեանը հետ կռուելու այժ էր քեզի պակսեր, այլ որպէսզի ամէն վշտահարներու սորվեցնես թէ իրենց բոլոր սփոփանքն ու բովանդակ ոյժը երկնքէն պետք է որ գայ։ Ցեղեակ էր հրեշտակը թէ նվէ է այն վշտաւոր մարդը. սրուն հետ կը խօսէր. ուստի զքեզ մխիթարելու համար պէտքէն պատճառներ առջիդ դնելու՝ ատեն չկորնցուց. միայն աղաչեց յանուն երկնի եւ երկրի եւ բոլոր մեղաւորաց որ, քու անբաւ սիրովդ այն ազդու գարմանը տանիս՝ զոր քենէ միայն կրնային ապասել։ Եւ միօրեայ նախատանաց նախատաս համարիս այն մշանջենաւոր փառքն որ քեզի պիտի գար. փոխանակ ուրախութեան որ կրնային վայելել, յանձն առնուս խաչը արհամարհելով զամէն։ Ապա՛ւէն զօրացուց զքեզ հրեշտակը. որով վիշտդ չէ թէ թեթեւցաւ, այլ աճեցաւ։ Զօրացոյց զքեզ որ, Հօրդ փառացն ու մարդուս սիրոյն համար յօժարիս աւելի եւս չարչարուելու։ =

Բարերար Փրկիչ. բաց միաքս որ հաս-

կնայ, շարժէ՝ սիրտս որ խանդաղատի այն սիրոյն՝ որով տառապեցար այնչափ անչափ վշտօք, զուրկ ամէն մխիթարանքէ, յօժար հնազանդութեամբ եւ հպատակութեամբ եւ կրելու զայն ամենայն՝ որ այնչափ ոսկոսափ կը բերէր մարդկային բնութեանդ։ Առանց մանաւանդ շնորհքի մը անկարելի է սորը խելքը հասցնել. քանի կը խնդրեմ խոնարհութեամբ ադ պարգեւը, եւ քանի կը յուսամ.... Այնչափ թողութիւր ինքդինքդ դուն, որ զամէնքը կը պաշտպանես. այնչափ լքեալ մնացիր դուն, որ զամէնքը կը մխիթարես. այսպիսի տրտմութեան մէջ ընկղմեցար դուն, որ զամէնքը կ'ուրախացնես.... Վշտակից եմ տառապանացդ, սիրելիդ իմ Փրկիչ.... Շնորհակալ եմ անզուգական սիրոյդ.... Ուզեցիր այս կերպով վրադ առնուլ իմ տկարութեանս նմանութիւնը, մանաւանդ թէ նոյն իսկ տկարութիւնս ու խեղճութիւնս, որպէսզի իբրեւ ստոյգ մխիթար եւ հատատարիմ ընկեր իմ վշտացս՝ իմ սէրս շահիս.... Օրհնեալ ըլլայ գթութիւնդ, մարդասէր Յիսուս. գովեալ՝ կարեկցութիւնդ. փառաւորեալ՝ յօժար անձնանուիրութիւնդ.... Սիրեմ զքեզ, յամենայն անձինէս, սէր իմ, Փրկիչ իմ, Աստուած իմ.... Աղէ, Յիսուս. քու տկարութեանդ ու տխրութեանդ արդեանցը համար, զօրացու զիս աղօթելու առանց ամէն ձանձրոյթի յաղթելու. մխիթարել սրտիս ցամաքութիւնը, որ աղօթքէ չդադրիմ.... Դուն բոլորովին արժանի էիր

որ աղօթելուդ առաջին անգամուն լսելի ըլլայիր, բայց երբորդ անգամուն հաճեցար մխիթարուիլ. ես եղկելի մեղաւորս ընորհք մը խնդրելու համար հազիւ թէ բերանս բանամ, կ'ուզեմ որ աղաչանքս իսկոյն կատարուի.... Խոնարհութիւն, ընկերսիրութիւն, սրբութեան սէր կը խնդրեմ. եթէ ընորհքը կ'ուշանայ, աղօթելէ կը վհատիմ, կը ձանձրանամ, խրախոյս կը կորսնցնեմ.... Ինչո՞ւ ես, Տէր, այսպէս յանդուգն եմ.... Ուղղէ զիս, երկայնամիտ Փրկիչ. տուր որ քու օրինակիդ յարատեւութիւն սորվիմ.... Վայ ինձ. ինչպէս շատ ես զիս կը մտնամ. Պատժի արժանի եմ, չէ թէ ընորհաց. եթէ ընորհք բնես, քու ողորմութենէդ է.... Ո՞վ եմ ես որ, պայման սահմանեմ ողորմութեանդ. ես ողորմելի մուրացկանս, որ ողորմութեանդ դուռը գալնելէն երբեք պիտի չդադրիմ համբերութեամբ.... Այո, Տէր. սպասեմ վստահութեամբ մինչեւ որ հասնի մխիթարութիւնդ՝ ինչպէս եւ երբ քեզի հաճոյ երեւայ.... Բաւէ. ինչ մխիթարութիւն եղած պիտի ըլլայ քեզի որ, հազարք հազարաց եւ բիւրք բիւրուց հոգիք պատուական արեանդ հեղմամբ իրենց կորսուեան վիճակէն ազատին եւ փրկուին պիտի.... Ի՜նչ այժ, ինչ կորով զգացիր արդեօք որ, քիչ մը եաքը մահ ու գժոխք յաղթելով պիտի յառնես, եւ անցած գացած վշտերուս՝ մշանջենաւոր փառք պիտի յաջորդէ.... Խնդակից եմ, քաղցր Փրկիչ, քու այդ գոնէ առժամանակեայ մխիթա-

րութեանդ... ։ Ո՜հ, Յիսուս. ան քենէ գնուած եւ փրկուած հոգւոց մէջ՝ չգուսաճմ թէ իմ հոգիս ալ կայ... ։ Այո, այո. յուսամ, եւ յուսամ քու արդեանցդ համար... ։ Գիտեմ, փրկուելու համար դատելու յոգնելու ալ է. բայց այն խրատխոյսն որ դուն հոն պարտէզը առիր՝ ուրիշներուն փրկութեան համար չարչարանացդ բաժակը սիրով ընդունելու, ինծի ալ քաջալերութիւն չէ՞ իմ փրկութեանս համար աշխատելու եւ չարչարուելու... ։ Կրնա՞յ ինծի նողոկալի գալ այն բաժակն որ դու ինքնին նախ խմեցիր... ։ Աղէ՝ սիրալիր Փրկիչ, որ աւելի ինծի քան թէ քեզի համար հրեշտակէ զօրացար, տուր ինծի կենդանի փափաք մը յաւիտենական փրկութեանս, եւ ան բաւական է... ։ Հաւատեաւ փրկուիլ ուզողին ինչ բան դժկամակ ծանրատաղտուկ կրնայ գալ առաքինութեան ճամբուն մէջ։ Իրաւ, զըժուար է՝ տաժանելի է աստուածայնին պատուիրանացդ եւ աւետարանական խրատուցդ պահպանութիւնը. բայց միանգամայն անոյշ եւ հեշտական չ'ըլլար ինծի՝ բնդ մտածելս թէ արքայութիւն պիտի երթամ, եւ այն երանաւէտ հայրենիքը՝ յաւիտենական պիտի ըլլայ երջանկութիւնս... ։ Որչափ ծանր ալ ըլլան խաչերս, քու սիրոյդ համար համբերութեամբ տանիմ նէ՝ գեղեցիկ խրախոյս չէ՞ որ հոս ամենայն ինչ կ'անցնի կը լինայ, իսկ հոն՝ փառքը յաւիտեան պիտի տեւէ... ։ Բայց ինծի, ինքզինքս յաղթելու ամենէն մեծ

քաջալերութիւնը, Տէր իմ Յիսուս, քու օրինակդ է... ։ Ձքեզ, սիրելի Փրկիչ, հրեշտակն եկաւ զօրացուց. ցնս դուն կուգաս կը զօրացնես՝ ինծի յաւիտենական կեանք եւ հարիւրապատիկ խոստանալով, եթէ հաւատարմութեամբ քեզի նմանիմ, Սէր իմ, յոյս իմ եւ երանութիւն...

37

Ա. Աստուած իմ Յիսուս, տէր եւ փառք հրեշտակաց. դու հրեշտակ ոչ բան սորվելու եւ ոչ մխիթարուելու կարօտ էիր։ Կրնայիր, իրաւ Աստուած, դուն քեզի օգնել. բայց չուզեցիր Աստուածութենդ ներքին նպաստս մ'ընդունել։ Ուզեցիր որ, իրաւ լոկ մարդ՝ հրեշտակներէ վար, հրեշտակ մը օգնութեանդ հասնի, որպէսզի աւելի խոնարհիս, եւ քու ծառայիդդ օգնականութեանը կարօտ ըլլաս։ Իրրեմն անապատը՝ հրեշտակը եկան, զքեզ իրրեւ Աստուած՝ պաշտեցին. հոս պարտէզը՝ հրեշտակն զքեզ իրրեւ մարդ՝ կը զօրացնէ տկարութեանդ առեն։ ═

Բարե՛ւ ինչ սքանչելի խոնարհութեան դպրոց առջիս կը բացուի... ։ Հրեշտակը քեզի կը խոնարհի՝ խորին յարգութեամբ եւ երկրպագութեամբ հետդ խօսելով. դուն հրեշտակին կը խոնարհիս՝ իր խօսքը իրրեւ Աստուծոյ պատգամ մեծաւ մեծարանօք

եւ հպատակութեամբ ընդունելով . . . : Ո՛չ ոք ինձ. այսպիսի ապշելի խոնարհութիւն՝ իմ տարապարտ հպարտութիւնս չկարենայ պիտի բժշկել . . . : Հրեշտակ մը, որ առանց կարծեաց բարձրադոյն դասերէ մէկն էր այնպիսի վսեմ պաշտօնի մը սահմանած, այնչափ խոնարհութեամբ հետզ կը խօսի. ես եղկելի խեղճուկս ինչպիսի՛ խոնարհութեամբ առջեւդ կը կենամ աստ. չարչարանքդ մոռցած աստիճան . . . : Լա՛ւ, մարմնոյս կողմանէ՝ փոխ որպէս որ կեր պիտի բլլայ որդանց, եւ հոգւոյս պիտոյ չարութեան եւ ապիրատութեան գարշելի կղայնոցս, պատկառանքէս դողալու չեմ. չապշեմ պիտի թէ ինչպէս Աստուածդ մարդացեալ՝ հեզդ եւ ողբմած, կը վիջանիս կը հանդուրժես որ առջեւդ երեւամ . . . : Ո՞ հպարտութեան մեծի՝ ի՞նչ ներքին ամիսփոփութեամբ. որպիսի՛ արտաքին կեցուածքով առջեւդ կը կենամ . . . : Ո՛վ Տէր, քան զամենայն հրեշտակս վեհագոյն. դու այնպիսի հեզութեամբ ու մեծարանօք հրեշտակի մը կը խոնարհիս որ, կարծես թէ իրմէ վար ու ստորին ես, հապա ես ինչ խոնարհութիւնն ունենալու էի ընկերացս, զիս ամենէն ցածն ու անարգը համարելով. վասնզի ինչ ապերախտ աստուածային Մեծվայելչութեանդ չկայ մէջերնին . . . : Սակայն եւ այնպէս — ո՛հ ամօթ — որչափ արհամարհոտ եմ պղտիկներուն, քանի՛ ամբարտաւան՝ հաւասարներուս, ինչչափ յանդուգն՝ մեծերու հետ . . . : Նզո՛ւկ. որչափ ամենուն առելի, որչափ անտանելի

է հպարտութիւնս . . . : Ո՛հ, որչափ արդեօք քեզի դղրդանք եմ ամբարտաւանութեամբս, խոնարհ հրեշտակդ իմ պահապան: Միրուն հրեշտակ, որ Աստուծոյ դիմութենէն վրաս խնամակալ ես սորուեր, եւ դիշեր ցորեկ դիս վեհեցնու ու բարձս կը հոգաս կը խնամես, աղդէ ինձի քու խոնարհութեանդ խորհուրդները . . . : Յիսուսի խոնարհութեանը համար, խնդրէ իրմէ՝ որ զխոնարհներդ կը հրեշտակացնէ, այս կարեւոր առաքինութիւնը՝ զոր դուն միօրինակ ինձի կը սորվեցնես օրինակով . . . :

Ր. Տէր Յիսուս. որչափ անհնման է քու վշտաց բաժակիդ՝ աշխարհքիս մեղքն ծնած զգայութեան բաժակը, որ առերեսդ իր քաղցրութեամբը մեր սրտերը կը մոգէ կ'ապշեցնէ կը մոլորցնէ, խաբեբայ վաղանցուկ ճաշակ մը կու տայ. բայց խիղճը կ'արատէ ու տանջէ: Իսկ քու բաժակդ լեզի կ'երեւայ. ոսկայն անոյշ է, սիրտը կը յագեցնէ կը հանդուցանէ ու կ'ուրախացնէ: Գուս, անձն իմ. այս կրկին բաժակէն որը պիտի ընտրես: =

Աստուած իմ Յիսուս. կը հրաժարիմ աշխարհքին զաղջը բաժակէն. անցու ինէ ադ բաժակը, այնպէս որ միաքս անգամ չդան իր լեզի անուշութիւնները . . . : Եա՛ քու բաժակդ կը սիրեմ, ադ կը խնդրեմ, ատոր կը փափաքիմ . . . . : Փրկութեանս այդ բաժակն է որ ղբեզ, բարի Յիսուս, ինձի սիրելի կ'ընէ . . . : Ադ բաժակն է որ դուն ինձի կ'ընծայես եւ ես սիրով կ'ընդունիմ. ապաշխարութեան տաժանելի

բաժակը, համբերութեան վշտալից բաժակը, ընկերսիրութեան անհրաժեշտ բաժակը . . . : Աստուած իմ, արժանի ըլլ զիս որ, աւելի ցանկալի գան ինծի այս տեսակ բաժակները քան թէ աշխարհի բոլոր գանձերը . . . . Ափսոս որ յարգն ուշ ճանչցայ. սակայն տակաւին առնելին եմ. . . : Ո՛ բաժակ Փրկչիս, բաժակ փրկութեան. քանի՛ ընտիր ես, որչափ պատուական . . . : Ուրիշ բանի համար այ չըլլար. միայն անոր համար ալ սիրով կ'ընդունիմ, Յիսուս, այս բաժակը, որպէսզի երախտագէտ ընդունակ ըլլամ քեզի որ նոյնն իմ սիրոյս համար այնպէս կամակար մատուցիր խաչիդ . . . : Իմ հիմակուհիմայ դեռ աշխարհքի մեղաւոր եմ. ընդունէ ինծի ողորմութեանդդ ճաշակը, որպէսզի դրժոխքի մեղաւոր չըլլամ՝ ուր չկայ քաւութիւն, չկայ թողութիւն . . . : Վա՛յ ինձ. քանի՛ քանի անգամ ես ատոր արժանի եղայ՝ աշխարհի, մարմնոյ եւ սատանայի թելադրութեանցը ականջ կախելով, եւ քու ներքին հոգեւոր քաղցրութենդդ ես ինձէն հրաժարելով . . . : Կը յաւիմ, Տէր. կը զղջամ բոլորով սրտիս . . . : Դուն, Յիսուս, այնչափ անգամներ ապերախտութեանցս ներեցիր, խոստմունքներս սիրով ընդունեցար՝ թէպէտ գիտէիր թէ քեզի անհաւատարիմ պիտի ըլլամ: Այս անգամ ալ ընդունէ, Տէր. եւ այնպէս կամքս հաստատէ ընդունելդդ որ, ա՛լ քեզի ապերախտ չըլլամ . . . : Սուրբ Աստուածածին, հրեշտակաց թագուհի, որ զքեզ չաղաչողը

ներուն ալ յոգնութիւն կը հասնիս, կը լուսաւորես կը մխիթարես կը զօրացնես գթութեամբդ. խնդրէ առ ինծի Աստուածորդիէդ բացորոշ կամք մը ամէն երկբաւոր յարմանէ սիրտս փրցնելու եւ իր նմանութեան ու բարեկամութեան մէջ հաստատ մնալու. ամէն:

38

ՅԻՍՈՒՍԻ ՀՈԳԵՎԱՐԸ:

Ա. Քու չարչարանքդ, Տէր Յիսուս, ինչչափ լեցուն է հրաշքով: Ան ինչ զօրանալ էր հրեշտակէն որ, իսկոյն զքեզ աւելի տկարացուց. ինչ մխիթարուիլ էր որ, զքեզ աւելի տխրեցուց. այնպէս որ անհնարին սրտացաւդ հոգեվարքը ինկար, որ միմիայն քու ջերմաջերմ սիրոյդ արդիւնքն էր: Յօժարակամ կ'ուզես մեռնիլ որ, մահուամբդ կեանք շնորհես աշխարհի. եւ որովհետեւ երկու անգամ մեռնիլ չես կրնար, գէթ երկու անգամ հոգեվարքը կ'ուզես քաշել. մէկմը հիմայ՝ պարտէզը, կամովին. մէյմ՝ ալ նաքը՝ Գողգոթա, Հրէից ձեռօք: Խաչի վրայ հոգեվարքդ խաչահանուայ անգթութենէն պիաի ըլլայ, պարտէզը՝ միայն քու սիրէդ էր որ բուռն իրրեւ զմահ՝ զգայութեան կուռայն դէմ սիրտդ զօրացուց եւ քեզի

խաչի վրայ մեղի համար մեռնելու կանխիկ հաշիւ առնել տուաւ։ Ուստի մեր հոգիքը փրկելու համար չարչարանաց ու մահուանդ բաժակը հնազանդութեամբ ընդունելուդ հետ մեկտեղ՝ մեղաբեր հոգեվարքը ընկար։ =

Ո՛վ սիրալիր սիրելագոյն Փրկիչ. ինչ այսպէս դուն քենէ այդ վշտալից հոգեվարքդ կ՚աճապարես կը կանխես... ։ Չլիս փրկել է մարդ։ Արդէն մեր թնձակայ մտադրած է չարչարանքդ։ Ադ բաւական չէ իմ փրկութեանս համար... ։ Այո, այո, ինծի բաւական է եւ բաւականէ ալ աւելի՝ պահիկ մը եսքը քաշելիքդ. բայց քու գործակից սէրդ հաճ եւ գոհ ընելու քեզի բաւական չէ... ։ Թաբէ. ինչ գութ, ինչ քաղցրութիւն, ինչ սէր։ Ադ չափազանցութիւն հասար, Յիսուս, լոկ ողբալի հոգւոյս խղճալէդ... ։ Աղէ, Տէր, մի թոյլ տար որ, սիրոյդ ապերախտ ըլլամ... ։ Ապերախտութիւնը, գիտեմ, շատ քեզի անհաճոյ է. ուստի ընորհակալ եմ այն գառն հոգեվարքին որ ինձ յաւիտենական մահուընէ ազատելու համար պարտեզը քաշեցիր... ։ Այո, ընորհակալ եմ, կը հիանամ զարմանամ բարութեանդ՝ որով կը հաճիս ինծի համար այնչափ բան կրել... ։ Վշտակից եմ քեզի, Յիսուս. եւ քու վշտակցութիւնդ որով իմ խեղճութեանս խղճացիր, քեզի կը նուիրեմ... ։ Քու անհուն բարութեանդ ճշմարտութեամբ զարմանալու, ընորհակալ եւ կարեկից ըլլալու համար, հաստատ կ՚ա-

ռաջադրեմ որ, ես ալ քու սիրոյդ համար դիս մահացնելով հետդ չարչարուիմ... ։ Ընդունէ փափաքս, Տէր, օգնէ գթութեամբդ, արդիւնագործ ըրէ ընորհօքդ... ։

Բ. Հոգեվարքին պահ չկայ։ Իսկ ինչ է քու հոգեվարքդ, Տէր Յիսուս, եթէ ոչ այն կռիւը որով բնութիւնն ու դժոյութիւնը մահուան դէմ ելաւ՝ մաքառեցաւ։ Հրեշտակը չարչարանաց բաժակն ընծայած աուեն դուն մտօքդ զմայ՝ իւր բովանդակ ահռելի կերպարանօքն ըմբռնեցիր սոսկացար։ Տեսար որ թշնամիներդ՝ Յուդա առջեւնէն՝ քաղքէն ելեր դքեզ փընտռելու բռնելու, կապելու եւ մահուան տանելու կու գան։ Այս ըմբռնումն ի քեզ այնպէս զօրացաւ ասասկացաւ որ, բովանդակ ոսկերքդ ու ազիքդ թափանցեց, եւ դժնդակ տառապանօք դքեզ մահուան դուռը հասցուց։ Ո՜ Աստուածութենէդ եւ ոչ մարդկային խելքէդ դոյզն նպաստ մ՚ընդունեցար, որպէսզի մարդիկ քեզի նմանելէ չքաշուին եւ իրենք զիրենք չարդարացնեն թէ դու չարչարուեցար ու համբերեցիր նէ, Աստուած էիր ու՝ կրցար։ =

Վա՜յ ինծի, Տէր։ Երբ ես մեղաց դէմ կռուելու համար մահուամբ չափ ճղնեցայ ոդորեցայ... ։ Աւաղ, Աստուած իմ. ես մարմնոյ եւ դժոյութեան ապստամբութեանցը ինչպէս գիւրաւ կ՚անսամ կը դիջանիմ։ Կը տեսնեմ թէ դէմ կենալու եմ, եւ չեմ ըներ... ։ Համարումն, առողջութիւնս այնչափ մեծ բանի տեղ կը դնեմ

կը հոգամ որ, կը սարսափիմ կը դողամ որ թեթեւ մեռուցում մը ինծի չվնասէ . . . : Ի՜նչ չափազանց անձնսիրութիւն, ի՜նչ մեղկութիւն, ի՜նչ փափկութիւն . . . : Ի՞նչ երեսով քու օրինակիդ նայիմ, Տէր Յիսուս, ինչպէս չամչնամ. . . . : Աղէ՛ զօրացու զիս քու այն ուժովդ, որով պարտէզը այնպիսի արիութեամբ կռուեցար. . . : Դու այդ ոյժը քու հոգեվարքովդ ինծի վաստկեցար. գիտես թէ քու օգնութեամբդ որ զիս զօրաւոր չընես, ես ոչ երբեք կրնամ քեզի հնազանդիլ եւ ոչ քեզի ծառայել . . . : Դու մեծատուն ես ողորմութեամբ. տուր ինծի քու բարիքէդ որ ես ալ անով քեզի ծառայեմ. մինչեւ որ դուն չպարգեւես, ես քեզի հաճոյանալ չեմ կրնար . . . : Շնորհէ, Տէր, որ կռուիմ շուտով մեռնելու վախուն հետ, հիւանդանալու վախուն հետ, խոնարհելու՝ անարգուելու վախուն հետ. ջանամ զգայութեան ընդդիմութեանցը յաղթել, ինչպէս որ դուն յաղթեցիր . . . : Դիմա, Տէր, իմ խեղճ թուլութեանս որ դուն աղէկ կը ճանչնաս, եւ ընդունէ աղաչանքս որ դուն ինծի կ'ազդես, ողորմութիւն իմ եւ զօրութիւն իմ, յաղթութիւն իմ եւ փրկութիւն իմ Տէր. . . :

Գ. Քու լուսաւոր միտքդ, Տէր Յիսուս, որչափ հոգեվարքդ ծանրացուց, կեանքդ պիտի կորնչնէս. ադ վախը զօվ չի տագնապեր բնապէս. իսկ եթէ բնածին աղդման վրայ՝ մտքի լոյսն ալ դայ, որչափ աւելի տարակուսանքը կ'աճի. Դու պայ-

ծառ ծանօթութեամբ հասու ես թէ որչափ ծանրագին է կեանքդ որ հասարակ կեանք չէ, այլ Աստուածութեան հետ միաւորութեամբը՝ սիրոյ, պատուոյ եւ յարգութեան արժանի կեանք մըն է. իր ամենամէկ ակնթարթը Աստուծոյ անսահման մեծ փառք կը պատճառէ, ուստի եւ հրեշտակաց կեանքէն պատուական է: Իրաւ, գիտես թէ հոգիները մեղքէ ազատելու համար կեանքդ զոհելը մեծ բարիք մըն է. սակայն ան ալ գիտես որ շատ աւելի մեծ բարիք է քու կեանքդ քան թէ աշխարհի բոլոր մեղաց չարիքը: Այդպիսի կեանք մը կրնայիր ջերմագութ սիրով չսիրել. կրնայիր թշնամացը ձեռքը մատնուելուն պատճակիծ ցաւ չզգալ, Ի՞նչ զարմանք է որ այդ մտմտուքն զքեզ մեռնելու սահմաններ հասցնէ, որուն ուրիշ որեւիցէ զօրաւոր մարդ չէր կրնար դիմանալ՝ կը մեռնէր: =

Բարի Յիսուս. ես քեզի այդչափ սիրելի եղայ: Եւ՞ . . . : Կը սիրես քու կեանքդ. սաստիկ կը սիրես: Սակայն շատ աւելի կը սիրես իմ կեանքս որ, զիս փրկելու համար մահդ յանձն կ'առնուս . . . : Սէր իմ Յիսուս. ինչչափ շնորհակալ կարենամ ըլլալ քու անչափ սիրոյդ . . . : Տէր եթէ չեմ կրնար զքեզ սիրել որչափ պէտք եմ. տուր որ զքեզ գէթ սիրեմ որչափ կրնամ . . . . Հազարումէկ պատճառներ ունիս անգին կեանքդ սիրելու եւ պահպանելու. այսու ամենայնիւ որովհետեւ Հօր Աստուծոյ կամքն ան է որ, զիս յաւիտենական

մահուանէ ազատելու համար մեռնիս, ալ պատճառ չի մնար որ գինադադարդ արգելէ. կեանքդ այնպէս ոչինչ կը համարիս, որպէսզի աշխարհքիս ամէն նարդ կեանքն ըլլար . . . : Ի՞նչ գեղեցիկ, ի՞նչ հզօր օրինակ ինծի . . . : Ալ կրնայ պատճառ մը ինծի գտնուիլ որ Աստուծոյ չհնազանդիմ . . . : Այո, Տէր. թող մեծարգի ըլլայ առողջութիւնը, ծանրագին ըլլայ կեանքը, պատուական ըլլայ ինչ որ կ'ուզէ. ես քան զամենայն ինչ պատուական համարիմ աստուածային կամցդ հնազանդիլը . . . : Ցաւ է ինծի մեծապէս, Տէր Յիսուս, որ մինչեւ հիմակ այսպէս չըրի. կը ղղջամ բոլորով սրտիս . . . : Շնորհէ, Տէր. այսուհետեւ որպէսզի քու ամենասուրբ կամքդ գոհ ընեմ ամենայն ինչ գոհ ընեմ . . . : Քեզի համար կեանքս ալ որ տամ, քեզի տալու պարտական եղածիս համեմատելով՝ ոչընչէ աւելի բան մը տուած չեմ ըլլար . . . : Տուր, Տէր, որ կեանքս բովանդակ՝ քու փառացդ ու ծառայութեանդ մաշելու չէ թէ վախնամ, այլ փափաքիմ . . . : Ի՞նչ մեծ է քանիներ կեանքերնին մոլութեանց եւ անցաւոր շահերու կ'օգտաւեն . . . :

39

Ա. Տէր Յիսուս. միայն պատուական կեանք մը չէր կորնչելիքդ, այլ նաեւ անմեղ կեանք մը: Ադ ոչափ վիշտդ բազմապատկեց: Ձանցասուր մարդ կը խռովի, այո, մեռնելուն. բայց խղճին ձայնին որ զմահն իր յանցանացը արդար պատիժ կը ցուցնէ, անձնատուր կ'ըլլայ, կը լռէ: Ասկայն քու անբիծ անմեղութեանդ, փրկիչ, որչափ անիրաւ եղաւ մահը, ուսոի եւ որչափ ցաւագին եւ ծանր: Գիտես, այո, որ չէ թէ քու այլ ուրիշներու մեղաց համար պիտի մեռնիս, իրրեւ անոնց երաշխաւոր կամակար ինքզինքդ պարտական ըրած ըլլալուդ աստուածային արդարութեան հատուցում ընելու. բայց ադ ինչ մխիթարանք կրնայ քեզի ըլլալ: Քուն պարտական մը վճարելու որ նեղուիս, համբերութեամբ կը լռէ. պարտք ըրի, վճարելու եմ՝ կ'ըսէ: Երաշխաւորը ցաւով կը դանգատի թէ ուրիշները պարտական եղան ես պիտի վճարեմ: Ասով, անպարտ Յիսուս, ան չէիր մնացեր թէ մեռնիլ դուն ուղեցիր քու սիրէդ. այլ թէ մահապարտ եղար յարդարութենէ: =

Վա՜ւ փրկիչ իմ Յիսուս. ահա գետինն ես ընկեր, ճարդ հատեր, հալիս ընդհատ շունչ մըն է վրադ մնացեր, ըստ ամենայնի այնպէս ինչպէս որ մեռնելու մօտիկ հոգեվարքները կ'ըլլան . . . : Մեծ

մեծ է ցաւդ աշխարհքիս ամէն ցաւերէն աւելի . . . : Բնութիւնն ու գութը կը թշնամանէ ով որ կարեկից չ'ըլլար խեղճ պատժաւորի մը՝ որուն անմեղութիւնն յայտնի է նէ, ինչ սիրտ կ'ըլլայ իմ սիրտս՝ եթէ անմեղ Փրկչիդ այդ տառապեալ վիճակին կարեկից չ'ըլլար . . . : Ո՜հ, բարի Յիսուս. քու ամենէն մեծ ցաւդ ան է որ, քեզի ցաւակից չկայ : Կը սպասես որ մէկը հետդ տրամի ու՝ չես տեսներ, մխիթարիչ մը քեզի չես գտներ . . . : Վա՜յ ինծի. այսպէս անզգայ, այսչափ խստասիրտ եմ որ, այդպիսի առթի մը մէջ կարեկցութեան արցունք մը չթափեմ, վշտակցութեան հառաչանք մը չհանեմ . . . : Ներէ, Յիսուս, ներէ խակութեանս, խնայէ յամքութեանս, չնորհէ ապերախտութիւնս . . . : Արթի գութ ու գորովանք՝ քու պարգեւդ է. փափաքիլ կրնամ, ունենալ ես ինքիրմէ չեմ կրնար . . . : Ցաւ է ինծի, Տէր. ես իմ հեստութեանցս վրա այդպիսի պարգեւի անարժան բրի . . . : Քեզի ցաւակից ըլլալու համար կ'ընծայեմ քեզի քու վշտագին հառաչանքներդ որ ինծի համար չարչարանացդ առեն կը հառաչես . . . : Անմեղութեամբ բան քաշելով նմանիլ քեզի չեմ կրնար. օգնէ, Տէր, որ ապաշխարութեամբ քաշելով կերպով մը քեզի նմանիմ . . . : Ես մեղայ, Յիսուս, ես եմ պարտական. ես պէտք եմ կրցածիս չափ վճարել . . . : Ա՜յո՛. Տէր. վշտակից եմ վըշտացդ. շնորհակալ եմ գթութեանդ. կը զղջամ անօրէնութեանցս : Կ'ուզեմ իմ

կողմանէս գործակից ըլլալ փրկութեանս. օգնէ Տէր իմ, սէր իմ, ողորմութիւն իմ, զօրութիւն իմ . . . :

Ք. Տէր Յիսուս. հոգեվարքիդ պատճառ՝ մեռնելիքդ է միայն: Հապա խաչի վրայ մեռնելիքդ : Ի՜նչ ատելի, ի՜նչ սարսափելի մահ, որ միայն յետին եղեռնագործաց մահն էր : Կ'ըլլան մարդիկ որ մեռնելէ չեն վախնար. բայց խայտառակ մեռնելէ կը սոսկան: Դու, Տէր Յիսուս, կրկնապատիկ ճգամբ բնութեան դիմադրութեանը հետ ոգորեցար. մէյմը մեռնելու հնազանդելով, մէյմ՝ ալ խաչի վրայ մեռնելու հաւանելով : Ես այդ կրկնակի ճիգն էր որ քեզի մահաբեր հոգեվարք պատճառեց: Իսկ վշտագդ կամաւոր ըլլալը կը քիչցնէ՞ արդեօք վիշտդ: Մի թէ քիչ ցաւ կ'զգայ հիւանդն որ ինքնակամ այրուելու եւ կտրուելու կը հաւանի: Ցօժար էր, այո, կամքդ. բայց բնութիւնդ անզգայ չէր : Զարչարուիլ ուզելդ մանաւանդ գթեզ աւելի եւս չարչարեց. վիշտդ սաստկացնելու ճարեր հնարեցիր որ, վերջին աստիճան խոնարհութիւնդ երեւայ, մարդկային փրկագործութեան չափը, որչափ կարելի է, թաթաղուն եւ աստուածային արդարութեան . հատուցումը զեղուն ըլլայ : =

Ո՜հ, կարենայի՛ր, Փրկիչ իմ, սիրտդ թափանցել, կարծեմ թէ հոդ բովանդակ չարչարանքդ մանրամասն նկարուած կը տեսնէի . . . : Ա՜յս չարչարանքիդ մէջ, որ սիրտդ կը կրեա, Հրեայք մաս չունին.

ուրիշներէ աւելի իմն է յանցանքը. իմ մեծամեծ եւ ծանր մեղքերս են պատճառ . . . : Էս եմ որ անուշակ սիրտդ կսկծանօք ու վշտօք խաչեցի ու տանջեցի. այն սիրտն որ սիրովս համակ բորբոքած է, եւ որուն անսահման շնորհակալութիւն պարտական եմ. . . : Գորովալից սիրտ, սիրելագոյն սիրտ. թողութիւն շնորհէ անօրէնութեանցս . . . : Մեծապէս կը ցաւիմ, Տէր, որ այդպիսի գառնակակիծ հոգեվարքիդ մատնակից նպաստ եղայ . . . : Ամենէն աւելի ես պարտական եմ գքեզ սիրելու. եւ ահա կը փափաքիմ սիրել եւ կը սիրեմ զքեզ . . . : Կ'ուզեմ որ աւելի սիրեմ. ազէ՛ Յիսուս, տուր այն աւելին որ կ'ուզես . . . : Ճեմ գիտեր, այն աստիճան կը հանի արդեօք սէրս որ, բաւական բոլոյ պատուիրանը լրացնելու: Քենէ կը խնդրեմ օգնութիւն որպէսզի այնպէս զքեզ սիրեմ որ, բնդ բոլանդակ կեանքս ու մահուանս առէն յամենայնի քեզի հնազանդ բլլամ. . . : Ձկիտեմ, ինչ հիւանդութեամբ ինչ մահուամբ պիտի մեռնիմ. հիմակուընէ կամացդ կը յանձնեմ. աս ընծրհքը միայն կը խնդրեմ կ'ազաչեմ կը պաղատիմ որ ընծրհացդ ու սիրոյդ մէջ ապրիմ ու մեռնիմ, ով կեանք իմ, սէր իմ երանութիւն իմ Յիսուս . . . :

Գ. Անհնազանդութեամբ աշխարհքիս վրայ եկած ամէն թշուառութիւնները, դուն՝ մարդասէր Յիսուս, հնազանդութեամբ դարմանել ուզեցիր: Թշուառութեանց ծայրագոյնը մահն է որ Արիւնը չսառեզծեց, մեղքն յառաջ բերաւ: Իմ հոգեվարքս ինչ գառնութեամբ լեցուն է քաջ գիտնալովդ, ուզեցիր որ հոս պարտէզը հոգեվարքը քաշես: Ինչո՞ւ, սիրուն Յիսուս, ինչո՞ւ: Որպէսզի ես այն անհրաժեշտ տառապանաց համբերութեամբ տանիմ. որպէսզի Աստուծոյ կամացն անձնատուր բլլամ. որպէսզի մահուան վախը յաղթելու օրինակ ունենամ. որպէսզի հոգեվարքիս վշտերը մեղմացնել արդիւնաւորիմ. որպէսզի սորվիմ թէ առաքինարար ապրելու որ բլլամ, ոչ բնական եւ ոչ բռնական մահուընէ կը վախնամ: Քանի մնացեմ, Տէր Յիսուս, քու ազ հոգեվարքի վիշտդ ու տառնապդ, կը հաւկնամ թէ ես ալ մահուանս ժամանակ զանոնք պիտի կրեմ: Ո՜հ. կենացս այն յետին պահուն որ մարմնոյս հետ կապը պիտի խզի, ինչ նեղութեան ինչ ահու գաղտ մէջ արդեօք պիտի սիրտս դանաւի: Քիչ առենէն հոգիս Աստուծոյ առենին պիտի ներկայանայ եւ անփոփոխ յաւիտենականութեան մնայ: Երանե՜ւ ինչ ահագին սարսափ հոգիս պիտի պաշարէ: Անցած կենացս վրայ խիղճս վիրաւոր, գալի կենացս համար վհճակս վտանգաւոր, ինչ շփոթութեանց մէջ պիտի ընկղմիմ: —

Ո՜վ Տէր. այն յետին պատերազմին ուր պիտի օգնութիւն ու մխիթարանք գտնեմ . . . : Միայն քու արդեանդդ, Աստուած իմ Յիսուս, կրնամ ապաւինիլ, բաւական որ քեզի նմանելու ջանամ . . . : Դուն՝ Գողգոթա լեռը քաշելու հոգեվար-

քիդ առջեւն առիր, յաւաջագոյն զնոյնը կենդանի ըմբռնելով. տուր որ ես ալ իմ հոգեվարքս առէպ միաքս բերելէ չդադրիմ. յաճախ ինքզինքս վերջին շունչս հառած մնածելով, այն առեն մնածելիքս հիմնակուրնէ մնմնամ որ, հոգեվարքն յանկարծակի վրաս չյարձակի՝ զիս պատրաստական գտնէ. . . : Ո՜հ. որչափ թշուառ է առանց բնաւ միաքն ունենալու՝ այն յետին ժամուն հանդոց մարդուն հոգեվարքը. որչափ հեշտական եւ եթանելի յաւաջագոյն պատրաստուղին. . . : Կ'աղաչեմ, Տէր Յիսուս. մահուան պատրաստուելու օգտակար եւ զօրաւոր մնածմունքները գուն ինծի ազդէ. . . : Քու հոգեվարքիդ արդեանցը համար՝ ողորմէ ինծի, եւ յանկարծական մահուընէ այսինքն մահուան անպատրաստ մնռնելէ գուն զիս պահպանէ. . . : Մահս ինչ կերպով որ ըլլայ, հոգս չէ. միայն թէ յանկարծական չըլլայ. . . : Վախս մնռնիլը չէ. գէշ մնռնիլն է. . . : Կ'աւաջադրեմ, Տէր, որ միաքս դնեմ թէ ամ տարւոյս մէջ պիտի մնռնիմ. եւ ամէն օր ինքզինքս մահացու հիւանդի տեղ դնեմ. . . : Իրօք հոգեվարքի առենս ինչ պիտի մնածեմ, ինչ պիտի զգամ ամէն ժամանակաւոր արհամարհելու եւ միայն յաւիտենականը մեծ համարելու վրայօք նէ, այսօրուընէ մնածեմ եւ բաներս շիտկեմ. . . : Օգնէ ինծի ընդհօքդ՝ որ քու սարսափելի հոգեվարքիդ արդեամբքն ինծի համար շահեցար. . . : Տուր որ ղբեզ սիրելով վերջին շունչս

ձեռքդ աւանդեմ. . . : Յաւաքին Տիրամայր. դուն միայն Աստուածորդւոյդ հոգեվարքին հոգւովդ մնա ու սրտագին կաբեկցուեցամրդ միխթար էիր. ով քենէ ուրիշ պիտի ինծի հոգեվարքիս առեն մնտիկ ու միխթար կարենայ ըլլալ: Բարեխօսէ ուրեմն, Մայրիկ, ինծի համար հիմակ, բայց մանաւանդ մահուանս ժամուն. ամէն:

40

ՅԻՍՈՒԻ ԱՐՔԱՅ ՀՐԱՀԷԼԸ:

Ա. Մարդասէր Յիսուս. դուն իմ բնութեանս ամէն տկարութիւնը վրադ պիտի առնուս: Ես այնպիսի մնրմին մ'ունիմ որ, սիրտս կամ ծանր վախ կամ սաստիկ ճգտունքէ մ'որ ընկճի, վրաս քրտինք կը կոխէ: Դուն ալ, Տէր Յիսուս, մնասատա չարչարանքդ ու մահդ մտածելով ինքզինքդ այնպէս սաստնեցիր որ, սիրտդ վախէ սարսափէ եւ անձկութենէ ճնշեցաւ կծկեցաւ: Զգայութիւնը չէր ուզեր չարչարուիլ. բայց խելքը Աստուծոյ կամացը հպատակելու համար զգայութեան չարչարուիլը կ'ուզէր: Ահա կռուտյս մէջ խելքը զօրացաւ, իսկ զգայութիւնը սաստիկ ճգտունքէ ընկճեցաւ: Ահա անբիծ մարմնոյդ բոլոր ծակոտիքներէն բնական

քրանքի տեղ իրական արիւն կը պարպուի։ Վախէդ սրտին քովերէն արիւնը էտ էտ կը քաշուի, եւ զանի յաղթելու համար դուն քեզի բրած յետին ջանքէդ՝ արիւնդ այնպիսի եւ այնչափ թափով դուրս կը ցայտէ որ, խաշոր խաշոր կաթիլներ մինչեւ գետին կը վագեն։ Այդ արիւն քրտինքդ, բաղմադու Յիսուս, վախկոտութեան կամ ակարութեան արդիւնք չէր, արիասիրտ ուժդ նշանակ էր՝ որով խելքը բնածին միտութեան յաղթեց։ Այս անոմոյ տանջանքը բնութեան գործը չէր, միայն քու յօժար կամացդ բանն էր։ Ուզեցիր որ մարդկութիւնդ, որչափ կարելի է, շատ չարչարուի. ուզեցիր որ արիւն քրտնելու չափ տանջուի։ —

Ագէ, ով անձն իմ. նայէ մկրմէ այդ արիւնթաթախ Փրկիչդ։ Այս արիւնը խարտեաններով, փչերով, դամերով բռնի հանուած արիւն չէ. չափազանց սիրոյն առատութիւնը, ներքին ցաւոյն առատութիւնը հակցնելու համար Յիսուսիդ ինքնակամ ձմլելով սրտին քամած արիւնն է։ Այդ վիճակիդ մէջ, ցաւագին Յիսուս, ինծի դարձած՝ կը տեսնես ով Հոգի — կ'բաս — արդեօք ինծի պէս առանկ արիւն քրտնող մը եղած է երբեք, նայէ ու տես, եղած է երբեք ցաւ՝ ցաւոցս նման։ Ո՜հ, քաղցր Փրկիչ. քու այդ առատապատաղդ սրչափ վշտակից եմ։ Իրաւ, յետին աստիճան անձկութիւն պիտի ըլլայ քաշածդ որ, քեզի այդչափ արիւններ պարպել կու տայ։ Շնորհակալ եմ այդ արիւնդ համար որ երակներէդ քամած, ինքնակամ թափած, փըրկութեանս առատ դնայն համար ծախսածդ առաջին արիւնն է։ Քու սիրոյդ փոխարէն ես ինչ արիասուր ընեմ։ Կը խոստովանիմ, այո, որ ես ատոր բաւական չեմ. սակայն մի թողուր որ քեզի ապրաիա բլլամ։ Օգնէ ինծի որ, այսպիսի սիրոյիր ու ցաւագին չարչարանացդ համար քեզի պաբտական եղած շնորհակալութիւնս ընեմ։ Ագէ, Տէր. չարչարանդ իմ ցամքած սիրտս այնպէս մը ապաւորէ որ, քեզի ցաւակից ու նմանակից բլլալու համար երբեք զանոնք մոռնալ չկրնամ։ Ո՜վ Յիսուս. դուն ինծի համար, այդչափ արիւն կը թափես. իմ քար սրտիս ալ քեզի համար քանի մը կաթիլ արցունք թափելու փափաք ատուր։ Կակղցուր կամքս որ, քեզի նմանելու համար ատատաճայլն կամայ հակառակ ամէն բանի մէջ՝ դպայու թեանս երբեք չանցնամ։ Վա՜յ ինձ, Տէր. ես մինչեւ ցայս օր իմ չարաչար բնութեանցս սրչափ դէմ կեցայ։ Ո՜հ, ես ինչ վրէժ առնելու համար արիւն քրտնելդ սրչափ հեռու եմ։ Նէթ քեզի արիւն նեթէ արցունք չեմ կրնար՝ Յիսուս, ընծայել, գոնէ որոնս ցաւն ընդունէ՝ զոր անպատկան սիրոյդ կը նուիրեմ։

Ե. Ո՜վ թափօրիչ Փրկիչ. ես չարչարանացդ այդ բաժակը կրկին վշաբը լցուն կը նշմարեմ։ Մեկը պատժոց վիճակն է, զոր չարչարանացդ ժամանակ պիտի

քաշես. միայն՝ յանցանաց վիշտ, որով՝ իբր երաշխաւոր բոլոր մարդկային ազգի, իրենց համար հատուցում պիտի ընես աստուածային արդարութեան: Արիւն քրտնիդ մինակ աստիկ չարչարանքդ յաոտաջագոյն նկատելէդ չէր. ասկէ անչափ աւելի՝ այն անթիւ անհամար՝ աստիկ տգեղ եւ անհնարին ծանր ծանր մեղաց համար էր, որոնց հատուցում ընելով պիտի մաքրես: Այս հատուցումն ալ, աստուածային անգարձ վճռոյն համեմատ, ուրիշ կերպով կարելի չէր՝ բայց եթէ անդին արեանդ հեղմամբ: Պատժոց վշտէն արիւն քրտնիդ՝ զգայութիւնդ պարտաւպաշաճ հնազանդութեան հպատակելուդ նշանակ մըն էր: Յանցանաց վշտէն արիւն քրտնիդ ալ՝ անօրէնութիւնները մաքրող եւ աստուածային մեծվայելչութեան հատուցում ընող նեբբին ցաւոդ արդիւնքն էր: =

Բազում մեղօրմ Տէր. դուն աշխարհքիս բոլոր մեղօքը բեռնաւորած, Աստուծոյ վրէժտանալուն վրայ վերջին աստիճան արտասուէդ այնպիսի տառապանաց մէջ ես ընկղմեր որ, մարմնոյդ ամէն կողմանէն դեւերներըդ թրջելու չափ արիւններ կը վազեն . . . : Ո՜հ, այդ սրտացաւիդ արդեանցը համար. հնորհէ ինձի ալ նեբբին վիշտ մի՝ զԱստուած արհամարհած ըլլալուս . . . : Քրտինքը նախամարդոյն մեղացը պատիժն էր. դուն, մարդասէր Փրկիչ, մարդուս մեղաց ապաշխարանքին համար՝ արցունքով ու արեամբ խառն քրտինքդ Հօր

Աստուծոյ կը նուիրես . . . : Օրհնութիւն, գոհութիւն՝ անհուն մարդասիրութեանդ . . . : Ի՞նչ պղտորերութիւն չի կրնար հոգիս յուսալ այդպիսի քաղցր ուռոգմանէ . . . : Վա՜խ, Յիսուս. ցաւդ կարելի եղածին չափ աստիկ է. մարմնոյդ վրայ որչափ ծակերը կան նէ, այնչափ աչքը արիւնահոսուն արցունք կը թափես մարդուս մեղքերն ողբալու . . . : Բաւէ. ինչ մեծ չարիք է եղեր մեղքն որ, Աստուածորդիդ մարդացեալ՝ անոր պատճառաւ հոգեվարքը ընկալ եւ արիւն քրտնեցար . . . : Ո՜վ ողորմած Յիսուս, որ իմ մեղքերս այսպիսի դառն ցաւօք ողբալու համար համակ աչք կարեցար, այդ կենդանի արեան արտասուացդ՝ այդ ջերմաջերմ քրտանցդ կաթիլներուն սիրոյն, աղէ՜ աս իմ խըստացեալ սիրտս կակղցու որ, թէ՜ համբանքով եւ թէ՜ ամէն տեսակ չարութեամբ սոսկալի մեղքերուս վրայ կատարեալ զղջման արցունքներ թափեմ . . . : Այո՛, Աստուած իմ. բոլոր ըրած մեղքերուս կը ցաւիմ . . . : Ես ալ իմ կողմանէս պարտական եմ հատուցում ընելու. բայց ինչ փոխարէն կրնամ ընել արդարութեանդ . . . : Գիտեմ, դուն զղջացեալ ու խոնարհ սիրտ չես արհամարհեր. աղէ՜ իմ սիրտս ալ զղջալից ու խոնարհ ըրէ՜ ես ալ քենէ նուէր ընդունածս քեզի պատարագ ընծայեմ . . . : Ջքեզ փառաւորելու՝ զղջմանէ ուրիշ բան մը չեմ կրնար յիս գտնել. արդ քու անբաւ բարերարութեանդ այս շնորհքը կը խնդրեմ

. . . : Ես իմն կարող եմ, այո, գքեզ վշտացնելու. բայց չեմ կրնար գքեզ քա օրինի փառաւորել եթէ ոչ քու ընտ-հիդ . . . : Օգնէ ինծի որ, իմ տկար գոծերս քու ազդու գործոդդ միացնելով, յաճախ կատարեալ դղջման ներգործու-թիւններ ծորգեմ, որպէսզի զանոնք մե-ղաց քաւութեանը համար ընդունիս՝ քաւութիւն իմ, փրկութիւն իմ, երա-նութիւն իմ Յիսուս . . . :

41

Ա. Այո. Տէր. բովանդակ կենաց մէջ գործուած մեղաց բոլորը մէկտեղ միան-գամայն աչքէ անցընելը գնարդ դղջման յորդորելու շատ կ'օգնէ. անհուն սիրոյ արժանի Աստուած մը վշտացուցած բլլալը որչափ աւելի կը ճանչնայ նէ, զղջմն ու-ցաւն ալ այնչափ աւելի կը սաստկանայ: Դու, Տէր, Յիսուս, գարտիղին մէջ ինք-գինքդ չէ թէ մէկ հոգւոյ միայն՝ այլ բոլոր աշխարհի ամէն մարդկան բովանդակ մեղօ-քը յանցաւորի մը պէս մուածելով, անոնց վրայ ցաւդ ինչ սաստիկ եղած պիտի բլլայ: ԶԱստուած որչափ ճանչցար ու սիրեցիր նէ, Աստուծոյ ամէնմէկ վշտա-նալուն ալ այնչափ ցաւ զգացիր: Ծանօ-թութիւնդ ու սէրդ գերազանց եւ վերջին աստիճան էր, ցաւդ ալ չափազանց եւ

յետին աստիճան եղաւ: Ուզածիդ չափ ալ ցաւեցար. ձեռքդ էր սրտիդ բերմանը համեմատ եւ կամացդ յօժարութեանը չափ ցաւիլ: Վշտագ առած բոլոր մարդկան բովանդակ մեղացը երբ երբ քու մեղացդ համար Աստուծոյ արդարութեան հա-տուցում ընել ուզելիդ, ցաւոցդ չափը մեղաց չափուն բան արժանի համեմատ հատատարակշիռ եղաւ: =

Աղէ, մարգասէր Յիսուս. չափազանց ցաւոցդ անհուն արդեանցը համար, տուր ինծի պայծառ ծանօթութիւն մը մեղաց չարութեան որ, սկսիմ լալ ու չդադրիմ երբեք ողբալէ քեզի բրած անիրաւու-թիւնքս ու ապերախտութիւնքս . . . : Նե-րէ, Տէր. Թողութիւն ընարհէ . . . : Տուր որ մեղքերս միշտ աչացս առջին ունենամ, որպէսզի չմոռնամ երբեք սէրդ որ այնպէս չարաչար արհամարհեցի . . . : Տէր, բիւր անգամ մեռնիմ այսու հետեւ, քան թէ բնաւ ի քեզ մեղանչեմ . . . : Վշտագին փրկիչս. իմ սրտիս այս խնդճ ցաւը քու անահնման ցաւոցդ կը միացնեմ . . . : Ընդունէ, Տէր, եւ տուր որ ուզածիդ չափ ցաւիմ . . . : Օգնէ ինծի որ կրցածէս աւելի ցաւիմ . . . :

Ր. Ցաւալից Յիսուս. աշխարհիս բոլոր ապաշխարողաց բրած, ընելիք, եւ ընելու պարտական եղած կատարեալ ղղջմանն ցաւերուն բոլորն ալ մէկ տեղ գա-լու բլլայ, քու սաստիկ ցաւոցդ կրնայ բնաւ համեմատիլ. ամէնն ալ գրեթէ ոչինչ չեն համարուիր: Եղան հոգիք որ ի-

բենց մեղացը վրայ զգացած ցաւերէն իրենք զիրենք շատ դժնդակ ապաշխարանաց մատնեցին։ Եղան ալ որ աստուածային մտածութեամբ լուսով լուսաւորեալ, իրենց մեղաց չարութիւնը տեսան նէ, զուտ սրտացաւէ շնչառութեամբ մնացին։ Հապա ինչ տանջանք եղած պիտի ըլլայ քու սրտիդ, գողովագութիւն Յիսուս, երբ տեսար աշխարհքիս բոլոր մեղքերը. ամէն հայհոյութիւնները, սրբապղծութիւնները, անառակութիւնները, անիրաւութիւնները եւ բովանդակ ուրիշ յանցանքները, անցածներըն՝ ներկայներն ու ապագայները։ Այս ոճրագործութեանց ամէնմէկը մէկմէկ կատարի գազանի պէս իրենց չարութեամբ վրադ թափեցան՝ սիրտդ պատռտելին։ Այո, եթէ Աստուածութիւնդ հրաշք չընէր որ չմեռնիս, որ եւ է զգլմանէ անհամեմատ սաստիկ ցաւէդ ամէն վայրկեան պէտք էր մեռնէիր։ Ցաւոդդ սաստկութեան եւ դաժանութեան վկայ են հոգեվարքդ ու արիւն քրտինքդ։ =

Եկուր ով անձն իմ, հարցուր Յիսուսի թէ արիւն քրտնելու չափ տագնապն ինչէն է. եւ նայէ մէկմի ծնրադրած գետինն որ համակ արեամբն է թրջեր։։։ Սադդ է, բովանդակ այն արիւնն ինծի համար թափած է. սակայն աս ալ սադդ է որ մեղացս վրայ ես չցաւիմ նէ, թողութիւն գտնելու համար այն արիւնն ինծի ամենեւին օգուտ չունի։։։ Հապա ինչ կ՚ընեմ ես։ Ո՜հ, Տէր. աշխարհիս բաներուն համար փափաքս կամ ցաւս խա-

կոյն կը դրդի կը յորդորի. զքեզ վշտացուցած բլլալուս սիրտս — աւաղ — որչափ անզգայ, որչափ խիտ է։։։ Աղէ, ով բարի Յիսուս. ապ իմ սիրտս փոփոխէ, եւ այնպիսի սիրտ մը ընծրհէ որ, ունայն ու փուճ բաներու համար ալ այսուհետեւ ոչ ուրախանայ ոչ տրտմի։։։։ Տուր որ միայն քու սիրոյդ ապրեցութեանցն անձնատուր բլլամ, եւ զքեզ վշտացուցած բլլալուս սաստիկ ցաւ զգամ։։։ Ներեցին կը ցաւիմ կարծեմ, բայց ցաւս քիչ է։ Շատ են մեղքերս. շատ բլլայ, կ՚ապաչեմ, ցաւս ալ։։։ Ամենասուրբ արեանդ սիրոյն, կը պաղատիմ, այնչափ եւ այնպիսի բուռ ցաւս որ, ճշմարիտ ուկատարեալ զղջումի բլլալուս հասնի։։։ Ահա ես ալ կ՚աւաչադրեմ որ կենացս բոլոր մեղքերն առեպ մտածեմ, որպէսզի մեղքին ինչ բլլալը քաչ հասկնամ եւ շատ ցաւ զգամ։։։ Ո՜հ, որչափ, որչափ եմ զքեզ վշտացուցեր, Աստուած իմ. իսկ փոխարէնն ինչ ապաշխարանք եմ բրեր. ինչ եմ կրեր։։։ Վայ վրաս. դուն, Տէր, վշտէ պրծելու համար չէ, վիշտ քաշելու համար հրաշքներ բրիր. իսկ ես կ՚ուզէի թէ Աստուած ամէն վայրկեան հրաշքներ բներ որ վիշտ չկրեմ ու չմեռնիմ։։։ Որչափ տառապանք քաշեցիր որ, զղջմանդ սաստկութեամբ ցրուես ջնջես իմ յանցանացս բազմութիւնն որ աչացդ առջեւն ունէիր՝ միայն ինծի զթալդ։։։ Աւաղ. խնդացեր եմ ես ան բաներն, որ զքեզ լացուց. ես փափկացեր եմ, որով դուն խեղճ

Եղար . . . : Դուն ինձի գթացիր, ես քեզի անգթացայ : Գեթսեմանի պարտէզը ես քու սիրտդ էի գրկդ չարչրկելու . ես Յուդայի չետ էի գրկդ մատնելու . . . : Խաչահանուածդ բազուկներուն մէջ էի՝ գրկդ ձեռելու՝ տանջելու եւ խաչելու . . . : Վա՜յ ինձ . մեղքերս ինէ կանուխ աշխարհքէն էին . առանք գրկդ մատնեցին, առանք գրկդ ամէն կերպ չարչարեցին, առանք գրկդ մեռուցին . . . : Ի՞նչպէս լամ անօրէնութիւնս, Փրկիչ . ի՞նչպէս ողբամ ապերախտութիւնս : Ո՞նչ կրնաս ապաուէ այս իմ անօգնական անզգայ սրտէս . . . : Դուն օգնէ, Յիսուս, դուն ողորմէ . . . :

42

Ա . Դուն, Աբդալութիւն մարմնացեալ, որչափ Հայրդ կը սիրէիր, այնչափ կ՚ատէիր մեղքը որու չարութիւնը քաջ կը ճանչնայիր : Աշխարհիս վրայէն մեղքը վերցնելու եւ զսիրելի Հայրդ ալ վշտացած չտեսնելու համար էր որ աշխարհք եկար, մարդ եղար, եւ այնպիսի ցաւագին չարչարանք եւ մահ կրեր յանձն առիր : Սակայն այսու ամենայնիւ տեսնելով որ այսչափ վշտերէ եաեւ ալ աշխարհիս վրայ այնչափ մեղքեր պիտի գործուին, ասոր վրայ զգացած ցաւդ՝ անցուց զանցուց որերիդ վիշտ որ զմարդկեղէն սիրտ մը կարենայ երբեք

նեղել : Ուսաի վշտալից Տէրդ այդ պարտիզին մէջ կիսամեռ ընչացագաւ գթեթէ այսպէս սիրալիր կը գանգատէիր թէ Ուրեմն, ով մարդիկ, այս է ձեր փոխարէնը՝ իմ անչափ սիրոյս դիմաց : Երթէ տեսնէի որ դուք իմ գթութեանս երախտագէտ գտնուելով մեղքէ պիտի դադրիք եւ ակռիք պիս սիրել : Ի՞նչպէս ցնծալից հիմա ձեզի համար մեռնելու կ՚երթայի : Սակայն այսչափ վշտերէս եաեւ ալ՝ այնչափ մեղքեր. այսչափ սիրէս եաքն ալ՝ այնչափ ապերախտութիւն . ա՜ա — ո՜հ — ա՜ա զիս կը վիրաւորէ, ա՜ա զիս մահս չափ կը տրտմեցնէ, ա՜ա ինձի արիւն ապաժոյժ կը քրտնցնէ : Այսպէս հեզաբարբառ սիրտդ կը մնչէր . իսկ քրտնքդ արեան կայլակներու նման ոլոռն ոլոռն կը վազէր այնպիսի յորդութեամբ որ հագուստդ համակ թաթաւելէն եաեւ գետինն ալ կը թրջէր :

Փրկիչ իմ Յիսուս . ադ սիրալիր սրտաւնջդ ինչ իրաւացի չանգիմանութիւն է իմ ապերախտութեանս . . . : Կը զղջամ պատկառանօք՝ քու քաղցր սիրոյդ դէմ իմ կոպիտ աներեսութեանս . . . : Յաւակից եմ վշտացդ որոնց պատճառ եղայ անհամար չանցանօքս . . . : Ներէ, Տէր, թողութիւն ընորհէ . . . : Տուր որ ճշմարիտ սիրով՝ սիրոյդ փոխարէն բնեմ, չարչարանացդ չարչարակից, օրինակիդ նմանակից ըլլամ . . . : Ո՜հ . եթէ գրկդ սիրեի, եթէ գրկդ, Յիսուս, ճշմարտապէս սիրեի . ցաւ, նախատինք, ձախորդութիւն ինձի որչափ անոյշ կու գար . . . : Աղէ, ընորհէ ադ

սէրդ որ, հաճութեամբ կամ դոնէ քաջութեամբ տանիմ այն փորը բաներն որ ինծի կը ղաւրես... : Մի թողուր որ քու այնչափ սիրոյ հնարագիտութեանդ այսպէս ապերախտ մեռնիմ... : Կ'աղաչեմ որ ինծի հանդիպած նեղութեանց առեն միշտ այսպէս ըսես. Կ'ընդունիմ, Յիսուս, այս վիշտս քու սիրոյդ համար. պիտի համբերեմ, որպէսզի դքեզ հաճեմ... : Տուր, Տէր, որ երբեք չարիք կամ վնաս մը այնպէս չտեսնեմ, ինչպէս մեղքն որ բովանդակ վշտացդ միակ պատճառն եղաւ... :

Ե. Աստուածպինդ վարդապետ. գուն ինչ գեղեցիկ համեմատներ կու տաս, բայց մեղք որ սորվիլ ուզող չկայ. ինչ աքանչելի օրինակներ կ'ընծայես, սակայն ափսոս որ հետեւող չկայ: Պատերազմի դիմելու՝ գուն առաջինն ես, բայց ոչ որ ետեւէդ կու գայ: Քովիններդ վատութեամբ դքեզ կը թողուն. անոնք կը քնանան, դու կը տրբնես. իրենք կը հանգչին դուն՝ արիւն կը քրտնես, դքեզ մխիթարելու տեղ՝ կը վշտացնեն. փոխանակ հետդ գտնուելու, դքեզ կը մատնեն: =

Սակայն ինչո՞ւ ես զիս չկշտամբեմ: Ի՞նչ ամեհի ինծի, Տէր, Յիսուս. դու, մարդուս ակարութիւնն հագուած՝ բնութեան բոլոր սարսափը կը յաղթահարես, ես Աստուածդդ ուժովը զօրացած՝ բնութեան սարսափէն կը յաղթուիմ... : Դուն իմ վախկոտութեամբս քաջագէս կուսի կը դիմես, ես քու քաջութեամբդ կը դեղեւիմ ու կը փախչիմ... : Դուն ա

բեամբ չափ կը մաքառիս իմ մեղացս պատճառաւ, ես քու սիրոյդ համար քրքրտամբ չափ յոդնիլ չեմ ուզեր... : ՈՎ արիւն պատուական, որ անշնորհակալս գետին մը կը թրջես ու կը ջրես. աղէ, հոգիս ոռոգէ բորբոքէ սիրտս, զօրացո շունչս, սրտապնդէ նկուն խրախոյս... : Բացարձակ կ'ուզեմ, Տէր, հետդ մէկտեղ պատերազմիլ... : Բնութեանս ապստամբ շարժմանցը արեամբ չափ դէմ պիտի դնեմ. նուաճեմ պիտի մնրմինս ու հոգւոյս հնազանդեմ, հակառակաց համբերեմ՝ արիւն ու ջուր քրտնիլ հարկ ալ ըլլայ... : Վա՜յ ինծի. ես դեռ այն ասկմաններդը չեմ, շատ քիչ է ինչ ուզուածը. կրնամ ըսանալ: Գուն չարչարանացդ բաժակը խմեցիր. եա, այն բաժակն որ Հայրս ինծի կ'ընծայէ, չխմեմ... : Փրկիչ իմ Յիսուս, որ ձիթենեաց պարտեզը քու չարչարանքդ ու իմ մեղքերս տեսնելով արիւն ու ջուր քրտնեցար. քու կարողութիւնդ մերկանալով իմ ակարութիւնս դգեցար. կ'երկրպագեմ արիւնոտ Աստուածդդ... : Շնորհակալ եմ բազմագութ սրտիդ որ ինծի համար տառապեցար... : Կը գանիմ կը գարշիմ բոլոր մեղքերէս որ այնչափ տագնապիդ ու տարակուսանացդ պատճառ եղան... : Հաստատ կ'աղաչեմ որ, աւելի մեռնիմ այսուհետեւ, քան թէ մէյ մ'ալ դքեզ վշտացնեմ... : Տուր ինծի շնորհքդ որ կարենամ մեծ ցաւ զգալ, քեզի պէս, մեղացս վրայ... :

43

Ա. Ահա ճշմարտեցաւ վրադ, Տէր Յիսուս, հին օրինաց՝ Աստուած ի հոս անոյշ ընդունելի՝ ողջակիզին օրինակը։ Հոս պարտէզը՝ դուն ինքզինքդ անպահեստ բոլորանուէր ողջակէզ ընծայեցիր Աստուծոյ։ Ահա Մարմինդ՝ քաշածներէն հոգեվարքը հասեր, ամէն կողմանէն արիւնները կը քամուին. զգայութիւնդ մնատղուտ մահուանդ պատճառաւ տանջուած, մահացու տագնապ է ընկղմեր. միաբդ՝ անթիւ անհամար մեղաց պատճառաւ սաստաներ, ամենասուրբ կամքդ տառապանաց մէջ է թաղուեր։ Չէ մնացեր ի քեզ մաս մ՚որ չարաչար տանջուած եւ կատարեալ ողջակէզ եղած չըլլայ։ =

Ո՛վ պատարագ անարատ. քանի անգամ որ ես Աստուծոյ հաճոյիցը հակառակ ելայ, կամացս չարութեամբ մեղանչեցի։ Մինչեւ որ կամքս զԱստուած վշտացնելու ցաւելով՝ ներհակն ընելու չջանայ, անհնար է որ մեղքս սրբուի . . . ։ Դուն, մարդասէր Յիսուս, բովանդակ կենացդ ժամանակ՝ բայց մանաւանդ պարտէզը՝ իմ Աստուծոյ բրած բոլոր թշնամանացս վրայ այնպիսի ջերմ եւ անձկ սաստիկ գիմով ցաւեցար որ, վշտեդ ու տագնապէդ արիւն քրտնելու հասար . . . ։ Ո՛վ իմ յեսին մեղկութեանս։ Մարմնովդ քաշածներուդ նմանիլ չկրնալուս վրայ. ես ալս կ՚արդարացնեմ. սակայն ինչպէս կրնամ արդարանալ կամքդ քաշածներուդ զղջական սրտիս նմանիլ չուզեմ նէ։ Ահաւասիկ կամքս, Տէր. քեզի կը նուիրեմ։ Ընդունէ, Յիսուս, ու մերժեր . . . ։ Չար է կամքս, կը խոստովանիմ։ Սեղանչելու կարող է. բայց՝ եթէ դու չօգնես, ըրածին ըստ օրինի ցաւելու կարողութիւն չունի . . . ։ Ինչպիսի որ է նէ, Տէր, քեզի կ՚ընծայեմ։ Կամք մին է որ յանցաւոր բլլալը կը ճանչնայ, եւ կը փափաքի զղջալ . . . ։ Առեւ մի քեզի անպատամբ եւ ապերախտ գտնուեցաւ նէ, հիմայ կ՚ուզէ սիրել զքեզ . . . ։ Ազէ, անյիշաչար Տէր. մի մերժեր. ընդունէ գիտութեամբ. քաջայերէ մխիթարէ բարի յօժարութիւնը անհուն ողորմութեամբդ . . . ։ Հաստատ կ՚առաջադրեմ որ այս խեղճ կամքը ալ իմն չըլլայ, բոլորովին քուկդ բլլայ. յամենայնի եւ ամէն կերպով քեզի հպատակի. եւ երբեք դէմ չդառնայ . . . ։ Ահկ աւելի քեզի սիրական՝ քեզի հաճոյական նուիրելիք մը չունիմ. եւ մտադիր յօժարակամ քեզի կը մատուցանեմ. . . . ։ Շնորհէ ինծի այժ, Տէր Յիսուս, որ կրցածիս չափ արտաքին ապաշխարանքը ձեռքէս չձգեմ։ Բայց մանաւանդ մեղացս վրայ ցաւելու ներքին ապաշխարանքը բովանդակ կեանքս՝ մըրկէս ու սրրտէս չհանեմ երբեք . . . ։ Կը յուսամ, Տէր, առաջադրութեանս վրայ հաստատ կը կենամ շնորհացդ օգնականութեամբ . . . ։

Բ. Կենարար Փրկիչ. քու առ Աստուած սէրդ եւ իր փառաց նախանձդ որ-

չափ սաստիկ էր նէ, այնչափ ալ սաստիկ եղաւ մեր մեղաց վրայ ցաւդ ու զղջմանքդ։ Որպէսզի մեզքերնիս ջնջես ու կատարեալ ողջակէզ ըլլաս, Հոգիդ ալ զոհուելու էր, որ անբնին անճառ կերպով մը յատկապէս զԱստուած սիրելու համար ստեղծուած ըլլալէն, զինք զենող սուրն ու այրող հուրն ալ Աստուծոյ զուա սէրն եղաւ։ Անսահման սիրոյդ համեմատ՝ անպայման ալ զեղջ ու մորմոք զդացիր Աստուծոյ վշտանալուն։ Սէրը մարմրուսաց ցաւերն ու կակծանքը մեղմեց նէ, քոյլնեներդ աճեցուց։ Տեսար մնօքդ մեղաւորաց անհամար բանակն որ իրենց մեղաց բոլոր չարութեամբն ու բոլանդակ ուժովը յաւիտենական Հօրդ դէմ սպառազէն վառեալ, զինք աթոռէն ձգելու, եւ՝ կարելի ըլլայ Աստուածութենէն անդամ վար առնելու կը ճգնին։ Բանին հետ անճառորապէս միացեալ Հոգիդ ինչ սաստիկ կրնար զԱստուած սիրել նէ, այն սաստիկ կը սիրէր ալ։ Այսպիսի անչափ սիրոյ արժանի Աստուած՝ իր անարգ եւ ապերախտ արարածէն այս սաստիկ նախատուած որ տեսար. սիրոյդ համաչափ այնպիսի սաստիկ ցաւ ու կսկիծ զդացիր որ, զքեզ մնհուան դաւաք՝ Հոգեվարք հասուց եւ արիւն քրտնցուց։ =

Ամէն ապերախտութեանս. եղբ՛ակ խստասրտութեանս...։ Ափսո՜ս. քիչ, եւ անհամեմատ քիչ է իմ ցաւս ու կեղջս՝ մեղաց վրայ. վասն զի քիչ, շա՜տ քիչ է սէրդ՝ իմ սիրոս...։ Զքեզ չեմ սիրեր՝

վշտացնելուս ալ չեմ ցաւիր...։ Սակայն քենէ զատ ով ինձի կրնայ տալ ադ սէրն որ միայն քու եւ ձրի քու պարգեւդ է...։ Ձեռին է չարութիւնս, իրաւ. մինչեւ հիմակ ոչ միայն զքեզ չսիրեցի, այլ եւ վշտացուցի ալ...։ Սրտագին կը փափաքիմ, Տէր, եւ պարտական եմ փափաքիլու որ ցաւիմ բրածիս. ասոր համար ալ կը փափաքիմ որ զքեզ սիրեմ...։ Տէր Աստուած. երբ պիտի իրական ըլլայ փափաքս. երբ պիտի Հոգիս սիրովդ վառի...։ Բաւական առեններս անցան անոնի փափաքներով. սկսի ալ, մէյմը Տէր, սկսի ալ զործադրութիւնը...։ Աղէ, Տէր իմ եւ Աստուած. քեզի մէկիկ համոյական բաներն համար — քու առ Յիսուս եւ Յիսուսի առ քեզ սիրոյն համար — ընորհէ ինծի սէրդ...։ Ահա պատրաստ եմ եւ հաստատ կ՛առաջադրեմ որ, ինծի վճռակար եւ քու սիրոյդ խափանարար ամէն յարմանք սիրտս խտակեմ...։ Շնորհէ, Տէր, շնորհէ։ Կը խնդրեմ ու կը յուսամ...։ Ընդունէ պաղատանքս, մ՛ամչցներ յոյսս, Աստուած իմ, ապաւէն իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ...։

44

Ա· Մարդասէր Յիսուս, այնչափ է քու առ Աստուած սէրդ· կրնայ չափ ճանչնալ սէրդ առ մարդիկ, որ պատկեր են իւր Աստուածութեանը· Առանց հաստատ չէր որ երկնքէն իջար, բոլոր կեանքդ այնչափ յոգնեցար, չարչարուելու եւ մեռնելու կարօտով այնպէս հալեցար մաշեցար· խեղճ մարդկան սիրոյն, իրենց հոգւոց փրկութեանը համար չէր, Հապա որ միտք կրնայ բնաւ հասու ըլլալ, որ լեզու պատմել երբեք՝ ինչ կսկիծ ինչ մորմոք զդացիր երբ տեսար մուրդ որ այնչափ շատ անհաւատք, եւ մանաւանդ բուռ մարմնոյ եղբարքդ՝ Հրեայք, եւ եւս առաւել քան ընորհաց եղբարքդ՝ քրիստոնեայք չարչարանքդէդ պատուղ չքաղեն կորսուին պիտի· Բաբէ· եղան արդար հոգիք որ իրենց ընկերաց կորաուեանը վրայ խղճալէն այնչափ ցաւեցան որ, եթէ առանց մեղաց կարելի ըլլար, զանոնք ազատելու համար կը փափաքէին իրենք կորսուիլ նէ, ինչ ցաւ զդացած պիտի ըլլայ քու անպայման ընկերսիրութիւնդ· Օ արմանամ որ այս պատճառաւ տխրութեան խորքն ես ընկղմեր, գեհիններդ փուռեր՝ արիւններ կը քրտնիս· =

Ո՛վ ամենաքաղցր Փրկիչ· չարչարանքդ անպտուղ ընելով կորսուողդ հոգի մ՚ալ ես պիտի ըլլամ· · · · Ո՜հ· ոչ, ոչ

բնաւ· · · · Հոգիս, այս մեկիկ հոգիս քու աչքիդ առջին արչաւ արժէք ունի, անյա ակնարեւ կը տեսնեմ· Ինչ գնով, որչափ տուղ ալ ըլլայ՝ պիտի ջանամ որ փրկութեան հանեմ· կ՚ուզեմ որ իմ աչքիս առջին ալ թանկագին ըլլայ· · · ·

Վայ ինձ· քանի՛ քանի՛ անգամ այս մեծագին զանձս յանիտանն կորսուելը վատնզը ձգեցի· · · · Կը ցաւիմ, Տէր, ի բոլոր սրտէ· · · · Ան՛ց այսու հետեւ այնպէս չընեմ պիտի երբեք· · · · Մեզացս հատուցման համար արիւն քրտնելուդ շատ սիրտս կը կոտրի· սակայն կը մխիթարուիմ ալ, ընորհակալ ալ կ՚ըլլամ· ինձի սակէ ուրիշ ճար դարմանն չկար· · · · Իայց, մարդասէր Փրկիչ, եթէ կորսուանս վրայ խղճալէդ արիւն քրտնեցար նէ, ապ՝ ան, չէ, չեմ ուզեր· · · · Կ՚աղաչեմ կը պաղատիմ, հեզ դէմդ Յիսուս, անդին արեանդ սիրոյն, դուն ըրէ որ չկորսուիմ, դուն ուզէ որ փրկուիմ· · · · Հիմակ ինձի ընորհըք կու տաս արեանդ թափուելուն ընորհակալ ըլլալու նէ, կը յուսամ այո, կը յուսամ որ ալքայութիւնն ալ յաւիտեանս յաւիտենից ընորհակալ պիտի ըլլամ· · · · Օգնէ, Տէր, որ կեցածս ընեմ, որպէսզի յոյսս իմ կողմանէս պարապի չհանեմ· · · · Զիս փրկելու համար դուն ոչ աշխատանքդ խնայեցիր, ոչ արցունքդ, ոչ քրտինքդ, ոչ արիւնդ· իմ փրկութիւնս յաջողցնելու համար ես ինչ չընելու եմ· · · · Աւաղ, Տէր· մինչեւ հիմակ ըրածիս որ նայիմ, ապագայէն յոյս

բոլոր կորելու է...։ Էս ալ աշխատեցայ, ես ալ ջանացի ամէն ճիգ ես ալ թափեցի՝ կարծես որպէսզի — ոչ յետին անմոռնանա — ես դիս կորսնցնեմ...։ Ինչ յոյս չկայ, Յիսուս, ինչ յոյս չկայ. ի քեզ յուսացայ, չամչնամ յաւիտեան...։

Բ. Ցաւագին փրկիչ. Երուսաղէմայ քաշելիքներուն վայ թափած արցունքներդ՝ փրկութեան չհանելիքներուն նկատմամբ արիւն փոխուեցան։ Որպէսզի ամէն մարդիկ փրկութեան հանին. ամենուն համար մեռնելիդ տեսար. սակայն տեսար միանգամայն որ, շատերն իրենց յանցանքը պիտի կորսուին, մանաւանդ թէ մահդ շատերու համար յիմարութիւն եւ գայթակղութիւն ըլլայ պիտի, եւ զիրենք աւելի եւս յանցաւոր եւ դժոխքի մէջ սաստկագոյն եւս պատժոց արժանի պիտի ընէ. ատոր սիրալիր սիրտդ արհաւ խոցեցաւ։ Ընտրելոց եւ բարեկամացդ համար մեռնիլը քեզի քաղցր եւ հեշտական կու գար. բայց շատերու քեզի յաւիտենական թշնամի դառնալիքը քեզի յետին աստիճան կակիծ տուաւ։ Դու քու կողմանէդ ամենուն փրկութիւնը կ'ուզէիր. սակայն Հօրդ անդարձ վճռոյն համեմատ փրկուելու կամք չունեցողին բանի փրկուելու ալ չէիր ուզեր, եւ կը տեսնէիր որ շատերն այս բարի կամքը չէ՝ չար կամք մը պիտի ունենան։ Ան աւասիկ դիմագիծդ մահուամբ չափ սասանեց, արիւն քրտնելու չափ տագնապեց սիրտդ որ մէկ հոգւոյ անդամ կորսուած չ'ուզեր։ Ջանալ կը

ջանար հրեշտակն դքեզ մխիթարելու. բայց դուն, բարեսիրտ Հովիւ, որ երկնաւոր Հօտը թողուլ աշխարհիս վրայ մէկ կորսուած ոչխարիկը փնտռելու եկար, ալ հրեշտակը չէիր մտածեր։ Դուն հոգիներ կը փնտռէիս։ Յուդա կամ ան եւ իդէ մեզմէ որ խնարհ եւ զղջացեալ սրտիքեզի պիտի, միայն անոր դարձին վրայ սիրտդ ցնծութիւնը՝ բաւական ու կարող է ամէն ցաւ քեզի մոռցնելու։ =

Ո՛վ վշտագին Յիսուս. մէկ մեզաւոր հոգի մը դքեզ մխիթարելու բաւական է նէ, աշաւասիկ ես. ես մեզաւորս որ ամէն կերպ չարութեան միտութեանս ոչ ոք կրնայ հասնիլ...։ Ճշմարտութիւն է, ինչ ընեմ. պէտք է խոստովանիմ ցաւով ու պատկառանօք...։ Այո՛. ես եմ անոնցմէ մէկն որ իրենց մեղսաւոր միտմանցը գերի իրենք զիրենք ուզղել չուզելով, փրկուելու կամք չունին...։ Բայց ահա, Տէր, մինչեւ հիմայ պաշտած կամքէս կը հրաժարիմ...։ Կը ղղջամ բոլոր մեղացս վայ միայն անոր համար որ, դքեզ զմայրագոյն եւ գանհուն բարութիւնդ դառնացուցեր եմ...։ Կը ցանկամ փրկութեան հասնիլ. կ'ուզեմ ինքզինքս ուղղել որ փրկուիմ...։ Ազէ, Աստուած իմ եւ Տէր. այժ եւ ամրութիւն պարգեւէ կամացս ամենասաբբ հնարհօգդ...։ Լուսաւորէ զիս, ճանչցուս ինձի թէ որ բանի մէջ ինքզինքս ուղղելու եմ։ Շնորհէ ազդու օգնականութիւնդ որ, ուղղութիւնս յաջողցնեմ...։ Ո՛հ, Տէր. քանի որ մեղքէ

սոսկալու, անկատարութենէ խորչելու եւ կատարելութեան դիմելու ջանք չունենամ, փրկութեան հասնելու կամք չեմ ունենար . . . : Վառէ բորբոքէ սիրտս՝ եռանդ եւ անդադար ճիգ յառաջադիմութեան . . . : Բարէ. ինչ մեծ բան կ՚ընեմ եթէ միօրինակ՝ աչացդ առջին բարին՝ հաճոյն ու կատարեալն որ փնտռեմ, զքեզ գոհ ընելու համար, որ զիս երջանիկ ընելու համար արիւններդ թափեցիր . . . : Մարմնոյդ ամէնմէկ ծակիքը մէյմէկ բերան եղեր՝ ինծի կ՚աղաղակեն որ զքեզ սիրեմ . . . : Մարմնոյ աչօքս կը տեսնեմ թէ արիւնդ ապառելով՝ ինծ սրբած ես սիրեր. հաւատոյ ականջ կը դիտեմ թէ սիրոյդ աստակութեամբ ինծի համար ինչեր ըրեր՝ ինչեր ես կրեր . . . : Ես փոխարէն զքեզ ո՞րչափ եմ սիրեր, քեզի համար ինչ եմ ըրեր . . . : Ցաւ է ինծի, Տէր, որ այսչափ անզգայ՝ այսչափ ցուրտ է իմ առ քեզ սէրս . . . : Գիտեմ, Տէր, առանց քեզի նմանելու զքեզ կը սիրեմ կարծեմ նէ, ես ինծ կը խաբեմ: Խոնարհ ընկերսիրութիւնն է որ զուն այնչափ կը սիրես: Քենէ կը խնդրեմ ազ ջնորհքը, Յիսուս, քենէ կը յուսամ քու արդեանցդ համար . . . :

Գ. Մարդասէր Տէր. քու այնչափ սիրոյդ ինչ կընայ խափան բլլալ: Մեծ կրակ մը, որչափ հովը սաստիկ փչէ, այնչափ սաստկագոյն կը բորբոքի: Քու սէրդ, բազմազութ Փրկիչ, այնչափ առաւել վառեցար բորբոքեցաւ, որչափ ուժգին կը փչէր մարդկային ապերախտութեան հովը որ բուռական է սաստուածային ողորմութեան աղբերակութիւնը ցամքեցնելու: Մանգղ առջին կը նկարէին համօրէն միանգամայն գործածելու բոլոր մեղքերն ու չարչարանքդ անպատուղ ընելով իրենց յանցանօքը կորսուելու մեղաւորները. սակայն անով սէրդ չէ թէ միայն չէր պակիր չէր մարիր, այլ առաւել եւս կ՚արծարծէր կը բռնկէր: Ան թշուառականներուն հիմակ ողորմած փրկիչդ կը տեսնէիր որ գաւառատանին օրը իրենց անաչառ դատաւորը պիտի բլլար. սոյն պարտէզը՝ իրենց յաւիտենական գատապարտութեան վճռուն ալ պիտի կարենար. եւ ան՝ այնպէս որշ կը տեսնէիր, որպէս թէ անդէն նոյն վայրկենին վճիռն կարէիր: Ա՜հ. ինչ ցաւ, ինչ կսկիծ էր ապմարդասէր սրտիդ. սակայն որչափ սաստկագոյն եւս գորովով՝ չսպասեցիր որ թշնամիներդ գան զքեզ տանջեն: Ընդհանուր ամենուն փրկութեանը համար ազմանալ արիւնդ ընդհանուր առատամուտեամբ մը թափեցիր: Ինչ գեղեցիկ հաւատքիր թէ թշնամեացդ անզթութենէն չատ աւելի էր քու սէրդ որ իրենք դէմ չհասած՝ զուն անձամբ յանձնէ կամովին ինքզինքդ կը տանջեիր: ==

Աղէ, անձն իմ հոս պահիկ մը միաքդ բեր՝ Յիսուսիդ երեսուն արծաթի ծախուիլը. ապշէ զարմացիր մարդուն փրկութեանը համար մարդասուաձաւորութեան ինքնակամ ուզելովն ու այնպիսի շռայլութեամբ՝ թափած արեանը վրայ . . . : Բարէ.

մարդ զԱստուած ինչ աժան կը ծախէ, Աստուած զմարդ ինչ սուղ կը գնէ . . . ։ Տէր Յիսուս. ինչպէս հիանամ, որչափ ամչնամ, ընտո՛ր չնորհակալ ըլլամ . . . ։ Բարեբար Փրկիչ. դուն ինծի թողութեան եւ արդարութեան չնորհք վաստակելու համար սիրով արիւն քրտինք կը թափես. ես մինչեւ յայսօր — ափսո՜ս — այդ արենէդ ինչ շահ եմ քաղեր . . . ։ Իմ ապաշխարանաց քու արդեանդդ ինչպէս գործակից եմ եղեր . . . ։ Ո՜հ, Յիսուս. որչափ իրաւացի է անոյշ գանգատդ Թէ ինչ օգուտ է քեզի իմ արենէս . . . ։ Իրաւ ես, Տէր. այնպէս է. ես ալ ատոր կը յաւիմ կը մորմոքիմ . . . ։ Չնորհք բրէ, օգնէ, Տէր. հերիք ըլլայ անցածը. այսուհետեւ ալ ապերախտ չըլլամ անդին արեանդ . . . ։ Ներէ, Յիսուս, Թոյլ տուր. ես ալ քեզի պաղատիմ, ես ալ քեզի աղաղակեմ. ինչ օգուտ կ'ըլլայ քեզի իմ արենէս՝ եթէ ես դժոխք իջնեմ նէ . . . ։ Մի, Տէր, մի Թողուր . . . ։

45

Տէր Յիսուս. զքեզ հոգեվարքը հասցնող եւ արիւն քրանցող այդ յաւդ ո՞ր խելք կրնայ ըմբռնել ։ Մինակ կրնայ մըտածուիլ որ, այդեկութեքի առեն եղածը, Գեթսեմանի պարտէզն ալ կատարուեր է իմանալի կերպով մը։ Խաղողը որթէն կտրելէն եւեւ գինետուն կը նետեն ուր կը կոխուի. յետոյ մամլոյ տակ կը ճմլեն եւ քանի որ մամլուը կը ճնշէ ուժով, ամէն կողմանէ խաղողին արիւնը կը վազէ։ Քու սիրտդ, քաղցր Յիսուս, Աստուածութեան եւ անմեղ մարդկութեանդ դիաց անոյշ ողկոյզ մըն էր. սակայն եւ անթիւ անհամար մեղաց մամլոյ խորունկ թափանցելու դիէն ալ՝ դառնութեամբ լեցուն. իսկ մարդկան մեղքերը ծանր մամլոյ մը պէս էին։ Ա՜յդ քու փափուկ սիրտդ աստուածային արդարութենէ ճնշուած այսպիսի մամլոյ մը տակ այնպէս ճմլեցաւ որ, ցաւոյն սաստկութենէն ամէն դիաց ակաս արիւն պարպուիլ. եւ այնպիսի ուժգնութեամբ դուրս ցայտեց որ, գլխէդ ուսերէդ կուրծքէդ ձեռքերէդ ոտերդ ներէդ ու մարմնոյդ բոլոր ծակոտիքներէն դուրս վազելով, վտակի պէս գետինը թրջեց։ —

Ժողվէ, անձն իմ, ժողվէ միտքդ ու սիրտդ՝ չարչարեալ Փրկիչդ։ Հաւքէ այն անգին արեան չնորհարաշխ կաթիլները. եւ քու սիրոյդ համար այնչափ տանջուողՅիսուսիդ վշտակից ու չնորհակալ եղիր . . . ։ Ո՜հ, Փրկիչ իմ. այսչափ եւ այսպիսի ջերմագութ արիւնով ալ սիրտս չի կակղնար նէ, վայ ինծի . . . ։ Ո՜վ բարի Յիսուս. դուն մեղացս ծանր բեռանը տակ ճնշելը կը ճչես, ուժաթափ կը տանջիս ու կը քրտնիս. աղէ, արդիւնքդ ինծի օգնութեան հասցու որ մեղացս բեռէն ազատիմ

. . . : Աբեանդ մէկ կամ իլը վրաս ոտդէ. այո՛, մէկ կամ իին ալ կընայ պիս մնալ, առը բնել եւ փրկութեան հասցնել . . . : Էս ալ իմ կողմանէս կ'ուզեմ որ ղղջացեալ սրտիս եւ թափած արեանդ փոխարէն մեզացս վրայ քանի մը կամ իկ արցունք թափելով քեզի նմանեմ . . . : Ո՛ անուշակ Յիսուս. քու գթութիւնդ փութայ պիս միխիթարել . . . : Իակ քեզի, ով Հայր յաւիտենական. իմ անհամար անօրէնութեանցս պիտոյ հինգ հատուցում ընեմ . . . : Էս բան մը չունիմ: Քու միածին Որդւոյդ Յիսուսի քաղցր ու վշտալից սիրտը, քահէրու չարչարանքը ճանչնալէն եւ իմ յանցանացս ցաւէն ղղջամբ լեցուն այդ սիրտը քեզի կը նուիրեմ իրրեւ ապաշխարութեան կամ քաւութեան պատարագ . . . : Արժէ՞ն պիտի այս նուէրը. վատահ եմ որ չես մերժեր . . . : Ա՛ն քու սաստիկ սիրելի Որդւոյդ սիրան է. իակ դուն ղղջացեալ ու խոնարհ սիրտ, որուն որ ըլլայ, չես արհամարհեր . . . : Այոյդ է. առանց քու մանաւոր շնորհացդ մեզացս վրայ բան արժանւոյն չեմ կրնար ցաւիլ. ան ալ այոյդ է որ, այս շնորհաց չեմ ես արժանի. սակայն Յիսուսի Քրիստոսի արդեանդ համար այդ պարգեւը քենէ կը խնդրեմ . . . : Ա՛յո. ցաւիմ մեղքիս, ցոլչափ ողջ մնամ. վիրաւորիմ իմ անիրաւութեանցս. կըսկծամ ցաւոցդ, Յիսուս, խանդավառիմ սիրոյդ . . . : Ի՞նչպէս չփափաքիմ թէ գեաէնն իս կլլէ, երբ գքեզ կը տեսնեմ որ աբեան արցունք կու լաս իմ մեզացս վրայ,

եւ իմ անսանձ դժ պատեհ հաճու թիւններս այնպիսի պատճառով կը քաւես . . . : Յանկարծ. ես պիս մէյմ՝ իենէ դուրս կարենալի տեսնել, կամ մնատանդ ես պիս ի քեզ միայն տեսնէի. ի՜նչ տարբեր զգացմանց տէր կ'ըլլայի . . . : Խարէ. ինչո՞ւ բնաւ ծնայ ես, Տէր. եթէ քեզի այդչափ վիշտ պիտի պատճառէի. ինչո՞ւ ծնայ բնաւ . . . : Ողբմի՛ ինծի, ո գթութիւն անբաւ. ողբմի կ'ապաչեմ՝ քաշած տրտմութեանդ համար, թափած արեանդ համար, առ իս սիրոյդ համար . . . : Շնորհէ որ, մինչեւ հիմայ քեզի դէմ մեղանչելէս եաքը, ասկէ եառեւ արժանի ըլլամ քեզի համար չարչարուելու . . . : Տուր ինծի, առատաձայնիդ Փրկիչ, կայծիկ մը այն սիրէն՝ որով ինծի համար կը տառնիս. որպէսզի ես պիս ճանչնամ. առեմ, եւ քեզի դէմ բրած իս վրէժն ես ինէ առնեմ . . . : Շաաբաթ կորուսաը տեսնելդ քու տրտմութիւնդ կը բազմապատկէ. մի թողուր որ ես ալ կորսուիմ, ո՛ սիրդ առատաձայնին: Արեա՛ք բաւական քու ցաւդ. իմ կորուստս տեսնելն ալ նոյնը չաճեցնէ . . . : Բայց ահաւոր ես ձայնդ լսեմ. արձակէ շղթաներս որ ողբմութիւնդ պատմեմ. կակղցու սիրտս որ ցաւոցդ ցաւակից ըլլամ. եւ վախնամ չայնմ աներայնէ որ կարենայ ցաւերդ նորոգել . . . : Տուր, կեանքդ հոգւոյս, առաը որ ես ալ ղգամ քու ղգացածդ. ես ալ լամ իմ անօրէնութիւնս՝ ինչպէս դուն կու լաս. ես ալ դքեզ փնտռեմ՝ ինչպէս դուն զիս . . . : Կամ թէ, Առատաձ իմ, ես բան

չեմ խնդրեր. ես զիս քու սիրոյդ կը յանձնեմ... : Ուզէ զիս, փոփոխէ զիս, կապէ զիս, սրբէ զիս. բրէ զիս՝ ինչպէս որ քեզի հաճոյ է. եւ մի թողուր որ քեննէ երբեք բաժնուիմ... : Շնորհէ որ միայն չզատնիմ երբեք այն տագնապէն, այն հոգեվարքէն, այն արեան քրտնքէն, զոր դու Յիսուս, իմ սիրոյս համար յանձն առիր... : Ո՛հ. խանդակաթ իմ Փրկիչ. ես այդ պարտէզը ոչ խարազան կը տեսնեմ, ոչ փուշ եւ ոչ գամ որ զքեզ վիրաւորեն: Սակայն եւ այնպէս կը դիտեմ որ յոտից ի գլուխ արեամբ թրջեր թաթաւեր ես... : Ուրեմն իմ մեղքերս եղան այն անողորմ մամուխն որ, անձկութեան ու տրտմութեան սաստկութեամբ սրտիդ այնչափ արիւն քամեցին... : Ուրեմն անգութ թշնամիներիդ մէկն ալ ես եղայ ան առեն, որ իմ մեղքս քու տանջանքդ աւելցուցի... : Սա սարդ է որ, ես քիչ մեղանչած ըլլայի նէ, քիչ պիտի դուն ալ Յիսուս, չարչրկէիր այն առեն... : Ուրեմն որչափ ես փափկացայ զուարճացայ մեղանչելու առենս, այնչափ նոյն առեն քու ցաւագին սրտիդ վիշտն աւելցուցի... : Ո՛հ. մտածութիւնս ի՜նչպէս հիմայ զիս ցաւէս չի մեռցներ, խմանալով որ չարչարանացդ ժամանակ զիս սիրելուդ փոխարէն եմ բրեր՝ տրտմութիւնդ ու ցաւդ աճեցնելով... : Ես ուրեմն տանջեցի այն սիրելի ու սիրալիր սիրտն որ զիս այնչափ սիրեց... : Տէր. որովհետեւ հիմակ ուրիշ միջոց չունիմ զքեզ մխիթա-

րելու՝ բայց եթէ քու սէրդ վշտացուցած ըլլալուս վրայ ցաւելով, այո՛ Յիսուս, կը ցաւիմ կը վշտանամ բոլորով սրտիս... : Դուն տուր ինծի այնպիսի սաստիկ ցաւ մ'որ, լամ ու ողբամ անդադար մինչեւ կենացս վերջին շունչը՝ քեզի պատճառած դառնութեանց վրայ. Աստուած իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ... : Ամենասուրբ Տիրամայր, դուն յաւանձնութեանդ քաշուած, այն դժնդակ գիշերուան ժամանակ՝ սիրելի Որդւոյդ պատրաստուած բոլոր չարչարանաց ցաւը կը զգայիր. քու սրտիդ ցաւերէն ինծի ալ մաս Տանէ որ, մեղքերս՝ իր ցաւոց պատճառը՝ անդադար լամ, ատեմ, դանիմ ու գարշիմ: Խնդրէ ինծի համար այն սէրն ու շնորհքներն որ Աստուածորդւոյդ արիւնէն բխեցին. որպէսզի օր մը ես ալ հետդ այս ճշմարիտ եւ քաղցր սիրոցին անոյշ փափկութիւնքը վայելելով, քու հզօր միջնորդութեանդ փառք ու գոհութիւն մատուցանեմ յաւիտեան յաւիտենից. ամէն:

46

ԳԻՐՔԻՀԱՆԻ ՊԱՐԻԶԱՒԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ:

Ա. Խմաստութիւն յաւիտենական, լուսաւորէ զիս որ, ադ խորհրդոյ պարտիզիդ դուրս չելած, խելամուտ ըլլամ թէ ինչ խորին խորհրդով էր որ այդ պարտէզն

բնարեցիր, Հոդ վախ ձանձրոյթի տրամուածիւն եւ Հոգեվարք քաշելու, արիւն քրտնելու եւ մահուան տարուելու։ Ապ Գեթսեմանի՝ ադ Ձիթենեաց լեռան տարօրան այն տեղն է՝ ուստի եարը դքեզ փառօք երկինք պիտի ամբառնաս ոտիդ հետքը տպաւորած Հոն ձգելով։ Այո, Տէր. խորհրդոյդ խելքս կը Հասնի։ Ուրիշ ճար չկայ, միայն Հոս չարչարանաց ճամբէն՝ անդին արքայութեան փառաց պիտի Հասնուի, միայն չարչարանացդ կցորդ ըլլողը փառացդ ալ պիտի Հաղորդ ըլլայ։ —

Բարեբար Ձիսուս. ցաւագին չարչարանացդ միայն բաժանորդ ըլլալու Համար ալ նեղութեանց Համբերել՝ պէտք է ինձի անոյշ գայ։ Ո՞րչափ եւս առաւել քաղցր գալու է՝ յաւիտենական փառացդ ալ մասնակից ըլլալու Համար յանձն առնուլ ամէն վիշտ, որ Թէ քու քաշածներուդ եւ Թէ արքայութեան մէջ իմ՝ շահելիքներուս նայելով շատ քիչ կամ ոչինչ է։

Աղէ՝ Ձիսուս. Հնարկէ որ չարչարանացդ այդ պարտէզը յօժարակամ դեգերիմ։ Ո՛վ աշխարհի ընդունայնութիւնք, զբօսանք եւ Համբոյրներ, ի բաց գնացէք ինէ. ամէնքդ ալ կը հրաժարիմ. Կ՛աղաչեմ, Տէր. տուր որ զգուխիմ գանիմ գարշիմ ամէն աշխարհային բերմանէ։ Ո՛վ դուք նեղութիւնք, մեռուցմունք եւ անձնուրացութիւնք, գձեզ միայն պիտի սիրեմ։ Կ՛աղաչեմ, Տէր. տուր որ այս քու սիրականներդ ինձի ալ միշտ աւելի սիրելի

բլլան։ Ո՜Հ, Ձիսուս. ատէպ ատէպ պիս ադ պարտիզակդ տար որ, Հոդ ստաշխին ծրարն Հաւաքեմ։ Թարէ. օրչափ անպակաս առիթներ կան անձնասիրութեանս Հետ մաքառելով չարչարուելու։ Աւաղ, վշտագին Ձիսուս. դուն քանի՛ քանի անգամներ այդ սուրբ գետիններն ինձի Համար արցունքովդ թրջեցիր։ Ես ալ ադ պարտիզիկդ կ՛ընտրեմ՝ Հոն մեղքերս լալու անդադար։ Դուն Հնարկէ, Տէր. որ՝ յաւաջադիմութեան ու եռանդեան կեանքն ինձի ձանձրոյթ բերէ նէ, Հաւատոյ աչուըներս դէպ ի այն յաւիտենական երանութիւնը դարձնեմ, ուր դուն ինձի կ՛սպասես։ Շնորհէ, Տէր. կ՛աղաչեմ՝ Հնարկէ։ Գիտեմ, այն ակնկալութիւնը ամէն դժուարին՝ ինձի քաղցր եւ Հեշտական կ՛ընէ։

Բ. Իսկ ան բան պատահմանէն էր արդեօք, ամենիմաստ Տէր, որ Գեթսեմանի պարտէզը Յովսափաթի ձորին մօտ, ուր ընդհանրական դատաստանի վճիռը պիտի տրուի, արեանդ վտակները վազեցին։ Ո՜Հ, Հոդ՝ Թափած արեանդ Հաշիւը պիտի պահանջես. բնարելոյ փրկութեան եւ անարգելոյ դատապարտութեան վճիռը այն արեամբ պիտի գրուի։ Հիմակ ողբմած փրկիչդ՝ այն օրը ահաւոր դատաւոր պիտի նստիս եւ առ մարդ սերդ հրապարակաւ Հաւատաս։ Ո՞րչափ բաներ չարչարանքդ՝ յայտնութիւնի պիտի ցուցնես, որ մինչեւ այն օր անյայտ էին մնացեր։ Երկին երկիր վկայ կանչելով վճռել տաս պիտի Թէ

հոգւոց փրկութեան համար քեզի ուրիշ ընելիք չմնայ։ Այնչափ անչափ շնորհքներէդ որ առատահոս արեանդ արդիւնքն էին, մենք ինչ պատուդ քաղեցինք՝ ամէնս մկերնուս խղճէն պատասխան պիտի ուզես։ Ո՛րչափ պարտական էինք քու անպարտ արեանդ արդեանցը մենք ալ մեր ջանքովը նպաստ ըլլալու՝ առջեւնիս պիտի դնես։ Քու անպայման սիրոյդ փիմայ՝ մարդկան յետին ապերախտութիւնը համեմատելովդ, քաշածներդ անարգելոց եբեսը ամօթով պիտի ծածկեն։ =

Ո՛վ Յիսուս, որ տակաւին իմ Փրկիչս ես. այն ահաւոր դատաստանին օրը ինչ պիտի ըլլայ իմ վիճակս ... Ինծի ըրած այնչափ ընդհանուր շնորհքներէդ ի զատ, այնչափ անչափ մանաւանդ երեսաեւացդ ալ հաշիւն որ ինծի պահանջես, ինչ ըսեմ՝ ինչ պատասխան տամ պիտի ... Պապանծիմ կարկիմ պիտի, դիտեմ. սակայն հիմակուընէ յուսահատիմ։ Ոչ երբեք ... Ահա քու սիրալիր ողորմութիւնդ՝ Գեթսեմանի պարտէզը ինձ կը հրաւիրէ, ինծի կ'ապահէ, լիուլի թողութիւն կը խոստանայ ... Վա՜յ ինծի, եթէ դէմ դնեմ ողորմութեանդ նէ. վա՜յ դիմուս, եթէ արհամարհեմ մերժեմ նէ ... Յոլսափարթայ ձորը ադ ողորմութիւնդ բարձրաբարբառ ինծի դէմ դանգատի, բարձր ի գլուխ ինձ պիտի դատի ... Ոչ, Տէր Յիսուս, քաւ լիցի. չեմ անարգեր գթութիւնդ։ Մանաւանդ թէ կ'աղաչեմ դայ Թող վրաս ողորմութիւնդ, Տէր. Թող

բսէ ինծի ինչ որ ինէ կը պահանջէ. ահա հաստատ կ'առաջադրեմ օր մէյմ՝ ալ քու հաճոյիցդ դէմ չդնեմ ... Գայ Թող վրաս ողորմութիւնդ, Տէր. եւ մինչեւ հիմակ բրածներուս թողութիւն տայ, եւ ալ չընելու ինծի այժ Թող շնորհէ ... Հիմակ անոյշ է հետս ողորմութիւնդ. ես առոր կը վստահիմ, եւ զիս բոլորովին իր առաջնորդութեանը կը յանձնեմ ... Յետին օրուան համար ալ կը խնդրեմ կը պաղատիմ, ողորմած Փրկիչ որ, այն առենուան բոլորովին ահաւոր դատաստանէդ զիս պատսպարես ... Այնչափ անչափ շնորհացդ, զօրաւոր օգնականութեանցդ եւ առանձինն մարդասիրութեանդ իմ կողմանէս հաւատարմութեամբ գործակից չդանուելովս բրած անթիւ անհամար ապերախտութիւնքս, անսխակալ կենարար, երեսս չդարձնես ... Հիմայ զիս պատուհասէ ինչպէս որ կը հաճիս. միայն Թէ այն ահագին օրն ինծի ողորմիս ... Աղէ, շնորհէ, Տէր Յիսուս. չարչարանքդ որ միտաւմ դատաստանին ատեպ միայս բերեմ. մնածեմ Թէ սուրբ արեանդ ամէնամէկ կայլակին համար խիստ հաշիւ պիտի պահանջիմ ... Յուսամ, Տէր, աղաչանքս կ'ընդունես, եւ սուրբ չարչարանացդ մնածութիւնն ինծի շահաւէտ կ'ընես ... Ո՛վ Մայրիկ Աստուածածին. դուն այս աշխարհքս որչափ հոգւով մխիթարեալ էիր նէ, նոյնչափ սրտով Աստուածորդւոյդ նման՝ կարեւէր խոցեալ, անոր համար ալ անդին ամենէն աւելի սքանչելապէս փառաւորե-

ցաւ. բարեխօս եղիր ինծի համար ալ որ, աշխարհքիս անցաւոր խաչերուն զոհ ըլլամ Արդ՝ այդ սրպեամբքդ, որպէսզի գառատառանին օրը պարզելիս Յիսուսի դէմն ելլելով անանց վարձուց արժանի ըլլամ. ամէն։

Գ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՈՒԻԻԾՆԵՐԻ ՉՈՐՉՈՐՈՒԻԼԸ

ԳԵԹՍԵՄԱՆԻ ՊԱՐՏԻԶԻ ԲԱՑՈՒԱԾԸՆ ՄԻՆՉԵՒ ԻՄԱՑՈՒՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ՆԱԽԱՏԱՆՔԸ

47

Յիսուս էր ընծաներըը կը դիմաւորէ։

Ա. Անխոով անվրդով զբեզ բռնելու՝ յարմար տեղ եւ ժամանակ համարեցաւ Յուդա զԳեթսեմանի պարտէզն ուայն գիշերն որ դուն հոն դեռ ազօթք կ'ընեիր ու կը սանջուեիր։ Արիկայներըը գլուխը ժողված՝ քահանայք ու փարիսեցիք ալ մէկտեղ՝ սրերով բրեղով ջահերով՝ ինքն ալ առջեւնէն, դէպ ի Գեթսեմանի ճամբայ կ'ելլեն։ Քանի պարտէզ կը մտնենայինն իրենց առելութիւնը, նախանձն ու սրտմտութիւնը աւելի կը բորբոքեր. սրբտերնին աչուընին ժամ մ'առաջ զբեզ ձերբակալ ընել էր. առոր կը հաշէին կը մտշէին։ Այդ ամենայն, սրտագէտ փրկիչ, քեզի ծանօթ էր. գիտէիր ամէնմէկուն ըրածը՝ ըսածն ու միտքը։ Ա՛լ այն վախն

որ քիչ մ՚առաջ զքեզ սրտաբախ սրտա-
թիւնդ եւ վշտալից պաշարեր էր, անցաւ
դնաց։ Անվեհեր աղօթքէդ կ՚ելլես. առա-
քեալներդ քաջալերելով, քաջութեամբ
թշնամիներդ կը դիմաւորես։ Անոնք լի են
կառաղութեամբ քեզի դէմ, դուն հան-
դարտ ու զուարթ դիմացնին կ՚ելլես։ Յա-
ռաջ դուն խօսիլ կ՚սկսիս, դուն կը հար-
ցնես թէ զի՛նչ կ՚ուզեն. կարծես թէ աւե-
տարեր լուր մը կամ ծանրագին ընծայ
մը պիտի ընդունելիր։ Անգամ մ՚որ զքեզ
թագաւոր ուզեցին ընել, փախար. հիմակ
որ զքեզ բռնելու եւ մահուան տանելու
եռեւէ են, չես խուսափիր։ Հոն խնամա-
հութիւնն զքեզ փախուց. հոս սէրն
զքեզ բռնեց, սէրն զքեզ աներկիւղ ըրաւ,
սէրն զքեզ դրդեց հրեց որ տանջանաց
եւ անարգանաց դիմացն ելլես։ Ա՛ս մինակ
ուզեցիր հասկցնել թէ դուն ի հարկէ չէ՛
ինքնակամ անձնատուր ես Աստուծոյ կա-
մարտութեանցը։ =

Եր՛բ ես, Տէր Յիսուս, երբ պիտի քու
օրինակիդ սորվիմ թէ ինչպէս աղօթքը
մէկիկ միջոց է կրքերը զսպելու, անձկու-
թիւնները փարատելու եւ հոգին զօրա-
ցնելու որ աստուածային կամաց հնազան-
դի... ։ Դու, չարչարանաց ու մահուանդ
յաւերժատեսութենէն՝ լի տրտմութեամբ
պարտէզ մտար։ Հոն երեք անգամ աղօթ-
քի կեցար։ Իսկ աղօթքէդ եռեւ ահա ան-
վրդով հաստատութեամբ բոլոր վախցած
բաներուդ դիմացը կ՚ելլես... ։ Տէր իմ
Յիսուս, ինչպէս գեղեցիկ՝ ըսածդ ըրա-

ծովդ կը հաւատաս թէ ամէն կարօտու-
թեան աղդու դարմանն՝ աղօթքն է միայն
... ։ Հապա ինչէ՛ն է, Տէր, որ ես աղօթ-
քէ եռեւ ալ այնպէս սկար եմ՝ ինչպէս
էի յառաջ, այնպէս կրից՝ առիթներու
եւ փորձութեանց տեղի տալու դիւրա-
կամ... ։ Վ՚առնդի աղօթքս ըստ օրինի չէ,
սիրտս շատ մը մնոտի եւ անօգուտ մտածո-
մունքով զբաղած է... ։ Ա՛ւաղ. մարմնովս
միայն քու առջիդ եմ եւ ոչ թէ սրտովս
... ։ Աղէ, Յիսուս. օգնական ձեռնտու
եղիր ինծի ընօրհնդ... ։ Շարժէ դրդէ
սիրտս որ, այն խեղճ աղօթքս որ կ՚ընեմ,
այնպէս ընեմ՝ ինչպէս որ քեզի հաճոյ է
... ։ Քու խորհուրդներդ՝ միայն մտօքս
չորռնեմ, այլ նաեւ կամքս՝ իմ կարօ-
տութեանցս յարմարեմ... ։ Ինքզինքս
յաղթելու եւ մահացնելու ամէն դժուա-
րութեան առեն ըսեմ ես ինծի, ինչպէս
դուն առաքելոցդ ըսիր թէ Օն, արի՝ անձն
իմ, երթանք, քնանալու առեն չէ, պա-
տերազմելու ժամանակ է... ։ Օգնէ, Յի-
սուս. եւ յուսամ թէ կ՚ընեմ, օգնութիւն
իմ եւ զօրութիւն իմ Տէր... ։

Բ. Ձեր անտեղեակ մնանիչը թէ
դուն որ չուզենաս, անկարելի է զքեզ
բռնել. սակայն եւ այնպէս չարութենէն
կուրցած, կարծեց թէ զինու զօրութեամբ
կարենայ պիտի զքեզ բռնել։ Քահանայք
եւ փարիսեցիք, ուրիշ անգամներու պէս
պարապի չելլելու համար, մատնչին չլը-
տահելով, կ՚ուզէին բռնուելուդ անձամբ
ապահովիլ։ Ամէնքն այնպէս կը համարէին

թէ ալ առ անգամ չկարենաս պիտի ձեռքերնէն պրծիլ։ Դուն, ամենագէտ ամենակալ Յիսուս, շատ շուտ խորհուրդնին խափտառակեցիր։ Պարզ մէկ հարցմանդ թէ զո՞վ կը փնտռէք — ԶՅիսուս Նազովրեցի — որ ըսին, երկու խօսքով՝ Էս եմ, բաւական պէտ, ամէնքն ալ իսկոյն ետ ետ հրուեցան՝ գետին փռուեցան։ Էրկրպագութեան հրեշտակներ բերել չտուիր որ դքեզ պաշտպանեն. քու լոկ մէկ ձայնդ բաւական եղաւ յայտնելու թէ Աստուած ես։ Ես հերիք էր հասկցնելու որ, դուն չյաղենալիր նէ, ոչ կը չարչարուէիր՝ ոչ կը մեռնէիր։ Էրկրորդ հարցմանդ, թ՚ողջ աուրիր որ ուր երթն, եւ առջինէն աւելի խրատացեալ չտմտուիլն։ =

Ո՛վ Յիսուս Նազովրեցի, մարդդ Աստուած։ Ճշմարտապէս մարդ երեւցար առաքելոցդ՝ տկարութեամբ ու տխրութեամբդ, ճշմարտապէս Աստուած յայտնեցար իրենց՝ մարդկային ձայնիդ աստուածային զօրութիւն մը տալով, որով թշնամիներդ սրատակ սրատապա յերկիր կործանեցիր։ Ո՛վ Յիսուս, որչափ սիրելի ես. բայց միանգամայն եւ քանի՜ ահաւոր։ Ադ քու ձայնդ թէ Էս եմ, այսինքն Յիսուս, որ կը նշանակէ Փրկիչ, աստիճան ծանրութեան բարբառ է դքեզ սիրողին, ահի եւ դողութեան սրտում՝ դքեզ վրշատացնել ուզողին ։ ։

Ահա, Տէր, հոգիս սիրտդ կը փափաքի։ Ըսէ ինձ՝ իրեն թէ Էս եմ Փրկիչդ, ապ հերիք է զինք մխիթարելու եւ

եռանդի բերելու ։ ։ ։ ։ Բայց կայ յիս չարաչար մոլութեանց բանակ մ՚ալ — հպարտութիւն, բարկութիւն, նախանձ, ծուլութիւն, որկրամոլութիւն, փափկասիրութիւն ։ ։ ։ — որ բովանդակ քու անհաշտ թշնամիդդ են։ Ասոնց ալ ըսէ թէ Էս եմ. եւ ջնջել ցրուէ, որ ալ չկարենան քեզի դէմ դաւաճանել ։ ։ ։ Շնորհէ, Փրկիչ, աղաչանքս. տուր որ քենէ վախնամ, որպէսզի զքեզ չվշտացընեմ, եւ սիրեմ զքեզ ի բոլոր սրտէ, որպէսզի զքեզ հաճեմ ։ ։ ։ Տէր Յիսուս, բանալ՝ դատուիլ ու դատապարտուիլ ուզած առենդ պարզ մէկ ձայնդ այնպիսի աշ ու սարսափ ձգեց նէ, ինչ սոսկում՝ ինչ տարակուսանք պիտի պատճառէ զաշխարհը դատելու եկած ժամանակդ ։ ։ ։ Խոնարհութեանդ առեն մեզ դատարտից այնպէս ահաւոր եղար նէ, ինչ ըլլաս պիտի դատաստանին օրը փառաւորութեանդ ժամանակ ։ ։ ։ Ո՜հ, այն խօսքդ թէ գնացէք լինէ, անիծեալք, փայլակի պէս բերնէդ ելլէ եւ զիրենք նոյնժամայն շանթահար՝ գժոխք պիտի սուզանէ ։ ։ ։ Վա՜յ ինձի. ես ալ այն համաշխարհական ժողովը դանուիմ պիտի. ինչ արդեօք պիտի ըլլամ, Տէր Աստուած ։ ։ ։ Եթէ սղոցմութիւնդ հիմակ ինձի չ՚օգներ, այն յետին աւուր՝ արդար բարկութենէդ ինչպես պիտի ճողոպրիմ ։ ։ ։ Շատ՝ չափազանց շատ են մեղքերս, բիւր անգամ քու յաւիտենական անէծքիդ արժանի եղայ ։ ։ ։ Եթէ հիմայ դատաստանը վրաս հասնէր, ինչ պիտի ըսէի։ Ի՞նչ ընէի պիտի. մոլու-

Թիւն մը գրեթէ չկայ, որմէ խիղճս ազատ ըլլայ...։ Ողորմէ, Տէր Աստուած, ողորմէ ...։ Բիւրապատիկ մահուանց արժանի եմ իրաւ, եւ նոյն իսկ մշանջենաւոր մահուան ալ. միայն սարսափելու եւ յուսահատելու եմ...։ Սակայն ո՜հ, Յիսուս, որչափ շնորհապարտ եմ ամենաքաղցր գթութեանդ։ Ադ ինծի սիրտ, յոյս եւ խրախոյս կու տայ ...։ Մահուան եմ արժանի, բայց կեանք կը խնդրեմ։ Տուր, Տէր, ողորմութիւն ողորմելոյս. որ այնչափ ժամանակ խնայեցիր՝ յանցաւորիս ...։ Տուր ընորհայ կեանք՝ յանցանացս ներելով. տուր փառաց կեանք որ, սիրեմ եւ օրհնեմ դքեզ հիմակ ու յաւիտեանս յաւիտենից...։ Ողորմած Տիրամայր, միջնորդէ ինծի համար հզօր բարեխօսութեամբդ. ամէն։

48

Յիսուս Յուդայի հաքիայէ կ'ելլուն։

Ահա մեղաւորը, ահա նենգաւորը. հեզահամբոյր Յիսուս։ Ահա յանդուգն մատնիչը զաստուածային վարդապետը կը դիմաւորէ, դէմքը ղաւթի, աչքն ուրախ՝ հաշտութեան նշանով դքեզ նենգութեամբ թշնամւոդ մատնելու։ Արդէն նշանը տուած էր թէ զով որ ես պագնեմ, ան է բռնեցիքնիդ, խրատելով միանգամայն որ զգուշութեամբ կապեն տանին, որպէսզի չպրծիս։ Յառաջ բարեկամի բարեւը տուաւ անոնց կեղծաւորութեամբ թէ ողջոյն վարդապետ։ Գայլ գառնադէսա, հովուիդ դարանակալ բլլալով գիտան ուզեց ցրուել։ Անհաշտ թշնամի էր, եւ սիրոյ բարեւ կու տար. մահուան մատնելու եկեր, ողջութիւն կը մաղթէր. ուսմունքդ առտան կոխած, վարդապետ դքեզ կ'անուանէր։ Եղբը բազկատարած քեզի մատեցաւ, ճիտդ պլլուեցաւ, երեսն երեսիդ դպուց եւ պրկուներն պտիղդ ու պագաւ։ Ժպրհեցաւ զհամբոյրը՝ սիրոյ նշանը՝ աւելութեան, հաշտութեան նշանը՝ նենգութեան նշան դարձնել։ Իսկ դուն, Յիսուս, մարդասիրութեամբ ողջոյնն ընդունեցար՝ բարեկամ պինք անուանելով. մանաւանդ թէ անեզական սիրով համբուրին փոխարէն համբոյր ալ հատուցիր որ, սիրան ի գեղջ շարժես։ =

Տէր Աստուած. ինչ չի կրնար, ինչ չ'բներ մի միայն կիրք. ինչպէս միաբը կը կուբցնէ, սիրտը կը խառաչէ. եւ գարձի ամէն ազդու գրգռմունքը անգործ կ'բնէ ...։ Եթէ մեկն բանը Յուդայի իր առաքելութեան սկիզբներբը թէ օր պիտի դայ ապ ապահովութիւնդ այն աստիճան հանի որ, ոչ Աստուծոյ գթութեան ձայնին եւ ոչ հրաշիցն ամենակարողութեանը ականջ պիտի կախես, կրնաբ բնաւ հաւատալ. ի վերայ այսբ ամենայնի ան աստեն չհաւատալին եղբը ճշմարիտ եղաւ...։

Ինձի ալ այնպիսի բան մ՚ըր բսուի, չեմ հաւատար. բայց ո՞ գիտէ, Տէր, չեմ կրնար ես ալ կրքի մը բռնուիլ ըր պղտիկէն մեծնայ եւ անսանձ կիրք մը դառնայ...։ Դուն գիտես, Տէր. ինչպէս ես չիս ամէն մարդէն աւելի ու միւսէն ուժեղ, եւ չարութիւն մ՚ըր կարող է ամէն խորհուրդ պիս գահավիժելու...։ Ադէ, Տէր. ձեռքդ վրաս բռնէ. քենէ ուրիշ մէկը չկայ որ կարենայ պիս զսպել ու պահպանել...։ Դուն միայն ես իմ զօրութիւնս ու ապաւէնս...։ Ո՛վ անզուգական սիրոյդ, Յիսուս. ինչպէս մէկդի չձերժեցիր վրադ յարձակող գազանը. ինչպէս զոլովայիր գիշով առասպելին պատասխան ալ տուիր, եւ ազգիդ ձայնիս անունը տալով, Յուդա — ըսիր — համբուրելով կը մնանես մնդրա սրտին. հասկցնելով թէ մնդրդ ես՝ խնդարկ եւ հեզ, բայց միանգամայն Աստուած ես՝ մտածելու եւ համբուրին ծածուկ խորհուրդն յայտնելով։ Ինչո՞ւ, Տէր։ Որպէսզի սէրդ ու համբերութիւնդ իմանայ, յամառ սիրտը կակղի ու գարձի գայ...։ Բայց ինչ օգուտ. ազգումը է, սակայն ազգումը թեան անընդունակ...։

Ա՛յ ինձի, Տէր. ես Յուդայի վրայ ինքզինքս կ՚նկատեմ։ Էս ալ գիքդ վարդապետս կը կանչեմ, բայց ինչպիսի՞ աշակերտ եմ։ Էս ալ գքեզ Հայրս կ՚անուանեմ, սակայն ինչ որգի եմ...։ Ո՜հ, սա կեղծաւորութիւնն չէ՞. սիրտս պլեզուս աստա չի հաներ...։ Ի վերայ այսր ամենայնի, ով բարութիւն գիտած, քանի՛ անգամ առջիս առիթ մը, փորձութիւն մ՚ըր եղէ, մեզքի միտութիւն մ՚ըր գայ, քազցրը ձայնիս անունս տալով ներքնատան ինձի կ՚բսես թէ Ձիս մնանես պիտի...։ Ո՛ անպիղ ձայն, ո սիրալիր բարբառ. եւ ես ապերախտս եւ խաւսապարանոց չյսելու կը գարնեմ...։ Փրկութիւնն իմ Յիսուս. արժանի եմ որ կարօտութեանցս ժամանակ քեզի ազաղակեմ նէ, գուն ալ գիս մնրիկ չընես...։ Տէր, անհուն ազօրմութենդ չյոյս չեմ կտրեր, որովհետեւ բոլոր գործմանդր առ քեզ կը կարգամ՝ գքեզ կ՚ազաչեմ. Պարակ գիս բոլոր իմ չարութենէս եւ լեց քու շնորհդ։ Լսեցու ինձի ձայնդ, կակղցու խոստութիւնս որ առար անոսմ, եւ ալ չխարեմ զքերդ երբեք...։ Կը ցաւիմ կը զղջամ ապերախտութեանս որ, այնչափ այնչափ ապիեցութեանդդ ականջ չկախեցի...։ Կ՚առաջադրեմ որ այսու հետեւ ամէն մեզաց վրանդին՝ ես ինձի բսեմ թէ Պիտի մնատնեմ գիրիկիչս...։ Մեծ մեծ շնորհքներ քենէ կը խնդրեմ, Տէր, չէ թէ իմ ինչ արժանաւորութեանս վստահելով, այլ քու անսպառ անսխակալ գթութեանդդ ապաւինելով...։ Ի՞նչ քենէ չգսես, անչիշտչար հեզասոգի Փրկիչ, Յուդայի բրածներուդ նայելով...։ Բայց, ադէ անմեղ գառնդ Աստուծոյ, ինչպէս ներեցիր որ քեզի մնտնայ, քեզի փոխարուի այն գժոխային գայլը...։ Օն աբկը, եկէք արքայութեան հրեշտակք, եկէք պատչացէք Յիսուսի գթութեան՝ սիրոյն

ու հեզութեանը. . . : Զնա մեկզի դարձներ Տէր, առաուածպին երեսդ այն բերնէն որ լի է անիծքով եւ դառնութեամբ, որ նոյն իսկ դիւաց անգամ կրնայ դժուարանք բերել. . . : Դուն համբոյրն ալ չես ի բաց մերժեր, այլ կ'ընդունես անպատուամ հանդարտութեամբ. . . : Ո՛ճշմարտապէս քեզի միայն յատուկ համբերութեանդ, Տէր Յիսուս: Գիտես թէ դառնայիք չունի անզգամը. բայց դուն մինչեւ այն յետին ժամը չես պակսիր, կ'առաւտանաս ալ քու կոմանէդ. . . : Ո՛վ Տէր. ինչպէս զարմանամ ես ամենագութ մարդասիրութեանդ, ինչպէս չնորհակալ ըլլամ ու մխիթարուիմ. . . : Հաւանեցար, թոյլ տուիր որ դքեզ պագնէ ուբացողը, կեղծաւորը, արբասիրծը, յամառը՝ որուն շրթանցը նեքքեւ թոյնը կայլն իժից, եւ պագնելով՝ դքեզ մատնելու էր եկեր նէ, կրնաս ինծի չներել որ, դղջացեալ սրտիւ եւ դքեզ սիրելու եւ քեզի հնազանդելու կարօտով քեզի մօտենամ եւ դքեզ համբուրեմ. . . : Ո՛վ Աստուած իմ, որ մարդեղութեան ժամանակ հաճեցար համբոյր մը տալ մարդկութեանս քու Աստուածութեամբդ, ազէ՝ մի անարժանութեանս համար՝ կարօտս անգոհներ. . . : Թովանդակ սրտովս հազար սիրոյ համբոյր կու տամ քեզի, սիրայիր Փրկիչ իմ Յիսուս, եւ ամէնմէկ համբուրիս՝ սիրտս բոլոր քեզի կը նուիրեմ. . . : Վա՛խ, շատ անգամ ես քեզի մատնութեան համբոյրներ տուի. . . : Ցաւ է ինծի անմխիթար. . . : Ընդունէ

հիմայ զղջական խոնարհ համբոյրներս, Վստահ եմ որ զթութիւնդ ինծի կը ներէ, կ'օգնէ ինծի եւ զիս կը փրկէ. . . : Տէր Յիսուս. ամէնմէկ հառաչանքս, իւրաքանչիւր սլաքական աղօթքս քեզի մէյմէկ խանդակաթ համբոյրներս ըլլան. ամէնմէկ հաղորդութիւնս մէյմէկ սրբական եռանդուն սրտի համբոյրներ ըլլան. . . : Կրնամ զղջացեալ սրտիս զանազ զայն որ խստացեալ հոգւոյն շնորհեցիր. . . . Զինք բարեկամ ալ կանչեցիր, ապահովեցիր որ զինք կը սիրես, ներողամտութիւնդ յայտնեցիր, բարեկամութիւնդ ընծայեցիր՝ եթէ միայն ըրածին ցաւէր: Ահա ես ըրածնեռուս կը ցաւիմ. շնորհէ ինծի բարեկամութիւնդ, հաստատէ յիս սէրդ, Տէր Յիսուս . . . : Աչխարհի մեծամեծայ բարեկամութիւնը չահելու՝ ինչ դժուարութիւններու չի համբերուիր: Ի՞նչ պէտք է զքեզ ինծի բարեկամ ընելու՝ զարքայդ փառայ զթագաւորդ տիեզերաց, Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս. ինչ պէտք է, եթէ ոչ՝ որ ես ուզենամ. դու արդէն կը փնտռես իմ սէրս, այս վայրկենիս արդէն բարեկամն ես. . . : Ա՛յո, կը փափաքիմ սիրոյդ, կը կարօտիմ բարեկամութեանդ. որ միայն կրնայ զիս երանելի ընել թէ հոս եւ թէ անդին. . . : Ո՛վ անոահմանն անչափ զիջողութեանդ, Յիսուս. դուն չանձն առնուս հաւանիս իմ բարեկամն ըլլալ. դուն Աստուածդ Որդիդ բարեկամ ուզենաս ըլլալ ինծի՝ որ խոտան անարդ որդ մըն եմ . . . : Ա՛յո, այո, Յուդա զքեզ ծախեց,

Հրեայք գնեցին զքեզ. բայց դուն ոչ Յուդային ես եւ ոչ Հրեից. ինձի համար ծախուեցար, ինձի գնուեցար... Իմն ես դուն, բարի Յիսուս, բռնանդակ իմն ես, իմ բարեկամն ես, իմ սիրականս ես. ինէ ալ ուրիշ բան չես պահանջեր բայց եթէ սէրս... Սիրեմ զքեզ, Յիսուս, սիրեմ զքեզ որ զիս կը սիրես. այս փոփոխ սէրն է իմ ամէն բանս... Ամէն անգամ որ բարի բան մ'ընելու ինձի ազդեցութիւն մ'ընես, սիրայիր համբոյր մը կու տամ դուն ինձի. կը փափաքիմ որ ես ալ զքեզ սիրեմ փոխարէն. Սէր իմ, Փրկիչ իմ եւ ամենայն ինչ...

49

Ո՛վ սէր սրտիս, քաղցրլոյսս, կեանքդ հոգւոյս. դո՞ն ալ փոքձն առնուլ կ'ուզես թէ որչափ կակծագին, քանի դառն վիշտ է Յուդայի պէս սուտ եւ անհաւատարիմ բարեկամի մը պատահիլ: Դու, իմաստութիւն աստուածային, որ այն նենգաւորին սիրտը կը ճանչնայիր, ինչպէս կրցար հաշտ աչօք նայիլ ատոր՝ մէկալ առաքելոցդ հետ որ անկեղծ սիրով զքեզ կը սիրէին: Այո՛, Տէր. աս է սովորութիւնդ, այսպիսի է քու սէրդ. յոգնիլ չես գիտեր, Աստուած իմ. եաւնէս կը վազես երբ մենք քեզնէ կը փախչինք: Այսպէս հաստատուն է բարեկամութիւնդ. կը տեսնես մեր անհաւատարմութիւնքը, եւ սակայն զմեզ կը փնտռես, որպէսզի սիրոյդ կապանօք զմեզ պարաւանդես, երախտեօքդ սրտերնիս շահիս, եւ շնորհացդ օծութեամբ մեր խստութիւնը կակղես: =

Բայց ազէ, Տէր. ինչ շահ պիտի քաղես իմ բարեկամութենէս որ, այնչափ հոգով զմանրիչս վատակելու եաւէտ ես... Դու արդէն սիրուելու արժանի ես, փառք իմ եւ անհուն բարութիւն. բայց անհաւատարիմ բարեկամի կսկիծն ալ քաշել ուզեցիր որ, եթէ երբեք ես ալ այնպիսի դէպքի մը պատահիմ, քու օրինակդ զօրանամ... Ո՜հ. ինչ սահմանները կը հանի սիրոյդ սաստկութիւնը... Սակայն սուր չեմ այնչափ զարմանար. ազ՝ քու գթութեանդ արդիւնքն է: Անոր կ'ապշիմ թէ ինչպէս հետդ այնչափ մտերիմ հոգի մը կրնայ քեզի անհաւատարիմ ըլլալ... Քու բնաւանութիւնդ սրտերը կը շահի, սէրդ հոգիները կը յափշտակէ, օրինակդ վարքերը կը շինէ, խօսքդ ամէն ճշմարտութիւն կը սորվեցնէ, տեսչութիւնդ ամէն կարօտութեան կը հասնի, քաղցրութիւնդ ամէն դառնութիւն կ'անուշցնէ... Խարէ. որչափ առատաձեռն է սէրդ, քանի՜ անկեղծ, քանիո՜ն հաւատարիմ. եւ կրնայ ըլլալ սիրտ որ այդպիսի սիրոյ անհաւատարիմ ըլլայ...

Աւաղ, ապահովութիւն ուրիշ երբեք չկայ. միայն հետդ ամուր կապուելու է, ո՛ ապաւէնդ հոգւոյս... Հապա ինչէ՞ն

ես չեմ դողար, ինչէ՞ն ես չեմ ինչ վախ-
նար եւ անդադար ողբմութիւնդ խնդրեր.
ես որ նոյն ապականեալ բնութիւնն ու՛նիս
կը կրեմ, որ կրցաւ այնպիսի սոսկալի
ապերախտութիւն անանկ դժխեմ նենգ-
դութիւն ծնանիլ. . . . Խռնէ զիս ամե-
նակարող աջովդ, ով բարութիւն անբաւ,
ինչ չեմ կրնար ըլլալ, եթէ դուն տկարու-
թիւնս չես զօրացներ . . . : Խոնարհեցու-
զիս, Յիսուս, եւ քեզի մօտիկ բռնէ.
ապա թէ ոչ — վա՛յ ինծի — ինչ որ եմ
ան կ'ըլլամ. միշտ կրնամ դքեզ թողուլ,
եւ կորսուիլ . . . : Երբ որ ես զիս ա-
պահով կարծեմ, ահա այն ատեն շատ
մօտիկ եմ դքեզ մատնելու, քու սիրոյդ
ու շնորհացդ անհատատարիմ ըլլալու . . . :
Կը զարմանամ կը զայրանամ ես Յուդայի՛
որ դքեզ կորնչելու վտանգ այնչափ չըն-
չին համարեցաւ որ, սրբապիղծ համբուրիւ
մը մատնեց դքեզ անպատկառ, ցած վաս-
տակ մը նախամեծար բռնեց քան դքեզ,
Փրկիչ իմ Յիսուս, յորում ամենայն
դանձք իմաստութեան եւ գիտութեան
ծածկեալ կան. իսկ ասդին՝ ես ինծի չեմ
նայիր . . . : Քանի՛ անգամ բարեպաշտու-
թեան կերպարանաւ սրտիս ապականու-
թիւնը ծածկեցի . . . : Քանի՛ քանի ան-
դամներ կիրքերս հաճելու համար երախ-
տիքդ չարաչար գործածեցի . . . : Քանի՛
քանի՛ երկրաւոր հաճոյից սիրոյն՝ շնորհդ
կորուսի . . . : Որչափ յաճախ մարդկան
աչքը մտնելու համար քու քաղցր կենակ-
ցութենէդ հրաժարեցայ . . . : Քանիցս

դքեզ մատնեցի, այս իմ եղկելի սրտիս
պաղութիւնը քենէ յառաջ բռնելով,
ոչ աստուածային ազդմանցդ ականջ կա-
խեցի, եւ ոչ քու վարդապետութեանդ
որ կը կարդայի կը հակնայի կը հաւատայի,
եւ ոչ այնչափ ատեպ քենէ ընդունած
շնորհացս . . . : Թողդ շնորհէ, ով անսահ-
ման ողբմութիւն, տակաւին հիմակ ալ
քու առջեւդ չեմ ամչնար՝ չեմ կարմիրիր
այնպէս՝ ինչպէս որ մեղքերս ու ապիրա-
տութիւնքս կը պահանջեն . . . : Ի՞նչ
Յիսուս. Յուդա մը հերիք չէ արդեօք քե-
զի. երկրորդի մ'ալ պիտի հանդուրժես
. . . : Աստ բնեբդ կ'ինդամ, Տէր եւ վար-
դապետ. կը խոստովանիմ առջիդ, մինչեւ
հիմայ շատ եւ շատ անհատատարիմ ե-
ղայ քեզի . . . : Ա՛ռ ինէ վրէժ, Հայր, զոր
ես արդարապէս ցասուցի. պատուհասէ զա-
զիրատս ինչպէս որ կը հաճիս. բայց մի
թողուր որ աւելի կորնչեմ . . . : Ձիչէ,
Տէր. ինչէր ըրիր մատնչիդ սիրտը կակղելու,
դարձի բերելու, թէպէտեւ վայրապար, եւ
որչափ ի խոր խոցեցար իր կոբստեանը,
Ինծի ալ նոյն աերը ցուցուր, արդէն
դուն ամէն մեղաւորները կը սիրես . . . :
Աղէ՛ այս վայրկենիս աւելի զգամ, որ ան-
հատատարմութիւնքս առջիդ կը խոստո-
վանիմ եւ ամենայն սիրով յանձն կ'առնում
որ վրէժդ ինէ առնես . . . : Ո՜հ, Տէր. ալ
չեմ կրնար ես ինծի համբերել. բաւական
երկար ատեն քեզի անհատատարիմ ապ-
րեցայ. ա՛լ փոխէ զիս, Տէր. ըրէ ինծի ինչ
որ կ'ուզես, միայն թէ զիս սիրոյդ ընդու-

նիս . . . : Լմի՛ք յառաջ մնանիչներդ մէկն եզայ, առաք որ հիմակ անկեղծութեամբ դքեզ սիրողներէն մէկն ըլլամ . . . : Սիրտդ յոգեմանեան ան է որ, մեզաւորներդ սուրբերու դարձնես եւ մնանիչները քեզի հետեւող ընես : Ջիս ալ փոխէ, ո՛ւր աշխատածայրն, եւ առաք որ վինչեւ ի մահ քեզի հաւատարիմ ըլլամ . . . : Ո՛վ հաւատարիմ բարեկամ Հոգւոյս, վրդովմանս ամէն մնոդկային բարեկամներէ աւելի ջատակէ յաբուժին որ քու սէրդ կը սիրեցնէ եւ հաղորդակցութիւնդ ու ծածուկ շնորհքներդ կ՚արգելէ . . . : Լմի՛ք կ՚ուզես որ ամէնքը դիս թողուն, նախատեն ու հալածեն, օրհնեալ ըլլայ կամքդ . . . : Դու սիրտս դրաւէ բովանդակ, ցայդ ինծի երեսդ, ինչ գիս սիրուիդ, ասովիցաւը ինծի որ չդանգատիմ, վրէժ չխնդրեմ, չարին բարի հատուցանեմ, եւ ինծի անհաւատարմոց իրրեւ ինծի բարեկամոց հետ վարուիմ . . . : Համոզուս գիս որ, քու բարեկամութենէդ ի զատ, սերտ հաստատուն ճշմարիտ բարեկամութիւն չկայ . . . : Բայց ներքին աչուըներս, յոյսդ աստուածային, ճանչցուս ինծի թէ ինչ երջանկութիւն է լքեալ՝ անարգեալ եւ հալածեալ ըլլալ, որով մնոդուս սիրտս ամէն յոյսմանէ զերծ մնալով՝ կատարեալ ապաստութեամբ դքեզ կը սիրէ եւ սերտագոյնս հետդ կը միանայ . . . : Ո՛վ երանելի ժամ, ով բարեբաստ վայրկեան, մէյմը պիտի չգա՛ս . . . : Ո՛հ, երանի՛ թէ կեանքս բոլոր՝ այնպիսի սիրով եւ այն տեսակ միտքեամբ անցնէր . . . : Թագուհիդ հրեշտակաց, հաստատութեամբ ապահին եւ անկեղծ սիրող Փըրկչին, Մայր եւ ապաստան մեզաւորաց, հնդրէ ինծի համար ցանկալի Որդւոյդ սէրն ու ջնջէ սրտէս ուրիշ ամէն սէր եւ յարութ. ամէն :

50

ՅԻՇԵՑՈՒՑԻՐ ԲԱՆԻՆ :

Գաւառն անուն Յիսուս, ահա մնանիս թեան նշանին հետ՝ թշնամիք բոլոր սիրտ կ՚առնուն, ամէն գաղանաց նման դքեզ կը պաշարեն : Բայց դուն իրենց կատաղութեանն ու անգթութեանը չէիր միտ դներ. գութդ ու սէրդ՝ առաքելոցդ վրայ բոլոր ուշադրութիւնդ կը գրաւէր, դիրենք միայն կը հոգայիր : Ո՛վ քեզիր որ թշնամացդ բովանդակ գաղանութիւնը քու վրադ թափի. հրամայական ձայնիւ պատուիրեցիր թէ առաքելոցդ չդպչին : Հովիւդ քաջ՝ յանձն առիր որ գայլք քու վրադ յարձակին, դքեզ գիշատեն. բայց ոչխարներդ պաշտպանեցիր եւ անվնաս պահպանեցիր : Յանդիմանեցիր ալ զՊետրա որ եւ անդենատ նախանձով դքեզ պաշտպանելու կը նետուէր եւ ամենէն յանդուգն յարձակողին՝ սրով ականջը կը կտրէր. յիշեցուցիր իրեն թէ դուն որ

ուզենաս, հրեշտակաց բանակ մը կրնաս բերել տալ. սակայն քու կամքդ գլեզ ազատել չէը, գմեզ ազատել էր: Ասսոի եւ խակեւխակ կտրած ականջին գալը բժշկեցիր. յայտնելով թէ ոչ միայն հեղ ես Թշնամեացդ այլ նաեւ բարեբար: =

Արդասաւէր Փրկիչ. քու հայրախնամ հոգդ օրչափ հզօր պատճառ է՝ բոլորա-նուէր քեզի անձնատուր ըլլալու . . . : Ա-ռաքելոցդ պատ պատկեր մըն էր եկեղե-ցւոյ. ինչպիսի գթով ու գորովով կը խնամես կը պահպանես քու հաւատա-ցեալդ . . . : Մեր յաւիտենական փրկու-թեան գլխաւոր թշնամի սատանայնէրն են, որ անհաշտ մնախանձ եւ կատաղու-թեամբ անհանգիստ ջանքով անդադար հնարքով մեր կորստեանը կը ճգնին . . . : Բայց բոլոր գժոխք ինձի գէմ պատերազ-մի ալ պատրաստուի, ես պիտի չվախնամ. թէպէտ եւ բովանդակ գիւաց բանակը ճակատամարտի ելլէ, սակայն եւ այնպէս ես ի քեզ կը յուսամ . . . :

Ա յս խորհրդածութիւնը օրչափ ինձի հեշտական է, ամենազօր Յիսուս . . . : Ես գլեզ վշտացուցած ատենս ալ դու զիս գթութեամբ պաշտպանեցիր նէ, ինչպէս ամենայն վատահութեամբ չբաժանելիմ որ, եթէ ես բոլորով սրտիս քեզի ծառայեմ եւ գլեզ սիրեմ, դու երբեք զիս չես ձգեր . . . : Քանի քանի անգամ սատանան զիս փորձեց, եւ չկրցաւ յաղթել, վասնզի դու զիս կը պաշտպանէիր. վրաս յարձա-կեցաւ, բայց դու զիս բռնեցիր որ չհաւա-

նիմ. որպէսզի զիս չցաղթահարէ, զինք անձնահարեցիր եւ զիս զօրացուցիր . . . : Քանիցս ես չարութեամբս մեղանչեցի, եւ դժոխական վիշապը կը կլլէր զիս անշուշտ, եթէ դու չպահպանէիր . . . : Ո՜հ, Տէր. այս կարճ կեանքս չի բաւեր, անտի կե-նաց մշանջենաւոր դարերը կ՚ուզեմ որ, փառք տամ քեզի եւ օրհնեմ գլեզ միշտ յաւիտեանս յաւիտենից . . . : Աւսյժմ լուսով գթութեանդ միշտ վատա-հելով, կ՚ազաչեմ, օգնէ ինձի հոգւոյս ամէն թշնամեացը, աշխարհի մարմնոյ եւ սատանայի դէմ . . . : Կը փափաքիմ, Տէր իմ Յիսուս, հովանւոյդ ներքեւ ապրիլ, որ կենաց հովանի է. հոգ է ամէն ապա-հովութիւն, ապաւէն իմ, յոյս իմ, աշ-տարակ ամուր՝ յերեսաց թշնամեացս . . . : Զօրացո զիս որ ինքզինքս պաշտպանելու չգանամ, Փրկչիդ օրինակին նայելով որ քոյիններդ պաշտպանելու համար ամէն բան կըցար եւ ամենայն ինչ ըրիր, իսկ գլեզ չուզեցիր պաշտպանել . . . : Ո՞րչափ ես զիս կը խաբեմ, կարծելով թէ ամէն խեղճ մե-ռուցամնծ բան մըն է: Ի՞նչ է իմ կեանքս ու պատիւս՝ որ յետին անարգ որդ մըն եմ, մարդացեալ Որդւոյդ Աստուծոյ կենաց ու պատուոյն քով, որ այնչափ ջերմաջերմ նախանձախնդրութեամբ պաշտպանելու յոգնիմ . . . : Կեանքս՝ շատ ցանցառ եւ կամ ոչ երբեք պիտի պատահին առիթ-ներ որ, հարկ ըլլայ պաշտպանելու. բայց օրչափ առեղ առիթք կը հանդիպին որ իմ ընչին պատիւս պաշտպանելու հետա-

մուտ եմ. երբեմն մէկ կարծիքս, երբեմն մէկ խօսքս, երբեմն վրան նետուած թեթեւ թերութեան մը ծուռթիւնը, երբեմն ինծի դէմ եղած երկու դպչող խօսքի անհրաւութիւնը չեմ կրնար ձգել անցնիլ. եւ այնպէս կը բորբոքիմ որ չեմ կրնար խօսքս կամ դանգատս կարել լմնցնել, չեմ կրնար պատճառներս բսել հատցընել. ինծի հարկ, պարտք, խղճմտանք ալ կը համարիմ պատասխանելը. ուր մնաւանդ արդիւնաւոր կ'ըլլար համբերութեամբ կրել, հեզութեամբ լռել . . . : Աղէ՛ Փրկիչ իմ, Տէր իմ, Աստուած իմ, շնորհէ ինծի այն լոյսն ու ոյժը որ քու հեզութեամբդ ինծի վաստկեցար . . . : Ո՜հ սրբափ պատուականագոյն է քու սիրոյդ համար չզրուցուած մէկ խօսքը, քան թէ ըսս պաշտպանելու համար զրուցուած հարիւր խօսք . . . : Պանաւանդ եթէ քու օրինակդ աւելի ալ ինէ կը պահանջէ: Դուն, հեզ եւ երկայնամիտ Յիսուս, բաւական չհամարեցար անհրաւութեան դիմաց ինքզինքդ չպաշտպանել, այլ եւ անհրաւին բարիք ալ ըսիր . . . : Քիչ մ'առաջ արդարութեան հրաշք մ'ըսիր երբ՝ թշնամիդ գետին զարնելով. հիմակ ողորմութեան եւ համբերութեան աբանչելիք մը կ'ընես՝ ամենէն յանդուգն յարձակողին վէրքը բժշկելով. չարին բարի կը հատուցանես՝ զքեզ մահուան տանողին առողջութիւն պարգեւելով . . . : Ինչպէս օրինակդ զվարդապետութիւնդ կը հաստատէ աքանչելապէս: Ինծի ալ ըրածդ աս չէ . . . :

Լա մինչեւ հիմակ ուրիշ բան չսրի, Աստուած իմ, բայց եթէ դիմել վշտացնել. դուն, բաղձմունդրիմ Յիսուս, ինծի ինչ ըսիր. անդադար բարիք . . . : Քու դիմութիւնդ ան եղաւ որ, չարեացս բարի հատուցանես. իմ չարութիւնս աս եղաւ որ, բարեացդ չար փոխարինեմ . . . : Ո՞վ քու անչափ բարութեանդ, Տէր. ո՞վ իմ չափազանց ապերախտութեանս . . . : Մինչեւ ցերբ Տէր, մինչեւ ցերբ ես քեզի այսպէս ապերախտաւոր պիտի ըլլամ անոր համար որ, դուն ինծի այնպէս երախտաւոր ես . . . : Կը ցաւիմ կը դղջամ իմ յեղին ապաշնորհութեանս, Տէր իմ Յիսուս . . . : Աղէ, Աստուած իմ. քու օգնականութեանդդ զօրութեամբ բրէ որ երախտագէտ ըլլամ բարերարութեանդդ . . . : Խժդժիկ հոգւոյս ականջն որ, ապդեցութեանդդ ձայնը լրսուակազոյնս լսէ եւ հնազանդի . . . : Հապտրդէ ինծի հեզութեանդդ հոգին ալ որ, սիրեմ բնկերիս բարիք ընել . . . : Աւազ խեղճութեանս. քիչ մ'որ մէկէ մը նեղուիմ, խակոյն կ'առնուիմ վրէժխնդրական գրգռութիւններ կ'զգամ. վրէժ ալ չառնեմ նէ, նախանձս կը չարժի. իր շահուն կը տրամիմ, վնասուն կ'ուրախանամ . . . : Համբերող անոյշ բարերար սիրոյդ որ չարին բարի կը հատուցանէ, ես վրաս շուքն անգամ — ա՜հ — չեմ դաներ. եւ սակայն աս այն կատարելութիւնն է որ հաւատքս ինէ կը պահանջէ, կոչումս ինէ կ'սպասէ . . . : Աղէ, սիրալիր Փրկիչ, զօրացու զիս հնորհօգդ որ, օրինակիդ նմանիմ . . . : Քե-

զի կը յանձնեմ, Տէր, իմ ամէն հակառակորդներս. օրհնէ զիրենք, օգնէ եւ բարեբարէ. կ'ուրախանամ, կ'անպորրանամ իրենց եղած բարւոյն . . . :

51

Ոչ հեզութիւնդ՝ ոչ գթութիւնդ եւ ոչ հրաշագործ բարերարութիւնդ, Յիսուս, կարող եղան Պետրոսի հաւատքն ու սէրը հանդարտելու: Չէր կրնար տակաւին ըմբռնել թէ Որդիդ Աստուծոյ այնպէս խաչատակութեամբ թշնամացդ ձեռքն կ'ինաս եւ մեռնելու երթաս: Դուն մէկ անգամ մ'ալ քաղցրութեամբ զինք յանդիմանեցիր. միայն սա յիշեցուցիր հանդարտութեամբ թէ Ան բաժակն որ Հայրս կ'ընծայէ, չեմեմ: Անխափան նեղի ու տառապանաց վայրկենին անգամ զուարթամիտ զուարթերես՝ մէկմը Յուդային հետ կը խօսիս, մէկմ՝ առաքելոցդ, մէկմը Հրեից: Կարծես թէ մէջտեղ քեզի բան մը չկայ ամենեւին, դու ինքզինքդ մոռցեր, հոգւոց հոգ կը տանիս խրատներովդ, հրաշքներով եւ օրինակներովդ:

Ցանկալիդ Յիսուս, բաժակ կ'անուանես չարչարանքդ. այն չարչարանքն որ ընդարձակութեամբն ու դառնութեամբը ծով է տառապանաց . . . : Խովանդակ քաշելիքդ այնչափ քիչ կ'երեւայ սիրոյդ . . . : Վշտաց ծով մըն է ընկզմելիքդ ու քու սաստիկ ծարաւոդդ մանրիկ բաժկիկ մը կ'երեւայ, ու կը տենչանաս կարօտով որ ժամ մ'առաջ խմես քամես բովանդակ, որպէս թէ լիք բլլար անուշակ քաղցրութեամբ . . . : Ո՜հ. սիրոյ բնութիւնն ադ է. սիրելոյն համար ամէն աշխատանք, ամէն տառապանք առ ոչինչ կը համարի, իմ սիրոյս համար չարչարուելու եւ մեռնելու կ'երթաս, եւ անոյշ կու գայ քեզի չարչարանացդ բաժակը . . . : Չարչարանաց բաժակ կ'ընծայէ քեզի Հայրդ ու դուն պարզ բաժակ մը կը համարիս, այսինքն մեծագին սիրալիր նուէր մը կը հաշուիս . . . : Հայրդ է որ կ'ուզէ՝ չարչարուիս, չէ թէ բռնի ի հարկէ՝ այլ ինքնակամ կամօք, լոկ գթութենէդ. եւ ապ մտածմունքն այնպէս զքեզ կը զօրացնէ որ, չարչարանքդ քեզի ոսկեղէն անուշալից բաժակ մը կ'երեւեցնէ . . . :

Բարէ. ինչ օրինակ ինծի՝ նմանուելեան. ինչ նուիրեմ մխիթարութեան . . . : Պէտք չեմ ես ալ ամէնմէկ խաչ ու նեղութիւն որ ինծի հանդիպի, մէյմէկ պարգեւ, ու շնորհք, մէյմէկ ողբմութիւն համարիլ իմ երկնաւոր Հօրս. ես ալ քու բերնեդ խօսքդ չառնելու եմ ջերմադութիւն սրտիս թէ Ան բաժակն որ աստուածային Հայրս ինծի կ'ընծայէ, չեմեմ. Հայրս որ ամէն հայրերէ սիրալիր է, որ այնչափ Հայր է յաջողութիւնս առած առենը՝ որչափ տուած ժամանակը . . . : Վայ ինծի. այսպէս կ'ըսեմ ես, ով Աստուած իմ: Ես իմ ձախորդութիւնքս կամ պատահարի

կու տամ, կամ մարդկային չարութեան, ասոր համար ալ սիրով նեղուիլ չեմ գիտեր . . . : Հայր իմ, որ նոյն ինքն զօրութիւն, իմաստութիւն ու բարութիւն ես, քու հզօրդ հոգիս զօրացու, լուսովդ միտքս պայծառացու՝ սիրովդ սիրտս բորբոքէ որ, նեղութեանցս առնն դքեզ միտքս բերեմ, հայրականամ ձեռքդ ընդունիմ. եւ յօժարակամ չարչարուիմ իմ փրկութեանս ու քու փառացդ համար . . . : Սէր իմ Յիսուս, որ սիրտս բաւական է քուն արժանի դքեզ սիրելու . . . : Ընդունէ զկիր սրտագին շնորհակալութիւնս քու անհաս անչափ զթութեանդ . . . : Ո՜ սէր. եղանդն արդեօք երբէք մարդիկ որ զքեզ չսիրեն, որ զքեզ վշտացնեն, որ քեզի չպրծանան, որ քեզի դէմ կատղին, որ ի քեզ անզթանան . . . : Ո՜վ անօրէն Հրեայք. բայց, ա՜հ, ճշմարտագոյն բանէ. ո՜վ անօրէնս եւ քան զամենեսեան անօրինագոյնս . . . : Քանի՜ անգամ, փորձութիւն մը կամ վտանգաւոր միտում մը զիս մեղքի որ կը դըրդէր, շնորհացդ լոյսը քու ներկայութիւնդ ինծի յիշեցուց, երախտիքդ միտքս ձգեց, մեղաց ծանրութիւնը առջիս դրաւ եւ զիս բռնեց որ չմեղանչեմ. բայց ես, անօրէն անպզտամոց պէս, աստուածայնին ապդեցութեանցդ խստապարանոց եւ ապստամբ դտնուեցայ, մեղանչեցի . . . : Խղճիս խայթերը կ'զգայի, մեծագին պարգեւներդ կը ճանչնայի, Աստուած իմ, գիտէի որ զիշ կ'ընեմ՝ մեղանչեմ նէ, ի վերայ այսը ամենայնի քու բարեմտութիւդ օգնականութեանդդ հակառակ՝ միտքս իմ չարութեամբս դքեզ վշտացուցի . . . : Հայր ամենասիրելի, ինչ երեսով աչքերս քեզի վերցնեմ այնչափ ապերախտութենէս ետեւ ար, նոյն իսկ այն վայրկենին՝ որ քու բարերար սերդ զիս կը խնամէր, ես դքեզ դառնացուցի . . . : Ձեմ, չեմ ես ողորմութեան արժանի. բայց դուն, ամենասուրբ Փրկիչ, ինծի ողորմութիւն տարկեցար. քու արդեանդդ համար զիս ութիւն կը մաղթեմ, քու արդեամբդ կը յուսամ. եւ կը յուսամ չէ թէ միայն բրածներուս թողութիւն՝ այլ նաեւ ալ այսու հետեւ երբէք չմեղանչելու ամենաշօր օգնականութիւնդ . . . : Աղէ, Տէր. մի գադրիր ողորմութենէդ, եւ ընորհէ որ յարդը ճանչնամ եւ աղէկի բանեցնեմ քու փառացդ համար . . . : Տկարութեան յանցանքներէ բոլորովին ազատ չեմ կրնար ըլլալ նէ, դուն օգնէ որ գոնէ ամենայն ճգամբ խորշիմ չարութեան յանցանքներէ որ գիտութեամբ կը գործուին: Ո՜հ, Հոգի քու լուսաւորութեանդդ դէմ ապերախտութեան բուն գրոշմն . . . : Այո, Տէր, դուն օգնէ. Աստուած իմ, ողորմութիւն իմ, զօրութիւն իմ . . . :

52

ՅԻՍՈՒՍ ԿԸ ԿՈՂՈՒԻ։

Ա· Ամենազօր Յիսուս. դու ինքնակամ ուղեցիր բռնուիլ. ի՞նչ պիտի ըլլայինք մենք, եթէ չուզենայիր։ Հաղիւ թէ հրաման տուիր որ զքեզ բռնեն, կատաղութեամբ դիւահարեալ վրադ յարձակեցան. վախնալով որ ձեռուընէն չպրծիս, չուաններով շղթայներով մէջդ վիզդ ձեռուըներդ պրկեցին որ ապահովին։ Իւրաքանչիւր ոք խնամալով ցնծալով վրադ կը նետուէր, որպէսզի կարենայ պարծիլ թէ բռնուելուդ ինքն ալ մաս ունեցաւ։ Բռնցի աքացի, բրերով թրերով զքեզ կը ծեծէին. գետին կը զարնէին, կը կոխէին կոխկռտէին, իբրեւ թէ անօրինաց ամենէն եղեռնագործն ըլլայիր։ =

Բայց, Տէր, բայց մեռացս աչուըներն որ, այնչափ թշնամանքդ նկատեմ. . . ։ Ա,դպէս, Յիսուս, չե՞ս դէմ դառնար, չե՞ս ինքզինքդ պաշտպաներ, չե՞ս առնուիր. Թոյլ կու տաս որ, ուզածնին քեզի ընեն, որպէս թէ ոչ ոյժ ունենայիր, ոչ խելք . . . ։ Հրեայք լի առելութեամբ ու զայրոյցով կը մխիթարուէին որ ձեռուընին ընկաւ. դու ալ, Տէր Յիսուս, համակ սէր առ երկնաւոր Հայրդ եւ առ մեզ՝ կը մխիթարուէիր որ, այնչափ տենչանօք ու կարօտով սպասած չարչարանացդ ժամն ահա

եկաւ հասաւ . . . ։ Ո՛վ սէր Յիսուսի, սէր ճշմարիտ եւ անպարտելի։ Իս եմ յանցաւոր, ես եմ մեղաւոր, ես եմ անարգանաց ու պատժոց արժանաւոր։ Ադ ինչ է, Տէր իմ եւ Աստուած. դո՞ւ պիտի վրադ առնուս այդ ամենայն պատուհասներն ու խայտառականքը որոնց ես եմ արժանի . . . ։ Ո՛ անհաս անճառ խորհուրդ. մարդ անօրէնն պարտք ընէ, եւ Որդին Աստուծոյ՝ անարատը, արդարը, սուրբն ու անմեղը՝ պարտքը վճարէ. եւ վճարէ այնպիսի անարգանօք եւ այնչափ խոշտանգանօք . . . ։ Կը հիանամ կը զարմանամ, կ'երկրպագեմ, շնորհակալ եմ անեղը անպայման սիրոյդ, ով ամենաբաղցր Փրկիչ . . . ։ Սէրդ, միմիայն սէրդ զքեզ այդ խեղճ վիճակը հասուց, այն սէրդ որ ինծի ունիս . . . ։

Ի՞նչ կ'ապասես ինէ, Յիսուս, ադ սիրալիր չափազանցութեամբդ. ի՞նչ ինէ կ'ապասես։ Աչք. տուր ինչ որ կ'ուզես. տուր որ սիրեմ զքեզ որչափ կ'ուզես . . . ։ Բովանդակ քաշածդ ու քաշելիքդ միայն ասոր համար է որ, ես ալ զքեզ սիրեմ։ Ինծի համար բան մը քաշած ալ չըլլայիր, արդէն ինծի այնչափ անչափ բաներ ըրած ես, որոնց համար ամենայն իրաւունք ունիս ինէ սիրուելու. հապա որչափ եւս առաւել պարտական եմ զքեզ սիրելու՝ ինծի համար այսչափ դառնակսկիծ վշտեր ալ քաշելդ եւթը . . . ։ Ուր ցաւիմ, Յիսուս, կը վշտանամ որ աւելի կանուխ զքեզ չսիրեցի. բայց հիմայ կը ցանկամ սիրել զքեզ. . . ։ Դու ես որ ինծի փափաք կու տաս զքեզ

սիրելու. ես ալ քենէ կը խնդրեմ խնայարհ եւ անդադրին թախանձանօք շնորհք որ այնպիսի ճշմարիտ հոգւով՝ անանկ սուրբ սրտիւ եւ այնչափ սիրեմ դքեզ, որչափ դու կ'ուզես որ սիրեմ. . . : Հիմայ փափաքով դքեզ կը սիրեմ. կ'աղաչեմ, դուն փափաքանացս լրումն շնորհէ . . . : Իրաւ, կապերդ դքեզ կը նեղեն, Տէր Յիսուս. բայց կան ուրիշ կապանք որ յոտից ի գլուխ չարաչար դքեզ կը պրկեն կաշկանդեն: Ադամի մինչեւ աշխարհի կատարածը եղած եւ ըլլալու բոլոր մեղքերը շղթայակապ պրած այնպիսի երկայն եւ այնչափ խիստ շղթայ եղան վրադ որ, դիմանալ չկրնալու չափ նկուն եւ ուժասպառ եղար . . . : Բայց արիաբար դիմացար որ, յաջողութեամբ խորտակես: Կապեցար, որպէսզի մեր հոգիքն արձկես. շղթայ յանձն առիր որ, մեր մեղաց շղթայները փշրես . . . : Օրհնութիւն. փառք եւ գոհութիւն սիրոյդ, ամենազօր Փրկիչ, որ մարմնոյդ գինդակ կապանօքը, հոգիս խեղճ գերութենէն արձկեցիր ու ազատեցիր . . . : Ադամ էի ես քու արդեամբդ աւազանիդ շնորհիւ. բայց նորէն ես դիս անձամբ յանձնէ մեղքս կաշկանդեցի. զոյգմբ միայն կրնամ այդ կապանքը խզել . . . : Աղէ, բարի Յիսուս, հաղորդէ ինծի զարձեալ քու արդիւնքդ որով այնպիսի զեղջ զղջ սիրտս որ, դքեզ վշտացուցած ըլլալուն ցաւէն հալի ու լուծի . . . : Խզէ փշրէ այն շնորհօք որ դուն ինծի շահեցար, չար սովորութեանցս կապերն ու շղթայները՝ որոնք զիս մոլութեանցս գերի են բռներ . . . : Տուր որ հոգիս ուրիշ կապանք չունենայ բայց եթէ ամենասուրբ սիրոյդ այն քաղցր եւ հեշտական կապերը՝ որոնք զիս քեզի կը միացնեն ու հետդ կատարելապէս պինդ կը կապեն, կամացդ ամէն հաճոյիցը բոլորովին անձնատուր եւ յամենայնի աստուածային Աեծվայելչութեանդ հլու հնազանդ կ'ընեն . . . : Ո՛վ Տէր. չարչարանացդ պատճառը՝ քու առ իս սէրդ եղաւ. ապ ըլլայ պըտուղն ալ, այսինքն իմ՝ առ քեզ սէրս. . . : Քեզի կը նուիրեմ՝ հոգիս ու մարմինս. ընդունէ, Յիսուս. եւ կապէ զիս զօդիւ կատարման, որ քու սուրբ սէրդ է . . . : Այնպէս ամուր կապէ որ ամենեւին քեզի անհաճոյ բան մը շարժել զիս երբեք չկարենայ, ոչ սէր իմ, քաղցրութիւն իմ եւ ամենայն բարութիւն . . . :

Բ. Խորհէ. ինչ է սեւսածս: Աստուած կապուած: Որոնցմէ: Մարդոցմէ. այն որդանցմէ զորոնք ինք ստեղծեց: Ո՛վ գործ արքայութեան հրեշտակք. դուք ինչ կ'սէք ասոր: Նէ դու, Յիսուս. ինչպէս դքեզ կապել կու տան: Ո՞ւր՝ գերեզց ու ժանտից կապանք. ո՞ւր՝ դու, որ Սուրբդ ես սրբոց, թագաւոր թագաւորաց եւ Տէր տերանց: Բայց եթէ մարդիկ դքեզ կը կապեն, դուն ինքզինքդ ինչո՞ւ չես քակեր, եւ չես զքեզ ազատեր այն տանջանքներէ ու մահուընէ՝ որ ատոնք քեզի կը պատրաստեն: =

Ո՛վ Տէր. կ'խմանամ: Չեն այն չուանները, Յիսուս, անոնք չեն որ կը պրկեն

զքեզ։ Ահաւասիկ ես միայն որ զքեզ կը կաշկանդեմ, եւ կ՝ ամէնէն զքեզ որ չարչարուիս ու մեռնիս մեզի համար...։ Ո՛վ սէր. որչափ մեծ են կապանքդ որ զԱստուած կրցան կաշկանդել։ Դու միայն, ո՛ աստուածայինդ սէր, կարող եղար զԱստուած կապել եւ մարդկան սիրոյն համար մեռնելու տանիլ...։ Ներէ, Տէր Յիսուս, թ՚այլ տուր որ ամենաստուքդ մարմնիդ մտնեմ մեծարանօք։ Պահ մ՚առաջ հոգիդ ներքին ցաւեր էր դգացեր. հիմայ մարմնոյդ ցաւերը յաւիտենական Հօրդ կը նուիրես մեր սիրոյն համար...։ Կը պագնես կապանքդ խանդաղատանօք. հազար համբոյր կը գրոշմես շղթայներուդ...։ Կը ցնծաս որ աստ քու մարդկութեանդ ազատութիւնը գնաց, որպէսզի մենք շնչառնունք՝ Աստուծոյ պղտոյ ազատութեամբ...։ Ան չես մոռացեր ամենեւին թէ ինչպէս փախչիս կամ պրծիս, այլ միայն թէ ինչպէս զմեզ ազատես ու փրկես...։

Ո՛ չարութիւն անսահման, ո՛ սէր անպայման, ո՛ ողորմութիւն անվախճան...։ Ա՛յդ քու կապերդ, բարի Յիսուս, ինծի փրկութեան կապանք են. վիրապդ բժշկութեան պատանք են. քու անդորրութիւնդ իմ զօրութիւնս է...։ Ի՞նչ փառք, ի՞նչ շնորհակալութիւն հատուցանեմ ես քեզի՝ այդչափ սիրոյդ փոխարէն...։ Ա՛ւաղիկ սիրտս առջիդ։ Կը ցանկայ որ շնորհակալ ըլլայ, սիրէ զքեզ. բայց ինք իրմէ ինչ կրնայ։ Դուն տուր այժ որ, ամենայն ինչ որ քեզի հաճոյ է,

ընէ...։ Ո՛հ, Յիսուս. զեղի պարտէզը միայն անօրինաց ձեռքը մատնուած ըլլայիր։ Հիմակ ալ, եւ միօրինակ մեզաւորը զքեզ կը բռնեն կը չարչրկեն...։ Ես իսկ — վայ ինծի — քանի՛ անգամ կապկրտիդ կարեկից ըլլալու՝ կապերդ քակելու տեղ, մեղքերս կրկնապատկելով՝ կապանքդ բազմապատկեցի...։ Քեզի դէմ աւելի անօրէն՝ աւելի անաղօթ չէի կրնար ըլլալ...։ Կը ցաւիմ, Տէր, չարութեանս. կը զղջամ անզթութեանս...։ Ողորմէ, Փրկիչ, ներէ, շնորհէ...։ Կը փափաքիս որ բրնեմ զքեզ։ Երանի՛ թէ այնպէս զքեզ բռնէի, որ զիս չկարենայիր...։ Դուն, ով Աստուծոյ իմաստութիւն ու սրբութիւն, անարհնութեամբ չես բռնուիր, սիրով կը բռնուիս...։ Եթէ զքեզ սիրեմ, Աստուած իմ, ես քուկդ կ՚ըլլամ բոլորովին, դու իմն կ՚ըլլաս ամենեւին...։ Սուրբ Հոգի, որ սէրդ ես Հօր եւ Որդւոյ, հաղորդէ ինծի այդ սէրը, որով անդադար մեզացս ցաւիմ, աստուածայինս Մեծվայելչութեան առջին խոնարհիմ, կամացը յանձնաւիմ եւ անձնասիրութիւնս ուրանամ...։

53

ՅԻՍՈՒԻ ԿԱՊՈՒԵԼՈՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ։

Ո՛վ ճշմարիտ, ով ապահով ազատութիւն, Յիսուս. ով է մարդ որ ժպրհի զքեզ բռնելու։ Ո՞վ կրնայ զանբաւ զօրութիւնդ կապել, թագաւոր փառաց։ Կարելի է թէ այնպիսի անագորոյն սիրաք գտնուին, որ աստուածային անձինդ ատանկ ամպարշտութիւն ընեն։ Քու հեզութիւնդ, Աստուած իմ, հոգիքը կը յանկուցանէ, խոնարհութիւնդ սրտերը կը բարձրացնէ, մնաւորութիւնդ նայողներուն աչքն ու միտքը կը յափշտակէ, բարերարութիւնքդ աշխարհք լրիւ իւրով կը ընու։ Ի՞նչպէս կարելի է թէ այնպիսի ապերախտ անողորմ յանդուգն մարդիկ գտնուին որ ձեռուընին Օծեալդ երկնցնեն, անարգեն, թշնամանեն, կապեն, իրեւ թէ աւազակ անօրէն մ'ըլլայիր։ Եւ դուն, կեանքդ հոգւոյս, չես փախչիր, չես ընդդէմ դառնար, չես ուզեր պաշտպանուիլ, ամէն դիւրութիւն ալ կը շնորհես որ զքեզ բռնեն։ Խելքդ միտքդ Հօրդ քեզի ընծայած բաժակը խմել է, որպէսզի մեզի հնազանդութեան օրինակ եւ մեր խեղճութեանցը դարման ըլլաս։ =

Օրհնութիւն եւ փառք քեզի յաւիտեան, Յիսուս, յոյս իմ եւ փրկութիւն ...։ Աղէ, ցոյց հոգւոյս, ով ճառագայթ

յաւիտենական լուսոյ, ցոյց այն ներքին չղթայները՝ որոնք զքեզ Հօրդ կամացն ու առ մարդիկ սիրոյն այնպէս պինդ կապեցին...։ Ո՛վ աներեւոյթ կապանքն որ չըլլային, ով կրնար, սէր իմ, զքեզ կապել կամ չարչրկել։ Առանք զքեզ պըրկեցին, քաշկռտեցին, գետին զարկին, եւ այնչափ թշնամանեցին...։ Տէր Յիսուս, երբ ինձի ալ այս մեծագին չղթայներէ մաս պիտի հանես...։ Դուն ինձի համար ես կապուեր. ինչո՞ւ ես ալ ներքուստ քեզի չես կապեր...։ Կ'ուզես որ, ինձի արդարութեամբ արժանաւոր գերութիւնդ դուն մինակ քաշես, որպէսզի ես ազատ ըլլամ։ Շնորհակալ եմ։ Բայց մի թողուր որ չարաչար գործածեմ այդ իմ ազատութիւնս մեզդ՝ զորոնք դուն այնչափ վշտաք քաւեցիր...։ Կ'երկրպագեմ ձեզի, ով աստուածային ձեռք, որ իմ թշնամիքս կապելու համար միայն՝ կապուիլ ուզեցիր...։ Կ'օրհնեմ զձեզ, ով մեծագին չղթայք, որ ինձի այնչափ մեծամեծ բարիք կը շնորհէք...։

Ո՜հ. չէր ինձի լաւագոյն որ կապուած ըլլայի, քան թէ այնպէս արձակ ինչպէս որ եմ...։ Ո՛վ Աստուած իմ. դուն խեղճութիւնս կը տեսնես. կ'աղաչեմ քու կապանացդ համար՝ ազատէ զիս այնպիսի կապերէ որ զիս քենէ կը քակեն...։ Վա՜յ ինձի. ես զիս ազատ կը կարծեմ, երբ ոչ ոք ինձի կը հակառակի. երբ ամէն մարդ զիս կը սիրէ կը յարգէ կը գովէ. երբ ուզածս կը տեսնեմ, ուզածս կ'ըսեմ,

ուզածս կը լսեմ. երբ ամէն դիւրութիւններս ունիմ եւ ամէն ուզածս կ'ընեմ. . . . Ո՜հ. որչափ չարաչար կը խաբուիմ. չեմ մոռածեր թէ ոչ երբեք այնչափ գերի եմ, որչափ գերութիւնս չեմ զգար նէ. . . . Ես զիս իմ միամտացս մատնած առնուներս, դուն գաղտուկ ազդեցութեամբ մը սիրտս որ շարժես, քեզի մտնելու ուզած ժամանակս կը հասկնամ իմ շղթայներուս ծանրութիւնը. այն առեն կը տեսնեմ թէ շատ մը որոգայթք զիս պաշարեր, չէն թողուր որ քեզի վերանամ. այն առեն կ'սկսիմ ճանչնալ թէ ինծի ազատութիւն երեւցածը սոսկ գերութիւն է եղեր . . . : Ո՛վ սուրբ կապանք, ով ատուածային ձեռք, ազատեցէք զիս այսպիսի սուտ ազատութենէ կամ մանաւանդ թէ այնպիսի ծրագրիս գերութենէ . . . : Լ՛սէր, Տէր, երբ զիս ես ազատ պիտի տեսնեմ, եւ միայն քու սիրովդ բռնուած . . . : Մինչեւ ցերբ քու սուրբ ձեռուըներդ պիտի կապեմ կրնա՞ս, որոնք թշնամեացդ շղթայներէն ծանրագոյն են . . . : Իրաւամբ զուն իմ ապերախտութենէս վշտացած՝ առատաբաշխ ձեռուըներդ ինէ կը քաշես, եւ գրեթէ կ'ստիպես չտալու այն շնորհքներն որ քու գթութեամբդ պատրաստ էիր տալու . . . : Կը խոստովանիմ, Տէր. չեմ ես արժանի պարգեւացդ. բայց քու առատաձեռնութիւնդ անչափ աւելի մեծ է քան թէ իմ անարժանութիւնս . . . : Ձեռք առատաձայնին, գոցեցէք աչուըներս որ, ալ նանրութեան չնային, Ուղղեցէք լեզուս ուղղութեան, որ ալ ոչ ոքի հակառակ չխօսի. ականջներս խուլ ըլլան, որ ալ ոչ մի ստութիւն չլսեն. ոտքերս ճամբէն դարձուցէք, որ ալ ոչ մի չարութեան չերթան. Ուղղեցէք լեզուս ուղղութեան, որ ալ ոչ ոքի հակառակ չխօսի. ականջներս խուլ ըլլան, որ ալ ոչ մի ստութիւն չլսեն. ոտքերս ճամբէն դարձուցէք, որ ալ ոչ մի չարութեան չերթան.

բոլոր զգայարանքս որ, սուրբ ազդեցութեանդ միշտ հլու ըլլան։ Բեւեռեցէք ցրուած սիրտս որ, արարածականաց մէջ չկորսուի. . . . : Լ՛թէ մինչեւ ցայսօր ձենէ խուսափեցի, այսուհետեւ ձեզի կը յանձնուիմ։ Բռնեցէք, կապեցէք, պնդեցէք զիս ինչպէս կ'ուզէք։ Ձեր կապանքը, Յայրախնամ ձեռք, ամէն ազատութենէ հազարապատիկ աւելի քաղցր են ինծի. . . . : Բռաւական մեղայ, Տէր. մինչեւ հիմակ ես ուզածս ըրի։ Ալ առենն է որ, զուն սկսիս ուզածդ ինծի ընել . . . : Լ՛րանի՛ թէ երբեք քու ձեռքդէ ելած չըլլայի, Աստուած իմ. բայց այդ ձեռուըներդ որ զիս ստեղծեցին, մերժել զիս չեն կրնար. . . . : Նորոգէ, Տէր, քու ձեռագործդ։ Մի թողուր որ իմ չարութիւնս խանգարէ՝ ինչ որ քու մարդասիրութիւնդ շինեց . . . : Ո՛վ Յիսուս. այդ ցանկալի կապանացդ մոռածութիւնը ինչեր կը հաղորդէ բարի հոգւոյ։ Ձեմ ես, Տէր, արժանի այդպիսի հոգեկան մխիթարութեանց. չեմ արժանի, վասնզի մեղայ, եւ չարաչար մոլորեցայ . . . : Բայց սուրբ անկաւած եմ թէ այնչափ քուկդ եմ մեղանչելէս ետքն ալ, որչափ՝ եթէ երբեք մեղանչած չըլլայի. . . . : Ճանչցիր, Տէր, ստեղծուածդ. յիշէ որ ձեռացդ գործն եմ. . . . : Քակէ զիս ինէ. կապէ զիս քու հաճոյից ու ծառայութեանդ՝ սիրոյդ կապանօք . . . : Ո՛վ ցանկալի կապանք, սէր իմ Յիսուս. ով նախանձելի գերութիւն, Ի՞նչպէս երջանիկ կ'ընես սիրտը՝ մէյմ՛ որ իրեն տէր ըլլաս, իշխես։ Ինչպիսի՛ քաղց-

բութեամբ զինք կը հրապուրես. ա՛յմ՛ որ աստուածային գեղեցկութեանդ մէկ ճառագայթն իրեն յայտնես. . . : Ա՛յս աբսորանաց հովիտը պանդուխտ հոգին թեպէտ հաւատոյ մխիթարեամբ միայն կը տեսնէ զքեզ, բայց եւ այնպէս՝ ինք իրմէն կը բարձրանայ, աշխարհի եւ մարմնոյ կապերէ կ՛արձակի, այնպէս պինդ հետդ կը կապուի որ, կարծես ի քեզ կը փոխարկի. վասնզի դուն ամէն ճամբով զինք քեզի կը քաշես. . . : Եթէ քնանայ, դուն կ՛արթնցնես. եթէ հանդչի, դուն կ՛զրազեցնես. եթէ ուաչ, դուն մարմնաւոր կերակրոյ համը կը վերցնես. եթէ մարդոց հետ տեսնուի, դու զինք՝ իրեն կ՛ամփոփես. բոլորովին քեզի գերի կ՛ընես, յամենայնի կը մերկացնես, սուրբ նախանձախոհութեամբ մի ամենայն բան իրեն կ՛արդելուս. . . : Դու ինքզինքդ բոլոր իրեն կու տաս, կ՛ուզես որ ինք ալ քուկդ ըլլայ ամենեւին: Խոլորովին քենէ կախուած ունի՝ եւ երջանիկ է. բանդարգել է՝ եւ ազատ. . . : Հեշտական բանդարգելութիւն, քանկագին շղթայք. ինչո՞ զիս ազատ էք թողեր: Ո՛վ սէր, ով սիրոյ Աստուած. ապէ՛ մի ինծի ալ ագահ ըլլար. զիս ալ քաշէ, զիս ալ բռնէ, զիս ալ կապէ, Տէր Յիսուս, ազատութիւն իմ, փրկութիւն իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ. . . : Կապէ զիս քեզի ներքուստ որ, ճշմարտապէս ազատ ըլլամ: Տիրէ, թագաւորէ վրաս. քուկդ ըլլամ բոլորովին. քուկդ ըլլամ անպահեստ. . . : Ազատ եթէ կ՛ու-

զես որ ըլլամ, ազատ ըլլամ միայն զքեզ սիրելու կամ չարչարուելու, զքեզ ճաշակելու կամ թողուլու, զքեզ գտնելու կամ կորսնցնելու ճիշդ ինչպէս որ քու յաւիտենական վճիռդ սահմանած է. . . : Ո՛վ Տէր. եթէ խեղճութիւնս կ՛արգելու որ սիրոյ գերի ըլլամ, ընդհէն զեթ որ յաւոյ ստրուկ ըլլամ. . . : Դու, Յիսուս, անքոյթ նաւահանգիստ ես. ի քեզ է քաղցր ապաւէնս: Ճշմարիտ ես խոստմանցդ մէջ, հարուստ ես ողորմութեամբդ, առատ շնորհօքդ, հաստատուն՝ սիրովդ. . . : Բռնէ զիս, Տէր, կապէ, յափշտակէ զիս բոլոր իմ յոյսերովս. . . : Տուր որ աչքս միշտ ի քեզ ըլլան, առ քեզ ձգտիմ, քեզի հառաչեմ, ի քեզ միայն հանգչիմ, սէր իմ, յոյս իմ, կեանք իմ եւ ամենայն բարութիւն. . . : Ամենաւսրբ Կոյս, որ միշտ զերի Տղայ Յիսուսիդ սիրոյն, եւ միշտ ազատ՝ իրմով, բարեխօսէ ինծի հասնար որ, իր կապերն հաստատութեամբ տանիմ. եւ զերի ըլլամ սիրոյն յաւիտենից յաւիտենից. ամէն:

54

ՅԻՍՈՒՍԻ ԽՈՂՈՒԼԸ։

Մինակ մնացիր, Տէր Յիսուս։ Ո՞ր են քենէ այնչափ բարիք դանողները. նեղելք որ միխիթարեցան, անօթիներն որ կշտացան, ախտաժէտք եւ այսահարք որ բժշկեցան։ Ո՞չ որ մնաց՝ որ գքեզ մխիթարէ։ Գէթ աշակերտդ. գնէ առաքեալներդ։ Ան մտերմէմ անմեկին սեղանակից սիրական առաքեալներդ ալ բռնուիլդ որ տեսան, արտաբեկ յուսահատութ գքեզ թողուցին. Պետրոս ալ, որ մեծամեծ խոստումներ էր ըրեր. ամէնքն ալ փախան յղութեցան։ Խեղճ որբերու պէս, առանց հօր մնացած, երբեմն երբեմն կը դառնան արտասուալից աչօք եռեւներն կը նային. մնաս անդ Պետրոս սիրով եւ վախով միանգամայն պաշարած, սիրովը՝ չէր կրնար քենէ բաժնուիլ, բայց վախովը՝ հեռուանց եռեւեվդ կու գար։ =

Ի՞նչ տկարութիւն, Տէր Աստուած. ի՞նչ երախտամոռաց ապաշնորհութիւն ...։ Վա՛յ ինձ. իմն ի՞նչ է։ Կրնամ համրել ինծի ըրած անպակաս երախտիքդ, անպատկառ շնորհքներդ ...։ Չկայ հայր, չկայ մայր. ոչ եղբայր, ոչ բարեկամ որ ինծի այնչափ սէր ունեցած ըլլայ։ Քու սէրդ յաւիտենական անսահման անզուգական է ...։ Եւ ես — ա՜ւաղ — քանի՛ քանի անգամ մարդկային նկատման համար, ժամանակաւոր անհանգստութենէ մը վախնալէս, գքեզ եմ թողեր ...։ Յաջողութեան ատեն դիւրաւ քեզի կը յարմարիմ։ Զախորդութիւն մը վրաս հասաւ. համբերութիւնս համակամութիւնս կը հատնի. եւ վատութիւնն այնպէս ղիս կը յաղթահարէ որ, կիրքս գսպելու՝ գրգռութիւնս մսհացնելու թեթեւ աշխատանք մ՚ալ ղիս կ՚ահաբեկէ ...։

Կը խոստովանիմ, Տէր. ես ամէն ապերախտներէ ապերախտագոյն եմ. ...։ Կը ցաւիմ ապաշնորհ ապիրատութեանս ...։ Աղէ, դու ղիս զօրացու. Աստուած իմ, որ քու ծառայութեանդ՝ յաւաջադիմութեան ճամբուն մէջ բան մը ղիս չվախցընէ ...։ Ըլլամ անոնցմէ որ ցորչափ ղերկնք միխիթարութեամբ ու քաղցրութեամբ կը պարարես՝ սիրով հետդ կը կենան, բայց փորձութեան մը առաջին պահուն՝ քենէ կը հեռանան ...։ Միացու ղիս հետդ, պնդէ ղիս հաւատով՝ յուսով ու սիրով, այնպէս որ մէյմ՚ալ որեւիցէ անցաւոր բանի համար երբեք քենէ չմեկնիմ ու քեզի ապերախտ չըլլամ ...։ Ընձեռ իմ, Փրկչէդ փախստական, եկու դարձիր իրեն որ քեզի կ՚ապաստ, գքեզ կը հրաւիրէ՝ որպէսզի քեզի ողորմի։ Մի վախնար, չի փախչիր. կապուած է։ Եւ աւելի իր սիրոյն կապանքն է որ զինք կը բռնէ քան թէ թշնամեաց բովանդակ կատաղութիւնը ...։ Աստուած իմ. իմն ես դուն՝ թէ նեղութեան գիշերը, թէ

մխիթարութեան յորեկը. ուստի միշտ գքեզ օրհնեմ, միշտ հաւատարիմ ըլլամ ծառայութեանդ, եւ մարդկային նկատմանն համար երբեք խղճի դէմ բան մը չընեմ . . . : Օգնէ, Տէր, որ խոստմունքս շուտ չմոռնամ: Դու գիտես մարդկութեանս խեղճութիւնն ու տկարութիւնը . . . : Քանի՛ քանի՛ անգամներ մեծամեծ առաջադրութիւններ եմ բրեր որ, աւելի նեղուիմ չարչարուիմ մեռնիմ քան թէ քու սիրդդ բաժնուիմ. բայց եւ այնպէս՝ հաղար անգամ պակսեր, եւ թեթեւ փորձութեան մը դիմաց գքեզ թողեր անցեր եմ. . . : Ինչէն, Տէր: Վանդի իմ եւանդեանս ու առաջադրութեանցս եմ վստահեր աւելի քան թէ քու պաշտպանութեանդ, որ հպարտներու հնորհդդ կը դնաս եւ խոնարհաց կու տաս . . . : Վա՛յ ինձ, եղուկ եմ ես. այնչափ չարաչար փորձերէս ետեւ չսորվիմ պիտի երբեք որ ճանչնամ անկարութիւնս ու յոդդոդութիւնս . . . : Ո՛հ, Տէր. որչափ աւելի շահաւոր կ'ելլեմ, եթէ անձինս տկարութիւնը ճանչնալու յագնիմ մնաւանդ, քան թէ բոլոր ուրիշ գիտութիւնները գլուխս խճողելու . . . : Իմբէ. որչափ ուշնայնաւէր է այս իմ սիրտս, քանի՛ աստուանդական, որչափ փախստական եւ յեղյեղուկ: Յայտնապէս կը տեսնեմ թէ ես ինձի կրթնելով, ընդունայնութեան կը կրթնիմ: Երբ պիտի այս իմ ծածուկ ամբարտաւանութենէս ճողոպրիմ, Աստուած իմ. . . : Քեզի կը փաթթուիմ, Յիսուս, զիս քեզի կը յանձնեմ. ի քեզ կը դնեմ բոլոր իմ յոյսս ու վստահութիւնս . . . : Գիտեմ, չես դուն զիս թողուր, եթէ ես նախ զքեզ չթողում: Աղէ, օգնէ ինծի հնորհօգդ որ ամենեւին զքեզ չթողում երբեք . . . : Շնորհէ, Տէր, որ սակայ աղօթիւք ձեռնտուութիւնդ խնդրեմ, զոր անոնց միայն կու տաս՝ որոնք կը խոնարհին ու կ'աղաչեն . . . : Ես այս ճշմարտութիւնները գիտեմ. ինչ կ'ըլլայ վիճակս, եթէ ի գործ չդնեմ: Ամէնափ անգամներ փորձութենէ յաղթուեցայ, եւ առիթի ժամանակ ընկայ նէ, աղօթքը ձգելէս եղաւ . . . : Եթէ քիչ մը աղօթք ալ բրի. ցրուած միտք՝ գաղջ սրտով բրի, ձանձրանալէս չվարտեւեցի: Ինչ կուրութիւն, Տէր Յիսուս, ինչ ապշութիւն . . . : Եթէ այսպէս շարունակեմ, աղօթքը բանի տեղ չդնեմ, ինչ սարսափ զիս պիտի պաշարէ մահուանս ժամուն, երբ տեսնեմ այնչափ հնորհքներն որ դուն ինծի վաստկեցար եւ Հայրն յաւիտենական պատրաստէր տալու՝ եթէ ես խոնարհէի միայն ու խնդրէի, եւ աղօթել չուզելուս համար այն հնորհքներէն զրկուած ըլլալս ինծի յանցանք համարուի . . . : Աղէ, Աստուած իմ, լուսաւորէ՛ դրդէ սիրտս: Դուն անհուն ողորմութեամբդ գոհ կ'ըլլաս որ ես խնդրեմ հնորհդդ, որպէսզի դու ալ տաս. եւ ես հպարտս անխելքս, այսչափ քիչ բան ալ չեմ ուզեր ընել, այսինքն խընդրել՝ որպէսզի առնուի. . . : Հպարտութիւնը, որու որ ըլլայ, քեզի գարշելի է.

բայց մանաւանդ աղքատները։ Ո՜րչափ գար-
շելի բլլալու եմ քեզի ես, որ այնչափ յե-
ատին է կարօտութիւնս, եւ այսչափ մեծ՝
հպարտութիւնս . . . ։ Ողջոյն, Աստուած
իմ, ողջոյն ու գթա . . . ։ Խոնարհը՝ կա-
րօտութիւնը կը ճանչնայ, ողորմութիւն
մուրալու չամչնար։ Շնորհէ ինծի, Տէր
Յիսուս, քու խոնարհութիւնդ։ Խոնարհ
որ բլլամ անպակաս աղօթք կ՚ընեմ։ Քե-
նէ կը խնդրեմ, քենէ կու յուսամ այդ
շնորհքը . . . ։ Աւաղ. աղօթքէ պակղելէն
չեզաւ ամենէն եռանդուն Առաքելոյդ
գաղջութիւնը, որով քենէ հեռագոյն
սկսաւ երթալ՝ մինչեւ որ չարաչար բաժ-
նուեցաւ ալ ։ Ո՜հ. ադ իմ հոգւոյս վիճա-
կին պատկերն է . . . ։ Էս ալ կ՚ուզեմ ծա-
ռայութեանդ մէջ եռեւէդ գալ, բայց
հեռուանց, այսինքն զգայական յարմանէ
ալ չբաժնուելով ։ Կ՚ուզեմ թէ խլրճմ
գոհ ընել թէ միամտութեա, առանց քանա-
լու որ աւելի մեռանց քեզի հեռեւիմ . . . ։
Ա՛եղաք զքեզ վշտացնել չեմ ուզեր, բայց եւ
ոչ սուրբ առաքինութեանցդ նմանելու
յոգնիլ. ինչ որ ներեալ է, ես ինծի կը
ներեմ. մեռուցման՝ կատարելութեան հոգ
ու փոյթ չեմ բներ . . . ։ Վա՜յ ինծի. որ-
չափ չարաչար կը խաբուիմ. այս թմրու-
թիւնը՝ այս թմպուրիւնը շուտ մնայա-
բեր կ՚ըլլայ. շատ չի տեւեր՝ ծանր ծանր
անկմունք կը հետեւին։ Աւոր փորձը —
եղո՜ւկ գիս — շատ անգամ առի եմ՝
թշուառականս. ուրիշ գժբախտ փորձե-
րու ալ սպասեմ . . . ։ Աստուած իմ Յի-

սուս, քեզի կը յանձնուիմ. դուն տուր
ինծի այնպիսի պյժ եւ զղջութիւն որ,
միշտ քեզի աւելի մօտ բլլամ. չանամ որ
չէ թէ միայն զքեզ չվշտացնեմ, այլ եւ
կատարեալ սիրեմ . . . ։ Իմ քեզի սէրս
շա՜տ քիչ է։ Աշխարհի եւ մարմնոյ նկատ-
մունք շատ անգամ զիս կը դեղեւեն ու
կը խափանեն։ Աճեցու, զօրացու յիս քու
սէրդ . . . ։ Աստուած իմ. մինչեւ հիմակ
ինծի այնչափ ողորմութիւններ բրիր. մի
հեռանար ինէ, որ ես քենէ չհեռանամ.
մնռնելիր ինծի, որ ես միշտ քեզի մտեւ-
նամ, հանիմ, հետդ միանամ . . . ։ Պար-
տական եմ եւ կը ցանկամ քոյինդ բլլալ
բոլորովին. օգնէ ինծի որ անարգեմ մեր-
ժեմ այն մարդկային նկատմունքն որ ես
հաւատարմութիւն, մարդկութիւն, խո-
հեմութիւն կ՚անուանեմ, եւ որոնք զիս
քենէ կը հեռացնեն կը հովացնեն, ով
Աստուած իմ, միակ բարութիւն իմ, կա-
տարեալ երանութիւն իմ եւ ամենայն
ինչ . . . ։ Սրբուհի Աարիամ, աղօթէ ինծի
համար. ամէն։

55

ՅԻՍՈՒՍԻ ԲՈԼՈՐԵԼՈՆ ՎԻՃԱԿ ՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ։

Ա. Ի՞նչ վիշտ եղաւ սրտիդ, ամենիւ Յիսուս, որ բարեկամներէդ թողուած, մինակ՝ թշնամացդ ձեռքը մնացիր, աւեր անբնակ հիւղի մը պէս, որ քամիներուն եւ կարկուտներուն նշաւակ մնայ։ Ի՞նչ նախատինք Աստուծոյ Որդւոյդ, որ քոյրիններդ հետդ գոնուելու վախնան. սիրականներդ մտերիմներդ, եկեղեցւոյդ իշխանները վատութեամբ թողուն փախչին, 'ոբոնք պէտք էին հաստատութեամբ հետդ կենալ եւ վստահ ըլլալ ամենազօր խօսքիդ։ Ի՞նչ ցաւ եղաւ քեզի որ, զքեզ թողլով իրենք իրենց մեծամեծ վնասներ կ'ընեին։ Հովիւդ քաջ՝ աւելի հօտիդ վտանգին հոգ կ'ընէիր, քան թէ քու վնասուդ։ =

Վէտագին Յիսուս, ես ի՞նչ ըսեմ, Առաքելոցդ փախուստը ջատագովութիւն մը կրնայ բնդունիլ. ծանր եւ յանկարծական վախ կրնար յառաջ գալ, եւ կրնայ երբեմն խոհեմութեամբ վտանգէ զգուշանալու խրատ ալ ըլլալ։ Իրենք փախան նէ ալ, ցաւերնէն լալով ողբով եւ հառաչանօք զքեզ թող տանուն հաւմար՝ կարեկցութեան արժանի ալ են։ Ես ի՞նչպէս անմեղադիր կրնամ ըլլալ,

ի՞նչ արժանի եմ կարեկցութեան որ, այնչափ անչափ անգամներ դժպհի չարութեամբ զքեզ թողուցի, պատուիրաններդ, խրատներդ ու օրինակներդ անարգեցի... Ւ՛ս, ես եմ աւելի՝ քու ծանր ծանր վշտացդ պատճառ, Փրկիչ իմ Յիսուս... Հիմակ ի՞նչ ընեմ, Տէր։ ի՞նչ ձեռքէս կու գայ։ Լամ ողբամ, ցաւիմ զղջամ, խոնարհիմ՝ թողութիւն խընդրեմ...։

Ափսո՜ս. երբեք զքեզ թողած չըլլայի, Աստուած իմ...։ Ա՛լ այսուհետեւ բնաւ ամենեւին զքեզ չթողում քու օգնականութեամդ. ալ քենէ չբաժնուիմ յաւիտեան...։ Դու ես ճանապարհ, ճշմարտութիւն եւ կեանք. քենէ որ զատուիմ, ուր կ'երթամ. դէպ ուղիղ կորստեան խորխորատ, դէպ ի խաւար՝ դէպ ի մահ...։ Ով Յիսուս. տուր ինծի հոգի որ, ասկէ ետեւ սուրբ եւ եռանդուն ամապարանօք աւելի մեղքէ փախչիմ՝ քան թէ թունաշունչ վիշապէ. փախչիմ մեղքի առիթներէ ալ...։ Այս փախուստս քու անուանդ սրբութեանը արժանի եւ փառաւոր փախուստ մը կ'ըլլայ. եւ ես քու այս ընորհացդ յաւիտեանս յաւիտենից շնորհապարտ երախտագէտ ըլլամ...։ Մոռցիր, Տէր, անցածը...։ Բայց, աղէ՛ լքեալդ Յիսուս. իսկ ո՞վ բնաւ զքեզ պիտի պաշտպանէ, եթէ արդէն բռնուելու առենդ քու կարեւոր սիրականներդ քենէ կը հեռանան ու զքեզ լքանեն...։ Սակայն — աւա՜ղ — այս թշնամանքը չբաշ-

րանացդ հետ չվերջացաւ։ Քանիներ եւեւէդ գալու իրենք զիրենք նուիրելէն եաքն ալ, քենէ շատ մը ընօրհքներ դտնելէն եւ սիրոյ մանաւանդ նշաններ տեսնելէն եաքն ալ, անարդ կրքէ մը դրդեալ կամ ոչինչ շահու մը կամ մարդկային նկատման մը կամ դղուելի հաճոյքեան մը կամ անոտի ազատութեան մը համար ապերախտութեամբ դքեզ կը թողուն. . . ։ Այ որ, ինծի պէս, այս ապաշնորհ հոգւոց մէջ կը գտնուի, հետս թէ լայ թէ ըսէ. Ո՛ սիրելիդ իմ Յիսուս. թողուքիւն ընօրհէ, ալ զքեզ չեմ թողուր. աւելի կ'ընտրեմ կեանքս կորանցնել, եւ հազար անգամ, քան թէ ընօրհդդ կորանցնել, Աստուած իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ. . . ։

Բ. Խմաստութիւն աստուածային, քու մանաւանդ կարգադրութիւնդ էր ան՝ որ չարչարանացդ ընկէր չունեցար։ Ծննդեանդ ժամանակ հովիւք զեզի ընկեր եղան. հարսանեաց, այլակերպութեանդ, քարոզութեանդ, հրաշագործութեանցդ ու ընթրեացդ առեն երբեմն առաքեալներդ երբեմն աշակերտներդ հետդ ընկեր ունեցար։ Բայց չարչարանաց աշխարհք փրկելու մէջ ուզեցիր որ դուն մինակ ըլլաս։ Մինակ՝ հոգւով տառապեցար, երբ որ ամենուն համար աղօթեցիր եւ արիւն քրտնեցար. հիմակ ալ որ ամենուն համար մարմնով չարչարուելու կ'երթաս, կ'ուզես որ մինակ ըլլաս։ Փրկութեան գործն որ ամենէն մեծ գործն է դուր Աստուածոյ իմաստութիւնը կարենայ ընել, զեզի միայն

կը վերաբերի եւ ոչ ուրիշի։ Ամէն մարդ փրկուելու կարօտ է. դու միայն փրկելու կարող։ =

Այո, սիրելի Յիսուս, դուն առանձին կրցար եւ ուզեցիր իմ Փրկիչս ըլլալ. դու միայն՝ բովանդակ իմ սիրոյս մէկիկ սիրականն ըլլալու ես. . . ։ Մինակ դուն ինծի համար չարչարուեցար, եւ ուրիշ ոչ ոք հետդ չարչարուեցաւ ինծի համար. չես արժանի որ մինակ՝ ինէ սիրուիս, եւ սէրս ուրիշներու չբաժնուի. . . ։ Այո, սիրելագոյն Փրկիչ. հազարաւոր սրտեր ալ ունենայիր, ամէնն ալ քեզի միայն զոհելու եւ նուիրելու էի. վասնզի դու միայն արարիչս, դու միայն Փրկիչս ես. քեզի միայն պարտական եմ եւ պիտի ըլլամ յաւիտեան՝ բոլոր իմ գոյութիւնս ու փրկութիւնս. . . ։ Ի վերայ այսր ամենայնի — վայ ինձ, ապաշնորհ արարածոյս — մէկ հատիկ սիրտ ունիմ, եւ այն՝ ամենափոքր, սակայն աս ալ չեմ ամբողջ քեզի տար. . . ։

Կը զղջամ, Տէր, որչափ բոլոր կենացս մէջ բնդունայնութիւնք որ սիրեցի . . . ։ Մի միայն սէր էր զոր քեզի պարտական էի նուիրել, եւ ես չարաչար վատնեցի շռայլութեամբ եւ անիրաւութեամբ . . . ։ Երբ, Յիսուս, երբ պիտի ըլլայ որ սկսիմ մէյմի՛ ըսա պաշտաձի զքեզ սիրել . . . ։ Պարտքս կը ճանչնամ. եւ աս է սրտացաւս որ, սրտիս սէրը մտացս ծանօթութեան համեմատ չէ. . . ։ Այնչափ զրդիռներ ունիմ զքեզ սիրելու, Տէր իմ

Յիսուս, եւ չեմ սիրեր զքեզ. . . : Աղէ, պարզէ սիրտս ամէն ուրիշ յարմանէ որ, աղատ մնայ՝ քու սիրովդ լեցուելու. . . : Տուր որ քու առ քես սէրդ, ինծի օրինակ ըլլայ իմ առ քեզ սիրոյս. այնպէս զքեզ սիրեմ, ինչպէս դու զիս. . . : Օգնէ որ սիրեմ զքեզ յամենայն անձնէ, ի բոլոր սրտէ, ի բովանդակ զօրութենէ եւ ամէն բանէ ի վեր. . . : Օգնէ որ, կարեմ նեռատեմ սրտէս ամենայն ինչ՝ որ կարենայ քու սուրբ սէրդ արգելուլ կամ նուազել. . . : Օգնէ, Տէր, օգնէ. ընդունէ զքեզ սիրելու պաղատանքս որ դուն ինծի կը թելադրես՝ բերանս կը դնես անճառ անբաւ սիրովդ, Աստուած իմ եւ ամենայն ինչ. . . : Մայրիկ Աստուածածին. դու միայն անմեկին ընկեր գտնուեցար մարմնով եւ հոգւով՝ Աստուածորդւոյդ չարչարանացը. խնդրէ աղաչէ որ քանի կենդանի եմ՝ ամէն բանէ զատուիմ ինչ որ ինծի հեշտական կարենայ ըլլալ, բայց քու եւ Յիսուսի սիրէն երբեք չզատուիմ, որպէսզի մահուանս ժամանակ ալ զձեզ ինչ անմեկին տեսնելով, արքայութեան մէջ օրհնեմ Որդւոյդ սէրն ու Մօրդ բարեխօսութիւնը յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

56

ԱՆՆայի պարտաճ ապէն Յիսուսի ՍրտիւլԸ:

Ելած է երբեք, Տէր Աստուած, լսուած է ընաւ վատանուն աւազակ կամ ոճրագործ մ՚որ իշխանութեան ձեռքէն ընկած եւ դահիճներէ այնպէս չարաչար անգթութիւն տեսած ըլլայ, ինչպէս հիմայ դուն, Յիսուս, Հրէից կը կրես: Զքեզ կախարդ ու դիւաց հետ դաշնակից կը համարէին՝ որ եթէ աղէկ չպահպանուիս, կրնաս ճողոպրիլ. ուստի ապահովութեան համար չուաններով շղթայներով ամէն կողմդ կրկին կրկին կապեցին կաշկանդեցին: Դու մէջերնին հեղուկ գառնուկ մը, իրենք իրրեւ կատաղի շուներ, մոլեգին գուլբ, յափշտակող առիւծուներ, գիշատիչ վայրագ գազանք վրադ թափեցան: Ո՛վ կրնայ քու առաքինութիւնըդ ու իրենց մոլեգնութիւնը պատմել: Ի՛նչ էին առելութեամբ ու սրտմտութեամբ քեզի եւ վարդապետութեանդ դէմ որ իրենց վատթար վարուցը յանդիմանութիւն էր, եւ հրաշքներուդ դէմ որ անապաշտութիւն կը կարծէին: Որչափ կատղած էին, այնչափ պնդագոյն զքեզ կը կապէին եւ անողորմագոյն կը չարչարէին: Մէկ կողմանէ գլխաւոր դրդեն ու պատուէրները, մէկայ դիւց սատանայներուն գրգռելն որ աշխարհք փրկելու

եկած Մեսիա ըլլալէդ կը վախնային, զիրենք բոլորովին կրակ ու բոց կ'ընէր։ Ամէնքը բոլորտիքդ առեր, գիտցածնուն պէս՝ կըսցածնուն չափ այնպէս զքեզ կը լկէին որ, հազիւ շունչ կրնային առնուլ։ Կշտացար, Տէր Յիսուս, կշտացար նախատանօք։ Քարոզութեանդ երեք տարին, նախատանօք կերակրեցար, հալածուեցար, զրպարտեցար, աղարտեցար. սակայն չարչարանացդ ժամանակ պարտէզը բռնուելէդ սկսեալ, այնչափ առատապէս անարգեցար որ, նախատանօք չէ թէ կերակրեցար՝ այլ խակապէս կշտացար։ =

Ո՛վ ամենակարող զօրութիւն, ով սրբութիւն սրբոց, Յիսուս. ի՞նչպէս ագ անօրինաց մէջ ես կեցեր, որպէս թէ ա՛մէն մարդկան անօրինագոյնն ըլլայիր եւ ինքզինքդ պաշտպանելու անկարող։ Զօրեքդիդ կայներ կը նայիս թէ ծանօթմը կայ՞ ծանօթներէդ որ հետդ գայ, որ զքեզ մխիթարէ, որ քեզի օգնէ։ Աւա՜զ մարդ չկայ։ Ո՞ւր են հրեշտակներն որ անապատը քեզի ծառայեցին։ Ո՞ւր են առաքեալք։ Ո՞ւր է ժողովուրդն որ զքեզ մարգարէ կը բռնէին։ Ո՞ւր է ամենասուրբ մայրդ Մարիամ։ ։ ։ Վա՜հ, խեղճ Յիսուս. մէկը չկայ որ քեզի համար խօսք մ'ըսէ, շարժում մ'ընէ ։ ։ ։ Ո՜հ, ցանկալիդ Փրկիչ. դու ինքզինին այսպէս ուզեցիր, եւ ուզեցիր՝ ուրիշ բանի համար չէ, եթէ ոչ՝ առ իս սիրոյդ համար։ Սաղդ է եւ ամենատաղդ. եւ ադ հերիք չէ՞ բոլոր իմ գութս շարժելու ։ ։ ։

Բաւ՜ր. ո՛րչափ հնորհապարտ եմ անզուգական սիրոյդ, Յիսուս ։ ։ ։ Ադ քեզի եղած թշնամանաց ես էի արժանի, ես անօրէնն մեղաւորս. իմ մեծամեծ յանցանացս պատիժն էր, որովք զաստուածպային Մեծվայելչութիւնը թշնամեցի... ։ Ի՞նչպէս արդարդ եւ անարատ՝ վրադ կ'աւանուս այն պատուհասն որ անօրինիս եւ յանցաւորիս կը վայլէ ։ ։ ։ Սիրելի Փրկիչ, գիտեմ, աս քու սիրոյդ բանն է։ Բայց ի՞նչպէս կրցար քու աղնիւ սերդ կապել այսպիսի ապերախտ եւ ապստամբ հոգւոյս՝ որ այնչափ առեն չդադրեցայ զքեզ դառնացնելէ ։ ։ ։ Աղէ, Տէր. գոնէ այսուհետեւ ալ զքեզ չվշտացնեմ ։ ։ ։ Գէթ սիրեմ զքեզ ինչպէս պէտք եմ ։ ։ ։ Գէթ կարելիոյ չափ ընդհակառակ ըլլամ քեզի ինչպէս որ պարտական եմ ։ ։ ։ Գոնէ ցաւիմ քու այնչափ քաղցրութեան ու հեզութեանդ դիմաց՝ իմ չարութեանս ու ապերախտութեանս ։ ։ ։ Մխիթարէ փափաքս, Աստուած իմ. քու հզօր օգնականութեամբդ ։ ։ ։ Կրնա՞ս աղաչանքս մերժել՝ այնչափ բաներ ինծի համար քաշելէդ ետեւ ։ ։ ։ Վշտաց եւ անարգանաց հեղեղին մէջ ընկղմեցար ներքուստ եւ արտաքուստ, որպէսզի այն հեղեղով հոգւոյս աղտն ու գարշութիւնն որ աստուածպային Մեծվայելչութեան զզուանք կը բերէն, լուանաս ու մաքրես ։ ։ ։ Ո՛ Յիսուս, այնչափ դառնութեանց մէջ համակ քաղցրութիւն. աղէ, ադ քու համբերութեանդ ու ապաշխարութեանդ զօրութեամբ որ ինծի

համար յանձն առիր, ընտրէ՛ եա ալ իմ մեղացս վրայ ճշմարիտ զղջմամբ՝ արցունքովս թրջիմ համբոյրն . . . : Աս է որ քու սէրդ ինէ կ'սպասէ, աս է որուն ես կը փափաքիմ. առէմ մեղքը, գանիմ գարշիմ յորմէ եւ իցէ ձախորդութենէ աւելի. ցաւիմ մինչեւ հիմակ ըրածներուս. այսուհետեւ ամենայն զգուշութեամբ եւ աչալրջութեամբ ապրիմ որ, ալ չմեղանչեմ յաւիտեան . . . : Սիրտս առջիդ կը թափեմ, Տէր Յիսուս. փափաքս առջեւդ կը դնեմ. ալ ինծի այժ պիտի տայ որ կատարեմ, եթէ ոչ դուն՝ ամենասուրբ Հոգիդ օգնականութեամբ . . . : Կարելի՞ է, սիրելադոյն Փրկիչ, հնարք է որ մէկը հաւատոյ լուսով ցաւագին չարչարանքդ մտածէ ու՝ մեղացը վրայ չցաւի: Սակայն եւ այնպէս — ո՜հ սոսկում — ես չիս այսչափ անթիւ անհամար անօրէնութիւն եւ ամպարշտութիւն կը գանեմ որոնց վրայ այնպէս պէտք էի ցաւիլ եւ զղջալ որ, սիրտս լանջիցս փրթէր ու՝ աւազ, ցաւ չունիմ՝ զեղջ չունիմ ամենեւին . . . : Ո՜հ, աս՝ անարգութեան եւ դատապարտութեան նշա՞ն մըն է արդեօք . . . : Բայց. սիրելի Յիսուս, դատապարտի՛ պիտի այս հոգիս՝ որու փրկութեանը համար դուն այնպիսի գառնակիւծ չարչարանք յանձն առիր . . . : Աղէ, գառնացուր ինծի իմ յանցաւոր հաճութեանցս ամէն քաղցրութիւնն որ քեզի այնպիսի գառնութիւն պատճառեց . . . : Տուր որ ցաւիմ գառնապէս՝ իմ չարաչար վարուցս . . . : Դու,

երկայնամիտ, հեզ եւ մարդասէր Յիսուս, այդ անարգանաց եւ թշնամանաց ժամանակ մտացդ աչքը կը տեսնէիր որ քու Աստվածութիւնդ ու սրբութիւնդ առ ոտն կը կոխուի. ներքուստ կը ցաւէիր, եւ բոլոր այն նախատինքն ու արհամարհանքը՝ Աստուծոյ սրտմտութեան վրէժ եւ պատուհաս կը նկատէիր, որով աշխարհքիս մեղքերը քու սուրբ եւ անբիծ մարդկութեանդ վրայ կը պատուհասէր. եւ ամէնն ալ յաւիտենական Հօրդ նուիրելով՝ ամէն մարդկան համար թողութիւն կը մաղթէիր, եւ առանձինն ինծի համար այնպէս՝ որպէս թէ ինէ ի գատ մեղաւոր չգտնուէր, եւ ես միայն բոլորի փրկուելու կարօտ . . . : Ո՜ համբերութիւն, խոնարհութիւն եւ սէր, Յիսուս . . . : Օրհնութիւն, փառք եւ երկրպագութիւն այնչափ նուաստութեանց եւ անարգութեանց՝ որոնց ինծի համար համբերեցիր, քաղցր եւ հեզ Գառնդ Աստուծոյ . . . : Կը ցաւիմ որ ես ալ դքեզ կսկծացեցի քանի անգամ որ մեղայ . . . : Կը խոստովանիմ թէ իմ չարութիւնս թշնամացդ չարութենէն շատ աւելի եղաւ . . . : Կը նուիրեմ քեզի քու համբերու թեանդ արդիւնքն որ մեծ եւ շատ մեծ, Մարդոյդ Աստուծոյ արժանի եւ յատուկ համբերութիւն եղաւ. եւ այս քու արդեանցդ համար կ'աղաչեմ, օգնական ձեռնտու եղիր ինծի որ, առիթ պատահած ատեն ես ալ քու սիրոյդ համար քանի մը անախորժ հակառակութեան եւ ձախորդութեան համբերեմ . . . :

Լուսաւորէ վառէ սիրովդ այս իմ սիրտս որ շատ կարծր եւ ստամբակ է . . . : Շնորհէ որ քու չարչարանացդ զօրութեամբ իմ մեղացս արդար հատուցում ընեմ, եւ քեզի հաճոյական առաքինութեանց մէջ քեզի նմանիմ. . . : Եթէ սէրդ ինձի չնորհես, քեզի հաճոյական ամէն բան կ'ընեմ եւ անհաճոյ բան մը չեմ ըներ . . . : Օգնէ, Տէր, որ ամէն բարկութիւն, առնուիլ եւ վրէժխնդրութեան հոգին մեռցնեմ. նեղութիւններս քեզի նուիրեմ, եւ մեղացս ապաշխարութեան տեղ ընդունիմ. . . :

57

ՃԱՄԲԱՆ՝ ՅԻՍՈՒՍԻ ԽԱՉԱՐԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ:

Ա. Ո՛րչափ չաւտալի խաչտառակութիւնք, Տէր, Գեթսեմանի պարտիզէն մինչեւ Երուսաղէմ տարուիդ : Կ'ածապարէր առջեւէն Յուդա երեսուն արծաթին փրցնելու առնչանօք. եաեւէն կու գային ղինուորները. եաքը դուն, երկայնամիտ Յիսուս, ամբիծապարտ գլխակոր, ձեռուընդդ կապած, ուժամաւ եւ շընչասպառ, բոլորտիքդ ու եաեւէդ գլխաւորք եւ սպասաւորք՝ իբրեւ վերջապահ կը զդուշանային: Քաղքին դուռը խառնիճաղանճ ամբոխը կ'սպասէր. մէկը մէկ յանցանք վրադ կը շինէր, մէկալն ուրիշ

յանցանք մը: Դուն ամենայն ինչ կը լսէիր, ամէն դիտց վրադ յարձակած թըշնամանաց կը լսէիր. կը խոնարհէիր, ինքզինքդ մատցուած կորսուած ամանի կամ չնչին մնացուածի մը տեղ կը դնէիր. կ'ընդունէիր այն ամենայն խայտառականքն ու արհամարհանքը՝ իբրեւ մեր մեղաց արժանաւոր պատիժ: Ջահերու եւ լապտերաց բազմութիւնք զդիշերն այնպէս կը լուսաւորէին որ, ամէն մարդ կրնար զքեզ որոշել՝ այնչափ լկանաց նշաւակ: Աղաղակներ կը բարձրանային թէ փառք փառք, աչուընիս լոյս. ծափ ծափի կը զարնէին, կը պարծէին ըրած աւարնուն. խօսքեր կը նետէին, կը ծաղրէին, մնտնանիշ զքեզ կը ցուցնէին որ հասկցնեն թէ վրադ աշխարհի փրկիչ ըսուելու երեւոյթ մը կայ: Դռներն ու պատուհանները հետաքրքիր բազմութեամբ լեցուն, ոչ ոք քեզի կարեկցութեան դիտած աչօք կը նայէր: Քիչ մ'առաջ անհամար հրաշքներ եւ զարմանալի քարոզութիւններ. հիմակ այնպիսի խաղքութեամբ հրապարակներն անցնիլ: Ի՜նչ ամօթ. ի՜նչ խայտառակութիւն: =

Մարդասէր Փրկիչ. այդ ճամբորդութեանդ առեն թշնամեացդ անհամար հարուածները մէյմէկ միջոցներ եղան քեզի մեր յաւիտենական փրկութեան թշնամիներուն ձեռքէն զմեզ ազատելու, զմեզ մոլութեանց եւ կորստեան ճամբէն մեկդի քաշելու, եւ առաքինութեան շիտակ շաւղէն ալքայութիւն տանելու. . . :

Տէր զօրութեանց, տէր կարող եւ հզօր. օրհնութիւն եւ փառք անվախճան՝ ջերմագութ սիրոյդ. . . . : Բայց ի՞նչպէս կրնամ ես արժանապէս դքեզ օրհնել եւ զքէն գոհանալ, ես որ քու մեծափառ մեծութեանդ ոտքը՝ փուտ գաղիր որդ մին եմ. . . . : Ո՛վ փառաց թագաւոր. քու զօրութիւնդ, իմաստութիւնդ ու անճառանչափ բարութիւնդ թող զքեզ գովէ ու փառաւորէ. . . . : Իսկ ես ասոր միայն կը փափաքիմ, Յիսուս, որ քեզի նմանելով եւ հետոդդ հետեւելով զքեզ գովեմ. . . . : Մինչեւ հիմակ ունայնութեան ետեւէն գնացի, եւ անօրէնութեան ճամբուն մէջ բաւական քաջապէս յառաջացայ. իսկ բարեգործութեան մէջ — վա՛յ ինձ — սրչափ տկար ու թոյլ եմ. . . . : Աղէ, Տէր, ապ քու չուաններուդ մէկովը կապէ զիս, եւ հետդ ի վեր քաշէ. . . . : Ուղղէ հաստատէ գնացքս քու սուրբ ծառայութեանդ մէջ այնպէս որ, ոչ մոքով եւ ոչ սրտով շիտակ ճամբէն ալ չշեղիմ երբեք. . . . : Ո՜հ. իմ չար սովորութիւնքս զիս ջլատեցին՝ ուժաթափ թողուցին. քու զթութիւնդ միայն կրնայ նորէն զիս կազդուրել շնորհօք. . . . : Քու տկարութենէդ, Յիսուս, կը յուսամ ինծի կարողութիւն. քու անդրդուելի հաստատութենէդ կ'ըսպասեմ ինծի համբերութեան շնորհք. . . . : Կարող էիր դուն հրաշագործութեամբ ամենազօր զօրութիւնդ ցուցնել, եւ թշնամանաց ժամանակ՝ փառաւոր երեւալ, բայց իմ խեղճ մարդկութեանս դարմանելու համար, խեղճ մարդ մ' ուզեցիր ըլլալ. կարողութիւնդ ի կախ բռնեցիր որ, ես քու անյաղթ համբերութիւնդ ինծի օրինակ առնում. . . . : Ո՛վ ամենայս. ես յիս որ մտնեմ եւ ինքզինքս զննեմ, քեզի արդեօք զիս նման կը գտնեմ թէ Հրէից. . . . : Աւաղ, Տէր. ես վրաս բան մը չեմ տեսներ որ քեզի նմանի. մանաւանդ թէ շատ եւ շատ բան կը գտնեմ որ զիս բոլորովին Հրէից նման կ'ընէն. . . . : Քանի՛ անգամ, իրենց պէս, ես ալ ուրախացայ պարծեցայ զանազանման Աստվածելչութիւնդ վշտացնելուս վրայ. կրցայ խնդալ՝ ուր պէտք էր միայն լայի. . . . : Նթէ իրենք, անգիտութեան հետ չարութիւն ալ խառնած ըլլալնուն, բարկութեանդ արժանի եղան, ի՞նչ ըլլալու է ինծի, որ այնչափ չարասիրտ գտնուեցայ՝ հաւատալով միանգամայն թէ իմ ճշմարիտ երկրպագելի Փրկիչս ես. . . . : Աստուած իմ. դժոխք մ'ինծի քիչ է. կը խոստովանիմ. իմ ապերախտութիւնս արդարապէս պատժելու՝ շատ մը դժոխքներ պատրաստուելու են. . . . : Սակայն ես գթութիւնդ կը խնդրեմ, Աղէ, Տէր. զիս դժոխքի կրակովդ այրելուդ, տուր որ սիրոյդ կրակովն էրիմ. . . . : Անոր համար թոյլ տուիր Հրէից որ քեզի անողորմ ըլլան, որպէսզի դուն ինծի ողորմած ըլլաս: Ա՛ս ողորմութիւնն է որ քենէ կը խնդրեմ. կը յուսամ, կ'սպասեմ սիրոյդ մեծագին շնորհքը. . . . : Ջուտ ողորմութեամբդ զիս սիրեցիր զանարժան ստեղծուածս. զուտ ո-

զորմութեամբդ արժանի ըլլէ զիս որ զքեզ սիրեմ՝ զմիակ արժանիդ ամենայն սիրոյ . . . : Գթած ողորմած Յիսուս. ես ինչ ի՞նչ կրնամ ընել, բայց եթէ զքեզ վշտացնել: Եթէ մէյմը կարող ըլլամ զքեզ սիրել, քեզի՝ քեզի միայն պիտի վայելէ փառքն ու պարծանքը, եւ ես օրհնեմ պիտի յաւիտեան՝ քու սիրալիր ողորմութիւնդ . . . :

Բ. Ի՞նչ փոփոխութիւն, Տէր Յիսուս: Հինգ օր յառաջ ձիւթենւոյ ճիւղերով դիմաւորեցար, թագաւոր Իսրայէլի փառաւորեցար, ոտն ցնծութմ Երուսաղէմ մտար. այսօր լի ամբոխով, կալշտ անարգանօք, ամենէն նզովք ու հայհոյանք լսելով Երուսաղէմ կը մտնես: Բայց ի՞նչ զարմանամ. քու որ կարգագրութիւնդ առանց խորհրդոյ է, խնամատութիւնդ յաւիտենական: Իրաւ է, դուն ինքնին՝ արժանի ես ամենայն փառաց եւ պատուոյ. սակայն սա ալ իրաւ է որ, իբր ընդհանուր մեղաւորի կերպարանք վրադ ես առեր. ուստի մեր հպարտութեան արժանաւոր պատիժը կրել ուզելուդ, ուզեցիր ընդհանուր անարգութեան խայտառակութեանն ալ նշաւակ ըլլալ: =

Ա՛յ, մարդասէր Յիսուս. քանի՛ անգամ որ մարդս կը մեղանչէ, Աստուծոյ սուրբ պատուիրանացը անսաստելով՝ Աստուծոյ պատիւը կը յափշտակէ. իսկ դուն ուզեցիր որ չարչարանօքդ՝ մարդուն Աստուծմէ մեղօք յափշտակած պատիւը նորէն Աստուծոյ դարձնես: Քենէ ուրիշ մը չէր կրնար սա ընել: Աստուած էր որ մարդէ անարգուեցաւ. Աստուած մարդ մը պէտք էր, որ կարենար բան արժանւոյն հատուցում ընել՝ անարգեալ պատուոյն . . . : Սիրով յանձն առիր ամէն կերպ թշնամանօք եւ անարգութեամբ պատիւդ կորնչցնել. բոլոր քաշածներդ խորին խոնարհութեամբ Հօր Աստուծոյ նուիրեցիր իր պատուոյն հատուցում ընելու ամենասուրբ դիտաւորութեամբ . . . : Բաւէ. ի՞նչ պատիւ եղաւ Հօր այնպիսի ալնիւ Անձէդ՝ այնչափ խոնարհութեամբ մեզաւորոյ համար քաշուած այդ անարգանքը: Որչափ փառաւորութեամբ գլուխ ելաւ աշխարհի փրկութեան գործը . . . :

Փրկիչ իմ Յիսուս, որ քաղցր առաքեալդ իմ փրկութիւնս կը յայտնես, ով կայ բովանդակ աշխարհքս որ ինէ աւելի քեզի շնորհապարտ ըլլայ . . . : Ի պատիժ մարդկային հպարտութեան քաշած այնչափ անհնարին թաթաղուն արհամարհանքդ ու անարգանքդ աւելի ինծի քան թէ ուրիշներու համար է. վասնզի ով կայ բովանդակ աշխարհքս՝ որու յանդուգն ամբարտաւանութիւնը կարենայ իմինիս համեմատիլ . . . : Ես ամենէն աւելի քեզի երախտագէտ ըլլալու եմ որ, ինծի համար այդչափ խոնարհեցար . . . : Ի՞նչպէս կրնամ քենէ հաճոյ ըլլալ, քանի որ այս իմ տիրոջ հպարտութիւնս չիս կ'իյէ . . . : Ո՛վ խոնարհ Փրկիչ որ ինծի համար այդ աստիճան նուաստացար. գիտեմ, իրաւամբ՝ քենէ կը պահանջես որ խոնար-

հուԹեանդ նմանիլ սորվիմ։ Աւասիկ ես. պատրաստ եմ. . . ։ Հայր յաւիտենական, Յիսուսի խոնարհուԹեան արդեանցը հասնիր, կը խնդրեմ քենէ խոնարհուԹիւն, որպէսզի միածին Որդւոյդ նման՝ ես ալ իմ կողմանէս կարենամ քեզի հատուցում բնել եւ զքեզ մեծարել. . . ։ ԶՅիսուս Քրիստոս ինծի համար քեզի միջնորդ, բարեխօս եւ փաստաբան կը բռնեմ. . . ։ Իրեն ընդհէ չի զլացուիր. ինք իւր խոնարհուԹեամբը յանչափս զքեզ մեծարած ըլլալով, իւր արդիւնքն ալ անչափ անսահման է. . . ։ Ինք իմ Փրկիչս է, բայց ես ալ խոնարհուԹեամբ իր արդեանցը գործակից ըլլալու եւ յաւիտական փրկուԹիւնս վաստկելու եմ. . . ։ Շնորհէ որ, ինքզինքս խոնարհելով, եւ ինծի հանդիպած խոնարհմունքը, նախատինքն ու նուաստուԹիւնքն ընդունելով, զքեզ փառաւորել սորվիմ. . . ։ Խոնարհ աղախինդ Աստուծոյ, փառաւորեալ Տիրամայր, մատո Աստուածորդւոյդ աղաչանքս, եւ առ ինծի խոնարհուԹիւն՝ հզօր բարեխօսուԹեամբդ. ամէն։

58

ՅԻՍՈՒՍ ԱՆՆայի ԱՂՔԻՆ կը հանուի։

Ա. Ո՛վ անդատապարտ անմեղուԹիւն, ով արդարուԹիւն անստգիտ. ի՜նչ ուրախուԹեամբ ու ցնծուԹեամբ զքեզ կը պատցնեն ամպարիշտք։ Վայրենի գազան մը ձեռք բերած որսորդի մը պէս որ իւր աւարը պանծանօք չորսդի կը պրտրացնէ տեսնողներէ աղնիւ դրուատիք լսելու համար. այնպէս Հրեայք զքեզ բռնելնուն վրայ գեղապանծ ըլլալով, ասդիս անդին կը բերեն կը տանին որ, ամէն մարդ զիրենք դովէ, որպէս Թէ մեծ խարերայէ կամ խռովարարէ մը գՅայրենիքն ազատած ըլլային։ Իրրեւ յետին չարագործ Աննայի դիմացն զքեզ հանեցին, որ զքեզ իրրեւ այնպիսի ընդունեցաւ, եղածը հաւնեցաւ եւ ընդոդներուն ազօտակուԹիւնը գովեց։ Խորամանկ Հերոդեսին չբեզ ամօթ նստած, իրրեւ գատաւոր եւ Աստուծոյ փառացը նախանձաւոր. իսկ գուն կանգուն կեցած, իրրեւ երկնաւոր եւ երկրաւոր Թագաւորի պատուոյն դէմ յանդգնաւոր։ Բաւ՜Թ. ինչպիսի՛ աբանչանօք խոստովանեցան եւ երկիր պագին հրեշտակք՝ երկնաւոր իմաստուԹեանդ անքնին գատաստանացը, երբ տեսան որ այն սրբապիղծ քահանայն գատաւոր է բազմեր ու՝ գուն քահանայդ յաւիտեան ըստ կարգին Մելքիսեդեկի,

յանցաւորի պէս դատուելու ես կայ-
ներ։ =

Ես, ով Տէր, զարմանամ թէ դո-
ղամ։ Դու Որդիդ Աստուծոյ, հիմնակ ըղ-
քեզ մահկանացուի մը դատաստանին ներ-
քեւ կը դնես. բայց գոյ պիտի օր մ'որ
մահկանացուն ալ Աստուծոյդ դատաս-
տանին պիտի ելլէ ... ։ Դուն այս աշխար-
հական առենին առջին խոնարհութեամբ
ու համբերութեամբ կեցեր ես. սակայն
ներքուստ հոգւոյ անխռով խաղաղութիւն
եւ սրտի անխեթ համարձակութիւն մ'ու-
նես. գիտես թէ ինչ ես, թէ անարատ
անպարսաւ ես, եւ ոչ ոք կրնայ վրադ
յանցանք մը յանդիմանել ... ։ Իսկ ես —
վա՛յ ինծի — ի՞նչ պիտի ըլլամ աստուա-
ծային առենիդ առջին. ի՞նչ պատասխան
տամ պիտի, երբ որ ինէ համար պահան-
ջես անաչառ Դատաւորդ ... ։ Ի՞նչ պիտի
ըլլամ ես որ լի եմ պղծութեամբք եւ ա-
նօրէնութեամբք զորոնք չկարենամ պիտի
ծածկել. վասնզի խիղճս հետս է որ զիս
պիտի ամբաստանէ եւ ըմբերանէ ... ։

Ո՛վ Աստուած իմ. հիմնակուընէ այն
առենուան համար դիմութիւնդ կը խրն-
դրեմ ... ։ Կ'աղաչեմ, դատես զիս այնու
սիրով եւ ողորմութեամբ, որով ինքզինքդ
իմ յաւիտենական փրկութեանս համար
ամպարիշտ մարդկան դատաստանին ներ-
քեւ ձգեցիր ... ։ Աղէ, Տէր. դու որ զիս
փրկելու եկար, գթա վրաս՝ մի զիս դա-
տապարտեր ... ։ Օգնէ ինծի հիմայ հնար-
հօքդ որ, դալուս դատաստանին պատաս-

տեմ խիղճս, բարի բարի գործեր ճարեմ,
որոնք միայն կրնան ինծի օգնել բարկու-
թեան օրը ... ։ Խղճի բարի վկայութիւնն
է միայն որ կրնայ սիրտ տալ ինծի՝ աշխարհի
եւ քու դատաստանիդ դիմացը ... ։ Հաս-
տատ միտքս դնեմ որ, խղճի դէմ բան
մը չընեմ ... ։ Ո՜հ. երանի թէ մինչեւ
հիմնակ այսպէս ըրած ըլլայի ... ։ Կը ցաւ-
իմ, Տէր ... ։ Օգնէ որ դէմ այսուհետեւ
ընեմ ... ։

Բ. Կ'ուզէր Աննա քննութիւնդ սկը-
սիլ։ Յանցաւորէդ նախ սկսելու էր որ,
յետոյ կարգը յանցակիցներուդ գար. բայց
վրադ յանցանք դանելէն յուսահատ՝ քըն-
նութիւնն աչկերտներէդ կ'սկսի, որպէսզի
անկէ՝ խարերայ ըլլալդ հետեւցնէ, որ գը-
լուխը մարդիկ կը ժողվէ եւ նոր նոր վար-
դապետութիւններ կը սորվեցնէ։ Գիտէ
թէ աշկերտներէդ մէկն գքեզ մատնեց,
մէկալնէք ամէնքն ալ փախան՝ գքեզ մի-
նակ թողուցին։ Ասով անապարժութեամբ
կ'ուզէր ինքզինք արդարացնել թէ քու
հետեւողներդ ալ ի վախճանի ճանչցան,
իրեն պէս, թէ սոյգ կեղծաւոր խարերայ
մըն ես որ, եւ ոչ մէկը քու կողմդ կը
բռնէ, ամէնքն ալ աշկերտներդ ըլլալնուն
կ'ամչնան։ Ի՜նչ ամօթ եղաւ աս՝ ճշմար-
տութեան վարդապետիդ։ Կրնայիր իմաս-
տութեանդ մէկ ճառագայթովը ամէն
մութ փարատել եւ այն անզգամն ըմբե-
րանել. սակայն յանձն առիր այն ծանր
խայտառակութիւնն ու ինքզինքդ չատա-
գովելու պատասխան մը չտուիր։ =

Օրհնութիւն եւ փառք մեծապանծ առաքինութեանդ, հեզահաւրոյր Փրկիչ . . . : Կը գովեմ կը փառաբանեմ զքեզ. ոսկեայն խոհմութեան ներքեւ սա յանդգնութիւնս կը յանդիմանէ որ, անարժանութեամբ քու գովութիւնդ բերանս առնելու կը համարձակիմ. . . . : Կը խոստովանիմ քու արժանաւորութիւնդ. կը ճանչնամ իմ չարութիւնս. . . . : Ես զիս քեզի ճշմարիտ աշակերտ կը ցուցնեմ. բայց քանի՛ քանի՛ առիթներ եմ տուեր որ, չարաչար վարուքս մեծաշուք անունդ նախատուի եւ հայհոյի: Թշնամեացդ ըսել տուեր եմ թէ շատ բարի մէկը չըլլալու է վարդապետ մ՚որ այսպիսի ժանտ աշակերտ ունի. . . :

Ո՛հ, Տէր Յիսուս. չար ես եմ, ես միայն նենգաւոր եմ. դու բարի ես, դու սուրբ ես, մանաւանդ թէ նոյն ինքն բարութիւն ու սրբութիւն. . . : Շատ անգամ զղջած եմ մեղքերէս՝ որ քեզի թշնամանք են. սակայն հիմայ շատ աւելի կը զղջիմ կը գարշիմ անոր համար մանաւանդ որ, դուն զիս քրիստոնէի եւ աշակերտի անուամբ պատուելէդ ետքը՝ ես զքեզ թշնամանեցի եւ անարգեցի մեղքս . . . : Աղէ, Տէր. չծգե զիս քու սէրդ, ինչպէս որ իմ ապերախտութիւնս զքեզ ձգեց. . . : Շնորհէ որ զքո՛ւթիւնդ միշտ հետս ըլլայ եւ օգնէ ինծի, որպէսզի մնացած կեանքս հաւատարմութեամբ քեզի հետեւիմ. . . : Ջօրացու զիս որ, անդադար կոչմանս համեմատ կատարելութեան դիմելով աւելի մօտանց քեզի հետեւող ըլլամ. . . : Յիշելը միայն, թէ քու աշակերտդ՝ քու մոեբիմդ եմ, խրախուսէ զիս արիութեամբ ամէն կիրք նուաճելու, ամէն փորձութեան յաղթելու, ամէն դժուարութեան դիմանալու. . . . : Տուր, Տէր, որ ինչպէս քու անունդ ինծի պարծանք է, իմ վարքս ալ քեզի փառք ըլլայ. . . . : Կոյս անարատ, կոյս հաւատարիմ. օգնէ ինծի հզօր բարեխօսութեամբդ որ ես ալ միշտ կոչմանս հաւատարիմ ապրիմ, որպէսզի պատրաստանիս օրը առանց ամօթոյ Դատաւորիս դիմացն ելլեմ, եւ քու ոգորմութիւնդ յաւիտեանս օրհնեմ. ամէն:

59

ՅԻՈՒԴԱՅ ԱՊՈՍԿՈՒԼԸ:

Ա. Խմաստութիւն երկնաւոր, ինչպէս հանդուրժեցիր որ, կենարար վարդապետութիւնդ հարցուփորձի նիւթ ըլլայ: Աննայի հարցմունքը ճշմարտութիւնն իմանալու համար չէր, այլ զվարդապետդ դատապարտելու համար: Ի՜նչ վիշտ արդեօք եղաւ սրտիդ որ, փրկարար կենսատու վարդապետութիւնդ՝ քու մահուանդ պատճառ կ՚առնուէր: Դուն, հեզ Յիսուս, քու անձինդ եղած թշնամանաց կը համբերես. բայց չկրցար տանիլ թէ այն վարդապետութիւնն որ յաւիտենական

Հօրդ վարդապետութիւնն էր, պախարակուի։ Սակայն աշակերտացդ վկայութիւնը չվնասեցիր. գոհ ես ոխերիմ թշնամեացդ վկայութեանն ալ։ Վասահ ես որ, ոչ ոք կրնայ ըսածներուդ բիծ մը դնել։ Անմեղութեանդ անընդդիմակաց հաւատիքը՝ նոյն իսկ հակառակորդացդ խոստովանութիւնն է։ Ուստի՝ Նա յայտնապէս խօսեցայ — բոլոր — կրնան լսողները ըսածներուս վկայել։ Ի՞նչ ճշմարիտ, ի՞նչ հեզ, ի՞նչ արդար պատասխան. որ զրպարնդիմը պապանձեցուց։ Սիայն քովը կեցող ցած սպասաւորը ժպրծեցաւ ձեռքն երկնցնել. երեսդ ապտակ մը զարկաւ. յանդուգն լրբութեամբ ըսելով թէ այդպէս պատասխան կու տաս քահանայապետի մը։ =

Ասուած իմ. դատաստանիս օրը իմ վարուցս համարն որ պահանջուի, կարենամ պիտի ես ալ ինծի նպաստաւոր վկայութիւն դանել... Պիտի կարենամ վկայ կոչել՝ չեմ բսեր սատանայներն որ իմ թշնամիքս են, այլ հրեշտակներն ու սուրբերն որ իմ բարեխօսս են... Վա՜յ ինծի. վասնամ՝ ասոնք ինծի դէմ ամբաստան պիտի ելլեն... Ի՞նչ սարսափ պիտի ըլլայ ինծի, երբ որ իմ խաւարային անմթացից գործերս հրա զարկաւ լսուին՝ որ հիմնակ այնչափ խիտ գաղտնութեամբ Ասուծոյ պաշտօնեի մը յայտնելու կը դժուարիմ ու կը կարմրիմ... Դուն, Տէր Յիսուս, քիչ խօսքով պատասխան կրցար տալ վարդապետութեանդ վրայօք,

վասնզի դիտէիր թէ ճշմարիտ է։ Սակայն երբ գայ ժամանակ որ ինծի հարցուի թէ այս քու վարդապետութիւնդ ես ինչպէս խոստովանեցայ՝ եւ ինչպէս պահեցի, ի՞նչ պատասխան ունիմ տալու... Կը հաւատամ թէ շիտակ է վարդապետութիւնդ. բայց՝ եթէ խղճովս խօսիմ, կը տեսնեմ որ այնպէս կը վարուիմ՝ որպէս թէ սուտ բլլար. վարքս՝ վարդապետութեանդ հակառակ կ'ելլէ։ Աւա՜ղ. հաւատքս զիս պիտի ամչցուցանէ ու դատապարտէ...։

Ո՜հ, Փրկիչ իմ Յիսուս. ես իմ ապիրատութիւնս պաշտպանելու ամենեւին պատճառ չունիմ։ Ինծի ուրիշ բան չի մնար, բայց եթէ չարչարանացդ արդեանցը համար ողորմութեանդ դիմել, գթութիւնդ հայցել... Հայր յաւիտենական. գթա, շնորհէ մեզքերս ի շնորհս այն ցաւոց ու վշտաց՝ որոնց սիրելի Որդիդ ինծի համար համբերեց... Բարի Յիսուս. դուն իմ տեղս պատասխանէ. դու հատո ընդ իմ... Դու միայն, որ իմ Փրկիչ ես, կրնաս զիս փրկել... Դու, Տէր, գաղտնի բան մը չըսիր որ յայտնի եղած աուն քեզի փառք չբլլար. ինծի ալ սորվեցուր որ, ծածուկ բան մը չընեմ՝ որ յայտնուած ինծի ամօթ բլլայ... Շնորհէ, անյիշաչար Փրկիչ, մինչեւ հիմակ եղածներդ։ Կը գանիմ կը դղրդիմ ամենէն ալ։ Կը ցաւիմ կը դղջամ ի բոլոր սրտէ... Մոռցիր, Տէր. դարձու մեղքերէս բարկութեան երեսդ. սակայն մի դարձներ ինէ գթութեան երեսդ որ ինծի համար

ապտակեցաւ . . . : Ապտակեցա՛ — երե՞ք . . . : Թոդլ տուր, Յիսուս, Թոդլ տուր՝ նայիմ. ադ այն դէմքն է որուն ցանկացան նահապետք. այն երե՞ան է որ շքեղութեան ու վայելչութեանը նշոդիւք սրտերը կը յափշտակէր . . . : Վա՜խ. Ի՜նչպէս կապուտցեր սեւցեր է զարնուածքէն. ի՜նչպէս աղբայներդ խախտեր, ընտերքդ ուռեր են: Ո՜հ. բերնէդ, քթէդ, աչուըներէդ արիւն ապաժոյժ կը պարպուի . . . : Սոսկացան, կարծեմ, երկինք. սարսափեցան հրեշտակք եւ աչուըներն կափուցին այնպիսի նախատակած անագորոյն տեսարանին որ անօրէնութեան լիրը պաշտօնեայն՝ Մեծվայելչութեան Աստուածդդ բռնելու ժպրհեցաւ . . . : Հապա իմ ի՞նչ սիրա է՝ սիրաս, եթէ կարենայ անտարբեր անկարեկիր կենալ նայիլ այնպէս չարաչար զարնուած այդ մեծարոյ երեսիդ . . . : Բայց ինչո՞ւ թողուցիր, Տէր, որ այն անպարիշտ ձեռքէն դեղեցիկ դէմքդ ապականի: Ո՜հ. վասն զի մեր հոգիքը մեղօք եղծած ապականած էին: Ինչպէս որ մահուամբդ մեր մահը լուծիր մեռուցիր, այսպէս վիրաւորդ ալ մեր զաղիր ապեզութիւնը վերուցիր . . . : Ո՜վ մեծի սիրոյդ, Յիսուս . . . : Ի՞նչ զարմանամ, Փրկիչ իմ Յիսուս, թէ ինչպէս երկինք շանթեր չարձակեցին, գետինք չբացուեցան, որպէսզի կլլեն այն անօրէնն որ յագդնեցաւ ապտակովը դէմդ թքրտնամանել ու վշտացնել: Աւելի անոր զարմանալու չե՞մ թէ ինչպէս երկինք դիս կայծակնահար չսատակեցին, գետինք

ողջ ողջ չկլլեցին զիս որ այնչափ անգամներ իշխեցի մեղօքս դքեզ վշտացնել. եւ նորոգել բովանդակ չարչարանքդ ամէն անգամուն որ մեղայ . . . : Ո՞վ կայ ինէ աւելի յանդուգն կամ ինէ աւելի լիրը որ կարող եղայ դքեզ վշտացնելու, ուր մեծամեծ պատասխանատուներ ունէի ըզքեզ սիրելու . . . : Աղէ. տուր սրտիս՝ ճշմարիտ ապաշխարութիւն, հոգւոյս՝ զեղջ, աչացս արտասուաց աղբերդ որ, հոգիս անդադար մաքրելով չարչարանացդ գործակից ըլլամ . . . : Երբ որ բրածիս վրայ ցաւիլս եւ չընելու զգուշանալս պակսի, ապաշխարութիւնս պարապ է, ճշմարիտ ապաշխարութիւն չէ . . . : Յանկարծ, Տէր, կարենայի՞ մէյ մ՚ապահով բլլալ որ, ալ զքեզ պիտի չվշտացնեմ . . . : Տուր ինծի, Տէր Յիսուս, մեղաց դէմ մշանջենաւոր ատելութիւն, դղուանք ու սոսկում մ՚որ, ամէն գեշութենէ աւելի մեզանչելէ խորշիմ, եւ ամենեւին աղէկութեան մը համար մեղանչել չառնեմ յանձն . . . : Շնորհէ, Տէր, որ քանի կեանքս տեւէ, մեղանչած բլլալուս վրայ ցաւս ալ տեւական բլլայ . . . : Օգնէ, Տէր, եւ յուսամ թէ կ՚բլլայ չարչարանացդ արդեամբդը, օգնութիւն իմ, յոյս իմ, փրկութիւն իմ Յիսուս . . . :

Բ. Ամենակալ ահաւոր Տէր, ո՞վ է Օձելոյդ ձեռք վերցնողը, ապտակ զարնողը: Սաստին մարդ մը, անարգ ցած ծառայ մը: Իսկ ապտակն առնողը: Դուն, Աստուած ամենազօր՝ որու առջին կը սարսին մեծարանօք՝ հաստատութեան սիւներ

բը, կը խոնարհին գոզութեամբ՝ տիեզերաց իշխեցողը։ Ո՞ր խելք կրնայ բնաւ ատոր հասու ըլլալ։ Արարիչդ Աստուած որ զմարդ ի չգոյէ գոյացուցիր, ապտակ ընդունիս այն ձեռուընեռէ զոր դուն ձեռագործ ստեղծեցիր եւ անբաւ խնամատարութեամբ ու բարութեամբդ կազմեցիր։ Ւ՛նչ ալ գառն ցաւագին ապտակ, որ կարծես թէ երկաթի գաւազանի հարուածի պէս բոլոր ուժով զարնուեցաւ։ Ան ալ՝ հեզ եւ արդար պատասխանի մը համար եւ այնպիսի ծանր եւ այնչափ խուռն բազմութեան առջեւ։ Մէկն ալ չկայ որ ելլէ զ իրեն սպասաւորը կշտամբէ։ Ո՛չ որ կարեկից կ՛ըլլայ անմեղ Փրկչիդ. ամէնքը կը խնդան։ Անարժան քահանայապետը ժպիրճ ծառային յանդգնութիւնը յանդիմանելու տեղ՝ կը գովէ կամ հաւնելու նշաններ կու տայ։ Կրնա՞յ ըլլալ թշնամանք որ ասոր հաւմնատի։ =

Խակ դու, երկայնամիտ Տէր, աւելի խոնարհութիւն կ՛ուզես ընել՝ քան թէ արդարութիւն բանեցնել. աւելի համբերութիւնդ ցուցնել քան թէ զօրութիւնդ. աւելի ան կը հոգաս որ ինծի օրինակդ սորվեցնես, քան թէ այն անզգամը պատժես։ Ո՛վ Տէր Յիսուս. ես օրինակէդ ինչ օգուտ եմ քաղեր։ Մարդկան ինծի ըրած կամ ըսած բոլոր կոպիտ վարմունքը կամ զրուցուածքը կրնա՞ն երբեք համեմատիլ քու առած ապտակիդ։ Ինչե՞ն է որ չնչին նախատինք մ՛ալ, թեթեւ խոնարհմունք մ՛ալ տանելու չեմ

համբերութիւն չունիմ. այնպէս դիւրաւ կ՛առնուիմ, կը զայրանամ, կը բորբոքիմ դէս վշտացնողին։ Ըսել է թէ վատ աշակերտ եմ, քեզի նմանելէ շատ հեռու եմ, անարժան եմ եկեղեցւոյդ ծոցը՝ առաքինութեան դպրոցը գտնուելու։ Աղէ, դուն օգնէ, սիրելագոյն Փրկիչ. հազորդէ ինծի ալ ատ խոնարհ ու հեզ համբերութեանդ հոգին։ Զսպէ բարկութիւնս, խոնարհեցուր հպարտութիւնս, որպէսզի առիթն որ գայ՝ վրէժ չխնդրեմ, որուընջ չընեմ. քու սիրոյդ համար ամէն բան սիրով տանիմ եւ համբերութիւնը՝ աշխարհի բոլոր գանձէն մեծարգի բանեմ։ Լուսաւորէ դէս որ ճանչնամ թէ չկայ չարիք մը, որուն մեզքս արժանի եղած չըլլամ։ Այս լոյսն որ ինծի շնորհես, յօժարամիտ ու պատրաստ կ՛ըլլամ ամէն բանի համբերելու. մանաւանդ երբ որ մտածեմ թէ ես ինչ որ քաշեմ, քու ինծի համար քաշածիդ նայելով, ոչինչ է։

60

Յիսուս ապրեցուցին պատահման կո-պայ։

Ա. Յիսուս վարդապետ, քու Թէ լսելդ Թէ խօսիլդ՝ համար է մեղի որ, չբնաղ առաքինութեանցդ նմանինք։ Ձես խօսիր նէ՝ դառնուկի պէս կը լռես. կը խօսիս նէ՝ իբրեւ հովիւ կը խրատաս։ Խոնարհ համբերութիւնդ յուշիր՝ ապաակին լռելով, հեզ հանդարտութիւնդ կը յայտնես՝ այն սրբապիղծ անզգամին պատասխան տալով Թէ Դէշ խօսեցայ նէ, վկայէ. իսկ եթէ աղէկ խօսեցայ, ինչու՞ ինծի կը զարնես։ Ասով՝ ուղեցիր որ զգաստանայ եւ դարձի գայ. եւ միանգամայն խնացուի Թէ քահանայապետին յարգութեանը դէմ չպակսեցայ՝ Թէպէտեւ քահանայապետի միայն անունն ունէր. եւ ամէն մարդ սորվի Թէ հանդարտութեամբ պատասխան տալը՝ չարաբարին բարիք ընել, եւ կատարեալ առաքինութիւն է։ Ինչ որ խօսքով սորվեցուցեր էիր Թէ մէկ ծննդը պարնաղին միւսն ալ դարձնելու է, գործով մէկնեցիր Թէ այս վարդապետութիւնը նիւթապէս առնուելու չէ. ճշմարիտ համբերութիւնը՝ երեսը չէ, սիրտն է։ Ի՞նչ օգուտ է միւս երեսն ալ հակառակորդին դարձնել, իսկ սրտով զայրանալ կամ մնքով մնապարծիլ. հակառակութիւնը պէտք է խզդել,

եւ ուրիշ անիրաւութեանց ալ համբերելու պատրաստ ըլլալ, եւ պատշաճ տեղ՝ խրատելու պարտքն ալ զանց չընել։ =

Ո՛վ իմ սիրտս. չես յափշտակիր գորովանօք՝ փրկչիդ ջերմագութ սիրովը . . . ։ Տես, ինչ խանգակաթ երես է որ այն խիստ ապտակին հարուածը կ՚ընդունի. բայց միանգամայն ինչ կարծր երես է որ հարուածն առնելուն պէս՝ կայծքարի նման կրակներ կը հանէ՝ չէ Թէ բարկութեան կամ առելութեան, այլ սիրելութեան ու քաղցրութեան . . . ։ Ո՛վ աստուածեղէն շրթունք որ լռէք ալ նէ, խօսիք ալ նէ, շնորհք կը կաթեցնէք . . . ։

Աստուած զգրութեանց, Հայր յաւիտենական, նեղութեան ժամանակ պաշտպան եւ օգնական. նայէ միածին Որդւոյդ ապտակակոծ երեսը։ Հայր, ասկէ առելի քու նայուածքիդ արժանի ինչ կրնամ քեզի ընծայել։ Աղէ, այն սիրոյն համար որով իր գթութիւնը արժանի է սիրուելու, ողբովդ ինծի եւ շնորհէ այս շնորհքն որ լռեցուս աղէկ բանեցնեմ . . . ։ Եւ քիչ մ՚որ մէկէ մը նեղուիմ, իսկոյն կը տաքնամ կը բորբոքիմ. երբեմն ալ այնպիսի լռութիւն մը կը բռնեմ որ խօսելէ դժնդակագոյն է . . . ։ Ո՛ Աստուած իմ. իմ խօսելս ալ լռելս ալ՝ միաւսակար ու դէշ է . . . ։ Դու օգնէ, Տէր, որ երկուքն ալ Յիսուսի Քրիստոսի օրինակին նման՝ առաքինի ըլլայ. խօսելս՝ չափով ըլլայ եւ ճշմարտութեան համար. լռելս՝ համբերութեամբ ըլլայ եւ խոնարհութեան համար

. . . : Որովհետեւ լեզուն սրտին կը նայի, նախ խոնարհ ըլէ, Տէր, սիրտս՝ որպէսզի առքին քսա պատշաճի խօսիմ կամ լռեմ . . . : Տէր իմ Յիսուս. դուն հանդարտ ու օգտակար խրատով ապտակատուն յանդիմանեցիր, եւ սիրտդ պատրաստ էր ծանրագոյն եւս թշնամանաց համբերելու. ուրիշ շատ մը հարուածոց չէ թէ երեսդ միայն, այլ բովանդակ իսկ մարմինդ ընծայեցիր որ ուզածնուն պէս ծեծէն ծակծկէն . . . : Ո՜հ, կարենայի՛ մէյմը ներսդ տեսնել, սիրելագոյն Փրկիչ : Ի՞նչ սէր, ի՞նչ գութ ղգացիր՝ ապտակատուիդ. ի՞նչ սէր մեզի՝ որոնց համար ամէն գառն տանջանք կը կրեիր եւ կը փափաքէիր կրել . . . : Բաւէ, քանի՛ երանելի եւ երջանիկ է այն սիրտն որ՝ քեզի նման՝ թշնամանք մ'ընդունելէն ետեւ, պատրաստ է ուրիշ մ'ալ ընդունելու, եւ գարձեալ ընդունելու, որպէսզի ինքզինքը մաշացնէ ու խոնարհեցնէ . . . : Իս — ափսո՜ս — ո՛րչափ հեռու եմ հոս քեզի նմանելէ, ցանկալիդ Յիսուս . . . : Երկու երեք կծու խօսքի համբերելու չափ քաջութիւն չունիմ, ի՞նչ կրնամ ինձ սպասել՝ եթէ գործով մը ուրիշէ վշտանամ . . . : Իմ բարեյոյս նահանձաւոր մէկը պակասութիւնս ուղղելու համար ինծի իրաւացի յանդիմանութիւն մ'որ տայ, ընդունիլ չեմ կրնար, մանաւանդ թէ հակառակութիւնն ալ կ'ղգամ անոր՝ որ սէր պարտական էի նէ. ինչպէս կրնամ վստահիլ որ, ատոդ անիրաւութեան պիտի համբերեմ . . . : Ո՜հ, ասկէ

յանցաւոր, ասկէ գայթակղական անհամբերութիւնն կրնայ արդեօք գտնուիլ . . . : Հպարտութիւնս է որ ամէն թեթեւ բան ինծի անիրաւութիւն կ'երեւցնէ. չեմ մտածեր թէ իմ մեղացս համար շատ աւելի ծանր եւ մեծամեծ չարեաց եմ արժանի . . . : Շնորհէ, Տէր, շնորհէ որ խոնարհ ըլլամ, որպէսզի համբերող ալ ըլլամ . . . : Աղէ, ապաւորէ միտքս ու սիրտս ճշմարիտ համբերութեան պատուիրաններդ որ, ատենին կարող ըլլամ գործով պահել . . . : Կը փափաքիմ, երկանայմիա Յիսուս, եւ շատ կը փափաքիմ որ քեզի նմանիմ, եւ ասոր համար օգնութիւնդ կը խնդրեմ եռանդագին . . . : Ո՞վ է որ ինծի ասոր փափաքել կու տայ, յուսալ ու խնդրել կու տայ, եթէ ոչ դուն, Աստուած իմ, բարութիւն անքաւ : Քենէ ի զատ, ո՞վ կրնայ աղաչանքս ալ ընդունիլ եւ փափաքս մխիթարել . . . : Քու պարգեւդ է աստւածինութեան փափաքիլը. քու պարգեւդ, չէ թէ իմ քաջութիւնս պիտի ըլլայ՝ ստանալն ալ . . . :

Բ. Տէր Յիսուս. բոլոր չարչարանացդ ժամանակ, ամէն տեսակ մարդէ, ամէն տեսակ անարգանք ու վիշտ քաշեցիր : Բայց միշտ հեզ գառնուկի մը պէս բերանդ բնաւ չբացիր ոչ գքեզ պաշտպանելու, ոչ գանգատելու եւ ոչ մէկու մը ըսելու թէ ինչո՞ւ ինծի կը նեղես : Հիմակ ինչո՞ւն ապտակատուին կը գանգտիս թէ ինչո՞ւ ինծի կը զարնես : Անգգամը այն Մաղքսան էր՝ որուն պարտեզը մարմնաւոր

բժշկութիւն շնորհած առենդ հոգեւոր առողջութիւն ալ պարգեւած էիր, չէ թէ միայն կարուած ականջն բանեցնելով, այլ եւ հոգին լուսաւորելով ու մեղացը թողութիւն տալով։ Ա՛ս երախտամուռաց ապտակն էր որ գլուխդ դառնապէս եւ ցաւագին վշտացուց։ Ի վերայ այսը ամենայնի արչաւի ալ հեզութեամբ եւ քաղցրութեամբ համբերեցիր։ =

Ինծի ալ, Աստուած իմ, ինչ մարմնաւոր ու հոգեւոր բարիք չըրիր. եւ ես փոխարէն ինչ ապերախտութիւն չըրի...։ Միայն այն մեծ երախտիքդ որ մտածեմ, որով դիմութիւնդ այնչափ անգամներ մեղքերս շնորհեց խոստովանութեամբս, իսկ ես այնչափ անգամներ նորէն դքեզ վշտացուցի, կարծեմ ամէն անգամ խոստովանելէս ետեւ մեղանչելուս՝ արգարութեամբ ինծի ալ ըսիր թէ Ապերախտ արարած, ինչո՞ւ ինծի կը գայնես...։ Ափսո՜ս որ դեռ հիմակ ալ նոյնն եմ ինչ որ յառաջ էի։ Աւա՜ղ. վաբքս ուրիշ բան չէ բայց եթէ անընդհատ շարք մի՝ մեղանչելու եւ խոստովանելու, խոստովանելու եւ մեղանչելու...։ Կը խոստովանիմ, եւ չեմ դիս ուղղեր. ուղղութեան միջոցներ բանեցնելու առէ՝ չարաչար սովորութիւններս յառաջ կը քշեմ գազջ պազ եւ անդգայ վարուքս...։ Ինչպիսի են խոստովանանքներս, Տէր։ Ինչպէս է քննութիւնս, ծուլչափ ցաւս, ինչպէս առաջադրութիւնս. ինչպիսի է բացատրութիւնս...։

Ո՛հ, Աստուած իմ. երբ պիտի վերջը

գայ չարութեանս ու ապերախտութեանս...։ Աղէ, Տէր, մի թողուր որ, մեղքերս հաստատէ ու աւելցնէ այն խորհուրդն որ մեղքերը ջնջելու եւ ուղղելու համար ահմանեցիր...։ Որո՞ւն դիմեմ, Տէր, եթէ ոչ քեզի որ ապաշխող ես մեծամեծ եւ անհաս աբանչելեաց...։ Կը խոստովանիմ, արժանի եմ որ պատժես զիս արդարութեամբդ. սակայն ողորմութիւնդ կը խընդրեմ...։ Խարկութեանդ եմ արժանի, բայց գթութիւնդ կը մաղթեմ...։ Այն քաղցրութեան կը դիմեմ, որ քու անսահման եւ անխաղճան բարութենէդ կը բխէ...։ Աղէ, Տէր. քու ամենաառաքը շնորհդ դայ զիս այնպէս զօրացնէ որ, այլ դքեզ երբեք չվշտացնեմ. այլ մնանաւանդ սիրեմ դքեզ ամէն բանէ ի վեր, երախտագէտ՝ շնորհակալ ըլլամ բոլոր բարեացդ, բայց մնանաւորապէս խոստովանութեան շնորհացդ...։ Ամենօրհնեալ Աստուածամայր Մարիամ. նայէ Աստուածորդւոյդ ապտակած երեսը, եւ երեսդ մի դարձներ ինէ՝ ինչպէս որ արժանի եմ իմ մեղացս պատճառաւ։ Այն ցաւոյդ համար որով արիւդ ապտակէն վիրաւորեցաւ, ցաւէ իմ խեղճութեանս։ Լաւ եմ, Մայր, եւ եմ այն անզգամ ապերախտն որ ամէնմէկ մեղանչելուս՝ զԱստուածորդիդ ապտակեցի։ Մէջնորդ եղիր Յիսուսիդ անյիշաչար գթութեամբդ. առ ինծի շնորհք որ չդադրիմ երբեք անցածին ցաւելէ, որպէսզի ալ այսուհետեւ յաւիտեան չմեղանչեմ, եւ արժանի ըլլամ օր մը Փրկչիս

երեսը զուարթադէմ տեսնելու արքայութեան մէջ. եւ քու հզօր միջնորդութիւնդ օրհնելու յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

61

ՅԻՍՈՒՍ ԿԱՅԻՓԱՅԻ ԱՐՔԱՆ Կ'ԵԼԼԷ։

Երկայնամիտ Յիսուս. անարգանաց ու անիրաւութեանց դիմաց՝ քու աննկուն համբերութիւնդ թշնամիներդ աւելի եւս կը կատղեցնէր. չարաչար կերպ չմնաց որ չբանեցնեն վրէժխնդիր առնելու համար։ Բայց իրենց անգթութիւնը՝ քու քաղցրութիւնդ ու հեզութիւնդ եւս պայծառագոյնս կը փայլեցնէր։ Աննա գառապարտելու բան մը վրադ գտնել չկրցաւ. ուստի զքեզ կապուած Կայիափայի զաւրեց, յուսալով թէ ան՝ իր խորամանկ նենգաւոր վարպետութեամբը կրնայ զքեզ գառապարտելու նիւթ եւ կերպ ճարել. ան՝ որ արդէն խորհուրդ էր տուեր թէ լաւ է որ ժողովրդեան համար մարդ մը մեռնի, որպեսզի հասկցուի աշխարհքիս Փրկիչն ըլլալդ, այսինքն ճշմարիտ մարդ եւ ճշմարիտ Աստուած ըլլալդ մեզի համար հաստուցում ընելու եւ մահուամբդ զմեզ յաւիտենական մահուընէ՝ որուն մեզք գառապարտուած էինք, ազատելու եկած

ըլլալդ ճանչցուի։ Դուն գառապատանի չէլար, նախանձ՝ հպարտութիւն եւ կեղծաւորութիւն յառաջագոյն խորհրդի կանչուած էին։ Կայիափա սրահը նստած, վարդապետք եւ երեւելիք բոլորտիքն առած, հալիւ թէ զքեզ առջեւնին տեսան, իսկոյն գառապարտութեանդ ճարը նայեցան։ Արեանդ ծարաւի են. բայց հերիք չեն համարիր որ մեռնիս, կ'ուզեն որ յանցաւոր եւ մահուան արժանի մեռնիս։ Իրենց նախանձը մահուանդ կը փափաքէր, հպարտութիւնը կը ջանար արդարութեան վերարկուաւ ծածկուիլ, կեղծաւորութիւնը վարպետութեամբ կը ճգնէր բարի երեւալ։ Գառապատանական առեան ձեւացուցին։ Վկայներ պէտք էր, ուստ ալ ըլլան։ Հոգերնին չէ, բաւական որ ճշմարտութեան երեսյթ ունենան. վճիռն անիրաւ ալ ըլլայ՝ փոյթերնին չէ, հերիք է որ արդար երեւայ։ =

Կը հաւատամ, Տէր Յիսուս Քրիստոս, կը հաւատամ բոլորով սրտիս թէ ճշմարտապէս Աստուած եւ մարդ ես. կը հաւատամ այնպիսի հաստատութեամբ որ, այս ճշմարտութեանս անսխալութեանը վրայ պատրաստ եմ արիւնս ալ կեանքս ալ տալու քու օգնականութեամբդ...։ Եթէ քան արժանւոյն հաւատալուս մէջ պակասութիւն մը կայ, կը նուիրեմ քեզի այնչափ հազարաւոր վկայից եռանդուն հաւատքն որ անուանդ փառացը համար մահ յանձն առնելով զքեզ փառաւորեցին...։ Այնպէս հաւա-

տալով, կ'օրհնեմ չարչարանքդ, կ'երկրպագեմ եւ կը գոհանամ սիրոյդ, Փրկիչ իմ. . . : Տուր, կ'աղաչեմ, չնորհքդ սր, քեզի նմանելով՝ հաւատքս գործ ընեմ, եւ իմ չանքովս ալ գործակից ըլլամ փրկութեանս որ դուն այնչափ վշտօք ինծի պատրաստեցիր . . . : Ընդադար արծարծեմ հաւատքս թէ Մարդդ Աստուած ինծի համար չանձն առիր կապուիլ, անարգուիլ ու մահուան դատապարտուիլ. որպէսզի քանի հաւատքս զօրանայ, զօրանայ յոյսս ալ սէրս ալ եւ ուրիշ ամէն առաքինութիւնները, եւ հոգւոյս փրկութիւնը ապահովի . . . : Դուն պահէ զիս, Տէր, մոլութիւններէ որոնք մահուանդ պատճառ եղան, բայց մանաւանդ նախանձութենէ, հրպարտութենէ, կեղծաւորութենէ . . . : Աւաղ. ես զիս այս մոլութեամբ որչափ ապականած կը դանեմ. . . : Ի՜նչպէս շատ անգամ չարը բարւոյ կերպարանօք կը բարկբեմ. նախանձս ու չարսրտութիւնս եռանդ կը ձեւացնեմ. հպարտութիւնս՝ խոնարհութեան գոյներով կը ներկեմ. ներքնատ ապականութիւնս՝ արտաքնատս պարկեշտութեամբ կը ծածկեմ. չարաչար դիտատրութիւններս՝ կեղծեալ միամտութեան պատրուակաւ կը սեթեւեթեմ. . . : Քննողդ գաղտնեաց՝ սրտագէտ Աստուած. ի՜նչպէս պիտի ըլլայ իմ վիճակս, երբ դայ ատեն որ լուսատրես իմ խաւարիս գաղտնիքը եւ յայտնես կեղծաւորութիւններս . . . : Աղէ, Տէր, դուն ճանչցուր ինծի այս պակասութեան ծանրութիւնն

որ որչափ գաղտուկ է, այնչափ ալ վտանգաւոր. որպէսզի ուշով ինքզինքս ուղղեմ. . . : Մեծապէս ցաւելով կը գանիմ կը գարչիմ կեղծաւորութենէ, վասնզի բոլորովին քեզի հակառակ է . . . : Դուն ճշմարտութեան Աստուած ես, իսկ կեղծաւորութիւնը՝ սուտութիւն ու խաբէութիւն է . . . : Ո՛վ Աստուած ճշմարտութեան, տուր որ սիրեմ սուտգութիւնն ու արհամարհեմ ընդունայնութիւնն որ յաւիտենականութեան չի ծառայեր ամենեւին . . . : Շնորհէ որ միշտ միտս ըլլայ գատաստանիդ օրը ուր ամէն կեղծաւոր՝ ամօթահար եւ խայտառակ պիտի մնայ, ամէն ծածուկ ճանչցուի եւ ամէն գաղտուկ յայտնուի պիտի, եւ միայն անսգիւտ խղճի վկայութիւնը պիտի արժէ . . . : Ո՛ւրախանամ, Տէր Յիսուս, անմեղութեանդ ու ճշմարտութեանդ, որոնց դէմ նենգաւոր թշնամեացդ բոլոր ճիգն ու չանքը չզօրեց ամենեւին . . . : Ո՛վ. որչափ մարդկան խորհուրդները աստուածային խնամատութեանդ առջեւն անտի կը մնան: Չքեզ չանցաւոր հանելու համար փնտռուած վկայութիւնները բոլոր անմիաբան ու սուտ եւան, եւ քու անբիծ անմեղութիւնդ լուսաւորագոյն եւս երեւան հանեցին . . . : Օրհնութիւն եւ երկրպագութիւն ամենահնամ սեպհութեանդ, Հայր երկնաւոր, որ այնպէս կարգադրեցիր թէ Միածինդ մեռնելու երթայ նէ, ամէն մարդ ճանչնայ որ անմեղ է, եւ առանց չանցանաց ամենեւին չանիրաւի մահուան դատապարտուած

. . . : Կ'ապշիմ կը զարմանամ ես Հրեից նենգութեան ու չարութեանը որ սուտ վկայներով զբեղ դատապարտելու կ'աշխատին . . . : Բայց ափսոս որ խիղճս զիս ալ նոյն չարութեամբ յանցաւոր կը յանդիմանէ : Ա՛յո. ես ալ քեզի դէմ, անմեղդ Յիսուս, սուտ վկայներ կը փնտռեմ՝ քանի անգամ որ աւետարանական ճշմարտութեանց ու կատարելութեան քիչ համեմատ պատճառներ, կարծիքներ, հաւանականութիւններ, անօրինութիւնք, ընորհմութիւնք կը փնտռեմ . . . : Քեզի, ընկերիս եւ ինձի նկատմամբ պարտքերս կը ճանչնամ. բայց որչափ անգամ ես ինձի սեթեւեթի խիղճ մը կը շինեմ, եւ շատ բան ինձի ներելի կը համարիմ որ իրօք աննեըելի են . . . : Քանի՛ յաճախ զգայութիւնը հաճելու համար՝ իմ կարծիքս քու սուրբ օրէնքդ աւելի կը հաւնիմ. . . : Կը ցաւիմ չարութեանս, Աստուած իմ. եւ այն սիրոյդ համար որով զՁեզմարտութիւն կը սիրես, կ'աղաչեմ, տուր ինձի շիտակ խիղճ որ, ամէն աւթի մէջ միշտ արդարութեան եւ ճշդութեան կողմը բռնեմ. . . : Մի թողուր թէ կարծիքս զիս խաբէ. չմոռնամ որ չէ թէ կարծեացս, այլ խղճիս համաձայն պիտի դատուիմ. . . : Աւետարանդ կը սովրեցնէ թէ նեղ է արքայութեան ճամբան. ես ալ սուտ վկայներուս տեղ դնեմ այն մտքը կարծիքներն որ զգայական ազատութեան ապականեալ բերմունքը կը շողոմեն, եւ զիս աւետարական մեռուցմանէ ետ կը կեցնեն . . . :

62

ՅԻՍՈՒՍ ՂՐԿԵՐԵՒԼԸ:

Հրաման տուաւ Կայիափա բոլոր բազմութեան որ, քեզի դէմ ամբաստանութիւններն սկսին: Խրաքանչիւր ոք բերնին եկածն ու ասկէ անկէ լսածը կը զրուցէր: Ոմանք կը վկայէին թէ կերող խմող ես եւ մեղաւորաց բարեկամ. ոմանք թէ մեղաւոր ես, հայհոյիչ ես, ժողովուրդը կը մոլորցնես. ոմանք ալ թէ դիւաց հետ դաշնակից ես, յանդուգն ես, ապրստամբեցուցիչ ես՝ հարկ տալը կ'արգելես, թագաւոր կ'ուզես ըլլալ: Իսկ դուն, Տէր Յիսուս, ինչ կ'ըսես այս ամէնայն զրպարտութեանց: Ինչ վիշտ ալ ինձի սրբոտիդ, որուն շատ աւելի թեթեւ չարիք է մեռնիլը քան թէ վատանուն ապրիլը: Ինչ լեզի բաժակ, որմէ մեծապոյ Մարդկութիւնդ կը պաղատէր աղատ մնալ: Ինչ սրտացաւ զգայական մնսիդ: Սակայն եւ այնպէս անպարտելի համբերութեամբ ամէնայնի կը տանիս, եւ հրաշալի գթութեամբ չարախօսացդ համար աղօթք կ'ընես, եւ կը լռես: Կը կատղէր սրտմտութեամբ Կայիափա որ, եւ ոչ աւետեւայի իրաւացի ամբաստանութիւն մը կայ. ուստի ոտք կ'ելլէ — Պատասխան մը չե՞ս ի տար, կ'ըսէ, քեզի դէմ զրուցուած ամբաստանութեանց — որպէսզի բերնէդ

խօսք մը կորզէ եւ կարենայ գքեզ յանցաւոր ձգել։ Իսայց դուն լուռ կը կենաս ամենեւին։ =

Եւ՛բ, սիրելիդ Յիսուս, երբ քու օրինակիդ՝ ինծի գէմ գէշ խօսուած առնն համբերել պիտի սորվիմ...։ Արդեւ ցերը զրպարտութեանց սիրտս պիտի կտրի ու վշտանամ...։ Ի՞նչպէս կը համաձակիմ կարծել թէ իրաւունք ունիմ ցաւելու որ յանիրաւի պատիւս կ'ոտքատան...։ Ինչո՞ւ չեմ սորվիր որ, ինծի չաւազած ես ուրիշն չընեմ։ Վայ ինծի, Աստուած իմ. արդարեւ մեծ եմ չարախօսելու...։ Ի՞նչպէս դիւրաւ ուրիշներու գործքերը չար կը մեկնեմ, ձախող կասկածներ կը շինեմ եւ ուրիշն ալ կը հաղորդեմ. արդարեւ հեշտաւ ընկերքս պակասութիւնները կը յայտնեմ ու կը մեծցընեմ, մէկէ լաւ մէկալին կը զրուցեմ՝ առանց նայելու թէ իրաւ է թէ սուտ, եւ առանց միտս դնելու ուրիշն պատուոյն բրած վնասս...։

Այս ճշմարիտ, ճանչցու ինծի այս մոլութեան ծանրութիւնն ու ազելութիւնը...։ Շնորհք տուր որ, նոքին սիրով որ ես գիս կը սիրեմ եւ չեմ ուզեր թէ վրաս գէշ խօսուի, ես ալ զուրիշը սիրեմ եւ վրան գէշ չխօսիմ...։ Կը ցաւիմ, Տէր, ամէն մեղացս որ իմ չարաչահոս լեզուաւս գործեցի։ Ահա բացարձակ կը խոստանամ թէ որով կերպով որ կրնամ՝ հաստուցում ընեմ...։ Կ'առաջադրեմ որ լեզուս զսպեմ. եւ քու սիրոյդ համար ամէն ընկերներս անձինս պէս սիրեմ...։ Բայց ով քենէ ի զատ կրնայ լեզուս կառավարել. քու մանաւանդ օգնութիւնդ պէտք է...։ Քեզի կը նուիրեմ, Տէր, քեզի կը յանձնեմ. դուն պահէ, կ'ազատեմ...։ Շատ դիւրին է, Աստուած իմ, որ լեզուիս մեղացը համար դատապարտիմ։ Ո՜հ. ինչ տանջանքներ պիտի քաշէ լեզուս՝ եթէ իրմով կորսուիմ...։ Լեզուի բոլոր անկարգութիւնը սրտէ յառաջ կու գայ. լից, Տէր Յիսուս, լից սիրտս խոնարհութեամբ ու սիրով որ հպարտութիւնն ու նախանձը ջնջուի՝ որոնք չարախօսութեան բուն արմատն են...։ Քենէ կը խնդրեմ ապ ընորհքը, քենէ կը յուսամ՝ խոնարհութեանդ ու սիրոյդ արդեանցը համար...։ Շնորհէ ինծի բաժին մ'ալ քու աքանչելի լռութենէդ...։ Դուն լռեցիր նէ չէ թէ անոր համար լռեցիր որ ստիպուած էիր լռելու եւ կամ անկարող՝ գքեզ արդարացնելու, այլ վասնզի հարկ չկայ ջատագովութիւն ընել՝ երբ ամբաստանութիւնը անհիմն է։ Դուն լռել ուզեցիր՝ խոնարհութեան ու համբերութեան սիրոյն համար, եւ որպէսզի աշխարհք հպարտութեամբը գքեզ յաղթուած կարծած առնն՝ դուն լռութեամբդ մեղայ եւ աշխարհքի վրայ յաղթանակես...։ Ինծի ալ սորվեցուր, Տէր, որ զրպարտութեան ու չարախօսութեան խոնարհութեամբ ու համբերութեամբ յաղթեմ, ոչ աւելորդ անօգուտ ջատագովութեամբ եւ ոչ արհամարհոտ ամբարտաւան լռութեամբ...։

Աստուած իմ. որչափ յայտ պակասաւոր եմ։ Որչափ բաներ կ'ընեմ որ քան ինքեան բարի են, բայց սուկ մարդկային առաքինութիւն կամ նպատմունք ըլլալուն՝ դերբնական եւ յաւիտենական երանութեան արժանի բաներ չեն. միայն քու սիրոյդ համար ըլլալու էին. . . : Հայր յաւիտենական, Յիսուսի զարմանալի լուսթիւնը քեզի կը նուիրեմ. . . : Ազէ, հան ինէ բոլոր այն խոհեմութիւնն որ մարմին ու աշխարհք կը հոտի, միայն անձնասիրութիւնը տածելու կը ծառայէ, հակառակութիւնները աւելի դժուարակիր կ'ընէ եւ քու քաղցր միխիթարանքէդ զիս կը զրկէ . . . : Տուր ինծի այն ճշմարիտ առաքինութիւնը զոր աշխարհք չի ճանչնար, յիմարութեամբ ու պարզմտութեամբը կը ծաղրէ, եւ դու հպարտներու կը զլանաս եւ խոնարհաց կու տաս. . . : Ընորհէ լոյս մտացս որ այս ճշմարիտ առաքինութիւնը ճանչնամ, եւ անդ սրտիս որ սիրեմ ու փափաքիմ, այժ կամացս որ արդեամբը ի գործ դնեմ. . . : Քաշածս չէ թէ միայն համբերութեամբ ու խոնարհութեամբ, այլ եւ Յիսուսի նմանելու եւ իր սիրոյն համար քաշեմ. . . :

63

Տէր Յիսուս, արդար հոգւոյ պարծանք, ճանապարհ, ճշմարտութիւն եւ կեանք, չմնայ պիտի անիրաւութիւն՝ որ քուն իմ սիրոյս համար չհամբերես։ Անոր ալ կը ներես որ, սուտ վկայք հակառակ ելլեն, ոյ ճշմարտութիւն յաւիտենական։ Օրհնութիւն, երկրպագութիւն քեզի, գերագոյն սրբութիւն, Միածինդ Հօր, Աստուած իմ, թագաւոր իմ եւ Տէր։ Ի՞նչ յանցանք կրցաւ վրադ գտնել աշխարհք։ Առանց սուտի եան, առանց հայհոյութեան կրցաւ քեզի դէմ բան մը ըսել։ Սակայն եւ այնպէս կ'ուզեն թշնամիդ որ, վարդապետութեանդ մէջ սխալ գտնուի, վարուցդ մէջ անկարգութիւն տեսնուի։ Որչափ քեզի անվայել թշնամանք, Բանդ Աստուած։ եւ դու լռիկ կը կենաս։ =

Իսկ ադ ինծի տակաւին բաւական չ'ըլլար որ, քեզի նման ըլլալու փափաքիմ . . . : Աւաղ, որչափ ես ամէն բանի մէջ քենէ տարբեր եմ։ Որչափ փափուկ է սիրտս՝ պատուոյս դպչող ամէն բանի. Ինչպէս զքեզ կը մնռնամ՝ երբ չըրած յանցանքս վրաս նետուի որ կարենայ համարմանս վնասել. . . . Ուրեմն աւելի կ'ուզեմ որ մարդիկ զիս յարգեն քան թէ ես քեզի նման ըլլամ. . . : Ի քեզ յանցանքի շուք անգամ չի կրնար աշխարհք դրա-

նել. բայց իմ վրաս սուտ յանցանք դրուի նէ, ես քու առջիդ անհամար ստոյգ յանցանքներ ունիմ. . . ։ Ո՛վ սրտագէտ Աստուած. դու գիտես թէ ամէն մարդ իմ մտածմանդ ու բերմանցս զաղրութիւնքը տեսնէր, ինչպէս ինէ կը սոսկար կը խորշէր կ՚անարգէր. . . ։ Ո՛րչափ սուտ յանցանքներ վրաս նետուն մարդիկ, միշտ անուշութեամբ հետս կը վարուին։ Ի՜նչ արգելք պիտի ընէին՝ եթէ բոլոր իմ գազտուկ մեղքերս, եթէ բովանդակ քու առիս երախտիքդ ու իմ առ քեզ ապերախտութիւնքս ճանչնային, զորոնք ես քու առջիդ պատկառանօք կը խոստովանիմ . . . ։ Հեզ ոգւոյնած Աստուած. դու մարդիկներէ կը ծածկես իմ ամչնալու խայտառակութիւնքս որ կրնային յայտնել. սակայն իմ այնչափ մեծ է ամբարտաւանութիւնս որ, գեռ վրաս այնպէս համարում ունիմ որպէս թէ իրօք ամչնալու բան մը չունենայի ամենևին։ Ուրիշներու առջին միշտ գիս արդարացնելու կը նայիմ. չեմ կրնար յանձն առնուլ որ համարմանս դէմ բան մ՚բնեն։ Կ՚ամչնամ քեզի նմանելու. ես գիս խոնարհ կը կարծեմ՝ եթէ թեթեւ նախատինքի մը անտրտունջ համբերեմ՝ զքեզ նախատանօք կշտացած տեսնելէս ետև. . . ։ Գուն կը սոսկչենես որ, ես գիս՝ միայն խղճիս մաքրութեամբը, վարքս անմեղութեամբը, գնացիցս սրբութեամբը, նախատանաց համբերութեամբս ջատագովեմ։ Լաւ ես, այնպիսի՛ խղճիդ զոր գուն կը տեսնես, թափուր ամենևին առաքինութենէ եւ արդիւնքէ, կը ջանամ գիս արդարացնել սրտնեղութեամբ ու պատասխաններով, եւ պարծենալ ջատագովութեամբ՝ զոր գուն արհամարհել կը պատուիրես. . . ։ Գիտա վրաս, Տէր. մի թողուր որ ինծի սոսկացուցածդ գործս ճամբու հետեւիմ։ Շնորհէ, Յիսուս, շնորհէ. օգնէ որ լուել սորվիմ. . . ։ Տնկէ սիրտս այլ, մեծ ճշմարտութիւնը, եւ ճանչցութէ ասկէ ինչ անգին շահ կայ ինծի. . . ։ Հեռացու ինէ, Տէր Յիսուս, անձինս համարումն ու մարդկան հաճոյ ըլլալու ջանքը. . . ։ Վա՜յ ինձ. որչափ անարգ ու ցած եմ՝ երբ քեզի անհաճոյ բանը ես բան մը կը համարիմ, եւ միայն մարդկան խարեբայ հաւանութեամբը գոհ կ՚ըլլամ. . . ։ Երբեմն քու փառացդ համար կը յոգնիմ կարծեմ՝ ես գիս ջատագովելով, բայց բուն իմ փառքս է փնտռածս. եւ առանց գիս արդարացնելու պրպտութեան մը համբերեմ նէ, կը կարծեմ թէ խղճի դէմ կ՚ըլլայ, զքեզ կը վշտացնեմ։ Ո՞ր է քու օրինակդ, ո՞ր է իմ խելքս. . . ։ Եթէ քու լոյսդ ճշմարիտ է — ինչպէս կասկած չկայ — եթէ ի քեզ երկրպագելի է, ինչո՞ւ չեմ ջանար ատոր հետեւելու։ Եթէ լոյսդ ինծի լուսատու է, ինչէ՞ն ես մութի մէջ կը դանդաղեմ։ Ի՞նչպէս չեմ համզուիր որ, լուսթիւն պահելով՝ քու սիրոյդ համար համբերելով եւ իմ համարման հոգը նախանձամութեանդ ձգելով մեծագոյն փառք կը վաստկիմ, առաքինութիւնը աղնուագոյն կ՚ըլլայ եւ ճըշ-

մարտութիւնը լուսաւորագոյն երեւան կ'ելլէ, քան թէ նոյնը պաշտպանելու համար շատ մը ազնուկ հոգիներ... Շնորհէ ինծի, Յիսուս, արտագին փափաք մը քեզի նմանելու որ, դիզեզ սիրելով՝ փոթռվռա խելամուտ ըլլամ այս լուսաւոր ճշմարտութեան, եւ անկեղծ արիական վստահութեամբ ես իմ հոգս բոլորովին քեզի յանձնեմ... Քեզի նմանելու ջանալէս ինծի ինչ վնաս կրնայ գալ։ Ինչ են մարդիկ. ես իրենց ինչ պարտականութիւն ունիմ. ինչ օգուտ կրնան ինծի ընել. ինչպէս, իրենց հաճոյ ըլլալու աենչանօք, քեզի նմանելու պիտի ամչնամ... Աշխարհք կուբօրէն դատաստաններ կը կարէ, անիրաւութեամբ կը հատնի ու կը դատապարտէ. քու սիրելիներդ իրեն թշնամի կը համարի, խօսք կու տայ ու խօսքը չի բռներ, կը շաղքօրթէ՝ որպէսզի խաբէ, տուածն ալ ուրիշ բան չէ բայց եթէ պատուոյ գոլորշի մը՝ որ առժամայն կը ցնդի կ'երթայ... Իսկ քու տուած փառքդ, Աստուած իմ, քեզի նման՝ մշտնջենաւոր է։ Դու կը խոստանաս, ու խոստմանդդ հաւատարիմ ես. արդար են դատաստաններդ, եւ առատ թմբաղուն շարժուն դեզուն՝ հատուցմունքդ։ Ինչպէս տատամսիմ քեզի նմանելու... Աստուած հոգւոյ իմոյ. չկայ վրան բան մ'որ կարենայ քեզի նմանելու պարծանաց արժանանալ. մանաւանդ թէ ինծի համար քաշած պատժոց ու չարչարանացդ միայն եմ արժանի... Փափոխէ սիրոս, Հայր

ամենակալ։ Կ'ամչնամ ես ինձ քենէ այսչափ տարբեր տեսնելուս... Ահա այսուհետեւ շնորհացդ օգնականութեամբ ամէն սուտ վկայութեան, ամէն զրպարտութեան, ամէն անիրաւութեան պիտի համբերեմ... Խոլորով սրտիս կը ներեմ ամենուն ալ որ ինձ վշտացուցին կամ պիտի երբեք վշտացնեն... Պատիւս տեղը բերելու պարտականութենէ ազատ կ'ընեմ զինքնք քու սիրոյդ համար... Մի թողուր, Աստուած իմ, որ ինձ թշնամանած ըլլալուն համար մեկը պատժուի... Բայրիք բրէ հպատչացս՝ փոխանակ չարեաց որ ինծի բրին. տուր իրենց քու սէրդ այն առելութեան տեղ որ ինծի ունեցան... Եթէ այս փափաքս տակաւին այնչափ ազնուամիտ՝ այնպէս ընդարձակ չէ, ինչպէս դուն կը փափաքիս, ընդարձակէ սիրտս քու սիրովդ։ Կակղցուր կարծրութիւնս. փարատէ ինէ ամէն խստութեան ու վրէժխնդրութեան միտումնքը, որպէսզի ամբողջ անպահեստ սիրեմ զքեզ, եւ ի քեզ՝ սիրեմ զամենքն որ ինձ կը չարչրկեն...

64

ՅԱՏՈՒԱԾ ՎՐԱՅ ԱՂՊՐՈՒԹԻՒՆԻՆ ՊԷՏ։

Ա. Ո՛վ անսպիւռ անբծութիւն. ինչ են անօրէն ոսոխացդ քեզի դէմ ամբաստանութիւնները։ Տէր. որովհետեւ դուն կ՚ուզես լսել, հրաման տուր որ ես պատասխանեմ։ Ինքզինքդ Աստուծոյ Որդի ես ըլլար եւ սեղանակապուտ Յափշտակութեան համարձակեր =

Կը խաբուին, ով անսահման բարութիւն. Աստուծոյ Որդի ըլլալու պատիւը դուն ստութեամբ քեզի չվաստկեցիր. ճշմարտապէս յԱստուծոյ Հօրէ ծնած ես ի յաւիտենից . . . ։ Թող իրենք այդպէս Հայհոյեն. ես, Տէր, քու աստուածային Մեծվայելչութեանդ առջին, զոր իմ փրկութեանս համար անչափ զթութեամբ Հագուած սուրբ Մարդկութեամբ ես ծածկեր, գետինն բնկած՝ բովանդակ հաւատով եւ ամենայն սիրով՝ որով կարող ու ձեռնհաս եմ, քեզի երկրպագութիւն կը մատուցանեմ իրրեւ ճշմարիտ Որդւոյդ Աստուծոյ, իրրեւ յաւիտենական ամենակալ ամենիմաստ ամենաարարի ամենամեծ Աստուծոյ, որ յամենայնի հաւասար ես Հ Աստուծոյ . . . ։ Ինչ որ ըսեն այն կոքերը, դուն իմ երանութիւնս ես, գանձս ես, մեծութիւնս ու փառքս ես . . . Քերօրեք եւ սերօրեք քեզի երկիր կը պա-

նեն, եւ բոլոր երկինք զօրութիւնք զքեզ կը խոստովանին. ես ալ, որ սոսկ գետնի որդ մըն եմ, սատնց եւ բովանդակ արարածոց հետ կը միաբանիմ՝ զքեզ իրրեւ Աստուած ու յաւիտենական Հօր միածին Որդի կը պաշտեմ ու կ՚օրհնեմ . . . ։ Գործդ բաւական կը յայտնեն, հրաշքներդ համօրէն բնութեան կ՚իմացնեն ինչ ըլլալդ. մարդկան չարութիւնն ու կուրութիւնը միայն զքեզ չ՚ուզեր ճանչնալ . . . ։ Երբ պիտի ըլլայ, գեղեցկութիւն յաւիտենական, երբ պիտի ըլլայ որ աստուածային լուսեդ նշոյլ մը ծագես աս իմ կոյր սրտիս . . . ։ Բաւէ. որչափ յայտնապէս կը տեսնէ այն աստեն թէ դուն ճշմարիտ Որդի ես Աստուծոյ. ինչպէս հոգւոյդ տպաւորութիւնը սքանչելապէս զիս կը հաւաստէ եւ կը համոզէ այս ճշմարտութեանս . . . ։ Ո՜հ. երբ ծագի պիտի այն երանաւէտ օրն որ, հոգիս գեղեցկութենէդ յափշտակած՝ գոչէ. Աստուած իմ, Տէր իմ. Սէր իմ ես դու . . . ։ Երբ պիտի ըլլայ որ քենէ զատ բան մը չկարենամ սիրել, չկարենամ մեծ համարիլ, ով գերագոյն բարութիւն եւ վերջին հանգիստ իմ. . . ։

Բ. Իսկ թէ մնհապարտ կը դատեն զքե՛ զ, վանդի թագաւոր ուզեր ես ըլլալ, եղբա՛կ են եւ ազօրմելի. դու երկրիս վրայ վե՛ճապատութեան նշան մը չունեցար, եւ ի՛նչ որ էիր՝ ան ալ միշտ ծածկեցիր ։ Բայց երբ որ ոտիդ ներքեւ լոյծ ծովը կը պնդէր, եւ թեթեւ ակնարկութեանդ կը հանդարտէր. երբ մնն ու գերեզմանք

ձաչնիդ կը հնազանդէին, գեւք մէկ հրամանիդ՝ այսահարներէ կ'ելլէին. երբ որ հիւանդութիւնք եւ բոլոր արարածք անզգայք անգամ, իշխանութեանդ կ'անսային, չէ՞ն զգեզ իրենց թագաւոր ճանչնար: =

Նա ալ զգեզ ինծի թագաւոր կը ճանչնամ, Աստուած իմ Յիսուս, եւ ըզքեզ իբրեւ իմ վերադոյն Տէրս կը պաշտեմ. . . : Դու զիս իմաստութեամբդ կը վարես, արդարութեամբդ կը պատժես, գթութեամբդ կը ներես, պատուիրանօքդ կը կրթես, առատութեամբդ կը վարձատրես, զօրութեամբդ կը պաշտպանես . . . : Ի՞նչ բնաւ տեսան վրադ երբէք որ, զքեզ սուտ եւ ծաղր թագաւոր համարելու ժպրհեցան: Մի թէ բրած հրաշքներդ քու դերագոյն իշխանութիւնդ չե՞ն յայտներ բաւական, եւ նոյն իսկ սատանայները չե՞ն խոստովանիր: Բայց որովհետեւ իրենց թագաւորելդ չեն ուզեր այդ խելագարները, եկուր, Տէր, իմ վրաս թագաւորէ, իմ հոգիս զաթոռդ հաստատէ՝ ուր բան մը քեզի դէմ չի դառնար . . . : Թող զքեզ դատապարտեն անոնք որ քեզի չեն հաւատար, քեզի հնազանդիլ չեն ուզեր. ես, Աստուած իմ Յիսուս, զքեզ կը խոստովանիմ, զքեզ կ'ընդունիմ, ամէնքէդ կը նեղուիմ, եւ բոլորովին քեզի կը հպատակիմ. վասնզի գիտեմ թէ դու իմ ճշմարիտ թագաւորս ես . . . : Ընդունէ հաճութեամբ նուիրմունքս. տուր որ հաւատարիմ ըլլամ քեզի, զքեզ չխաբեմ, եւ ծառայութիւնդ երբէք չթողում. . . :

Գ. Բայց կայսեր հարկ տալը կ'արգելուս եղեր: Սուտ են: Ո՞վ քենէ աւելի, Աստուած իմ, ազատ եղաւ հարկ տալէ. ի վերայ այսր ամենայնի հարկը երբէք չզլացար. հպատակութիւնդ չպակսեցաւ երբեք: Ծնանելէդ առաջ Բեթլեհէմ տարուիլ ուզեցիր որ կայսեր հրամանին հնազանդիս, եւ աշխարհք եկած առենդ իր հպատակներէն պահանջած հարկը վճարես: Հրամայեցիր Պետրոսի որ, քեզի եւ իրեն համար տուրքն հատուցանէ, եւ հրաշալաբար սորվեցուցիր Թէ կայսերը կայսեր տալու է: =

Այսպիսի ծանր սուտ վկայութիւնք վրադ կը նետուին, Տէր Յիսուս, ու պատասխան չես ի տար: Ըրած բարեգործ փոխարէն չար կը հատուցանեն, սորվեցուցած ճշմարտութեանդ դէմ սուտեր կը յօդեն, պաշտպանած արդարութեանդ հակառակ անիրաւութիւն կ'ընեն, եւ դուն խօսք մ'ալ չես ըսուցեր ինքզինքդ արդարացնելու: Թոյլ տուր, Տէր, որ ես քու տեղդ խօսիմ. . . : Ինչպէս կարելի էր Թէ օտարի բանն առնոյիր դուն՝ որ ամէն բարեաց արարիչդ ու բաշխիչդ ես: Ինչ կարօտութիւն ունիս երկրաւոր թագաւորաց վճարուած տուրքին դուն՝ որ իրենք ունեցածնին քենէ են առեր. դուն՝ որ իմ սիրոյս համար բովանդակ իրենց մեծութիւնն արհամարհեցիր . . . :

Իրաւ, տուրքը մ' ինչ կը պահանջես. բայց ադ՝ իմ սիրոյս տուրքն է, զոր սաստիկ պատժոց սպառնալիօք կ'արգելես որ,

քենէ ուրիշ՝ չտամ. . . : Յանցանքդ ապէ նէ, Տէր իմ եւ Թագաւոր իմ, ամբաստանութիւննին սուտ չի կրնար ըսուիլ, Սակայն ես ալ տուրքը քեզի իրաւամբ պարտական եմ, ով Աստուած սրտի իմոյ. դուն արեանդ գնով վաստկեցար . . . : Բաւական չէ որ սրտիս պատուղը միայն տամ. սիրտս ողջ բովանդակ քեզի կ'ընծայեմ: Մի Թողուր, Տէր, որ բնաւ ապարած մը նոյնը քենէ բաժնէ երբեք . . . :

Դ. Իսկ ազատամբեցուցիչ խռովարար՝ ինչպէս կրնան այդ ամպարիշտները ըսել քեզի, անուշակ Յիսուս, որ հրեշտակդ ես Աստուծոյ եւ իշխան խաղաղութեան, որ զմեզ Հօրդ հետ կը հաշտեցնես, եւ այնպիսի սուրբ վարդապետութիւն մեզի կը սորվեցնես որ հաւատքնիս կը մաքրէ, եւ մարդկային ապականութենէ աստուածային օրինաց տրուած ծուռ մեկնութիւնները կը հերքես, լի քաղցրութեամբ օրէնքներ մեզի կու տաս, եւ ամենուն սրտերը սիրոյ՝ միութեան կը հրաւիրես . . . : Քեզի մտիկ ընողներն ու հետեւողները ճշմարիտ խաղաղութիւն կը վայելեն, եւ քենէ հեռացողները խռովութեան մէջ կ'իյնան . . . : Դուն ինչ ազմուկ հանեցիր Ժողովրդեան մէջ, Աստուած իմ Յիսուս. բոլոր աշխարհքիս մեղքերը վրադ առիր, մեզաւորներն ընդունեցար, հիւանդներն բռնացուցիր, կուրերը լուսաւորեցիր, աբքայութեան ճամբան սորվեցուցիր ու՝ հասարակաց Հանդարտութեան խռովարար կ'անուանուիս : =

Օրհնութիւն, Տէր իմ եւ Աստուած, երկրպագութիւն խորին լուսեղեակդ այդպիսի սարսափելի զրպարտութեան դիմաց՝ որով գործոցդ սրբութիւնն ու վարուցդ անբծութիւնը աղարտելու կը ճգնին. եւ դուն թոյլ կու տաս որ իբրեւ յանցաւոր զքեզ դատապարտեն . . . : Օրհնութիւն եւ երկրպագութիւն դիւցազնական համբերութեանդ ու անսահման սիրոյդ որ քեզի՝ առանց ինքզինքդ պաշտպանելու ամենայն ինչ քաշել կու տայ . . . : Երբ պիտի սիրտս բորբոքես այն երկնաւոր կրակով զոր աշխարհս բերիր, ողբմութիւն իմ, համբերութիւն իմ եւ սէր իմ Յիսուս . . . : Ամենասուբր Տիրամայր, որ սիրական Որդւոյդ Թշնամանացը բաժանորդ եղար, խաբէբայի մը՝ խռովարարի մը մայր համարուեցար, եւ իր անմեղութեանը սուտ զրպարտութեամբ ազատելուն այնչափ ի խոր խոցեցար, խնդրէ ինձի եւանդուն եւ անկեղծ փափաք մը իրեն նմանելու: Տուր որ բոլոր իմ ուրախութիւնս իրեն համար չարչարութիւն ըլլայ, բովանդակ իմ փառքս իրեն հետ անարգ եւ արհամարհ ապրիլն ըլլայ. ամէն:

65

ՅԻՍՈՒՍ ԻՐ ԱՌՈՒՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԽՈՍՊՈՎԱՆԻ։

Աստուած իմ Յիսուս. զարմանալի լուսթիւնդ պէտք չէր որ զկայսերական դաստաւորներ։ Աստիկ եւս կատղեցուց. եւ գժոխային խորամանկութեամբ բերնէդ խօսք մը փրցնելու ճարը գտնել տուաւ։ Աստուծոյ ահաւոր անունը աստուածապանութեան բանեցնելու յանդգնեցաւ։ Յանուն Աստուծոյ գքեզ երդուընցուց որ ըսես թէ դո՞ւ ես Քրիստոս Աստուծոյ Որդին, զոր գիտէր թէ ուրիշ անգամ ներ արդէն զուցած էիր։ Այո ըսես, իրրեւ հայհոյիչ պիտի գքեզ դատապարտէ. ոչ ըսես, իրրեւ մահուան արժանի խաբեբայ ցուցնէ պիտի գքեզ։ Պատասխանուդդ չէր արժանի, եւ ոչ օգուտ մը քաղելիք ունէր. մնաւանդ թէ գիտէիր որ պատասխանուդդ հետեւանքը քու դատապարտիդ պիտի ըլլայ։ Սակայն դուն ճըշմարտութեան սիրոյն եւ Աստուծոյ սուրբ անուանը յարգութեան համար ըսիր յայտնապէս թէ Այո, ես եմ։ Ադ կարճ խօսքը՝ պարտէզը, բռնուելիդ քիչ մ'առաջ, թշնամեացդ գլխուն ամենազօր կարողութեանդ կայծակն եղաւ. հոս՝ դատապարտելիդ քիչ մ'առաջ, արգարութեանդ շանթն եղաւ։ Հաւատեցիր ալ

Աստուծոյ Որդի ըլլալդ՝ ընդհանրական դատաստանն յիշելով, երբ Հօր աջ դին փառօք նստած աշխարհք պիտի դատես։ Ան աուն պիտի խնացուսի թէ ով ես. պիտի ճանչցուսի թէ Որդիդ մարդոյ՝ Որդի ալ ես Աստուծոյ եւ ամենուն դատաւորն որ հիմայ կը դատուիս. բարձրեալ ես Մեծվայելչութեամբ որ հիմայ կ'անարգուիս խոնարհութեամբդ. ճշմարտութեան ու սրբութեան Աստուած ես որ հիմայ չարագործի տեղ կը դրուիս։ =

Ո՛վ Աստուած. ի՞նչ սահման կը հասցընէ զմարդ մի միայն տիրող կիրք... ։ Ի՞նչ է այս թշուառականները՝ ամենէն սուրբ բանը այնպիսի սարսափելի սրբապղծութեան բանեցնելու. հանդարձակութիւն, նախանձ, բարկութիւն, ատելութիւն՝ որ ի սկզբան զսպել սանձել չգիտցան... ։ Բայց արդեօք ես ալ — վայ ինծի — կրօնի սուրբ բաները այսպէս չարաչար կը գործածեմ։ Արդեօք առած խորհուրդներս սրբապղծութեան կը դարձնեմ՝ քանի մը կիրքերս մահացնել չուզելով... ։ Շատ կը վախնամ. Տէր, Ես հիս միտում մը կ'զգամ որ հպարտութիւնս ու փափկասիրութիւնս կ'աւելցնէ, ի վերայ այսր ամենայնի աչքս վրաս չեմ բանար՝ հոս ինչ կայ ըսելով, սուրբ խորհուրդներու կը վարեմ... ։ Ո՜հ, Տէր. չի՞ կրնար ըլլալ որ, սիրտս այնչափ սնոտի երկրաւոր եւ մարմնաւոր յարումներով որ քու սուրբ սիրոյդ հակառակ են՝ խորհուրդներ ընդունելովս այն-

պիսիներու կարգն ըլլամ որոնք քեզի թշնամի են մնացած քան թէ աշակերտ...։

Աստուած իմ. դուն հանէ արեւս ամէն յարուցի որ քեզի անհաճոյ է։ Դուն տուր ինծի մեռուցման այն հոգին որ ամէն ընդունայնութեան միտում զգալու համար հարկաւոր է...։ Շնորհէ այն սէրդ՝ որով մարդ իսկոյն չար ըլլալէ կը դադրի ու բարի կ'ըլլայ...։ Կայ առաքինութիւն որ աս կիրքը կը յաղթէ, կայ ալ որ ան կիրքը կը սանձէ. բայց սէրդ ամէն մեղութիւն կը զարնէ կը ջնջէ...։ Լուսաւորէ զիս, Տէր, որ ամէն կիրք եւ դիւրութիւն ատելի կշռեմ, եւ թէեւ ի սկզբան շատ ծանր ալ չըլլան, դիւրութեամբ մաշայնելով աւուրը խորհրդոյ մտնենամ որ, չէ թէ միայն չվնասիմ, այլ եւ օգտիմ ալ...։ Զօրացու սիրտս այդ քու զօրութեամբդ՝ որով եւ ոչ մեռնելէ վախցար, երբ պէտք եղաւ ճշմարտութիւնը խոստովանիլ՝ երկնաւոր Հօրդ փառացդ եւ աշխարհքիս փրկութեանը համար...։ Ամէ՛ն երեսիս. ես սրբուհի մեղկ ու վատասիրտ եմ։ Ի՞նչպէս ամէն չնչին մարդկային նեհաւոմ՝ իմ պարտուցս կատարմանն մէջ զիս կը յաղթահարէ...։ Ի՞նչպէս կրնամ կարծել թէ պատրաստ եմ՝ հաւատքս խոստովանելու համար կեանքս դնել՝ մարտիրոսաց պէս, ուր՝ ուրիշն զիս չհաւնելուն կամ վրաս դէշ խօսելուն դիմանալու չափ հոգի չունիմ...։ Այո, Տէր. աս է իմ տկար կողմս. թէ քու աշկերտդ կ'ուզեմ ըլլալ թէ աշխարհի։ Քանի անգամ աշխարհահաճոյց ու գազջացելոց հաւատալուն ու անոտի հաճութիւնը չկորնցնելու համար առաքինական գործոց մէջ պազած եմ...։ Խաբէ. սրչափ աբի է քու առ իս սէրդ, Յիսուս։ Աւաշ. սրչափ վատ է իմ առ քեզ սէրս...։ Դուն որովհետեւ ճշմարտապէս զիս սիրեցիր, կեանքդ դնելու չզանգիտեցիր. ես որովհետեւ չեմ ճշմարտապէս սիրեր զքեզ, ամէն առաչօք երեւդիդ զիս կ'ահաբեկէ...։ Ազէ, Տէր. զօրացու սիրտս որ, ամէն առիթի մէջ խօսքով ու գործքով անվհեհեր խոստովանիմ թէ դու ես Աստուածս, ճշմարիտ միակ գերագոյն բարութիւնս...։ Քու սէրդ միայն կրնայ զիս զօրաւորը ընել։ Շնորհէ որ սիրեմ զքեզ յամենայն սրտէ։ Այսպէս որ զքեզ սիրեմ, պատրաստ կ'ըլլամ քեզի համար ամենայնի դիմանալու եւ յաղթելու...։ Օգնէ տկարութեանս որ, քու օրինակացդ նմանիմ։ Վիտեմ, ամէն անգամուն որ առիթ պատահած ատեն քու հեզութեանդ, խոնարհութեանդ, համբերութեանդ հետեւիմ, զքեզ ճշմարիտ Աստուած գաւանած կ'ըլլամ։ Բայց ա՛ս քու օգնականութեամդ միայն կրնայ յաջողիլ։ Աստուած իմ, Սէր իմ եւ զօրութիւն իմ Յիսուս...։ Ա՛ս միայն՝ դատաստանին օրը կարենայ պիտի զիս միխիթարել։ Քաջալերէ զիս որ այս խոնարհութեան ու համբերութեան ժամանակս՝ բոլոր յոյսս անմնացութեան ու փառացդ վրայ ժողվեմ...։ Զեմ ես արժանի, կը խոստովանիմ, այնպիսի եւ այնչափ երա-

Նուէեան, անարժան ալ եմ. սակայն դուշս, Աստուած իմ, արժանի ըլլիր, դուխոստացար եւ խօսդ դեռին չ'կիյնար . . . : Քու արքայական Մեծվայելչութեանդ առջին, Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, գեռինն ինկած խոնարհութեամբ երկիր կը պագնեմ. . . : Կը հաւատամ թէ ճշմարիտ Աստուած եւ ճշմարիտ մարդ ես, զատուր կենդանեաց եւ մեռելոց, որ աշխարհիս վերջը պիտի գաս՝ ամէն մարդ իր րուածին համեմատ պատժես կամ վարձատրես . . . : Ուրախ եմ թէ կը մտածեցայ այն օրն որ, բոլոր թշնամիդդ քու մեծութիւնդ ու անմեղութիւնդ պիտի խոստովանին . . . : Աղէ, տպաւորէ սիրտս պատասխանիդ ճշմարտութիւնը, որպէսզի հաւատարմութեամբ քեզի ծառայեմ եւ օրինակացդ հետեւիմ . . . : Շնորհէ, Տէր, որ պատրաստանիդ վախը՝ հաւատքս զօրացնէ, որպէսզի անանց երանութեան յոյսս ալ ամրանայ, քեզի նմանագոյն ըլլալու սէրս ալ բորբոքի, Աստուած իմ, փառք իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ . . . : Այրիկ Աստուածածին, միջնորդէ Որդւոյդ ինծի համար հիմակ ու մահուանս ժամուն. ամէն :

66

Կայֆաֆայ ուրբա–ը՝

Քու ճշմարիտ եւ ահաւոր պատասխանդդ, Տէր Յիսուս, պէտք չէր Կայիափայ խոնարհէր՝ առջիդ երկիր պագանէր, Անոր հակառակ կը բորբոքի կը կրճտայ, լաթերը կը պատռտէ, որպէս թէ ըսած հայհոյութեանդ վրայ սարսափած ; Ժամանակս կեղծաւորը՝ ինքզինք Աստուծոյ պատուոյն նախանձաւոր կը ձեւացնէր, ուր սոսկ կառաղութիւնն ու զայրոյցն էր ամէն բան ընողը : Եթէ առանց կրկոց պատասխանիդ վրայ խորհրդակցէր, բանդ բրածներուդ համեմատէր, Գրոց հետ կշռէր, ժամանակները հաշուէր, անշուշտ կը դաւանէր թէ դու ես ցանկացեալ Մեսիան : Սակայն ինք՝ չարութեամբը կուրցած բացարձակապէս կ'ուզէ որ, ճշմարտութիւնն հայհոյութիւն ըլլայ, եւ Անմեղդ՝ իբրեւ ինքնապատապարտ յանցաւոր՝ մահուան դատապարտես եւ քովիններն ալ իր ուզած վճռոյն դործակից կ'ընէ : Ամենայն օրինաց հակառակ, իրենք են թէ դատախազ թէ վկայ թէ դատաւոր. ամէնքը միաբան կը պոռչտան թէ մահապարտ ես : Ո՛ կոյրը եւ չուառականք : Մեսիան աչուընուն առջին է՝ եւ չեն տեսներ : Հպարտութիւն, նախանձութիւն ու բարկութիւն մուրընին մթնցուց, =

Էս, անդատապարտ անմեղութիւն, ինչ կեցեր առանց կը ղայրանամ որ Կայիափայէ նուաճած ու մոլորած էին։ Էս ալ իմ Կայիափաս ունիմ — անձնասիրութիւնս, որ գլուխն է ուրիշ բոլոր կրիցս, ճշմարտութեան թշնամին եւ սուտութեան սիրողը . . . ։ Աւաղ. սրչափ ամրարատան եւ անմիտ է անձնասիրութիւնս որ քու սուրբ սէրդ, Տէր իմ Յիսուս, ինծի կոխկռտել եւ անհուն բարութիւնդ արհամարհել կու տայ . . . ։ Ինքն է որ բոլոր նեբբին ու արատքին կարողութիւնքս սոսկ կը հանէ. եւ քեզի դէմ աղաղակել կու տայ որ մեռնիս, ով կենացս ցանկալի պարգեւատուդ . . . ։ Վարշելի անձնասիրութիւն։ Ամէն ղայրանալու, առաջ հետ մնքառելու եմ . . . ։ Բայց ինչպէս, Տէր, ինչպէս կարենամ պիտի ես նուաճել, եթէ սկսեր է արգէն սիրոդ բլլալ . . . ։

Ոդորմութիւնդ օգնութեանս կը կանչեմ, ով սէրդ սիրոցս, Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս։ Քու սէրդ միայն, ցանկալիդ Փրկիչ, միայն քու սէրդ կարող է իմ չարաչար անձնասիրութեանս դէմ դնել . . . ։ Աղէ, շնորհէ Տէր, որ եռանդագին գքեզ սիրեմ. բոլոր հոգւոյս կարողութեամբքդ, բովանդակ սրտիս փափաքանօքդ, մարմնոյս ամէն ղգայութեամբքդ աղաղակեմ միշտ թէ կեցցէ Յիսուս, ոբով կենդանի է ամենայն կենդանի, եւ՝ ով որ իրմով կենդանի է՝ չի մեռնիր յաւիտեան . . . ։ Ո՛վ դուք, արքայութեան հրեշտակք եւ սուրբք. հետերնիդ միաբան կ՚աղաղակեմ թէ արժանի է Յիսուս որ յաւիտեան ապրի, յաւիտեան փառաւորի՝ անօրէն լեզուաց դէմ որ կ՚աղաղակեն թէ մնհապարտ է . . . ։ Դուք գիտես, Տէր. ինչպէս անձնասիրութիւնդ՝ խղճմտանքի դէմ զգայութեան թեր կ՚ելլէ, եւ շատ մը մոլար կարծիք հաւանական կ՚երեւցնէ։ Աւաղ. քանի՛ քանի անգամ փորձն առի չարաչար . . . ։ Դուն զիս յուսաւորէ, յոյդ ատուածգեղէն, որ աչքս վրաս բանամ՝ եւ կրիցս շարժմանցը ուշի ուշով մնադիր բլլամ . . . ։ Ափսո՜ս. ինչպէս մինչեւ ցայսօր խարուեցայ։ Ընկերս յանդուգն դատեցի. կարծեցի թէ արդարութեան պաշտպանութիւն է, հասարակաց օգուտ է. ուր սոսկ վրէժխնդրութիւն էր՝ ինծի դէմ եղած անցած անմոռդրութեան մը, որ սրտիս խորքը պահուրտած մնացած էր . . . ։ Խօսքով, ակնարկութեամբ, վարմունքովս զանմեղը յանցաւոր ցուցի, գտած համարմունքը կոտրեցի, իբրեւ թէ ուրիշները խարուելէ ազատելու համար. ուր զուտ նախանձս էր՝ որ ընկերիս ինէ աղէկ տեսնուիլը չէր կրնար տանիլ . . . ։ Երբեմն պատժաւորին չատագով ալ ելայ, պատժողին դէմ գանգատներ ալ ըրի, հետս ընկերներ ալ ձարեցի՝ միատեղ տրտնջելու, որպէս թէ պատժաւորին խղճալէս. բայց բուն նեբբինս՝ լոկ առելութիւն էր, որով պատժողն ալ պատժողին համամիտներն ալ կ՚առէի . . . ։ Ընչին երեւոյթներէ անհիմն կասկածներ շինեցի, եղած կամ ըլլալու վրաններուն իբրեւ թէ սաս-

միկ ցաւեցայ՝ սիրտս պատռեցաւ. ուր լոկ հակառակութիւնս էր որ ինձի բանն այնպէս երեւցուց եւ չմոռանայի թէ իմ չարութեամբս սիրոյ եւ միութեան պատմուճանը կը պատռեմ... : Ի՞նչպէս, ով Աստուած, ի՞նչպէս անզուսպ կիրքերս զիս կուրցուցին. ի՞նչպէս խարուեցայ: Կը ցաւիմ, Տէր, կը ղղջամ ի բոլոր սրտէ... : Գիտեմ, Տէր, ուրիշի համարմունքը կորսնելուս, ուրիշի դայթակղութիւն բլլալուս դիմաց՝ միայն ցաւիլը բաւական չէ, հատուցում ալ կ'ուզէ: Շնորհէ, Տէր, որ այսուհետեւ ջանամ դործքովս՝ բրած վնասս տեղը բերել. ինչ վնասուողներուն համար անդադար աղօթել. եւ ամէն անդամուն որ առիթ պատահի, բրածիս ներհակն ընելով՝ կրցածիս չափ՝ աւրածս շինակերտ փութալ... : Ո՛վ Տէր. եզա՞ն արդեօք անմեղներ որ իմ կրակիս երեցան. իմ կրնւքս՝ հետս ի վեր զիրենք քաշկռտեցի արդեօք. իմ պատճառաւս իրենց ընկերսիրութիւնը պղտցաւ, ուրիշի վրայ բարի համարումներն պղտոռեցաւ, արդեօք սրաերնին հակառակութիւն մնաւ: Եթէ եղան, անոնցմէ մէկը միայն իմ պատճառաւս ծանրագլխ վնասեցաւնէ, ինչ պիտի ընեմ... : Ի՞նչ ընեմ, Տէր Յիսուս, ինչ ձեռքս կու գայ: Լամ ողբամ ցօրչափ ապրիմ... : Իմ մեղքերս հերիք չեն, կարծես, ինձի բրած չարիքս ողբալու՝ ուրիշներուն բրած վնասներս ալ լալու եմ անդադար... : Աղէ, այն սիրոյդ համար, Յիսուս, որով զքեզ մա-

հուան դատապարտողներուն վրայ մեռնիլ յանձն առիր, այն սիրոյդ համար, կ'աղաչեմ, գթա ինձի ալ, ողորմէ անոնց ալ՝ որոնց ես պատճառ եղայ վնասուելուն... : Ո՛վ Տէր. բարիք մ'ըրած չունիմ՝ որով ուրիշներուն հոգւոյն օգտակար եղած բլլամ. գոնէ մի թողուր, Տէր, որ իմ չարութիւնս ուրիշի վնասակար բլլայ... : Ամենասուրբ Տիրամայր, բարեխօսէ ինձի համար. ամէն:

67

ՅԻՍՈՍԻ ԱՊԵՆԱՆ ԱՊԵՍԱ ԽԱՉԻՊՈՒԼԸ:

Որդիդ Աստուծոյ Յիսուս, արդարութեան եւ սրբութեան արեգակ, դատաւոր կենդանեաց եւ մեռելոց. քու առջիդ կը դողայ բնութիւնն հանդերձ, քու ձայնիդ դերեզմանք մեռելները եւ կ'աւանդեն, սատանայները դիւահարներէ կը հալածուին, ծովը ալեկոծութենէն կը հանդարտի. քեզի ամէն հիւանդութիւնք, երկինք, երկիր եւ սանդարամետք անդիմադարձ կը հնազանդին. ամենայն ինչ ի քեզ՝ պատկառանք ու մեծարանք կը հրաւիրէ. քու համեստութիւնդ, ծանրութիւնդ ու քաղցրութիւնդ նոյն իսկ շրջթայներուդ մէջէն կը շողայ: Դո՛ն, ձեռուըներդ կապած, վզէդ չուան կախուած,

չարագործի մը պէս դատաւորաց առջեւն հանուելս. զո՞ւն մէկէն մէկալին քաշկրտուիս, որպէսզի մէկը գոնեւս որ զքեզ դատապարտէ։ Ո՞վ կրնայ առանց ապշելու աս տեսնել ու աստուածային գաղտնեացդ չզքանչանալ։ Ի՞նչ ալ համբերութիւն այս ապիրատութեանց դիմաց, ի՞նչ անայլայլական հանդարտութիւն։ Ի՞նչ ալ հեզութիւն անլուր անտես անիրաւութեանց դիմաց. ի՞նչ սպառազուռ լռութիւն բոլորովին սուտ ամբաստանութեանց դիմաց։ =

Ա՞ղ է քու տեղդ, Յիսուս։ Ա՛լ քաղաքները չե՞ս պտտիր՝ քարոզելու, հրաշքները ընելու։ Չէ՞ր գէթ պատշաճ որ, մեր սրտերը գայիր, որպէսզի զքեզ սիրէինք պաշտէինք օրհնէինք, փոխանակ այդ անօրէն առեւտրականերու թափթփելու՝ որոնցմէ թշնամանք միայն կ՚ընդունիս։ Գալէն զքեզ, Աստուած իմ, երկինք ու երկիր. օրհնեն զքեզ արարածք ամենայն, սիրեն զքեզ համօրէն սիրտք որ, ինծի համար այդչափ խոնարհեցար։ Խոնարհեա՛ երկիր կը պագնեմ սիրոյդ անչափութեանը։ Ես քենէ միայն պիտի դատուիմ, որ միշտ արդար դատաւոր ես. իսկ դուն ինծի համար ամէն անիրաւ դատաստանաց կը խոնարհիս, եւ անմեղդ՝ մեղաւորիս արժանի պատիժները կը քաշես։ Չկայ դատաւոր որ ինծի նկատմամբ շատ խիստ կարենայ ըլլալ, որ չկարենայ ինծի այնպիսի ծանր պատիժներ տալ, որոնցմէ ծանրագոյնին ես արժանի չըլլամ։ Իսկ

քեզի, Փրկիչ իմ Յիսուս, ոչ ոք կրնայ բաւական արդար ըլլալ, ոչ ոք կրնայ ճանչնալ բոլոր յարգանքն ու բոլանդակ սէրն որ քեզի արժանի է։ Արդարեւ ես, եթէ դիւթեամբ դատս չնայիմ՝ ամէն բանէ վախնալու եմ, ուզեցիր որ դու ինքնին իմ դատաւորս ըլլաս, ով աստուածային բարութիւն. դուն՝ որ հաճեցար իմ մեղքերս քու վրադ առնուլ, եւ այն դատապարտութեան ներքեւ իյնալ՝ որուն ես էի արժանի։ Ինծի կ՚իյնար չէ թէ քեզի, Աստուած իմ, ինծի կ՚իյնար ազ. դատաւորաց առջեւն ելլել։ Քու անսահման սրբութեանդ վրայ արգահատեմով յանդիմանելու բիծ մը չեն կրնար դանել. բայց իմ վրաս բոլոր առելութիւնն թափել կրնային առանց ինչ անիրաւութեան։ Ի քեզ փնտռածնին չիս կրնար դտնէին բովանդակ, եւ ամենայն իրաւամբ ինծի կրնային ընել ինչ որ քեզի կ՚ընեն յանիրաւի։ Կրնային ալ ատելիներս փորել՝ նայուածքներուս համարձակութիւնը պատժելու համար. կրտրել լեզուս որ այնպէս չարաչար խօսեցաւ. պատառ պատառ յօշոտել աս իմ մեղօք բեռնաւոր մարմինս. գամել սիրտս որ զքեզ չսիրեց. դատապարտել այնչափ գործերս որ միշտ օրինացդ հակառակ եղան, եւ ջնջել վերցնել կեանքս որ երբեք քու ծառայութեանդ չբանեցուցի։ Ի՞նչ կը փնտռեն. սրբապիղծ մ՚որ ամենէն նուիրական բաներով զեղծած ըլլայ, չարագործ մ՚որ աշխարհը իր ձեռքէն ա-

զատի — ահաւասիկ ես . . . : Սակայն դու, ողորմութիւն անբաւ, որ ինձ կը սիրես՝ թէեւ չեմ սիրոյդ արժանի, եւ անկեղծիկ փրկութեանս կը փափաքիս, իմ ամպարշտութիւնքս չտեսնելու՝ չդիտնալու կը զանես ու ինձ քու հայրականամ գառասանիդ պահելով, իմ տեղս զքեզ կը մատնես այդ ամպարիշտ գառաւորաց որոնք քու կորուստդ կ'ուզեն բացարձակ, եւ յանձն կ'առնուս որ դուն գառապարտուիս, որպէսզի ես ազատ մնամ . . . : Գիտես դուն, Տէր. որո՞ւն համար է բրածդ . . . : Աղէ, ով թողուբ որ անօգուտ բլլայ ինծի՝ այդպիսի մեծ ողորմութիւն մը . . . : Տար սիրոս հետդ՝ այս անօրէն գառաւորաց առեանները. լուսաւորէ այն սուրբ ճշմարտութիւններով որ հոն կը սորվեցնես. հաղորդէ քու աստուածային առաքինութիւններդ. բորբոքէ սիրովդ որ, քաշած հայհոյութեանց ու թշնամանացդ փոխարէն՝ ես զքեզ օրհնեմ ու սիրեմ . . . : Անողորմ անիրաւ գառաւորք . եթէ ճանչնայիք՝ զով ունիք ձեռուընիդ, ձեր տեղը կը ձգէիք՝ իրենինը կ'առնոյիք. ատուընեը կ'ինայիք՝ գթութիւնը կը խնդրէիք : Բայց վայ ինձ, Տէր. ես իրենցմէ վատթարագոյն եմ, որ զքեզ կը ճանչնամ կը պաշտեմ կը յարգեմ, ու այսչափ քեզի աննման եմ . . . : Ողորմէ, Տէր, ողորմէ . . . : Ես լի եմ մեղօք, իսկ դու նոյն ինքն անմեղութիւն ես. այսու ամենայնիւ դուն կը լռես, ես զիս կ'արդարացնեմ . . . : Դուն ամէն անիրաւութեան անտրտունջ

կը համբերես, ես ամենափոքր թշնամանաց կը գանգատիմ . . . : Դուն աստելիներդ անգամ կը սիրես, մինչեւ իրենց համար կը մեռնիս ալ, ես սրտիս մէջ խաղաղութիւն եւ աստելութիւն կը պահեմ՝ մինչեւ որ ամբարտաւանութեանս չանիւրաւի պահանջած հատուցումը չեմ գտներ . . . : Դուն թոյլ կու տաս որ ամէնքն զքեզ դատեն, ես եւ ոչ մէկէ մը կ'ուզեմ դատուիլ . . . : Երբ պիտի փոխուած տեսնեմ սիրտս, բարութիւն անհուն. երբ աւելի հոգ պիտի ընեմ քեզի նմանելու քան թէ մարդկան հաճոյ ըլլալու . . . : Ա՛լ լմնայ, Աստուած իմ, Փրկիչ իմ, վարդապետ իմ, լմնայ ալ տարապարտ յանդգնութիւնս . . . : Կը խոստովանիմ ապիրատութիւնս ու հպարտութիւնս . . . : Կը փափաքիմ շնորհօքդ որ, ամէն վիշտ լռութեամբ տանելով քեզի նմանիմ : Ամէնն ալ դուն կը դատես կամ թէ թոյլ կու տաս . . . : Թող այսուհետեւ ոտք ելլեն ամէն արատածք, եւ քեզի դէմ ըրած յանցանացս վրէժն լինէ առնուն : Գիտեմ, քու գթութիւնդ է որ զիրենք կը բռնէ : Տէր, ողորմիչ եւ ինծի պաշտպան կ'ուզես կենալ, ով թողուբ որ ալ քեզի թշնամի ըլլամ . . . : Այսօր զիս գարձի բեր, այսօր փոխէ եւ ի քեզ փոխարկէ, ով գերագոյն կատարելութիւն : Տուր որ սիրեմ՝ զիս լսկողները, գառապարտողները, զրպարտողները. որովհետեւ յայտ է քու ինծի սորվեցուցած աստուածային խնամատութիւնդ . . . : Դուն անօրինաց առջին շղթայակապ

կեցած առենդ, զքեզ արդարացնելու բան մը չխօսեցար. եւ թէպէտ իրենք քեզի նըկատմամբ արդարութեան ամէն օրէնք ոտքի տակ առին, սակայն դուն այնպէս ինքզինքդ իրենց դատաստանին թողուցիր, որպէս թէ փրկութիւնդ իրենցմէ սպասէիր: Իսկ ես ինչ քեզի յանձնելու չեմ վատահիր, ով Դատաւոր բարեգործ. ես որ կրնամ միշտ հետդ խօսիլ, սիրտս բանալ, ուխդրութիւն դանել եւ ողորմութիւն ընդունիլ, եւ դատս քու ձեռքդ յանձնդին կ'ըլլայ. ի վերայ այսր ամենայնի — ով կուրծքեանս — ես քենէ կը փախչիմ, եւ մարդկան դատաստանը քովինէդ նախամեծար կը համարիմ. . . . Բայց ահա, Տէր, ահա քեզի կը դառնամ, քեզի կը հպատակիմ, ինչ քու ձեռքդ կ'առանդեմ. . . . Առ ինչ, սրացու քու հոգւոյդ, կապէ կամցդ հետ որ, ալ քենէ չհեռանամ. զղջիմ ինէ, զքեզ սիրեմ եւ զքեզ ժառանգեմ, Աստուած իմ, սէր իմ, դատաւոր գթած, հովիւդ քաջ, Փրկիչ իմ Յիսուս. այո, զքեզ ժառանգեմ միշտ . . . : Ամէնասուրբ Աստուածամայր եւ Կոյս անարատ, դուն մայր ես մեզ ազատութեան, օգնէ ինծի ալ. բաց ինծի մայրենի սիրդդ, եւ առ ինծի ընծրկք որ Աստուածորդւոյդ սորվեցուցած ճշմարտութեանց քաջ խելամուտ՝ եւ իր խոնարհութեանը արդեամբք յաւիտենական փառաց բաժանորդ ըլլամ քու հզօր բարեխօսութեամբդ. ամէն:

68

ՅԻՍՈՒՍ ՀՈԳՈՒԷԼԸ:

Երկայնամիտ մարդասէր Յիսուս. մէյմ՝ որ իրրեւ հայհոյիչ՝ մնհատարտ ճանչցուեցար, զինուորք այնուհետեւ՝ դահիճներն ու ծառայները կատղած, ամէնք նախատական խօսքերով, ամէնք ծաղրելով, ամէնք չարաչար կոպտութեամբ վրադ յարձակեցան: Գլխատրբ եւ ծեբբ, ծանրութիւններն մէկդի ձգելով, զքեզ ամչցնելու եւ կատակելու մէջ առաջին որ կ'ըլլան, ալ ինչ չ'ըսեր՝ ինչ չ'ըներ խառնապանճը: Իրենք վատ ան անուր անիրաւ վճիռը տալու ցնծութեամբ՝ հանդչելու կ'երթան. բայց քեզի վայրկեան մ' ալ չի շնորհուիր հանգստանալ: Կր մնաս անօրէն ոստիկանապետաց ձեռքն որ զքեզ կապած կաշկանդած կը պահպանեն: Ո՞վ կրնայ երեւակայել, ինչ անեղերութեամբ՝ քանի կոպտութեամբ հետզ վարուեցան մինչեւ առաւօտ: Խոլոր խաժռռ աչօք քեզի նայելով՝ իրրեւ հայհոյչի, խելագարի, միմսի եւ ցած մարդոմի, զքեզ կր չարչրկեն կր ծաղրեն եւ խաղալիք կ'ընեն: Կր զարմանան թէ ինչպէս երեւուն արծաթի է որուեր քեզի պէս անարդ մէկու մը համար որ երեք խելեւէշ չէր արժեր: =

Իսկ դու, Յիսուս, այս ամենայն խորին խոնարհութեամբ կ'ընդունես. բայց անով՝

քու նեղբին չարչարանքդ ամենեւին չի նուաղիր ... : Քու պատիւդ, որչափ սիրուելու արժանի է, կը սիրէիր. եւ քեզի եղած անպատուութեան վրայ կարող էիր անչափ վշտանալ : Թէ մարմնով թէ հոգւով չարչարուելու սաստիկ տենչալէդ, ամենեւին աւելի մը փախցնել չէիր ուզեր. ուստի եւ ամէն թշնամանք կ'ընդունէիր, կը կշտէիր, եւ ազնիւ հատու մըքովդ կը թափանցէիր՝ որպէսզի կրցածիդ չափ տառապիս ... : Խաղաղ հանդարտ անհուով՝ ամէնամէկ թշնամանաց ծանրութիւնը կը մոմնայիր. եւ որչափ պայծառագոյն կ'ըմբռնէիր, այնչափ դառնագոյն կը տանջուէիր ... :

Քաղցր Փրկիչ. ադ քու կատակուելուդ որչափ զարմանալու եմ. որչափ բաներ ունիմ սորվելու ... : Ա՛ս է, այո, թէ թշնամացդ ժամը եւ թէ քու ժամդ : Իրենք սրտմտութիւննին եւ առելութիւննին թափելու կը նային. դուն սաստիկ սէրդ գոհ ընելու զբաղած ես ... : Իրենք՝ դքեզ աւելի լկելու բան մը գտնց չեն ըներ, ինչպէս որ կառաղութիւննին կը թելադրէ. դուն՝ աւելի չարչարուելու բան մը գտնց չես ըներ, ինչպէս որ սէրդ կը դրդէ ... : Օրհնութիւն, փառք եւ գոհութիւն դթութեանդ, ամենասուրբ Փրկիչ ... : Յաւակից եմ վշտացդ ... : Կ'ամբնամ որ այսչափ հեռու եմ օրինակներէդ : Դուն՝ քեզի եղած թշնամանքներէն առաքինութեան աւիթներ կը հանես. եւ ինծի պատահած ոհաճութիւններէն առնուելու

պատճառանք կը հնարեմ ... : Ո՛հ, Տէր Յիսուս. ես զքեզ չեմ սիրեր. հոս է բոլոր վանդակ ձախորդութիւնս ... : Ցուր որ սիրեմ զքեզ. եւ հոդ ըլլայ բոլոր երանութիւնս ... : Շնորհէ միայն որ զքեզ սիրեմ ու՝ բոլոր մեղաց դրգիռներն ինծի առաքինութեան խթան, եւ գառնութեան ու հպարտութեան աւիթներն ինծի հեզութեան ու խոնարհութեան նիւթ կ'ըլլան ... : Վա՛յ, քաւագին Յիսուս. արդէն զքեզ պիտի մեռցնեն, գէթ պահիկ մը հանգիստ տան. քիչ մը գոնէ դադրին զքեզ լկելէ ... : Աւա՛ղ. այնպիսի թըշնամանօք զրադ կը յարձակին, որպէս թէ աշխարհքիս վրայ քենէ անարդ բան չըլլար, ով Տէրդ տերանց եւ թագաւոր սիեզերաց ... : Խա՛ր. ինչ անլուր անգթութիւն թշնամեացդ կողմանէ. բայց միանգամայն եւ ինչ անլուր համբերութիւն քու կողմանէդ որ ամենայն ինչ հեզութեամբ կ'ընդունիս ... : Ինչ բանի՞ ես, Տէր Աստուած, ես ինչ բանի՞ կը զարմանամ Փրկիչդ համբերութեանդն որ անողորմ թշնամեացդ համբերեցիր քանի մը ժամ միայն : Բայց որչափ աւելի զարմանալու եմ որ ինծի տարիներ եւ տարիներ համբերեցիր ... : Ո՛վ մարդասեաղ Որդիդ Աստուծոյ, ես քեզի աւելի դէշ բրի՛ բոլոր կենացս մէջ մեղանչելովս, քան թէ թըշնամիքդ՝ դիշեր մ' զքեզ կատակելով ... : Ամէն մեղանչելուս, ես զքեզ անարդ ու ընկճեն արարածէ մ' առորին չհամարեցայ, անոր կապելով սէրս որ քեզի պարտական

էի բովանդակ . . . : Քանի որ սկսայ դքեզ վշտացնել, միշտ շարունակեցի եւ տակաւին ամէն օր նոյնը կը շարունակեմ. . . : Ի՞նչ պատուհասի չեղայ եւ չեմ եա արժանի որ, մինչեւ ցայսօր քու աստուածային անսահման Մեծվայելչութիւնդ այնպէս քիչ յարգեցի ու կը յարգեմ. . . : Եւ սակայն դուն որչափ երկայնմտութեամբ միօրինակ ինծի համբերեցիր . . . : Գոհութիւն, երկրպագութիւն անսպառ զթութեանդ, Աստուած իմ. . . : Կը ցաւիմ բոլոր բռնաներս : Թողութիւն շնորհէ . . . : Ապաշխեմ եւ յարգեմ եւ սիրեմ դքեզ ամէն բանէ ի վեր քու օգնականութեամբդ . . . : Աղէ, շնորհէ, Տէր, որ ապէկ ճանչնամ թէ որչափ ամենայն սիրոյ արժանի է մեծութիւնդ ու բարութիւնդ, որպէսզի արտիս բովանդակ ժրութեամբը սիրեմ . . . : Աւաղ. բոլոր մեղացս պատճառ՝ անկարգ անձնասիրութիւնս է: Ո՞վ եմ ես, Տէր, եւ ո՞վ դու . . . : Ո՜հ. ադ անարգ եսս կրնայ բնաւ համաբան եւ սիրոյ մէջ Աստուածդդ հետ կշռիլ, փառաւորեալ միաբնութենաւոր Տէր, բարութիւն անչափ, սէր իմ, երանութիւն իմ եւ ամենայն ինչ . . . : Աւրբ Աստուածածնին, ի քեզ կ'ապաւինիմ. քու բարեխօսութիւնդ ամենակարող է. ընծայէ Աստուածորդւոյդ խեղճ պաղատանքս, ամէն: ==

69

ՅԻՍՈՒՍԻ ԱՊՈՒՀԻԻՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ:

Ա. Դերէ, Տէր. մէյ մ'ալ նայիմ եւ սիրտդ գեղեցկութեանը՝ այդ անագորոյն ամպարշտաց ձեռքէն գեռ ըսրբովին չազատած: Երկիւր կը պագնեմ քեզի, ով երկնաւոր գեղեցկութիւն, զոր հրեշտակները միշտ զմայլած կը տեսնեն եւ միշտ կը դանկան տեսնել, որ ուրախութիւնդ եա երկնից ու փառք քու սիրելեացդ, եւ քաղցր հրապուրանք՝ դքեզ փնտռողներուն: Կարելի՞ է որ անպդամ մարդիկ յանդգնին պիղծ ձեռուընին ադ նոյնութեան երեսիդ երկնցնելու: Մի թողուր, ով սէր հոգւոյս, մի ձգեր որ այդ աստուածեղէն գեղեցկութիւնդ ազօտանայ, որպէսզի չըլլայ թէ անճանաչելի ըլլայ անոնց՝ որոնք գեղեցկութեանդ յափշտակուած են եւ հոդ գոած անուշութեամբ կ'ապրին: Ո՛ աննուէր գահիճներ, ո քարէ կարծր սրտեր. եթէ գիտնայիք՝ ով է ձեռուընիդ ուներացածնիդ, եթէ ճանչնայիք ձեր թշնամանած ազատութիւնը. իսկ յին ձեր ատելութիւնը՝ սիրոյ կը փոխէիք: ==

Բայց ես, քաղցր Փրկիչ, որո՞նց եւ ի՞նչ իրաւամբ կը խօսիմ: Եա, ես ինքնին նոյն իսկ կարծրութիւն եմ. քեզի եղած արհամարհանքը կը տեսնեմ՝ եւ տակաւին

կենդանի եմ, դեռ սիրտս ամէթէ ու ցաւէ չէ փշրիր... : Կը տեսնեմ Թշնամեացդ խժական ատելութիւնը որ կը ժպրհին աստուածային երեսիդ անողորմ ապտակներ զարնելու՝ եւ ես տակաւին կենդանի եմ. փոխանակ արիւն արցունք թափելու՝ անթաց աչօք կեցեր քեզի կը նայիմ... : Սակայն ինչ է, Տէր Յիսուս. բաւական չէ՞ սիրոյդ որ, խաչի վրայ փառաւիս, Թեւերդ քայքային, ձեռուըներդ ու ոտուըներդ գամուին, եւ մարմնոյդ վրայ անչարչար մաս մը չմնայ: Ինչո՞ւ երեսիդ դոնէ չես խնայեր. ինչո՞ւ կ'ուզես որ չարչարանացդ սկիզբէն կատի եւ այլակերպ ըլլայ... : Ինչպէս, Տէր Աստուած, ինչպէս կրնան գանուիլ այնպիսի անողորմ սրտեր որ այս աստիճան չափազանցութեանց համարձակին... : Ինչպէս կարելի է որ, ադ պաշտելի երեսիդ համեստութեան՝ ծանրութեան ու Մեծվայելչութեանդ վայլած յարգանք ու պատկառանքին պակսի... : Ինչպէս այնչափ յառաջ կ'երթան որ, աւելի ազատադէմ համարձակ դէմդ խայտառակելու եւ ծեծելու համար երեսդ ալ կը ծածկեն... : Ո՜հ. որչափ իրաւ է թէ դուն հեզ ես եւ խոնարհ սրտիւ. ապա թէ ոչ՝ ինչպէս հնար էր այդչափ անգութ թշնամանաց դիմանալ... :

Հոս, Տէր, հոս կը տեսնեմ յայտնապէս թէ ես քու խոնարհութենէդ որչափ հեռու եմ... : Դու ինծի յաւիտենական ամէթէ ազատելու համար քու եբեդ ամէն ամէթ կ'ընդունիս. իսկ ես այսպիսի օրինակէդ ալ այժ չեմ առնուր թեթեւ արհամարհութեան մը լսելու... :

Ո՛վ Աստուած, երբ պիտի հպարտութիւնս ջնջես եւ ինծի նման խոնարհ ընես... : Տէր, ես ինէ կ'ամչնամ, երբ մտածեմ թէ հետդ այդպէս վարուողները վայրենի գազանք չեն, ինծի բնութենակից մարդիկ են. թէ ես ալ իրենց պէս Ադամայ որդի եմ, նոյն անկարգութեանց մէջ, եւ կարող եմ, իրենց պէս, ադ աստուածային աղբերութիւնդ չսիրել, ադ երկրպագելի երեսդ լսկել, եւ աւելի անխիղճ անխեթթ թշնամանելու համար՝ ծածկել ալ... : Տէր իմ եւ Աստուած. չէ թէ միայն քու քաշածդ՝ ես արժանի էի քաշելու, այլ եւ ինծ է բովանդակ այն բնութիւնն որ հետդ այդպէս կը վարուի... : Հանդերձ այսու, ես տակաւին չեմ գիս առեր, ինէ չեմ սոսկար. մանաւանդ թէ կը սիրեմ ալ այս ապականեալ կոյր չարասէր բնութիւնը, եւ աւելի գիս կը սիրեմ քան թէ զքեզ ու քու հաճոյքդ... : Ո՜հ. որչափ ողորմելի եմ, որչափ ցած եմ... : Դեռ զքեզ չեմ ճանչնար, ու միշտ պատճառանք կը գտնեմ ճշմարտապէս զքեզ չսիրելու, եւ ինքզինքս քեզի միայն չյանձնելու, որպէսզի գիս սիրես, սիրովդ վառես, փոփոխես, եւ ինծի փորձն առնուլ տաս թէ դու ես Աստուած՝ որ կը խոնարհեցնես ու կը բարձրացնես... :

Ւ՜րբ, Տէր, երբ պիտի ընես վրաս այն փոփոխութիւնն որ չիս տեսնել կ'ուզես

. . . : Երբ առաջ պիտի՝ ինծի դէմ ճշմարիտ առելութիւն մը: Երբ պիտի սոսկամ բնութենէ մ՚որ ինք իրեն՝ ու շնորհքէդ զուրկ՝ մնալու ըլլայ, կրնայ այդպիսի մեծամեծ չարութիւններ ընել. . . : Ո՛վ հեղ եւ խնայող Յիսուս. կատարէ վրաս այն բանը՝ որուն համար այդչափ հեզութեամբ այնպիսի ապշելի նուաստութեանց կը համբերես. . . : Ա՛յո. դուն ձեռքդ վրայէս քաշես նէ, ես՝ դքեզ չարչրկողներէն շատ աւելի դէշ կ՚ըլլամ. . . : Կը տեսնեմ վրաս այնպիսի խստութիւն մ՚որ, թէպէտ եւ իրօք քեզի ապուռներ չեմ զարներ, այդ անդութ սրտերուն պէս, սակայն եւ ընթացքս չեմ փոխեր, սրտանց չեմ խոնարհիր, եւ ինքզինքս բոլորովին առել չեմ սիրեր. . . :

Բ. Անագօրոյն ապաստարքը դքեզ իրենց խաղ ու զուարճութիւն ընելով, իրարու հետ կը մրցէին թէ ով կրնայ աւելի չարաչար դքեզ չարչրկել, կռիւելով վիզդ, ուսերդ, լանջդ, եւ երեսդ ապտակելով: Ո՜հ, չեղաւ բնաւ մարդ որ քեզի չափ անշքացած ու երեսը հարուածներով ու վիրօք այլակերպ այլազոյն եղած ըլլայ: Ո՞ր միտք չապշիր աբանչանօք. որ սիրտ չի քարանար ցաւով: Ո՛վ սուրբ երես, որ ամենէն պաշտօն եւ երկրպագութիւն միայն ընդունելու ես արժանի, ինչպէս այնչափ լկտանաց կատականաց ու թշնամանաց՝ անշարժ կը կենաս: Ա՛յո, այո. ատոնք այլոյն համբերութիւն միայն հարկաւոր էր՝ այնչափ ատելագանաց գիմանալու: ═

Բայց ես, սիրելի Փրկիչ, պէտք չեմ անոր մանաւանդ զարմանալ որ, դուն այս ամենայն իմ տեղս քաշեցիր. . . : Ինծի, ինծի կը վայլէր՝ իմ անօրէնութեանցս համար, Թագերուս՝ կռփանաց ու ապտակներու այդ մոլեգին տարափը. եւ սակայն դուն, փառաց Թագաւոր, կը հաւանիս կ՚առնուս յանձն իմ տեղս առանց համբերել, ինծի համար այնպիսի ցաւագին եւ ամօթալից կտտանք վրադ առնուլ. . . :

Աղէ, անձն իմ, որ այնչափ սիրով Փրկչէդ գնուեցար, ձայնդ բարձրացու, հրաւիրէ երկինք ու երկիր որ, գան հետդ զաստուածային դժուխիւնն օրհնեն ու մեծացնեն. . . : Աստուած իմ Յիսուս. մարդս երեսէն կը ճանչցուի: Զքեզ իմ Փրկիչս ճանչնալու համար ինչ պէտք է ինծի, բայց եթէ կենամ երեսդ նայիմ. . . : Ա՛յո, Տէր. այդպէս չարաչար կերպարանափոխ երբ կը տեսնեմ երեսդ, որ մարմնոյ ամենէն մեծարգի մասն է, եւ կը տեսնեմ զքեզ միանգամայն այդպէս հեզ, ատանկ համբերող, այդչափ խոնարհ. կը ճանչնամ կը խոստովանիմ կը պաշտեմ զքեզ իրրեւ իմ ճշմարիտ Փրկիչս. եւ քու ամէն աստքինութեանցդ արդեանցը համար կը խնդրեմ կը պաղատիմ որ իրօք ալ իմ Փրկիչս ըլլաս. . . : Ըրէ, Փրկիչ, դուն ըրէ որ փրկուիմ. . . : Գիտեմ, չեմ կրնար փրկուիլ եթէ բացարձակ միտքս չդնեմ որ քեզի նմանիմ: Կ՚աղաչեմ, դուն շնորհէ ինծի այն սուրբ բացարձակ միտքն որ դուն գիտես թէ ինծի պէտք է, եւ

տուր միանգամայն այժ՝ քան օրինի գործս դրելու...: Դուն ալ, Տիրամայր, բարեխոսէ ինձի համար. ամէն:

70

ՅԻՍՈՒՍԻ ԵՐԵՍԸ ԿԸ ԾԱԽԿԻՆ:

Ա. Կը զայրանային Հրեայք, Յիսուս, հեզութեանդ ու համբերութեանդ. տեսնելով որ, այնչափ Թշնամանաց դէմ բերան չես բանար, չես պլպլիր, չես առնուիր: Ձկին գիտեր Թէ դուն ամենայն ինչ ինքնակամ կը քաշես եւս աւելի կը կատղեին՝ վրէժ առնուլ կ'ուզէին. բիւր եղանակներ կը հնարէին գքեզ կատակելու: Իրենեցին աղտոտ քուրչ մը գլուխդ նետեցին՝ երեսդ ծածկեցին, եւ աներես բարձրաձայն քրքջանօք սկսան գքեզ ծաղրել, զբօսնուլ: Թէ փոխն ի փոխ քեզի կը զարնէին, Թէ հեգնելով կը հարցնէին Թէ Մարգարեացիր տեսնենք, ո՞վ զարկաւ քեզի աս ապտակը, ո՞վ զարկաւ՝ մեկալը: Այդպէս զՁերդ մարգարէից ծաղրեցին իրրեւ սուտ մարգարէ, խմաստութեան վարդապետդ՝ իմաստնոց առաջնորդդ խելագարի տեղ դրին: Արտադէտդ Աստուածդ, որ ուզածիդ մարգարէութեան հոգի կը շնորհես, կրնայիր չդիտնալ գքեզ

զարնողը: Սակայն եւ այնպէս Թոյլ տուիր որ, իբրեւ ապուշ ոխմամբ ու խենդ՝ գքեզ ծաղր ու խաղալիք ընեն: =

Ընձն իմ. բարձրելոյն Արդին այս աստիճան խեղճութեան ու խայտառակութեան հասած որ կը տեսնես, լալդ չի գար ...: Աւաղ, Տէր Յիսուս. այդ ծանրականքդ պարտկիը յառաջուընէ նկատելով միայն՝ այնպէս տխրեցար որ ազատիլ խընդրեցիր նէ, հիմակ իրօք փորձն առած առենդ որչափ արդեօք տրտմեցար...: Վա՜յ, Յիսուս. վշտակից եմ քեզի ի բոլոր սրտէս...: Մէյմը քաշած վշտացդ, մէյմը յուզած առաքինութեանդ նայելով, կ'ամչնամ այսպէս գէշ աշակերտ ըլլալուս որ, ամենեւին ջանք չեմ ըներ քեզի նմանելու...: Հերիք էր որ դուն ուզենայիր, իսկոյն ադ անզգամներէ վրէժ կրնայիր առնուլ՝ գետինն ու գժոխքը բանալով որ զերծնք կլլեն: Սակայն աւելի ուզեցիր կրել ու լռել, որպէս Թէ ամենէն տկար ու ապիկար մէկն ըլլայիր...:

Իսկ ես աս քու օրինակներդ աչքիս առջին ունենալով, ինչ կ'ընեմ...: Բնաւ շատ անգամ խոնարհութիւն ուսնեմ, իսկ սիրտս միշտ հպարտութիւն...: Կը պահանջեմ որ ուրիշներն ինձի համբերեն, բայց ես ուրիշներուն՝ ամենեւին...: Ինչ որ համարձանս՝ պատուոյս կը դպչի, սիրտս կը կոտրէ: Քու սիրոյդ համար համբերել, լռել, մարդկային նկատումմ մը յաղթել չեմ գիտեր...: Աղէ, սիրելի Յիսուս, շնորհէ ինձի այն հեզու-

թիւնն որ գուն գործով այնպէս գեղեցիկ սորվեցուցիր . . . : Կը փափաքիմ յայտ քեզի նմանիլ : Կ'աղաչեմ կը խնդրեմ այն օգնութիւնները որ ինծի շահեցար . . . : Կը յուսամ այն օգնութիւնն ալ որով քու օգնականութեանդդ գործակից ըլլամ . . . :

Բ. Աղէ, անձն իմ, ուշադրութեամբ մը նայէ Յիսուսիդ՝ ադ ծածկուած երեսին : Ո՛վ Տէր. թշնամիդդ քու այնչափ ծանրութեան՝ հեզութեան ու հանգարտութեանդդ, որ երեսէդ կը յոլանար՝ արբուեներն կը թափանցէր եւ ի գութ կը շարժէր, ալ չկրցան դիմանալ՝ ծածկեցին որ, իրենց բերնանցը ամէն արգելք ի բաց պարզեն : Ի՞նչ չարութիւն. խուսափել Աստուծոյդ ներկայութենէն, եւ չնորհքէդ վանիլ որ սրտերնին չշարժէ : Իսկ գուն, Յիսուս, ինչո՞ւ թոյլ կու տաս որ երեսդ ծածկեն : Որպէսզի տգիտութեան ու յանկութեան մէջ մեզ մկկէլ առնուս, որ աստուածայնոց ծանօթութիւնը մեզի կը խափանէ : =

Խաբէ. որչափ հնարհակալ ըլլալու ենք ողորմութեանդդ, Փրկիչ, որ ադ ծանրակառոր մեզի հնօրհաց՝ տգիտութեանց ու լուսաւորութեանց այնչափ աստուածութիւն վատահեցար . . . : Մեղք որ մենք ալ ճիշդ Հրեից պէս աստուածային ներկայութիւնդդ դիտմամբ մեզի կը ծածկենք, եւ մեր կողմանէ նոյն կատակները քեզի կ'ընենք :

Թայց թողում զուրիշները. ես իմ

ըսեմ . . . : Է՛ս, հեզ եւ խոնարհ Յիսուս, ես երեսդ ծածկեցի, ես քեզի զարկի՝ քանի անգամ որ կրիցս ազատութիւն ու մեզաց հաւանութիւն առի այնպիսի անտարբերութեամբ մը՝ որպէս թէ գուն ներկայ չըլլայիր, ըրածս չտեսնէիր . . . : Աւաղ. վարուցս բոլորը անկարգութիւնն անկէ եղաւ որ, աստուածային ներկայութիւնդդ բոլորովին մոռցայ . . . : Ո՜հ կորսութիւն. ես զքեզ մոռնալ չուզելով, գուն զիս չտեսար . . . : Կը զղջամ չարութեանս . . . : Թողութիւն կը խնդրեմ . . . : Ջօրացու, կ'աղաչեմ, պաշտելի ներկայութեանդդ վրայ նուագեալ հաւատքս . . . : Հաստատ կը հաւատամ, Տէր, որ անչափութեամբդդ ամէն տեղ կը գտնուիս. էութեամբդդ հետս եւ նեղբուսատեւ արտաքուստ ամէն բրածս կը տեսնես. եւ ինչ որ յիս կուգայ կ'անցնի, կը քննես կը նշանակես այնպիսի ուշադրութեամբ, իբրեւ թէ ես միայն աշխարհքս ըլլայի . . . : Այո, գու զիս կը տեսնես՝ կը հաւատամ, իբրեւ Աստուածս ու դատաւորս, որ ճշմարտութիւնն որոշելու համար վկայներու կարօտ չես . . . : Ամէնտեղ՝ որչափ մինակուկ ալ ըլլայ, ամէն տեղ՝ որչափ մեզի ալ ըլլայ, գու ինծի ներկայ ես : Հոգւոյս բոլոր զօրութեանը՝ մարմնոյս ամէնմէկ զգացողութեանը մէջ զքեզ յիս կը կրեմ . . . : Աղէ, ամենատուրբ Յիսուս, չնորհէ որ հաւատոյ այս ճշմարտութիւնը միօրինակ հոգիս տպաւորած ըլլայ : Ա՛լ այնուհետեւ չարէն եւ կենդանու համար՝ ուրիշ սանձի պէտք չունիմ, բար-

ւդյն փուԹալու համար՝ ուրիշ խԹանի հարկ չի մնար...։

71

...

Ամենասիրելի Փրկիչ. ադ անզգամներ այնպեսի առելուԹիւն ունին քեզի որ, ինչ որ իրենց դիւական կառղուԹիւնը կրնար մեղմել՝ կ'արհամարհեն. անոր համար աստուածային երեսիդ աղուորուԹիւնն ու ծանրուԹիւնը կը ծածկեն։ Ո՛վ Տէր, ով Աստուած հոգւոյս. ինչո՞ւ անշարժ ես կեցեր այդ անգուԹ ձեռքերու մէջ, որոնք գքեզ երկար ու մրեգին առելուԹեամբ կ'առնեն։ Ո՛վ սէր հոգւոյս. մի պահեր ինէ աստուածային երեսդ ԹէԹեւ կտտանօք խանգարած ըլլայ։ Ես ատոր կը կարօտիմ, երկիր կը պագնեմ, կը սիրեմ ադ վիճակին մէջ ալ, եւ որչափ աւելի այլակերպ խանգարած է իմ սիրոյս համար, այնչափ աւելի սիրելի է ինծի։ Ո՛րչափ ծածկուած ըլլայ, ես հոդ այնպիսի հրապուրանք կրնշմարեմ, որոնք սիրտս քու սիրոյդ կը յարիշտակեն։ =

Ներէ, Տէր, ամէն չարիք որ քեզի դէմ ըրի։ Ո՞հ, քանի՛ քանի անգամներ ես երեսդ ծածկեցի, որպէսզի աւելի համարձակ մեղանչեմ։ Քանի՛ անգամ ուզեցի որ ձես չտեսնես, որպէսզի անարգել սանձարձակ ես իմ անզուսպ բերմանցս հետեւիմ...։

Լուսաւորէ ինձ, լոյսդ աստուածեղէն. տուր որ Թշնամացդ անգիՒուԹեանը վրայ՝ ես իմ վարուցս անկարգուԹիւնքը նկատեմ...։ Երբ հոգեւոր բաներ կարդամ, երբ քու խօսքդ մորկ ընեմ, երբ ինծի համար ըրածներդ մտածեմ, երբ մխիԹարուԹեանցդ օրհնուԹեամբ ներքուստ ինծ սփոփես, երբ ինծի ճանչցնես ԹէԹ դու ով ես՝ ես քեզի ինչ պարտական եմ եւ ինէ ինչ կը պահանջես. երեսիդ գեղեցկուԹիւնն ինծի չես յայտներ, որպէսզի քու հաճոյդդ կատարեմ ու սիրովդ բռնուիմ...։ Իսկ երբ որ ես ձայնդ չուզենամ մորկ ընել, երբ վարդապետուԹիւնդ մերժեմ, երբ իմ ապականեալ բերմանցս հետեւելու համար ողորմուԹիւնդ մոռնամ, քոզ մի չեմ ձգեր երեսիդ որուճառագայԹները կրնային քոլոր իմ խաւարս փարատել...։

Ո՛վ աստուածային ողորմուԹիւն, կրնայիր ինծի հանդուրժել եԹէ անհուն չըլլայիր...։ Մոռցիր, Տէր, անցած խեղճուԹիւններս. եւ տուր որ ալ գքեզ աչքէս չկորնչցնեմ երբեք, միշտ ներկայուԹիւնդ յիշեմ։ Որչափ կրնայի քենէ հեռանալու նէ, այնչափ գքեզ փնտռելու պատրաստ եմ անդադար. եւ ալ հոս կռւրուԹիւնս վերջանայ...։ Մինչեւ հիմակ ըրածներս, ազէ՛ Փրկիչ իմ Յիսուս, աստուածային երեսդ ինծի բանալու՝ արգիլք չըլլան, քու ողորմուԹիւնդ իմ չարուԹենէս անսահման մեծ է. դուն աւելի զօրաւոր ես

ինձի հնարհելու քան թէ ես զքեզ վշտացնելու...։ Հիմակ այս վայրկենիս կրնաս զիս զարձի բերել եւ ի քեզ փոխարկել... ։ Փոփոխէ զիս, Աստուած իմ, սէր իմ, Փրկիչ իմ եւ ծայրագոյն բարութիւն...։ Բաւական է, Տէր. ալ բաւական է մինչեւ հիմայ քաշածդ։ Դադրեցու զահիճներդ. բայց ինձի երկրպագելի երեսդ, տեսնեմ նայիլդ զմայլիլդ եւ սիրտս սաստիկ ցաւէն սիրովդ հալի անցնի...։ Կը վախնային Հրեայք որ ձայնդ լսելով չմեռնին. կը խնդրէին որ Մովսիսի բերնովն իրենց հետ խօսիս։ Մովսիսի երեսացդ փառքին ալ չկրնալով դիմանալ, կ'ուզէին որ երեսը գոց հետերնին խօսիս։ Սակայն ճշմարտապէս զքեզ սիրող հոգիք, Տէր Յիսուս, ազատութեանդ զմայլած, անչափ սիրովդ յափշտակուած, կը փափաքին որ ձայնդ լսեն՝ դէմ առ դէմ եւ բեզդ նային. եւ կը գաշտին կը խորշին ամէն բանէ որ կարենայ այսպիսի մեծ պարգեւ ու վայելք մը արգելուլ, եւ չէն յանձն առնուր որ, քու եւ իրենց մէջ փոքր խոչ մը գանուի՝ որ գեղեցկութիւնդ ծածկէ...։ Մովսիսի եւ ուրիշ բարեկամացդ ալ պարգեւն բրիր. բրէ անարժանիս ալ։ Ուրիշ բանի համար քեզնէ այսպիսի հնորհք մը չեմ խնդրեր, բայց եթէ՝ որպէսզի լաւ եւս զքեզ ճանչնամ, սաստիկ եւս եռանդեամբ սիրեմ, եւ ի քեզ փոխարկիմ երանապէս...։ Աղէ, տուր որ այս պահիկս աստուածային բազկիդ զօրութեանը փորձն առնում...։ Իրաւ,

բոլորովին քու կդ ըլլայի նէ, բան մ'ալ երեսիդ պայծառութիւնն ինձի չէր ծածկեր. զքեզ կը տեսնէի, կը ճանչնայի, կը սիրէի։ Բայց ով կրնայ այսպիսի պարանչելիք մ'ընել, բայց եթէ դուն, Աստուած իմ Յիսուս, փրկութիւն հոգւոյս...։ Աղէ, Տէր, զարձու վրաս ողորմութեան աչուըներդ. մոխր թափանցէ սիրտս աստուածային ճառագայթիդդ զօրութեամբ. քաշէ զիս քեզի, որպէսզի ողորմելի վիճակս ճանչնալով մեղքերս լամ...։ Փոխարկէ զիս քեզի, ով քաղցր Յիսուս. ընդունէ զիս իբրեւ բոլոր քու բանդ. ահա հիմակ ես զիս, կրցածիս չափ, ողջ բովանդակ քեզի կը նուիրեմ, եւ զիս բոլորովին քու ձեռքդ կը յանձնեմ...։ Փոխէ զիս, Տէր. մինչեւ հիմակ եղածէս տարբեր բրէ զիս...։ Տուր ինձի սէրդ որ, միշտ գեղեցկութենէդ յափշտակուած՝ քենէ երբեք չզատուիմ, Փրկիչ իմ, Տէր իմ, վարդապետ իմ եւ Հովիւ մոլորեալ հոգւոյս...։ Ամենասուրբ Մայրդ Աստուծոյ, որ ամէն արարածոցմէ աւելի այս Փրկչին գեղեցկութիւնը սիրեցիր, եւ միանգամայն ամենէն աւելի ցաւեցար՝ զԱստուածորդիդ անողորմ կտտանօք այլակերպ այլագոյն տեսնելով. դուն, որ նաեւ ամէն արարածներէ աւելի այն աստուածեղէն երեսին հնորհալից աղբերութենէն յափշտակուեցար, յիշէ ողորմելի մեղաւորս ալ, առ ինձի հնորհք որ արհամարհութեան համբերել սորվիմ։ Հոգս, Մայրիկ, վրադ առ, եւ առաջնորդէ ինձի

որ հետդ գամ՝ այն աստուածային գեղեցկութիւնը տեսնեմ. ամէն։

72

ՅԻՍՈՒՍ ԵՐԵՍԸ ԼԸ ԲՒՒՆ։

Երկայնամիտ բազումդողրմ մարդասէր Յիսուս. դու քոյին կամքդ նախատանօք ուզեցիր կշտանալ՝ թոյլ տուիր որ, բոլոր գիշեր զքեզ խայտառակելով չկշտանայ լերը խուժանը։ Լմիանք, կատակ, ծեծ, ապտակ, աբայք, մազ՝ մօրուք փետել չդադրեցան։ Դեռ թշնամանք մնաց համբերելու։ Թո՛ւք ալ պիտի ընդունես, կերպարանդ Հօր, Հայելիդ անարատ Աստուծոյ ազդեցութեանը։ Ա՞ր էր գուշակածդ թէ Մատնեցի մարմինս ծեծի եւ ծնօտս հարուածոց. չզարձուցի դէմքս ամօթէ՝ երեսս թքնելէ։ Երեսդ թքին. . . ։ Տէր Աստուած. թքոտուելէ մեծ ինչ նախատինք կայ։ Ո՞ւր կը թքնեն սորովաբար, բայց եթէ ամէնէն անարգ տեղ։ Եւ դուն Յիսուս, յանձն կ'առնուս որ երեսդ թքքնեն։ Եւ չե՞ս բան մը զրուցեր, չե՞ս սպառնար, չե՞ս կշտամբեր։ Ոչ ամենեւին. այլ իբրեւ գառնուկ մը անմեղ, խնարհ ու հեզ, ամենայնի կը համբերես. ճիկ ու գանգատ չ'ելլեր բերնէդ. ամենայն ինչ Հօր Աստուծոյ կը նուիրես որ, մեղի մեղայ

թողութիւն ընդունիս։ Եւ, եթէ մեկը նստի այդ քաշածներդ յիշատակէ՝ մոռածէ, եւ անոնց համար գքեզ օրհնէ ու գովէ, այնչափ կը հաճիս որ մեծաւ գորովանօք իրեն շնորհակալ ալ կ'ըլլաս։ =

Փրկիչ իմ. այդ չեմին թշնամանաց հաստատուն երեսով դիմացար. բայց միանգամայն ապէկ կշռելով թէ ինչպիսի է նախատինքը, ով է նախատուողը, որոնք են նախատողները. սիրտդ մեծ վիշտ զգաց։ Սակայն մեր սիրոյն համար յօժարակամ համբերեցիր կատարեալ առաքինութեամբ ...։ Առաքինութիւնը մեզի կ'օգնէ՝ մեր վիշտը նուազելու. իսկ քեզի, Տէր Յիսուս, վիշտդ աւելի եւս ածեցնելու ծառայեց. . . ։ Չի կրնար գտնուիլ մարդ, որչափ զգայուն եւ ամբարշաւած ալ ըլլայ, որ այսպիսի նշաւակութեան մը ծանրութիւնը այնպէս կենդանի կարող ըլլայ ըմբռնել, ինչպէս դու, Յիսուս, խոնարհութեամբդ հանդերձ՝ ըմբռնեցիր. . . ։

Փա՜ռք քեզ, համբերող Յիսուս, փա՜ռք քեզ. օրհնութիւն անսպառական զթութեանդ. գովութիւն անդրդուելի համբերութեանդ. . . ։ Ո՛ Տէր անարգեալ. դուն երկնից թագաւոր եւ Բարձրելոյն Որդին ես. չէ՞ թէ չարչրկելու եւ թշնամանելու, այլ ամէն արարածոյմէ երկրպագութիւն եւ սէր ընդունելու արժանի ես. . . ։ Կը սիրեմ զքեզ ի բոլոր սրտէս. . . ։ Կ'ապշիմ, կը փափաքիմ խոնարհութեանդ. . . ։ Դուն օգնէ ինծի, Տէր, զիս վրաս. . . ։ Ո՛ արդարեւ հեզ եւ խոնարհ սրտիւ Յիսուս.

եթէ այդպիսի թշնամանաց եւ այդչափ խոնարհութեան դէղն ալ զկատարութիւն չի բժշկեր, ինչպիսի դարման պիտի ըլլայնէ . . . : Ո՛վ Փրկիչ. ինչո՞ւ դուն այնչափ խոնարհ, եւ ես այսչափ հպարտ . . . : Աղէ, դուն օգնէ ինծի, Տէր. լոյս տուր որ ճանչնամ թէ դու ով ես, ես ով եմ. դու ինչ ես, ես ինչ . . . :

Սակայն ինչո՞ւ, Տէր Յիսուս, ինչո՞ւ այսպիսի անիրաւութեան մը կը զինջանիս : Այո. այնչափ խայտառակութեամբ թողքը յանձն առիր, որպէսզի զմեզ ազատես յաւիտենական խայտառակութենէն՝ որուն արժանի եղանք մեղօք. որպէսզի այդ թէքերով մեր աղետղութիւնները լուանաս . . . : Վա՛յ ինծի, Փրկիչ իմ. ինչպէս ես զիս քենէ այսչափ սիրուած կը տեսնեմ ու՝ առանց դէղ սիրելու առջիդ կը կենամ. ինչպէս այնչափ խոնարհութիւնդ կը տեսնեմ, եւ ես այսչափ լի եմ հպարտութեամբ քու առջիդ . . . : Ասուած իմ. այս անգամ ալ քեզի կ'ապաշէմ : Բայց ինչո՞ւ ըսեմ՝ այս անգամ ալ : Եթէ քու անհուն բարութիւնդ ինծի բարիք ընելով չի կշտանար երբեք, ես ինչո՞ւ տատամսիմ խնդրելու եւ աղաչելու . . . : Այո, կ'աղաչեմ ու կը խնդրեմ, եւ՝ քանի կենդանի եմ, պիտի խնդրեմ միշտ՝ դքեզ սիրելու եւ խոնարհ ըլլալու շնորհքը, եւ այնու հոգւով ու եռանդեամբ խնդրելու շնորհքը՝ որով քեզի հաճոյ է որ խնդրեմ . . . : Քանի անգամ որ թէքոտ երեսդ միտքս բերեմ, խոստո-

վանիմ թէ ես եմ արժանի որ երեսս թէքնեն՝ ես յաւէտ մեղաւորս, եւ մեղացս վրայ ցաւիմ . . . : Ո՛հ. կարելի է որ հանեմ երբեք մնքես՝ իմ սիրոյս համար կրած այդ ծանր թշնամանքդ. գարշ ու զզալիր թէքով աղաւաղած այդ նուիրական դէմքդ . . . : Բարէ. ադ այն երէկն է, որ գեղեցիկն է տեսեամբ՝ քան զամենայն որդւոց մարդկան : Աւա՜ղ. բորոտի երես է դարձեր, որուն բուն կերպարանքը լի համակ՝ զզուելի կեղեւանօք, ալ չի ճանչցուիր . . . : Ո՛վ երկին, երկիր, հրեշտակք, մարդիկ. չկ'ըսուկար սարսափիր այդպիսի տարօրինակ եղծադործ ապականութեան մը . . . : Անսուտ Մեծվայելչութեան, Հայր յաւիտենական, դարձիր նայէ : Ա՛դ է սիրելի Որդւոյդ երեսը, այն արեւու նման ճաճանչագեղ մեծապայծառ երեսը՝ որուն քիչ մ'առաջ թարթր լեռը հաճեցար . . . : Բայց ինչ ապշեր կեցեր եմ, Տէր : Փրկչիս Յիսուսի երեսը, պիղծ թէքերով այդպէս աղտեղած ամենեւին, առանկ սոսկալի վիճակի մէջ ալ, տակաւին այնպէս գեղեցիկ ու հաճոյական է քու աչացդ, ինչպէս որ այլակերպութեան ժամանակ փառացը շքեղութեամբ լուսաւոր շողաւոր երեւեցաւ . . . : Բարէ. քիչ արդեօք փայլմամբ կը ցոլանայ հոս իր հեղութիւնը, խոնարհութիւնը, համբերութիւնը . . . : Այո, Տէր. երեսի չէ, առաքինութեան վայելչութեամբ է որ քեզի հաճոյ կ'ըլլայ մարդ . . . : Օրհնութիւն, գոհութիւն եւ երկրպագութիւն քեզի, Սէր իմ Յիսուս

. . . : Հարկը չէ որ գքեզ կ'ստիպէ այս ամենայն յանձն առնելու, քու կամացդ դիւցազնական ընտրութիւնն է . . . : Ո՛հ, երեսդ թուք չ'ինար, որ դուն չուզենաս եւ չարչարանացդ գանձարանը չմթերես, որպէսզի աշխարհքի փրկութիւնը թաթաղուն ղեղուն ընես . . . : Ո՛ Յիսուս. դուն այնչափ արժանի ես երկրպագութեան՝ Հբէիցմէ այնպէս պաշարուած ու թքոտած վիճակիդ մէջ ալ, որչափ երկինքը՝ հրեշտակներէ պաշտուած, ի վայելչութեան սրբոց փառաւորուած առենդ . . . : Ես ալ երկիր կը պագանեմ թշնամանացդ, որով թէ քոյին եւ թէ մերին մարդկութեանը յաւիտենական փառք վաստկեցար . . . : Շնորհակալ եմ անապարեղի համբերութեանդ որ, իմ սիրոյս եւ օգտիս համար, այսպիսի նուաստութեանց համբերեցիր . . . : Աղէ, Տէր Յիսուս, որ անողորմ թշնամեացդ ոչ ապտակէն, ոչ կատակէն եւ ոչ թքէն երեսդ դարձուցիր, մի ինէ ալ դարձներ . . . : Դարձու երեսդ մեզքերէս, որ բուն ատելիքդ են. բայց մի ինէ՝ որ այդչափ սիրելիդ եմ. . . : Տուր ինձի այն շնորհքներն որ յաւիտենական փրկութեանս հարկաւոր են . . . :

73

Տէր Յիսուս Քրիստոս, վայելչութիւնդ երկնից, փառքդ արքայութեան. թքոտիլը արհամարհութեան եւ ատելութեան յետին ճիգն է, եւ անոր համար չարչարանացդ մէջէն իբրեւ առանձինն նշանաւոր եւ անլուր թշնամանք յառաջագոյն դուշակուեցաւ եւ դու ծանուցիր մանաւանդ պէս թէ Պիտի մատնուիմ հեթանոսաց ձեռքն որ զիս պիտի կատակեն, ծեծեն, ու երեսս թքնեն: Այո, Տէր. ուրիշ վըշտերն որ կրեցիր, մարդկան հասարակ վըշտեր էին, բայց ասոնք կարգէ դուրս վիշտ մըն է: Չի վիրաւորեր, չ'սպաններ՝ իրաւ, սակայն սաստիկ կը կսկծցնէ: Այս անարժան կոպտութեան անիրաւութիւնն ու ոգեղութիւնը արդարացնելու համար, չըդադրեցան Հրեայք նախատալից խօսքերով զքեզ թշնամանելէ. նզովեալ, խաբեբայ, հայհոյիչ, խռովարար, օրինազանց, կեղծաւոր, կախարդ, սամարացի, դիւահար եւայլն՝ զքեզ կանչելով: Թոյլ տուիր, անպատուամ հեղութեամբ եւ երկայնմտութեամբ, որ սուգածներն աստուածային երեսիդ ընեն: =

Ամէնէն ուզեցիր խոնարհիլ, որ կըրցար ըսել թէ Ես որդ մըն եմ, մարդ չեմ. մարդկան նախատինք եւ ժողովրդոց արհամարհանք. նախատինք, որ զմարդ կ'ամչցնէ. արհամարհանք, որ զմարդ արժանի

կ'ընէ ամենէն ցած խուժանէ անարգուե-
լու, մոռցուելու, մերժուելու եւ կոխկըր-
տուելու . . . :

Բայց աղէ, Տէր. ինչպէս կարելի ե-
դաւ որ, պաշտելի Մեծվայելչութեանդ ա-
մենեւին անվայել այդպիսի անամօթու-
թեան մը հանդուրժես: Խարբացու միտ-
քըս, Տէր, որ անհաս խորհրդոցդ խելամուտ
կարենամ ըլլալ . . . : Անոր համար արդեօք
թուք ընդունեցար որ, որովհետեւ կա-
տարեալ էիր աստուածային բնութեամբդ,
մարդկային բնութեամբդ ալ կատարեալ
ըլլաս: Հարկ էր որ խոնարհութիւնդ՝
կերպով մը համեմատ գար կարողութեանդ.
նուաստութեանդդ խորութիւնը՝ բան կա-
րի հաւասարէր Մեծվայելչութեանդ բարձ-
րութեանը: Աստուածութիւնդ՝ ակարու-
թենէդ պիտի ճանչնայինք, որպէսզի մեր
հաւատքը վերանայ, յոյսը խթանուի, սէրը
կենդանանայ, սիրամիտքը շնորհուի, կու-
րութիւնը լուսաւորի: Ասոր համար է որ,
կը հրաւիրես զմեզ՝ հեզութեանդ ու խո-
նարհութեանդ նմանելու. որպէսզի այս
կրկին առաքինութեանց մէջ թաղուած
զօրութեան ու բարձրութեան անապատ
դանձերը գտնենք . . . :

Փրկիչ իմ Յիսուս, որ իմ խեղճու-
թիւններս կը ճանչնաս, եւ դու միայն
կարող ես բժշկել. օրհնութիւն եւ ան-
վախճան գոհութիւն քեզի որ, այդպիսի
աղտու սպեղանիք ճարեցիր՝ հիւանդու-
թիւնդս դարմանելու . . . : Ես մեղքերս
թեթեւ կը համարիմ. երբեք ըմբռնած

չեմ թէ ինչ ինաս կ'ընեն ինծի, որչափ
Մեծվայելչութիւնդ կը վշտացնեն, ինչ-
պիսի դարմանի կարօտ են . . . : Ա՛յս ա-
մենայն դուն աղէկ կը ճանչնաս, խամա-
տութիւն յաւիտենական, եւ ինծի սաս-
տիկ դեղեր կ'ընծայես, եւ կ'ուզես որ
կսկիծով խոնարհութեամբ եւ ինքզինքս
արհամարհելով՝ խլեմ սրտէս խորարմատ
անձնասիրութիւնս եւ այնպիսի բաներու
համարումն ու յարգումն որ դիս քենէ կը
զատեն . . . : Բայց որովհետեւ մեղացս քա-
ւութիւնը վրադ բարձար, յանձն առիր որ
քեզի ընեն մեղքերս՝ ինչ որ ինծի պէտք
էին ընել . . . : Ես չիս քու պատկերդ եղ-
ծի ապականեցի մեղքս, ով կեանք հոգ-
ւոյս. հազար ու բիւր յանցանքս ես զիս
արատեցի, ազտեղեցի. ես, եւեմ պարտական՝
խոնարհութեամբ եւ արհամարհանօք ինք-
զինքս լուալու եւ մաքրելու . . . : Դու, Աս-
տուած իմ, անբծութիւն անսահման, ինչ
կարօտ էիր մաքրութեան որ, այդչափ եւ
այդպիսի սոսկալի թշնամանք յանձն առիր
. . . : Ինչո՞ւ ուզեցիր որ աստուածային
պաշտելի երեսդ պիղծ թքերով ծածկուի
որպէս թէ աշխարհքիս յետին անարգ
բանն ըլլար, եւ ամէն մարդկան ցածն ու
դիւրաւ համարուիս . . . : Ո՛վ մեկնի բարու-
թիւն, ով յաւիտենական երանութիւն.
վրադ անարգութեան արժանի բան կայ
. . . : Կենակցութիւնդ՝ դառնութիւն, նե-
ղութիւն, ձանձրութիւն տուաւ երբեք:
Կընաշ մարդիկ զքաւին առել, սիրելիք
խորշիլ . . . : Ինծի, Տէր, ինծի կը վայլեն

այդ թշնամանքը . . . : Ինձի թշնամիդ ինչ կոպտութիւն որ ընեն, արժանի եղածէս աւելի բան չեն կրնար ընել . . . : Էս, որդիս անառակ, քու տանդ առատութիւնն ու գրգանքը թողուցի՝ անսուրբ անասնոց կերածին եռեւն ի վեր վազեցի. քու մեներմութիւնդ՝ անոտի ընտանութեանդ հետ փոխեցի. անցաւոր հաճոյքը՝ քու բարեկամութեանդ ու գրկանացդ փոխանակեցի. ինձի տուածդ ալ՝ տայիքդ ալ յոչինչ համարեցայ . . . : Էս, Տէր, ես եմ արժանի որ ամէն մարդ երեսս թքնէ, արարածք համբրէն՝ զզուելի եւ երեսը չնայուելու մեղաւորի մը պէս ինձի նային . . . : Սակայն եւ այնպէս, ո՛ Հայր ողորմած, դուն երեսդ կ՚ընծայես այն թշնամանաց՝ որոնց ես եղայ արժանի, եւ քու բարձրութիւնդ կը խոնարհես այն նուաստութեանց՝ որոնք իմ ցածութեանցս կը վայլէին . . . : Թող, Տէր Յիսուս, թող որ ես կրեմ այդ անիրաւութիւնները: Իսկ եթէ որոշած ես թէ ինձի համար դուն կրես. գէթ այժ տուր ինձի որ, քու աստուածային երեսիդ ըրածնին՝ ներքուստ ես ինձի ընեմ . . . : Շնորհէ ինձի ընդհանուր զզուանք մը աշխարհքին եւ իր հաճութիւններուն. սորվեցուր ինձի որ առեմ զիս՝ որչափ արժանի եմ, որովհետեւ այսպէս ցածութեամբ զքեզ թողուցի, ով աղբիւրդ յաւիտենական բարեաց, երանութիւն իմ եւ դանձ . . . : Աղէ, Տէր, քուսցուր յիս անարգութեանցդ պտուղը: Դուն խոնարհեցար որ, զիս բարձրացնես. յետին կոպտութեանց համբերեցիր որ, ես անարգուիլը սիրեմ . . . : Վայ ինձի. ես ուզածիդ բոլորովին ներհակը կ՚ընեմ: Ինչափ պատճառ ունիմ արհամարհելու ինքզինքս ու տակաւին ես զիս բան մը կը համարիմ: Էս քու սիրոյդ համար չեմ ուզեր այն վիճակն ըլլալ, ուր դուն իմ սիրոյս համար հասար . . . : Ո՜վ խեղճութեանս, ո՜վ մեղկութեանս, ո՜վ նուաստութեանս . . . : Եւ՛րբ, Տէր, երբ պիտի զիս այս տղմէն դուրս քաշես հանես: Եւ՛րբ ես ինէ դուրս պիտի ելլեմ, որպէսզի զիս ինչպէս որ եմ նէ՝ տեսնեմ եւ քսո արժանի առեմ . . . : Ողորմէ, Յիսուս. գթա վրաս . . . :

74

ՅԻՍՈՒՍ ԽՈՓՈՒԼՈՒՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ:

Ա. Յանկալիդ Յիսուս. պատկառելի դէմքդ զաղիր լորձունքներով ծածկել տուիր նէ, միաքդ ամուր ապաւէն մը պատրաստել էր քու ծառայիդ որ, կարենան հոգ դիմել՝ երբ որ աշխարհք զինքնք որդանց պէս կոխկռտէ: Ամբացուցիր զինքնք երեսացդ ծածկութովը՝ մարդոց հալածմունքէն ու լեզուաց հակառակութենէն: Բայց աղէ, Տէր. մարդուն վրայ երեսէն բաց բան չկայ. դուն ի՞նչպէս սի-

բանականերդ երեսիդ ծածկուելիդ մը կը պատսպարես։ Այո. հաւատարիմ ու լուսաւորեալ անձինք այդ խանգարեալ այլակերպ երեսիդ ներքեւ՝ համակ աստուածեղէն գեղեցկութիւն մը կը նշմարեն. եւ մէյմ՛որ ադ կը ճանչնան, բոլորովին ատոր կը յաբին կը կպչին. եւ ալ աշխարհքի հալածմունքէն ու չարախօս լեզուէն՝ չեն վախնար ամենեւին։ Ատոր համար այն ատելեան նուաստացար որ, կրցար բսել թէ Ես որդ մըն եմ. մարդ չեմ։ Չէ թէ միայն անարգուեցար որդի մը պէս որ ամէն մարդ կը կոխէ կ՛անցնի. մեծ ու պզտիկ, չար ու բարի, աստուած եւ անաստուած կ՛արհամարհեն. այլ եւ ուղեցիր որ, նուիրական երեսդ ալ գարշանօք եւ խայտառակութեամբը ծածկուի։ =

Ո՛վ փառաց Թագաւոր, ով յաւիտենական Հօր միածին Որդի. գետնի որդէն աւելի խոտան ու ցած բան կրնայիր գտնել զքեզ համեմատելու։ Այո, Տէր Յիսուս. կրնայիր։ Ինծի կրնայիր զքեզ համեմատել. ինծի, որմէ վատթարագոյն եւ անարգագոյն բան չես գտներ բովանդակ բնութեան մէջ. . . ։ Ես ուրիշ բան չեմ, բայց եթէ գայթ ու գարշանք. կարկառ մը փտութեան ու նեխութեան ներքուստ եւ արտաքուստ. . . ։

Ի՞նչ ինէ կ՛ապաստես, այսպիսի նուաստ արարածէս. ի՞նչ կ՛ուզես ինէ։ Ի՞նչ ուզիս որ ինչ տամ. . . ։ Սակայն գուն կ՛ուզես։ Չիս կ՛ուզես, Տէր. . . ։ Ինչո՞ւ այս վայրկենէս չես ինձ առներ։ Անո՞ր համար

արդեօք. Աստուած իմ, որ ինձ ազատ ես ստեղծեր, եւ բռնութեան շուք անգամ չես ուզեր վրաս բանեցնել. . . ։ Ո՛վ եղկելի ազատութեանս որ, ինձ կորնչցնելու միայն կը գործածեմ։ Կ՛ապաստես որ, ես ինձ քեզի տամ։ Ա՛սասիկ քեզի սիրտս, Աստուած սրտի խմոյ. ասասիկ ես։ Գաբրիէլ հնծի ամէն թշնամանք որ փրկութեանս օգտակար կը համարիս. . . ։ Քու կամքդ թող ինձ կատարուի. ես իմ կամքս դքեզ վշտացնելու կը գործածեմ. . . ։ Ի բոլոր սրտէս ես ինձ քեզի կը նուիրեմ. ինձ քու տեսչութեանդ կը յանձնեմ անպահեստ. ուզածդ բրէ. . . ։ Այրէ, կտրէ, միսիմարէ՝ տրամեցու, խոնարհեցու՝ բարձրացու, ինչպէս որ քեզի հաճոյ է. . . ։ Ես ընդհքը միայն քենէ կը խնդրեմ որ, ես ինձ քու վարչութենէդ ետ չքաշեմ. . . ։ Լրացու գթութեամբդ այս իմ փափաքս որ դուն ինծի կ՛ազդես։ Համոզէ միտքս թէ առանց տեսչութեանդ քաղցր կարգադրութեանը՝ բան մ՛ինծի չի կրնար պատահիլ, եւ թէ բոլոր իմ երջանկութիւնս՝ քու կամքդ ինծ կամք չունենալ է, որպէսզի ան միայն ուզեմ՝ ինչ որ դուն կ՛ուզես, Տէր իմ, Աստուած իմ եւ ամենայն ինչ. . . ։

Բ. Յիսուս վարդապետ. բան մ՛ալ կը փափաքիմ քենէ սորվիլ. հրահանգէ տխմարութիւնս։ Ինչպէս որդերը տղմէ կը գոյանան՝ տղմով կը մնանին. դուն ալ այն աստիճան նուաստացար ունայնացար որ, աշխարհքիս տիղմն ու դիրտն եղար նէ,

անոր համար էր արդեօք, որ ես անարդ որդին իմ անունդս ու կեանքս ի քեզ գտնեմ։ Մասուրը ինչպէս որ անասնոց մէջ ծնար որ, սորվեցնես մարդկան — որոնք իրենց յօժարութեանցը նուաստութեամբ անբաններու նմաններ էին — թէ կրնան քեզի մօտենալ եւ քեզմով մնանիլ. այնպէս ալ ուզեցիր արդեօք որ, երկրաւոր ցած բաներու վարժած հոգիս քու նուաստութիւններէդ իրեն յարմար մտածմունք գտնէ։ Ա՛յո, Տէր. ա՛ս ուզեցիր։ Միայն անոր համար խոնարհեցար որ, քու բարձրութեանդ եւ իմ ցածութեանս դիմադրութիւնը զիս քենէ չհեռացնէ։ Որովհետեւ ես իմ յանցանօքս քու փառաւորութեանդդ համր կորուսի, զքեզ մարդոցմէ անարգուած ցուցնելով՝ նպատակդ ան եղաւ որ, քու անարգութիւններդ ինծի անոյշ բնես։ ═

Ա՛յդպէս, Աստուած իմ, դուն ինքզինքդ միշտ իմ հոգւոյս կարօտութեանցն ու ակարութեանը պիտի պատշաճես...։ Դուն ինծի եկար, որովհետեւ ես քեզի չէի կրնար գալ. իմ մեղացս պարարտը դուն վրադ առիր, վասնզի ես ինչ անկարող էի վճարելու. բիւր զանազան կերպերով դուն զքեզ ինծի կերակուր ըրիր որ, ես գոնէ մէկէն համ առնում անանիմ...։ Ո՛վ սէր. ի՛նչպէս կրնամ այս ամենայն հիանալի գիւտերդ տեսնել ու կրակովդ չլորըծքիլ, նուաստութեանցդ սքանչանօք չապշիլ, չյափշտակուիլ...։ Ա՛յն խորհրդաւոր հացն որ մարգարէին պժ տուաւ քառասուն օր քալելու — որպէսզի մինչեւ լեռ Հանէի՝ ուր զԱստուած տեսաւ — մխրոյ տակ եփած հաց մըն էր. այսպէս ալ, Աստուած իմ Յիսուս, քու գեղեցկութիւնդ՝ անարգութեանց, կարողութիւնդ՝ տկարութեան, փառքդ՝ ծանականաց ներքեւ ծածկուեցաւ. եւ ադ նուաստութեան մխրոյն տակ քու հաւատարիմ ծառայներդ իրենց հացը՝ անունդն ու ոյժը կը գտնեն...։

Իմաբէ. երբ ես ալ ադ հացով պիտի կշտանամ եւ ալ ուրիշ անունդ չփնտռեմ...։ Դու ես, Փրկիչ իմ անարգեալ, բարւոյ եւ չարի գիտութեան ծառն որ պտուղդ աչքերը կը բանայ եւ լոյս կը շնորհէ...։ Դու ես կենաց ծառն որ զօրութիւնդ մեր ոյժը կը նորոգէ։ Ասոր կեղեւանքը, թէեւ կարծր ու չոր կ'երեւայ, անչափ անգին բալասամ կը ծորէ։ Երբ զիս քեզի պիտի քաշես, Աստուած իմ, քաղցր իւղոյդ անուշահոտութեամբ...։ Երկրաւոր կերակուրները՝ կերողին դոյացութեանը կը փոխուին. իսկ զքեզ ճաշակող հոգին, ո՛ Հացդ երկնաւոր, բոլորը ի քեզ կը փոխարկէ...։ Աղէ, իմ վերաս ալ ըրէ ադ փոփոխութիւնը՝ շնորհացդ զօրութեամբ...։ Շնորհէ որ քեզի նմանելու տենչանքը զիս՝ արհամարհանքդ գերկելու, քու սիրոյդ համար ինքզինքս արհամարհելու եւ ատելու տանի. ճանչնամ զիս՝ ինչպիսի որ եմ, եւ սպասեմ որ ամէն արարածք ինծի այնպէս նային՝ ինչպէս որ արժանի եմ...։ Իսկ եթէ քու բարութիւնդ տարբեր է սահմաներ, եթէ որոշեր ես որ տկարութեանս իմայես. գէթ մի

թողուը, Տէր, որ ես իմ վրաս համարում ունենամ՝ զքեզ այդչափ արհամարհած տեսնելս եաեւ... : Թագուհիդ հրեշտակաց, սուրբ Աստուածածնին, խնամչ ազախին Տեառն, որ փորձովդ դիտես թէ ինչ երջանկութիւն է՝ Աստուծոյ սիրոյն համար նուաստանալ. ինք զքեզ իրեն մայր ընտրեց՝ երբ որ ուղեց գեանի որդ մ՚ըլլալ եւ մարդկան նախատինք, վանդալ գուն ամէն արարածներէ աւելի խոնարհ էիր. մեծամեծ պարգեւներն զքեզ չկպարտացուցին, ու վրադ ունեցած տարբին համարում ամենեւին չնուազեցին. այդ ամենայն շնորհաց գանձերը միմակ քեզի համար չառիր, դիս զեզիդ մեզաւորս ալ յիշէ. օգնէ ինծի որ ելլեմ հպարտութեան այն անգունդէն՝ ուր մեղքերս զիս ձգեցին. առ ինծի լոյս՝ որուն կարօտ եմ՝ զՅիսուս ճանչնալու, շնորհք՝ իր արհամարհանքը սիրելու, եւ այժ՝ ինծի հանդիպածներուն համբերելու. ամէն:

75

ՀԱՐՑԱՐԱՆՈՑ ՓԻԼԻՊԷ:

Ա. Յաւադին Յիսուս. անինչ մուխ. ինչ ծանր գիշեր եղաւ չարչարանացդ գիշերը: Չէ լեզու բաւական բացատրելու, կարող չէ միտք ըմբռնելու՝ ինչ ցաւեր,

ինչ թշնամանքներ, ինչ հայհոյանք էին՝ որոնց համբերեցիր: Մինչեւ վերջին դատաստանին օրը մանրամասն պիտի յայտնուին: Ի վերայ այսր ամենայնի ամենեւին չհամարեցար, սիրելագոյն Յիսուս, որ կրած խայտառակութենէդ շատ մը բան նշանակուի եւ ամենուն յայտնի ըլլայ. որպէսզի հասկնանք թէ ինչ սէր էր քու առ մեզ սէրդ որ, այնպիսի ծանրականաց ու խազբութեան քեզի համբերել տուաւ՝ եւ զԱստուած փառաւորենք. Մարդոյդ Աստուծոյ վշտաց ու նախատանացը ապշինք եւ շնորհակալ ըլլանք. եւ միանգամայն քեզի համար անարգուելնուս չէ թէ միայն չամչնանք, այլ եւ մխիթարուինք ու պարծենանք ալ: =

Շնորհակալ եմ, քանկալիդ Փրկիչ, ինծի համար մարմնով ու հոգւով քաշածներուդ: Ընդունէ, կ՚աղաչեմ, այս իմ շնորհակալութիւնս՝ թէեւ տկար հոգւով եւ դաղջ սրտով քեզի կը մատուցուի...: Կը փափաքիմ՝ ամէն անարգութեան ու նուաստութեան քու սիրոյդ համար համբերելով քեզի նմանելու: Գիտեմ, առիթ ժամ ի ժամ կընայ գալ. բայց կարող պիտի ըլլամ՝ արդեօք փափաքս ի գործ դնել...: Աստուած իմ, ես ինէ յոյս չունիմ. քեզի կը վստահիմ...: Ա՚ինպէս մը պատրաստէ սիրտս որ, այ՚ սուտ հետեւ դիտնարհութիւն՝ ինծի ցածութիւն չհամարիմ՝ այլ փառք ու պարծանք...: Ջօրացու խեղճ տկար հոգիս. մինչեւ որ դուն ինծի այժ չտաս, ես երբեք զօրաւոր

ըլլալիք չունիմ, զօրութիւն իմ, յոյս իմ եւ աեր . . . :

Բ. Ա՛յս գիշեր քաշածդ, վշտագին Յիսուս, միայն մարդկան չարութենէն չէր, աւելի խաւարի իշխաններէն էր: Ա՛նպէս կարգադրեց իմաստութիւնդ որ, դժոխք քեզի դէմ կրցած ճգուռնքն ընէ, որպէսզի տկար համարուած մարդկային բնութիւնը զօրաւոր դառնայ, եւ դժոխք յաղթուի եւ ամօթապարտ մնայ. որպէսզի դիւական ամէն հնարագիտութեանց դէմ զմեզ զօրացնես. որպէսզի սատանային նենգութեամբը մեր պատուոյն փափուկ նախանձախնդիր եւ մեզի եղած անարգութեան դիմանալու շատ տկար ըլլայնէ՝ ամէն չնչին բան մեզի մեծ բան մ՛երեւալուն, քու քաշածներուդ նայելով սատանային փորձութեանցը դէմ արիանալ ու յաղթենք: =

Բոլոր այս գիշերը ամէնմէկ թշնամանաց դիմաց՝ մէյմէկ առաքինութիւն չէ, այլ ամէն տեսակ առաքինութիւն միատեղ ու միօրինակ ի գործ դրիր: Բնութիւն, չնորհք, սովորութիւնք ու Հոգւոյն սրբոյ պարգեւները բոլոր իրենց ազդեցութեամբն ու կատարելութեամբը անհաս կերպով մը գործեցին . . . : Ամէնմէկ թշնամանաց կըսկիծը կարելի եղածին չափ սաստիկ ըմբռնեցիր ու զգացիր. սակայն զգայութեանդ տրամութիւնն ու տկարութիւնը ամէնեւին չարգելեց զՀոգւոյդ կարողութիւնները . . . : Մի եւ նոյն ժամանակ շատ մը առաքինութեանց գործեր կը կատարէիր. խոնարհութիւն, համբերութիւն, սէր, հնազանդութիւն, համակամութիւն, գութ ու ցաւ մեր մեղաց վրայ, մեզի համար ինքզինքդ նուիրել եւ աղօթել, եւ ուրիշ առաքինութեանց գործեր ամէն վայրկեան կը կրկնէիր ու կը բազմապատկէիր. եւ միանգամայն սատնց բոլոր անգին արդիւնքը մեզի կը շնորհէիր . . . :

Տէր Յիսուս. որչափ առաքինութիւնք քու Հոգւոյդ վրայ. որչափ մոլութիւնք իմ Հոգւոյս վրայ . . . : Կը ճանչնամ կը խոստովանիմ, Տէր. ես ամենեւին անարժան եմ առջեւդ երեւալու . . . : Երանի՛ թէ այն քողով որ տակաւին քու երեսիդ դեղեցկութիւնքը կը ծածկէ, կարենայի Մեծվայելչութեանդ առջին իմ զղջալի տգեղութիւնքս ծածկել . . . : Սակայն ո՛ր այն քողն է որ քու սրատես թափանցող աչքերիդ կարող բլլայ բան մը ծածկել . . . : Ի՛նչ. ես զիս մաքրելու նայելու եմ չէ թէ ծածկելու: Եւ ով կրնայ զիս մաքրել, եթէ ոչ դուն, Հաղորդելով ինծի քու արդիւնքդ ու յորդառատ սէրդ . . . : Ա՛ս է սիրոյդ յատկութիւնը. իսկոյն առժամայն մաքրել Հոգին ամէն գաղջութենէն . . . : Աղէ, Յիսուս. չնորհէ ինծի ադ սէրը, որպէսզի առով մեղքերս ներուին, եւ այնպէս զօրանայ Հոգիս որ, ա՛լ ի քեզ չմեղանչեմ . . . : Չկայ յանցանք այնչափ ծանր որ քու սիրովդ չքաւուի, եւ ոչ սրատ այնպէս զազիր ու հնատի, որ սիրովդ չսրբուի . . . : Տէր Յիսուս, աղբիւր սիրոյ, որպէսզի մեղքերս մարդասիրութեամբդ

թողուս՝ թափե ֆէթուէթամբ հոգւոյս վրայ այդքան սուրբ սէրդ... : Ադ գիս ամէն դիտց կը պաշտպանէ, ամէն մեղքի ու փորձութեան քաջութեամբ դէմ դնել ու յաղթել կու տայ... : Կը ճանչնաս թշնամւոյս ոյժն ու կատաղութիւնը, գիտես իմ խեղճութիւնս ու ապիկարութիւնս. սէրդ միայն իմ յաղթող զէնքս է, իմ աներկեւան զօրութիւնս է... : Առաքինութեանդդ անչափ արդեանցը համար կ'աղաչեմ կը պաղատիմ, շնորհէ ինծի ադ անգին պարգեւն որ դուն ինծի վաստկեցար... : Իմ քաջութեանս ու յաղթութեանս բովանդակ փառքն ու պարծանքը քուկդ ըլլայ բոլորովին... :

Գ. Գոնէ պահիկ մը հանգչէ, Տէր. ժամիկ մը գէթ շունչ առ: Գաղանք եւ մարդիկ գիշեր մ'ունին որ կը հանգչին. դուն գիշերն ի բուն չարչարուիս: Փրկագործութիւնս գլուխ հանելու համար ցորեկը հերիք չէ. գիշերն ալ առնելու է... : Գողերը գիշերուան հանգիստնին կը կտրեն որ ուզածնին ձեռք բերեն. իսկ դու, Տէր, գիշեր ցորեկ կ'զբաղիս որ սիրոս մուտ մը գտնես: Տէր Յիսուս, ատոր համար մի հանգիստդ կտրեր. ւռասիկ սիրոս որ քեզի կը փափաքի. քաշէ փրցուր՝ զինք բռնող արարածոց ձեռքէն. հետդ առ տար, հոգ բնակէ. այդչափ աշխատանքէդ յոգնութենէդ ետքը՝ հանգիստ ըրէ: =

Այո, Տէր, կը խոստովանիմ. ադ՝ քեզի արժանի բնակարան մը չէ, սակայն քեզի կ'սպասէ, քեզի կը փափաքի... :

Աղէ, Տէր, գէթ առ տաժանելի գիշերուան միջոցին՝ հոգ հանգչէ... : Հոգ աւելի քիչ կը նեղուիս քան թէ այն կուրերուն մէջ: Լաւ, ընտոր ալ եմ նէ, զքեզ իմ ճշմարիտ մկկատիկ ու գերագոյն բարութիւնս կը ճանչնամ... : Քիչ առեւնուան մէջ որ այդ բանտը պիտի կենաս, կրնաս գիս սիրովդ լեցնել, եւ ետքը գիս հետդ մկկալ չարչարուելու տեղերդ տանիլ... : Արտիս բովանդակ փափաքը բացատրել ես չեմ կրնար. սակայն դու կ'իմանաս, որովհետեւ դուն ես տուողը: Կատարէ փափաքս, վանդլ կրնաս... : Ռուսցու հոգւոյս վրայ աս գիշերուան պատուղները, շղթայներուդ, զրկանացդ եւ այն սիրոյն արդիւնքները՝ որով այդ ամենայն կը քաշես... : Ա՛յո, ես եմ ամենուն ալ պատճառը. սակայն դուն ցուցուր վրաս թէ որչափ քու ողորմութիւնդ իմ մեղքերէս աւելի է, լոյս իմ, սէր իմ, երանութիւն իմ Տէր... : Մայրիկ Աստուածածին. մատո Աստուածորդւոյդ պաղատանքս. ամէն:

76

ԲԱՆՏԱՐԿԵԼ ՅԻՍՈՒՍ։

Աստուած հոգւոյս, ո՞ր են գքեզ դրեր։ Ինչո՞ւ մեղաւորիս տեղը դուն կեցեր ես։ Դուն շղթայակապ, ես արձակ։ Ի՞նչ ըսել է։ Դուն չես այն կարողն ու հզօրն որ կապածները կը հանես քաջութեամբ։ Դուն Տէրը չես, զոր Հրեայք շատ անգամ ուզեցին բռնել քարկոծել ու չյաջողեցան, Տկա՞ր մնացիր, առիւծդ Յուդայ։ Ինչպէս կրցան գքեզ բանտարկել... Սէրդ, Փրկիչ իմ, միայն սէրդ էր որ կարող եղաւ գքեզ բռնել կապել բանտել։ —

Օրհնութիւն, երկրպագութիւն անպատում անհաս սիրոյդ, որ չարչարուեցար չի շահանար, չի կշռանար միւնչեւ որ իմ փրկութեանս գործը չմնցնէ... Թող, Տէր. ես առնում քու տեղդ. ինծի գան այն թշնամանքն որ տակաւին քեզի կը պատրաստուին։ Իսկ եթէ աս չես ուզեր, ադ բանտէն չելած՝ գարձու վրաս այն հայուածներդ մէկն որ Առաքելոյդ սիրտը թափանցեց... Սիրտս՝ խեղճութեանցը խորքէն առ քեզ կը կարդայ, ողորմութիւնդ կը հայցէ.... Նայէ կարօտութեանցս, Տէր. հեղ վրաս այն հոգին որ ցաւերդ զգալ եւ առաքինութեանցդ նմանիլ կու տայ... Մտիկ ըրէ խեղճութեանցս ու փափաքանացս ձայնը. ականջ

դիր հաւատոյ ու սիրոյ տենչանացս՝ որ դու ինքդ ինծի կ'ազդես, այն հայհոյանաց փոխարէն՝ զորոնք անզգամները քեզի դէմ կը ժայթքեն... Մոռցիր, Տէր, չղթայներուդ ծանրութիւնը որ զիս մեղացս ծանր բեռէն կ'ազատեն... Մոռցիր ապ սրտերնուն խստութիւնն՝ որ զքեզ չեն սիրեր, եւ քաշածներուդ չեն ի գութ խանդաղատիր... Խ'մ սիրտս դարձու աչս ըներդ. թէպէտեւ արատաւոր է եւ ողորմելի, սակայն դուն հաւատոյ լուսով պայծառացուցիր։ Կը փափաքի զքեզ մխիթարել, կը ցանկայ արհամարհութեանցդ բաժանորդ մասնակից ըլլալ եւ զքեզ իրեն առնուլ... Ո՛վ հոգւոյս փրկութիւնը. տարակոյս չունիմ որ դուն զիս կը սիրես. չեմ կասկածիր որ դուն գթութեամբդ կ'ուզես մեղացս թողութիւն տալ եւ զիս բարեկամութեանդ ընդունիլ. բայց ես ինծի չեմ վստահիր՝ կը կասկածիմ չարամիտութենէս. միօրինակ կը վախնամ անձնիշխանութենէս՝ ազատութենէս որ զիս քենէ չհեռացնէ, չըզատէ եւ ընդհակառակն անարժան չընէ... Կը խոստովանիմ, Տէր, փորձած ձախորդութիւնքս՝ կը ցաւիմ կը զղջամ բոլոր սրտիս... Գթութիւնդ կը յուսամ, ողորմութեանդ կ'ապաւինիմ... Դուն ապաշխարութիւնը՝ չարեացս դարման ու նաւաբեկութենէ եաքը փրկութեան տախտակ թողուցիր. ազէ, Տէր, բեռնաւորած չղթայիդդ համար, խորտակէ իմ չղթայներս, եւ մտիկ ըրէ ցաւագին

խոստովանութիւնս՝ իմ խեղճութեանս վրայ . . . : Ներէ, Տէր Յիսուս, ներէ. ապշղթայներուդ ու բանտարկութեանդ մէջ ես ալ բաժին ունիմ. . . : Գիտեմ. ես եմ աոնոց պատճառ, եւ քաշած բանտարկութիւնդ իմ չարաչար ազատութեանս հետեւանքն է . . . : Շնորհէ մոռածմանցս ազատութիւնը. ներէ լեզուիս համարձակութիւնն որ այնչափ կարեվէր խոցեց դՀոգիս. թողութիւն տուր զգայութեանցս ազատութեանն որ այնչափ յաճախ զիս քենէ հեռացուց. շնորհէ գաղջութիւնս որով քեզի ծառայեցի. թողսրտիս ցոփութիւնն որ հաղար ու բիւր յարմանց բաժնուեցաւ՝ որոնք քու հաճոյիդ համեմատ չէին . . . : Կը գթչիմ կը գանիմ, Աստուած իմ. եւ ոտուբներդ ընկած՝ բացարձակ կը դատապարտեմ բոլոր իմ անկարգութիւնքս. կը խոստովանիմ երկնի եւ երկրի առջեւն որ իմ անձնիշխան ազատութիւնս քեզի դէմ գործածեցի չարաչար, զոր քեզի ծառայելու համար պարգեւած էիր . . . : Գիտա վրաս, Հայր ողորմութեան . . . : Թոյլ տուր որ ադ գահիճներն իս բռնեն, զիս կապեն, զիս բանտարկեն: Ահա կը տեսնես. ազատ արձակ որ մնամ, ես զիս կը կորնչցնեմ . . . : Ո՛հ. երանի՛ թէ բարի գործելու համար միայն՝ ազատ եղած ըլլայի . . . : Աւաղ. չէր լաւ, Աստուած իմ, որ քեզի համար եւ քեզի մօտիկ՝ բանտարգել ըլլայի, քան թէ քենէ հեռու՝ արձակ համարձակ . . . : Իմ վատթար ազատութիւնս

եղաւ այնչափ վշտացդ պատճառ: Ահա ազատութիւնս քու ձեռքդ կ'աւանդեմ: Քուկդ է. դուն տուիր: Առ, Տէր, ընդունէ գթութեամբ: Ուզեմ նէ ալ, ես մի տար. մի հաւտար նենգաւորի մ'որ այնչափ անգամ գքեզ մատնեց . . . : Դուն խօսէ իմ լեզուովս, դուն նայէ իմ աչքս, դուն լսէ իմ ականջքս. դուն կառավարէ իմ ներքին եւ արտաքին զգայութիւնքս: Դուն եղիր բոլոր իմ շարժմանցս սկիզբը. քաշէ քեզի իմ մոռածմունքս, կապէ զիս քու ծառայութեանդ . . . : Ապուրներդ կ'ինամ Մագդաղենացւոյն պէս, կը գրկեմ բոլորով սրտիս, կը պագնեմ գորովանօք չղթայներդ. երկիր կը պագնեմ թշնամանաց՝ որոնց իմ փրկութեանս համար կը համբերես . . . : Եւ՛ր Տէր, եւ՛ր պիտի զիս կապես Ադամայ կապերովդ՝ սիրոյդ կապանօք . . . : Ադամայ կապերդ ահա կը տեսնեմ, այսինքն ադ սուրբ Մարդկութիւնդ, ադ ապտակները, ադ թշնամանքը, ադ բանտը: Ադամայ եւ սերնդոցը մեղքերն որ քու վրադ տուիր, Ադամայ ատոյգ կապերն են, Բայց ո՛ւր են այն սիրոյ կապանքը որոցմով ես կապուելու էի . . . : Ինչո՛ւ տակաւին ազատ եմ. ինչո՛ւ այսչափ ազատութեամբ ուզած չարութիւնս կ'ընեմ. ո՛վ ինձի կապանքը կ'արգելու . . . : Քաշէ զիս, Տէր, սիրոյդ չղթայներովը, պնդէ զիս՝ պրկէ զիս այնպէս որ երբեք չքակուիմ . . . : Սիրոս սիրովդ պինդ կապուած ըլլայ. որպէսզի ցաւերդ զգամ, համբերու-

թեանդ նմանիմ, որպէսզի քաշածդ ինձի համար անօգուտ չըլլայ... : Բարե. ինչ մեծ բախտ կ'ըլլար ինձի, եթէ կարենայի սիրտդ տեսնել, եթէ ճանչնայի՝ ինչով ղբաղած է սիրտդ բանտարգելութեանդ այդ անարժան լկտնաց միջոցին... : Ան ժամտերը միայն գքեզ տանջելու կը նային. իսկ դուն իրենց համար չարչարուելու կը նայիս... : Իրենց միտքը գքեզ լկելու նորանոր եղանակներ կը հնարէ. քու կղիրենք հաշտեցնելու կ'աշխատի. եւ ճիշդ ադ բարձր մտածութեամբ նոր այժ կ'առնուս՝ մեացած պատարագդ լրացնելու... : Աղէ, Տէր Յիսուս. այն բազմամղձմ սրտիդ համար՝ այն անսահակալ սիրտդ համար, ողորմի՝ գինա ինձի. չնորհէ պազատանքս, յոյս իմ, ակր իմ եւ ամենայն բարութիւն... : Ամենասուրբ Կոյս, ապաւէն եւ պաշտպան մեղաւորաց. հանէ աղքատութիւնս Հոգւոյն ու ջնջէ ամէն մեծամեծ բաներ գործեց ի քեզ. որովհետեւ իմ սրտիս ազատութիւնն է ամէն չարեացս աղբիւրը, ուրիշ բան քենէ չեմ խնդրեր՝ բայց եթէ կատանք: Ան ինձի այն սիրոյ կապերն որ բոլոր կենացս մէջ զիս Յիսուսիդ հետ միացած բռնեն, որպէսզի օր մը յաւիտեանս յաւիտենից իրեն հետ միանալու արժանի ըլլամ. ամէն:

ՁԶ

ՅԻՍՈՒՍ ՅԵՏԻՆ ԱՐՀԱՄԱՐՀՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ:

Ա. Եթէ ազնիւ սրտերուն աւելի ծանր է նախատինքը քան թէ մարմնոյ ցաւերը — որովհետեւ ասոնք մարմինը կը նեղեն, անոնք գՀոգին՝ որ որչափ քան զմարմին ազնուագոյն է, այնչափ ալ աւելի կ'զգայ վիշտը — ով կրնայ խելք հասցնել, ինչ վիշտ եղաւ ազնիւ սրտիդ, Տէր Յիսուս, այս գիշերուան յետին արհամարհութիւնը: Ո՞վ բնաւ կրնար երեւակայել որ, դուն՝ Որդիդ Աստուծոյ, երկնի եւ երկրի ամենէն ազնիւը, զմարդ սիրելդ՝ մարդ ըլլալու համար աշխարհ եկած ըլլաս ու մարդէն այնպէս նախատուիս ու թշնամանիս՝ որպէս թէ մարդկան ամենէն յետինն ու անարգն ըլլայիր: Ո՞վ կրնար երբեք հաւատալ որ այնչափ եւ այնպիսի նախատինքներ քաշել պիտի ուզենաս որ, չարչարանացդ առեն խոնարհածէդ աւելի կարելի չըլլար խոնարհիլ, =

Բարե, ազնիւ Յիսուս, ալ հիմակ ինչպիսի ներքին խոնարհութեամբ կրցար աստուածութեամբդ խոստովանիլ թէ Ես մարդ չեմ. մարդկան զզնանքն ու ոամկլին խաղքն եմ... : Ո՞վ Տէր. ո բարձրադոյնդ, ո խոնարհագոյնդ. ո ազնուագոյնդ, ո յետնագոյնդ. ով փառքդ հրեշտակաց եւ

Նախատինքդ մարդկան . . . : Ո՛վ ընտիր. ն Աստուածդ սիրոյն զօրութիւն : Ակդպես ամենէն վերինդ յետինն եղար ամենուն . . . : Ո՛վ բնաւ բրաւ ադ : Սէրը : Միայն քու առ մարդիկ սէրդ բրաւ ամէնը. որպէսզի ցուցնես թէ արչաւի զմեզ կը սիրես. եւ սորվեցնես մեզի՝ օրինակիդ նայելով ամէն նախատինք եւ զրկանք համբերութեամբ տանիլ . . . :

Ո՛հ, Յիսուս. հապա ես ինչպէս դքեզ Աստուածդ աչքիս առջին այդչափ իմ սիրոյս համար նախատուած տեսնելով, ամենափոքր նախատինքն չեմ կրնար համբերել . . . : Թէ մեղաւոր, եւ թէ հպարտ : Իսկ ուսաի, Տէր, ուսաի կրնայ գալ ինծի այդ հպարտութիւնը . . . : Ո՛վ Տէրդ տեղեբաց, գու ամէն թագաւորներէ մեծ ես. բայց ամէն մարդկանէ աւելի նախատուիլ ուզեցիր որ, ինծի նախատինք սիրել սորվեցնես . . . : Փրկիչ իմ Յիսուս. որովհետեւ գուն քու պատիւդ իմ սիրոյս համար զոհեցիր. ես ալ քու սիրոյդ համար ամէն ինծի եղած արհամարհանք չէ թէ միայն համբերութեամբ տանիմ, այլ եւ սիրեմ ալ . . . : Աղէ, այնչափ արհամարհութեանդ արդեանցը համար, տուր ինծի ադ ընտրեքը . . . : Օգնէ ինծի որ, այսօրուընէ հետէ երբեք չառնուիմ՝ ընտրեօքդ. եւ ամենայն ուրախութեամբ ընդունիմ ինչ զրկանք որ ինծի պատահի . . . : Ուրիշ զրկանաց՝ ուրիշ նախատանաց եղայ արժանի ես որ քու աստուածային Մեծվայելչութիւնդ արհամարհեցի, եւ ղիս

դժոխքի անարգութեանց արժանաւոր բրի . . . : Եւ շատ լինի դուն, սիրելի Փրկիչ, անոյշ եւ քանկագին բրիր զրկանքն ու թշնամանքը՝ իմ սիրոյս համար այդչափ խոտառակութիւն յանձն առնելովդ . . . : Ահա այսուհետեւ դքեզ հաճելու համար, գիս նախատողին կրցածիս չափ բարիք ընեմ. գոնէ վրան աղէկ խօսիմ, եւ իրեն համար աղօթեմ . . . : Հիմակուընէ կ՚ազաչեմ որ առատ շնորհք տաս անոնց ամենուն, որոնցմէ նախատինք մ՚ընդունած եմ նէ . . . : Կը սիրեմ դքեզ, բարութիւն անբաւ. եւ կը փափաքիմ սիրել միշտ որչափ կրնամ . . . :

Բ. Իսկ քեզի, անուշակ Մայր, ինչ լալիւն, ինչ հեծութիւն, ինչ կսկիծ : Բանտն է Մխիթարդ, յետին արհամարհութեան մէջ, լքեալ թողեալ իր մտերիմներէն. բայց բոլորովին մինակ չէ, հետն է սիրելի աշակերտն որ առաուածային վարդապետին բովանդակ անգթը կը տեսնէ, եւ կու գայ ամենայն ինչ քեզի կը զեկուցանէ : Որպիսի սուր սայրասուր ացնուագութեամբ սիրտդ խոցեց կարելիքը, երբ որ մի առ մի լսեցիր սիրական Որդեկիդ բոլոր քաշածները այս օգաւոր դիշերը, պարտիզին սկսեալ մինչեւ Աննայի ու Կայիափայի ապարանքները : Ակնջով լսածներդ աչքդդ տեսածի պէս նկատելով, ազիզորմ բեկբեկ ձայներով մէյմը Որդւոյդ կը խօսես, մէյմը հրեշտակաց : =

Աւաղ, Մայր. հիմակ, այո, հիմայ մանաւանդ սիմէոնեան սուրը թափանցեց

սիրտդ ծայրիծայր . . . : Ագ ինչ մահա-
դուշակ քրտինք է պաղպաջուն ճակատդ,
ինչ թաղծալից դունատութիւն կուսագեղ
երեսդ . . . : Բարե՛ որ սիրտ կրնայ դիտել
դքեզ՝ առանց կարեկից ըլլալու. որ աչք
կրնայ քեզի նայիլ՝ առանց արցունք
թափելու . . . : Սակայն դուն անխռով եւ
անայլայլական կեցեր, Յիսուսդ իր ներսը
ինչ կ՛ընէ՝ աստուածային լուսով մը կը
դիտես եւ կատարեալ նմանութեամբ հեթը
կը միանաս . . . : Երկիր կը պագանես աշ-
խարհքիս փրկութեան անդարձ վճռոյն,
եւ նորէն՝ ինչպէս երբեմն մարդեղութեան
առեն, խոնարհութեամբ կը հաւանիս թէ
Ահա Տեառն աղախինը. ըլլայ թող՝ ինչ
որ ինք կ՛ուզէ . . . : Որդւոյդ ցաւոցը սաս-
տիկ եւ սիրալիր ցաւակցութեամբդ բոլոր
կսկիծդ ինծի համար Հօր Աստուծոյ կը
նուիրես Որդւոյդ պէս . . . : Ո՛վ Մայր,
բոլոր մարդ մէջէն ամենէն օրհնեալն ու
ամենէն վշտացեալը. որչափ քեզի երախ-
տապարտ եմ, եւ որչափ ալ — վայ ինծի
— ապերախտ՝ եթէ սիրոյդ չեմ փոխարէն
ցուցներ . . . : Որչափ կ՛ամչնամ երբ մտա-
ծեմ թէ դուն ինծի համար այնչափ կը մեր-
մնաքիս ու ես քեզի կարեկից անգամ ըլլալու
սիրտ չունիմ . . . : Ո՛հ, Մայր. դուն կը տես..
նես թէ ինչպէս քու ցաւոցդ անկարեկից
եմ ամենեւին. չնորհէ ինծի քու սիրէդ
մասնիկ մը որ, ցաւոցդ ալ մասնակից ըլ-
լամ . . . : Գոնէ տուր որ քու տեղդ ես լամ
Որդւոյդ չարչարանքը : Աւելի ինծի կ՛իյնայ
լալ քան թէ քեզի որ անարատ ու անմեղ

ես. ես եմ մեղաւորը՝ որուն համար Յիսուս
կը չարչարուի . . . : Մայր ողորմութեան, ե-
թէ ես քեզի գութ չունիմ, դուն իմ վրաս
գթա. եւ գթութեան աչօքդ նայէ իմ
հոգեկան կարօտութեանցս որ մեծ ու
ծանր են, եւ ձեռնտու եղիր օգնականու-
թեամբդ. ամէն:

78

ՅԻՍՈՒՍ ՄԱՀԱՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ ՅՈՂՎԱԾ:

Ա. Անմեղութիւն անբասրելի, Աս-
տուած իմ Յիսուս. ահա ցաւագին գի-
շերդ ի վախճանի անցաւ: Առտու կա-
նուխ քահանայապետք, վարդապետք եւ
ազգին երեւելիները կը ժողվին որ, Ան-
մեղիդ դէմ հանդիսական եւ ընդհանուր
խորհուրդ մ՛ընեն. որովհետեւ գիշերուան
ժողովը աւելի խառնակ աղմուկ եղաւ քան
թէ ձեւաւոր դատաստան մ՛որ վճիռը օ-
րինաւոր եւ արդար երեւցնելու համար
հարկաւոր էր, որպէսզի քեզի՝ օրինակիդ
ու վարդապետութեանդ դէմ ատելու-
թիւննին ծածկեն որ բուն պատճառն էր
իրենց անիրաւութեանը: Քաջհաւեցին
բերին զքեզ սպասաւորները՝ անիրաւ դա-
տաւորացդ առջին: Վա՜յ, Յիսուս. ինչ
խեղճութիւն ես հասեր. երեսդ՝ չարաչար
լկանքէ ու թքերէ ինչպէս խոց վիրաւոր

ազատա պլագոյն եւ պլակերպ։ Թշնամեացդ սիրտը քարի պէս՝ սալի պէս կարծրը, վրադ գումի՝ խղճալ չունենն. իսկ քու սիրտդ վառած ջահի մը պէս սիրով ու գորովանօք ամէն գիտց կը հայի կը լուծի։ Իրենք անմեղութիւնդ ճնշելու հնարքներ կը մտածեն, իսկ դուն քաշածներդ խոնարհութեամբ Հօր Աստուծոյ կը նուիրես. գատդ իր ձեռքը կը յանձնես, ի նա կը յուսաս, եւ միայն իր փառքը կը փնտռես։ =

Աւաղ, Տէր Յիսուս. հիմակ ալ մարդկան քեզի բռածն աս չէ՞... Ամէն մեղաւորք դքեզ կ'առնէն, առնելով ամէնմէկ առաքինութիւնդ որ իրենց մէկմէկ մեղութեանը կը հակադրի... Հպարտները խոնարհութիւնդ առնելով դքեզ չե՞ն առներ. սխակալները վրէժխնդիրները հեզութիւնդ առնելով, մարմնասէրը սրբութիւնդ առնելով, եւ բոլոր ժանտագոյծ չարիստներնէդ մեզմէ խաւարին գործերով յօսաւոր ճշմարտութիւններդ առնելով՝ դքեզ չե՞ն առներ...։

Այս ճշմարիտ, ճշմարտութիւն սուրբ Յիսուս. որչափ առնեն ես ալ — վայ ինձ — այսպէս դքեզ առեցի։ Անկարգ վարուքս ճշմարտապէս դքեզ առեցի տարիներ եւ տարիներ, առնելով պատուիրանները՝ խրատներդ ու առաքինութիւններդ... Եղե՛ւկ եմ ես. ես զիս քու ծառայութեանդ նուիրելէս ետքն ալ, ա՜հ, որչափ սիրտս առնել դքեզ առնելու՝ քան թէ սիրելու մէտ է... Կ'ըսեմ բերնովս թէ

դքեզ կը սիրեմ, բայց իրօք չեմ սիրեր...։ Քեզի հնազանդելու հեզդ եմ ու ծոյլ, իսկ իմ մէկ բերմանս հեռուելու փոյթ եմ եւ գահավէժ... Կը ցաւիմ, Տէր, կը ղղջամ անհաւատարմութեանս...։ Աղէ, Փրկիչ իմ ցանկալի, որ դքեզ չսիրողին ալ կը դիտաս, խղճա վրաս, եւ տուր ինծի այնչափ շնորհք որ, անցած կենացս ապիրատութիւնը սուրբ եռանդեամբ դքեզ սիրելով փոխարինեմ...։ Քանի որ առաքինութիւնդ չսիրեմ, քանզարժանայն սիրել դքեզ չեմ կրնար, շնորհէ որ գործովս քու օրինակներդ սիրեմ...։ Ո՛վ Տէր. ինչ ցանկալի բան է ինծի՝ աչուընիս գոց՝ ինքզինքս Հայրականամ ձեռքդ յանձնել, աշխարհքիս պատահարներուն, որչափ դժուարըմնիք ալ ըլլան, հոգ չընել՝ քեզի չենուիլ որ, ինչ որ քեզի հաճոյ երեւայ՝ ընես ինծի ներքուստ եւ արտաքուստ, հոգւոյս մարմնոյս պատուոյս առացուածոցս առողջութեանս մահուանս ժամանակիս եւ յաւիտենականութեանս...։ Այս առաքինութիւնն է որ ինծի կը սորվեցնես, Աստուած իմ Յիսուս, որպէսզի այս արտաքուստ հովիտս ալ՝ արքայութեան անուշութեանը համն ինծի առնել տաս։ Բայց դու կը տեսնես, Տէր, որչափ հեռու է սիրտս ապ առաքինութենէ. վարկպարապի ներկն անգամ չկայ վրաս...։ Խոնարհութեամբ ոտքերդ կ'իյնամ. այժ տուր ինծի, կ'աղաչեմ, որ գործադրելու ինքզինքս վարժեցնեմ...։ Աստուած իմ,

Յայս իմ ի սահանց մեր իմոյ. որոնն վըստահիմ՝ որոնն դիմեմ եթէ ոչ քեզն որ իմ բարիքս կ՚ուզես միշտ. . . : Խոլոր իմ հոգս ու մտմտուքս քեզի կը ձգեմ. քու հաճոյքդ միայն կ՚ուզեմ. քեզի կը յանձնեմ յամենայնի եւ յաղագս ամենեցուն: Վստահ եմ, ապահով եմ որ, քու բարձդ՝ լինձի ամենէն աղէկն է. . . : Ան է միայն վախս որ, չըլլայ թէ այս իմ կամքս հաստատ չմնայ. բայց յայսմ ալ քեզի կ՚ապաւինիմ, որպէսզի քու զթութեամբդ իմ յողդողդութիւնս ամուր պնդես. . . :

79

Անդատապարտ անմեղութիւն Յիսուս. եւ ոչ սպպայել եւ ոչ ովեւիցէ կրցաւ երբեք յանցանքի շուք մ՚անգամ վրադ գտնել. ինչ կը ձգնին թշնամիքդ գքեզ մեղապարտ ցուցնելու ոճիր մը փնտռել: Ատոր հնար չկայ: Ուստի սկսան ատիպել գքեզ որ խոստովանիս թէ դուն ես Քրիստոսը, Աստուծմէ խոստացուած Իսրայելի Թագաւորը. որպէսզի եթէ այս բանս, մատնեն գքեզ Պիղատոսի իբրեւ յափըշտակիչ աշխարհական պատուոյ եւ պետութեան դէմ երեւելի յանցաւոր: Գուն, ճշմարտութիւն անսուտ, պատասխանտուիր թէ ով ըլլալս խմանալ ուզենայիք, շատոնց կրնայիք. բայց ահա դատաստանը մօտիկ է, եւ մարդու որդին պիտի Աստուծոյ զօրութեան աջ դին նստի: Ո՛վ յաւիտենական ճշմարտութեան խօսքեր: Ինչ ազդեցութիւն ու սարսափ պէտք չէին իրենց պատճառել: Բայց իրենք եւս աւելի բորբոքեցան սրամտութեամբ ու կատաղութեամբ. ուրեմն, ըսին, դուն Աստուծոյ Որդի ես: Աշխարհքիս դատաւոր ըլլալէդ Աստուած ըլլալդ հետեւցնելու լայս ունին, բայց քեզի երկրպագելու եւ քեզ վախնալու աղօտ նշոյլ անգամ չունին: Կրնային եւ պէտք էին հաւատալ, սակայն չուզեցին. որպէսզի մութերին կիրքերնին մէկդի ձգելու չկարկտրին: Ուստի, այն բանալուդ պէս՝ ամէնքը միաւեղ, քահանայապետք՝ վարդապետք եւ երեւելիք միաբան միաբերան պոռացին թէ վկայ ալ ինչ պէտք է մեզի. մենք իսկ բերնէն լսեցինք իր խոստովանութիւնը: Յանցաւոր է, մահապարտ է: =

Ո՛վ Տէր. արդարի թշուառական է հոգի մ՚ որ արդար դատաստանուդ դատաստանէդ չվախնալու կը հասնի. . . : Սոսկալի պատիժ. որմէ անապաշխարութիւն, յամառութիւն, դատապարտութիւն կը հետեւի. . . : Բայց ինչ, Տէր Յիսուս. գքեզ մահապարտ կը դատեն: Ինչ այլանդակ անպարշտութիւն. . . : Մահուան արժանի կը համարին այն կեանքըն որ ամէն կեանքերէ պատուական է, նոյն իսկ կենաց աղբիւր է, որմէ ամէն կենդանեաց կենդանութիւնը կը բխի. . . : Սատանայներն ահիւ եւ դողութեամբ

դքեզ իրենց դատաւոր եւ Աստուած ճանչցան. եւ Հրեայք՝ դքեզ իրենց դատաւորն ու Աստուածն ըլլալդ յայտնելուդ պատճառաւ, քեզի մոլորեցուցիչ հայհոյիչ կը կանչեն ու մահուան կը դատապարտեն . . . : Արդարութեամբ՝ բարձր խորհուրդներու յայտնութիւնը իրենց մեծագոյն եւս դատապարտութիւն եղաւ . . . : Դու, Փրկիչ իմ Յիսուս, անիրաւ վճռուդն չառնուեցար, չբողոքեցիր, ինքզինքդ պաշտպանելու ժամանակ չուզեցիր : Խոնարհ հանդարտութեամբ ու հանդարտ խոնարհութեամբ լուեցիր, Հօրդ Աստուծոյ արդար վճռդն երկիր պագիր . . . :

Իրաւ է, Յիսուս . իրաւամբ դքեզ մահապարտ դատեցին . որովհետեւ դուն ուզեցիր իմ տեղս՝ որ յաւիտենական մահուան արժանի եղայ, հաւատցումիր վրադ առնուլ . . . : Իսկ եթէ դուն քու մահուամբդ ինծի կեանքս չահեցար . իրաւացի է որ, ես ալ բոլանդակ իմ կեանքս քեզի համար ոսպառեմ, եւ եթէ հարկ ըլլայ՝ կորնչեմ ալ . . . : Այո, Յիսուս . ալ ինծի չէ՝ միայն քեզի ու քու սիրոյդ համար ապրիմ . . . : Դու ինծի օգնէ ընորհօքդ . . . : Բայց ես քեզի, Հայր յաւիտենական, քեզի դառնամ խորին հպատակութեամբ : Եւ ա՛ մեղայ, ես անօրէնս մահուան արժանի եղայ . ադ անմեղ Որդիդ ինչ բրաւ . . . : Աղէ, իմ վրաս թող թափի բոլոր սրտմտութիւնդ, եւ Միածինդ ազատի . . . : Մեռնի յիս հին մարդը՝ իւր ապստամբ միտքերովքը . այս

օրինապանցը՝ Ադամաւ, Աստուծոյ թշնամին ու արհամարհիչը, անձնապաշտը, աշխարհասէրը, մարմնոյ ու ստամանալի բաներուկը . . . : Այո, ադ հին մարդուն համար ազազակելու եմ, եթէ խելք ունիմ, թէ մահապարտ է . . . : Աղէ, Տէր, տուր ինծի զղջութիւն որ, զինք մահացնեմ՝ յերկիր կործանեմ, ոչնչացնեմ : Այնպէս յանդուգն ու ամբարտաւան է որ, կ՚իշխէ քեզի դէմս վերցնել՝ դէմ կենալ . . . : Դու գիտես, Տէր, ինչ հրէշ է ադ իմ ներքին հին մարդս՝ իր մեղքերը, մոլութեամբերն ու չարամիտութեամբը . . . : Մեռնի ժանտաժուռը, որ բիւր մահուան արժանի է . եւ ապրի Յիսուս՝ իւր ամենաստուր մարդկութեամբերնոր անխախտ կենացը արժանի . եւ ապրի Հոգիս ալ որ քենէ ստեղծուս ու Յիսուսէ գնուեցաւ, որպէսզի փառաց յաւիտենականութեան մէջ դքեզ վայելէ . . . : Ո՜հ . որչափ պարտական եմ աչքս վրաս բանալու որ, վտանգներուս առջեւն առնուիմ . . . : Կը հաւատամ ստուգիւ, Տէր Յիսուս, թէ զղջութեամբ ու փառօք բազմօք զիս դառնալու պիտի գաս . ստէպ միտքերս կը բերեմ որ վախնամ եւ վարքս ըստ այնմ կարգի դնեմ . . . : Դու, Տէր, կը տեսնես իմ ապուշ անհոգութիւնս : Ի՞նչպէս կրնամ յուսալ որ Փրկիչս պիտի ըլլաս, եթէ դառնաւորս ըլլալէդ չեմ վախնար նէ . . . : Ըրէ ինծի, Յիսուս, սա մեծ ողորմութիւնն որ, ինչ որ ըսեմ՝ ընեմ ու մոռնամ, քու դառնաստանդ աչքիս առջեւն ունենամ . . . : Հիմայ ճանչցուր ինծի

մեղացս շատութիւնն ու ծանրութիւնը...։ Ա՛խ սրտիս խորքը այս մնացումը թէ ինչ պիտի ընեմ՝ երբ որ զիս դատելու գաս...։ Փրկիչ իմ Յիսուս. դուն անոր համար մարդիկներէ դատուիլ ուզեցիր որ, քու աստուածային ահաւոր դատաստանիդ առեն զիս ապահովես. արդ տուր որ ադ մեծ երախտիքդ ճանչնամ՝ եւ քեզի երախտագէտ ըլլամ՝ եւ առաքինութեանցդ՝ մանաւանդ խոնարհ հեզութեանդ նըմանիմ՝...։ Ամէնասուրբ Կոյս, դուն գթա, դուն բարեխօսէ. ամէն։

80

ՊԷՏՐՈՍԻ ՈՂՈՐՈՒԻՆԸ։

Բազմագութ Յիսուս. Կայիափայի ապարանքը քաշած այնչափ թշնամանացդ վրայ ուրիշ մ՛ալ եկաւ աւելցաւ, որ սրչափ — ա՜հ — կսկիծ եղաւ անուշակ սրտիդ։ Պետրոս, այն Պետրոս որ առաջ զքեզ Աստուծոյ կենդանւոյ Որդի դաւանեցաւ, որ ամէնքն ալ քենէ գայթակղելին՝ ինք չգայթակղէր պիտի, որ պատրաստ էր հետդ բանտուելու ալ՝ մեռնելու ալ երթալ քան թէ զքեզ ուրանալ, որ պարտէզը զքեզ պաշտպանելու համար սուր էր քաշեր, որ համբառակ մինչեւ Կայիափայի ապարանքը ետեւէդ էր եկեր, Պետրոս՝ երեք անգամ զքեզ ուրացաւ։ Պարտէզը երեք անգամ զինք յորդորեր էիր որ, փորձութեան պատրաստուի՝ ինք իր անհոգութեամբը ձիշդ երեք անգամ ընկաւ։ Հրապարակաւ համարձակ բարձրաձայն յայտնեց թէ ես իր աշակերտը չեմ. նզովիւք եւ երդմամբ ալ բաւծն հաստատել ուզեց թէ չեմ ալ զինք ճանչնար ամենեւին։ Քահանայապետին սրահը՝ դատարկ սպասաւորաց հետ կրակին քով նստած կը տաքնար, դատիլ վախճանը տեսնելու՝ անգործակեցեր կ՛սպասէր։ Իր քաջասրտութեանը վստահ՝ վատնգէն չի դողար, երբ որ մօտիկ է գլորելու եւ կորսուելու։ Ջինք վախցնող չկայ, իշխանութիւն մը կամ սպառնալիք մը զինք չ՛սոսկեր. Հարցում մը միայն կ՛ընեն երկու ստորին ազախին եւ քանի մը անգործ ծառայ՝ ու յանձնապաստան ախոյեանը կը կործանի։ Հեռու էր աչքէդ Առաքեալդ, բայց ներկայ էր քեզի աստուածային հոգւովդ։ Դուն տեսեցաւդ թշնամանացը եւ իրենցմէ քաշածներուդ բերանդ չէիր բանար՝ կը համբերէիր. իրենց տեսլութենէն ու կատաղութենէն չէիր կրնար ուրիշ բան մ՛սպասել։ Սակայն սրչափ ի խոր խոցեց զքեզ քու աշակերտիդ, առաքելոյդ, մտերմիդ, բարեկամիդ, հացակցիդ, սիրականիդ, փոխանորդիդ Պետրոսի՝ քեզի բրած թշնամանքը։ Բոլոր մտերիմներէս թողուելուս՝ սիրտս կը վիրաւորի — ըսիր գրեթէ — բայց դու, Պետրէ, զոր ամենէն աւելի սիրեցի, այդպէս զիս ուրանաս ու նախատե՞ս։

Ադ քու երեք ուրացութիւնդդ՝ երեք անողորմ գամեր են՝ որ պիս աւելի վշտացից եւ դժնդակ խաչ կը գամեն քան թէ Հրեից պատրաստածդ։ =

Տէր Յիսուս. ադ ինչ մեծ անարգանք եղաւ քեզի... Վկայներ կը փնտրտուէին որ դէշ մարդ մ'ըլլալդ հաւատաեն։ Պետրոսի՝ քու աշակերտներէդ ըլլալուն ամէնուն ու զգջալը, սաոր գործաւոր վկայութիւն մը չէր... Կարծես թէ արդէն քեզի բաւական նախատինք չէր որ աշակերտներէդ մէկն դրեզ մատներ էր, եւ մեկալնանք թոզեր փախեր էին... Բայց՝ եթէ Պետրոսի աշակերտդ ըլլալն ուրանալը՝ դրեզ ուրանալ կ'նուէ, քանի՛ քանի քրիստոնեայք միօրինակ դրեզ կ'ուրանան, իրենց չարաչար վարուքը հաւատքնին սուտ հանելով...։

Առնեցիմ մէկն ալ ես եմ, Փրկիչ իմ Յիսուս, ես որ երեք անգամ չէ՛ այնչափ անգամ դրեզ ուրացայ, որչափ անգամ որ պատուիրանդդ ծանրկեկ տաբէ տակ առի... Պետրոս անհաւատութենէ ու տկարութենէ դրեզ ուրացաւ. բերնով ուրացաւ չէ թէ սրտով։ Իսկ ես սոսկ չարութենէս ուրացայ, թէ խօսքով թէ գործքով եւ թէ նաեւ սրտով լիովին մեղաց հաւանելով ու յարելով... Ինչ՞ր. որչափ պատճառ ունիմ խնարհ ըլլալու... Աղէ, Յիսուս. տուր որ անօրէնութեանցս մէջ անպատուութիւնս ճանչնամ. եւ ճանչնալով խնարհ ըլլալս չարչարանդդ պտուղն ըլլայ... Քաղցր Փրկիչ, Պետրոսի քեզի բրած մանաւոր ապերախտութեան ու թշնամանացը իրաւամբ կը գանգտիս, հապա ինծի՞, որ միշտ մտացդ ներկայ եմ... Ո՛վ Յիսուս, կը հաւատամ. դուն իմ մեղացս աւելի վշտացար քան թէ Հրեից քեզի բրած թշնամանացը... Պատուհասք քեզի քաղցր ու հեշտական են, այս, վասնզի դուն ի սիրդդ ատոնց կը փափաքիս. բայց յանցանք, դիտեմ, քեզի միշտ աւելի են, ուրովհետեւ անսահման սիրդդ կը հակաւակին, եւս աւելի իմ յանցանքներս որ անհնարին ծանրագոյն են... Այո, Տէր. ես իմ մեղացս ծանրութիւնը քու առ իս երախտացդ մեծութենէն ու չատութենէն չափելու եմ։ Ինչ. որչափ շատ, ինչչափ մեծ են ողորմութեանդդ ինծի պարգեւները. ատոնց դիմաց՝ քանի՞ն ծանր է ապերախտութեանցս չետին տգեղութիւնը... Աղէ, Փրկիչ իմ, ճանչցուր ինծի չնորհացդ անգին յարդը՝ որովք պիս պատուեցիր, որպէսզի կարենամ ճանչնալ միանգամայն թէ որչափ չափազանց եղաւ չարութիւնս՝ որով մեղայ, եւ ալ կարելի չըլլայ որ իմ պաղ սիրտս այս լուսերով չդրդի դրեզ սիրելու եւ անդադար ցաւելու դրեզ վշտացուցած ըլլալուն վրայ... Ո՛վ Տէր. եթէ դու չօգնես, ես ինչ՞ս վատահիմ։ Ո՞վ կրնար կարծել թէ Պետրոս՝ այն լուսատրեալ չերմագութի եւանդուն արիասիրտ Առաքեալդ, ցած աղախնոյ մը ձայնէն փորձուի ու դրեզ ուրանայ պիտի։ Ո՞վ կրնար հաւատալ թէ Պետ-

բոս՝ ամէն առաքելոցդ յառաջադասը, եւ կեղեցւոյդ գլուխն ու սիւնը այնպէս պիտի լինայ կործանի անկմանէ անկում մինչեւ ամպարշտութեան անդունդը, եւ արժանի պիտի ըլլայ որ, իր գլեզ ուրանալուն ի պատիժ՝ դուն ալ զինք յաւիտենական Հօրդ առջին ուրանաս...։ Սոսկալի բան։ Քիչ մը եառը շատեր, աղայք անգամ, գլեզ խոստովանելով վկայական պատկաւ արքայութիւն պիտի մնանեն. եւ Պետրոս՝ արքայութեան բանալիները ձեռքը՝ ինքզինք առայժմ արքայութենէ դուրս կը հանէ...։ Ո՜հ, որչափ տկար է բնութիւննիս ըստ ինքեան, եթէ պահիկ մը միայն ձեռքդ մենէ քաշես...։ Ինչ որ Պետրոսի պատահեցաւ, կրնայ յանկարծ ամենուն պատահիլ՝ որչափ հոգեւոր, որչափ կատարեալ, որչափ սրբութեան ծայրն ալ հասած ըլլան. հապա որչափ եւս առաւել ինծի որ, սուրբի՝ չկայ վրաս բան մ՝ամենեւին...։ Ո՛վ Աստուած. ինչ եմ ես առանց շնորհացդ օգնականութեան, բայց եթէ՝ ինչ որ էր Պետրոս երբ գլեզ ուրացաւ եւ դարձեալ ուրացաւ եւ նզովեց եւ երդուաւ թէ չի ճանչնար գՓրկիչդ...։ Աստուածային վարդապետիդ դպրոցը շատ առաքինութիւններ էր վաստկեր, սակայն քու հզօր ոյժդ որ պակսեցաւ, տկար մնաց ընկաւ։ Ես ի՞նչ կրնամ ինչ յուսալ, ես խեղճ ողորմելի մեղաւորս որ ամէն առաքինութենէ թափուր եմ...։ Տէր. առջիս սուրբ Պետրոս մ՝որ ինկած կը սեւնեմ, ահիւ եւ

դողութեամբ առջեւդ կը խոնարհիմ եւ կ՝աղաղակեմ ի խորոց սրտի, գթա վրաս եւ ինծի օգնելու նայէ։ Այլ անօրէնութիւն որ ես գործել չկարենամ, եթէ օգնութիւնդ ինծի պակսի, զօրութիւն իմ, ապաւէն իմ եւ փրկութիւն իմ Տէր...։

81

ՊԵՏՐՈՍ ՈՐՈՑՈՒԵՆ ՊԱՏՃԱՌԸՆԴԸ։

Հոգի խոնարհ, սիրտ սիրալիր եւ գթած Յիսուս. դու գիտես թէ ինչպէս գաղտուկ հպարտութիւննէ հասարակօրէն, որ Աստուծոյ այնչափ զզուելի է՝ մինչեւ չբաւչար անկմունք թոյլ կու տայ, որպէսզի զմարդ խոնարհ ընէ ու բժշկէ։ Երեք անգամ Պետրոս նոյն գիշերը այնպէս յանձնապաստան պանծացեր էր, որպէս թէ անմեղանչական ըլլար եւ ամենեւին փորձութիւն մը կարող չըլլար զինք գլտորելու. ուստի արդարութեամբ թոդուցիր որ երեք անգամ ուրացութեան խնայ։ Եռանդեանը մէջ ինքզինք զօրաւոր կը կարծէր, չէր մտածեր թէ բովանդակ ոյժը քենէ էր. մէկէ մը չվախցողը՝ խեղճ աղջկանէ մը սասանեցաւ. քեզի համար հազար անգամ մեռնելու պատրաստ ըլլողը շատ անգամ գլեզ ուրացաւ։ Սա ալ որչափ ստուգեցաւ որ, ոչ ոք հասարակօրէն

Աստուծոյ եռանդուն սիրէն յանկարծակի մահուշափ մեղք կ'իյնայ. յառաջագոյն անհոգութիւն ու պաղութիւն մը կ'ակսի. եւ ոչ իսկ սատանան առաջին անգամուն անհեղեղ մեղքեր գործելու կը փորձէ. կամաց նենգութեամբ փոքրագոյն մեղքէ մեծագոյն մեղք կը տանի: =

Պետրոս քիչ մ'առաջ պարտէզը քնացեր էր՝ երբ պէտք էր արթուն կենալ ու աղօթք բնել. գառաւիկապետ՝ կրակին քով կը նստէր, ուր վտանգէ խուսելու էր. անոտի հետաքրքրութեամբ մը դատիպ եղբը դիտելու կը կենար՝ փսխանակ քեզի վշտակցելու, միայն կ'զգուշանար որ, ով ըլլալը չկարցուի ի: Քաջութեամբ եռեւէդ եկած էր՝ քանի որ հրաշքներ կ'ընէիր. բայց բաներըը կերպարանափոխ տեսաւ նէ, վհատեցաւ, կործանեցաւ: Նախ պարզապէս ուրացաւ. եաթը երդումի ալ բրաւ. ի վախճանի ինք իրեն նզովքներ ալ կարդաց...: Ո՜հ. ինչպէս թեթեւ փորձութիւն մը, չնչին առիթ մը բաւական կ'ըլլայ զաղջ հոգին տապալելու...: Ո՞րչափ մեզ ալ կ'ըլլայ այնպիսին՝ ընկերին խիստ ըլլալու: Պետրոսի եռանդը խառնիկ եռանդ մըն էր. յանցաւորին կարեկցիլ ու ձեռնտու ըլլալ գիտնալու էր: Կարծեց որ զբեզ բռնելու ձեռք երկնցնողներուն ամէնն ալ կտոր կտոր ըլլալու էին անողոքմտաբար: Աստ համար մէկալ առաքեալներէ առաջ ինք պահեցաւ՝ մէկ, երկու եւ երեք անգամ որ, ազգին խաղութիւնը մեղմել՝ կարեկից ու գթած ըլլալ...:

Տէր Աստուած. այս ճշմարտութեանց քանի՛ քանի՛ անգամ փորձը ես վրաս տեսայ...: Քանի՛ անգամ ես զիս առաքինութեան մէջ հաստատ կարծած աուենս անհաստատ գտնուեցայ եւ ինկայ. իմ ջանքերովս կատարելութեան մէջ յառաջ կրնամ երթալ բսած ժամանակս աւելի ետ դարձայ...: Երբ որ ես իմ զօրութեանս վստահեցայ, վրաս աղէկ հաւատամ ունեցայ, ինքզինքս բան մը հաւատցեցայ. ան աուեն տկարութիւնս աղէկ ճանչցայ, խեղճութիւնս անմտութիւնս ոչինչ քաջ խմացայ. իմ անկմունքներովս՝ իմ ձեռովս փորձ եղայ...: Աղէ, ամենազօր Աստուած. խորունկ միտքս տպաւորէ ատ գործնական ճանաչութիւնս թէ ես ինչ բանի մը չեմ ի գար: Արիայն՝ ինչ չափով իմ ցածութիւնս տկարութիւնս ոչինչս ճանչնամ, ան չափով կը յորդորիմ քու անքաւ բարութեանդ ապաւինելու...: Դիր, Տէր, իմ կաւս աչացս վրայ ու լուսաւորէ. որպէսզի իմ չարութեանս մեծութիւնը ճանչնալով, ճանչնամ միանգամայն իմ ողորմելութեանս ու քու ողորմութեանդ մեծութիւնը...: Արթնցու զիս թմրութենէս որ, չնորհքդ տակաւ վրայէս չնուազի. ապա թէ ոչ՝ ինչ աղէկ բանի կրնամ սպասել...: Կ'ամչնամ, Աստուած իմ, կ'ամչնամ ու կը դողամ երբ որ հոգւոյս խեղճ վիճակին կը նայիմ: Թոյլ, անզօր, հետաքրքիր, վատ, հոգեւորներուս դանցաւոր, բարեյոյս անհոգ, չարին գիւրաշէտ, կրիցս գերի, առաքինութենէ զուրկ,

մոլութեամբք լեցուն. ես այսպէս ինչ պիտի ըլլամ, Տէր . . . : Ո՜հ. ես զիս կործանման մը, գուցէ գուցէ յաւիտենական կորստեան, շատ մօտիկ կը տեսնեմ: Աղէ, Տէր. երկնցու ձեռքդ, օգնէ ինծի . . . : Չեմ, այո, օգնութեանդ արժանի, արժանի եմ մանաւանդ որ զիս թողուս. բայց ես գթութեանդ կը դիմեմ, սիրոյդ կը վստահիմ. եւ այդ քու սիրոյդ համար, կը պաղատիմ. աս իմ պազ ու սառած սիրտս այնպէս մը բորբոքես որ գաղջութիւնը մէկդի ձգելով յամենայն սրտէ եւ ամէն բանէ վեր սիրեմ զքեզ . . . : Շնորհէ որ քու սիրոյդ համար ամէն մարդ սիրեմ, ոչ զոք արհամարհեմ: Ամենքս ալ մէկ Ադամայ որդիք, տակաւ, դիւրաբեկ, միեւնոյն կաւէ շաղուած ըլլալնէս, մեկուն ծանրկեկ յանցանքի մը մէջ ընկած ըլլալն որ գիտնամ՝ մոռածեմ որ ինծի ալ նոյնը կրնայ պատահիլ . . . : Կայիափայի աղախինն որ զՊետրոս հրեց ձգեց, միշտ ի ներքս չիս է, այսինքն իմ չարամիտութիւնս. աղախին մ՝ալ մնալինս է. գրեթէ թշնամիքս ալ՝ սատանայները, որոնք զիս կը փորձեն որ զքեզ ուրանամ: Ըլո՞ւն կրնամ զայրանալ կամ դառնանալ, որո՞ւն պէտք չեմ գթալ ու խիստ եւանգս ամրքել . . . : Օրհնութիւն եւ փառք քեզի, Տէր, որ Առաքելոյդ յանցանքն ինծի խոնարհութեան՝ սիրոյ եւ գթութեան դպրոց ըրիր: Թիւր գոհութիւն քեզի որ զիս ալ ինծի դպրոց ըրիր. որովհետեւ քանի քանի անգամ պատահեցաւ որ, ուրիշներու

վրայ դիտալով չտեսած պակասութեանցս մէջ ես ինքզինքս շատ շուտով ընկայ . . . : Սակայն — վայ ինծի — այնչափ գուլ եմ մոռքս ու կամքս որ, ոչ իբրեւ խմաստուն՝ ուրիշի ծախքով բան կը սորվիմ, եւ ոչ իբրեւ յիմար՝ իմ իսկ վնասովս . . . : Կը ճանչնամ որ, ես ալ մարդ եմ ուրիշներու պէս. ուրիշներու նման խեղճութեան՝ արկարութեան ու չարութեան ներքեւ եմ. սակայն եւ այնպէս ամբարտաւան եւանդեամբ ես զիս ուրիշներէ վեր կը համարիմ. ամենէն իմ վրաս գութ կը պահանջեմ ու ես ուրիշներու վրայ խղճալ չունիմ ամենեւին . . . : Աղէ, Աստուած իմ. հեղ սիրտս՝ սուրբ խոնարհութիւն ու գութ առ ընկերս . . . : Կը տեսնես թէ որչափ կարօտ եմ: Առանց այս կրկին էական առաքինութեանց ինչպէս կրնամ փրկութեան հասնիլ . . . : Սիրոյ հիմ՝ խոնարհութիւնն է. իսկ ինչպէս չեմ սորվիր դէթ այնչափ անկմունքներէս՝ խոնարհ ըլլալ . . . : Դուն պիտի սորվեցնես, Տէր Յիսուս. քենէ կը խնդրեմ. քենէ կը յուսամ . . . : Ամենասուրբ Կոյս. մատո պաղատանքս Աստուածորդւոյդ՝ որուն այնչափ հաճոյ եղաւ քու խոնարհութիւնդ ու գթութիւնդ, եւ շնորհք քեզի չի զլանար, ով Կոյս եւ ապաստան մեղաւորաց. ամէն:

82

ՅԻՍՈՒՍ ՊԵՏՐՈՍԻ Կ'ՈՂՈՐԺԻ։

Անոխակալ մարդասէր Յիսուս. մարդ իր փրկութեանը՝ արքունեանը համար ինչ կընայ ընել, եթէ դու չօգնես ընորհօքդ, եթէ դուն գթութեան աչօքդ իրեն չընայիս։ Յանդգնեցին քեզի դարձաւ Պետրոս. բայց նախ դուն ընորհօքդ իրեն դառնալու նայելու էիր։ Հապա թէ երեք անդամ զքեզ ուրացաւ՝ անդիէն հաւը խօսեցաւ, գուշակութիւնդ կատարեցաւ։ Ա՛լ չկեցաւ Պետրոս յանգանացը մէջ. իսկոյն ինք իրեն եկաւ՝ չէ թէ երեք անգամ զքեզ ուրանալէն, այլ քու քաղցրութեան աչօք իրեն նայելէդ։ Կրնար Պետրոս խեղճ վիճակէն ելլելու ջանալ բնական ճգամբ, սակայն ի զուր. գերբնական օգնութիւնդ պէտք էր։ Ի՜նչ սիրալիր ոգորմութիւն էր, Տէր Յիսուս, որուն առաքելոյդ զթացար։ Չեռուներդ կապած, զինուորք ու դահիճները բոլորտիքդ առած, չարչրկած լլլկած՝ մորթեալ առաքելոյդ դարձը կը հոգաս։ Քահանայք զքեզ կը զրպարտեն, սուտ վկայք կ'ամբաստանեն, ապառաւորք կը ծեծեն կը թշնամանեն, սիրտդ առաջապանաց անգունդը սուզած, մէկալ դիտց ալ թշնամի գառաւորներդ կարելւոյ վրայ էին դառդ որ պատուոյ ու կենաց խնդիր էր. ի վերայ այսը ամենայնի դուն քու հոգդ ու վիշտդ մոռցած, Պետրոսի՝ մեղաց գլխուն եկած դժբախտութեանը վրայ միայն կը վշտանայիր, ինքզինքդ սփոփելու չէիր նայեր, այլ սիրտդ յաչքդ՝ զՊետրոս կը փնտռէր, Պետրոսի փրկութիւնը կը հոգար։ ═

Ո՜վ Տէր. ինչ ընդհանուր ճշմարտութիւն է ամենուն համար։ Սպաննել կրնայ մարդ ինքզինքը, բայց ոչընչացնել՝ ոչ բնաւ։ Կրնամ մեղաց հոգիս մեռցնել, սակայն չեմ կարող կենդանացնել առանց քու զօրութեանդ. . . . Ի՜նչ մեծ ողորմութիւն եղաւ, Յիսուս, Պետրոսի ըրած բարութիւնդ։ Դուն էիր թշնամանեալը, Պետրոսի չէիր այ կարօտ ամենեւին. բայց եւ այնպէս դու նախ զինք կը փնտռէս կը կանչես կ'օգնես՝ միայն որպէսզի զինք փրկես. . . . Ի՜նչ պիտի ըլլար ինք, եթէ գթութեամբ իրեն նայած չըլլայիր. . . .

Սակայն ճշմարտագոյն բանէ՛. ես հիմակ ինչ ըլլայի պիտի, Տէր, եթէ դուն ինձի չողոքմիիր ընկած ժամանակս չէ թէ երեք անգամ՝ Պետրոսի պէս, այլ անթիւ անհամար անգամներ՝ սովորական մեղքերուս չարութեամբ. . . . Դու, Տէր, գիտես որ, խեղճ վիճակիս մէջ միշտ պիտի կուրծրէն կայի մնայի՝ եթէ դու զիս լուսաւորած ու վերուցած չըլլայիր։ Հապա նոյն իսկ մեղանչելու վայրկենիս մինչը վրաս հասնիլը։ Անդէն գժոխքի անդունդն էի . . . . Իսկ ինչէ՞ն ես հիմակ այն բոցերուս մէջ չեմ։ Միայն քու ողորմութենէդ, որ ապաշխարութեան շնորհօք զիս պահեցիր

ազատեցիր. . . : Ա՛յո, խոստովանելու եմ որ, հարիւրաւոր հազարաւոր անգամներ յատիաենական մահուանէ զիս ազատած ես, որ եթէ ուզենայիր, կրնայիր ամէն վայրկեան արդարութեամբ դատապարտել . . . : Աստուած իմ. ի՞նչ պէտք ունէիր ինձի, որ այնչափ ընծրհքներ ըրիր: Ո՛չ ինչ ամենեւին: Ի՞նչ արդիւնք ունէի ես քու առջիդ: Ո՛չ ինչ ամենեւին: Խաւարի անդունդ մըն էի, բարկութեան որդի մը, կորստեան անօթ մը. . . : Կը խոստովանիմ, Տէր, երկիր կը պագանեմ, ընծրհակալ եմ ի բոլոր սրտէս ողորմութեանդ՝ որ իմ վրաս համբանք սահմանք չունի. . . : Աղէ, այնչափ ընծրհացդ վրայ սա ալ աւելցուր որ, քեզի երախտագէտ ըլլամ, գքեզ ալ չվշտացնեմ, եւ առաւել եւս եռանդեամբս փոխարէն ընեմ՝ այն ամէն ժամանակին, որ ամէն բանէ ի վեր գքեզ սիրելու էի ու չսիրեցի. . . : Զեմ ես, այո, արժանի. բայց քու անհուն գթութենդ ինչ չյուսամ. . . : Զգաղար արտասուալից աչօք գերեզմանէն կանչեցիր նէ, զամէնքն ստիպեցիր զարմանալու եւ բսելու թէ Տեսէք, որչափ կը սիրէ եղեր. ես չզարմանամ Պետրոսի ցուցած գորովանացդ որ, այնպիսի ջերմագութի աչօք զինք մեղքէ ետ կանչեցիր: Սակայն որչափ շատ աւելի եղաւ առ իս գութդ որ, ոչն աչուքներով չէ թէ մի անգամ միայն, այլ շատ եւ շատ անգամ զիս կանչեցիր, եւ միօրինակ կը կանչես. . . : Աստուած իմ, մինչեւ հիմայ քանի՛ քանի՛ անոյշ

նայուածքներով ինծի ողբմեցար, բիւր կերպերով զիս լուսաւորելով եւ սուրբ ապչեցութեամբդ դրդելով. . . : Քանի՛ անգամ որ ապաշխարութեան խորհրդոյն մօտեցայ, ով տուաւ ինծի հոգի՝ մեղացս վրայ ղղջալու եւ զանոնք խոստովանելու: Ո՛վ նախ զիս դրդեց ինք իրենս գալու, եւ յետոյ զիս ուղղելու ալ, բայց եթէ դուն քու բաղմագութ նայուածքովդ. . . : Ո՛վ ողորմութիւն, ով սէր. ի՞նչպէս փառաւորեալ Մեծվայելչութիւնդ արժանի համարեցար այսպիսի փտած որդանոս վրայ յառնիլ նայիլ. . . : Կայր էի ես, ու կուբութիւնս կը սիրէի, մնութի մէջ կենալուս ուրախ էի. ով զիս լուսաւորեց: Ողորմութիւնդ, որ եկաւ զիս կանչեց՝ ինծի օգնեց, ես զինք օգնութեան չհանչած. . . : Ինք եկաւ ինծի թողութիւն տալու, զոր ես խնդարհութիւն չունէի խնդրելու. . . : Ո՛վ իմ ապիրատութեանս ու կարօտութեանս. ով քու գթութեանդ ու բարեբարութեանդ. . . : Մեծապէս երախտապարտ եմ սիրոյդ, Յիսուս. տուր որ շնորհակալութեամբս՝ պարտքիս գոնէ մէկ մասը վճարեմ. . . : Դուն չարչարանացդ ժամանակ աչքդ ինծի դարձուցիր՝ վրաս խղճաձայնդ. շնորհէ որ, ես ալ աչքս քեզի գարձնելով ցաւակցութեամբս՝ սիրոյդ փոխարէն ընեմ. . . : Պետրոս, թէպէտ եւ վախէն բերնով գքեզ ուրացաւ, բայց կենդանի սիրովը աչքը վրայէդ չէր վերցներ: Երբոր իրեն. աստեղին՝ աչքը աչացդ հանդիպեցաւ: Բաբէ. ինչպիսի անոյշ

նետով վիրաւորեցաւ.... Աղէ, բարի Յիսուս. ինծի ալ ընորհէ որ քաշածներդ, ներկայութիւնդ յիշեմ միշտ. այլ եւ բնաւ քենէ չբաժնեմ, որպէսզի անդադար աղօթքով առնին դթութեանդ հանդիպիմ.... Վա՜յ ինծի, քանի անգամ դուն քաղցրութեամբ ինծի նայեցար, ես կանչեցիր ու ես չեմնար ձեւացուցի, չսկսու զարկի.... Կը ցաւիմ, Տէր, կը ղղջամ բոլորով սրտիս.... Ներէ, անօթակոչ Փրկիչ. թողութիւն շնորհէ.... Օգնէ շնորհօքդ որ, այսուհետեւ ղգուշանամ՝ արժանն կենամ....

83

Խազմադութ Յիսուս. որչափ քաղցր ես՝ մոլորեալ հոգին քեզի քաշելու կերպիդ մէջ։ Նայուածքդ որով առաքելոյդ նայեցար, չէր խիստ՝ չէր խոժոռ, այլ հեշտական եւ հեզ. աւելի բան մ՚ալ պէտք չէր, որ խեղճ հոգւոյն աչուըները բացուէին, զգաստանար եւ զեղջի գար։ Ադ նայուածքդ ձայն մ՚եղաւ, որ չկայբացաւ չկշտամբեց, բրածն երեսը չզարկաւ, չամչցուց. այլ քաղցրութեամբ մըզուցելոյն սիրտը հասաւ թափանցեց, խրատեց, քաջալերեց որ աստուածային դթութեանդ ապաւինի եւ առաջուան սիրոյն դառնայ։ Մինչեւ որ աչուըներկդ

այդպիսի շնորհաբաշխ ճառագայթի մը չըծագէը, չէր կրնար ինքզ իրեն գալ. սակայն հազիւ թէ լուսաւորեցաւ, իսկոյն մեղացը մուխէն ելաւ։ Էրանիլ իրեն, որ գբեզ ուրանալէն առաջ միշտ եառեւդ եկաւ թէեւ սիրտը դող. եւ ուրանալէն եառեւ ալ գբեզ չթողուց, որ ջերմագութ սիրոյն նշան էր։ Ի՞նչ արդեօք կ՚ըլլար, եթէ քենէ հեռացած ըլլար։ =

Օրհնութիւն սքանչելի դթութեանդդ, բազումդղրմ Փրկիչ, որով սիրական առաքելոյդ դթացար.... Ուրիշ անդամներ իր թեթեւ յանցանքները խոսուխ յանգիմանած էիր. հիմակ որ մեդքը ծանր էր եւ զինք յուսահատութիւն կրնար ձգել, քաղցրութեամբ կը քաջալերես, եւ բրածին ծանրութիւնը հասկցնելուդ հետ մէկտեղ՝ թողութեան քաղցր վստահութիւն մ՚ալ սիրտը կ՚ազդես, եւ զինք սրտագին զղջման արցունքներով լալու կը շարժես.... Ո՜վ սքանչելի ողորմութեանդդ, Աստուած իմ. դուն ինչպէս որ մէկ նայուածքովդ զերկիր կը սասանես, նոյնպէս զմեզ ալ կը դողացնես չէ թէ վհատ շփոթութեամբ՝ այլ ապաշխարութեան ու փրկութեան դողութեամբ....

Խոբէ. քանի անգամ ատոր փորձն եմ առեր։ Մեզքերուս չատութիւնն ու ծանրութիւնը կընային զիս յուսահատութեան ձգել. բայց դուն, բարի Յիսուս, ինչ փափուկ հնարքներ ինծի բանեցուցիր.... Լուսաւորեցիր զիս որ ճանչնամ իմ սոսկալի տգեղութիւնս՝ սակայն քու

անհուն գթութիւնդ ալ մէկտեղ . . . : Քաջալերեցիր զիս եւ տակաւին կը քաջալերես որ ի քեզ վստահիմ, եւ կը հրաւիրես որ եռեւեռդ գամ՝ հնորհք ու փառք ինծի յուսացնելով . . . : Քանի՛ երկրպագութեան, որչափ սիրոյ է արժանի քու ողորմութիւնդ . . . : Աղէ, Տէր Յիսուս, եւս քան զեւս աճեցու վստահութիւնս՝ ողորմութեանդ վրայ : Տուր որ հաւատամ հաւատամ թէ ոչ երբեք զիս ողորմութիւնդ պիտի թողուս, ոչ երբեք զանայ պիտի ինծի այն օգնութիւններն որ իմ փրկութեանս ու արքութեանս ի դէպ են . . . : Այո, Տէր. կը հաւատամ թէ ի քեզ պէտք է յուսալ, եւ թէ քեզի յուսացողին՝ օգնութիւնդ երբեք չի պակսիր . . . : Ինծի ալ սորվեցուր, մարդասէր Յիսուս որ, եթէ պարապս պահանջէ ընկերս ուղղել, սիրով եւ քաղցրութեամբ խօսիմ միշտ . . . : Շնորհէ, Տէր, որ զքեզ սիրեմ եւ հաւատարմութեամբ եռեւեռդամ, որպէսզի եթէ երբեմն տկարութեամբ իյնամ, զիս մօտիկդ դանես, մանաւոր խնամքդ չթողուս, ձեռքդ երկնցրնես ու կանգնես . . . : Խոնարհեցո զիս, բայց շուտով հասիր հնորհքդ ու նորէն հաստատէ սիրովդ . . . : Ափսո՛ս որ միշտ զքեզ չսիրեցի. խստասրտութեամբս՝ ոչ քու բարութենէդ չարժեցայ եւ ոչ իմ անձինս չահէն դրդեցայ: Կը յաւիմ, Տէր, կը դղջամ ի բոլոր սրտէ . . . : Աղէ, Յիսուս, տուր որ սիրեմ զքեզ գէթ անոր համար որ զքեզ սիրելը ինծի օգտակար

է. որպէսզի անձինս սիրով զքեզ սիրելու սկսելով, կամաց կամաց այնչափ յառաջ երթամ որ, միայն քեզի համար սիրեմ զքեզ որ արժանիդ ես բովանդակ իմ սիրոյս . . . : Կակղէ, Տէր, ադ իմ խըստասրտութիւնս: Առաքելոյդ առաջին հայուածդը բաւական եղաւ, ինծի՝ շատմը հարուածդը ալ չզգաստացնալու եւ դարձի գալու . . . : Այն հիւանդութիւնն որ վրաս եկաւ եւ կեանքս վախի մէջ ձգեց, քու սիրոյդ ձայնն էր՝ որով զիս քեզի կը կանչէիր: Բարեկամիս մէկն ինծի մեկ ազդարարութիւնդ էր որ, թուլութեանս մէջ հարբեր թմրութենէն արթնցնամ: Ջախոզութիւն, ինձս, կորուստ որ գլուխս եկան, արտիս մէջմէկ վէրք եղան՝ որոնցմէ կրնայի ես ինծի գալ եւ ճանչնալ թէ սիրալիր Հօրդ ձեռքն է որ զիս կը խոնարհեցնէ եւ կը յորդորէ որ, աչուընեռս քեզի վերցնեմ, խեղճութեանս վիճակէն դուրս ելլեմ. իսկ ես առանցմէ օգտիլ չուզեցի . . . : Ի վերայ այսր ամենայնի դուն չդադրեցար ինծի նայելէ, մինչեւ որ քու գթութեամդդ իմ խառնութիւնս կակղեցիր . . . : Փառք քեզ, Տէր, փառք քեզ: Շնորհակալ եմ երկայնամիտ սիրոյդ . . . : Հաստատէ սէրդ, կակղ զիս քեզի, եւ մի թողուր որ ալ այսուհետեւ քենէ հեռանամ. որպէսզի եթէ երբեք մարդկօրէն սխալիմ, դու ողորմութեամբ ինծի նայիս ու ես խոնարհութեամբ քեզի դառնամ . . . : Աղէ, Տէր. քու անսահման սիրոյդ համար, ընդունէ պաղատանքս . . . :

Տիրամայր Կոյս, ընծայէ Աստուածորդւոյդ խեղճ արտիս փափաքը, եւ Հոգւոյ բարեխօսութեամբդ խնդրէ ինծի համար Հաստատուն ու ջերմագութի սէր առ Միածինդ, որով միշտ իրմէ անմեկին ապրելու, իրմէ եւ քենէ անբաժին մնանելու արժանի ըլլամ, եւ գամ սիրոյ Հայրենիքը ողորմութիւնդ օրհնեմ կատարեալ մշանջենաւոր սիրով. ամէն։

84

ՊԵՏՐՈՍ ԱՊՕՍՏՕՐԵԼԸ։

Անյիշաչար Փրկիչ. Հապա աչքդ Պետրոսի աչքին դիպաւ, յիշեցուցիր իրեն երեքպատիկ ուրացութիւնն որ գուշակած էիր, եւ ան առեն իրեն անկարելի երեւցած էր թէ այնպիսի սոսկալի անօրէնութեան մը Հաւանի երբեք։ Բայց Հաւանած ժամանակը՝ բան մը չմոռացաւ, եւ ինկաւ։ Հիմայ մոռացաւ, եւ խղճին սոսկացաւ՝ դղջացաւ եւ դառնապէս լալ սկսաւ։ Ճանչցաւ յանցանքն ու խոնարհեցաւ. Ճանչցաւ ողորմութիւնդ ալ՝ որ զինք ապաշխարութեան կը դրդէր, ու սէրը նորէն վառեցաւ, եւ դղջման արցունքները սրտէն աչուքները վազեցին։ Ա՛լ այնուհետեւ կասկածեցաւ՝ գողաց ակարութենէն. սւսոի իսկեւիսկ Պայտփայի անէն

ելաւ. մեղաց վտանգէն եւ ժանտից ընկերութենէն հեռացաւ։ Տէր Յիսուս. այն անառանալի վշտացդ միջոցին ինչ զովարար մխիթարանք եղաւ սրտիդ՝ դղջացեալ աշակերտիդ ջերմաջերմ արցունքները։ —

Ա՛յո, Տէր. ամէն յանցաւորի առաջին Հարկաւոր բանն ան է որ, յանցանքը ճանչնայ. ապ է իմ խնդրածս ալ քու չարչարանացդ արդեանցը Համար, Տէր իմ Յիսուս։ Այսպէս կը խնդրեմ որ ճանչնամ թէ ինչ ծանր յանցանք բրի՝ աստուածային Մեծվայելչութիւնդ վշտացնելով...։ Կը ճանչնամ կը խոստովանիմ որ շատ ողորմելի մեղաւոր եմ. եւ գիտեմ թէ խեղճութիւնս խոստովանելը միայն՝ կրնայ դքեզ ի գութ շարժել որ ինծի ողորմիս ու ներես. բայց կրցածիս չափ դքեզ Համ ու գոհ ընելու Համար, կը փափաքիմ որ ճշմարիտ սէր մ՚ունենամ, ճշմարիտ ցաւ մ՚զգամ...։ Բայց ինչպէս կրնայ սիրտս ատոր Հասնիլ, մինչեւ որ լոյդ միտքս չմթափանցէ...։ Անսկիզբն Բան, որ աբարչութեան սկիզբը՝ լոյս ըլլայ ըսիր, եւ եղաւ. Հոգւոյս ալ ըսէ եւ լուսաւորուի, որպէսզի ճանչնամ քու բարութիւնդ ու սիրեմ, ուեւնեմ իմ մեղացս չարութիւնն ու ատեմ եւ զղջամ...։ Խարի Յիսուս. ողորմութեանդ մէկ նայուածքը միայն ինծի Հերիք է. անդէն ամբարտաւան խստապարանոց մեղաւորս կը փոխուիմ, զղջալից ու խոնարհ կ՚ըլլամ...։ Արժանի չեմ որ ինծի նայիս, իրաւ. բայց իմ անարժանութիւնս աւելի մեծ կը ցուցնէ զքու-

դթութիւնդ. իմ ողբմելութիւնս պայծառագոյն եւս քու անհուն ողորմութիւնդ կը հանդիսացնէ... : Աղէ, Տէր. ընորհէ, յուսաւորէ, օգնէ որ, խեղճութեանս մէջէն ցատկեմ ելլեմ, մեղայ առթէ վախնամ ու դողամ... : Եթէ սուրբ առաքեալդ՝ առթին ինկաւ կործանեցաւ, ես ինչ չեմ ըլլար՝ խեղճս ու ողորմելիս... : Եւ սակայն — ո՛ Աստուած — ինչ ըսեմ ես իմ յանդգնութեանս։ Գիտեմ փորձուած թէ սրչափ տկար ու անհաստատ եմ առթից առեն, եւ չեմ զգուշանար, մանաւանդ թէ ես ինձէն կամովին փնտռելու ալ կ'ելլեմ... : Փրկիչ իմ Յիսուս. դուն դթած նայուածքովդ յորդորեցիր առաքեալդ որ առթէ փախչի, զիս ալ դրդէ յորդորէ՝ բայց զըլաւոր եւ ազդու դրդմամբ... : Շնորհք տուր ինձի որ, օտարազգեաց հաղորդութենէն, սրչափ կարելի է, հեռու կենամ. քանի՛ քանի հաւատարիմ զօրաւոր հոգիներ ատոնց ձեռքով կործանեց սատանան... : Փախչիմ ազատարար աշխարհամէտ ընկերներէ. սրչափ դժուարին է ձիւթի դպչիլ՝ ու չշաղախիլ, թիւրի հետ յաճախ կենակցիլ՝ ու չթիւրիլ... : Կը խոստովանիմ, Տէր, գթութիւնդ. շնորհակալ եմ սիրոյդ. դուն շատ եւ շատ անգամ ինձի ալ ողորմեցար, զիս ալ քեզի կանչեցիր, եւ պարզ մէկ նայուածքովդ չէ, այլ դառն հարուածներովդ ալ. բայց ես — վայ ինձի — ինչ փոխարէն ըրի բազումողորմ համբերութեանդ... : Եթէ երբեք դլուխս եկած

ձախորդութիւններէ խռնարհեցայ՝ քանի մը աղեկ առաջադրութիւն ալ ըրի, եթէ հարուածոցդ վրաս ծանրանալէն սասանեցայ՝ վտանգաւոր ճամբայներէս քաշուելու ալ սկսայ, հաղիւ թէ ձախորդութիւնն անցաւ՝ հարուածդ դադրեցաւ, մոռցայ դարձեալ առաջադրութիւններս, նորէն առիթներու դարձայ՝ տկարացայ, ընկայ, մեղայ... : Կը զայրանամ յանդգնութեանս, կը ցաւիմ անմտութեանս, կը զղջամ ապերախտութեանս ի բոլոր սրտէ... : Ներէ, Տէր, թողութիւն ընորհէ... : Ահա հիմակ ալ դուն ինձի կը խօսիս, ինձի կը նայիս, քեզի կը կանչես։ Կը դողամ. Տէր Յիսուս. արդեօք ադ վերջին անգամդ է... : Անզեղջ են ընորհքդ եւ առատ, բայց համբուած ալ են. արդեօք իմ անվերջանալի հեւտութիւնս քու անվախճան հեզութիւնդ պիտի վերջացնէ՞. ի վախճանի կարես պիտի ձայնդ... : Ո՜հ, մի Տէր, մի լռեր. ահա առջեւդ եմ, աւասիկ քեզի կը յանձնեմ զիս բոլորովին... : Մինչեւ հիմայ խուլ եղայ ձայնիդ, իրաւ. կ'ամչնամ, կը ցաւիմ. բայց ալ այնպէս պիտի չըլլամ... : Մի դարձներ ինէ քաղցր նայուածքդ, սիրալիր երեսդ... : Արժանի եմ, այո, ադ սոսկալի պատժիդ, վանդիլ շատ քեզի ապերախտ եղայ. ասկէետեւ երկիւղած երախտագիտութեամբս անցած խստասրտութեանս հատուցում ընեմ... : Մի դարձներ ինէ երեսդ. բայց բաւական չէ, Յիսուս. քու հոգիդ ալ իմինիս միանալու է որ, ծուռ ճամբայներէ զգուշա-

նամ, չիտակ շաւիղդ չշեղիմ երբեք . . . ։ Եթէ դու օդնես, Տէր, ամէն բան կընամ, յոյս իմ, զօրութիւն իմ, փրկութիւն իմ եւ ամէնայն ինչ . . . ։

85

Ամենազօր ամենագութ մարգասէր Յիսուս. Առաքելոյդ անկապաղ անկեղծ անյողդողդ դարձը վշտալից սրտիդ ափոփանքն սրչափ աւելցուց։ Չինը առաքելութեան կանչած առնդ առժամայն ամենայն ինչ թողուց՝ քեզի հնազանդեցաւ. տպաշխարութեան կանչած ժամանակդ ալ մէկ ակնարկութեանդ իսկեւիսկ անսաց։ Հաղիւ թէ մեղանչեց լինցաւ, զինք կանչեցիր. եւ կանչելդ՝ ապաշխարելն ու ղղջալը մէկ եղաւ։ Վազն ինչ խօսեցաւ չեմ գիտեր, բայց աչքը լացով խօսեցաւ, խնդրեց եւ առաւ թողութիւն։ Չկրմնջեցիր սիրով սրտէն առժդին քամուած արցունքը մկրտութեան այժ առաւ. հոգին լուաց մաքրեց։ Չինը լացնողը պատիժը չէր, յանցանքն էր. եկեղեցւոյ գլուխ եւ աբբայութեան փակակալ ըլլալն պատիւը կորնչելուն, զքեզ ուրացողին անագին ոպառնալեացդ վախէն չէր. զքեզ վշտացուցած ըլլալուն ցաւէն էր, որ ամէն տեսակ տանջանքէ աւելի իրեն կսկիծ տուաւ։ Քաշուեցաւ ակնկոր՝ ամօթալից պատ-

կառանօք, եւ սկսաւ դառնապէս լալ՝ որ չդադրեցաւ երբեք եւ ամէն հատու խօսելուն նորոգեցաւ. մինչեւ աչկունքը կրկին առու բլլալով, այտունքը երկու գիսաց անդադար արցունքէ ակօսեցան։ ==

Ո՛վ բարեխնամ տեսչութեանդ, Յիսուս. ինչ գեղեցիկ օրինակ ընծայեցիր ինծի ապաշխարութեան՝ առաքելոյդ գարձը . . . ։ Ինչ մեծ ողորմութիւն է, Տէր, որով մեղուցեալը գարձի կը կանչես՝ շնորհդ ընծայելով. սակայն ինչ արհամարհութիւն ալ է բարութեանդ՝ սիրալիր հրաւիրանացդ հետեւել չհաւանիլ. յետոյ կը ղղջամ, եւթը ինքզինքս կը շիտակեմ ըսելով, հոգին ծանր վտանգի մէջ ձգել որ, կարելի է այնպիսի ժամանակ լսոյդ ուշ որ դուն զինք խաւարին մէջ թողուս . . . ։

Ո՛վ Աստուած իմ. սրչափ լալու արժանի է իմ անցած կենացս չարաչար կուրութիւնը . . . ։ Կը ցաւիմ, Տէր, բոլոր այն ժամանակուան որ, ծանր ծանր յանցանացս մէջ պաղութեամբ կեցայ մնացի, լուսաւորութեանդդ ապտառմբ եւ ապերախտ ապրեցայ . . . ։ Ինչպէս կրցայ, ժամը չէ՝ օրը եւ շաբաթներ, բարկութեանդդ հանդուրժել որ ինծի ահագին կ'ըսպառնար . . . ։ Գոհութիւն եւ փառք գրթութեանդդ, Տէր, որ դիս կայծակնահար չպատժեցիր՝ ինչպէս արժանի էի . . . ։ Բայց հիմակ ալ ինչ խղճահարութիւն է իմ որ, ինքնահաւանութեան անհամբերութեան անձնդիւրութեան կամնպաշտութեան եւ շատ մը ուրիշ պակսութեանց

չաբ սովորութեանցս մէջ անհոգ անտարբեր կը կենամ, թէեւ դուն, Աստուածիմ, շատ եւ շատ անգամ զիս ուղղութեան կը կանչես ու կը դրդես... ։ Կը խոստովանիմ, Տէր. կրնաս զիս արժանապէս կշտամբել թէ կանչեցի՝ մոխիկ չըրիր, խօսքս երկարեցի՝ չանսացիր, աղերսութիւնքս արհամարհեցիր, յանդիմանութեանցս ականջ չկախեցիր. ես ալ այսուհետեւ կորսուելու վրայ պիտի խնդամ... ։ Ո՛ Փրկիչ. այն հատու աղտու նայուածներէդ, որ ընտրելոցդ սովոր ես շնորհել, մէկն ալ իմ վրաս դարձուր. աղէ, Յիսուս, մէկ նայուած մը միայն, որուն հետ բլլան այնպիսի շնորհքներ որոնց դիտես թէ կրնամ դէմ դնել՝ բայց պիտի չդնեմ. ան ատեն կարող կ'ըլլամ յամենայնի ամենասուրբ կամքդ կատարել... ։ Շնորհէ որ ես ալ կլլցածիս չափ շնորհացդ գործակից ըլլամ, ինքզինքս բռնադատեմ գէշ միտումնքս զսպելու... ։ Բայց շնորհէ մանաւանդ այն մեծագին պարգեւդ, որով զուտ սիրով մեղացս վրայ ցաւիմ։ Բարի, ինչպէս դիւրաւ ան ատեն եւ անվրէպ՝ ճշմարիտ դաւթն կը յայտնի։ Աւա՜ղ, որչափ հեռու է իմ սրտիս ցաւը այնպիսի զուտ սիրէ... ։ Ի՞նչ սոսկալի բան։ Ատոյդ գիտեմ թէ շատ անգամ մեղայ. բայց չեմ գիտեր ատոյդ թէ հնմայ կատարեալ զղջացած եմ։ Ի՞նչ ցաւ է մեղացս վրայ ցաւս..., Երբ կը մտածեմ թէ մեղքս ինչ վտանգներու մէջ ձգեցի զՀոգիս՝ չարաչար մահուան, սաստիկ դատաստանի, մշտնջենաւոր դատապարտութեան, կ'զգամ իբաւ տրտմութիւն մը. բայց չեմ կրնար ըսել թէ անկեղծ խղճիւ զքեզ վշտացուցած ըլլալուս կը ցաւիմ։ Չէ ճշմարիտ ցաւս, վասնզի սէրս ճշմարիտ չէ... ։ Ո՜հ, ի վեր քան զամենայն եւ ի բոլոր սրտէ զքեզ սիրէի, ինչպէս որ պարտական եմ, որչափ վիշտ պէտք էր ըլլալ սրտիս որ, անիծեալ մեղօք քենէ բաժնուած գըտնուեցայ... ։ Աղէ, աստուածայինդ Փրկիչ, քու մէկ սիրաշայեաց աչքովդ շարժէ սիրտս որ, արժանաւոր ցաւով մը զղջամ ըրածներուս... ։ Ահա հնմայ յայտնապէս կը խոստովանիմ թէ կը զղջամ միայն զքեզ վշտացուցած ըլլալուս՝ որ անեզրական բարութիւնդ ես եւ սիրուելու միայն արժանի... ։ Գթա մեղաւոր հոգւոյս, եւ չարչարանօքդ ինծի վաստակած ընորհացդ օգնականութեամբ, ըրէ զիս ճշմարիտ ապաշխարող այնպիսի սիրով ու ցաւով որ քեզի հաճոյ է... ։ Ան ատեն ալ տարակոյս չունիմ թէ դարձս ալ հաստատ եւ մնայուն կ'ըլլայ։ Եթէ անցածին նայիմ — վա՜յ ինծի — որչափ գեհենին անցնելու բան ունիմ... ։ Բովանդակ իմ կեանքս անընդհատ ապաշխարութիւն մ'ըլլալու էր. ապահով զիս երբեք պէտք չէի համարիլ։ Ո՜վ խեղճութեանս. ի՜նչ անհաստատութիւն... ։ Դուն չես ինձ պահանջեր թէ խորգով մխրճով ապաշխարեմ. սակայն հարկաւոր չէ որ երբեմն երբեմն մեղքերս յիշեմ, որպէսզի զղջիմ գանիմ եւ խոնարհ ըլլամ. որպէսզի ան-

ցածներու վրայ դղջումն ինծի սովորական
ըլլայ. որպէսզի առաջիկայ եւ ապագայ
վտանգներէ զգոյշ կենամ. ամէն ի մէկ
աստուածային օգնականութիւնդ խնդրեմ.
առանց իմ ինչ առաքինութեանս վրա-
տահելու՝ ամենայն ինչ քենէ միայն յու-
սալով ... : Կրնա՞մ բնաւ դանդաղիլ, Ա-
ստուած իմ, թէ իմ յանցանացս արժա-
նաւոր յաւիտենական կրակը՝ դղջման ժա-
մանակաւոր կրակով կ'ուզես փոխանակել
... : Բաւէ. սրչափ շնորհակալ եմ դթու-
թեանդ որ, այսպիսի թեթեւ հաստուց-
մամբ կ'ուզես գոհ ըլլալ ... : Ջօրացու-
ցիս, Տէր, որ ապաշխարանքի անունէն
չզարհուրիմ, չվհատիմ, չտրտնջեմ, չդըժ-
կամակիմ ... : Ճանչցուր ինծի թէ ինչ
բան է դժեղ վշտացնել՝ զամենասիրելի
եւ զամենաբարի Աստուածդ, որպէսզի
չյոգնիմ չդադրիմ դղջում, մեռուցմունք,
աղօթք եւ խոնարհութիւններ ընելէ ... :
Ո՛վ անսկիզբն Բան՝ յաւիտենական Հօր.
ապաշխարութեան շնորհքը դուն ինծի
շահեցար. քու արդեամբդ կը յուսամ եւ
քու օգնութեամբդ կը փափաքիմ ապաշ-
խարանք ընելու ... : Մեծ շնորհք է խըն-
դրածս. բայց ի՞նչ չպատեմ դթութենէդ՝
տեսնելով Աստուածային ըրածդ։ Առանձին
տեսչութեամբդ վկնք առջիս օրինակ դրիր
որ, ողբմութեանդ վրայ յոյս աւելնայ
... : Իր յանցանքն ինծի վճաս մը չունի.
բայց ապաշխարութեան օրինակը մեծ օ-
գուտ է ինծի։ Մեղքը տեսայ նէ, լալուն
ալ կը նայիմ. մեղանչելուն նմանեցայ նէ,

մեղքէ սոսկալուն ալ նմանելու կը յոր-
դորիմ ... : Կ'ուզես որ, ես ալ իրեն պէս
քենէ թողութիւն յուսամ, թէպէտեւ
մեղքերս ծանր ըլլան ... : Կը յուսամ,
Տէր. հաստատէ, աւելցու յոյսս։ Նէթէ
թողութիւն չյուսամ, թողութիւն առ-
նելու միջոցներն ալ չեմ բանեցներ, իսկ
առանց առնդ՝ անապաշխարութեան, յու-
սահատութեան, դատապարտութեան մէջ
կ'իյնամ ... : Մեծ՝ մեծ է, այո, իմ չա-
րութիւնս. սակայն ոչ երբեք կրնայ հաս-
մանալ քու բարութեանդ, որ չափ սահ-
ման չունի ... : Գիտեմ, Աստուած իմ,
կը հաստատամ ալ. բայց եւ այնպէս տա-
կաւին վախկոտ եմ ... : Ի՞նչ ընեմ, ո-
րո՞ն դիմեմ, եթէ ոչ՝ քեզի, ով բարի Յի-
սուս. մէյմ՝ ինծի նայէ՝ խղճին սիրտ
կ'առնուսմ ... : Դու ինծի նայիս նէ, ես
ալ քու օգնութեամդ աչուըներս կը
բանամ քեզի կը նայիմ, եւ քեզի նայե-
լով՝ կրնա՞մ ի քեզ չվստահիլ ... : Գո-
ւթիւն՝ փառք եւ գոհութիւն քեզի,
սիրելագոյն Փրկիչ։ Իրաւ, այնչափ բիւր
տեսակ մեղքերուս նայելով՝ որ ըրի եւ
միօրինակ կ'ընեմ, պէտք էր յուսահատիլ.
բայց քաւ լիցի. չյուսահատիմ պիտի եր-
բեք ... : Ի քեզ կը յուսամ, վասնզի
դուն չարչարանացդ արդեամբը յաւիտեա-
կան Հօրմդ ուժգին դոչմամբ ինծի թո-
ղութիւն կը խնդրես. ես ալ հաստատ
կ'առաջադրեմ միշտ ապաշխարել եւ ինք-
զինքս ուղղելու ջանալ սրտի մտօք ... :
Յոյս եւ ապաւէն մեղաւորաց, սուրբ Ա-

տուածածին, որ Աստուածորդւոյդ ինձի համար ալ որ, խեղճութեանս վրայ ակն դնես, սիրեմ եւանդագին զՅիսուս, եւ մինչեւ ի մահ իր սիրոյն մէջ հաստատ մնամ. ամէն։

86

ՅԻՍՈՒՍԻ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ։

Ձարչարանացդ մէջ, Յիսուս, մանր պարագայ մ՚ալ կայ, որ քեզի ծանր վիշտ եղած չըլլայ. եւ դուն ալ քեզի բան մը խնայեցիր, որպէսզի սիրոյդ ընդարձակութիւնը մեզի հանդիսացնես։ Ի՞նչ դառն կսկիծ եղաւ քեզի՝ բարեկամացդ մտքին մէջ այն համարումը կորսնցնելդ, որով իրենց վարկն ու յարգը վաստակած էիր հրաշքներուդ մեծութեամբը՝ վարդապետութեանդ անբծութեամբն ու վարուցդ սրբութեամբը։ Որչափ դեղեւեցան սիրելիներդ, երբ տեսան զքեզ բռնուած, կապուած, իշխանութեանց առջին քաշկրտուած, առաքելոցդ մկկէն մատնուած, մկալէն ուրացուած եւ ամէնէն լքուած։ Նոյն իսկ սերտ մտերիմներդ, առաքեալքդ, Մագդաղենացին, Մարթա, Ղազարոս ալ, թէեւ անմեղութեանդ վրայ կասկած չու-

նէին ամենեւին, ինչպէս նաեւ Հրեից ատելութեանը. բայց աստուածային անձինդ վրայ հաւատքնին բաւական սասանեցաւ։ Իրենց սիրոյն անկեղծութիւնն ու հաւատքնուն տկարութիւնը որչափ ներքուստ զիրենք կը յուզէին, նոյնչափ իրենց թեթեւահաւատութիւնը ուրիշ վշտերդ աւելի քեզի սրտացաւ եղաւ։ —

Ի՞նչ յետին արհամարհութիւն հասար, Փրկիչ իմ Յիսուս...։ Ի՞նչպէս կը հանդուրժես որ, նոյն իսկ բարեկամներդ քենէ պաղին։ Բոլոր բրածներուդ մէջ նպատակդ հոգւոց փրկութիւնն էր. ի՞նչպէս կը ձգես որ քու աւելի սիրականներդ հաւատքնին կորսնցնելու վտանգին մէջ իյնան...։ Ի՞նչպէս յանձն կ՚առնուս այն ասոնց նախատուիլ որ, քեզի հետեւողներդ՝ զքեզ սիրողներդ՝ այնպէս գըտնուած ըլլալնուն ամչնան՝ առաքեալքդ փախած՝ բոլոր հօտդ ցրուած եւ զքեզ նկուն նուաստացած ու թողուած լքուած տեսնելով...։ Ինձի համար, սիրելագոյն Տէր, ինձի համար ատոր կը համբերես։ Կ՚ուզես զուտ սիրով սիրուիլ։ Տեսնուածին վրայ կեցած հաւատքը քեզի հաճոյ չէ. գոհ չես ըլլար՝ եթէ հոգին աւելի քու տուըքդ սիրէ քան թէ բուն իսկ զքեզ...։ Դուն անձամբ մեզի աքանչելի օրինակներ կ՚ընծայես այն սիրոյ՝ զոր մենք կը պահանջես...։ Դու անսահման մաքուր, անսահման պարզ, անսահման կատարեալ ես. գոհ չես ըլլար որ մենք ալ չափաւոր սիրոյ մաքրութեամբ մ՚զքեզ սիրենք.

կ'ուզես որ ամէն արարած սրտերնիս բո-
վանդակ սակնք... : Կ'ուզես որ զքեզ
սիրենք միայն, ով Աստուած սիրոյ, առ-
անց բան մը քեզնէ յուսալու... :

Բաւ՜ր. ո՞րչափ երջանիկ է՝ այդպէս
զքեզ սիրող Հոգին, Էրը, Աստուած իմ,
երբ ես ալ զքեզ այդպէս պիտի սիրեմ... :
Աւա՜զ, ո՞րչափ հեռու եմ. ո՞րչափ ես իմ-
մով լեցուն. քանի՜ քանի անձնասիրու-
թեան դիտումնե՜ր կան վրաս. ո՞րչափ՝ մարդ-
կան աչքը մնալու, ճանչցուելու, սիրուե-
լու փափաքներով շաղած պատած եմ... :
Եթէ բարեկամներս ինձ գոհ չըլլան, եթէ
իմ վրաս համարումնին կորնչին, կը խռո-
վիմ կը չփոթիմ. կ'ուզեմ որ բոլոր
գովեն, դիտաւորութիւններս բոլի գու-
շակեն ու հաւնին... : Մի թողուր, Տէր,
որ ա՛լ այս փուճ ու խանդաղ միտումնե՜ր
վրաս տիրեն մնան... : Համբերութիւնդ
առնոյ կը լա՛ւ, բայց սրբութիւնդ կը դա-
տապարտէ : Աղէ, փրցուր մէյմը առնոյր
սրտէս՝ զիմութեամբդ... : Վա՜յ ինձ,
Տէր. նոյն իսկ զիմութիւնդ խնդրած ա-
տենս՝ դուրս աւելի իմ շահս կը փնտռեմ
քան թէ քու սէրդ... : Եթէ երբեք
առաքինի բարեկամ մը գտնեմ,
աւելի մարդկային զիմով մ'իրեն կը յա-
րիմ քան թէ մաքուր ու հոգեւոր բարե-
կամութեամբ մը : Էրը բժշկես պիտի
սիրտս այդպիսի ապականութենէ... :
Բաւ՜ր, ո՞րչափ հպարտագին է երկրիս
վրայ, բայց միանգամայն մեծարգի՜ այն
զրտա սէրն որ ուրիշ բան չ'ուզեր եթէ ոչ

զքեզ միայն, Աստուած իմ... : Ադ ին-
ծի՝ բոլոր զիս քեզի միայն աւանդել կու
տայ, քեզի համար ամենայն ինչ թողուլ
կու տայ՝ ինչպէս դուն ինծի համար ամէն
բան թողուցիր... : Դուն ամենայն ինչ
ըրիր, որպեսզի սիրոյդ հանդէսն ինծի
ցուցնես. զարմանալի բան մը կ'ըլլար՝ եթէ
ես ալ ամէն բանէ հրաժարէի, որպեսզի
սիրոյս հաւաստիքը քեզի յայտնեմ... :
Եթէ ես քու վերջին վախճանդ ու վերին
երանութիւնդ ըլլայի, ինչ աւելի՛ բան
կրնայիր ընել՝ բայց եթէ ինծի համար
պատիւդ ալ, բարեկամներդ ալ, համա-
րումդ ալ արհամարհել. իսկ դու, Տէր,
վերջին վախճանս ու վերին երանութիւնս,
այդ ամենայն ուզելիր կորնչցնել որ, ին-
ծի սորվեցնես թէ ինչպէս զուտ է քու
սէրդ եւ ինչպէս բլլալու է իմ սիրոյս
զուտութիւնն ու մաքրութիւնը : Հապա ես
որ գետնի որդ մըն եմ, համարիմ թէ շա՛տ
բան մը կ'ընեմ՝ եթէ քեզի համար ասոնցմէ
հաճութիւններէ եւ մտոռի պատիւներէ
հրաժարիմ... : Ի՞նչ կը գտնես վրաս,
Աստուած իմ որ, կ'ուզես թէ բոլոր քուկդ
ըլլամ եւ քեզի միայն տենչանամ... :
Բայց ես ինչ չէի գտներ քու վրադ, եթէ
դուն սիրով զքեզ սիրէի : Ո՞րչափ երանելի
կ'ըլլայի, եթէ քեզմով միայն զբաղէի... :
Էրը պիտի ազատիմ վայրկեակ անձնա-
սիրութեանս ծանրութենէն, որ միշտ զիս
գետին կը քաշէ : Դուն զիս կը վերցնես,
ան կ'իջեցնէ. դուն կը բորբոքես, ան կը
սառեցնէ. դուն կը մաքրես, ան կ'աղտոտէ

. . . : Ասուած իմ Յիսուս. այս վայրկենիս, եւ յաւիտեան, կը հրաժարիմ ամէն արարածոյմէ. քեզի կը նուիրեմ ծրնողքս ալ, բարեկամներս ալ, հաճոյքս ալ, ազատութիւնս ալ, համբաւս ալ, համբերութիւն ալ եւ ամէնայն ինչ որ կրնայ սիրտս ղրաղեցնել ... Լացու, Տէր, ողորմութեամբ բղդ նուիրմանս ու առաջադրութեանս թերութիւնը, որպէսզի այնպիսի ընչպիսի որ կը փափաքիս . . . : Եթէ զուտ ու պարզ սիրով ղքեզ սիրելու համար, ով գերագոյն բարութիւն, մարդոց նաեւ սուրբ անձանց բարեկամութիւնը, ընորհքը, պաշտպանութիւնը, համարումը կորնցնել պէտք է նէ, կը հաւանիմ բոլորով սրտիս՝ կ'առնեմ յանձն։ Թող պակաս ընչայ ամէնն ալ. բուականն որ ես ղքեզ ժառանգեմ։ Թող ամէն արարածք ղիս ձգեն, հերիք է որ դուն հետս ըլլաս, եւ ես քեզի համար ապրիմ եւ քեզմով մեռնիմ. . . : Դու գիտես, Տէր, թէ կեանքս ինծի մահ է՝ եթէ դուն չիս կենդանի չես։ Աղէ, ընորհէ՝ Տէր Յիսուս, այնպէս սուրբ ընայ սիրտս սիրովդ որ, դու ընլաս իմ կեանքս, սէրս ու փառքս։ Ա՛լ Թող այնուհետեւ զուրկ ընլամ ամէն օգնութենէ, ամէն սփոփանքէ. հոգս չէ ամենեւին, դու միայն ինծի հերիք ես . . . : Յանկարծ, ժամ մ'առաջ հասնէր ադերանալից վայրկեանը . . . : Ամենասուրբ Տիրամայր, որ միայն անսասան մնացիր հաւատքիդ ու սիրոյդ մէջ. օգնէ ինծի ալ որ նեղութիւն կամ ձախորդութիւն իմ

հաւատարմութիւնս ու եռանդս չպաղեցընէ, այլ մանաւանդ հաստատէ եւ արծարծէ. ամէն։

87

ՅԻՍՈՒՍ ԸՆԾԱՄՆԵՐՈՒՆ ՅԱՂԹԱՀԱԿԸ։

Սրտագէտ Յիսուս. ինչպիսի սրտայուզով կը տեսնէիր թէ ընծամատղ ցնծութիւնը իրենց բանին յաջողելուն վրայ՝ կը լսէիր հայհոյութիւններն զքեզ խարեբայ, մոլորեցուցիչ, կախարդ կանչելով, որպէսզի վարուցդ համբաւն աղարտեն, վարդապետութեանդ բարձրութիւնը նուաստացընեն, զօրութեանդ մեծութիւնը խայտառակեն։ Կը դիտէիր որ բարեկամներդ ու աշակերտներդ կը նախատէին կը ծաղրէին, եւ անոնց լռութիւնը իրենց ամբաստանութեանցը հաւաստիք մը կը ցուցնէին։ Կը տեսնէիր որ իրենց չարութիւնը՝ իբրեւ կրօնքի նախանձ մը, առելութիւնը՝ իբրեւ անկեղծ հայրենասիրութիւն մը, խորամանկութիւնը՝ իբրեւ խոհեմութեան արգիւնք մը կ'անցնէր։ Ո՛վ Տէր. այս տեսակ անիրաւութեան փորձն առնելու է որ, կարենայ մարդ քու այն աստեն կրած տառապանացդ վրայ գաղափար մը շինել, եւ քիչ մ' ըմբռնել թէ ինչէր կրնայ ընել լրացեալ առաքինութիւնը, եւ սոյնօրինակ առիթներու մէջ անպղտուելի կենալ՝ =

Կը տրտմիմ, Տէր, Յիսուս, վշտացիդ. բայց կ'ուրախանամ ինծի ընծայած չքնաղ օրինակիդ . . . : Կը խոստովանիմ ուղղմութեանդ առջեւն իմ ակարութիւնս ու խեղճութիւնս: Ներշկէ զիս, Աստուած իմ, եւ տուր ինծի՝ ինչ որ ինձմէ կը պահանջես . . . : Դուն կը պատուիրես որ, ամէն պարագայ կատարելէն ետքը խոստովանիմ թէ ծառայ անպիտան եմ: Բայց այսօր օրինակիդ, ով ճշմարտութիւն յաւիտենական, կը տեսնեմ ինծի թէ ինչպէս բոլոր ապրելս գործոցս մէջ սիրոս մնաքուր՝ ազատ անջատ ըլլալու է որ, եթէ գէշ համարուին, եթէ բամբասուին, եթէ հալածուելուս պատճառ ըլլան, չէ թէ իրենց արդար եւ սուրբ՝ որ անոյշ կու դար, այլ իրենց մեղաւոր՝ իրենց անօրէն՝ իրենց կեղծաւոր, չխռովիմ չայլայլիմ, հանդարտ սրտիս՝ քեզի նմանելու, գթալ սիրելու եւ ժառանգելու կարօտով, ինծի գէմ ամէն եղածին համբերեմ . . . : Այս ճշմարտութիւնները մտածեմ նէ, կը սիրեմ. սիրոս դրդուես նէ, կը փափաքիմ ի գործ դնել. օրինակիդ առջիս կը դնես նէ, կ'ուզեմ բացարձակ որ՝ քեզի նմանիմ: Բայց — եղբայրակ եմ ես — առջեւս առիթ մ'որ ելլէ գործադրելու՝ սրչափ ակար եմ . . . : Կը խոստովանիմ, Տէր. մնարմինս ատ խաչիս բեռան ներքեւ կ'րնկճի, միտքս կը շփոթի, հատաքս կը դեղեւի, համբերութիւնս կը լքանի. ան ատեն քու օգնութեանդ կը կարօտիմ . . . : Փրկիչ իմ Յիսուս. դու թէպէտեւ դերիւ կերպարանք ուղեցիր առնուլ, սակայն ծառայ անպիտան ըսուիլ չես կրնար: Դու միայն կը շնորհես մարդկան ինչ որ յաւիտենական կենաց պիտանի է: Սուրբ է վարդապետութիւնդ, աստուածային են գործքդ, անբիծ է վարքդ, եւ այս ամենուն չէ թէ օտարոտի՝ այլ բուն իսկ քու սեփական տառաբինութեանդ արդիւնքն են: Այսու ամենայնիւ թոյլ կու տաս որ, խօսքերդ սուտ ու գործերդ չար ամբաստանուին, նուաստութեանդ նիւթ եւ թշնամիներուդ պանծանաց առիթ ըլլան, իրենք արդարանան ու դու դատապարտես, իրենք գովին ու դուն դատուիս, իրենք խոհեմ ու կրօնասէր մարդիկ կարծուին՝ իսկ դուն անօրէն եւ անիծա . . . : Ո՛վ գերագոյն ճշմարտութիւն, սրչափ մեր խորհուրդներէն գերիվերոյ ես. սրչափ անտանելի է բնութեան՝ այդպիսի գնացք: Սակայն կ'ուզես որ, քու ծառայդ այդ վիճակիդ մէջ գթալ ճանչնան՝ սիրեն եւ իրենց օրինակ առնուն, եւ աւելի գեղեցիկ գտնեն գթալ նուաստութեանդ քան թէ փառաւորութեանդ մէջ . . . : Կ'ուզես որ քեզի հետեւիմ հնազանդիմ ու փաթթուիմ նովին հատասար խանդակատանաւոք՝ թէ խաչովդ ինծի այդ ըրած առնդ թէ քաղցրութեանդ օրհնութեամբը . . . : Արժան է եւ իրաւ, Աստուած իմ, կը խոստովանիմ: Բայց ընդոծ հանիմ ուղածիդ՝ տկարս եւ թերակատար, որ սրտաթուռնդ կը դողամ թէ նեղուելու առիթ մը առջիս չելլէ . . . : Զօրացո զիս, Տէր. փրցու գետնէն սիրոս,

որպէսզի ալ այսուհետեւ ուզածիդ դէմ չկենամ. . . : Յիշէ, բարի Յիսուս. պարտէզը՝ քեզի պատրաստուած ձախորդութեանց տեսութիւնը երակներէդ արեան քրտինքներ քամեց հանեց: Ի՞նչ ընեմ ես, որ նոյն ինքն սկարուիւն եմ. . . : Քեզի աղաղակեմ, ղքեզ կարդամ, Տէր իմ եւ Աստուած, որ միայն կարողդ ես ընել տալու ինծի՝ ինչ որ ես սպասել ինէ չեմ կրնար. . . : Կ'ուզես որ, ինծի պատուիրուածդ ընելէս ետեւ խոստովանիմ հանդիսապէս թէ ծառայ անպիտան եմ, ոբովհետեւ ըրած բարեայս դուն ես պատճառը: Այո, Տէր, կը խոստովանիմ առջեւդ թէ ես քու ծառայիդ ամենէն անպիտանը, ամենէն սկարը, ամենէն խեղճն եմ. . . : Թեւերդ կը նետուիմ. կ'աղաչեմ կը պաղատիմ, քու անհուն բարութեանդ համար՝ կատարէ վրաս շնորհացդ սքանչելիքը. . . : Ան չեմ խնդրեր թէ քաշած նեղութենէս զիս աղատես, այլ այժ տաս որ՝ քու սիրոյդ համար քաշեմ. . . : Ան ալ չէ խնդրուածս որ քու մխիթարութեամբ ըլլդ՝ քաշածներս ինծի անուշցնես. կը խնդրեմ միայն շնորհք որ, խաչի վրայ ապրիմ եւ մեռնիմ, ու գոհ ըլլամ դքեզ սիրելուս եւ քեզի նմանելուս. . . : Այո, Աստուած իմ, մեղաւոր եմ՝ յանցաւոր եմ: կը հաւանիմ կ'առնուիմ յանձն որ, իբրեւ պատժապարտի նայիս ինծի այս աշխարհս. . . : Յաղթանակեն թող, յրնծան թշնամիներս. բաւական է որ ես պարաքս ընեմ. . . : Զիս ուրիշներէ աղէկ

չհամարիմ, չփաղաքշեմ չսարեմ ինքզինքս թէ արդարութեան համար կը հալածուիմ: մանաւանդ թէ համոզուիմ որ, արժանի եղածիս նայելով՝ քաշածս շատ քիչ է. . . : Շնորհէ, Տէր. սիրեմ թշնամիներս ալ իբրեւ իմ ճշմարիտ բարեկամներս, անկեղծ յարգութեամբ մը նայիմ իրենց՝ իբրեւ պաշտօնէից՝ քու տեսչութեանդ ու կամացդ. . . : Իմ վրաս պայծառացու հոգւոյդ ուժգնութիւնը, զիս զանարժան ծառայս՝ այնպէս ծառայութեանդ հաւատարիմ ու կամացդ հլու ընելով, ինչպէս դու կը փափաքիս. . . : Տուր որ զիս հալածողին չնայիմ բնաւ. բարի է թէ չար՝ չդիտեմ, զիս զարնող քարին չկենամ նայիմ, այլ միշտ աչքս այն ձեռքին դարձնեմ որ քարն ինծի նետեց: Ինծի եղած անիրաւութեան չդանգատիմ, զիս չատագովելու բարուքը չփնտռեմ. քեզի նմանող ըլլալ՝ բոլոր իմ պաշտպանութիւնս ու բռնադակ իմ միխիթարանքս ըլլայ. . . : Բաց ինծի գանձերդ, Տէր Յիսուս, թափէ վրաս. այս քու խեղճ արարածդդ վրայ փայլեցու շնորհացդ հարստութիւնը. . . : Ա՛ռ վերու ինէ ինչ որ զգայական է, եւ միացու զիս հետզհետէ ու սուրբ սիրոյդ կապանօք. ղքեզ միայն կ'ուզեմ, Աստուած իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ. . . : Սուրբ Աստուածամայր, որ զօրութիւնդ ես սկարաց եւ ապաւէն մեղաւորաց, խնդրէ առ ինծի այդ շնորհքը: Գիտես թէ հոգիս անոր համար է ստեղծուեր որ, սիրէ զԱստուած ամէն

բանէ ի վեր. եւ Թէ անկէ գուբս իր ԼբՋանկուԹիւնը չի կրնար գանել. արդ տուր որ՝ իրեն փափաքիմ, պինք փնտռեմ, իրեն հետեւիմ բոլորով սրտիս, եւ ան միայն մեծ բան համարիմ՝ ինչ որ կրնայ զիս իրեն տանիլ, եւ անկէ միայն վախնամ՝ ինչ որ կրնայ զիս իրմէ հեռացնել։ Մի մերժեր խնդրուածքս, կեանք՝ քաղցրաԹիւն եւ յոյս իմ Մարիամ. ամէն։

Դ

ՔՐԻՕՏՈՍԻ ՀՈԳԵԱՒՈՐԹԵԱՆՑ ՍԿԶԲԱՆ ԵՒ ԱՒԱՐՏԸ

ՄԻՆՉԵՒ

ՉԱՐԱՉԱՐ ՆԱԽԱՏԱՆՔՆԵՐ ՈՒ ՑԱՆԿԱՆՔՆԵՐ ՄԱՏՆՈՒՒԼԸ

ՏՏ

Յիսուս Պիղատոսի կը դատուի։

Սրբութիւն անդադարապարտ Յիսուս. անիրաւ ժողովքէն մահապարտ հրամարակուելէդ ետեւ, ալ որոշուեցաւ որ աշխարհական իշխանութեան ձգուի. հեթանոս Պիղատոսի մատնուի։ Պատահական բան մը չէր. դու արդէն յառաջագոյն ամենայն ինչ զուցած էիր, որպէսզի սիրոյդ սքանչելիքն երեւան ելլէ։ Աստուածապաշտ Հրէից եւ կռապաշտ հեթանոսաց համար պիտի մեռնիս՝ ուղեցիր որ երկու խումբն ալ չարչարանացդ գործակից եւ մատնակից ըլլայ։ Քահանայապետք զքեզ Պիղատոսի կը տանին, որպէսզի սպաննուիս՝ եւ վատանուն մահուամբ սպաննուիս, չէ Թէ միայն իրենց մովսիսական օրինաց՝ օրինազանց՝ այլ նաեւ իրենց պետութեան դէմ յանցաւոր, իրենց հասարակութեան խռովարար եւ ամենուն ընդ-

հանուր ատելութեանը արժանի։ Ատելութիւնին թափելու՝ գաղտուկ ալ զքեզ սպաննէին բաւական էր. սակայն ուզեցին չարութեամբ որ իշխանութիւնն զքեզ բսպաննէ, որպէսզի համբաւդ բոլորովին աղարտի։ =

Օրհնութիւն աստուածային իմաստութեանդ, Յիսուս։ Ի՜նչպէս Հրէից չարամտութիւնը քու խորհրդոցդ կը ծառայեցնես։ . . . ։ Իրենք թէ ժողովրդանոցին եւ թէ աշխարհական իշխանութեանց առջեւ առեանները զքեզ կ՚անցնեն, որպէսզի վրադ չիուած յանցաւորութիւնն առնենուն յայտնի ըլլայ՝ եւ աւելի խայտառակես. եւ ասկէ մնաւանդ՝ անմեղութիւնդ աւելի երեւան կ՚ելլէ։ Ձեղաւ զրպարտութիւն մ՚որ ճշմարիտ դտնուի։ Ո՛րչափ շատ դատաւորք զքեզ կը գտանեն, դու այնչափ փառաւոր կը մնաս . . . ։ Ոչ ոք կարող կ՚ըլլայ զքեզ յաղթահարելու. բայց դուն կը յաղթես աշխարհք՝ ճշմարտութեամբ, սատանան՝ խոնարհութեամբդ, թշնամիներդ՝ համբերող հեզութեամբդ . . . ։ Ի՜նչ սքանչելի ու ճշմարիտ վարդապետութիւններ են, բարի Յիսուս, սուրբ չարչարանացդ ամենամէկ մասը։ Այո, հալածանքը միշտ առաքինութեամբ յաղթելու է չէ թէ կրիւք։ Ի՞նչ հոգ ըլլալու է ինծի մարդկան ծուռ դատաստանը՝ եթէ չիտակ է խիղճս քու առջեւդ որ միայն իմ դատաւորս ես . . . ։ Սիրտս կը վկայե. նայ, իրաւ. բայց փորձն ալ կը հաւաստէ որ, հպարտութեամբ բարկութեամբ ա-

տելութեամբ՝ վիշտը չի պղտիկնար, մանաւանդ թէ աւելի եւս կը մեծնայ . . . ։

Շնորհէ, Փրկիչ իմ Յիսուս, շնորհէ գթութեամբդ որ, համբերութեան վարդապետութիւնդ գործովս սորվիմ . . . ։ Բաւէ. ադ ինչ մեծագին շնորհք կ՚ըլլայ ինծի չէ թէ միայն արքայութիւն հասնելու, այլ նաեւ այս արտասուաց հովիտը երջանիկ կեանք մը վայելելու . . . ։ Տուր որ հեզ ու խոնարհ ըլլամ սրտիւ, որպէսզի ամենէն մեծ թշնամիս յաղթեմ՝ որ ես ինքն եմ . . . ։ Աւաղ. միայն իմ անձնասիրութիւնս է որ զիս անհանգիստ կ՚ընէ. մինչեւ որ խոնարհ չըլլամ, հանգիստ դրտնելիք չունիմ . . . ։ Ո՛հ, Տէր. շնորհքներ կը խնգրեմ, շնորհքներ կ՚ընդունիմ, եւ առատապէս կ՚ընդունիմ, եւ անդադար կ՚ընդունիմ. բայց — վայ ինձ — ինչպէս կը բանեցնեմ . . . ։ Ո՞ւր հասան Հրեայք շնորհօքդ զեղծանելով։ Սքանչելի գործերդ տեսան, երկնաւոր խօսքերդ լսեցին. բայց ի զուր։ Ի՞նչ հետեւեցաւ։ Այն ամենայն որ իրենց բարւոյն պատճառ պիտի ըլլար, իրենց չարութենէն՝ վնասու առիթ եղաւ։ Այն աստիճան հասան որ անմեղ Փրկիչդ՝ իրենց անհնարին տալի եղար . . . ։ Ի՜նչպէս չվախնամ, Տէր. ինչպէս չդողամ որ, այն շնորհքներդ՝ որոնց երբեմն դէմ կը կենամ, ինծի պատիժ չըլլան . . . ։ Սիրելագոյն Յիսուս. ամենամէկ լոյսդ որ մտքիս կու տաս, ամենամէկ ազդեցութիւնդ որով սիրտս կը դրդես, ամենամէկ առաքինութեան օրինակդ որ առջիս

կը դնես, ինծի մէյմէկ ընծաներ են, եւ առնցմէ մէկը միայն, օրինակներէդ մինակ մէկհատը բաւական եւ բաւականէ ալ աւելի պէտք էր ըլլալ՝ դիս սուրբ ընելու. եւ սակայն որչափ — աւա՜ղ — հեռու եմ ես սրբութենէ . . . : Որչափ կոյր եմ այնչափ լուսաւորութեանց մէջ. որչափ խուլ՝ այնչափ ազդեցութեանց. որչափ տկար՝ այնչափ օգնականու թեամբք . . . : Աղէ, Տէր. չըլլայ որ օր մը դիս կշտամբես թէ ի զուր ինծի համար աշխատեցար . . . : Շնորհէ ինծի այն զօրաւոր եւ ազդու շնորհքներէն մէկը, որով դիտես թէ քու առաքինութեանդդ հաւատարմութեամբ ու հաստատութեամբ նմանելով սուրբ ըլլալու փոյթ պիտի տանիմ. այն շնորհքներէն մէկը, որով կը տեսնես թէ ի գործ դնեմ պիտի այս սուրբ առաջադրութիւններս՝ զորոնք դու ինքնին ինծի կ'ազդես գթութեամբդ . . . : Ըրէ, Տէր, դուն ըրէ որ, խոնարհ հեզ ու համբերող ըլլամ . . . : Տեսար դուն թշնամեացդ գահավէժ փոյթը՝ չարաչար գիտմունքը, եւ ով կրնայ ըմբռնել թէ որչափ սիրտդ գառնացար ու վշտացար : Հաւանեցար որ պատ այն ամէն սարսափն որ բնութիւնը այս տեսակ պատահարներու մէջ կը յարուցանէ. բայց անխռով ամենեւին՝ անոյշ հանգստութեամբ մը սիրտդ բռնեցիր, անմուննչ գառնուկի հեզութիւնդ երբեք չձգեցիր. Ագ աքանչելի օրինակիդ, օհ Տէր, երբ ես պիտի նմանիմ. . . : Դու պիտի չնորհես, Յիսուս. քենէ կը խընդրեմ, ի քեզ կը յուսամ, համբերութիւն իմ Տէր . . . :

89

Ա. Մարգասէր Յիսուս. պարտէզը սպասաւորներէ կապուեցար, կապուած Աննայի եւ Կայափայի տարուեցար. հինայ նորէն եւ կրկին կրկին Հրէից երեւելիներէ կապուած Պիղատոսի կը տարուիս, որպէսզի զքեզ այն վիճակը տեսնելով՝ մահապարտ եւ գթութեան անարժան ճանչնայ: Պարտիզէն Աննայի տարուեցար նէ՝ գիշեր էր. Պիղատոսի տարուած առենդ՝ լոյս է, առաւօտ է: Անհամար բազմութիւն կեցեր զքեզ կը դիտէ. գրեթէ ոչ ոք վրադ կը խղճայ. արդէն բոլոր քաղաքը տարածուած է անունդ իբրեւ խռովիչ խարերայ եւ անապաշտ: Ի՜նչ ճամբորդութիւն, ի՜նչ ընկերակցութիւն: Ջտեսաւ երբեք Երուսաղէմ ուղեկցութիւն մ'որ թէ ամէն տեսակ պատուաւոր անձանց եւ թէ միանգամայն խայտառակութեան կողմանէ այնպէս նշանաւոր եղած ըլլայ, ինչպէս հիմակ Որդւոյդ Աստուծոյ եղածը: Կայափայի տունէն մինչեւ Պիղատոսի ապարանքը: Ամբոխին ուղեկցութիւն, որ կէս ժամ տեւեց: Բազմութիւնը խուռն եւ խիտ հետդ կ'երթայ, որպէսզի չըլլայ թէ բարեսիրտ մէկը զքեզ

պաշտպանէ կամ քեզի համար բան մը խօսի, որպէսզի ըլլալու անիրաւ զրպարտութեանց աւելի դիմ տան եւ գոռում գոչումով բռնադատեն զՊիղատոս զքեզ դատապարտելու։ Կրնա՞յ ասկէ աւելի անհաշտ աւելութեան չարութիւն ըլլալ։ =

Ներէ, Տէր, ես ալ դիտեմ զքեզ, Աստուած իմ մարդացեալ։ . . . Սեւցած ձեռուըներդ եռեւդ կապուած, երեսդ հարուածներէ այլադոյն ու թքերէ այլակերպ, գլխաբաց եւ ակնկոր, նախընթաց գիշերը քաշած անդադար լկտնքէդ ու կատականքէդ տկարացած ու յոգնած, ամէնմէկ քայլիդ չարաչար թշնամանած՝ կ'երթաս. սակայն եւ այնպէս տաղտկութեան տրտմութեան այլայլութեան փոքր նշան մ'ալ չես ցուցներ . . . Ի՜նչ ազնուութիւն՝ ի՜նչ ծանրութիւն, ի՜նչ խոնարհութիւն՝ ի՜նչ համբերութիւն եւ բեսէդ կը ցոլանայ . . . Չէ, Տէր, բռնի չէ որ դատաւորին կը քաշկռտիս. դու քեզէն քոյին յօժար կամօքդ զքեզ Պիղատոսի մատնելու կ'երթաս, ինչպէս որ Կայիափայի մատնեցիր։ Եւ այս ամէնայն՝ ինձի՛ համար . . . ։

Կը տեսնեմ սէրդ Յիսուս. կ'օրհնեմ ողորմութիւնդ. կ'ապշիմ գթութեանդ. վշտակից եմ ցաւագին մարդկութեանդ . . . ։ Գոհութիւն, գովութիւն եւ փառք, սիրահարդ հոգւոյս, որ այնչափ կապանօք յանձն առիր պրկիլ պնդիլ, որպէսզի զիս մեղացս կապերէն արձկես . . . ։ Սակայն, ցանկալիդ Յիսուս, հերիք չէ որ կապանքս

խզին. կը փափաքիմ արձակ անարգել եռեւդ ալ գալ . . . ։ Բայց ի՞նչպէս կըրնամ քեզի գալ, եթէ ոչ քեզմով՝ ճանապարհ իմ եւ նպատակ . . . ։ Տուր այն շնորհքներն որ ինծի շահեցար՝ որպէսզի օրինակացդ նմանելու ինծի զօրութիւն տաս . . . ։ Մեծ ողորմութիւն է քենէ խընդրածս. սակայն այս ողորմութիւնն ինծի ընելը վրադ առիր՝ երբ թոյլ տուիր Հրէից որ, ամէն տեսակ անողորմութիւն քեզի ընեն . . . ։ Բայց ներէ, Տէր, քիչ մ' ալ օիրտդ մտնեմ։ Բա՛րե. ի՞նչ վիշտ, ի՞նչ ցաւեր . . . ։ Ա՜ւ ի՞նչ է, Տէր. ինչի՞ն է որ ես այսպէս կարծր ու խիստ եմ. քու այնչափ անարգանք ու ցաւերդ չեն սիրտս ի գութ շարժեր . . . ։ Ո՛հ, սէր չունիմ, սիրելի Յիսուս. ա՛ռ է պատճառն որ գութ ալ չունիմ . . . ։ Աղէ, Տէր. շնորհէ ինծի կայծիկ մը սիրոյդ հնոցէն որ խաւութիւնս կակղէ հալէ ու լուծէ . . . ։ Ա՜յո. սէրս պակաս է. եւ ասո՛ւ է որ աւելի սիրոյդ կը կոտրէ. ես ալ ասոր աւելի կը վշտանամ ու կը ցաւիմ . . . ։ Գուն ինծի համար այնչափ չարչարուիս, եւ ուրիշ բան ինձ չպահանջես բայց եթէ որ սիրեմ զքեզ՝ ու ես զքեզ չսիրեմ . . . ։ Կը ցաւիմ խստասրտութեանս, մանաւանդ թէ չարութեանս։ Ո՛հ, Տէր. եթէ չեմ սիրեր զքեզ, գէթ կը փափաքիմ սիրել . . . ։ Ընդունէ ցաւս գթութեամբդ, եւ օգնէ փափաքանացս . . . ։ Յուսամ թէ օր մը սիրոյդ պիտի հանիմ։ Ի քեզ կը յուսամ, եւ ոչ թէ ինծի՝ որ խեղճ եմ եւ ողորմելի եւ մեծապէս կարօտ սիրոյդ . . . ։

Բ. Ի՜նչ գեղեցիկ դպրոց է լինել չարչարանքդ, Տէր Յիսուս, թէ քու աւազանութիւնդ նկատելու եւ նմանելու, եւ թէ թշնամացդ մոռնալ թիւնը տեսնելու եւ գթալու։ Խոմանդակ քարոզութեանդ ժամանակ ամենէն աւելի կեղծաւորութեան մոլութիւնը սաստիկ կշտամբեցիր. հիմակ ալ նոյն կիրքն է որ աւելի երեւան կ'ելլէ։ Կ'ուզեն թէ սպաննուիս, բայց այնպէս որ՝ յանցանքին կեղտն իրենց վրայ չկրնայ, իրենք անմեղ երեւան, Պիղատոս ըլլայ դատապարտողը։ Պիղատոսէ արդարութիւն միայն ինդրել կը ձեւացընեն, սակայն ղինք անարդար վճռոյ գըրգռելու համար ամէն ճիգ կը թափեն, ամենայն ինչ կ'ընեն։ Պիղատոսի ապարանքը մտնելու խիղճ կ'ունենան որ չպղծին, բայց անմեղի արիւն մտնել ուզելնին հոգւոյնին չէ ամենեւին։ Ի՜նչ կեղծաւորութիւն։ Ա՛յն սուրբ ուրբաթը, այն զատկի մեծ տօնն որ, քահանայք եւ ժողովուրդք գառնը պիտի զենոյին իրենց մեղաց քաւութեան համար, ամենուն խելքն ու միտքը՝ բանն ու գործը ժամ մ'առաջ զքեզ սպաննել է։ Առանց քու կարգադրութեանդ չէ, Տէր. ապ օրն ի յաւիտենից ճշմարիտ զատկի սահմանուած էր. հոս՝ օրինակ եւ շուք պիտի վերջանար, աշխարհի փրկութեան համար անարատ գառնիդ պատարագը ըլլելու էր պիտի։ ═

Ասուած իմ Յիսուս. ինչպէս քու արտաքին երեւոյթդ նեղքին սրբութեանդ աքանչելապէս կը կշռի։ Դուն նոյն ինքն

ճշմարտութիւն ես որ ոչ խաբել կրնաս, ոչ սեթեւեթել եւ ոչ ձեւացնել. արտաքուստ վրադ ցոլացած առաքինութիւնը այնչափ ճշմարիտ են, որչափ ներքուստ հոգւոյդ վրայ կրածներդ...։ Աւաղ. ինչպէս է յայտմ իմ սիրտս։ Քեզի յայտնի է, արտափետ Աստուած. ես ալ չեմ կըրնար ըսել ճշմարտութեամբ թէ գոնէ մէկ առաքինութիւն մ'ունիմ...։ Դպրաց ու փարիսեցւոց պէս, ես ալ շատ անգամ քանի մը չնչին եւ աննշան բաներ լինձի խղճմտանք կ'րնեմ. իսկ ասդին մանաւանդ ընկերսիրութեան գալոց կատներու մէջ անհոգ անխիղճ անխելք եմ...։ Հաւատա, ամենազած, հիւ, խոնարհ կ'երեւամ. բայց եթէ կարենար աշխարհք տեսնել՝ որչափ ծուռ են դիտաւորութիւնքս, որչափ կը սիրեն վրաս ընդունայնութիւնն, անձնասիրութիւնն, մարդկային նկատմունքը, որչափ աւրած խանկրած է սիրտս, մի՛ արդեօք լինձի ատոյգ կեղծաւոր չէր ըսեր՝ որ առաքինութեան սակ արտաքին երեւոյթն ունի...։ Կ'ամչնամ, Տէր, խաբեպատիր ունի...։ Կ'ամչնամ, Տէր, խաբեպատիր թողութիւն կը կեղծաւորութեանցս. թողութիւն կը խնդրեմ...։ Շնորհէ լինձի քոյինիդ նման սիրտ մ'որ միշտ եւ յամենայնի ճշմարտութիւնը սիրեմ. տուր լինձի ատտուածապին Աստուածութեանդ աչուըներուն արժանի անկեղծ յատակ ու շիտակ սիրտ մը...։ Ճշմարտասէր Յիսուս, օգնէ որ վրայիս մկկի նեռեմ նանրութիւնն ու ստութիւնը որով աւելի մարդկան հաճոյ ըլլալու կը նայիմ քան թէ քեզի,

ժամանակաւորիս մանաւանդ ուշ ունիմ քան թէ յաւիտենականին . . . : Շնորհէ, Տէր, շնորհէ ինծի անկեղծ պարզութիւն՝ քու անհուն անպատում սիրոյդ համար՝ որով զիս կը սիրես զանարժան կեղծաւորս . . . : Կը յուսամ գթութենէդ : Ասելո՞ղ է յոյսս, Տէր, անկիծին է : Դուն զիս այսպէս համարձակ ըրիր : Ինքզինքդ ինծի համար մատնեցիր . շնորհդ ինծի զլանա՞ս պիտի . . . : Մի թէ Հրեայք էին որ զքեզ Պիղատոսի մատնեցին, իրրեւ ըմբերանեալ յանցաւոր դիմացն հանեցին, որպէսզի խաչի վրայ ապանդուխս եւ մահու խայտառակութեան մեռնիս : Դուն չէիր . չէիր ազատ՝ կեանքդ տալու եւ չտալու . բուն իսկ դուն զքեզ չմատնեցիր, ինքզինքդ չընծայեցիր իմ սիրոյս համար . . . : Ով բարութեանդ, Փրկիչ, ով մեծ սիրոյդ, ով ողորմութեանդ . . . : Երկնքէն դիտեցիր երկիր իջնես որ, դատիս ու մահուան դատապարտիս, որպէսզի զիս յաւիտենական մահուընէ ազատե՛ս . . . : Գոհութիւն, գովեստ քեզի, Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս : Օրհնեմ զքեզ, գովեմ զքեզ անդադար՝ կենացս բոլոր օրերը, յուսալով որ յաւիտեանս յաւիտենից ալ զքեզ օրհնեմ եւ գովեմ . . . : Աղէ . ինչպէս Հրէից թոյլ տուիր որ զքեզ Պիղատոսի դիմացն հանեն, ինծի ալ հրաման տուր որ, իմ տեղս զքեզ Հօր Աստուծոյ ընծայեմ . . . : Հայր յաւիտենական ամենակալ, անմեղ Միածինդ՝ կապերովն ու չղթայներովը՝ որով Պիղատոսի տարուեցաւ, քեզի կը նմանիմ : Ասկէ աւելի քեզի արժանի, աւելի մեծարգի եւ սիրելի բան կրնա՞մ քեզի ընծայել . . . : Ի՞նչ շնորհք կրնաս ինծի զլանալ, եթէ Յիսուսի Քրիստոսի սիրոյն համար քենէ խնդրեմ . . . : Երկրաւոր իշխանք ալ իրենց որդւոցը սիրոյն՝ բանտարկելոց ու դատապարտելոց շնորհքներ կ'ընեն . . . : Ես ալ Միածնիդ սիրոյն համար քենէ շնորհք կը խնդրեմ որ մեղացս թողութիւն տաս . շնորհք կը մաղթեմ որ մեղքն ու մեղքի առիթները միշտ ատեմ, շնորհք կը հայցեմ որ քեզի ծառայեմ հաւատարմութեամբ, պատուիրանացդ ու խրատուցդ պահպանութեամբ . . . : Ամբիամ, դու ալ միշնորդ եղիր . ամէն :

90

ՅՈՒԴԱՅԻ ՅՈՒՍԱՀԱՏՈՒԹԻՒՆԸ :

Անեզրական մարդասիրութիւն Յիսուս . մատնիչդ ստակն առաւ, բայց զքեզ չթողուց . կը յուսար թէ դուն հրաշքովդ կ'ազատիս, ինքն ալ վաստակածը հանդարտութեամբ կը վայելէ : Քաշածներդ տեսաւ նէ, սկսաւ ինք իրեն գալ՝ ըրած ոճիրը մտածելով . իսկ երբ որ Պիղատոսի մատնուիլդ տեսաւ, ալ խմացաւ որ բանը լմնցած է՝ այլայլեցաւ տրտմեցաւ . խղճին

ալ սուր խայթելէն կասչած՝ թողուց զընաց։ Տակաւ մեղքին ծանրութիւնը ճանչցաւ, տրամութիւնը վերջին աստիճան սաստկացաւ։ Սատանան ալ — այն նենգաւոր թշնամին որ մեղանչելէ յառաջ աչքին բան թէթեւ կ'երեւցնէ, որպէսզի եարբը անհնարին ամբոխով եւ չափազանց տրտմութեամբ վշտաբեր եւ յուսահատեցնէ — ըրած սոսկալի եղեռնագործութիւնը մեծցուց ու մեծցուց։ Յիշեց մանուկին գլուխը թափած ահագին վայրերդ ալ, յանցանքը ճանչցաւ՝ դղջացաւ. գնաց քահանայապետներուն առջին հրապարակաւ խոստովանեցաւ։ Առածը եա դարձուց, մանուած վարդապետիդ համբաւը շինեց, բարձրագոչ աղաղակելով թէ մեղայ, անմեղ արդար արիւն մատնեցի։ =

Սակայն — ափսո՜ս — ոչինչ է զղջումը, սոսկ բնական է. մեղքը չի ջնջեր՝ կը ծանրացնէ ալ. վասնզի զղջում մըն է ուր հաւատք եւ յոյս չկայ ...։ Տեսաւ թէ աւելի եղաւ երկնի եւ երկրի, Աստուծոյ հրեշտակաց եւ մարդկան եւ նոյն իսկ դիւաց ալ, մէկու մը դիմելու երես չունի ...։ Քեզի չդիմէր, Տէր Յիսուս, որ սրչափ գթած ես մեղաւորաց՝ գիտէր, տեսած էր. առջեւն էր Պետրոսի օրինակն ալ։ Զգիմէր Մարիամայ՝ որ վինաբ սաստիկ կը սիրէր, որպէսզի միջնորդ ու բարեխօս ըլլայ ...։ Բայց չուզեց. աւելի կոյր կըբլին ու դիւական փորձութեան ուզեց հետեւիլ ...։

Ո՛վ Տէր. Յուդային պատահածը սրչափ անգամ իմ վրաս — վայ ինձ — ճըշմարտեցաւ ...։ Մեղանչելու հաւանած վայրկենիս՝ մեղքն ինծի հեշտական երեւցաւ, հրապուրեցայ մեղայ. բայց ինչ պրտուղ քաղեցի ան ատեն՝ ուստի հիմայ կ'ամչնամ, գեահին կը մռնեմ ...։ Կը փափաքիմ զղջմամբ վշտաս դարմանել, խիղճս դիս կ'ահաբեկէ կը լքուցանէ, այո, սակայն ես քենէ ուրիշ ապաստան չեմ տեսներ. քեզի կը դիմեմ, ի քեզ կ'ապաւինիմ, Աստուած իմ ...։ Երանի թէ Յուդայ ամպարշտութիւնը ճանչնալէն եարբը աչքերը քեզի վերցներ։ Ես կը վերցնեմ, Տէր. եւ աչքերուս հետ ձայնս ալ քեզի կ'ամբառնամ, շնորհք մը քենէ կը մաղթեմ որ իմ խեղճ վիճակիս մեծապէս հարկաւոր է։ Շնորհէ, Տէր, որ մեղացս շատութենէն ու ծանրութենէն վհատութիւն չբաղեմ, այլ խոնարհութիւն. ոչ թէ վհատութիւն որ դիս յուսահատութեան տանի, այլ խոնարհութիւն որ զղջման եւ ուղղութեան յորդորէ ...։ Ասով ընտրեալքդ կ'որոշին որ, նոյն իսկ մեղքն իրենց բարւոյն դործակից կ'ըլլայ. որովհետեւ իշնաձնէն եարբը աւելի եւս խոնարհութեամբ եւ զգուշութեամբ կ'ելլեն կը կայնին ...։ Ինծի ալ սուր ազմխիթարանքը՝ քու փառացդ համար. իմ մեղքերս ալ դիս աւելի խոնարհ ու զգուշաւոր բնեն, որպէսզի ալ չվշտացնեմ դքեզ երբեք ...։ Աղեկ ըմբռնեմ որ, եթէ մեղացս վրայ սրտմութիւնը՝ քեզի առաջնորդէ, քու պարգեւդ է. իսկ եթէ քենէ հեռացնէ՝ սատանայի խաբէութիւն

է . . . : Այն խարէութեամբ որչափ ինծի հետ ալ կը պատերազմի այն սխերիմ թըշնամիս : Արժանի ալ եմ, կը խոստովանիմ. որովհետեւ տարիներ ու տարիներ չարաչար կեղծայ ես քու քաղցրութեամբդ, Աստուած իմ եւ Տէր . . . : Աղէ, մի ցիսուս, մի թողուր որ փորձութենէ յաղթուիմ. իմ չարութիւնս քու ողորմութենէդ մեծ համարիմ, բարութեանդ յուսալու տեղ՝ աւելի բարկութենէդ վախնամ . . . : Ծանր ըլլան թող մեղքերս, թող շատ՝ անհամար ըլլան. ես կը հաւատամ որ քու անսահման ողորմութիւնդ աւելի բարձրը, աւելի անչափ է . . . : Երբեք յոյս գթութենէդ պիտի չկորսնամ, այլ մանաւանդ թէ անդադար խնդրեմ պիտի . . . : Քանի կենդանի եմ, յիշեմ անօրէնութիւնքս որ ամէնամ, սակայն նոյն իսկ ամէնալս իմ առ քեզ վստահութիւնս աւելցնէ . . . : Օգնէ, Տէր, որ հաւատքս գործք ընեմ . . . : Կը վախնամ, Փրկիչ իմ ցիսուս, շատ կը դողամ որ, մահուանս ժամուն սատանայներն այս փորձութեամբ վրաս չյարձակին՝ մեղացս բազմութիւնն առջիս դնելով, որպէսզի ողորմութենէդ յոյսս կտրել տան . . . : Աստուած իմ, Հայրգթութեանց, գթա վրաս . մի թողուր որ վստահութիւնս կորսնի երբեք, վանդի՛ ատով մանաւանդ քու գովութիւնքդ պիտի բարձրանան . . . : Ազատէ հոգիս դժոխային թշնամւոյն ոչ միայն ձեռքէն, այլ նաեւ այն անհաշտ թշնամւոյս սարսափէն ու դողէն . . . : Սուրբ Աստուածամայր,

ապաստան մեղաւորաց. քովս գտնուէ ու զիս պաշտպանէ. աղաչէ ինծի համար որ, միշտ Աստուծոյ ողորմութեանը յուսամ, թէ հիմայ թէ բովանդակ կեանքս եւ թէ մահուանս ժամուն. ամէն:

91

Ա. Անյիշաչար Տէր. ի՞նչ չէր կրնար քենէ յուսալ Ցուդայ, որուն ոչ վերնատունը՝ ամենասուրբ խորհուրդդ զացար, ոչ պարտէզը՝ հաշտութեան համբոյրդ: Բայց բանի մ՚ալ չնայեցաւ. երեսուն արծաթին տաճարին մէջ նետելուն պես, գնաց իր ձեռքը ինք զինքը կախեց՝ խղդուեցաւ, ուռեցաւ՝ մէջքէն պատռեցաւ ու բոլոր փորն ու փորոտիքը դուրս թափեցաւ: Ինք եղաւ իր անօրէնութեանը թէ վկայ թէ դատաւոր թէ դահիճ թէ դատապարտիչ անպատասխանի: =

Ո՛վ ահարկու պատահար. բայց արդար են դատաստաններդ, Տէր, եւ երկրպագելի . . . : Ցուսահատ մեռաւ Ցուդայ, վանդի դուն զինք ի վախճանի թողուցիր: Ագահութեան եւ արծաթասիրութեան կիրքն որ կանըխակէ սանձելու անհոգ եղաւ, զբացաւ՝ վրան տիրեց, վէրքն անդարմանըրաւ, եւ իր չարութեամբն ու յանցանօքը անդարձ անապաշաւ եղաւ . . . :

Վա՛յ ինձ, Տէր. ինծի ալ նմանը կըր-

նայ պատահիլ ամենէն քիչ վրան մոա-
ծած ատենս . . . : Ես ալ քանի մը կիրք
ունիմ, որոնցմէ ատեպ կը յաղթուիմ,
վասնզի ես ինձի քիչ մը բուռն ընել չեմ
ուզեր . . . : Ո՛հ, Տէր. եթէ զիս թողուս,
եւ թոյլ տաս որ չարաչար վերջ մ՚ունե-
նամ, մեղադիր քու գթութեանդ չկարե-
նամ պիտի ըլլալ ամենեւին. բոլորդակ
չարիքս իմ անհոգութենէս պիտի գայ ու
զիս օրհասական պատուհասիդ արժանի
բնէ . . . . Հոս է իմ վերքս ճիշդ, հոս է
իմ մոմոտքս . . . : Քու առջեւդ, ամե-
նակար Տէր, ամենատկար ոչինչ՝ պատ-
կառանօք կը խոնարհիմ. մի, ազէ, մի
մինչեւ հոդ գաս որ, զիս թողուս լքանես
ի սպառ . . . : Դուն սրտիս կ՚ըսես՝ թէ
յանցանքն իմն կ՚ըլլայ՝ չէ թէ քուկդ:
Իրաւ ես, Տէր, այդպէս է. բայց առանց
քեզի՝ ես ինչ կրնամ ընել . . . : Ազէ
ինձի ինչ որ կը հաճիս, եւ զօրացու զիս
որ ընեմ ինչ որ կը հաճիս ապրիլ . . . :
Յաղթուի՛ր քու բարութենդիդ իմ չարու-
թիւնս . . . :

Բ. Յիսուս վարդապետ. մտածիդ
կործանմանէն ինչ կ՚ուզես որ ես սորվիմ:
Ինչ կարծեց թէ սպակն է իր երջանկու-
թիւնը: Վատնելու առնչութեան արմնցու-
գողութիւններ սկսաւ. պատուածային
վարդապետ մտանեց. ամապարեց դքեզ
բռնել տալու. առաւ ի վախճանի սակը:
Բայց ո՞ր է երեւակայած երջանկութիւ-
նը. վայելքը հազիւ թէ քանի մը վայր-
կեան տեւեց: Յուսահատութիւնը՝ սակն

ալ, կեանքն, ալ հոգին ալ կորնչցնել
տուաւ չարաչար: =

Ո՛հ. որչափ Յուդայի կործանումը
պետրոսիդ անկմանէն տարբեր է: Երկու-
քին ալ քենէ ատելութեան բնաւու-
թիւն. սակայն երկուքն նոյն վերջը չու-
նեցան: Պետրոս մեղանչեց, դղջացաւ ու
աւետ եղաւ. Յուդա մեղանչեց, յու սա-
հատեցաւ ու պատապարանեցաւ: Պետրոս
քու գթութեանդ հնարհատարտ է. Յու-
դա տպաւորութեանդ չյանգանք չի կրնար
դնել. իր չարութեանն է յանգանքը . . . :
Ասով կ՚ուզես ինձի տպրմիցնել թէ Պետ-
րոսի պէս մեղանչելի նէ, փրկու ելու յոյս
ալ ունենալու եմ. Յուդայի օրինակէն
ալ՝ վախնալու եմ որ չդատապարտիմ . . . :
Յուսով ու վախով կեանքս վարելու եմ
խոնարհութեամբ . . . : .

Ո՛վ Տէր. որչափ հզօր խթան է՝ միշտ
խոնարհ ապրելու, եթէ ես ինձի քանի
անդադար թէ Ձեմ գիտեր ինչ վախճան
պիտի ունենամ. չկրնամ՝ պիտի փրկիմ
թէ պիտի դատապարտիմ. . . : Ո՛վ Տէր.
ազ՝ քեզի միայն յայտնի է. յաւիտենա-
կան վճռոցդ մէջ ինչ է գրուեր, անգէտ
եմ ամենեւին . . . : Գիտեմ, շատեր եղեր
են, որ հրաշագործութեամբդ ու յափրշ-
տակութեամբդ պայծառացեր, սրբու-
թեան մշմկէ հատատուն ատեղք եր-
եւցեր են. բայց յետոյ ինկեր կործաներ՝
մշանջենաւորը բոցերու խանձող են կորեր
. . . : Շատեր ալ տարիներով մոլութեանց
մէջ փտելէն եւ անօրէնութեանց ապրելը

թաւալել թաթաւելէն ետեւ, գթու-
թեան ձեռքդ պերնէք վերուցէք բարձրա-
ցուցէք՝ երկնից իշխանական գահոյքն ես
նստուցէք...: Աղէ, Տէր, ոտգորէ միաբա
ապ ահագին ճշմարիտ մնուածութեամբդ:
Եթէ աղբովս՝ այն շնորհքն ինձի ընես,
կրնայ բնաւ բարձրամտութիւն փառասի-
րութիւն անապարժութիւն՝ սիրտս մուտ
գտնել...: Ես անքնին խնամատութեանդ
պատասանները քու փառացդ բանեցնել
չեմ գիտեր. տագնապիչ անձկութեամբ
ինքզինքս շփոթելու եւ խռովելու կը ծա-
ռայացնեմ: Գիտեմ ալ որ գէշ կ'ընեմ.
վասնզի ուր որ խռով շփոթ կայ, հոն
քու հոգիդ չկայ՝ որ քաջալերութեան ու
հանդարտութեան հոգի է...: Աղէ, լու-
սատու ձեռնտու եղիր ինձի որ, քու ան-
հուն բարութեանդ վրայ վստահ խոնար-
հութեամբ՝ ես ալս խոնարհեցնեմ. ատոյգ
ըլլամ որ, այս խոնարհութեան մէջ միշտ
քու փառքդ կայ...: Ընտրեալ նախա-
սահմանեալ ըլլալս՝ ալ իմ յողդողդու-
թենէս ու տկարութենէս չվախիմ՝ չհե-
ռեցնեմ: Յուսամ մանաւանդ՝ թէ ըն-
տրեալ եմ. վասնզի արքայութիւնը դուն
ինձի վաստկեցար, ու խոստացար, իվ
Փրկիչ Հոգւոյս...: Յաւիտենական փըր-
կութենէս յոյսս կտրելու՝ ես չիս ամէն
առիթներն ունիմ. սակայն հաստատ ի
քեզ յուսալու ալ ամէն պատճառներն
ունիմ...: Այո, այո. ի քեզ կը յու-
սամ, Աստուած իմ Յիսուս. եւ մինչեւ
հիմակ ինձի ըրած այնչափ անչափ շնորհք-

ներէդ սիրտս կ'առնուի յուսալու որ, ալս
քու փառքդ մուծանելու վախճանական
շնորհքն ալ ինձի պիտի պարգեւես...:
Օգնէ, Տէր, Յիսուս, որ չմոռնիմ երբէք
չարչարանացդ մնուածութիւնը, չմոռնամ
բնաւ աստուածեղէն արիւնդ որ իմ փըր-
կութեանս գինն է, որպէսզի յոյսս եւս
քան զեւս ամրանայ եւ արմատանայ, փըր-
կութիւն իմ, յոյս իմ եւ երանութիւն
իմ Յիսուս...: Ապաւէնդ մեղաւորաց
սուրբ Աստուածածին, մայրդ ողբմա-
ծութեան, կեանք, քաղցրութիւն եւ յոյս մեր,
բարեխօսէ ինձի համար ալ. ամէն:

92

ՅԻՍՈՒՍ ՊԷՏՐՈՍԻ Կ'ԱՄՔԱՏԱՆՈՒԻ:

Արդարութիւն յաւիտենական, ինչ
ընէ քեզի Պիղատոս տեսնելով գբեզ
չուաններով շղթայներով կրկին եւ կրկին
կապած կաշկանդած՝ որ անսովորական
պատժապարտութեան նշանակ մըն էր,
դեռ յանցանքդ չմամցած: Հասկցաւ
Հրեից չարութիւնն որ անմեղ արեանդ
ծարաւի իրեն կը դիմեն չէ թէ որպէսզի
դատաւոր, այլ գործակիր ըլլայ իրենց
Ժանտ նպատակին: Տեսած նշաններուն
չի վստահիր, լսած գուշումներուն ականջ

չի կախեր. կոլրդիուբային պատասխան մը չկորելու՝ արդարութեամբ պատ տեսնելու համար, կը հարցնէ թէ ինչ ամբաստանութիւն ունէք ազ մեղադրելու դէմ: Պիղատոս հետեւեալ անհատական՝ միայն բնական յուզմամբ պատգ կ'ուզէր քննել զր, անմեղ մը չդատապարտէ. Հրեայք աստուածապաշտ եւ օրէնսգէտք՝ արդար եւ անմեղ չդատնելու պատուիրանն առ ոտն կը կոխէին: Փոխանակ ամբաստանութիւն յառաջ բերելու, յանդգնութեամբ պատասխանեցին թէ Ագ մեղադրը չարագործ չըլլար նէ, չէինք քեզի մատներ. որպէս թէ մեղադրա համարելու համար ան միայն հերիք էր որ իրենք այնպէս կ'ըսէին: Ամբաստանքը՝ իրենց ճոխութեամբը առնօրէնութիւնին ծածկելու չանացին. իրենց խիղճն արդար եւ անբիծ երեւցնելով, աքսորեցին սրտերնուն նենգութիւնն ու սատրայութիւնը՝ որով բոլոր աշխարհ բարեգործդ, չարագործ ուզեցին ցուցնել: =

Արդարե ասկալն եւ դարշելի է, Տէր, Հրեից չարութիւնը՝ նենգութիւնն ու ամբարշտութիւնը: Կը գանուի արդեօք անհատներու մէջ՝ Հայց — ատող — քրիստոնեից մէջ ալ նոյնը կը տեսնուի ... : Շատ անգամ աւելի ուղղութիւն կայ անդրագիտի քան թէ աստուածապաշտի վրայ. աւելի երկիւղածութիւն՝ աշխարհականի քան թէ վանականի վրայ. աւելի առաքինութիւն կայ աշխարհքին զբաղմամբը պատազած հոգւոյ վրայ քան թէ

հոգեւորի ու կատարելութեան կոչում ունեցողին ... :

Տէր. ես ինձի պատնամ: Քանիներ կան որ ինէ շատ նուազ լոյս ու տեղեկութիւն ունին, եւ սակայն ինէ շատ աւելի ազէկ են. իրենք աւելի շիտակ ու երկիւղած խղճմտանք ունին քու սուրբ պատուիրանացդ պահպանութեան մէջ, քան թէ ես կոչմանս պարտուցը մէջ ... : Քանիներ ոչ կարդալ կրնան, ոչ ինձի չափ խորհուրդներդ մտածել ու հասկնալ, եւ սակայն ինէ շատ աւելի՝ քեզի կը վախնան, զքեզ կը սիրեն ու հատատարմութեամբ քեզի կը ծառայեն ... : Քանիներ արդեօք կրնամ բսել, քանիներ կան նոյն իսկ անհատներու մէջ որ ինէ աւելի ընկերի սէր ունին, մեծերու յարգութիւն, նեղութեանց համբերութիւն, եւ՝ ոչ խօսքով ոչ գործքով զրկիչը չհեղելու մէջ արդարութիւն ... : Ա՛վ Տէր. ես քու անաչառ աչատ վճիռդ իմ վրաս կը դուշակեմ: Վախնամ, վերջին օրը առանց դատաստանը դիւրագին պիտի ըլլայ քու աջիդ քան թէ իմինս ... : Աղէ, մի թողուր, Տէր, որ ալ քու այնչափ լուսաւորութեանդդ դէմ դնեմ. ընորհէ մանաւանդ որ միշտ աւելի հլու՝ աւելի հնազանդ ըլլամ ... : Իմ սիրոյդ կիրքս են, գիտեմ, որ դիս Հրեից կուրութեան ու խստասրտութեանը նման կ'ընեն. դու, Տէր, դժ տուր ինձի որ այսչար թշնամիներս զսպեմ մեռցնեմ ու յաղթեմ ... : Ընորհէ, բարի Յիսուս, ընոր-

հէ որ գլխաւորաբար գրգռուելեան, այլայլուելեան, նեղսրտուելեան ու անհամբերուելեան կրքերս սանձեմ լռութեամբ ու համբերութեամբ... : Շնորհէ, կ'աղաչեմ, քու սքանչելի լռութեանդ եւ անպարտելի համբերութեանդ արժանացը հասնիլ... : Ա՛ս հարկաւոր առաքինութեանց օրինակն ինձի տալու համար էր որ, դուն թշնամիներէդ առութեամբ ամբաստանուիլն յանձն առիր: Ապա թէ ոչ. եթէ անկեղծութեամբ ուզենայինն ճշմարտութիւնն առուգել, հարցնէին թող դիւահարներուն որ քեզմով ազատեցան, բոլոներուն որ սրբեցան, կուրերուն որ լուսաւորեցան, մեռելներուն որ յղջցան. առնցմէ պատասխան թող ուղին չարագործ ես թէ բարեգործ: Բայց դուն թողլուիր որ ճշմարտութիւնը թշնամիներէդ ղպարարի, որպէսզի ինքզինքդ չարդարացնես, լռես, համբերես որ, ես ալ աշխարհքիս այնօրինակ պատահարներուն մէջ քու օրինակիդ հետեւիմ... : Ա՛վ համբերութիւն, իրաւ շատ մեծարգի առաքինութիւն մ'ըլլալու ես դուն որ, այնչափ սիրելի ու ցանկալի ես եղեր մարմնացեալ Աստուածորդւոյն՝ որ համբերող ըլլալն աւելի սիրեց քան թէ անմեղ համարուիլը... : Հապա ես, Տէր, ի՞նչ յարգի՞նչ սէր ունիմ համբերութեան: Ուրիշներու վրայ կ'ուզեմ տեսնել, բայց ես ունենալու հոգ չունիմ... : Առատ առատ յորդորներ կու տամ մեկուն մեկալին թէ համբերութիւն, համբերութիւն. իսկ ես

թեթեւ առթի մէջ անգամ՝ քիչ մը համբերել չեմ գիտեր... : Անհամբերութիւնը կը յանդիմանեմ, կը դատովեմ, չի վայրեր կ'բսեմ. բայց ես ամենէն անհամբերն եմ. այնչափ նախանձով ուրիշէն պահանջած ս, ես ունենալու փոյթ չունիմ... : Ո՛վ մեծ Աստուած համբերութեան. օգնէ ինծի որ գործովս քեզի նմանիմ... : Երկայնամիտ Յիսուս, ասոր որ քու սիրոյդ համար յօժարակամ համբերեմ երբ որ ուրիշները չարախօսութեամբ ինս կը նուաստացնեն... : Հոս է աւետարանիդ ճշմարիտ երանութիւնը՝ զոր օրինակաւդ ալ կը հաստատես... : Խէ՜ հանէ սրտէս հպարտութիւնն որ ծնող է անհամբերութեան, մանաւանդ այն հրեական հպարտութիւնը՝ որով չպահանջեմ երբեք թէ ինչ որ իմ բերնէս ելէ, ամէն մարդ պարտական ըլլայ անոր հաւատալու... :

93

Վայրապար կ'սպիպեին Հրեայք զՊիղատոս որ զԱրդարդ դատապարտէ: Դուք, կ'ըսէր, ըստ քմաց դատաստան կը պահանջէք. ես այնպիսի դատաւոր ըլլալ չեմ կրնար բնաւ. յանցաւոր չգտայուած անմեղ մը պատժել ես ըստ օրինաց չեմ կրնար. եթէ ձեր օրէնքն ատոր հրաման կու տայ, գացէք դուք դատեցէք: Ո՛վ լալու

արժանի բան. հեթանոսաց օրինօր, Տէր, կ՚արդարանա. իսկ Հրեայք որ ասուածային օրինօրդ կը պահեն, կ՚ուզեն բացարձակ որ սպանուիս: Գործքով զքեզ մեռցնելու խիղճ կ՚ընեն. բայց սրտով մնիդ ուզելին եւ զՊիղատոս սպանանդ դրդուելին չեն խղճմտանք ըներ ամենեւին: Շիտակը կը խոստովանին թէ իրենք մարդ մեռցնելու իշխանութիւն չունին. վասնզի Աեսիայիդ գալստեամբը այ ամէն իշխանութիւն դադրած էր. դուն էիր սպասուածը. հրաշքներդ, վարդապետութիւնդ, մարգարէութիւնք որ վրադ ճշմարտեցան, ասոր կը վկայեին յայտնապէս. բայց ուզեցին զքեզ այն սուտ մարդ արձնելու կարգը գնել, որոնք խարէութեամբ զմ ադոլու բզր կը մոլորցնեն: Կոյրը եւ չաւտականք, որ կարեկցութեան չեն արժանի. որովհետեւ զՓրկիչդ յայտնող նշաններըդ զկենարարդ սպանելու կը գործածեն: =

Բայց ինչ ես Հրեայներուն կը զայրանամ: Էս ալ շատ անգամ նոյն վիճակը չեմ գտնուիր: Աստուած իմ, թիւրութեանս դուռ ես վկայ . . . : Աշխարհի առջին գործով մեզանէզէ սոսկում զզուանք կը ցուցնեմ. սակայն սրտիս չարութեամբը մեղքի հաւանելու ալ շատ պիւտամէս եմ. . . . : Ուրիշներու աչքին հանդիպող ներելի մեղքէ դգուշանալու մէջ նախանձաւոր ու խղճահար կ՚երեւամ. բայց գաղտուկ մնհուսափ մեզայ ալ միշտ նոյն սարսափն ունիմ արդեօք . . . : Հրէից պէս, արտաքին համարումդ թերեւս աւելի հոգ

է քան թէ ներքին խղճմտանքը . . . : Ո՛հ, խոստովանիմ, Տէր. հակառակութեան նախանձութեան, ատելութեան, վրէժխնդրութեան վատթար միտումնեցս հետեւելէ շատ անգամ չեմ քաշուիր բառական որ արդարութեան ու բարի նախանձու վերարկուտա մը կարենայ յանդգնաբար գոյել . . . :

Ի՞նչ չար եւ ամենաչար վիճակ: Ըսել է թէ սիրտս քու սէրդ չկայ ամենեւին. Աստուած իմ եւ Տէր. ուրեմն մարդկային նկատմունքն է միայն զիս բռնողն որ զքեզ չվշտացնեմ. . . . : Ո՛րչափ իրաւամբ կրնաս վատութիւնս երեսս զարնել թէ կեղծաւոր. որէ նախ ներքինդ աւանց որոյ արտաքինը բան մը չարժէր . . . : Իակ արդ երբ. ցանկալիդ Փրկիչ, երբ պիտի բլայ որ իմ ներքին մարդս քու ճշմարտութեանդ ու արբութեանդ ձեւն առնու . . . : Աղէ, ազդմէ գիտա վրաս. ընդհէ ինձի քու զօրաւորեւ ապդու օգնականութիւնդդ որ, վերնայ վրայէս ամէն կեղծաւորութիւն, եւ ներքուստ ու արտաքուստ ես զիս կատարելապէս շինեմ կարգաւորեմ . . . : Ա՛ի թողուր, Տէր, որ զիս լաւագոյն ընելու համար ինձի բրած այսչափ օգնութիւնդդ զիս չտեղոյն բնեն . . . : Խոնարհ բրէ սիրտս ար, Հրաժարիդդ ես ինձի անպարտաղ մնանալնդ թէ վատակար չընեմ . . . : Ատոր արժանանալու համար քեզի պէս զրպարտութեանդ դիմանալ եւ ամէն ուշացնութիւն արհամարհել պէտք է նէ, ահա պատրաստ է սիրտս, Աստուած իմ,

պատրաստ է սիրտս չնորհօքդ . . . : Դուն յառաջուց պատմեցիր թէ չարչարանքդ Հրեայք պիտի սկսին եւ հեթանոսք չարունակեն. որպէսզի մարգարէութեանդ կատարուելէն ամէն մարդ իմանայ որ, իբրեւ հրապարակաւ չարագործ Պիղատոսի տուջին հանուած Մարդոյդ վրայ Աստուծոյ բարձրելոյ անձը կայ. եւ միանգամայն հասկցուի թէ սոսկացուդ չարութիւնը չէզոք՝ որ բանի գլքեզ այսպէս նուաստացուց ու խոնարհեցուց, այլ դուն ինքնին այսպէս ուզեցիր, որպէսզի քեզի յաստուկ եւ արժանի առաքինութեամբդ աշխարհքս փրկես . . . : Թող բարձրացնեն քեզի դէմ ձայներնին Հրեայք, պոռան թող որչափ կ՛ուզեն, Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, թող բարմապատկեն զրպարտութիւննին. ես սրտովս, Սերովբէից եւ բնաւրելոցդ ձայներուն՝ կրցածիս չափ իմիններս խառնելով աղաղակեմ ու բսեմ. Սուրբ, սուրբ, սուրբ, Տէր Աստուած ամենակալ յաւիտենական, քեզի վայել է միշտ փառք եւ պատիւ, որ ողորմեցար մեզի եւ մեր հոգւոցը հալածչէն զմեզ փրկեցիր . . . : Ո՛ Աստուած, որ խոնարհեցար՝ որպէսզի ինձի խոնարհ ըլլալ եւ ունայնութիւնն արհամարհել սորվեցնես. որովհետեւ աշխարհքի աչքին այնչափ մեծարգի է նանրութիւնը, ինչէ քակէ ինէ այս կախարդանքն որ ինս այնպէս ուժգին կապած մնգած է . . . : Ցուր որ ան պատուոյ միայն հոգ ու փոյթ տանիմ, որ առաքինութենէ կը ծագի ու քու փառացդ կը ծառայէ . . . : Խեղամուռ

ըրէ զինս որ, այդպիսի խոնարհ վարդապետիդ դպրոցը այլեւս հպարտ աշկերտ ըլլալը ինձի մեծ անպատուութիւն է . . . : Մայր գթութեան Մարիամ, այն քու խոնարհութենէդ՝ որով Աստուածորդւոյդ դէմ եղած ղպզարտութեանդ ատեն խոնարհեցար եւ մարդկան համարումն առչինչ դրեցիր, տուր ինձի ալ բաժին մ՛որ, առաքինութենէն զատ ամէն անցաւոր՝ յարդ ու պատիւ աչինչ համարիմ. ամէն:

94

ՅԻՍՈՒՍ ՊԻՂԱՏՈՍԻ ԱՋԸՆ ԿԸԼԼԷ:

Արդարութիւն յաւիտենական Յիսուս. Պիղատոս թէպէտեւ առջին քեզի հարցումներ չըրաւ. հանդարտութեամբ եւ աղմիկ աղաղակ հեռու՝ մինակուկ դատ քննել ուզեց. քու բերնէդ ուզեց քաղցրութեամբ առնել թէ չարագործ ըլլալուդ այն բնդհանուր ամբաստանութիւնը իրա՞ւ է թէ սուտ: Քանի մը ծանօթութիւններէն կ՛ենթադրէը որ գքեզ իբրեւ ապստամբ եւ թագաւոր ըլլալու հետամուտ իր առջին բերած են. հարկ համարեցաւ իրեւ կայսեր պաշտօնեայ հարցընել թէ դո՞ւ ես Հրէից թագաւորը: Դուն, քաղցր Յիսուս, որ քահանայից ամբաստանութեանը լռեցիր, պատշաճ

դատեցար Պիղատոսի պատասխան տալ, զինք կասկածներէն հանդարտեցնել եւ լուսաւորել որ, քու թագաւորութիւնդ այս աշխարհքի թագաւորութիւն չէ. ոչ քաղաքներ ունիս, ոչ բանակներ։ Խմացուցիր իրեն միանգամայն աստուածութիւնդ՝ իր սրտին գաղտնիքն յայտնելով թէ հարցումն իրմէ չէ. Հրեից չարութենէն յառաջ եկած է. ասոր համար՝ բրածին աղէկ միտ դնէ։ =

Ո՞ւր է հաւէր խոնարհութիւնդ, Յիսուս, արարիչդ երկնի եւ երկրի, ճշմարիտ Որդի Աստուծոյ, յաւիտենական Հօրմէդ դատաւոր կարգեալ բոլոր աշխարհի։ Ահա առաջի վրայ, ձեռնաբներդ եահուդ կապած, Պիղատոսի առջեւն կը կայնիս որ դատաւորի շքով առեան կը նայի. իբրեւ մահուան արժանի յանցաւոր՝ կռապաշտի մը առջեւ կը կենաս որ դքեզ քննէ ու դատէ։ Պարտէզը բռնութիւնդ վրայ դեռ հաղիւ քանի մը ժամ անցաւ, ահա երեք դատաւորի առջեւն ելար Աննայի, Կայիափայի ու Պիղատոսի, եւ ճշմարտութեամբ ամբաստանելու բան մը վրադ չկրցան գտնել Հրեայք։ Բարե. որչափ ատեն անարատ անբծութիւնդ երեան ելաւ. որչափ հանդիսացաւ հեղութիւնդ ու խոնարհութիւնդ ալ։ Խոնարհութիւնը երեք տարի միօրինակ բերնոմդ քարոզեցիր. չարչարանացդ ժամանակ՝ օրինակաւդ որ միշտ ապդպադպին քարոզ է, ինծի կը սորվեցնես։

Եա — վայ ինծի — այս քարոզներէդ

ինչ պտուղ կը քաղեմ, Տէր իմ Յիսուս, զրոնք չես գտներիր ինծի կրկնելէ խօսքերդ ու գործերդ։ Դու զքեզ խոնարհեցնելու առիթներդ կը սիրես, կը փնտռես. իսկ ես կը խորշիմ, կը փախչիմ։ Դուն ինծի համար իմ սիրոյս համար խոնարհիլդ մոռցայիր, կը միտքս արուխ. իսկ ինծի՝ քու սիրոյդ համար խոնարհիլը սրչափ դառն ու խիստ կու գայ։ Ո՜հ, Տէր իմ Յիսուս, գթա խղճդ ու հպարտ մեզաւորիս. խոշնա տղորմելոյս որ ամէն ձախող գիպուածի կ՝առնուիմ ու կը զայրանամ։ Շնորհակալ եմ, Տէր, որ խոնարհած առնդ ալ ճշմարտութիւններդ ինծի կը յայտնես, եւ կը լսաւորես զիս որ, իմ վարուցս սխալմունքը ճանչնամ՝ խոստովանիմ ու զղջասնամ։ Քու թագաւորութիւնդ այս աշխարհքիս չէ. այո, խոստովանիմ եւ հաւատամ. բայց ես — աւաղ — այս անցաւոր աշխարհքիս հնչնասյր սրչափ յարած կպած եմ։ Խնչ են մեծութիւն, հարստութիւն, ընդարձակութիւն, երջանկութիւն բաւածը, բայց եթէ ոչինչ։ Ես ասկայն ինչ հոգեր ինչ մտմտուքներ ինչ տենչանք ինչ զղջմանք չտալեցի ես այդպիսի ընդունայնութեանց։ Քանի՛ քանի՛ անգամ յանդուգնութիւն իսկ այնպես ոչինչ համարեցայ, որպես թէ ասիկ ուրիշ անաի կեանք չըլլար։ Յիսուս վարդապետ, դու կը սորվեցնես ինծի թէ աշխարհքս իմ համբմանս ու սիրոյս արժանի չէ աներեւոյթ, եւ թէ քու սէրդ

աշխարհքի պըտ ընող սրտի մէջ բնակիլ՝ երբեք չես առնուր յանձն։ Ազէ, լուսաւորէ զիս որ ազ ճշմարտութիւնը ճանչնամ. զօրացու խրախուսէ որ ի գործ դընեմ. . . ։ Հան ինէ անցաւորաց սէրը. տուր որ բովանդակ իմ աւենչանքս ու հառաչանքս՝ հոս հնորհաց թագաւորութեանդ ըլլայ, իսկ հոն՝ փառաց արքայութեանդ. . . ։ Փոփոխէ փափաքանացս նիւթերը. հնորհէ որ, անմահ հոգիս անմահական բարեաց միայն փափաքի. . . ։ Ի՞նչ բրած ես, կը հարցնեն։ Մէկ խօսքով առեղծած եմ համրէն սիեղերք եւ ինչ որ բովանդակած ունին. նոյն ժողովուրդն որ այնչափ ամպարշտութեամբ գբեզ կը զրպարտէ, զարմանալի նշաններով եգիպտական գերութենէ ազատած եմ. իսկ բոլոր աշխարհքի փրկութեան համար ի՞նչ չես բրած, եւ հիմակ իսկ՝ ինչէր չես քաշեր, որպէսզի զամիներդ գժոխական բրտնատրութենէ ազատիս։ Այսու ամենայնիւ չարագործ կ'անուանուիս. . . ։ Չարագործ կարենաս նէ բսուիլ, մեր մեզայ համար չարագործ բսուելու ես՝ զորմնէ դուն կամովին վրադ առիր եւ առանց հատմար ինքզինքդ այնչափ խայտառակութեանց ներքեւ ձգել յանձն առիր. . . ։ Ով Յիսուս. դու առ երեւոյթի միայն եւ կերպարանօք մեզաւոր ես. բայն է մեղքը չէ թէ քուկդ. եւ երբ կը տեսնեմ որ քեզի յանցաւորի պէս կը հարցնէ դատաւորը թէ ի՞նչ բրած ես, կը զգամ՝ մոռնալով որ, ժամանակ պիտի գայ՝ ինձի

հարցուի պիտի՝ հոգւոյս մարմնէս բաժնուած վայրկենին թէ ինչ բրիր. . . ։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ վիճակս. սիրտս պիտի խիղճս պատասխան տայու. անթիւ անհամար անօրէնութիւնքս ծածկելու՝ չատագովելու ճար հնար պիտի չըլլայ. . . ։ Աստուած իմ. քու ողորմութեանդ միայն ապաւինելու եմ. եւ ահա հիմակուընէ ան առենուան համար՝ գթութիւնդ կը հայցեմ. հիմայ քու առջիդ անօրէնութիւնս կը խոստովանիմ՝ որ, ան ժամուն ամօթով չմնամ. . . ։ Օդնէ, Տէր, որ մահը՝ գատաստանը ինձի ժառիկ բռնեմ, եւ փութամ աճապարեմ դղջման ներգործութեամբը ինքզինքս այնպէս պատրաստելու՝ որպէս թէ իրօք այն կէտն եղած ըլլայի որ, ալ կորսնցնելու ժամանակ մնացած չըլլար. . . ։

95

Առած պատասխանէն եւ տեսնուած վիճակէդ համոզեցաւ Պիղատոս որ այսպիսի ազքատ խեղճ անօգնական մարդ՝ հետամուտ թագաւորութեան չի կրնար ըլլալ, բսաւ հնգնելով չէ թէ գբեզ՝ այլ ոսոխներդ թէ ուբեմն դուն թագաւոր մ'ըլլալու ես։ Դուն, ճշմարտութիւն յաւիտենական, ան ալ հաստատեցիր թէ թագաւոր ես, բայց բոլորովին տարբեր

երկրաւոր թագաւորներէն, ճշմարիտ եւ գերագոյն թագաւոր. եւ թէ այսպիսի խեղճ վիճակի մէջ ևս նէ, քան ուրեմն է. եւ թէ չես թագաւոր յափշտակութեամբ եւ աշխարհակալութեամբ՝ այլ ի ծնէ. թագաւոր ծնար եւ անձնապէս թագաւոր ծնար. եւ թէ աս ճշմարտութիւնն իմացնելու համար աշխարհ եկած ես, որպէսզի քեզի հաւատալ ուզողները սատանային խաբէութենէն ազատես եւ վրանին թագաւորես: Ա՛ս ծանրագին ու պատուական ճշմարտութեան ձայնիդ՝ Պիղատոս յափշտակուելա՛ս, ուրիշ չհասկնալ թէ ինչ է ճշմարտութիւնը. բայց ափսոս որ, տառապանք եւ նահատակութեան գերի հոգին՝ պատասխանին չպատակ: =

Երկիր կը պատկեմ քեզի, երկինք եւ երկրի թագաւորդ ՅԻսուս. թագաւոր խաղաղութեան սր ինկու մը չեա կառուցու եւ թշնամանալու չկար, եւ ուրիշ թագաւորներէ առնելիդ տարբեր ես...: Երկրաւոր թագաւորը մարդուն, իր հոգուն, իր սրտոցը կը տիրեն. իսկ դուն, թագաւոր փառաւոր, քեզի ծառայողները կը բարձրացնես, եւ ամէնէն կը մէյմէկ թագաւոր կ՚ընես: Աշխարհիս վրայ հպատակներդ թագաւորին պահպանութեանը համար կեանքերնին կու տան. իսկ դուն հպատակացդ փրկութեանը համար արիւնդ ու կեանքդ կու տաս...: Քայց ճշմարտութիւններդ չհասկնալու՝ որչափ խափան է տառապանքն ու նահատութեան յարմար: Քանիներ, նաեւ հոգեւոր անձանցմէ, Պիղատոսի պէս՝ յաւիտենական ճշմարտութիւնը կը փափաքին տորվիլ եւ բուռ այնմ վարքերնին շիակել՝ երբ որ դիրենք կը լուսաւորես, եւ սակայն դարձերնին որոշելու ժամանակ չեն գտներ. անտի բերմունք մէյմի մէկդի, մէյմի մէկալ դի դիրենք կը տատանէ կը տարուբերէ...: Քանիներ բարի բարի փափաքներ կ՚ըզգան հոգւոյ փրկութեան, վարուց ուղղութեան, արբութեան կատարելութեան փոյթ տանելու. բայց անհաստատ եւ յողդողդ՝ գեղեցիկ գեղեցիկ ապդեցութիւնդ անգործ անպտուղ կը թողուն: Խեղճեր. ինչպէս գրեթէ յանկարծակի, Պիղատոսի պէս, լուսէ խաւար՝ ճշմարտութենէ ատութիւն կը դառնան...:

Ո՛վ ատոուածային թագաւոր, որ հոգւոյ թագաւորել ընտրեցիր, եւ իրրեւ վերին թագաւոր՝ ամէն արարածոցմէ Նահամեծար ըլլալու արժանի ես, կը խոնարհիմ առջիդ, կ՚երկրպագեմ քեզի եւ կը խոստովանիմ զքեզ ճշմարիտ աէր եւ թագաւոր ամենայն թագաւորաց, եւ ինծի՝ բուն եւ օրինաւոր թագաւոր...: Կը խոստովանիմ, կը ցաւիմ որ, շատ անգամ չուզեցի զքեզ ճանչնալ, մանաւանդ թէ հերքեցի մերժեցի ալ՝ Հրեից շատ աւելի չարութեամբ ու նենգութեամբ...: Վա՛յ ինծի. զքեզ մերժեցի անօրէնս ու թողուցի որ մեղքն ինծէ թագաւորէ...: Կը զղջամ չարաչար սխալմունս...: Ազէ, ակռ, Աստուած իմ, թագաւորէ՝ տիրէ վրաս. ատացիր զիս բոլոր՝ հոգիս ալ, մար-

մինա ալ, այժմ ալ, կեանքս ալ։ Այսու-հետեւ ալ յիս բան մը չմնայ, որ քու փառաւորեալ Աստվածկերտութեանդ չծառայէ...։ Տիրէ դուն հիմնկ ինծի շնորհօքդ որ, յեղոյզս ալ հետզ թագաւորելու արժանի ըլլամ՝ փառօք...։ Կը փափաքիմ հաւատալ ի քեզ, ճշմարտութիւն յաւիտենական. կ'ուզեմ վարուքս վարդապետութեանդ հետեւիլ. սակայն ինչ կրնամ՝ առանց շնորհացդ օգնականութեան...։ Ի՞նչ կարելի է ընել յաւիտենական կենաց համար՝ եթէ աստուածային շնորհքդ օգնութեան չհասնի։ Խայտ վհատիմ, յուսահատիմ, վքաւ ինձի։ Մանաւանդ թէ աւելի եւս խոնարհութեամբ ու վստահութեամբ դիմելու պատեհ...։ Առանց շնորհաց բան մը չըլլար, իրաւ է. սակայն ան ալ ճշմարիտ է թէ շնորհքդ պակսի նէ, իմ յանցանքս է. ուստի ես ինչ միայն վախնալու, ինչ միայն յոյս չունենալու եմ...։ Առանց շնորհաց բան մը չըլլար, ասդդ է. բայց աս ալ իրաւ է որ, դուն ինծի ադ շնորհքը վաստկեցար. ուստի վստահ ըլլալու եմ թէ ինծի համար արիւնդ ու կեանքդ տալէդ ետեւ՝ շնորհքդ չզլանաս պիտի...։ Աստուած իմ, որ խոնարհութեամբ խընդրողին շնորհք խոստացար, կը խոնարհիմ մեծութեանդ առջեւն խորին յարգանօք, եւ կը խնդրեմ շնորհք որ, հաստատութեամբ հաւատամ ամենայնի՝ որ կ'ուզես հաւատամ. վստահութեամբ յուսամ՝ ինչ որ կ'ուզես յուսամ. ուղղու-

թեամբ ի գործդնեմ՝ ինչ որ կը հաւատամ ու կը յուսամ.... Տէր Յիսուս, քու վրադ ապահով եմ. ու թողուր որ իմ չարութիւնս քու բարերարգործութեանդդ հոսանացը արգելք ըլլայ...։ Ի զուր կը գանգատիմ թէ հաւատեալ կատարելութեան դիմելու՝ ինծի օգնութեանդ շնորհքները կը պակսին. ես ունայնութեան յարմարքս շնորհացդ արգելք կը դնեմ....։ Օգնէ, Աստուած իմ Յիսուս, դուն օգնէ որ օգնութիւնդ արդիւնագործ ընեմ...։ Վա՜յ ինծի, Տէր. շատ անգամ ազօրմութիւնդ բազմապատիկ ազդեցութեամբը զիս կը յուսաւորէ կը գրգռէ որ, ինքզինքս ընդունայն յարուսներէ փրցնեմ, ճշմարտութեանդ մնագիր ըլլամ. եւ ինծի փափաքալ կու գայ որ, գրգռմանդդ հետեւիմ. սակայն — աւա՜զ — ինչպէս դիւրաւ յանկարծակի միտքս կը փոխեմ. եւ այն բարին որ կարծեմ թէ կ'ուզեմ ընել՝ չեմ ըներ, եւ եթէ երբեմն կ'սկսիմ՝ չեմ յառաջանար....։ Այն չէ խեղճութիւնս, Յիսուս վարդապետ, որ ճշմարտութիւնը չեմ ճանչնար։ Շատ աղէկ կը ճանչնամ թէ ճշմարտութիւն են պատուիրանքդ, ճշմարտութիւն են խրատներդ, ճշմարտութիւն են օրինակներդ, ճշմարտութիւն են վարդապետութիւնքդ. ան ալ կը ճանչնամ թէ ամէնամէկ ճշմարտութեանդ պարտական եմ վարքս պատշաճեցնել, կը փափաքիմ ալ պարտական եղածս ընել. ի վերայ այսը ամենայնի ամէն ճշմարտութիւն մնաքիս մէջ միայն կը մնայ գործքի

չանցնիր . . . : Երբ, Տէր, երբ պիտի յաղ-
դողդուիս հառաջասութիւն մը տալու
. . . : Առաւած իմ. ես կամքս քեզի կա-
տամ. տաքցու, կ'ապաչեմ, կակղցու, ձեւէ
քու ճշմարտութեանդ համեմատ. շնորհէ
եռանդագին առաջադրութիւն մը միշտ
եւ յամենայնի կատարելագիս քեզի հնա-
զանդելու եւ սուրբ ծառայութենիդ եր-
բեք ետ չկենալու, ով լոյս իմ, ճշմար-
տութիւն իմ եւ կեանք . . . :

96

Յիսուս նորէն պիղատոսի կ'ուղարկուի :

Քանի մը խօսքէդ, բարեբար Տէր,
ճանչցաւ Պիղատոս անմեղութիւնդ, եւ
սակրնականալ ալ թշնամացդ ամպարշ-
ութենէն ու չարութենէն զարշեցաւ,
զղուեցաւ, ջանաց զքեզ ազատել, հանդի-
սական բարձրաձայն վկայեց թէ մինչ ան
արժանի յանցանք մը վրան չեմ գտներ.
սակայն իրենք ալ բարձրագոչ աղաղակա-
պոռացին թէ յանցանքն ան է որ թա-
գաւոր կ'ուզէ ըլլալ : Բայց դուն, երկայ-
նամիտ Տէր, լռեցիր՝ որ աւելի եւս հա-
մոզեց զՊիղատոս թէ քու անմեղու-
թեանդ եւ թէ թշնամացդ չարութեանը
վրայ : Երեքպատիկ ամբաստանութիւն ալ
յօդեցին վրադ. մոլորեցուցիչ է, ըսին,

վարդապետութեամբդ. կայսեր հարկ տա-
լը կ'արգելու, եւ կ'ըսէ թէ ես Մեսիա
եմ : =

Խարի Յիսուս, որու անունդ սքան-
չելի եւ հզօր կոչուեցաւ. առաւել սքան-
չելի եւ հզօր երեւցար խօսելուդ մէջ, սա-
կայն քիչ սքանչելի՝ քիչ հզօր չես հիմակ
ալ լռած ժամանակդ . . . : Ահա լռու-
թեամբդ է որ ճշմարտութիւնը կը հաստա-
տես, առաքինութիւնը կը հերքես եւ անմեղու-
թեանդ պայծառագոյն լոյս կը շնորհես . . . :
Կը լռես՝ անհաշտ թշնամացդ անիրաւ
հայածանացը, եւ Հօր Առաւծոյ կը նու-
իրես բոլոր քաշածներդ. գոհ ես որ, ան-
մեղութիւնդ իրեն յայտնի է, եւ խորին
համարհութեամբ կը լռես . . . : Սիրով
կ'ընդունիս այն նուաստութիւնը, որպէս-
զի մեր հպարտութեան տեղ՝ աստուած-
պարծ Մեծավայելչութեան պարտաւ պաշտած
արդար հատուցում բլլայ . . . : Խնդակից
եմ, Տէր Յիսուս, ու բախ եմ որ, թէպէտ
եւ պիտի պատասխանես, սակայն նոյն իսկ
պատասխանդ գքեզ անմեղ ճանչնալ պիտի
. . . : Ագէ, Տէր. հնարէ՛ք տուր ինձի որ,
առաքինի լռութեանդ նմանիմ . . . : Ո՛ր-
չափ կը խարուիմ, երբ որ երբեմն ստ-
քութեամբ ամբաստանութիւններդ հեր-
քելուս ես վրս կ'ուզեմ պաշտպանել. ո՛ր-
չափ կը մոլորիմ, անձնասիրութենէս ուղե-
լով որ ամբաստանութիւնները սրանջող չարախօս
երեւան : Գոռ, Փրկիչ իմ Յիսուս, բոլորո-
վին հակառակիր կը սորվեցնես ինձի քու օ-
րինակդ . . . : Երբ պիտի սորվիմ թէ վրաս

խօսուած յանցանքս իրաւ է նէ, խոնարհելու եւ ինքզինքս ուղղելու եմ. իսկ եթէ սուտ է, հանգաստ կենալու եւ յիշելու եմ թէ անմեղութիւնը յայտնելու համար հեզութենէ ու համբերութենէ ազէկ միջոց չկայ . . . : Ի՛նչ ընելու եմ՝ գիտեմ, Աստուած իմ. բայց կ՚ընեմ՛, պետի ընեմ. . . : Էս ինձի չեմ կրնար վստահիլ. բոլոր յոյսս ամենատուբը շնորհացդ միայն օգնականութեանը վրայ է . . . : Կ՚աղաչեմ, Յիսուս, աբանչելի եւ հզօր լուսթեանդ արփեամբը՝ շնորհէ ինձի լուռելու քաջութիւն . . . : Ո՞րչափ թեթեւ է՝ ամենէն ծանր կարծած պատարտութիւնս ալ, եւ դիւրին՝ լռութեամբ համբերելու, քեզի եղածնէրուն եւ քու համբերածներուդ նայելով : Ա՛յո. Տէր. բայց ինչ կ՚ոգտակէս իմ տկարութենէս՝ եթէ գուինձի օգնութեան չես հասներ . . . : Մոլորեցուցիչ եսերը վարպետութեամբդ՝ Դուն չեզաթ մնաւանդ որ խոնարհութիւն ու համբերութիւն քարոզելով զամէնքը գարձի բերելու աշխատեցար : Երբ վարպետութեանդ վրայ կասկածներ եղան, մնաւանդ թէ միշտ պարմանք ու կայթիւնք չեզան : Երբ արդեօք հեռուսած սերմանեցիր. մնաւանդ թէ միշտ եւ ամենուն հաշտութիւն ու սէր չբարոզեցիր : Ահչափ յայտնի է ճշմարտութիւնը, այնպէս անիրաւ է զրպարտութիւնն ու դուն չես խօսիր, Յիսուս . . . : Դո՞ւն կայսեր հարկ տալն արգելեր ես. մնաւանդ թէ խօսքով ու գործքով չըպատուիրեցիր : Ահչափ համոզուած է դատաւորը՝ ամբաստանութեան զուտ չարախօսութիւն ըլլալուն որ, ամենևին քննութեան չառաւ . . . : Իսկ թագաւոր ըլլալ ուզելդ արդէն չհաւատալի ստութիւն է : Ան միայն ճշմարիտ է թէ Աստուած եւ աշխարհքիս փրկիչն ես. սակայն ինչ յետին ծայր ամպարշտութիւն է որ, անչնարին ոճիր կը համարին այն մեծ ու նշանաւոր երախտիքդ՝ որ աստուածպային իմաստութիւնդ ու զօրութիւնդ բոլոր մարդկային ազգին շնորհեց : Էս դուն կը լռես : Իրաւ. որչափ պարտ ունիմ, Տէր Յիսուս, զքեզ օրհնելու գովելու եւ քեզ գոհանալու, բայց էս աւելի՛ քեզի նմանելու. սակայն որչափ ալ անհոգ եմ պարտքիս կատարմանը. մնաւանդ առաքինութեանդդ նմանելէ որչափ հեռու եմ . . . : Դուն կամովին արհամարհանք փընտռելու կ՚երթաս, եւ չէ թէ միայն կը համբերես նախատանաց, այլ նաեւ կը սիրես նախատուիլը. ուր ես ոչ միայն կ՚ատեմ կը խորշիմ ինչ որ ինձի արհամարհանք մը կրնայ նէ բերել, այլ եւ գիտմամբ գովաբերու եւ պատուելու առիթներ կը փնտռեմ, եւ եթէ չեմ գտներ՝ կարծեմ թէ գժբախտ կեանք մը կ՚ապրիմ, եւ անոտի փառքը սաստիկ կը սիրեմ . . . : Ո՜վ. քանի մեծ է քու խոնարհութիւնդ, քանիմն մեծ է իմ հպարտութիւնս . . . : Ո՜վ Աստուած. ծագէ վրաս շնորհացդ մէկ ճառագայթը. լուսաւորէ զիս որ ճանչնամ թէ քեզի վայել է ամենայն փառք

եւ պատիւ. իսկ ինձի նախատինք եւ ամօթ երեսաց . . . : Դու ես արժանի ամենայն գովութեան, վասնզի լի ես շնորհօք՝ ճշմարտութեամբ ու սրբութեամբ, իսկ ես՝ արժանի եմ ամենայն չարեաց, վասնզի լի եմ ունայնութեամբ՝ ստութեամբ եւ անօրէնութեամբ . . . :

ԺԷ

Կը խոստին կը բորբոքին իշխանք, կը ջանան կը ճգնին ամբաստանութիւններ մեծցնելու. բայց դու, Տէր, կես խօսք մ'ալ չես պատասխաներ: Կ'ահիպէ կը գրգռէ Պիղատոս որ խօսիս, որպէսզի զքեզ ազատէ. խնդիրը ծանր է՝ համարման ու կենաց խնդիր է, զրպարտութիւնները ջրելը՝ դիւրին, պատասխանը քեզի նպաստաւոր. սակայն եւ այնպէս դուն կը լռես: Հասկցան Հրեայք որ, Պիղատոս խօսքերնուն ականջ չի կախեր, ընդին կը հարմարի. իրրեւ թէ արդար նախանձէ չարժած՝ ձայներնին բարձրացուցին որ զքեզ դատապարտէ: Իսկ դու չես շարժիր ամենեւին. անվրդով, հեզ եւ ծանր՝ կը թողուս որ, ուզածնին բանն չես խօսիր, մինչեւ Պիղատոս կ'ապշի կը զարմանայ այսպիսի անլուր եւ անտես լռութեան վրայ: —

Կը լռես, Տէր: Ա. յո. իրաւունք ալ

ունիս: Ընարժան են պատասխանելդ դատախազները, վասնզի չափազանց ժանտ ու թիւր են. անարժան է դատաւորն ալ իր նանրախօսութեան կերպովը՝ որով թէեւ զդարու թիւն կ'ուզէ ընել, բայց թէնամեցդ ալ չ'ուզեր սիրտը կոտրել . . . : Սակայն գիտաս որ պատճառ մ'ալ ունիս լռութեանդ: Ազատիլ չէ միտդ. կ'ելիս կը մնաս որ, ազատելովդ աշխարհքիս փրկութիւնը չուշանայ . . . : Կ'ուզես միանդամայն օրինակաւոր սորվեցնել թէ ինչպէս հակառակութեանց համբերելու ենք . . . : Ո՛ր առաքինի լռութիւն քոյ ապշելի լռութեանդ կրնայ բնաւ համեմատիլ, Աստուած իմ՝ Յիսուս: Գուն անմեղ ամենեւին. ինքզինքդ քաջիկ պաշտպանելու ամէն չաջողակութիւն ու փիւրութիւն ունիս՝ խմաստութեամբ ու խօսողութեամբդ. մնհուան չայտնի վտանգի միջոցին կը լռես կը կրես, չես խոովիր՝ չես վանեար . . . : Ո՛ր միտք չզարմանայ հիացմամբ՝ այդպիսի անօրինակ արանձելի քաջութեան հրաշք մը տեսնելով . . . : Իրաւ հզօր ես դու, Տէր. գժտիք եւ աշխարհք թող միջերնին քեզի դէմ միաբանին իրենց բռնադատիչ զօրութեամբը. չեն ձեռնհաս զքեզ ահաբեկելու . . . :

Փրկիչ իմ Յիսուս. ինչ գոհութիւն, որպիսի օրհնութիւն մատուցանեմ ես սիրտդ: Խոհանոցի անգամքս լեզուալ կարէի, նոյն իսկ հրեշտակաց լեզուալ կարենայի խօսիլ, կրնայի ըստ արժան բանականին զքեզ գովել ու փառաբա-

նել . . . : Կրնաս քիչ բանով մնալուրնէ պրծիլ ու չես ուզեր, որպէսզի ինծի հա-մար մեռնելու երթաս . . . : Ո՛վ գթու-թեանդ, բարի Յիսուս, ո՛վ մեծի սիրոյդ, որ Աստուածոյդ միայն արժանի եւ յաւուկ է . . . : Ո՛վ Տէր. սիրոյդ փոխարէն ընել, որչափ պարտական եմ՝ չեմ կրնար նէ, գէթ օրինակացդ նմանելու ինչո՞ւ չեմ յոր-դորիր . . . : Ինչ երեսով շատ անգամ կը գանգատիմ ես թէ վրաս յանդուգն դա-տաստաններ կը կարեն, գէշ կը խօսին, գործքերս չարաչար կը մեկնեն, բարի մտօք բրածս չար մտքի կ'առնուն: Ո՛հ, Յիսուս. ի՜նչ մեռաս, ի՜նչ ապուշ գանգատներ . . . : Շնորհէ, Տէր. անդադար ակնկառոյց քե-զի յառիմ նայիմ՝ որ կը լռես ու ամե-նայնի հեզութեամբ կը համբերես, որ-պէսզի ես ալ զրպարտութեանդ համբե-րեմ . . . : Դու, Տէր իմ Յիսուս, որ այսպիսի գեղեցիկ համարներ կու տաս ինծի օրինակօքդ, այժ ալ պարգեւէ, զո-բացու որ առնոց նմանիմ. լռեմ՝ չէ թէ լոկ առ մարդկօրէն խոհեմութեան, այլ քու սիրոյդ համար . . . : Ո՛վ. որչափ կը սխալիմ ես կարծելով թէ առաքինի քա-ջութիւն մը կ'ընեմ՝ երբ որ բռնութիւնը բռնութեամբ, անիրաւութիւնը անիրաւ-ութեամբ, թշնամանքը թշնամանօք վա-նելու կը ճգնիմ . . . : Քանի՛ քանի անգամ, Աստուած իմ, ես այս սխալանաց մէջ ինկայ կուրօրէն: Ինչպէ՞ս, ինքզինքս չա-բաչար վարժեցուցի՝ մէկ կծու խօսքի հինգ վեցագոյն պատասխան տալու . . . :

Երբեմն թեթեւ կասկած մ'որ ունենամ թէ մէկն ինծի նախանձընդդէմ է, ալ զինք գառնագին ու մղեգին անարգելով՝ անունն աղարտելով չեմ կշտանար: Ինչ քոյրնէդ տարբեր ընթացք է իմն, Տէր Յիսուս . . . : Դուն չարչարանացդ ժամա-նակ զիս միօրինակ աչքիդ առջին ունես. ես քեզի նմանելու առիթներուն մէջ զքեզ աչքիս առջին չեմ բերեր ամենեւ-ին, Ահա է բոլոր իմ խեղճութիւնս . . . : Բարե՛. որչափ տարբեր կ'երլայի, եթէ ես հոգս եւ մտիկ՝ միօրինակ յիշէի թէ գո-թադատդ փառաց ինձ՛ը ըրիր ու կրեցիր ինծի համար . . . : Աղէ, տպաւորէ միտքս ու սիրտս այն համբերութիւնը՝ այն խո-նարհութիւնը եւ այն լռութիւնն որ դուն քու չարախօս թշնամեացդ ցուցիր. եւ չնորհէ որ, գոնէ առաիճան մը քեզի նմա-նիմ՝ գէթ ան առաիճան որ փրկութեանս՝ արդութեանս եւ քու փառացդ հասնելու հարկաւոր է . . . : Կը ցաւիմ անցած ա-պերախտութեանցս . . . : Ներէ, Տէր, այ-լանդակութեանցս: Օգնէ չնորհօքդ որ, այսուհետեւ քեզի նմանելու առիթներուն՝ արիթնութեամբ հակեմ, եւ օգտիմ . . . : Դու ալ, Մարիամ, օգնէ բարեխօսութեամբդ. ամէն:

98

ՅԽՏՏՏ ՀԵՐՎԵՒԵՒ ԿԸ ՂԻՒՏԵ։

Երկայնամիտ Տէր, Պիղատոս անմեղութիւնդ ճանչնալուն վրայ Հառատա կը կենար արդարութեամբ, չէր առնուր յանձն՝ զքեզ գառապարտել. սակայն թշնամիքդ ալ յամառ կը պնդէին որ գառապարտես։ Տեսան որ, ալ իրենց բնելիք մի՛ բսելիք մը չմնաց, սա ամբաստանութիւնը գտան թէ դուն վարդապետութեամբդ մոլորեցուցեր ես՝ չէ թէ խռովմի մը մարդիկ, այլ անթիւ ժողովուրդ, բոլոր Գալիլիա եւ բովանդակ Երեսաստան։ Ընդունեց Պիղատոս ամբաստանութիւնը, բայց նեղն ալ բնկած էր։ Հասկցաւ որ, զքեզ ազատելու եւ արձակելու պարտական է. սակայն Հրէից խռովարար յուզմունքներէն ալ կը վախնար։ Գալիլիայի անունը իրեն յարմար ճամբայ մը գառաս խնդրոյն գառառաստանէն ճողոպրելու, եւ բռնեց զքեզ Հերովդէսի զրկեց, որ իբր թէ հրեայ՝ երթայ ուզածն ընէ, այն մանկակոտոր հօր զաւակը եւ Կարապետիդ արեանաբբուն։ Որչափ ցնծացան թշնամիքդ. ինչ չէին կրնար յուսալ այդպիսի գառաւորէ մը։ Իսկ դուն, Տէր Յիսուս, բռնուելդ միտեւ նոյն րոպէն արդէն կապանքէ լկանքէ յոգնած ու ակարացած, հիմակ ալ Պիղատոսի առեանէն՝ ուժգին եւ արտօրնօք գունդագունդ հետապբքիր խառն ամբոխին՝ քաշկռտուելով ճամբայ կ՚երթաս։ —

Ողորմելի Հրեայք. Որդւոյդ Աստուծոյ՝ մարդկային ազգին բոլոր ամենամեծ երախտիքը իրրեւ մեծ չարիք մը ցուցնելով, երկնից բոլոր անէծքը վրանին կը քաշէն . . . Իսկ դուն, Տէր Փրկիչ, պարախլէն՝ Աննայի, Աննայէ՝ Կայիափայի, Կայիափայէ՝ Պիղատոսի, հիմակ ալ Պիղատոսէ՝ Հերովդէսի կը քաշկըռտաս. սակայն այս չորրորդ ճամբորդութիւնդ առջիններէն աւելի քեղի ցաւագին եւ ամօթալից եղաւ . . . Որչափ թշնամեացդ զայրոյթն ու կատղութիւնը կ՚աճէր, այնչափ քեզի եղած թշնամանքն ալ երթալով կ՚աւելնար . . . Լէո, անձն իմ, պահիկ մը հոս կայնէ՝ զարմացիր թէ Ահա Որդւոյն Աստուծոյ ինծի համար կրածը. եւ դարձիր քեզ ամօթով ու պատկառանօք՝ Ինչ ինծի համար այնչափ նահատակներ եւ թշնամանք կը քաշէ՝ ու ես իրեն համար խօսքի մը խոչընդոտած դիմանալու չափ համբերութիւն չունիմ. իրեն համար մէկ գժուարութեանս, մէկ ընդդիմութեանս յաղթելու՝ ես ինծի բուռն բնել չեմ ուզեր . . . Ինչ ինծի համար այնչափ չարչրկելու չամչցաս, իսկ ես իր ծառայութեան համար ընչին բանեբուն դիմանալու ամչնալուս չեմ ամրչըբար . . .

Ես ալ, ով Տէր, քանի՛ անգամ կիրք, հալածանք, անիրաւութիւն գառեցի այն

արդար նախանձը՝ որով իմ պակասութիւններս յանդիմանեցին . . . : Քանի՛ անգամ աշխարհքի կարծեցար համեմատ ուրիշներու չերմեռանդութիւնը կեղծաւորութիւն, խոնարհութիւնը նեղացասրտութիւն, համբերութիւնը վատութիւն, ճշդութիւնը եզականութիւն, երկիւղածութիւնը խղճահարութիւն համարեցայ . . . : Ա՛յո, Տէր. ինչպէս որ ընտրելոցդ յաւուրկ է՝ չարէ բարի քաշել, այպէս անարդելոց ալ սեփական է բարիէ չար հանել : Ո՛րոնցմէ կ'ըլլամ ես, Աստուած իմ, երէ այս իմ մոլութեանս չեմ ցաւիր, ինքզինքս չեմ ուզեր . . . : Կը ցաւիմ, Տէր, կը զղջամ բոլորով սրտիս՝ իմ չարութեանս որ մահաշունչ նախանձու սերմ է բոլանդակ . . . : Աղէ, ողորմի՛ բարի Յիսուս. Ընորհէ ինծի մանրիկ մը այն սուրբ ընկերսիրութենէ որ բարեսէր է եւ քաղցր, չար չի մտմտար եւ ուրիշի բարւոյն կ'ուրախանայ . . . : Ընորհէ քու մարդասէր դիտութեանդ արդեանց համար, որով այնչափ ըլկանաց, նախատանաց եւ անողորմ հարուածոց հեղութեամբ համբերեցիր . . . : Ցանկալի Փրկիչ. դրդէ չարժէ սիրտս որ, ինծի համար այնչափ սիրով կրած նուաստութեանդդ նմանելու փափաքիմ: Գիտեմ. որչափ յայտ քեզի նմանող ըլլամ, այնչափ զքեզ հաճ եւ գոհ կ'ընեմ . . . : Ա՛յսուհետեւ քու փառացդ համար ինծի զրկելու խոնարհմանդ ու անարգանքդ՝ քու սիրոյդ համար սիրով մոռնալ ընդունիմ . . . : Անձնասիրութեանս դժուար

ու խիստ է այս առաջադրութիւնը. սակայն զսէրդ սիրտս հեղուս նէ, ամենայն ինչ ինծի հեշտ եւ անոյշ կու գայ. ես ալ քենէ սէրդ կը մտցնեմ խոնարհութեամբ. առանց սիրոյ՝ միայն մարդկային պատճառներէ յառաջ եկած համբերութիւնը՝ քեզի հաճոյ համբերութիւն չ'ըլլար . . . : Ո՛վ Տէր. սա մոռածութենէս հաղիւ թէ եկած, պիտացս համբերելու առիթ մ'որ երթէ, ինչպէս պիտի ըլլամ արդեօք : Համբերեմ պիտի: Ո՛հ, ես ինձ բան մը յուսալ, կամ խոստանալ չեմ կրնար . . . : Ընորհէ ինծի, Տէր Յիսուս, այն վստահութիւնն որ քու դիմութեանդ ու ձեռնտուութեանդ վրայ ունենալու եմ. . . : Միաքս ձգէ, Աստուած իմ, այսպիսի առիթներու մէջ թէ ինչպէս ամէն կերպ թշնամանք ու փորձանք իրաւացի ու թեթեւ են՝ իմ քեզի ըրածներուս եւ քու իմ մեղացս համար կրածներուդ նայելով . . . : Դուռ, Սուրբդ սրբոց, թոյլ տուիր որ անմեղութիւնդ հարցուփորձի՝ դատաստանի ներքեւ իյնայ, առեանէ առեան քաշկռտուիս: Կ'օրհնեմ կը փառաւորեմ ես անմեղութիւնդ . . . : Թողութիւն կը խնդրեմ ամենայն յանցանացս՝ որով ես իմ անմեղութիւնս արատեցի: Դուռ, անաչառ Դատաւոր, ամենայն ինչ դիտես. իմ խիղճս ալ անողոք կը բողոքէ . . . : Ո՛ւեղայ, Տէր, մեղայ . . . : Համբերեմ այսուհետեւ, այո համբերեմ. մնանադ թէ մեռնիմ, եւ բիւր անգամ, քան թէ զքեզ պառնացնեմ, համբերու-

թիւն իմ, ողորմութիւն իմ եւ փրկութիւն իմ Տէր . . . : Ամենասուրբ Տիրամայրը. բարեխօսէ ինձի համար, ով յոյսդ եւ ապաւէն ակարաց. ամէն:

99

ՅԻՍՈՒՍ ՀԷՐՈՎԴԷ ԱՒԶԻՆ ԿԸ ՀԱՆՈՒԷ:

Թագաւոր փառաց Յիսուս. ահա Հերովդէս աքքունի դարը բացնած, առջին եղելոդ կ'սպասէ անհամներ: Ուրախ է մեծապէս՝ զքեզ տեսնելուն, մարդասիրութեամբ զքեզ կ'ընդունի՝ ոչ իբրեւ չարագործ մը, այլ իբրեւ իմաստութեամբ ու հրաշագործութեամբ հռչակաւոր մէկը: Շատոնց արդէն այսպիսի գէպքի մը կ'սպասէր: Հրաշք մը կը փափաքէր տեսնել՝ որ զարմացնէ, բերկրեցնէ, յափշտակէ. խօսք մը կ'ուզէր մտիկ բնել՝ որ լսեր էր թէ աքանչելի անուշութիւն եւ ազդեցութիւն մ'ունի: Սկսաւ քեզի պանդան հարցմունքներ բնել թէ ով ես, ինչ է քարոզածդ, որու զօրութեամբ այնչափ հրաշքներ կ'բնես: Ամէն կերպով զքեզ կը հրապուրէր կը հրաւիրէր կը դրդէր կը գրգռէր որ, պատասխան մը տաս: Բայց դու, անբնին իմաստութիւն, ամենակալ զօրութիւն, չէ թէ միայն հրաշք չգործե-

ցիր, այլ եւ ոչ խօսքի մ'անգամ զինք արժանի համարեցար: =

Ասասիկ քեզի, Տէր Յիսուս, շատ յարմար առիթ մը՝ խօսելու, վարուդդ ու վարդապետութեանդ անբծութիւնը ճանչցընելու եւ գիւրութեամբ թշնամեացդ բովանդակ հնարքն ի դերեւ հանելու . . . : Ահա ուրախ է դատաւորդ Հերովդէս որ, դուն առջին բերուեցար. պատգամներդ կը փափաքի լսել. եթէ խօսիս, անկասկած չէս նախատուիր, կը գովուիս ալ . . . : Խօսէ, Տէր, մի լռեր: Ինչպէս ուրիշ անգամներ խաժամուժ ամբոխին ճառած առնենդ գովասանք եւ կայթիւնք ընդունեցար. հիմակ ալ հոս պալատը զոյց մը խօսէ, ուր թագաւորն ու բոլոր պալատականք քեզի անոյշ բերուժ մ'ունին . . . : Կը լռէս, Յիսուս: Խօսելդ միշտ պատշաճութեամբ եղաւ. հիմայ լռելը պատշաճ կը համարիս: Ինչո՞ւ, Տէր . . . : Գիտես թէ Հերովդէս խօսիլդ լսե՛նէ, պիտի գովէ զքեզ, այո. բայց պէտք հաւատքով՝ որ քու խօսքիդ կը վայլէ, քեզի հնազանդելու եւ զքեզ պատուելու համար չէ. ուստի լաւագոյն կ'ընտրես նախատուիլդ քան թէ մեռոի խօսքերով գովուիլդ . . . : Դուն, Աստուած իմ Յիսուս, Պիղատոսի առջին վերին աւագութիւնդ պահեցիր՝ այնչափ միայն պատասխանելով, որչափ քեզի հաճոյ երեւցաւ, ճանչցնելով ինքզինքդ թէ երկրաւոր թագաւորներէ անմասնոյց՝ բարձր սահմանի թագաւոր մըն ես. իսկ Հերովդէի առջեւ նոյն վերին աւա-

գութիւնդ պահեցիր՝ ցուցնելով թէ թագաւորը չունի իշխանութիւն ամենեւին դքեզ պարտաւորելու որ բերանդ բանաս . . . : Թոյլ տուիր որ, հեզ համբերութեանդ փորձր տեսնեն. բայց զօրութիւնդ ու իմաստութիւնդ բոլ անտի քմայք փորձել տալ՝ չտուիր յանձն: Իրրեւ Աստուած, յանձնապատան ամբարտաւանին պատուածութիւնդ յայտնել ուզեցիր բացարձակ. իսկ իրրեւ մարդ, խոնարհեցար եւ անապարծութենէ խուսափելու նայեցար. . . : Դուն մարդկան ընդունայն ցանկութիւնները հաճելու չեկար, պատապարտելու եկար . . . : Ո՜հ. որչափ կարեւոր է որ, խոնարհ ըլլայ մարդ, եթէ ուզէ աստուածային միխիթարութիւնդդ վայելել, յաւիտենական ճշմարտութիւնդդ լսել ու սորվիլ . . . : Իրրեւ Աստուած, յայտնեցիր թէ հպարտներու չես նայիր՝ հոգդ չէ. իրրեւ մարդ, սորվեցուցիր որ, քեզի նման՝ խոնարհ ըլլալու է . . . : Կրօնայիր գործքով ու խօսքով բոլոր արքունեաց մեծարանքը շահիլ, որ քեզի արժանի ալ էր. այսու ամենայնիւ արհամարհեցիր . . . :

Ո՜վ լուսիւն. որչափ երկար համրներէ աւելի ճոռոմագոյն կը խօսիս: Ո՞ւրտեղ ինծի սորվեցնել, Աստուած իմ Յիսուս, որ մարդկային գովասանքէ կրծոյած չափ փախչիմ. անոնցմէ չըլլամ որ կը խօսին, որպէսզի ամէնքը զիրենք գովեն ու պատուեն . . . : Տէր. ես ալ յայդմ կը մեղանչեմ անձնասիրութեանս կուրութեամբ: Այնպիսի անյագ տենչանօք գովասանք կը փնտռեմ, որպէս թէ ինծի գոյացական կերակուր մ՚ըլլար . . . : Իրօք աս խենդութիւն չէ՞: Ի՞նչ կայ յիս գովեստի արժանի. ինչ որ ինէ կայ՝ չարն է միայն, աս ալ եպերանաց միայն է արժանի: Իսկ եթէ ներքնատ կամ արտաքնատ կայ յիս բան մը նէ, քուկդ է բոլորը, գովեանն ու պարծանքն ալ քեզի միայն կը վայլէ . . . : Ո՜վ խոնարհ Փրկիչ, որ անարգանքն աւելի կը սիրես քան թէ յարգանքը, փրցուր հանէ ինէ ունայնութեան այս հոգին՝ որ վրաս կը սիրէ . . . : Ճանչցուր ինծի այս ճշմարտութիւնը թէ խենդ եմ՝ եթէ մարդկան գովեստը բան մը համարիմ, հպարտ եմ՝ եթէ իմ չեզած պարծանքն ինծի վտարեմ, գող եմ եւ աւազակ եթէ քեզի միայնոյ վայելուչ փառքը յափշտակեմ . . . : Եթէ ճշմարտութեամբ պատիւ առնելու ալ ըլլայի, աշխարհքի պատիւը՝ ոչինչ, անոտի մէկ համարելու էի: Բայց ա՜ւ է պատուոյ արժանաւորութիւնս: Ապականն եւ այնպէս՝ այնչափ սատիկ տենչանօք պատուոյ հետամուտ եմ . . . : Աստուած իմ, հպարտութենէս ուղղելու եւ խոնարհ ըլլալու համար քու օգնականութեանդ կարօտ եմ . . . : Քու մեծութիւնդ ու իմ ոչնչութիւնս ճանչնալու չափ աղօտ լոյս մ՚ունիմ, բայց բաւական լոյս չէ . . . : Աղէ, սղօրմած գերթած Փրկիչ. գուն առկայծեալ պատրոյգը չես մարեր, մանաւանդ թէ կը վառես՝ որպէսզի աւելի լոյս տայ. լուսաւորէ զիս

որ ինքզինքս աղէկ ճանչնամ, որով դժեղ ալ կարենամ ճանչնալ. աղէկ ճանչնամ իմ ողբալուելիութիւնս որ, փութամ քու ողբալիութիւնդ հայցելու . . . :

100

Արդար ես, Տէր, որ Հերովդէսի բան չես խօսիր՝ կը լռես: Անարժան էր առաւաճային խօսքդ մտիկ ընելու՝ պիղծ անառակութեանը համար, որով ապուշ անանունի մը դարձեր՝ սրբական խորհուրդներդ ոչ կրնար հասկնալ եւ ոչ օգուտ մը քաղել: Անարժան էր ապիրատ կեղծաւորութեանը համար, որով չարութիւնը բարեպաշտութեան վերարկուս ուզեց ծածկել. հոգեսիրութիւն երեւցուցած՝ որ զուտ զգայասիրութիւն էր. ծուռ դիտաւորութիւնը ծածկեց, եւ զրպարտութիւնդ անարգած առնէն՝ զքեզ պատուել ուզեց: Անարժան էր, վասնզի արդէն շատոնց քարոզութեանդդ ու զօրութեանցդ համբաւն առեր, փափաք ալ ունեցեր էր՝ զքեզ տեսնելու եւ մտիկ ընելու, պատեհ ալ ունէր՝ մանաւանդ Գալիլիա եղած ժամանակդ, սակայն ժամանակաւորին միայն՝ չափազանց պատաղելով, յաւիտենականին անհոգ էր եղեր: Անարժան էր, վասնզի քու ներկայութիւնդ՝ հոգւոյն օգտին բանեցնելու տեղ, ուզեց միայն զգայական հետաքրքրութիւնը՝ հրաշքդ տեսնելով, եւ մնաւոր հետաքրքրութիւնը՝ խօսողութիւնդ լսելով հաճել: Բայց լռութեանդ ամենէն գեղեցիկ պատճառը, բարի Յիսուս, ան էր որ՝ հրաշքով մը, խօսքով մը հեշտեաւ Հրէից ձեռքէն ազատիլ կրնալովդ ալ, լռեցիր՝ որպէսզի մահդ չարգելուի, եւ աշխարհի փրկութիւնը չդժուարանայ: ═

Աւաղ, ինչ չարագուշակ դժբախտութիւն է, Տէր, երբ դուն հոգւոյ մը խօսելէն դադրիս՝ լռես նէ . . . : Ո՞ լռութիւն, նոյն իսկ արդար հոգւոց ահաւոր...: Վա՜յ մարդուն՝ որուն դու, Տէր, ազդեցութեամբդ չես խօսիր . . . : Ի՞նչպէս կարելի է՝ ճշմարտութիւնը սիրել, եթէ դու չես ուսուցաներ. արքայութեան շիտակ ճամբէն քալել, եթէ դու չես առաջնորդեր . . . : Ախ՜ր. քանի՜ արդարութեամբ անարժան կ'ըլլայ ձայնդ մտիկ ընելու, Աստուած իմ, ցոփ կամ կեղծաւոր հոգին . . . : Դու, սրբութիւն անհուն, անհնարին կ'ատես ոգեղ անարդութիւնը. ճշմարտութիւն անչափ, յանչափս կը հակառակիս ժանտ կեղծաւորութեան: Ի՞նչպէս խօսիս անմաքուր կամ ծուռ սրտերու . . . :

Օգնէ, Տէր, որ մեծաւ արթնութեամբ ես ինծի հսկեմ, որպէսզի այս կրկին մոլութենէ ինքզինքս պատսպարեմ . . . : Փրկիչ իմ ցանկալի, կ'աղաչեմ՝ քու սիրոյդ համար որ անչափական է, մի այն չափ ինծի բարկանաս որ, ողորմութիւնդ լուէ . . . : Արժանի եմ, կը խոստո-

վանիմ, որ ալ չխօսիս սրտիս, որ լի է բո-
վանգակ՝ անսքնութեամբ, ունայնութեամբ
ու չարութեամբ . . . : Բայց աղէ, Տէր,
դու՝ եթէ կամենաս, կրնաս եղանակներ
գտնել առանցմէ դիս ազատելու, եւ քաղցր
ձայներդ լսելու՝ դիս յարմար ու բաւական
ընել . . . : Ո՛հ. խօսէ, մի լռեր, Տէր:
Դրդէ դիս, բարի Յիսուս, որ կարենամ ի
չարէ խորշիլ. հրապուրէ զիս, որ կամե-
նամ դէպ ի բարին նկրտիլ . . . : Կը փա-
փաքիմ ձայնիդ անսալ՝ քեզի հնազանդիլ.
ասոր համար կը ցանկամ մեծապէս որ,
ձայնդ լսեմ . . . : Աստուած անչափ, որ
հիմակ այս իմ ազաչանքս կը տեսնես, եր-
կիր կը պագանեմ մեծարանօք սուրբ ներ-
կայութեանդ . . . : Սիրա սուրբ կը խըն-
դրեմ քենէ որ, քիչ անարժանութեամբ
կարենամ առջեւդ երեւնալ . . . : Մեծա-
մեծ կարօտութիւնքս մարդասէր ունկնդ-
րութեանդ կարօտ են: Կը վախնամ որ
մեղքերս՝ քու դիմութենդ լսելի ըլլալու
արգելք չըլլան . . . : Սիրա սուրբ յան-
ցանքէ հասուէ չիս, Աստուած. հեղ հո-
գիս՝ դառն դեղջ մը, որով անցած ան-
օրէնութիւնքս ջնջեմ. . . : Կը փափաքիմ
որ խոնարհիս՝ ինձի իշնես, Մեծվայելչու-
թիւն բարձրեալ. դու ալ անդադար կը
դրդես զիս քաղցր հրապուրանօքդ որ քե-
զի գամ: Շնորհէ, Տէր, շնորհէ որ սաեպ
առջիդ երթեմ, դքեզ կարդամ: Մի ինձի
կռնակդ դարձներ, ինչպէս որ արժանի եմ,
այլ լսէ քաղցրութեամբ, դիմած ողորմած
երկայնամիտ բազումողորմ Տէր, քանի

անգամ որ երեսացդ ներկայանամ եւ քե-
զի աղօթեմ. . . : Արդար ես, Տէր, դա-
տաստանուդ՝ երբ որ շնորհացդ օդնակա-
նութիւնը՝ անոտի հետաքրքրութեամբ չէ
թէ պարտուպատշաճ բարեպաշտութեամբ
փնտռուղին կը զլանաս. թողլ կու տաս որ
այնպիսին լսածէն կամ կարդացածէն պըղ-
տուղ մի չքաղէ. հետաքրքիր սրտին չես
խօսիր . . . : Դուն ինծի շնորհէ, Աստու-
ած իմ, այն միամիտ շիտակ սիրան որ
աղօթքիս առեն ինէ կը պահանջես . . . :
Սիրոյդ համար խօսէ հոգւոյս՝ որու փըր-
կութեանը համար չուզեցիր խօսիլ ու
մնհուրնէ աղաղիլ . . . : Ո՛հ հրաշալի սի-
րոյդ, Յիսուս: Ի՞նչպէս կարենամ պիտի
երբեք այնչափ բարութեան փոխարէն հա-
տուցանել. ինչպիսի՞ շնորհակալութեամբ
իմ անսահման պարտքս պիտի վճարեմ . . . :
Ագ լռութիւնդ՝ Հերովդեսի արդար դա-
տաստան մ՝ եղաւ, բայց ինծի ալ քաղցր
ողորմութիւն մը . . . : Աղէ, Տէր, հիմակ
ալ մի դադրիր ինծի ողորմելէ՝ չէ թէ
լռելով այլ խօսելովդ . . . : Իրաւ, արժանի
եմ որ ալ չխօսիս. որովհետեւ այնչափ
անգամ լոյսերդ անարդեցի հեղգութեամբս.
որովհետեւ ճշմարտութիւն սսորվելու
միջոցին, հետաքրքրութեամբ աւելի միտքս
ուզեցիր պարարել՝ քան լսել՝ քան հաս-
կընալ, քան թէ սիրտս . . . : Սակայն դու,
բարի Յիսուս, քու արժանեացդ նայէ եւ
մի իմ անարժանութեանցս . . . : Ի բաց
հանէ ինէ ամենայն ինչ որ կարենայ շնորհ-
քիդ արգելք ըլլալ, որպէսզի արժանա-

պէս ընդունիմ եւ ըստ արժանւոյն գործակից ու գործադիր ըլլամ իր ամէն դրդմանցն ու ազդեցութեանցը...։ Մայրիկ Աստուածածնին, որ այնչափ խորին խեղճութեամբ եւ այնպէս հլու հաւատարիմ եղար աստուածային հնորհաց ամէն ազդմանցը, ինծի համար ալ այդ հնորհքները խնդրէ բարեխօսութեամբդ, ով Մայր աստուածային հնորհաց. ամէն։

101

Յիսուս Հերովդէի ապերախտը կը ծաղրէ։

Ցեսան Հրեայք թէ ամբաստանութեանց միտ չի դրուիր, վախցան որ Հերովդէս զքեզ չարձակէ։ Ալ ինչը արդեօք չխօսեցան Թագաւորին՝ զինք զայրացնելու եւ գրգռելու, յիշեցնելով իրեն թէ հօրը դանմեղ մանկունքը սրէ անցնելուն՝ դուն եղար պատճառ, որ հազիւ ծնած՝ թագաւոր ճանչցուեցար. քու պատճառդ իր հայրը սիրաշարժ բերմանցը համար Յովհաննէսէ յանդիմանուեցաւ։ Ամէն հնարք բանեցուցին որ, Հերովդի նախանձախնդիր ամբարտաւան եւ անագորոյն սիրտը քեզի դէմ գրգեցնեն, բարեկամական նախանձու երեւութով ամէն չարութիւն ազդելով։ Բայց դուն, երկայնամիտ Յիսուս, բերնէդ խօսք չհանեցիր։ Ասոր մանաւանդ առնուեցաւ Հերովդէս. տեսաւ որ յոյսը պարապ ելաւ՝ զայրացաւ, բորբոքեցաւ. սկսաւ նախատանաց նշաններով ու խօսքերով զքեզ ծաղրել ու արհամարհել, խելագար ապուշ մկու մը տեղ դնելով, որ քաղաքավար երկու խօսք զրուցելու չափ ալ՝ ոչ լեզու ոչ յաջողութիւն ունեցար։ =

Գիտես, Փրկիչ իմ Յիսուս, թէ խօսելվդ խելացի մարդու համարում պիտի վաստկիս, իսկ լռելվդ տխմար խելաթափ համարուիս պիտի. եւ սակայն լաւ կը համրուիս առաջանն անխելք ապուշ կարծուիլ քան թէ անապարձ. խնամտութեան ցոյց տալ...։ Ո՛վ. որչափ հեռու է աշխարհք՝ ադ քու վարդապետութենէդ. որչափ անտեղեակ է թէ ուր է եւ ընդոր կը գըտնուի ճշմարիտ խելացութեան գանձը։ Որչափ շատ են անխելքներն որ շատ կը խօսին, որպէսզի խելացի համարուին...։ Դուն օրինակաւդ կը յայտնես թէ քանի պատուական ու փառաւոր է՝ համբերող լռութիւնը.... Ո՛վ հմուտ վարդապետ, ինչպես գեղեցիկ՝ մարդկային ազիտութիւնը կը հրահանգես։ Ո՛վ վարպետ բժիշկ, քանի սքանչելապես մարդուս հպարտութիւնը կը բուժես...։ Լռութեամբ անվնդութիւնդ ճանչցուիլը. լռութեամբ խմաստութեանդ գործն ի գլուխ հանելիը. լռութեամբ արժանացար գառն անուանելու՝ որ աշխարհքիս փրկութեան համար զնուար...։

Ո՜հ, բարի Յիսուս. գիտած նայուածքով մէյ մը խեղճութեանս նայէ։ Ո՛վ.

ուրչափ օրինակէդ հեռու եմ. քանի՛ համբակ՝ լռելու գիտութեան մէջ . . . : Երբեմն կը լռեմ: Եւ՛ երբ որ լռութիւնս կրնայ խեղացութիւն համարուիլ նէ: Իսկ ուր լռելս տկարութիւն կարծուի, չխօսիլ չեմ կրնար: Ահա ամէն դիտց հպարտութիւնս . . . : Ո՛վ կրնայ ինծի օգնել՝ ատոր յաղթելու, եթէ ոչ դուն, հաղորդելով ինծի քու գործնական խոնարհութիւնդ, Տէր, . . . : Խոնարհը՝ լռելու չի դժուարիր: Ապ խոնարհութիւնն է ինծի պակաս. ապ է որ եռանդեամբ քեզի կը հնդրեմ, եւ վըստահութեամբ կը յուսամ թէ հնդրածս կ'ընդունիս. . . : Գիտեմ որ դուն խոնարհներէ հաճութիւն կ'զգաս, եւ գոնէ ատոր համար կը յուսամ թէ հնդրած խոնարհութեան շնորհքս կուտաս, որպէսզի դուն ուրախանաս՝ գոհ ըլլաս . . . : Այո, կը յուսամ քու խոնարհութեանդ արդեանցը համար, որով այն ատիճան նուաստութեան խոնարհեցար իմնաստութիւնդ Աստուծոյ, որ արժանիդ եւս ամէնայն բանքանչանաց եւ ընդհանուր երկրպագութեան . . . : Ի՜նչ արհամարհութիւն, Տէր Յիսուս, Իարթրելոյ Որդիդ, յաւիտենական Հօր՝ անսկիզբն Բան. ի՜նչ արհամարհութիւն՝ թէ եկեղեցական թէ աշխարհական առեանններու առջեւ . . . : Ի՜նչ անթի ամէն տեղ, ինչ հպարտակութիւն՝ մինչեւ այն ատիճան որ, խեւի տեղ դրուիս, ամենուն խաղք խաղալիք ըլլաս . . . : Եւ դու, Աստուած իմ Յիսուս, այս ամէնայն յանձն կ'առնուս, եւ

ինչպիսի՛ համբերութեամբ եւ հեզ խոնարհութեամբ . . . : Ո՞վ ակնյայտնի չի տեսներ թէ Աննայի եւ Կայիափայի առջեւն ըլլայ, Պիղատոսի եւ Հերովդի դիմացն ըլլայ, լռեցիր նէ, խօսիլ ու ինքզինքդ պաշտպանել չկրնալէդ չէր. այլ միայն վանդի դուն այնպէս պատշաճ համարեցար՝ դուն չուզեցիր, որպէդ անդադար շատ մը բարբարական առաքինութեանց ամենակատար գործեր ընելով . . . : Ինչո՛ւ, Փրկիչ իմ Յիսուս, ճշմարիտ Աստուած, ինչո՛ւ ամենակալ Աստուածութեանդ բարձրութիւնն ու Մեծվայելչութիւնը՝ այդպիսի նուաստութեան ներքեւ ծածկել ուզեցիր: Ի՞նչ հարկ կար այսչափ անձնաւեր եւ տարօրինակ կերպով խոնարհելու . . . : Իրաւ, Տէր. հարկ մը չկար, շահ մը չկար այդչափ խոնարհելու քեզի՝ որ ծայրագոյն ու փառաւորեալ բարութիւն ես էութեամբդ: Սեզի համար այդպէս խոնարհեցար: Սեր անհնարին հպարտութեան դիմաց՝ յաւիտենական Հօրդ պարտուպատշաճ հատուցում ընելու համար՝ միայն այսպիսի խոնարհութիւն մը պէտք էր . . . : Ո՛ զարմանալիք. ո՛ երեւոյթ: Աստուած ինծի համար այնչափ խոնարհիլ ուզենայ՝ մինչեւ յիմար, մտամիտ մարդ մ' երեւայ, որ խելքը կառավարել չի գիտեր: Աստուած հաւանի այսչափ ինծի համար նուաստանալ իմ հպարտութեանս պատճառաւ . . . : Այո, այո. ես հպարտութեամբս զԱստուած անարգեցի, Արդարդ Աստուծոյ այսպիսի նուաստութեամբը

միայն՝ աստուածայինն պատիւը արժանապէս կրցաւ տեղը գալ . . . : Ո՛ հպարտութիւն, հպարտութիւն. մրչափ գարշելի ես եղեր . . . : Եւ սակայն, ո՛ Աստուած, ան է ամենէն աւելի սիրտս թափանցած, ամենէն աւելի ինծի սովրական մոլութիւնս, եւ ուղելու ալ ամենեւին հոգ ու փոյթ չունիմ. . . : Աղէ, խոնարհ Փըրկիչ. ընորհէ ինծի խոնարհութեանդ արդիւնքը. տուր ինծի եւանդ եւ ոյժ՝ այս իմ տիրող կիրքս նուաճելու . . . : Փրկութիւնս ասկէ կախուած է. կրնամ ընել՝ ինչ որ ուզենամ. բայց քանի որ հպարտ մնամ, անարգեալ պիտի ըլլամ. . . : Ո՛ պատկառութեանս. դու Աստուած ըլլալով, Տէր իմ Յիսուս, երկնքէ երկիր իջար՝ որպէսզի խոնարհութիւն ընես եւ սորվեցնես, եւ ես հոգս յերկրէ՝ խոնարհելու դժկամակիմ . . . : Եւ՞, որդ զաղիը՝ եւ հպարտ . . . : Մայր Աստուածոյ Մարիամ, քան զամէն մարդ խոնարհագոյն եւ քան զՀամօրէն հրեշտակս բարձրագոյն, մի դանիր մեզասոր հպարտս. օգնէ հոգւոյ բարեխաւսութեամբդ, խոնարհ ըրէ զիս՝ Աստուածորդւոյդ խոնարհութեանցը համար. ամէն:

102

Ի՞նչ պարտչելի են կարգերդ, Տէր Յիսուս: Լուեցիր, եւ Պիղատոս զարմացաւ. լուեցիր, եւ Հերովդէս զայրացաւ: Այդ անիրաւ դատաւորացդ եւ ոչ մէկն զքեզ դատապարտեց, բայց եւ ոչ մէկն ալ արձակեց. վասնզի անօրէն Հրէից կատաղութենէն սարսափեցան: Հերովդէս հեռու եղած առենդ զքեզ տեսնել կ՚ուզէր, հիմակ որ մօտ ես՝ զքեզ կ՚անարգէ: Ի՞նչ չարութիւն. աստուածայինն պարգեւիդ կը փափաքի, որպէսզի ծաղրէ եւ արհամարհէ: Իրեն հետ բոլոր պալատականք ալ կը մրցին կարծես՝ զքեզ նախատակոծ խայտառակ ընելու մէջ: Հրեաստան՝ ուր ծրնած էիր, Գալիլիա՝ ուր անած էիր, իրենց բնիկ զինուորականօքը զքեզ՝ իբրեւ խելագարմը, կը կատակեն կը թշնամանեն կը մրչտեն կը հրմշտկեն: Ձմնաց կոպտութիւն, չեղաւ խայտառակութիւն՝ որուն փորձը չառնուծայրագոյն խոնարհութիւնդ: Մէկը մէկալը զքեզ կը գրդռէ որ, կամ այլայլիս կամ գանգտիս. բայց դուն անխռով անվրդով՝ քաշածներդ վշտակից խոնարհութեամբ Հօր Աստուծոյ առջին կը գնես եւ ինք զինքդ իրեն կը յանձնես: =

Ո՛վ պարտչելի տեսչութեանդ, Տէր. ինչպէս մարդկային չարութիւնը քու բարձրական խորհրդոցդ կը ծառայացնես . . . : Հարկ էր որ սպանուիս. այնպէս

կը պահանջէր աստուածայինն անքնին վճիռը. միանգամայն այնպէս պիտի դատապարտուէիր որ, անմեղ ըլլալդ ամենուն յայտնի ըլլայ. եւ ահա Պիղատոս դժբեղ անմեղ ճանչնալէն եաքը, Հերովդէս ալ անմեղ կը գտնէ, պատժի արժանի չի դատեր: Խռովարար ըլլալուդ ամբաստանութիւնը իրաւ ըլլար նէ, Հերովդէս հետդ ծագրածութեամբ չէ՝ խստութեամբ կը վարուէր. եւ դքեզ դատապարտելով իր պղտիկ կշռալոյն վրէժն առնելու շատ յարմար առիթ եղած կ'ըլլար... Ո՜հ, կարեկցելի յանկարծ սիրտդ թափանցել՝ այնչափ արհամարհանաց ու խայտառակութեանց միջոցին: Ինչը՞ր արդեօք դադրիր: Ի՞նչ սիրոյ ներգործութիւնները ըրիր մէյմ՝ առ Աստուած իր կամայն յանձնուելով, մէյմ՝ առ մարդիկ դժբեղ կատակողներուն համար ազօթելով եւ ամէնմէկ թշնամանաց դիմաց՝ մէյմէկ երկնաւոր օրհնութիւն խնդրելով... Դու աշխարհք եկար որ, մեզի փրկուելու ճամբան սորվեցնես, եւ ինքզինքդ մեզի օրինակ տուիր: Քարոզութեամբդ սորվեցուցիր թէ փրկուիլ ուզողը՝ հեղ ըլլալու է, բարկութիւնը զսպելու, վրէժխնդրութիւնը խրզդելու, չարաչարաց բարիք ուզելու է. հիմակ աշաւասիկ՝ քառասդ օրինակուդ կը քարոզես... Գիտէիր թէ այդ հեզութիւնը ամանց դժար եւ գրեթէ անհնար պիտի գայ՝ ինքզինքդ օրինակ ընծայեցիր որ, հեզ ըլլալ չուզողը անպատասխանի մնայ... Ի՜նչչափ երկրպագելի են, Աստուած իմ, քու խորհուրդներդ: Կը ցընծամ որ, անմեղութիւնդ ամենուն ծանօթ եղաւ. շատ կայր եւ չարաբիրտ ըլլալու է մարդ՝ որ ատ չտեսնէ չխոստովանի... Կ'ուրախանամ, Աւրբդ սրբոց, ճշմարտապէս սուրբ՝ ամէն բանիդ մէջ. կ'ուրախանամ որ բովանդակ մարդկային ու դիւական նախանձու դէմ, անբիծ սրբութիւնդ բոլորովին անպատառ երեւան կ'ելլէ...

Լա՜ — վա՜յ ինձի — իմ ապիրատութիւնս լոմ որ ամբարշտաց չարութեանը կը նմանի... Աղօթքիս մէջ լոյսդ օգնութիւնդ կը փափաքիմ, Աստուած իմ, որպէսզի ամենայն ինչ որ քեզի հաճոյ է՝ ճանչնամ եւ ընեմ. սակայն անպատմապատիրութեամդդ դուն ինձի չնորհքներդ ընծայելէդ եաքը, ես ինչպէս գործակից կ'ըլլամ... Աւաղ. ապերախտութիւնս ու անհատանալիութիւնս քու Մեծվայելչութեանդ առջեւ ծածուկ չեն կրնար ըլլալ... Անչափ ազդեցութիւնը, որով ներքնատ գիս կը գրգռես երբեմն ղպայութիւններս՝ երբեմն կրքերս մահացնելու, բոլորն ալ քու շնորհդ են. բայց ես այս շնորհքներդը չարաչար կը բանեցնեմ. իմ օգտիս չեմ գործածեր ամենեւին, մանաւանդ թէ ապրեցութեանդդ բոլորովին հակառակ կ'ընեմ... Ի՞նչ բանի, Տէր. խոստովանիմ թէ ես ալ չնորհդ կ'ուզեմ՝ որպէսզի միօրինակ արհամարհեմ...: Վանէ, Տէր Յիսուս, ջնջէ չարութիւնս. զղջացու յողդողդութիւնս. տուր ինձի այն չնորհքն ալ որ ամէնմէկ չնորհքիդ

արդեամբք գործակից ըլլալու համար հարկաւոր է . . . : Ամենմէկ ընորհքիդ համար աստուածային առեներդ առջին համար պիտի տամ. օգնէ, Տէր, որ անպակաս աչալրջութեամբ հաւատարմութեամբ պզտուշութեամբ ապրիմ. աչքս անդադար օրինակիդ անկելով՝ նմանելու ջանամ, մանաւանդ հեզութեանդ . . . : Ո՛վ հեզոց առաջնորդ եւ վարդապետ Յիսուս. որչափ քեզի ընորհապարտ եմ . . . : Լա՛ւ, ես եմ ճիշդ անոնցմէ մէկն որ հեզ ըլլալը կը դժուարին : Ինչո՞ւ : Մի միայն հպարտութենէս . . . : Հեզ Յիսուս. ազէ, հաղորդէ ինծի քու հոգիդ, որպէսզի ամէն կատակուելու կամ նախատուելու առթին՝ առնուելու դրդուած քեզի նուիրեմ . . . : Հեզ ըլլալու համար, խոնարհ ըլլալու եմ. կրնա՞մ, Տէր, միտքս որ օգնութիւնդ զիս չզօրացնէ . . . : Կը հնդրեմ, Յիսուս, այն օգնութիւններէն մէկն որ քու հեզութեամբդ ու խոնարհութեամբդ ինծի շահեցար : Տուր, Տէր, այն խոնարհութեանդ արդեանցը համար, որով յանձն առիր արհամարհիլ իբրեւ տխմար խելագար . . . : Այո, արհամարհեցար իբրեւ տկար, որ հրաշք մը չկրցար ընել. իբրեւ ոգեհատ, որ պատասխան մը չտուիր. իբրեւ ապուշ, որ ինքզինքդ չպաշտպանեցիր . . . : Այս թշնամանքն էր քեզի պակաս, զօրութիւն ամենակալ, խմաստութիւն յաւիտենական, աստուածային Բան. ա՛ռ էր պակաս որ, խելառ մտածափ անճարակ համարուիս . . . : Ա՞ինչափ ուրեմն հոգդ

եղաւ մեր փրկութիւնն որ, ուզեցիր մեր սիրոյն համար չէ թէ միայն նախատուիլ, այլ եւ կշտանալ նախատանօք . . . : Բայց աղէ, Տէր. ի՞նչպէս կրցար այնչափ սէր ունենալ առ մարդիկ, որոնցմէ ուրիշ փոխարէն չընդունեցար՝ բայց եթէ ապերախտութիւն եւ արհամարհանք . . . : Ամէն տեղ, ամէն տեսակ անձինք զքեզ թշնամանելու միաբանեցան. մեծ ու պզտիկ, աղնուական ու ռամիկ, երիտասարդ ու ծեր. մէկը չգտնուեցաւ որ, քեզի օգնէ կամ գէթ կարեկցի կամ քեզի համար խօսք մը զրուցէ, իրբեւ թէ աշխարհքիս յետին ծառայէն ալ աւելի չարաչար զքեզ արհամարհեցի . . . : Դուռ իմ սիրոյս համար այնպիսի երկար ու սքանչելի համբերութիւն յանձն առիր, ու ես դեռ չսորվեցայ աշխարհք ու իր համարումն ոչինչ համարիլ . . . : Ո՜հ, Տէր. սորվելիք ալ չունիմ, մինչեւ որ քու հղօր ընորհքդ խեղճութեանս յօդնութիւն չհասնի : Ա՛դ է որ քենէ կը հնդրեմ, կը փափաքիմ, կը յուսամ, խմաստութիւն իմ, զօրութիւն իմ, սրբութիւն իմ եւ փրկութիւն իմ Յիսուս . . . :

103

ՅԻՍՈՒԻ ԽՆԴԻՐ ՈՒԶ ԴԻՒՐԱԼՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ։

Ա. Լայս եւ սէր հոգւոյս, Յիսուս, Տէր իմ եւ վարդապետ եւ ծայրագոյն բարութիւն. ով կրնայ ըսել թէ քաշածդ ինքնակամ չէ. ով կրնայ տարակուսիլ թէ կրած թշնամանքդ քու սիրեդ է մեղաւանդ քան թէ թշնամեացդ չարութենէն, թագաւորի մը առջին ես կայներ՝ որ կը փափաքի զքեզ ճանչնալ, վարդապետութեանդ ականջալուր, զօրութեանդ ականատես ըլլալ։ Ի՞նչ. թագո՞ւց զքեզ յանկարծ՝ խնամատարելդ. անագան կարողութիւնդ կորա՞ւ արդեօք։ Չխօսիս՝ չգործես պիտի. թագաւորը չահելու, թշնամիդ խայտառակելու այսպիսի քաջագէպ առիթը պիտի կորսնցնե՞ս։ Առով վրադ եղած ամբաստանութեանդ հատատութիւն մը պիտի տաս, իրօք յանցաւոր պիտի երեւաս. եւ ասկայն լռես, խնամատարելդ՝ Աստվածութիւնդ ծածկես պիտի, եւ յանձն առնուս որ, թագաւորը պալատականաբն հանդերձ՝ զքեզ արհամարհէ, խենդի տեղ դնէ, եւ իբրեւ մոլորեցուցիչ ժողովրդեան խայտառակ հագուստով մը Երուսաղէմի փողոցներն զքեզ պատցնել տայ։ =

Ճշմարտութիւն յաւ խաենական. որչափ քիչ կը ճանչնայ զքեզ աշխարհք... Քու ճամբայներդ աշխարհի գիտնոց եւ ամբարտաւանից որչափ թագուն է... Տուր, Տէր, որ ես զքեզ ճանչնամ, եւ մի թողլ տար որ, մարդկօրէն խոհեմութեան ճամբայները մոլորիմ... Կ'երկրպագեմ քեզի, ով վերին ճշմարտութիւն, ով իմաստութիւն Հօր. քեզի երկիր կը պագանեմ, ով լոյդ հոգւոց, որոնց շահուն համար քու անձինդ վրայ այնպէս պայծառ կը ցուցնես այն բարձր ուսուցմն որ անձամբ եւ առաքելոցդ ձեռօք աւանդեցիր. այսինքն թէ խնամատուն ըլլալ կ'ուզենք նէ, չիմար միամիտ տգէտ ըլլալու ենք... Անբաւ գոհութիւնք քեզի, մարդասէր Յիսուս, որ այս ճշմարտութիւնը ամբարտաւան խնամատոց ծածկեցիր, եւ խոնարհ ու պարզամիտ սրտից յայտնեցիր... Ո՜տայր թէ նուաստութեանդ նմանող ըլլալ ուզենար մարդ. ո՜տայր թէ այն ներքին հոգին ունենար, որ նախատուելով քեզի նման ըլլալու մէջ հատատուն պարծանք մը դանել կու տայր ո՜տայր թէ խոնարհ խորհուրդներ ունենար մարդ՝ իր վրայ, եւ մարդկան համբաւին առ ոչինչ դրեր. ով, որչափ երանելի կ'ըլլար...

Ե՛րբ, Տէր, երբ սիրտս պիտի քանդակեմ այս աստուածեղէն ճշմարտութիւնները։ Զանոնք ես կը ճանչնամ, կը յարգեմ. բայց որչափ — վա՛յ ինձ — առանցմէ հեռու եմ... Կ'ուզեմ որ աշխէն մարդ վրաս զարմանայ, ես մտիկ ընեմ,

զիս գովէ. նախատուելու սոսկ երեւակայութենէն կը սարսափիմ. . . : Ա՜ո ուստի յառաջ կու գայ, Տէր, Ո՞ւր կը պահտուըտի այս գաղտուկ ամբարտաւանութիւնն որ վրաս կը տիրէ. քու խոնարհութեանդ առջեւն ի՞նչպէս կրնայ կենալ. . . : Դուն գիտես, սէր իմ եւ փառք, գիտես թէ մինչեւ որ դուն ինծի ներքին ամիսփուսութիւն եւ քու ներկայութեանդ անպակաս յիշատակութիւն մը չշնորհես, ես այս ճշմարտութիւնը ճանչնալէք չունիմ երբեք, եւ ոչ աւոր Համն առնուլ պիտի կարենամ եւ ոչ սիրել այնպէս՝ ինչպէս դուն սիրեցիր. . . : Շնորհէ, Տէր, խոտորմունքս ու նանրութիւններս: Քեզի քալէ զիս լուսովդ, եւ մի թողուր որ, քու ինծի սորվեցուցածէդ դուրս՝ ճամբու հետեւիմ կամ ցանկամ. . . :

Բ. Ո՛վ անարգեալ թագաւոր իմ Յիսուս. դուն անարգանօքդ մեզի կու գաս, եւ հաւատարիմ հոգիները կը հրաւանգես ու քեզի կը յանկուցանես: Անանք կատարելապէս քեզի նմանելու համար իրենքզիրենք կը մոռնան՝ որպէսզի դքեզ միայն յիշեն, քու արհամարհանքդ իրենց պարծանք կը համարին, իրենքզիրենք քեզի միայն ամիսփսելով՝ ամէն մարդկային հոգ մէկդի կը ձգեն. եւ անպիտան անճարակ ապուշ մարդկան տեղ կը դրուին նէ, բնութիւննին փոխած չեն, Ո՛վ զիրենք այնպէս քաշուած, այնպէս անհոգ անտարբեր կ'ընէ, բայց եթէ դուն, Սէր աստուածային, որ հասու ես քան զսուր երկայրի, մահուան պէս բռնաւոր, դըժոխքի չափ զօրաւոր: Դուն ես, որ այդ հոգւոց վրայ ան փոփոխմունքը կը գործես, իրենց կը տիրես. եւ ի ծածուկ կը սորվեցնես իրենց այն իմաստութիւնը՝ որուն ամենեւին անգէտ է աշխարհք. կը յաւաւորես զիրենք լուսով մ'որ մարմինն ամենեւին չ'ղգար. կը պարգեւես իրենց բնատրողութիւն մ'որ ամէն արտաքին՝ իրենց այնպէս չնչին, այնպէս խեղճ, այնպէս անարդ կ'երեւցնէ որ, ներքնաւսա զիրենք յափշտակող լուսէն ալ բաժնուիլ չեն կրնար: =

Ցանկալի Փեսայդ հոգւոյս, երբ պիտի զիս ալ ի քեզ փոխարկես. երբ ես ալ, քու ծառայիդդ պէս, պիտի քու նուաստութիւնդդ յարգեմ ու սիրեմ. . . : Ո՛վ գեղեցկութիւն այնչափ հին եւ այնպէս նոր. ինչո՞ւ այսչափ ուշ ակայ զքեզ սիրել: Բայց եթէ ուշ ակայ, շնորհէ որ գէթ մնքուր ու անկեղծ սրտիս սիրեմ. . . : Եղի՛ւկ. ես քենէ կը փախչիմ, Աստուած իմ, եւ միօրինակ կը հետանամ: Դուն ներս ես, եւ ես դուրս կը թափիմ: Դուն զքեզ ամիսփ ներանձնացեալդ կը հաղորդես, իսկ ես անդադար ցրուման մէջ եմ. . . : Դարձու զիս, Տէր, ու դառնամ. փոխէ զիս, եւ փոխուիմ. հրահանգէ զիս ներքնաւսա ու՝ թողլ աշխարհի աչքին անխելք երեւամ. հերիք է որ քու առջիդ խելացի ըլլամ. . . :

104

Ո՛վ անակնկալն Բան, իմաստութիւն աստուածայնին, յոյս՝ ներքնատ խաւարելոց եւ մեռելակերպ աստուերանստաց. սա ինձի սորվեցնես, կ՚աղաչեմ. ինչպէս ըրածդ բանիդ կը վերաբերի։ Աղէկ համարուիմ՝ մեծամեծ դանձերէ լուսազգին է, բաւ ես. իսկ խելագար, ապուշ, խարեբայ համարուիլը աղէկ համարեա՛մ մըն է. սուբբ, արդար, բարեպաշտ, խոհեմ, լուսաւորեալ համարուիլը չէ՞։ Հապա դուն չարագործ, մոլորեցուցիչ, յիմար համարուեցար։ Ո՞ր է աղէկ համարուիմն որ ամէն հարատեւութենէ նախամեծար բռնելի կ՚ուզես։ Լուսաւորէ, Տէր. փարատէ հոգւոյս խաւարը։ =

Բաբէ. ինչ կուրութեան մէջ եմ, ինչ թանձր խաւար կը դանդաչեմ. որչափ հեռու եմ քու վարդապետութենդ անբծութենէն . . . ։ Ախնպէս եմ երեւակայեր թէ հոգւոյս միայն ալ ըլլայ՝ համեստ պարկեշտ մարդու համարում ստանալու պարապական եմ։ Ո՛վ ունայնութիւն, ո՛վ խաղութիւն, ո՛վ կուրութիւն . . . ։ Դու ինձի հակցուր, փառքդ արդարոց, թէ որչափ շահաւոր բան է՝ աչխարհի աչքին ագէտ ու տխմար երեւալ։ Դու ինձի սորվեցուր որ, նախատինք մը կրեմ նէ, քու սիրոյդ համար լրեմ. քեզի համար ամենայն ինչ մոռնամ, ամէն բան կորսնցնեմ,

մարդկան գատաստանները հոգ չընեմ. զքեզ միայն դիտամ իմ գատաւորս, իմաստութիւնս, գանձս, փառքս, երանութիւնս . . . ։ Ո՛վ. որչափ խելացի կ՚ըլլամ, Տէր Յիսուս. եթէ զքեզ սիրեմ. որչափ խենդ, եթէ զքեզ կորսնցնեմ։ Քանի՜ երանելի, եթէ քեզի համար ինքզինքս զոհեմ. քանի՜ խեղճ, եթէ առանց քեզի ամէն բան ալ շահիմ. . . ։ Ինչչափ բարի կ՚ըլլամ, եթէ գեղեցկութեանդ զարնուելով՝ աչխարհքս արհամարհեմ. ինչչափ կոյր, եթէ հետդ եւ ոչ քեզի համար բան մը սիրեմ նէ . . . ։ Երբ պիտի չանկարծ ես զիս աչխարհքի աչքին անպիտան եւ անարդ տեսնեմ, բայց միանգամայն եւ քու սիրովդ բռնուած, փրկիչ իմ Յիսուս. եւ բոլորովին ի քեզ թաղուած, ընկղմած, կորած, փոխարկած . . . ։ Ինչո՛ւ կը ծաղայէ խելացութիւնն ու իմաստութիւնը, առանց քեզի, յոյս աստուածեղէն . . . ։ Փարատի մէյ մը խաւարս, Տէր. ալ սկսիմ աչխարհքիս սուտ փառքին խարէութիւնը ճանչնալ։ Ընդունէ, խոնարհ Յիսուս, առ զիս ընկերդ քու խոնարհութեանդդ . . . ։ Այս վայրկենէս մարդկան ամէն համարմանէն, բոլոր փառքէն, բովանդակ պատուէն կը հրաժարիմ։ Թող ուրիշները յարգուին, եւ ես անարգուիմ. իրենք թող պատուի հանին, եւ ես մոռցուիմ. թող մէկը զիս միայը չբերէ, բայց եթէ դուն, Աստուած իմ, որ իս մնիկ ընես, զիս սիրես, զիս պահպանես . . . ։ Երկիր նեռած կրակդ, Տէր Յիսուս,

ինչերը կը գանէ վրաս՝ այրելու եւ մաշելու։ Սէրդ՝ փոխարկելու սիրտս մը կը գտնէ, լոյսդ՝ փարատելու խաւար կը գտնէ, իմաստութիւնդ՝ կրթելու տխմարութիւն կը գտնէ։ Աղէ, Տէր. վառէ զիս, մաշէ զիս, կրթէ զիս, խոնարհեցու զիս աշխարհքի աչքին, եւ քու առջիդ բարձրացու։ Եւ որ պիտի տեսնեմ ադ երջանիկ փոփոխութիւնը . . . ։ Երանի՛ ինծի, եթէ երբեք ներկայութենէդ չհեռանամ. . . ։ Երանի՛ թէ քենէ դուրս ամենայն ինչ ինծի դառնութիւն ու սոսկում՝ գար։ Երանի՛ թէ ամէն արարած զիս լքանէր, մոռնար, անարգէր ու դու միայն Աստուած իմ Յիսուս, շահէիր սիրտս որ միայն քեզի համար է ստեղծուեր . . . ։ Ո՛վ աշխարհիս ողորմելի կեանքը, որչափ ալ երկար, որչափ ալ վատնգաւոր ես։ Տէր. այս վայրկենէս հաստու կընցու, եթէ նուաստութիւնդդ պիտի մոռնամ նէ. կամ գանէ ընչին ունայնութեանդ յարուցմը փրցու սրտէս, որպէսզի քեզի միայն զբաղիմ. զքեզ յիշեմ ամէն ի ժիր, ամէն տեղ, գործքի ու հանգստեան պահուն, առողջութեան ու հիւանդութեան ժամնակ, կենդանութեանս ու մահուանս առեն . . . ։ Գիտես, Տէր, որ առանց քու լուսաւորութեանդդ ես այս բարձր ճշմարտութիւնները չեմ կրնար ըմբռնել, առանց քու սիրոյդ ի գործ չեմ կրնար դնել։ Տուր ուրեմն հրամայածդ, ու հրամայէ ուզածդդ. վասնզի առանց քեզի՝ ես զիս կորնցնել միայն կրնամ. բայց քեզմով ամենայնի կարող եմ. Աստուած իմ, զօրութիւն

իմ, ապաւէն իմ եւ Փրկիչ իմ. . . ։ Ամենասուրբ Կոյս, գուն այնպիսի հաւատարմութեամբ այս ճշմարտութիւններն ի գործ դրիր, եւ խոնարհութեամբդ յաւիտենական Հօր միածին Որդին քեզի իջուցիր։ Ինձ զքեզ կը յարգէր, եւ դու ինքզինքդ կ՚անարգեիր. հրեշտակն զքեզ լի շնորհօք եւ Աստուծոյ մայր կ՚անուանէր, եւ գուն զքեզ աղախին կը խոստովանիիր. որ մարդկային ազգին ակնկալութիւնը ծոցդ կը տանէիր, բայց գանձդ կը ծածկէիր. աշխարհք վրադ համարում չունէր, թէպետեւ դու լի էիր շնորհօք։ Որչափ ես քու ճամբէդ հեռու եմ, Կոյս սուրբ։ Աստուածորդիդ խեղդի տեղ կը դրուի. Աստուածամայրդ ու հրեշտակաց թագուհիդ անծանօթ կը մնաս աշխարհի. իսկ ես ծառայս անհաւատարիմ ինչպէս իմ հպարտութիւնս արդարացնեմ։ Գէթ վրաս, Մայրդ ողորմութեան. հաղորդէ ինծի բաժին մը քու սրտէդ, եւ խնդրէ ինծի համար սէր աւ խոնարհութիւն՝ որ փորձովդ գիտես թէ ճշմարիտ իմաստութիւն է. ամէն։

105

ՅԻՍՈՒՍ ՆՈՐԷՆ ՊԻԼԱՏՈՍԻ ԿԸ ՂՐԿՈՒԻ

Անդաստապարտ անմեղութիւն Յիսուս. ահա գատաւորդ Հերովդէս ինչ ընելիքը չի գիտեր։ Գատապարտել զքեզ չուզեց, վասնզի անմեղ գտաւ. արձակելուալ չհամարձակեցաւ որ, Հրեայներն իրեն հետ չթշնամացնէ, մնաձեց որ զքեզ նորէն Պիղատոսի ղրկէ եւ կենաձեալ գատին մէջէն ելլէ։ Մխայն ճերմակ հագուստ մը կռնակդ նետել տուաւ, որպէսզի ամէն տեսնող զքեզ իբրեւ խելագար ծաղրէ ու վրադ խնդայ։ Թարսոր լեռը պլակերպութեանդ առեն ճերմակներ հագուեցար, որ փառաց հանդերձ էր. հիմայ չարչարանացդ ժամանակ ալ ճերմակներ հագար, որ քեզի խայտառակութեան հագուստ եղաւ։ Առավ Հերովդէ անէն ելար, բազմամարդ փողոցներու մէջէն Պիղատոսի տարուեցար։ Ճամբան որը խենդ կը կանչէր քեզի, որը՝ չարագործ. առհասարակ ամէն տեսնողին աչքին քենէ անարդ բան չկար։ Ամէնքը կը խնդային խաղքութեանդ վրայ. միայն թշնամիքդ խոր խոց ու արտում տխուր էին. վասնզի անմեղութիւնդ որ այն ճերմակ հագուստդ պայծառ կը ցոլանար, խղճերնին անողոք կը կշտամբէր թէ սուտ են վրադ նետուած ամբաստանութիւնները։ =

Ո՛վ բարձր իմաստութեանդ սքանչելի խորհրդոցը, Յիսուս։ Նոյն պատաստաուն ճերմակ զգեստն որ խենդութեան նշանակ մը պիտի ըլլար, անմեղութեանդ նշանն եղաւ.... Դուռ, Փրկիչ իմ, որ գաշխարհք մեղքէ ազատելու էիր ղրկուեր, հարկ էր որ սուրբ անմեղ՝ ամէն մեղքէ անարատ ըլլայիր. եւ ահա ճերմակ հագուստդ աքանչելապէս կը վկայէ թէ դուն Գառն Աստուծոյ, որ պատարագ պիտի գնուիս՝ չէ թէ քու, այլ ուրիշներուն մեղքերը քաւելու...։ Թող ծաղրէ զքեզ Հերովդէս, ծիչափ եւ ինչպէս կ'ուզէ։ Պատժի արժանի բիծ մը վրադ գտած ըլլար նէ, անկասկած անարատկոյս խրատիս զքեզ կը պատժէր. խաղով կատակով բանը չէր լմնցներ...։

Խարէ, սիրելի Փրկիչ. ծիչափ կը ցնծամ կ'ուրախանամ որ, անմեղութիւնդ յայտնուեցաւ. ծիչափ կը վշտանամ միանգամայն որ, այնպիսի անմեղութիւնդ՝ այնչափ լկտեցաւ թշնամանեցաւ.... Կը զարմանամ կ'ապշիմ անյագթ համբերութեանդ, բայց եւս աւելի՝ անհաս անգամուտ սիրոյդ ու գթութեանդ...։ Ինչո՞ւ էր որ, քու մեծարոյ սրբութիւնդ այնպիսի խայտառակ եւ անարգ հագուստով ծածկել ուզեցիր, բայց եթէ՝ որպէսզի միանգամայն իմ զգեղը ոգեղութիւնքս ալ ծածկես...։ Ո՛վ զըրութիւն աստուածային սիրոյ. ինչպէս կրցար ինծի պէս չար եւ գարշելի արարած մը սիրել. եւ չէ թէ սիրել միայն, այլ եւ զե-

դեղկացնել զարդարել. շնորհաց՝ առաքինութեանց ու փրկութեան անգին ապնիւ հագուստներով պճնել պաճուճել. . . : Ի՞նչ կերպով կրնամ, ցանկալիդ Յիսուս, երախագէտ ըլլալ շնորհացդ: Սէրը՝ սիրով միայն կը փոխարինի. աղէ, սորվեցուր ինծի, Տէր, ինչպէս կարենամ արժանապէս դքեզ սիրել. . . : Օգնէ ողորմելի սրտիս, որպէսզի հետդ սիրով այնպէս միանայ որ, ալ այսուհետեւ ոչ աշխարհք՝ ոչ մարմին կարենայ զիս քենէ զատել. . . : Քանի որ աստնկ մեզաւոր կենամ, հետդ միանալ անհնար է. հագուեցուր զիս այն սիրով՝ որ յանցանաց բազմութիւնը կը ծածկէ, որպէսզի վրաս բան մ՝ արգելք չըլլայ քու սէրտ միութեանդ, որ աս աշխարհքս՝ շնորհօքդ կ'ըլլայ, իսկ աւելին երկինքը՝ փառօք. . . : Առատացուր, Տէր, շնորհքդ. կ'աղաչեմ կը պաղատիմ այդ աբանելի հեզութեանդ անհուն արդեանցը համար. . . : Ո՞ւր ես, Հերովդէս՝ որ հրաշք կը փափաքէիր, ո՞ւր ես. եկ ու տես: Ահա հրաշք, ահա զարմանալիք: Աստուած — իր անարգ արարածներէն — չարաչար կ'անարգուի — եւ սակայն կը լռէ, չանուիր, կը համբերէ. . . : Կրնա՞յ ասկէ մեծ հրաշք ըլլալ, որ իսկապէս Աստուծոյ միայնոյ արժանի հրաշք է. . . : Բայց դուն, Տէր Աստուած, որչափ սքանչելական հրաշքներ կ'ընես ամէն տեղ ու ամէն ատեն: Մենք այնչափ մեղաւոր անդադար դքեզ կը վշտացնենք ու դուն, ամենակալ Տէր, զմեզ պատժելու տեղ՝ կը համբերես. ա-

մէն վայրկեան մեր կեանքը կը պահպանես, որ ամէն վայրկեան մեռնելու արժանի ենք. . . : Ո՛վ հրաշալիք ողորմութեան, որ ասոր համար միայն՝ հարկաւ անսահման պէտք է ըլլալ. . . : Զէն զարմացուիր այս հրաշքներդ, Տէր, վասնզի միօրինակ կ'ըլլան. բայց ես մինչեւ ցե՞րբ, Աստուած իմ, կուրութեամբս՝ չեմեմեմ, ու ապերախտութեամբս՝ երախտագէտ չըլլամ պիտի. . . : Կ'երկրպագեմ ողորմութեանդ՝ որ մեծ եղաւ իմ վրաս յատկապէս. անթիւ անհամար եղան, կը խոստովանիմ, մինչեւ հիմակ ինծի համար բրած հրաշքներդ՝ մարմնոյս ու հոգւոյս կեանքը միօրինակ պահպանելովդ. . . : Խօրին խոնարհութեամբ եւ նեղբին պատկառանօք սրտագին շնորհակալութիւններ կը մատուցանեմ այնչափ գթութեանդ. . . : Ո՛վ Տէր, դուն անոր համար միայն այդչափ ինծի կը համբերես որ, միշտ եւ աւելի եւս ողորմութիւնդ ինծի հաղորդես. արդ ասղ, Փրկիչ իմ Յիսուս, սուրբ չարչարանացդ արդեանցը համար, այս շնորհքն ինծի բրէ որ, ողորմութեամբդ չեզծանիմ՝ համբերութիւնդ չարաչար չբանեցընեմ. . . : Ըրած այնչափ հրաշքներուդ վրայ՝ սա ալ աւելցուր. փոխանակ սիրոս բոլորովին այնպէս որ, խիստ՝ ցամաք ու ցուրտ սիրտս, կակուղ փութաչան եռանդնոտ ըլլայ. . . : Շնորհէ, Տէր. սկսիմ մկրմէ ճշմարտապէս դքեզ սիրել: Զքեզ վշտացնելով ժամանակս բաւական չարաչար անցուցի. իմ կարծածէս շատ

աւելի քիչ է մնացած ժամանակս. Հնօրհն, Տէր, Հնօրհն որ գոնէ այսու հետեւ կատարելապէս զքեզ սիրեմ, ողորմութիւն իմ, աչք իմ, կեանք իմ Յիսուս . . . :

106

Առաջնորդ խնամատուիթեան եւ ուղղիչ գիտնոց Յիսուս, որ տխմարներն հանճարով կը ընես, որ ի մանկութենէդ լի էիր գիտութեամբ, եւ ամենուն զարմանալի եղար խնամատուիթեամբդ. դուն այդպէս իրրեւ խելագար, խաղք խայտառակ, խուսն բազմութեան մէջէն պիտի անցնիս. խնամատուիթիւնդ երեսէդ կը ցոլանայ, եւ սակայն խնդով կ'ուզես երեւալ: Ա,յո. Տէր. այնպէս ուզեցիր: Զարմանքեամբ յիմանալ, աւելիք եւ մկկմէկ աւելցող մարդիկը, քու ամենխնամատ յիմարութեամբդ ուզեցիր Աստուածդ եւ իրարու հետ հաշտեցնել: Ամպարիշտ գաւառներդ որ յաւաջ մէջերնին աւերութեամբ էին, ատ աւերով իրարու հետ հաշտ ու բարեկամ ըրիր. որպէսզի նշան ըլլայ թէ ամէն ազգերն ի միութիւն եկեղեցւոյ պիտի բերես՝ չարչարանացդ արգեամբը, եւ հասկցնես թէ փրկելոցդ մէջ հաշտութիւնն ու միաբանութիւն կ'ուզես: =

Ամենխնամատ Փրկիչ. քեզի հրեշտակք երկիր կը պագանեն, ու կը փառաւորեն

զքեզ իրրեւ Հօր Աստուծոյ յաւիտենական Բան, խնամատուիթիւն անարար, իրրեւ ճաճանչ մշտնջենաւոր լուսոյ եւ հայելի անարատ, իրրեւ Միածին՝ բարձրելոյն, ճառագայթ՝ փառացը, կերպարան էութեանը. որ խօսքովդ ամէն բան ստեղծեցիր, եւ ամենազօր ձեռքով ու անճառ տեսչութեամբդ կը պահպանես ամենայն ինչ. դուն, սիրելի Յիսուս, յորում լրումն Աստուածութեանն կը բնակի մարմնապէս, եւ ամենայն գանձք խնամատութեան եւ գիտութեան Հօր ծածկեալ են, կը հաւանիս որ խելագար որդիք մարդկան՝ խեղճ ողորմելի արարածք զքեզ խենդ համարին, ծաղրեն ու լկտեն . . . :

Տէր, հիմակ աղէկ կը ճանչնամ թէ աշխարհքիս խնամատուիթիւնն ու փառքը՝ խենդութիւն ու խաղքութիւն է եղեր քու առջիդ . . . : Օրինակաւդ ինծի կը սորվեցնես թէ ճշմարտապէս խոնարհները միայն ատոդ խնամատուն են . . . : Աղէ, Տէր. տուր որ սորվիմ քենէ՝ խոնարհ ըլլալ, որպէսզի խնամատուն ըլլամ: Դուն ես վարպետս, ամենխնամատ Յիսուս. դուն որ Աստուած ըլլալովդ՝ իմ փրկութեանս համար խոնարհեցար եւ ծառայի կերպարանք առնելու չափ ինքզինքդ ունայնացուցիր . . . : Ա՛ս կերպով՝ աշխարհքի խենդ համարուելով, դուն զիս փրկել ուզեցիր. աս կերպով ես ալ փրկութիւնս փնտռելու եմ. . . : Որովհետեւ աշխարհի խնամատուներն ամէնքն ալ անարգեալ են, ընտրեալ ըլլալու համար՝ հարկ է որ աշ-

խարհք զիս յիմար համարի . . . : Այո, Տէր. իմաստութիւն՝ խելացութիւն կը կարծէ աշխարհք՝ հպարտութիւնը, վրէժխնդրութիւնը, խաբէութիւնը, կեղծաւորութիւնը, խորամանկութիւնը, անիրաւութիւնը, անօրէնութիւնը, որ բովանդակ անարգելոց սեփական իմաստութիւն է. իսկ պարզմտութիւնը, խոնարհութիւնը, անկեղծութիւնը, սրտի աղքատութիւնը, համբերութիւնը՝ աշխարհք յիմարութիւն կը կարծէ, սակայն ընտրելոց նշաններն են . . . : Ես որոնցմէ՛ եմ, Տէր. աշխարհքիս աչքին խելացիներէն թէ անխելքներէն: Շատ կը վախնամ որ մինչեւ հիմայ չարաչար խաբուած չըլլամ . . . : Օրինակիդ նայելով, Տէր, կը հասկնամ թէ իմաստուն խելացի՝ միայն քու սուրբ առաքինութեանցդ նմանողն է . . . : Ո՛վ իմաստութիւն անստեղծական, հեզ սիրտս՝ քու հոգիդ որ, ես սրտի մտոք բարեգործութեանց միտ դնեմ ու՝ աշխարհ ամենայն թոզ վրաս խնտայ . . . : Հոգիս փրկեմ, աշխարհք զիս անմիտ է համարեր, հոգս չէ . . . : Հիմակ արդարներու պարզմտութիւնը կը ծաղրի, առաքինութիւնը՝ աշխարհքիս հպարտներուն առջին յարգ չունի. բայց պիտի գայ առն մ՛որ, առոնց պայծառութիւնը փառօք փայլի, եւ առոնց հետեւողը յաւիտեանս յաւիտենից երանելի պիտի ըլլայ . . . : Աղէ, հանէ սրտէս, սիրելի Փրկիչ, բոլոր աշխարհօրէն սկզբունքն ու նկատմունքը, որպէսզի քու սրտիդ փոխուի, քեզի պէս մտածէ, քեզի նման ապրի . . . : Շնորհէ, Տէր Յիսուս, շնորհէ ինձի ալ պարգեւը՝ քու սրբարար ներկայութեամբդ, որով անօրէն դատաւորացդ սրտերը փոխեցիր . . . : Ո՛վ յորդորեցիր զիրենք, ոչ միութեան համոզելու աշխատեցար. քու կապած կաշկանդած ներկայութիւնդ միայն առանց բերանդ բանալու, բաւական եղաւ՝ ամպարիշտ հրեայն եւ անապաշտ հեթանոսն հաւանեցնելու որ, առելութիւնն թողուն եւ իրարու հետ բարեկամանան . . . : Հապա ինծի բաւական չըլլա՞յ, Աստուած իմ Յիսուս, ամենասուրբ հաղորդութեամբ սրտիս մէջ քու ճշմարիտ եւ իրական ներկայութիւնդ՝ ամէն դառնութիւն, դրդռութիւն եւ հակառակութիւն սրտէս թափելու, ամէն անցած գացած անմտութեան վրէժխնդիր յիշատակութիւն մոռչս հանելու . . . : Ո՛հ, Տէր. իմ է յանցանքը, քու սուրբ խորհրդոյդ ամենազօր ազդեցութեանցը չէ, եթէ ես անպտուղ ելլեմ . . . : Քու մի միայն ներկայութիւնդ երկու անհաւատ թշնամի սրտեր իրարու հետ հաշտեցուց. ինծի այնչափ առկախ կու գաս՝ բոլորտիքդ անգութ պաշտօնեայներով պաշարած չէ, այլ հաշտութեան հրեշտակներով ընկերացած, եւ աս բաւական պէտք չէր ըլլալ՝ սիրտս սիրոյդ կապերով ընկերիս հետ միացած բռնելու . . . : Ո՛վ ամօթ. ո՛վ խայտառակութիւն. ես վրաս աւելի գէշը կը գտնեմ: Զարչարանքդ թշնամիները բարեկամացուց. իսկ ես այսչափ հաղորդութեամբ՝ որ նոյն չարչարա-

նաց յիշատակութիւնն են, ուսանողութեան թեթեւ պատճառաւ մը, չնչին բաներու համար առնուելով, բարեկամաց հետ կը թշնամանամ. . . : Աստուած իմ. ասիւ ինչ խեաստ՝ ծուռ չար սիրտ է իմ սիրտս . . . : Վա՜յ ինծի. ես հաղորդուելէս ետեւ, ալ բնկերացս հետ դժկամակութեամբ տարաձայնութեամբ ապրելովս, քու հրեշտակական ընթրիքդ՝ ես ինծի դիւական սեղանի կը փոխեմ. . . : Ո՜հ անհնարին չարութեան : Կը խոստովանիմ, Տէր. կը ցաւիմ յամենայն սրտէ . . . : Օգնութիւնդ կը մաղթեմ, եւ կ'առաջադրեմ հաստատ որ, ինքզինքս ուղղեմ. . . : Մարդասէր Փըրկիչ, հաշտարար երկնի եւ երկրի. մի գլսնար ինծի ասիւ ընորհքն որ խոնարհութեամբ քենէ կը խնդրեմ. ընորհէ որ իմ կողմանէս կարելի եղածին չափ՝ ամենուն հետ եղբայրական սէրը անբակ պահեմ. . . : Ասիւ է ամենէն աւելի քեզի հաճոյական եւ ինէ ուզած առաքինութիւնդ. ես ալ ատոր աւելի կը փափաքիմ. . . : Աղէ, Տէր Յիսուս, տհաճութեան առիթի մ'որ դիմացս ելլէ, օգնէ ինծի որ իսկոյն ինքիրենս ժողվեմ. գրգռութեան աղմկալից խռովարար աղաղակներուն ականջ չդնեմ, այլ քու ձայներուդ որ հաշտութեան ու սիրոյ ձայներ են . . . : Մայր գեղեցիկ սիրոյ սուրբ Աստուածածին. նուիրէ Աստուածորդւոյդ խնդրուածս, եւ առ ինծի խընբածս, քու հզօր միջնորդութեամբդ. ամէն :

107

ԻՆՉ ԿԸ ՍՐՎԵՑՆԷՆ ՅԻՍՈՒՍԻ ՃԱՄԲՈՐՆԵՐԸ :

Աբթնցիր, անձն իմ. ել թանձրաքուն թմրութենէդ. նայէ փրկիչդ, տես քեզի համար բրած ճամբայներդ : Դիտէ արնութենէն մարած գոգած աչուըներդ, ապտակուած աղտոտած այլակերպ երեսը, փետած մաղերը, կաշկանդած շղթայակապ ձեռուըներդ : Գնա ետեւէն հոգուդի, միացիր հետը. հանգիստ՝ որչափ իրեն ծանրագին եղար : Կայիափայէ Պիղատոսի տարուեցար՝ իրրեւ խռովարար հասարակաց հանդարտութեան, Պիղատոսէ Հերովդի՝ իրրեւ ապստամբ որ թագաւոր կ'ուզէր ըլլալ, Հերովդեսէ Պիղատոսի՝ իրրեւ խեղդար, եւ ի վախճանի Պիղատոսէ խաչի՝ իրրեւ աւազակ : Հանգիր, անձն իմ մեղաւոր, ճանչցիր ազ Գառնուկը՝ գայլերուն մէջ. տես կրած ըլկանքն ու թշնամանքը : Մոխիկ ըլլ ղինուորներուն հայհոյանքը, քահանայից խօսակցութիւնները, փարիսեցւոց կառականքը, խառնաղանձին աղաղակը՝ անէծքն ու արհամարհանքը : Աչքիդ առջին բեր այս ճամբայներն որ իր հրաշքներովն ու բարերարութեամբը պայծառացան : Դեռ քանի մ'օր յառաջ իր յաղթանակի ճամբայներն էին, այսօր իր խայ-

տառակութեանցը տեսարան են Զարմացիը լուսնեանը աղմկի մէջ, հեզութեանը՝ անարգանաց մէջ, հանդարտութեանը՝ չխոհուեմեանց մէջ։ Բանի մը չի տրտնջիր, մեկ մը չի գանգատիր. աւելի է չարչարուելու մէջ իր համբերութիւնը, քան թէ գինք չարչարելու մէջ թշնամեացը չարութիւնը։ =

Ի՞նչ կ՚ըսես այս տեսարանին, անձն իմ ամբարտաւան. ինչ կ՚ըսես, Հոդի եւ կաւ, եւ միանգամայն Հպարտ...։ Կշռէ, ինչ ճամբայներ է՝ Որդւոյն Աստուծոյ ըրածը, ինչ նախատինք է՝ կրածը, ինչ նպատակ է՝ դիտածը...։ Ո՛վ Գառն Աստուծոյ, որ աշխարհքիս մեղքերը կը բառնաս, Աստուած իմ, գտաւոր իմ եւ վերին երանութիւն. բաց աչքերս, լուսաւորէ միտքս, որպէսզի ճամբայներդ ճանչնամ, եւ հաւնիմ թէ ուրիշ ճամբայներ բռնողները որչափ թշուառ են...։ Աստուած իմ Յիսուս. քու անսահման իմաստութիւնդ ինծի համար չարչարուելու՝ բան մը պակաս չի ողուզ. եւ չէ թէ միայն իմ խոտորնակ ճամբայներս քաւելիը, այլ եւ փրկութեան շիտակ ճամբայներն ինծի սորվեցուցիը...։ Այս աստուածեղէն, ճշմարտութիւն յաւիտենական, խղճա կուրութեանս։ Ես այնչափ շնորհքներդ եարը՝ ոչ գքեզ կը ճանչնամ տակաւին, եւ ոչ ինձ...։ Ցոյց ինծի ճամբայներդ, Տէր. առաջնորդէ ինծի դէպ ի ճշմարտութիւնդ։ Կը փափաքիմ աչքս միշտ վրադ անկել, Աստուած իմ,

Փրկիչ իմ, առաջնորդ իմ, ճանապարհ իմ, ճշմարտութիւն իմ եւ կեանք...։

Յիշէ, բարի Յիսուս, զթութիւնդ՝ որով ինծի հանդուրժեցիր, համբերութիւնդ՝ որով սպասեցիր որ խոտորմունքս ինծի յայտնես, վրանին լալ տաս եւ զիս առնուս քեզի տանիս...։ Թոյլ տուր, Տէր, իմ խեղճութիւնքս խոստովանիմ, ու քու ողորմութիւնքդ փառաւորեմ։ Աւաղ. ես պատուիրանքդ յիշողցի, ազդեցութեանդդ խուլ եղայ, գթութիւնդդ մերժեցի, քենէ հեռացայ, ծուռ դժուարին վտանգաւոր ճամբայներ մտայ՝ որ զիս դէպ ի յաւիտենական մահ կը տանէին, եթէ քու ձեռքդ անդունդին բերանը՝ զիս չբռնէր...։ Դու զիս, Աստուած իմ, քու պատկերիդ նման ստեղծեցիր, արեամբդ լուացիր, կենաց ճամբայներն ինծի սորվեցուցիր, հաւատք՝ յոյս ու սէր՝ հոգիս հեղուլ հաճեցար, ես դեռ չծնած՝ զիս կամողիկէ եկեղեցին մուծիր՝ որուն քու վարդապետութիւնդ, երկնից արքայութեան բանալիներն ու յաւիտենական բարեաց ապահովութիւնը աւանդած էիր...։ Երբ որ գքեզ ճանչնալու տարիքս հասայ, անբաւ նպաստներ պատրաստ ու քեզի գալու ամէն ճամբայներն առչիս բաց գտայ։ Ա՛ն առնելուդ հաւատարմութեամբ նոյն շաւիղներէն քալած չըլլայի, ինչպէս որ միրտութեանս ժամանակ խոստացայ, որչափ հիմայ քեզի մնաեցած կ՚ըլլայի, Աստուած իմ, որչափ միտքս լուսաւոր՝ որչափ սիրտս մաքուր կ՚ըլլար...։

Վա՛յ ինձ, եղո՛ւկ եմ ես. այս ամենայն շահերն ես անարգեցի. . . . քու կամացդ հետեւելու տեղ իմինիս հետեւեցայ. . . . Հաւատացի, ու վարքս հաւատքիս հակառակ ելաւ. քեզի ուշենալու չոյսս՝ արաբածոց վրայ դրի. քու ատած բաներուդ կապեցի սէրս՝ զոր քեզի միայն պարտական էի. . . . Լուսոյդ շնորհիւ, Տէր, ես իմ կենացս մէջ՝ մեղաց երկար շար մը կը տեսնեմ, որ ամէթով երեսս կը ծածկեն, ու սիրտս ցաւէ կը փշրեն. . . . Ա՛իմանամ՝ ուստի եղան իմ դլխաւոր խոտորմունքս որ տակաւին քու ողորմութեանցդ ապաւեցութեանցը արգելք կ՚ըլլան. . . . Մ՛ամբչցներ զիս, Տէր, բարկութեանդ օրը. այլ կրած խայտառակութեանցդ արդեանցը համար՝ ազատէ զիս յաւիտենական ամօթէ, որուն արժանի եղայ. . . . Տէր. ես ի՞նչ կենամ խեղճութիւնքս քեզի պատմեմ: Եթէ ակամայ յանցանքներս ճշդիւ նշանակած ես, հապա կամաւոր անօրէնութիւնքս որ քսակիդ մէջ կնքեր պահեր ես, չջնջես չվերցնես նէ, ի՞նչ կ՚ըլլայ իմ վիճակս. . . . Եթէ անօրէնութիւնք քընելու ելլես, քու առջիդ կենդանի արդարն ալ՝ չի կրնար դիմանալ նէ, ի՞նչ կ՚ըլլամ ես՝ շունս սատկած. . . . Աստուած իմ. ես այսպիսի մեղաւոր մըն եմ. եւ դուն սանկ ողորմելոյ մը համար այնչափ բաներ քաշեցիր. . . . Ի՞նչ ճամբայներու շեղեցայ ես, քու ճամբայներդ ճանչնալէս ետքը. . . . Որչափ ունայն եղան մտածմունքս. ի՞նչչափ ատորին՝ բերմունքս. քանի՛ ցած՝ վարմունքս . . . . Ինչերո՜ւ մտչեցի ինծի շնորհած ոյժդ. ինչերո՜ւ բանեցուցի՝ քու պատկերիդ նման ստեղծած հոգւոյս կարողութիւնները. ինչերո՜վ զքաղեցայ. ինչերո՜վ զուարճացայ. . . . Ո՜հ, որչափ իմ ընթացքս քու ճամբայներէդ տարբեր են. . . . Քանի՛ քանի անգամներ զքեզ անգոնեցի ու անարգեցի. . . . Որչափ շնորհքներ բրիր ինծի, եւ որչափներ ալ խոստացար. իսկ ես ասոնց տեղ՝ անոտի պատիւ հաստատում կը փնտռեմ, ուր դու անարգանք ու խայտառակութիւնք սիրեցիր. . . . Ես հազարաւոր անգամներ քեզի անհաւատարիմ եղայ՝ ու դուն անհաւատարիմ համարուեցար. . . . Ես յիմարաբար ընդունայնութեանց ետեւն ի վեր վազեցի, եւ դուն՝ իմաստութիւն յաւիտենական, յիմար դատուեցար. . . . Ես քու փառքդ ու քեզի պարտական եղած սէրս յափշտակեցի, եւ դուն երկու աւազակաց մէջ խաչեցար. . . . Ես եմ յանցաւոր, եւ դու կը պատուհասիս. . . . Ես, Տէր, ես եմ արժանի՝ քու քաշածներուդ. . . . Ինծի դէմ ելլելու էին արարածք ամենայն, եւ զիս ընդ բոլոր տիեզերք քաշկռտէին խայտառակութեամբ՝ իրենց ապերախտ, մատնիչ ու ապստամբ. . . . Ի վերայ այսր ամենայնի, դուն՝ ով կեանք հոգւոյս, չէ թէ թողութիւն միայն կու տաս ինծի, այլ եւ յանցանքս վրադ կ՚առնուս, պատիժն ալ կ՚ուզես կրել. . . . Օրհնութիւն անբաւ գթութեանդ, բարի Յիսուս. գովութիւն անպատում սիրոյդ. . . . Ա՛յդ սիրոյդ համար, կ՚աղաչեմ կը

պաղատիմ, Տէր. փոփոխէ սիրտս. դարձու զիս մնըրուելեան շաւիղներէս եւ քու սորվեցուցած շիտակ ճամբադ բեր. . . : Խայց ձեռքդ ալ վրաս բռնէ որ, անույշ Հոռերուդ հետեւիմ. ապա թէ ոչ, զիս ինձակ թողուս նէ, տղու մը պէս կ'ըլլամ որ ինքիրեն չի կրնար քալել, ճամբուն անտեղեակ ճամբորդի մը պէս կը մոլորիմ, հիւանդի մը պէս կ'ատիպիմ ճամբան կեղնալ, կարելի է բոլորովին քենէ կը փախչիմ ալ՝ փախստականի մը պէս. սակայն քու հետդ ամէն բան ինծի կը յաջողի. . . : Հասկցուր ինծի ներքուստ քու ճամբայներուդ գաղտնիքը: Անոր համար աշխարհք չեկար, Տէր Յիսուս, որ երկինքը մեզի բանաս, մեր թշնամիները յաղթես, Հայրդ մեզի ճանչցնես, սրտերնիս սիրովդ բորբոքես, երկրէ զմեզ անջատես, դեղեցկութեանդ հրապուրանօք գմեզ քեզի քաշես, մեր հիւընդութիւնքը բժշկես եւ շնորհօք ու փառօք զմեզ ճոխացնես. . . : Ո՞վ կրնար հաւատալ, Տէր, որ բռնած ճամբադ՝ այդ մեծամեծ նպատակադիդ հասցընէ: Ո՛վ խորք աստուածեղէն իմաստութեան: Երանի՛ հոգւոյն, որ հետդ միանալով, անդադար խորհուրդներդ ու գործքերդ կը նկատէ. . . : Ադ քու ճամբովդ է որ, հպարտները կը խայտառակես, խոնարհները կը բարձրացնես, սրտերնուս սառոյցը կը հալես, մոքերնուս մութը կը փարատես, հոգիներս մեղայ վէհն կը հանես, մեր թշնամիները կը յաղթահարես ու Հայրդ կը փառաւորես. . . : Ի՞նչպէս

լուսաւոր, ինչքան գեղեցիկ, քանիօն խոբին են խորհուրդդդ, Աստուծոյ կենդանւոյ միածին Որդի Յիսուս. . . : Ո՛րչափ ապահով է ճամբադ, ճշմարտութիւն անփոփոխական: Ո՞ւր կերթամ, երբ որ եսեւդ չեմ ի գար. . . : Խաբէ. երբ պիտի ես զիս այն վիճակը գտնեմ, ուր դքեզ իմ սիրոյս համար կը տեսնեմ: Երբ աշխարհի նախասիրեքը այնչափ պիտի սիրեմ, որչափ իր համարմունքն ու ընդունայնութիւնքը սիրեցի. . . : Այն ժամերն որ քու սիրոյդ համար բան մը կը կրեմ, եւ քու լուսեդ ճառագայթ մը սիրտս կը ծագես, կեանքն ինծի տաղտկալի կ'ըլլայ եւ աշխարհք ծանրաբեռն: Այն ատեն յայտնի կը տեսնեմ որ քեզի կարօտ եմ. կ'սկսիմ քեզի փափաքիլ տենչալ հառաչել, միշտ հետդ ըլլալ, եւ քենէ երբեք չդատուիլ. . . : Իսկ երբ որ մարմինը գոհ կ'ըլլայ, բոլոր այս մտածմունք կը կորսուին, ամէն լոյս կը ջնջուի. . . : Միայն քու ճամբեդ երթալով ապահով կրնամ ըլլալ նէ, տուր, Տէր, որ ադ սիրեմ, ադ փնտռեմ, ադ գտնեմ ու ատոր հետեւիմ, սէր իմ, փառք իմ եւ երանութիւն Յիսուս. . . : Ամենասուրբ Տիրամայր, որ միշտ լի եղար հաւատով, սիրով եւ Աստուծոյ հետ կատարեալ համահամութեամբ, եւ հաւատարմութեամբ Աստուածորդւոյդ շաղդայը հետեւեցար, ինծի ալ շնորհք խնդրէ որ, ես ալ ատոնց հետեւիմ այսուհետեւ, եւ մէկդի թողում այն ճամբայներն որ այնչափ ատեն քալեցի. որպեսզի

ապահովութեամբ հանդիմ հոն՝ ուր հաս-
սաւ Յիսուս ու գուն, եւ միշնորդութեանդ
յաւիտեանս յաւիտենից երախտագէտ ու
ընծրհակալ ըլլամ. ամէն։

Ն

ՓՐԻՍՏՈՍԻ ՉԱՐՉԱՐ ՆԱԽԱՏԱՆԱՑ ԵՒ ՏԱՆՋԱՆԱՑ

ՎԱՍՏՈՒԿԼԷՆ

ՄԻՆՉԵՒ ՎԱՀՈՒԱՆ ԳԱՏԱՓԱՐՏՈՒԻԼԸ

108

Յիսուս Բարբբբայէն կը հարցնուի։

Մարդասէր Յիսուս. Պիղատոս, որ
արդէն պատասխաններուդ յամառութեա-
նը վրայ զարմացած էր, նորէն դքեզ իր
առջեւն տեսաւ նէ որ, խենդի տեղ ես
դրուեր. վերջին ատենն ապշեցաւ մը-
նաց։ Ուրախացաւ, իրաւ, որ Հերովդէս
ալ վրադ դատապարտելու բան չէ կրցեր
գտնել, բայց դատդ դարձեալ իր վրան
ձնալուն վշտացաւ՝ որմէ պրծիլ կ'ուզէր
աւելի։ Նորէն միտքն յայտնեց թէ ինքն
ալ, Հերովդէս ալ վրադ յանցանք մը չեն
գտներ. սակայն թշնամիքդ գոհ ընելու
համար, խրատեմ ու արձակեմ, ըսաւ։
Հրեայք, որ վարդապետը էին աստուա-
ծային օրինաց, իրենց կրնքբը կուրցած,
հեթանոս դատաւորի մը չափ ալ արդա-
րութիւն չկրցան ընել, իրաւունք ակընջ-

նուն չէր մոռնար։ Պիղատոս յարմար առիթ գտաւ Հրէից զգայական ոճրը, որ օր առ օր երկրաւոր թիւն էր՝ եդիպտական դերութենէ ազատեցնուն յիշատակ՝ մահապարտ մ՚որ իրենք կ՚ուզէին, արձակել. եւ զքեզ առաջարկեց, որպէսզի իբրեւ անմեղ՝ յարդարութենէ չէ նէ, իբրեւ յանցաւոր՝ ի շնորհաց, զքեզ մահուրնէ ազատէ. եւ առաջարկութիւնն աւելի ընդունելի ընելու համար, եղեռնագործութեամբը նշանաւոր եւ ամենուն ատելի Բարաբբայ մահապարտը՝ հետդ առաջարկեց։ Համոզուած էր որ, զԲարաբբայ արձակելու կ՚ամչնան, անտարակոյս զքեզ կ՚ուզեն։ Բայց էր դատաւորին դիտումը. սակայն ի՜նչ թշնամանք եղաւ մարմնացեալ Աստուածորդւոյդ որ, այնպիսի հրապարակադոյժ ոճրագործի մը համեմատիս։ =

Ո՚վ Աստուած. ի՜նչ սքանչելի տեսչութեամբ անմեղը կը հոգաս կը խնամես ...։ Երկու դատաւորք, մէկն իշխան՝ մէկալը Թագաւոր, Որդւոյդ անմեղութեանը կը վկայեն. ամբաստան Հրեայք իր յանցաւորութեանը օրինաւոր վկայութիւն մը չունին. ինք Յիսուս կը լռէ, եւ ճշմարտութիւնը՝ իրեն անմեղութիւնը բարձրաբերաւ կը ջատագովէ. կը պոռչտան Հրեայք, կը բազմապատկեն զրպարտութիւննին, եւ ստութիւնը մէկը չունի որ չարախօսութիւնն հաստատէ։ Որո՞ն հաւատալու է. դատաւորաց անկեղծութեանը թէ դատախազներու չարութեանը...։ Ո՚վ. ի՜նչպէս յաղթող է ճշմարտութիւնը. ի՜նչ

սքանչելապէս պաշտպանուեցաւ անմեղութիւնը...։

Ամենասուրբ Փրկիչ. պէտք էր Նոյ՝ թշնամանացդ կարեկից՝ անմեղութեանդ խնդակից ըլլայի բիւրապատիկ. սակայն ներէ, կ՚աղաչեմ, ներէ որ ես զիս մոռցայ։ Ճշմարտութիւնը՝ աշխարհքիս ատեաններուն առջին զքեզ արդարացուց. փառաբանեց աշխարհքը դատելու եկած ժամանակդ՝ զիս ալ պիտի արդարացնէ արդեօք...։ Դատաստանին օրը՝ ճշմարտութիւնը ընտրեալներն անարգեալներէ պիտի որոշէ. ինծի համար ալ կարենայ պիտի արդեօք բսուիլ ճշմարտութեամբ, ինչպէս քեզի համար բսուեցաւ, թէ մահուան արժանի յանցանք մը չկայ...։ Խիղճս զիս կը սասանէ։ Քանի՜ քանի անօրէնութեամբք յանցաւոր եմ. արչափ անգամներ յաւիտենական մահուան եղայ արժանի...։ Հիմայ դուն կը լռես, վասնզի անմեղ ես. իսկ ես ան ատեն լռեմ կարկիմ պապանձիմ պիտի՝ ամբիոնէն ամբիոնապարտ, ինքզինքս արդարացնելու՝ ինչ բսելիքս չգիտնալէս...։ Մեղքերուս որ նայիմ, դատապարտութենէ ուրիշ բան չեմ կրնար սպասել. սակայն քու արժանեացդ նայելով, Փրկիչ իմ Յիսուս, փրկութիւն կը յուսամ...։ Քու արժանիքդ յանգամանս ատելի են քան թէ իմ անարժանութիւնքս...։ Հայր յաւիտենական, ես իմ՝ մեղացս համար՝ քու սիրելի Որդիդ քեզի կը նուիրեմ։ Իր սուրբ մարդկութեանը նայած առենդ՝ իմ խեղճ

տկարութեանս խնայէ...։ Որդւովդ Յիսուսիս՝ ողորմութիւնդ կը խնդրեմ. ատով՝ վստահ եմ որ խնդրուածքս չի մերժուիր. ատով՝ կը յուսամ թէ պիտի փրկուիմ. վասնզի ինքն է իմ կեանքս, փրկութիւնս ու երանութիւնս յաւիտեանս յաւիտենից...։ Գիտեմ, Տէր, փրկուելու համար կամ անմեղութիւն պէտք է կամ ապաշխարութիւն։ Անմեղ չեմ, կը խոստովանիմ. ոգնէ որ ապաշխարող ըլլամ, անդադար մեղացս ցաւիմ։ Օգնէ, Տէր, եւ յուսամ թէ կ'ըլլամ՝ Յիսուսի Քրիստոսի արդեամբքը. յուսամ թէ կ'ազատիմ յաւիտենական ամբիծ ան յեսին ամբիծուն ու արհամարհանաց շնորհիւ՝ զորոնք իմ սիրոյս համար յանձն առաւ...։ Մեղաւոր ես եմ, ես եմ ամենէն անհամեմատ աւելի յանցաւոր. եւ ինք վիջաւ խոնարհեցաւ՝ իմ փրկութեանս համար վատանուն անօրինի մը համեմատիլ...։ Տէր Յիսուս. հրեշտակներէ ամենէն բարձրագունին հետ անգամ՝ զքեզ կշռել ուզենալը՝ քեզի մեծ թշնամանք ընել կ'ըլլար. վասնզի հրեշտակներէն որուն երբեք ըսաւ Հայրն յաւիտենական թէ Որդիս ես. եկու նստէ աջ կողմն։ Հապա ինչ նուաստութիւն՝ ինչ նախատինք եղաւ, ապիրատի մը՝ եղեռնագործի մը՝ քաղքին մէջ ամենէն վատաբարն հետ զքեզ կշռել համեմատել...։ Սակայն եւ այնպէս դուն զուարթամիտ կը համբերես։ Ինչո՞ւ, Տէր Յիսուս։ Որպէսզի իմ համբերութիւնս զօրացնես, եւ քու օրինաց

կատ աշխարհքիս արհամարհութենէն չափաղանց վախնալը սրտէս փարատես...։ Ա՛ս ինչ համբերութիւն է, սիրելի Փրկիչ։ Հերովդես զքեզ իբրեւ խենդ արհամարհեց նէ, բնական թերութիւն մը միայն վրադ դրաւ՝ որ անեղութեան հակառակ չէր եղեր. իսկ հոս՝ ժանտ ոամկին դատաստանին կը ձգուիս որ, որոշէ թէ ով աւելի վրիժագործ, ով աւելի մահուան արժանի է. Բարաբբայ թէ Դուն...։ Ահկ ծանր՝ ատկ դառն թշնամանք կրնա՞ր բնաւ ըլլալ քու անզուգական անբիծ սրբութեանդ։ Եւ սակայն կը համբերես...։ Ե՞րբ ես, Տէր իմ Յիսուս, երբ պիտի մէյմը սորվիմ անարգուելու վրայ յարգ ու համարում ունենալ՝ զոր դուն այնչափ մեծարգի ու փառաւոր ըրիր այնպիսի յեսին անարգութիւն վրադ առնելով...։ Աղէ, Տէր, շիտակ ճշմարտութեամբդ իմ բոլոր ըմբռնմունքս՝ որ նանրութեան ու ստութեան այնպէս յարած կպած են. ան ատեն հեշտ կ'ըլլայ ինծի՝ ամէն բանի համբերել...։ Տպաւորէ սիրտս քու օրինակներդ. ալ այնուհետեւ աշխարհքիս անարգութիւններէն չեմ ամչնար, մանաւանդ թէ կը պարծիմ ալ...։ Եթէ երբեք յանցանք մը վրաս շփուի՝ որ քու ողորմութեամբդ բրած չեմ, ան ինծի առիթ մ'ըլլայ՝ նախատինքը համբերութեամբ ընդունելով, քեզի նմանելու, համբերութիւն իմ՝ ողորմութիւն իմ եւ փառք իմ Յիսուս...։

109

Ահա զքեզ, Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, Պիղատոս իր պալատին քարայատակէն Հրէից առջին կը դնէ. կը հարցնէ իրենց թէ զո՞վ աւելի նախադաս կ'ընէք, զՅիսո՞ւս թէ զԲարաբբայ. որո՞ւ կ'ուզէք որ արձակեմ: Ո՛վ յետին արհամարհանք: Ո՛վ ես դու, Յիսուս, եւ ո՛վ է Բարաբբա: Դուռ բարձրելոյն Աստուծոյ միածին Որդի, յաւիտենական Հօր անսկիզբն Բան, լի շնորհօք եւ ճշմարտութեամբ, իր փառացը ճառագայթ եւ էութեանը կերպարան, եւ ամենազօր իշխանութիւն: Հապա Բարաբբա՞: Աւազակ մը, խռովիչ մը, մարդասպան մը, յեղուզակ մը, երեւելի եղեռնագործութեամբքը նշանաւոր մէկը: Ադ է քեզի համեմատուածը. այդպիսւոյ մը հետ կը կշռես թէ Զո՞վ կ'ուզէք, աս երկուքէն որը ձեզի աւելի հաճոյ է. որպէս թէ լուսոյ ու խաւարի, ամենաբարւոյ եւ ամենաչարի մէջ ամենեւին տարբերութիւն մը չըլլար: Ո՛րչափ ծանր վիշտ եղաւ քեզի ազ, Փրկիչ իմ Յիսուս. ինչպէս դառն գանգատեցար թէ որդիք մարդկան, որո՞ւն հետ զիս համեմատեցիք. որո՞ւն նմանցուցիք զիս: Կրնար թերեւս անմեղադիր ըլլալ Պիղատոս զքեզ Բարաբբայի համեմատելուն նկատմամբ. որովհետեւ զրուցելու կերպէն՝ անմեղութիւնդ

կը յայտնէր, եւ միանգամայն միտքը զքեզ՝ իբրեւ անմեղ՝ իբրեւ յանցաւոր, ազատել էր միայն. սակայն կրնա՞յ ուրացուիլ մեծապէս յանցաւոր ըլլալը՝ որ զքեզ անմեղ կը ճանչնար նէ, ինչո՞ւ իր իշխանութեամբը չազատեց. ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը պաշտպանելու համար Հրէից կատաղութեանը ինչո՞ւ քաջութեամբ դէմ չկեցաւ: Զգաստապարտեց զքեզ, իրաւ. բայց չարձակեց ալ, եւ գիտնալով՝ գատապարտուելու վտանգը ձգեց զքեզ: Թշնամիներդ չվշտացնելու համար իր պաշտօնն ու պարտքը մոռցաւ. եւ յայտնի ցուցուց թէ անմեղի գատապարտութիւնը հոգը չէ, բաւական որ իր յանցանօքն ազած չերեւայ՝ այլ միայն ուրիշներու չարութեամբը: =

Ո՛վ Տէր. շատ անգամ մեր ըրածն ալ աս չէ՞: Ամէն անգամուն որ մարդս կը մեղանչէ, միտքը մէկ կողմանէ զՅիսուս կամքին առջին կը դնէ՝ միւս կողմանէ զԲարաբբա, այսինքն մէկ դիտց զԱրարիչդ՝ մէկալ դիէ զարարածը. աս կողմանէ անհուն բարութիւնը՝ ան կողմանէ ցած հաճութիւն մը, եւ կ'ըսէ. Աս երկուքէն որն ընտրելի է, որն հաճոյագոյն է . . . : Ո՛վ Աստուած. ի՜նչ այլանդակ առաջարկութիւն. որչափ անտեղի համեմատութիւն . . . : Ի՜նչ գեղեցիկ ու փառաւոր, ինչ մեծ ու անսովոր բան որ ըլլայ երկինք ու երկիր՝ ինչպէս կրնայ, հեռուանց անգամ, քեզի համեմատիլ, Աստուած իմ, անղուգական գեղեցկութիւն, անսահման

փառք, մեծութիւն անհաս եւ զօրութիւն անչափական...։

Այսու ամենայնիւ ինծի օրը քանի՛ անգամ ալ կը հանդիպի, Տէր իմ Յիսուս։ Հետդ հաւասարապէս սիրելու ինչ մեծ բան որ հանդիպէր, անհնարին ցասմամբ ես զիս կշտամբելու յանդիմանելու էի. իսկոյն ըսելու էի թէ ի՛նչ կայ Աստուծոյս հաւասար, ով կրնայ Աստուծոյս նման ըլլալ։ Հապա սրչափ եւս առաւել, երբ որ առջիս դրուածը զգայական կամ անոտի հաճութիւն մըն է...։ Սակայն եւ այնպէս քանի՛ քանի կը պատահի որ, մեղկութեամբ կենամ կշռեմ թէ ո՞րն ընտրելու եմ՝ աստուածեղէն բարութիւնդ թէ ստորին ունայնութիւն մը...։ Ա՛ս չէ լսելիքդ բրածս՝ երբ անհոգութեամբս կը կայնիմ կը մտմտամ թէ փորձութիւնն ընդունելո՞ւ թէ մերժելու եմ...։ Այո, Տէր Յիսուս, ես այն ատեն գքեզ Բարաբբայի կը համեմատեմ...։ Աւաղ. ո՛տայր ինծի բաւական արցունք որ, նատէի լայի դառնապէս իմ այդպիսի անհոգութիւնքս՝ որոնք ես մինչեւ հիմակ աննշան ներելի պակասութիւններ համարած եմ...։ Կը ցաւիմ, Աստուած իմ, կը զղջամ բոլորով սրտիս...։ Ահա այսուհետեւ ինչեւիցէ մեղանչական խորհուրդ որ միտքս գայ, իսկոյն առաջին ակնթարթին պոռամ թէ ով նման է քեզի՝ փառաւորեալդ ի սուրբս, աքանչելիդ փառօք, միայն արժանիդ ամէն սիրոյ ու յարգութեան...։ Ո՜հ. Տէր. պիտի չգայ

այն ժամանակն որ, փորձութիւններն անյապաղ վանեսլու մէջ թոյլ անհոգութիւնս չխոստովանիմ. այլ շատ շատ՝ թէ այնպիսի զզուանօք չդանեցայ միայն՝ որչափ պարտական էին...։ Գայ, կ՛աղաչեմ, գայ այդ ժամանակը շնորհացդ օգնականութեամբ։ Քենէ կը խնդրեմ, անարգութեանցդ արդեանցդ համար. քենէ կը յուսամ, փառք իմ եւ փրկութիւն Յիսուս...։ Միայն օգնէ ինծի, Տէր, որ ես դիս ամբաստանած առենս աչքերս կամովին չարութեանս չգոցեմ՝ ինքզինքս չխաբեմ...։ Սրչափ յաճախ այս սխալմունքը կը գտնուիմ։ Քանի՛ խորամանկ նենգութեամբ անձնասիրութիւնս՝ ճշմարտութեան քողով ունայնութիւնը կը ծածկէ, ցանկութեան զրպմունքը խղճի անուամբ կը գոցէ. չար գործերը բարի միտքերով կը պարարկէ կ՛սքողէ...։ Ինչչափ խորունկ է սիրտս. դու միայն, Տէր, կը տեսնես իմ ամէն փախուստս ու թաքուստս. ինչպէս, նոյն իսկ քու փառքդ կը փնտռեմ կարծած առենս, գաղտուկ ձամբայներով ես իմ կամքերս կատարելու կը ձգնիմ. երբեմն գործս զդիտումս սուտ կը հանէ, երբեմն դիտումս զգործս...։ Սարդկային նկատմունքը վրաս կը տիրապետեն, եւ շատ անգամ ուրիշներուն աչքէն չելլելու համար՝ կը զիջանիմ կ՛առնում յանձն քու աչքէդ ելլել...։ Պիղատոսի անգամ մ՛բրածը, ես սրչափ ստէպ կ՛ընեմ։ Կը ճանչնամ թէ սիրելի է աստուածային բարութիւնդ, եւ սակայն

չեմ սիրեր. քեզի դէմ օրինազանցութիւնները արգելելու համար մարդիկներու համար մարձակ դէմ կենալու արիութիւն չունիմ. . . : Տէր Աստուած. ան է սիրել զքեզ յամենայն անձնէ, բոլորով սրտիս, ամէն բանէ ի վեր՝ ինչպէս որ պարտքս կը պահանջէ. . . : Կը ցաւիմ, քու զթութեանդ ինծի ընծրհած այնչափ լուսաւորութեանց ու օգնութեանցը հակառակ՝ սիրոյդ դէմ իմ նենգաւոր դաղջութեանս ու յողդողդութեանս վրայ. . . : Աղէ, Տէր. նայէ իմ մեծ ողորմելութեանս քու յանչափս աւելի մեծ ողորմութեանդ աչքը: Ջօրացու՝ բաղմապատիկ վրաս շնորհքդ, որպէսզի բովանդակ սրտիս ժրութեամբը՝ ամենայն հաւատարմութեամբ եւ եռանդեամբ զքեզ սիրելու հարկաւոր պիտի ալ զօրանայ ու բազմապատկի, եւ աւելի յանձն առնում բիւր անգամ մեռնիլ քան թէ երբեք ի քեզ մեղանչել. . . : Տուր ինծի զղջանք մը այն սրտի երկդիմութենէն՝ որ զիս կեղծաւոր կ'ընէ, եւ կ'ուզէ որ թէ քեզի ծառայեմ եւ թէ մարդկան անհաճոյ չըլլամ. . . : Մայրիկ Աստուածածին. Թողութիւն շնորհէ որ քու անգին Որդեակդ շատ մը ցած բաներու համեմատեցի: Օգնէ գթութեամիդ որ, պատուհասեւ ամէն առերեսութի համոյական՝ Աստուածորգւոյդ սիրոյն քով անարգ եւ ոչինչ համարիմ, եւ իրեն միայն հաճոյանալու ջանամ. ամէն:

110

ՅԻՍՈՒՍ ԲԱՐԲՔՈՅԻ ՎԵՐ ԼԸ ԳՈՌԻ:

Երկայնամիտ Յիսուս. ինչ չըսին իշխանք ու քահանայք երբ իմացան թէ Պիղատոս կամ զքեզ կամ զԲարաբբա ազատելը ժողովրդեան ընտրութեանը պիտի ձգէ. ինչպէս մնան ելան՝ խօսեցան համոզեցին ամէնքն որ, զքեզ չուզեն՝ այլ զԲարաբբա: Կը տեսնէին թէ Պիղատոս անմեղութեանդ կը վկայէ, բայց իրենց կոյր նախանձը՝ իրաւունքը մոռիլ չէր ըներ: Վ՚ախան որ, դուն ազատես նէ՝ աշխարհ ամենայն քու եսեւդ պիտի գայ. ան էր որ վերինք կը կրծէր ու կը գրգէր որ, աւելի Բարաբբա ազատի: Ինչեր արգելօք չըսին՝ զքեզ եղեռնագործ աւազակէ ալ չարագոյն ցուցնելու: Մինչեւ այն աստն զքեզ հալածելին հերիք կրնային համարիլ, եւ ալ պատուով եւս քաշուիլ, գէթ զՊիղատոս հաճելու համար որ ազատիդ կ՚ուզէր ու կը պնդէր: Սակայն ամենեքին. չարութիւնն ալ վերջին ծայրն էր հասեր: Յանկարծ մը իշխանութեան ձեռքն իջնար նէ, օրհնքը կը պահանջէր որ ազատելու ջանան մանաւանդ գլխաւորը, որ անմեղութիւնդ ճանչնալէն ետքը՝ քու կողմդ բռնելու առաջինը ըլլալու էին: Բայց բոլորովին ներհակն ըրին: Ո՞վ ջանայ զքեզ ազատել. Պիղատոս ու իր կնկին

որ տեսած երազէն սարսափած՝ հանդիսապէս վկայեց Թէ դուն արդար ես, եւ էրիկը վախցուց որ, հրէական անօրէնութեան չղիջանի զքեզ չդատապարտել, Ո՛վ կրնար հաւատալ. բոլոր աղգը քեզի դէմ կատղած՝ միայն հեթանոսք քեզի Թեր ելլեն։ =

Անիծեա՛լ նախանձ. դուն եղար պատճառ որ սատանան զմահն աշխարհք խոթեց, առաջին արիւնահեղը իր անմեղ եղբայրն սպաննեց, եւ Հրեայք միաբանեցան զանմեղ Գառն Աստուծոյ մեռցնելու...։ Սակայն ես ինձի որ դառնամ, նոյն մոլութիւնը յիս ալ չեմ կրնար արդեօք գտնել։ Ո՞ գիտէ, Տէր իմ եւ Աստուած...։ Սա գիտեմ որ, այս կիրքը դարմանելը շատ դիւրին չէ, վասնզի ճանչնայն ալ քիչ դժուարին չէ...։ Հաւատարիմ ինէ աւելի սիրուիլը, յարգիլը, գովիլը, պատուիլը, յաջողիլը՝ ինձի ներքին վիշտ կամ տրտմութիւն մը չի բերեր երբեք...։ Աւա՛զ. քանի՛ քանի՛ անգամներ սոյնօրինակ շարժմունք իմ տիրող անձնասիրութիւնս բաւական շատկեկ վրդոված ու պառնացուցած ունին։ Կրնամ տարակուսիլ Թէ աս՝ աստուգիւ նախանձ չըլլայ, որ հակառակ է սիրոյ՝ որով ընկերիս բարւոյն պէտք էր ուրախանայի...։ Ո՛վ Տէր. ես խոստովանութեանցս մէջ այս մոլութեանս վրայ ի՞նչ ցաւ ունիմ. զիս ուղղելու ի՞նչ հնարք կը բանեցնեմ...։

Աստուած իմ, ո՞վ աս մահարեր վէրքէս կրնայ զիս բժշկել՝ բայց եթէ Դուն,

հեղլով իմ սիրտս՝ սիրոյ այն ծանրագին եղն որ քու անսահման քաղցրութենդ կը կաթի...։ Կը զգուիմ կը գանիմ կարծեմ՝ Հրէից նախանձէն որ, զքեզ՝ յանկալիդ Յիսուս, մահու չափ կ'ատեն միայն անոր համար՝ վասնզի ժողովուրդն զքեզ իրենցմէ աւելի կը յարգէ ու կը սիրէ. հապա ես ինչո՞ւ չեմ գարշիր այն նախանձէն ալ որ ոմանց ընկերացս ունիմ, անոնց եղած համարումին ու բարեսիրութիւնը բոլոր ինձի ըլլայ կ'ուզեմ...։ Ո՛վ Փըրկիչ հոգւոյս, չնորհէ ինձի մեծ սոսկումով ու զգուանք մի՝ այս մոլութենէ, որ յատկապէս դիւական է եւ հոգւոյն սըրբոյ չնորհացը ուղղակի հակառակ ու ընդդիմակաց...։ Լուսաւորէ զիս, որպէսզի սրտիս խորքը անկուած ուրիշներէ վեր բլլալու դրդման տգեղութիւնը ճանչնամ, եւ զօրացու որ զսպեմ ու յաղթեմ...։ Օգնէ, մարդասէր Կենարար, օգնէ որ հանեմ խլեմ սրտէս արմատաքի՝ այդ չար նախանձն որ կրնայ ինձի՝ ընկերս ալ, զիս ալ, զքեզ ալ — վա՛յ ինձի — սպաննել տալ...։ Ո՛հ, Տէր. բաւական զքեզ ըսպաննողներ կան, որոնց մէջ եղաւ երբեմն որ, ես ալ — եղո՛ւկ զիս — ես ալ գըտնուեցայ...։ Մեղայ, Յիսուս, մեղայ, Կը ցաւիմ ի բոլոր սրտէ...։ Սո՛ւրբ, Տէր, անցածը. ներէ, Թողութիւն չնորհէ...։ Ձեմ ուզեր այսուհետեւ ադ անուղղորմ բաղմութեան մէջ բլլալ, այլ այն անկեղծ քիչերուս հետ՝ որ զքեզ կը յարգեն կը սիրեն ու փառաւորեն...։ Ո՛վ,

Տէր Յիսուս. որչափ ալ քիչ են քու սիրոյդ համար արդարութեան կոչմն ելլողներն ու փառացդ շահն յառաջ քշողները . . . : Քանի՜ շատուր են զքեզ հալածողներն ու վրադ ամենեւին յարգ ու գութ չունողները . . . : Ախտս. ասոր համար չէ՞ որ քիչերը կը փրկուին ու շատերը կը կորսուին: Որչափ պարտական եմ՝ քիչերու պէս ապրելու, որպէսզի փրկուիմ. . . . : Քիչ են, այո, սրտիս խոնարհները, զքեզ ամէն բանէ ի վեր եւ զուրիշը իրենց անձին պէս սիրողները, ձախողութեանց համբերութեամբ տանողները, ունայնութեանց չմայլողները, աշխարհքիս սուտ սկզբանց չհետեւողները. քիչ, շա՜ն քիչ են: Ես սասկա՞մ եմ. . . . Ճշմարիտ խոնարհութիւն, սէր, համբերութիւն, հոգւով աղքատութիւն ունիմ, աշխարհի ամէն յարմանէ սիրտս փրցուցած սուրբ կա՞ծ եմ. . . . Ես ինծի աղէկ մը միտ դրնեմ նայիմ նէ, կը գտնեմ որ՝ միայն ինքզինքս կը շողոքորթեմ: Առաքինութիւն ունիմ կարծեմ. բայց իրօք խեղճ ու ողորմելի, աղքատ, կոյր ու մերկ եմ. առաքինութեան սոսկ շուքն ու ներկը կայ վրաս . . . : Աշխարհօրէն է վարքս բոլոր. շատուորներուն նման է կեանքս: Դուստութենէ կը խուսեմ, մեռուցմանէ կը սոսկամ. աղօթքէ կը ձանձրանամ. . . . Ինքզինքս քիչերուն յարմարելու հոգի ու սիրտ չունիմ ու յուսալից կ՝սպասեմ այն յատուկ եռանութեան, ուր քիչերու գնացած նեղ ճամբէն միայն կը

հասնուի . . . : Աղէ, Տէր. հանէ զիս պատրանքէս, եւ բնարելոցդ ճամբան դիր: Գիտեմ, տաժանելի է. սակայն դուն որ զիս ղօրացնես, կը դիւրինցնես՝ կը հեռեւիմ ու կը փրկուիմ, մարդասէր սիրելի Փրկիչ, քու օգնականութեամբդ: Կը փափաքիմ, Տէր, կը խնդրեմ ու կը յուսամ. . . :

111

Դեռ կը յուսար Պիղատոս, մարդասէր Յիսուս, դեռ կը յուսար թէ Հրէից գլխաւորներէն ազատութիւնդ չկրցար յաջողցնել նէ, ժողովրդեան դիմելով կը յաջողցնէ՝ որ քեզ աւելի եւս աւելի քան թէ զԲարաբբա: Ուստի կ՝ուզէք, ըսաւ, որ Հրէից թագաւորն արձակեմ: Չեզնելով թագաւորդ զքեզ անուանեց, որպէսզի հասկըցնէ թէ սուտ է վրադ հետեւած ամբաստանութիւնը, ապա թէ ոչ՝ զքեզ ազատելու չէր ջանար: Սակայն ափսո՜ս որ յուսացած պատասխանը չառաւ: Ամէնքը միաբան միաբերան գոչեցին թէ Չենք ուզեր զՅիսուս, այլ զԲարաբբա. եւ այնպէս քեզի դէմ կատղած պռոշտացին որ, աւելի գազաններու առնալուն կը նմանէր գոչումն նին քան թէ մարդկան ձայնին: Ո՜հ. այդ ձայնը թէ իրենց խղճին յանդիմանութիւնը պիտի ըլլայ, թէ ամենամէկ զատկին՝

իրենց անէծքը, եւ թէ իրենց հոգւոյր դատապարտութեան վճիռն որ, քու տեղդ Բարաբբայի համար շնորհք խնդրելով, սոսկալի մեղանչեցին. կենաց առաջնորդիդ դէմ ելան, ու պոռացին թէ աւազակը՝ մարդասպանը՝ բիւր մահուան արժանաւորն ապրի։ =

Մարգացեալ Որդիդ Աստուծոյ Յիսուս. որչափ կարեվէր խոցեց քու ամենիսիրտդ այն ծանր թշնամանքն որ, այնչափ խռան մէջ՝ մէկն ալ չգտնուեցաւ՝ որ ըզքեզ եղեռնագործութեան այն վատանուն հրեշէն ցած չհամարի . . . ։ Եւ սակայն ինչպէս անտրտունջ, ինչ հեզութեամբ ատոր համբերեցիր . . . ։ Ո՛րչափ քեզի դէմ կը մռնգին ամպարիշտք, այնչափ աւելի գորովական կարեկցութեամբ դուն իրենց վրայ կը խղճաս ։ Ամէն դքեզ ատեցողները կը սիրես . . . ։

Ո՞վ դքեզ, Տէր Յիսուս, այդ թշնամանքն յանձն առնելու դրդեց հատնեցուց։ Ինծի սէրդ չէր . . . ։ Այո, այո. որովհետեւ ես ուրիշներէ վար համարուիլ չեմ առնուր յանձն, ամենէն վեր կ՛ուզեմ բռնուիլ. դուն, բարձրեալ Տէր, յանձն առիր հրապարակագոյժ սճրագործէ մը բոտորին համարուիլ. եւ ինէ սա միայն կ՛բսպասես որ, այդպիսի խոնարհ Աստուածդ չկպարտանալ ու խոնարհութեանդ նմանիլ սորվիմ . . . ։ Ո՛վ Տէր. ինչպէս բիւրաւ չարժի այնպիսի առաքինութիւն մը սիրելու՝ սրուն դու, Աստուած իմ, վարդապետ եղար՝ քու անզուգական բարձրութիւնդ այնպիսի նորանշան յետին անարգութեան նուաստացնելով . . . ։ Կրկնեմ դարձեալ, Տէր Յիսուս, այն ճշմարտութիւնն որ բիւր անգամ լսած ու յեղյեղած եմ եւ առանց կարմրելու՝ ամչնալու երկրորդել չեմ կրնար, վասնզի երբեք չեմ ի գործ դրեր։ Քաղցր Փրկիչ, ցանկալիդ Յիսուս. բայց, որչափ ատոյգ է որ, քու սուրբ չարչարանքդ չի կրնար մարդ մնածել ու միշտ ամէն տեղ խոնարհութիւնը միտքը չբերել . . . ։ Բայց ինչ օգուտ է խոնարհութեան վրայ գեղեցիկ գեղեցիկ խորհրդածել, քանի որ մարդ խոնարհ չըլլար . . . ։ Շատ հպարտ եղած կ՛ըլլամ ես, եթէ միտքս դնեմ թէ կրնամ այդպիսի բարձր առաքինութիւն մը՝ իմ միայն ճարպկութեամբս ձեռք բերել։ Առանց քու օգնականութեանդ ես ինչ կրնամ ընել . . . ։ Աղէ, Տէր, որ մարդկան փրկութիւնն այնչափ կը սիրես, յիշէ դուն ինծի խոնարհութիւնը սորվեցնելու միայն չեկար. այլ խոնարհ ըլլալու շնորհքն ալ ինծի համար վաստկելու։ Բոլոր յոյսս քու արդեանցդ վրայ կը դնեմ, որպէսզի ընդունիմ այն միջոցները ու հանիմ այն վախճանին՝ որուն կը փափաքիմ ու կը յուսամ . . . ։ Դու շնորհէ որ. սիրեմ անարգանքն ու նուաստութիւնը՝ զոր դուն քու անձինդ վրայ սուրբ բրիր. մէկէ մ՛ալ զլս վեր չբռնեմ, եւ ինքզինքս ամենէն ատորին դասուելու արժանի համարիմ . . . ։ Եւ երկինք կը բողոքեմ որ հիանան զարմանան թէ ինչպէս քու սիրական ժողո-

վուրդդ գքեզ Թողուցի զաղբիւրդ ջրոյ կենդանւոյ, եւ ինքն իրեն ծակ հորեր փորեց։ Բայց ես իրմէ քիչ յանցաւոր եմ արդեօք ... ։ Ես չեղայ, որ ամէն մեզանչելու կշտիք ձեռքս առի. մէկ աչքը գքեզ դրի զծայրագոյն բարութիւնդ որ՝ ուրիշ ինչեւիցէ բարութենէ նախամեծար համարուելու է, իսկ մէկալ աչքը դրի բոպէական վրէժխնդրութիւն, ստորին հաճութիւն, անարգ վաստակ մը. կշտեցի ես ինծի, հաշիւ րդի Թէ ան ինծի լաւագոյն է. զԱրարիչդ ընտրեմ Թէ զարարածը։ Մտածեցի, դատեցի, որոշեցի որ աւելի մեծ համարելու եմ այն առաքեալդ ողորմելի բարիքը քան Թէ գքեզ, Աստուած իմ. ... ։ Ես ինծի ըսի. չեմ ուզեր զՅիսուս, այլ զԲարաբբաս. լաւագոյն է որ կրիցս անսամ քան Թէ Աստուծոյ. ալ աղէկ է աստանային բարեկամութիւնը քան Թէ Աստուծոյս ընորհքը. հաճոյագոյն է մսրվինս քան Թէ Յիսուս. լաւագոյն է ունայնութիւնը քան Թէ յաւիտենականութիւնը. քաղցրագոյն է մշտնջենաւոր տանջանքը քան Թէ մշտնջենաւոր փառքը ... ։ Ո՛վ Աստուած. կարելի է որ ես ասոնք մոռածեմ ու չսոսկամ։ Կրնայի՞ կարծել Թէ գքեզ ամէն չնչին բանէ աւորին համարիլը հաւատքիս հետ միաբանի. եւ սակայն կարծեցի, միաբանեցի, ըրի. եւ քանի՜ անգամներ. որչափ ջանամ մեզը ինքզինքս քննել, անհնար է ճիշդ համրանքը գտնել ... ։ Կը խոստովանիմ, Տէր, չարութիւնս. կը

դղրիմ կը գանիմ կը գարշիմ, կը զզջամ կը յաւիմ բոլորով սրտիս ... ։ Աւաղ, ինչ խենդութիւն էր որ, ես զիս քենէ նախամեծար ընտրեցի. քաղցրագոյն համարեցայ իմ կամքս՝ կիրքս հաճելը քան Թէ գքեզ չդառնացնելը ... ։ Տէր, բռածս ետ կ՚առնում. գեշ բրի, սխալեցայ, մեղայ ... ։ Ողորմութեանդ կը դիմեմ. խոնարհութեամբ ու պատկառանօք ներումն կը խնդրեմ ... ։ Ո՛վ հեզ Յիսուս, որ ամենէն ալ մերժուիս՝ դուն ոչ ոքը կը մերժես. աղէ, դէտ խղճա վրաս ... ։ Ահա ամենայն հրեշտակաց եւ համօրէն սրբոց առջեւ հանդիսապէս կը յայտնեմ Թէ ալ այսուհետեւ միշտ գքեզ աւելի մեծ ու պատուական պիտի համարիմ, ու երաշխութիւն յաւիտենական ամենազօր անսասմին, քան Թէ ուրիշ ինչեւիցէ բաներ ... ։ Կը փափաքիմ ամէն բանէ ի վեր գքեզ սիրել, եւ սիրեմ պիտի. եւ երբեք, երբեք ալ գքեզ պիտի չվշտացնեմ քու սուրբ օգնականութեամդ ... ։ Դուն հաճոյագոյն ես ինծի քան Թէ ամէն հաճոյք, բոլոր գանձք, եւ լրիւանգակ պատիւ ... ։ Ինձ ալ աւելի կը սիրեմ գքեզ ... ։ Ո՛հ, Տէր. հաստատէ յողդողդ կամքս հզօր օգնութեամդդ. ապա Թէ ոչ՝ կրնամ — վայ ինծի — քանի մը վայրկենէ զիս աւելի սիրել քան Թէ գքեզ ... ։ Մի, Տէր Յիսուս, մի Թողուր որ մե՛մ ալ այդպիսի ձախորդութիւն գլուխս գայ երբեք ... ։ Կ՚աղաչեմ կը պաղատիմ, կը խնդրեմ կը յուսամ անսխակալ դէտութենդ ապ

շնորհքը, Սէր իմ, յոյս իմ, զօրութիւն իմ, երանութիւն իմ Յիսուս. . . .

112

ՅԻՍՈՒՍ ԲԱՐՔԵՅԻ ՎԱՐ ԴԱՍԱՒԵԼՈՒՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ։

Ճշմարտութիւն անվրէպ Յիսուս. ինչպէս ակն յայտնի ատուգատեցաւ առաքելոցդ ըսածդ թէ աշխարհք զձեզ ատելոց է, մի զարմանար. նախ զիս ատեց։ Աշխարհքէ ըլլայիք, աշխարհք իրենիններըն կը սիրէր. բայց զձեզ կ'ատէ, վասնզի ես զձեզ ընտրեցի ու հանեցի աշխարհքէ։ Ա՛յս, Տէր. ահա աշխարհք աւազակները կը պաշտպանէ, մարդասպանները կ'արձակէ, խռովարարները կ'ազատէ, ամպարիշտաց թեր կ'ելլէ, կենաց առաջնորդդ մահուան կը դատապարտէ, խաղաղութեան իշխանդ կ'սպաննէ, յանցաւորը անմեղդ վեր կը դասէ։ Ո՛ւ մարդիկ այսպիսի աշխարհքի ծառայեն, երկրպագեն, իրենց հանգիստը՝ խիղճն ու յաւիտենականութիւնը ան ը զոհեն. այն աշխարհքի՝ որ առաքինութիւնը կը հալածէ, ուշնայնութիւնը կը պաշտպանէ, մոլութիւնը կը յարգէ. որ կը խաբէ, ու մարդիկ իրեն հաւատան, սուտ բարիք կ'ընծայէ, ու ճշմարիտ երջանկութիւն չտայ։ Ջեզ կը խայտառակէ, աշխարհածանօթ թշնամդակը աստուածային Մեծվայելչութենդ նախամեծար բռնելով։ Ձարերը կը սիրէ. բայց իր սէրը՝ անոնց կորսուելովն ու յաւիտենական խայտառակութեամբը կը վերջանայ. ուր անոր հակառակ դուն բարիները սիրելով՝ յաւիտենական փառք կը պսակես, իսկ չարերը սիրելով՝ կ'արդարացնես ու կը փրկես։ ═

Ի՞նչ տրիտուր ընեմ, քանկալիդ Յիսուս, Որդիդ Աստուծոյ կենդանւոյ, ի՞նչ տրիտուր ընեմ ես՝ անչափ անսահման սիրոյդ. . . . Դուն բաւական չես համարիր մեզաւորաց մարմինն առնուլ, հետերնին նստիլ ելլել, քաղցրութեամբ զիրենք ընդունիլ, յանցանքնին քաւել. այլ նաեւ, որովհետեւ անհնար էր, որ իրօք մեզաւոր ըլլաս, ուզեցիր յայտանուն յայտնանախատ եղեռնագործաց՝ մարդասպաններու եւ աւազակներու թիւը խառնուիլ, անոնցմէ ալ վատթարագոյն եւ ապրելու անարժանագոյն համարուիլ, եւ հուսկ յետոյ անոնց մէջ տեղը՝ իբրեւ իրենցմէ յանցաւորագոյն՝ խաչ ելլել. . . . Ի՞նչ փոխարէն ընեմ, Տէր, բովանդակ ինծի ըրած բարեացդ։ Ի՞նչ հատուցում ընեմ անպայման սիրոյդ, որով կանխիկ զիս սիրեցիր. . . . Մեծ փափաք ունեցած պիտի ըլլաս ինծի նման ըլլալու որ, իմ ամէն խեղճու թիւններս վրադ առիր, բաց ի մեղաց, որուն զէթ երեւոյթներն ըլլայ՝ առիր. . . . Ի՞նչ տամ քեզի տրիտուր։ Մեղապարտ սիրտ մը միայն ունիմ, Աս-

տուած իմ, քեզի տալու, եւ այս հոգիս՝ որու դուն կը տեսնես ողբալութիւնն ու չարութիւնը. . . : Ա՛ռ ընդունէ, Տէր. անարժանութեանը մի նայիր, եւ ըրէ՛ ինչ որ քեզի հաճոյ է: Ինչ գառնութիւն, ինչ նախատինք որ ուզենաս կրեմ քեզի համար, քու ինձի համար կրածներուդ ամենափոքրը մասին չեն մօտենար ամենեւին. . . : Ներէ, Տէր Յիսուս, Թողութիւն ընորհէ որ, այնչափ ժամանակներ մնչեցի այս աշխարհիս ծառայութեանը՝ որ ղբեզ չճանչցայ, եւ երախտեացդ այնպէս անըզգայ եղայ. եւ ամէն ապերախտութեան չափն անցուց զանցուց. . . : Ինչո՞ւ այնչափ սիրեցի այսպիսի անիրաւ աշխարհքը. ինչո՞ւ միշտ չատեցի՝ Կը վայլէր որ, իրեն հաճոյանալու համար ղբեզ կորնչնէի. . . : Սակայն ի՞նչ կրնար ընել այսպիսի ապականեալ աշխարհք, եթէ ոչ՝ ղբեզ դատապարտել, անբծութիւն անասմանն, եւ իրենիններդ պաշտպանել. . . : Դուն՝ մարդ չնեղեցիր. ոչ ոք անօգնական եւ անմխիթար քենէ ետ դարձաւ: Աշխարհքիս հարստութիւնքը չուզեցիր. իր պատիւն ու հաճոյքը չփնտռեցիր. այսու ամենայնիւ՝ երբ որ կրնար ղբեզ մնծուընէ ազատել, աւազակը կ՚ազատէ՝ ղբեզ կը խաչէ. . . : Տուր, Տէր, տուր ինձի բոլոր այն արհամարհանքն ու բռնադակ այն առելութիւնն որ այսպիսի թիւր աշխարհքի արժանի է, որպէսզի ալ աշխարհք հոգս չըլլայ. ղբեզ միայն մեծարեմ պաշտեմ, միայն ղբեզ սիրեմ, քեզի եւեթ փափաքիմ, մինակ ղբեզ փնտռեմ. . . : Արհամարհեմ աշխարհքը, որպէսզի քեզի նմանող ըլլամ. թող առէ զիս որ, ես ղբեզ սիրեմ. հալածէ որ, դուն զիս քեզի առնուս եւ եթէ երբեք խեղճութեամբս սիրոյդ դիմադարձ ըլլամ, գոնէ աշխարհքի հալածմունքէն ստիպիմ ղբեզ փնտռելու. . . : Թող խօսի աշխարհք վրադ՝ ինչ որ կ՚ուզէ. անարգէ թող՝ որչափ կրնայ. ես կը պաշտեմ կ՚օրհնեմ ղբեզ իբրեւ իմ առաջին սկիզբս ու վերջին վախճանս, տէրս ու Թագաւորս. . . : Տէր իմ Յիսուս. ի՞նչպէս հիանամ զարմանամ սիրոյդ չափազանցութեանը: Ե՛րբ պիտի երթամ տոչորիմ կրակովդ հոս ու անդին. . . : Իմ սիրոյս համար քաշածներդ նկատեմ նէ, այնչափ կ՚ամչնամ՝ մինչեւ կ՚ուզէի գետիններ մտնել, որ զիս ողջ ողջ կլլէին. . . : Չբարարբա քենէ նախատածար բռնողները՝ ինչ քիչ յանցաւոր են: Իրենք ղբեզ մարդու մը փոխանակեցին՝ զոր դուն կ՚ուզէիր փրկել եւ իրեն համար մեռնիլ. իրենց քեզի դէմ նախանձէն ու առելութենէն ըրին: Իսկ ես, Տէր, ղբեզ՝ անարգ բաներու փոխանակեցի. սաստիկ կիրք մ՚ալ չ՚ունէի, այլ միայն հաճութեանս համար մեղանչեցի. մանաւոր առելութենէ մ՚ալ չէ, այլ սրտիս անկարգ միտութենէն. . . : Թողուցի ղբեզ, ով Աստուած հոգւոյ իմոյ, ունայնութեան համար, սուրբ պատուիրանացդ արգելած բաներուն համար, ամօ՞թալից գաղիր մեղաց համար թողի ղբեզ. . . :

Կ'ուզէիր որ սրտիս մէջ դուն ապրիս ու թագաւորես, ոչ ծայրագոյն բարութիւն. ես ուզեցի որ մեզքն ինծի տիրէ. . . : Ի՜նչպէս յամ, Տէր, ի՜նչպէս աչքիդ երեւամ, ի՜նչպէս աչուըներս քեզի վերցնեմ՝ որ այնպէս զքեզ արհամարհեցի. . . : Նեբէ, Հայր զթութեան, մեծամեծ անօրէնութեանցս. . . : Ո՜հ. երբեք զքեզ կորսուած չըլլայի՛. զքեզ սրտէս վռնտած չըլլայի՛ երբեք. . . : Աւա՜ղ. ես զքեզ մոռնան փոխանակեցի, կեանքդ հոգւոյս. նանրութիւնն ու կորութիւնը քենէ աւելի յարգեցի, խմաստութիւն յաւիտենական. քու հոգւոյդ դիմապարձ եղայ, որպէսզի իմ մարմինս հաճեմ. . . : Աղէ, Աստուած իմ, ողորմի խեղճութեանս՝ այն զթութիւնդ որ զքեզ իմ սիրոյս համար նուաստանալու ստիպեց. . . : Այսուհետեւ դուն ստացիր սիրտս, դուն վրան թագաւորէ: Ընդունէ, Տէր. բժշկէ հիւանդութիւնքս, պաշտպանէ զիս թշնամիներէս, ըրէ ինծի ինչ որ կ'ուզես. . . : Պատժէ, փորձէ, նեղէ. բաւական որ զիս ստանաս, եւ միայն թագաւորես հոգւոյս՝ զոր քու պատկերիդ նման ստեղծեցիր եւ արեամբդ գնեցիր. . . :

113

Մարդասէր կենարար. քիչ մը խորհնկկեկ ամենաստուրբ սիրտդ որ միտնեմ ու նկատեմ թէ ինչ չափազանց սաստիկ սէր ունիս մեզաւորաց, այնպէս ինծի կ'երեւայ թէ թշնամանք կ'ըլլայ աստուածային փրկչիդ՝ մարդասպանէ մը եղեռնագործէ մը ատորին դասուիդ քու վշտերուդ կարգը դնել: Մանաւանդ թէ սիրոյդ անբծութիւնն ու մեծութիւնը կը պարտաւորէ զիս հաւատալու որ, այդպիսի փոխանակութիւն մը քեզի շատ քաղցր ու հեշտական եկաւ. վասնզի աստուծոյ անոր կեանքն ապաստեցիր զոր մոռնամդ փրկելու համար աշխարհ եկեր էիր: Մեծ՝ մեծ էր, այո, ապախտաւորի ժողովրդեան րուած ընտրութեան անիրաւութիւնը. սակայն սա ալ անտարակոյս է որ, քու կեանքդ՝ որ ամենուն համար կ'ուզէիր տալ, պահպանելու համար ան մարդն սպաննելին նէ՝ թէպէտ եւ չարագործ էր եւ վրիժապարտ, քեզի շատ աւելի սաստիկ սրտացաւ ու կսկիծ պիտի ըլլար: Այո, Տէր Յիսուս. կը հաւատամ որ, քու տեղդ Բարաբբա ուզուեցաւ նէ, բոլորով սրտիդ հաւանեցար՝ առիր յանձնէն. Բարաբբայի տեղ ինքզինքդ Հօր Աստուծոյ նուիրեցիր, եւ շնորհք առիր որ, այս փոխանակութիւնը ամէն մեզաւորաց տարածուի, որպէսզի ոչ ոք վհատի, ա-

մէնքն համոզուին Թէ բոլոր կեանքդ՝ միշտ մեղաւորները փնտռեցիր եւ մանուանդ ատեն խաչին վրայէն մինչեւ արքայութիւն աւազակ մը հետդ ընկեր առիր նէ, քեզի ապաւինող մեղաւորներուն քու փառքդ պիտի չզլանաս։ =

Քաղցր Փրկիչ. աչուըներս վրադ որ դարձնեմ եւ ինծի ունեցած անհուն բարութեանդ նայիմ. ասոնիկ փափաք մը կ'զգամ որ, սիրտս բոլոր՝ անբիծ սիրովդ բոցերովը մաշի սպառի... Բայց. ինչեր արդեօք զգաց անուշակ սիրտդ՝ երբ լսեցիր Թէ մարդասպանի մը կեանք կը շնորհուի, եւ քու՝ մահդ կ'ուզուի։ Քանի՛ հեշտասկան եղաւ քեզի այն վայրկեանը. որչափ համեմատ եկաւ քու աենչանացդ... Երկնից արքայութիւնը քարոզած օրերդ մեղաւորաց հետ կ'ուտէիր ու կենակցէիր, եւ ուրիշներու կարծածէն շատ աւելի իրաւամբ մեղաւորաց բարեկամ կը կանչուէիր, վասնզի իրենց Թերը կ'ելլէիր եւ յայտնի կ'ըսէիր Թէ իրենց համար եկած ես։ Այսօր կ'ուզեն որ մեղաւորաց՝ ամենց մէջը, ամենց ալ տեղը մեռնիս։ Ի՜նչ ցնծութիւն արտիդ, ցանկալիդ Յիսուս, որ այն մեղաւորաց՝ զորոնք փնտռելու եկար, ընկեր կ'ըլլաս ու տեղերնին կը բռնես...։ Այո, այո. ադ է սովորութիւնդ, Աստուած իմ. այդպիսի է սէրդ։ Կ'ուզես որ դուն մեռնիս, որպէսզի մենք ազատինք...։

Ցէր. ադ վայրկեանը քեզի համար այդպէս անոյշ ու երանալից է նէ, ադ ժամը՝ քու ժամդ է նէ. աղէ, իմն ալ

ըլլայ... Այն սիրոյդ համար՝ որով իմ տեղս քու կեանքդ տուիր, սէրդ կը մաղթեմ՝ զքեզ կը խնդրեմ... Կը փափաքիմ ժառանգել բովանդակ զքեզ. Աստուած իմ. դուս միայն ըլլաս՝ բոլոր իմ փափաքս, եւ հերիք ըլլաս ինծի։ Աւելի գոհ ըլլամ՝ քենէ ի զատ բան չունենալուս, քան Թէ քու հետդ՝ ուրիշ ամէն բան... Աղէ, Ցէր. տուր ինծի՝ ինչ որ քու սէրդ ինծի համար կը խնդրէ... Ես դեռ չծնած, զքեզ ճանչնալէս յառաջ, երբ տակաւին քենէ բան մը խնդրելու կարող ալ չէի, քու սէրդ զքեզ տուիպեց որ, կեանքդ արիւնդ պատիւդ Աստուածութիւնդ՝ ինչ որ ունիս ու ինչ որ ես, ինծի տաս։ Այսօրս որ քու ողորմութեամդդ զքեզ իմ ծայրագոյն բարութիւնս կը ճանչնամ, քեզի կը փափաքիմ եւ ի բոլոր սրտէ զքեզ կը կարդամ, ինչպէս պիտի կարենաս խնդրածս զլանալ... Խընդրածս՝ մարմնոյս եւ անցաւոր կենացս համար չէ. զքեզ կը խնդրեմ, Փրկիչ իմ՝ Յիսուս. արդ տուր զքեզ հոգւոյս անպահեստ... Խնդրուածքս քեզի անհաճոյ չի կրնար ըլլալ. որչափ փափաք ալ ունենամ եւ՝ զքեզ ստանալու, դուն շատ աւելին ունիս՝ զքեզ ինծի տալու... Դուն ահա ինքզինքդ մեղաւորաց համար մահուան մատնեցիր. կ'ուզեն որ Բարաբբայի տեղ՝ դուն մեռնիս. ահա ինծի նըմաններուն հետ խառնուեցար, եւ գիտեմ՝ ինչ ցնծութիւն զգացիր։ Արդ եկո, Ցէր, եկո այս մեղաց տունս որ՝ անանկ

ալ քուկդ է. եւ դուն իրրեւ մեղաւորաց Փրկիչ՝ իմն ես...։ Յիշէ, մեղաւոր Զակքէոսին տուիր որ մնար, այսօր աս տունը փրկութիւն մնաւ՝ ըսիր. մնիր իմ տունս ալ, փրկութիւն իմ եւ կեանք. մնիր աս իմ սիրտս որ լի է մեղքը ու խեղճութեամբը...։ Մ՚ուշանար, Տէր, վանողն գալուդ պէս, կը բժշկուիմ. բայց այնպէս մնիր որ, ալ չելլես, ով ճշմարիտ ուրախութիւն իմ, եւ ես ալ այսուհետեւ չտրամեցնեմ զքեզ երբեք...։ Դուն կը տեսնես, Տէր. սրչափ խանգաւ աւեր է տունս, ինչ ամուլ գետին է՝ տակաւ անցօր՝ քու ձեռացդ անկած արդիւնքը պտղաբերելու...։ Տուր, Տէր Յիսուս, որ անուանդ զօրութիւնն ու ազդեցութիւնն զգայ. փրկէ, մաքրէ, լուսաւորէ, նորոգէ, բորբոքէ, մաշէ սպառէ որ, բոլորովին փոփոխի...։ Շնորհէ որ, քենէ ի զատ բան՝ տունս չընդունիմ, Աստուած իմ. եւ ալ չթողուս Թէ հոն բան մը գտնուի, որ քու աչացդ հաճոյ չըլլայ...։ Ամենասուրբ Կոյս, որ ամէն արարածոցմէ աւելի առատապէս այս աստուածային Փրկիչն ստացար, եւ ամենէն աւելի կը ճանչնաս Թէ զինք չսատացողներն ինչ կը կորսնցնեն. որովհետեւ մեղաւորաց փաստաբանն ես, եւ Արդիւդ սորվեցար մեղաւորաց վրայ խղճալ, դիմա վրաս եւ ինդրէ առ ինծի շնորհք որ, ընդ բոլոր կեանքս՝ զինք սիրեմ ու իրեն նմանելու ջանամ. ամէն։

114

ՀՐԵՑԻ ՅԻՍՈՍԻ ԽՕՍԸՒԼԸ ԻԸ ԲՈՒՆԱՒՆԷՆ։

Ընարատ երկայնամիտ Յիսուս. կը զարմանայ ու կը զարմանայ Պիղատոս Թէ ինչպէս ուզեցին Հրեայք աւելի զԲարաբբա ազատել քան Թէ զքեզ. աս չէր կրնար մտքէն անցընել։ Զիրենք ամչցնելու եւ դգաստացնելու համար հարցուց իրենց Թէ Հապա զՅիսուս ինչ ընեմ. որպէսզի ընկերքն իրենց ընարութեանը ձգելով զիրենք ամոքէ, եւ իր անոյշ կերպովը գրեթէ բռնի զիրենք յաղթէ։ Բայց անոնք աւելի եւս կատղեցան եւ միաբան աղաղակեցին Թէ Խաչուի, խաչուի։ Զուր կ՚սպասէր Պիղատոս որ աղմուկն հանդարտի. բայց չուզելով արդարութեան դէմ զԱնմեղը դատապարտել ալ՝ մանաւանդ կնկանը Թախանձանաց հակառակ, կրկին եւ կրկին բարձրաձայն կը հարցնէր Թէ Ի՞նչ գեշութիւն բրած է, որպէսզի հասկըցնէ Թէ անմեղ ես, եւ անոր համար զքեզ ճամբել կ՚ուզէ։ Սակայն դատաստաններդ առանց ատոր պատասխան մը տալու սաստիկ եւս մեղեդնութեամբ՝ միայն կը պոռան կը գոչեն կրկին եւ կրկին Թէ Խաչուի, խաչուի։ =

Ով սարսափելի կուրութիւն. ով անպատասխանի չարութիւն։ Հիմակ Երուսաղէմ որջ եղաւ Թունաշունչ վիշապաց,

դադար եղաւ դիւակերպ գազանաց որ, այսպէս անիրաւ եւ անողորմ կերպով չէ թէ միայն չարագործ մարդասպանը՝ Անմեղիդ տեղ՝ ազատեցին, այլ եւ դուշերին մռնչեցին որ բարերար Փրկիչդ մեռնիս . . . : Սակայն դու, երկայնամիտ մարդասէր Յիսուս, ադ ամպարշտաց չես զայրանար. խաչի, մահուան եւ վատանուն մահուան ձայներն դքեզ չեն երկեցներ՝ չեն ահաբեկեր . . . : Սիրոդ բովանդակ ուժովն ու ժրութեամբը քաղցրութիւն միայն ու մարդասիրութիւն ի գործ կը դնէ ամենա. կատար աստիճանաւ . . . : Արի հոգիդ՝ անարգութեան վախուն հետ կը մաքառի, փափուկ զգայողութիւնդ մահուան դողուն դէմ կ'ոգորի քաջութեամբ . . . : Հետզհետէ վրադ թափած թշնամանաց դէմ՝ համբերութիւն կը դնես, թշնամացդ կատաղութեան դոյզնութեան ու աւելութեանը դիմաց՝ հեզութիւն, խոնարհութիւն ու սէր, եւ կը ցուցնես թէ ինչպէս մարդս ուրիշի չարութեանն որ հանդիպի՝ անոր ներհակ առաքինութեամբ դէմ պիտի կենայ եւ ինքզինք պաշտպանէ . . . :

Բարե. ինչ սքանչելի դպրոց են իմծի օրինակներդ, ով աստուածային վարդապետ. ինչ վատ եւ անարժան աշակերտ եմ ես որ, այդպիսի գեղեցիկ համաբներէ չեմ օգուտ մը քաղեր . . . : Վա՛յ ինծի. խաւարին չարութեանց վիհ մըն եմ ես, որ կարող ու բաւական եմ ամէն տեսակ մոլութեան մէջ ընկղմելու եւ փտելու, եւ

ամենեւին անկար եւ անքաւական այն գերբնական առաքինութիւնները սորվելու՝ որ այնպէս քեզի յատուկ են եւ իմ փրկութեանս հարկաւոր . . . : Քու սըրտիդ թիւնդ երբեք զիս չի թողուր. անդադար կը լուսաւորէ, կը դրդէ, կ'օգնէ: Հապա ինչէ՞ն ես տակաւին այսպէս լեցուն եմ մոլութեամբ. այսչափ ժամանակ է, քնաւ առաքինութիւն մ' ստացած չեմ. . . . : Ա՛ւ աղ ապաշնորհ ապիրատ խըտասիրտ եղկելացս: Անկէ էր որ, չարչարանքդ երբ կը մտածեմ, Տէր Յիսուս, իրրեւ հաւարակ պատմութիւն մը կը մտածեմ: Ո՛րչափ տարբեր կ'ըլլայի, եթէ կենդանի հաւատով, ինչպէս որ պէտք է, աղէկ մըտածէի . . . : Քու արիւնդդ կ'ապաւինիմ, քաղցր Փրկիչ, դուն ցնցե թմրութիւնս. դուն օգնէ այնպէս փորեմ ադ ծանրագին գանձդ որ, մինչեւ յաւէտ չգտածս գանեմ . . . : Տէր. ես զիս քու սուրբ չարչարանացդ արժանացը կը յանձնեմ, քենէ կը խնդրեմ, քենէ կը յուսամ վարուց բոլորական փոփոխութիւն մը, մանաւանդ հաստատուն անդարձ կամք մը՝ այսուհետեւ հին անօրէնութեանցս չդառնալու երբեք, եւ մինչեւ վերջին շունչս ապերախտութիւնս լալու անդադար . . . : Ափսո՜ս. ինչ լըսի ես, Տէր, Յիսուս, ամէն անգամուն որ ծանրապես դքեզ դառնացուցի. ինչ լըսի: Քեզի հաճեցուցի ստորին հաճոյք մը, անցաւոր պաղշոկիկ մը, անոտի նանրութիւն մը, եւ զաւոնք քան զքու պատուիրանդ. քան զքու

կամքդ, քան զքոյ հաճոյքդ նախադաս ըրի. պոռացի կանչեցի եթէ ոչ բերնով՝ այլ գործքովս որ բերնէն աւելի չարաչար կը խօսի, գոչեցի թէ ապրի չարութիւնը՝ ապրի յանցանքն ու՝ թող երթայ Աստուած, մեռնի թող անմեղութիւնը, խաչուի արդարութիւնը . . . : Ո՛չ. այն պահուն՝ խիղճս ալ ինծի դէմ աղաղակեց թէ Ի՞նչ գէշութիւն ըրաւ քեզի Աստուած. ինք չէ՞ որ գոյութիւնդ տուաւ, կեանքդ կը պահպանէ, այնչափ բարիք կ'ընէ, հօրմէ աւելի գորովանօք զքեզ կը սիրէ . . . : Իակ ես՝ է, ինչ որ է նէ, ըսի. չկորսուի իմ հաճոյքս ու թող Աստուծոյ փառաց կեանքը կորսուի . . . : Ի՞նչ արդեօք ըսկիք յանդուգն լրբութեանս, ով երկնից հրեշտակք: Ի՞նչ բանէ ես ինծի որ, մէկ անգամ ալ չէ, շատ ես շատ անգամներ ես աս լրբութիւնն ըրի . . . , Երբեք անգամ խնդ բեցին մահդ Հրեայք, ես անով՝ երեքպատիկ յանցաւոր եղան: Ես, Տէր Յիսուս, քանիպատիկ յանցաւոր եմ . . . : Արժանի եմ, ամենասուրբ Փրկիչ, արժանի եմ որ քանի անգամ ես քեզի դէմ պոռացի թէ խաչուի, այնչափ անգամ դուն ալ գատաստանին օրը ինծի կրկնես քու յաւիտենական անէծքդ թէ Գնա, ի բաց գնա ինէ, անիծեալդ, գնա ի հուրն յաւիտենական . . . : Սակայն փառք, բիւր փառք ողոր ութեանդ որ չէ պիս թողեր, ինչպէս Հրեայները թողուց . . . : Մեղայ, Տէր, մեղայ. ահա կը զղջամ ի բոլոր սրտէ. ետ կ'առնեմ ըրածս. ալ

այսուհետեւ միշտ հաստատութեամբ պիտի աղաղակեմ օգնութեամբդ թէ մեռնի յանցանքը, ապրի ընծրհքը. մեռնի մեղքն ու ապրի Յիսուս . . . : Ո՛վ Տէր, խղճիս ամէնմէկ ձայնը քու մէյմէկ ընծրհքդ ու ողորմութիւնդ է. ընծրհէ, Տէր, որ հաստատեամբ անսամ. . . : Օգնէ որ, միօրինակ մեռուցմամբ գոռոզ անձնասիրութիւնս խաչ հանեմ. ան եղաւ որ կրքերս ոտք հանեց՝ գրգռեց աղաղակելու թէ խաչուի, խաչուի Յիսուս . . . : Բաւական երկար առեն, բարի Յիսուս, բաւական զքեզ խաչեցի բիւրապատիկ յանցանօքս: Թողութիւն տուր: Կը յաւիմ անցելոյն բոլորով սրտիս: Ապօրուընէ հետէ կ'ուզեմ զքեզ քան զամէն բարիք նախամեծար ընտրել, եւ բիւր անգամ մեռնիլ քան թէ զքեզ թողուլ . . . : Տուր ինծի սէրդ. ընծրհէ սուրբ յաստատութիւն . . . :

115

Ո՛վ մարդասէր Փրկիչ. թէ նամիներդ չարագործը քու տերդ աղաւեցին նէ, գոնէ ձգէին գատաւորին որ ուզածն ընէր քեզի. այնչափ մեծ չէր ըլլար անօրէնութիւնին, հայց մեծ եւ շատ մեծ ամպարշտութիւնին սա եղաւ. որ, մեղաւորին ապաւութիւնն ուզեցին որպէսզի անմեղդ գատապարտեսի, եւ իրօք խակ արդարայդ

դատապարտութիւնը խնդրեցին որ անմեղ վկայուած էիր ամենէն, եւ թշնամանադիր զրպարտութեամբք գբեղ յայտանուն վատանուն անօրինէ մի անօրինագոյն ցուցին՝ որ ոչ պիտութեամբ եւ ոչ տօնի շնորհիւ ազատուելու արժանի է։ Ո՛րչափ կը պնդէր Պիղատոս թէ գբեզ դատապարտելու յանցանք մի չի գտներ, այնչափ իրենք կը յամառէին որ անպատճառ դատապարտուիս. եւ որովհետեւ արդարութիւնը չէր զօրեր, ազաղակներն կը զօրանար։ Յուսահատաբար կը պատչուտային՝ իշխաններէն բայց եւս աւելի սադայելէ դրգռած, որ աստուածպային ողորմութեանդ խորհրդոյն թափանցնել կարենար նէ, առաջիւ զիրենք հանդարտելու կը ջանար։ =

Տէր Աստուած. ով են առնք, որ այդպիսի մեղքին յամառութեամբ կ՛ազաղակեն թէ խաչուիս։ Անո՞նք են, որ քիչ մ՛առաջ ձիթենեաց ճիւղերով դիմացդ ելան, եւ գբեզ Դաւթի որդի ու Իսրայելի թագաւոր հռչակեցին։ Հազիւ թէ վեց օր է որ կայթմամբք ու դրուատեօք գբե ընդունեցան. ինչպէս այսչափ քիչ առնուան մէջ այնպէս փոխուեցան որ, հիմայ կ՛ուզեն թէ մեռնիս, եւ խաչատակ մահուամբ մեռնիս։ Ադ վեց օրուան մէջ դուն մահուան արժանի ինչ բրիր։ Աստուընէ մինչեւ իրկուն քու առվորական քարոզութիւնդ ու բարերարութիւնդ բրիր. եւ կ՛ազաղակէն թէ խաչ հանէ . . . ։ Ո՛վ աշխարհք, աշխարհք. որ-

չափ անհաստատ ես, քանի՛ նենգաւոր . . . ։ Իսկ դու, Տէր Յիսուս, ինչպէս որ յարգանաց առեն չմեծամտեցար երբեք, այսպէս անարգանաց մէջ ալ չես սրտաբեկիր ամենեւին։ Թէ յաջողութեան մէջ թէ չաջողութեան ժամանակ աչքդ միայն յաւիտենական Հօրդ փառացը դարձած է. ոչ կայթիւնք գբեզ կը շարժեն ամենեւին եւ ոչ դարսանք . . . ։

Ի՛նչ չքնաղ օրինակ ինծի. ի՛նչ բանչելի վարդապետութիւն, որ ոչ գովութիւնք տենչանօք բան մ՛ընեմ, եւ ոչ դարսվութիւնք վախով պարտքս թողում. . . ։ Ա՛յո, Տէր. աշխարհ ամենայն զիս հաւնի, ես անոր համար չեմ փրկուիր. աշխարհ ամենայն զիս պարսաւէ, ես ատոր համար չեմ դատապարտիր։ Յաւիտենականութիւնս մարդոց դատաստաններէն կախուած չէ. հոգիս իմ ձեռքս է. բարի կամ չար գործելէս վճռակս պիտի որոշի . . . ։ Աղէ, Աստուած իմ Յիսուս. զօրացու զիս որ, քու այս առաքինութեանդ աղէկ նմանիմ. անոտի ու խաբեբայ դատաստաններդ բանի տեղ չդնեմ, այլ ամէն գործքիս մէջ միտքս միշտ քեզի ուղղեմ. վանդի գու ես իմ դատաւորս, որ ճշմարտութեամբ ու արդարութեամբ կեանքս պիտի քննես, եւ մարդկան իմ վրաս բարի համարումը բան մը պիտի չարժէ եթէ քու առջիդ բարի չեմ. եւ ոչ իսկ իրենց գէշ համարումը պիտի ինծի վնասէ, երբ իմ սիրտս քու առջեւդ շիտակ ու արդար է . . . ։ Շնորհէ, Տէր, որ

խոնարհ միայն ըլլամ՝ ոչ գովասանքի կը տենչամ, ոչ բամբասանքէ կը վախնամ։ Քենէ կը խնդրեմ, Տէր, քենէ կ՚սպասեմ ադ ընծրհքը. . . ։ Խոնարհ միայն ըլլամ, Տէր, եւ չէ թէ մինակ աշխարհքիս ու նայնութեանն ու իմ անարգութեանս խորքը կը թափանցեմ, այլ նաեւ քու անքննին անհաս խորհրդոյդ ողորմութեանդ՝ մանաւանդ անզգական սիրոյդ սուրբ հաւատքին լուսովը խելամուտ կ՚ըլլամ. . . ։ Այո, Տէր. ադ ողորմութիւնն էր՝ որով Հայրդ յաւիտենական այնպէս սահմանեց որ, թէ արդար ճանչցուիս թէ իբրեւ յանցաւոր դատապարտիս. որպէսզի ամէնքն հասկնան թէ դուն էիր գատկական գոհը՝ սուրբ եւ անարատ, որուշեալ յաղթակէզ, հաւուցում եւ քաւութիւն ընելու չէ թէ քու, այլ սրբիչներու մեղացը. . . ։ Իրաւամբ Բարաբբայի տեղ դուն մահուան դատապարտեցար. վասնզի իրաք մեղի մեզաւորացս, որոնց Բարաբբա օրհնանէն էր, արժանաւոր պատուհասը վրադ առնելու եկեր էիր, եւ քու դատապարտութեամդ մենք ազատեցանք։ Բաւէ խորին խորհրդոյս. . . ։ Աղեկ ըսաւ Պիղատոս թէ մահուանդ պատճառ մը չի գըտներ. ինչպէս կրնար այն անհատաւոր՝ յաւիտենական վճռոց մէջ ծածկուած պատճառը դանել, ով աստուածայինն կենաբար։ Դուն արհամարհուելնէ չես քաշուիր, մեռնիլը չես սիրեր. սակայն կ՚ուզես որ, մեռնելդ բարձրական պատճառն ու ազնուական արդիւնքը յայտնուի ու

հասկցուի. . . ։ Մեռնելուդ սէրդ էր պատճառը, եւ այն բոցակէզ տենչանդ մեր մեղաց հատուցում ընելու. իսկ արդիւնքը՝ ընծրհք, քաւութիւն եւ Աստուծոյ հետ հաշտութիւն. . . ։ Կատաղի խաժանը ոչ գՅիսուս, այլ գԲարաբբա ուզեց որ ազատի, որպէսզի դուն մեռնիս։ Ա՛ս էր ճիշդ քու կամքդ ալ, մարդասէր Յիսուս. դուն անոր համար չեկար որ քեզի համար մարդ մեռնի, այլ որպէսզի դուն մարդու համար կեանքդ տաս. . . ։ Ա՛լ մի հարցներ, Պիղատոս, թէ ինչ բնես գՅիսուս։ Ինչ բնե՞ս, Թող խաչուի։ Մի ալ կրկներ թէ ինչ յանցանք ըրած է։ Ինչ յանցանք ըրա՞ւ։ Շա՜տ սիրեց. ահա յանցանքը։ Թող խաչուի. . . ։ Ո՜հ, Փրկիչ իմ Յիսուս. հոս ես որո՞ւն զարմանամ, ինչո՞ւն հիանամ. քեզի եղած անիրաւ անգթութեա՞ն, թէ քու առ իս չափազանց խանդակաթ սիրոյդ. . . ։ Շնորհէ, Տէր, թոյլ տուր որ, քաղցրութեամբ կենամ նկատեմ մարդացեալ Որդւոյդ Աստուծոյ բարութիւնն որ այսպիսի գորովական գթով զիս սիրեց, եւ ես ալ վառիմ սուրբիմ փոխարէն գքեզ սիրելու. . . ։ Ո՛ր խելք կրնայ ըմբռնել անսահման անհաս խոնարհութիւնդ. ինչպէս այնչափ զիս սիրեցիր որ, զիջար հաւանեցար հաճեցար Բարաբբայէ աւելի մեղաւոր եւ մահուան արժանաւորագոյն համարուիլ։ Հապա ես զիս ո՞ր տեղաւորեմ, բայց եթէ բոլոր սատանայներէն վար, որ դժոխքի մէջ ինչ քիչ մեղաւոր են. . . ։ Աստուած իմ. շատ

կը վախնամ որ, սրտիս այսպիսի շարժմունքն որ ես իղձ կը կարծեմ, մեզի խաղեր չըլլան... : Տուր, Տէր, որ մնօք ըսածս՝ սրտէս ըսեմ... : Առանց քեզի բան մը չեմ կրնար. քեզի կը դիմեմ, ի քեզ կը յուսամ, ապաւէն իմ, պըրուեթիւն իմ, փրկութիւն իմ Յիսուս... : Տէր, Բարաբբայի քենէ պատուական բռնութիւն՝ քու սիրոյդ մէկ հնարքն էր՝ որպէսզի խեղճին աւելի երկար կեանք շնորհուի՝ որով եղեռնագործութեանցը վրայ զղջալու աւելն ունենայ, եւ յետոյ առաջին քարոզութեան հինգ հազար հոգի միանգամայն, առ նշանաւոր դէպքին յիշատակութիւն, իրենց առաւաւտեան անօրէնութեանը վրայ դարձի գան ու ապաշխարեն: Աղէ, ինծի ալ, որ նովին սրբապիղծ յանդգնութեամբ յանցաւոր եմ, նոյն ընորհքն ըրէ. տուր որ մնացած կեանքս զըր գթութիւնդ ինծի կը պարգեւէ, մեզացս վրայ ապաշխարելով անցնեմ, որպէսզի քու մահուանդրդ ինծի պատրաստած կեանքդ ապահովեմ... : Ա՛ենաւորաց ապաւէն, ամենասուրբ Տիրամայր, միշնորդէ ինծի համար. ամէն:

116

ՅԻՍՈՒՍ ԻՐ ՐՆԾԱԳՈՅԸ ՀԱՒԱՏԱՑ ԼԸ ՅԻՍՈՒՍ:

Տէր Յիսուս Քրիստոս. ահա որոշիչ կէտը մնտիկ է, կամ իրրեւ անմեղ պիտի ազատիս, կամ իրրեւ յանցաւոր պատասխանատու պիտի: Ո՞վ արդեօք հզօրագոյն պիտի ելլէ. Պիղատո՞ս, որ ազատիդ կ'ուզէ, թէ ժողովուրդն որ խաչուիդ կը թախանձէ: Ինչ խեղճութեան սահմաններ ես հասեր, յաւիտենական Հօր միածին Որդիդ. համարմունքդ եւ կեանքդ վտանգի մէջ է, ու մէկը չկայ որ քեզի համար խօսք մը ղուդչ կամ շարժուի մ'ընէ: Քաջ գիտէր Պիղատոս թէ արդար անմեղ ես. յայտնի կը տեսնէր թէ Հրեայք ինչպես որ չարութեամբ զքեզ զպարտեցին նէ, այնպէս ալ անգթութեամբ խաչուիդ կ'ուզեն: Անպատասխանի յանցաւոր է որ, իրենց անիրաւ թախանձանացը կը հաւանի՝ զանպարագ դատապարտելու: Բոլոր ժողովրդեան առջին հանդիսապէս ջուր բերել կու տայ, ձեռուըները կը լուայ, որպէսզի հասկցնէ թէ ձեռուըներուն պէս խիղճն ալ մաքուր է, եւ արդար արեանդ հեղմանը ինք հաղորդ չէ, պատճառ ըլլողները թող մնասէն: Անիրաւ դատաւոր. թէ շնամեացդ յանցանքը կը ճանչնայ, իրենինը չի ճանչնար: =

Քաղցր Փրկիչ. ինչ խղճալու վիճակ

ես մտեր. սակայն Հօրդ հրամայելովը, քու-
ուզելովդ չէ՞ ամենայն ինչ . . . : Ա՛յո, այո.
որչափ շնորհօք՝ դիտումեամբ ու ազնուա-
գոյն ձրիւք ամենէն բարձր եղար, այնչափ
ալ չարչարանացդ անարգութեամբ ամենէն
ստորինն ու խոնարհն եղար. յաւիտենից
անդարձ վճիռն ա՛ս էր որ, գլուխդ փառօք
չբարձրացուցած՝ խոնարհիս, նուաստու-
թեանց ուղեկերը խմես . . . : Ո՛վ սիրտ
Աստուածամարդն Յիսուսի. թոյլ տուր
որ ի քեզ մնանեմ, ինչպէս վշտերդ Հօր
Աստուծոյ կը նուիրես, եւ ինքզինքդ՝
ծանրացաւումն սիրերիմ թշնամիներէ չո-
րեքդին պաշարած ազգատ անանկ որբի
մը պէս, իր ձեռքը կը յանձնես . . . : Հի-
մայ բուն ինքզինքդ անարգ սրդ մը կը
ճանչնաս, որ հասարակաց ճամբան մը-
նացեր՝ անցնող գարձողները կը կոխեն
կ'անցնին . . . : Երկայնամիտ Տէր. դուն
մեզի չես նմանիր, որ ծանրակիկ նեղութիւն
մը հանդիպի նէ, կիրքն զմեզ կը կուրցը-
նէ, ու խելագնիս կը մթնցնայ: Ձքեզ
բան մը չի վրդովեր, մտացդ անդորրու-
թիւնն ու պարզութիւնը չի պղտորեր,
Ձգայութեանդ վիշտը՝ հոգւոյդ կարողու-
թիւնքն ի կախ չի թողուր. ցաւդ զքերդ
չի խափաներ. տրամադրութիւնդ եռանդդ չի
նուաղեր. թշնամիներդ դառնալ դոչալ՝
մտադրութիւնդ չի ցրուեր ամենեւին. հո-
գիդ սրբութեան ու կատարելութեան բո-
վանդակ լրութեամբը միշտ կը գործէ . . . :

Ինծի ալ սորվեցուր, Յիսուս վարդա-
պետ, այնպէս ես զիս կառավարեմ որ,

ոչ վիշտ՝ ոչ նեղութիւն՝ ոչ ձախորդու-
թիւն եւ ոչ այլ ինչ արարած՝ սրտիս
գործելն ու քու հետդ միութիւնն արգե-
լէ . . . : Գիտեմ, Տէր, ադ նեղքուստ գոր-
ծելն է, որ ըրածիս ու կրածիս արժէքը
կ'աւելցնէ. բայց ես ինչ՝ ինչ կընամ, որ
առանց քու օգնութեանդ՝ "Տէր Յիսուս,,
մ' ալ չեմ կրնար ըսել . . . : Դուն զբաս-
ցուս տկարութիւնս՝ ամենազօր կարողու-
թեամբդ . . . : Տուր որ, ինչ վիճակի մէջ
որ գտնուիմ՝ զքեզ յիշեմ, քեզ մոմտամ,
քեզի ուղղեմ դիտումներս, որպէսզի զքեզ
սիրեմ եւ ուրախացնեմ . . . : Շնորհէ ինծի
պարզ եւ շիտակ սիրտ որ, ես ինծի՝ ու-
զածիս պէս՝ խղճմտանք չչինեմ. որպէսզի
չըլլայ թէ աստուածպաշին գառաստանիդ
առջին ծանր մեղք գառնամ, ինչ որ ինծի
թեթեւ յանցանք երեւցած էր . . . : Մի
թողուր, Տէր, որ անձնասիրութիւնս ու
չարաչար միտումներս աւելի զօրանան սրտիս
վրայ քան թէ շիտակ խղճի ձայները
. . . : Աւաղ. որչափ յաճախ ես զիս դիւ-
րաւ մը այնպիսի կարծեաց կը յարմարեմ,
որոնք քմայս հաճոյական քանի մը բաներ
ինծի ներելի կ'երեւցնեն. առանց բուն
շիտակն աւուգելու՝ այնպիսի հաւանակա-
նութեամբ գոհ կ'ըլլամ, որոնք թերեւս
սուկ հարեւանցի եւ աւերեւոյթի վարդա-
պետութիւն էին: Կը սիրեմ ազատու-
թիւնը, չէ թէ Աստուծոյ՝ այլ աշխարհի
որդիքներուն. ծանր՝ խիստ կ'անուանեմ
շատ մը վճիռներ որ, բան աւուրը Հարց,
աւետարանական ճշմարտութիւններ են . . . :

Փրկիչ իմ Յիսուս. շատ կը վախնամ թէ Յովսափատայ ձորը զիս նոյն դատաստանաւ չդատես, որով զՊիղատոս դատապարտես պիտի . . . : Դու ես ճշմարտութիւն, զոր աղօթքով խնդրողներուն կը հաղորդես. ի՞նչպէս կարենամ պիտի արդարանալ ես, եթէ չխնդրեցի երբեք լոյսդ որ, ճըշմարտութիւնը ճանչնայի . . . : Աստուած իմ, հիմակ ահա կը խնդրեմ. մի թողուր որ ընթացիցս մէջ մոլորիմ. տուր ինծի հոգի՝ միշտ ճշմարտութիւնը սիրելու, փափաքելու եւ վնտռելու . . . :

117

Ա. Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս. Պիղատոսէ շատ աւելի չար եղան Հրեայները: Զքեզ ճշմարիտ Աստուած չճանչցան նէ, հրաշքներուդ՝ վարդապետութեանդ ու մարգարէից պատգամներուն նայելով՝ կրնային ու պէտք էին ճանչնալ. իսկ եթէ իրենց նախանձէն ու ատելութենէն ճանչնալ չուզեցին, ան տգիտութիւնը սեթեւեթ ագիտութիւն մըն էր, որ զիրենք աւելի յանցաւոր եւ բասելի կ'ընէ: Շատ անգամ խօսքդ լսած էին, գքեզ տուրբ հռչակած էին աքանչաձոք, ի վերայ այսը ամենայնի հիմակ աչքերը միարան չէ թէ միայն խաչուիլդ կ'ուզեն, այլ նաեւ իրենց այս ամպարիշտ

կամքը թեթեւ յանցանք մ'անգամ չեն համարիր. եւ երբ Պիղատոս արդար աբեանգ անիրաւ հեղուժի իրենց խղճին նետեց, յանձն կ'առնուր, ըսին, մեղի ըլլայ յանցանքը, եւ պատիժը մեր ու մեր զաւկներուն վրայ թող գայ: Ա՛ս իրենց սարսափելի նզովքին՝ սոսկացաւ Պիղատոս. եւ ալ այնուհետեւ իրենց կամքին ձգեց զքեզ որ ուզածնին ընեն: Անօրինագոյն եւ անողորմագոյն դատաւորի մը կրնա՞ր թողուլ զքեզ: =

Ո՜վ չարութիւն, չարութիւն. որչափ կայր ես ու զաչացուս: Քիչ մ'առաջ յանուն Տեառն եկողն օրհնեն, իսկ հիմակ աղաղակեն որ խաչուի: Պահ մ'առաջ ապաքանք մնալու վախնան որ, չպզծին. իսկ հիմակ անմեղն սպանելէ ուզելնուն խիղճ չընեն: Կը կարծեն որ, հոս յանցանք չունին ամենեւին, բայց կը սխալին չարաչար, եւ սխալելով կը մեղանչեն, վասնզի չարութիւնն ալ զիրենք կուրցուց. սեփական կամքը զիրենք մոլորցուց . . . :

Սակայն — վայ ինձ — Տէր. իմն ալ նոյն բան չէ՞: Խոստովանիմ ո ւ չհաւատամ թէ դուռ ամենայն սիրոյ եւ հնազանդութեան արժանի ես, եւ զքեզ վշտացնեմ: Զքեզ վշտացնեմ մեղքս, որուն ամէն տեղ եկեղեցեաց մէջ կ'երկրպագեմ, եւ զոր պատկերներուն վրայ կը պաշտեմ . . . : Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, Աստուած իմ, որ մէյմ՝ այնչափ կրօնական գործերով զքեզ մեծարեմ՝ մէյմ՝ այնչափ անարժան վարմունքով զքեզ զայրացնեմ . . . : Ո՜հ,

Տէր. ի՞նչպէս հաւատաքէս՝ չարութիւնս կը յայտնուի. որչափ մանգամային չարութիւնս զիս կոյր եւ անմիտ կ՚ընէ. . . : Արդար անձինք խղճերնին քննած առենին ամէն թերութեան ու անկատարութեան բծերն անգամ կը գտնեն՝ ու ես այնպիսի մեղքեր իբրեւ ոչինչ կը թողում կ՚անցնիմ, որ շատերուն առկուժ կը բերեն. . . : Հրեայք դքեզ խաչելը մեղք չհամարեցան նէ, դքեզ մեռնելու արժանի կ՚ենթադրէին. ես դքեզ անմահ փառաց եւ պատուոյ արժանի համարելով խաչ կը հանեմ, եւ այսու ամենայնիւ աստուածասպանութիւնը չնչին վայ ինէ չար մարդ կոչ, Չկայ, Տէր, չկայ. կը խոստովանիմ. բայց գթութեանդ կ՚ապաւինիմ, Փրկիչ իմ, որ այնչափ կը սիրես մարդկան փրկութիւնը. . . : Կը խնդրեմ կը պաղատիմ. մաքրէ զիս այն գաղտուկ մեղքերէ զորոնք չեմ ճանչնար կուրութեամբս, որ իմ չարութեանս արժանաւոր պատիժն է. . . : Աղէ, լուսաւորէ խիղճս, եւ մի նայիր անօրէնութեանցս՝ արգարութեանդ խստութեամբ, որպէսզի պատժես. այլ գթութեանդ աչքը, որպէսզի ներես, եւ սէրդ ինծի շնորհես. . . : Գիտեմ. յանկարծակի մարդ կուրութեան ու ամպարշտութեան մէջ չ՚ինար, այլ կամայ կամաց. օգնէ, Տէր Յիսուս, որ կրքերս զսպեմ, աւերիչ ներէ փախչիմ. վանդի մեղքի մտանիալով մեղանչելու կը սկսուի. . . : Պահէ զիս սեփական կամքէ. ադ է որ ամէն ի չիր

զիս մեղք կը ձգէ, ապականեալ բերմանցս հետն ի վեր կը քաշկռտէ, եւ ուղղակի քեզի կը հակառակի ու դէմ կը կենայ. . . : Ադ է որ քու չուզածդ կ՚ուզէ, քեզի դէմ գլուխ կը տնկէ եւ քեզի յաղթելու կը ճգնի: Այնպէս չար ու ամբարտաւան է որ, գէթ իր կրցածին չափ՝ զքեզ մեռցնելու կը ջանայ, ուզելով՝ իր կողմանէն, որ Աստուածդ՝ Աստուած չըլլաս. . . : Խղճուկ եմ ես, քանի անգամ որ մահուչափ մեղայ, ես զքեզ, Աստուած իմ Յիսուս, ադ իմ սեփական կամացս ձեռքը մատնեցի որ ուզածն ընէ. այսինքն նորէն զքեզ ի խաչ հանէ. . . : Ո՛վ չար կամք. ով ներգաւոր կամք. . . : Տէր Յիսուս. ես հիս կրքերու խուժան մ՚ունիմ որ միօրինակ զիս մեղանչելու դրդելով, երբեմն աս՝ երբեմն ան կերպով անդուլ անդադար կ՚աղաղակեն թէ խաչ հանէ, խաչ հանէ. . . : Ա՛ւաղ. քանի՛ անգամ ղիջայ, քանի՛ անգամ հաւանեցայ, քանի՛ անգամ այս խուժանին անօրէն կամացն զքեզ մատնեցի. . . : Ամէն րոպէ վրաս այս մեղասէր կամքը կ՚ղգամ՝ որ քու սիրոյդ հետ կը կռուի, եւ զիս ուժգին՝ ունայնութեան ու նանրութեան սիրոյն կը հրէ. . . : Երբ պիտի ըլլայ, Տէր, որ ամբողջ բացարձակ որոշեմ՝ այս իմ սեփական կամացս ամբարտաւանութիւնը նուաճելու, որ ամէն չարեաց պատճառն ու պարարն է, որպէսզի քու կամացդ միայն յարիմ ու կպչիմ, որ ամէն իմ բարեացս աղբիւրն է. . . : Իջիր, անձն իմ, իջիր դժոխք՝ մոռդդ. տես ինչպէս

հոգ առաուածային արդարութիւնը՝ միայն սեփական կամքը կ'առնէ, միայն սեփական կամքը կը պատժէ. սեփական կամքն է միայն որ այդ յաւիտենական կրակը կ'էրի կը մրկի։ Դադրի սեփական կամք. դժոխք ալ չ'ըլլար . . . ։ Արժան է եւ իրաւ, Տէր իմ արդար, որ հիմակ իմ սեփական կամքս գքեզ խաչել ուզէ նէ, դուն ալ զինք խաչես յաւիտեանս յաւիտենից . . . ։ Բայց ա՛ի, Տէր, քաւ լեցի։ Շնորհէ, Փրկիչ իմ Յիսուս, շնորհէ որ անհուն բարութիւնդ սիրեմ, եւ անչափ արդարութենէդ դողամ. անդադար կամքս սպաննեմ՝ քեզի ողջակէզ հանեմ, եւս եւ ներելի բաներու մէջ որ, աննշանելիներու մէջ աւելի եւս քաջութեամբ սպաննելու վարժիմ. . . ։

Ր. Հեզահամբոյր Յիսուս. ոչ թէ նախքդ այնչափ անողոքմութեամբ խաչուիդ ուզելու էին, ոչ դատաւորը այնպիսի անիրաւութեամբ հաւանելու էր։ Անմեղ Գառինդ այնչափ դիպարտութեանց եւ այնպիսի թշնամանաց ուլկանաց առանց ինքզինքդ պաշտպանելու, առանց առնուելու՝ այնպիսի յայտնապէս գերմարդկային երկայնմտութեամբ ու հեզութեամբ համբերելը հերիք չէր իրենց որ անանկ անհնարին ամպարշտութենէ ետ կենային։ Խելացի պատասխաններէդ՝ իմաստուն մէկն ըլլալդ, այնչափ անիրաւութեանց՝ մարդկութենէ բարձր առաքինութեամբ մը լռելդ պէտք չէր զիրենք ապշեցնել։ Բայց բան մ'օգուտ չըրաւ։ Այնչափ ըսին, այնչափ ըրին որ, ի վախճանի

յաղթեցին։ Զքեզ վատանուն չարագործէ մը չարագոյն ցուցին, եւ խաչի մահուան՝ որ տանջանաց ամենէն չարաչարն է, արժանի համարեցան։ =

Ո՛վ Աստուծոյ դատաստանք. խորք բազումք։ Կը մնածեմ, Տէր. դուն որ հիմակ այսպիսի անիրաւութեամբ կը դատուիս, օր մը պիտի գաս՝ բոլոր աշխարհը արդարութեամբ եւ ուղղութեամբ դատես, ամենիկուն կամ բարի գործոցն համեմատ՝ փառք յաւիտենական, կամ չար գործոցը համեմատ տանջանք յաւիտենական տաս պիտի . . . ։

Հապա ինծի ինչ պիտի ըլլայ այն օրն որ, ես ալ Հրեից հետ այնչափ անդամ պոռացեր եմ թէ խաչ հանէ . . . ։ Ա՛ս կը մնածեմ, Տէր. եւ աս որ կը մնատածեմ, կը խոնարհիմ ու կ'ըսեմ. ողորմէ, Աստուած իմ, ողորմէ. ողորմութիւնդ միայն կընայ օգնութեան հասնիլ . . . ։ Երբեք զքեզ չվշտացնելու էի, մանաւանդ քենէ այնչափ ողորմութիւններ գտնելէս ետքը։ Ա՛լ եղաւ, Տէր, վշտացուցի, եւ շատ անգամ պղպեղացուցի, եւ սաստիկ դառնացուցի։ Մեղայ, սխալեցայ, գէշ ըրի . . . ։ Ի՞նչ ընեմ, բարի Յիսուս. յուսահատիմ մեռամ . . . ։ Ես հաստատ կը հաւատամ որ, փրկչիդ գթութիւնը՝ մեղաւորիս ամպարշտութենէն անճառաբար մեծագոյն է . . . ։ Ահա ի բոլոր սրտէ կը ցաւիմ կը զղջամ անօրէնութեանցս վրայ, եւ բոլոր յոյսս ու բովանդակ վստահութիւնս քու բարութեանդ վրայ է . . . ։

Մայր ողբմութեան սուրը Աստուածածին, ողբմի մեզաւորիս ալ, որ ինքզինքը գրթուեթեանցդ գիրկը կը նետէ ապահով սրտով. ամէն։

118

ՅԻՍՈՒՍ ՅԱՂՈՒԵԼՈՆ ՎԻՃԸ։

Հրաման տուր, Յիսուս, ներէ. հետդ Պիղատոսի ապարանքը մտնեմ, որ օր մը անպատուժ նշանակութեանդ ու անհնարին ցաւոցդ տեսարանն եղաւ։ Մտնեմ ու տեսնեմ թէ ինչ անիրաւ, օրչափ խայտառակ, քանի անողորմ տանջանք էր, որուն փրկիչդ աշխարհի համբերեցիր։ — Տեսաւ Պիղատոս որ, դքեզ թշնամեացդ կամքին ձգելէն եաքն ալ, դեռ չէն գադրիր քեզի դէմ ազմուկ հանելէ, բայց միանգամայն Աննեղիդ եղած անիրաւութիւնն ալ ճանչնալով, ուրիշ հնարք մը դատաւ։ Վճիռ տուաւ որ ձգկիս։ Արդէն սովորութիւն էր՝ խաչուելու դատապարտուածը նախ ձգկել. սակայն հոս՝ դատաւորին դիտաւորութիւնը քու նկատմամբդ բարի էր։ Մտածեց անիրաւն որ, այնպիսի խուժադուժ գազանամիտ ճամբով անողոք թշնամեացդ սիրտը կը շահի կը կակղէ՝ ալ անգթութիւննին մեկնի կը

ձգեն. եւ այսպէս դքեզ խաչի մահուանէ կ'ազատէ։ =

Ո՛վ անիրաւ վճիռ . . . ։ Եւ դուն, Տէր Յիսուս, իմ սիրոյս համար ատոր կը հաւանիս . . . ։ Ո՛վ դատաւոր. Փրկիչս արդար որ կը ճանչնաս, ինչո՞ւ յանցաւորի պէս հետը կը վարուիս. պատժի անպարտ կը դատես նէ, ձգկելու վճիռ ինչո՞ւ կուտաս։ Ի՞նչ արդարութիւն է. ատով քիչ մ'առաջ Հրէից վրայ սոսկացած չարութեանդ դուն զքեզ ալ հաղորդ չե՞ս ըներ . . . ։ Բայց ես, Տէր, դատաւորն յանդիմանելու ինչո՞ւ կեցեր ատեն կը կորսնցնեմ վայրապար։ Ես իմ սորվելու համարս առնում։ Պիղատոս կարծեց թէ ժողովուրդը կը հաճէ կը հանդարտէ, բայց խարուեցաւ։ Ժողովուրդը ձգկանօքդ դոհ չեղաւ, խաչուիդ ալ պնդեց . . . ։ Ո՛վ. օրչափ յաճախ ինծի ալ նոյնը կը պատահի։ Աչացս հետաքրքրութիւնը կը հաճէ. հետաքրքրքրութիւնը աւելի կ'ածի. որկորիս ուզածն ընեմ կ'ըսեմ, աւելի կը շահանայ որկորըստութիւնը. որչափ քիչ քիչ՝ գիւրութեան, բարկութեան եւ ուրիշ բերմանցս կ'անուամ, այնչափ աւելի կը սաստկանան. ներելի մեզաց անհոգ կ'ըլլամ, չարութիւնը մինչեւ մահուչափ յառաջ կ'երթայ . . . ։

Ափսո՛ս. ատոր վրայ ըստ պատշաճի մտմտայի։ Ադկէ եղաւ բոլոր իմ չարիքս։ Իսկզբան հեռու էր մտքէս զքեզ խաչ հանել մեզքս, սակայն բերմանց ու զգայութեանցս խուժանին դիւրաւ անսա-

լով, շատ անգամ — վա՛յ ինձի — հա-
սայ . . . : Աստուած իմ, եղածն եղաւ.
անցածին ուրիշ դարման չունիմ, բայց
եթէ որ խոնարհիմ՝ ցաւիմ ու զղջամ:
Ապագան այսուհետեւ բոլոր ճգամբս աչա-
լուրջ գդալ պիտի կենամ. իմ բերմունք-
քով՝ անդէն սկիզբները՝ հաճելու չէ, մեռ-
նելու պիտի նայիմ. . . : Աղէ, Տէր Յի-
սուս. զօրացու տկարութիւնս, քաջալերէ
մեղկութիւնս: Դուն եւ ոչ փոքրս իւիք նե-
զուելու արժանի ես. ուստի հաստատ կ'ա-
ռաջադրեմ որ, ներելի պակասութիւններէ
ալ զգուշանամ օգնութեամբդ, որպէսզի
կամաց կամաց մնայացու մեղայ եւ գուցէ
նաեւ ի սպառ անապաշխարութեան մէջ
չիյնամ. . . : Աւա՜ղ. ես ատոր փորձն առի
չարաչար: Մեղայ, բարի Յիսուս. ես մե-
ղայ, ես յանցեայ. եւ դուն ահա իմ տեղս
ինքզինքդ անիրաւ պատժոյ կը մատնես,
որպէսզի իմ մեղքերս քաւես. . . : Ցաւա-
կից եմ, Տէր, կրած անիրաւութեանդ.
շնորհակալ եմ մարդասէր գթութեանդ
. . . : Կը զղջամ բոլորով սրտիս մեղացս
չարութեանն որ այդպիսի թշնամանացդ
պատճառ եղան. . . : Բայց ազէ, Տէր իմ
Յիսուս. ձաղկանք՝ գերիներու միայն պա-
տիժը չէ՞: Ուրեմն դուն, գորովալիր Փըր-
կիչ, չէ թէ ծառայի միայն կերպարանք
կ'ուզես առնուլ՝ որ ուրիշներու կամացը
հպատակիս, այլ նաեւ ժանտ եւ ապիրատ
ծառայի՝ որ խարազանով պատժուիս, եւ
այնպէս մեղքի արդէն գերի եղած մար-
դուն արժանաւոր պատիժը դուն տուժես

. . . : Ո՛վ Որդիդ Աստուածդ, ով մեծ
սիրողդ հոգւոյս. ինչպէս բնաւ կրցար,
դու Տէրդ Մեծվայելչութեան, այնչափ
սիրել ինձի պէս վատթար ու ապախ-
տաւոր արարած մ'որ, զիս արժանաւոր
պատժէ ազատելու համար, ինքզինքդ այն-
չափ եւ այնպիսի պատուհասի ենթարկե-
ցիր . . . : Աստուած ձաղկուե՛ւ: Աւելի զար-
մացուելու բան է որ Աստուած թեթեւ
հարուած մ'ընդունի, քան թէ բոլոր մար-
դիկ եւ բովանդակ հրեշտակք ջնջուին
միանգամայն. . . : Ո՜հ, Յիսուս, ներէ ին-
ձի՝ քեզի դէմ ըրած մեղքերս՝ ու պատժէ
զիս ինչպէս որ կ'ուզես: Ան միայն հերիք
է որ, ես զքեզ սիրեմ եւ դու զիս սի-
րես, ալ ես գոհ եմ՝ ինչ պատիժ որ ու-
զենաս՝ կրելու. . . : Դուն այնպիսի հե-
զութեամբ հանդարտութեամբ ու լուռ
թեամբ այն անիրաւ անագորոյն վճիռն
ընդունեցար, որպէսզի իմ մեղքերուս վրայ
ապաշխարես: Իմ ալ քու սիրոյդ եւ իմ
յանցանացս համար կ'ընդունիմ ինձի պա-
տահած ամէն զրկանք ու հալածանք. . . :
Կ'ընդունիմ ամէնն ալ մարդասէր ար-
դարութեանդ ձեռքէն, որով զիս անօ-
րէնութեանցս համար կը պատժես. . . :
Թէպէտ մարդոցմէ գան, սակայն գիտեմ
որ դուն զիրենք քու արդար վրէժխնդ-
րութեանդ պաշտօնեայ ես ընտրեր. . . :
Աս է ինէ ուզած ապաշխարանքդ որ, զըր-
կանաց համբերութեամբ տանիմ: Այո,
Տէր. կը հաւանիմ, կ'առնում յանձն. . . :
Միայն զօրաւոր օգնականութեանդ կարօտ

եմ՝ կը խնդրեմ, կը յուսամ ողորմու-
թենէդ . . . :

119

Փրկիչ իմ Յիսուս. հաղիւ թէ ձաղ-
կուելուդ հրամանը Պիղատոսի բերնէն ե-
լաւ, իսկոյն գործադրութիւնն հոգացուե-
ցաւ: Դահիճները բոլորտիքդ առին, գա-
թին այն կողմը քաշկռտեցին գազանա-
բար՝ ուր հասարակօրէն նշանաւոր մարդա-
սպաններն ու սծրագործները կը ծեծէին:
Հոն արտորնօք կապերդ քակեցին, հա-
նուէցուցին, մերկանդամ խայտառակ ըզ-
քեզ թողուցին: Ու որովհետեւ կախար-
դութենէդ կասած ու վախ ունէին, որ-
պէսզի չկարենաս քու վարպետութեամբդ
պրծիլ, բռնեցին դքեզ պատժապարանե-
րու սովորական սիւնը ամուր մը պրկեցին:
Ա՛յս երրորդ անգամ է որ կը կապուիս.
առաջ պարտէզը, յետոյ Կայիափայէ եւ
հիմայ դահիճներէ: Դուն, քու աղատ
կամքդ, ակնկոր՝ կարմրելով կ'երկնցնես
թոյլ կու տաս որ կապեն այն ձեռուր-
ներդ որոնք պարզ գպչելով միայն՝ կու-
րերը լուսաւորեցին ու մեռելներն աղջն-
ցուցին: =

Քաղցր Փրկիչ. ինչ տօն, ինչ ցրն-
ծութ թէ՛նամեացդ որ, Պիղատոս զքեզ
յանցաւոր ու մահապարտ ճանչնալ կը

ցուցնէր՝ այնպիսի պատուհասի մը զքեզ
պատապարտելով, որով սովորաբար յե-
տին եղեռնագործ յանցաւորները կը պատ-
ժեն . . . : Խայտ եւ միանգամայն ինչ բեր-
կրանք, ինչ միխիթարանք քեզի որ, ահա
եկաւ հասաւ այն օրը՝ այն առաւօտն որ
աշխարհք փրկելու համար խաղաղանաց
տակ արիւնդ պիտի թափես, ինչպէս
որ մարգարէները գուշակած եւ դուն
յաւաջագոյն պատմած ու փափաքած էիր
. . . : Ան որ պարտէզը քեզի տխրութիւն
տուաւ, հիմակ ուրախութիւն կը բերէ,
վասնզի քու ժամդ է. ժամանակն է որ
մեր փրկանաց գինը վճարես . . . : Յան-
կարծ, կարէնայի, Յիսուս, ամենասուրբ
սիրտդ թափանցել եւ խոնարհութիւնդ՝
հլութիւնդ ու մանաւանդ սէրդ տեսնել
. . . : Ի՜նչ հանդարտութեամբ յաւիտե-
նական Հօրդ առջին կը խոնարհիս ու կը
յայտնես թէ պատրաստ չօժար ես՝ այն
ցաւագին ամենաւոլց տանջանաց ինքզինքդ
ենթարկելու . . . : Ինչպիսի հեզութեամբ
ու հնազանդութեամբ թոյլ կու տաս որ,
դահիճներն զքեզ ուզած տեղերնին տա-
նին այնչափ խայտառակութեամբ, դիմա-
դարձութեան՝ անհամբերութեան նշան
ամենեւին չես ցուցներ . . . : Աստուծոյ
Որդի բլլալով՝ մարմին առած առենդ ծա-
ռայի սրդէն կերպարանք առեր էիր որ,
ամենուն հպատակիս. հիմայ ժանտ ծա-
ռայի ալ կերպարանք առնուս, որ ծե-
ծուելու արժանի է: Դուն, ծառայ հաճիս
ըլլալ, չէ թէ Աստուծոյ այլ սատանայի

ծառայներուն, անօրէն սպասաւորներուն . . . : Ի՜նչ սիրալիր ծարաւով կայներ կ'սպասէիր որ, ծեծուխս տանջուխս, որպէսզի իմ տեղս եւ ինծի համար հատուցանես . . . :

Ո՜հ, Տէր, սիրտդ տեսնելու պէտք չունիմ. կը հաւատամ թէ սիրովս չափազանց վառած բորբոքած է . . . : Շնորհակալ եմ, փրկիչ իմ Յիսուս. շնորհակալ եմ, պարտական եղածիս չափ ալ չէ նէ՝ գէթ խեղճ սրտիս բովանդակ ճգամբը կրցածին չափ . . . : Աղէ, Տէր. քու անճառ արժանաւորութիւնդ ու ջերմադութ սէրդ, իմ ցուրտ անկարութեանս թերութիւնը լրացնէ . . . : Ներէ, Յիսուս, քեզի նմանելու փափաքէս ազաչանք մ'ընեմ: Ինչպէս դուն, իմ մեղացս համար աստուածային արդարութեան հատուցում ընելու նպատակաւ՝ յօժարակամ սրտիս ձաղկուելուդ հաւանեցար. ինծի ալ շնորհք տուր որ, քուն իակ իմ մեղացս ապաշխարանքին համար կամակար մնօք յանձն առնում՝ ինչ ժամանակաւ որ ձախորդութեան խարազանով որ քու ողորմութիւնդ ուզենայ ինծ ծեծել . . . : Իմ արժանի եղած պատուհասներուս նայելով՝ ամէն բան քիչ է. եւ սակայն չնչին պատահարի մ'ալ չեմ կրնար առանց դրժակամակելու հաւքերել . . . : Տուր, Տէր, տուր որ քու դիմած ձեռքիդ հարուածները — կարօտութիւն, հիւանդութիւն, անպատուութիւն, ձախորդութիւն — ինծ խոնարհելու եւ ուղղելու ծառայեն,

չէ թէ իմ յանցանքիս ու խստասիրտ յամառութեանս համար զիս դատապարտելու . . . : Դուն զիս պատժես նէ, իբրեւ հայր կը խրատես. ես ալ որդիական սիրով ամենայն ինչ ընդունելու եմ . . . : Թող հեծէ զգայութիւնը, սակայն սիրտս հետդ միացեալ մնայ, Աստուած իմ . . . : Ի՜նչ որ քաշեմ, իմ առ քեզ ապերախտութեանս պարտքը հատուցանել չեմ կրնար. հապա քու առ իս սիրոյդ ու դիմութեանդ պարտքը երբ եւ ինչով պիտի վճարեմ, որ իմ մեղքերս ալ՝ մեղացս պատիժն ալ վրադ կ'առնուս . . . : Այն մերկութիւնն ու պատկառանքն որ յանձրն առիր, ինծի համար չէր: Ո՜րչափ խնդաց քրքջաց այն լիրբ խուժանը գլխիդ վիճակը տեսնելուն. վա՜շ վա՜շ՝ նայեցանք, դիտեցինք ըսելով . . . : Ո՜հ. ի՜նչ պէս երեսդ վշտալից կարմրութեամբ ներկեցաւ ամչնալէդ . . . : Տէր. դուն չես որ օդն ամպերով, երկինք փառօք կը ծածկես, երկիրը խոտերով կ' զգեստաւորես, ծաղկունքը այնպէս վայելուչ կը հագուեցնես. ինչո՞ւ քու բարենշան պարկեշտ մնրմինդ այնչափ աչքերու նշաւակ խայտառակ կը թողուս: Օհ՜ոգիդ գեղով, ուժով ու սրբութեամբ ես հագուեցուցեր. մնրմինդ ամօթով ինչո՞ւ կը ծածկես՝ մերկութեամբ մ'որ համեստութեանդ ու կուսական անբծութեանդ յետին նշաւակութիւն ու խայտառակութիւն է: Այնչափ զգաստ վկայուհեաց մերկութիւնը լուսեղէն փառօք ծածկեցիր, ինքզինքդ ինչո՞ւ չես հո-

գար . . . : Ո՜հ, մերկութեան պատկառանքը Ադամայ մեղայ պատիժն է. դուն մերկութեան անոր համար կը համբերես, որպէսզի այն ահագին ամօթուն գարմանը տանիս՝ որ մեղաւորին երեսը պիտի ծածկէ, դատաստանին օրը մեղքերը բոլոր աշխարհքի առջին յայտնուած ատեն . . . : Մարմնոյդ մերկութեան անոր համար կը համբերես, որպէսզի մեր հոգւոց՝ առաքինութենէ ու շնորհքէ ամօթալից մերկութիւնը ծածկես . . . : Ո՛վ բարի Յիսուս. որչափ ես ամենէն աւելի պարտական եմ քու առ իս բարերար սիրոյդ շնորհակալ, եւ ինձի համար քաշած պատկառութեանդ վշտակից ըլլալու . . . : Ինձի, ինձի կ՚լինայ ամչնալ, ամօթ իմ մեղացս արդար պատիժն է. դուն սիրոյ միայն ու քաւութեան համար կը կրես : Ո՞նչ կ՚ըլլայ վիճակս, եթէ քու արդիւնքդ չօգտիմ . . . : Հիմակուընէ աչքիս առջին կու դայ. ինչ ահաւոր ամօթ պիտի ըլլայ ինձի դատաստանին օրը՝ երբ յանցաւոր խիղճս ու չարութիւնս յայտնի եղիմ մերկապարանոց երեսայ ամէն սրբոց ու բոլոր հրեշտակաց որ պիտի չարաչար կշտամբեն զիս . . . : Աղէ, Յիսուս, այն քու ամօթդդ համար՝ որ քեզի այնչափ դառն էր, շնորհէ ինձի սուրբ պատկառանք մը՝ որով մեղքերս յիշած ատենս ամչնամ կարմիրիմ ու բան պատշաճի խոնարհիմ . . . : Ո՞նչ մեղքեր չգործեցի մնոքս, խօսքովս ու գործքովս. որչափ նիւթ ունիմ ամչնալու եւ խոնարհելու : Եթէ բոլոր ըրածներուս համբանքը

նշանակելու՝ գրիչ ձեռքս առնէի, ինչ աւազին գումար կը գտնէի, որ բաւական կ՚ըլլար զիս չէ թէ միայն ամչցնելու՝ այլ նաեւ զարհուրեցնելու . . . : Տուր, կ՚աղաչեմ, տուր ինձի զդ սուրբ ամօթն որ, թէ մինչեւ հիմակ ըրածիս՝ եւ թէ այսուհետեւ ընելու՝ ամչնամ . . . : Բայց դուն, սիրելի Փրկիչ, չէ թէ միայն մերկացած, այլ կապած ալ ես : Ո՞ր այն յանդուգն է որ զքեզ մերկացնելէն եառքը, կապելու ալ կը համարձակի . . . : Փառք, երկրպագութիւն աստուածային ողորմութեանդ կարգադրութեանցը : Ո՜ր ոք, ոչ ոք կրնայ քեզի բռնութիւն ընել եթէ ոչ՝ որչափ որ դու ինքնին ուզենաս : Հայրն Աստուած է, ճշմարիտն բսելով, որ անհուն սիրոյն ուժովը զքեզ կը կապէ կը պրկէ, որպէսզի ձեռքդ պինդ բռնես չարչարանաց այն բաժակն որ պարտէզը քեզի ընծայեց . . . : Ինք՝ իրրեւ մշակ, զմիածին Որդիդ իրրեւ որթ, սիւնը կապեց, ինչպէս որ որթը ձաղին վրայ կը հաստատեն, որպէսզի աւելի առատ պտղաբերէ . . . : Դու, Տէր իմ Յիսուս, դու ինքնին թոյլ կու տաս որ, այնպէս առանց յանցանաց զքեզ կապեն, որպէսզի մեր պատիժը տուժես : Կապանացդ անարգանքը քեզի ասոր համար միայն ծանր կու գայ որ, ձաղկիդ բռնի եղածի պէս պիտի երեւայ, ուր դուն ի սիրոյ նոյնը կը կրես . . . : Հոս, այո, հոս սեւեռելու եմ միտքս՝ բոլոր չարչարանացդ ժամանակ թէ դուն բան մը ի չարիկ չես կրեր, այլ ամենայն ինչ ի սիրոյ . . . :

Անուշակ Փրկիչ, որ Ադամայ որդիքս մեղաց կապերէ արձկելու համար աշխարհք եկար, հիմակ ալ սեան վրայ իմ ազատութեանս փրկանքը վճարելու կը պատրաստուիս։ Բայց ես իմ ազատ արձակ ըլլալուս ինչպէս ուրախանամ որ, գուն ցած գերիի մը պէս ծեծ ուտելու համար կապուած կ'սպասես...։ Ո՛վ սիրելի Որդիդ Աստուծոյ. զի՛ բարի ես, որչափ քաղցր. կ'ուզես կը հաճիս որ քեզի ընդհակալ ըլլամ, զքեզ սիրեմ եւ մխիթարուիմ ալ իմ ամէն բարւոյս համար...։ Այդպէս ընելու եմ, ատանկ ալ կ'ընեմ։ Ընդհակալ եմ, ընդհակալ եմ ի բոլոր սրտէ. կը սիրեմ, ու սիրեմ զքեզ հաստատութեամբ՝ բոլորով սրտիս եւ ամէն բանէ ի վեր. բայց գուն օգնէ ինծի...։ Տուր այն ազդու օգնականութիւններէդ մէկն որ չարչարանքդ ինծի վաստկեցար, որպէսզի քու կապերուդ ընդհիւ՝ չար սովորութեանցս կապերէն ես դուս ազատեմ, ես ինծի բուռն ընելով ու ինքզինքս մահացնելով. եւ ասով՝ արժանապէս ընդհակալ ըլլամ քեզի, եւ սիրեմ զքեզ թէ սա եւ թէ անոի աշխարհք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

120

ՅԻՍՈՒՍԻ ՅԱՂԹԱՆԱՅ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔԸ։

Ա՛ Աստուած, ահա անողորմ տանջանքը կ'սկսի։ Ո՛վ դուք, երկնից Զուարթունք, եկէք տեսէք ցաւագին տեսարանը. եւ եթէ ձեզի չէ թոյլ տրուած որ, այդ անագորոյն լկանքէ ձեր թագաւորն ազատէք, գոնէ եկէք լացէք վշտակից եղէք։ Եւ դուն, անձն իմ, այնպէս մնմնա թէ սիրելի Փրկչիդ այս սոսկալի տանջանացը ականատես ես։ Նայէ, ինչպէս թաղծալից Յիսուսդ գլխակոր գետին նայելով, պատկառանքէն համակ կարմրած, այն ահաւոր խոշտանգանաց կ'սպասէ։ Մտածէ, ինչ անիրաւ ծեծ է կերածը, ինչ մարմին է ծեծուածը, ինչ մարդիկ ծեծողները, ինչպիսի գործիքներով եւ քանի քանի հարուածներով կը ծեծեն։ Ո՛հ, Տէր Յիսուս. դո՞ւն պիտի ձագկիս, զքե՞զ ծեծեն պիտի։ Հապա ադ պատուհասը պատուաւոր անձանց չի տրուիր երբեք. միայն խեռ գերիները, նշանաւոր աւազակները, յեսին ոճրագործները պատժելու համար է ծեծն ու խարազանը։ =

Այո, այո. եւ սակայն դուն, մարդասէր կենարար, աներկեւան՝ անյողդողդ ու հանդարտ սրտիս յանձն կ'առնուս. խայտառակութենէ չես ամչնար, չես կա քաշուիր. կը թոզուս որ զքեզ ծեծեն ու

անպատուեն . . . , Ի՞նչ է, Տէր Յիսուս, որ դքեզ այսպիսի համբերութեան կը խրախուսէ։ Իմ շահս, իմ բարիքս . . . ։ Գերիներու պատիժը կը քաշէս որ, զիս զգերիս ազատես. ձագկուելու խայտառակութիւնը յանձն կ'առնուս, որպէսզի յաւիտենական դատապարտութեան խայտառակութենէն զիս ապրեցնես . . . ։ Իմ չարիքս վրադ կ'առնուս որ քու բարիքդ ինծի հաղորդես, իմ մեղացս պատիժը այնպէս կը բառնաս՝ որպէս թէ բուն իսկ քու մեղքերդ ըլլային, որպէսզի ես վայելեմ շնորհաց արդարութեան ու արդութեան պատիւն ու արդիւնքն որ բոլոր քուկդ է . . . ։ Ի՞նչ նուաստութիւն քեզի. Աստուած իմ Յիսուս, որ մարդու մարմին առնուս ու թոյլ տաս որ մարդիկ այնպէս անարգարար՝ աստուածացեալ անդամներդ ծեծեն խոշտանգեն։ Ի՞նչ փառք, ինչ պարծանք ինծի որ, դու Աստուածդ՝ այնչափ զիս սիրես, մինչեւ ինծի համար ծեծուիլ յանձն առնուս . . . ։

Բաւէ, Տէր Յիսուս. որչափ պարտական եմ դքեզ սիրելու որ, խեղճ անարգ արարածոյս այնչափ մեծ՝ այնչափ բարձր յարգ կ'ընծայես . . . ։ Սակայն եթէ բոլոր քու անպատուութիւնդ ինծի պատիւ է, նմանապէս քեզի համար համբերած բոլոր իմ անպատուութիւնս ալ քեզի պատիւ է, հապա ինչէն է որ, անարգութեան լոկ երեւոյթը որ դուջ միայն իմ կարծեցեալ անարգութիւն մըն է, այսչափ ինծի դժուար ու հակառակ կու ջայ։ Աւաղ. իմ տարապարա հպարտութենէս է . . . ։ Չեմ արժանի, Աստուած իմ, որ բանի պիս խոնարհեցնես՝ նաեւ այս աշխարհքս ամէն տեսակ անարգանք ինծի զաւրելով, որովհետեւ ես սիրով խոնարհիլ չեմ ուզեր . . . ։ Այո, եմ այո, արժանի որ ամբարտաւանութիւնս ծեծուի տանջուի. եւ որովհետեւ կը փափաքիմ քեզի հաճոյ ըլլալ, կ'ազաչեմ կը պաղատիմ, Տէր, տուր ինծի ճշմարիտ խոնարհութիւն։ Բանի խոնարհութիւնը կրնայ զիս անարգեալ ընել. իսկ ճշմարիտ խոնարհութիւնը տուր զիս տուր կ'ըսէ . . . ։ Ահա պատրաստ եմ, Տէր, քեզի նմանող ըլլալու համար՝ ինծի զաւրած նեղութեանդ համբերելու, որպէսզի համբերութիւնս փառք ըլլայ այն անարգանաց որ ձագկուած աւետնդ քաշեցիր . . . ։

Բ. Անհնարին ամբարիշտ է ձագկանքդ, Փրկիչ իմ Յիսուս. տեսիլ ահաւոր, տեսիլ սոսկալի՝ երկրի եւ երկինի։ Բայց որչափ ալ ցաւագին է. որ խելք կրնայ ըմբռնել, որ լեզու բաւական է պատմել։ Դուն Աստուծոյ կենդանւոյ ճշմարիտ Որդին ես՝ հրաշակերտ մարդկային մարմնով մը՝ զոր սուրբ Հոգին կազմեց Մարիամու անարատ արենէն կազմեց. զգայուն մարմին մըն էր մարմինդ, փափուկ մարմին մը, եւ դիտմամբ այնպէս յարմարած մարմին մ'որ բաւական ըլլայ ամէն ցաւ զգալու եւ ուժգին ու սաստիկ զգալու։ Քեզի աւելի զգալի էր թեթեւ հարուած մը, քան թէ մեզի սուրի խոցուած մը։ Հապա

ինչ անհնարին ցաւ տուած են քեզի այն անողորմ խարազանները, կարծր արջառա-ջիլք, բազմահանգոյց առասաններըը, շղթայակերպ երկաթները, փշալից ծովային կնիւնները, մանաւանդ այնպիսի անհուր անգութ զարնողներու ձեռքը, գրեթէ մէկ ու կէս ժամ միջոցին։ =

Բարի Յիսուս. ես աս ցաւալից թըշնամանացդ ու թշնամանալից ցաւոցդ կարեկից չըլլամ նէ, ինչ քար սիրտ կ'ըլլայ սիրտս... ։ Եւ սակայն — վայ ինծի — անշարժ կ'երեւայ այս իմ ապառաժ սիրտս՝ ուր գրաստու մը պղպէս չարաչար տանջուիլը լսէի միայն, թող թէ տեսնէի նէ, սիրտս կը գետըր՝ աղիքս կը գալարէր... ։ Ո՜հ, գիտեմ, Աստուած իմ. գիտեմ՝ ինչէն է ցամաքութիւնս։ Միշտ չեմ մոռացեր այն՝ որ մոքէս երբեք չելլելու էր. այսինքն թէ դուն զքեզ պղպէս ծեծել տուիր նէ, ինծի ու իմ մեղացս համար էր... ։

Ահա հիմակ հաստատ կը հաւատամ թէ ինչպէս պարտէզին իմ մեղացս համար անուշակ սիրտդ ցաւէն կտոր կտոր եղաւ՝ նմանապէս նոյն մեղացս համար ամենասուրբ մարմինդ ալ սեան վրայ յօշոտ պատռտեցաւ... ։ Տէր Յիսուս. պարտուպատշաճ ցաւս պակաս է նէ, կ'անիծեմ կը նզովեմ բոլոր մեղքերս. կ'օրհնեմ, շնորհակալ եմ սիրոդդ... ։ Մեղացս յանցանքն իմն է. պատիժը դուն տուժեցիր՝ մեղքերս ալ քուկդ ըրիր. դիմացս կայնեցար, կռնակդ ընծայեցիր որ՝ սուրբդ

անարատդ անմեղդ վրադ առնուս այն դժնդակ հարուածները՝ որոնք ինծի մեղաւորիս կը վայլէին... ։ Ո՜վ սէր, աստուածավայել սէր. ի՞նչ սահմաններ հասար ինծի համար... ։ Ես դէտ անշարժ խստասիրտ ապաշնորհ պիտի կամ ինամ... ։ Աղէ, սիրելի Յիսուս, ամենայն սիրոյ արժանի. շնորհէ որ, անկեղծ հոգւոյ սիրով մը սիրեմ զքեզ, պատրաստ յօժար ըլլամ, քեզի պէս, ամէն ձախորդութեան ու նեղութեան խարազան քեզի համար ընդունելու եւ կրելու... ։ Առանց քեզի նմանելու զքեզ սիրել չըլլար. կը փափաքիմ քեզի նմանող ըլլալ որ, քու սիրոյդ արժանի ըլլամ... ։

121

Ո՛ Տէր իմ Յիսուս. որ կողմանէ որ ադ քու ձաղկանքդ նկատուի, յեւսին անգթութիւն կը նշմարուի։ Զքեզ տանջող դահիճները շատուոր. վախտուն հոգիէ քիչ չեն։ Աչք մնելու փափաքը, վաստակի ծարաւը, սատանայներու դըրդմունքը այսպիսի ցած մարդոցմէ ի՞նչ անլուր կատաղութիւն չեն սպասել տար։ Միայն Պիղատոսի սպասաւորներն ալ չեն. Հրեայք ալ խոշտանգանացդ ձեռնտու գործակից եղան։ Քեզի դատախազ ու դատաւոր ըլլալնէն եաքը, դահիճդ ալ

ուզեցին ըլլալ։ Քեզի սաստիկ կատղած, այսահարած ու իշխաններէն գնուած, եւս աւելի քահանայիցմէ դրդած դրդուած էին, որոնք վախնալով թէ Պիղատոս զքեզ ձեռնել տալէն ետեւ՝ չարձակէ, ինչպէս յայտնի զրուցած էր, մուրընին դրին որ խարազաններու տակ դքեզ սպաննել տան։ Հապա հարուածներու համրանքը։ Հարիւրաւորներու չէ, հազարաւորներու — ո՜հ — հազարաւորներու հասաւ. հինգ, վեց հազարն անցուց. չէ թէ երբայական օրինաց համեմատ որ քառասուն թիւը չանցնի կը պատուիրէր, որպէսզի պատժապատ եղբայրդ աչքիդ առջին չկինայ մնանի. այլ հռոմայեցի սճով որ թիւ չափ չէր սահմաներ։ =

Ա,յդչափ բազմաթիւ տանջողներդ տեսնելով, զարմանա՞մ հարուածներուդ յաճախութեանը։ Առանց դիմադիմեան եղան նէ, առանց համրանքի ալ եղած են ... ։ Քեզի համար, Փրկիչ իմ Յիսուս, ոչ օրէնք կայ՝ ոչ պայման, ոչ չափ եւ ոչ կարգ. ուրեմն համրանք ալ չկայ ... ։ Ա,յո, Տէր. որովհետեւ աշխարհքիս բոլոր մեղքերը վրադ բարձար՝ որ թիւ համրանք չունին, եւ ամենուն համար հատուցում ընել ուզեցիր՝ պատշաճ պատուհասներով որ նմանապէս անթիւ անհամար են, անտարակոյս՝ ձագկանացդ հարուածներն ալ թիւ չափ անցուցին ... ։ Քաղցր Կենարար. աստուածադիմեան՝ մարդկադիմեանդ հետ միացեալ զօրադիմամբը, մարդկային ազգը փրկելու համար՝ հարուած մ՚ալ ընդունելդ բաւական էր, մէկ վէրք ալ հերիք էր, արեանդ մէկ կաթիլն ալ շատ էր։ Ա,յո. սակայն ինչ որ աստուածային արդարադիմեան հատուցում ընելու բաւական էր, քու անչափ սէրդ գոհ ընելու հերիք չէր ... ։ Էթէ մարդկային բնութիւնը կարող ըլլար աւելի չարչարուելու, մնապիւր կը չարչարուէիր՝ սա միայն մտածելով որ քեզի համար չէ, ինծի համար կը չարչարուիս ... ։ Քանի որ հարուածներդ հետզհետէ վրադ իջնեն, անոնցմով քու աներեւոյթ սիրոյդ տեսանելի նշանները պիտի յայտնես ... ։

Տէր Յիսուս. չէ՞ն արդեօք բաւական անողորմ դահիճներ՝ փափուկ մարմինդ յօշատելու. Հրեայք ալ, քենէ աւելի չափ երախիկ գանողներն ալ քեզի անդադրանալու էին ... ։ Սակայն ես — վա՜յ ինծի — ոչ գանոնք՝ ոչ զասոնք հերիք եմ գտեր՝ զքեզ տանջելու։ Ես ալ — ո՜հ յետին չարուրեանս — ես ալ միջերնին եմ խառնուեր. ես՝ ապաշնորհ երախտամոռացս ալ անագորոյն թշնամեացդ թիւը շատցուցեր եմ մեղքս ... ։ Կը խոստովանիմ չարուրիւնս. կը ցաւիմ կը վշտանամ ապերախտութեանս ի բոլոր սրտէ ... ։ Իսկ ինչո՞ւ, բարի Յիսուս, ինչո՞ւ այդչափ պիտի տանջուիս։ Որպէսզի պիս հարկադրես որ, փախարէն զքեզ սիրեմ. վասնզի առով է փրկութեանս հաստատումը ... ։ Մարդասէր Փրկիչ, որ սիրով ու ցաւով միանգամայն վիրաւորուեցար, ընդհակառակ եմ սիրոյդ, վշտակից

եմ ցաւոգդ . . . : Սիրոյդ նիւթը գիտեմ, հոգիս է՝ զոր միշտ սիրած ես ի յաւիտենից. բայց ցաւոգդ պատճառ՝ չեն այնչափ դահճաց հարուածները, որչափ մանաւանդ աշխարհքիս մեղքերը, եւ յատկապէս իմ մեղքերս զորոնք կռնակդ բարձի ու բարդեցի... : Բաւէ. մեծ, չափազանց մեծ ըլլալու է քու բարութիւնդ որ այս իմ ցած հոգիս սիրեր է, որ եւ ոչ երեսը նայուելու արժանի է . . . : Նմանապէս մեծ, չափազանց մեծ ըլլալու է իմ չարութիւնս ալ որ, ոչ միայն չէ սիրեր զքեզ, այլ եւ վշտացուցեր ու անդադար մեղք մեղքի վրայ է դիզեր . . . : Ո՛վ Տէր իմ Յիսուս. հիմակ այն անարգական անիրաւ անողորմ ձաղկանքդ սկսի պիտի. հիմակ աստուածացեալ աղնիւ փափուկ մարմինդ դիւահնար անագորոյն գործիքներով պիտի պատառոտի. դան ժողովին պիտի աննուէր ծեծողներու բազմութիւնը. հիմակ անթիւ անհամար հարուածք պիտի սկսին . . . : Աղէ, սիրելադոյն Յիսուս. մի թողուր որ, այսպիսի անճառ անպատում սիրոյ տեսարանին՝ անկարելիր անտարբեր աչք ակնատես ըլլամ : Մի թողուր որ, ջերմագութ սրտիդ այս աստուածիմաստ հնարագիտութիւնը անդգայ պաղ սրտով մտածեմ . . . : Քու անզուգական սիրոյդ եւ չափազանց չարչարանացդ արդեանցը համար, խոնարհութեամբ գետինն ընկած կ'աղաչեմ կը պաղատիմ, կակղէ սրտիս խստութիւնը, ջեռո ցրտութիւնս որ սիրովդ հալիմ հալիմ, մեղացս չարութեանը զղջամ ցաւիմ,

եւ անդադար ապաշխարութեամբ ու մեռուցմամբ ես ինէ վրէժ խնդրելով՝ այսչափ քաշածներդ լինծի անպտուղ չընեմ . . . : Ձեմ ես. այո, այսպիսի պարգեւի մը արժանի՝ իմ ապերախտութեանս ու չարութեանս համար. բայց յիշէ, Տէր, դուն այդ շնորհքն լինծի ընելու համար այնչափ բաներ յանձն առիր . . . : Քենէ կը խնդրեմ ադ պարգեւը, քենէ կ'սպասեմ . . . : Մայրիկ Աստուածածին, հրաման տուր որ քովիկդ կենամ, Աստուածորդւոյդ անհնարին ցաւոցը հետդ ցաւակից ըլլամ. ամէն:

122

ՅԻՍՈՒՍ ԿԸ ՅԱՂԹԻ:

Ա. Վա՜յ, ցաւագին Յիսուս. ահա ժանտաժուռ անագորոյն սպասաւորները անլուր կատաղութեամբ ու անգթութեամբ՝ ամէնէն մէյմէկ կատղած շան պէս, պատրաստուած խարազաններով, անմեղ Գառինդ վրայ կը յարձակին եւ բոլոր իրենց ուժովը՝ կուսական անարատ աստուածացեալ մարմնոյդ վրայ հարուածները կը թափեն: Մէկ զարնուածքը մէկալին չ'սպասեր: Որը կուրծքիդ կը զարնէ, որը ուսերդ կը ծեծէ, մէկը կողդ կը խոցոտէ, միւսը սրունքդ կը վիրաւորէ: Նուի-

բական գլուխդ ալ, գեղեցիկ երեսդ ալ հարուածներէ ազատ չեն։ Խավանդակ մարմինդ խոցոտ պատառոտ, հարուած հարուածի վրայ կը տեղայ. ամէնմէկ զարնուածք մէյմէկ վէրք կը բանայ. վէրքէ վրայ նոր վէրք կ'աւելնայ։ =

Ո՜հ անգութներ, որո՜ւն էք զայրացեր։ Կեցէ՛ք, կեցէ՛ք. սխալ էք։ Ագ մարդն որ կը տանջէք, անմեղ է՝ սուրբ է. ես եմ մեղապարտ, ես եմ պատժապարտ։ Ինծի՛, ինծի՛ որ մեղայ, իրաւ են ագ խաբաղանները, վայել են ագ տանջանքները։ Բայց ի զո՛ւր. գո՛ւք իս մեռիկ չէք ըներ...։ Հայր յաւիտենական, հապա դու ի՞նչպէս կը հանդուրժես այդպիսի մեծի անիրաւութեան։ Ի՞նչպէս կրնաս տեսնել որ սիրելի Որդիդ այդպէս չարչարուի, եւ իրեն օգնութեան չհասնիլ։ Ի՞նչ յանցանք երբեք ըրաւ ինք որ, այսպիսի խայտառակ ու գժնդակ պատուհասի մը արժանի ըլլայ...։ Գիտեմ, կ'ըսես, գիտեմ՝ Որդիս անմեղ է. բայց որովհետեւ մարդկան բոլոր մեղացը համար իմ արդարութեանս հատուցում ընելը վրան առաւ, հարկ է՝ զինք այսպէս իւր թշնամեաց կատաղութեանը թողուիմ...։ Ուրեմն, ցանկալիդ իմ Փրկիչ, գուն մեր յանցանաց հատուցում ընելու համար՝ ուղեցիր որ քու անբիծ մարմինդ պատառ պատառ ըլլայ...։ Ո՛վ Աստուածոյ Որգւոյդ՝ մեղապարաց վրայ անպատում սիրոյդ...։

Ո՛վ Տէր իմ ձագկեալ, շնորհակալ եմ այնչափ սիրոյդ...։ Կը ցաւիմ որ ես

ալ իմ մեղօքս դքեզ ձաղկելու միաբանեցայ...։ Բարե՛. որչափ տարիներէ ի վեր դժոխքին մէջ պրելու էի։ Սակայն գուշինչո՛ մինչեւ հիմակ այնչափ երկայնմտութեամբ ինծի սպասեցիր։ Ինծի՛ հանդուրժեցիր, որպէսզի ես ի վախճանի յաղթութիմ սիրոյդ այնչափ փափկութենէն, եւ ալ հաւանիմ՝ առնուս յանձն դքեզ սիրել, մեղքը թողլով...։ Սիրելիդ իմ Փրկիչ. չէ՛ ալ չեմ ուզեր գթոյդ դէմ կենալ. պատրաստեա՛ սիրեմ զքեզ, որչափ կրնամ...։ Բայց գուն արդէն գիտես տկարութիւնս. գիտես իմ քեզի բրած դժողութիւնը։ Գուն զիս կորզէ զառէ ամէն երկրաւոր յարմանէ որ ինծի արգելք կարենայ ըլլալ՝ բոլոր քու կրգ ըլլալու...։ Առէպ միաբս ձգէ քու առ իս սէրդ եւ իմ դքեզ սիրելու պարտականութիւնս...։ Խավանդակ իմ յոյսս քու վրագ կը դնեմ, Աստուած իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ...։

Բ. Ո՜հ, Տէր Յիսուս, այն անողորմներդ արիւնարբու պիծակներու պէս բոլորտիքդ առեր, ծարաւի անձկանօք՝ արիւնդ հանելու կ'սպասեն. արիւնն ալ արդէն մինչեւ մարմնի եկեր հասեր է։ Վերկութեան ամմէդ, որմէ մեծագոյն ամմէն աշխարհքիս երեսը ոչ որ երբեք կրած է, արիւնը չէ թէ երեսդ միայն ցամաքած է, այլ եւ բովանդակ մարմինդ տարածած՝ համակ կարմիր է ներկեր։ Արդէն առաջին զարնուածքներուն՝ փափուկ մարմդ պատռելով, ամէն դիաց — աւազ — աստուա-

ծային արիւնդ կ'ոկսի դուրս ցայտել։ Ահա խարազանք սուրբ արեամբդ լեցած, դահճայ ձեռուընեն արիւնուայ, սիւնը, գերիները անգին արեամբդ են թրջեր թաթաւեր։ Ահա ամէն կողմանէ աստուածային արիւնդ կը վազէ դունդագունդ. եւ օդը ցայտելով՝ սպասաւորներուն հագուստները, թեւերը, երեսը կը սրսկէ կը թանայ։ Ահա սուրբ մարմինդ չէ թէ վիրաւորեր, այլ մէկ վէրքը է կորեր ողջ բովանդակ։ Եւ սակայն այն կատաղի գազանները այնչափ արիւն տեսնելէնետեւ, տակաւին չէն ի գութ խանդաղատիր ամենեւին. մանաւանդ թէ աւելի կը խրժանան, եւս քան զեւս կը կատղին, հարուածները կը սաստկացնեն, չեն դադրիր վէրք վիրաց վրայ դնելէ, ցաւոցդ վրայ ցաւ աւելցնելէ։ Այնպես որ խարազանները չէ թէ միայն բոլոր մարմինդ խոցոտեցին, այլ նաեւ մի կտորները ալ առին օդը տարին։ Այն աստիճան պատառ պատառ եղաւ մարմինդ որ, կողերուդ ոսկրներն սկսան երեւալ. տեղ տեղ մի պատառներ ալ կախուեցան, եւ անբիծ մարմնիդ անհամար պատառուածքներէն բոլոր ոսկրատունքդ կրնային համրուիլ։ ═

Ո՛վ սիրելի եւ երկրպագելի Յիսուս. ադ ինչեր քաշեցիր իմ սիրոյս համար ...։ Ո՛հ. անպատուղ չըլլան հնծի համար՝ այնչափ ցաւեր եւ այնչափ արիւն ...։ Բազմաչարչար Փրկիչ. դուն այդ տանջանաց ներքեւ՝ պէտք էր բնականօրէն ընկասպառ մնայիր. բայց ուղեցիր աստուածային զօրութեամբ կեանքդ պահպանել որ, աւելի մեծամեծ վշտեր կրես իմ սիրոյս համար ...։ Բաւ է, բաւմագութ Տէր. դուն անսահման սիրոյ արժանի ես. դուն այնչափ չարչարուեցար, որպէսզի ես զքեզ սիրեմ. աղէ, մի թողուր որ փոխանակ սիրելու՝ նեղեմ ու դառնացնեմ զքեզ այսուհետեւ ...։ Աւաղ. ինչ յատուկ դժոխք պէտք կ'ըլլար հնծի, եթէ քու առ իս սէրդ ճանչնալէս ետեւ՝ դժբախտութեամբս — վայ հնծի — դատապարտուէի նէ, արհամարհելով այնպիսի Աստուած մ'որ հնծի համար նշանակեցաւ, կապուեցաւ, ապտակեցաւ, թքոտեցաւ ու ծեծուեցաւ, եւ միանգամայն՝ ես պինք այնչափ անգամ վշտացնելէս ետքը, պինք այնպիսի գթութեամբ բիւր անգամ հնծի թողութիւն տուաւ ...։ Մի, Յիսուս, մի թողուր որ ըլլայ ...։ Ո՛հ Աստուած. քու առ իս սէրդ ու համբերութիւնդ՝ դժոխքի մէջ հնծի ուրիշ աւելի չարատանջ դժոխք մը կ'ըլլար ...։ Ո՛հ. այսպիսի դժոխքի ես զիս շատ անգամ արժանի ըրի, սակայն դուն հնծի խղճացիր ողորմեցար։ Ալ ցաւիմ ահա ապերախտութեանցս ու չարութեանս։ Կատարէ, պսակէ, Տէր, գթութիւնդ ու ողորմութիւնդ՝ անյիշաչար անսպառ քաղցրութեամբդ ...։

123

Ա· Վչտագին Յիսուս, դու այդպէս գանահած գանահից, եւ մէկը չկայ որ վրադ խղճայ։ Մարդ չկայ։ Անողոքմ դահիճներըը մէկզմէկ կը յաջորդեն. յոգնածներուն՝ նոքեր օգնութեան կը վազեն. իրենց կուգան կը խառնուին անօրէն Հրեայք ալ. նորանոր խարազաններ կը ճարեն։ Կը մրրցին կարծես իրարու հետ՝ աստուածացեալ մարմինդ կոտոր կոտոր ընելու։ Կը բազմապատկին՝ հազարապատկին հարուածները։ Արիւն ապաժդյժ ամէն դիտց կը քալէ կ'երթայ։ Աւաղ. ոչ ծովածուփ ծառ՝ աւելի սլաքներէ այսչափ կածուած է երբեք, ոչ դաշտ՝ մրրկոյց կարկտէ այսքան զարնուած, ոչ սալ՝ ծանր մրճերու զօրաւոր հարուածոց ներքեւ այսպէս ծեծուած, ինչպէս քու ամենասուրբ մարմինդ այդ խարազաններով։ Աւասիկ անգթութիւն ու համբերութիւն հոս միջերնին կը մրրցին։ Մէկ կողմանէ Ի շնամիդդ մնհուանդ անյագաբար ծարաւի հարուածներու տարբախ վրադ տեղալ կը ջանան որ, ժամ մ'առաջ դբեզ մեռած տեսնեն. միւս կողմանէ դուն, բարի Յիսուս, մահուամբդ աշխարհքիս փրկութեանդր սաստիկ ծարաւի ես. բայց որովհետեւ խաչի վրայ կ'ուզես մեռնիլ, ամենամէկ հարուածին՝ մէյմէկ հրաշք կ'ընես որ չմեռնիս։ Կը յոգնեը անգթութիւնն որ կը ծեծէը, սակայն քու

համբերութիւնդ որ կը ծեծուէը. չէը յոգնեը։ =

Գթած ողբացած Յիսուս. ան քու խեղճ մարդդ որ աւազակաց ձեռքն անցած, կապուտ կապուտ ու չարաչար վիրաւոր՝ կիսամահ ընկաւ մնաց, Սամարացի մը գտաւ, որ վրան գթացաւ, վէրքը պատեց եւ գարմանեց. քեզի, Յիսուս, գթացող մը չկայ։ Գանէ դուն, Մարիամ, ո՞ր ես. . .։ Բարէ. դուն այնպէս ուղեցիր։ Քու ցաւոդդ գարման, վիրացդ պատանք պիտի չգանուի։ Ո՞վ ալ կարող էր, ուզէը նէ ալ, վշտացդ դիւր գարման ընել...։ Մէկն որ ինքզինքը ծեծէ, իրաւ առջի հարուածներուն՝ ցաւ կ' զգայ, սակայն կամաց կամաց ցաւը կը մեզմի. մարմինը կամ կը բռատնայ, կամ կը թմրի, եւ զգայութիւնը կ'ընդարմանայ։ Աս, Տէր Յիսուս, քեզի չէը կրնար բլլալ։ Քու մարմինդ գիտմամբ այնպէս կազմուած էր որ, ամէն թեթեւ ցաւ ալ զգայ եւ տանջի. ուստի ամենէն կարուածին զգծնեւթիւնը կ' զգայիր ու կը տանջուէիր, եւ զգայղութիւնդ միշտ սաստիկ փաթուկ բլլալէն՝ ցաւդ ալ չէը մեղմանար...։ Քու ուղեղդ կը չարչարուէիս, եւ քու ուղեղդ էը որ բնութեանդ այժ կու տար՝ ամէն սաստիկ կերպով ցաւ զգալու եւ չարչարուելու. . . ։

Ո՛վ բարի Յիսուս, ով Սուրբդ սրբոց. ինչու ինքզինքդ այդ ցաւագին վիրաց մատնել ուզեցիր։ Ո՛չ. ես ադ վիրացդ վրայ՝ սէրդ կը կարդամ, եւ հաւատամ

լուսովը կը տեսնեմ որ, ուրիշ բանի հա-
մար այդպէս չվիրաւորեցար, բայց եթէ՝
որպէսզի իմ մեղացս վէրքերը դարմանես...:
Իմ վէրքերս են որ քոյիններէդ աւելի
քեզի ցաւ կու տան: Ես, ես՝ դահիճնե-
րէդ վատթար այն անզգամն եմ որ մեղք
մեղքի վրայ դիզելովս, վիրացդ վրայ վէրք
աւելցուցի...: Սեան վրայ գլխիդ տան-
ջող ձաղկանքդ քիչ ատեն տեւեց.
բայց տարիներ ու տարիներ է որ, ես
անօրէնութիւնքս անվերջանալի կրկնելով
գլխիդ չարատանջ կը ձաղկեմ...: Բա-
զումողորմ Յիսուս, ոտուըներդ կ'ինամ,
գթութիւնդ կը մաղթեմ. ադ միայն՝ կրթ-
նայ զիս քաջալերել...: Այս գթութիւնն
որ այնչափ հարուածոց անիրաւութեանն
ու կատաղութեանը ինծի համար այնպիսի
սիրով համբերել տուաւ, նոյնն գլխիդ
շարժէ ինծի ներելու եւ համբերելու.
եւ ընորհք տայ՝ մնացած կեանքս ապաշ-
խարութեամբ անցնելու: Լամ ողբամ
անդադար՝ ապերախտութիւնս ու չարու-
թիւնս...: Աղէ, բաղմագութ Փրկիչ.
ադ քու՝ վէրքի վրայ վիրացդ համար, գո-
րոնք մէկիկ մէկիկ համրել անհնար է, վի-
րաւորէ սիրտս սիրովդ, որպէսզի սիրոյ
վէրքերէն՝ ցաւոց եւ գոյման արցունքներ
կաթին...: Առանց գլխիդ սիրելու, ան-
կարելի է որ, գլխիդ վշտացուցած ըլլալուս
բան պատշաճի ցաւիմ: Ասոր համար սէրդ
կը խնդրեմ, որպէսզի մեղացս վրայ գոյա-
լու հարկաւոր ցաւն զգամ եւ դուն իրօք
իմ Փրկիչս ըլլաս...: Ընդունէ, Տէր,

խնդրուածս. ընդունէ, կ'աղաչեմ, ան-
սպառ սիրոյդ համար, անպարտելի համբե-
րութեանդ համար, ընդունէ խնդրուածս
ու շնորհէ ինծի սէրդ...: Ո՜հ. ադ համբ
բերութիւնդ կ' ստիպէ զիս, կը համոզէ
զիս հաւատալու թէ Աստուած փրկիչ իմ
ես դուս: Վիրօքդ ու անարգանօքդ զԱս-
տուածութիւնդ ծածկեր ես, որպէսզի
ստորին ու ցած մարդու կերպարանօք
երեւաս. բայց անհամբերութեամբ՝ ամե-
նէն մարդ ըլլալու նշան մը չտալէդ,
անյաղթ համբերութեամբ՝ Աստուածս ըլ-
լալդ կը ճանչցնես. ապա թէ ոչ՝ ո՞ր մարդ
որ միանգամայն Աստուած չէ, այնչափ
աստիկ եւ անդադար հարուածոց անվե-
հեր կրնար դիմանալ...: Ո՜ Աստուծոյ համ-
բերութիւն. ո՜ համբերութեան Աստուած:
Որչափ դիմացդ կարմրելու՝ ամչնալու եմ որ,
դուն համբերութիւնն այդչափ սիրեցիր
եւ յարգեցիր, եւ ես այնչափ համբերու-
թենէ կը սոսկամ ու կը խուսափեմ...:
Որչափ գեհինն անցնելու եմ որ, դուն
ամենակարող զօրութիւն կը գործածես՝
որպէսզի հրաշքներ ընես չարչարուելու,
իսկ ես ամէն ճիգ կը թափեմ մարմնոյ
հաճոյք ու դիւրութիւն փնտռելու...:
Ի՞նչ համ կրնամ առնուլ ես՝ աշխարհիս
վայելքներէն, երբ որ գիտեմ թէ դուս խա-
րազանաց նեղութեա կը հեծես կը հիւծիս...:
Աստուած իմ՝ որ բնութեամբ անչարչա-
րելի ըլլալովդ, դիտմամբ մարդ եղար՝ որ-
պէսզի չարչարուիլ կարենաս. հեղ վրաս
համբերութեան հոգին. զօրացուս զիս որ

քաջութեամբ նոյնն ի գործ դնեմ քու սիրոյդ համար . . . : Ա՛ս ըլլայ՝ սուրբ չարչարանացդ մուածութենէն քաղած պատուղս որ, ամէն օր քեզի համար բանի մը համբերեմ, ինչպէս որ դուն ինծի համար այնչափ վշտաց համբերեցիր . . . :

Բ· Ո՛վ արիւնոտաւ Փրկիչ, հիմայ կրնայ ըսուիլ թէ մեր սիրտին քովէն՝ իբրեւ պարկ մը, իսկ երակներդ ելած արիւնը՝ իբրեւ մեծագին գրամ պիտի ըլլայ. նուիրական մորդկութիւնդ խարազաններէ պատուելով՝ աշխարհքիս փրկութեան համար հատուցում ընելու արեան գինը ելլէ պիտի : Ո՛վ· սրբոյ թանկագին է հոգիս որ, Աստուծոյ մը անգին արիւնը կ՛արժէ : Աստուածային իմաստութիւնդ այդպիսի արժէք մըն ես տուեր իմ հոգւոյս. ես ինչ արժէք՝ ինչ յարգ կ՛ընծայեմ : =

Ո՛հ, սրբոյ կոյր, սրբոյ անմիտ եմ ես . . . : Ամէն մեղանչելուս՝ ես հոգիս ունայնութեան մը, ոչնչի մը կը ծախեմ առտնային . . . : Քանի՛ քանի՛ անգամ վայրկենական անարժան հաճոյից այս կերպով ծախեցի . . . : Ա՛րմնացեալ Բառնդ Աստուծոյ անչափ ցաւով արիւնդ կը թափես ու կ՛ազատես, որվէսզի հոգիս փրկես. ասկէ՝ ես ալ իմ հոգիս յարգել սորվելու չէ՞ . . . : Հոգիս ընչին բան մ՛ ըլլար, բարձրելոյդ Արդիւք ասոր համար ինքնակամ այդչափ չարչարուելու կուգայիր . . . :

Կը սսկամ, Աստուած իմ, երբ մտածեմ թէ օր պիտի գայ՝ ինծի համար թափած արեանդ ամէնէն կայլակին հաշիւը պիտի տամ . . . : Ի՞նչ բանէ պիտի թշուառականա՝ երբ տեսնեմ թէ դուինչէր բրիւ գիս փրկելու, ես ինչէր գործեցի գիս կորնչեցնելու . . . : Ան ատեն ճանչնամ պիտի քու բարձր ողորմութիւնդ, եւ իմ խորին չարութիւնս. սակայն ան ատեն ճանչնալս ինծի ինչ օգուտ պիտի ընէ. միայն յուսահատութենէ պիտի գիս . . . : Ազէ, մարդասէր Կենարար. յուսատրէ գիս որ, հիմակ օգտիս ճշմարտութիւնը ճանչնամ, որպէսզի արժանի դգուշութեամբ հոգիս պահեմ՝ իբրեւ անսահման ծանրագին գանձ մ՛ որ այնչափ արժէք ունի, որչափ քու աստուածային արիւնդ . . . : Երեանդ գիտնամ՝ քեզի արիւն տալու էի. սակայն բազմանդակ արիւնս ալ երակներէս հանելի տալի, ինչ տուած կ՛ըլլայի՛ եթէ ոչ անարգ ու չնչին բան մը : Ա՛նոր տեղ՝ տամ քեզի, եւ ահա կու տամ կը նուիրեմ քեզի՝ հոգիս, որ ալ իմն չէ քուկդ է, վասնզի դու արեամդ գնեցիր . . . : Ա՛հաւասիկ խօսք կու տամ որ, այսուհետեւ ամէն հոգ ատենիմ՝ որվէսզի մեղքը հոգիս չարատեմ երբեք քու օդնականութեամդ . . . : Կը ցաւիմ որ մինչեւ ցայսօր այնպէս քիչ յարգ ընծայեցի հոգւոյս. բայց աւելի անոր կը ցաւիմ որ, հոգիս անարգ համարելով՝ Փրկիչդ արիւնն անարգեցի . . . :

124

ՈՂՋ ՅԱՂԹԻՒ ՁՅՈՒՈՒԱ։

Ա· Ա,յո, Տէր· աշխարհքիս փրկուԹեանը համար հարկ էր որ ձագկուէիր· գրուածը պէտք էր կատարուէր· Բայց մարդկուԹեանդ յարկին՝ խարազան մ՚ալ չէր իշխեր մօտենալու, ոչ ոք կրնար բռնի գլքեզ տանջել, մէկ հարուած մ՚ անգամ չէր դպչեր քեզի՝ եԹէ դու ինքնին ազատ եւ ինքնակամ Թոյլ չտայիր։ Ակուըներս՝ կապուած սեանդ վերեւն որ վերջնեմ, կը տեսնեմ զՀայրդ յաւիտենական՝ որ յայտնապէս կը վկայէ ԹԷ ինքն է որ այնպիսի անողորմ ձաղկանօք զՍիածինդ կը պատուհասէ· մարդիկ գործէք միայն՝ պաշտօնեայք եւեԹ են իւր բարձրական արդարուԹեանը։ Իսկ ինչէն է, Հայր արդար, Սիածնիդ երկրպագելի անձին դէմ այդչափ խստուԹիւնդ։ Ամենայն ինչ մեղաց դէմ ունեցած յեռին ատելուԹենէդ է։ Սակայն դու, Աստուածդ սիրելի Որդիդ Ցիսուս Քրիստոս, ինչ մեղք ըրիր որ այդպիսի դառն եւ ամօԹալից պատուհասի արժանի ըլլաս։ Ինչ Հարցնեմ, Տէր· խիղճս պատասխան կու տայ ԹԷ դու անմեղ ես· ես եմ մեղաւոր, ես եմ յանցաւոր։ Անոր համար իմ տեղս այնպիսի խիստ պատիժ վրադ կ՚առնուս, որպէսզի քու

պատժէդ ինծի հասկցնես ԹԷ ինչ անըմբռնելի՝ որչափ ծանր չար է մեղքը։ =

Ո՛վ մեղք· ինչ սոսկալի չար ես եղեր որ, Աստուածդ մարդացեալ Որդին քու պատճառաւդ այսպիսի դժնդակ ապաշխարանք կը քաշէ . . . ։ Կրնայ բնաւ մարդ այն սուրբ մարմինդ խարազաններով պատառ պատառ խոց վիրաւոր տեսնել ու սարսափմամբ չաղաղակել ԹԷ ինչ սոսկալի չար, ինչ անհնարին չար է եղեր մեղքը . . . ։ Կրնայ մարդ Ցիսուսիդ այդ տանջանքէն այս չարն ըմբռնել ու հետդ ապաշխարուԹիւն ընելու չյորդորիլ . . . ։ Ահա դուն, Տէր Ցիսուս, սեան վրայէն, ինչպէս երբեմն Իսրայէլի՝ ամպէ սիւնէն, որչափ մարմնոյդ վրայ վէրքեր կան, այնչափ բերաններով ինծի կը խօսիս ու ապաշխարուԹիւն կը քարոզես . . . ։

Կը լսեմ, կը լսեմ, Փրկիչ իմ· սակայն ապաշխարուԹեան անունը միայն՝ զքնուԹիւնս կը շտուռցանէ ու զգայուԹիւնս կ՚ահաբեկէ։ Աղէ, ճանչցու ինծի ԹԷ հարկաւոր է այդ առաքինուԹիւնը, որպէսզի չարչարանացդ գործակից ու մեղաց ԹողուԹեան արժանաւոր ըլլամ . . . ։ Տուր ինծի հոգի· տուր ինծի ոյժ· Ես իմովս՝ մեղանչելու յանդգնուԹիւն ունեցայ, առանց քեզի՝ ապաշխարելու քաջուԹիւն չունիմ· . . . ։ Արեամդ զանգած այդ խարազաններուդ համար՝ զղջմունք կը պադնեմ կը պաշտեմ, ատոնց համար կ՚աղաչեմ· այն աղնիւ սիրոյդ համար՝ որով ատոնց համբերեցիր, կը պաղատիմ՝

կամեցաւ սկզբան՝ ապաշխարելու եռանդագին սէր մը . . . : Հոգիս ու մարմինս մեղանչելու բանեցուցի. մարմինս ալ՝ հոգիս ալ ապաշխարելու գործածեմ որ, Թշնամանուած Մեծվայելչութեանդ կրցածիս չափ հաճոյացուցած ըլլամ . . . : Դիտեմ, Տէր, ես ինձի չխնայեմ նէ, դուն ինձի կը խնայես . . . :

Ե. Իրաւ, մարմնացեալ Աստուած իմ Յիսուս. Պիղատոս դքեզ ձաղկուելու մատնեց. դահիճները ձաղկեցին. Հրեայք անգթացան. սակայն ոչ Հրեայք, ոչ դահիճք, ոչ Պիղատոս էր յատկապէս դքեզ տանջողը: Սէրդ, բուն սէրդն էր պատճառ՝ չարաւանջ ձաղկանացդ, իսկ ի մասնաւորի անսրբութիւնն որ մարդուս հասարակ խեղճութիւնն է: Ա՛ս, աս եղաւ որ աստուածացեալ անբիծ մարմնիդ այդպէս ձաղկեց տանջեց պատառ պատառ ըրաւ: Այս մեղքն արդէն պատժուած էր կրկին հեղեղով, մէկը՝ ջրոյ, մէկալը՝ հրոյ: Հիմակ հարուածներու հեղեղ մը կը թափէ Աստուած անմեղ Միածնիդ վրայ, տեսնելով միայն՝ թէ այնպիսի մարմին մըն ես հագուեր, որ մեղքը եղծեալ ապականեալ մարմնոյ նման է: Ու կրնայ դեռ գոնուիլ մարդ որ մարմնոյ մեղքը չնչին թեթեւ համարի: ═

Դուք, ով սուրբ հրեշտակք, ի՞նչպէս արդեօք ապշած մնացիք՝ երբ նայեցաք մարմնացեալ Բանին որ, իմ մարմնոյս տզեղ մեղքերը քաւելու համար իր անարատ մարմինը այնպիսի սոսկալի ապաշխարու-

թեան կը մատնէ . . . : Հապա ես ի՞նչպէս չապշիմ մնամ, Տէր Յիսուս որ, Աստուածդ մարմնացեալ՝ իմ մարմնասիրութեանցս պատճառաւ կը տանջիս եւ սուրբ մարմինդ կտոր կտոր ընել կուտաս . . . : Դիտեմ, Աստուածութիւնդ չէ՝ միայն Աստուածութեան հետ միացեալ մարդկութիւնդ է չարչարուողը, սակայն մարմնոյդ կրածը՝ Աստուածութեան ալ կ՚երթայ . . . : Թարեւ ինչ մեծ մեղք ըլլալու է անսրբութիւնն որ, Աստուծոյ անբիծ մարմինը ներէն այսպիսի խստութեամբ վրէժը կը հանուի, կը պատուհասի . . . : Ո՛րչափ մահացու ըլլալու են զգայական մեղաց վէրքերն որ, Մարդոյն Աստուծոյ վէրքերէն եւս արիւնէն զատ՝ ուրիշ եղ դեղ չկայ որ դարմանուին ու բժշկուին . . . : Ո՛վ անմեղ հոգիք. ընդհակառակ եղէք, երախտագէտ եղէք Յիսուսի. ձեր զգաստ սրբութիւնը իր ամենասուրբ մարմնոյն սարսափելի խաչտանգանացը պատուէն է: Պահեցէք ծանրագին գանձերնիդ. պահեցէք՝ զգայութեանց անզգաստ մեռուցմանէ . . . : Ապաշխարող հոգիք. որ մարմնոյ հաճոյից զզուելութենէ գործեր զգաստացէք էք, յարատեւեցէք: Ձեզի զոյժման արցունքներ ընդհելու համար էր որ, աստուածային փրկչին երակները խաթաղաններով բացուեցան: Պինդ կեցէք, հաւատարիմ մնացէք, մարմինն անզգաստ պատուհասելով որ, ան հոգւոյն դէմ չապրատամբի . . . : Իսկ դուք, զգայասէր հոգիք. եկէք, մեկտեղ ցաւինք զղջանք,

լանք ողբանք որ, մեր անարժան բեր-
մամբքը Յիսուսի կռնակն այն դժնդակ
ձաղկանքը բարձինք. մեր ամէնմէկ յան-
ցաւոր հաճութիւնը՝ խարազաններէ ան-
ողորմ մէյմէկ հարուածներ եղան իրեն,
Եկէք, մէկտեղ ցաւինք զղջանք, լանք
ողբանք. ապա թէ ոչ՝ ըստ մարմնոյ ապ-
րինք նէ, կը մեռնինք, եւ յաւիտեան կը
մեռնինք. . . . :

Ա՛յ, Տէր Յիսուս. ես եղայ ձաղկա-
նացդ պատճառ. եւ դուն ինծի համար
այդչափ չարչարեցար. . . : Ո՜հ, ա՛ս մե-
տածմունքը, սիրելագոյն Փրկիչ, սիրտս
կարեվէր կը խոցոտէ, աղիքս կը գելու:
Ո՛րչափ սիրով մեռար քեզի համար
երակներուս բովանդակարիւնը կու տայի...:
Ո՛վ Տէր. պարտէզը մեղքերս տեսնելով
արիւն քրտնելուդ գոհ չեղա՞ր. հիմայ խա-
րազաններով ալ իմ տեղս աստուածային
արդարութեան հատուցումդ կ՛ուզես ընդ...:
Խոլորով սրտիս եւ ամէն զզուելի բանէ
աւելի կը գանիմ կը գարշիմ իմ յան-
ցանքներէս, որ այդչափ տանջանացդ պատ-
ճառ եղան. . . : Մեղքն իմն է, իմ յան-
ցանքս է՝ պատիժն ալ ես կրելու եմ.
դուն մեղքս քուկդ ընել չէիր կրնար,
մեղացս պատիժը քուկդ բրիր. Սուրբդ եւ
անարատ՝ վրադ առիր այն հարուածները,
այն խարազաններն որ ինծի մեղաւորիս
անօրինիս կը վայելէին. . . : Կրնա՞յ այսու-
հետեւ յանցանաց արժանի նեղութեան
խարազան մ՛ընդունիլ, որ ես ամենայն սիրով
չընդունիմ ընդհանդ. . . : Հայր յաւիտե-

նական. սիրելի Որդւոյդ ձաղկանքէն մե-
ղացս ծանրութիւնը կը տեսնեմ. հատուց-
ման համար ինչ կրնամ ես քեզի նուի-
րել, բայց եթէ նոյն Որդւոյդ վէրքերն
ու արիւնը: Իմ մեղաւոր մարմնոյս անօ-
րէնութեանցը դիմաց՝ իր ամենասուրբ
մարմնոյն արժանիքը առջեւդ կը հանեմ...:
Իմ ժպիրհ մարմինս սրտմտութիւնդ գըր-
գռեց նէ, Փրկչիս խոնարհեալ մարմինը
բարկութիւնդ իջեցնէ եւ զքեզ՝ վրաս
ողորմելու շարժէ. . . : Ո՛ Յիսուս, զգաս-
տութեան սիրող, զգաստ հոգւոյդ սիրա-
հար, կը ղղջամ որ իմ ղաղրութեամբքս
այդպէս զքեզ ագեղացուցի. աղէ, անցա-
ծին թողութիւն տուր, եւ ապագային
այժ եւ օգնութիւն որ ալ չվշտացնեմ
զքեզ երբեք. . . : Հեռացու ինէ առիթ-
ները, զորացու որ փորձութեանց յաղթեմ
եւ անբանական կրքերը զսպեմ. . . : Մարէ
ցանկութեան կրակը, եւ շնորհէ այն սուրբ
հոգին՝ որով զգաստութիւնը երբեք չա-
բատիր, այլ մանաւանդ կը սիրուի եւ
ամենայն հոգով եւ մեծաւ զգուշու-
թեամբ կը պահպանուի. . . : Դու գիտես,
Տէր. ոչ ինս մարմնէս կրնամ զատել, ոչ
զմարմինս ինէ. հարկ է որ հոգամ անու-
ցանեմ, եւ միշտ վախի մէջ եմ որ չապրս-
տամբի. արդ քեզի կ՛աւանդեմ, Տէր իմ
եւ Աստուած, շունչս ու մարմինս, աչքս
ականջքս ճաշակելիքս հոտոտելիքս ու շո-
շափելիքս. դու հոգա կարողութեամբդ որ
վտանգէ ազատ մնան քու փառացդ հա-
մար. . . : Ամենասուրբ Տիրամայր. անա-

բատ ձեռքդ կ'աւանդեմ պաղատանքս. ամէն։

125

ՅԻՍՈՒՍ՝ ՅԱՂԻՈՒԼԷՆ ԵՒԷՆ։

Ո՛վ անմեղ Գառն Աստուծոյ. ահա ալ յոգնեցան ծեծողները փոխնակի անողորմաբար գլխեդ ձաղկելէ, բայց բոլորովին դադրիլ չէր մտքերնին. մինչեւ որ նայողներուն մէկը ներքուստ շարժեալ համաձակեցաւ յառաջ անցաւ աղաղակեց Թէ ինչ կ'ընէք. պիտի մեռցնէք ադ մարդը. ձեղի այնպիսի հրաման չտրուեցաւ. գեռ դատաստանը լմնցած չէ, բաւ. եւ խաչէն չաւանները կարեց։ Քակուեցաւ սիւնէն. ջղերդ կտրած, ուժասպառ, գլխէդ մինչեւ ոտք խանդաղ ջախջախ՝ յետին արկարութենէդ գետինն ընկար փռուեցար, արեանդ մէջ թաւալիցար թաղաւեցար։ Ո՞ր սիրտ կրնար այդ ողորմելի վիճակիդ անկարեկիր կենալ։ Էս սակայն անագորոյն Հրեայք նոր կատաղի նախանձով նոր այժ կ'առնուն, նորէն անխնայ ծեծելու կ'սկրսին։ Ո՞վ են ատոնք, որ կիսամեռ մէկու մը այնպէս անգթանալու կը յանդգնին։ Ո՛ անօրէն Հրեայք. ադ ինչ գիւրական սոսկալի սրամտութիւն է։ Էս գուն, Տէր Յիսուս, որչափ՞ եւս աւելի կարեկցութեան

եւ յաւազին չարչարանացդ չարչարակից դանելու արժանի եա։ ═

Աւա՜ղ. վշտալից Յիսուս. ահա գեաիին ընկեր մնացեր եա, շարժելու այժ վրադ գլխեթէ չկայ . . . ։ Հիմակ ահա, սիրելի Փրկիչ, այն արեամբդ որ մէջը կը թաւալես՝ բոլոր իմ մեղքերս կը լուսա . . . ։ Ադ ան արիւնն է՝ որ իրրեւ մեծագին եղ մը, իմ փուտ ու նեխ վէրքերս կը գարմանէ . . . ։ Այդ արիւնդ է՝ որ իմ մշանջենաւոր ու ժամանակաւոր պատիժներէս զիս կ'ազատէ . . . ։ Ան նոսանոր խոցուածներդ՝ ինծի շնորհաց նոր նոր աղբիւրներ կը բանան . . . ։ Ո՛ սիրելագոյն Յիսուս, ո սիրահար Յիսուս. ես այսպէս կը մտածեմ Թէ այդ արիւնդ որ չորեքդիդ գետինը կաթած կը տեսնեմ, իմ վրաս կը կաթի, իմ վրաս կը թափի։ Էթէ յաւաչ մեղաւոր անիծեալ գետին մըն էի Ադամ, հիմայ քու արեամբդ ես զիս օրհնեալ եւ անէծքէ ազատ գետին մը կը նկատեմ . . . ։

Բարե՛ ինչ բախտ ինծի, ինչ երջանկութիւն . . . ։ Շատ բլլան Թող մեղքերս, ծանր Թող բլլան. առատագոյն է, մեծագոյն է քու շնորհաշուշ չարչարանքդ, որով հաճելացար փրկել զիս . . . ։ Սրտանց եւ բիւրապատիկ շնորհակալ եմ անսահման սիրոյդ . . . ։ Ցաւակից եմ վըշտացդ, Փրկիչ իմ։ Էթէ կարենայի պիւր մ' ընծայել անհնարին յաւդդ, ատուգիւչէի դանդաղեր։ Բայց ինչ կրնամ ընել . . . ։ Խեղճ Ղազարոսիդ՝ շնեը գոնե գըտ-

նուէրեան, որ կու գային վէրքերը կը լղէին։ Դուն շուն մ՚ալ չունիս . . . ։ Աղէ, վիրաւոր Յիսուս. Թոյլ տուր ինծի՝ հոգւովս քեզի մօտենամ. չան մը պէս խոցուածնելդ լեզուաւս լղեմ, եւ երանալից անուշարար հիւթը ծծեմ, որ սիրոս սիրովդ լնու . . . ։ Ձքեզ սիրելու ես արժանի չեմ նէ, դուն արժանի ես ինէ սիրուելու . . . ։ Ա՛ս սիրոյ չնորհքն է որ քենէ կը յուսամ, իբրեւ անուշալից պտուղ՝ դառնակսկիծ չարչարանացդ . . . ։ Ինծի համար թափած արեանդ չնորհակալութեան նշան՝ կը նուիրեմ քեզի ցաւակցութեան եւ սիրոյ եւ մեղացս վրայ ղղջման գոնէ աս քանի մը կաթիլ խանդակաթ սրտէ թափած արցունքս . . . ։ Ընդունէ, Տէր, անպատուէմ քաղցրութեամբդ, եւ փոխարէն նոր ու շատ սէր չնորհէ ինծի . . . ։

Բ. Ահա մարմինդ, Տէր Յիսուս, գետինը փռուած կը կենայ։ Թոյլ տուր Տէր. հիմայ նայիմ տեսնեմ՝ ինչ վիճակ ես եկեր հասեր։ Ո՛հ. ի՛նչ տեսարան. ի՛նչ պատառուածք, ի՛նչ արիւններ։ Ա՛յդպէս, ով Պիղատոս, պիտի խրատէիր զանմեղ Փրկիչս։ Իրաւունք ունիս եղեր՝ այդ վիճակին մէջ զինք ժողովրդեան ցուցած առենդ, քու բերնովդ վկայելու Թէ Ահա այրդ. իբրեւ Թէ ըսէիր՝ Տեսէք, ինքն է. հաւատացէք. Յիսուս Նազովրեցին է։ Ապա Թէ ոչ՝ ով կրնայ ճանչնալ, ով կրնայ հաւատալ։ Ահա այնպիսի խեղճ վիճակ ես հասեր որ, կը կարծէ Պիղատոս Թէ զքեզ ցուցնելով միայն՝ Թշնամեացդ

անգամ գուԹը կը շարժի, եւ ալ մեռնիլդ չեն պահանջեր։ Իրաւունք ունին եղեր կանայք, որ Գողգոթա ելած առենդ լալով ողբով հետդ ի վեր կ՚երթային։ Մի Թէ զքեզ սիրելնէ՞ն կամ անմե՞ղ համարելնէն այնպէս կը հաչեն հառաչեն եղեր։ Ո՛չ ամենեւին։ Կանայք հասարակօրէն իրենց երկանցը մեղքին կը հետեւին. ուստի իրենք ալ զքեզ պատժապարտ կը բռնեին։ Այլ վասնզի ձաղկելդ եղբը այնպիսի սոսկալի ու խղճալի կերպարանք մըն ես առեր որ, առելիներդ անգամ ի լալ կը շարժէ։ Իրաւունք ունին եղեր Հրեայք ալ, որ ճամբան խաչն ուսեդ առեր՝ կիւբենացւոյն կռնակն են բարձեր որ տանի։ Քեզի գԹալնէ՞ն եւ վիշտդ Թեթեւցնել ուզելնէն։ Ո՛չ բնաւ. այն անօրէններն զքեզ անհաշտ կ՚ատէին, եւ կը նայէին որ կրցածնուն չափ նեղեն. բայց տեսնելով Թէ ձաղկելդ եղբը վրադ աբիւն եւ այժ չէ մնացեր, եւ այնչափ ճարդէ հատեր որ, գրեԹէ ոտքի վրայ չես կարող կայնելու, եւ ամենմէկ քայլիդ շունչդ տալու վրայ ես, որպէսզի զքեզ ողջ Գողգոթա հանեն եւ խաչի վրայ մեռած տեսնեն, այս նպատակաւ զկիւբենացին բռնադատեր են որ խաչդ տանի։ ═

Ո՛հ, Տէր. մեծապէս կ՚ուրախանամ իմանալով որ ո՛րչափ զիս սիրեր ես, եւ հիմակ ալ վրաս նոյն սէրն ունիս՝ զոր չարչարանացդ առեն ունէիր . . . ։ Սակայն ո՛րչափ սաստիկ ցաւ կ՚զգամ մըտածելով որ, ես այդպիսի բարի Աստու-

ած մըն եմ վշտացուցեր . . . : Ձաղկանացդ արդեանցը համար, Յիսուս, Թողութիւն կը խնդրեմ . . . : Ամէն վնասէ աւելի՛ զգ-քեզ վշտացուցած ըլլալուս կը ցաւիմ. եւ կ՛առաջադրեմ որ այսուհետեւ աւելի մեռնիմ, քան թէ մեղանչեմ . . . : Շնորհէ ինծի բոլոր քեզի դէմ ըրած անզգամութիւնքս. եւ շնորհք տուր որ այսուհետեւ միշտ սիրեմ զքեզ . . . : Աւա՜ղ, Տէր. որչափ ճշդիւ՝ ցաւագին ձաղկանացդ դուշակութիւնը ճշմարտեր է: Ահա ամենասուրբ մարմինդ՝ չարաչար տանջանքներով չէ թէ վիրաւորեր միայն, այլ նաեւ փշրեր մանրեր է . . . : Դուն մեր մեղաց համար վիրաւորեցար, եւ մեր անօրէնութեանց համար մանրեցար . . . : Ցաւիտենական Հայրդ իւր արդարութեանը լիուլի հատուցում մ՝ ընդունելու, եւ մեղաց ազատութիւնը մարդկան հասկցնելու համար, մինչեւ որ զքեզ խարազանաց տակ այդպէս փշրած մանրած չտեսաւ նէ, գոհ չեղաւ . . . : Ահա օրհնեալ մարմինդ բորոտի մը մարմին է դարձեր, համակ խոց ու կեղ՝ ոտից մինչեւ գլուխ . . . . Ո՜հ, յօշոտած Տէր. ինչ վիճակ բերին հատուցին զքեզ մեր անօրէնութիւնքը: Ո՛վ բարի Յիսուս. մենք մեղանք, եւ դուն կը հատուցանես: Օրհնեա՜լ ըլլայ միշտ՝ անհուն բարութիւնդ. բոլոր մեղաւորք թողդ զքեզ սիրեն, ինչպէս որ արժանի ես. եւ մանաւանդ ես սիրեմ զքեզ, որ ուրիշներէ աւելի զքեզ անարգեցի . . . : Ահա, քաղցր Փրկիչ, կը տեսնեմ զքեզ

բովանդակ լի վիրօք. կը նայիմ գեղեցիկ երեսիդ, բայց — աւա՜ղ — այլ չերեւար աղուոր՝ այլ ահաւոր. արեամբ, վիրօք ու թքով այլակերպ: Չէ մնացեր վրադ տեսք եւ ոչ գեղեցկութիւն . . . : Սակայն որչափ շատ վիրօք անչքացած զքեզ կը տեսնեմ, Տէր իմ, այնչափ աւելի ցանկալի ինծի կ՛երեւաս . . . : Իրօք. ինչ են աստ վէրքերը, բայց եթէ մէյմէկ ցոյց քուառ իս սիրոյդ գործովանացը . . . : Կը սիրեմ զքեզ, ինծի համար խոց ու վիրաւոր Յիսուս: կ՛ուզէի որ ես ալ զիս քեզի համար պատառոտած տեսնէի, ինչպէս այնչափ մարտիրոսներ որ այնպիսի բարեբախտութեան վիճակած են: Բայց եթէ չեմ կրնար քեզի հիմակ արիւն ու վէրք բնծայել, գոնէ կը նուիրեմ քեզի՝ ինծի հանդիպելու վշտերը. կը նուիրեմ քեզի աս իմ սիրտս. ասով կ՛ուզեմ զքեզ կրցածիս չափ գործովանօք սիրել . . . : Ես զո՞վ բնաւ սիրելու է իմ հոգիս, եթէ ոչ զքեզ՝ ինծի համար ձաղկած եւ արիւնթաթախ զԱստուածս . . . : Սիրեմ զքեզ, ո Աստուած սիրոյ. սիրեմ զքեզ բարութիւն անսահման. սիրեմ զքեզ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ, սիրեմ զքեզ, եւ չդադրիմ աս եւ անդի աշխարհք ըսել թէ սիրեմ զքեզ, սիրեմ զքեզ . . . :

126

Ա. Ներէ, բարի Յիսուս, Թոմ. տուր վերջին անգամ մ՝ ալ՝ դուն ադ արիւնազանգ գետնէն դեռ չելած՝ ես գետինն իյնամ, արցունքովս նոյնը թրջեմ, սրտովս հետդ կպչիմ միանամ։ Ահա անբիծ անմեղ մարմնիդ պատուհասաւ լմնցաւ, եւ բակներդ բացուեցան պարպուեցան, եւ անգին արիւնդ իմ բժշկութեանս համար թափեցաւ հատաւ։ Ինչ սրտով կենամ նայիմ առանց սոսկալու՝ վրադ կատարուած այն անողորմ վճռոյն։ Ո՛հ, երանի՛ թէ իմ վրաս մնաւանդ, իմ վրաս կատարուէր. վասնզի ես եմ որ մեղայ։ Քեզի համար դատաստան՝ արդարութիւն վերցաւ, Աստուած իմ։ Անմեղ դատուեցար, եւ ուզեցին որ խրատուիս ու պատժիս։ Վրադ՝ խրատուելու բնչ կրնար ըլլալ, ով սրբութիւն անսահման. ինչ բանի համար կրնայիր պատժուիլ, ով Գառն անարատ։ Եւ սակայն ահա խրատեցար, ահա պատժեցար։ Ինչո՞ւ։ Մի միայն անոր համար որ, Թշնամեացդ աւելութիւնը յագեցնայ՝ գոհ ըլլայ։ Ամէն իրաւունք եղածան միայն քեզի համար, որ ամէն օրէնք պահեչիր եւ ամէն արդարութիւն լցիր։ Զարագործ մը կը պատժուի նէ, ուրիշներուն վախ ձգելու համար կը պատժուի. եւ որպէսզի մէկուն տեղ շատեր պատժելու չհարկադրուին. իսկ դուն, Աստուած իմ, դուն անոր համար միայն կը պատժուիս որ Թշնամիներդ գոհ ըլլան. եւ քեզի համար ուրիշ կանոն չի բռնուիր, բայց եթէ Հրէից չարութիւնը, նախանձն ու աւելութիւնը։ Զքեզ մահուընէ ազատել կ՝ուզէին, եւ առ այս միջոց՝ անողորմ ձաղկանքը կ՝ընտրեն, որպէսզի ամբաստանութեան կամքը կատարուի, թէեւ ստութեամբ կ՝ամբաստանեն։ =

Օրհնեա՛լ ըլլաս միշտ, Փրկիչ իմ. փառաբանեն զքեզ հրեշտակք, օրհնեն զքեզ երկին, երկիր եւ համբրեն արարածք յաւիտեանս յաւիտենից . . . ։ Այս ամենայն ըստ պատահման չէ. դու ինքնին այդպէս կը կարգադրես, Աստուած իմ։ Ընդ բովանդակ կեանքդ փափաքեցար որ, արեամբդ միրտուիս եւ նախատանօք կրճատանաս։ Կը սեպէի Պիղատոս՝ դատաստանին մէջ. դուն յանիրաւի չարաչար կը տանջուիս, բայց Սերդ կը հաճեաս կը հանդուրժանես . . . ։ Այս Սերը՝ այս սուրբ կրակն որ սիրտդ կը վառի, անյագ կրակ մըն է, եւ իւր ախորժութեան չափը՝ չափ չպահել է. ամենայն ինչ սպառել կ՝ուզէ, եւ զքեզ իսկ գլխովին իմ օգտիս մաշել լմնցնել։ Քեզի համար օրէնք իրաւունք չի նայուիր եղեր, հոգը չէ, որովհետեւ է որ ամենուին քեզի չխնայէ, եւ մեզասորաց ողորմելու համար զքեզ առանց ողորմութեան դենուս գոհէ . . . ։ Ո՛ Սէր աստուածեղէն. Յիսուսի վրայ այնչափ իշխանութիւն կրցար բանեցնել, իմ վրաս ինչո՞ւ այսչափ քիչ զօրութիւն ու-

նենաս . . . : Կը սիրեմ զքեզ, Աստուած իմ Յիսուս. եւ սաստիկ փափաքս աս է որ քու սիրովդ մաշիմ ապառիմ: Աղէ. մի դուն մինակ՝ այս աստուածային կրակով այրիր. զիս ալ հետդ երէ . . . : Դուն ադ կ'ուզես եւ կրնաս. ըրէ՝ ինչ որ կարող ես ընել. եւ մի թոյլ տար որ ես քու ուզածիդ դիմադարձիմ. . . :

Բ. Քու սէրդ յանձն չառաւ որ, քիչ մ' ըլլայ՝ խնայելով հետդ վարուին: Առանց նկատման զքեզ կը հանուեցնեն, սիւնը կը կապեն, անողորմ կը ծեծեն. յոգնին նէ՝ կը փոխուին որ ծեծը շարունակեն. վրադ ողջ անդամ մը չեն թողուր: Միով բանիւ, ամենեւին չեն ողորմիր քեզի՝ որ ամէն խեղճերուն ողորմեցար: =

Ո՛ գանձ իմ, ո՛ սէր իմ, ո՛ կեանք հոգւոյս. հոս սիրտս ցաւով ու հիացմամբ այնպէս կը զարնուի որ, խօսք բերնէս չեմ կարող հանելու. միայն ոտուըներդ կ'ինամ, արեամբդ թրջած այդ գետինը կը պագնեմ, հոս կու լամ կ'ողջամ մեղքերս՝ որ այդպիսի անագորոյն խոշտանգանացդ պատճառ եղան. հոս խեղճութիւնս կը խոստովանիմ. հոս ողորմութեանդ կ'սպասեմ. . . : Ա՛յս տեղէս պիտի չելլեմ. հոս անշարժ կայնիմ՝ այս տեսարանիս նայիմ պիտի. մէկ խոցուածդ մէկալ խոցուածդ պիտի անցնիմ — մեղուի պէս՝ որ խորսխին մէկ ծակէն մէկալը կը պտտի — որպէսզի հոգ ծածկուած աստուածեղէն անճառ քաղցրութիւնը ճաշակեմ. . . : Հոս դուն քու սիրական հոգիներդ այդչափ խնամով

ու գրգանօք կը մեծցնես. ա՛ս վիմին ծակերը կը գտնեն, այն երկնաւոր մեղրը ոբով զիրենք կը սնուցանես: Հոս գորովալիր մօր պէս զաւկրներդ սիրովդ կը տաքցնես. ճշմարիտ հօր պէս ամենայն բարեօք կը ընուս եւ ներքին կենաց կատարելութեան կ'առնուս կը տանիս. հոս ի քեզ կ'ապրին, քեզի նման կ'ըլլան, քեզի միայն կը փափաքին կը տենչանան . . . : Ա՛լ ես չեմ կրնար ըսել թէ ճնճղուկին իրեն տուն գտաս՝ քաշուելու, եւ տատրակը ձագերը դնելու բոյն ու ես ապաւէն մ' ինծի չըկրցայ գտնել. եւ ոչ ալ կրնամ գանգրտիլ թէ աղուէսք իրենց որջն ունին եւ երկնից թռչունքն իրենց բոյնը, իսկ ես հանգչելու տեղիկ մը չունիմ: Ահա դուն նեղութեան ժամանակ զքեզ փնտռողներուն՝ բերկրական ապաստան մը պատրաստեցիր վէրքերդ, ուր զիրենք կը ժողովես եւ ամէն ջաւակարէ կը պատըսպարես . . . : Երանի՛ հոգւոյն, որ տակէ չէ հեռացեր երբեք, որ հանգիստն ուրիշ տեղ չէ փնտռեր, որ անդադար բերանաբաց քու սուրբ վիրացդ է փափաքեր, Աստուած իմ, եւ բոլորով սրտիւ հոգ է ընկղմեր . . . :

———

127

ՀԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՅԱՂՈՒԹԱՑ ՅԻՍՈՒՍԻՆ։

Ո՛վ կեանք հոգւոյս, Յիսուս. ով բոլոր վիրացս գերագոյն դարման. ինչո՞ւն քեզի այդչափ անողորմ ես ու ինծի այսչափ ողորմած։ Պէտք չէր որ ես ծեծուէի. որովհետեւ ես եմ որ մեղայ . . . ։ Ես քեզի վշտացուցի բոլոր մարմնովս ու բովանդակ զգայութեամբքս. ես զասոնք սրտիս անկարգութեանցը, աշխարհի եւ սատանայի գերի ըլլ . . . ։ Գիտես դուն. ով անսահման իմաստութիւն, թէ ապաշխարանքը բոլոր մարմինս վիրօք ծածկէր ալ նէ, քեզի հատուցում ընելու եւ հոգւոյս բրած մահացու վէրքերս բուժելու համար՝ ոչ ինչ կամ քիչ էր։ Գիտես դուն թէ ինչ խորունկ, ինչ ամթաւոյց վէրքեր են. եւ սակայն դու զիս կը փնտռես, կ'ընդունիս, ինծի կը համբերես եւ երախտեօքդ զիս կը մնուցանես. եւ ինքզինքդ հարուածներով վիրաւոր պատառատուն առջիս կը դնես . . . ։ Ո՛վ Աէր որ միշտ կը վառիս, ու երբեք չես երթար, փոխէ իմ վարքս, մարմինս, հոգիս, եւ զիս ողջ բովանդակ աստուածեղէն բոցերովդ մաշէ սպառէ . . . ։ Գիտես դուն, Տէր. աշխատանքը գերինեբուն բաժինն է, եւ ասոնց մէջէն աւելի աշխատասէրը աւելի յարգի է. ուրեմն մարմինն հոգւոյն համար՝ որուն գերի ծնած է, անդադար աշխատելու է,

մինչեւ որ երկինքը իր փառացն ընկեր ըլլայ։ Բայց ես — ափսո՜ս — բոլորովին ներհակն ըրի։ Մարմինս գրգեցի գթութեցի պաշտեցի, եւ հոգիս իրեն գերի ըրի, եւ զինք հաճելու համար զքեզ կորուսի, ով գերագոյն բարութիւն իմ . . . ։ Անհատատիմ անհոգ անհնազանդ ծառայի մը պէս՝ առատապէս ինծի շնորհած քանքարներդ վատնեցի . . . ։ Իսկ դուն, ով Գառն անմեղ, քու մարմինդ որ հոգւոյդ միշտ հլու եւ հաւատարիմ ընկեր եղաւ, թշնամի մը պէս կը չարչարես. եւ՝ որպէսզի ինծի խնայես, իմ արժանի եղած պատիժս իրեն քաշել կու տաս . . . ։ Ո՛վ բարութիւն անսահման. ո՛վ սէր անզուգական . . . ։ Ես զիս քեզի կը նուիրեմ, Տէր Յիսուս։ Երանի թէ քու սեղդ ես աս սեանս փաթթուէի կամ գոնէ առած հարուածներդ հետդ բաժնէի . . . ։ Դուն ինծի անոյշ ես, գթած ես, մեղմ ես. քեզի միայն՝ խիստ ու անխնայ ես . . . ։ Դուն մարմինդ՝ թշնամիներուդ բոլոր անգթութեանը կը մատնես, որոնք նոյնը անողորմ եւ չափազանց կը յօշոտեն. բայց զիս պատժես նէ, ով Հայր գթած, ամէնմէկ հարուածդ համրուած է, ամէնմէկ պատիժդ չափուած է եւ միշտ իմ տկարութեանս պատշաճական. շնորհք մէկտեղ կը զաւրես որ արդիւնաւորելէմ. սրբութիւդ խանդաղատանքը վշտակից ալ կ'ընէ զքեզ՝ այն չարչարանաց, որով զիս կը նեղես։ Ա՛լ ինչ պատճառ կրնամ ունենալ գանգատելու, ով Տէր իմ եւ Աստուած . . . ։ Աստուածս լալու արժանի եմ, եթէ քենէ

գանգտիմ. մանաւանդ՝ եթէ ինծի հանդիպած խաչերը քու ձեռքդ չընդունիմ. բայց եւս աւելի լալու եմ արժանի, եթէ կամքերս կատարելու գժուարութիւն մը չդգամ ու քեզի համար թեթեւ բաներու համբերելը ինծի անտանելի երեւայ նէ...։ Դուն, Տէր, քու հոգւոյդ արդարութեամբը փոխէ իմ բերմանցս անիրաւութիւնը. պատժէ, ուղղէ, մաքրէ սղոցմելի մեղաւորս...։ Ըրէ յիս, ինչ որ քեզի հաճոյ է. բայց զիս միշտ քու վարչութեանդ հլու եւ տեսչութեանդ սնձնատուր բռնէ...։ Մի թողուր որ, քեզի համար բան մը քաշելէ զատ բանի մը փափաքիմ...։ Մի դադրիր զիս ծեծելէ. չնորհէ միայն որ խաչ սիրեմ եւ խաչով ուրախանամ. իսկ եթէ մարմինս հեատ, կրկնապատկէ հարուածներդ՝ մինչեւ որ բոլորովին քու հոգւոյդ հպատակի...։ Քեզի երկիր կը պագանեմ, ով անբիծ եւ սուրբ արիւն. եւ ոտուքներուդ ամուր փաթթուած կը կենամ, չեմ զատուիր քենէ, Տէր, մինչեւ որ աս մեծագին ցօղով զիս չլուսաս...։ Կամի վրաս առատապէս՝ արիւնդ, մաքրէ, բժկէ զիս. ատկէ միայն կ՚սպասեմ վիրացս բժշկութիւնը...։ Այդ քու արիւնդ մեր խիղճը մեռելոտի գործքերէ կը սրբէ, որպէսզի պաշտենք զԱստուած կենդանի։ Ո՛վ Գառն աստուածային, որ աշխարհքիս մեղքերը կը ջնջես, աչքդ բորոտիս վրայ դարձու, որ լի է կեղտք ու մեղք, թերութեամբք ու խեղճութեամբք, խոց վիրաւոր՝ ոտից մինչեւ գլուխ. լուա զիս այդ

արեամբդ որ բոլոր մարմնէդ կը վազէ...։ Դուն Առաքելոյդ ըսիր թէ մինչեւ որ ոտուքներդ չլուամ, հետս բաժին չես կրնար ունենալ։ Տէր. ահա քեզի գլուխս ու ձեռուըներս. ահաւասիկ փափաքս ու կամքս. ահա միտքս, գործքս, խորհուրդներս, ըղձերս ու ներքին եւ արտաքին զգայութիւնքս։ Լուա ամէնն ալ, վասնզի ամէնն ալ աղտեղած է. սրբէ բոլորն ալ, վասնզի բոլորն ալ ապականած է. բժշկէ բովանդակ. վասնզի բովանդակ հիւանդ է...։ Փոխէ զիս անդին արեանդ զօրութեամբ, որ կարենամ հետդ միանալ, ով անհուն սրբութիւն, եւ ամէն տեղ եւեւէդ գալ, ով Գառն անմեղ. վասնզի դուն ես իմ հովիւս, առաջնորդս, անուանդս, երանութիւնս ու ամէնայն ինչ...։ Ամէնասուրբ Աստուածամայր, որ քու անարատ որովայնդ այս սուրբ մարմինն յղացար՝ որպէսզի ինծի համար պատառի. որ զինք մեծցնելու եւ սնուցանելու համար՝ սրտիդ բուն՝ սուրբ արիւնն ինծ՚այեցիր, որպէսզի իմ բժշկութեանս համար թափի, եւ ամէն արարածոյմ աւելի դուն իր աս արեան աղեցութեանը հաղորդ եղար. գթա մեղաւորիս. առ ինծի չնորհք որ, միածին Որդւոյդ յաւերը սաստիկ զգամ, օրինակացը հետեւելիմ. առեմ մեղքերս որ զինք այս վիճակ հասուցին ահաւասիկ, եւ մնացած կեանքս իր ծառայութեանը նուիրեմ. որպէսզի ինծի համար քաշած այնչափ տանջանքներն ինծի անօգուտ չըլլան. ամէն։

128

Հաղիոած Յիսուսի խնջոյքին ու Տէրոջը կակիծը։

Ա. Եվ, Տէր Յիսուս, եվ ալ գնաս նէն, ուր գրեթէ շնչապառ՝ աւելի մեռել քան թէ կենդանի փառերը կը կենաս։ Հատած այժդ քիչ մը ժողվէ. եվ, հադուէ ալ։ Հաւքի հագուստներդ որ առդիս անդին ցիր ու ցան, արեամբդ պանդեր թաթաւեր են։ Ո՛հ. ահա նոր ամթի քեզի, նորէն նշաւակութիւն։ Մէկ ակնկոր, յափսիթերս քալելու ես. վանդի մէկ կողմանէ տկարութիւն ու ցաւեր չեն թողուր որ ոտքի վրայ կայնիս. մէկալ դիաց լիրը անամթի խուժանն ալ հրելով աքացելով ղբեղ կը լկէ, որպէս թէ աշխարհքիս ամենէն անարգ ու ցած անասունն ըլլայիր։ —

Հատած իմ Յիսուս. դուն ան փառաւորեալ անճառ Աստվածութիւնն ես, որու բարձրութեան, կարողութեան եւ անչափ երանութեանը առջին կը սարսին սերովբէք՝ կը դողան քերովբէք . . . ։ Ախչափ խեղճութեան, այս աստիճան խայտառակութեա՞ն պիտի հասնէիր . . . ։ Եւ ասոր պատճառ՝ քու առ մարդիկ սէրդ միայն եղաւ . . . ։

Ի՞նչ չափազանց սէր, ցանկալիդ Յիսուս, ի՞նչ անհուն բարութիւն։ Արարիդ անողորմ հարուածդ ու տանջանաց մատնեցիր, իսկ հոգիդ յետին անարգութեանց ու պատկառանաց . . . ։ Շնորհակալ եմ, Տէր, շնորհակալ եմ բոլորով սրտիս՝ այնչափ իմ վրաս սիրոյդ ու գթութեանդ . . . ։ Սուրբ վիրացդ արեան այդ նոր կաթիլները՝ նորէն քեզի կը նաւիրեմ. եւ ատոնց արդեանցը համար կ՚աղաչեմ կը պաղատիմ, զօրացու զիս որ հոս մարմինս պատուհասեմ, որպէսզի անդին արդարութենէդ լինձի ապառնացուած պատժոց առջեւն առնում. . . ։ Ես ահաւոր վրիժուց արժանի եմ՝ ինչ թշնամանուած արդարութեանդ առջին. ապաշխարանաց համար ամենայն սիրով կ՚ընդունիմ՝ ինչ ձախորդութիւն որ ինծի դրկես . . . ։ Լաւագոյն է՝ հոս գթութեամբ մաքրուիմ քան թէ անդին՝ խստութեամբ . . . ։ Այո, Տէր. պատրաստ է սիրտս, դուն ալ կը տեսնես. սակայն տկար յողդողդ՝ բնութիւնս, ան ալ գիտես . . . ։ Օգնէ, Աստուած իմ, ազէ՝ օգնէ ինծի, եւ ամէն բանի կարող կ՚ըլլամ քեզ, որ զիս կը զօրացնես . . . ։

Բ. Հապա քեզի, ամենասուրբ Մայր Մարիամ, չդառնամ մէյմը նայիմ՝ Աստուածորդւոյդ չարչարանքը մտածած աստենս, որուն վշտացն անմեկնին բնկեր եղար միշտ, եւ որչափ ինք մարմնովը չարչարուեցաւ՝ նոյնչափ ալ դուն սրտովդ տանջուեցար. եւ յատուկ կերպով մը աշխարհքիս փրկութեանը գործակից եղար։ Որդւոյդ հաճոյ եւ քեզի երախտագէտ ըլլալու հա-

մար՝ երբեք, Մայր, երբեք մոքես պիտի չհանեմ բոլոր մարդկան եւ մանաւանդ իմ սիրոյս համար քաշածներդ, մանաւանդ այս ձաղկանաց ժամանակ որ, Որդւոյդ ծեծուիլը աչքդ տեսար, ամէնմէկ հարուածին ձայնը ականջդ լսեցիր, եւ փափուկ անմեղ մարմնոյն ամէնմէկ խոցուածը՝ սիրտդ մէյմէկ վէրք բացաւ։ =

Ի՜նչ կսկիծ, ցաւագին Մայր, ինչ ոգի, ինչ կոծ, ինչ մարմրանք։ Ո՞ր միտք կրնայ բնաւ երեւակայել։ . . ։ Երեսդ որ նայիմ, ինչպէս մեծապատ կը տեսնեմ ճակտիդ լուրջ պարզութիւնը. այտուներդ, պրկուներդ՝ դեղնութիւն միայն, հոգեվարքի մահուան սարսափ միայն կը յայտնեն . . . ։ Իսկ եթէ սիրտդ նկատեմ մօտքս, ինչ կ՚ընէ, ինչպէս է, մանաւանդ թէ ո՞ւր է։ Սիրտ գտնելու տեղ՝ ուրիշ բան ես չեմ գտներ, բայց եթէ ծանականք, խարազանք ու վէրք . . . ։ Քովանդակ չարչարանք է կտրեր Որդւոյդ մարմնոյն վրայ գլխէ մինչեւ ոտք ցիր ու ցան վէրքերը՝ քու սիրտդ ժողվեր ամփոփեր են։ Վէրքի կծիկ մըն է դարձեր սիրտդ, կամ՝ շատ վէրքերէ խառնուրդ՝ մէկ վէրք մը . . . ։ Կարեկից հեծեծանօք եւ ձայնով մ՚որ Դուն ու Որդեակդ միայն կը հասկնաք, ո՞ւր է, Որդեակ իմ, կ՚ըսես, ո՞ւր է գեղեցկութիւնդ, ո՞ւր երեսացդ վայելչութիւնը. ինչ յանցանք ունիս դուն . . . ։ Բաբէ. ինչո՞ւ մարմինս ալ չ՚զգար այդ քու հարուածներդ՝ զորոնք սիրտս կ՚զգայ։ Ո՛վ անհուն սէր. կ՚երկրպագեմ խարազանաց

ու խայտառականացդ՝ որոնց հոգւոց փրկութեանը համար այնչափ գթով կը համբերես . . . ։ Ա՛յսպէս մրմնջելով, Յիսուսիդ մարմնովը եւ քու՝ սրտովդ քաշածներդ մեղի համար Հօր Աստուծոյ կը նուիրես . . . ։ Գովաբանութիւն, գոհութիւն սիրոյդ, Մարիամ։ Իրաւ, ՀՅիսուս միայն որ Աստուծոյ եւ քու Որդիդ է, ինծի փրկիչ ճանչնալու եմ. սակայն զքեզ ալ փրկագործութեան հաւատարիմ օգնական ճանչնալ՝ Որդւոյդ փառացը ամենեւին չի դպչիր . . . ։ Ո՛վ Աստուածոյ եւ իմ Մայր գորովալիր. ցաւակից եմ ինծի համար քաշած ցաւոցդ . . . ։ Կ՚աղաչեմ, այդ քու վէրքերդէ գէթ մէկը իմ սրտիս ալ շնորհէ որ, անձնասիրութիւնս անով մեռնի, եւ Աստուծոյ սէրը յիս միշտ կենդանի մնայ . . . ։ Ա՛ն կարեկից արցունքներուն համար՝ զորոնք Որդւոյդ Յիսուսի ձաղկանացը ժամանակ թափեցիր, խնդրէ ինծի զղջման արցունքներ որ, մեղքերս լամ դառնապէս։ Մայր գթութեան, գթա վրաս. ամէն։

129

ՅԻՍՈՒՍԻ ՀԱՐՒԱՆ ՊԱՀՈՒԼԸ։

Յաւագին Յիսուս, ահա ձաղկանքդ լմնցաւ. սակայն ափսո՜ս որ առով չարչարանքդ չլմնցաւ։ Հաղիւ զգեստներդ հագար, յիշելով անպարիշները Թէ Թագաւոր ըլլալու հետամուտ ամբաստանուեցար, իսկոյն հրաման խնդրեցին Պիղատոսէ որ զքեզ շինծու Թագաւոր ձեւացնեն, եւ ծաղրաշարժ զաւեշտական խաղալիկ մ՚ընեն։ Ուստի առին զքեզ պալատին բակը տարին. բոլոր գունդն ալ կանչեցին որ գան խաղուն հանդիսատես ըլլան, եւ աւելի եւս ծաղրեն զքեզ իբրեւ խաղու Թագաւոր՝ զճմարիտ Որդիդ Աստուծոյ, արքայից արքայդ, երկնի եւ երկրի Թագաւորդ։ Այն անագորոյն սպասաւորներն արդէն Հրէից՝ կաշառած էին որ, զքեզ չարչարելու համար ինչ որ կրնան՝ մոռածեն հնարեն ընեն. սատանայներէն ալ դրդած գրգռած, եւ գժոխային մոլեգնութենամբ մը կարծես Թէ դիւահարած, քու անընկճելի համբերութեանդ վերջին փորձ մ՚ալ ընելու համար, նոքա հնար անլուր տարօրինակ խայտառակ եւ դժնդակ տանջանք մը մտածեցին, որ երբեք եղած գրուած լսուած չէ։ Երկայն կարծր սուր փշերու խուրձ մը բերին, պսակ բոլորեցին ու գլուխդ դրին, որպէսզի

զքեզ ծանականաց ու վշտաց Թագաւոր ցուցնեն։ =

Խոստովանիմ եւ հաւատամ, Յիսուս, Թէ ադ խայտառականաց մէջ դու Աստուած ես։ Իսկ Աստուած ըլլալով, ո՞վ է որ զքեզ կը դրդէ այդչափ տառապանաց ու նշաւակութեանց համբերելու, եթէ ոչ՝ սերը. եւ այն սէրն որ ինծի յատկապէս ունիս . . . ։ Սակայն աղէ, Աստուած իմ, ինչպէս ադ կարելի կ՚ըլլայ. որովհետեւ ողորմելի մեղաւորիս վրայ սիրուելը արժանի բան մը չես կրնար գտնել, անոր հակառակ շատ մը տգեղ բաներ կը տեսնես, որ կրնան զքեզ՝ զիս ատելու հարկադրել։ Ի՞նչպէս ադ կարելի կ՚ըլլայ . . . ։ Եւ սակայն ատոդ եւս ամենաատոդ է որ դուն զիս սիրեցիր, եւ դեռ կը սիրես ճշմարիտ ու հաստատուն սիրով, եւ նոքանշան համբերութեամբ մը այնչափ դժբնդակաց կը համբերես ինծի համար . . . ։ Բաւէ, Տէր. Թէ անմեղներն ու արդանները կը սիրես, խելքս կը հասնի՝ կ՚ըմբռնեմ. բայց Թէ զիս սիրես՝ որ մեղաց ու մոլութեանց կայանք մըն եմ. ասոր ի՞նչպէս կարենամ հաւատալ . . . ։ Այսու ամենայնիւ հաւատալու եմ, եւ հաստատ ալ կը հաւատամ. վասնզի է խոկ այսպէս . . . ։

Այո, այո. կը հաւատամ, Փրկիչ իմ, կը հաւատամ Թէ զիս կը սիրես. եւ որովհետեւ կը սիրես զիս, վստահութեամբ քեզի կը մօտենամ, եւ կ՚աղաչեմ նախ որ մեղաց Թողութիւն շնորհես եւ յետոյ

կը խնդրեմ միանգամայն՝ այնպէս վարքս ըստ հաճոյիցդ փոփոխես որ, կարող ըլլաս զիս սիրել . . . : Ես ալ՝ միշտ եւս քան զեւս քեզի հաճոյանալով, քաջալերիմ փոխարէն զքեզ սիրելու յաւիտեանս յաւիտենից . . . : Եւ զնո՞վ սիրեմ, եթէ ոչ՝ զքեզ, որ ամէնէն արժանի ես սիրուելու մանաւանդ ինձ՝ որ այնչափ երախտապարտ եմ քեզի . . . : Դու, Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, չէ թէ միայն իմ ըրած չարեաց ըս հատուցում ըրիր, այլ նաեւ բարիք գործելու շնորհք ալ շահեցար. արդ օգնէ, Տէր, որ շնորհացդ գործակից ըլլամ՝ ոչ միայն այսուհետեւ զքեզ չվշտացնելով, այլ նաեւ բարեգործութեամբք քեզի հաճոյանալով . . . : Օգնէ, Յիսուս, անչափ սիրելութեանդ համար, առ իս սիրոյդ համար, քաշած յետին անարգանացդ համար . . . : Ի՜նչ անոյշ տեսչութիւն էր, Տէր, որով այնպէս կարգադրեցիր որ, փշով պսակմանդ դառն եւ անարժան տեսարանին՝ առաքեալներդ ականատես չեղան. ապա թէ ոչ, զքեզ պարտէզը բռնուած տեսնելնուն՝ հաւատքնին կորսընցնելու վտանգն ընկան նէ, ինչ արդեօք կ'ըլլային՝ եթէ զքեզ այնչափ նախատանօք ու կատականօք փշով պսակած ու սուտ թագաւորի տեղ դրուած տեսնէին: Բայց ես շնորհօքդ զօրացեալ՝ զքեզ այդ խեղճ վիճակն որ կը նկատեմ, բարի Յիսուս, կը հաւատամ թէ այնչափ եւս աւելի ինձ պատուելու եւ սիրուելու արժանի ես, որչափ չարաչար ինծի համար

անպատուեցար . . . : Ցանկալի՜ Տէր, կարենայի՜ քու վշտաց ու ցաւոցդ գէթ փոքրիկ մասնիկը յիս զգալ: Շնորհէ, Փրկիչ իմ, տուր որ գոնէ կենամ՝ հիանամ զարմանամ, ապշիմ ու սոսկամ մըտածելով թէ ո՛վ է չարչարուողը . . . : Մէյմ՛աչք երկինք կը վերցնեմ, անսահման Աստուածդդ անչափ Մեծվայելչութեանը կը նայիմ, որ ամէն բան մէկ խօսքովդ ես ստեղծեր՝ եւ ամենակալ զօրութեանդ մէկ ակնարկելովը կրնաս ամենայն ինչ ոչնչացնել. Բարե՜ի՜նչ բարի, ի՜նչ գեղեցիկ, որչափ իմաստուն, քանի՜ փառաւորեալ ես . . . : Մէյմ՛ալ կը դառնամ քեզի կը նայիմ, կը տեսնեմ թէ դուն որ այդպէս ցաւագին ու արհամարհ կայներ ես, նոյն մեծ Աստուածն ես եւ տիեզերաց Տէրը: Ո՛վ սքանչելիք, ո՛վ հրաշալիք. ի՜նչպէս մի եւ նոյն անձին վրայ այդչափ իրարու հակառակ բաներ միացեր են. ի՜նչպէս մանաւանդ ողորմութիւն ու արդարութիւն իրարու հետ հաշտեր միաբաներ են . . . : Աստուած իմ, որպէս զի՜ ահեղ են գործքդ: Ակաւոր է ինծի արդարութեանդ գործը՝ կրածներուդ նայելով. վասնզի մեզքը անմեզ մարդկութեանդ վրայ այդչափ խստիւ պատժեցաւ նէ, ինչ պատիժներ քաշելու էի ես անզգամ մեղաւորս . . . : Ահագին է ինծի ողորմութեանդ գործն ալ. վասնզի ի՜նչ արդեօք կ'ըլլամ ես, եթէ քու ինծի համար վաստակած այսչափ շնորհքներդ օգուտ չեմ քաղեր . . . : Տուր, Տէր,

տուբ որ դողամ արդարութենէդ. բայց վախնամ ողբմութենէդ ալ որ չարաչար չգործածեմ. . . ։

130

Փո՜ղ պոպկին պանջանէը։

Ա. Թագն հիւսելէն ետեւ, աթոռի մը վրայ դքեզ նստուցին ու պսակն ազիկ մը գլուխդ տեղաւորեցին։ Աւազ. որչափ ցաւագին, Տէր Յիսուս, ի՞նչ երկարատեւ, բանիսն դժնեայ եղաւ քեզի այդ տանջանքը։ Աւելը գլուխդ, այն ամենափափուկ անդամը, մարմնոյն այն մասն որ բոլոր ջղերն ու զգացողութիւնը հոն միացած եւ անկէ զանազանձիւղերու կը բաժնուին, հազարաւոր խոցերով ծակոտեցաւ բովանդակ։ Գլուխը արտին հետ ուղղակի հաղորդութեան մէջ է. գլուխն ու սիրտն է որ ուրիշ մասերէ աւելի ապահովի կ՚ղգայ ամէն տպաւորութիւն. ի՞նչ կակիծ արդեօք եղաւ քեզի այնպիսի դառն եւ այնչափ առաւ ցաւը։ Ուրիշ տանջանքներէդ աւելի երկարատեւ ալ եղաւ. վանդի փշերը գլուխդ մինչեւ խռոմունկը սեւեռած մնացին, եւ մինչեւ մեռնիլդ կակիծը քաշեցիր։ Ամէն անգամ՚ն որ գլխուդ կամ մարմնոյդ կը դպչուէր, միշտ ցաւդ ու կակծանքդ կը նորոգուէր։ Հապա փշերը։ Ա՛նպիսի խիտ ու խոշոր ճիւղեր էին եւ անանկ հիւսուած որ, թագր գլխարկի մը պէս բոլոր գլուխդ ծածկելէն ետեւ, մինչեւ ճակտիդ կէսը կ՚իջնէր։ Ա՛նպէս երկայն ալ էին որ, շատը մինչեւ փափուկ ուղեղդ կը թափանցէին։ Ա՛ն դժնեայ պսակը, սիրելի Փրկիչ, գլուխդ դնելէն ետեւ, հերիք չեղաւ որ ձեռքիդ բոլոր ուժովդ գլուխդ կոխեն, ձեռքիդ եղէգն ալ մրճի տեղ բանեցուցին, որպէսզի փշերն աւելի խորունկ մտնեն։ =

Է՛ պուն, հեզ Գառնուկ, կը թողուս որ ուզածնուն չափ զքեզ տանջեն. բերան չես բանար, ճիկ չես հաներ։ Միայն սաստիկ կակծանքէդ ստէպ ստէպ աչկունքդ կը խփես, եւ գառնապէս՝ բայց մեղմիկ կը հեծես, նման տանջանաւորի մ՚որ վերջին շունչը տալու վրայ է . . . ։ Երբոր նախատինաւ սուրբ գլխուդ վերբերէն թափած արիւնդ — բաւական — մազերդ, աչուըներդ, երեսդ ու մօրուքդ կը ծածկէ. ուրիշ գոյն չ՚ երեւար, բայց եթէ՝ արեան։ Ա՛լ մարդու երես չէ այդ գեղեցիկ դէմքդ. մորթազերծ մարդու մը երես է . . . ։ Ո՛վ Սէր աստուածային, ես քեզի ի՞նչ անուն տամ. անո՞ր լսեմ՝ թէ անողորմ՝ թէ անոյշ կ՚երեւաս թէ անողորմ՝ միանգամայն . . . ։ Ո՛հ, Տէր Յիսուս. սէրն զքեզ մեզի անոյշ կ՚ընէ՝ զքեզ մեր հոգւոց այդպէս սաստիկ սիրող ցուցնելով. սակայն զքեզ քեզի անգութ կ՚ընէ՝ այսպիսի դառնակակիծ կոտանօք զքեզ լկելով . . . ։ Դուն այդպէս փշովք պսակուիլ ուզեցիր որ, մեզի երկինքը փառաց պսակ պատրաստես . . . ։

Անուշակ Փրկիչ, ես ալ արբայու-
թիւնը քու պսակդ պիտի ըլլամ՝ ցաւոդ
արդեամբքը փրկուելով... : Հոն քու
սերդ ու գթութիւնդ յաւիտեան պիտի
օրհնեմ, յաւիտեան պիտի օրհնեմ... :
Վա՜հ, անողորմ փշեր, ապաշնորհ արա-
րածք. ինչո՞ւ այդպէս կը չարչարէք ձեր
Արարիչը: Սակայն ի՞նչ օգուտ է փշերը
կշտամբել. առանք անմեղ են: Մեր մեղ-
քերը, մեր չար խորհուրդներն եղան այն
դժնդակ փշերն որ Փրկչիդ գլուխը տան-
ջեցին... : Հրէից փշերէն եղած խոցե-
րուն համար քեզի ցաւակից ըլլալու չեմ.
մեր մեղքն եղած վէրքերուդ համար քեզի
վշտակից ըլլալու եմ... : Անձն իմ, ու-
րեմն դուն ալ այն առեն Փրկչիդ պա-
տուական գլուխը ծակծկեցիր քու այնչափ
վատթար հաւանութեամբդ... : Բաց արդ
աչուըներդ. նայէ ու լաց դառնապէս ընդ
բովանդակ կեանքդ, ինչ չարիք ըրիր՝ քու
Տեառնդ ու Աստուծոյդ կռնակդ դարձ-
նելով այնչափ ապերախտութեամբ... :
Ո՛հ, չէ, Ցիսուս. չէիր արժանի որ հետդ
այնպէս վարուէի՝ ինչպէս որ վարուեցայ:
Գէշ ըրի, սխալեցայ. կը գարշիմ ի բոլոր
սրտէ... : Ներէ, թողութիւն տուր... :
Շնորհէ ինծի այնպիսի ցաւ մ՚որ բոլոր
կենացս մէջ քեզի դէմ ըրած անօրէնու-
թեանցս վրայ լամ ու ողբամ... : Թո-
ղութիւն, Ցիսուս, թողութիւն. ես ալ
միշտ սիրեմ պիտի զքեզ... :

Բ. Նայէ, անձն իմ, փշերու ցանկով
պատած Ցիսուսիդ գլուխը: Ժողվէ կարո-

ղութիւնքդ որ հիացման ու կարեկցու-
թեան ձայներով աղաղակեն. Ո՛ համբե-
րութիւն, ո՛ անմեղութիւն. համբերու-
թիւն անհամեմատ, անմեղութիւն անպա-
տում: Բայց հիանալու եւ կարեկցելու
վրայ միայն մի կայնիր. յառաջ գնա,
խորհուրդը մտմտա: Ի՞նչ են ադ փշերը,
եթե ոչ՝ մեր մեղքերը: Փուշէ Ադամայ
մեղաց դէմ Աստուծմէ տրուած անէծքին
պտուղն են. եւ ատոյգ է որ, մեղանչողին
խղճին մէջ սուր ու խայթող փշեր կը
բուսանին: Սակայն ի՞նչ է նմանապէս Ցի-
սուսիդ դիտածն ալ՝ որ, այնչափ փշերու
խոցերուն ուզեց համբերել, բայց եթէ՝
որպէսզի մեր յանցանքներն ու անոնց ար-
ժանաւոր պատիժն որ մեզի կը վայլէր,
ինք վրան առնու: =

Տէր Ցիսուս, փշերու մէջ ճշմարիտ
շուշան. սոսկալի՛ անօրէնութեանց փշերու
մէջ անբիծ սրբութեան շուշան. ինծի
զայրանալ կու գայ Հրէից որ, այդ փշերն
իրենց ապաշնորհ այգւոյն պտուղն են,
սակայն բուն իմ հոգւոյս այգւոյն ար-
դիւնքը չե՞ն... : Երանի՛ թէ այսպէս չըլ-
լար. բայց — աւաղ — ատոյգ է որ, իմ
մեղքերս աւելի զքեզ կը վիրաւորեն կը
խոցոտեն կը վշտացնեն քան թէ Հրէից
բոլոր փշերը... : Լեցուն է գլուխս անա-
պատութեամբ, իմ վրաս խենդ համար-
մամբ մը, ուրիշներէ ալ բան մը համա-
րուելու խելագար յոժարեցութեամբ, ո-
րոնցմով միշտ հիմակ իմ մեծամտու-
թիւնս ծաղկապսակ պճնել ուզեցի: Ասոնց

համար է որ, դուն ապաշխարութեան փշեղէն թագով պսակուեցար . . . : Ամենէն աւելի ես եմ քու կսկծանացդ պատճառ . . . : Աղէ, բազմագութ Փրկիչ, չնորհէ որ սիրտս դայն փշերով, արժանաւոր ղողջամբ, նեղքին ցաւով խոցի ու վիրաւորի . . . : Ապաշխարութեամբ միայն կրնան անօրէնութիւնքս ջնջուիլ : Ապաշխարութեան չնորհքը ինծի մնաւանդ՝ անդգամ մեղաւորիս պէտք է: Ատոր կը փափաքիմ, ատ քենէ կը խնդրեմ՝ փշով պսակմանդ դառնակսկիծ ցաւոցը համար . . . : Առանց ապաշխարութեան փրկուելիք չունիմ՝ գիտեմ. սակայն առանց քու օգնականութեանդ ալ արժանապէս ապաշխարել երբեք չեմ կրնար . . . : Զօրացու զիս, Տէր, որ ապաշխարող ապրիլը դժարս չդայ, որովհետեւ մեղաւոր ըլլալն ինծի հեշտ եկաւ . . . : Մեղայ հպարտութեամբ՝ մեծամտութեամբ. տուր որ, ապաշխարանաց համար այսուհետեւ խոնարհութեան խորգը միշտ գլուխս կրեմ. իմ վրաս ատելիին համբուրմ մ'ունենամ անպակաս . . . : Ո՜հ, Տէր. կը ցաւիմ կը ղղջամ անցած ունայնութեանցս վրայ. կը կսկծամ փըրկչիդ տուած նեղութեանցս . . . : Ա՛լ սիրեմ պիտի ղքեզ յաւիտեան արտէ եւ յաւիտեան զօրութենէ:

131

ՓՐԿԻՉ ՊԱՏԱՆԻ ՊԱՊՄԱՆԸ:

Բազում մղսրմ բազմաչարչար Փրկիչ. ահա հիմակ ալ գլխէդ մինչեւ ոտք ամենատուրբ մարմնոյդ վրայ մաս չմնաց որ խոց վիրաւոր չըլլայ: Արդէն ձաղկանացդ ժամանակ ուսերդ, կուրծքդ, թեւերդ, կողքդ, սրունքդ չարաչար ջախջախեցան. գլուխդ միայն ողջ ձգուած կ'երեւար, թէեւ ալ կոփանօք՝ ապտակօք ու հարուածովք լկած սասանած էր. բայց հիմակ ալ բոլորովին ծակծկեցաւ փշերով: Ո՜հ. խորհրդաւոր է չարչարանացդ ամէնմէկ մասն որ ընդհանրապէս մեր ամէն մեղաց քաւութեանը սահմանուեցաւ, իսկ յատկապէս՝ որպէսզի ամէն մեղք քան իւր յատկութեանը սրբուի: Մեր մարմնոյն վրայ մաս չկայ որով չկարենայ մարդ մեղանչել. քու մարմնոյդ վրայ ալ մաս չմնաց, որ իւր յատուկ վիշտն ունեցած չըլլայ: Ես որովհետեւ գլուխն է ուր մեղանչական մոքերը կը դոյանան, ասոնց համար գլխաւորաբար քու գլուխդ փշերով պսակել ուզեցիր: =

Ցաւագին Յիսուս. ահա գլուխդ անհամար խոցերէն արեան հեղեղ կ'իջնէ. եւ երեսդ ի վար վազելով դէմքդ համակ այլակերպ կընէ: Ուրիշ բան չերեւար, բայց եթէ՝ արիւն, եւ ինչ արիւն . . . : Մաթ-

դացեալ Աստուծոյդ արիւնն է որ կը
թափի, չէ թէ բունի եւ ի հարկէ, այլ
միայն քու ջերմագութ կամքէդ . . . ։
Իմ մեղաքս վիրաւոր գլխուդ խոցերէն
ելած արիւն է բոլոր, որով իմ փտած մա-
հացու վէրքերս բժշկելու սպեղանի կը
պատրաստես . . . ։ Ո՛վ ճշմարիտ Որդիդ
Աստուծոյ, որ յաւիտենական Հօրմէդ
թագաւոր դրուելով փառաք ու պատուով
պսակեցար, Կոյս Մօրմէդ մեր մարդկու-
թեամբը պսակեցար, եւ դատաստանին
օրը հրեշտակներէ արդարութեան թագով
պիտի պսակուիս, հիմայ դաւաճան Իու-
դովդանոցը փշէ պսակաւ, ցաւոց ու
խայտառակութեան թագով զքեզ կը
պսակէ . . . ։ Եւ, անձն իմ, Սիոնի աղջ-
կանց հետ, եւ նայէ թագաւորիդ, փառաց
արքային, Ցեառնն զօրութեանց. տես՝
ինչ վիճակ է կայներ . . . ։ Այո, Տէր.
այդպէս համբերութեամդ ու խոնարհու-
թեամդ՝ աշխարհքիս հպարտութեան յաղ-
թեցիր, եւ ամէն կերպ վշտաց ու նախա-
տանաց համբերելով՝ ամէն առաքինու-
թիւն մեզի սորվեցնել ուզեցիր . . . ։ Այդ
քու փշեղէն պսակուդ սա կ՚ուզես մեզի
սորվեցնել թէ արքայութիւն տանող ան-
մոլար ճամբան նեղ է, տաժանելի է, փշա-
լից է. բայց փրկութեան հասնելու ուրիշ
ճամբայ ալ չկայ . . . ։

Փրկիչ իմ Յիսուս. քու արիւնդ
գետինը չի կաթիր, իմ վրաս կը թափի
բովանդակ. եւ եթէ այդչափ արիւն ինձ
չար սովորութիւններէս ու մոլեկան յա-

րուածներէս բժշկելու եւ մաքրելու հերիք
է՛ըլլար նէ, ես իմ վրաս ինչ ըսելու՝ ինչ
մնածելու եմ. բայց եթէ որ պղծութիւնս
շատ դարչելի ըլլալու է . . . . Ո՛ անօրէն
չարութեանս. ես ինձ ուղղելով արիւնդէդ
օգուտ քաղելու տեղ, մինչեւ այսօր ուրիշ
բան չըրի՝ եւ հիմակ ալ տակաւին ուրիշ
բան չէ ըրածս, բայց եթէ օր քան զօր
վէրք վէրքի վրայ դնել, մեղք մեղքի վրայ
դիզել, քեզի ալ ինծի ալ չխնայել . . . ։
Ի՞նչպէս չեմ մտածեր, Տէր Յիսուս, թէ
ամէնմէկ ցաւիդ՝ արեանդ իւրաքանչիւր
կայլակին խստիւ համարը պիտի տամ . . . ։
Անհոգ գաղջութեամբ անփոյթ անգործ
օրերս կ՚անցնեմ, միւս կողմանէ ալ տա-
կաւ կը մօտենայ այն ահագին օրն որ
լամ ու յուսահատիմ պիտի. որովհետեւ
որ դին որ դառնամ ոչ ողորմութիւն
գտնելիք ունիմ, ոչ գթութիւն . . . ։ Ո՛հ,
բարի Յիսուս, երեսս գետինները քսելով,
խոնարհութեամբ ու զղջմամբ ատուքներդ
կ՚իյնամ, կ՚աղաչեմ՝ դէթ ողորմելոյս այն
անգին արեանդ արդեանցը համար որով
զիս գնեցիր . . . ։ Քու արեանդ ձայնը
մեկ րոպէ որ հիմակ ինծի համար ողորմու-
թիւն կ՚աղաղակէ. որպէսզի չըլլայ թէ
ատեն մը գայ երբեք՝ որ նոյն արիւնն ին-
ծի դէմ՝ ձայնը բարձրացնէ եւ արդարու-
թիւն բողոքէ . . . ։ Զօրացու, Տէր, պզերդ
տկարութիւնս որ քու արեանդ ճապա-
ղեացը՝ գոնէ ջանքի քրտինք խառնեմ . . . ։
Հաստատեմ ինքզինքս թէ այս աշխարհքս
հաճոյութիւն ու դիւրութեամբ վարդածիր

պահուելով կրնամ անդին ալ արքայու-
թեան փառաց պահպանուիդ պայծառանալ.
ուր եւ ոչ դուն, մարդացեալդ Աստուած,
առանց վշտաց ու փշապսակ տանջանաց
երկինից փառքը մտար: Կամ հոս կամ հոն
փուշ ունենալու է. հոս ապաշխարութեան
ու մեռուցման փուշ չուզողը՝ հոն մշտըն-
ջենաւոր տանջանաց ու որդանց փչերու-
պատսելու է . . . : Տալաւորէ սիրտս, Տէր,
այդ անվրէպ ճշմարտութիւնը . . . : Տուր
որ մէյմ՝ ինքիրենս գամ զգաստանամ,
ցաւիմ պատրանացս վրայ՝ որով մինչեւ
հիմակ պլլազդ ճամբայ բռնեցի եւ չարա-
չար ապրեցայ . . . : Աստուած իմ Յիսուս,
որ ընտրեալդդ ողորմութեամբ ու գթու-
թեամբ կը պահես, շնորհակալ եմ ողոր-
մութեանդ՝ որով հիմակ իս լուսաւորեցիր
գթութեամբ . . . : Ահա կը հասկնամ թէ
յաւիտեան ուրախանալու համար քիչ մը
ժամանակ համբերելու եմ . . . : Աղէ, Տէր,
զսպէ՝ զգայութիւնքս հաճելու անկարգ
միտումն . . . : Տուր ինծի սէր, արիու-
թիւն ու զօրութիւն քեզի համար բան
քաշելու . . . : Թէեւ կարենայի հեշտ բեր-
կրական կենօք փրկութեան հասնիլ, եա՝
քեզի նմանելու համար աւելի կ'ընտրեմ
նեղութիւնն ու մեռուցմունքը: Ամէն կը
համարիմ փափկութեամբ կեանքս անցնել՝
քանի որ զքեզ փշով պսակած կը նկա-
տեմ: Այդ փչերուդ համար կը խնդրեմ
քենէ հոգի զղջութեան որ մեռուցումն
ինծի անոյշ ու հեշտ գայ . . . : Ամէն ան-
գամուն որ կամքիս հակառակ բան մը

հանդիպի, մոռածեմ թէ դուն, Տէր Յի-
սուս, քու փչերէդ փուշ մ'ինծի կ'ըն-
ծայես: Ո՛ ցանկալի մեծագին փուշ . . . :
Ո՜հ. արդէն ադ փչերէ քանի քանին իմ՝
գլուխդ հիւսած փչերս են . . . : Եթէ
կարենայի՝ մոռցս գործած մեղքերս համ
բել, ինչ սոսկում կը բերէր ինծի ադ
ահագին գումարը . . . : Ո՜րչափ անոտի
խորհուրդներ՝ երկրաւոր մեծութեանց,
ընդունայնութեանց, լրբութեանց, ցան-
կութեանց ու վնասակար գաղարկու-
թեանց՝ որ միայն անկարգ միտումնը կը
պարարեն: Քանի՛ քանի անգամներ մորմին,
աշխարհէդ ու սատանայ իրենց անօրէն
թելադրութեամբ քեզ գլուխս մոռան: Գի-
տէի որ խիստ պատիժներով արգելուած է
աստուածային Մեծվայելչութենէդ ամէն
չար խորհուրդ, եւ սակայն քանի՛ անգամ
լիուլի չարութեամբ ամէն տեսակ գեշ
խորհուրդներու անսացի. նոյն բանավա-
րութիւնն որ իմ կեանքս էր՝ ես ինծի
մահուչափ մեղանչելու գործիք ըրի . . . :
Ասոնք փուշ եղան գլխուդ, Փրկիչ իմ
Յիսուս: Ո՜րչափ փչերով խոցեցի ես նուի-
րական գլուխդ որ Հայրն յաւիտենական
սրբութեան ծաղիկներով պսակազարդ
պճնած էր . . . : Ո՜հ, Յիսուս. ինչպէս
առանց ամչնալու քեզի նայիմ որ, գլուխդ
փուշ մ'ալ չկայ՝ որ իմն չըլլայ . . . : Բայց
ինչո՞ւս կը ծառայէ ամչնալը, եթէ ցաւե-
լու մտնաւանդ եւ զղջալու չյորդորիմ:
Կը ցաւիմ կը զղջամ Աստուած իմ, ա-
մէն մեղացս որ մոռցս գործեցի. սաստիկ

կը վշտանամ՝ ոչ այնչափ ես ինծի ըրած գէշութեանս՝ որով ինքզինքս արդարութեանդ խիստ պատիժներուն արժանի ըրի, որչափ քեզի ըրած գէշութեանս որ այնչափ վիրօք ղբեզ խոցոտեցի . . . ։ Ողորմէ գթա, ընորհէ, բարի Ցիսուս. եւ որպէսզի այսուհետեւ մէյմ՝ ալ ղբեզ չվշտացնեմ, տուր ինծի այն զօրաւոր ընորհքները՝ որ մեկն որ ղբեզ աւելի խորունկ վիրաւորող փշոյն խոցովը ինծի համար շահեցար . . . ։ Տուր ինծի այնպիսի խելք, այնպիսի միտք, այնպիսի բանաւորութիւն մ՛որ միայն քեզի պատաղի . . . ։ Ընորհէ ինծի այնպիսի ղգաստութեան ու ժուժկալութեան հոգի մ՛որ, ամէն չար խորհուրդէ՝ իբրեւ նոյն իսկ դժոխքէ՝ զգուշանամ. . . ։ Մէկ խօսքով . տուր ինծի սէրդ ։ Բարկութեան, նախանձու, բարձրամտութեան եւ ուրեւիցէ մարմնական ու դժոխային չար խորհրդոյ քաջութեամբ դէմ դնելու համար՝ ատկէ զօրաւոր բան չկայ ։ Սէրդ որ ունենամ, ինչպես կրնամ քեզի անհաճոյ բան մը մտածել. ինչպես կրնամ միայն ու միշտ քու փառքդ չմտածել . . . ։

132

ՀՈՎՍԵՓ՝ ԷԼՊԵՈՒ ՑԻՍԵՐԻՆ։

Կ՛երկրպագեմ քեզի, Աստուած իմ Ցիսուս, իբրեւ իմ ճշմարիտ Թագաւորիս. կը խոստովանիմ ղբեզ իմ վերին Տէրս այդ ամենայն վիրացդ մէջ որոնցմով խմիներ բժշկելու համար վիրաւորեցար . . . ։ Կ՛երկրպագեմ քեզի այդ անարգանացդ մէջ, որոնց ուզեցիր համբերել՝ որպէսզի զիս փառօք զգեստաւորես . . . ։ Փրկիչ իմ. բովանդակ մարմինդ վազած արիւնը բաւական չէր. գլո՞ւխդ ալ արիւնելու էր։ Նուիրական գլուխդ այդպէս անողորմ չէարչարուած իր աստուածային ազդեցութիւնը չէր չկրնար ինծի հաղորդել . . . ։ Դուն կ՛ուզես որ փշերով խոցոտի բովանդակ, դառնակսկիծ ցաւեր զգայ եւ ամէնմէկ վէրք մէյմէկ արեան վտակ թափե ։ Կ՛ուզես որ այդ երեսը՝ որուն անյագ զմայլած կը նային հրեշտակք, ամենեւին պլակերպ ըլլայ եւ մարմնոյդ բոլոր երակները բացուին, որպէսզի իմ հոգւոյս վէրքերը բժշկես . . . ։ Օրհնեմ, Աստուած սրտի իմոյ, օրհնեմ անճառ սէրդ որ ղբեզ այդ վիճակը հասուց. անբաւ ընորհակալութիւն կը մատուցանեմ այնչափ ողորմութեանդդ . . . ։ Լմնցու գործդ. խոցէ սիրտս՝ ծայր ի ծայր՝ քու փշերովդ. Տէր Ցիսուս . . . ։ Եւ՛ն Նուիրական գլխէդ

բովանդակ արեամբդ Թաթախ, եւ սիրովդ համակ ջերմաջերմ՝ հրաբորբոք նետերուպէս գան իրենց սայրերովը գլխս խոցոտեն, ու բոցերովը վառեն տոչորեն...։ Տուր, ով սէր Հոգւոյս, տուր որ մէյմը հասկընամ Թէ ինչ որ քեզի համար չէ՝ կորած է...։ Երբ, Տէր, երբ պիտի գայ այն ժամն որ, բոլորով սրտիւ սիրեմ զքեզ, ով անհուն բարութիւն. եւ ինքզինքս անպահեստ քեզի նուիրելով եւ գլխս քու ծառայութեանդ մաշելով՝ լիուլի հաւատարմութեամբ քու սիրոյդ փոխարէն ընդեմ...։ Ի՞նչ օգուտ է ինծի այս կեանքս, այս Հոգիս, այս մարմինս, եւ ինչ որ չիս կայ, եթէ քու սիրովդ չէրիմ՝ որ միայն արժանիդ ես իմ սիրոյս...։ Դուն յաւիտենական քեզի նման ես. միշտ առատաձեռն, միշտ գթած, միշտ լի առ ես գոհովանօք՝ ինքզինքդ իմ փրկութեանս համար զոհելու չափ. իսկ ես՝ միշտ ինծի նման եմ, այսինքն միշտ ողորմելի, խեղճ, դաղջ, խիոտ, ինծի՝ սիրով, քեզի անտարբերութեամբ լեցուն...։ Ո՛ քաղցրութիւն, ո՛ գթութիւն, ո՛ առատաձեռնութիւն, ո՛ աղբիւր անսպառ բարութեանց. ողորմէ ինծի՝ գթած վրաս. մի քենէ մերժեր զիս, սուրբ Հոգիդ մի հաներ ինէ...։ Գլուխը մարմնոյն այն մասն է՝ որով մարդիկ իրարմէ կ'որոշին. հոն է մարդուս նկարագիրը, հոն կը ժողվին կենդանութեան բոլոր գործարանները, հոն կը յայտնուի գեղեցկութիւն ու տգեղութիւն. հոն կ'երեւայ ցնծութիւն ու

տխրութիւն, համարձակութիւն ու վախկոտութիւն, առողջութիւն ու հիւանդութիւն եւ հոգւոյ բոլոր զգացողութիւնք։ Ճիշդ այս մասն եղաւ, Տէր, որ Թոյլ տուիր Թէ փշերով խոցոտի եւ արեամբ աղտոտի։ Այս նշաններով ուզեցիր դուն որոշուիլ, ո՛ գեղեցիկդ յորդիս մարդկան, ո՛ ցանկալի փեսայդ Հոգւոյս...։ Ադ նշաններէ կ'ուզես որ հասկնամ սրտիդ մէջ անցածը, Թէ ինչպիսի սիրով կը տոչորի, ինչ փափաք ունի իմ փրկութեանս ու կատարելութեանս. ատով կ'ուզես ինծի ճանչցնել Թէ որչափ սաստիկ կը տենչաս՝ սիրովդ ու երախտեօքդ զիս քեզի քաշելու...։ Իսկ. որչափ այս արիւնն որ երեսդ ի վար կը վազէ, եւ այս գլուխն որ փշերով ծակծկած է — բայց — որչափ շատ աւելի ուժգին՝ զքեզ սիրող սրտերը կը շարժէ՝ քան Թէ ականջք պատուականօք պսակուած բլլար...։ Աշխարհքիս հարստութիւններն ու Թագերը ունեցածնին միայն կրնան տալ, այսինքն երկրաւոր առաւելութիւններ. բայց քու ցաւերդ ու փշերդ հոգին երկնաւոր քաղցրութեամբ կը լնուն, հոգեկան մեծութեամբ կը հարստացնեն, եւ սիրոյ մը կապերով հետդ կը միացնեն որ ամէն խելքէ մեծ է...։ Ո՛ փառաց Թագաւոր, ա՛հ, յանկարծ կարենայի զքեզ աչքես չհեռացնել երբեք. հոգւոյս աչուըներն ու փափաքը անդադար վրադ սեւեռել...։ Ադ փշապսակ գլխիդ է որ ինծի կենդանութիւն, հանգիստ ու անուշդ կու

գայ. ապ հայելին է որ պիս ինձի ճիշդ կը ճանչցնէ, եւ ընդ առոք նայելէ դագրելը ես պիս կը կորանցնեմ. . . ։ Երկրիս վրայ թագաւորաց թագերն յօրինելու համար ծանրագին մետաղներ ու պատուական քարինք կը փնտռուին. իսկ դուն քեզի թագ, ով աբբայդ փառաց, փշերն ընտրեցիր. վասնզի կ՝ուզէիր զամէնքս հպատակացնել՝ ինքզինքդ երկրիս վրայ անանկ հաստարակ նիւթով մը պսակելով, եւ որպէսզի նոյն փշերն որ նախամարդոյն պատիժ սահմանուած էր՝ քու նուիրական գլխուդ գպցնելով, մեզի հեշտական ու պատուական ընես. . . ։ Փուշը անպտուղ ամբութեան նշան է. սակայն քու գլուխդ, Փրկիչ իմ Յիսուս, բերրի արդիւնաշատ կ՝ըլլայ, եւ մեզի անգին շնորհաց ու փառաց պտուղներ կու տայ. . . ։ Դուն իմ խեղճութիւնքս. քու վրադ կը բառնամ որ ինձի անուշցնես, եւ առնցմով գքեզ կը պսակես որ ինձի փառաւոր ընես։ Արդեօք այսուհետեւ նեղութեանցս վրայ գանգատիմ. . . ։ Օրհնութիւն մշանջենաւոր քեզի, ով աստուածային Աբբ. դուն ամենայն ինչ այնպէս մեր օգտին կարգեցիր որ, ճշմարիտ քրիստոնեայ մը քաշած վշտերովը ապրատ չի կրնար ըլլալ, եւ տառապանքը քու սիրոյդ համար քաշելով՝ միշտ ի կ հարստութեամբ. . . ։ Ո՛վ, ես արչափ ողբամելի եմ որ, խաչ զսկանք նախատինք՝ եւ ինչ որ պիս քեզի նման կ՝ընէ, սիրելու համար աս ալ ինձի բաւական չ՝ըլլար, ով Աստուած հոգւոյս։

Նեղութիւն մ՝որ ինձի հանդիպի, կը զարհուրիմ. քիչ մը երկնկիմ որ տեւէ, կը լքանիմ. բոլորովին որ ազատիմ՝ կ՝ուրախանամ կը ցնծամ. . . ։ Աստուած իմ, դուն մարմնոյս այս անզօրութիւնը սիրոյդ զօրութեամբ չջնջես պիտի երբեք. . . ։ Աւտ առաւելութիւնք որ պիս կ՝ուրախացնեն եւ ստոյգ նուաստութիւնք որոնց վրայ կը պարծիմ, քու վրադ տեսածներուս արչափ հակառակ են. . . ։ Իմ վրաս համարումն, մարդկային գովասանքներու վրայ ուրախանալս, աշխարհքին բոլոր ծուխը՝ արչափ քու աստուածային հպարտութիւնդ ինէ կը հեռացնեն. . . ։ Քովանդակ մուժամանցս ծայրը մարմնոյս գիւրութեան կ՝երթայ կը հանի, ունայնութիւնս պարարելու եւ աս անցաւոր կեանց անուշութեանցը կը յանգի. եւ ասով քու փշերուդ պտուղը, Աստուած իմ, կը կորանցնեմ. . . . Զքեզ ցաւոց ու նեղշաւակութեանց թագով պսակուած տեսնելուս կ՝ամչնամ, իսկ իմ սիրապետել ուզելուս, միշտ կամքս կատարելուս եւ միայն ղպայութեանցս հաճոյքը փընտռելուս չեմ ամչնար. . . ։ Ուզածս առանց ինչ դիմադրութեան որ կատարեմ, բերմունքս համարձակ ազատութեամբ հաճեմ, աշխարհս պիս գովէ, ամէն բանս յաջողի, ամենայն ինչ քմիցս համաձայն երթայ նէ, ես գոհ կ՝ըլլամ, ես իմ մուժամանքովս կը նահրանամ կը կորսուիմ կ՝երթամ. կը մոռնամ թէ աս կերպով քու աչքիդ արչափ անարգ ու խեղճ կ՝ըլ-

լամ. . . : Երբ, Տէր, երբ ես զիս պիտի այնչափ առեմ՝ որչափ արժանի եմ. երբ քու առջեդ ես ինչ պիտի ամչնամ. . . : Դուն փշով պսակաւոր, ես ամենափոքր նեղութենէ փախստական. դուն ցաւով ու նախատանօք թագակապ, ես աշխարհիս ունայնութեանցն ու փափկութեանցը սիրահար. . . : Ես ինչպէս կրնամ, Տէր, փափկութեանց եւ ունայնութեանց մէջ ադ փշապսակ գլխոյդ անդամ ըլլալ: Դարձու աչուընիս որ ալ նանրութիւն չտեսնեն. չնորհէ որ ի քեզ յառին ակնկառոյց . . . : Սորվեցուր ինծի քու վիճակդ նկատել ու իմինիս ամչնալով կարմրիլ. . . : Խեղճ սրտիս խորքը դուն կը տեսնես. խլէ փրցու ողորմութեամբդ, ինչ որ քեզի անհաճոյ է . . . : Մի թողուր որ սէր ձգեմ ան բանին՝ որ զիս քենէ կը հեռացնէ . . . : Սորվեցուր ինծի որ, քու վրադ տեսածիս համեմատ ես զիս ճանչնամ ու դատեմ, եւ դատապարտեմ պատժեմ զիս՝ ինչպէս որ արժանի եմ. . . : Պսակէ զիս քու փշերովդ, ցանկալիդ Յիսուս. տուր որ իմ փառքս ու պսակս՝ քեզի համար չարչարուիլն ըլլայ. վասնզի մինչեւ որ քեզի հնամանիմ, հետդ չեմ կրնար միանալ. . . : Քու առջեւդ խեղճութիւնս կը խոստովանիմ. ամէն օր կ'առաջադրեմ որ քեզի նմանիմ, կը փափաքիմ որ ի քեզ պաշտածս՝ ես զրաս տեսնեմ, կ'ըսեմ թէ ես զիս անպահեստ քու ձեռքդ կը յանձնեմ. եւ սակայն ամէն անգամուն որ քեզի հաւատարիմ ըլլալու առիթ դիմացս ելլէ, կը վհատիմ. եւ

կը փախչիմ, քու առաջնորդութենէդ կը քաշուիմ, որպէսզի իմ բերմանցս հետեւիմ. . . : Ով Յիսուս, իմ մէկիկ յոյս, սրտիս խանգարմունքն ու նանրութիւնը դուն կը ճանչնաս. այս վայրկենիս կը փափաքիմ քուկդ ըլլալ բովանդակ. ընդունէ փափաքս որ դու ինքնին ինծի կ'ազդես...: Տուր որ զքեզ սիրեմ ու զիս առեմ, ինչ հրաժարիմ ու քեզի նմանիմ. . . : Ջնջէ ցրուէ ինչ որ վրաս քու կամացդ հակառակ կը տեսնես, թէեւ մարմինս դիմադարձի, պէտք ըլլայ նէ, բռնութիւն ալ բանեցու. քալել չուզենամ նէ, քաշկռտէ. կանգ առնեմ նէ, հրէ. ետ երթամ նէ, խթէ. դէմ կենամ նէ, զարկ. զգալ տուր ինծի փշերդ՝ մինչեւ որ սորվիմ առանցմով պսակուիլ ու պարծենալ . . . : Աստուած իմ. իմ տկարութեանս ականջ մի կախեր, դուն գործդ լմնցու. կրնաս դուն զիս զօրացնել, վասզի քեզի յուսացողներուն զօրութիւնն ես. . . : Սուրբ Աստուածամայր, կատարեալ նմանողդ փըրկչին. եթէ դու լի ես ցաւով, եթէ Որդիդ փշով պսակուած է. ի՞նչ ըլլալու եմ ես՝ որ ամենեւին ամբարտաւանութիւն եմ եւ համակ փափկութիւն: Օգնէ ինծի, ապաստանդ մեզաւորաց. առ ինծի լոյս որ Յիսուսի անչափ սէրը ճանչնամ, որպէսզի իր օրինակացը հետեւիմ եւ առեմ ինքզինքս ու ամէնայն ինչ որ կարենայ զիս իրմէ զատել: Խնդրէ ինծի համար կամք ու կարողութիւն՝ ինծի զաւրել ուզած ամէն վշտերուն համբերելու: Գիտեմ. ա-

ուանց խաչի ու փշոց չեմ կրնար իրենն ըլլալ. դուն ալ մինչեւ որ Մխածնիդ նշանը վրաս չտեսնես, զիս քեզի ծառայ չես ճանչնար:

133

ՅԻՍՈՒՆ ԿՐԿԻՆ ԽՆԴՐԵ ՀԱՓՅՆԵՒ:

Ա· Թագաւոր ճշմարիտ Յիսուս. դուն ամբարտաւան մարդուս խորհուրդներուն ունայնութիւնը խոնարհեցնելու համար ոչ միայն սուր փշերով ուղեցիր թէ գլուխդ ծակծկի, այլ եւ թոյլ տուիր որ, այն անզգամները բովանդակ որտմտութիւննին վրադ թափեն ամէն օր ու ծանր ծանր թշնամանօք: Գիտեր արդէն Պիղատոս թէ ինչպէս չարաչար դբեղ կը ըլկեն, սակայն կը լռէր եւ ամենայն ինչ կը ներէր՝ որպէսզի զիշնամիդ գոհ ընէ, ալ մէյմը հանդարտին ու կատարութեամբ մեռնիլդ ուզելէ ի բաց կենան: Բայց իրենք Խորայելի թագաւորութեան հետամուտ ըլլալուդ սեւեռեալ կարծեօքը միշտ յամառ մնալով, հետդ խաղալ ուզեցին, եւ իբրեւ սուտ ու ծաղրական թագաւոր դբեղ կատակելով խաղք ընելով՝ զբօսնուլ ու դուարճանալ: Թագի տեղ գլուխդ փշէ պսակ մը դնելէն ետեւ, ծիրանւոյ տեղ կռնակդ

կարմիր քուրջի կտոր մը նետեցին՝ հին պատառատուն ու ազտոտ: =

Ահա կատարեց սատանան մարգարէից գուշակած այս անհնարին թշնամանքը. ահա գլխէդ մինչեւ ոտք յետին ամօթով դբեղ ծածկեց . . . : Սակայն ո՜հ, ինչպէս արբայն ամբարտաւանից ինք իր գործովը խոնարհներու թագաւորէդ յաղթուեցար ու խայտառակեցար: Զբեղ անարգ եւ արհամարհ ընելու համար ամենայն ինչ բանեցուց սատանան. բայց իր չարութեան բոլոր հնարքները մեր օգտին ու յաւիտենական փրկութեանը ծառայեցին . . . : Տէր Յիսուս Քրիստոս, քու վրադ անգործ անօգուտ բան չկայ. խոնարհողը մարդկութիւնդ միայն չէ, խոնարհութիւնդ սատուածութեանդ ալ կ՝երթայ. եւ քու մարդացեալ սատուածութեանդ խոնարհութեամբն է որ մենք մեզազ գերութենէն ու գժոխոց սարկութենէն ազատեցանք . . . :

Բայց ազէ, Տէր Յիսուս. դուն տիեզերաց ճշմարիտ թագաւորը չես. Հապա ինչպէս հինայ գաւոց ու նախատանաց թագաւոր եղար: Տես, որ տարաւ հասուց զբեզ Սէրը . . . : Ո՜ Աստուած ամենասիրելի. երբ պիտի գայ այն օրն որ այնպէս հետդ միանամ՝ մինչեւ ալ բան մը չկարենայ զիս քենէ զատել. եւ կարող չըլլամ դադրիլ երբեք զբեզ սիրելէ . . . : Վա՜յ ինծի, Տէր. քանի որ ողջ եմ՝ միշտ ի վտանգի եմ քեզի կռնակս գարձնելու եւ սէրս զանալու՝ ինչպէս հեքս ու թշուա-

ական անգգամն ատեն մ՚ըլլի... : Աղէ, Յիսուս. եթէ կը տեսնես որ ապրելովս այսպիսի մեծ փորձանք մը գլուխս պիտի գայ, աղէ՝ տուր որ հիմայ մեռնիմ, որ յաւտամ թէ չնորհացդ մէջ եմ... : Կը պաղատիմ, չարչարանացդ համար, մի թողուր զիս այս մեծ դժբախտութեան: Ես ատոր արժանի եմ մեղացս համար, բայց դուն չես արժանի... : Ընտրէ՝ ինչ պատիժ որ ուզենաս. միայն ադ չըլլայ: Ոչ, Յիսուս. չեմ ուզեր զիս քենէ զատած տեսնել երբեք... : Քու խոնարհութեանդ ու նուաստութեանցդ արդեանցը համար, կը մնաղթեմ, Տէր, խոնարհ ըլել զիս. ապա թէ ոչ՝ բոլոր քու խոնարհութիւնդ ու բովանդակ նուաստութիւնդդ ինծի օգուտ չեն ըներ... : Ի՞նչ սոսկալու բան է որ, դուն Աստուծոյ Որդի ու երկրի եւ երկնի ճշմարիտ Թագաւոր ըլլալով, այնչափ քաղցրութեամբ ու հանդարտութեամբ ադ անարգական վիճակիդ եւ սուտ թագաւոր բռնուելուդ համբերես, իսկ ես որ ողորմելի որդ մը, ափ մը փոշի ու ոչինչ մըն եմ, մինչեւ ցայսօր՝ քեզի նմանելով ատյդ խոնարհութեան գործ մը չեմ կրցեր ընել... : Տէր Աստուած. ուստի է՝ փոքր թշնամանք մը, թեթեւ զրկանք մը, հարեւանցի անմխադրութիւն մը համբերութեամբ քաշելու իմ դժուարութիւնս ու դժկամակութիւնս: Միայն հպարտութենէս... : Ի՞նչպէս կարելի է որ, առջիս այդպիսի խոնարհ Աստուած տեսնեմ ու ես երբեք խոնարհ ըլլալ չսորվիմ... : Փրկիչ իմ Յիսուս. լուսթեամբդ ինծի

խօսածդ կարենալի հասկնալ: Դուն ինծի հասկցու, Տէր, թէ որչափ պարտական եմ քեզի նմանելու... : Դրոշմէ սիրտս՝ ինծի համար քաշածներուդ վրայ բարձր գաղափար մը. ան ատեն քեզի համար ինչ որ կրեմ, ինծի անոյշ կու գայ... :

Բ. Տէր Յիսուս. եթէ չարչարանքդ վեր ի վերոյ չմոռածեմ, այլ աղէկ մը հոգւոյն թափանցելու ջանամ, ինչ հոգեկան ճարակ կը գտնեմ ինծի: Այդ կարմիր ծիրանիդ ինչ մեծամեծ խորհուրդներ կ՚ընծայէ: Հերովդի ապարանքը ճերմակ հագար նէ, անմեղութեանդ նշանակ էր. հիմայ Պիղատոսի գաւիթը կարմիր որ կը հագուիս, ադ՝ մեր մեղաց օրինակն է: Ի՞նչպէս չաղաղակեմ խորհրդական Հարսին հետ թէ իմ սիրականս սպիտակ է եւ կարմիր, ընտրեալ ի բիւրուց: Այո, այո. սպիտակ՝ անմեղութեամբդ, կարմիր՝ իմ մեղքս: Բայց ի՞նչպէս չսոսկամ միանգամայն՝ տեսնելով զքեզ, ով անարատ Գառնուկ, այնչափ անօրէնութեամբք եւ անհեթեթ յանցանօք բեռնաւոր, որոնց չարութիւնը քեզի բեռ ու ծանրութիւն է՝ ոչ թէ պատառատուն վերարկուդ: Սակայն ես, մարդասէր Կենարար, ուրիշ խորհուրդ մ՚ալ կը նկատեմ այդ ծիրանեդդ վրայ — ջերմագութ սէրդ որ ինծի ունիս: ═

Քանիօն երախտապարտ եմ քեզի, ցանկալիդ Յիսուս, որչափ չնորհակալ եմ... : Ի՛նչ քաղցրութիւն, ինչ ողորմութիւն, ինչ գութ արարածոյդ որուն

նման անարժան ու ապաշնորհ՝ աշխարհքս չկայ . . . : Ընչափ սիրով մեղքերս վրադառնար փշով պսակմանդ ժամանակ, նոյն փշերէն պսակ մեղքերս մաքրեցիր, եւ նովին՝ փառաց երանաւէտ պսակ ալ ինծի վաստկեցար: Հիմակ ալ ադ հնոտի աղոտա հագուստովդ հանդերձ՝ մեղքերս նորէն վրադ կը հագուիս, եւ առավ իմ յանցանքներս կը ծածկես ու կը քաւես, եւ ադ քու ծիրանւովդ ինծի յաւիտենական փրկութեան պատմուճան կը կարես . . . :

Ո՛ անլուր սէր: Օրհնութիւն, գովեստ եւ շնորհակալութիւն յաւիտեանս յաւիտենից . . . : Ի՞նչպէս կարենամ այսուհետեւ մեղացս թողութեան վրայ տարակուսիլ, թէեւ կարող չըլլամ ապաշխարութեամբ կատարակ՝ հատուցում ընել երբեք . . . : Հաստատ համոզուած եմ թէ քու բարութիւնդ իմ ամէն չարութենէս անչափ մեծ է . . . : Սիրոյդ վերարկուին ներքեւ կը վազեմ կ՛ապաւինիմ. ի քեզ կը յուսամ, Տէր Յիսուս. եւ վստահութեամբ քաջալերեալ՝ կը խնդրեմ քենէ ոչ երկայն կեանք եւ ոչ ժամանակաւոր յաջողութիւն, այլ ողորմութեանդ միայն շնորհքն որ ինծի աշխարհքիս ամէն բարիքներէն մեծարգի ու պատուական է . . . : Ողորմէ, ողորմէ ինծի, Յիսուս. եւ ես քեզի շնորհապարտ ըլլամ միշտ՝ հոս ու անդին յաւիտեանս, Սէր իմ, երանութիւն իմ եւ ամենայն ինչ . . . :

134

ՅԻՍՈՒՍԻ ՀԻՒԼԷԼԸ ՀՐ ԿՈՉ ԴԱՆ:

Ա. Տէր ղօրութեանց, թագաւորը փառաց Յիսուս. ղբեզ սուտ ու ծաղրական թագաւոր ձեւացնելու համար, թագդի տեղ՝ գլուխդ փշերէն պսակ չի բաւեր, ծիրանւոյ տեղ՝ կռնակդ ցնցոտի քուրջ մը հերիք չէ. արքունի գաւազանի տեղ ալ ձեռքդ բան մը պէտք է: Ան ալ գտնուեցաւ: Անամէջ անարգ եղէգ մը աջդ տուին, որպէսզի ցուցնեն թէ խենդ մըն ես՝ որ թագաւոր կ՛ուզես ըլլալ, կամ թէ թագաւորութիւնդ անոյշ է ակար եւ անզօր որ, այնչափ թշնամանքէ չես կրնար զքեզ պաշտպանել: Դուն, Տէր Յիսուս, ինքզինքդ ճանչնալով, կը ճանչնայիր միանգամայն քեզի եղած թշնամանաց ծանրութիւնը. եւ սակայն եղէգը ձեռքդ կ՛առնուս. ցաւ մը՝ նախատինք մը չես մերժեր. թոյլ կու տաս որ այն անզգամներն ուզածնին ընեն. բերան չես բանար, նեղութեան նշան մը չես ցուցներ: =

Բարի. ինչպէս հիմակ ակնյայտնի կ՛երեւայ քիչ մ՛առաջ լսածիդ ճշմարտութիւնը թէ քու թագաւորութիւնդ աս աշխարհքէս չէ. այսինքն այնպիսի թագաւորութիւն չէ՝ որ հարստութեամբ ու զինու ղօրութեամբ ստացուի. այլ աղքատութեամբ, համբերութեամբ ու

խոնարհութեամբ . . . : Ա՛յո, Տէր. քու արքայութիւնդ՝ յաւիտենական փառաց արքայութիւն է. եւ թէ ինչպէս ժառանգելու է՝ ահա օրինակաւդ կը սորվեցնես . . . : Կրնա՞յ խիղճս ըսել՝ ճշմարտութեամբ թէ չեմ հեռու արքայութենէ, մնացեալ է ինծի երկնից արքայութիւնը՝ երկնաւոր առաքինութեանց գործերով . . . : Ի՞նչ աստիճան է սրտի աղքատութիւնս, ի՞նչ աստիճան՝ համբերութիւնս, ի՞նչ աստիճան՝ խոնարհութիւնս . . . :

Ո՛վ Տէր. ես վրաս առաքինութիւն մը չեմ տեսներ, որ ճշմարիտ առաքինութիւն կարենայ ըսուիլ. ինչպէս երկնաւոր արքայութիւն յուսամ որ միայն առաքինութեամբ, կրից ու զգայութեանց բուռն ընելով կը յաջչտակուի . . . : Ամէն անգամ որ կ՛աղօթեմ թէ Արքայութիւնդ գայ, կը խնդրեմ որ զիս այն երանալից հայրենեաց արժանի ընես. բայց առոր հասնելու համար աղօթքս արդիւնագործ ընելու ինչպէս գործակից կ՛ըլլամ . . . : Ո՛հ, Տէր. ես եղէգ մըն եմ անամէջ ու յողդողդ, ամէն հովէ շարժուն. ունիմ բարի փափաքներ, աղէկ ապէկ առաջադրութիւններ ալ կը դնեմ, բայց չեմ բռներ. եւ նոյն վայրկենին որ բարին ընելու կամք ունիմ կարծեմ, յանցաւոր անհաստատութեամբ մը չարին կը հետեւիմ . . . : Աղէ, բազմագութ մարդասէր, որ այն ծանականաց եղէգը ձեռքդ բռնեցիր՝ որպէսզի քու արդեամբդ իմ դիւրաբեկութիւնս զօրացնես, եւ օրինակներովդ անհաստատութիւնս տարրացնես, հասիր ինծի յօգնութիւն՝ փորձութեանց ժամանակ որ, դժոխային յարձակմանց տեղի չտամ, այլ աչքս ինծի խոստացած արքայութեանդ միշտ տնկելով, ամէն չար թելադրութեան յաղթեմ, ես զիս բռնաբարեմ ու փըրկուիմ . . . : Առաքինութեան մէջ անհաստատ ըլլալուս եւ մեղքի դիւրաւ հաւանելուս ճշմարիտ պատճառն ան է որ, ես ինծի կը վստահիմ, որ իրօք տկար եղէգ մըն եմ . . . : Հաղորդէ ինծի քիչ մը քու խոնարհութենէդ, բարի Յիսուս, եւ անդէն ինէ վհատելով՝ քեզի կ՛ապաւինիմ, որ իմ զօրութիւնս ու ապաւէնս ես. պարաքերս ճշդիւ կը կատարեմ, եւ երջանկապէս կը հանիմ արքայութեանդ մէջ այն փառաց գաւազանին զոր եղեգանդ անարգանօք ինծի վաստկեցար . . . : Քանի անգամ թէ ձեռքդ եղէգ քեզի նայիմ, սորվեցուր ինծի որ, աշխարհքիս ամէն մեծութիւնը, փառքը, հաճոյքն ու յաջողութիւնը՝ պարապ եղէգի տեղ դնեմ. ունայնութիւնը՝ ունայնութիւն բռնեմ, եւ միայն յաւիտենականութեան աւետնամ . . . :

Բ. Դուռ, Տէր Յիսուս, փշով պսակուած, կռնակդ քզամիդ, ձեռքդ եղէգ՝ այնպէս նստեր կը կենաս. իսկ զինուորներն ամէն կերպով գքեզ ծաղր ու խաղք ընելու զբաղած են, որչափ որ լիրբ յանդգնութիւնը կարենայ երբեք ընել : Կը խնդարվրադ իբրեւ խեղճ մկուս մ՛ որ թաղաւոր ըլլալու կամք ունի, բայց կարողութիւն

չունի: Ամէնքը մէկիկ մէկիկ առջեւէդ անցնելով, զատ զատ կը բարեւեն Թէ Ողջ էր, Հրէից Թագաւորդ. իրարու հետ կը մրմին՝ մէկը միւսէն աւելի անպատեհ կերպերով՝ պլլանդակ խօսքերով բարեւը տալու: Ջինուորներուն Հրեայք ալ կը խառնուին, իրենց հետ գլուխ կը ծաղրեն: =

Անարգեալ Փրկիչ. մեր՝ անօրէն խեղկատակներուն կը նայիմ, որ լի են քեզի դէմ առելութեամբ ու կատաղութեամբ, մեր երկայնամիտ Օրհնելոյդ, որ ակնոյ պարկեշտ խաղաղ ու հեզ՝ առնէն զրկանաց կը համբերես . . . : Առնոր բրածնին բաժնին չեն գիտեր. սակայն մեղ ինչ խորհուրդներ կը յայտնեն Քեզ խայտառակելու չարասէր դիտաւորութեամբ Թագաւոր զքեզ կ'ողջունեն, եւ սակայն իրաւ կը խոստովանին. առանց գիանալու՝ ճշմարտութիւնը կը զուցեն . . :

Այո, Տէր իմ Յիսուս. դուն Թագաւոր ես փառաց, Տէր բարձրեալ եւ ահարկու, բարձր քան զամենայն Թագաւորս: Դուն ընտրելոյդ Թագն ու Թագաւորն ես. Թագաւոր իմ եւ Աստուած իմ. այսպէս կը հաւատամ, կը խոստովանիմ ու կը պաշտեմ . . . : Քեզի կը նուիրեմ իմ ծառայութիւնս ու հպատակութիւնս. բացորոշ կամքը կ'ուզեմ բոլորովին քուկդ բլլալ ի յաւիտեան . . . : Բայց ես իմ կամացս չեմ կրնար վստահիլ. շատ փոփոխական ու ողորմելի է. ակարութիւնս խոնարհութեամբ առջիդ

կը դնեմ՝ կը հաւատամ որ դուն կրնաս, կը յուսամ որ դուն կ'ուզես զիս զօրացնել, որպէսզի իրօք հաւատարմութեամբ ու յարատեւութեամբ քու հաճոյքդ կատարեմ . . . : Ով երկնաւոր Թագաւոր. սրտանց վշտակից եմ խեղճ վիճակիդ որ, Հրէից իրրեւ սուտ Թագաւոր կ'անարգուիս ու կը լկիս. բայց կ'ուբախանամ, խղճակից ալ եմ քեզի որ, երկնաւոր Հրեշտակաց զօրութիւնք զքեզ իրրեւ վերին Թագաւոր կը պաշտեն ու կը փառաւորեն . . . : Ողջ եր, Թագաւոր իմ, ողջ լեր: Կ'ուզեմ, կը դիտեմ որ, այս իմ յարգական ողջոյնս հաղարաւոր անգամներ կրկնեմ ու յեղյեղեմ. ազաչելով միանգամայն որ իմ խեղճ հոգիս փրկելով՝ արքայութեանդ մէջ ալ նոյնը յաւիտեանս յաւիտենից կրկնելու զիս արժանի ընես, գթած ողորմած մարդասէր Փրկիչ . . . :

135

ՅԻՍՈՒՆ ԾԱՂԻԿԱՆ ԽՐԻՍՊՓՈՒԼԻՆԵՐ Կ'ԸՆԵՆ:

Ա. Տէր Յիսուս Քրիստոս, ծանր Թշնամանք մ'ալ մեռնելու: Հրեայք զինուորներուն միաբը ձգեցին Թէ դուն զքեզ չէ Թէ Թագաւոր միայն այլ եւ

Աստուածդ Որդի ընելու յանդգնեցար։ Աս ալ առիթ մ՚եղաւ որ զքեզ իբրեւ սուտ թագաւոր կատակելու առեննին, իբրեւ սուտ Աստուած ալ ծաղրեն այսպանեն, անարժան կերպերով առջիդ ծունր դնելով ու երկրպագութիւններ ձեւացնելով։ Սոյնպէս թագաւոր ըլլար, Աստուած ըլլար նէ — կ՚ըսէին մտքերնէն թշուառականները — կարենար եւ ուզենար պիտի ինքզինքը պաշտպանել։ Սակայն դուն լուռ կը կենաս, կարողութիւնդ ծածուկ կը պահես, եւ համբերութիւն միայն ցուցնելով՝ թոյլ կու տաս որ ուզածնուն ու կրցածնուն չափ զքեզ արհամարհեն։ =

Աստուած իմ Յիսուս. դուն՝ Աստուած վրէժխնդիր, Տէր զօրութեանց, Տէր կարող եւ հզօր ի պատերազմի չե՞ս. հիմակ անարգանաց հեղեղներու դիմաց՝ ամենեւին չյարժելով չառնուելով, համբերութեա՞ն Աստուած ըլլալուդ կ՚ուզես պարծենալ . . . ։ Երկայնամիտ Փրկիչ. ադ օրինակներն ի քեզ տեսնելէս ետեւ, նզովութեանց ու ձախորդութեանց առեն համբերել որ չուզենամ, ի՞նչ ջատագովութիւն կամ պատճառանք կրնամ ունենալ նեղսրտութեանս . . . ։ Բայց դուն, բարերար Տէր, կ՚ուզես որ ես ասոնց եղածէն իմ մասս հանեմ։ Կայիափայ ըսածը չդիտնալով, զքեզ դատապարտեց. հիմակ ալ կոյր ու տխմար զինուորները ըսածնին չդիտնալով, կեղծեաք քեզի երկրպագութիւններ կ՚ընեն . . . ։ Ամէն բան ինձի

խորհրդաւոր համարներ է։ Ինչ որ ատոնք այն ատեն ըրին, հիմակ ալ նոյնը կ՚ընեն ով որ զքեզ ճշմարիտ Աստուած կը հաւատայ ու պատուիրանքդ եւ ապագրանքդ չի բռներ, իբրեւ թէ սուտ Աստուծոյ մը շինծու օրէնքներ ըլլային. եւ ով որ զքեզ ծայրագոյն բարութիւն կը հաւատայ, եւ աշխարհքիս ամէն չնչին բանէն անարգ կը համարի զքեզ. . . ։

Քանի՞ անգամ ես ալ, Փրկիչ իմ Յիսուս, այդ կերպ զքեզ ծաղրեր եմ. . . ։ Ինչ որ հաւատքս ինձի սորվեցուցեր է, ես անոր բոլորովին ներհակն եմ ըրեր. մէկ դիէ զքեզ պաշտել կեղծելով, մէկալ դիաց չարութեամբ վշտացուցեր եմ. . . ։ Կը զղջամ խարեութեանս ու կեղծաւորութեանս. եւ թէեւ մեծագոյդ զքեզ կատակելու համար քեզի ըրած ծնրադրութիւնները տեսնելով, ես ցաւած ու խոնարհ սրտով առջիդ գետինը կ՚իյնամ, զքեզ կը մեծարեմ կը պաշտեմ, ու ճշմարտութեամբ կ՚երկրպագեմ. . . ։ Բովանդակ չարչարանացդ միջոցին՝ ոչ ոք քեզի ծունր կրկնեց, բայց եթէ՝ երբ որ փշով պսակեցար, որովհետեւ հոգ՝ փշերու մէջ զքեզ ճշմարիտ Աստուած եւ աշխարհքիս Փրկիչ ճանչցուցիր. արդ կրցածիս չափ մեծարանօք քեզի երկրպագութիւն կը մատուցանեմ իբրեւ իմ աստուածային Փրկչիս. եւ կ՚աղաչեմ որ իմ յաւիտենական փրկութիւնս կատարելով ինծի Փրկիչ ըլլաս . . . ։

Ե. Բարի Յիսուս. ահա խօսքով

թէ նամանաք, բարձրաձայն քրքջանք, անճոռնի ծաղրածութիւնք վերջին ծայրն հասան. ալ կարգը գոծքի եկաւ։ Եւ ահա ամէնքը բոլորտիքդ առած, ոմանք ապտակներ կը զարնեն, ոմանք կը թքնեն երեսդ որ առաջուան այնչափ թքերէն պեռ չորցած չէ, ոմանք ձեռքդ եղէգը կ'առնուն՝ գլուխդ կը ծեծեն, որով փշերը կակուղ մասերն աւելի կը խոցոտեն, իսկ կարծր կողմերը՝ կամ կը կոտրեն կամ մեծագոյն վէրք կը բանան եւ աւելի չարաչար կսկիծանք կը պատճառեն։ Ամէն ձար հնար կը բանեցնեն՝ այնպէս անողորմ զքեզ տանջելու որ վրադ ողջանդամ մնաս չմնայ։ =

Տէր Աստուած. ով տուաւատոնց այդչափ գազանային խելք որ այնպիսի անսովոր կերպերով թէ նախատեն թէ տանջեն զԱնմեղդ, որ ամենուն բարիք միայն ըրիր։ Աստանայիները կարծես գունդագունդ եկան ժողվեցան՝ ու սպասաւորները կատղեցուցին, եւ գիրենք տարօրինակ տարապայման բարկութեան ու սրտմտութեան մը գրգռեցին...։ Բայց ոչ, Տէր. ամենայն ինչ քու խնամատարութեանդ ու արդարութեանդ կարգադրութիւնն էր, որպէսզի Գիրքը կատարուի թէ այնպէս ցաւալից պիտի ըլլայ ամէնէդ եւ այնպէս ամենալից ցաւդ որ, թէ յաւիտենական Հօր մեղայ դէմ մեծ առելութիւնն իմնայուի եւ թէ մարդացեալ Որդւոյդ մեղաւորաց վրայ մեծ սէրդ յայտնուի...։ Յանկալիդ Յիսուս. ի՞նչ սքանչելի է հոգւոյդ վիճակը։ Թէ ցաւագին ես թէ զուարթագին. ցաւագին ես իմ մեղացս համար՝ որ պատճառ են այնչափ տառապանացդ. բայց զուարթագին ալ ես՝ Աստուծոյ փառքն աւելցնելուդ, եւ իմ հոգւոյս փրկութիւնը կատարելուդ վրայ...։

Ո՜ աստուածային Փրկիչ. ինծի ալ հաղորդէ այն սուրբ առելութիւնն որ մեղացդ ունիս, որպէսզի միշտ մեղացս վրայ ցաւս սոսկալի ունենամ, զղջութիւն ու գարշելի...։ Հաղորդէ, սիրոյդ համար, հաղորդէ սէր ալ որ, նովին սիրով ես զքեզ սիրեմ՝ որով դու ինծ սիրեցիր...։ Ուրիշ փափաք՝ զքեզ սիրելու, բայց չեմ գիտեր թէ իրաւ կը սիրեմ...։ Ի՞նչ ընեմ, Տէր, որ առոր ապահովին։ Ո՞վ. ան աստեն կրնամ գիտնալ թէ կը սիրեմ զքեզ, եթէ չանամ քեզի նմանիլ, եթէ քեզի հնազանդելու եւ զքեզ հաճելու համար փոյթ տանիմ ինծ մահացնելու՝ թէ նեղութեան թէ արտաքին ապաշնարհութեամբ...։ Ի՞նչ կրնայ ինծի գժար գալ բնաւ, եթէ աչքս անպակաս սիրոյդ ու ցաւոյդ անկեմ։ Ո՜ Յիսուս. ի՞նչ սահմաններ հասար։ Եթէ չանկարծ մէկն ասաստեն այդ տեղէն անցնէր, եւ տեսնէր զանմեղ Փրկիչդ այնպէս արիւնաթափ արիւնելուայ, կռնակդ կարմիր քուրչի մը կտոր, եղէգը ձեռքդ, գլուխդ այնպիսի թագ, այն խաժամուժ ամբոխէն այնպէս խայտառակած ու չարչարուած, զո՞վ պիտի կարծէր զքեզ՝ բայց եթէ աշխարհքիս ամենէն անարգ եւ տնօրէն մարդը...։

Ահա հիմակ, Որդիդ Աստուծոյ՝ արհամարհանք եղար Երուսաղէմի։ Ո՛վ մարդիկ, մարդիկ. եթէ չենք ուզեր սիրել զՅիսուս, վասնզի բարի է, վասնզի Աստուած է. գոնէ մեղի համար քաշած այսչափ վըշտաց համար սիրենք . . . ։ Ո՛ սիրելի Փրկիչ. ընդունէ ապաստամբ ծառայ մ՚որ երբեմն զքեզ թողուց, բայց հիմայ ղղջացեալ քեզի կը դառնայ . . . ։ Երբ որ քենէ կը փախչէի ու սերդ կ՚անարգէի, դու չդադրեցար քովս գալ ու ինձ քեզի քաշել. ուստի չեմ կրնար վախնալ թէ հիմայ ինձ մերժես որ զքեզ կը փնտռեմ, զքեզ կը պաշտեմ եւ զքեզ կը սիրեմ ի վեր քան զամենայն . . . ։ Ծանօ՛ւ ինծի, ինչ ընեմ որ զքեզ հաճեմ, զքեզ դոհ ընեմ. պատրաստ եմ ընելու ամենայն ինչ . . . ։ Ո՛վ ամենասիրելի Աստուած. կ՚ուզեմ սիրել զքեզ անկեղծաւոր ճշմարիտ ջերմաջերմ սիրով, եւ ալ չեմ ուզեր զքեզ վշտացընել. . . . ։ Դու օգնէ ինծի չնորհօքդ. մի թողլ տար որ ալ զքեզ թողում. . . . ։ Մարիամ յոյս իմ. աղաչէ Յիսուսիդ ինծի համար. ամէն։

136

ԱՀ ՍԻՐՏ։

Ա՛յս խեղճ վիճակին մէջ, Տէր Յիսուս, համակ վիրաւոր եւ արիւնազանգ, եւ տակաւին մերկ՝ միայն ծիրանին կըռնակդ, ձեռնունկերդ ամուր պրկեցին, եղէգն ալ ձեռքդ պնդեցին, վիզդ ալ չուան մը նետած՝ անասնոյ մը պէս, բակէն առին սրահը տարին քաշելով քաշկռտելով ծանականօք ու կատականօք, որպէսզի այդպիսի սուտ ու ծաղրական թագաւորի ձեւով Պիղատոսի զքեզ ցուցընեն։ Ջինուորաց դնդին որ դիտմամբ կանչէր ժողվեր էին, զքեզ նշաւակ խայտառակ տեսիլ մ՚ընելնին բաւական չհամարեցան, ուզեցին դատաւորին ուշադրութիւնն ալ հանել։ Ապշեցաւ սոսկացաւ Պիղատոս՝ այլակերպ աւերխանգար վիճակիդ։ Հեթանոս էր, բայց հանդարտ համբոյր ընաւորութեամբ՝ որ Հրէից կատաղութեանը չէր նմաներ ամենեւին։ Վրադ խղճաց՝ գութը շարժեցաւ. անմեղ ճանչցուածդ ազատելու յօժարութեամբ՝ որոշեց զքեզ ժողովրդեան ցուցընել։ Հաստատ յուսացաւ որ զքեզ տեսնողը՝ քեզի ինչ սրամտութիւն ու ատելութիւն ալ ունենայ, ատոգիւ կը մեղմի կը հաշտի՝ տեսնելով թէ այնպէս չարաչար պատժուեր եւ այնպիսի խեղճ վիճակ ես

հասեր որ, չէ թէ թագաւորի համարում՝ այլ եւ ոչ մարդու երեւոյթ ունիս։ Խուռնբնթաց բազմամբոխ բիւրաւորք գասիդ ելլեցը կ՚սպասէին։ Դուրս ելաւ Պիղատոս՝ դուն ալ հետն որ ամենուն ցուցնէ։ Ահա, կ՚ըսէ, աս մարդս առջեւնիդ կը հանեմ, որպէսզի տեսնէք՝ ինչ խեղճ ողորմելի վիճակ է մեր, եւ ալ զգաստանաք ու իրեն դէմ ատելութիւննիդ մեղմէք. ես որոշ կը վկայեմ թէ վրան յանցանք մը չեմ գտներ, դատապարտելու բան չկայ։ =

Բարէ, ինչ ամէն զգացիր ինքզինքդ ապ խուժանին մէջ այդպէս նուաստացած տեսնելուդ . . . ։ Քանի աշխարհքս աշխարհք է, չէ երբեք կարդացուած կամ լսուած որ չարագործ մը բռնաւորներէ ու բարբարոսներէ քեզի չափ, Տէր Յիսուս, վիշտ ու խայտառակութիւն կրած ըլլայ բնաւ, քեզի չափ՝ որ թէպէտեւ մեր մեղքերը մաքրելու էիր եկեր, բայց միշտ անարատ անբիծ էիր, ազատ ամենէնին՝ ամէն անձնական յանցանքէ . . . ։ Ո՜հ, Տէր. քու չարչարանացդ մէջ մաս չկայ որ հասարակ սովորական ըլլայ. ցաւդ ալ՝ անարգանքդ ալ մինչեւ յաւիտեան ծայր հասաւ . . . ։ Ո՞ր սիրտ խտասիրտ՝ գնչմարիտ Որդիդ Աստուծոյ այդչափ խոնարհած եւ այդպիսի չափազանց նշաւակութեանց հասած տեսնելով, կրնայ ի գութ չխանդաղատիլ . . . ։

Տէր Յիսուս. ամէն չէ՞ ինծի որ Պիղատոսի չափ ալ քեզի չխղճամ չկարեկցիմ եւ՝ որ մարմնով ու հոգւով քաշածներդ ինծի համար ըլլալէն, քեզի սաստիկ սէր ունենալու պարտական եմ . . . ։ Մեծ մեծ եղաւ քու առ իս սէրդ՝ զիս առեղծելովդ. բայց արչափ եւս աւելի՝ զիս այդ կերպով փրկելովդ . . . ։ Առեղծուածն մէկ խօսքով եղաւ լմնցաւ. սակայն փրկութիւնս ինչ վիշտ, ինչ արիւն արժեց։ Ո՜րչափ մեծ, որչափ սաստիկ ըլլալու է իմ չնորհակալութիւնս ալ որ քու անարգութեամդ զիս յարգեցիր, քու կապանքդ զիս արձկեցիր, քու վիրաւորդ զիս բժշկեցիր . . . ։ Աղէ, Տէր Յիսուս, ներէ. ամենայն մեծարանօք քեզի հարցուած մ՚ ընեմ։ Հոգիս մեղքէ ու գլխոսքէ փրկելու համար այդպիսի նորանշան չարչարանք քաշել պէտք էր նէ, քու տեղդ հրեշտակ կամ հրեշտակապետ մը ինչո՞ւ չես դարբեր . . . ։ Վերացդ վրայ խեղրդ կը կարդամ. սակայն ուրիշ բանով մը չէիր կրնար տեղը հնուլ . . . ։ Այո, կարի քաջ. բայց իմ սէրս բաժնուելու կ՚ըլլար. մաս մ՚ արարիչ Աստուծոյդ, մաս մը փրկիչ հրեշտակի տալու կ՚ըլլայիր։ Ադ ալ պատշած չէր. ուստի Արարիչդ՝ Փրկիչս ալ ուզեցիր ըլլալ, որ սիրտս երկուքի չբաժնուի, սէրս քեզի միայն նուիրեմ բովանդակ . . . ։ Խարէ, Աստուած իմ. եթէ զքեզ միայն թէ իրրեւ Արարիչ թէ իրրեւ Փրկիչ սիրելու եմ, ինչ անիրաւութիւն ըրի ես մինչեւ հիմակ որ, անարգ արարած աւելի սիրեցի քան թէ զքեզ. ինքզինքս, մարմինս, ցանկութիւնս եւ ուրիշ շատ մը բաներ քենէ աւելի

սիրեցի . . . : Սխալեցայ, մեղայ. կը ցաւիմ կը վշտանամ բոլորովի սրտիս . . . : Այսուհետեւ սիրոս բովանդակ քեզի կը նուիրեմ. քեզի համար միայն կ'ուզեմ ապրիլ, եւ քենէ զատ բան սիրել չեմ ուզեր . . . : Քուկդ ըլլալու եմ ողջ բովանդակ, վասնզի դուն զիս ստեղծեցիր, դու զիս փրկեցիր . . . : Բայց դուն, Փըրկիչ իմ, ինծի ձեռնտու ըլլալու ես քու հզօր օգնականութեամբդ: Մի թողուր, մի անտես ընես ձեռացդ գործը . . . : Կ'աղաչեմ անձնասիրութեանս . . . : Շնորհէ, Տէր. գէթ խոնարհութեամբ ինքզինքս ամէն բարւոյ անբաւական եւ անպիտան ճանչնալով, ջանամ պակասութեանցս տեղը լնուլ . . . : Այո, Աստուած իմ. աւելի շնորհապարտ եմ՝ այդչափ տառապանօք զիս փրկելուդ, քան թէ ամենազօր շնորհդ զիս ստեղծելուդ: Եթէ գոյութիւնս բովանդակ Արարչիդ պարտական եմ, Փրկիչիդ ինչ չեմ պարտական . . . : Ո՛վ Տէր. ես ինձ՝ ոչընչէ զատ ինչ եմ, ինչ ունիմ. ինչ որ եմ, ինչ բարի բան որ ունիմ, քուկդ է բովանդակ. ես իմ կողմանէս բաւական կարողութիւն անգամ չունիմ՝ քուկդ քեզի մատուցանելու մինչեւ որ դուն չօգնես . . . : Աղէ, առ՝ քաշէ զիս քեզի, Տէր Յիսուս. շնորհէ որ, ինչպէս ստեղծմամբս ու փրկութեամբս քուկդ եմ ես բոլորովին, այնպէս ալ քեզի նմանելով ու քեզ սիրելով քուկդ ըլլամ գլխովին . . . : Ահա ասիկ քեզի սիրոս որ կը փափաքի սիրել

քեզ, բայց ուրչափ որ ճգնի՝ չի կրնար: Դուն զօրացու ամենասուրբ շնորհքովդ . . . : Դու միայն կարող ես՝ այս իմ քար սրտիս յարուցանել որդի Աբրահամու . . . : Ահա հոգւոյս երեք կարողութիւնքն ու մարմնոյս հինգ զգայութիւնքը՝ սիրոյս նշան՝ քեզի կը նուիրեմ որ այսուհետեւ քու փառացդ միայն բանեցնեմ . . . : Ամէն. մինչեւ հիմակ ինչ բաներու եւ որչափ չարաչար բանեցուցի: Հարեւանցի միայն միտքս որ բերեմ, կ'ամչնամ՝ գետինները կ'անցնիմ . . . : Կը խոստովանիմ, Տէր, ապերախտութիւնս. կը խոստովանիմ չարութիւնս: Կը խոստովանիմ, այո. բայց կը վախնամ որ խոստովանութիւնս Պիղատոսին չնմանի . . . : Ինչ վրադ յանցանք մը չգտնելով դքեզ ծեծել տուած ըլլալուն անիրաւութիւնը կը խոստովանի եւ ղղջալ կը ցուցնէ. սակայն եթէ զանազդ ձագկելու դատապարտելը ամէն արդարութեան դէմ էր, ուրչափ եւս առաւել՝ մահուան դատապարտելը. ի վերայ այսր ամենայնի՝ ձագկուելէդ առաջ՝ երկու անգամ, ձագկուելէդ ետեւ երկու անգամ՝ անմեղ ըլլալդ խոստովանելէն ետքը, զքեզ մահուան պիտի դատապարտէ: Շատ անգամ իմ ըրածս ալ աս չէ՞ . . . : Ամէն ապաշխարութեան խորհուրդին մտածելուս՝ կը խոստովանիմ թէ դու ամենաբարի ես եւ սիրուելու արժանի. եւ սակայն քիչ մը ետքը չէ թէ միայն չեմ սիրեր դքեզ, այլ եւ կը վշտացնեմ ալ. վարքս ուրիշ բան չ'ըլլար բայց եթէ յոռի

ղջման մը՝ մեղքէ խոստովանանք, խոստովանանքէ մեղք . . . : Վա՛յ ինծի, ես այս կերպ խոստովանութիւններովս՝ միայն չարութիւնս աւելի կը ծանրացնեմ Պիղատոսի պէս . . . : Կը ցաւիմ, Տէր, կը զղջամ ի բոլոր սրտէ, կը վախնամ որ խոստովանքներս զէշ եղած չըլլան, որովհետեւ վրաս օրինաւոր վարուց փոփոխութիւն մը չեմ տեսներ . . . : Չարչարանացդ պատուէն է որ ճշմարտապէս զղջացուած մեղքերու թողութիւն արուի. ես անարժանութեամբ խոստովանանքի մտանելով, չարչարանքդ շատ անգամ ինծի անպատշաճ բրած չեմ արդեօք . . . : Ողորմէ, Աստուած իմ, ողորմէ. օգնէ շնորհօքդ որ պակսութիւններս շիտակեմ, վարքերս փոխեմ. վասնզի եթէ առանց ճշմարիտ զղջման թողութիւն չ'ըլլար, առանց վարուց փոփոխութեան ալ՝ ճշմարիտ զղջում չ'ըլլար . . . :

137

Տէր Յիսուս. վայրապար Պիղատոս քեզի թերի կ'ելլէր: Բան մ' ալ օգուտ չէր ըներ. մնաւանդ թէ ժողովրդեան մէջ աւելի խռովութիւն կ'ելլէր: Ուստի զքեզ ամենուն առջին բերել տուաւ որ, այնպէս փշով պսակուած՝ ձեռքդ եղէգ, կրնակդ կարմիր քղամիդ եւ չարաչար կըտանօք լկած տեսնելով, ամէն մարդ հասկնայ թէ չափէն ալ աւելի պատժուեր ես անմեղ: Դուն անպատուի պատկառանօք այնպէս թշնամացդ առջին կեցած ժամանակդ, Պիղատոս ծիրանեայդ ծայրը վեր առաւ. ամէնքը սուրբ մարմինդ տեսան՝ խարազաններէ պատառ պատառ, խոց վերաւոր եւ արիւնլուայ, եւ այնպէս պլազոյն կերպարանափոխ որ, ալ մարդու տեսք վրադ չէր երեւար: Պիղատոս երկուխօսք միայն զլուցեց թէ "Ահա այրդ", եւ այնչափ բաւական համարեցաւ: Ըսել ուզեց թէ կրնա՞ք վախնալ որ այդպիսի վիճակի մարդ՝ թագաւոր կարենայ ըլլալ. աւելի զթութեան քան թէ տեղութեան արժանի չէ: =

Ո՜նչ ամօթ, ի՜նչ պատկառանք քեզի, արքայդ փառաց եւ թագաւորդ տիեզերաց որ, այնչափ բաղմութեան առջին այդպէս նախատալից կայնիս կենաս . . . : Չենք կրնար խանարհութիւնդ ըմբռնել, վասնզի բարձրութեանդ խելքնիս չի հասնիր . . . : Մարդկութեանդ կրած խայտառակութիւնը մտածելու աւելնիս աստուածութիւնդ միշտ չիշելու ենք: Այո՛, մարդ ես՝ բայց միանգամայն եւ Աստուած, որ հիմակ իրրեւ շինծու թագաւոր առջիւնիս կ'երեւաս . . . : Հրաշքներ բրած աստնդ Աստուածութեանդ զօրութիւնը՝ մարդկութեանդ փառք եւ պատիւ էր. խայտառակութեանդ ու թշնամանացդ ժամանակ ալ մարդկութեանդ նուաստութիւնը՝ Աստուածութեանդ արհամար-

հուԹիւն էր . . . : Բայց աղէ, Տէր. դու ԻմաստուԹիւն ես Հօր, եւ պարապ տեղ բան մը չես ըներ երբեք. ինչո՞ւ ուզեցիր այդչափ խոնարհիլ : Անո՛ր համար այդ աստիճան խոնարհեցար Աստուածդ, որպէսզի մարդս բարձրանայ . . . : Ես ինչպէս կարենամ, Աստուած իմ, քու սիրոյդ համար խոնարհիլ չուզենալ, որ իմ սիրոյս համար այդ չափ խոնարհեցար : Ի՞նչպէս չքաջալերիմ խոնարհելու՝ յուսալով որ քու խոնարհոսԹեանդդ արդեամբը ինձ պիտի յաւիտեան բարձրացնես . . . : Բարե խոնարհուԹեանդ, Փրկիչ իմ Յիսուս: Ահա գլուխդ փշով պսակած, երեսդ վիրաւոր ուռած եւ Թքերէ աղտեղած, ձեռուըներդ կապած, բոլոր մարմինդ համակ խոց ու սեւցած, մարդկան ամենէն անարգն ու ցաւածը, մարդու կերպարանք անգամ վրադ չէ մնացեր: Ո՞ւր է տեսքդ, ո՞ւր է գեղեցկուԹիւնդ որ քիչ մ՛առաջ ամենուն աչքն ու սերը կը յափշտակէր: Ի՛նչպէս վայելուչդ եւ բարենշանդ քան զամենեսին հիմակ այդպէս պղտիգակ պյակերպ ես եղեր . . . :

Տէր Յիսուս. ամենէն վերինդ ու ամենէն յետինդ. կրցածիս չափ սրտագին եւ անվախճան շնորհակալուԹիւն կը մատուցանեմ անվախճան բարուԹեանդ. բայց ի՞նչ ըսեմ խոնարհուԹեանդ . . . : Զքեզ այդպէս յայտնանախատ՝ ամենուն առջեւն հաղք խայտառակ, եւ այդչափ հեզ ու համբերող որ կը տեսնեմ, մէկ դիէ կը ցաւիմ՝ սիրտս կը խշխշայ. բայց մէկալ

դիտց կ՛ամչնամ կը կարմրիմ որ ես այսչափ հեռու եմ քու նմանուԹենէդ . . . : Բաւ՛ր. դուն որչափ խոնարհ ես, ես որչափ հպարտ. ամէն նախատանաց խօսքի որ ինծի զրուցուի, խակոյն կ՛առնուիմ կը բորբոքիմ. . . . : Տէր. մինչեւ որ մեռնիմ, այսպէս պիտի երԹամ. . . . : Քաւ լիցի, խոնարհ Փրկիչ իմ Յիսուս: Մարմնոյս կողմանէ որ ափ մը հող է եւ մախիր՝ այնչափ բան ունիմ խոնարհելու, եւ շատ աւելի եւս հոգւոյս դիտց՝ որ ամեն մէն է չարուԹեան եւ անօրէնուԹեան. սակայն որչափ եւս առաւել պարտական եմ խոնարհ ըլլալու՝ քու խոնարհուԹեանդ օրինակին նայելով . . . : Կը փափաքիմ, Տէր, խոնարհ ըլլալու, որպէսզի քեզի կերպարանակից ու հաճոյ ըլլամ, բայց ի գործ դնելու հոգի չունիմ. իմ ամբարտաւան անձնասիրուԹիւնս յաղԹելու յոգնիլ՝ ես ինծի բուռն ընել չեմ ուզեր . . . : Շնորհէ ինծի, կ՛աղաչեմ, այն շնորհքներն որ այնչափ խայտառակուԹեանց ու նախատանաց՝ խոնարհուԹեամբ համբերելովդ ինծի համար վաստկեցար . . . : Դուն օգնէ ինծի որ աղօԹեմ, օգնէ միանգամայն որ քեզի նմանիմ. . . . : Տուր, Տէր, տուր որ զքեզ սիրեմ, որպէսզի խոնարհուԹիւնդ ալ սիրեմ ու նմանելու աշխատիմ. . . : Այն սէրդ որ քեզի մարդկային մարմին առնել տուաւ, նոյնն է որ հիմակ զքեզ այդ աստիճան սոսկալի տգեղուԹեան հասուց. բայց ինչչափ տգեղ ըլլաս, այնչափ ինծի գեղեցիկ ու ցանկալի ես. վասնզի

քու խայտառականքդ իմ հոգեւոր գեղեցկութեանցս. փրկանքն են՝ Ո՛րչափ խեղճ ես, այնչափ եւս աւելի կարող եւ հզօր ես՝ լինելի համար, որ իմ հոգւոյս փրկութիւնն ի գլուխ հանելու արիանամ. . . : Ազէ, այն սիրոյդ համար՝ որով իմ հոգիս այնչափ սիրեցիր, մինչեւ իր փրկութեանը պատճառաւ այնպիսի դառն չարչարանք քաշեցիր, տալուորէ սրտիս մէջ հոգւոյս վրայ բարձր համարում մը: Հոգիս աւելի արժէք ունի՝ քան թէ բոլոր աշխարհքս, վասնզի քու անգին արիւնդ կ՛արժէ՝ որու չարդը անսահման անչափ է . . . : Բայց՝ որչափ խելագար կ՛ըլլամ ես, եթէ աշխարհքիս ամէն բանէն եւ նոյն իսկ իմ մարմնէս՝ որ գաղիր դիակ մըն է, քիչ համարում ունենամ հոգւոյս վրայ . . . : Ո՛ Փրկիչ իմ. հոգւոյս համար ունեցած քիչ հոգածողութեանս նայելով, կրնաս իրաւամբ ղիս կշտամբել թէ ինչ օգուտ է քեզի իմ արիւնս . . . : Բայց ես քու արդիւնքդ քեզի կը նուիրեմ, եւ ատոնց համար կը պաղատիմ որ ինձի ողորմիս . . . : Կ՛ուզեմ, Տէր, այո կ՛ուզեմ փրկուիլ, եւ անշուշտ կը փրկուիմ քու փառացդ համար եթէ ի գործ դնեմ — ինչպէս որ կ՛առաջադրեմ ու կը յուսամ օգնականութեամբդ — այն խոնարհութիւնն ու սէրը՝ զորոնք օրինակաւդ ինձի կը սորվեցնես . . . :

138

Փրկիչ իմ Յիսուս. Պիղատոս զքեզ ժողովրդեան յուցած առեն՝ որպէսզի սրբատերնին կակղի եւ վրադ ի գութ շարժին, ըսելով "Ահա մարդ,, ես հոգւով կը նկատեմ որ յաւիտենական Հայրդ ալ "Ահա մարդ,, ըսելով զքեզ ինձի կը յուշնէ, որպէսզի ատիպէ զիս քեզի ցաւակից ու կերպարանակից ըլլալու, եւ խանդակաթ սրտիս զքեզ իրեն նուիրելու: Բայց, Տէր Յիսուս, մնացյս աչուըներն որ այս տեսիլը մնմնայ, սրտիս ականջներն որ ատ խորհրդաւոր ձայնը մտիկ ընէ: =

"Ահա մարդ,, կ՛ըսէ ինձի Հայրդ յաւիտենական. աւասիկ այն մարդն որ իմ միածին Որդիս եւ անձինս չափ ինձի սիրելի է եւ էութեանս կերպարան. ատ է իմ Որդիս՝ որուն վրայ հաճ եւ ուրախ եմ. . . : Աւասիկ այն Փրկիչն որ ես մարդկան խոստացեր եւ մարդիկ իրեն այնչափ սպասեր էին: Լոս զինք քու փրկութեանդ համար աշխարհք զալուեցի որ նշան ըլլայ ան յաւիտենական սիրոյն՝ որով զքեզ սիրեցի . . . : Մինչեւ հիմայ փնտռեցի եւ չկրցայ գտնել մէկն որ քեզի համար միջնորդ ըլլայ եւ արգար բարկութիւնս իջեցնէ: Արդ "Ահա մարդ,, ոչ մարդ լոկ, այլ Մարդ Աստուած, որ միայն ունի իշխանութիւն՝ զմարդ Աստուծոյ հետ հաշ-

տեղնելու համար միջնորդ ըլլալու . . . : Դու մեղքդ արքայութենէ վռնտուած եւ դժոխք դատապարտուած էիր, եւ մարդ ալ չկար որ կարենար քեզի օգնել. բայց "Ահա այրդ" Որդի մարդոյ եւ Որդի իմ՝ քեզի փրկիչ եւ ազատիչ, քեզի ճշմարտութեան վարդապետ ու արքունութեան օրինակ՝ որուն նմանելու ես, եթէ փրկուիլ կ'ուզես . . . : Ահաւասիկ ամէն մարդոցմէ աղնուագոյնն որ ցաւոց մարդ մըն է եղեր: Նայէ, ինչ խեղճ վիճակ է հասեր, որպէսզի իր առ քեզ սէրն յայտնէ եւ գոնէ առ կարեկցութեան քենէ սիրուի: Աղէ, նայէ, ու սիրէ զինքը . . . : Իր աղնուական արժէքը զինք սիրելու դքեզ չի շարժեր նէ, գէթ քեզի համար քաշած այս ցաւերն ու նախատինքը շարժեն . . . :

Հայը բարի, Հայը յաւիտենական. բա՛ըէ, որչափ շնորհապարտ եմ քեզի որ այնչափ զիս սիրեցիր՝ մինչեւ քու Որդւոյդ վրայ թափեցիր տառապանաց այն հեղեղն որ բոլոր լինդի կ'իյնար . . . : Ո՛վ աքանչելի սիրոյդ. որչափ կը մխիթարուի սիրտս՝ այդ չափազանց սէրդ մտածելով. բայց որչափ ալ կ'ամչնամ, ես զիս քու Որդւոյդ ամենեւին աննման տեսնելով . . . : Ո՛հ. ադ փառաց մարդը որչափ խոնարհ ու հեզ է իր անարգութեանցը մէջ. ադ ցաւոց մարդը որչափ համբերող է իր վշտացը մէջ . . . : Իսկ ես — վա՛յ լինդի — խեղճութեանցս մէջ՝ որչափ հպարտ եմ ու ամբարտաւան, նանրութեան սիրող, փափ-

կութեան ցանկացող, անցաւոր դիւրութեանց ծարաւի . . . : Հայր յաւիտենական. որովհետեւ ադ մարդն առջիս կը դնես ու կը հրամայես որ իրեն նմանիմ, յաղթէ իմ չարութեանս քու բարութեամբդ, օգնէ իմ տկարութեանս քու շնորհացդ կարողութեամբ. որպէսզի կարենամ ջնջել վրայէս երկրաւոր հին մարդոյս բոլոր հետքերն ու երկնաւոր նոր Մարդոյդ պատկերը յիս նորոգել . . . : Ո՛ Հայր եւ տուիչ լուսոյ, քու ինձի շնորհած համարձակութեամբդ կը մաղթեմ գթութենէդ. պարգեւէ ինձի Յիսուսի նմանելու պէտք եղած առաքինութիւնը, որպէսզի խորհրդով՝ բանիւ ու գործով այնպէս նորոգուիմ որ, ալ ան չմնամ՝ ինչ որ էի, այլ նոր մարդ մ'ըլլալով՝ քեզի հաճոյ ըլլամ . . . : Հայր սուրբ, Աստուած Մեծավայելչութեան. "Ահա այրդ" զոր դուն ի վայելչութեան սրբոց ծնար, եւ լի շնորհօք ու ճշմարտութեամբ աշխարհք զաւրեցիր, եւ զինք ինձի կը ցուցնես՝ որպէսզի գութս վրան շարժի. ես ալ զինք քեզի կը ցուցնեմ՝ որ, գութդ վրաս շարժի, ինձի ողորմիս . . . : Տես. անմեղ սիրելի Որդիդ է որ կը չարչարուի, եւ յիշէ որ ինձի՝ անարգ ողորմելի մեղաւորիս համար է որ կը չարչարուի . . . : Ձքեզ վրաս ի գութ շարժելու՝ քու Որդիդ աւելի անոյշ, աւելի զօրաւոր ի՞նչ կրնամ առջիդ հանել . . . : "Ահա այրդ" Մարդ եւ Աստուած՝ որ հաճեցաւ յանձն առնուլ կապուիլ, ապ-

տակիլ, Թքոտիլ, Ծեծուիլ ու կատակիլ։ Ա՛ն անճառ անպատում դիմութեան գործ մ՛եղաւ. ատոր գարձու, կ՛ազաչեմ, ատոր գարձու, բարձրեալ Տէր, Մեծվայելչութեանդ աչուընները . . . ։ Վշտացնել զքեզ կրցայ ես, բայց հաստատ եմ ընել՝ ես ինչ չեմ կրնար, սակայն "Ահա այրդ" առաւաձայնն, իմ միակ յոյս՝ զոր առջեւդ կը գնեմ. . . ։ Աղէ, մի նայիր իմ մեղացս՝ որովք զքեզ այնչափ անգամ վշտացուցի, այլ նայէ Օծելոյդ երեսը. տես զԱրիածինդ իմ յանցանացս հատուցման համար վիրօք եւ արհամարհանօք ծածկուած, ու իր արդեանցը շնորհիւ ինծի թողութիւն տուր, եւ մի թողուր որ մէյմ՛ալ զքեզ վշտացնեմ. . . ։ Ատոր արիւնը իմ վրաս լլայ. ա՛ս՝ քեզի այնչափ սիրական Մարդուս արիւնը, որ ինծի համար քեզի կը պաղատի եւ քենէ թողութիւն կը խնդրէ, թող իմ հոգւոյս վրայ իջնէ եւ ինծի շնորհքդ ընդունի . . . ։ Ո՛վ Տէր իմ եւ Աստուած. կ՛անհնեմ կը նղովեմ ամէն մեղքերս՝ որովք զքեզ գառնացուցի . . . ։ Կը սիրեմ զքեզ, բարութիւն անբաւ, իմ անձէս աւելի . . . ։ Ագ Որդւոյդ սիրոյն համար ըլլայ, շնորհէ ինծի սէրդ՝ որ զքեզ հաճելու համար ինծի ամէն կիրք յաղթել ու ամէն վիշտ քաշել տայ . . . ։ Մեծ՝մեծ են մեղքերս, կը խոստովանիմ՝ բայց Փրկչիս արդեամբքը որ կշռուին, որչափ շատ աւելի ծանր կը քաշէ Կենաբարիս շնորհքը քան թէ իմ չարութիւնս . . . ։ Ես իմ հպարտութեանս դիմաց՝ Փրկչիս

խոնարհութիւնը կը դնեմ, անհամբերութեանս՝ իր համբերութիւնը, բարկութեանս՝ իր հեզութիւնը, հակառակութեանց ու վրէժխնդրութեանցս փոխանակ՝ իր սէրն ու անուշութիւնը, հեղգութեանս ու գաղջութեանս տեղ՝ իր եռանդն ու նախանձը . . . ։ Հոգւոյս կարողութեամբքը գործած մեղքերուս համար՝ Փրկչիս վշտագին ու խոնարհեալ հոգին քեզի կ՛ընծայեմ. մարմնոյս զգայութեամբքը ըրած մեղքերուս փոխարէն՝ կենարարիս ցաւագին ու վիրաւորեալ մարմինը քեզի կը նուիրեմ. . . ։ Նայէ Յիսուսի նուիրական մարդկութեանը. նայէ միայն եւ ադ հերիք է իմ վատաբութիւնս մսխութարելու թէ զթութիւնդ իմ անօրէնութեանցս կը ներէ . . . ։

139

Ա. Աղէ, անձն իմ. մէյմ՛ալ նայէ Փրկչիդ։ Ահա ժողովրդեան առջին է կայներ, որպէսզի դու ալ ղինք տեսնես ու իրեն երկրպագես։ Աւաղ, թագաւոր իմ եւ Աստուած, ո՛վ զքեզ ադ վիճակը զբաւ։ Ա՛յդպէս ամենուն առջին խաղք լլալու էիր։ Էլէք, փրկեալ հոգիներ, շնորհաց զաւկներ. ելէք տեսէք ձեր թագաւորը իւր մահուան օրն որ իր սրտին ուրախութեան օրն է, որովհետեւ այն

օրը գձեզ իրեն հարսնացուց՝ ձեզի համար խաչին վրայ իւր կեանքը տալով. նայեցէք, ինչպէս ապերախտ ժողովուրդն իր մեծ մայրը, ձեր թագաւորին գլուխը ոչ թէ փառաց, այլ աղքատութեան ու խեղճութեան, ցաւոց ու նախատանաց թագով է պսակեր: Ո՛վ գեղեցիկդ քան զամենայն մարդիկ, ամէն թագաւորներէ մեծագոյն, ով ցանկալիդ քան զամենայն փեսայս, ինչ վիճակ ես հասեր: Փեսայ ես դուն իրաւ, բայց արեանց փեսայ. վասնզի արեամբ ու մահուամբդ ուզեցիր մեր հոգւոյ փեսայանալ: Թագաւոր ես ցաւոց եւ սիրոյ, որովհետեւ ուզեցիր չարչարանօքդ մեր գութը շահիլ: =

Ո՛վ հոգւոյս անձկալի փեսան. ահ, երբ պիտի անդադար ինծի համար քաշածներդ յիշեմ, որպէսզի զքեզ սիրելէ եւ հաճելէ չդադրիմ: Գթա վրաս որ քեզի այնչափ սուղ արժեցի . . . : Ինծի համար քաշած այնչափ վշտացդ փոխարէն՝ դուն գոհ կ'ըլլաս որ ես զքեզ սիրեմ: Այո, կը սիրեմ զքեզ, անսահման սիրելի, կը սիրեմ զքեզ ամէն սիրէ ի վեր. սակայն քիչ կը սիրեմ. . . : Սիրելիդ իմ Յիսուս. տուր ինծի աւելի սէր՝ եթէ կ'ուզես որ աւելի սիրուիս ինէ: Ես կը փափաքիմ սաստիկ սիրել զքեզ . . . : Վա՜յ ինծի. ես ողորմելի մեղաւորս գժոխքը պիտի տոչորէի այն վայրկենէ որ ծանրապէս մեղայ քեզի. բայց դու ինծի մինչեւ այս ժամն համբերեցիր՝ վասնզի չես ուզեր որ ես այն թշուառ կրակով երթիմ, հապա

քու սիրդդ երանելի բոցովը բորբոքիմ . . : Ա՜յս մտածմունքս, ով Աստուած հոգւոյս, սիրաս կը վառէ՝ զքեզ հաճելու համար կրցածս ընելու փափաքանօք . . . : Օգնէ ինծի Յիսուս. եւ որովհետեւ ինծի համար այնչափ ինչ բրիր, կատարէ ընծու գործդ. քու կիրդ բրէ զիս բոլորովին . . . : Աղէ, Տէր Յիսուս. աղէկ մը սիրտս տպաւորէ ադ քու խեղճ ու խայտառակ կերպարանքդ. կակղէ խստութիւնս քու ներկայութեամդ. տուր որ տեսածս ըզգամ. . . : Խոլը իմ սէրս քեզի քաշէ, որովհետեւ քու սէրդ ինծի յայտնելու համար միայն՝ այդպէս տանջեցար . . . : Հրապուրէ հոգիս ան կրակին գեղեցկութեամբն որ նախատանացդ մէջէն կը ցոլանայ, եւ արիւնլուայ պատառատուն մարմնոյդ վրայէն կ'արտափայլէ: Լռութիւնդ, խոնարհութիւնդ ու համեստութիւնդ՝ ամէն դիաց ան աստուածային կրակին կայծերը կ'արձակեն: Ո՜հ Տէր. թող մինչեւ ինծի հանին ու զիս այրեն մաշեն ի սպառ . . . : Անուշակ Փրկիչ, քան զամէն մարդիկ հարուստ՝ սիրելի եւ գեղեցիկ. հոգիները սիրովդ բորբոքելու համար չէ որ ադ վիճակը մնար. արդ իմ վրաս ալ նպատակիդ հասիր, ով յոյս իմ եւ կեանք. յափշտակէ հոգիս . . . : Որչափ աւելի ողորմելի եւ գեհենի յարած է, այնչափ աւելի՝ սիրոյդ այծն ու փառքը երեւան կ'ելլէ . . . : Վշտագին, անարգեալ, բազմաչարչար Յիսուս. ոտուըներդ կը նետուիմ. ու կը փափաքիմ բոլորովին

քուկդ ըլլալ։ Ահա ողորմութեանդ աչուըները վրաս կարծեմ կը բանան, եւ պատրաստ ես ինձ ընդունելու . . . ։ Այդպիսի փափաք ղգալ՝ ես չէի կրնար եթէ դու չաղդէիր, եւ դու չէիր ազդէր՝ եթէ չուզենայիր մտիկ ընել . . . ։ Ինծի համար է որ, ադ խնայարհ կերպարանօք ես կայներ. ինծի համար արիւնդ կը թափես. վրադ ինչ որ կը տեսնեմ, ամէնն ալ ինծի համար է։ Բայց դու ալ, Տէր, աչուըներդ վրաս դարձու. դու ալ նայէ, եւ շնորհէ ինծի՝ ինչ որ ես արիւնը, ադ անարգանքը, ան ցաւերը քենէ կը խնդրեն . . . ։

Բ. Իրաւ, Հայր յաւիտենական, Պիղատոս չէ եղեր «Ահա այրդ» բսողը, ինք ըսածը չէ հասկցեր. ես որոշ կ'ըմբռնեմ որ դուն, Հայր գթած, դուն ես որ կ'ըսես ինծի թէ «Ահա այրդ» քու բարեկամդ, իմ Որդիս։ Իբրեւ քու բարեկամդ՝ քեզի նման է, իբրեւ իմ Որդիս անսահման էութիւն մ' ինէ առած է, եւ անոր համար ալ անսահման սիրով զքեզ կը սիրէ։ Իմ սիրելի Որդիս է. ես զինք քեզի կու տամ, եւ կու տամ այս վիճակիս մէջ որ կը տեսնես։ Աւելի ինչ կ'ուզես. ալ ինչ կրնամ ընել քեզի։ Ու, մտիկ ըրէ, սիրէ ու ջանա որ իրեն նմանիս։ Իրմով իմ ամէն բարիքս քեզի կու տամ։ Հիւանդութեանդդ դարման, կարօտութեանդդ օգնութիւն, վշտացդ սփոփանք, տրտմութեանդդ մխիթարանք, բոլոր պարտքերուդ երաշխաւոր, ամէն խնդրուածոդդ միջնորդ

կու տամ քեզի։ Ամէն իմ ունեցածս. բոլորը քեզի պէտք եղածը իր վրայ կը դտնես։ Ջինք ամբողջ կու տամ եւ կ'ուզեմ որ բոլորովին քուկդ ըլլայ։ Տես, ով մարդ ողորմելի, որչափ զքեզ սիրեցի որ, քու փրկութեանդ համար իմ Որդւոյս չխնայեցի. բայց տես միանգամայն որչափ ինծի շնորհապարտ ես։ Էս բան մը միայն քենէ կը պահանջեմ. զինք պաշտես, սիրես ու իրեն նմանիս։ ═

Հայր յաւիտենական. ի՞նչ տրիտուր ընեմ ես՝ քու անսահման սիրոյդ։ Գիտեմ, այս ամենայն երախտեացդ փոխարէն դուն ինէ ուրիշ բան չես փնտռեր բայց եթէ զիս . . . ։ Ո՞վ եմ ես, Տէր, որ իմ մեծամեծ ապերախտութեանցս չնայիս՝ այլ գըթութեամբ նայիս ինծի եւ այնպիսի շնորհօք զիս հարստացնես . . . ։ Առատաձիռ իմ, որովհետեւ այս գանձը քու սիրոյդ տուրքն է, քու հայրենի ձեռքէդ կ'ընդունիմ, եւ իմ մեղացս քաւութեան համար զինք քեզի կը նուիրեմ։ «Ահա այրդ», որ սրտիդ սիրականն է, իրեն նայէ եւ զինք ինծի ու զիս իրեն հետ ընդունէ . . . ։ Էս զինք քեզի կը նուիրեմ բոլոր իր արեամբը, բովանդակ չարչարանօքը, ամենայն արդեամբը հանդերձ, եւ զիս իրեն հետ քեզի մշանջենաւոր պատարագ կը մատուցանեմ . . . ։ Իր սիրոյն համար մեղացս թողութիւն տուր, տկարութիւնս զօրացուր, խաւարս փարատէ, ագիտութիւնս լուսաւորէ, վէրքերս բժշկէ, պաղութիւնս տաքցուր ու զիս ծառայութեանդ մէջ

պատսպարէ . . . : Մի Թողուր, Տէր, որ այս աստուածային Փրկիչն ինծի անօգուտ ըլլայ: Առանց իրեն ես կորսուած եմ. ինքն է միայն՝ իմ փրկութիւնս ու կեանքս . . . :

140

Ա. Փրկիչ իմ Յիսուս. գուն լուռ կայներ՝ չես խօսիր. բայց իմ ականջս արեանդ ձայնը կը լսէ, աչքս խեղճ վիճակդ կը տեսնէ. ատոնք յայտնապէս կ'աղաղակեն թէ նայէ ինծի "Ահա այրդ" իսկոյն ինծի ինչ որ կ'ուզես. քեզի համար ահաւասիկ լեցուն եմ վիրօք, թրջած եմ արտասուօք: Բոլոր այս տանջանքներս քեզի համար են. արիւնս, անձս, կեանքս, արդիւնքս քուկդ են: Էկէք ինծի յոգնած ու բեռնաւոր հոգիք, ես զձեզ հանգուցանեմ: Ա վիրացս ծակերէն սիրոս մտիր, ով մարդ. հոս ամէն բարիք առատապէս կը գտնես: Նայէ ա հայելւոյս, տես հոս քու չարութիւնդ. տես ինչ թշնամութիւն կ'ընէ ինծի, ինչ վտանգներ կը բերէ քեզի: Աւազանի հիւանդին դանգատը ալ դուն չես կրնար ընել թէ խեղճութեանս օգնական մը չունիմ, մարդ չունիմ. աւաւսիկ ես "Ահա այրդ" ես պատրաստ եմ քեզի օգնելու, մի փախչիր ինէ: Ի՞նչ կրնայի քեզի ընել՝ ու չըրի. աւելին ալ

ուզես նէ՝ ընեմ. պէտք ըլլայ նէ՝ խաչի վրայ չունչս ալ տամ քեզի համար: Դիտէ գիս գլուխս մինչեւ ոտք. կը տեսնես՝ բան մը չունիմ որ քուկդ չըլլայ. ամէնայն ինչ քեզի համար զոհեցի: Ի՞նչ կայ աշխարհքս որ ինէ աւելի քուկդ ըլլայ: Ո՞վ ինէ աղէկ՝ քեզի ճշմարտութիւնը կը սորվեցնէ. ո՞վ ինէ աւելի գորովանօք զքեզ կը սիրէ. ինէ աւելի քեզի շահաւոր ո՞վ կայ: ինէ անկեղծ, հաստատուն ու առատաձեռն բարեկամ ունիս: Ուրեմն ինչո՞ւ զիս կ'արհամարհես. դիւրութեանց ու մեղաց հետն ի վեր վազելով՝ զիս ինչո՞ւ կը թողուս: Ձիս կորանցնելով, զքեզ կը կորսընցնես: =

Բարե, բազումողորմ Յիսուս. կը վայլէր որ այդպիսի բարութիւն ու ողորմութիւն չսիրէի, կը վայլէր մանաւանդ որ վտանգնէի . . . : Ո՜հ, Տէր Յիսուս, ես ալ քեզի ըսելու եմ թէ "Ահա այրդ" ահա մեղաւորս որուն համար գուն այդչափ եւ այդպիսի ցաւ ու նախատինք կը քաշես. ահա նենգաւորս որ քեզի խօսք կու տամ ու երբեք խօսքս չեմ բռներ . . . : "Ահա այրդ" Թշուառական, որ այնչափ անգամ արհամարհեցի մերժեցի ամէն ինծի տուածդ, եւ յոյսս անոտի մեծութեանց ու նանրութեանց վրայ դրի. քու սիրածդ՝ ես ատեցի, քու ատածդ՝ ես սիրեցի . . . : Սակայն որչափ մեծ ալ ըլլան իմ խեղճութիւնքս, քու ողորմութեանդդ վրայ վստահութիւնս չեն կրնար հատցնել . . . : Կրնամ, Աստուած իմ, ինծի

համար քաշածներուդ նայելով, յոյսս պակսեցնել . . . : Տէր, ահա մարդը՝ որուն համար մարդ եղար. ահա խեղճը՝ որուն համար այնչափ խեղճութեանդ համբերեցիր: Ա՛յն սէրն որ ինծի համար քեզի այնպիսի մեծամեծ բաներ ընել տուաւ, չէ նուազած ամենեւին. միշտ նոյն ջերմագութի զօրաւոր սէրն է . . . : Ադ սիրոյդ համար, կ՚աղաչեմ, Աստուած սրտի իմիդ, ներէ անցեալ յանցանացս. նորոգէ զիս, քեզի փոխարէկ բոլորովին . . . : Ես իմ հոգիս, մարմինս, առողջութիւնս, պատիւս, կեանքս ու ամէն քենէ առածս քեզի կը նուիրեմ, նմանապէս մեղքերս ալ, խեղճութիւնքս ալ կարօտութիւնքս ալ . . . : Ընորհէ ինծի՝ ինչ որ քու վերքերդ կը պահանջեն, վանդի ես այնպէս ողորմելի ու կոյր եմ որ, եւ ոչ ինծի օգտակարն ու հարկաւորը կրնամ ճանչնալ ու խնդրել: Սա միայն կրնամ ընել որ, ինքզինքս քեզի նուիրեմ ու յանձնեմ, Աստուած իմ, Փրկիչ իմ, սէր իմ եւ կեանք . . . :

Ի. Մարդասէր Փրկիչ. ադ խորհրդաւոր խօսքերը բան մ՚ալ միտքս կը ձգեն՝ որ ինծի սարսափ կը բերէ: Այնպէս պլակերպ վիրաւոր ու խայտառակ այնչափ բաղմութեան առջին կեցած աւետեն կրած ամթդ որ կը նկատեմ, կը մտածեմ որ աս՝ վերջին դատաստանին օրը ըլլալիքին մէկ պատկերն է, ուր Մարդդ Աստուած որ հիմակ այսչափ արհամարհ կ՚երեւաս, դատաւորի փառքդ

պիտի գաս եւ բոլոր աշխարհքիս առջին ղիս ցուցնելով ըսես թէ «Ահա այրդ»=

«Ահա այրդ» ըսելով ցուցնես պիտի ղիս ամենայն հրեշտակաց ու բոլոր մարդկան առջին. ահաւասիկ ան մարդն որ իր յոյսն ու սէրը ուրացութեան վրայ կապեց. այն մարդն որ պատիւը չճանչցաւ ու ինքզինքն իր կրիւքը անբան անասնոց կարգը նուաստացուց . . . : «Ահա այրդ» ըսելուդ հետ՝ յայտնես պիտի միանգամայն ամէն անօրէնութիւնքս որ գործեցի խորհրդով բանիւ եւ գործով . . . : Ի՞նչ պիտի ըսեմ: Ի՞նչ պատասխան պիտի տամ՝ իմ իսկ խղճիս ամբաստանութեանցը . . . : Ամեն ապարա խայտառակ սրտաճուղդ առջիդ պիտի կայնիմ, Դատաւոր իմ Յիսուս, եւ ինքզինքս արդարացնելու խօսք չգտնեմ պիտի . . . :

Ի՞նչ ամթի, ի՞նչ խայտառակութիւն պիտի ըլլայ ինծի տիեզերաց առջին՝ երբ ամէնքը իմ զազրութիւնքս տեսնեն եւ մատնանիշ ղիս ցուցնեն թէ «Ահա այրդ» Ըսպարտ՝ կեղծաւոր ու գայթակղիչ . . . : Կը հաւատամ, Տէր Յիսուս, որ այն վերջին դատաստանին պիտի գանուիմ, եւ դուն իմ յանցանացս՝ որ հիմայ քու չարչարանացդ պատճառն են, սաստիկ դատաւորը պիտի ըլլաս . . . : Վա՛յ ինձ. ի՞նչ պիտի ընեմ: Աղէ, մի թողուր որ յուսահատութիւն ինձմէ. չնորհէ որ յուսով շունչ առնում ու քաջալերիմ . . . : Գթա, ողորմէ, Տէր. ես մեծ մեղաւոր եմ նէ, դուն իմ Փրկիչս ես ու պիտի ըլլաս

միշտ . . . : Մեղքերս զիս կը վախցնեն. բայց տուր որ ողորմութենէդ յոյսս չկըտրեմ, անդին արեանդ արդեամբը . . . : Կարենայի՛, Տէր, ամէն մեղքս ջնջել: Ցաւով ու դղջմամբ միայն կընամ. եւ ահա կը ցաւիմ բոլորով սրտիս, եւ կ'աղաչեմ որ ամէն ամէն ցաւիմ ու դղջամ. . . : Խեղճ կոյր մըն եմ ես, մեզանչելու դիւրամէտ եւ մեղացս դիւրամոռաց. դուն սուրբ չարչարանացդ շնորհիւ ողորմէ ինծի. եւ ըրէ զիս ճշմարիտ ապաշխարող մ'որ կատարելապէս մեղքն առնեմ եւ կատարելապէս սիրեմ զքեզ զծայրագոյն բարութիւնդ, որով գատաստանին օրը՝ ընտրելոցդ յոսոմէն ուրախանամ. . . : Ա՛յնպէս ապրիմ որ այն օրը ինծի համար "Ահա այրդ" մեղաւոր բսուի նէ, բսուի միանգամայն "Ահա այրդ,, ապաշխարող՝ զղջացեալ ու խոնարհեալ. . : Մ'այրիկ Աստուածածնին, սիրելի Որդեկիդ ցաւոցն ու չարչարանացը համար՝ որոնցմով քու սիրտդ չարաչար խոցեցաւ, տուր՝ կ'ապաչեմ, տուր որ զանոնք մտքէս երբեք չհանեմ, նոր մարդ մ'ըլլամ, եւ իրեն ուրախ ծառայիդ կարգն ընդունուիմ. ամէն:

ՀՕ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՎԱՀՈՒՄԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

ՎԻՃԱԿԻ ԹԱՋ ՀԱՆՈՒԻԼՈՒ

141

Հրեայք կ'աղաղակեն որ Յիսուս խաչուի:

Անմխիթար անօգնական Յիսուս. ի զուր թշգր տուաւ Պիղատոս որ ծեծուիս ու ծաղրիս, վայրապար դքեզ այնպէս չարագան փշապսակ խայտառակ հագուստով ծաղր ու ծանակ ամենուն առջեն հանեց, պարապ տեղ կարեկից ողորմ ձայնով "Ահա այրդ,, ըսաւ, որպէսզի Հրեից սրտմտութիւնն իջնէ՝ վրադ ի գութ շարժին: Ա՛յն անդգամներուն չարութիւնն ու դառնութիւնը աւելի մեծցաւ. հապա թէ զքեզ սեսան՝ գազաններէ գազանագոյն կատղեցան. ալ զքեզ ողջ սեսնելու չէին դիմանար, բացարձակապէս մեռնիլդ ուզեցին, ան ալ՝ հասարակ մահուամբ չէ, այլ ամենէն անողորմ եւ խայտառակ մահուամբ՝ այսինքն խաչուելով: Բազմագունդ պատերազմական ճակատի մը պէս՝ ամէն բազմութիւն միատեղ միաբերան բարձրաձայն կը գոչէին, կրակի նման որ քիչ քիչ

կ՚ածի կը ծաւալի, կը բորբոքէին կը պոռային թէ խաչ հանէ, խաչ հանէ։ Խաւ-ական չէ ձաղկուիլը, չի բաւեր փշով պահուիլը, հերիք չէ ծաղրելն ու խայտառակիլը. ատոնք քիչ են իրեն համար, խաչուելու ալ է։ —

Տէր Յիսուս. ագ խառնաձայն դժբնդակ աղաղակներուն որ սիրտ չի թնդար, որ միաք չի սոսկար...։ Ո՜վ, որչափ աննման են ագ չարաչար գոչումները այն ցնծալից դրուատեաց՝ որով հինգ չր առաջ Խորայելի թագաւոր հանդիսացար...։ Ագ է աշխարհքին բրածը. մէյմը կը բարձրացնէ, մէյմը կը խոնարհեցնէ. այսօր կը պագնէ, վաղը կը մատնէ։ Ի՞նչ խենդութիւն է՝ այդպիսի խարերայի ու ենդգատօրի սէր ու վստահութիւն կապել...։ Մեծ՝ մեծ էր, մանաւանդ թէ դիւական էր թշնամեացդ առելութիւնն ու կատաղութիւնը. սակայն որչափ անհամեմատ մեծ եղաւ քու սէրդ ու դթութիւնդ։ Որովհետեւ առատ թաթաղուն ուղեկիր բնել մեր փրկագործութիւնը, չհատանեցար որ երկաթով մեռնիս եւ մեզ հարուածով կեանքդ կարճի, որպեզի կարենաս խաչափայտի վրայ կամաց կամաց ցաւալից չարաշանջ մահուամբ մեռնիլ...։ Ի՞նչ ուրախութիւն արդեօք զգայ սիրտդ փափաքդ՝ երբ որ խաչուի՝ խաչուի ձայները լսեցիր. թէեւ ոչ վիշտդ զուրախութիւնդ կը նուազէր, ոչ ուրախութիւնդ վիշտդ...։ Որչափ մանաւանդ վշտացար դժբախտ Հրէից ապերախտութեանը վրայ...։

Վա՜յ ինձ, Տէր. քանի՛ քանի՛ անգամ, բերնուս ալ չէ նէ, վատթար վարքովս եւ ալ աղաղակեր եմ թէ խաչ հանէ, խաչ հանէ...։ Ո՜վ խեղճութեանս, ո՜վ անհասատատութեանս, մանաւանդ թէ ապիրատութեանս ու չարութեանս...։ Խոստովանութեանցս, Հաղորդութեանցս, աղօթքներուս եւ ուրիշ հոգեւոր կրթութեանցս առեն դքեզ իմ վերին Տէրս ու ծայրագոյն բարութիւնս կը խոստովանիմ ու կը պաշտեմ. բայց ե՛տքը։ Շատ չ՚անցնիր, կրքերը գլուխ կը շլացնեն՝ առջիններդ կը մոռնամ ու անզգամութեամբ դքեզ խաչելու կ՚ելլեմ մեղք...։ Աստուած իմ. իմ անօրէնութիւնս աւելի գլուխ կը սարսափէ քան թէ Հրէիցդ. հիմայ քու լուսոյդ յանցանացս ծանրութիւնը կը ճանչնամ։ Ի՞նչ ընեմ, Տէր. ի՞նչպէս բռնաս չկտակեմ։ Ա՜յն մեղսալից գոչմանցս դիմաց՝ որով աղաղակեցի թէ խաչէ, խաչէ. գոչէ թողս սիրտս դառնակսկիծ ձայնով թէ Արեղայ, մեղայ. ապաշխարութեան արցունքներով թողութիւն խընդրեն մեղքերս...։ Խաղաղմղղրմ Փըրկիչ, կենացս մնացուածը հաւատարմութեամբ քեզի կ՚աւանդեմ, իսկ անցած կեանքիս յանցանացը համար խնդրեմ քեզնէ անդադար որ, ինձի ցաւած ու խոնարհ սիրտ մը շնորհես, որպէսզի ալ աստուածային Մեծվայելչութեանդ հանդիսիցը դէմ չդառնամ։ Ցաւած սիրտ մ՚ որ, դքեզ վշտացուցած ըլլալուս վշտանամ, խոնարհ սիրտ մ՚ որ մէյմ՚ ալ չվշտացնեմ

…։ Մեծամեծ բաները արդեօք քենէ կ'ըլ-
պասեմ։ Բայց ինչ չցուսամ, Տէր Յիսուս,
քու առ իս գթութենէդ։ Ես ինչ ընեմ,
ինչո՞ւ դուն այնչափ զիս սիրեցիր որ, այդ-
պիսի մահուամբ որ սոսկումի կը բերէ, փա-
փաքեցար մեռնիլ…։ Խղճամիտ ես ինծի նայ-
իմ նէ, կը խոստովանիմ թէ ես մեղացս
համար առելութեան եւ սաստիկ պատժոց
եմ արժանի. իսկ դուն այսու ամենայնիւ
այնչափ կը սիրես զիս որ, իմ սիրոյս համար
խաչի տանջանքն ու նախատինքը կը սիրես
…։ Ո՜վ անզուգական սիրոյդ, Յիսուս։
Սակայն ո՛ սոսկումի եւ սարսափ որ, այդու
ամենայնիւ ալ չկրցար տակաւին ինէ սի-
րուելու տենչանացդ հասնիլ…։ Աւաղ.
ինչ խստասրտութիւն, ինչ անզգայու-
թիւն։ Ո՛րչափ հակառակ եւ աննման քու
սրտիդ։ Դուն կը խնդասս կը խայտաս՝ երբ որ
այն խաչն յիշուի, որու վրայ ինծի համար
պիտի մեռնիս. իսկ ես քեզի համար մեռու-
ցումի մ'ընելու կը դժուարիմ կը դժկամակիմ
կը տրտնջեմ…։ Կը տեսնեմ հիւանդու-
թիւնս, Տէր Յիսուս. բայց քենէ զատ ո՞վ
կրնայ զիս բժշկել…։ Դու որ կը սիրես զիս՝
որպէսզի ինէ սիրուիս, լուսաւորէ զիս որ
զքեզ ճանչնամ, օգնէ՝ զօրացու զիս սիրելու
զքեզ այնպիսի սիրով մ'որ քաջութեամբ
քեզի հետեւելու յորդորէ զիս…։ Աւելց ես
ինծի ըսեմ թէ խաչ հանէ՝ խաչ հանէ
զքեզ, անձն իմ, եթէ ճշմարտութեամբ
կ'ուզես սիրել զՅիսուս։ Խաչեմ մեռցնեմ
ինքզինքս, իմ սեփական կամքս, իմ կրը-
քերս, իմ զգայութիւնքս…։ Փրկիչ

իմ Յիսուս. մինչեւ ցայսօր բաւական
զքեզ վշտացուցի իմ ապերախտութեամբ-
քրս՝ որոնք աւելի քու սիրոդ խոցեցին,
քան թէ Հրէից. որովհետեւ ինծի՝ ա-
նոնցմէ աւելի բարիք ըրիր. իսկ ես այնպէս
մեղացայ ամենն ալ որ, քեզի շնորհակալ
ըլլալու տեղ միօրինակ զքեզ կը վշտաց-
նեմ…։ Կը խոստովանիմ իմ վատթար
ու նենգաւոր չարութիւնս, Փրկիչ իմ.
չեմ համարձակիր աչուըներս վեր վերցնե-
լու, վասնզի ես ալ մեղօքս պոռացի թէ
խաչ հանէ, քենէ այնչափ մեանաւոր ե-
րախտիք ընդունելէս եւ այնչափ հաղարա-
պատիկ սիրալիր կերպերով շատերու մէջէն
զատուելէս ետքը…։ Այնչութեանս մէջ ամ-
փոփած՝ առջեւդ կը խոնարհիմ, թողու-
թիւն կը խնդրեմ պատկառանօք…։ Գի-
տեմ, չեմ թողութեան արժանի ապաշնորհ
մեղաւորս. ինծի չափ ողորմութեանդ անար-
ժան մէկը չկայ…։ Բայց որչափ իմ անար-
ժանութիւնս մեծ է նէ, այնչափ քու բա-
րութիւնդ աւելի մեծ կ'երեւայ…։ Ահա ես
ալ կ'առաջադրեմ որ քու օգնականու-
թեամդ միշտ յիշեմ իմ անհամար պար-
տականութիւնքս. այսուհետեւ քեզի եր-
ախտագէտ ըլլամ՝ չէ թէ միայն զքեզ չվշ-
տացնելով, այլ եւ սիրելով զքեզ, քեզի
հնազանդելով եւ զքեզ հաճելով կենացս
ամէն վայրկեանը…։ Աղէ, Փրկիչ իմ Յի-
սուս, այսպէս ըլլայ՝ քու փառացդ եւ իմ
յաւիտենական փրկութեանս համար…։

142

ՅԻՍՈՒՍԻ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐՆ ԱՆ ՏԷՐՈՄԸ ԿԱԽՅԱԼ:

Ա. Բազմագութ խոնարհ եւ երկայնամիտ Յիսուս, չէ թէ միայն սէրդ՝ մարդկան ապերախտութեանց դիմաց, այլ եւ նուաստութեանդդ առեն խոնարհութիւնդդ, չարչարանացդ մէջ երկայնմտութիւնդդ երէքպատիկ օրինակ է մեզի սիրոյ, խոնարհութեան եւ համբերութեան: Մենք խոնարհելու որ ըլլանք, միշտ հարկ մը կայ խոնարհութեան՝ մերանարգութիւնը ճանչնալով. իսկ քու խոնարհութիւնդդ միայն քու կամքեդ յառաջ կրնար գալ: Դու խոնարհելովդ՝ մեր սիրոյն համար նուաստանալը սիրեցիր, թէեւ սեփական գոհունութիւնդդ լիովին կը ճանչնայիր: Ընդունեցար այն ամպարիշտ ձայները՝ թէ խաչէ խաչէ, ականջդ հնչած ժամանակ ծանրութիւնդդ ամենեւին չվրդովեցաւ, բերանդդ չբացիր, գանգատ մը չըրիր, ինքզինքդդ չպաշտպանեցիր. այլ լուռ կեցար: =

Ի՞նչ քաղցր հեզութիւն, Փրկիչ իմ Յիսուս. ամէն կողմանէ թշնամանք ու անէծք վրադ կը տեղան, եւ դուն մէկու մ՚ալ չարի չար չես. հատուցանելը, մնանդդ թէ ամենմէկուն դորովալից սէր ունիս, խոնարհութեամբ աստուածային կամաց կարգադրութեանցը կը հպատակիս . . . : Ոչ իրեն կը գանգտիս՝ որ ղբեզ չարչարուելու սահմանեց, ոչ մարդկային ազգին՝ որուն համար կը չարչարուիս, ոչ ապերախտ Հրէից կը զայրանաս՝ որ երախտեացդդ փոխարէն այնպիսի դժնդակ չարչարանք բեզի քաշել կուտան . . . : Լուսաբեամբդ կ՚իմացնես թէ ճշմարիտ Որդի ես Աստուծոյ: Ի՞նչ համբերութիւն է Աստուծոյ, որ աշխարհիս այսչափ անպատշաճ թշնամանացը կը հանդուրժէ. ի՞նչ համբերութիւն է քուկդ ալ, որ ամէն տեսակ մարդկան այնչափ լկտանաց ու անարգանացը կը համբերես: Աստուածային մարդացեալ Աստուծոյ համբերութիւն . . . :

Բայց դուն, Հայր յաւիտենական, ի՞նչպէս թողլ կուտաս որ, ամենայն աշխարհի օրհնութեան եւ երկրպագութեան արժանի Միածինդդ այսչափ նուաստանայ . . . : Բարե՛. իմ խելքս չի հասնիր թէ ինչ պատիւ՝ ինչ փառք է, զոր նոյն Միածինդդ յաւին անարգութեանցը մէջ բարձր խոնարհութեամբը քեզի կը մատուցանէ . . . : Կրնէ սա հասկնայի թէ բոլոր սա նուաստութիւնք՝ իմ հպարտութիւնըս պատուհասելու համար են, որպէսզի սորվէի՝ ինքզինքս խոնարհեցնելով եւ ինծի հանդիպած նեղութեանց առեն քու սուրբ կամացդդ հպատակելով ղբեզ փառաւորել . . . : Եւ սակայն — վայ ինծի — ես դեռ հպարտ եմ, թէեւ Որդւոյդդ խոնարհութիւնն աչքիս առջին ունիմ ու վրան կը մտածեմ . . . : Ի՞նչ բսելու եմ այս իմ խեղ ապերասան հպարտութեանս . . . : Ո՛վ դերադոյն թա-

գաւոր, ով խոնարհագոյն փրկիչ, որ քու խոնարհութեամդ իմ անկարութիւնս կը զօրացնես, աղէ՛ զիս մի թողուր օգնականութեամդ . . . : Տկար եմ ես եւ ամենեւին ակար, ամէն թեթեւ հակառակութեան որ դիմացս ելլէ՛ կը նեղուիմ, կը խռովիմ, կ'պղպղիմ. սաստիկ նախանձաւոր եմ համարմանս, անպատուութեան շուք մը միայն՝ բաւական է զիս սարսափեցնելու . . . : Ո՛ Աստուածդ կորզողութիւն, ո՛ զօրութիւն իմ. դրոշմէ սիրտս՝ քու օրինակներդ. յաւամ թէ առոյը լինի կ'օգնեն որ սակամ՝ մնապարծութենէ զոր կը սիրեմ, եւ սիրեմ խոնարհութեան ճշմարտութիւնը՝ ուստի կը սակամ . . . : Թող պատայ լինի դէմ աշխարհ ամենայն թէ խաչ հանէ՛ խաչ հանէ. դուն, Տէր Յիսուս, տուր որ քու խոնարհութիւնդ ու համբերութիւնդ յիշեմ, ան բաւական կ'ըլլայ՝ նեղութեան չարժմունքը զսպելու . . . : Խաղաղութի՛ խոնարհ եւ երկայնամիտ Յիսուս. ես չիտակը կը ճանչնամ, իրաւ. բայց ճանչնալէ՝ գործադրել մեծ անջրպետ կայ. բաւական չէ որ միտքըս լուսով լուսաւորի, օգնութիւնդ ալ պէտք է որ կամքս զօրացնէ: Աղէ, դուն որ օրինակ ես եւ հայելի՝ առյդ համբերութեան, եւ քու սիրոյդ համար համբերողներուն վարձքն ու պսակը, զօրացուհաւատքս ու սէրս. առով համբերութիւնս չի պակսիր երբեք: Համբերութեան պակսութիւնը՝ հաւատոյ ու սիրոյ պակսութեան նշան է . . . : Տուր, Տէր, որ

ես լինի համբերեմ՝ ինքզինքս յօժարակամ մահացնելով, համբերեմ՝ ընկերացս՝ իրենց պակասութեանց ու դիմադարձութեանցը հանդարտութեամբ տանելով. համբերեմ՝ շնորհակալութեամբ՝ լինի զաւրած նեղութեանցդ . . . :

Բ. Ամենասբը Կոյս. Ինչ կսկիծ զգայ մայրագորով սիրտդ որ սիրական Որդիկիդ չարչարանօքը համակ ցրտացած էր, երբ որ Պիղատոսի «Ահա այրդ» բառն առնիր զինք տեսար, երբ որ խաչ հանէ՛ խաչ հանէ ազազակները լսեցիր: Ի՞նչպէս կարելի՛ էր թացեալ քաղցր հոգիդ երբ տեսար որ, զԱարդն Աստուած՝ զոր քու անձէդ աւելի կը սիրէիր, այն խեղճ վիճակին մէջ այնպիսի կատաղութեամբ՝ նզովիւք եւ հայհոյութեամբ մեռցնել տալու եռեւէ են: Բարե՛, որչափ տարբեր էր մերոյն տեսարանէն — ուր հրեշտակներր փառք ի բարձունս կ'երգէին Յիսուսի ծնունդը տօնախմբելու առեներն — Երուսաղեմայ հրապարակը՝ ուր Հրեայներր խաչուի՛ խաչուի կը պոռային: =

Աւաղ. որչափ կարեկցութեան արժանի է վիճակդ, ցաւագին Մայր . . . : Ի՞նչ արդեօք բերի՛ երբ տեսար Որդեակդ համակ խոց վիրաւոր գլխէն մինչեւ ոտք, ձեռքը եղեգ, վիզը չուան մը, ամօթահար, նախատակոծ խաղք խայտառակ . . . : Հեծեծանք հառաչանք չէին ներկր որ լսէիր, չէին թողուր որ բերանդ բանայիր. բայց սիրտդ կը խօսէր. մէյմը սիրոյ մէյմը հիացման հառաչանք ներսէդ կը բխէին . . . :

վշտացդ համեմատ՝ ծանր էր սրտացաւդ ալ. եւ սակայն այնչափ մեծասանձութեան եւ սրտի յուզման մէջ — բարեւ — ինչ հանդարտութիւն, ինչ կատարեալ միաբանութիւն աստուածային կամաց հետ...։ Ինչպէս մարդեղութեան առեն, նոյնպէս չարչարանաց ժամանակ ալ՝ ան կը կրկնես անդադար թէ Ահա կեցեր եմ Տեառն աղախինը, ըլլայ ինծի ինչպէս որ իրեն հաճոյ է...։ Կ'օրհնես Աստուծոյ արդարութիւնն ու ողորմութիւնը. եւ փոխանակ այլայլելու, կը խոնարհիս կը մեծարես այն ամէնէն տանջանքներն որ աշխարհքիս փրկութեանը կը ծառայեն...։

Վշտակից եմ, Մարիամ, սրտիդ դառնութեանը. կը հիանամ զարմանամ հոգւոյդ մեծութեանը...։ Երբ կը նկատեմ ցաւոցդ աստիճութենէն աչքերդ թափած արցունքներդ, ես ինծի կը նայիմ ու կ'ամչնամ...։ Ե՛ս, Մայր, ես եմ պատճառ ազէտիդ. իմ մեղքս Որդւոյդ չարչարանացը պատճառ՝ ես եղայ...։ Ինծի կ'իյնար ողբ ու կոծ. հապա աս ինչ սոսկալի բան է որ, սիրտս ասանկ խիստ է, կաթիլ մ'արցունք թափել չեմ կրնար...։ Աղէ, ցաւագին Կոյս, ինծի ալ կաթիկ մը շնորհէ այդ արցունքներէդ, զորոնք Յիսուսի չարչարանացը առեն թափեցիր. ես ան կարեկցութեան ու զղջման կաթիլները՝ աշխարհքիս բոլանդակ մեռոի ուրախութիւններէն մեծագին կը համարիմ...։ Տուր, Մայր սուրբ, տուր որ նեղութեանցս առեն Աստուծոյ կամացը

յանձնուիմ, որպէսզի խոնարհութիւն ըստանամ՝ որ կատարելութեան հիմն է, եւ սէր վաստկիմ՝ որ կատարելութեան պսակն ու լրումն է. ամէն։

143

ՊԻԼԱՏՈՍ ՔՐԻՍՏՈՍ ԿԸ ՊԱՇՊԱՆԷ։

Աստուած իմ Յիսուս. ապշեցաւ մնաց Պիղատոս որ, անդամ Հրեայք չէ թէ միայն Անմեղիդ խեղճ վիճակին վրայ ամենեւին գութ չեն ցուցներ, այլ նաեւ աւելի եւս անգթութեամբ՝ խաչելիդ կ'ուզեն։ Զայրացաւ, տեսնելով որ խօսհուրդներն ի դերեւ ելան եւ պզտիկ ընկաւ։ Սրամտութեամբ եւ հատու ձայնով՝ Առէք, ըսաւ, դուք խաչեցէք. ես ատոր վրայ մահուան արժանի յանցանք չեմ գտներ։ Ո՛ աստուածախնամ տեսչութիւն, քանի արդար ես։ Զքեզ Պիղատոսի կը բերեն որ դատապարտէ, եւ բոլորովին ներհակը կ'ըլլայ. ինք չորրորդ անգամ զքեզ անմեղ կը հրատարակէ. եւ կ'ուզէ որ բովանդակ մեղքը Հրեից գլուխը դառնայ՝ որոնց չարութեանը քաջ խելամուտ էր, խաչելութեանդ յանցանքն արդէն վրանին աւելն՝ երբ պոռացին թէ խաչ հանէ. եւ սակայն կը կարծեն թէ մեղքը Պիղատոսի կ'իյնայ եւ իրենք արդար եւ

նախանձաւոր կ'երեւան. մարդկային աչք չկայ որ իրենց բարկութեանը՝ նախանձուն ու առելութեանը թափանցէ։ Սրբատագէտ Աստուծոյ կը հաւատան, եւ չեն մոռածեր թէ առջեւնին է եւ չարաչար դիտումնին կը տեսնէ ու կ'որոշէ։ Եւ որովհետեւ թագաւոր ըլլալ ուզողը բանի տեղ չդրաւ Պիղատոս, նոր ամբաստանութիւն մ'ի մէջ բերին թէ Աստուծոյ Որդի եմ ըսելուդ համար, իբրեւ հայհոյիչ՝ մահապարտ ես ըստ օրինաց. բայց նենգութեամբ չպատմեցին նաեւ հրաշքներդ՝ որ Աստուածորդութիւնդ կ'առուգէին։ Սակայն հոս ալ հրեական չարութիւնը երկնաւոր Տեսչութենէն խայտառակեցաւ։ Հրեից հայհոյութիւն համարածը՝ Պիղատոս լսած պահուընէն համբաւիդ նայելով, մնածեց թէ ճշմարտութիւն կրնայ ըլլալ, եւ Աստուծոյ արդար սրտմտութեանը չհանդիպելու համար՝ չուզեց գլխիդ դատապարտել։ =

Տէր. օրչափ պարտական է մարդ հաստատ միտքը դնելու թէ աշխարհքիս վրայ ինք եւ Աստուած միայն կայ՝ որմէ միայն վախնալու եւ զոր միայն սիրելու է, ուրիշ ամէն բան ոչինչ ու մոռի համարելով... Բայց աղէ, բարի Յիսուս. դուն այնչափ կ'ուզես թէ ամէն մարդ Աստուածութեանդ հաւատայ, ինչո՞ւ հիմայ մէկ հրաշք մ'ընելով նոյնը չես հաստատեր, ուր առոր համար այնչափ աքանչելիք գործեցիր...։ Այո, Տէր. առանց խարհրդոյ չէ։ Աւելի հոգ կը տանիս համբերութիւնդ ցուցնելու քան թէ զօրութիւնդ. վասնզի համբերութեամբ է որ փրկութիւննիս պիտի յաջողի. համբերութեամբ մենք ալ մեր փրկութեանը գործակից պիտի ըլլանք, եւ համբերութեամբ գլխաւորաբար պիտի հանդինք փրկութեան՝ զոր ցաւագին չարչարանքդ մեզի վաստակեցար...։ Եւ ի՞նչ ալ ուրիշ հրաշք պէտք էր ադ վախճանին համար։ Մարդ եւ Աստուած ըլլալդ արդէն յայտնուեցաւ։ Քաշածներովդ մարդ ըլլալդ տեսնուեցաւ. համբերութեամբդ Աստուած ըլլալդ հասկցուեցաւ։ Ակե՛ վախցաւ Պիղատոս...։

Ես ալ կը հաւատամ, Աստուած իմ, կը հաւատամ թէ ուր որ ըլլամ՝ դուն հետս ես, ներսս ես՝ կարողութեամբ ըրդ, ներկայութեամբդ ու էութեամբդ. դուն ինծի շատ աւելի մեծ ես՝ քան թէ ես ինծի։ Սակայն ես իմ հաւատքս՝ վրուցս վրայ ինչ չատաչ կը բերէ...։ Եթէ մարդիկ իմ միամտութս ու պիտանութս տեղեալութիւնքը տեսնէին, որչափ արդեօք կ'ամչնային՝ գեղին կ'անցնէի։ Դու, Աստուած իմ, բոլորն ալ կը տեսնես. եւ ո՞ր է իմ պատկառանքս քու աստուածային Մեծվայելչութեանդ առջեւ...։ Վա՜յ ինծի. աւելի հոգ ունիմ մարդկան առջեւ յանցաւոր չերեւալու քան թէ քու աչքիդ...։ Աղէ, Տէր. դու որ ողորմութեամբդ ինծի հաւատք շնորհեցիր, պարգեւէ միանգամայն շնորհք՝ որ նոյնն ստէպ եւ աղէկ գործածեմ...։

Ի՞նչպէս կրնամ կերպով մ՝ զքեզ վշտաբեր ընել, եթէ իրօք հաւատամ թէ դուն իմ յաւիտենական դատաւորս, միշտ ինծի ներկայ ես . . . : Ի՜նչ հեշտ՝ ամէն դժուարութեան կը համբերեմ, եթէ ստոյգ հաւատամ թէ դուն իմ հզօր օգնականս, միշտ հետս ես շնորհօքդ . . . : Ո՜վ համբերութիւն. ո՜վ Աստուածդ մը արժանի եւ սեփական առաքինութիւնն՝ որ քեզի, Տէր Յիսուս, այնչափ պատուական ու ցանկալի եղաւ. պէտք չէ՞ որ ինծի ալ նոյնպէս ըլլայ . . . : Կը սիրեմ ես, իրաւ, կը յարգեմ համբերութիւնը՝ քանի որ ուրիշներու վրայ կը տեսնեմ. բայց ես ալ վաստկելու ի՞նչ փոյթ ունիմ. . . : Երկայնամիտ Տէր, կ՝աղաչեմ՝ ինծի ալ շնորհէ զայն աքանչելի առաքինութիւնը . . . : Զուտ ի հարկէ բան կրել չեմ ուզեր, Աստուած իմ. այլ՝ անարգելոց համբերութիւնը կ՝ըլլայ. այլ կ՝աղաչեմ՝ այնպէս կրել տաս ինծի որ, բան կրելը բուն սիրեմ, եւ սիրեմ քեզի հետեւող եւ նման ըլլալու աստիճ փափաքանօք որ ինծի համար այնչափ ցաւ ու նախատինք կրելը սիրեցիր: Այն համբերութիւնը կը խլնդրեմ, որ ընտրելոց նշանն է. այսինքն քու սիրոյդ համար համբերեմ, որպէսզի փոխարէն ըլլայ այն անպարտելի համբերութեան՝ որով դուն բովանդակ կարչարանացդ ժամանակ իմ սիրոյս համար համբերեցիր . . . : Աղէ, Տէր. զօրացու հաւատքս, ամենայն ինչ կը յաջողի . . . : Կասկած մի միայն թէ կարելի է Աստուած ես, հերիք եղաւ՝ զՊիղատոս սանձելու որ սպաննուելուդ չհաւանի. հապա ես որ սուրբ հաւատոյ լուսով աստուգիւ գիտեմ թէ Աստուած ես, ի՞նչպէս կ՝ըլլայ որ այնչափ քիչ քենէ կը վախնամ, եւ վախս բաւական չ՝ըլլար զիս մեղանչելէ արգելու . . . : Ո՜հ, Աստուած. ինէ կոյր՝ ինէ թշուառ ո՞վ կայ . . . . Երբեմն կարծեմ թէ զքեզ կը սիրեմ, կամ գէթ կը փափաքիմ սիրել. սակայն ես զիս կը շղոթեմ: Ի՞նչպէս կարելի է որ, Աստուածդ սիրոյն կայծ մ՝ալ ըլլայ սրտիս մէջ՝ ուր որ Աստուածդ վախ անգամ չկայ . . . : Աղէ, ողորմէ, Փրկիչ իմ Յիսուս. դիմա առ խեղճ արարածդդ, որ Արարչէն վախնալ չուներ: Տուր որ քենէ վախնամ, որպէսզի չվշտացնեմ զքեզ, որպէսզի սիրեմ զքեզ, որպէսզի յաւիտեան փրկուիմ. . . : Իրաւ, ադ մեծ պարգեւ մըն է, որուն չեմ ես արժանի. սակայն ես քենէ վախնալու շնորհքին արժանի չեմ նէ, դուն ինէ վախցուելու պատուոյն արժանի ես. արդ կը խնդրեմ քու սուրբ երկիւղդ՝ այն սիրոյն համար, որով քու փառքդ եւ իմ յաւիտենական փրկութիւնս կը սիրես . . . : Յոյս մեղաւորաց, սուրբ Աստուածածին. խնդրէ ինծի սիրական Որդեկէդ՝ որդիական վախ մ՝որ ճշմարիտ սէրը սրտիս մէջ աճի եւ պահպանի. ամէն:

144

ՊԼԱՏՈՆ ՀԱՅԵԼԻՆ ԱՆԴԱՄ ՀՅԻՈՒՍ ԼԸ ԽՆԴԷ։

Ա. Որդի Ասուածոյ Յիսուս. արդէն անհանգիստ էր Պիղատոսի խիղճն որ յանիրաւի զքեզ ձեռնել խայտառակել առաւ, Ասուած ըլլալուդ վախն ալ վրայ գալով աւելի եւս անհանգիստ եղաւ։ Ուզեց բանն ասուգել. զքեզ հեռն առաւ տարաւ որ դարձնալ քննէ։ Ան անգամ չհարցուց թէ ինչ ըրած ես, այլ թէ ուստի՞ ես դու, երկնաւո՞ր թէ երկրաւոր մարդ մըն ես։ Բայց արժանի չէր պատասխանուդդ Պիղատոս, որ մեկալ քննութեան առնն ճշմարտութիւնն հասկնալ չէր ուզած։ Լռութիւնդ կամ յարգութեան պակասութիւն կամ արհամարհոտ ամբարտաւանութիւն կարծելով, սաստիկ սրտադողեցաւ, եւ պատասխան տալու զքեզ ստիպելու համար՝ հրամայական կերպով մը՝ Հետս չե՞ս խօսիր, ըսաւ. չե՞ս գիտեր թէ իշխանութիւն ունիմ զքեզ մեռցնելու ալ, ազատելու ալ։ Ասով իր իշխանութեանը վրայ պանծացած առնն, յայտնապէս խոստովանեցաւ իր անիրաւութիւնն որ զԱնմեղդ ազատելու իշխանութիւնը ձեռքն ունենալով, տեղդ զքեզ յանցաւոր Բարաբբա ազատեց։ =

Ո՛վ. որչափ ծանր է ադ պատուհա-

սը, Տէր, որուն իր յանցանօքը միայն արժանի կ՚ըլլայ մարդ։ Մահուան ժամուն չկարենանք պիտի գանգատիլ թէ չնորհք մեզի պակսեցաւ. վասնզի պիտի տեսնենք որ մենք այս ինչ կամ այն ինչ առթիւն չնորհքն արհամարհեցինք ու մերժեցինք...։ Շնորհքներդ չղթայակերպ իրարու կապուած են. եւ հասարակօրէն առաջին չնորհքն աղէկ գործածելէն՝ ուրիշ չնորհքներու կը հասնուի եւ բարձր սրբութեան կ՚ելլուի. իսկ մէկ չնորհքն արհամարհելէն՝ շատ մ՚ուրիշ չնորհքներէ կը զրկուի մարդ եւ ի խաւարտութիւն կ՚իյնայ . . . ։ Բարե. ինչ մեծ բան է՝ ազատութիւնն ի բարին գործածել։ Անձնիշխանութիւնս՝ հրամանատարի մը պէս է, որով կարողութիւն ունիմ բարին ու չարն ընտրելու, իշխանութիւն՝ մեղանչելու եւ չմեղանչելու, զքեզ, Յիսուս, խաչելու եւ չխաչելու, զքեզ՝ ըղձ հաւատոյ լուսով Աստուած եւ մարդ կը դաւանիմ։ Չմեղանչելու եւ քեզի հնազանդելու տեղ՝ մեղանչեմ եւ զքեզ վշտացնեմ նէ. ես զիս ինձմէն չեմ պատապարեր . . . ։

Ո՛վ քաղցր եւ միանգամայն ահաւոր ճշմարտութիւն։ Քաղցր՝ եթէ ամէն եղբը չնորհացդ ազդեցութիւնքը, փրկր բանեբու մէջ ալ, ազատութեամբս յարգեմ. հետաքրքրութիւնս մեղացնեմ, որկորս զսպեմ, պղպղութիւնս բռնեմ. . . ։ Ահաւոր որ, մինչեւ հիմայ շատ չնորհքներ մերժեցի. եւ ո՞ գիտէ՝ գուցէ ասոր համար մահացու գաղջութիւն մ՚իյնամ. ուստի

չկարենամ ելլել երբեք . . . : Կը դողամ կը սոսկամ, Տէր. ալ քեզնէ շնորհք խնդրելու երես չունիմ. կը խոստովանիմ, ես Պիղատոսէ հարիւրապատիկ հազարապատիկ աւելի անարժան եմ շնորհացդ . . . : Սակայն, ո՜հ, այնչափ յանցանացս վրայ ես ալ աւելցնեմ որ, իմ անարժանութիւնս քու անբաւ բարութենէդ մեծ համարիմ: Քանի լինի, մարդասէր բարերար Փրկիչ. ես ողբմութիւնդ կը մաղթեմ, եւ չարչարանացդ արդիւնքը՝ արդարութեանդ կը նուիրեմ ի հատուցումն. եւ կ'աղաչեմ, շնորհես ինձի զօրաւոր ձեռնտու շնորհդ որ, միշտ եւ յամենայնի իմ ազատութիւնս հայտակեմ քու սուրբ ազդեցութեանդ. որովք զիս չարէ հեռացնել եւ ի բարին յորդորել ուզենաս . . . : Տուր որ ամէն շնորհք իբրեւ վերջին նկատեմ, որմէն՝ եթէ ընդդէմ դառնամ՝ դատապարտութիւնս, եթէ անսամ ու հնազանդիմ՝ փրկութիւնս կրնայ կախուած ըլլալ . . . : Ո՛ Աստուած իմ. խղճս անհնարին չարութեամբ յանցաւոր զիս կը յանդիմանէ: Կը խոստովանիմ, անձնիշխան ազատութիւնս որ դուն՝ բանաւորութեան եւ առաքինութեան գեղեցկութիւնը սիրելու գործածելով արդիւնքդ ժողվելու համար ինձի շնորհեցիր, ես չարաչար բանեցուցի եւ կը բանեցնեմ անդադար, ապականութեան ու մոլութեանց գերի կը մատնեմ. . . . : Ի՛նչ մեղք որ գործեմ, պատճառը կամքս է միայն՝ որով չարին կը հաւանիմ: Ի զուր յանցանքն ղպայուժեանցս վրայ կը նետեմ. ասոնք ծառայ միայն են, կամքս է հրամայողը. ամէն չարիք իրեն միայն տալու եմ. . . . : Հիմակ, Աստուած իմ, ահա քեզի կը յանձնեմ կամքս ալ, ազատութիւնս ալ, անձնիշխանութիւնս ալ: Դուն ուղղէ զիս. արգելէ շնորհքդ չար գործելու իշխանութիւնս որ չգործեմ երբեք. զօրացու զիս բարին ընելու որ, փառք տամ քեզի եւ յաւիտեան շնորհակալ ըլլամ. . . . :

Բ. Տէր Յիսուս. դուն Պիղատոսի անապարժիկ մեծարանութեանը լռեցիր, ինքզինքդ պաշտպանելու բան մը չխօսեցար խոնարհութեամբ, որպէս թէ բանի մը կարող չըլլայիր: պարծենալու բան մը չունենայիր: Քայց դատաւորին յանդգնութեանն որ Աստուծոյ իշխանութիւնը՝ անձին կը վաստկէր, լռել չկրցար. ծանրութեամբ հերքելով, Աստուծոյ պատիւը պաշտպանեցիր: Դուն, ըսիր, վրաս իշխանութիւն չէիր կրնար ունենալ, եթէ վերէն քեզի թոյլ տրուած չըլլար: Քայց ասով չէ թէ յանցանքէ արդարացուցիր զՊիղատոս, այլ մանաւանդ թէ հասկըցուցիր որ յանցանքն ուրիշի վրայ ձգելով ինքզինքը չխարէ, ըսելովդ թէ Ձիս քեզի մատնողը քենէ աւելի յանցաւոր է: Իրաւ, աւելի յանցաւոր էր Յուդա իբրեւ ամէն չարեաց սկզբնապատճառ, աւելի յանցաւոր էին քահանայապետք՝ որ առ նախանձու զքեզ իշխանութեան մատնեցին, աւելի յանցաւոր էր ժողովուրդն որ առ ատելութեանն խաչ հանէ

պուռաց. սակայն ասով ինքն ալ յանցանքէ ազատ չէր։ =

Ասով ինչ կը սորվեցնես մեզի, Յիսուս վարդապետ։ Թէ բանի մը պարծելու չենք, որովհետեւ մենք մենէ խեղճ ենք ու ողբալի, ինչ բարի որ ունինք, քենէ է։ Թէ ամէն ձախորդութիւն քենէ սահմանած է, ուրիշէ չէ, եւ ոչ իսկ սատանայէ՝ որ առանց քու թոյլտուութեանդ բան մը չի կրնար . . . ։ Բայց գլխաւորաբար սա կ'ուզես հասկցնել թէ Պիղատոս վարդ իշխանութիւն մը չունի ամենեւին. ամենայն ինչ քու ուղելովդ է. եւ թէ ի հարկէ եւ բնէն չէ որ կը չարչարուիս, այլ բովանդակ չարչարանքդ ճշմարիտ արդիւնք է քու ջերմագութ սիրոյդ . . . ։ Սա ալ մեզի սորվեցնել է միտքդ թէ ան աւելի յանցաւոր է՝ ով որ աւելի գործակից կ'ըլլայ չարչարանացդ, ով որ աւելի կը փճացնէ չարչարանացդ արդիւնքն ու նպատակը, մանաւանդ գայթակղութեամբ՝ որ ամէն մեղքէ աւելի ծանր, սրբապիղծ եւ սոսկալի մեղք է . . . ։

Տէր Յիսուս. ինչ այնչափ կը հոգաս որ սէրդ ինծի հասկցնես . . . ։ Ամէնէկ վէրդդ ինծի կ'ազազակէ թէ փոխարէն դքեզ սիրելու՝ զիս հարկադրելու համար է։ Իմ պարտքս ալ ադ չէ . . . ։ Այո, կը սիրեմ դքեզ, կը սիրեմ դքեզ, եւ կը փափաքիմ միշտ աւելի սիրել դքեզ, Աստուած իմ . . . ։ Երանի՛ ինծի, բիւր երանի որ, դքեզ սիրելու համար ինչ ընելու եմ՝ փնտռելու յոգնելիք չունիմ. դու ինքնին արդէն ինծի կը սորվեցնես . . . ։ Պատուիրանդդ դիտեմ, խորհուրդներդ ու խրատներդ կը ճանչնամ, որ առաքինութիւն քեզի սիրելի է՝ ծանօթ է ինծի. եւ որովհետեւ կը սորվեցնես ինծի թէ ան աւելն սայդ կը սիրեմ դքեզ՝ երբ որ ինծի տուած կանոնիդ համեմատ ապրիմ, ահա կ'աղաչեմ որ այդպէս ապրիմ . . . ։ Սիրելագոյն Տէր. դուն գոհ չես որ չարչարուիս, հապա կ'ուզես հասկնամ թէ իմ սիրոյս համար կը չարչարուիս. ես ալ պարտքս ընելով միայն գոհ չըլլամ, քու սիրոյդ համար ընեմ . . . ։ Օրինադդ արտաքուստ պահպանութեան չէ թէ միայն հնազանդիմ, այլ՝ օդնէ, կ'աղաչեմ, որ քու սիրոյդ համար հնազանդիմ. համբերեմ, եւ քու սիրոյդ համար համբերեմ. հեզ ըլլամ, եղբայրասէր ըլլամ, հաւատացեալ ըլլամ, եւ յամենայնի ուրիշ նպատակ չունենամ բայց եթէ քու սէրդ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ . . . ։ Ո՜հ. մինչեւ հիմակ այսպէս դքեզ սիրած ըլլայի։ Ափսո՜ս կորուսած օրերուս . . . ։ Գանէ այնչափ ծանր ծանր մեղանչած չըլլայի . . . ։ Գէթ ուրիշներուն մեղացը պատճառ եղած չըլլայի գայթակղութեամբս։ Ի՜նչպէս ցաւիմ, Տէր. ինչպէս վշտանամ . . . ։ Ո՞ր մէկ չար օրինակս յիշեմ։ Քանիներո՜ւ արդեօք վնասակար եղայ համարձակ խօսքերովս, ծուռ խրատներովս, անհիմն տրրուներովս, ձախող մեկնութիւններովս, անհնազ գրգռելովս։ Կրնամ համրելով հատցընել . . . ։ Ուրեմն ամենէն աւելի ես

յանգստուր եմ քեզի պէմ, ով Փրկիչ Հոգւոց։ Ի՞նչ յոյսով չարչարանքիդ ես քան պատճենօրին անպղծեմ, որ իմ դպրութիւնքս այնչափ անգամ չարչարանացդ դէմ կռուեցայ . . . : Եւ սակայն կը յուսամ, այո կը յուսամ. վասնզի դուն կ'ուզես որ յուսամ. . . . : Կը պղջամ բռաճնեցուս, եւ թողութիւն կը խնդրեմ ապրմնութենէդ . . . : Հաստատ կ'աւաջագրեմ որ կրցածիս չափ՝ ուրիշի բռած վնասներս շիտկեմ՝ բարի օրինակաւ, բարի յորդորանօք, բարի խորհուրդ ատլով, եւ անպակաս խրենց Համար ազօթելով . . . : Ա՛րդեամ. օգնութեանդ կարօտ եմ. ամէն։

145

ՊԷՂԱՏԱՈՍ ՆՈՐԷՆ Չ'ՅԻՇԵՑՈՒ ԱՂԱՔԵԼՔ Կ'ԱՇԽԱՏԷ։

Ա. Քննող դպրանեայ. Երկու հարցուփորձ եղաւ քեզի վերջին քննութեան առեն. առաջինին ամենեւին պատասխան չտուիր, երկրորդին՝ հազիւ քանի մը խօսք խօսեցար։ Եւ սակայն վախցար Պէղատաոս դատապարտել անմեղ մ'որ գոյ Աստուծոյ Որդի Է՝ կ'ըսէր իրեն սիրար։ Ուստի նորէն դքեզ ապաւերջանայ։ Վախուն պատճառը, ըսէ՛մը քու՝

դատիդ մէջ յանդգնեցար. ասոնք մնդրգ որ ըլլալիք, մնդհատ վախէն՝ կը խօսէիր ու ինքզինքդ կը պաշտպանէիր. քան զմարդ աւելի մէկն ըլլալու է, Աստուած ըլլալու է՝ բաւ մնդրէն։ Ա՛է մ'ալ որ, աստուածային Աճմվայելչութեան վրայ խօսք բացիր՝ որմէ առեն մնդրկային իշխանութիւն կախում ունի։ =

Ո՛ պաճուճելի օրինակ։ Քու յանդգնալ, խօսիդ ալ, Տէր Յիսուս, չինութիւն է . . . : Ո՞չափ խոհեմ զգուշութիւն ու աչալրջութիւն ունենալու եմ ես ալ՝ լեզուս կառավարելու։ Իմ, քաղցր Կենարար, յանդգնալ ալ՝ խօսելս ալ արչափ անբնորոշ է։ Ա՛է ալ՝ մէկուն ալ գրեթէ միշտ պահասար . . . : Շատ անգամ վայրապար կը յանդգնիմ՝ ուր բնդհարիս օգուտը խօսելս կը պահանջէր. շատ անգամ չարաչար կը խօսիմ՝ անձնդովութեամբ, չարախօսութեամբ, տրտնջմամբ եւ դառնութեամբ . . . :

Աստուած իմ. ես ահա լեզուս քեզի կը նուիրեմ. դուն կառավարէ. եւ չնորհէ որ, յանդգնութիւնս ալ՝ խօսելս ալ աստիճանութեամբ ըլլայ։ Դուն շարժէ լեզուս որ, միշտ բարի բաներու վրայ եւ օգտակար խօսիմ՝ մնդհատնդ բնդհարութեան մէջ եւ խօսակցութեան առեն . . . : Գիտես, Տէր. սրտի չարերնութենէն կամ ինչով որ սիրտը լեցուն է, կը խօսի բերանը. լեզուն սիրտս ողջ սկզբամբ, աստիճանքով, բարի փափաքներով. ան առեն խօսքերս սրբութեան հետ անոյշ կը բու-

բեն . . . : Քենէ կը խնդրեմ ու կը յու-
սամ ադ շնորհքը, քու աքանչելի լու-
թեանդ եւ հոգելից խօսքերուդ արդեանցը
համար . . . :

Բ. Աղքատական բարեկամ Յիսուս.
Հակցան Հրեայք թէ Պիղատոս ոչ իրենց
օրէնքը, ոչ ինքզինքդ Աստուծոյ Որդի
ընելուդ յանցանքն ըմբռնելիք չունի, մա-
նաւանդ թէ դքեզ ազատելու մէտ ալ է,
սկսան բարձրաձայն աղաղակել որ Էթէ
ադ մարդն ազատես, կայսեր բարեկամ
չես. որպէսզի ամբաստանութեամբք եւ
ազազակներով ուզածնին Պիղատոսէ կոր-
զել չկրցան նէ, կայսեր աչքէն ելլելու
սպառնալեօք ինք ահաբեկին: Տէր Յի-
սուս. ինչ ճամբայներ բանեցուցին դքեզ
ազատելու: Առաջ ամբաստանեցին թէ
թագաւոր կ'ուզես ըլլալ, յետոյ՝ թէ
ինքզինքդ Աստուծոյ Որդի կ'ընես. ան ալ
չօգտեց նէ, նորէն առջինին դարձան թէ
թագաւոր ըլլալ ուզողը՝ հակառակ է
կայսեր: Էրբայական օրինօք է եղեր կամ
թէ հռոմէական օրինօք, մահապարտ
ուզեցին ընել դքեզ. այնպէս որ Էթէ
Պիղատոս Աստուծոյ վախ չունենալով
իրեւ հայհոյիչ դքեզ չդատապարտեց նէ,
կայսերմէ վախնալով իրեւ ապստամբ
պատժէ դքեզ: =

Ի՜նչ կուրութիւն, Տէր Աստուած,
ինչ չարութիւն հրէական. ինչ նորանշան
համար՝ ինծի . . . : Պիղատոս քենէ հրաշք
մը չտեսաւ, անարգ խայտառակ միայն
տեսաւ դքեզ, քանի մը խօսք միայն քենէ

լսեց՝ ու կը վախնայ որ Աստուած չըլլաս,
եւ վախէն դքեզ դատապարտելու կը քա-
շուի: Հրեայք որ այնչափ աքանչելեացդ
ականատես եւ այնպիսի երկնաւոր քարո-
զութեանդդ ականջալուր եղան, եւս քան
զեւս կը մոլեգնին կը պնդէն որ մեռնիս
եւ մեռնիս այն պատճառներու համար՝
որոնցմով պէտք էին մեռնանդդ պաշտել
դքեզ . . . : Ինչէ՞ն հակցաւ Պիղատոս
իրենց ամբաստանութեանց ատութիւնը:
Ո՛վ աքանչելեացս: Հրեայք եռանդեան
երեւութով դքեզ չարաչար կը զրպար-
տեն, բայց ինչ որ բանէ՝ Պիղատոս չի
համոզուիր թէ յանցաւոր ըլլաս. քու ի
սպառ լռութիւնդ այնպէս ազդու կ'ըլլայ
որ, գինք կը շարժէ հաստատ հաւատալու
թէ Հրեայք չարաչար զրպարտիչք են . . . :

Բարէ. որչափ անհաս անհատոր սուրբ
են դատաստանդդ, Աստուած իմ, բայց
միշտ ալ շիտակ ու արդար . . . : Այոյգ
է, հոգին իր չարութեամբը սահման մը
հասնի նէ, դուն թոյլ կու տաս որ այն-
պիսի կուրութեան՝ խլութեան ու անզգա-
յութեան մէջ իյնայ, որ անդարմանի
մնալութիւնը է. վասնզի բան մ'ալ իր փըր-
կութեանը օգուտ չ'ընէր: Այ ալ սայգ
է թէ հպարտութիւնն է պատճառ որ
դուն բարեբար չնորհքներդ այնպիսի հո-
գիէ կը քաշես . . . : Ուրեմն որչափ դողա-
լու եմ որ, ես ալ հպարտութենէս այն-
պիսի վիճակ չհյնամ՝ որով ընտրեալդդ
բռնող օգնութիւնդդ ինծի պակսին եւ
անարգելոց հետ չարէ ի չարագոյն կործա-

նիմ գահավէժ . . . : Ախոն որ, չեմ ալ ճանչնար հպարտութիւնս, սակայն քեզի, Աստուած իմ, քաջածանօթ է. ապէ, դիմա վրան՝ չարչարանացդ խնամարկութեամբ . . . : Անարժանութեանս մի նայիր, Տէր. կատարութեանս նայէ . . . : Էս ողբալի հիւանդ մրն եմ, եւ հիւանդութիւնս՝ հպարտութիւնս է. քեզնէ ի զատ, ով բժիշկ հոգւոյս, ով կրնայ դիս բժշկել . . . : Յիսուս Նազովրեցի, քեզի կ'ապաւինիմ. դիս քու ձեռքդ կ'առանդեմ . . . : Ո՜հ. ես խնարէ, որ լրյամ, քեզի նմանլռելէն ալ ինչպէս կը յայտնի . . . : Այո, Տէր. ջատագովութեամբ չէ, շիտակ գործելով ու լռութեամբ է որ զրպարտութեանց մէջ անմեղութիւնն աւելի պայծառ երեւան կ'ելլէ . . . : Վա՜յ ինձ. ես՝ ինձի պէտ դանդատ մ'ըլլալուն պէս, կ'առնուիմ կ'պլլալիմ լեզուիս կու տամ, իսկոյն ինքզինքս ջատագովելու արդարացնելու կ'ամապարեմ որ, անիրաւութեամբ հայածուիս ամենուն յայտնի ըլլայ : Չեմ տեսներ թէ ատ չէ շիտակ եղանակը. այնօրինակ պատահմանց մէջ լեզուանին ոչ խելացի է ոչ զօրաւոր . . . : Դուն ինձի, Տէր Յիսուս, սորվեցուր որ լռեմ՝ չէ թէ արհամարհոտ գաղտուկ ամբարտաւանութեամբ մը, այլ իրրեւ բարի քրիստոնեայ համեստութեամբ եւ հեզ խնարհութեամբ . . . : Յիսուս վարպապետ, քենէ ի զատ ով ինձի կրնայ ատ առաքինի լռութիւնը սորվեցնել : Քու լռութիւնդ քաղցր Փրկիչ, խօսող լռութիւն մրն է

որ կը համոզէ ու կը թափանցէ . . . : Աղէ, խօսէ ատով սրտիս. քու օրինակդ յուսամ թէ անզուսպ շահաբաղձութիւնս կը սանձահարէ, եւ քու խնարհ լռութեանդ նմանիլով կ'ըլլամ : Վատահ եմ որ, համբերութեամբ լսելուս աւելի գոհ ու հանգիստ կ'ըլլամ քան թէ անապարձ ջատագովութեամբ խօսելուս . . . :

146

Թագաւոր Յաբեսեան, Պիզատոս զքեզ չպատժելուն համար՝ Հռոմայ աչքին իշխանութեան սպառնալիքը բաւական գինը սատանեց : Աստիճանական օրէնքն արհամարհեց, բայց կայսերական օրէնքը չէր կրնար արհամարհել. ուստի աւելի զգուշութեամբ գործ բռնել ցուցուց : Նորէն հետզ հետս երեւ, առեան նոտաւ որպէս թէ հրապարակաւ քննութիւն բնել ուզենար : Սակայն յանկարծ փոխուեցաւ. յայտնի անմեղութեան վրայ յանցանք գտնելու զուր պիտի աշխատէր, ասոր համոզուած էր. ուստի գաղտնի ըլլալու տեղ՝ փաստարան սկսաւ ըլլալ : Քիչ մ'առաջ Ահա այրդ բսելով զքեզ ցուցած սատեն՝ ժողովրդեան գթութիւն կը յուսար. հիմայ նորէն զքեզ թագաւորութեան հետամուտ ամբաստանելէնին տեսնելով, արհամարհոտ հեգնական ձայնով

մը՝ Ահա Թագաւորնիդ, բսաւ։ Տեսէք, ըսել ուզեց, Թագաւոր ըլլալու մարդն ու հասկցէք Թէ օրչափ անոտի է վախերնիդ, օրչափ սուտ է ամբաստանութիւննիդ։ Ասոր՝ վերջին աստիճան կառղած, սկսան ամէնքը միասեղ աղաղակել Թէ վերու, վերու. աչուընիս չտեսնէ. խաչ հանէ։ Ո՛վ զարմանք. ո՛վ սոսկում։ Իրենք էին որ դքեղ Թագի արժանի տեսեր էին, Թագաւոր ուզեր էին ընել. իրենք կրնային վկայել Թէ դուն օրչափ հեռու եղար Թագաւորութեան Թէկն ածելէ, Թէ ինչպէս ներհակը սորվեցուցիր։ Իրենք էին որ հոլու, ծոլու, հիւանդութեանց, սատանայներուն, մսհուան հրամայելդ տեսան նէ, խոստովանած էին Թէ յաստուածային մարդ մըն ես։ Հիմակ իրենք են դարձեալ որ յաստիկ աստերութենէ երեսդ չեն կրնար տեսնել. իրենք են որ անողորմ կ՚աղաղակեն Թէ մեռնիս եւ խաչամահ վատանուն մեռնիս։ =

Բարե. ինչպէս Պիղատոս անմեղութիւնդ պաշտպանած աստն՝ ճշմարտութիւնը կ՚ուրանայ, ճշմարտութեան դէմ կը մնքառի։ Կ՚ըսէ Թէ անկարելի է որ Թագաւոր ըլլաս, եւ սակայն իրօք Թագաւոր ես. մարմնաւորութեանդ վայրկենէն Հրեշտակապետը յառաջագոյն վկայեց Թէ Յակոբայ տան վրայ պիտի Թագաւորես, ու Թագաւորութեանդ վախճան չպիտի ըլլայ։ Ի՞նչ վիշտ էր Կենարարիդ՝ որ նոյն ինքն ճշմարտութիւն ես, երբ կը լսէիր Թէ դատաւորն դքեղ ստութեամբ կը ջանայ պաշտ-

պանել. . . . Իսկ Հրէից վրայ ես ղիս — վայ ինձի — չեմ կրնար արդեօք նկատել, Ի՞նչ է իմ միջեւս հիմակ անցուցած կեանքս։ Մէյմը բարի գործել, մէյմը չար. մերթ դքեզ պաշտել, մերթ վշտացնել. . . . Պիղատոս դքեզ այդ վիճակիդ մէջ Հրէից ցուցած աստեն, ես կը լսեմ հոգւովս որ Հայրն յաւիտենական ալ դքեզ ինձի ցուցնելով «Ահա Թագաւորդ» կ՚ըսէ. ես ալ արդեօք պիտի աղաղակեմ Թէ աչքս չտեսնէ, խաչ հանէ. . . .

Աղէ, Յիսուս, Թոյլ տուր ինձի որ, Պիղատոս դքեզ ծաղրական Թագաւոր ցուցած աստեն, ես իմ ճշմարիտ Թագաւորս ճանչնամ. երկրպագեմ. . . . Ա՛յո, Թագաւոր իմ ես դու. եւ որովհետեւ դուն ըսիր Թէ Թագաւորութիւնդ իմ ներսս՝ սիրտս է, ահա դուներդ քեզի կը բանամ, բանալիները քեզի կու տամ որ, ալ մեղք վրաս չիշխէ. դու միայն Թագաւորէս ընդ օրհնեալդ ընդ բոլոր կեանքս, եւ յետոյ փառաւք ալ ընդ ամենայն յաւիտեանս. . . . Երանի՛ ինձի եւ բիւր երանի, եթէ հաճիս դուն յիս Թագաւորելու. ալ ապահով կրնամ ըլլալ Թէ ես ալ հետդ յաւիտեան պիտի Թագաւորեմ ու Հօրդ արքայութեան մէջ երեսիդ ճառագայթները նկատելով զմայլիմ. . . . Էկո, Թագաւոր իմ, էկո վերու սրտէս՝ ինչ որ անհաճոյ է ամենասուրբ աչացդ, որպէսզի քաղցրութեամբ եւ գոհութեամբ հոգ Թագաւորես. . . . Կը խնդրեմ քեզնէ, Յիսուս, կ՚աղաչեմ՝ վշտալից ամէն ալից չարչարանացդ

արդեամբ, շնորհէ ինձի ճշմարիտ զղջումն՝ որ սիրտս սրբեմ մաքրեմ՝ երկնաւոր թագաւորիդ արժանաւոր բնակարան լինեմ. . . : Ա՛յո, Տէր. ի բոլոր սրտէ կը փափաքիմ որ, ազատակեմ միշտ թէ կեցցէ, կեցցէ յաւիտեան իմ վերին թագաւորս: Սակայն խիղճս — աւա՜ղ — դիս կը յանդիմանէ. ինչպէս կարելի է թէ Յիսուս թագաւորդ բլլայ, կ՚ըսէ, երբ դուն հպատակը չես . . . : Իրա՛ւ, քրիստոնէական կրօնի մէջ եմ. բայց քանի՛ քանի՛ քրիստոնեայք կան, որ թէեւ կը խոստովանին թէ քոյրիններէդ են, սակայն քու կողդ չեն, որովհետեւ դիդդ չեն պաշտեր՝ քեզի չեն հնազանդիր ինչպէս որ պէտք է: Ես ալ ատոնցմէ չեմ արդեօք, Աստուած իմ: Կը վախնամ, եւ շատ կը վախնամ՝ վարուցդ գաղջութեան ու խեղճութեան նայելով...: Քոյրիններէդ եմ, այո՛, բայց ափսո՜ս, քու կողդ չեմ. վասնզի վարքս քոյրիններուդ վարուցը չի նմանիր . . . : Աղէ, Տէր. ներէ՛ որ ազատիմ քեզի թշուառական մեղաւորս: Քրէ դիս քոյրիններէդ մէկը, բնաւրէ՛ նիներէդ մէկը, որպէս՝ մեղայ թողութեան հետ յաւիտենական փրկութիւն ալ կը շնորհես . . . : Շնորհէ որ քու կողդ բլլամ՝ չէ թէ խօսքով, այլ արդեամբ . . . : Ասոր համա՛ր ինչ բնելու եմ, Տէր Յիսուս: Վարդապետութեանդ անասո՛ւր եմ, աւաբինութեանդդ մնաւանդ հեզ խոնարհութեանդ նմանելու եմ. . . : Ասով՝ դու իմ թագաւորս, եւ ես քու ժողովուրդդ կ՚ըլլամ՝ հիմակ ու յաւիտեանս յաւիտենից . . . : Երկրաւոր թագաւորը կ՚ուզեն որ վախցուին. դու միայն, թագաւոր երկնաւոր, կ՚ուզես որ սիրուիս: Շնորհակալ եմ որ կը հաւանիս կ՚ատնուս յանձն լինել սիրուիլ: Կ՚ապաւեմ, եւ միշտ ապաւեմ. օգնեա լինիմ շնորհքդ՝ որպէսզի բոլանդակ կեանքս ղքեզ սիրելու մնչեմ. . . :

147

Միայն Տէր, միայն թագաւոր Յիսուս. աեւաո Պետրոս Հրէից չարութիւնը, եւ վախցաւ որ կրնան իրենց չարութեամբը կայսեր առնչեն աւջեւ զինք ամբաստանել. բայց կը ջանար վախ յաղթելու, եւ իրենց ազատակին՝ որով գազանաբար կը պոռային թէ խաչ հանէ, նենգաւոր կոբութիւններն կշռամբելով պատասխանեց թէ ես թագաւորիդ խաչ հանեմ՝ այն մարդն որ դուք այնչափ յարգեցիք՝ մինչեւ ձեզի թագաւոր ըլլալու արժանի համարեցաք: Ա՛ս բաւ գատաստանական ճանրութեամբ, որպէսզի անրգամնելն ամչնան ու թշնամանէ՝ զորմնք քու անարգանաբ ու թշնամնօգդ չէր կրնար ամբել: Սակայն իրենք չէ թէ միայն չամչցան, այլ եւ անպատկառ լրբութեամբ պատասխան տուին թէ Սինք կայսերդ ի զատ թագաւոր չունինք: =

Ա՛վ ամպարիշտ խօսք: Զմեսիայդ,

Աստուծոյ ճշմարիտ Որդիդ, տիեզերաց Թագաւորդ մերժեցին, եւ անցաւոր ՝ներկրաւոր թագաւորի մը պաշտպանութեանն ապաւինեցան . . . : Ադ ձայնը, Տէր Յիսուս, իրրեւ սուսեր սայրասուր՝ սիրտդ ծակեց որ սիրական ազգիդ բարիքը կը փափաքէր: Ատոր վրայ մարգարէիդ բերնով յառաջագոյն դառնապէս գանգատեցար. ատով եկան հասան ազգիդ վրայ հոգեւոր եւ ժամանակաւոր պէտքն որ առաջուընէ գուշակուած էին . . . : Սակայն ափսո՜ս որ, միայն Հրեայք չեն դքեզ մերժողները: Քանի քանի հաւատացեալ աշխարհակաները, որ միայն երկրաւոր հարբատութիւն՝ պատիւ ու հաճոյք կը պաշտեն, զսիրելի Փրկիչդ իրենց Թագաւոր չեն ուզեր ճանչնալ. որովհետեւ գուն՝ այս աշխարհքս ուրիշ կերպ Թագաւոր չես, եթէ ոչ՝ խեղճութեամբ, անարգութեամբ ու ցաւով . . . :

Տէր Յիսուս. բայց ինձի ալ խորհուրդը՝ որմէ իմ յաւիտենական ճակատագիրս կախուած է: Ով որ ինձի կը հրամայէ՝ ան է իմ Թագաւորս: Իսկ ո՞վ է ինձի հրամայողը . . . : Ո՜հ, Աստուած: Էս սիրտս անհամար բռնաւորներ կը գրանեմ, որոնց ամէնմէկը կը ճգնի ինձի հրամայել ու տիրել . . . : Մէկմի հպարտութիւնը վրաս կը յարձակի, մէկմի նախանձը. երբեմն ագահութիւնը, երբեմն բարկութիւնը. մերթ որկրամոլութիւնը, մերթ անգործութիւնը, եւ ամէնքն իրարու հետ կը մրցին որ վրաս տիրապետեն . . . :

Իրաւ, դէմ կը դնեմ երբեմն քու օգնականութեանդ, սակայն կը հեծեմ կը հիւծիմ. ախար է առաքինութիւնս, ու կառւելէն կը յոգնիմ . . . : Էս, բազմագութ Փրկիչ, դքեզ իմ ճշմարիտ թագաւորս ու բացարձակ Տէրս կը ճանչնամ. կ'բսեմ ու կը գաւանիմ թէ չունիմ թագաւոր բաց ի Յիսուսէդ: Բայց ինչպէս ես հեքս ու թշուառական՝ քու եւ իմ այնչափ թշնամիներս կարենամ յաղթել . . . : Եկո՜ւ Աստուած իմ, գուն զարկ նուաճէ այս ամէնայն մոլութիւնները որ ինձի դէմ կը պնդուրին, որպէսզի սրտիս մէջ տիրապետեն . . . : Եկո՜ւ եւ թագաւորէ ինձ, Աստուած իմ, Փրկիչ իմ, Թագաւոր իմ. գու միայն տիրէ բոլոր իմ դիտումներս ու միտումներս, այնպէս որ ամէն բանէ աւելի՝ դքեզ մտածելով եւ սիրելով համ առնեմ. եւ ուրիշ բան չուզենամ, բայց եթէ քու ուզածդ . . . : Կը ցաւիմ կը վշտանամ որ, ես ալ երբեմն Հրեից պէս դքեզ մերժեցի. պատուիրանացդ չհնազանդեցայ, խրատներուդ չհաւատացայ, ազդեցութեանդդ հնազանդութեամբ չդանուեցայ . . . : Կը ցաւիմ, Տէր, կը զղջամ բոլորով սրտիս . . . : Ներցայ, սիրեցայ. այսուհետեւ այնպէս պիտի չըլլայ երբեք . . . : Մերժեն թող զքեզ, եթէ կ'ուզեն, Հրեայք եւ աշխարհասէրը. ես, Փրկիչ իմ Յիսուս, զքեզ ինձի միակ Թագաւոր ընտրեցի, եւ հանդիսապէս կը յայտնեմ թէ չունիմ Թագաւոր՝ բաց ի Յիսուսէդ . . . : Այո՜, սի-

բեւի Փրկիչ. Թագաւոր իմ ես դուն. դուն ես եւ պիտի բլլաս միշտ՝ իմ միակ Տէրս. դու ես իմ հոգւոյս ճշմարիտ Թագաւորը, ուստի դուն պիտ առնչես եւ արուսեկին դեռ թենէն ազատելիք . . . : Վայ Թող քու աբբայութիւնդ. Թագաւորէ, միայն միշտ՝ իմ ոգորմելի սրտիս վրայ որ, միշտ քեզի ծառայէ ու հնազանդի: Թող ծառային ուրիշները երկրաւոր Թագաւորաց՝ աշխարհքիս բարեացը յուսալ. ես քեզի միայն կ'ուզեմ ծառայել, վըտակ եւ արհամարհեալ Աբբայիկ՝ լոկ յուսով դքեզ հաճելու, առանց երկրաւոր միտքերու մտածելու . . . : Այսուհետեւ սիրական ու պատուական են ինձի քու եւ նախատինք, որովհետեւ դուն ինձի համար այնչափ չարչարուիլ ու անարգուիլ ուզեցիր . . . : Աղէ, ընկերէ ինձի որ, ընկերացդ հաւատարիմ բլլամ. ասոր համար առաք ինձի քու սիրոյդ մեծ պարգեւը . . . : Զքեզ սիրեմ նէ, նախատինք ու վիշտ ալ կը սիրեմ, որ քեզի այնչափ սիրական եղան. եւ քենէ ուրիշ բան չեմ խնդրեր բայց եթէ ան որ քու հաւատարիմ ծառայիդ միկը կը խնդրեր. Տէր, չարչարուիլ ու անարգուիլ քեզի համար . . . : Մարիամ, մայր իմ. բարեխօսէ ինձի համար. ամէն:

148

ՊԷՏՐՈՍ ՅԻՈՒՍԻՒ ՊԱՏԱՊԱՐԴՈՍԵԼՈՒՆ ԼԸ ՔԱՀԱՆԱՅ:

Յիսուս, անպատապարտ արդարութիւն. շատ բան բրաւ Պիղատոս որ, ըզքեզ պատապարտելու չկամեցաւ: Ամենազօրութիւնդ յայտնեց, զրպարտութեանց դէմ կեցար, քահանայից եւ ժողովրդեան կատաղութիւնը մեղմելու ջանացիր, արդարութիւնը շատ անգամ հաստատ բռնեցիր, սակայն հոգի քեզ ծանրատաղտուկ ապտակներէ յաղթուեցաւ՝ անձնատուր եղար: Քու պաշտպանութեանդ համար բոլոր բաներն ու բրածը մոռցար, խելքն ու հաստատութիւնը կորնչուց, եւ Ամենազօր դատապարտութեանը զինքդ: Ալ այնու հետեւ ինչ որ բրաւ, թուլութեամբ էր. ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը բռնելու դժ չկար. որչափ իր վախը կը զօրանար, այնչափ Հրէից յանդգնութիւնը կ'աւելնար: Քենէ կը վախնար, եւ դատապարտելու չէր համարձակեր. ինչ կ'ըլլամ, կ'ըսեր, եթէ Աստուծոյ Որդին մեռցնեմ ատա: Կը վախնար Հրէից ալ՝ եթէ ըզքեզ չդատապարտէր. ինչ կ'ըլլամ, կ'ըսեր, եթէ դիս կապեր ամբաստանեն: Խեղճ մարդ. Աստուծոյ օրինաւոր երկիւղին դիմաց՝ մարդկան մեռոտ վախը կը գնէր կը հշռէր, եւ ան՝ անկէ ծանր կը գտնէր: ═

Ա՛յո, Տէր, ուրիշ ինչ ալ կրնար իմիմ սպասուիլ, որ իր պարտուց կատարման մէջ միշտ թոյլ ակարութիւն ցուցուց։ Նայիլը — աւաղ — սպասելու է՝ ով որ քու ծառայութեանդ մէջ գազջուխեամբ ու թուլութեամբ կեանք կ՚անցնէ . . . ։ Լայ՝ խայթ չի պակսիր երբեք, ինչպէս Պիղատոսի ալ պակաս չէր. ասկայն Պիղատոսի պէս ալ պաղութեամբ գործակից կ՚ըլլայ Հնոցպան կը դեղեի բարեգործութեան մէջ անհաստատութեամբ, յետոյ տակաւ կը կործանի կ՚էյնայ. ամէն արդիւնք կը կորսնցնէ՝ մինչեւ յաւիտենական փրկութիւնն ալ՝ որ միայն առաքինութեան մէջ յարատեւութեամբ կ՚ստացուի . . . ։ Ո՛վ Տէր. այսպիսի թոյլ տակաւ հոգի ինչպէս պիւրատ մարդկային նկատմանց զոհ կ՚երթայ . . . ։

Խարէ. ուրչափ բարձր ու ահաւոր են յաւիտենական դատաստաններդ, Աստուած իմ . . . ։ Ի՞նչպէս առանց դողալու կարենամ յիշել այնչափ անչափ անձանց օրինակներն որ առաքինութեան մէջ նշանաւոր մարդիկ ըլլալէն եաեւ՝ ինկան, մնացին եւ ալ չկրցան ելլել կայնիլ . . . ։ Ա՛յս ձախորդութիւնը իմ գլուխս ալ չի՞ կրնար գալ. ո՞վ գիտէ։ Ձեմ կրնար բան մը խոստանալ ինձի ես՝ որ պիւրարեկուութիւնն ու անհաստատութիւնը բնութեանս մէջ կը կրեմ . . . ։ Ձեմ կրնար խոստանալ ինձի ընորհքդ ալ որ քու զուտ ձրի սիրդդ է, եւ ժամէ ի ժամ կրնայ զլացուիլ՝ առանց ամենեւին ինձի անիրաւելու . . . ։ Ո՞ գիտէ, գուցէ մոքես չանցած առեն ընորհքդ ինձի պակսի, եւ ես չարէն ի չարագոյնը գահավիժիմ. ո՞ գիտէ . . . ։ Ա՛ս որ պատահի, ուրիշ բան չեմ կրնար բնաւ բսել բայց թէ՝ արժանի եմ . . . ։ Կը վախնամ, Տէր, կը դողամ. ասկայն քեզի կը դիմեմ, Աստուած իմ Յիսուս։ Կ՚աղաչեմ կը պաղատիմ. վերու ինչ այն վախն որ զիս ի յուսահատութիւն կը տանի. եւ տուր ինձի այնպիսի սուրբ վախ մը արդարութենէդ՝ որ ողջմիտեմեանդ վրայ յոյսս աւելցնէ, զիս ի բարին յորդորէ, չարէն հեռացնէ եւ խոնարհ բռնէ . . . ։ Նկերէ ողջմիտի գաղջութեանս . . . ։ Օգնէ, եւ ընորհք տուր որ, սուրբ ապրելութեանդդ անդադար գործակից ըլլամ . . . ։ Պատսպարէ զիս մանաւանդ ամէն մարդկային նկատման վտանգաւոր փորձութենէ . . . ։ Ընդհակառակն՝ ապագային վրայ զիս շատ կը վախցնէ։ Քանի՛ անգամ եղաւ որ, մարդկան անհաճոյ չըլլալու համար բաներ բսի՝ բաներ բրի՝ որ քեզի անհաճոյ էին . . . ։ Մէկ կողմանէ վշտացնել զաստուածային Մեծվայելչութիւնդ չէի ուզեր. ասկայն մէկալ կողմանէ ալ մարդկան աչքէն ելլելէ կը քաշուէի . . . ։ Ինչ հետեւեցաւ։ Քու եւ մարդկան վախուն մէջ երեք տասան կեցած առենս վերջինէն յաղթուեցայ . . . ։ Ագատամիտ լեզուներէ սարսափած, ինչ կ՚ըսեն եթէ եզական ըլլամ, բաելով եկեղեցեայ մէջ անպատուութեանց, որը-

տընջանաց, շողաբորթուելանց, համարձակ ընկերուելանց առելիներուն մէջ՝ ես պիս ուրիշներուն յարմարցուցի... Կը տեսնէի որ, պարտական եմ քաջ ըլլալու, եւ բնաւ ինծի ուս ծագրելու առիներուն հոգ չընելու. եւ սակայն ներշնչեր էի... Հիմակ ալ — եղբայրդ պիս — արչաւ դերի եմ մնդրկային նկատմանց՝ քու ապագրածիդ հակառակ թէ Ձեռս ապառողներէ չվախնամ, այլ քեզի միայն՝ որ կրնաս հոգիս ալ մնորմիս ալ թէ ժամանակաւոր թէ հշտնջենաւոր մահուամբ պատուհասել... Տէր իմ Յիսուս. կ'ընդունիմ իմ վատութեանս տուած յանդիմանութիւնդ, որով Աբարչէդ աւելի՝ արարածէ վախցայ... Այժմ այսու հետեւ քեզմէ միայն պիտի վախնամ. քու կարողութենէդ, արդարութենէդ, բարկութենէդ միայն դողամ պիտի... Բայց ոտքդ, դուն զօրացուր իմ վատասիրտ կարճմտութիւնս քու հզօր օգնականութեամբդ, որպէսզի ալ բան մը չկարենայ զիս յանկարծանելկամ խափանել որ, միշտ եւ ամէն տեղի մէջ քու փառքդ փնտռեմ...

149

Խոնարհամիտ կենարար, ինչէն է որ այնչափ կը գոզայ Պիղատոս թէ դքեզ ազատելու բլլայ կայսեր կ'ամբաստանեն, պաշտօնէն կ'իյնայ. ինչու՞ ինքզինքը արդարացնելու համար ինչ ընելիքը չի գիտեր: Շիտակ գործելու եւ ամէն վախ վտանգէ ազատելու համար, թող իրրեւ ուղիղ դատաւոր վճիռը տալէն յառաջ զատ քննէ առկայանայ: Ինչու փառաբեր չի փնտռեր թէ առջեւինը իրօք յանցաւոր է թէ չէ: Թագաւոր բլլալու համար դէնք պէտք է, զօրք պէտք է, ստակ պէտք է: Ի քեզ ինչ նշան կրնար գտնել վախնալու թէ թագաւոր ուզենաս բլլալ դուն որ ուրիշ բան չունիս, բայց եթէ տառապերս խեղճ առաքեալ, ապրուստդ բոլորովին ապքաւակի, բնաւած առնդ անգամ քուկդ չէ: Ինչէն է ուրեմն այնչափ տատիկ սրտագոզը, բայց եթէ փառասիրութենէն. Կառավարելու սիրով չափազանց պարտուած է, առ չկորսնցնելու վախէն դիւրաւ մը պարարը կը մոռնայ: Իր անձնական շահը՝ արդարութենէ նահանջած կը բռնէ: —

Այո, Տէր. սոյն փառասիրութիւնն էր որ քահանայապետաց ալ խաչուելդ պատճառ տուաւ. վատգոհ կը վախնային որ դուն ազատուելու բլլաս՝ իրենք առաջնութիւնեն ու ժողովրդեան յարգն ու համարումն պիտի կորսնցնեն... Ո՜հ, արչաւ տարտղ է թէ մնհմանդ բովանդակ պատճառը փառասիրութիւնն եղաւ... Ա՛ս չէ, Տէր, որ հասարակօրէն ամենուն կը հանդիպի: Որով չափով փառասիրութիւնն որ աւելնայ, նոյնի չափով ևս կը քաշուի այն երկնաւոր շնորհքն ալ որ կը լուսաւորէ ու կը տաքցնէ. եւ հոգին

իր յանցանօքը սարսափելի կուրութեան ու անզգայութեան մէջ կը դանդաղէ . . . : Փառասէր հոգին իր շահուն միայն ուշ ունենալով, պարտուցը ամենևին անհոգ կ՚ըլլայ . ալ զլխակը ոչ կը տեսնէ, ոչ կը սիրէ . ոչ արդարութիւն կը ճանչնայ, ոչ խղճմտանք, ոչ Աստուած . . . :

Աղէ, Աստուած իմ . յաւ մ՚ըմբռնել տուր ինծի այս ճշմարտութիւնը թէ ամէն մեղք կամ անկարգ սիրէ կամ անկարգ վախէ մը յառաջ կու գայ . . . : Ես զիս չափազանց կը սիրեմ . խելքս միտքըս անոտի բերմանց հետ է : Իսկ աս սէրը ստոյգ հպարտութիւն չէ, որ զիս նահանջացնելով՝ այնպէս թոյլ ու չզսան կ՚ընէ որ, ալ ես ինծի թեթեւ բուռն ալ չեմ ուզեր ընել, քիչ մը ճիգ ալ չեմ յանձն առնուր . . . : Դովեստ, պատիւ, դիւրութիւն, ուզածիս յաջողիլը եւ ինչ որ իմ շահս կրնայ բռնել՝ սաստիկ կը սիրեմ . եւ քանի քանի անգամ ունայնութիւնը կորսընցնելէ առելի վախցեր եմ քան թէ քու Մեծվայելչութիւնէդ . . . : Հպարտութեան այս հոգին որ վրաս կը տիրէ, ինծի անդադար որոգայթներ կը լարէ, որ որչափ ծածուկ են այնչափ առելի վտանգաւոր . իսկ ես ոչ կրնամ ճանչնալ եւ ոչ խորշիլ . սա միայն կը հասկնամ թէ որչափ անձինս սէրը կը վառի, այնչափ քոյս սուրբ սէրդ կը մարի . . . : Ողորմած Յիսուս . ինչ գարման կայ սա իմ վատութեանս ու խեղճութեանս : Քեզի միայն կը դիմեմ վստահութեամբ . ով առելի ողորմութեան

արժանի է քան թէ ողորմելի մը : Սակայն ասոր ալ չեմ համարձակիր . վասնզի կը մտածեմ որ ով առելի ողորմութեան անարժան է քան թէ ողորմելի մ՚ որ ինծի պէս հպարտ ալ է . . . : Այսու ամենայնիւ բարութենէդ խրախոյս առնելով կը համարձակիմ ապաչել ու կ՚ապաչեմ . ես քու սրտիդ մէջ իմ հիւանդութեանս գարմանը կը տեսնեմ — քու խոնարհութիւնդ : Աղէ, ով անարժանութեանս նայիր . չնորհէ ինծի փոքրիկ բաժին մը ազ քու խոնարհութենէդ, որ այնչափ պէտք է ինծի . . . : Վա՛յ ինծի . ես Պիղատոսի վրայ ստորագրած հպարտութիւնս իմ վրաս կը նշմարեմ : Արիայն հպարտութիւնն է՝ որով ամէն օր բիւր յանցանք կը գործեմ թէ յանձնառութեամբ թէ զանցառութեամբ . եւ որով կրնամ ես ինծի ամէն չարաչար անկմունք ու կործանումնք գուշակել . . . : Այս հպարտութիւնն է որ, ինչ որ զիս կրնայ վշտացնել՝ անկէ վախնալ կու տայ, իսկ ինչ որ զքեզ կը վշտացնէ՝ անկէ ամենևին վախնալ չի տար . արդ աս յաղթելու ջանք չընեմ նէ, կրնամ ես զիս այն զգայաւէր վախկոտներու կարգը արդէն դրուած նկատել՝ որոնք անարգելոց ցանկին մէջ ամենէն առաջինները են . . . : Դուն, Աստուած իմ, կը տեսնես թէ որչափ խեղճ եմ ես՝ ունայնութեան չափազանց սիրովս : Դուն միայն կրնաս ինծի օգնել . քեզի կը դիմեմ, զքեզ կ՚ապաչեմ . ողորմէ գթա վրաս . . . : Կը խնդրեմ կը պաղատիմ, վերս

ինչ աս հոգին որ, այսուհետեւ ունայնութիւնը չէ՛ ճշմարտութիւնը սիրէ՛. . . : Ահա, ամէնքիս եղբայրս պատասխանացա, դրժած պարտքիս փրկիչ: Ձեմ բաւ թէ ինծի ունկնդիր եղիր, վասնզի աստ չեմ արժանի. եթէ բանի՛ մեծ յանդգնութիւն կ'ըլլար . . . : Իմ համարձակութիւնս բաւ որ քու անհուն անասխման բարութեանդ, սիրոյդ ու պարծանքիդ վրայ է. աստ է որ կը յուսամ՝ կ'ապաւէմ շնորհքդ . . . : Խնամարկ Տիրամայր, քու բարեխոսութեամբդ կրնամ ապրիլն ընդունիլ. մի մերժեր զիս պարծանքիդ. ամէն:

150

ՅԻՍՈՒՍԻ ԽԱՉԱՀԱՏ ԴԱՒԻԹԸ ԿԸ ՀԱՒԱՏԷ:

Ո՛վ անմահդ աստուածութեամբ եւ անապարատակեդ մահու մարդկութեամբ, Աստուած եւ Մարդ Յիսուս. Ագամայդ, իր սերնդովը մեկտեղ, մահ ապաւնայեր էր Արարիչը՝ եթէ արգելուած պտղէն ուտէր անհնազանդութեամբ: Կերաւ Ագամ, եւ վճիռն իսկոյն արուեցաւ. մարդս մնհուան գատապարտեցաւ որ, մարմնովը ապիմ հոգ գառնայ՝ ուսոի ստեղծուած էր, եւ այսպէս կորսնցուց մարդն անմահութեան պարգեւը, բայց աւելի գէշը՝ կորսնցուց հոգւոյն կեանքն ու մշտնջենաւոր մահու-

ան դատապարտեցաւ: Ո՛վ կրնար մարմնոյ եւ հոգւոյ անմահութիւնը նորէն մարդուս շնորհել՝ բայց նոր Ադամ որ երկնքէն իջաւ, որպէսզի կեանք տան մարդոն եւ առատապէս տան քու կամաւոր մահուամբդ: Ադ աստուածային վճռոյն կատարմանը պաշտօնեայ միայն եղաւ Պիղատոս, որ իր առեանը նստած՝ ի վախճանի վարանք չունի մեկդի թողուց. որշեց որ դքեզ դատապարտէ, արհամարհելով խելքին լոյսը՝ խղճին խայթելն ու անմեղութեանդ նկատմամբ տեսած նշաններըդ, միայն քաղաքային նպատակաւ մը որպէսզի ժողովուրդն հանդարտէ եւ կայսեր շնորհքը չկորսնցնէ. յայտնապէս գուշեցուց թէ գուն ամենեւին անմեղաբար եւ առանց ինչ յանցանաց կը գատապարտես. եւ սակայն պէտք է որ մեռնիս, որպէսզի աշխարհք ապրի: Անիրաւ անագորոյն վճիռը կարդաց թէ Յիսուս Նազովրեցի խաչուի. վճռած առնոր դիմէն միտչեւ ոտք կը դողդողար, որպէս թէ գատապարտող գատաւորը չըլլաը՝ այլ գատապարտուող յանցաւորը: Ի վերայ այսր ամենայնի չդատապարտեաւ. Աստուածմէ առած իշխանութիւնը չարաչար գործածելով, աստուածապատեհութեան առարգելց: =

Ո՛վ կոյր եւ անիրաւ դատաւոր, քիչ առնէ իմոյ պիտի հոգիդ Մարդոյն Աստուծոյ ձեռքն որ հինայ քենէ կը գատապարտի, եւ դքեզ դատէ ու գժոխք պիտի գատապարտէ . . . : Բայց առ ինչ ես, Տէր, Պիղատոսի կը տաքնամ: Ամէն ան-

գամուն որ մահու չափ մեղայ, ես ալ զքեզ մահուան չդատապարտեցի՛ հաւատքիս ու խղճիս հակառակ . . . : Ինչո՞ւ ինծի մնանաւանդ չեմ բարկանար: Մեղքերս ամէն միտքս գալուն՝ ես ինծի դէմ այնպիսի մեծ ատելութիւն մ՚ զգալու եմ որ, ես ինծի հանգիստ չտայի, ես ինքզինքս վրէժ առնէի, ամէն ապաշխարանքի ձեռք զարնէի: Որովհետեւ ամէն մեղքս ես գիս չափազանց սիրելէ յառաջ եկաւ, ինծի վայրաբ ապաշխարանքն ան ըլլալու է որ, ես գիս սատկիկ սատմ . . . :

Սիրելիդ իմ Փրկիչ. ինչ յանցանք բրիր որ, մեռնելու դատապարտուիս՝ եւ խաչամահ մեռնելու: Ո՜հ. կ՚իմանամ մահուանդ պատճառը. կը հասկնամ մեղքդ: Յանցանքդ՝ սէրդ է. մեղքդ՝ զմարդիկ շատ սիրելդ է: Պիղատոս չէ, այլ է որ զքեզ մահուան դատապարտեց . . . : Ո՛չ, չէմ տեսներ ուրիշ իրաւացի պատճառ մի՝ այդ քու դատապարտութեանդ, Տէր իմ Յիսուս, բայց եթէ քու առ իս չափազանց գութդ . . . : Իրաւ. այդպիսի սէր՝ սասկիկ գիս հարկադրէ, ով սիրահար Տէր, որ սրտիս բովանդակ դորովանքը քեզի նուիրեմ . . . : Փրկիչ իմ ցանկալի. միայն իմանալս թէ դուն գիս կը սիրես, պէտք էր ինծի այնպէս ապրիլ տալ որ, ամենայն ինչ մոռնայի՝ միայն զքեզ սիրելու եւ յամենայնի զքեզ հաճելու, գոհ ընելու զքաղէի . . . : Հապա մեղքերս չափ՝ եւ խաչի մահուամբ սիրելդ գիս որ ակնյայտնի կը տեսնեմ, ինչպէս սիրտս բոլ-

րովին սիրոյդ չդափշտակէ . . . : Լթէ բուռն է սէրդ՝ ինչպէս դժոխքը, աղէ՛ քու արդեանդդ համար, Տէր իմ. տուր ինծի այնպիսի սէր մ՚ առ քեզ որ, ամէն երկրաւոր յարմանէ սիրտս կորզէ քեզէ փրցնէ, որպէսզի քու սիրալիր սրտիդ միայն յարի կպչի փոխարկի . . . : Շնորհէ որ միյմ՚ աղեկ ըմբռնեմ թէ բոլոր իմ եղջանկութիւնս քեզի միայն հաճոյանալն է, Աստուած իմ, բովանդակ բարութիւն, համակ սէր . . . : Եւ սակայն — վա՛յ ինձ, եղե՛ռկ եմ ես — ինչպէս առանց ամչնալու խոստովանիմ: Իս այնչափ եւ այնպիսի սիրոյդ սէր չփոխարինելէ ի զատ, քանի քանի անգամ ապերախտ եղայ. վշտացուցի, խաչ ալ հանեցի մեղքս . . . : Անուշակ Փրկիչ. ես դատապարտութիւնդ կը կարդամ ու ամօթէս գետին կ՚անցնիմ. կը տեսնեմ որ իմ անուամբս ստորագրուեր է . . . : Այո, այո, ես եղայ առաջինն որ իմ մեղքս մահուան դատապարտութեանդ վճիռն ստորագրեցի . . . : Եա, ես՝ Հրեայներէ անողորմագոյն քեզի դէմ աղաղակեցի Թէ խաչուի . . . : Քանի՛ անգամ մարդկային նկատումն մը համար, քանի՛ անգամ ուրիշներու անհաճոյ չերեւալու համար՝ զքեզ սրտիս մէջ խաչ հանեցի . . . : Ո՛վ կուրութեանս. ով խենդութեանս. անցաւոր ունայնութեանց, չնչին նկատմանց դէմ չդնելով՝ զքեզ, Փրկիչ իմ, խաչամահ սպաննեցի . . . : Դուն ինչ ըրիր, Տէր իմ, մահուան արժանի: Ես եմ մեղաւոր, ես եմ յանցաւո-

որ. Ես արժանի եմ չէ՞ թէ ժամանակաւոր մահուան միայն՝ այլ եւ յաւիտենական պատասխանատու թիւանս, ես որ անսահման Աստուածութիւնդ թշնամանեցի...։ Բայց դու, մարդասէր Աստուած, որ խաչահանութեան գառն վճռեցիր իմ տեղս ընդունելդ, չնորհէ ներէ՛ ինձի այն պատուհասները՝ որոնց ես զիս արժանի կը խոստովանիմ...։ Ագէ, այն անբնական համբերութեանդ համար՝ որով վճռեցար անիրաւութեանդ համբերելիդ, չնորհէ՛ տուր ինձի որ, ամէն տեսակ չանգանգէ խորշիմ հեռանամ, որպէսզի վերջին օրը մշանջենաւոր փառաց վճիռը լսելու արժանի լինիմ...։ Կը վստահիմ անցած կուրութեանս, որ մեզմէս ծանրութիւնը չպտնաւոյ ճանչնալով, խելքիս լուսոյն դէմ, խաւարիս խորհուրդներուն հակառակ անօրինելոյ...։ Կ՚անիծանեմ կը նզովեմ այն ժամանակներն որ գքեզ չսիրեցի...։ Շնորհակալ եմ որ, գքեզ սիրելու դեռ առնն կու տաս ինձի...։ Սիրեմ գքեզ, անսահման սիրելի եւ անսահման սիրող, սիրեմ գքեզ յաւիտեան անձնէս...։ Կը խոստանամ որ, բիւր անգամ մեռնիմ մանաւանդ քան թէ դարձիմ գքեզ սիրելէ...։ Շնորհէ ինձի սուրբ առելութիւն մը՝ ինձի գէմ որ, խոստմանս հաւատարիմ մնամ։ Որովհետեւ կամքս ու մարմինս կը մեղանչեմ, այնպէս առեմ իմ անփական կամքս ու մարմնոյս պիտութիւնն որ, անդադար անձնուրացութեամբ ու մեռուցմամբ երկուքին դէմ ալ կռուիմ, որպէսզի աստուածային Աստվածելութեանդ հաւատացեալ բնեմ եւ յաւիտենական փրկութիւնս ապահովեմ...։ Աստուած իմ, որ պարտքս կատարելոյս ինձի կը շնորհես, այժ ալ պարգեւէ որ ի գործ դնեմ...։ Գիտեմ, իմ սիրող անձնասիրութիւնս տապալելու համար այս անձնատեցութիւնն ինձի հարկաւոր է, բայց միանգամայն գերբնական պարգեւն է որ քեզ միայն կրնայ գալ. ես ինձ ինչ յուսամ կամ ինչ կրնամ՝ առանց քու մանաւանդ չնորհացդ։ Ամէն առաքինութիւն, ամէն քաջութիւն քենէ միայն է. ուստի զմութեան ախտապտղ առջին խոնարհութեամբ գեամին ինձի քզքեզ կ՚ապաչեմ, օգնես ինձի ազօտմութեամդ որ թէ ներքին թէ արտաքին մեռուցմամբ, թէ անցած մեղքերուս հաւատցեմ բնեմ թէ գալիքներուն առջեւն առնեմ, յոյս իմ, զօրութիւն իմ, կեանք իմ Յիսուս...։ Ապր իմ Աստիամ, միշտորդ ինձի համար. ամէն։

151

ԽՈՉԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԻՆԸ ԿԸ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒԻ։

Ա. Երիայնամիտ Յիսուս. Հաւիս թէ մահուանդ վճիռը Հրէից բոլոր մեծերուն առջեւն գառաւորին բերնէն եղաւ, իսկոյն

գրի առնուեցաւ, եւ բազմութեան լուռ թիւն ապսպրուեցաւ որ, հրապարակաւ կարդացուի եւ ամէնքը լսեն։ Ես ահա բարձր ձայնիւ կը կարդացուի Թէ Յիսուս Նազովրեցի խաչուի։ Հրէից կառավարութիւնը յանկարծակի ցնծալից ուրախութեան փոխուեցաւ։ Ամէնքը ապնիւ կը պոռային. եղած յաղթութեան վրայ իրարու խնդակից կ'ըլլային, եւ համրաւն իրրեւ աւետաբեր լուր մը՝ ամապարանօք ադիս անդին կը ծաւալէին։ Արեաւ Պիղատոս անիրաւութեամբը. սակայն բաց անկէ որ անիրաւութիւնը դլխաւորաբար Հրէից էր, ադ ինչ անգթութիւն՝ ինչ գազանամտութիւն է որ, անմեղի մը այնպիսի դառն ու վատանուն մահուան դատապարտուելուն պէսի կը խնամն ելլը խայտան։ =

Ի՞նչ աղիողորմ վիճակ որ, միածին Որդիդ յաւիտենական Հօր, անմեղազ եւ արդարոյ օրինակ, չէ Թէ միայն ամէնէն դժպհի եւ սոսկալի մահուան դատապարտուելու՝ այլ եւ դատաստանական վճռով դատապարտուելու՝ որպէս Թէ այդպիսի մահուան արժանաւոր ըլլայիր, եւ ընդհանուր ոտն ցնծալով ըլլայ դատապարտուելուդ վրայ, իրրեւ Թէ աշխարհքիս ամէնէն եղեռնաւոր ու վնասակար չարագործէն քաղաքն ազատուէր . . . ։

Տէր Յիսուս. Թող Հրեայք չարութեամբ կուրցած, ամպարշտութեամբ ուրախանան. ես հիացմամբ ու զղջմամբ ազաչակեմ Թէ ուրեմն Յիսուս իմ մեղացս

համար ի մահ դատապարտեցաւ. Յիսո՜ւս, Աստուծոյ բարձրելոյ Որդին՝ յորում ծանրագին գանձք ընկրկաց եւ իմաստութեան պահեալ կան . . . ։ Շնորհէ, Աստուած իմ Յիսուս, որ քաջ Թափանցեմ Թէ ինչ բնիկ է որ Աստուած՝ առանց ինչ մեղաց՝ մեղաց պատճառաւ ի մահ դատապարտուեցաւ. Թափանցեմ ու յաղթով ոգրով ցաւիմ եւ զղջամ. . . ։ Ո՛վ, անուշակ Յիսուս, քանիօն վիշտ է ինձի որ, քեզի դէմ մեղանչեցի. այսինքն զքեզ վշտացուցի՝ որ այնչափ բարի Աստուած ես . . . ։ Եւ վշտացուցի՝ անոտի անցաւոր ընչին բաներու համար . . . ։ Վշտացուցի՝ ուր քու անհուն բարութեանդ ու սիրելութեանդ պատճառաւ մեծագոյն պարտական էի զքեզ սիրելու . . . ։ Կը ցաւիմ կը վշտանամ բոլորով սրտիս։ Երանի՛ Թէ երբեք մեղանչած չըլլայի. բայց հաստատ՝ ալ պիտի չընեմ ամենեւին . . . ։ Կը գանիմ կը դարշիմ ոտիզ չարութենէս. օդնէ ինձ՝ որ ապաշխարութեամբ՝ քու ամենասուրբ շնորհդ . . . ։ Դուն իմ սիրոյս համար մեռանիլ յանձն առիր. սիրեցիր զիս, եւ մատնեցիր ինքզինքդ ինձի համար . . . ։ Քաղցր Փրկիչ. որչափ քեզի շնորհակալ եմ, որչափ շնորհապարտ . . . ։ Կը փափաքիմ, Յիսուս, որ ես ալ քեզի համար մեռնիմ, որովհետեւ դուն այնչափ սիրով ինձի համար մեռանիլ հաճեցար . . . ։ Բայց եթէ չէ շնորհուելը ինձի որ արիւնս ու կեանքս քեզի համար տամ գոհացում ձեռաք, ինչ-

պէս մարտիրոսներուն շնորհուեցաւ, գոնէ հոգեմաքուր կ'ընդունիմ այն մահն որ ինծի սահմանուած է, եւ կ'ընդունիմ այն կերպով եւ այն ժամանակ որ քեզի հաճոյ է . . . : Հիմակուընէ իմ մահս կը նուիրեմ քու Մեծութեանդ պատուոյն, եւ իմ մեղքերուս ի հատուցումն. եւ քու մահուանդ արդեանցը համար կ'ազաչեմ, շնորհէ ինծի որ գերեզմանիդ ու շնորհացդ մէջ մուտնիմ. . . :

Ր. Անմեղ Կենարար. մահուանդ վճիռը կարդացուած առեն, դուն յանդգնաբար պէս Պղտոտոսի առջեւն կը կայնէիր: Մարիկ բոլոր ժամանակդ ալ կրնայ պատմել թէ ինչ վիշտ ինչ արատ գաս դգացիր: Մարդկային բնութեանս բամանդակ ախտաթիւներն առած բլլայիդ, չի կրնար տարակուսիլ թէ գոալ դգացած չբլլաս ան ամէն տանջանքը ոտրտուն ու անձկութիւնն որ հատարակօրէն մահապարտները կ'զգան, մանաւանդ թէ անոնցմէ շատ աւելի քու կենդանի բնութեամբդ: Սակայն բանաւորութեանդ վերին մասին ինչ մեծանձն անվեհերութիւն: Զգարհուրեցար չխուսափեցիր մահուընէ, այլ մնաս անդ թէ վրան վազեցիր գիմադրաս. ոչ օրպէս թէ մեռնելու քաշկռտուելիր այլ իբրեւ թէ մահն ապառնալու արշաւէիր: =

Բայց ադէ, Փրկիչ իմ Յիսուս. չես կրնար պատճառներդ ըսուցել, չես կրնար անիրաւութեան դէմ գանգատիլ, չես կրնար բարձրագոյն աւետի դիմել բողոքել: Կրնաս, այո, եւ կարի խիստ քաջ. սակայն չըներ . . . : Անգամ մ'ալ Հրեայք դէպի քարկոծել ուզեցին, հարցուցիր իրենց թէ ինչ պատճառի համար կ'ուզեն քարկոծել դէպի. ինծի չես հարցներ թէ ինչու խաչել կ'ուզեն, գիտցած չես թէ ինչու ամենեւին, այլ լռիկ ընդունիկ կը կենաս. ոչ Պիղատոսի, ոչ Հրեից կը ղայրանաս, այլ մանաւանդ թէ կը խղճաս . . . : Թէպէտ եւ անիրաւ է վճիռը, սակայն յաջորդիդ կ'ընդունես եւ կը հաւանիս որ կատարուի. վասնզի իրագէտ ես թէ քու յանցանացդ համար չէ ուրիշներուն յանցանացը համար պիտի մեռնիս . . . :

Սիրելի Փրկիչ. ինչպէս յայտնի կը տեսնուի վրադ թէ մարգուս խելագնութիւնը թէ քու բարձրական առաքինութիւնդ . . . : Առաւած ես դուն, որ դէպատ մարդ՝ նաւատութեամբդ փրկելու եկար, բայց այնպէս ալ՝ փրկագործութեան կերպէն Փրկիչդ Մեծվայելչութեանը բիծ մը չգայ: Առաւածային իմաստութիւնն ուզից թէ դուն մեզի օրինակ մ'բլլաս՝ որ մեր վարուց շիտակ կանոնն բլլայ . . . : Ո՞նչ կը սորվեցնես ինծի, Տէր Յիսուս, երբ որ նոսեմ մտածեմ թէ ինչ հեզութեամբ, ինչ խոնարհութեամբ, ինչ համբերութեամբ մահուանդ վճիռն ընդունեցար՝ օրպէս զի գիս մշտնջենաւոր մահուան վճռէն ազատես, ինծի համար կեանքդ պատիւդ կորսընցնել չանձն առնելով . . . : Իսկ ես — վայ ինծի — առած համարս ինչպէս կը սորվիմ: Եթէ

զրկանք՝ անիրաւութիւն կամ թշնամանք մը կրելու առիթ մը պիտացս ելլէ, որ քու սեռչութիւնդ ցոյս խոնարհ ու քեզի նմանող ընելու համար ինծի զրկած էր, ան՝ ես ինծի ամբարտաւանութեան, բարկութեան, տրտնջման, գայթակղութեան առիթ մը կ՚ընեմ ու զքեզ կը վշտացնեմ. . . : Աղէ, Աստուած իմ, զօրացուր ցոյս պետութեան հոգւովդ որ, քեզի նմանելու կամքս հաստատուի, եւ աւելի քու պատիւդ սիրեմ քան թէ իմս, աւելի զքեզ հաճեմ քան թէ իմ ղգայական բերմունքս . . . : Իմ փառքս ան ըլլայ որ, կարենամ զքեզ փառաւորել՝ համերեցով սիրալիր սեռչութեանդ ինծի զրկած նեղութեանց ու վշտաց, զորոնք ոչ այնչափ ցոյս պատուհասելու՝ որչափ մնացորդելու եւ փրկելու համար կը զաւրես . . . : Ո՛հ, դու գիտես, Տէր, որչափ խիստ է լսելը թէ անպատուութեանց խոնարհութեամբ համբերելու է: Որպէսզի ադ ինծի անոյշ ու հեշտական գայ, առէք միտքս ձգէ թէ դուն խաչահանութեան դատապարտելդ ժամանակ վատանուն համարուիլ յանձն առիր . . . : Թագուհի վշտաց եւ համբերութեան սուրբ Աստուածածին, ինծի համար ալ միջնորդ եղիր. ամէն:

152

ԽՈՀԱՀԱՆՈՒԹԻԱՆ ՎՀՈՒՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ:

Մարգասէր Փրկիչ. ագ քու դատապարտութեանդ առեն ինչ որ Պիղատոսի ու Հրէից ձեռաք պատահեցաւ, որոնք արդարութիւն՝ ճշմարտութիւն եւ անմեղութիւն հարատահարելին առ ատեն կոխեցին, բոլորն ալ ատատաձայնին կարգադրութեան արգիւնքն էին՝ որպէսզի աշխարհիս փրկութեան գործն ի գլուխ ելլէ: Իրաւ, Հրեայք եւ հեթանոսք խաչի վրայ մեռնելու զքեզ դատապարտեցին. բայց բուն ոչ անոնք էին ոչ ատոնք. վճիռն արդէն ի յաւիտենից որոշեր էր: Հայրդ յաւիտենական գիտութենէն շարժեալ՝ իր արդարութեանը հատուցում ընելու համար, զքեզ՝ իւր Որդին ի մահ մատնեց. դուն ալ յանձն առիր՝ հաւանեցար երկնաւոր ճաշդ. եւ այսպէս հաւանակ սէր առ Հայր եւ առ մեզ, ինքզինքդ մեռնելու ընծայեցիր: =

Այո, Տէր իմ Յիսուս. դուն եթէ ուզենայիր, կրնայիր այնպէս ընել՝ որ ոչ ոք կարենար կամ ուզենար մահտանդ պատճառ ըլլալ. բայց ուզեցիր ինքզինքդ մարդկան կամքին ձգել՝ որպէսզի սիրոյ եւ հնազանդութեան զոհ ըլլաս. եւ ատ կը հարկադրէ ցոս օրհնութեամբք ու գոհութեամբք հիանալ զարմանալ անհուն

բարութեանդ վրայ . . . : Ո՛րչափ չնորհապարտ եմ, Հայր յաւիտենական, զքո ողորմութեանդ որ, ինձի հէք ու թշուառական մեղաւորիս կեանքը պարգեւելու համար՝ ամենասուրբ Որդիդ ի մահ գատապարտեցիր . . . : Ո՛րչափ չնորհապարտ եմ սուրբդ, Որդիդ միածին, որ ինձի համար խաչի վրայ մեռնելն այնպէս յօժարակամ յանձն առաւ . . . :

Եւ՛րբ բազմամեղս Փրկիչ, երբ պիտի սկսիմ ճշմարտապէս զքեզ սիրելու՝ մանաւանդ հնազանդութեանդ նմանելով . . . . Ո՛րչափ կարօտ եմ աս առաքինութեան. կը հնազանդիմ երբեմն, այո. բայց ինձի ախորժական բաներու մէջ. սակայն ինչ որ իմ կարծեացս, բնաւորութեանս, դիւրութեանս հակառակ է՝ նո՛ն ինչ պատճառաբանութեամբ կը հնարեմ՝ հնազանդութենէ ճողոպրելու, ինչ որ տաղտկալի, ինչ ընդդիմութիւններ, որպէսզի խիստ պարտաւորացս չծռեմ. . . . : Քաղցր Յիսուս, երբ կը տեսնեմ որ դուն այնպէս մեծարանօք առաւաձային գլուխդ կը ծռես Պիղատոսի վճռին, այն անիրաւ եւ անօրէն մարդուն, եւ յօժար հնազանդութեամբ՝ նոր իշխանութեանը վրայ Հօրդ վերին տէրութիւնը կը մեծարես, կը հաստատէ թէ ես իմ մեծերուս՝ ինչպիսի որ ըլլան, ինչ հլութեամբ հնազանդելու եմ՝ դիրենք միշտ իրրեւ քու տեղապահներդ նկատելով. բայց սա ալ կը հաստատէ թէ որչափ կարօտ եմ հնօրհացդ . . . : Ա՛ս քեզնէ կը խնդրեմ, Հայր յաւիտենական, Յիսուսի

այն հնազանդութեան արդեանցը համար՝ որով անչափ անուանման պատուեց զքեզ: Ինձի ալ հնօրհք տուր որ, կամքս կատարեմ՝ հնազանդիմ քու սիրոյդ համար, եւ որպէսզի զքեզ պատուեմ ու մեծարեմ. . . : Բարե՛, Տէր իմ Յիսուս. որչափ դիւրաւ կը յաջողէը ինձի ամենուն եւ յամենայնի հնազանդելով՝ քեզի հնազանդիլ, եթէ անհուն սիրոյդ՝ որով զիս սիրեցիր, կարենայի աղէկ մի խելք հասցնել: Օգնէ, Տէր, կատարեա. լսեսաւորէ միտքս . . . : Ո՛վ Աբե, ով հոգի յաւիտենական, որ միշտ կը վառիս, եւ երբեք չես հատներ. ինչ աբանչելի են գիւտերդ: Նոյն մարդիկ որոնց համար կը մեռնիս, մանուանդ տեսակը կ'որոշեն . . . : Իմ մեզքերս ի յաւիտենից Հօրդ առջեւն էին. ատոնց աղաղակները Հրեից աղաղակներուն կը խառնուէին, եւ քեզի դէմ արդարութիւն կ'աղաղակէին, որովհետեւ իմ պարտքս քու վրադ էիր առեր. եւ ես չէի կրնար պյադդ հատուցումը ընել, բայց եթէ քու ձեռքդ: Դուն, ո՛ անհուն Աբե, այնպէս ընդունիր իմ հաճոյիցս ենթարկելիր եւ զղջեցիր որ, նոյն իսկ իմ դարմանիս բնաւորութիւնն ալ ինձի ձգեցիր . . . : Հաւանեցար խաչամահ մեռնելու, վասնզի ես այնպէս խնդրեցի. ուրիշ տեսակ տանջանք մ'ալ խնդրէի, անոր ալ պիտի հաւանէիր . . . : Ա՛յսպիսի գազանամիտ խնդիրքիս զիջար նէ, ի՞նչպէս կարելի է թէ խնդրուածքս մերժես՝ երբ որ խնդրեմ քենէ հնօրհք զքեզ սիրելու՝

պաշտելու եւ քեզի հնազանդելու . . . : Ո՛վ դանձ անսպառ բարեաց, որ ինքզինքդդ այդպէս առատաձեռնութեամբ ինծի կը շնորհես, եւ այնչափ եռանդեամբ կը փափաքիս որ զքեզ իրրեւ իմ սեփական բարութիւնս ժառանգեմ, ապէ՛ եկու ինծի. ես այսօր զքեզ իրրեւ իմ միակ ու վերին բարութիւնս կ՚ընդունիմ. . . : Ինչ որ իմն է, քեզի կը յաղորդէ, քու ձեռքդ կը ձգեմ բռնանդակ . . . : Զքեզ միայն առանալով, հարուստ եմ ես բաւական. դու միայն ինծի հերիք ես, Աստուած իմ, եւ կրնաս դուն միայն բոլոր իմ փափաքս յագեցնել . . . : Ահա բաւականէն աւելի իմ տեղս հաստատած բլլիր, եւ գոհ չես. կ՚ուզես փրկութեանս գործը խաչի մահուամբ ի գլուխ հանել . . . : Շատ աղ գիս կը գնես, փրկիչ իմ Յիսուս. ես արդէն յարդարութենէ քու առատածդ եմ. ընդունէ գիս իրրեւ քու գերիդ. եւ քուկդ բլլալու պարտականութենէս մի գիս ազատ ըներ : Եթէ յարդարութենէ քուկդ եմ, ի սիրոյ ալ քոյինդ կ՚ուզեմ բլլալ . . . : Քու տանդ մէջ անկիւն մը աւելի կը սիրեմ քան թէ աշխարհիս բռնանդակ բնդարձակութիւնը . . . : Ո՜նչ ալ ընդարձակութիւն: Այս աշխարհիս վրայ ուրիշ բան չեմ ուզեր, բայց եթէ անձկութիւն, կարօտութիւն, խեղճութիւն, նեղութիւն. քուկդ բլլալէ ուրիշ՝ աղէկ բան չկայ . . . : Ցաւէ. երանի՜ թէ միշտ այդպիսի անոյշ ծառայութեան մէջ գտնուէի. երանի՜ թէ բան մը չկարենար պակսեցնել զառել, ով Աստուած իմ . . . : Այլ ինծի, եթէ քենէ հեռանամ, եթէ վայրկեան մը միայն՝ քեզի պարտական եղած հնազանդութենէս պակսիմ: Աստգոյն չէր բլլար ինծի ամենեւին իսկ չապրիլ քան թէ առանց քեզի ապրիլ . . . : Դուն իմ Արարիչս ես. եւ ես քու արարածդ : Դուն իմ Տէրս ես, եւ ես քու գերիդ որ գնեցիր: Դուն իմ երաշխաւորս ես, եւ ես քու պարտապանդ. սակայն ազբատութիւնս այնչափ մեծ է որ, ուրիշ բան քեզի տալ չեմ կրնար բայց եթէ ինքզինքս . . . : Ընդունէ, Տէր, գիս անհատ առաքիմ ծառայդ՝ որ քեզի կը գառնայ, եւ քենէ գատ ուրիշ չ՚ուզեր ծառայել ու հնազանդիլ . . . : Ընդունէ, Տէր. եւ օգնէ շնորհօքդ որ, խոստմանցս հաւատարիմ մնամ այսուհետեւ . . . : Ամէն Աստուածածին. որ Աստուծոյ ու մարդկան սիրոյն համար Արգելոյդ խաչամահ սպանմանը հաւանեցար կատարեալ հնազանդութեամբ, ինծի համար ալ ազ աւաքինութիւնները խնդրէ. ամէն:

153

ՅԻՍՈՒՍ ԽՈՒԼԸ ԼԸ ՊԱՊԱՍԱՊԵՏ։

Ա. Գառն անմեղ Յիսուս. հավիտեան վճիռը կարգացուեցաւ ընծաւ, իսկ եւեակ Հրէից ձեռքն յանձնուելոյ որ, ուզածնուն պէս խաչահանուելիունդ ի գործ դնեն։ Ահա այն առեն, խեղճ Յիսուս, իրրեւ գառնուկ՝ կառաղի առիւծի ճիրաններու մէջ, իրրեւ զեղ՝ գազանամիտ յաղթող ընտանի դնուրսանուելու եանը ձեռքը, քու անագորոյն ոսոխացդ ձեռքը մնացիր։ Կարելի բլլար՝ ողջ ողջ գքեզ պիտի յաբէին որ, ժամ մ՚առաջ մէջտեղց վերնայդ տեսնեն։ Խոկդն խաչդ պատրաստելու կ՚ամաչաբեն. մէկ գիւն ալ մէկը կը նախատէ. մէկալը կը զարնէ, միւսը երեսդ կը թքնէ. եւ գառնամէն թշնամանք հանդարտութեամբ կ՚ընդունես, քեզէն կամովին հանրաւոյ ալ՝ կեանքդ ալ թշնամեացդ անընտրդութեանը կը ձգես։ Կատաղութեամբ ծիրանեայդ պատառ կը բռնեն վրայէդ մէկդի կ՚առնուն, բայց փշէ պսակը չէ, որ բռնդակ չարչարանացդ միջոցին գլուխդ թողու ցին — միայն անկար նեղ պատմուճանդ գլխէդ հանելու չափ վերուցին — որպէսզի ցաւդ չընդհատի։ Ահայսպէս նորէն մերկացիր խայտառակութեանց նշաւակ մնացիր, որուն վրայ կը խնդային Հրեայք ու կը ծիծաղէին։ =

Գառն, նախատակած փրկիչ, ի՞նչ կը մտածես, ինչեր կ՚զգաս . . . ։ Բաւական կարելի է թէ մարդ այս խորհուրդները մտածէ, եւ սիրան ի գուլթ չբարժի՝ չխոնարհի . . . ։ Օգնէ, Տէր, անհատատութեանս. աւելցու հաւատքս որ հաւատամ հաստատութեամբ թէ Աստուծոյ միածին Որդին ես գուն, որ վիս չափազանց սիրեցիր, եւ ինքզինքդ թշնամեացդ ձեռքը մնանեցիր՝ որպէսզի ամէն կերպով չարչարուիս ինձի համար . . . ։ Ինձի՞ համար։ Այո. ինձի համար. գիս փրկելու համար . . . ։ Ո՜հ, եթէ ասոյդ հաւատք ունենայի, պէտք չէի զարմանալ սիրոյդ, սքանչանալ համբերութեանդ, հիանալ խոնարհութեանդ որ, թագաւորդ փառաց այդ սահմաններէ հասար՝ գերս ոյս աղաւութեանը համար. Աստուածդ՝ մարդնուս սրբութեանը համար. Արարիչդ՝ արարածոյս փրկութեանը համար։ Արդարդ՝ մեղաւորիս երանութեանը համար . . . ։

Ո՛ բազմագութ Յիսուս, համբերող Յիսուս, խոնարհամիտ Յիսուս. որչափ կ՚ատիկէ գիս սէրդ, որչափ պատրաստեան կ՚ընէ օրինակդ . . . ։ Սիրոյդ փոխարէն, Տէր, կը սիրեմ գքեզ, կը փափաքիմ սիրել գքեզ, եւ միշտ աւելի սիրել . . . ։ Համբերութեանդ գիմաց՝ որ ինձի համար մեռնելու գացած առենդ ափսոսանք չես փնտռեր, այլ փշապսակ երեսդ կ՚ուզես. կ՚առաջադրեմ որ՝ հեշտ ապրելու միտութիւնս մահացնեմ, նեղութեան դժկամակութիւնս նուաճեմ . . . ։ Խոնարհութեան

Նրդ նայելով՝ ջանամ քեզի նմանող ըլլալ, վրաս եղած զրպարտութեանց սիրով տանելով . . . : Ես խոստմնոյս չեմ կրնար վճռահիլ. քու վրադ է բոլոր յոյսս. ա՛ս առաքինութիւնները գլխաւորաբար ստանալս համար դուն ինծի շնորհէ շահեցար . . . :

Ե. Պարկեշտութեան սիրոյ Յիսուս. Ծանոթանայ ձիրանին հանուելէդ առքը, ահա դարձալ մերկ մնացիր՝ անմի՛ւ անհամար բաղմութեան առջին որ ամէն կողմանէ գանդագանդ հան վազած էին, որպէսզի իրրեւ խաչի վրայ կախուելու դատապարտուած վճռանուն մարդ մը դիտեն տեսնեն ու ծաղրեն դքեզ, որ խաղք խայտառակ, համակ աբիւնազանդ, խոց վիրաւոր, այլակերպ, լի յաւով, այնպիսի գազանաբարոյ թշնամւոց ձեռքը մնատուած առջեւնին կը կայնէիր : —

Ես — վա՛յ ինծի՝ թէ չտառապան մեղաւորիս — ի՛նչ աչքով նայիմ ադ սղբալի տեսարանին . . . : Դուն որ կենդանիներն ու մեռելները պիտի դատես, որուն մեծ ու պզտիկ ամէն բրածին մանրամասն հաշիւը պիտի տայ, որու առջեւն երկնից սիւները կը սասանին, որ բոլոր տիեզերքը կ՛ուղղես ու կը գարձնես. դուն անօրէնն պիւտակամ մարդկան ամէն լշնութեան որ ուզածնուն պէս խայտառակութեամբ ըզքեզ ապտանեն . . . : Ես այս ամենայն անարգ անշնորհք մեղաւորիս սիրոյն համար . . . :

Ա՛յ, սիրելագոյն Փրկիչ, իմ սիրոյս համար. որպէսզի ես քու արդեամբդ կարենամ անցած քու բչերս հանուիլ, հնուտի չար սովորութիւնդս ու կրքերս մերկանալ՝ որ մինչեւ ցայսօր ինծի կը տիրեն . . . : Կ՛ապաչեմ, Տէր, քու առ իս սիրոյդ եւ այդ մերկութեանդ արդեանցը համար, հագուեցու դիս զարձեալ անմեղութեան ու սրբութեան պատմուճանին շնորհօք որ մկրտութեամբ ինծի պարգեւեցիր, որպէսզի ատոնց ամօթագարեւ անուանս արժանի բարի բարի գործերէս՝ քու եւս ձանչնան դիս մարդիկ եւ հրեշտակք . . . : Կ՛ամչնամ, Տէր, կը յանիմ ու կը վշտանամ որ ձանրագին աւերը շնորհացդ յարգր չձանչցար. պատուոյ ու փառաց պատմուճանին տեղ՝ ամօթ ու խայտառակութիւն հագայ մեղանչելովս . . . : Ազէ, սրբէ ջնջէ արտէս ամէն ազտ ու կեղտ, որ հոգիս քու աչքիդ պյլակերպ անճանաչ կ՛ընեն . . . : Նորոգէ հնութիւնս. տուր ինծի շնորհք որ ապաշխարութեան եւ առաքինութեան գործերով նորէն բարեկամութեանդ մէջ գտնուիմ ու հաստատուիմ՝ հզօր օգնականութեամբդ . . . : Ապրուռս կ՛առնուիս՝ երբ աշատր պատուանդէ չիշեմ, ու բրածնեբուս մանր համարը պիտի տամ . . . : Կը յանիմ ճշմարիտ սրտով բոլոր յանցանացս վրայ . . . : Ո՜հ թէ կարենայի ջնջել վերցնել բոլորովին, եւ չեղած ընել . . . : Կը վշտանամ եղածին, Աստուած իմ, միայն քու սիրոյդ համար. կը վշտանամ ամէն վատէ աւելի . . . : Կ՛ընտրեմ աւելի բիւր անգամ մեռնիլ

չնորհօք, քան թէ ակնթարթի մը ոգէ մնալ մեղքը . . . :

154

ՅԻՍՈՒՍ ԷՐ ԲՈՒՆ ԶԷՆՈՒԸ ԿԸ ՀԱՓՅՆԷՆ:

Հրամայեցին, վշտագին Յիսուս, որ նորէն քու զգեստներդ հագուիս, որպէսզի խաչուելու տարուած առենդ ճամբան դանէ հագուստդ ամենէն ճանչցուիս. որովհետեւ չնորհալի դէմքդ արիւններէ ու վէրքերէ այնչափ կերպարանափոխ եւ անճանաչ էր եղած որ, առանց քու հագուստդ առնելու՝ դժուարին էր ով ըլլալդ ճանչնալ: Իսկոյն հրամանը կատարեցիր, վասնզի գուն ան կ'ուզէիր որ ամենէն ճանչցուիս: Որովհետեւ յայտնի ըսեր էիր թէ աշկերտդ ըլլալ ուզողը իւր խաչն առնելու, եւ եւ գալու է. ասոր համար ուզեցիր որ ամէն մարդ ցոյն կուգան լուսուն, քու հագուստովդ, բոլոր ժողովրդեան աչքին առջեւ, բազմամարդ ճամբայներէ, խաչդ առնել առնելդ տեսնէ: Նախատինքէդ չէիր ամչնար, վասնզի սէրդ նոյնը քեզի հեշտական կ'ընէր. եւ կ'ուզէիր ամենուն աչքին առջեւն քաշել այն ամենայն՝ որ ամենուն համար կը քաշէիր: =

Բայց ինծի, քաղցր Փրկիչ, պէտք չէ

որ վշտալից ամէն պղտ վշտակից ըլլամ հանդարտասանօք . . . : Ա՛յ, Տէր իմ եւ Աստուած իմ. գուն ամենէն ազնիւ, ամենէն անմեղ, ամենէն սիրելի մարդն ես. եւ դեռ քիչ մ'առաջ ամենէն վայելուչը, ամենէն չնորհալին էիր. հիմակ իմ սիրոյս համար է որ այդպէս այլափոխ այլակերպ ես եղեր . . . : Ինչ սրտացաւ չէ պարկեշտ պատուաւոր անձի մը, իր ծաղիկ հասակին, հրապարակաւ մերկ խայտառակ կենալ, այնպիսի լիրբ աչաց նշաւակ, եւ ամէն յայտանուն վատանուն եղէնագործ ակ չարագոյն համարուիլ . . . : Սակայն ինչպէս սիրոս սիրովդ չցավիշտակուի որ ադ ամէն եղածը, քու առ իս առատիկ սիրդդ, չէ թէ միայն քեզի ամչի չի գար՝ սրտիդ վիշտ չի տար, այլ կ'ուրախանաս ալ՝ կը պարծիս ալ . . . :

Տէր Յիսուս Քրիստոս, մարդ ճշմարիտ՝ բայց եւ Աստուած ճշմարիտ, որու Մեծվայելչութիւնդ անչափ անհաս անվախճան է, ադ ինչ զիջում է որով հաճելար անարգութեան այն չափն առնիս, որ ոչընչի առհմանակից է, իբրեւ թէ իր եղէնագործութեանցը համար պատուելու արժանի անօրէն մ'ըլլայիր . . . : Ինչո՞ւ, բարի Յիսուս, ինչո՞ւ: Ո՛չ. կ'իմանամ, ո ճառագայթ յաւիտենական լուսոյ, կը հասկնամ սիրոյդ փափուկ հնարքները . . . : Ու զէնքիր որ դքեզ նորէն մերկ տեսնեմ, որպէսզի անբիծ մարմինդ ամէն պատ նկատեմ ու ազէկ մը տեսնեմ թէ ինծի համար որչափ չար-

չարուեր եա, իմ մեղաւոր մարմինս փրկելու համար քու անմեղ մարմնիդ ինչէր է քաշեր . . . : Ահա կը տեսնեմ, ո՛ փրկութիւն իմ, ողորմութիւն իմ, կեանք իմ. կը տեսնեմ, ու կ՛օրհնեմ կը փառաւորեմ դքեզ : Եւ որովհետեւ ինչպէս եւ որչափ որ պարտական եմ, չեմ կրնար դքեզ օրհնել ու փառաւորել. իմ պատուհասից թերութիւնը, կ՛ազատեմ, իմ տեղս քու արդեամբդ լրացու . . . : Տուր որոնս եւանդ որ, այդչափ ցնս սիրոյդ՝ փոխարէն սիրեմ. . . : Տուր ինձի հոգի որ, ապշիմ ու նմանիմ մանաւանդ այն խոնարհութեանդ որ հրեշտակներն հիացմամբ ու սասանայները դողութեամբ կը ընաւ . . . : Կը տեսնեմ ահա, Փրկիչ իմ, իմ սիրոյս համար ինչէ՛ քաշեցիր. եւ սա է ու բլլայ միշտ՝ իմ եւանդաւորն պատասանացս միակ նիւթը թէ Ա՛ի թողուր որ քու առատ փրկագործութիւնդ ինձի համար անօգուտ բլլայ . . . : Չ՛բլլար, Տէր, դիտեմ՝ անօգուտ չ՛բլլար, եթէ քու անչափ սիրոյդ մէյմ՛ադէկ խելքս հասցնես . . . : Բարէ. ինչպէս ան առնն խաչ եւ արհամարհանք չէ թէ միայն ինձի վիշտ եւ ամօթ չեն բլլար, այլ եւ փառք ու պարծանք կ՛բլլան քու սիրոյդ, ինչպէս որ քեզի եղան՝ իմ սիրոյս . . . : Աշխարհիս վրայ մեծ պատիւ կը համարեն մարդիկ՝ եթէ կրնան իրենց նախնեաց անուանեաց երկայն ցանկը շարել. անոնց մեծամեծ պաշտօններըը կը համրեն, նշանաւոր գործերը կը պատմեն, իշխանին ու հայրենեաց

պատճառաւ առած վէրքերնին՝ կրած խեղութիւնները կը հաշուեն, իրենց քաջութեանն ու հաւատարմութեանը հաւատիք, եւ զաւանք՝ մարմնոյ բոլոր զգեցկութենէն եւ առաւելութենէն աւելի մեծարգի կը համարին: Այսպէս դու ալ, Տէր իմ Յիսուս, իմ սիրոյս համար կրած խաչդ ու նախատինքդ քեզի փառք ու պատիւ համարեցար, եւ չուզեցիր որ քու հագուստդ սրիչ զգեստ հագուստ, որպէսզի չկարծուի թէ քու զգեստդ կ՛ամչնաս, եւ միանգամայն որպէսզի ճշմարիտ փառաց առնող ճամբան ցուցնես . . . : Ա՛ւ Աէր, ո անհաս անճառ սէր . . . : Երբ, Տէր, երբ պիտի մկրմի խելք հասցնեմ թէ քու սիրոյդ համար խաչ ու նախատինք կրելու արժանի որ բլլամ, ազ ինձի քու ձեռքէդ զաւրուած ամէն բարերարութենէ մեծ երախտիք է. աւրբերու եւ հոգեկիր անձանց շնորհուած բոլոր անասովորական պարգեւներէ աւելի մեծարգի շնորհք է . . . : Քանի որ սա բմբռնած չեմ, Տէր իմ, կոյր եմ ես, խեղճ եմ ու ողորմելի . . . : Ողորմէ, Յիսուս, գիտա՛ լուսաւորէ զիս որ, կարող բլլամ ճշմարիտ ու եւանդուն սիրովս քու անչափ սիրոյդ փոխարէն բնել, եւ անով քու չարչարանքդ խաչդ ու արհամարհանքդ եւ առանցմէ բխած քու առատ փրկագործութիւնդ ինձի համար անօգուտ չընեմ. . . : Ազէ, ողորմէ, բարերար Փրկիչ. կատարէ ազաչանքս որ դուն իմ բերանս կը դնես ողորմութեամբդ . . . :

155

Խաչն Յիսուսի առջեւ կը դնեն։

Ա. Տէր Յիսուս օրհնեալ, ահա պատմուճանդ հագար։ Հրեայք ամէն տեսակ թշնամանք անարգանք վրադ թափելէ ետեւ, զքեզ դուրս հրապարակ տարին ուր խաչը պատրաստուեր էր։ Ուրիշ մահապարտներուն կերպ մը դիւրութիւն կը ցուցնեն. բայ կարի պատուհասին դրծիքներն աչուընէն կը ծածկեն որ չտեսնեն ու վիշտ չմնծնայ. սակայն այս նկատումի, ողորմած Փրկիչ, քեզի համար չէ։ Վրան գամուելու խաչդ առանց ոտքմանելեան առջեւդ կը դնեն որ, անոր գմնդակ տեսութեամբը մարմինդ խաչուելէն յառաջ սիրտդ խաչուի։ Խարխապարէզը բմբռնմամբ միայն խաչը տեսնելով հոգեվարքը ընկար նէ, ինչ արգեօք եղար հիմակ զգալի կերպով նայեն աչուըներուդ տակ տեսած ժամանակդ։ Բայց միանգամայն սրովհեաեւ աս այն խաչն էր որուն միշտ սրտակիզ փափաքանօք կը ատնչայիր, այնպէս որ աշխարհի փրկութեան համար ատոր վրայ մեռնելու բռնպատրաստ հալեցար մնշեցար. ինչ գնծութիւն արգեօք զգացիր՝ երեսուներիքը տարի անձկանօք սպասած հիմակ հոս պատրաստուած տեսար նէ։ =

Ո՛վ աքանչելեացս, Յիսուս. թէ սուրբ կուսի խաչէդ թէ մեծ սէր . . . ։ Ո՛հարեկ զգայութիւնդ բնածին ապրեցութեամբ կը սոսկայ. իսկ անվհեր սիրտդ, սիրդին ուժգնութեամբ կ'ուրախանայ . . ։ Ինչպէս կարելի է որ վախնալու բանը տեսնէ. եւ խաչն որ տաղտկալից է բերկրալից գայ։ Ի քեզ, Տէր Յիսուս, օրհնաբեր կը տեսնուի։ Խաչը թէեւ քեզի ցաւ պատճառ է, կը սիրես՝ վասնզի յաւիտենական Հօրդ փառաւորութեան շահաւոր է, գործարան մըն է կենդանութեան, բանալի մըն է որ մեզի յաւիտենական բարութեանց անհուն գանձը պիտի բանայ . . ։ Խաչը կը սիրես, վասնզի մեզի սէր ունես։ Այնպէս երկրայութիւ թէ խաչը մեզի ազ սիրելի չըլլայ, եթէ քեզի սէր ունենանք . . ։

Սիրելի Փրկիչ. ինչ գեղեցիկ տեսարան ես դուն ինծի ցաւակցութեան ու նմանութեան . . ։ Ցաւակից եմ գառնակոկիծ վշտացդ. բայց զուարթութեանդ ինչպէս կարենամ նմանիլ . . ։ Ո՛վ, որչափ հեռու եմ ես՝ յօժար ինքնակամ չարչարուելէ։ Հեռուանց միայն տեսնեմ թէ խաչ մը վրաս պիտի գայ, փոխանակ քաջութեամբ ապասելու եւ դէմն ելլելու, բոլոր խելքս կը թափեմ որ խոյս տամ փախչիմ . . ։ Ո՛հ, Աստուած իմ, քիչ մը քեզի սէր ունենայի, ինչպէս դուն ինծի այնչափ ունես, ինչպէս ամէն խաչ ինծի հեշտ ես անոյշ կու գար . . ։ Անոր համար այսչափ ընդդիմութիւն ունիմ խաչի. վասնզի դիւրութեան ու նանրու-

թեան սէրը վրաս կը տիրէ . . . : Շնորհէ, Տէր, որ դքեզ սիրեմ միայն, խաչն ալ կը սիրեմ, խաչն իմ ուրախութիւնս ու պարծանքս ալ կ'ըլլայ . . . : Ակն, յաղթէ թոզ սուտ քաղցրութեան՝ քու ճշմարիտ քաղցրութիւնդ . . . :

Ե. Աիրակիր Յիսուս. խաչդ որ տեսար աչօքդ, ինչեր տեսար մնօքդ : Դպիր վայրկենէն՝ տեսար փրկագործութեանդ արդիւնաշատ պտուղը: Ցեսար թէ ինչ փառք պիտի բլլայ Աստուծոյ ազ խաչը, ինչ թաքաղտն զեղուն հատուցում բլլայ պիտի աստուծ՝ մարդուս սիզայր. ինչպէս բարձրանայ պիտի մարդկային բնութիւնն ու երկնաւոր Հօրդ աջ դին էյլ նստի: Ցեսար աքսայութեան դէներդ՝ այնչափ քեզի սիրական մարդիկներուդ բացուած: Ցեսար — միայն ազ խաչիդ արդեամբքը — մարտիրոսաց հաստատութիւնը, խոստովանողաց ապաշխարութիւնը, կուսանաց սրբութիւնը, արդարոց բարեգործութիւնը՝ ու միայն ազ խաչիդ արդեամբքը: =

Հապա սիրտդ, մարդասէր կենարար, սիրտդ ինչ խօսեցաւ՝ թէեւ անձայն. Ո՛ սիրական խաչ, անձկալի խաչ. ընդ բռնութեամբ կեանքս էս քեզի հատուցելի հաւատացեալ. գու էս, այո, գու էս այն հարան որ ինծի նշանեցար, եւ էս երեսուն հարիւր տարի քեզի համար ծառայեցի: Գու էս իմ առաքեալներուս մուտակարարը, յաղթութեանցս գրօշը, սիրոյս փառքն ու պատիւը: Այսօր է ահա փեսայութեանս՝

արտաս ուրախութեան օրը: Ձքեզ յարդոպը՝ դիս յարդած բլլայ. ղքեզ անարգողը՝ դիս անարգած համարուի: Գու էս իմ ծառայիցս պարծանքը. ով որ ի քեզ պարծենայ, մեծարուի. իսկ ով որ ղքեզ ամօթ համարի, ամօթ ահար բլլայ: Գուն դիս պատր թէեւ երդ պիտի առնուս, էս դքեզ արեամբս պիտի թանամ, ու մերդ բլլաս պիտի գուն ազգաց բազմաց: Գուն իմովդ պիտի ազնուանաս, եւ էս քեզմով ճանչցուի իմ պիտի: Էկու, բնակեր հատատարիմ, երկու գրկեմ դքեզ արտաս բոլոր գերազանցիր, եւ ատս վրայ առնեմ: Հետդ Գողգոթա երթանք որ հոն վրադ մեռնիմ. եւ մեռած անդս կենդանութեան ազբիւր բլլայ: Աոնր թէեւ երկդ պիտի յաճախակ զմարմինս, բայց ոչ երբէ բզսիրտս. մենք միասին պիտի ապրինք եւ ի միասին թագաւորինք յաւիտեան յաւիտենից . . . :

Օրհնութիւն եւ երկրպագութիւն քեզի, ով խաչ պատուական, որ Փրկչիս քրտամբն ու արեամբը սրբեցար. քեզի կը փառք թառիմ, կը գրկեմ դքեզ . . . : Գուն եղիր այսու հետեւ իմ ապաւէնս, լոյսս, գիտութիւնս ու բանիդակ խնամատութիւնս . . . : Ա՛ի թագուր դիս, ա՛ի հեռանար ինէ երբէք՝ թէպէտ մարմինս քենէ վանեայ ու խռատափէ . . . : Քաղցր Յիսուս, դիս հետդ խաչն վրայ գամէ. եւ չիս բան մը չմնայ որ գամուած չբլայ: Գամէ մարմինս վախովդ, սիրտս սիրովդ: Լուսաւորէ միտքս զարմանալի լուսովդ,

որպէսզի խաչիդ խորհրդոյն եւ իմաստութեանը խորքը թափանցէ . . . : Խաչդ կեանաբար. ինչ փնտռեցի, ինչ գտայ ես, երբ որ քենէ փախայ: Ուր որ փախչիմ, միշտ քեզի կը պատահիմ, որովհետեւ աբատանաց տեղն եմ, արտատուց հովիտն եմ. . . : Եթէ անցայ որ սիրտիանք փնտռելու համար քեզ թողում, որտեղ հանդարտութիւնն ու ներքին միխիթարանքը կը կորանցնեմ. եթէ մարմնոյ դիւրութեանց համար քենէ փախչիմ, փոքրիկ անձկութեան ու շփոթութեան մէջ կ'ինամ. եթէ աշխարհութեան եւեւէն վազելու համար քենէ հեռանամ, միշտ անօթի կը մնամ եւ երբեք գոհ չեմ բլար . . . : Իսկ դուն, ամենատուր խաչ, երկրատոր բարիքս ինձ առած առենդ՝ երկնատրներդ կու տաս. մարդկան բարեկամութիւնը վերցուցած առենդ՝ աստուածեղէն սիրով սիրտս կը ննաս. աշխարհիս փառքէն զրկած ժամանակդ՝ ինս Աստուծոյ որդի կ'ընես. նախատանօք ծածկած առենդ՝ փառօք կը պսակես. ներքնատ ալ լքած ժամանակդ՝ գաղտուկ աստուածային յոյժ մը կը հաղորդես . . . : Այսուհետեւ, խաչ սուրբ, քենէ երբեք չբաժնուիմ որ դատաստանին աշխատօր օրը ինս պաշտպանես պատուես փառաւորես . . . :

156

Յ–––– ––ր–բ Խ–չին կը ֆ–ռՂ–ի:

Տէր Յիսուս. ցանկալի խաչիդ վրայ սրտիդ խանդակաթէ բղձերը թափելէդ առքը, չապաւեցիր որ գահիճներդ ուսդ դրնեն. դու քեզէն թեւեդ բացիր, դորովանօք փաթթուեցար, բաղդրութեամբ համբուրելիդ ու վիրաւոր ուսդ դրիր այն խաչին որ երկնատոր Հայրդ քեզի ընծայեց եւ դու կամակար ընդունեցար, որպէսզի մարդկան մեղքերն իրենց քու իսկ մեղքերդ սատր վրայ քաւես, եւ փրկութեան գործն ի գլուխ հանես: Այդն վայրկենին որ աստուածախառն մարդկութեանդ խաչափայտին դպաւ, իսկոյն աստուածային զօրութիւն մ' իրեն հաղորդեցաւ. իսկեւ իսկ երկրի եւ երկնի մեծարոյ, անդադար մեսական խշխանութեան աֆարկու եղաւ: Յորչափ գահճայ ձեռքն էր խաչը, վրան՝ մեր փրկութեան թշնամի սատանայներու բազմութիւն կը վիսաբ. ընդ քու ձեռքդ դպաւ՝ ամէնքն ալ պարտութած, փախստական հայածական եղան: Առաջին եղած էին իրենք՝ Աստուծոյ դէմ մեծամտելու մէջ, առաջին եղան խաչիդ զօրութենէն խոնարհելու մէջ ալ: =

Քենէ երկրպագութիւն, նշան պատուական, ամէն մեր հիւանդութեանցը դարման, հոգեւոր ժամանակաւոր եւ մըշ-

անջնջնաւոր բարեաց հաճնելու մեզի օգնա-
կան . . . : Պատուենք պաշտենք սիրենք րդ-
քեզ , խաչդ կենարար . եւ յիշելով թէ
պատառատանին օրն ընտրելոց միխի արանք եւ
անարգելոց արհաւիրքը պիտի ելնւաս , աչիւ
եւ դողա թեամբ քեզ նայինք . ու քեւ հի-
մակ ողջմունթիւն խնդրենք՝ Յիսուս քու
վրադ քաշածներէն օգտելու որ , այն առն
մեզի դէմ արդարութիւն չպահանջես . . . :

Ողջոյն քեզ , սուրբ նշան , որ մարդա-
յնեալ Աստուծոյ խանդակաթ
համբոյրներովիւ ու գրկանքը սրբեցար .
ողջոյն քեզ , անգան պատուական , որ աշ-
խարհքիս փրկութեան համար սատուա-
ծային Աեծվայելչութեանն իրաւելու ան-
արատ ողջակէզը վրադ պիտի պատարագի
. . . : Աղէ , հիմակ ինծի տեղի ապատանի
եղիր , ինծի համար ողջմունթեան միջնորդ
եղիր որ , Յիսուսի չարչարանաց
վատակած ընծրհքներն ինծի օգտակար ը-
նեմ . . . : Աղամ մեզանչելէն ետքը Ա-
ստուծմէ փախաւ , դնաց գրախտին ծառե-
րուն տակը պահուըտեցաւ : Էս այնպէս
չեմ ըներ : Աեզայ , եւ չեմ փախչիր , մա-
նաւանդ թէ քու հովանւոյդ , ով ճըշ-
մարիտ ծառ կենաց , կ՝ ապաւինիմ ղրղ-
ջաւոր . վասնզի հոս կը դանեմ զԱստուա-
ծըս որ զիս կը սիրէ ու կը կանչէ եւ ինծի
թողութիւն կ՝ընծայէ . . . : Ո՛վ խաչ
սուրբ պատուական . այն սիրոյն համար՝
որով Յիսուս զքեզ գրկեց , տուր որ ա-
պաշխարութեան ուղիղ սիրտ մ՝ ինծի
շնորհուի , որպէսզի անով մեղացս թո-

ղութեան արժանի ըլլամ . . . : Իսկ քու
այն սէրդ , ցանկալի Փրկիչ , ինչ սէր է որ
ծանր խաչափայտը չարկես , եւ վրան մեռ-
նելու երթաս եւ ուրախ գուարթ ալ ես ,
մտածելով որ մեզասիրիս դարձին համար
անսպառ գանձ պիտի բանաս . իսկ ես
ասդին խաչի կը տրտմիմ , խաչէ կը փախ-
չիմ՝ որ փրկութեան հանելու միակ ճամ-
բայ է . . . : Արտիս բրած սիրալիր ապեւ-
ջութիւնդդ , խղճիս չարաճանչ խայթերը ,
այն պատնաւթիւնքն որ աշխարհքիս թո-
ղուլ որ հաճոյիցը վրայ կը թափես , նեղու-
թիւնք , անձկութիւնք , հիւանդութիւնք ,
աշխատութիւն , ապքատութիւն , բոլորն
ալ քու խաչիդ՝ որով դէպ ի Գողգոթա
ճամբայ կ՝ելլես , պատուական պատուհերն
են . . . : Քու ողջմունթիւնդ զիս ալ կը
կանչէ որ հետդ խաչս առնիմ . իսկ իմ
ողջալի կուրութիւնս փախուստ կու տայ
. . . : Աղէ , Տէր , հասուստէ հասատքս թէ
խաչը կռնակն առնելով եռեւէդ չկորչ՝
քեզի արժանի չէ , իսկ քեզի արժանի չե-
զողը հետդ փառաւր թագաւորելու ալ չէ ար-
ժանի . . . : Ո՛ Յիսուս , ով թողութիւնը պատ ձա-
խորդութիւնը գլուխս գայ՝ որմէ զիս ապա-
ւելու համար մեռնելու կ՝երթաս . . . :
Ո՛վ Աստուած , երբ մտածեմ թէ գուն
ինծի Աստուծոյ բարեկամութիւնը շահե-
լու համար այնչափ չարչարանաւր եւ այդ-
պիսի խաչով մեռնելու եղար , իսկ ես
այնչափ անգամ կամաւ եւ իմ յանցանաւթս
ատ բարեկամութիւնը կորուսի , կ՝ուզեի
ցաւէս մեռնիլ . . . : Քանի՛ քանի՛ անգամ

դու ինձի ներեցիր, իակ ես պարձեալ դքեզ վշտացուցի . . . : Ի՞նչպէս կընայի թողութիւն յուսալ, եթէ չդիանայի թէ ինձի թողութիւն տալու համար մեռար: Արդ այդ մահուանդ համար կը յուսամ թողութիւն, եւ դքեզ սիրելու յարատեւութիւն . . . : Կը վշտանամ, Փրկիչ իմ, դքեզ վշտացուցած բլլալուս . . . : Սակրը խաչիդ արդեանդը համար թողութիւն ընդունիմ. եւ ես կը խոստանամ որ ալ դքեզ չվշտացնեմ. . . . : Աւելի մեծ կը համարիմ քու բարեկամութիւնդ քան թէ աշխարհքիս բոլոր բարիքը . . . : Ազէ, օգնէ առաջադրութեանս ու մի թողուր որ բարեկամութիւնդ նորէն կորնչեմ: Տուր ինձի ամէն խաչ քան թէ ատ: Ալ չկորնչեմ դքեզ երբեք, Յիսուս. աւելի կեանքս կորնչեմ քան թէ դիւեղարդդ, եւ սիրեմ դքեզ միշտ յաւիտեան սրտէ . . . : Քենէ կը յուսամ այս մեծ ընդհքը. եւ ինչ չկարենամ յուսալ քու անչափ զթութենէդ՝ որով կռնակդ խաչ մի, անօրինի մի պէս, ինձի համար մեռնելու կ'երթաս . . . : Ո՛ աստուածդէն սիրոյ չափազանցութիւն: Դուն մարդմեռս համար մեռնելու երթաս, եւ կարենայ դրաստուիլ մարդ որ քեզի համար մեռնիլ չուզենայ, դքեզ նորէն մեռցնելու ալ մտածերլ . . . : Ո վ յաւիտենական սիրոյդ. չմտ ուշ դքեզ սիրելու սկայ ես. ընդհէ որ մեռցած կեանքս կորուսած ժամանակներուս տեղը լեցնեմ. . . . : Արդէն գիտեմ թէ ինչ որ ընեմ, ամենայն ինչ քիչ է քու առ ես սիրոյդ համեմատութեամբ. սակայն գոնէ բովանդակ սրտովս սիրեմ դքեզ . . . : Մեծ մեծ անիրաւութիւն բրած կ'ըլլամ քեզի, եթէ քու պիտի սիրոյ հնարքներէդ եաեւ՝ սիրոս զատեմ ու քենէ զատ բանի մը բաժին հանեմ. . . . : Ահա այսօրուընէ քեզի կը նուիրեմ բովանդակ իմ կեանքս, կամքս, ապառութիւնս. բրէ ինձի, ինչ որ քեզի հաճոյ է . . . : Աղբիւրութիւնդ կը խնդրեմ, որպէսզի հոն սիրեմ դքեզ յաւիտեան զօրութենէս: Շատ սիրել կ'ուզեմ դքեզ այս կեանքս որ յաւիտեան շատ սիրեմ . . . : Դու օգնէ ինձի ընդհօգդ. քու արդեանդդ համար այդ պարգեւը քենէ կը խնդրեմ ու կը յուսամ. . . :

157

ՅԻՍՈՒՍ ԽՈՍՔԸ ՀՈԳԻՔԸ ԿՈՒՆԱՅ:

Երկայնամիտ Տէր. Թափած արիւնդդ, կրած լկտիքդդ, առած վէրքերդդ արդէն ոտքդ ուժամեփ մնացիր. ապ ծանրաբեռն խաչափայտն ալ չկրկես տանիս պիտի: Ի՞նչպէս կարելի է, Տէր . . . : Խարէ. գիտես դուն թէ այդ բեռը քու ուժդդ վեր է, եւ սակայն առանց ինչ դիմադարձութեան վրադ կ'առնուս: Ո՛ Աստուած բարութեան. սիրոյդ բան մը անկարելի չկրեւար: Ժողովրդեան աղաղակները, դահ-

ճաց անդէմ ու թմբիւնը, քահանայից կատաղութիւնը, թշնամանք, հայհոյանք, ծանականք, ամէն ազէաբդ կը նորոգին ու կը բազմապատկին. այժ կը հանեն, վէրքերդ կը բացուին, քրտինքդ արիւնահատն կը վազէ նորէն ամէն դիաց. եւ սակայն դուն սէրդ, հնազանդութիւնդ ու ինձի համար չարչարուելու ունէչանդդ կ'արծարծես կը զօրացնես: =

Օրհնեն, գովեն, փառաւորեն, սիրեն դքեզ արարածք ամենայն: Գոն, Փրկիչ, այդ խաչիդ վրայ աշխարհքիս բոլոր մեղքերը պիտի տանիս, եւ առանք են որ բեռդ այդպէս կը ծանրացնեն . . . : Երբ կրես վրայ ես, եւ հառաչանդդ երկինք կը թափանցէն: Քու արեդ շարժմամբդ երկնաւոր Հօրդ սիրոյր խնդճ մեզմաւոյց վրայ ի գութ կը խանդաղատես, եւ փառաց ճամբան՝ որ տակաւին աշխարհի անծանօթ էր, իրենց կը բանաս . . . : Խոր լռութիւն մին է՝ կը պահես. բայց ապ լռութիւնը հեռուանց կը խօսի, եւ ամէն մարդիկ եաեւէդ գալու կը հրաւիրէ . . . : Հոս է որ արդարոց գլուխ եւ առաջնորդ կ'երեւաս. եւ աշխարհի մարմնոյ ու մեղաց դէմ պատերազմ կը բանաս: Հոս սիրոյդ գաղանիքը կը յայտնես, բառդ բրածոյդ կը հաստատես թէ խաչն եաեւէդ չատնողը բեզի արժանի չէ . . . : Հերոսիկ արուած ճերմակ պատմուճանը, պիղատոսի ապարանքը հնարուած կարմիր ծիրանին ի բաց թողուցիր՝ քու բուն զգեստդ հագար, որպէսզի աշխարհ ամենայն տարած խաչիդ ներքեւ դքեզ ճանչնայ . . . : Հոս

մարմնոյ եւ արեան անուռի ջատագովութիւնն ու բարբանդը կը տապալես՝ յերկիր կը կործանես. հոս արցունք, աշխատանք եւ ամէն խաչ կը սրբես . . . : Հոս մարբերը կը լաւաւորես, սրտերը կը բորբոքես, աշխարհիս պատրանդը կը յայտնես, սկրբունքը կը քակես կը քանդես, քու վարդապետութիւնդ կը յայտնես, ճշմարտութիւնդ կը հաստատես, հոգիներդ քեզի կը յափշտակես կը յանկուցանես, եւ քու սիրոյդ համար ամէն նեղութիւնդ՝ յբեւանէն ու հալածանդդ՝ խաչիդ երանութեան կոպդ եւ բնկեր կ'ընես . . . :

Տէր իմ Յիսուս, թագաւոր իմ, յոյս իմ, խնամատարիւն, իմ եւ ծայրագոյն բարեւթիւն. մի թողուր որ քու բնկերակցութենէդ զատես մնամ՝ ուր ամենաաւբր Աստղդ եւ ամէն հատատարիմ բարեկամներդ կը գտնուին . . . : Ինչ կ'ըլլամ — վայ ինձի — եթէ խաչիդ ճամբուն չհետեւիմ . . . : Հետդ առ գիս, Տէր, եւ կամ քեզի քաշկռտէ, որպէսզի երբեք աչքես չկորսնցնեմ ոչ դքեզ եւ ոչ խաչդ . . . : Կը փափաքիմ եաեւէդ գալ ու քեզի նմանիլ, եւ աւելի հետդ խաչուիլ քան թէ աշխարհքիս բոլոր փափկութիւնդը վայելել . . . : Էս մարմինս ալ, հոգիս ալ, սիրտս ալ, միաբս ալ քեզի կը նուիրեմ. գիս անպահեստ քեզի կու տամ. սա միայն բենէ կը խնդրեմ որ խաչիդ կցորդ՝ ցաւոդ հաղորդ ըլլամ: Ա՛ի թողուր որ ուրիշ գիտմունք, ուրիշ միտումնք ունենամ . . . : Ինձի տուած խաչէդ՝ օրչափ ծանր ու

կարծը ալ ըլլայ, չփախչիմ երբեք։ Ի՞նչպէս կրնամ առանց խաչի քեզի հաճոյանալ . . . ։ Եթէ բիւրաւոր տարիներ յաւիտեան սրաէ դիզէդ սիրէի եւ այդ իմ երկար կեանքս քու ծառայութեանդ մաշէի, եւ տեսնէի թէ դուն ժամ մը միայն ետեւս կ՚աշխատիս որ զիս սիրեես, այդ հոգիիս բոլոր իմ քաշածիս բաւական հատուցում չէր ըլլար։ Իսկ արդ այսօր որ դիզէդ լի ցաւովը, արեամբ ու վիրաւք եւ ծանր խաչով բեռնաւորս, ինծի գլուխ եւ առաջնորդ կը տեսնեմ, այսօր որ քու ճամբէդ շատ աւելի անոյշ ճամբէ հաւէտ գալու զիս կը հրաւիրես, ինչպէս քեզի համար չարչարուելու փափաքանօք չվառիմ . . . ։ Ինչ բան կրնայ ինծի խիստ գալ. ինչպէս առանց քեզի համար բան մը քաշելու անցուած օրերս կորսուած չհամարիմ . . . ։ Ցկար մնալիս խաչի տակ կը հեծէ եւ խուսափելու կը նայի, այս. բայց չարչարուելու հոգին զոր դուն, Փրկիչ իմ, ինծի համար վառակեցար, չի կրնար ան տկարութիւնը՝ քաջութեան, ան ընդդիմութիւնը՝ յաժարութեան փոխել . . . ։ Արդ երբ ես հետդ պիտի վըշտանամ, ո՛ վշտացեալդ քան զամենեսին. երբ քեզի համար ես ալ այն վիճակը պիտի հասնիմ, ուր դուն ինծի համար հասար . . . ։ Երբ խաչի համր պիտի առնեմ։ Երբ բոլոր երանութիւնս բոլանդակ միսիթարանքս քեզի համար շատ բան կրելը պիտի ըլլայ . . . ։ Թէեւ մնալիս գանգատանացը մի

նայիր, դուն մի խնայեր . . . ։ Զարչարէ զիս, խաչէ զիս. միայն թէ տկարութիւնս բռնէ որ, Հայրական ձեռքդ վրաս բեռնաւորած խաչերուդ կարենամ դիմանալ . . . ։ Դու գիտես, Տէր, ինչպէս ես խաչի ճամբէն զատ՝ դիւրաւ կը մոլորիմ։ Զարդ՝ բարի կը համարիմ, նանրութիւնը՝ ճշմարտութիւն, բնութեան չարժամներդ՝ հոգիոյդ չարժամներ, չհաւնելիքդ՝ կը հաւնիմ, սիրոս կը ցրուի կը ցնդի կը բաժնուի, եւ տակաւ քենէ կը հեռանայ . . . ։ Իսկ խաչով բոլորովին տարբեր կ՚ըլլամ. միաքս կը լուսաւորի, սիրոս կը բորբոքի, եւ հոգիս այնպիսի փոփոխմունք կ՚ դգայ՝ որ հոգիոյդ բարեխնդիրն են . . . ։ Ահա ես, Տէր, այսօրուընէ կը հրաժարիմ ամէն մարդկային սփոփանաց, եւ ինչ որ ինծի միսիթարանք էր՝ կը համարիմ որ այսու հետեւ ինծի խաչ ըլլայ . . . ։ Ընդունէ փափաքս, Տէր. զիս առանց խաչի մի ձգեր . . . ։ Ո՛ւր պիտի երթաս, ով կեանք հոգւոյս. ձայնս մնիկ չընես պիտի։ Առանց ինծի գոշգոճա՛ պիտի երթես։ Ինծի ալ խաչ տուր . . . ։ Որովհետեւ չարագործաց գլուխ կ՚ուզես երեւալ, թիւս աւելցնելու եւ ընկերներ շատացնելու՝ ես բոլորովին յարմար եմ, Ձիս ալ հետդ առ. երեք ըլլանք երկուքի տեղ, եւ դուն մէկի տեղ երկու ազատես . . . ։ Եթէ չէ արուեր որ հետդ մեռնիմ, խաչիդ փառիդ ատ մնամ. եւ եթէ Հրէից անգթութենէն մեռնիլ չեմ կրնար, սիրոյս բռնութենէն մեռնիմ . . . ։

Քանզի ակ սիրտս խաչասիրացդ մեկուն խօսքը թէ Հարիւր տարի հաւատարմութեամբ քեզի ծառայելէն եաեւ, այս ընծայքըն իրեն բնաւիր ոչ՝ ժամ մի միայն քու սիրոյդ համար չարչարուիր, բոլոր ծառայութեանդ իմաց ադէկ հաստատ ա՛ռած կը համարիր: Ով ճշմարտութիւն, արչաւ ասոյդ ես. բայց արչաւ ալ անծանօթ . . . : Իակ ես, Տէր, որ անարժան ու անպիտան ծառայ մըն եմ, այս ընծայքը կը խնգրեմ քու զիս թենէդ որ, քու սիրոյդ համար առանց բան կրելու ժամ մի չանցնեմ: Քու սէրդ պէտք եղած ոյժը ինծի չի զլանար . . . : Սիրէ զիս, Տէր, եւ որչափ կ՛ուզես զիս խաչէ . . . : Մայր ասոր, որ Աղօսոյդ խաչին ու սիրոյն պէս կեցորդ բաժանորդ եղար, ինծի ալ ընօրհք առ որ ընդ բոլոր կեանքս զինքը սիրեմ եւ իրեն համար խաչ քաշեմ, որպէսզի օր մ՛ալ քեզի եւ իրեն հետ թագաւորելու արժանի ըլլամ. ամէն:

158

ՅԻՍՈՒՍ ԽՕՍԸ ԿՐՆԱԿԸ ԳՈՂՓՈՒԱ ԿԵԼԼԷ:

Կ՛աճապարէին Հրեայք, Յիսուս, ժամ մ՛առաջ գքեզ մեռցնել տալու, վախնալով որ չըլլայ թէ Պիղատոս տուած վճիռը փոխէ: Սակայն գուն էիր, որ սիրդ եւ ապագաները այնպէս կ՛ուզէիր. վասընդի կը հաւէիր կը մաշէիր մահուամբդ մեր փրկութիւնը փութացնել: Ուստի իսկոյն երկու մահապարտ աւազակներն ալ՝ որ հետդ խաչ պիտի հանուէին, գուրս բերին, որպէսզի անօրինաց մէջ գուն ալ անօրէն ճանչցուիս ամենէն: Աստ ալ մարգարէական գուշակութիւնն ու քու յառաջութենէ բաժդ կատարուէցաւ: Գողերն հնչեցին, ուրախութեան ու ցնծութեան խառնաձայն աղաղակները օդը կը թնդացնէին. յեսոյ չուն կարդի գրուեցաւ: Աւազակ մը աջեւէդ՝ աւազակ մ՛ալ եաեւէդ, գու ալ, մարգահաբ Տէր, մէջերնին: Ամենուդ կռնակն ալ խաչ կար, բայց գուն հագուստդ ամենէն կը ճանչցուէիր ու մեկուսացդ կ՛որոշուէիր:

Ներե, Տէր Յիսուս. հետդ գամ ցաւագին ճամբորդութիւնդ դիտեմ: Ո՛դպէս, սիրելի Փրկիչ, ապանեուելու կը տարուիս, ինչպէս ոչխար մը մորթելու կը տանին . . . : Քու օրինակդ էր ուրեմն անմեղն Աբել որ գաշտ տարուեցաւ եւ եղբօրմէն սպանեուեցաւ. քու պատկերդ էր ուրեմն Իսահակ, որ փայտը շալակը՝ լեռ եւաւ, որպէսզի ոչ ջահակդ հանուի . . . : Աւազակներ են ընկերներդ: Ի՜նչ թշնամանք, ի՜նչ խայտառակութիւն . . . : Ի՜նչ տարբեր ուղեկցութիւն՝ հինգ օր առաջ եղաւէն: Հոն ձիթենեաց ճիւղերով՝ թագաւոր քարոզուիս. հոս խաչի փայտով՝ աւազակ հայհոյիս . . . : Աւազակ ընկերներդ ըրած յանցանքնուն վրայ չէն ցաւիր

ամենեւին. կրած պատուհասնուն միայն կը վշտանան: Իսկ դուն, անմեղ Յիսուս, յանցանքն ասելէդ՝ պատուհասը կը սիրես . . . : Ո՛րիշներու յանցանաց համար յաժմարակամ խաչը կ'ընդունիս: Աւազակներն ի հարկէ կը տանին. դուն՝ ի սիրոյ . . . :

Էա, Տէր, քեզի՛ կը նմանիմ թէ աւազակաց . . . : Ինծի պատահած ամէն նեղութեան՝ ցաւ կ'զգամ. իսկ մեղացս վրայ ցաւելու անզգայ եմ ամենեւին: Ամէն աշխատանք ու վիշտ՝ միս կը նեղէ, սիրտս կը կսկծէ. իսկ քու Աւծվելչութեանդ բրած այնչափ ինամանացս՝ սիրտս հանգարտ է, ամենեւին հոգ վիշտ չունիմ: Էա՛ աւազակաց նմանիլ չէ՛ . . . : Ախ, ողբալի գիծած Յիսուս, ներողէ հոգիս. տուր որ, չէ թէ խաչերուս՝ հապա մեղացս ցաւիմ . . . : Շնորհէ ինծի մեղաց ճշմարիտ առելութիւն ու խաչն ճշմարիտ սէր, որպէսզի մեղացս ապաշխարանքին համար կրած խաչս սիրով տանելով քեզի նմանիմ . . . : Բայց որչափ անդամ Հրէից անհատուցութեան ու ապերախտութեան ալ նմանեցայ: Ցաճախիդ մէջ զքեզ զովեցի, բնակարանիս մէջ վշտացուցի: Քանի՛ անգամ լեզուս սուրբ անունդ օրհնեց, եւ բիչ մը ետքը անարժան խօսքերով զքեզ թշնամանեց . . . : Քանի՛ անգամ ղղջմէր կուրծքս ձեռքերուն նոյն ձեռնարկներով՝ սրտնցմով՝ պահիկ մը ետքը զքեզ խաչելի մեղքը . . . : Ա՛հ, երանի՛ թէ արցունքովս սրտիս աղտերը մաքրելի ջնջելի: Խառնէ, Տէր, քու անգին արիւնդ, եւ խակդն կը սրբուիմ . . . Բայց դուն, բարի Յիսուս, մինչեւ քի՛ր պիտի չարչարուիս: Դեռ վշտաց չիշատացա՛ր . . . : Էթէ միտքդ ան է որ, տառապանաց իմ սէրս շահիս. ազէ դադրէ ալ չարչարուելէ. ես կը սիրեմ զքեզ ինչպէս որ կը փափաքիս . . . : Չէ, կ'ըսես, ես դեռ զոհ չեմ. այն առեն զոհ կ'ըլլամ, երբ որ զիս քու սիրոյդ համար մեռած տեսնեմ . . . : Ուրեմն հիմակ ո՞ւր կ'երթաս, Տէր Յիսուս: — Քեզի համար մեռնելու կ'երթամ: Ինծի արգելք մ'ըլլար: Սա միայն քենէ կը խնդրեմ ու կ'ապսպրեմ որ, զիս խաչի վրայ քեզի համար արդէն մեռած տեսնես նէ, յիշես իմ առ քեզ սէրս. յիշես, ու զիս սիրես . . . : Ո՛վ վշտալից Տէր. որչափ սուգ արժէց քեզի ինծի հակցնելը թէ սրբան զիս սիրեցիր . . . : Սակայն ինչ շահ կրնար բերել քեզի իմ սէրս որ, ապ շահելու համար արիւնդ ալ կեանքդ ալ ուզեցիր ապառնել . . . : Իսկ ինչպէս ես, այսչափ սիրով պարաւանդեալ, կրցայ այնչափ ժամանակ առանց զքեզ սիրելու ապրիլ քու գորովանքդ մոռնալով . . . : Շնորհակալ եմ որ հիմակ ինծի լոյս կու տաս ճանչնալու թէ որչափ իս սիրեցիր . . . : Սիրեմ զքեզ, բարութիւն անհուն, ամէն բարութենէ ի վեր . . . : Կ'ուզեմ բիւր կեանքեր քեզի նուիրել, եթէ կարենայի, որովհետեւ դուն քու ասասւածային կեանքդ ինծի համար նուիրել զոհել ուզեցիր . . . : Ազէ, տուր ինծի զքեզ սիրելու այն օգնու-

թիւններն որ այնչափ վշտաբ ինձի համար վատակեցար... : Ընորհէ այն առաքը կրակն որ մեզի համար մեռնելով՝ երկրիս վրայ բորբոքելու եկար... : Քու մնդի անպատկառ միտքս ձգէ, որպէսզի ալ չմոռնամ երբեք դրեզ սիրելու... : Չմոռնամ երբեք մանաւանդ ան սէրդ՝ որով չէ թէ միայն ինձի համար մեռնիլ ուզեցիր, այլ եւ մեռնելու անչափ տանջանքը սիրով հատու անցար, եւ ամենայն ինչ այնպէս կարգեցիր որ մնդի փոխանցնես... : Ո՛ անզուգական Սէր. ես քեզի ինչ փոխարէն կարենամ բնել... : Ողորմէ, օգնէ, Տէր. ես ալ դրեզ սիրելու եւ քեզի համար քիչ մը բան կրելու անպատրաստ կարօտով, անպակաս խնդրատածով, եւ դրեզ յամենայնի աւելի դոհ բնելու անխոնջ ջանքով հալիմ անցնիմ... : Լե որովհետեւ դուն ուրիշ շատերէ աւելի զես սիրեցիր, մանաւանդ ընորհքդ ու առանձինն օգնութիւններովդ շատերու մէջէն զես պատեցիր որոշեցիր, իսկ ես քեզի — ո՛ անհնարին պատահանք — մինչեւ հիմայ շատերէ աւելի ապերախտ եղայ. ողորմէ, անոխակալ Տէր, օգնէ որ այսուհետեւ հատարակ սիրով մ՝ դրեզ սիրելով զոհ չըլլամ, այլ միշտ աւելի սիրելու ջանալով, քու անզուգական սիրոյդ եւ իմ յանցանքներուս ապերախտութեանս հատուցում բնեմ... : Ներէ, բարի Յիսուս, անցած ապերախտութեանս. Կը յաւիմ կը վշտանամ բորբով սրտիս... : Աղէ, Տէր. այնչափ զբաղցու զես զթութեամբդ որ, խոստմանցս հաւատարիմ մնալով քու օգնականութեամբդ, քիչ առնուազն մէջ անցած չարը դարմանուի, անհետ բլլայ, չեզած բլլայ. եւ որչափ մեծ եղաւ ապերախտութիւնս նէ, այնչափ մեծ բլլայ հաւատարմութիւնս ալ... : Ո՛վ Տէր. ես ադ պարգեւն ուսաի կրնամ ապասել, եթէ ոչ քու անպատում սիրէդ, քու անզեղջ ընորհքէդ, քու հզօր օգնականութենէդ. Սէր իմ, գանձ իմ, զբութիւն եւ ամենայն ինչ...

159

ԽՕՍՔԻՑ ՅԻՍՈՒԻ ԳՈՂՔՈՒԱ ՀԱՐՑՈՒՊՈՒԻՆԸ:

Ա. Ո՞ ցաւագին ճամբորդութեանդ, Յիսուս. ահա որչափ լեռն ի վեր կ'ելլես, այնչափ տանջանքդ ու վիշտդ կ'աւելնայ: Աբգին այնչափ անհամար հարուածներէ ու լկանքէ, այնչափ արիւն թափելէ ուժաթափ ու յոդնած, ուսերդ խարազաններէ խորտակած, ցաւերդէ ջղերդ կորցուած, ծնկաբներդ դողդողալով, հազիւ կրնաս ոտուբներուդ վրայ կայնիլ տկարութենէդ, մէկ գիսդ ալ արիւնոտ վազելով, կը ջանաս կը ճգնիս խաչափայտդ տանիլ, բայց այնպիսի դժուարութեամբ որ, կարծես թէ ամէնմէկ քայլիդ

վերջին շունչդ պիտի տաս։ Իսկ քանի՛ քանի՛ անգամ խաչը փշէ պսակիդ կը զարնուի, եւ ինչ դժնդակ կսկիծներ կուտայ։ Ի՞նչ տքանք, ինչ հնձեցանք, որ ալ չես կրնար դիմանալ, բեռնդ տակ կ՚իյնաս եւ նորէն կ՚ելլես, կ՚ելլես ու դարձեալ կ՚իյնաս։ Ո՛ համբերութեանդ, Յիսուս։ Չէ՞ մէկը չկա՞յ որ վրադ խղճայ, քեզի քիչ մ՚օգնէ։ Մարդ չկայ։ Մանաւանդ թէ փոխանակ զթալու՝ օգնելու, դահիճները բռնցի աքացի զքեզ կը չարչրկեն. ոմանք մէջքդ ու վիզդ կապած չուաններով առջեւէդ կը քաշկռտեն, ոմանք գաւազաններով նիզակներով եւ տեւէդ կը հրմշակեն, ոմանք վրադ կը նետուին եւ չարաչար կը ծեծեն, ոմանք պոչտաթով կը թշնամանեն ու կը հայհոյեն։ Ո՛ անլուր անտես պատահար։ Կը խնտան անզգամները, կը ցնծան որ խուժանին խաղալիքն ես եղեր, աքը ունի գաւազանի տեղ՝ ապտնանդ գերանը կը տանիս, ու՝ ծռվէ, կ՚ըսեն, թագաւոր ըլլալը։ =

Ո՛ խորհուրդ սիրոյ Փրկչիս. խորհուրդ՝ որու գաղտնիքը խաչիդ չափէն կը յայտնուի ... ։ Խաչիդ երկայնութիւնը, լայնութիւնն ու խորութիւնը, քու անսկիզբն անչափ անհաս սէրդ, Յիսուս, մեզի կը հասկնէ ... ։ Այդ անպատմական սէրդ է՝ որ մեր յաւիտենական փրկութեանը համար քեզի այնչափ տառապանք ու նախատինք քաշել կուտայ ... ։ Կը հիանամ կը զարմանամ անպատում զթու-

թեանդ. վշտակից եմ անհնարին խոշտանգանացդ ... ։ Ո՞ր որդի է՝ որ լսէ թէ — Հայրդ դահիճներն առին՝ կախաղան տարին — եւ սիրտը չելլէ, չհեծէ, չյայ ... ։

Փրկիչ իմ Յիսուս. ամէն հայրերէ աւելի սիրող, աւելի սիրելի, ճշմարիտ հայր եւ հօրմէ ալ աւելի, որմէ է գոյութիւնս, շարժումն ու կեանքս։ Կարծեմ թէ Հրեաստանէմ դանուելի եւ զքեզ տեսնէի, եւ այնչափ վշտացդ ու արհամարհանացդ ականատես ըլլայի, չէի կրնար արցունքս բռնել դէմ մարդկութեան զթով շարժեալ ... ։ Հապա ի՞նչպէս հիմայ հաւատոյ լուսով լուսաւորեալ, անկարելի՛ սրտիս ու անթաց աչքս զքեզ կը նկատեմ ... ։ Ազէ, քաղցր Փրկիչ, հնարհ որ տառապանացդ՝ սիրոյդ ու համբերութեանդ հաճի զգամ, որպէսզի սիրտս շարժի՛ քեզի վշտակցելով՝ սիրեմ զքեզ, եւ սիրելով՝ քեզի նմանելու յորդորիմ ... ։ Դուն ես որ այս աշխարհս ինծի կը թելադրես, դուն ողորմի՛ գիտես, եւ ունկնդիր եղիր պաղատանացս ... ։ Ջօրացու զիս որ, մանաւանդ սիրոյդ, խանարհութեանդ ու համբերութեանդ չհամեմատիմ ... ։

Բ. Ի՞նչ երկայն — գրեթէ տասնուհինգ ոտնաչափ — իրենց տատ, իրենց ծանր խաչ, Տէր Յիսուս, որ դուն հեզութեամբ ու համբերութեամբ շալկեր կը տանիս։ Բարե՛. խորհուրդը կը հասկնամ։ Խաչը կանգկդ որ առիր, բոլոր մեր մեղքերը վրադ առիր։ Աւաղ. խաչով վրադ բեռ-

նաւորած մեզաց այդ անհնարին գումարը ոչնչափ քեզի աւելի ծանր ու ցաւագին եղաւ՝ քան թէ բուն խաչափայտը։ Եւ սակայն ատով միայն մեր փրկութիւնը կրնար գլուխ ելլել։ Իրաւ քու իշխանութիւնդ ուսոդդ վրայ եղաւ։ Խաչն եղաւ ճիշդ այն աղելու գործիքն որ այնչափ հոգիներ անով փրկեցիր։ =

Ա՛րդասէր կենարար. չկար մարդ, չկար հրեշտակ որ այդպիսի անհեթեթ բեռան նեղքեր մնանելու այժ ունենար. դու միայն ինքզինքդ ընծայեցիր ինքնակամ նոյնը տանելու մեր փրկութեանը համար։ Եւ սակայն ինչ աշխատանք, ինչ տառապանք եղաւ քեզի ամէն տեսակ անօրէնութեանց այդ ահագին բեռը։ Ա՜յ, թիկանդ վրայ երկնաբերձ ամբարտակ մը կանգնեցին մեղաւորք . . . ։

Վա՜յ ինծի, Տէր. ես իմ մեղքս խաչիդ բեռը որչափ աւելցուցի . . . ։ Խոլոր մարդկային ազգի մեղքը արդէն անտանելի ծանր էր խաչդ. քիչ ծանր կ'ըլլար՝ եթէ իմիններս ալ վրայ եկած եւ աւելի ծանրացուցած չըլլային . . . ։ Ո՜հ. ինչպէս առջեւդ յիշեմ բոլոր մեղաց համրանքը, տեսակը, պարագաները. իմ ըրածներս, ուրիշներուն ընել տուածներս։ Աւա՜զ. ինչ սոսկալի գումար . . . ։ Եթէ աշխարհքիս վրայ իմիններէս ուրիշ մեղք չըլլար, առանցմով միայն որչափ ծանր կ'ըլլար խաչդ, Փրկիչ իմ Յիսուս . . . ։ Ո՜հ, եթէ այս մտածմունքով սիրտս ի ցաւակցութիւն եւ ի զղջ չի շարժիր, ապ ինչ

անողորմ սիրտ է . . . ։ Ա՛հա, երկայնամիտ Յիսուս, վշտակից եմ ցաւոցդ ու տառապանացդ՝ որով ոչ այնչափ խաչափայտիդ, որչափ իմ մեղացս տակ կը հեծես ու կը համբերես . . . ։ Ջքեզ չարչարելու՝ քիչ բան բրին Հրեայք իմ ըրածիս համեմատութեամբ . . . ։ Ես, ես աւելի զքեզ կը բեռնաւորեմ, կ'ընկճեմ, քեզի հեծել հառաչել կու տամ իմ անօրէնութեամբքս . . . ։ Ո՜ տայր աչուըներուս արցունք, գիշեր ցորեկ չարութիւնս լայի . . . ։ Եթէ Հրեայք մէկ գժոխքի արժանի եժան, ես հազարաւոր գժոխոց եմ արժանի . . . ։ Խայց ապէ, Տէր. մի մեղացս նայիր, այլ ինծի՝ որ թէպէտ տանդ ամենէն կրսերն եմ, սակայն գու ստեղծեցիր զիս, գնեցիր զիս, փրկեցիր զիս . . . ։ Ողորմէ ինծի, գթած վրաս, մի վրէժ առնուր. ալ չեմ զքեզ վշտացներ երբեք . . . ։ Երդուայ ու հաստատեցի որ, սուրբ պատուիրանիդ պահեմ, եւ պիտի պահեմ անվթար . . . ։ Խայց ինչ են, Տէր, իմ առաջադրութիւնքս, իմ անվթար խոստմունքս։ Ինչպէս կրնամ վստահիլ կոյրս ու ողորմելիս որ խոտի մը նման հիմայ կը ծաղկիմ ու քիչ մը հոգը կը թօրմիմ, արեւու շուքի պէս՝ չունիմ երբեք կայեւ հաստատութիւն . . . ։ Ըսելու եմ միայն թէ ալ այսուհետեւ, Աստուած իմ, զքեզ պիտի չվշտացնեմ քու օգնականութեամբդ զոր սուրբ չարչարանացդ արդեանցը համար քեզնէ կը խնդրեմ, եւ վստահ եմ թէ չես մերժեր խնդրուածս

քը . . . : Ո՜հ, ի՜նչ մեծ, ի՜նչ սարսափելի չար է եղեր մեղքն որ մնորդացավ Աստուծոյդ կռնակը դրուելուն պէս, այնչափ հոգ ու վիշտ կը պատճառէ . . . : Ո՛ Տէր. քանի անգամ որ յիշեմ թէ Գողգոթա տարած խաչդ ես իմ մեղքս տանելի եմ ծանրացուցեր, լամ ողբամ, զղջամ ցաւիմ անդադար . . . : Բարե, անուշակ Փրկիչ, դուն արդէն այն առենուընէ գիտէիր թէ ես քեզի քանի քանի թշնամանք պիտի ընեմ. սակայն եւ այնպէս՝ զիս սիրելէ ետ չկեցար, եաբէն ինծի ընելու այնչափ գթութիւնդդ յառաջագոյն պատրաստելէ չքաշուեցար . . . : Արդ եթէ քեզի ես այնչափ սիրելի եղայ՝ ես անարգ ու ապերախտ մեղաւորս նէ, որ այնչափ զքեզ վշտացուցի. իրաւացի է թէ ինծի ալ դուն սիրելի ըլլաս՝ դուն Աստուած իմ, գեղեցկութիւն ու բարութիւն անհուն, որ այնչափ զիս սիրեցիր . . . : Ափսո՜ս. ի՜նչ պէս եղաւ որ առեն մ՝ զքեզ վշտացուցի. ո՜հ, երբեք մեզանչած չըլլայի՜ . . . : Հիմայ կը ճանչնամ, Յիսուս, ի՜նչ անհնարին ապերախտութիւն է եղեր որ քեզի ըրեր եմ, Ո՛վ անիծեալ մեղքերս. ի՜նչ ըրիք՝ Դուք ինծի գառնացնել տուիք Փրկչիս յաճախագոյն սիրտը, այն սիրտն որ զիս այնչափ սիրեց . . . : Աղէ, Յիսուս, ներէ. կը զղջամ զքեզ անարգած ըլլալուս . . . : Այսուհետեւ զուն ըլլաս սիրոյս մէկիկ նպատակը . . . : Սիրեմ զքեզ, ով անսահման սիրելի, սիրեմ զքեզ բոլորով սրտիս : Հաստատ միտքս կը դնեմ որ քենէ

զատ բան չսիրեմ. . . . : Տէր, շնորհէ. տուր ինծի սէրդ՝ ալ ուրիշ բան չեմ խնդրեր : Սէրդ շնորհօքդ հանդերձ՝ ինծի տաս, ալ հարուստ եմ ես բաւական . . . :

160

ՃԱՄԲԱՆ՝ Յ–Ի–ՈՒ–Ս Խ–Պ–Ո–Ա–Խ–Ի–Լ–Ը :

Խոնարհամիտ մնդպաւէր Յիսուս. դատապարտութեանդ համբաւն արդէն տարածուած ըլլալուն, գացած ճամբայներդ լեցուն էին բազմութեամբ : Ամէն մարդ քենէ կը գարշէր, զքեզ կը բամբասէր. ոչ որ խորհրդոյն խելք կը հասցնէր : Նոյն իսկ անոնք որ քու փառաւոր գործերդ տեսած էին, հիմակ ուրախութեամբ՝ շատ աղէկ եղաւ, կ'ըսէին, պատժուի թող անզգամը. ոմանք ալ հիանալով՝ ով կրնար, կ'ըսէին, կարծել թէ այսպիսի անօրէն մ'ըլլայ մնդպ մ'որ անանկ սուրբ կ'երեւար. ոմանք ալ հետաքրքիր կ'սպասէին որ գուցէ հրաշք մը կ'ընես : Ի՜նչ խայտառակութիւն եղաւ քեզի՝ այսպիսի նորանշան փոփոխութիւն մը : Քիչ մ'առաջ նորահաս տղայք անգամ զքեզ պատուեն օրհնեն, հիմայ մեծ ու պզտիկ այնպէս անարգեն ու անիծաւնեն՝ տարած խաչիդ հետ կեզտ անուն եւ անէծք ալ մեկտեղ տանելուդ համար : =

Ա՞յդպէս, ով օրհնութեանց աղբիւր, անիծեա՛լ ըլլալ կ՚առնուս յանձն . . . : Բարե՛. Ինչպէս երկնաւորդ Հօրդ սիրոյն եւ իր փառացը համար այդ խայտառակութիւնը կրելու կը խնդարկիս. . . : Ի՞նչպէս մեր մեղաւորացս սիրոյն եւ զմեզ ժամանակաւոր ու միջնորկնաւոր անէծքէ ազատելու համար բոլոր այն անէծքները քու վրադ կ՚առնուս որոնց մենք էինք արժանի մեր մեղքը . . . : Աշխարհիս փրկութեան կատարմանը միայն ուշ ունենալով, վրադ ինչ կը գուշակուի՝ անոր մտիկ չես դներ ամենեւին, մարդկային նկատմունք բնաւ հոգդ չեն. ուրախութեամբ խաչդ առած՝ ճամբադ կ՚երթաս, եւ ինչպիսի՛ ուրախութեամբ . . . : Ա՛ս է աստուածային կարգադրութեանդ զարմանալին որ, ամէն միշտ՝ քու սիրոյդ ուրախութիւն կ՚աւելցնէ, բայց եւ ուրախութենէդ դգայութեանդ միշտը չի թեթեւնար ամենեւին . . . :

Փրկիչ իմ. քու խորհրդոցդ անդունդը՝ միտքս կ՚ընկղմէ, եւ սակայն ես օրհնակներէդ օգտելու չեմ նայիր . . . : Ի՞նչ աքանչելի համար կայ ինծի, Դուն, գլուխդ փշէ պսակ, կռնակդ խաչ, երկու անօրինաց մէջ անօրինագոյն երեւալու չես ամչնար, որովհետեւ խելքդ միտքդ փրկութեան գործը լմնցնելով երկնաւոր Հօրդ հնազանդիլ միայն է: Ես աս օրհնակիդ ինչպէս կը հետեւիմ. . . : Երբեմն պատուիրաններուդ, երբեմն խրատներուդ հնազանդ երեւալու կ՚ամչնամ. համբերութիւն, հանդարտութիւն ու խոնարհութիւն ընելով՝ ուրիշներուն վատասիրտ երեւնալ կը վախնամ. քու սիրոյդ համար թեթեւ անարգութեան մը չեմ կրնար դիմանալ, եւ մարդկային նկատման ամէն շուքին դիւրաւ մը անձնատուր կ՚ըլլամ. . . : Աւա՜ղ, որչափ անարգ՝ թշուլ ու մեղկ եմ ես . . . : Ազէ, Տէր Յիսուս, գօրացուր ինծ քու հզօր անուշութեամբդ, որպէսզի այսուհետեւ քրիստոնէական պատուիրատնապահպանութեան եւ աւետարանական կատարելութեան խաչը տանելու ալ չամչնամ. . . : Իմ խաչս ան է որ պարտքս ընեմ, եւ ընեմ ամէն եւեւ ամենայն սիրով: Իմ խաչս ան է որ, քու ուզածդ կրեմ, եւ կրեմ այսուհետեւ ամենայն սիրով . . . : Բայց ով, Տէր, ով կրնայ ինծի անուշցնել թէ ընելը եւ թէ կրելը, եթէ ոչ՝ քու սէրդ: Իսկ ազ պարգեւը քեզնէ պատ ով կրնայ ինծի շնորհել, Աէր իմ եւ ամենայն ինչ . . . : Դուն, Տէր իմ, ինչ սիրով, ինչպիսի խմաստութեամբ խաչդ շալկեր կը տանիս, որպէսզի ազ քու փայտդ կշիռ համեմատ գայ այն փայտին՝ որով անհնազանդն Ադամ մեղաւ: Ինչ գութ, ինչ գիւտ, միայն Աստուծոյ որտին ու իմաստութեանը չատուկ եւ արժանի . . . : Ճաշակեց Ադամ այն փայտին պտուղն որ մեզի մահուան փայտ եղաւ, եւ դուն գթութեանդ աչօք խաչիդ փայտն ընտրեցիր՝ որպէսզի մեզի կեանց փայտ ըլլայ . . . : Ադայէլ փայտ մը ձեռք առեր էր՝ աշխարհիս կործանելու.

դուն հիմայ փայտ մը կունակդ կ'առնուս՝ աշխարհք փրկելու . . . : Փայտով մ'եղած պարաքը՝ փայտով վճարելու կ'երթաս. եւ նոյն նիւթն որ թոյն էր թափեր, դուն դեղթափի կը փոխես. դժոխական թշնամւոյն յաղթական զէնքը, իրեն դէմ յաղթանակելու կը բանեցնես . . . : Ո՛վ անճառ անհաս սիրոյդ, Յիսուս: Աշխարհքիս փրկութիւնը թանձաղուն զեղուն ընելու՝ խաղաղանք ու փառք հերիք չէին՞. հապէ ալ կ'ուզես . . . : Ո՛վ անճառ անհաս իմաստութեանդ, Յիսուս: Մեր յաւիտենական փրկութիւնն որ քու գործոցդ ամենէն փառաւորն է, հապճով կ'ուզես գլուխ հանել՝ որ աշխարհքիս ամենէն ցած բանն է . . . : Խրատունք ունիս, աշխատութիւնդ Հօրդ վերջացնելով փառք տալու որ, հապէ խորհուրդը իմաստնոց եւ գիտնոց ծածկեց, ու խոնարհաց միայն յայտնեց . . . : Ա՛յո, Տէր. ճշմարտութեան, սրբութեան ու ամէն մեր երանութեան խորհուրդները հապէ վրայ են. սակայն ասոր՝ խոնարհները միայն խելք պիտի հասցնեն . . . : Վա՛յ ինծի. գէթ ասկէ պէտք չէր որ հասկնայի թէ ինչ՞ն ես քու չարչարանքդ քիչ կամ ոչինչ բան կ'ըմբռնեմ: Պատճառը միայն հպարտութենէս է . . . : Իրաւ, արտաքին չարչարանքդ, ինչ որ երեւակայութեանս աւելի զգալի է, քանի մը բան կը հասկնամ. սակայն ներքին չարչարանացդ զօրութենէն, որ հպարտներուն անյայտ կը մնայ, բան մը չեմ ըմբռներ . . . : Աստուած իմ Յիսուս, որ կոյր մը աչուքները կաւով ձեփելով լուսաւորեցիր, դիս ալ այդպէս լուսաւորէ. խոնարհ ըրէ դիս՝ իմ խեղճութիւններս ինծի ճանչցնելով . . . : Աւա՜ղ թշուառութեանս. ես կուրութեամբս հանգերձ՝ չար ալ եմ: Երբ մտածեմ թէ դուն իմ փրկութեանս գործը կատարելու համար ինչեր կ'ընես՝ ինչեր կը կրես. իսկ ես նոյնը խանգարելու համար ինչեր կ'ընեմ՝ ինչեր կը քաշեմ, ապշած կը մնամ: Ա՛ս ինչ է որ, առաքինութեանդդ նմանելով չարչարանացդ արդեանցը գործակից ըլլալու տեղ չարաչար վարուքս չարչարանքդ ես ինծի անպատուզ կ'ընեմ: Մէկը չինէ, մէկալը կործանէ. ինչ օգուտ կ'ըլլայ . . . : Աստուած իմ Յիսուս. դուն խափանէ սա իմ անխելք անխորհուրդ՝ մանաւանդ թէ չանգուդն ու վտանգալից ընթացքս . . . : Խոնարհութիւն կը խնդրեմ, Տէր, խոնարհութիւն որ խաչափայտիդ առաջին պտուղն է: Ադ որ ունենամ, ամենայն ինչ ի բարին կը յաջողի . . . :

161

ՅԻՍՈՒՍ ՀԱՄԲԱՒ ՄՈՒԲԸ ԿԸ ՊԱՏԱՀԻ։

Աղնիւ Յիսուս. Կողգոթա ելած ատենդ դառնակսկիծ ցաւերուդ մէկն ալ ո՛վ կրնայ տարակուսիլ թէ սիրական Մօրդ պատահիլն եղաւ։ Արդէն գիտէր ինք թէ անողորմ դահձայ ձեռքն ես եւ իրենց կատաղութեանը նշաւակ, սիրտը կարեվէր խոցոտած՝ ո՛ւր է Որդեակս, կ'ըսէր, ո՛ւր է Յիսուս. յանկարծ, մէյմ՛ալ դքեզ տեսնէի, Որդեակ. վերջին անգամ մ՛ալ գրկէի դքեզ։ Կը հառաչէր, կ'երթը կ'եփէր. սէրն ու ցաւը գինը յափշտակեց առաւ տարաւ՝ քաղքէն դուրս հանեց կարճ ճամբէ մը, որովհետեւ հասարակ ճամբայները այնպէս լեցուն էին խուռն բազմութեամբ որ, անհնար էր պատռել անցնիլ։ Լեռան գագաթին որ հասաւ, հոն կեցաւ, Սիրելւոյդ կ'ոպասէր։ Դուն տակաւ իրեն կը մօտենայիր. ինք հեռուանց աղաղակները, զինուորաց ոռնատձայնը, զինուց շառաչիւնը կը լսէր. կը լսէր վիճակահան քաշելու դքեզ փութացնելու համար բռնած հայհոյութիւնները, տրուած հարուածները։ Ոչ բազմութիւն աչքին կ'երեւար, ոչ զինուորներէն կը քաշուէր. եւ ահա դուն հասար։ Ի՜նչ սոսկում, ինչ կսկիծ ցաւագին Մօրդ երբ տեսաւ զքեզ՝ գլուխդ փշէ պսակ,

ամէն կողմդ արիւն ապաժոյժ, համակ խոց վիրաւոր, կռնակդ ծանր խաչափայտ, երկու աւազակներու մէջ, ամենուն խաղք խայտառակ, քաշած քաշկռտած առանց ինչ նկատման առանց ողորմութեան։ =

Աւաղ. ապ ինչ տեսարան է մեր մէջ սրտին . . . ։ Ի՞նչպէս, ամենասուրբ Մայր, ինչպէս հոգիդ մարմնէդ չբաժնուեցաւ ապ տեսարանին. սակայն սոյդ սիրտդ կուբծքէդ թռաւ, որդւոյդ սիրտն անցաւ՝ եւ անոր տառապանաց անդունդն ընկղմեցաւ. եւ երկու սրտերու վիշտն իրարու խառնուելով, այն աստիճան յորդեց զեղաւ, երկուքնիդ ալ չկրնալով ալ դիմանալ՝ մարեցաք ընկաք, դուն Աբրահամնց թեւերը, եւ Որդիդ խաչափայտին տակ . . . ։ Ա՛յո, ցաւագին Յիսուս. կը տանջէր դքեզ խաչդ, բայց աչքիդ նուազ՝ վշտալից Մայրդ։ Ի՜նչ սուր եղաւ սրտիդ իր կըսկիծն ու տրտմութիւնը . . . ։ Որդւոյդ աչուըները Մօրդ աչուըներուն պատահեցան. լեզուներդ խօսիլ չէր կրնար՝ վասնզի Հրեայք կ'արտորցնէին որ յառաջ երթայիր. սակայն սրտէ ի սիրտ խօսեցաք . . . ։

Ո՛ Աստուած. ի՞նչ արդեօք պիտի լսէի՝ եթէ կարենայի այս երկու սրտից ձայները մտիկ ընել . . . ։ Սիրելի՛ Որդեակ, կ'ըսէր Մարիամ, Որդեակ իմ սիրելի . . . ։ Սիրելի՛ Մայր, կ'ըսէր Յիսուս, Մա՛յր իմ սիրելի . . . ։ Ա՛ս ըսած առէնին, այն սրտերը փոփոխ ցաւակցութեան սաստկութեամբ այնպէս իրարու խառնուեցան

եւ մէկզմէկ թափանցիկին որ հագիւ մէկը մէկալէն կ՚որոշուէր . . . : Յաւերն իրարու կը հաղորդէին. մէկը ըմբկալինը կ՚առնուր. բայց ոչ մէկուինը կը պարպուէր եւ ոչ մէկալինը . . . : Մարիամ Յիսուսի բովանդակ ցաւը կ՚զգար, եւ Յիսուս Մարիամու բովանդակ ցաւը . . . : Ո՛նորաշէն խաչ՝ Յիսուսի. ո՛ նորակերտ սուր՝ Մարիամու սրտին. ո՛ նորանշան ցաւագին չարչարանք . . . : Գիտեմ. Տէր Յիսուս, գիտեմ մեծաապրած բնգարձակ է սիրտդ, բայց արդէն այնչափ լեցուն է դառնութեամբ. Մօրդ սրտէն յորդած վշտալից կսկծանաց աս հեղեղն ալ ինչպէս կարենայ պիտի ընդունիլ . . . : Ձեմ ես ձեռնհաս ազ գաղտնիքն ըմբռնելու. սակայն ըմբռնելու խելք չունիմ նէ, ինչպէս սիրտ գոնէ չունիմ՝ ցաւակցելու . . . : Ո՞ւր ես, Մարիամ: Որդւդդ չարչարանաց անգունդն ես մտեր բնկղմեր, բայց միանգամայն լի ես ողբմութեամբ խեղճ մեզաւորաց վրայ որոնց համար այդչափ վշտաց կը հանդուրժես: Խոնարհութեամբ կ՚աղաչեմ դքեզ. կակղէ միջնորդութեամբդ այս իմ կարծր սիրտս որ քանի մը կաթիլ արցունք թափեմ՝ քու եւ Որդւդդ վշտաց վրայ ցաւակցութեան, եւ իմ այնչափ յանցանաց վրայ զղջման . . . Ձես ալ մնանաւկից ըսէ քու կարեկից գթութեանդ, որպէսզի Որդւդդ ցաւոցը ես ալ քսան արժանւոյն ցաւակից ըլլամ . . . : Խաբէ. ինչ երանելի կ՚ըլլամ, եթէ կարենամ ցաւոցդ կցորդ ու ընկեր ըլլալ . . . : Աղէ,

տուր որ գէթ քանի մը կաթիլ ճաշակեմ այն դառնութեանց բաժակէն, զոր դուն Որդւդդ հետ ընծի համար մինչեւ վերջին շիթը քամեցիր . . . : Աւելի մեծ կը հաճարիմ ես՝ քու դառնութեանդդ մէկ կաթիլը քան թէ անցաւոր քաղցրութեանց բոլոր հեղեղները . . . : Նայիմ ատեպ՝ մէյմը քեզի, մէյմը Յիսուսին. եւ իմ մեզացս պատճառաւ կրած ձեր ծանր ծանր տառապանքը նկատելով, սրտագին հառաչանքներ հանեմ՝ ցաւակցութեան ու ողբջանաց . . . : Ո՛հ, որչափ լի ես ցաւով, Յիսուս. որչափ լի ես ցաւով, Մարիամ: Սակայն ո՛հ, որչափ լի էք ցաւով երկուքնիդ ալ՝ աւելի իմ մեզացս պատճառաւքան թէ բոլոր ցաւագին չարչարանօք . . . : Մայր սուրը, այն ցաւոց ու կսկծանացդ համար որով Գողգոթայի ճամբան Որդւդդ պատահած վայրկենիդ վիրաւորեցար, վիրաւորէ իմ սիրտս ալ ցաւով ու զղջմամբ քանի անգամ որ աչքս ցաւագին Մօրդ կամ խաչելեալ Որդւդդ հանգիպի. ամէն:

162

ԿԻՐԻՈՍԻՆ ՅԻՍՈՒՍԻՆ Կ'ՕԳՆԷ։

Ա. Ի՜նչ գժնդակ ճամբորդութիւն, Տէր Յիսուս։ Ալ յոգնեցար. խաչիդ ահագին բեռան տակ ծնկուըներդ կը դողդողան, ճարդ հատեր, շունչդ կտրեր՝ ամէնմէկ քայլիդ, կարծես, մարիս՝ մեռնիս պիտի։ Եւ իրօք, հազիւ թէ լեռան կէսն հասար, առաջին անգամ խաչիդ տակ երեսիդ վրայ գետինն ինկար։ Վա՜ռ, Յիսուս. ի՜նչ ցաւ, ի՜նչ կսկծանք։ Ահա ձագկանացդ բովանդակ տանջանքը կը նորոգի. վերքերդ կը բացուին, արիւն ապաժայժ նորէն ամէն կողմէդ գունդագունդ կը վազէ կ'երթայ. տանջանք տանջանաց վրայ կ'աւելնայ, ցաւ ցաւոց վրայ։ Գէթ վերջինն ըլլար։ Սակայն քանի մը քայլ ալ առնելէդ ետքը, աւելի տկարացած՝ աւելի խոնջ, դարձեալ ընկար։ Աւա՜ղ. այս երկրորդ անկմանդ չարաչար խոշտանգանքը ո՛ր խելք կրնայ ըմբռնել. ի՜նչպէս չափազանց ցաւերդ բազմապատկեցան։ Բայց ախտս որ, ասով ալ տանջանքդ չվնացաւ։ Հազիւ թէ նորէն քիչ մ'առաջ կրցար երթալ, երրորդ անգամ ընկար։ —

Այուգիս, Տէր իմ Յիսուս, Աստուած չըլլայիր, կրնայիր այսչափ տառապանաց դիմանալ. եթէ ամէնմէկ քայլիդ

հրաշքները չըգործատկէիր՝ որպէսզի աւելի չարչարուիս, կարելի՞ էր թէ խաչին տակ չմեռնէիր մնայիր . . . ։ Բայց դուն, ցանկալի Փրկիչ, Գողգոթա կ'ուզես հասնիլ որ, խաչելութեան ամենագառն տանջանքը քաշես . . . ։ Դուն որ անմեղ գառնուկի մը պէս՝ մարդկան մեղացը համար խաչի սեղանին վրայ զոհ կ'ուզես ըլլալ, այս չարաչար անկմանդդ վրայ ալ չես մեռնիր. գեռ ողջ ես, եւ կը հալիս կը հալիս որ աւելի չարչարուիս . . . ։

Ո՛ երկայնամիտ Յիսուս, ո՛ սիրահար Յիսուս. սրչափ ցաւակից եմ քեզի՝ այդ ծանր բեռանդ տակ, եւ կրկին կրկին ինձմէնէրուդ կրած սոսկալի վշտացդ. սրչափ սիրտս կը կոտրի կը ցաւի իմ անօրէնութեանցս . . . ։ Ա՜յդ գժուարին լեռան քարերն ալ, կարծեմ, ի գութ շարժեցան, ժայռերն ալ վշտերդ լացին . . . ։ Երեք անգամ խաչիդ տակ ինկաս. այն անողորմները երեք անգամ ալ դքեզ հրդմշկին, ծեծեն, կոխկռտեն. գքեզ, բարի Յիսուս . . . ։ Ո՜հ. այս մեռածութեան ալ խելքս չի դիմանար. ալ սիրտս չի դիմանար։ Էհ գուն, սիրելագոյն Յիսուս, ի՜նչպէս դիմացար . . . ։ Իմ միտքս չ'ըմբռներ. գուն զրուցէ սրտիս։ Տէս, կ'ըսես, տես՝ քու կրկին կրկին մեղք ինձմէներդ, չդիակուած չար սովորութիւններդ ինչ արդիւնք յառաջ բերին. միշտ նոյն պակասութեանդ, միշտ նոյն մոլութեանց գառնաձիներդ՝ տես ինչ հետեւցուցին . . . Վա՜յ ինձի, Տէր. եւ ես գեռ ասանկ պիտի

չարուհակե՞մ. . . : Քաւ լիցի, Մարգաւէր. ալ զքեզ պիտի չտրամեցնեմ. այլ հասատա եւ մնայուն զղջմամբ քու չարատանջ անկմունքդ պիտի սփոփեմ. . . :

Ր. Կը տեսնէին Հրեայք թէ յոգնութենէդ ու ցաւերդ չես կրնար ալ դիմանալ՝ բեռանդ ծանրութեան նեղքեւ առէպ առէպ գետին կ'իյնաս, ջանացին մէկը գտնել որ քեզի օգնէ ու խաչիդ ծանրութիւնը թեթեւցնայ. բայց ան՝ զբաղութենէ չէր, այլ անզգութենէ. վասընզի վախցան որ, չըլլայ թէ ճամբան մեռնիս մեռնիս, որովհետեւ մեռնիլդ միայն չէր կամքերնին, այլ խաչանիշ վատանուն մեռնիլդ: Ականջ պատ. կռնակդ ագ ծանր բեռամբ՝ շատ կամաց կը քալէիր, իսկ իրենք գազանական անձկութեամբ կ'ուզէին որ ժամ մ'առաջ կարենան զքեզ խաչ հանել: Ուստի չորգին կ'իյնան, մէկը կը փնտռէն որ քեզի օգնէ, բայց մարդ մ'ալ չի գտնուիր. ամէնքը կը քաշուին խաչդ տանելու, մանաւանդ թէ գոչիլ անդամ չէն յանձն առնուր խաչին՝ որ խայտառակութեան ընդհանուր նշան մը կը համարուի: Կը խորշէին Հրեայք քեզի օգնելու որ, գառապարտելդդ հետ հաղորդութիւն ընելով անէծքիդ ալ կըցորդ չըլլան: Կը խորշէին նմանապէս հեթանոսք, որ այնպէս անպատուութիւն կը համարէին խաչի մահտնալը՝ ինչպէս այսօր կախաղանի: Իսկ աշակերտքդ վախերնէն ցիր ու ցան՝ ոչ օք գիտէր թէ ուր են: Այսպէս բոլորտիքդ պաշարած

հալածասրներէն՝ մէկը չդանուելով, Կիւրենացի օտարական մը տեսան, բռնի կեցուցին ու բռնադատեցին որ, մեկտեղ խաչդ վերցնէ եւ տանէդ: =

Ի՞նչպէս վշտակից ըլլալ քեզի, Փրկիչ իմ, որ այդպէս ցաւագին, արատաւ եւ լքեալ թողեալ, անօգ անօգնական՝ միայն միայնակ մնացիր . . . : Բայց ափսո՜ս որ, այսօրուան օրս ալ դեռ նոյնը կը նորոգուի աշխարհիս վրայ: Քեզի համար բան մը կրել պէտք որ ըլլայ, ինչ բարբանք՝ ինչ պատճառանք չի հնարեր դգայասիրութիւնը . . . : Ամէն աշխարհսաեր խաչէ կը փախչի, խաչիդ թշնամի է, մէկը ամրարտաւանութեամբ՝ պերճասիրութեամբ, մէկայլը անգործութեամբ, միսր փափկասիրութեամբ . . . : Ամէն ընդարձակասուն իր կոչմանր պարտաւորութիւնր, բաշխուածութիւնր, ամիսփութիւնր իրեն ծանր խաչ մը կը համարի՝ որմէ բան կարի փախուստ տալու կը ճգնի . . . :

Վա՜յ ինծի. ես ինչ կեցեր ուրիշներուն ըրածր կը քննեմ: Ի՞նչպէս պէտք եմ ես ամչնալ որ, գուն այնպէս սիրով յօժարութեամբ կը տանիս այն ծանր խաչը՝ որ ինծի կը վայլէը իմ մեղացս համար, իսկ ես այսչափ կը վախնամ կը դողամ ամէն մանր ու թեթեւ խաչէ ալ. քու սիրոդդ համար գժուարութեան մը կամ կար համրերել չեմ գիտեր . . . : Բարե. գու Աստուած եւ Տէր ուրիշներաց՝ ինծի համար այդ վշտալից խաչը շալկեր կը տա-

նիս, իսկ ես հէքս ու թշուառական՝ որ ի չգոյէ գոյացած ափ մը մսխիր եմ, քեզի համար չեմ ուզեր բան մը կրելու յոգնիլ . . . : Ի՜նչ հպարտութիւն է իմն որ, ես զիս քենէ առաջ կը բռնեմ. ունայնութեան ու իմ դիւրութեանս աւելի յարգ ունիմ քան թէ քեզի . . . : Կը խոստովանիմ, Աստուած իմ, իմ չարաբարոյ խեղճութիւնս, որպէսզի ողորմութեանդ արժանի ըլլամ . . . : Աղէ, օգնէ ինծի աղեխտուրը ընորհօքդ. տուր ինծի հոգի նոր, հոգի հզօր որ, խաչի չէ թէ սոսկում՝ այլ սէր ունենամ՝ այսուհետեւ . . . : Անհնար է որ ճշմարտապէս զքեզ սիրեմ, մինչեւ որ խաչդ ալ չսիրեմ; այսինքն ամէն մեռնելու՝ թէ ներքին ըլլայ թէ արտաքին, քու սիրոյդ համար . . . :

163

Ա. Հարցում մ'ընեմ, Տէր Յիսուս. ներէ, լուսաւորէ խակութիւնս: Դուն թշնամացդ ձեռքն իյնալէդ մինչեւ հիմակ ամենայն ինչ մինակ ուզեցիր քաշել, հեռուդ ընկեր չառիր. ինչի՞ն հիմակ ընկեր կը փնտռես: Պարտէզը բռնուած առենդ հրամայեցիր որ առաքեալդ ազատ թողուին, որպէսզի տանջանք ալ՝ արհամարհանք ալ մինակ կրես. վասնզի չէիր կարօտ օգնականի՝ աշխարհք փրկելու համար, զոր ստեղծելու համար ալ կարօտ չէզար: Ինչի՞ն միայն խաչդ մէկտեղ տանելու համար հետդ ընկեր կ'ուզես: Ըստ պատահման չի կրնար ըլլալ որ Կիւրենացին խաչիդ օգնելու գայ. հոս բարձր նպատակ ու խորհուրդ մ'ունենալու ես: Իւ է իսկ այնպէս: Դուս, Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, մարդ ես, բայց միանգամայն եւ Աստուած: Աստուածութիւնդ մարդկութենէդ երբեք չզատուեցաւ. ատոր փիս կրնայիր հրաշքով մը՝ յօդնած մարմնոյդ ոյժ ու զօրութիւն տալ որ խաչդ անխափան մինչեւ Գողգոթա տանի: Բայց թէեւ խարազանոց հարուածներէն եւ սայրատուր փշերուցաւէն չմեռնելու համար մարմնոյդ տկարութիւնը հրաշքով զօրացուցիր, սակայն խաչիդ բեռը թեթեւցնելու բան մը չըրիր, եւ օգնութեան կարօտ մնացիր: Ինչո՞ւ: Որպէսզի ամէն հաւատացեալներն հրատիրես որ խաչը հետդ տանին, եւ օրինակովդ կրկնես՝ բերնով ամենուն բացծրդ թէ Ինծի հետեւիլ ուզողը իր խաչն առնելու՝ հետեւէս գալու է: =

Մարդասէր Յիսուս. դուն զքեզ խաչիդ խաչակից տեսնել կ'ուզես նէ, անոր համար չէ՞ որ փառացդ ալ փառակից ընես . . . : Այո, հետդ խաչը տանիլ՝ մեզի պարզ խորհուրդ, սոսկ խրատ չէ, անհրաժեշտ հարկ է. փրկութիւն յուսալ առանց խաչի չենք կրնար . . . : Ա՛ն է աստուածային անդարձ վճիռն որ, խաչերնիս քու սիրոյդ համար յօժարակամ տանելով քեզի հետեւինք . . . :

Լսակ ես ինչ ընեմ, Տէր։ Շնորհակալ
ըլլամ սիրտդ, Փրկիչ իմ Յիսուս, որ կը
համիս զիս ալ խաչակից ընտրելուդդ հետ
քեզի ընկեր ընդունիլ . . . ։ Ի՞նչպես կըր-
նամ ես այսուհետեւ խաչի ընդդիմա-
թիւն ունենալ՝ միշտ աս անոյշ մտածմանն
մէջ գեղեցկելով թէ վշտաց ու նեղու-
թեան խաչերու առեն դուն միշտ հետս
ես ու զիս կը միխիթարես. թէ խաչն ճամ-
բան պիտի լմնայ, այլ չլմնայ պիտի երբեք
այն երանելի փառքն որ ինծի խոստա-
ցար . . . ։ Ո՛րչափ ալ խաչէ գանգատի զգայ-
ութիւնը, քաղցր յոյսը սիրտս կ'ափո-
փէ . . . ։ Սակայն սիրտդ կարօտ եմ, Տէր.
ապա թէ ոչ՝ ո՞ր խաչն է որ յաւիտեան-
կան վարձուց արժանանայ առանց քու
սիրտդ . . . ։ Վա՜յ ինծի. ես մինչեւ հի-
մակ որչափ խաչեր քաշեցի՝ բայց առանց
ինչ արդեանց. վասնզի քաշեցի առանց
մտածելու ամենեւին որ քեզի հնազանդիմ,
քեզի հաճոյանամ, Աստուած իմ . . . ։
Տուր ինծի շատ այժ, որպէսզի խաչերուս
համբերեմ, բայց միանգամայն աղէկ սիրտ,
որպէսզի միշտ քու սիրտդ համար համբե-
րեմ . . . ։ Շնորհէ որ քու սիրտդ համար
յօժարակամ փութամ՝ թէ հարկաւոր
խաչերու՝ զրոնք քու հաճոյքդ ինծի կը
ցուբէ, թէ կամաւոր խաչերու՝ զրոնք
քու սէրդ ինծի կը թելադրէ . . . ։ Տէր
իմ Յիսուս, խաչդ առնելու քեզի օգնա-
կան մի փնտռուած առեն ես, մծա որ
գտնուէի, կարծեմ ամենայն սիրով՝ բո-
լորով սրտիս ինքզինքս կ'ընծայէի։ Հիմակ

աւասիկ ես գիս կ'ընծայեմ. գիտեմ որ
փափաքս քեզի հաճոյ կ'ըլլայ . . . ։

Ք. Յիսուս Թագաւոր յաւիտենից.
ինչու խաչը օգնականիդ չես Թագուր։
Քու նոր արքայութեանդ դրօշը խաչն է.
անոր համար միշտ հետդ պիտի կրես։
Ա՛յո, այո. այս աշխարհիս իշխաններն
իրենց մեծութեանը նշան՝ կամ գլուխնին
Թագ կամ ձեռքնին գաւազան կը կրեն.
իսկ դու, Թագաւոր իմ Յիսուս, կռնա-
կդդ խաչ կը տանիս։ Իրաւ, քու իշխա-
նութիւնդ ոսկւոյ կամ արծաթի վրայ
չէ, կռնակդ է՝ փայտի մը վրայ է։ Խաչով
դժոխքը նուաճեցիր. խաչով Թշնամացդ
վրայ յաղթանակեցիր. խաչով՝ գինուո-
րեալ ու յաղթանակեալ եկեղեցւդդ Թա-
գաւորութիւնն ընդարձակեցիր։ Ա՛հա գուն,
Թագաւոր իմ եւ Աստուած իմ, խա-
չովդ Պողոսիա կ'ելլես առջեւնէս, եւ
Թէ բերնովդ Թէ օրինակաւդ նորէն կը
գառնաս մեզի կը հակցնես Թէ քեզի
հետեւիլ ուզողը խաչը հետդ առնելու
է։ Ո՛չ զոք կը բռնադատես, այլ կը
հրաւիրես, եւ քանի մը հոգի միայն չես
հրաւիրեր, այլ զամենքն ալ. ազգ ու կա-
նայք, երիտասարդներն ու ծերերը, եկե-
ղեցականք ու աշխարհականք, պզտուա-
կանն ու ուժիկը, գիտունն ու տգէտը,
հարուստն ու աղքատը, եւ յայտնապէս
կը քարոզես Թէ մեր փրկութեանը համար՝
խաչը քու տանիլդ բաւական չէ, հարկ է
որ իւրաքանչիւր ոք իւր խաչը տանի, եւ
այնպէս քու խաչիդ գործակից ըլլայ։ ═

Աստուած իմ, ինչպէս զարմանամ ողբմած արգարութեանդ. ինչպէս հիանամ արդար ողբմութեանդ . . . : Դուն, Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, արգարութեան բովանդակ ճշդութեամբ մեզի համար հատուցում ըրիր, եւ բոլոր քու արդիւնքդ մեզի անցուցիր. եւ մենք ուրիշ բան չես պահանջեր, բայց եթէ որ մենք ալ մեր խաչն առնունք՝ եւ երթանք . . . : Յիսուս բաղձմունդրիմ ճշմարիտ. կրնայիր մեզի համար՝ ասկէ շատ բան բնել, կրնայիր մեզ՝ ասկէ քիչ բան պահանջել, որպէսզի քու երկնաւոր թագաւորութիւնդ մեզի ժառանգել՝ տաս չէ թէ իրրեւ յաջորդութենէ՝ այլ իրրեւ յարգարութեան . . . : Ո՞ր խաչ մեզի այնչափ ծանր կրնայ թլլալ, որչափ քեզի ծանրարեւան եղաւ քու խաչդ . . . :

Խաբէ. որչափ քաղցր ես, Փրկիչ իմ Յիսուս, որչափ բարի ես որ, պիտ այնչափ քիչ աշխատանքով կ'ուզես արքայութիւնդ մոցնել . . . : Ա՛նոր որ միտ դնեմ, կը տեսնեմ որ դժոխք երթալու համար կրած խաչս, երկինք երթալու համար տարուելու խաչէն շատ աւելի ծանր է . . . : Փառասիրութիւն, նախանձութիւն, բարկութիւն, տեսլութիւն, վրէժխնդրութիւն, շնայաութիւն, որկրամոլութիւն եւ ուրիշ այնչափ չարաչար միտումներ՝ չեմ կրնար ուրանալ որ ինծի անձկութեանց ու ցաւոց խաչեր են. իսկ առանց ծայրն ալ կ'երթայ. դէպ ի յաւիտեան յաւիտենականութիւն . . . : Ընդ հակառակն գիտեմ ես թէ խոնարհութիւն, սէր, զգաստութիւն, ժուժկալութիւն, համբերութիւն, եւ ուրիշ այնչափ գեղեցիկ գեղեցիկ առաքինութիւններ շատ աւելի թեթեւ՝ շատ աւելի անոյշ խաչեր են, եւ գիտեմ որ ասոնցմով քեզի հետեւելով երանաւէտ յաւիտենականութեան կը հասնիմ: Ես սակայն ինչ խելք է իմն որ տաժանելի խաչերով գաւառապարտուիլն աւելի կ'ուզեմ քան թէ հեշտ խաչերով փրկուիլ . . . : Աղէ, թագաւոր իմ եւ Աստուած իմ, գայ հանին յափշտակէ զիս ընորհդ իւր օծութեամբն ու ազդեցութեամբը, եւ աւետարանական խաչերով հետդ ի վեր գամ՝ ուր որ երթաս . . . :

164

Հաւատարիմ ընկեր, Տէր Յիսուս. կիւրենացին խաչդ տանելու առիպուած գանուելով, ի սկզբան գանգատեցաւ, ընդդէմ գարձաւ, եւ Հրեից անիրաւ անարդութեանն ու բռնութեանը արտօղած՝ չէր ուզեր սիրով տանիլ: Սակայն հազիւ թէ ապ սուրբ փայտին դպաւ, երկնաւոր լոյս մը միտքը ծագեց՝ լուսաւորեցաւ. եւ սիրտը վերին զօրութեամբ մը արիացաւ: Խակոյն միտքն ու դէմքը փոխուեցաւ. հլութեամբ շնորհաց գլուխ ծռելով՝ սուրբ համբերութեամբ խաչիդ տակ մնաւ, եւ

խոնարհութեամբ ինքզինքն անարժան համարելով՝ սիրով ու արդեամբը գրկեց տարաւ։ ═

Երանի՛, Տէր, երանի՛ անոր՝ որ հաւատով խաչին վրայ ծածկուած բարեաց կը հաւատայ, եւ յուսով՝ խաչով խոստացուած բարեաց կ՚ապասէ։ Աշխարհասէր՝ ամէն նեղութիւն ի ցնծութիւն կը փոխուի. սէրը զգաւ կը մերժէ . . . ։ Բանն ան է որ խաչին խմաստը քաջ իմանայ մարդ. որ է՝ մեր յօժարութեանց ու զգայութեանց, եւ մանաւանդ մեր անձնասիրութեան թիւր միտումները մահացընել . . . ։ Երբ ես, Տէր, երբ պիտի մէյմ՚ սկսիմ անձնուրացութեամբ զՔէն մարդս նորոգել, առաքինութիւն վաստկելու աշխատիլ, երկնից յաւիտենական բարիքն աւելի մեծ համարիլ քան թէ աշխարհիս չնչին հաճոյքը, եւ յաջողութեան ժամանակ՝ քու կամացդ կատարեալ հպատակութեամբ՝ չյաջողութեան համբերելու պատրաստ ըլլալ . . . ։ Ա՛յո, Տէր. խիստ է ադ լեզուն, բայց եւ ճշմարիտ. սակայն զմեզ քաջալերելու՝ չէ արդեօք բաւական քու օրինակդ որ խաչն առած առջեւնէս կ՚երթաս, որպէսզի մեզի սիրտ տաս . . . ։ Հերիք չէ՞ արդեօք յաւիտենական երանութեան վարձքն որ խաչը քիստոնեաբար տանողին պիտի տուս . . . ։

Ես ո՛րչափ մեղկ եմ, Տէր։ Ինչո՛ւ այնչափ կ՚ահապարեմ. կ՚ուզեմ որ այսօր վշտակրութիւն ըլլայ, վաղը վարձատրութիւն . . . ։ Ամենէն հաւատքս թերի է,

յոյսս անկատար է։ Օ՛օրացու, Տէր, յոյս, աւելցու հաւատքս որ վստահ ըլլամ թէ հատուցումդ ապահով է, բաւական որ ես խաչիդ հաւատարիմ մնամ. . . ։ Բայց ինծի ի՞նչպէս վստահիմ, Տէր. ես յիս զգայութեան ապստամբութիւն մը կը զգանեմ, որ խաչի յարմարիլ չ՚ուզէ . . . ։ Շատ սովորութիւններդ ինս այնպէս սիրտ ու ջղաց թողած են որ առաքինութեան ճամբուն վրայ ճարս գրեթէ հատած է . . . ։ Դու կը տեսնես, Տէր, քու օգնութեանդ որչափ կարօտ եմ. . . ։ Ազէ, բարեբար Փրկիչ, դուն որ փառք խոստացար ինծի՝ եթէ խաչովս եւեւէդ գամ, դուն որ թէեւ ես քեզի չհետեւիմ՝ այնչափ գրաւութեամբ ինծի կ՚ապասես. դուն ողորմի՛ սէրդ ընծրհէ, որպէսզի առով խաչդ ալ սիրեմ. . . ։ Ցուր որ առնում՛ ինչ որ կ՚ուզես թէ խնդրեմ. . . ։ Գիտեմ, Տէր զգրաւութեանդ, դուն՝ քեզի ապաւինեալները չես թողուր, մանաւանդ թէ կը մխիթարես ալ. ես ալ քեզի կ՚ապաւինիմ, ի քեզ կը յուսամ, թագաւոր իմ եւ Աստուած իմ. . . ։ Արէկր եւեւէս գալ կ՚ուզէ նէ, ինքզինքն ուրանայ, ու հետս թողգայ, կ՚ըսես, բարեբար Փրկիչ։ Դու, անմեղդ եւ անարատ, խաչ կռնակդ առջիս ինկեր, կը հրաւիրես զիս որ հետդ ի վեր գամ։ Քալէ դուն, Տէր. ես չեմ զքեզ թողուր . . . ։ Յառաջ թողուցի նէ, կը խոստովանիմ որ գեշ ըրի. հիմայ տուր ինծի ինչ խաչ որ ուզես. սիրով կը գրկեմ, եւ անով կ՚ուզեմ մինչեւ ցմահ

քեզի ընկերանալ . . . : Եղեմ բանակէն դուրս, քեզի գամ, նախատինքդ յանձն առնելով : Ի՞նչպէս, Տէր, կարելի է որ քու սիրոյդ համար ցաւ ու նախատինք չսիրեմ, զրոնք իմ փրկութեանս համար դուն այնչափ սիրեցիր . . . : Որովհետեւ կը հրաւիրես զիս որ ետեւէդ գամ. այո, գամ ետեւէդ՝ հետդ մեռնելու. սակայն այժ տուր որ ի գործ դնեմ. . . : Ա՛յս պիժը կը խնդրեմ քենէ՝ քու արդեանցդ համար. կը խնդրեմ ու կը յուսամ. . . : Սիրեմ զքեզ, ցանկալիդ Յիսուս. սիրեմ զքեզ յամենայն անձնէ. եւ ալ զքեզ չմոռնամ. . . : Հերիք ըլլայ այն ժամանակն որ քենէ հեռու պատեցայ : Հիմակ ալ զիս խաչիդ կապէ . . . : Եթէ սէրդ անարգեցի, կը վշտանամ բոլորով սրտիս. հիմայ քու սէրդ ամէն բանէ վեր կը համարիմ. . . : Ու՛ղ եմ ես, բարի Յիսուս, որ կ'ուզես թէ ետեւէդ գամ, ու կը հրամես որ զքեզ սիրեմ, եւ չսիրեմ նէ՝ ինծի դժոխք կը սպառնաս . . . : Ի՞նչ հարկ կայ, Տէր, յաւիտենական թշուառութիւն սպառնալ : Մի թէ ինծի՝ զքեզ չսիրելէ մեծ դժբախտութիւն կրնայ ըլլալ, ով ամենասիրելի Աստուած, Արարիչ իմ եւ Փրկիչ իմ, արքայութիւն իմ եւ ամենայն ինչ . . . : Կը տեսնեմ ես թէ քեզի բրած թշնամանացս փոխարէն՝ իրաւացի պատուհասով արժանի էի դատապարտուելու որ ալ չկարենայի զքեզ սիրել . . . : Սակայն չէ թէ միայն դու տակաւին զիս կը սիրես, այլ եւ դեռ կը հրամայես

ինծի որ սիրեմ զքեզ՝ միշտ սիրոս կրկնելով թէ Սիրեմ, սիրեմ զՏէր Աստուածդ՝ բոլորով սրտիդ, բովանդակ անձամիդ, ամենայն մտօքդ եւ ամէն զօրութեամբ բրդ . . . : Շնորհակալ եմ, Աէր իմ, քու անոյշ պատուիրանիդ : Ու քեզի հնազանդելու համար, սիրեմ զքեզ ինչ կերպով որ կը պատուիրես . . . : Կը ցաւիմ որ ցարդ զքեզ այդ կերպ չսիրեցի : Ափսո՜ս, ինչպէս եղաւ . . . : Հիմակ ամէն պատիժ, ամէն խաչ աւելի կ'ընտրեմ, քան թէ առանց զքեզ սիրելու ապրիլ. եւ կ'առաջադրեմ որ միշտ քու սէրդ փնտռեմ. . . : Օգնէ, Յիսուս, որ միշտ քեզի սիրոյ ներգործութիւններ ընեմ, եւ այսպիսի սիրոյ ներգործութեամբ մը այս կեանքէս ելլեմ. որպէսզի գամ սիրեմ զքեզ Աբքայութիւնը՝ դէմ յաւիտեան : Հոդ ալ սիրեմ զքեզ առանց թերութեան, առանց ընդհատութեան. բովանդակ ուժովս, ընդ ամենայն յաւիտեանս . . . :

165

Եթէ քու օրինակդ, Տէր Յիսուս, չէ բաւական զիս յորդորելու, եթէ խոստացած վարձդ չի բաւեր զիս քաջալերելու որ՝ խաչս առնում ետեւէդ գամ. ինչ ըսեմ, Տէր, ինչ պատասխան գըտնեմ՝ ինծի բնութենակից ընկերներուս օ-

բինակացը, որոնք խաչը կռնակնին՝ քեզի հաւատարիմ ընկեր եղան։ Ամենք իրօք խաչուեցան, ամենք ծովակուռ գազանակուռ եղան, շատերը դիմատեցան, ամենք քարկոծ՝ ամենք մորթազերծ եղան, ամենք չարաչար ձեծուեցան, ամենք ողջ ողջ տապկեցան։ Լոկ որոնց որ բռնաւոր դահիճ խաչ չգտնուեցաւ, իրենք իրենց եղան թէ բռնաւոր թէ դահիճ թէ խաչ։ Մարմինին խաչ հանեցին կաթսք եւ ցանկութեամբ հանդերձ. տարրներով լերանց փապարները թաղուեցան. ագնութեամբ անօթութեամբ ծարաւով մերկութեամբ կեանք անցուցին, հիւանդութեամբք նեղութեամբքտառապանօք աշխատութեամբ կարօտութեամբ ապրեցան, անարգեցան բամբասեցան անիծեցան մատնեցան հարձակեցան, եւ այնպէս եառնէդ եկան։ =

Բայց ազէ, Տէր, ինչով բերին այս ամենայն։ Իրենց ինչ քաջութեամբը։ Միայն մարդկային այժ ատոր բաւական չէր։ Քու խաչիդ արդիւնքն էր, որ վերնէք զօրացուց, արբեցուց, կշտացուց . . . . Ա՛յն առաքման վերնէք քաջ բրաւ որ, խաչն իրենց անուանդը, ուրախութիւնը, կեանքն եղաւ։ Ո՛րչափ խաչով կշտացան, այնչափ խաչի տենչանօք հալեցան։ Մեկը՝ խաչէն զատ բան չէր գանեք պարծենալու, միւսը կը վկայէր թէ իր խաչերուն վրայ լեցուած է ուրախութեամբ՝ առաւելեալ է խնդութեամբ. մեկը կը խնդրեր քենէ որ կամ մեռնիմ կամ չարչարուիմ, մե-

կալը կ՛ազազակեր թէ չարչարուիմ՝ ու չմեռնիմ. . . ։

Ասոնք ես ինչպէս պատմեմ, Տէր Յիսուս· աս օրինակներուս ես ինչ երեսով նայիմ, ու չամչնամ՝ եթէ տակաւին խաչ չսիրեմ, խաչէ սոսկամ, խաչէ փախչիմ. եթէ խաչի չփափաքիմ, խաչով չպարծենամ, խաչով չպարիմ. . . ։ Սակայն եթէ խաչիդ պատուէն եղաւ որ վերնէք այդպէս քաջ բրաւ, ինծի անպտուղ պիտի ըլլայ, Տէր. խաչիդ զօրութիւնը իրենց վրայ պայծառացաւ նէ, իմ վրաս պիտի տկարանայ. խաչիդ հրաշքը իրենց վրայ հանդխացաւ նէ, իմ վրաս հառնի պիտի . . . . Քաւ լեցի, բարի Յիսուս. դուն միշտ նոյն ես. միշտ զօրաւոր, միշտ հրաշագործ։ Միայն կամք ինէ կ՛ապաստես, բայց անդադրադր անփոփոխ կամք մը կ՛ուզես որ յիս ալ զօրանաս՝ իմ վրաս ալ հրաշագործես . . . . Աւասիկ քեզի կամքս, Յիսուս. ես ալ խաչ կ՛ուզեմ. . . ։ Տուր հարատութիւն, տուր փառք պատիւ հանդատութիւն, տուր անդորրութիւն բարօրութիւն առողջութիւն որոնց որ կ՛ուզեն։ Ինծի, Տէր, խաչդ տուր. նեղութիւն տուր, հիւանդութիւն տուր, կարօտութիւն տուր. բայց այժդ ալ մի կեր, համբերութիւնդ ալ ի միասին . . . ։ Եւ որպէսզի անդադրադր անփոփոխ ըլլայ այս կամքս՝ որ դուն ինծի կը շնորհես. աս ալ շնորհէ, Տէր. համոզուս զիս թէ քու եառնէդ խաչ տանիլը մանաւանդ պարգեւ մըն է, թէ առանց խաչի ըլլողը կատա-

բելութեան նախանձելի օրինակներէն շատ հեռու է, թէ խաչի բախտը չհասկցողը մեծ կուրութեան մէջ է... Այս ճշմարիտ, համոզուս միտքս այս բարձր ճշմարտութենէն՝ որմնցմէ, իբրեւ հարուստ հանքերէ, հանէ հոգիս լուսոյ, մխիթարութեան, սիրոյ, քաջութեան ու հաստատութեան այն անհատնում գանձերն որ դուն, մարգասէր Կենարար, սուրբ խաչիդ ինձի վաստկեցար... Ադէ, Տէր, ընորհէ. գիս ալ արժանի ըրէ որ քու բնութեցդ հետ խաչիդ բնկեր ըլլամ. շնորհէ, կ'ազաչեմ, շնորհէ... Երանի՛ քեզի, Սիմոն, երանի՛ որ արժանի եղար Փրկչիս յոգնութեանը՝ օգնութիւն, եւ տկարութեանը՝ ափոփութիւն ըլլալու... Ի՜նչպէս միտդ սիրած յանկարծակի փոխուեցաւ, երբ որ իմացար թէ ինչ բան է որ կը տանիս, ով է որ կ'ափսես: Ի՜նչպէ՛ս սրտագին փափաքեցար արդեօք որ, խաչը վրայէդ չառնուն, այլ դքեզ վրան դամեն Յիսուսի տեղ... Բայց ես ինչ կը մտածեմ, Տէր. ով է մարդ որ քու տեղդ խաչ տանի: Դու միայն, Որդիդ Աստուծոյ կենդանւոյ, հաւատարիմ բարեկամ հոգւոց, դու միայն՝ ուրիշներուն տեղ խաչ կը տանիս... Դուն ինչ որ խաչովդ շահեցար, մեզի համար շահեցար, եւ մենք ուրիշ հաստուցում չես ուզեր՝ բայց եթէ մեր շահը: Իսկ քեզի ծառայողները քու ծախքովդ քեզի կը ծառայեն, եւ որչափ իրենց կոմանէ անշահասէր ալ ըլլան՝ խոստացած հատուցումէդ

միշտ քենէ կ'ընդունին... Բայց անշահասէր ինչպէս բանէ: Քու ծառայներէդ ամենէն ամբիծը՝ ամենէն մեծասիրտն անէ որ միայն քեզի հաճոյ ըլլալ ու քու կամքդ ընել կը փնտռէ: Իսկ ամէն մեծագոյն շահ կրնայ մարդուս ըլլալ երկինքը կամ երկրիս վրայ... Ո՛ Աստուած, Աստուած սիրոյ, խաչերնին շալկելով եւ տեւելդ եկողները որչափ հարուստ ու երանելի են... Կիւրենացին առջեւդէդ չէր երթար, եւեւէդ կու գար. վասնզի առջեւէն գուն կ'ուզես երթալ միշտ որ, խաչակիրը դքեզ առջեւնէն տեսնելով՝ օրինակէդ լոյս, ուղղութիւն եւ քաջալերութիւն առնուն... Իսկ ով որ հետդ հետեւելով, զքեզ աչքին առջին ունի անդադար, ով լոյսդ Աբբայութեան, այնպիսին ինչեր չի տեսներ, ինչ չի սիրեր, ինչեր չ'ընդունիր, ինչ ուրախութիւն չ'զգար: Դուն զրուցէ սրտիս, Տէր...: Ա՛յնպիսին զքեզ կը տանի, եւ սէրը զինքը. այնպիսւոյն կեանքը սէր է. նպատակը, զրաղմունքը, հանգիստը սէր է...: Ադէ, Տէր. լինձի ալ շնորհէ որ այդպէս զքեզ սիրեմ, եւ սիրոյդ կրակովը երիմ առչորիմ... Ա՛մէն սուրբ. որովհետեւ ոչ երկինքը եւ ոչ երկրիս վրայ քեզի չափ բարձր եւ արգիւնաւոր անձ կայ՝ որուն քու Որդիդ շատ բարիք տալ ուզենար, եւ որմէ շատ բարիք գտած ըլլար, ինչպէս գուն. անոր համար իր խաչի գրօշին ներքեւ քեզի առաջին տեղին շնորհեց. եւ գուն Երուսաղէմի ճամբայները հետեւ ի

վեր պատեցար, եւ այն խաչն որ ինք կրեցեր տարար՝ դուն սիրտդ կրեցիր բովանդակ ծանրութեամբը։ Աղէ, Մայր. ապ քու պարզեւէդ ինձի ալ բաժին հանէ, զիս ալ ապ գրօշին տակ առ. որպէսզի հոս քու եւ Որդւոյդ ընկերութենէն երբեք չզատուելով, արքայութեան մէջ քու եւ իր աչքին օրհնեմ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

166

ՅԻՍՈՒՍ ՂԻՆԻ ԼՑՈՂ ԿԱՆԱՅԻ ԼԸ ԴԷՐԲԵՐԷ։

Ողբալի Փրկիչ. հեռագ Գողգոթա ելլող անհամար բազմութեան մէջ դիւղ ծագրողներ շատ կան նէ, վրադ խղճացող քանի մը բարեսիրտ կանայք ալ գտնուեցան որ դքեզ մէկալ երկու աւազակներէ շատ աւելի լկած չարչրկած տեսնելով սրտերնին ելաւ՝ վրադ կու լային։ Ցաւագին Յիսուս, իրրեւ թէ արտասուելի խեղճը դուն չըլլայիր, իրենց գարձար ու անվեհեր ձայնով ըսիր թէ քու վրադ թող չխղճան ու լան. չէ թէ իրենց վշտակից գթութեանը չհաճելով, այլ որպէսզի հասկցնես թէ լալին այնչափ չարչարանքդ չէ՝ որչափ չարչարանացդ պատճառը այսինքն մեղքը. արտասուելին Չարչարուողդ չես, այլ չարչարողն է՝ այսինքն մեղաւորը.

ուստի՝ աւելի ձեր ու ձեր որդւոցը վրայ լացէք, ըսիր։ =

Ողբալի Փրկիչ. դուն ճամբան՝ վերքերէդ արիւնները կը թափես, ու չես ուզեր որ քեզի համար արցունքներ թափին . . . ։ Վասնզի կ'ուզես իմացնել թէ Մարդ եւ Աստուած ես. կ'ուզես ըսել թէ ինչո՞ւ լաք վրաս, զանկրներ. այսօր իմ արքայական փառաւորութեանս օրն է, իմ արիս ուրախութեան օրն է. եւ ա՛ս իմ խաչելս ես բոլոր աշխարհքի ընդհանուր ուրախութիւն պիտի բերեմ։ Ականջ մեռնելու գացողը կու լան. ես կամաւ յօժարութեամբ պիտի մեռնիմ։ Ինձի ցաւակից չէ՝ խղճակից մանաւանդ պէտք է. վասնզի իրաւ պիտի մեռնիմ, սակայն շուտով յղջնամ ու մահուան յաղթեմ պիտի, եւ նոյն իսկ մահուանս պատճառն որ մեղքն է, պիտի ջնջեմ վերցնեմ . . . ։ Կը գովեմ ձեր աչքն որ ինձի ունիք. բայց աւելի Հոգ ու փոյթ ունենալու էք ձեր ու ձեր բնկերաց Հոգւոցը Համար. իմ՝ մեղայ Համար չարչարուիլս պիտի վերջանայ, բայց մեղաւորաց չարչարուիլը յաւիտեան տեւէ պիտի . . . ։

Բարէ. ապ քու ուրախութիւններդ, Յիսուս, որչափ սուղ ելան մարդկութեանդ . . . ։ Սակայն որչափ սաստիկ եղած պիտի բլլայ սրտիդ աչքն որ, վշտաց ու անարգութեանց փոթորկալից հեզեզնեռու մէջ չէ թէ միայն չի մարիր, այլ եւս քան զեւս կը վառի . . . ։ Իրաւ, ինք-

նակամ մեռնելու կ'երթայ. ուրիշ իշխանութիւն կեանքդ տալու եւ նորէն առնելու. բայց ինչո՞ւ չես ուզեր որ յանիրաւի քաշածներուդ վրայ լացուի . . . : Օրհնութիւն եւ փառք մեծի եւ չափազանց սիրոյդ, Յիսուս. երկինի եւ երկրի արարածոց փառքն ու օրհնութիւնները քեզի կը նուիրեմ ի շնորհակալութիւն . . . : Սակայն ազէ, ինծի թոզ որ լամ, կամ լաւ եւս քեմ՝ տուր որ լամ չարչարանքդդ, եւ այնպիսի խանդակաթ սիրով լամ որ, քեզի համար թափած արցունքներս զիս ուրախացնեն՝ ինչպէս ինծի համար թափած արիւններդդ քեզ ուրախացուցին . . . : Ո՜հ, որչափ քաղցր լացք է՝ ուրիշ չարչարանացդ վրայ լալը: Համն առնողը գիտէ . . . : Կ'աղաչեմ, Տէր. ինծի ալ փոքր ճաշակ մը տուր որ դքեզ միշտ աւելի սիրելու, եւ գարձեալ սիրելու յորդորուիմ՝ քանի անգամ որ առմնոամ թէ ասոի կեանքս քեզի համար լայն պիտի քաղցր է նէ, ինչ պիտի ըլլայ անդին քեզմով խնդալը. քեզի համար չարչարուիլն անոյշ ու հեշտ է նէ, ինչ ըլլայ պիտի քեզմով ու քեզի հետ փառաւորիլը . . . : Ի՞նչ արժանի եմ ես առաւածեղէն միխիթարութեանցդ՝ ես հէքս ու թշուառական մեզաւորս. սակայն եթէ հաճայ ըլլայ քեզի ինծի փիչ մը բան շնորհել, տուր վիանգամայն շնորհք որ ջերմեռանդութեան ու աղօթքի հոգին ունենալու բանեցնեմ. . . : Հաճէ, Տէր, ինծի ալ փիչ մը բան շնորհելու. մի իմ

անարժանութեանս նայիր, այլ քու անճառ ղիջողութեանդ, ողորմած գթած երկայնամիտ բազում ողորմ անոխակալ Տէր . . . : Ադ արդելք չ'ըլլար, մանաւանդ թէ օգնական կ'ըլլայ որ մեզացս վրայ ալ լամ, հոգւոյս ալ հոգ ու փոյթ ունենամ՝ եւ այնու կարգաւ որով դուն կը պատուիրես . . . : Ա՜ս էր սորվեցուցածդ՝ երբ որ կանանց բսիր թէ նախ իրենց անձանց եւ յետոյ իրենց որդւոցը վրայ լան. որով ուզեցիր հասկցնել թէ նախ իմ անձինս վրա գնելու եմ. . . . : Ո՞վ է ողորմելի՝ ողորմելիէ մը աւելի որ բուն իր ողորմելութեանցը ցաւելու զգացողութիւն չունի ամենեւին: Ա՜նակ եմ ես. ուրիշներու վրայ հոգ փոյթ եառնդ ունիմ, իսկ ինծի որ ամենէն պակասաւոր եմ, հոգ չունիմ. . . . : Ուրիշներու աչքին շիւղը կը տեսնեմ, իմ աչքիս գերանը չեմ նշմարեր: Իրենց թերեւս յանցանքներն ինծի ծանր կերեւան. իսկ ասդին ես իմ ծանր ծանր մեղքերս՝ իրրեւ թերեւս տկարութիւններ, կը թողում կ'անցնիմ. . . : Կ'ուզեմ որ ուրիշներն զգաստանան՝ ուղղուին, եւ ես իմ զղջմանս եւ ուղղութեանս փոյթ չեմ տանիր . . . : Կը լսե՞մ ձայնդ, Տէր Յիսուս, որ սրտիս կ'ըսես թէ քու հոգւոյդ վրայ լաց. բայց ազէ, Տէր. դուն որ հիւանդութիւնս ալ դիտես, հիւանդութեանս դարմանն ալ, ողորմէ՛ դարմանալ տար . . . Քու սիրովդ ամենայն ինչ կը դարմանուի. եւ առ ես բոլոր շնորհքն որ քենէ կը խնդրեմ. քեզի հաճոյ ըլլամ

քեզի հնազանդիմ, սիրովդ ապրիմ յաւիտեանս յաւիտենից . . . :

167

Ա· Ո՛րչափ հաճոյ եղաւ քեզի, գթած Յիսուս, կանանց լացքն ու կաբեկցութիւնը սր, Հրէից մեծամեծները, քահանայք, վարդապետք, պինուորներն ու բոլոր ժողովուրդը գքեզ մեռցնելու նպատակաւորներն, իրենք ամէն մարդկային նկատումէ եւ անձնական տկարութիւններն յաղթելով՝ բամմութեան մէջէն յառաջ անցան եւ իրենց ցաւն ու գութը քեզի նուիրեցին: Եւ թէպէտ իրենց արցունքը բնութենէ յառաջ կու գայ՝ եւ ոչ թէ հաւատքէ, սակայն եւ այնպէս գուն սիրով ընդունեցար: Իրենք քու վրադ գթացան նէ, գուն ալ իրենց գթացար փոխարէն, զիրենք սրբչանաց ու պզտիկ յորդորելով՝ Լալի այնչափ իմ չարչարանքս չէ, ըսիր, որչափ չարչարանքէս օգուտ չքաղողը: Իմ չարչարանքս ձեզի աւելի վնասակար կ'ըլլայ քան թէ ինձի՝ եթէ ձեր մեղաց հատուցման համար ես այսչափ բան կրեէս եաեւ, գութ չգտանաք ապաշխարէք· ասս ապիրատութիւնը յաւիտենական տանջանաց կը պատուհասուի: Գայ պիտի ժամանակ, զոր կրնեք, որ մեղաւորներու համար սգոյ տառապանաց ու յուսահատութեան ժամանակ պիտի ըլլայ, եւ երանի պիտի ըլլայ անոնց որ իրենգրկիրենք մնհայցուցին: Մի լար վրաս՝ նայելով որ իրրեւ Փրկիչ մեռնելու կ'երթամ· այլ ան աաենուան համար լացէք որ, իրրեւ դատաւոր աշխարհք անաչառ դատելու պիտի գամ փառօք բազմօք: =

Աիրելի Փրկիչ· ագ բարեմիտ քաջասիրտ կանանց քեզի վշտակցութիւնը՝ ինչ յանդիմանութիւն է իմ վատասիրտ մեղկութեանս . . . : Միանգամայն ինչ համար է ինձի թէ գորովական մտածութեամբ՝ չարչարանացդ վշտակից ըլլալը սրչափ հաճոյ է չարչարեալ Փրկչիդ, բաւական սր մտածութիւնը ամուլ ցաւակցութեամբ չվերջանայ, առանց նմանակցութեան հոգ տանելու . . . : Ո՛ գթութեանդգ, Յիսուս· մէկ կողմանէ մարմնով ու հոգւով այնպիսի ծանր վշտօք կը տառապիս, մէկալ կողմանէ ինքզինքդ գրեթէ մոռցեր՝ քեզի ցաւակից ըլլողներուն փրկութեանը չարչարանքդ օգտակար ընելու զբաղած ես բոլորովին, քու անսպառ խնամատարութեանդ գանձէն իրենց գօրաւոր յորդորանք ու ապդարարութիւններ հանելով . . . :

Ապրուած իմ Յիսուս· գուն հիմակ ողջնգեր՝ երկնաւոր Հօրդ աջ դին կը նստիս, փառքդ ընդ աշխարհ ամենայն քարոզուած է, երկինք ու երկիր քեզի երկրպագութիւն կը մատուցանեն· եւ սակայն ինչ ամօթ երեսիս սր, ես այնչափ անգամներ քու հետեւողդ երեւալու

եւ մարդկան առջեւ դէպ խոստովանելու ամչցայ, քու վարդապետութեան ու օրինակացդ հետեւելու քաշուեցայ . . . : Ա՛յ ինծի. քանի՛ քանի անգամ թէ քրիստոնեայ թէ աշխարհային ուզեցի երեւալ. քրիստոնեայ որ, այս անուամբ կը պարծենայի. իսկ աշխարհային որ, վարքս ու գործքս աշխարհքիս սկզբանց ու սուտ օրինաց ու սովորութեանցը հետեւողութիւն էր . . . : Կ'ամչնամ, Տէր, կը խոնարհիմ առջիդ . . . : Զօրացու զիս որ այսուհետեւ խաչդ ու օրինակդ իմ պարծանքս ըլլայ. ապա թէ ոչ՝ ինչ կ'ըլլայ վիճակս աշխարհ գատաստանիդ օրը . . . : Եթէ խաչով եաեւէդ գամ, քու սիրոյդ համար ձախորդութեանց համբերելով ու ինքզինքս մոհացնելով, սուտգիս կը վերկուիմ . . . : Իսկ եթէ խաչէ հրաժարիմ եւ զգայական հաճոյից ու աշխարհքիս սովորութեանցը հետեւիմ, ինչ բանի կրնամ ապաւէ՝ եթէ ոչ այն յուսահատելոյ թիւը մնալու, որոնց համար ըսիր թէ դժոխքը միշտ մահ պիտի փնտռեն եւ մեռնիլ չկարենան պիտի երթէք . . . : Կը տեսնեմ թէ ես իմ անհոգութեամբս քու չարչարանքդ պատշ չեմ քաղեր ամենեւին, եւ կը վախնամ որ չկորսուիմ . . . : Առաքինութեանց մէջ յառաջադիմելու տեղ՝ ես մինչեւ ցայսօր մեզք շատցնելէ ուրիշ բան չեմ ըրեր . . . : Ապաշաւած իմ. լի ամօթով ու պատկառանօք բերանս գետին՝ քեզի կ'ազաչեմ, ողորմէ գթած վրաս. տուր, կ'ազաչեմ, ինծի

համար վաստակած այն շնորհդ՝ որով գիտես թէ ոչ միայն կրնամ գործակից ըլլալ չարչարանացդ, այլ եւ իրօք ալ կ'ըլլամ գործակից . . . : Քեզի նմանելէս կամ հնազանդելէս կախուած է կամ միխիթարական կամ սոսկալի վերջինքս, մնաս՝ գատաստանս ու յաւիտենականութիւնս : Օգնէ, Տէր Յիսուս, որ քան կոչմանս անպատշաճ քեզի նմանագոյն ըլլալու աշխատելով, չարչարանքդ ինծի շահաւոր ընեմ . . . :

Ր. Կանանց քու բուած խօսակցութիւնդ, Տէր, գաւառած մարդու գլուցաւածքի չի նմանիր. գողդ ընդհատ ձայնով չէ, այլ այնպէս ճոխ ճոռոմ՝ որպէս թէ տաճարը հրապարակաւ ճառ խօսէիր : Ո՞վ կրնար կարծել թէ գուն մեռնելու կ'երթաս եւ խաչ երկրագդ կէս ժամ մըն է մնացեր : Քու վրադ գանգատ մը չ'երեր բերնէդ, վշտագին Մօրդ խօսքը չես ըներ. այլ Յովնան գուխ եւ եռանդ կեղեր այն խեղճ Նոգիներդ ապաշխարութեան կը յորդորես, որպէսզի յաւիտենական տանջանքներէ զերծներ պատսպարես : Զեզ Նոգացէք, կ'ըսես. եթէ ես ուրիշներու մեզացդ պատճառաս այսպէս սաստիկ կը պատուհասիմ, ձեզի ձեր մեզացդ համար ինչ պիտի ըլլայ : Գատաստանին օրը անվրէպ պիտի գայ, եւ անաչառ գատուիք պիտի՝ եթէ իմ արդեամբս թողութիւն գտնելու չաշխատիք : Եթէ աստուածային բարկութեան կրակը այսպէս սաստիկ կը տանջէ կը մաներէ իմ անմեղ մարդկութիւնս՝ որ կանաչ անկի մը նման է. ինչ

կատարած չ՚ըներ ձեզի, չոր փայտեր, որ առաքինութեան ոչ հիւթ ունիք՝ ոչ պտուղ։ =

Տէր Յիսուս. ինչ ահագին են ադ խօսքերդ մեղաւորի մ՚որ ապաշխարութեան արժանի պտուղներ չունի . . . ։ Կամ ապաշխարութիւն կամ դժոխք. աս է քու քարոզութիւնդ որ ձադկուած, փշով պսակուած, ամէն ահաւ ամէն ալից, խաչ կռնակդ Golgotha ելած առնդ կը քարոզես . . . ։ Ջմեզ ապաշխարութեան յորդորելու համար վէրքերդ մեզի ցուցնելով կը հասկցնես թէ մեզի համար ինչ բռնաւոր մարմնութիւնդ, եւ ինչ ընէ պիտի արդարութիւնդ . . . ։ Ջուր ես դիս կը խարեմ մնածելով թէ Յիսուս ինձի համար չարչարուեցաւ, ուրեմն անպատճառ կը փրկուիմ։ Ո՛չ այդպէս. ինչ չարչարանք որ քու սուրբ մարմինդ չարչարեցաւ՝ իմ չարութիւնս մաքրելու բաւական չ՚ըլլար, քանի որ ես անապաշխար կենամ . . . ։

Ինչպէս չզարմանամ անհատնում գթութեանդ, Յիսուս. ինչպէս չխիանամ որ, ինձի համար այնչափ չարչարուելուդ գոհ չըլլալով, այնչափ ջանաս ալ չարչարանքդ ինձի շահաւոր ընելու . . . ։ Կը տեսնեմ թէ գուն ինչեր կը քաշես. ան ալ կը գուշակեմ թէ ես ինչեր քաշեմ պիտի՝ եթէ առնուն բաներս կարգի չդրնեմ, ինքզինքս չհոգամ . . . ։ Ի՞նչ ընեմ, Տէր. ինչ ընեմ ես որ ճիշդ չոր փայտ մըն եմ՝ որ բարւոյ մը պիտանացու չէ . . . ։ Քու առջեւդ խոնարհիմ, Աստուած իմ,

որ միայն ունիս իշխանութիւն՝ ցամքած կաճղը ծաղկարերը պտղաւոր ընելու . . . ։ Գուն ինծի այժ տուր որ ինչ ուզած ապաշխարանքդ զուարթամիտ փութով կատարեմ . . . ։ Եթէ կենայ, պատարագն ուզենայիր, կը մատուցանէի քու օգնութեամբդ։ Բայց գիտեմ, ամէն ողջակիզ աւելի քեզի հաճոյ եւ արժանի է հոգի խոնարհ, սիրտ բեկեալ եւ ողջացեալ։ Ա՛սոնիկ կը ցաւիմ կը վշտանամ որ զքեզ վշտացուցի. եւ հաւատամ խօսք կու տամ թէ այսուհետեւ չվշտացնեմ զքեզ երբեք . . . ։ Հայր երկնաւոր, Փրկչիս Յիսուսի չարչարանքը՝ արդարութեանդ հատուցում ըլլայ. եւ իր արդեամբը շնորհէ ինծի որ, հոգւով իր հետը միանամ՝ ինչպէս ինք մարմնով իմ հետս միացաւ. սիրով հետը սերտ միանամ՝ ինչպէս ինք ի սիրոյ ինծի հետ հաճեցաւ միանալ. որպէսզի ընդ բովանդակ կեանքս իրմէ անբաժին ապրելով խաչով, անդին ալ անմահին ըլլամ իրմէ՝ փառաք . . . ։ Ա՛մէն, ամէն։

168

ՅԻՍՈՒՍ ԿՈՂՊՈՒԱԾ ԿԸ ՀԱՒԱՏԻ։

Ա. Սիրելի Փրկիչ. ինչպէս կը փու-թայնէին Հրեայք խաչահանութիւնը. բայց որչափ աւելի կը փութար քու սէրդ։ Ահա չհաւատալի ճգամբ հասար ի վախ-ճանի լեռան գլուխը՝ ուր ճիշդ ողջակիզիդ օրինակը խաչակ տարուած էր։ Ինչ-արտմութեամբ մարմինդ մեռնելու տեղը տեսար, սակայն ինչ ցնծութեամբ հոգիդ այն տեղը տեսար՝ ուր աշխարհիս փրր-կութիւնը պիտի կատարուէր ըլլար։ Կող-գոլթա չարագործ մահապարտներու ան-մաքուած բլլալուն՝ անիծեալ անարգ լեռ-մըն էր, բայց քեզի համար Աստուծոյ սուրբ լեռ՝ որուն բիւր օրհնէք կու տայիր որ քու բարձրութեանդ ու փառացդ լեռ պիտի բլլար։ Չարչարանացդ մէջ մեռ չկայ որ դուն ուզած ու որոշած չբլլաս. ուստի կ'Կողգոլթա՝ որ աշխարհիս միջավայրն էր, քու մեռնելդ տեղ ընտրեցիր, որ-պէսզի բոլոր աշխարհը խաչիդ անզանցն տաճար բլլայ՝ ուր կենացդ պատարագը պիտի մատուցանէիր, եւ գորութիւնը չէ թէ ազգի մը միայն՝ հապա բոլոր մարդ-կային ազգին տարածանէիր պիտի։ Ա-ալ կար որ, սիրոյդ հետ խոնարհութիւնդ ալ ուզեցիր ցուցնել, մեռնելու համար՝

պատապարտեալց սորվին տեղն ընտրելով, ինչպէս ծնանելու համար՝ անբանները սորվին ախոռն էիր ընտրեր։ —

Տէր Յիսուս, քու չարչարանդ ինչ գեղեցիկ գեղեցիկ բաներ առջիս կը դնէ։ Շատ մը խորհուրդներ նկատելու համար՝ բաւական է Կողգոլթա երթել։ Անակնյն ալ արժանի է, Տէր, ապ սուրբ լեռն ել-լելու, բայց եթէ ալ որ սուրբ է եւ անբիծ եւ առաքինութեանց մէջ կիրթ . . . ։ Գանէ սա հարկաւոր է որ խաչը հետդ տանի մարդ։ Հապա ինչպէս դուն պիտ հետդ Կողգոլթա բնդունիս որ, խաչահա-նուներէդ աւելի՝ խաչի բնդդիմութիւն ուտիմ. . . ։ Լա ալ ան շատերէ եմ որ կարծեն թէ առանց իրենք զիրենք քիչ մը նեղելու կրնան եռեւդ գալ։ Անսպիսիք մտութենին դրեր են թէ բաւական որ զբեղ վշտացնելու չյանդգնին, հարկ չկայ առա-քինութիւնն վաստակելու աշխատիլ որ մարմնոյ գժուար կու գայ։ Ան է ան կա-տարելութիւնն որ անձնասիրութեան խո-հեմութիւնը իրենց կը թելադրէ։ Բայց. արչափ կը խաբուին իրենք, իրենց հետ ես ալ . . . ։

Ազէ, Յիսուս վարդապետ, սուրբ ին-ձի բաժին քու սուրբ խոնարհութենէդ որ ես զիս ապէկ ճանչնամ. . . ։ Եթէ ես զիս ան ճանչնայի՝ ինչ որ եմ, այսինքն չարութեան յուցանք մը, խեղճ մեզաւոր մը, գժոխքի արժանի՝ ուր բլլալու էի արդէն եւ ամէն տեսակ մեզայոց համար ամէն տեսակ տանջանք քաշէի պիտի, ան

առեն որ ապաշխարանք, ինչ նուաստութիւն կրնար դժարս գալ. որ խաչ սիրելի մանաւանդ չէր բլլար . . . : Արդարեւ ապրողիս՝ ապաշխարութիւնը խրատ չէ, պատուէր է . . . : Շնորհէ, Տէր Յիսուս, շնորհէ ինձի բաժին՝ քու սուրբ խոնարհութենէդ, քու այնչափ նուաստութեանցդ արդեանցը համար . . . :

Բ. Ընդ Գողգոթա հանելդ, խաչը կռնկիդ առին, եւ Հրեայք ու հեթանոս խառն՝ բոլորտիքդ առած, մէկն ասմէկն ան թշնամանքը քեզի կ'ընէր արձակ հոմարձակ ինչպէս որ անդթութիւնը կը թելադրէր: Իսկ դուն, բարի Յիսուս, ամենուն կը դիմանայիր. միայն Աստուածութիւնը ձեռնտու կ'բլլար որ, մինչեւ՝ վերջին շունչդ տալու սահմանուած կէսը՝ կարենաս հանիլ: Բայց մարդիկ՝ գառապարտելոց շնորհուած վերջին մխիթարանքն ալ քեզի զլացան: Երկու աւազակներուն ազէկ գինի խմցնելէնետեւ՝ քեզի, անուշակ Փրկիչ, լեզուով խառնուած գինի ընծայեցին: Երեւոյթի՛ տարաբաղդութեանդ մարմանդիդ խղճալ էր. բայց իրօք դբեղ ծաղրելու եւ տանջելու համար էր ամենայն ինչ: Գթութիւն ձեւացուցին, եւ անգթութիւն գործեցին: Սակայն դուն քիչ մը համն առնելէն եաքը, խմել չուզեցիր. ան բաւական համարեցար որ ճաշակելիքդ ալ իրեն յատուկ տանջանքը քաշէց: Իսկ խմել չուզելդ՝ առանց խորհրդոյ չէր կրնար բլլալ: =

Բայբէ, քաղցր Յիսուս. միայն լեզուդ

եւ ընդերքդ մնացած էին որ մէկալ անդամոցդ հետ չէին չարչարուած, զատոնք ալ լեզուով կ'ուզես տանջել, որպէսզի բոլորովին ցաւոց մարդ բլլաս . . . : Իսկ ինչո՞ւ ես արտասուաց գառնութեամբ չէմ ցաւակից բլլար քեզի՝ որ լեզուդ գառնութիւն կը ճաշակես . . . : Բայց ամրողջ չխմեցիր նէ, անոր համար չէր որ, լեզուն՝ մեզք կը նշանակէր, զորոնք պատրաստ ես ցաւագին չարչարանօքդ քաւել. սակայն աստուածախառն անրիծ մարդկութեանդ՝ մեզաց նշանն ու շունչն անգամ խառնել չես առնուր յանձն . . . : Ա՛յն բաժակին մէջ որ Գեթսեմանի պարտէզը սիրով ընդունեցար, ապ լեզուն չկար. անոր համար անոյշ եկան քեզի խարազաններբ, անոյշ եկաւ խաչը, դամերն անոյշ գան սիրած. իսկ մեղաց լեզուն ազեացդ մէջ ոչ ուրբ հոգւոյդ անոյշ կրնար գալ, ոչ անարատ մարմնոյդ . . . : Թէպէտ եւ խմելիքդ զուտ լեզու չէր, այլ գինւով խառն, գուն եւ ոչ իսկ խառնուրդը կրնայիր առնել: Լեզուն՝ գառնութենէն չէր, նըշանակութենէն էր որ գարշելար . . . :

Լայր ձեռքս բլլար; Տէր Յիսուս, առ գիս բոլոր չարչարանացդ միջոցին՝ կաւլայի գառնագէս . . . : Արցունք չունիմ նէ, դէթ ունեցածս քեզի նուիրեմ: Գութքս՝ ցաւակցութիւնս կ'ընծայեմ քեզի որ ինձի՝ խելագարիս համար այդպէս ծաղրելուդ իմաստութիւնդ, ինձի թշուառականիս համար այդպէս գառնացուդ քաղցրութիւնդ . . . : Ի՞նչ է լեզախառն գի-

նիպ, Տէր. բայց եթէ հաւատաքս որ չարա-չար վարուքս կ'ապականեմ. խորհուրդներն ու աղօթքներն որ գաղջութեամբ ու թուլութեամբ քեզի կը նուիրեմ. բարի գործերս որ անպատուութեան, նախանձութեան, կեղծաւորութեան դիտումներով կը խառնեմ. . . : Ագ լեզուդ վրայ որ քու բերանդ կը գառնացնէ, ես իմ արկրամոլութեան մեղքերս կը նկատեմ որով աւելի դժոխաւորութեանս կը ծառայեմ քան թէ հարկաւորութեան . . . : Ա՛հա, Թագաւո՛ր փառաց, ահա իմ պործութիւնս՝ որ քու պղծութիւնդ պայծառագոյն կը ցոլացնէ . . . : Կը ցաւիմ մեծագոյն ապերախտութեանս որ այնչափ անչափ շնորհօք, մանաւանդ ամենասուրբ Հաղորդութեան ի բերդով, դուն ինծի մեզը կը մնաուցանես, ես քեզի լեղի կը հատուցանեմ. . . : Ագէ, յաղթէ չարութեանս բարութեամբդ, եւ ազ լեզուիս գառնութեանդ շնորհիւ՝ որ դուն կը ճաշակես, շնորհէ ինծի սիրոյդ ցանկալի քաղցրութեանց ճաշակը . . . : Ո՛հ. ի՜նչ դեղեցիկ է, բարի Յիսուս, ազ առաջին համարն որ Վոզոմա լեռան վրայ ինծի կու տաս : Ո՛րչափ սկզբունք եւ գաղափարք կան՝ ամբարտաւանութեան ու զգայասիրութեան յարմար, որ աղէկ գիներուդ դոյն ունին, սակայն անուշութեան հետ լեզուդ խառնուրդ ալ գտնուելէն, ես ալ՝ օրինակիդ հետեւելով, խմել չուզելու եմ. . . : Շատ կը խօսի եղեր աշխարհք՝ մարմին ու աստանայ, ես լսելու՝

անցնելու եմ, անարգելու եմ. . . : Հրաժարելու եմ ամէն լեզուդ խառնուրդէ, այսինքն յայնմ ամենայնէ՝ ուր կրնայ կամ մեզք մ'ըլլալ կամ մեզքի կասկած ու վտանգ մը . . . : Աստուած իմ. խեղճութիւնս հոս է որ երկրաւոր բարեաց անուշութիւնը կ'զգամ, լեզուիդ չեմ զգար : Ներքին համը կորսուած եմ. իսկ հոգիս կիրքէ նուաճած՝ դիւրաւ կը խաբուի . . . : Ագէ, դուն ինծի առանց զգանութիւնն զգալ տուր որ, անոնի քաղցրութիւնն ալ չգինովցնէ, մանաւանդ խորհիմ գործիմ գանիմ իրենց խարեպատիր հրապուրանաց անուշութիւնէն . . . : Ի՜ շկէ զի ութեամբդ հոգւոյս ճաշակը, որպէսզի հաճի առնու՝ ճանչնայ ու զանազանէ քու քաղցրութեանդ մեծութիւնն որ սիրելեացդ պահած ես . . . : Ա՛ազաչեմ, Տէր, առանց քեզի՝ բան մ'ինծի անոյշ չզայ. բայ ի քենէ բան մը զիս չխնդացնէ : Ծանր գայ ինծի՝ առանց քեզի ուրախանալ, եւ քաղցր՝ քեզի համար տառապիլ . . . : Ո՛վ կենաց աղբիւր. արբս զիս սիրոյդ արբեցութեամբն որ ամէն ունայնութիւն մոռնամ, միշտ զքեզ յիշեմ եւ ուրախանամ՝ որ միայն ճշմարտութիւն ես . . . :

169

ՅԻՍՈՒՍ ԽՕՍՈՒՄՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԷ։

Աիրելի Փրկիչ. Հրեայք, որպէսզի շուտով բանը լմնցնեն, գքեզ իրրեւ եղեռնագործ մ՚որ ի վախճանի կախաղան է հաներ, ուզածնուն պէս ազէկ մը թշնամանելէն եաեւ, ալ առեն չկրցուսին։ Մրշակը անիրաւութեան, մահուանդ վճիռը իսկեւիսկ գործադրելու համար պէտք եւ զածն ընելու ձեռք զարկին։ Ակռը մրճներ կը բերէր, մկասը գամեր, ամանք խաչը մէջը տնկելու համար հարկաւոր փոսը փորելու գործերներ, ամանք ալ կառաղութեամբ վրայ յարձակելուն որ հանուելքնեն։ Ամենայն ինչ անպարշտութեամբ եւ սատկութեամբ կ՚ըլլար. պատմուճանդ որ արիւնազանգ մնալիսյդ կպած էր, ուժգին քաշելովին փղցուցին. վերբերդնարէն պատրաստեցան բացուեցան անհնարին ցաւօք եւ արեան ճապաղելօք։ Ա՛յս չորրորդ անգամ է որ մերկ ամենուն առջին կը կայնես՝ մեծաս ամօթով ու անձկու թեամբ, եւ մերկութեան վշտովից խայտառակութեան կը դիմանաս, որպէսզի զմեզ անմահական կենօք հագուեցնես։ =

Օրհնութիւն եւ երկրպագութիւն ատուածային արեանդ, Փրկիչ, որ մարմնոյդ ամէն կողմանէն զեաիններ կը վազէ եւ իմ փրկութեանս գիմն է . . . ։ Գոհութիւն քեզի, յաւիտենական Հօր միածին Որդին, որ աչու բնելդ երկինք վերուցեր՝ փառք կու տաս թէ եկաւ հասաւ ժամն որ, իմ սիրոյս համար այդպէս աղքատ ու մերկ՝ խաչ ելնես . . . ։ Շնորհակալ եմ որ այդ մերկութեամդ կ՚ուզես ինձի սորվեցնել թէ միայն աղքատն ու մերկը կրնայ աշխարհի ու սատանայի յաղթել. աղքատաց միայն երկնից արքայութիւնը խոստացուած է, եւ ժառանգելու համար հարկ է աղքատ ըլլալ հոգւով աղքատութեամբ՝ սրտի աղքատութեամբ, որ է՝ աշխարհքիս բաներուն չցաւիլ, չկասկծիլ, չխռովիլ, մնանալանդ թէ անարգել իրրեւ անցաւոր ու խաբեպայ ունայնութիւն մ՚որ յաւիտենական փառաց սահմանեալ հոգւոյն յարգութեանն ու սիրոյն անարժան է . . . ։

Ա՛վ աղքատութեան սիրող Յիսուս, որ աղքատ ծնանիլ, աղքատ ապրիլ եւ առաւել եւս աղքատ մեռնիլ ուզեցիր. ազէ, լուսաւորէ զիս որ ունայնութեան խնդութիւնը ճանչնամ ու արհամարհեմ, եւ աղքատութեան յարգն հասկնամ ու սիրեմ . . . ։ Դու որ կամիցիր աղքատ եղար՝ որպէսզի մենք քու աղքատութեամդ հարստանանք, շնորհէ ինծի բաժին մեծագանձ հոգւով աղքատութիւնն որ, սիրտս թէ նեղութեանց ու չքաւորութեան առեն գոհ ըլլայ, թէ ամէն պարագայական անջատ եւ ազատ, եւ քե-

զի հետ միայն սերտիւ միացած, ո՛ բարու-
թիւն անդաս . . . : Ինչ որ ես չունիմ,
եւ ինքիրմէս ունենալ չեմ կրնար, քենէ
կը խնդրեմ ու կը յուսամ, որպէսզի քու
իմ սիրոյս համար աղքատութեամբդ ու
մերկութեամբդ, ես ալ քու սիրոյդ հա-
մար հոգւով աղքատութիւնը սիրեմ եւ
ի գործ դնեմ, եւ միայն յաւիտենականու-
թեան նայիմ միշտ՝ համարման աչօք . . . :
Ահա, Տէր, քիչ մը ետքը կը խաչուիս։
Թշուառ ասւբ, Փրկիչ իմ եւ աէր, դեռինն
իյնամ՝ ասւբը ասուրընդդ փաթթուիմ գա-
մուելէն յառաջ. Չարիմ Հաւանիմ սիրոմդ՝
մահն ղքեզ աչքէս չգոփշտակած . . . :
Ա՛յդ աստուածային ձեւ ու ընթերովդ՝ քանի
որ դեռ գամերով չէն ծակուած, գրկէ
մեղաւոր հոգիս՝ որուս սիրոյն համար այդ-
պիսի սոսկալի տանջանքներ յանձն կ'առ-
նուս. Ջնջէ չարութիւնս, տաքցու գաղ-
ջութիւնս, եւ այնպէս ներքուստ հետդ
միացուր որ ալ բան մը զիս քենէ չզատէ
. . . : Գառն Աստուծոյ, որ աշխարհիս մեղ-
քերը վրադ կը բառնաս, ընդունէ համաու-
թեամբ՝ սիրոյս չնչին ընծայութիւնը. եւ
որպէսզի աւելի հաճոյ ըլլայ քեզի, մաքրէ
սէրս ամէն երկրաւոր յարմանէ . . . : Դար-
ձու ողորմութեան աչուընդդ ողորմելի
արարածդս վրայ, եւ երեսդ զիս մի մեր-
ժեր : Ընդունէ սիրով՝ տեսդ գրկանքս
որ քու բոլոր սիրելեացդ եւ անդլեանը հետ
կը խառնեմ. . . : Լսա պատուական ար-
եամդ ինչ որ քու անսահման սրբու-
թեանդ կրնայ անհաճոյ ըլլալ, որպէսզի

չիս բան մը չգանուիլ՝ որ զիս քենէ հեռա-
ցնէ . . . : Քանի որ քու հետդ է մնալդ,
կընայ աղքատ համարուիլ՝ թէ եւ ուրիշ
ամենայն ինչ պակսի . . . : Շնորհէ, Տէր,
որ սիրովդ սոչորիմ ու կը հաւանիմ բո-
լորայ պարտ որ բոլոր արարածք զիս չը-
ճանչնան, լքանեն, անարգեն ու վռնտեն։ Միայն բաց հոգւոյս՝ որտիդ քաղ-
ցրութիւնը. վառէ զիս քու կրակովդ :
Ա՛յն ջերմաջերմ արցունքներեն որ աչուր-
նեներդ կը թափին, իմ վրաս թափին,
զիս լուան, բորբոքեն, մաշեն եւ ի քեզ
փոխարկեն . . . : Փրկիչ իմ, միակ յոյսս,
առանց որոյ ես ազգատութիւն ու խեղ-
ճութիւն միայն եմ. Ինչպէս կարելի է որ
խաչհանուածդ եւանդն ու փոյթը տես-
նեմ, եւ ես տակաւին այնպէս վատ այն-
պէս մեղկ մնամ, ինչպէս յառաջ . . . :
Ադէ, Տէր, դեռ խաչիդ վրայ չբարձրացած
ու թեւերէս չգոփշտակուած, բժշկէ իմ
հոգւոյս վէրքերն որ քու մարմնոյդ
վէրքերէն շատ աւելի մեծ են . . . : Դուն
ես իմ բժիշկս ու դարմանս. ինծի հար-
կաւոր օգնութիւնը ի քեզ միայն կրըն-
նամ գտնել : Դուն ինծ շատ աղեկ կը
ճանչնաս իմ մեղքերս որ դքեզ այս վի-
ճակի հասուցին։ Կայլ եմ ես, մեղքերս
չեմ տեսներ. ապուշ եմ, չեմ զգար.
հպարտ եմ, ես ինծ չեմ զարհուրիր։
Տուր որ այնչափ վշտացդ շնորհիւ՝ զղջանք
իմ բժշկութեանս համար յանձն կ'առ-
նուս, ես անդարմանի չմնամ։ Տէր. եթէ
ուզենաս, հիմայ հիմայ կրնաս զիս բժըշ-

կել . . . : Մեծապէս կը վշտանամ որ քոյքեզ վշտացուցի, այսուհետեւ մեռնիմ աւելի՛ քան թէ մէյմ՛ ալ զքեզ դառնացնեմ . . . : Վ֊իրաւարէ սիրտս՝ մեղացս վրայ այնպիսի սաստիկ ցաւով մ՛ որ, ես զիս սատեմ, ես ինէ զղջիմ ու զարհուրիմ . . . :

170

ՅԻՈՒԼԻՈՍ ՃԵՐՔ ԽՈՍՏՈՎԱՆԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ :

Յիսուս վարդապետ յաւիտենական ճշմարտութեան. այդպէս մերկ խաչուիս, մերկ խաչի վրայ մեռնիս պիտի : Անկար պատմուճաններ ալ չես պահեր, զոր սուրը Մայրդ իւր ձեռօքն է մաներ : Բաւարէ. Աստուած իմ Յիսուս. դուն երկրէս բան մ՛ ալ պահել չես ուզեր. ապ պատմուճանդ ալ երկրաւոր նիւթէ է, ան ալ քեզի ծանր կու գայ՝ զքեզ կը նեղէ : Մերկ մնար աշխարհքս, մերկ կ՛ուզես աշխարհքէս երել : Չես սպասեր, ուրիշներուն պէս, որ օրհասն զքեզ գայ մերկացնէ. դուն կը կանխես, ինք չկած՝ դուն ամէնայն ինչ կը թողուս կը հանուիս. երկրէ առածդ նորէն երկրին կը դարձնես, որպէսզի այն կառաբեալ անջատման մէջ մեռնիս որ մեզի աւանդեցիր :

Ա֊յա, Տէր. աշխարհքիս դուն ուրիշ բանը չես ուզեր, բայց եթէ խաչը, չարչարանքը, նախատինքն ու մահը . . . : Ինչէն որ ուրիշները կը խորշին կը զարհուրին, ան՝ դուն քեզի կ՛ընտրես կ՛առնուս, ան՝ դուն քեզի փափկութիւն կ՛ընես, քեզի փառք ու պարծանք կը համարիս, եւ անով կեանքդ կ՛ուզես լմնցնել . . . : Ճիշդ այս մերկութեամբ զմեզ Հօրդ հետ կը հաշտեցնես, Աստուծոյ ու մարդուս մէջ խաղաղութիւն կը հաստատես, մեզի երկինքը կը բանաս, մեր մեղաց հատուցում կ՛ընես, եւ սքանչելի վարդապետութեանդ գաղտնիքը մեզի կը յայտնես . . . : Ա֊յս մերկութեամբ մնար, գժոխքը, մեզքն ու աշխարհքը կը յաղթես, սիրոյդ լուսովը մեզի կը լայտնես եւ երախտեաց զքեզ կը ճանչցնես . . . : Դուն մերկ բլալովդ ապքաո չես. ինչ ես նէ՝ միշտ նոյնն ես. միշտ տէր՝ յաւիտենական գանձուց . . . :

Արդարեր Յիսուս. ինչպէս կըրնամ այս զարմանալի գաղտնիքդ ճանչնալ եւ՝ որ ինքզինքս նախ չեմ ճանչնար առնեւրն . . . : Առաջ մեզքերուս թողութիւնը կը խնդրեմ՝ որ կուրութեանս բուն պատճառն են : Ապնա այս վայրկենիս՝ խնդրուածս ըլլալ . . . : Ո՛վ լայս իմ եւ կեանք. եթէ առ ես չափազանց սէրդ զքեզ կը հաւանեցնէ որ ինձի հանար այդչափ վշտեր կրես, արեանդ մինչեւ վերջին կաթիլը թափես, թոյլ տաս որ զքեզ խաչի վրայ գամեն եւ վրան մեռ֊

նիս, ինչպէս կրնաս այս վայրկենիս՝ զլանալ ինձի մեզացս թողութիւնը, անձինս առերեսելիւնը, ինքզինքս յաղթելու պայքարը, դիմել սիրելու եւ ալ չվհատելու ընդհանրապէս . . . : Գիտեմ, քու սէրդ անսահման, առատաձեռն է. դուն աւելի կամք ունիս՝ պարգեւներդ ինձի տալու, քան թէ ես՝ առնելու. գիտեմ, ազ պարգեւներն ինձի պատրաստելու նպատակաւ էր գլխաւորապէս որ մեզ յանձն առիր, եւ եթէ չես ի տար նէ, չտալու պատճառներ վրաս կը գտնես . . . : Գիտեմ, միակ եւ ծայրագոյն բարութիւն, ես միայն եմ որ ինքզինքդ ինձի հաղորդելու արգելք կ'ըլլամ: Դուն վերու, Տէր, ամէն արգելքները, կործանէ ան պատն որ դիս քենէ կը բաժնէ: Սիրը ստուերդդ ինձիս՝ հոգւոյս բոլոր զօրութեամբը այս ընդհարքը քենէ կը խնդրեմ. . . : Ես կոյր եմ ու տխմար, դուն լուսաւորէ զիս, լծպդ աստուածեղէն. տուր որ ես զիս տեսնեմ՝ ինչպէս որ եմ. ճանչնամ այն արգելքներն որ քուկդ ըլլալու զիս չեն թողուր: Ա՛յս փոփոխութիւնը՝ քու ոգորմութիւնդ որ անհուն է, պիտի բնէ . . . : Եթէ ամէն ուզած պատրաստութիւններդ չունիմ, արդիս բոլանդակ ընդարձակութեամբը ես զիս քեզի կը նուիրեմ. ինձի պակասը դուն կրնաս ընդհարել, վասնզի իմ Փրկիչս ես, եւ անոր համար քու պատուական արիւնդ այնչափ առատապէս կը թափես որ, իմ չքաւորութիւնս լցացնես . . . : Դուն որ զիս թողուս, Աստուած իմ,

ոչ պիտի ինձի օգնէ. դուն զիս չլուսաւորես, մեղքերս ոչ ջնջէ պիտի . . . : Նայէ զիս ողորմեալ աղօթքիդ արարածդդ վերայ. նէրէ, կրեէ, բժշկէ, ազջնցուր զիս . . . : Աղօթեցուր ինձի, ոչ երկնաւոր վարդապետ, ամէն բան թողուլ՝ որպէսզի ամենայն ինչ ժառանգեմ. եւ որովհետեւ առանց քու օգնականութեանդ ես չեմ կրնար այս ճշմարտութեան թափանցել, լուսա արեւամիդ աչուըներս որ խմաստութեանդ բարձրութիւնն ու սիրոյդ հատարկութիւնը յստակ տեսնեմ. . . : Դուն, Աստուծոյ կենդանւոյ Որդի, այնպէս հաբատաս ես որ, հոգւոյս ամէն փափաքը կրնաս յագեցնել. այնպէս մեծ ես որ, իր բոլոր ընդարձակութիւնը կրնաս լեցնել. այնպէս անոյշ ես որ, բովանդակ զօրութիւնը կրնաս յափշտակել. այնպէս ստուր ես որ, ամէն ազատերը կրնաս լուսաւ. այնպէս սիրելի ես որ, բոլոր իր գութին զօրովը կրնաս շահիլ. այնպէս վառեալ եւ անանկ լի ես սիրով որ, կրնաս զինք երել սպառել եւ ի քեզ փոխարկել . . . : Ինչ զարմանամ՝ թէ միակ կ'ուզես հոգւոյս վրայ թագաւորել, ամէն արարածներ կանչ պարտաւած գտնել եւ չես կրնար տանիլ որ ուրիշ սիրոյ խառնուրդ մը վրան գտնուի: Դուն միայն կարող ես զինք ընուլ. ինչպէս կրնայ, զքեզ ժառանգելէն ետեւ, հետդ ուրիշ բան ալ ընդունիլ . . . : Գիտես դուն, Տէր. հոգին՝ սիրած բաներուն չափուն ինքզինք կը յարմարէ: Երկինքն ու իր անոսի անցաւոր

բարիքը սիրէ նէ, կը պղտիկնայ, կ'ամիսփսի, կը նեղնայ. ինչպէս կրնայ անբաւ Մեծ-վայելչութիւնդ ժառանգել: Իսկ գլեզ յինքեան լնդունելով, կը մեծնայ կ'ընդարձակի. որովհետեւ ինքզինքը քու մեծութեանդ կը յարմարէ. եւ կը լեցուի կը կշտանայ քեզմով որ հոգւոյն կեանքն ու վերջին երանութիւնն ես . . . : Էրը, քաղցը Փրկիչ, Էրը պիտի քու սիրոյդ համար բաժնուիմ ամէն բանէ որ աշխարհքի սիրելի է . . . : Էրը պիտի գիս քու հառաւարիմ ծառայիդ կարգն ընդունիս եւ բոլորովին քուկդ ընես: Միայն թէ ես քուկդ ըլլամ եւ դուն իմ, բաւական հարուստ չեմ ըլլար . . . : Ընդհատէ սիրտս յամենայնէ՝ որ դուն չես . . . : Էրը որ ես գլեզ իմ սիրոյս համար այդպէս ամէն բանէ մերկ կողոպուտ կը տեսնեմ, ինձի ալ սաստիկ փափաք կու գայ որ՝ քեզի համար ամէն բան թողում, կամ գէթ սրտի կատարեալ անջատման մէջ ապրիմ . . . : Քու հառաւարմադոյն ծառայներդ մերկութեան ճամբով հասեր են: Ա՛հ մ՛որ սիրոյդ անուշութիւնը ճաշակեցին, ալ ամէն անցաւոր հոգ՝ բնենց անտանելի եղաւ: Էդան ալ որ մոռթերնին անգամ վրայներնէն քերեցին նետեցին, որպէսզի քեզի նամնագոյն ըլլան: Ամենք անապատները քաշուեցան, ամենք մարմիններնին չարաչար խոշտանգանոց մատնեցին: Իսկ որոնք որ աշխարհքի մէջ բաւիղած էին ապրելու, այնպէս ապրեցան՝ որպէս թէ չապրէին . . . : Ա՛յս, անկարելի

է ճշմարտապէս գքեզ սիրել՝ գքեզ խաչի վրայ մերկ տեսնել, եւ սաստիկ չփափաքիլ՝ քու սիրոյդ համար բոլորովին քեզի նման ըլլալու . . . : Ա՛հա, ով Փրկիչ, սիրոյդ գործքերը: Ո՛վ Աէր, որ կը կողոպտես. ո՛վ Աէր, որ կ'այլակերպես: Դու հարուստ ես՝ եւ աղքատ միանգամայն, տկար ես՝ եւ զօրաւոր, անյաղթ ես՝ եւ յաղթուած, արձակ ես՝ ու կապուած, յաղթուող ես՝ եւ յաղթող . . . : Դու միայն, Տէր, կրնաս այս սքանչելի գաղտնիքը Հոգւոյս յայտնել, որ քեզի միայն լիուլի ծանօթ են . . . : Ո՛հ, գիս ալ այսօր այս մերկութեան եւ այնպիսի անջատման արժանի ընէիր. գիս ինէ բաժնէիր, եւ ինչ որ գիս քենէ կը զատէ կամ կը հեռացնէ, ինձի մուցնէիր . . . : Խայց Հոս, Տէր, կրնայ արգելք փոխանակութիւն մ՝ ըլլալ: Չէր կրնար ըլլալ որ, քու տեղդ ես խաչուէի, Աստուած իմ, եւ իմ մահուամբս քու կեանքդ ազատէի . . . : Խնդիրքս գուցէ շատ յանդուգն է, բայց սէրդ է որ նոյնն ինձի կը թելադրէ . . . : Էթէ աս չի կրնար ըլլալ. գնա ուրիշն, Յիսուս, գնա այն խաչին որուն պիտի ժամանակ փափաքեցար. սակայն գանէ իմ սիրտս ալ հետդ վրան գամէ . . . : Ջատէ սակէ գիս ամէն արարածականն բաներէ. մանչ սպատէ սիրոյդ, վառնէ գս ես իմ ուրախութիւնս, յոյսս, գանձս, հանգիստս եւ ամենայն ինչ . . . : Կոյս սուրբ, որ ամէն արարածոցմէ աւելի Յիսուս կը սիրես, բաժին մ՝ ալ ին-

ձի խնդրէ այն սիրոյն արդարեւնէն՝ որ-
բուն անդադար փոքձն առիր ու կ'առ-
նուս, որպէսզի հանէ վանէ սրտէս ա-
մէն երկրաւոր յարման անարդարեւ-
նը, եւ ես ալ՝ քեզի նման՝ առատա-
ձայնի սիրոյն աւարն ու ճարակն ըլլամ.
ամէն:

Լ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԽԱՉ ՀԱՆՈՒԵԼԸՆ

ՄԻՆՉԵՒ ՏԻՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳԻՐԿՈՆ ԱԻԱՆԴԻՒԼ

171

Յիսուսի խաչելութիւնը:

Ա. Ահաւասիկ, ով անձն իմ, հա-
սար խաչելութեան, այն վերջին տանջա-
նաց՝ որ Յիսուսիդ մահն եղաւ: Ահա
Գողգոթա ես, առատաձայնին սիրոյն այն
տեսարանը՝ ուր Աստուած, տառապանաց
ծովու մը մէջ, իւր կեանքը պիտի թողու:
Խարէ, Տէր Յիսուս, քու աստուածեղէն
իմաստութիւնդ է որ չարչարանացդ բո-
վանդակ շարքը կը կարգաւորէ: Խաչելու-
թեանդ ինչպէս որ տեղը գԳողգոթա լեռն
որոշեցիր, նոյնպէս ժամանակը գլուսաւորա-
բար ուզեցիր որ չքնաղ սիրոյդ հնարա-
գիտութիւնն յայտնէ: Ահմանեցիր որ
խաչուիս ծաղկի Հաւակիդ, մարդուս ըս-
տեղծուած օրուան տարեգարձին, եւ ճիշդ
նոյն ժամուն՝ որ նախամարդը մեղաւ:
Խաչելութենէդ՝ շատ քիչ բան մեզի յայտ-
նեցիր, թողլով վերջին դատաստանին՝ որ
յայտնես թէ ինչպիսի եղաւ քու գթու-

թիւնդ ու թշնամեացդ անգթութիւնը։ Ա՛ա գիտենք թէ երբ հրամեցին որ գեաներն իյնան ու խաչին վրայ փուխ պառկին, իսկոյն ծունր դրիր, եւ գլուխդ ծռելով՝ երկնաւոր Հօրդ պատուիրանին հնազանդութիւնդ ընծայեցիր։ Ո՛վ. խաչելութեան այդպէս խոնարհիլդ ինչ մեծ փառք եղաւ աստուածային Մեծվայելչութեան, հնազանդ բլլալդ մինչեւ ի մահ եւ ի մահ խաչի՝ որ յետին խայտառակութիւն էր. ինչպէս առով յատկապէս փրկութեան գործը կատարեցիր, աստուածային կենացդ գինը խաչին վրայ մեր պարարին համար վճարելով։ =

Տէր Յիսուս. ինծի համար մարդ բլլալդ առին զարմանալի եղաւ հնազանդութիւնդ նէ, որչափ եւս առաւել սքանչելի եղաւ հիմակ որ ինծի համար ինքզինքդ խաչի վրայ կը նեաես. որպէսզի վրան՝ խայտառակ մեռնիս . . . : Ա՛ս եղանակաւ ինծի կը սորվեցնես թէ ինչպէս հնազանդելու եմ ես Աստուծոյ . . . : Ո՛ երանելի հնազանդութիւն, որ ինծի փրկութեան պատճառ եղար։ Ի՞նչ պիտի բլլայի, Փրկիչ իմ, եթէ ինծի համար ազ հնազանդութիւնդ բրած չբլլայիր . . . :

Իսկ իմ — վա՛յ ինձ — ինչպիսի է հնազանդութիւնս . . . : Ո՛ սպլենի հրաշալիք, որուն երկինք զարմանալու են։ Իմ մեքենայ դիւրութեանց եւ աշխարհի սովորութեանց այնպէս հլու հնազանդ եմ որ, իմ չարաչար հնազանդութեանս ի պատիժ՝ յաւիտենական մահն աչքս կ'առնուի. իսկ քեզի հնազանդելու, Աստուած իմ եւ Տէր, որչափ խեռ ու խիստ եմ, քեզի՝ որ հնազանդներուն կեանք յաւիտենական խոստացար . . . : Ինչէ՞ն է, Տէր, աս իմ թիւր ընթացքս, եթէ ոչ այն թիւր անձնասիրութենէ՝ որ վրաս կը տիրապետէ . . . : Էս իմ անձնդիւրութիւնս ու աշխարհքի ունայնութիւնը չափազանց կը սիրեմ. իսկ հնազանդութիւնը գէպ ի հոն կը հակի, ուր որ սէրը մեռ է . . . : Ազէ, ամենազօր Տէր, մնարբէ իմ սէրս ամէն թիւրութենէ որ, ալ ժամանակաւոր չնչին բաները չսիրեմ՝ այլ հոգեւորներն ու մշանջենաւորները. ալ արարածքը չսիրեմ՝ այլ զԱրարիչդ։ Մէյմ՛որ սկսիմ ճշմարտիւ զքեզ սիրել, քեզի հնազանդիլ ալ կ՛սկսիմ . . . : Ա՛սածկ սիրաս. լից քու սիրովդ, եւ խօսք կու տամ որ յաւիտենական քեզի հնազանդ կ՛բլլամ . . . :

Ե. Ո՞րչափ կարեւոր է ինծի, մարդասէր Յիսուս, որ չարչարանքդ մտածած առնես մէյմը չարչարուող մարդկութեանդ նայիմ հոգւոյս աչօքը, մէյմ՛ալ ի յաւիտենից ամէն բան զիմաստութեամբ կարգադրող աստուածութեանդ։ Ա՛կէ եղաւ որ, երբ տեսար, Աստուած եւ Մարդ Յիսուս, թէ ալ ժամանակն է որ խաչիս չէ թէ ի չարկէ՝ այլ քու ազատ կամօքդ, իսկոյն խաչին վրայ պառկեցար, եւ կրնակդ որ համակ վէրք էր՝ ան կարծր ու կոշտ փայտին վրայ տարածեցիր։ =

Հիմայ պիտի գամուիս ուրեմն, Յիսուս։ Բայց լաւագոյն չէր բլլար, Տէր,

որ այդ ասասուածպային ձեռուբներդ կուբերը լուսաւորեին, հիւանդներն բնաոյքնեին, մեռեալները յղջնդնեին, բոլոր աշխարհքի բարիք բնեին։ Ադ սուբը ոտուբներդ լաւագոյն չէր որ ամէն կողմ պարաեին եւ այնչափ հոգիներ գարձնեին որ գքեզ չեն ճանչնար ամենեւին . . . ։ Ինչո՞ Թոդոս աս սուբը պաշտօններն ու խաչը գամուիս կենաս, եւ ուղենաս կորնցնել կեանքդ որ այնչափ հարկաւոր է աշխարհքի։ Ինչո՞ այնպիսի խայտառակ տանջանք պիտի յանձն առնուս . . . ։ Խաչը կռնակդ բառնալով արդէն սրբեցիր, եւ անոր համար մեղաւորներուն անոյշ՝ պատուական ու օգտակար եղաւ։ Ա՛լ հոս կեցիր, Տէր. դուն բաւական չարչարուեցար։ Թող տուր որ ես քու տեղդ խաչը գամուիմ. ես մեռնիմ վրան, ու դուն ապրիս . . . ։ Դուն իրրեւ գաուսւոր հրամայէ որ, ես իրրեւ մեղաւոր պատժուիմ . . . ։ Ա՛լ դուն գապրէ ինծի համար չարչարուելէ եւ ես սկսիմ քեզի համար չարչարուելու։ Այդպիսի տանջանք ինծի մանաւանդ կը վայլէ քան թէ քեզի . . . ։ Իսկ եթէ սէրդ ասոր դէմ կը գաուսայ եւ իմ խաչի վրայ մեռնելուս կը նախանձի, շնորհէ գէթ, սիրելի Փրկիչ, որ խաչի վրայ գքեզ ճանչնամ, սիրեմ, փնտռեմ, գտնեմ, եւ խաչով գքեզ ժառանգեմ . . . ։ Գտնէ գամուած տեղդ սիրտս կակղէ, որ գամերդ մէջը թափանցեն, որպէսզի ցաւոգդ ցաւակից, սիրոյդ հնոր՛հակալ ըլլամ, եւ սաստիկ տեսլութիւն զգամ մեղացս՝

որ գքեզ ատ վիճակ բերին հասուցին . . . ։ Մի զլանար, Տէր, ինգրուածս. վասնզի եթէ գուն գթութեամբ սիրտս չշարժես, ես քու ցաւերդ չեմ կրնար զգալ . . . ։ Շնորհէ, Յիսուս. ան գամերն որ սուրբ անդամներդ պիտի ծակեն, իմ սիրտս ալ վիրաւորեն. հարուածոց ամենամեկ կրկնութիւնը՝ մտքիս մէջ խորունկ քանդակուի, որպէսզի թէ քու առ իս սէրդ երբեք չմոռնամ, եւ թէ իմ ապերախտութիւնըս որ ցաւոգդ պատճառ եղան, անպակաս յիշեմ, ցաւիմ՝ զղջամ ու գքեզ սիրեմ . . . ։

172

ՅԻՍՈՒՍ ՆԵՒԵԲԸ ԻՆՉԻՆ ՀԱՄԱ ԸՆ ԳԱՐՁԱԾ։

Տէր Յիսուս. ա՛լ հարկ չկայ այսուհետեւ որ գքեզ բռնադատեն։ Խաչին վրայ պահկելուդ պէս՝ գուն քեզնէ ձեռուբներդ երկնցուցիր, իրրեւ թէ սիրական ժողովուրդդ՝ թէպէտ եւ ապստամբ ու ապերախտ էր, գրկել եւ եկեղեցւոյդ բոլոր հաւատացեալները հետդ միացնել եւ սիրադ դնել ուղենալիր։ Ձեռուբներդ տարածած տեսնդ, աչուբներդ ալ երկինք վերուցիր. եւ անձայն անմուունչ՝ բայց սրտիդ խանդակաթ դորովանօքը, ինքզինքդ երկնաւոր Հօրդ արդարութեանը պա-

տարագ նուիրեցիր։ Հայր, ըսիր, փառաւորէ զիս առ վայրկենիս. հաճէ հնազանդութեանս, ընդունէ պատարագս որ բոլոր մարդկան փրկութեանը համար քեզի կը մատուցանեմ։ Թողութիւն տուր մեղաւորներուն՝ որոնց համար ես կը հատուցանեմ. վառէ սիրոյդ կրակը՝ ամենուն սրտին մէջ. մոլորեալները շիտակ ճամբայ դարձուր, եւ տարածէ ընդարձակէ անուանդ փառքը։ Ցուր աշխարհքին չէ թէ ինչ որ իրեն արժանի է, այլ ինչ որ ես իրեն համար կը խնդրեմ։ Քու շնորհդ մկու մը չպակսի, որովհետեւ ես իմ առիւնս մսրմինս ու հոգիս ամենուն համար քեզի կ՚ընծայեմ։ Իմ սրտիս նայէ. ինչպէս քու փառացդ նախանձով եւ մարդկան փրկութեանը համար մեռնելու փափաքանօք համակ վառած բորբոքած է։ Եթէ իրենք գթութեանդ չեն արժանի, ես՝ Հայր, արժանի եմ որ զիսնիք աս թեւերուս մէջ նկատես, զորոնք աշա տարածեր եմ՝ զիրենք գրկելու համար։ Օ՜ն եկէք ինձի եկէք ամէն մեղաւորք. ես ձեզի թողութիւն տամ. ինձի եկէք ամէն վշտացեալք, ես զձեզ մխիթարեմ. եկէք ինձի ամէն մոլորեալք, ես զձեզ ժողովեմ։ Սորվեցէք ինէ որ հեզ եմ ու խոնարհ սրտիս, եւ ձեր հոգւոյն հանգիստ գտնէք։ ═

Առտուած իմ Յիսուս. Հովիւդ քալէ մոլորեալ հոգւոյս. աշա ես քեզի կուգամ. առ զիս թեւերդ, որովհետեւ կուգես որ ինքզինքս հոդ նետեմ. . . ։ Ցուր

ինձի այն սէրը՝ հեզութիւնն ու խոնարհութիւնը, որուն զիս կը հրաւիրես . . ։ Քու կամացդ հպատակէ սիրտս կատարեալապէս . . ։ Տպաւորէ հոգւոյս վրայ այն առաքինութիւնները՝ որոնց կ՚ուզես որ նմանիմ, որպէսզի մնատնոյ եաեւէդ գամ, եւ քենէ երբեք չհեռանամ. . . ։ Խաւարկան երկար առանն ձայնիդ խօսիլ եղայ, թէպէտ եղուն ներքուստ անդադար զիս կը դրդեր որ քեզի գամ. . . ։ Բայց այսօր ականջներս որ գքեզ մտիկ ընեմ ու եաեւէդ գամ. . . ։ Դուն մեծ սէր ցուցիր ինձի՝ խաչի վրայ գամուելով ու ինձի համար մեռնելովդ. արդ մի զլանար ինձի, ով Փրկիչ հոգւոյս, ցաւոցդ պատղը. . ։ Շնորհէ այն պարգեւներն որ, զիս կը կանչես՝ որպէսզի տաս։ Թափէ վրաս քու հոգիդ առատապէս. ընդունէ զիս շնորհացդ. բայց ամենազօր ձեռքդ բռնէ զիս անդադար, ապա թէ ոչ՝ գիտես թէ ինչպէս դիւրաւ ես գքեզ կը թողում. . . ։ Դուն կը տեսնես արդէն, որչափ պատճառներ ունիմ՝ ես ինէ վախնալու եւ միայն քու վրադ վստահելու . . . ։ Աշա ես ձայնիդ կը հնազանդիմ, ով Հովիւ բազմագութ. աշա մոլորեալ ոչխար մ՚որ գաւթի կը դառնայ. առ նորէն, եւ մի թողուր որ սրբերի առաջնորդէդ բաժնուի երբեք . . ։ Հայր երկնաւոր, իմ յանցանացս ամէնն ու բեռը չեն ձգեր որ աչքերս քեզի վերցնեմ. խեղճութիւնքս քեզի ծանօթ են. մեծ է ցաւումդ՝ բայց իրաւացի, վասնզի քու Միածինդ ապ

վիճակ բերի հասուցի . . . : Եթէ անօրէնութիւնքս քննես, ես շնորհք քեզ չունիմ կրնար: Աչուըներդ այս աստուածային Գառին դարձուր որ ինծի գարման ըլլալու համար խաչի սեղանին վրայ կը պատարագի . . . : Քու Որդիդ է. կամքդ անթերի կատարեց. սիրովդ կը տոչորի: Դուն զինք ինծի վարդապետ եւ օրինակ տուիր. պատուիրեցիր որ իրեն գամ, զինք մտիկ ընեմ, իրեն հետեւիմ եւ ամէն հոգեւոր պիտոյքս իրմէն առնում: Իրեն հետ առջեւդ ելլեմ նէ, ես կրնար զիս մերժել. որովհետեւ ինք միշտ քեզի հաճոյ է, եւ ինքն է ճամբան՝ որով կ'ուզես որ քեզի գամ. . . . : Ահա ես այսօր զինք քեզի պատարագ կը մատուցանեմ, եւ իմ բոլոր մեղքերս ու խեղճութիւններս իրմով քեզի կը նուիրեմ. . . . : Իր սիրոյն համար պէտք է որ ինծի ողորմիս, յանցանացս ներես, շնորհես սերդ, եւ զքեզ վշտացուցած ըլլալուս վրայ անկեղծ ցաւ. . . . : Յիշէ, Հայր. ինք բաւթէ դուն խնդրողներուն՝ քու սուրբ հոգիդ չես զլանար: Ես այս աստուածեղէն հոգին քենէ կը խնդրեմ: Ես ինքիրմէս աւոր անարժան եմ նէ, քեզի ընծայած պատարագս՝ իմ անարժանութեանս թերին առատապէս կը լնու . . . : Շնորհէ ինծի սիրոյ հոգի, մեռուցման հոգի, անձնուրացութեան հոգի, համակամութեան հոգի, հանճարոյ հոգի որ Որդւոյդ վարդապետութեանը խելամուտ ըլլամ, հաւատարմութեան հոգի որ իր օրինակացը

հետեւիմ: Իր հոգին յիս կենդանի ըլլայ. եւ ինք ըլլայ այսուհետեւ ամէն իմ շարժմանցս սկիզբը . . . : Տուր որ իրեն յարիմ, իր Հայն առնում եւ հետն ի վեր երթամ. . . : Արտիս ու դպրարանացս դուռն ու մուտը զոցէ ուրիշ որեւիցէ հոգւոյ՝ որպէսզի Յիսուսի հոգին միայն ինծի սիրէ, իմ վրաս զքեզ սիրէ, պաշտէ եւ ժառանգէ . . . :

173

ՅԻՍՈՒՍԻ ՅԱՐՈՒԹԵՐԸ ԻՆ ՀՈԳԻՆ:

Ա. Բազումզղջում Յիսուս. նախ աչ ձեռքդ երկնցուցիր, որպէսզի սերդ յայտնես, եւ հաւուցուամ ըլլայ Ադամայ աչքին մեղացը՝ որով պատուէն առաւ ու մեղաւ: Եւ ահա դահիճը խաչը գամի ճիշդ ափիդ մէջտեղը կը դնէ, եւ ձանր մրճով կը զարնէ ու կը զարնէ, որպէսզի ձեռքիդ ու փայտին մէջ մնայ. կը զարնէ — քմահաւնութ անգամ — մինչեւ որ ձայրը մկալ կողմանէ դուրս ելլէ: Աւաղ, Յիսուս. ի՛նչ ցաւ, ի՛նչ կսկիծ էր, երբ որ ճեղքեցան պատառեցան ան փափուկ ձեռքիդ միսը, ջլերը, նեարդերը, երակները: =

Ո՛վ ձեռք, որ երկինքն ու աստղները կը չափես, որ աշխարհքիս վրայ

այնչափ բարիք կը սփռես. այդպէս պիտի դամուէիր . . . : Ո՛հ. ինչպէս արիւնը վէրքէն սաստկութեամբ կը ցայտի, եւ դուն, Յիսուս, նոյնն ինծի համար Հօր Աստուծոյ կ'ընծայես . . . : Ո՛վ, ինչպէս քաղէ ալ կարծր է այն սիրտն որ այդպիսի տեսարանի մը չի կակղիր . . . : Կ'աղաչեմ, Տէր. հնարէ ինծի ցաւակցութեան քանի մը կաթիլ արցունք, ղղջման ու ցաւոց քանի մը կաթիլ արցունք, որպէսզի խոնարհութեամբ ծունր դրած հոգւով՝ դամուած սուրբ ձեռքիդ երկիր պագանեմ, հնորհակալ ըլլամ ու համբուրեմ . . . :

Բաբէ. Որչափ հնորհապարտ եմ ադ սուրբ ձեռքիդ . . . : Ատով դուն զիս՝ պաշտպանեցիր՝ երբեմն բռնելով ու թող չտալով որ խնամ, երբեմն չարութեամբս խնայելս եաքը՝ նորէն վերցնելով . . . : Անուշակ Յիսուս. քու աջիդ զաւակն եմ ես, եւ այս դամուած աջէդ կ'սպասեմ հաստատուն դարձի հնորհք, զիս կատարեալ ուղղելու հնորհք եւ յաւիտեանս փրկուելու հնորհք . . . : Երկնցուր աջդ, Տէր, եւ իմ վրաս փառաւորէ՝ պարգեւելով ինծի զօրաւոր օգնութիւն մ'որ յաւիտենական փրկութեանս բոլոր թշնամիներն յաղթեմ, եւ այն սրբութեան ու փառաց հասնիմ՝ որ ադ քու աջովդ ինծի համար ստացար . . . : Ո՛վ ամենասուրբ վէրք կ'երկրպագեմ քեզի ու կ'աղաչեմ, պաշտպանութիւնդ վրայիս պակաս չընես . . . : Կը խոստովանիմ, Տէր Յիսուս, աջիդ վէրքին հնորհքէն էր որ

մեզանչելէս եաեւ կրցայ խոնարհիլ եւ ղղջալ . . . : Կ'երկրպագեմ քեզի, ամենագօր ձեռք, որ զօրութիւնդ ես տկարացայ եւ մնատկարար հնորհաց : Դուն խաչի վրայ գամուած բլլալովդ քու զօրութիւնդ չես կորնցներ, եւ իմ վատահութիւնս կ'աւելցնես : Թեեւ հետդ այս իմ դպայաէր մարմինս ալ, որ քեզի համար չարչարուելու այնչափ վախկոտ է, մեղքի առիթներուն նետուելու այնչափ յանդուգն եւ քու ծառայութեանդ այնչափ թոյլ եւ վատ . . . : Դամէ խաչիդ վրայ քու վախտդ, նուաճէ ցանկութիւնքն ու միտումնքը, ջնջէ վրայէն՝ անդամոց օրէնքն որ այնպէս հակառակ է հոգւոյ, այնպէս ապստամբ է սիրոյդ, եւ խաչիդ այնչափ թշնամի . . . : Ցուր որ հոգիս հետդ խաչուելով՝ ի քեզ եւ քեզի համար միայն ապրի, եւ մնալնոյս բոլանդակ մեղկութիւնն ու ապականութիւնը՝ սիրոյդ կրակովը էրի մնայի . . . :

Ր. Աւելի անօգնական եղաւ, վշտագին Յիսուս, ձախ ձեռքիդ խաչուիլը : Ալ ձեռքդ որ գամեցին, առժամայն մնալնոյդ բոլոր ջղերը քաշուեցան. ուստի հարկ եղաւ որ ձախ թեւդ չուանններով բուռն ուժով գամին ծակը քաշկռտուն հասցնեն, որով ալ ձեռքիդ վէրքը աւելի լայնցաւ, ուսերդ խախտեցան. ձկտեցան, կարտեցան — աւաղ — ջղերդ ու երակներդ : Այսպէս աս ձեռքդ ալ՝ մեկալին պէս գամուեցաւ. եւ ցաւ ցաւոց վրայ աւելնալով, քիչ մնաց որ նուաղիս մարիս ու վերջին շունչդ աւանդես : =

Մարդ՝ անանուղ մը այս կերպ խաչուելը տեսնէր, մարդկօրէն գթով մը սիրտը կը խշխշար. հապա քեզի, մարդասէր Յիսուս, ինչ գութ ինչ ցաւակցութիւն պարտական չենք . . . : Եւ միայն մարմնոյ ցաւեր չըլլային. հապա հոգւոյդ տառապանքը . . . : Ինչ դառն արտացաւեր արդեօք քեզի՝ այդչափ խայտառակութիւն եւ այդչափ վիշտ . . . : Եւ սակայն այս ամէն քաշածներդ քեզի արդելք չէին որ շատ մը ամենակատար առաքինութեանց ներգործութիւններ ընես մեզի: Ինչ սէր առ Աստուած. ինչ գութ առ մարդիկ. ինչ դորով խաչին որ, այնպէս ամուր հեռը միացեր գամուեր ես . . . :

Կ'երկրպագեմ քեզի, աստուածային ձեռք, որ երկինք ու երկիր ստեղծեցիր, մեղաւորներն ընդունեցար ու քեզի կրթընողները բռնեցիր . . . : Որովհետեւ ադ ձեռքդ չերմագութ սրտիդ աւելի մօտիկ է, հրամայէ, Տէր, որ իմ սիրտս ալ հեռը գամուի . . . : Ձիշդ որ դուն բան մը միայն մարդէս կը պահանջես, այսինքն թէ սիրտը քեզի տայ. մարդուս սիրտը՝ քու ձեռքդ միայն ապահով է: Ա՛ւաոիկ իմ սիրտս, Փրկիչ իմ. ձեռքդ առ, խաչիդ գամէ. հոգ գամուած թող կենայ, եւ ադկէ երբեք չբաժնուի . . . : Երանի՛ ինծի, եթէ հաճիս առնուլ ու բռնել: Գիտես դուն, Տէր. սիրտս քու ձեռքեդ ելլելուն պէս՝ կ'ինայ. եւ եթէ ազատութեամբը իւր բերմանցը հետեւի, ի վախճանի գահավիժելէ եւ յաւիտենական մա-

հուընէ ազատ չի կրնար մնալ . . . : Կրնա՞ս ազատանքս մերժել. կարելի՞ է, Ի՛նչ կ'ըսեն ինծի համար գամուած այդ ձեռուըներդ: Աղէ, Մարդասէր, զըսուցէ, կ'աղաչեմ. ի՛նչ են ադ վէրքերը ձեռուըներուդ մէջ: Յօժար հնազանդութեանս նշան են, կ'ըսես. աւ քեզ ոսոխիկ սիրոյս վկայութիւն են. զքեզ թշնամացդ ձեռքէն ու յաւիտենական մահուընէ ազատելուս գինն են . . . : Ո՛վ Յիսուս. անբիծ վերաւոր ձեռացդ նայիլը միայն՝ ի՛նչ համար է ինծի: Քու սէրդ ձեռացդ մէջ իմ անուանս տպեր է. երանի՛ թէ քու վէրքերդ ալ իմ սիրտս տպաւորէին, եւ մեղաց ամէն պատկեր ու տպաւորութիւն ջնջէին վերցնէին . . . : Ցանկալի Փրկիչ, յիշէ գթութեամբդ թէ զիս աս ձեռուըներովդ ես ստեղծեր՝ որոնք ինծի համար գամերով ծակուած են . . . : Ո՛հ. արհամարհելս պիտի ամենազօր փառաւորեալ ձեռացդ գործը . . . : Չեռացդ վէրքերուն նայէ. եւ գամերով՝ արիւնագրոշմ վրան գրուած փրկութիւնս կարդա, եւ ողորմի՛ փրկէ զիս . . . : Ես իմ ապաւէնս ու հանգիստս՝ ուրիշ տեղ չէ, այդ վէրքերուդ մէջ միայն կը փնտռեմ: Մոյդ կենաց աղբիւրը աչ ձեռքիդ մէջ է. իսկ ձախ ձեռքիդ մէջ՝ հարստութեանց ու փառաց անապատ գանձը: Ասկե աւելի ի՞նչ ուզեմ կամ յուսամ ես . . . : Սեւեռէ վիրացդ վրայ, Փրկիչ իմ, ամէն իմ սէրս, փափաքըս ու յոյս. վանդի հոգ իբարու կը պատահին ողորմութիւն եւ ճշմարտու-

թիւն. արդարութիւն եւ խաղաղութիւն պագտուելով՝ Աստուծոյ հետ զիս կը հաշտեցնեն . . . : Օրհնութիւն, գոհութիւն, երկրպագութիւն եւ բիւր համբոյր ձեզի, ամենասուրբ վէրքեր. աղէ, պահեցէք պաշտպանեցէք զիս անպատմ մեղաց վտանգներէ, որոնք Աստուծոյ շնորհքին ալ՝ յաւիտենական փառքն ալ՝ ինծի կորսնցնել կու տան . . . :

174

ՅԻՍՈՒՍ ՈՏՈՒՆԵՐԸ ԿԸ ՓԱԼԻՆ :

Ձեռուըներդ, Տէր Յիսուս, ահա գամուեցան. կարգը ոտուընեերուդ եկաւ : Ջղայց քաշուելէն, գամուելու ձակին չէին հասներ ոտուըներդ, ուստի կ՝ ակսի գահճաց մէկը բռնադակ ուժովը քաշել : Յետոյ մէկ ոտքդ մէկալին վրայ դնելով՝ աւելի երկնակէզ գամով երկուքը միասեղ ձակեցին, այնչափ մրճով զարնուածքը կրկնելով — երեսուն ու վեց անգամ — մինչեւ որ գամին ծայրը մէկալ կողմանէ դուրս ելաւ : Խոլոր մարմինդ այսպէս անողոք բռնութեամբ քաշկռտուելէն, նեարդերն ու թելերը այնպէս փշրեցան խորտակեցան, կռնակդ կուբծդ ու մէջքդ այնպէս խախտեցան խանգարեցան որ, ոսկրներդ տեղերնէն ելան եւ կրնային մէկիկ մէկիկ համրուիլ : Ճշմարտեցաւ յառաջուց բանադ թէ Ծակեցին ձեռուըներս ու ոտուըներս, եւ բոլոր ոսկրտանքս համբեցին : =

Ո՜րչափ անասելոր ու դժնդակ վիշտ եղաւ աս քեզի, ցաւագին Յիսուս. ով կրնայ պատմել կամ մտածել բնաւ . . . : Իսկ ո՞ւր է իմ սրտիս գութն ու ցաւակցութիւնը . . . : Երէկ երբեք ոտքիս փուշ մը մտնէ՝ ցաւէս կու լամ կը հեծեծեմ. եւ դքեզ, Յիսուս, գամերով այդպէս ծակծըկած որ կը տեսնեմ, ինչպէս գութս չի շարժիր, որպէս թէ զգայազուրկ ըլլայի . . . : Խարէ. ուրեմն ես իմ մէկ ոտքիս՝ որ մէկ անգամն է, աւելի սէր ունիմ, քան թէ քեզի, Տէր Յիսուս, որ իմ գլուխս ես . . . : Հապա համբերութեանդ ու հեզութեանդ ինչ բանէ, որով այդ գժնեայ տանջանքը կը կրես : Ո՛չ գլխուդ փշերէն կը գանգատիս՝ ոչ ձեռացդ ու ոտիցդ գամերէն եւ ոչ գահճացդ անգթութենէն՝ որոնք այնպէս չարաչար հետդ կը վարուին, որպէս թէ անոնց անասուն մ՝ըլլայիր . . . : Դու, Տէր, մեր գլուխն ես՝ որուն մենք անդամ քրս կերպարանակից ըլլալու ենք, եթէ փրկուիլ կ՝ուզենք. բայց մեր փափկութիւնը, զգայասիրութիւնն ու անհամբերութիւնը քու նմանութենէդ որչափ հեռու է . . . :

Խանդակաթ Յիսուս. լի ամօթով ու պատկառանօք առջեւդ կը խոնարհիմ. աղէ, թոյլ տուր, խաչեալ ոտուըներուդ փաթթուիմ . . . : Անարժան եմ, այո,

վանդի մեծ մեղաւոր եմ. բայց ինձի ալ համբերէ, եւ ուսուընէրդ զիս մի վռնտեր. աս ուսուընէրէ՝ որոնց տակն են սիեղերը, եւ սերորէ-ք փառք կը համբին՝ առանց ներբեւ իրենց թեւերովը զիրենք ծածկել. աս ուսուընէրէ՝ որ ինձի համար երկինքէն երկիր եկան հակայաքայլ . . . : Ո՛ նուիրական ուրբ, որ անօրէնութեան ճամբայներուն մէջ՝ իմ դէպ ի կորուստ քալելուս պատճառաւ այդպէս գամուեցար, մեղացս վրայ սրտանց զղջալով՝ ձենէ թողութիւն կը խնդրեմ. եւ ձեր արդեամբը կը մաղթեմ Յիսուսի որ, զիս առաքինութեան ճամրան բերէ, եւ այժ ապ ինձի՝ ձեր հետոցը վրայ այնպիսի հաստատութեամբ քալելու որ, իմ վերջին վախճանիս հանդիսի երանապէս . . . : Դուք, ով աստուածացեալ ուսուընէր, ողորմութեան ու դատաստանի օրինակ էք. ընորհեցէք որ հիմակ ողորմութեան քաղցրութիւնը վայելեմ, որպէսզի ապահաւ որ դատաստանին խստութենէն ճողոպրիմ. . . : Օրհնեմ զձեզ, ամենասրբ ուսուընէր, որ այնչափ երկար աստեն զիս փնտռելու յոգնեցաք, եւ մինչեւ ի խաչ՝ առիք տարիք զՓրկիչս ու իմ սիրոյս համար վրան գամուեցաք . . . : Շիակեցէք ճամբայներս, ուղղեցէք գնացքս, մոլորութենէ զիս ետ քաշեցէք եւ ճշմարտութեան ճամրուն բերէք . . . : Թեւեռէ, Տէր, իմ ուսուընէրս ալ՝ քոյիններուդ հետ որ նանրութեան ետեւն ի վեր չվազեմ. . . : Կապէ քու ուսուընէրուդ՝ հոգ.

ույս բոլոր փափաքն ու միտումնքը, որպէսզի քու հետոցդ միայն հետեւին . . . : Տուր որ ուսուընէրդ ու ձեռուընէրդ թափած այդ պատուական արիւնը՝ իմ վրաս իջնէ, այժն ինձի հաղորդէ, զիս սրբէ, փոխէ եւ բոլորովին ի քեզ փոխարկէ . . . : Կորզէ փրցու զիս գեանէ. եւ երբ որ խաչդ բարձրանայ, զիս ալ հետդ բարձրացու . . . : Մի ձգեր որ խաչդ թողում, մինչեւ որ վրաս չյմնցնես՝ ինչ որ ինք ինձի կը սորվեցնէ. որպէսզի ես ինձի մեռնելով ու քու սիրովդ լեցուելով, քու կամքէդ ուրիշ կամք չունենամ. . . : Կ՝ատեմ, Տէր, կ՝անիծանեմ այն ժամանակներն որ իմ անզուսպ կամօքս զուարճանալով, քու քաղցր կամքդ գառնացուցի. . . : Ներէ, թողութիւն չնորհէ . . . : Կը խոստովանիմ, անարժան եմ ես ողորմութեան. բայց քու սէրդ, խաչերեալ Փրկիչ, ինձի չէ թէ միայն մեղացս թողութիւն, այլ եւ առատ չնորհք յուսալու տալ համարձակութեամբ : Ադ սիրոյդ կը դիմեմ, առար կ՝ապաւինիմ, որ անոխակալ է եւ բազումողորմ. . . : Իսկ ով դամեց ձեռուընէրդ ադ փայտին, ուսուընէրդ ով գամեց : Ա՛ռ իս սէրդ չէր . . . : Դու բեւեռեալ ձեռացդ ցաւովը ուզեցիր որ չոշափելիօք գործած բոլոր մեղքերուս պարտքը վճարես . . . : Ոտիցդ ցաւովն ուղեցիր որ զքեզ վշտացնելու մտօք քալուածքներուս պարտքն հատուցանես . . . : Աղէ, Սէր խաչեալ, ադ գամած ձեռօքդ օրհնէ զիս . . . : Գամէ քու ուսուընէրուդ՝

այս իմ ապերախտ սիրտս որ ալ քենէ չհեռանայ . . . : Զքեզ սիրելու միշտ զամուած կենայ այս իմ կամքս որ այնչափ անգամ քեզի դէմ ապստամբեցաւ . . . : Տուր որ քու սէրդ միայն, քու հաճոյիդդ փափաքը միայն՝ ինծի շարժէ միշտ եւ յամենայնի . . . : Օրհնեմ, երկնաւոր վարդապետ, օրհնեմ գովեմ յաւիտեան՝ այն աբանչելի ճամբայներդ, որով խաչին գաղտուկ եւ խորունկ իմաստութիւնը ինծի կը սորվեցնես : Ադ գամերով ծակած անշարժ ձեռուըներդ մրչափ աւելի գործուներայ են, քան թէ ազատ ըլլային ու մեծամեծ հրաշքներ եւ նշաններ գործքեր գործէին . . . : Ադ գամուած արիւնաթաղանդ ոտուըներդ մրչափ աւելի աշխարհքիս շահաւոր են, քան թէ արձակ ըլլային ու ամէն կողմ պտտէին՝ բարիք բնէին . . . : Քու մեծ գործդ, Տէր, սիրել է, եւ ինչ որ զմեծ սէրդ կը յայտնէ՝ ան բնել է. իսկ զմեծ սէրդ ուրիշ բան չի կրնար այնպէս յայտնել՝ ինչպէս ամենուն սիրոյն համար խաչի վրայ ապրիլ ու մեռնիլը . . . : Ահա աս է քեզի հաճոյ, աս մեծ կը համարիս, աս զքեզ կ'ուրախացնէ, եւ աս կը պահանջես քու հաւատարիմ ծառայներէդ . . . : Ա՛ս ըսիր բովանդակ կենացդ մէջ եւ նոյնը կատարեալ կ'ընես մահուանդ ժամանակ . . . : Ադէ, իմաստութիւն յաւիտենական, ադէկ սիրտս տպաւորէ այս ճշմարտութիւնը որ քեզի այնչափ սիրելի է. այսինքն թէ աւելի արդիւնաւոր է՝ մեծ վշտեր կրել

քան թէ մեծամեծ բաներ գործել . . . : Ցորչափ հոգին խաչ ելած է, մարմինն իրեն հնազանդ կ'ըլլայ, մարմնի թունը վրան չի սիրեր, կիրք ու վհատունը գլուխ չեն վերցներ, բոլոր ներքին եւ արտաքին մարդը՝ խաչին հլու հպատակ կ'ըլլայ, քեզի կը հնազանդի, զքեզ կ'օրհնէ ու կը սիրէ . . . : Աւելի սուրբն ան չէ որ աւելի շնորհք եւ աւելի մխիթարանք կ'ընդունի. ոչ, Տէր, եթէ քու օրհնութեամբդ հանդերձ՝ խաչ ալ ելած չէ նէ . . . : Ով որ կրէ ու լռէ, եւ սիրով ի սպառ համբերէ նեղութեանց, հալածանաց, նախատանաց ու լքմանց, ան է որ դուն աւելի կը սիրես ու կը յարգես . . . : Հապա ինչո՞ւ, Տէր Յիսուս, ինչո՞ւ կը թոզուս որ ես հեշտ եւ անդորր կեանք մ'անցնեմ՝ ուր դուն տառապանօք կը տաղնապիս . . . : Տուր արժանաւորաց քու մխիթարանքդ. ես սէրդ կը խնդրեմ, խաչդ կ'ուզեմ, զամերուդ կը փափաքիմ . . . : Ա՛ր թոզուր զիս, Տէր, մինչեւ որ զիս այն սահմանն չհասցնես որ քեզի համար չարչարուելը ինծի հեշտ ու անոյշ գայ . . . :

175

ՅԻՍՈՒՍ ՎԵՐՆԱՓԷՍ ՈՒ ՊԱՊԱՏՈՒԾԱՆԻՆ ՎԻՃԱԿԸ։

Ա· Խաչելութիւնդ լմնցնելէն ետեւ, խաչիդ վերեւը վերնագիրը մ՚ալ դրին թէ Յիսուս Նազովրեցի Թագաւոր Հրեից։ Աշխարհ ամենայն հասկցաւ որ, այնչափ դատաստաններէ՝ այնչափ աղմուկներէ ետքը վրադ մահուան դատապարտելու ուրիշ բան չէ գտնուեր, բայց սա միայն թէ Թագաւոր ես եւ Փրկիչ աշխարհի։ ԶՀրեցան ասոր Հրեայք, ուղեցին որ փոխուի· բայց երկնաւոր կարգադրութեամբ՝ չառաւ յանձն Պիղատոս· ինչ որ գրեցի՝ գրեցի, ըսաւ։ Այո, Տէր, այնպէս պիտի ըլլար· վասնզի դուն ինչ որ ըսիր՝ ըսիր։ Թագաւոր ես, եւ՝ բոլոր Թոզ Հրեայք ինչ որ ուզեն, Թագաւոր պիտի մնաս միշտ՝ թէ մեռնելու առենդ թէ մեռնելէդ ետեւ։ ═

Յիսուս քահանայ մեծ, որ խաչի սեզանին վրայ ինքզինքդ Հօր Աստուծոյ պատարագ ընծայեցիր· դուն Թագաւոր ալ ես, որ խաչիդ քառաթեւ նշանաւը՝ եկեղեցւոյդ Թագաւորութիւնը աշխարհքիս չորս կողմը կը հաստատես եւ միշեւ ի ծագս երկրի կը տարածես։ Ասոր համար էր որ վերնագիրդ՝ յունարէն, եբրայեցերէն ու դաղմատերէն գրուեցաւ,

որպէսզի հասկցուի Թէ ամենայն ազգ ու լեզուք ճշմարիտ Թագաւորիդ ժողովուրդը պիտի ըլլան ··· ։ Փրկիչ անուն Յիսուս, դուն անոր համար միայն խաչուեցար, վասնզի Յիսուս այսինքն Փրկիչ ես։ Մահուանդ պատճառ՝ աշխարհքիս մեղքն է միայն, որմէ զամէնքը պիտի փրկես մեռնելովդ ··· ։ Աստուած եւ մարդացման մարդ ըլլալովդ, մարդկութիւնդ խաչին վրայ չարչարուած ժամանակ աստուածութիւնդ խաչին վերեւը Թագաւորական փառք կը շողայ ··· ։ Թագաւոր ես աստուածային՝ որ հաւատացեալ ընտրեալներդ կը պահես, իսկ անհաւան անարգելաները կը պատժես ··· ։

Փրկիչ իմ Յիսուս, Թագաւոր իմ եւ Աստուած իմ· բարեւ, որչափ կը ցընծամ կը միխիթարուիմ որ, զրպարտութեամբ՝ անմեղութիւնդ յստակագոյն երեւան կ՚ելլէ, եւ խայտառակութեամբ՝ փառքդ պայծառագոյն կը ցոլանայ ··· ։ Ուրախ եմ որ Թշնամեացդ կամացը հակառակ՝ խաչիդ վերնագրէն կը հասկցուի Թէ աստուածային Թագաւոր ես՝ աշխարհիս բոլոր Թագաւորաց վրայ· այդպէս գրեց Հայրն երկնաւոր, այնպէս ալ պիտի ըլլայ անվրէպ ··· ։ Ես, եթէ փրկուիմ, դուն իմ Աստուածս ու Թագաւորս ես, որ զիս անվախճան արքայութեանդ մէջ երանելի պիտի ընես՝ դիմութեամբդ· դատապարտիմ ալ նէ, դուն դարձեալ իմ Աստուածս ու Թագաւորս ես, որ զիս արդար ցասմամբդ պատուհասես պիտի

յաւիտեան . . . : Քեզի՛ հաւատարակէս պատիւ է գժոխքի խանձող մըն ալ՝ հաստատութեան աստղ մըն ալ: Բայց ինծի, Տէր, լաւագոյն չէ՞ որ, սիրով եւ սուրբ յուսով զքեզ ինծի Աստուած ու թագաւոր ճանչնամ եւ օրհնեմ, քան թէ իբրեւ թշուառական ու յուսահատ մըզաւոր՝ յաւիտեանս յաւիտենից անիծանեմ. . . : Այո, Փրկիչ իմ Յիսուս, ես զքեզ ինծի Աստուած ու թագաւոր կը ճանչնամ ու կ'օրհնեմ, եւ յոժարակամ ինքզինքս կ'ընծայեմ քեզի հնազանդելու յամենայնի՝ ինչ որ քեզի հաճոյ է . . . : Յիսուս Նազովրեցի թագաւոր Հրէից, թագաւոր ամենուն՝ որ ի քեզ կը հաւատան ու կը յուսան, ողորմէ գիս վրաս . . . : Յիսուս թագաւոր, քեզի երկիւղ կը պագանեմ ադ տառապանաց ու անարգանաց գահուդ վրայ: Ան վերնագիրն որ կը կարդամ՝ սէրդ ինծի կը քարոզէ. քու գիտնենդ ամէն ընորհք յուսալ կու տայ ինծի . . . : Այո, Տէր. թագաւորի՝ ասկէ ուրիշ ինչ նշան կայ վրադ: Ո՜հ. այս ծակուած ձեռուըները, այն գամուած ոտուըները, այդ փշապսակ գլուխը, ադ պատառատած մարմինը՝ թագաւոր այս կը ծանուցանեն զքեզ, բայց սիրոյ թագաւոր . . . : Աստ կը համարձակիմ կը մատչիմ խոնարհութեամբ ու խանդագատանօք սուրբ ոտուըներդ պագնելու որ իմ սիրոյս համար են ծակուտը կը փաթթուիմ խաչիդ՝ որու վրայ ինքզինքդ սիրոյ պատարագ նուիրելով կ'ու-

զես զքեզ ինծի համար ատուածային արդարութեան գոհ ընել, հնազանդ ըլլալով մահու չափ եւ մահու խաչի . . . : Ընորհակալ եմ, Ակը իմ. եւ այդ վսեմ հնազանդութեանդ արդեանցը համար, կ'ազատիմ, ընորհք տաս ինծի յամենայնի աստուածային կամացդ հնազանդելու . . . : Կը փափաքիմ արքայութեան անոր համար միայն որ Հոն զքեզ միշտ սիրեմ, բովանդակ ուժովս սիրեմ. . . :

Ր. Բարեբար Յիսուս. չորս խաչահանու գինուորներ՝ իրենց անգթութեան ու կատաղութեան որիտուր, վրայի հագուստդ արհամարհանօք պատառեցին՝ չորս կողմ բրին, մէջերնին բաժնեցին. իսկ ներքի պատմուճանիդ վրայ վիճակ ձգեցին, որպէսզի որուն որ ելլէ՝ անոր ըլլայ: Այս թշնամանքը աւազակաց անգամ չէ պատահած: Սակայն ասով մանրապատում գուշակութիւնն ուզեցիր որ վրադ ճշմարտի, հաւատքնիս զօրանայ, եւ գազանի խորհուրդդ յայտնուի: ═

Այո, Տէր. վրայի հագուստդ որ չորս մաս բաժնուեցաւ, եկեղեցւոյդ արուաքին շնորհքն էր՝ որ աշխարհքիս չորս կողմ սփռեցաւ: Ահա աստուածային խօսքդ ու սուրբ խորհուրդներդ առհասարակ ամենուն բաժինն է . . . : Իսկ ներքի պատմուճանդ ներքին հոգւոյ նշան էր, այն օծութեան, ջերմեռանդութեան, սիրոյ եւ կենդանաւոր շնորհաց օրինակ էր՝ որ ամենուն չի տրուիր, այլ որոնց որ վիճակն ելլէ, եւ քիչերուն կ'ելլէ. վասնզի վիճակը

ոչ անձանց կը նայի՝ ոչ արժանեաց։ Այսպէս ալ քու ներքին շնորհդ, Աստուած արդար եւ ահաւոր, քու գաղտնի դատաստանաւդ անոնց միայն կը տուն ի՛ նրանց որ քեզի հաճոյ կ՚երեւայ . . . ։

Աստուած իմ. քու աքանչելի իմաստութեանդ խորհուրդը որչափ խորին է եւ որչափ զիս կը խռնարհեցնէ . . . ։ Քիչ օգուտ ունի, իրաւ, որ եկեղեցւոյդ մէջ գտնուի մարդ, եթէ ներքին հոգիդ չունենայ . . . ։ Քրիստոնէական գործերը արտաքին հագուստ են՝ որ ամենուն հասարակ են. բայց ներքին հագուստը՝ որով բարի գործերը յաւիտենական կենաց արժանաւոր գործեր կ՚ըլլան, ան շնորհաց հոգին է՝ որ ամենուն հասարակ չէ . . . ։ Ա՛ հոգին ինձի վիճակեա՛ կ՚ելլէ. իմ արժանեացս չի նայիր, քու ողորմած հաճութենէդ միայն կը շնորհուի. բայց ո՞ գիտէ՝ վիճակն ինձի ելլէ՞ պիտի արդեօք . . . ։ Ո՜ անդունդ անքնին. ո՜ անհաս դատաստանք . . . ։ Բայց ի՞նչ կ՚ուզես, Տէր։ Ա՛ս մնացեմ ու յուսահատիմ։ Ոչ ամենեւին. ադ չէ ուզածդ։ Այլ կ՚ուզես միայն որ խոնարհիմ, ցորչափ շունչս վրաս է՝ եւ ինձի չվստահիմ, այլ աստուածապաշտութեամբ եւ զգաստութեամբ, ահիւ եւ դողութեամբ քեզի ծառայեմ . . . ։ Խոնարհ ըլլամ նէ, քեզի հաճոյ ըլլալու վիճակն ալ ինձի կ՚ելլէ. Աստուած իմ, ան արդարացուցիչ եւ յարատեւ շնորհաց վիճակն ալ կ՚ելլէ՝ որ խոնարհաց միայն կու տաս . . . ։ Ես քու գաղտնի դատաստանիդ չուսումնասիրեմ. վասնզի ստոյգ գիտեմ թէ քու դատաստանդ ան է որ, խոնարհներու շնորհատու պիտի ըլլաս։ Եթէ խոնարհ չըլլամ, իմն կ՚ըլլայ յանցանքը, իմն կ՚ըլլայ պատիժն ալ՝ որով դու զիս, հպարտս գետնատելուս համար, արդարութեամբ կը պատժես . . . ։ Արդ տուր ինձի, Տէր, ճշմարիտ խոնարհութիւն, որով կարող ու բաւական ըլլամ՝ յաւիտենական փրկութեան համար հարկաւոր արդիւնքը հոգին ընդունելու. վասնզի առանց խոնարհութեան անհնար է որ մարդ առը ըլլայ եւ փրկութեան հասնի . . . ։ Ա՛յլ ցաւ ոգին, առը Աստուածածնին. վշտակից եմ ցաւդ որով տառապեցար՝ երբ դէհեսս Արդեակդ խաչի այն խիստ անկոչնոյն վրայ, եւ չարչարանաց ծովու մէջ ընկղմած տեսար, երբ 'որ միճոց այն պժնդակ հարուածները լսեցիր՝ որ սրտիդ մէկմէկ վէրը եղան։ Ա՛ ցաւիմ որ իմ մեղքերս եղան պատճառ թէ քու եւ թէ Արդուդ տառապանացը։ Դու մայրս ես ողորմութեան. ողորմէ մեզ, որբս, ներէ ապերախտութեանս։ Շնորհք առ ինձի որ պնաչելեալ Արդեակդդ այսուհետեւ սիրեմ յամենայն սրտէ. որով իրեն ալ՝ քեզի ալ մխիթարանք ըլլամ. ամէն։

176

ԽՕՍՔԸ ՅԻՍՈՒՍ ԵՐԿՈՒ ԱՇԱԿԵՑՈՅ ՀԵՂ ԼԸ ՊՆԴՈՒԻ։

Յիսուս, պատարագ անբիծ. հին օրինաց զոհերը վեր կը վերցնէին՝ իբրեւ թէ Բարձրելոյն նուիրելով. քեզի ալ, որ մեղի համար պատարագեցար, նոյնն ըրին։ Դահիճներն գլուխը մինչեւ մէջը անկուելու փոսը քաշեցին տարին, եւ կամաց կամաց օդը բարձրացնելով՝ երբ որ կանգուն շիտակ կեցաւ, յանկարծակի փոսին մէջ ձգեցին այնպիսի ահագին ցնցմամբ որ խաչելոյդ բոլոր անդամները սասանեցան, յօդուածներդ խախտեցան եւ վէրքերդ նորէն բացուեցան անանկ անպատում ցաւերով, որ կրնային գթով շնչաստած թողուլ։ Ա՛յսպէս ճշմարիտ Մեսիայդ խաչի աշտանակի վրայէն լոյսդ ջահի մը պէս ընդ հանուր ծաւալէիր պիտի։ Ջուր կը ձգնին Հրեայք համբաւդ նսեմացնելու՝ դքեզ երկու աւազակաց մէջտեղը խաչելով, մէկը աջ մէկալը ձախ կողմիդ, որպէսզի իբրեւ իրենց դլխաւորն ու անօրինագոյնը երեւաս։ Համարումդ ու համբաւդ աղաւտելու համար միշտ զրպարտութիւններ հնարած էին. հիմակ ալ վերջին ճգերնին կը թափեն։ Ա՛ս էր իրենց միտքը։ Իսկ դուն ան կ՚ուզէիր հասկցնել թէ մեղաւորաց մէջտեղ իբրեւ

մեղաւոր մեռնելովդ՝ ամենուն փրկութեան համար առ հասարակ, բայց մանաւանդ մեղաւորաց համար կը մեռնիս։ =

Դու ինքնին, Տէր Յիսուս, արդէն յառաջուց բաած էիր թէ Հրեից կեանքը օձերու խայթուածներէն ապահովելու համար Մովսիսի բարձրացուցած պղնձէ օձին պէս, դուն ալ խաչի վրայ պիտի բարձրանաս, որպէսզի դժոխային օձին յափրշտակած կեանքը քու հաւատացեալդդ շնորհես . . . ։ Ասոր համար յանձն առիր այն ամօթալից խայտառակութիւնը՝ որով այնչափ ազգաց ու ազանց աչուըներուն նշաւակ եղար, իբրեւ ան երկու աւազակներէն ալ՝ որ Հրեաստանէ մայ ամենէն չարն էին, չարագոյն . . . ։ Կը ճանչնայիր անպատուութեան ծանրութիւնը, եւ սիրտդ ինչպէս որ պէտք էր՝ կը տրտմէր. եւ սակայն այնպիսի հեզութեամբ կը համբերէիր՝ որ ամենուս հիացման՝ երկրպագութեան ու նմանութեան արժանի է . . . ։ Ասս յայտնի ըլլար թէ ինչպիսի՛ անսահման սիրով անանկ դառն չարչարանաց կը համբերես, որպէսզի խեղճ մեղաւորները կանչես՝ փնտռես ու փրկես . . . ։ Ո՛րչափ համարձակութեամբ քեզի մօտենալու ենք՝ որ մեղաւորաց ընկերութիւնը չես մերժեր, եւ մեղաւորաց համար ես խաչուեր . . . ։

Աւա՛ղ, Տէր Յիսուս. ի՛նչ խեղճ վիճակ ես հասեր։ Թերանդ բաց, լեզուդ արիւնազանդ, աչուըներդ մթագած, երեսդ համակ մահագունակ դունատութիւն, մարմինդ վտիտ, փորդ ցամքած՝ կարծես

թէ աղիք չէ մնացեր . . . ։ Ո՛հ, ինչ անձկութիւն, ինչ անհաս անպատում տառապանք որ, այդպէս վերամրարձ կեցեր՝ բովանդակ մարմնոյդ ծանրութեամբը կրծթնելու ուրիշ տեղ չունիս բայց եթէ գամերու վրայ . . . ։ Ինչ կարծրութիւն է իմ սրտիս կարծրութիւնն որ, այդպիսի տեսարանի անշարժ կը կենայ, ցաւ զգալ չ՚զգար . . . ։ Խաչելեալդ առջին խոնարհեալ ամթամահար գետին կ՚ինայան սանդարամեանք. իմ չարութիւնս իրենցինէն աւելի չըլլար, եթէ քու անչափ բարութենդ չի յաղթուիր նէ . . . ։ Խաչելեալ Յիսուս. վիրացդ ձայնը կը լսեմ որոնք կ՚աղաղակեն կը յորդորեն զիս՝ զքեզ սիրելու, որ ինձի համար այնչափ գժնդակ տանջանք յանձն առիր. ես ալ կը փափաքիմ սիրել զքեզ, Փրկիչ իմ, որուն միայն բոլորը իմ սէրս պարտական եմ. սակայն ափսո՜ս որ, սիրտս այնպէս խիտ՝ սառած ու անզգայ է, որպէս թէ մեռելի սիրտ ըլլար . . . ։ Աղէ, խոցէ սիրտս՝ գամերուդ մէկովն որ, արիւննայ շունչ առնու . . . ։ Ան չէ ուզածս որ ինձի համար նոր վէրք առնուս, հերիք են առածներդ. միայն այնչափ վէրքերէդ մէկը իմ սրտիս շնորհես, որպէսզի զգայութիւն առնու, եւ քանի մը սիրալիր հառաչանք հանէ քեզի համար . . . ։ Սիրոյս առաջին արդիւնքն ան ըլլայ որ իմ հին նեղբին մարդս՝ որ մեղօք ծնած ու չարութեամբ սնած է, հետդ խաչուի, Փրկիչ իմ Յիսուս՝ որ մեղայ պատճառաւ խաչուեցար . . . ։ Հո-

գեմսէ սիրողաց հետ սիրդդ բարակ փափկութեանցը վերանալու՝ ես վայրապար չեմ ջանար. բաւական է ինձի որ իմ չափուս մէջ մնամ ու հաստատուիմ. զքեզ վշտացուցած ըլլալուս վրայ անդադար վշտանամ, հառաչս կամք ունենամ՝ այլ զքեզ երբեք չվշտացնելու . . . ։ Աս ընորհքը քեզնէ կը խնդրեմ խոնարհութեամբ, եւ այն խորին խոնարհութեանդ արդեանցը համար՝ որով խաչելութեան առեն խոնարհեցար . . . ։ Մեծ՝ մեծ եղաւ, այո, խոնարհութիւնդ ծննդեանդ առեն՝ երբ ախոռ մը, երկու անբանիդ մէջ ծնար. բայց ինչ խոնարհութիւն է հիմակուանն որ խաչի մը վրայ երկու աւազակաց մէջ կ՚ուզես մեռնիլ . . . ։ Թաքոր լեռը երեք վկայ միայն ունեցար փառաւորութեանդ՝ երբ Մովսիսի ու Եղիայի մէջ լուսաւոր շողաւոր երեւեցար. իսկ հիմայ Գողգոթա լեռը խայտառակութեանդ ու անարգութեանդ հաղարաւոր վկայներ կ՚ուզես ունենալ, որոնք կը տեսնեն զքեզ երբեւ յանցաւոր, եւ վատանուն յանցաւոր, անօրէն աւազակաց հետ մնչուան դատապարտած . . . ։ Ինչ խոնարհութիւն, ինչ խոնարհութիւն . . . ։ Վշտակից եմ խեղճութեանդդ, Բան յաւիտենական, որ աբբայութեան մէջ ամենասուրբ Երրորդութեան իրրեւ թէ մէջտեղը կը կենաս. վշտակից եմ քեզի, թագաւոր փառաց, որ ինձի համար այսպիսի վշտալից խաչառակութիւն հասար . . . ։ Օրհնութիւն, գոհութիւն՝ ինձի տուած ապ չքնաղ

նշանաւոր օրինակիդ . . . : Երանի՛ ինծի, երանի՛ թէ անիրաւութիւն կամ արհամարհութիւն կամ ձախող դառնաստան մ՚ինծի հանդիպի՛ նէ, ես ալ համբերի՛ ճշմարիտ խոնարհութեան հոգւով, իմ համբերութիւնս ու խոնարհութիւնս քոյինիդ հետ միացնելով . . . : Մեղք որ խոնարհութիւնս ալ՝ համբերութիւնս ալ պակաս է. սակայն կ՚ուզեմ ուշնենալ, Տէր. վասնզի կը փափաքիմ քեզի նմանիլ . . . : Աղէ, Փրկիչ իմ Յիսուս. որ խաչուիլ ուզեցիր նէ, դիս դառապարտելու համար չէ՛ դիս փրկելու համար ուզեցիր, լսէ փափաքանացս . . . : Ես ալ կ՚աշխատիմ քու ձեռնտուութեամբդ. ապա թէ ոչ — վա՛յ ինծի — եթէ չարչարանքդ դիս տպարտութենէս բժշկելու առնօգուտ ըլլայ, ողբալի եմ ես քան զամենայն մարդիկ . . . : Ո՛վ Յիսուս, Աստուծոյ իմաստութիւն եւ Աստուծոյ զօրութիւն. ինչ աքանչելի է անհուն իմաստութիւնդ որ, այնչափ խելագնութեանց ու անարդութեանցդ ներքեւ անհուն զօրութիւն մը կը ծածկես . . . : Ի՜նչ զարմանալի բան է որ, աւազակայ հետ խաչի վրայ մեռնելու դառապարտուած մէկ մարդ՝ դիւաց հետ յաւիտեան յաւիտենից մեռնելու դառապարտուած բոլոր մարդիկ ազատէ: Օրհնութիւն, երկրպագութիւն՝ խորհրդոյդ բարձրութեանը . . . : Միանգամայն ի՛նչ մխիթարանք ինծի ալ որ, դուն ինծի համար այնչափ վշտաբ տագնապիս եւ այնչափ արեան ճապաղիք հեղուս . . . : Մեծ՝ մեծ են, այո, ծանր են մեղքերս. բայց քանի որ նոյն իսկ աս մեղացս համար ես գթիդ խաչուած տեսնեմ՛, կրնամ ողջմտութեանդ վրայ տարակուսիլ. քանի որ դուն թեւերդ բացեր կ՚ապասես որ գիս ընդունիս եւ ինծի թողութիւն տաս, կրնամ ամէն շնորհք քեզնէ չյուսալ: Չվհատելու համար ասկէ աւելի ի՞նչ բանի կրնայի փափաքիլ . . . : Ո՛ մեղաւորաց խանդաղաթի սիրող Յիսուս. աւազակ առջեւդ աշխարհքիս ամենէն մեղաւորն, որ եկեր քենէ թողութիւն կը խնդրէ, վստահելով քու արդեանցդ՝ որոնք ուզեցիր թէ իրեն ըլլան . . . : Կենդանի ըմբռնմամբ ու սրտագին ցաւով կը զղջամ կը վշտանամ որ այնպիսի մեծ այնպիսի քաղցր Աստուած մըն եմ վշտացուցեր, զղջ աշխարհքիս ամէն բաներէն վեր սիրելու էի . . . : Հիմակ ես գիս թեւերդ կը նետեմ՛. հետդ կ՚ուզեմ ապրիլ ու մեռնիլ . . . : Կը փափաքիմ սիրել զքեզ եւ միշտ աւելի սիրել, Աստուած իմ, Փրկիչ իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ . . . :

177

ԽՈՒՆ ԲՈՒՅՐՈՑԱՅ ՈՏԻՆ ՅԻՍՈՒՍԻ ՊԱՆՋԱՆԸ։

Սէր իմ Յիսուս. բայց աչուըներս, լուսաւորէ միտքս, կակղէ սիրտս՝ սիրոյդ կրակով, որպէսզի զգայ ան անողորմ ցաւերն որ դուն զգացիր՝ երբ խաչդ վեր անկեցին ու մարմնոյդ բոլոր բեռը ձեռուըներուդ ու ոտուըներուդ վիրացը վրայ իջաւ ծանրացաւ։ Տէր. որովհետեւ ինծի համար այդ սոսկալի տանջանքը կրեցիր մարմնովդ, իրաւացի է որ ես ալ գէթ սրտովս զգամ։ Հաղորդէ հոգւոյս կրած ցաւերդ։ Մի խնայեր. տուր որ ես ալ փորձն առնում զգամ մի քան միջէ՝ ոսկրըներուդ խախտիլը, ջղացդ կտրտիլը, խաչիդ ծանրութիւն, խուժանին ազաղակներն ու թշնամանքը։ Տուր միանգամայն որ սրտիդ շարժմունքն ալ առնեմ. հլութիւնդ, հանդարտութիւնդ, լուսութիւնդ, սէրդ եւ ուրիշ առաքինութիւններդ։ Խորունկ սիրտս ապաւորէ որ, այսուհետեւ ինծի զաւրելու վշտերդ օգուտ քաղեմ, եւ ամէն բանի անտրտունջ համբերել սորվիմ։ Ահա խաչովդ բարձրացար. երկնի ու երկրի մէջտեղը՝ տիեզերաց աչքին առջին դրուեցար։ =

Կ՚երկրպագեմ քեզի, Որդի Աստուծոյ կենդանւոյ. ով սէր սրտիս եւ կեանք, փառքդ արդարոց եւ պսակդ երանելոց. կը խոստովանիմ թէ դուն ես իմ միակ յոյսս եւ ունիս ամենայն ինչ՝ որուն կարեւնամ ես փափաքիլ. . . ։ Էս աղքատ եմ նէ, դուն հարուստ ես. ես մեղաւոր եմ նէ, դուն Փրկիչս ես. ես դերի եմ նէ, դուն ազատիչս ես. ես ողորմելի եմ նէ, դուն ողորմած ես. ես գաղջ եմ նէ, դուն վառեալ ես սիրով. . . ։ Կը սիրեմ դքեզ, Փրկիչ իմ, եւ ամենէն մեծ ցաւս ան է որ, շատ աւելի չեմ սիրեր. . . ։ Աւաղ. ինչո՞ւ աչուըներս երկու ադբիւր չեն՝ անդադար արտասուաց. սիրտս ինչու յաւիտենական սիրոյ հնոց մը չէ. . . ։ Աստուած իմ. եթէ ես դիս հետդ խաչել տայի, իմ պարտականութեանս համեմատութեամբ՝ ինչ եղած կ՚ըլլար. . . ։ Բայց եթէ խաչի տանջանք քաշելս չես ուզեր, չնորհէ ուրեմն որ սիրոյդ կրակով տոչորիմ. . . ։ Ով Սէր, որ աս աստուածային Գառնը կը լափես, եւ քեզի զոհ կ՚ընես, ահա յաղթանակիդ վայրկեանը։ Ահա ի վախճանի գոհ եղար. ահաւասիկ ցաւով ու սիրով մաշեցար հատար. . . ։ Աղէ, սէր աստուածեղէն, սէր անվախճան՝ հզօր եւ առատաձեռն. իմ վրաս ալ այժդ ցոյց ցոյր, փոխարկէ զիս սիրելոյս. . . ։ Քաղցրը Յիսուս. ահա դուն երկնի եւ երկրի մէջտեղը վերամբարձ կեցեր՝ զօրութիւնդ երկուքին ալ կը հաղորդես, ու զիս պարգեւէդ զրկեր։ Ադ ինծի չնորհելու համար է որ հիմայ վրադ այսպիսի մեծ փոփոխութիւն մը կ՚ընես։ Դուն ծանօթ ու

գիշերուան լռութեան առեւն ձնար. քանի մը հովիւներ միայն եւ երեք մոգ այցելութեանդ ու երկրպագութեանդ կանչուիր. տաճարին մէջ երկու արդարք միայն դքեզ ճանչցան. երեսուն տարի անծանօթ ապրեցար, չերեք տարի միայն մարդկան հետ եղար. յարութենէդ եառնէ ալ քիչերու յայտնուեցար եւ քիչ առնն եւ մեկուսի տեղուանք. համբարձմանդ՝ աշակերտդ միայն ականատես եղան, եւ խոկոյն ամպն դքեզ աներեւոյթ բրաւ: Իսկ հիմայ կ'ուզես որ խաչուիս հրապարակաւ, լեռան գլուխը, կէսօրը, գաւակի ժամանակ որ ամէն կողմանէ մարդիկ Երուսաղէմ թափած են, երկու աւազակաց մէջ, թեւերդ բաց, սիրտդ լեցուն ցաւով ու սիրով. . . : Ինչո՞ւ, բարի Յիսուս, ինչո՞ւ: Անոր համար չէ որ ցուցնես թէ որչափ ես քեզի սիրելի եմ, եւ որչափ դուն ինձ սիրուելու կը փափաքիս . . . : Ո՛վ Աստուած սրտի խոյզ. դուն այնչափ մեծ ես ու հարուստ, այնպէս ամբիծ ու անկախ ես. ինչպէս կարելի է որ այդ կերպով զմարդ սիրես . . . : Ի՞նչ կը տեսնես մարդուս վրայ որ կարենայ քու սէրդ իրեն քաշել: Եթէ ուրիշներն ալ ինձ չափեմ, կը համարձակիմ հաստատելու թէ դուն մարդուն վրայ՝ խորշելու գաղշելուքան միայն կրնաս գտնել: Հապա իմ վրաս, որ յամենայն սրտէ դքեզ չսիրեցի, անկեղծ փափաքանօք յամենայնի քեզի հաճոյանալու եւ ծառայելու չջանացի, մնաւանդ թէ շատ անգամ դքեզ վշտա-

ցուցի ալ, թշնամեացդ կամքը կատարեցի, քեզի համար չարչարուելու առիթներէն խոյս տուի. միշտ հոգեւոր պատ՝ մարմնաւորներու հետամուտ, երկնաւորաց կոյր՝ երկրաւորի շահերու աչալուրջ, խլմով լեցուն՝ քենէ պարապ եղայ: Ի՞նչ ուրեմն գտար վրաս՝ որ դիս սիրելու առիթդ դքեզ . . . : Ո՛ սէր անսահման, սէր անչափ քու կողմանէդ, եւ առանց ինչ արժանեաց՝ իմ կողմանէս: Դուն այսպէս ես, վանդի աստուածային ես. եւ անոր համար դուն այնչափ զարմանալի ես, վանդի ես այնչափ լի եմ ապականութեամբ եւ աներեսութեան արժանի . . . : Ես քեզի ինչ արիւնոյ բնեմ, սէր աստուածեղէն. ինչ փոխարէն հատուցանեմ այնչափ բարութեանդ . . . : Իմ տեղս՝ դքեզ քեզի կը նուիրեմ, վանդի դուն միայն քեզի լիուլի հատուցում կընաս բնել . . . : Արեգակս ու խնդութիւններս որ իմ շահագրուելս են, խաչիդ առջեւ կը գնեմ . . . : Արմիւնս ալ՝ հոգիս ալ որ դուն ես ինծի աուեր, քու ձեռքդ կը յանձնեմ, եւ այն սիրոյ կրակը կը նետեմ՝ որով դուն ինծի համար կը տոչորիս . . . : Յիշէ, Տէր. դուն խոստացար թէ մէյմ՝ որ գետնէ բարձրանամ, զամէնքն ինծի պիտի քաշեմ: Թէպէտեւ ես ոչինչ մին եմ, մանաւանդ թէ մեղացս պատճառաւ ոչընչէ ալ վար, եւ սակայն քու արարածդ եմ, քու ձեռագործդ եմ. . . : Դուն ադ վիճակիդ մէջ մեզի խոստացած բարեացդ առհաւատչեայն ես. իսկ քովի կրկին աւա-

զակներդ՝ մեր խեղճութեանն ու քու զըթութեանդ, մեր յետին կարօտութեանն ու քու անհատնում առատաձեռնութեանդ գրաւականներն են։ Որովհետեւ այս վայրկեանս է որ զամէնքը քեզի պիտի քաշես, մի թողուր որ ես դուրս մնամ. . . . Ձիս ալ, Առուած իմ, դիս ալ քեզի քաշէ, քեզի միացուր, քեզի փոխէ . . . . Աղէ, դու ալ իմ վրաս յաղթանակէ, ինչպէս որ քու առ իս սէրդ՝ քու վրադ յաղթանակեց . . . . Ա՛յսուհետեւ ամէն եղականք՝ չեզածի պէս ըլլան ինծի համար. եւ ինծի ոչինչ բան չմնայ՝ բայց եթէ դուն, Սէր խաչելեալ, յոյս իմ եւ ամենայն ինչ . . . .

178

Խաչելեալ Յիսուսի դառն վիճակը։

Տէր Յիսուս, դուն անհուն սիրով խաչի մահն ընտրեցիր, որպէսզի ամենէն դժնդակ մահուամբ մեռնիս։ Խաչելեալը ձեռուընէրէն ու ոտուընէրէն գամուած՝ վերամբարձ օդի մէջ կը կախուի։ Ջեռք ու ոտք բոլոր ջիղ՝ ներդ ու երակ ըլլալով շուտ ու շատ ցաւ կ՝ղդան, եւ նոյն իսկ կախուած մարմնոյն ծանրութիւնը՝ ցաւն անընդհատ կ՝ընէ եւ մինչեւ ի մահ եւս քան զեւս կը սաստկացնէ։

Սակայն քու ցաւերդ ուրիշներուն ցաւերէն շրջափ գերազանց էին։ Մարմնդ ամենակատար կազմուածքովը ամենաթեթեւ ցաւն անգամ իսկոյն եւ սաստիկ կ՝ղգար. մարմին մըն էր որ Հոգին սուրբ դիտմամբ՝ չարչարուելու էր յարմարեր. մանաւանդ որ դու ալ ինքնակամ այնպիսի մեծ ցաւ ղգալ ուզեցիր՝ որ համեմատ ըլլար ի հատուցումն այն պատժոց, զորոնք բոլոր մարդկան մեղքերը արժանի էին ի ժամանակի կրելու։ Ահա դուն մերկ աչուընուս առջեւն կը կենաս, որպէսզի օրհնեալ մարմնոյդ ամէնմէկ մասը աղէկ մը դիտենք տեսնենք։ Գլուխդ փշերով պսակած, երեսդ թքերէ աղտոտած այլակերպ այլագոյն, բերանդ լեզուով գառնացած, ականջներդ հայհոյանքէ տանջած, ձեռուըներդ ու ոտուըներդ գամուած, բովանդակ մարմնդ խոց վիրաւոր, ոչ կենալու տեղ ունես՝ ոչ հանգչելու։ Մէյ մի ձեռուընեբուդ կը կրթնես, մէյմի ոտուըներուդ, բայց ուր որ կենուս՝ կսկիծդ կ՝աւելնայ։ Կը պատցնես ցաւագին գլուխդ պահ մը մէկ դի, պահ մը մէկալ դի. կուրծքիդ վրայ թողուս՝ ձեռուըներդ ծանրութենէն աւելի կը պատուին. ուսերուդ կրթնցնես՝ փշերէն կը խոցոտին. խաչին յենուս՝ փշերը եւս խորագոյն գլուխդ կը մտնեն. =

Ո՜հ, Յիսուս. ադ ինչ գառն մահ է որ ընտրեցիր . . . . Չրեայք անհաւատութեան աչքով՝ նախանձով եւ արհամարհութեամբ քեզի կեցեր կը նային իբրեւ լոկ մարդու մը. բայց ես, Տէր, հաւ-

ասոյ աչքով կը մոռածեմ թէ ով է ադ մարդն որ այնպէս խաչուեր եւ այնպիսի տառապանաց անդուռնդ է ընկղմեր . . . : Դու, խաչեալ Փրկիչ, ճշմարիտ Աստուած ես, յԱստուծոյ Հօրէ ծնած, անչափ ես Մեծվայելչութեամբ գեղեցկութեամբ եւ յաւիտենական երանութեամբդ : Հապա ինչպէս առանկ կ'անարգուի աստուածական Մեծվայելչութիւնդ, այդպէս կ'անշքանայ աստուածեղէն գեղեցկութիւնդ, այդչափ կը տանջի աստուածային երանութիւնդ . . . : Ո՞վ դքեզ, Աստուած իմ, ադ սահմաններ առաւ բերաւ . . . : Ակրդ միայն, այո. միայն անչափ անճառ սէրդ բրաւ ամենայն ինչ. սէրդ՝ որ ասոր համար մարդ եղաւ եւ խաչի վրայ ամենուս աչքին առջին այսպէս կայնեցաւ, որպէսզի հասկնանք թէ որչափ սիրեցիր զմեզ եւ թէ որչափ արժանի ես մենք սիրուելու . . . :

Ա՛յ, Սէր խաչեալ, աւոր համար է որ, թէպէտեւ մարմնոյդ վրայ գլխէդ մինչեւ ոտք ողջանդամ մաս մը չմնաց, միայն Սիրոդ՝ թէեւ մահարեր տխրութեամբ ծուռածուփ ալեկոծ, դեռ ղօրաւոր է, տակաւին ոգելից է եւ վառ. վանդի սէրը վրան կ'իշխէ կը տիրէ, եւ զօրութիւնը կը զօրացնէ որ չարչարանաց դիմանայ . . . : Տէր Յիսուս. եթէ ես սոյգ կ'ուզեմ սիրել զքեզ, ի՞նչ ուրիշ բանի կարօտ եմ՝ բայց եթէ կենամ խաչելոյդ նայիմ. ադ միայն հերիք է որ զքեզ սիրելու յորդորուիմ ոտիպիմ բռնադատիմ. եւ տեսնելով թէ զիս փնտռելու՝ գտնելու եւ

փրկելու համար ինչպիսի վշտագին տանջանաց նշաւակ եղար, խոնարհութեամբ գետինն իյնամ, եւ աստուածացեալ Սըրտիդ սիրոյն՝ սէր հատուցանեմ. . . : Ողջ լեր, սիրավառ Սիրա Յիսուսի : Քեզի շնորհապարտ եմ այնչափ եւ այնպիսի դժրնդակ տառապանաց համար՝ զորոնք Փրկիչս ինձի համար յանձն առաւ . . . : Եւ ինչպէս ես իմ հիքութեամբս կարենամ քեզի շնորհակալ ըլլալ. . . : Ո՛ անուշակ Սիրա, անարատ Սիրա. սրբէ այս իմ սիրտրս ամէն նանրութեան յարմանէ, որպէսզի սրբութեամբ եւ անբծութեամբ կարենամ սրտէ ի սիրտ հետդ միանալ, եւ քու տապովդ շուէնչ առնուլ եւ ուրիշ կեանք չունենալ՝ բայց եթէ քու սիրոյդ կեանքը, որով միշտ ըստ արժանւոյն օրհնեմ զքեզ այնպիսի քաղցր բերկրանօք որ աշխարհքիս բոլոր բերկրանացը աչքս չդարձնեմ. . . : Ցանկալի Յիսուս. ադ քու սրտիդ համար, կ'աղաչեմ, խաչէ զիս հետդ, այնպէս որ քու երեք գամերովդ բեւեռին հոգւոյս երեք կարողութիւնքը, յիշողութիւնս՝ միտքս ու կամքս, յամենայնի քու հաճոյիցդ կատարելապէս համակերպելով . . . : Ինչ որ քեզի անհաճոյ է որ յիշեմ՝ չյիշեմ, ինչ որ չես ուզեր որ մոռածեմ՝ չմոռածեմ, ինչ որ չես հաճիր որ ուզեմ՝ չուզենամ, ով սիրա սրտիս, ով կեանքդ հոգւոյս, փառք իմ, գեղեցկութիւն իմ, երանութիւն իմ Յիսուս . . . : Մայրիկ Աստուածածին, գեղեցիկ սիրոյ Մայր. քու անարատ ձեռօքդ մատս խաչելեալ Որգւոյդ

պաղատանքս, եւ հզօր միջնորդութեամբդ առ լինի սաստիկ՝ տեւական եւ շատ սէր առ քեզ եւ առ Որդիդ. ամէն։

179

ՅԻՍՈՒՍ ԽԱՉԻՆ ՎՐԱՅ ԿԸ ԽՈՍԻ։

Փրկիչ իմ Յիսուս. մարմնով խաչուիլդ չի բաւեր. հոգւով ալ պիտի խաչուիս։ Ահա չեն դադրիր Հրեայք ցաւացընդ վրայ ցաւ աւելցնելէ. խաչիդ տանջանացը՝ ծաղր ու ծանականք ալ կ'աւելցընեն։ Բնական օրէնք կը պահանջէին որ վշտացեալդ գոնէ ցուցուի կամ գոնէ վրան չխնդացուի. բայց քեզի համար, Տէր Յիսուս, օրէնք չկայ։ Էրեւելիք ուռամիկ կեցեր քեզի կը նային ու զքեզ կը ծաղրեն ահագին հայհոյանօք. շարժմամբ ու կատաղի կերպերով դժբախտութեանդ վրայ ուրախութիւննին կը յայտնեն։ Առջեւդ կ'անցնին, գլուխնին շարժելով — Ուրիշներն ազատեցիր, կ'ըսեն, զքեզ ալ ազատէ. Աստուծոյ որդի ես նէ, իջիր խաչէդ որ հաւատանք — որպէսզի զքեզ Թշնամանեն ու համբաւդ ազարտեն, հաստկցնեն Թէ ոչ Թագաւոր ես՝ ոչ Աստուած. յանդուգն խաբեբայ մըն ես։ Անշուշտ սատանայներն ալ զլրեներ կը գրգռէին, որպէսզի չըլլայ Թէ փրկագործութիւնը

խաչով կատարուի։ Բայց Թող հայհոյեն, Թող ծաղրեն՝ որչափ կ'ուզեն Թէ գուն յիմարաբար Աստուծոյ Որդի ըլլալդ կը պարծենաս, վայրապար յԱստուած կը յուսաս, եւ քանի որ հրաշքով մը խաչէդ իջնելով անմեղութիւնդ չես ստուգեր, ստոյգ անմեղ չես։ Քու համբերութիւնդ՝ նշան է աստուածութեանդ։ Սրբոց եւ Սրբոյդ սրբոց՝ նեղութեանդ մէջ յարատեւ հաստատութիւնն է անմեղութեան ու սրբութեան նշան։ =

Տէր Յիսուս. ամէն կողմանէ վիշտ, ամէն դիաց զրկանք. իսկ ի քեզ՝ խոնարհութիւն եւ համբերութիւն . . . ։ Որչափ կարծես Թէ ալ կշտացար նախատանօք, այնչափ աւելի ծարաւի ես նախատուելու . . . ։ Կ'ըմբռնես Թշնամանաց ծանրութիւնն որ յեսին աստիճան զքեզ կը նեղէ ու կը տանջէ, եւ սակայն նախատինքը կը փնտռես ալ՝ մեր սիրոյն համար։ Ա՛ս միայն բաւական չէ զքեզ Աստուած խոստովանելու . . . ։ Չհիանանք չզարմանանք Թէ ի՛նչպէս բարձրեալդ պիդչափ խոնարհեցար. ի՛նչպէս վերինդ յեսին եղար, փառդ հրեշտակաց՝ խաղք եղար ամենուն Golgothա լեռան վրայ . . . ։ Ի՞նչ շնորհակալութիւն չենք պարտական անհուն բարութեանդ որ, բանի չէ ի հարկէ չէ, ինքնակամ կամքդ այդպէս ծաղրիլ ու խայտառակիլ յանձն կ'առնուս, որպէսզի յաւիտենական ամօթէ ու խայտառակութենէ զմեզ ազատես . . . ։ Ի՞նչպէս չյորդորինք մանաւանդ՝ զրկանաց

ու ձախորդութեանց առեն համբերութեամբ ու խոնարհութեամբ քեզի նմանելու . . . : Ո՜վ, որչափ խենդ կ'ըլլանք, եթէ խոնարհութիւնն ու հեզութիւնը ամօթ համարինք: Տիրոջդ փառք համարածը, ծառայիդս ի՞նչպէս կրնայ խաղքութիւն երեւալ . . . : Դուն հրաշք չըբիր, խաչէդ չիջար, որպէսզի մենք աւելի համբերութեանդ հետեւինք, քան թէ կարողութեանդ զարմանանք: Ուզեցիր հասկըցնել թէ ոչ առաջնորդդ կենայ՝ հրաշքի կարօտ ես՝ ինքզինքդ ազատելու համար, եւ ոչ մենք առանց ի սպառ համբերութեան փրկութիւննիս կրնանք յաջողցնել . . . : Գիտէր գժոխական նենգաւոր թշնամին թէ դու հոգւոց փրկութեան եռանդէդ՝ խաչելիլ ուզեցիր, կարծեց որ դարձեալ նոյն վախճանաւ խաչէն կ'իջնես. բայց դուն, որպէսզի մեզի օրինակ ըլլաս, ոչ մարդկան չառիսօսութեանցը՝ եւ ոչ դիւական նենգութեան ականջ կախեցիր . . . :

Աստուած իմ Յիսուս. ինչ արդեօք բսիր մնքէդ՝ երբ որ ինձի համար այդչափ թշնամանաց համբերելով եւ զիս աչքիդ առջին եւ քեզի նմանելու պարտականութիւնս տեսնելով, տեսար միանգամայն թէ ես այսչափ անհամբեր՝ այսչափ համառմանս ու երեւակայեալ պատուոյս նախանձախնդիր եմ որ, առանց տրտնջելու՝ առանց առնուելու գանգատիկ մը, թեթեւ անարգանք մը չեմ կրնար կրել: Ի՜նչ վատ քրիստոնեայ . . . : Ի՜նչպէս

կրցար, Տէր, սիրել աս գեհենի ամբարտաւան արուեսակս՝ որուն այնպիսի երկայնամիտ խոնարհութեան օրինակներ տուիր . . . : Շնորհակալ եմ. օրհնեմ սուրբ սէրդ: Կը գանիմ կը գարշիմ իմ զազիր հպարտութենէս . . . : Ազէ, հաղորդե ինձի խոնարհութեանդ հետ՝ սէրդ ալ . . . : Խոնարհ որ չըլլամ, զքեզ սիրելու ընդհանրապէս ալ ունենալիք չունիմ. զքեզ ալ չսիրեմ նէ, այն ճշմարիտ խոնարհութիւնն ալ ունենալիք չունիմ՝ որով քու սիրոյդ համար յօժարակամ կ'ընդունին մարդ խոնարհմունքը . . . : Կը յուսամ ողորմութիւնդ, արդեանդգ կը վստահիմ թէ առիթ պատահած ատեն՝ շնորհքդ ինձի չես պակսեցներ . . . : Մարդացեալ Աստուած իմ Յիսուս. բարէ, որչափ գոբաւոր է քու առ իս սէրդ՝ որ ամենակարողութիւնդ կը կապէ, եւ զքեզ խաչիդ աւելի ամուր կը պնդէ քան թէ դամերը եւ ուրիշ որ եւ իցէ կապանք . . . : Բայց — աւա՜ղ — որչափ սակաւ է իմ առ քեզ սէրս որ, հազիւ թէ վրաս խաչ մը կուգայ՝ ամէն ճիգ կը թափեմ, որպէսզի շուտով վրայէս թօթուեմ. համբերութեամբ թեթեւ աշխատանք մը կրելով անձնասիրութիւնս մահացնելու ամենեւին հաստատութիւն չունիմ. . . : Ի՞նչպէս հնար է խաչելեալը սիրել առանց խաչը սիրելու. ուրեմն ես խաչը չսիրելով՝ յայտնի նշան է թէ զքեզ ալ, սիրելագոյն Փրկիչ, ըզքեզ ալ չեմ սիրեր . . . : Ինձի համար այնչափ բաներ համբերութեամբ քաշելդ՝

պէտք էր ինձի հերիք ըլլալ եւ զիս զօրացնել որ, ես ալ քեզի համար ամէն թշնամանաց համբերեմ. իսկ ես քիչ մը խաղակէ՛ քիչ մը կծու խօսքի համբերել չուներիմ. . . : Երբեմն եռանդ մ՚ունիմ կարծեմ, բայց րոպէական բան մըն է. հազիւ թէ խաչի փորձն առնելու կ՚սկսիմ, խաչէն իջնելու կը նայիմ. . . : Աղէ, Տէր. տուր որ սիրեմ զքեզ ալ՝ խաչն ալ, քեզի պէս, անկեղծ եւ հաստատուն սիրով ապա թէ ոչ՝ ինչ օգուտ է սկսիլ առաքինութիւն մը եւ չյարատեւել. վասն զի դու ի սպառ համբերողներուն միայն՝ փառքդ խոստացար . . . : Երդո՛ւկ եմ ես, Տէր. օգնէ ինձի: Քանի՛ անգամ մեռուցման, համբերութեան ու խոնարհութեան առաջադրութիւններ եմ ըրեր, եւ շատ անգամ կամ սատանայի կամ մարմնոյ կամ աշխարհքի թեթեւ մը զիս դրդելէն իսկոյն խաչէն վար եմ իջեր . . . : Առողջութեանս կամ համարմանս կամ ժամանակաւոր մէկ շահուս վնաս կ՚ըլլայ ըսելով, իմ դիւրութիւնքս կը փնտռեմ, իրաւունքս կը պաշտպանեմ. մանաւանդ թէ պատշաճութիւն՝ խոհեմութիւն ալ կը համարիմ զգայական ընդարձակութիւնը. անհամբերութիւնս ու հպարտութիւնս արդարութիւն եւ եռանդ կ՚անուանեմ. . . : Փրկիչ իմ Յիսուս. կը տեսնեմ օրինակդ, կը լսեմ ձայնդ որ խաչիդ վրայէն ինծի կը զրուցես թէ զիս ալէկ ճամբէ չեղողին ականջ չդնեմ, պարտուցս կատարման մէջ հաստատ կենամ. բայց ես կոյր ու խուլ անզգամ մըն եմ. ոչ լուսովդ կ՚ուզեմ լուսաւորիլ եւ ոչ ձայնիդ թափանցել. ես զիս կը խաբեմ եւ խաբուիլը կը սիրեմ. . . : Աղէ, Տէր. օգնէ ինծի ընորհօքըդ. գիտեմ որ խաչ սիրելով չեմ խաբուիր. հաստատէ մտքիս մէջ այս ճշմարտութիւնը, եւ զօրացուս սիրտս որ հաստատ պահեմ. . . : Ամէն պատճառանք որ անգործ կեանքը, մեղկ կեանքը, անձնդիւրութիւնը ինծի օրինաւոր կ՚երեւցնէ, արբտես հանեմ վանեմ՝ միայն քու օգնականութեամբդ, զօրութիւն իմ, յոյս իմ, սէր իմ խաչեալ. . . :

180

ԽՕՍՔԱԼ ՅԻՍՈՒՍԻ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՂԻՆ:

Ա. Օրհնե՛ն զքեզ, Աստուած իմ, երկինք ու երկիր, արդարք ու մեղաւորք, հրեշտակք եւ սուրբք. եւ իրենց հետ ես ալ յաւիտեան օրհնեմ փառաւորեմ զքեզ, եւ շնորհակալ ըլլամ որ խաչին վրայ աստուածային ճշմարտութեանդդ անարգուելն ալ համբերել հաճեցար: Ա՛ն անսահման սրտացաւ եղաւ Աստուծոյ փառաց նախանձուդ, որ կը մաշէր զքեզ ամենեւին: Մարմնոյդ վէրքերը, սուտ վկայութիւնք, ապտակներն ու չարչարա-

նացդ մէկալ թշնամանքը մեծ վիշտ էին քեզի, իրաւ. բայց մեղաւորները փրկելու եւ երկնաւոր Հօրդ հնազանդելու սէրդ քեզի ուրախութիւն մ' զգալ կու տար, որով վշտերդ կը մեղմանային ու կ'անուշ նային։ Սակայն տեսնել ու լսել որ անօրէնալ ճշմարտութիւնդ, աստուածային բրնութիւնն որ ի քեզ կը բնակի՝ կ'անարգուի կը թշնամանի. չանձն առնուլ որ խաբեբայ համարուիս դուն՝ որ մարգարէից հոգի կը շնորհես, սրտից խորքը կը թափանցես եւ ամէն ճշմարտութիւն քեզ նէ կը բխէ. աս՝ այնպիսի տանջանք մըն է՝ որուն որեւիցէ ստեղծական միտք հասու չի կրնար ըլլալ։ Եւ սակայն դուն այս ամենայն հայհոյութեանց մէջ՝ որ սիրտդ պատառ պատառ կ'ընեն, խորին լռութիւն կը պահես, թոյլ կու տաս որ թշնամիդ յաղթանակեն, եւ թէպէտ նոյն ինքն աստուածային ճշմարտութիւն ես, ստութիւնն ու զրպարտութիւնը չես խայտառակեր։ =

Ինչ՞ն է աս անյագ համբերութիւնը, Սէրդ աստուածեղէն . . . ։ Ամէն տեսակ տանջանօք յետին աստիճան կ'ուզես տանջուիլ։ Վրադ անչարչար բան պիտի չըմնայ . . . ։ Ծեծ, փուշ, խաչ եւ ուրիշ բիւր վիշտք բաւական չէ՞ն։ Սուրբ վարդապետութիւնդ ու աստուածային ճշմարտութիւնդ ալ ոտիկն խաղուս ծաղուն նիւթ պիտի ըլլայ . . . ։ Հոս, Տէր, սիրտս դառնութեամբ կը լեցուի, եւ միտքս հիացմամբ կը յափշտակի . . . ։ Ցաւոց

այս ծովը, Փրկիչ իմ, դուն քեզի պահեցիր, վասնզի ատոր դիմանալու՝ աստուածային ոյժ պէտք էր։ Ա՛յս վիշտը բնութեան ուժէն դերիվերոյ է. եւ եթէ հաւատարիմ ծառայներդ մէկքանին ատոր նման բանի մը կրցան երբեք դիմանալ նէ. քեզի շնորհապարտ են, իրենց հաստատութիւնը քո՛ գործդ է . . . ։

Կը սիրեմ զքեզ, Աստուած իմ Յիսուս, կը սիրեմ զքեզ. եւ ադ անհնարին վիշտդ, որ սիրտդ ծակեց կարելէր, այնպէս իմ սիրտս կ'երբէ որ կը փափաքէի թէ սիրովդ սպառէի հաւանէի . . . ։ Քու առ իս սէրդ չափ սահման չունի՝ չէ թէ միայն փափկութեամբը, այլ նաեւ աստուածութեամբը . . . ։ Դու զիս անչափ սիրելով չես շատանար, անչափ ալ չարչարուիլ կ'ուզես ինծի համար . . . ։ Հոս, Տէր, առջիդ տկարութիւնս խոստովանելու եմ։ Երբ որ կը մտածեմ թէ կրնամ քու սիրոյդ համար բան մը կրել, սիրտս կը ցնծայ. երբ որ կ'երեւակայեմ թէ թշնամիդ վրաս յարձակի՝ զիս քու ծառայութենէդ ետ կ'ուզէն կեցնել, կը նայիմ որ լի եմ ուժով ու բացարձակ կամքո՝ մնհուսաբ չափ ընդդէմ դառնալու։ Եթէ քու ծառայիդ ալ զիս հալածեն, թէեւ այսպիսի հալածանք ինծի շատ աւելի դառն կու գայ, սակայն եւ այնպէս՝ կը համբերեմ, եւ ինքզինքս կը համոզեմ թէ յանցանացս պատիժն է որ թոյլ կու տաս . . . ։ Բայց երբ որ կը տեսնեմ թէ ճշմարտութիւնը սիրած ըլլալուս, քեզի

հնազանդելու հաւատարիմ գտնուելուս համար չարչրկելու հարկադրած եմ, թէեւ քու տուած օրինակդ տեսնեմ եւ քեզի նմանելու փափաքիմ ալ նէ, կատարելութեան այս աստիճանը դիս կ'ահաբեկէ, եւ նոյն ճշմարտութիւնը՝ որուն համար կը չարչրկիմ եւ ան ինծի մխիթարանք ըլլալու էր, իմ վիշտս կը բազմապատկէ: Ան տեսն մանաւանդ՝ օգնութեանդ կարօտ եմ. . . : Կը խոստովանիմ, Աստուած իմ եւ վարդապետ, որ գքեզ առանց պայմանի սիրելու եմ, եւ ինչ որ կը սահմանես՝ անդադար յանձն առնելու եմ. . . : Առաքինութեան համար հալածուելու որ ըլլամ, հեզութիւն միայն եւ լռութիւն ցուցնելու եմ. եւ առանց հալածանացս պատճառը փնտռելու՝ անոտի անձկութեամբ, քու ձեռդ ճանչնալու եւ թոյլտուութեանդ երկրպագելու եմ... : Դուն, Տէր, այնչափ իրաւացի պատճառներ ունէիր ան հայհոյութիւններուն չհամբերելու. ի վերայ այսր ամենայնի որպէսզի պատարագիդ կատարելու թեանը բան մը չպակսի, անոնց ալ լռութեամբ համբերեցիր. իսկ ես, ինչո՞ւ ես ինծի որ մտնեմ, կը գտնեմ որ իմ քիչ համբերութիւնս ու չափազանց փափկութիւնս՝ միայն բարեպաշտութենէ չէ, գաղտուկ խոբարմատ հպարտութենէ մըն է . . . : Եթէ օրինակդ այս իմ հիւանդութիւնս դարմանելու դեռ չի բաւեր նէ, սերդ — կ'աղաչեմ, Տէր — սերդ բժշկէ . . . : Ինք՝ իմ լեզուս զսպէ որ ամիսի կենայ, սիրտս ընդարձակէ՝ որպէսզի ուր որ զիս տանիս՝ եռեւէդ գամ, եւ քեզի համար չարչարուելն ինծի երանութիւն համարիմ. . . :

Ի. Տէր. իմ յեսին կուրութիւնս խոստովանիմ Մեծվայելչութեանդ: Իրաւ, ես ողբմութեամբդ գքեզ չեմ հայհոյեր Հրեից պէս, որոնք այնպէս կարծեն թէ Աստուած՝ Հայրդ ըլլար նէ, գքեզ իրենց ձեռքէն կ'ազատէր, եւ եթէ հրաշքներդ ու վարդապետութիւնդ ճշմարիտ ըլլային, խաչէն իջնելովդ աշխարհս կը համոզէիր: Ձեմ գքեզ անարգեր ես՝ չար աւազակին պէս որ գքեզ անզօր կը կարծէ, վասնզի ոչ գքեզ կ'ազատես եւ ոչ զինքը: Բայց երբ որ բարի աւազակը այնպիսի կատարեալ հլութեամբ իր անօրէնութեանցը արժանաւոր պատուհասին կը համբերէ, ան ինծի բաւական չէ՞ որ քու զօրութիւնդ աւելի ճանչնամ քան թէ զինք խաչ ազատէիր նէ: Երբ որ հարիւրապետը կը դրդես որ Աստուծոյ Որդի ըլլալդ բարձրաբարբառ խոստովանի, եւ մահուանդ ականատես ըլլողները կուրծքերնին ծեծելով տներնին դառնան, շատ աւելի աղեկ գքեզ չե՞ս ճանչցներ՝ քան թէ բովանդակ զօրութեամբդ թշնամեացդ դէմ դրնեիր նէ: Այո. քու աստուածային զօրութիւնդ՝ սրտերու վրայ տիրելով աւելի պայծառ կ'երեւայ, քան թէ մարմնոյ վրայ իշխելով: Ես ասոնք կը տեսնեմ ու կը խոստովանիմ, Տէր. բայց շատ առիթներու մէջ լեզուն կը գտնեմ սիրտս անվըստահութեամբ ու տարակուսանօք: ═

Կարօտութեանցս ժամանակ ինծի օգնես եւ ուզածներս ընես նէ, անատեն զքեզ կ'օրհնեմ, ողորմութիւնդ կը բարձրացնեմ, զիս յիշելուդ ընտրակալ կ'ըլլամ. բայց երբ սկսիս նեղութեամբ զիս փորձել, երբ որ ինծի բաներ մը պակսի, եթէ քաղցրութիւնդ ետ քաշես, եթէ զիս ցամաքութեան մէջ թողուս. կը տրխըմիմ, լեզուս կը բռնուի, կը ծխըմիմ կը հիւծիմ, ձայնս որ յառաջ գովութիւններդ օրհնութիւններդ կ'ելլէր, հառաչանք ողբ կոծ կը կտրի . . . : Վա՜յ ինծի. ինչպէս ես միշտ ինծի նման եմ, այսինքն միշտ վատ կոյր ողորմելի մերկ եւ զուրկ ամէն բարութենէ . . . : Լուսաւորէ զիս, լոյսդ աստուածեղէն. փարատէ սուտ կարծիքները. սորվեցուր ինծի որ զքեզ օրհնեմ սիրեմ ու ճանչնամ հաւատարապէս թէ յոգնութեան թէ հանդստեան ատեն, թէ աջողութեան թէ չաջողութեան ժամանակ, թէ Գողգոթա թէ Թաբոր լեռան վրայ. վասնզի դու յամենայնի գթած Հայր ես, միշտ հաւատարիմ բարեկամ ես, միշտ առատաձեռն բարերար . . . : Ո՞վ կրնայ պատմել, Աստուած իմ, ինչ հրաշքներ կ'ընես խաչդ հոգւոյ մը որ զերծ է ամէն արարածական յարմանէ. որչափ լոյս կը սփռէ. ինչ գաղտնիք կը հաղորդէ, ինչպիսի գանձուք կը ճոխացնէ . . . : Արմունդդ տաճարն որ խաչի տանջանքը քակեցաւ քայքայեցաւ, երեք աւուր մէջ՝ ինչպէս խոստացած էիր, նորէն կանգնեցիր. իսկ քու խաչեալ ծառայիդդ սրտերը

մէկ վայրկենի մէջ կը կանգնես կը բարձրացնես եւ փառացդ կենդանի տաճարներ կ'ընես . . . : Ջիրենք խաչելով, կը փրկես. նեղելով, կը միխիթարես. ցամքեցընելով, կը մաքրես. եւ ինչ որ զիրենք քակելու քայքայելու էր, զիրենք կը փոխե կը նորոգե կը ճոխացնէ . . . : Ո՜ Աստուած. քու անարգութեանդդ ներքեւ ինչ փառք ծածկուած է: Աղէ, ընորհէ, Տէր. լուսաւորէ հոգիս որ չղթայներէդ ազատութիւն գտնէ, չարչարանքէդ՝ հանգիստ, խաչէդ՝ քաղցրութիւն . . . : Ի՜նչպէս գուն թէ անզօր ես թէ զօրաւոր միանգամայն, թէ բարձր թէ խոնարհ, թէ սիրելի թէ ողբալի: Իրաւ, գուն Աստուած ծածկեալ ես . . . : Սէր աստուածեղէն, ինչ կ'ուզես ինէ որ այնչափ ինծի համար կը չարչարուիս, եւ ատկ զիս քեզի կը կանչես: Ա՜սածիկ ես. պատրաստ եմ հնազանդելու: Լմնցու գործդ. փոխէ զիս, սպառէ զիս, սէր յաւիտենական, սէր ամենազօր . . . : Անարատ Կոյս Աստուածածին Մարիամ. ինծի ալ առ սիրոյ այն վէրքը որով քու սիրտդ վիրաւորած է՝ բայց այժդ չի կտրեր, կեանքդ կը պահպանէ եւ Որդւոյդ խաչին ոտքը հաստատութեամբ կենալ կու տայ. զիս ալ նոյն վիրօք վիրաւորէ որ, սիրով ապրիմ՝ սիրով մեռնիմ եւ հետդ յաւիտեան սիրեմ զՅիսուս. ամէն:

181

Ցիսուս ընձեռեցաւ համար կ'աղօթէ։

Ցիսուս վարդապետ. դուն թշնամեացդ համար աղօթելով, խաչիդ վրայէն՝ իբրեւ վարդապետական ախոռէ մը, ինչ չհաւատալի սիրոյ՝ համար կու տաս մեզի։ Այս առաքինութիւնը շատ անգամ քարոզած էիր. հիմակ օրինակաւդ ըսածնեբուդ իբրեւ թէ բովանդակութիւնը առջեւնիս կը դնես՝ խանդակաթ գթոյ նշաններ տալով չէ թէ միայն հալածչացդ ու չարախօսներուդ, այլ եւ նոյն իսկ խաչահանուացդ, որպէսզի սորվեցնես թէ ինչպէս մենք ալ՝ մեր նախանձորդները սիրելու ենք որոնք դեռ մեր կենացը չդպան, ուր դուն քու թշնամիներդ կը սիրես ճիշդ նոյն վայրկենին որ դքեզ անողորմ կ'ըսպաննեն։ Հոս, Տէր, Մարդ եւ Աստուած ըլլալդ դարձեալ կը յայտնես՝ չէ թէ թշնամիներէդ վրէժ առնելով, այլ համբերութեամբ ու սիրով՝ չարաբարոյ բարիք ընելով։ Մինչեւ հիմայ լռեցիր, ոչ տանջանացդ՝ ոչ անարդանացդ վրայ դանգատ մ'ըրիր. հիմակ Հօր Աստուծոյ դարձած՝ կ'աղաչես որ ամէն անիրաւ անագորոյն հալածչացդ գթայ. Հայր, ներէ ատոնց, ըսելով։ Եւ որպէսզի դիւրաւ զինք ի գութ շարժես, իրենց յանցանաց ծանրութիւնը արդարացնելու ալ կը ջանաս, ըսելով թէ Ըրածնին չեն գիտեր։ =

Ո՜վ մեծասքանչ սիրոյդ, Ցիսուս. ան չես մտածեր թէ որոնցմէ կը չարչարուիս, այլ թէ որոնց համար։ Կ'աղաչես որ Թողութիւն տուի անոնց՝ որոնք կեցեր զքեզ կը զրկէին. կը ջանաս որ կեանք շնորհուի անոնց՝ որոնք մեռնելուդ կ'աշխատէին։ Ընմեզ մարմնոյդ այնչափ խոշտանգանքը հոգդ չէ, բաւական որ մեղաւորաց հոգիքը փրկուին . . . ։ Եւ որովհետեւ աւելի արտացաւ է քեզի հոգւոյ կորուստը քան թէ բուն իսկ չարչարանքդ, անոր համար նոյն չարչարանքդ երկնաւոր Հօրդ կը նուիրես որ այն խեղճ հոգիները չկորսուին։ Ւաւրէ. ինչ գթութիւն, ինչ հեզութիւն . . . ։ Եթէ մահը մարդկութեան բուն յետին տկարութիւնն է, հապա այդպիսի սիրոյ կրակներով մեռնիլը — ո՛չ — ինչ բարձր՝ ինչ զօրաւոր առաքինութիւն է . . . ։ Ստուգիւ, այդպիսի գթով նոյն իսկ խաչահանուացդ վրայ օրհնութիւններ մաղթելդ՝ ինչ ըլլալդ կը յայտնէ, այսինքն ճշմարիտ Աստուած, Հօր Աստուծոյ ճշմարիտ Որդի . . . ։ Այո, Տէր. մենք ալ մեր հալածչաց ու չարախօսաց համար աղօթելով քեզի պէս, կըրնանք երկնաւոր Հօր որդիք ըլլալ . . . ։ Դուն կրնայիր այս սիրոյ գործը՝ ներքնաստ լռելեայն ալ ընել, բայց ձայնիւ ընել ուզեցիր որ մենք լսենք ու նմանինք . . . ։ Եւ ինչ էր նպատակդ որ այս խօսքերը կենացդ վերջերը զուռցեցիր, բայց եթէ

որպէսզի իբրեւ մեռնելու մօտիկ հօր մը ձայներ՝ որդւոյն սիրտը խորագոյն տպաւորին . . . : Բայց աղէ, Տէր. իրօք Թշնամիքդ ըրածնին չէի՞ն գիտեր: Ո՛վ. որչափ ճարտար, քանի՛ հնարագէտ է սէրը: Ի՛րաւ, չէին գիտեր անզգամները Թէ դուն Աստուածդ Որդի ես, եւ ըրածնին սոսկալի յանցանք է. բայց այս տգիտութիւննին՝ չարութեան տգիտութիւն էր, վասնզի կամաւոր էր. եւ սակայն դուն, ալ վրէժխնդրութեան Աստուած չես, գթութեան Աստուած ես, սիրալիր մարդկութեանդ կողմանէ՝ կը գթաս Թողութիւն կու տաս եւ անօրէնութիւնը կը ծածկես. եւ Հօրդ կ'աղաչես որ տգիտութեան ջատագովութիւնդ ընդունի, որպէսզի չարութեան Թողութիւն տալը դիւրինցնես . . . :

Աղէ, Տէր Յիսուս, ընորհէ, օգնէ. հիմակ այնպէս ապրիմ որ մահուանս ժամուն՝ ինծի չարիք ընողներուն բարիք ուզելով, քեզի նման ըլլալու արժանի ըլլամ. . . . : Տուր ինծի քոյնիդ նման հոգի մ'որ չմոռնամ աղօթք ընելու Թէ զիս եւ Թէ եւս աւելի զքեզ վշտացնողներուն համար . . . : Ու որովհետեւ դուն բոլոր զքեզ աստուածային Մեծվայելչութեան նուիրեցիր քու Թշնամեացդ համար՝ որոնց մէջ ես ալ կայի, ներէ որ իմ քաւութեանս համար քու նուէրդ նորոգեմ. . . : Հայր սուրբ. նայէ փառացդ բարձրութենէն այն անգին պատարագին՝ զոր քահանայապետդ եւ Որդիդ Յիսուս քեզի կը նուիրէ: Ինք որպէսզի իմ տեղս քեզի

հատուցում բնէ, յօրաւուր վշտօք իր կեանքը զոհեց՝ բովանդակ արիւնը թափելով: Արդարութեանդ դիմաց, եւ բարկութիւնդ իջեցնելու համար ասկէ աւելի ի՞նչ կ'ուզես . . . : Մտիկ ըրէ, լսէ այն աղիողորմ ձայնը՝ որով մեղացս Թողութիւնը քենէ կը պաղատի, եւ այս ազնիւ աղաչաւորիս ընորհիւ՝ որ քու առջիդ ամէն արժանիք ունի, ցուցուր Թէ օրչափ աւելի դուն ողորմած ես՝ ինծի Թողութիւն տալու, քան Թէ ես չար՝ զքեզ վշտացնելու մէջ . . . : Դու ալ, Փրկիչ իմ, տուր ինծի այն սէրդ՝ որ զմեղքն ատէ նէ, զմեղաւորը կը սիրէ . . . : Ի՞նչ ըսեմ ես հրաշալի սիրդդ որ, գանակոծ՝ փշապսակ, փայտի մը վրայ գամուած, լի նախատինօք ըլլալով, ինքզինքդ կարծես մոռցեր՝ խաչահանուածդ համար գթութիւն խընդրելու զբաղած ես բովանդակ . . . : Ո՛ անբաւ բարութեան Աստուած. ի՞նչ ընորհայ ու փառայ քաղցրութիւն պիտի չըտաս սիրելեացդ, եթէ աստելեացդ վրայ ողորմութեանդ եղը այդպէս թաթաղուն կը թափես . . . : Աղէ, պարգեւէ ինծի սիրդդ ընորհքը: Օրինակդ զիս կը յորդորէ որ քեզի նմանիմ: Ահա գթութեանդ կը յանձնեմ բոլոր այն ընկերներս որոնք ինչ կերպով որ ըլլայ, կամ խաբով կամ գործքով զիս վշտացուցեր են. եւ քու սիրոյդ արդեանցը համար կը պաղատիմ, տաս իրենց սուրբ օրհնութիւնդ որ զիրենք ընու ամենայն բարեօք Թէ աս եւ Թէ անոի աշխարհք . . . : Աս սրտագին աղօթ-

քէս եաեւ՝ որ գիտեմ, քեզի հաճոյ է, կրնաս դուն ալ խնդրած ընտրհքս ընտրել։ Կը փափաքիմ, Տէր, սիրել զքեզ, եւ զքեզ սիրելու համար կ՝ սկսիմ ահա քեզի նմանելու. բայց նմանութեանս դուն ընտրէ այն կատարելութիւնը, որուն կ՝ուզես որ փափաքիմ. . . ։ Գիտեմ, Տէր. ով որ կը մեղանչէ, իրաւ կոյր է եւ տգէտ. ապա թէ ոչ՝ ո՞վ կը մեղանչէր երբեք, եթէ կենաց մտածէր թէ քեզի ըրած թշնամանքը, թէ կորուսած արքայութիւնը թէ մեղքը արժանի եղած դժոխքը . . . ։ Տգիտութիւնն է ամէն չարեաց պատճառը, եւ ասոր տգիտութիւնը թեեւ յանցաւոր է, ինծի համար կ՝ուզեմ որ գթութիւն գտնէ. իրաւացի չէ՞ ուրեմն որ ես ալ ուրիշներուն տգիտութեանը գթամ եւ իրենց համար աղօթեմ. . . ։ Յիսուս Աստուած իմ եւ վարդապետ. քու օրինակիդ դիմաց՝ ինչպէս չամչնամ, եթէ զքեզ այդպէս լի գթութեամբ ու քաղցրութեամբ տեսնելէս ետեւ, ես հպարտ եւ ամբարտաւան կենամ, եւ փոխանակ ընկերիս յանցանքին անմեղադիր ու գթած ըլլալու, աւելի մեծցնեմ, դառնութեամբ դատապարտեմ, ըրածը չարաչար մեկնեմ նէ. . . ։ Ի՞նչ կ՝ըլլայի ես, եթէ իմ ուրիշին ըրածս՝ դուն ալ ինծի ընէիր. . . ։ Հաղար ու բիւր ընտրհակալութիւն գթութեանդ, որով այնչափ գթացար ինծի, որ իմ չջատագովեւելու մեղացս համար ամէն սաստիկ պատժի էի արժանի։ Կը ցաւիմ որ չեմ

բաւական ուշադիր ու պարտական եղած իս չափ քեզի ընտրհակալ ըլլալ. . . ։ Աղէ, վառէ սրտիս մէջ թէ ճշմարիտ սէր մ՝որ չարաբաստացս գութի ու քաղցրութիւն ցուցնելու մէջ զիս քեզի նման ընէ, թէ ճշմարիտ հաւատք մ՝որ լաւ խելք հասցնեմ՝ ինչ ծանր չարիք կը ծնանին մեղքէ. . . ։ Գիտեմ, մեղանչելով զաստուածային Մեծվայելչութիւնը կը վշտացնէ մարդ, արքայութեան փառքը կը կորսնցընէ, յաւիտենական դժոխքի արժանի կ՝ըլլայ. գիտեմ, այո. բայց վրան չեմ մտածեր, եւ չմտածելովս՝ դիւրաւ կը մեղանչեմ. . . ։ Աւաղ. ինչ յանցաւոր տգիտութիւն . . . ։ Կրնա՞յ մեղաւորն ինքզինքն արդարացնել, ըսելով թէ չէի գիտեր՝ վասնզի չմտածեցի . . . ։ Աղէ, սիրելի Յիսուս. արիւնդ բռնէ միշտ հաւատքս որ, ալ այսուհետեւ չվշտացնեմ զքեզ երբեք . . . ։ Ամէն գթութեան. միշնորդէ Արդարդ՝ մեղաւորիս համար. ամէն։

182

ՅԻՇԵՑԻ ԹԷ ԱՂՕԹԻՔԴ ԱՐԹՅՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՅ։

Ա. Թշնամեացդ համար աղօթիդ, անոխակալ Փրկիչ, հաղիւ թէ լմնցաւ, առաժամայն քովի աւազակներէդ մէկը ձայնէդ յուսաւորեցաւ։ Ինք հետդ երբեք չէր զրուցած, քարոզդ չէր լսած, հրաշքդ չէր տեսած. եւ հիմակ առաջին անգամուն որ հետդ խօսի վրայ է, դիտելով թէ ինչպիսի համբերութեամբ ու սիրով այնչափ վշտաց ու թշնամանաց կը հանդուրժես, իսկոյն զքեզ Աստուած ճանչցաւ ու դաւանեցաւ. խոնարհեցաւ, յանցանքը խոստովանեցաւ ու գթութիւնդ խնդրեց. աղաչեց որ զինք ազատես չէ թէ մարմնոյն ժամանակաւոր՝ այլ հոգւոյն միշտնջենաւոր մահուանէն. Յիշես զիս, ըսաւ, արքայութեամբդ եկած ժամանակդ։ Իսկ դու, բարի Յիսուս, իր ապաշխարելն որ տեսար, թէպէտեւ Մայրդ ալ հոդ մնած էր՝ զինք չմխիթարած, աւազակին դարձար ու՝ Ա՛յսօր հետս արքայութիւնը կ'ըլլաս, ըսիր։ Եւ ահա այն վայրկենէն չարչարանացդ պտուղն սկսաւ վայելուելու. վասն զի աշխարհքիս սկիզբէն մինչեւ նոյն ժամը՝ դեռ մէկու մ'ալ արքայութիւն երբեք չէր խոստացուած։ =

Բայց որո՞ւն էր, Տէր, որ ադ խոս-

տումն ըսիր... Արքայութիւն խոստացար աւազակի մ' որ իր ոճրագործութեամբը հազարաւոր անգամներ դժոխքի արժանի ըլլալէն եաեւ, խաչելեալ փըրկչիդ վերացը վրայ իր յանցանքները նկատելով՝ զղջացաւ ցաւեցաւ ճշմարիտ սրտբոջանօք։ Ուրիշ բան պէտք չեղաւ... Արքայութեան փառքն որ Սուրբերը բոլոր կեանքերնին երեւելի սրբութեան գործերով ժառանգեցին, նոյն փառքն հիմայ կը խոստացուի ու կը ընորհուի մէկ ժամու ապաշխարողի մ' որ իւր զղջմանը գործութեամբ ինք որ մեծ մեղաւոր էր՝ մեծ մարտիրոս եղաւ...։

Երանի՛ քեզի, բարեբախտ աւազակ։ Իսկ ինծի՞ ինչ քաղցր միխիթարանք, մարդասէր Յիսուս։ Ես իմ մեղացս թողութիւն ունիմ, իմ յաւիտենական փրկութիւնս ինչպէս յուսահատիմ, երբ կը տեսնեմ որ, ոճրագործ աւազակի մը այնչափ ողորմութեամբ արձակուիմ կը ընորհուի եւ արքայութիւնը կը բացուի...։ Ո՛ Յիսուս, որ խաչին վրայէն աստուածութիւնդ ճանչցնելու համար խաչուիլ՝ եւ այս աւազակին վրայ ամենազօր կարողութիւնդ յայտնելու համար աւազակներու մէջ խաչուիլ ուզեցիր. յիշէ միայն աս աւազակին համար չէ ինծի համար ալ խաչուեցար, արդ զիս ալ յիշէ հիմակ որ արդէն արքայութեանդ մէջ ես...։ Մեծ մեծ են մեղքերս եւ աւելի քան զաւազակինը, որովհետեւ ես իրմէ ապերախտագոյն եմ, բայց չարչարանացդ արդեամբքը կը հաւա-

տամ ու վստահ ալ եմ որ, քու մեղաւորաց վրայ ողորմութիւնդ իմ մեծամեծ մեղքերէս անչափ աւելի մեծ է . . . : Մի՛այն աւազակին չէ՛ ինծի համար ալ բաց են վերքերդ, անգին արիւնդ ինծի համար ալ թափեցաւ, ուստի նովին համարձակութեամբ ես ալ կ՛աղաղակեմ թէ յիշէ զիս, Տէր, յիշէ զիս որ զեղուն փրկութեամբ քենէ փրկուեցայ . . . : Այո՛, Տէր. վստահութիւնս՝ յանդգնութիւն դառնալու չէ, իմ գործակցութիւնս ալ պէտք է՝ գիտեմ: Բարի աւազակը ընդհ֊քի զօրաւոր օգնութեամբ մը՝ որ քու իսկ սրդիւնքդ էր, դարձաւ՝ փրկուեցաւ նէ, աս օգնութեան ինքն ալ գործակից եղաւ: Խաչի վրայ գամուած կեցած էր, սիրտն ու լեզուն միայն արձակ էին. ինք երկուքն ալ ի բարին գործածեց . . . : Քու վրադ հաւատք՝ յոյս ու սէր ունեցաւ այնպիսի ժամանակ մ՛ որ, թէեւ ներքին լուսով զքեզ Աստուած ճանչցաւ, սակայն ամէն արտաքին երեւոյթ զքեզ լոկ մարդ՝ մանաւանդ թէ մարդկան ալ ամենէն ցածը կը ցուցնէր . . . : Ընկերն ուղղեց, զքեզ քարոզեց, հոգւոյն ճարը փնտռեց: Դարձն ալ չուշացուց, ընդհ֊քին առաջին ազդեցութեանը իսկ եւ իսկ անձնատուր եղաւ . . . : Աս է որ ինէ ալ կը պահանջես, գիտեմ. ահա պատրաստ եմ, Տէր: Ահա դու զիս կը կանչես, թեւերդ բաց՝ ինծի կ՛սպասես. անձուկ ունիս որ, Հօր Աստուծոյ նուիրած արիւնդ ինծի օգտակար ըլլայ: Գտնուած խեղճ վիճակէս, սովորական պաղատութենէս՝ որուն համար Աստուծմէ լքուելու մծտիկ եմ, զիս կը կանչես որ, մէյմ՛ սկսիմ եռանդեամբ քեզի ծառայել . . . : Ահաւասիկ, Տէր. պատրաստ եմ բարի աւազակին դարձին նմանելու որ, յետոյ իր վստահութեան ալ նմանիմ. . . : Տէր Յիսուս. չըլլայ թէ անոնցմէ ըլլամ՝ որ իրենց պարտուցը անհոգ մնալով բարի աւազակին օրինակէն յանդգնութեան առիթ միայն կը հանեն . . . : Ես իր հաւատքին նմանիմ, հաւատամ որ Աստուածս ես. իրեն յուսոյն նմանիմ, եւ քենէ՝ որ ծայրագոյն բարութիւնս ես, ամէն բարիք յուսամ. իր սիրոյն նմանիմ, սիրեմ զքեզ ամէն բանէ ի վեր: Ես ալ պատրաստ ըլլամ կեանքս տալու քու օգնականութեամբդ, եւ սիրոյդ համար ինծի զաւրելու նեղութեանցդ խաչը՝ սիրով տանիմ բարի աւազակին պէս . . . : Հոս հիմակ աս ժամուս առանց ուշանալու ի բոլոր սրտէ քեզի կը դառնամ, եւ հոգւոյս բոլոր լուութեամբը ինքզինքս անպահեստ բոլորանուէր քեզի կ՛ընծայեմ. . . : Ցաւ է ինծի մեծապէս որ, այս իմ հրպատակութեանս պատարագը աւելի կանուխ քեզի չնուիրեցի . . . : Զօրացու, կ՛աղաչեմ, ողորմութեանցդ բազմութեամբ՝ աս որ իմ վրաս սկսար ընդհ֊քդ . . . : Ցուր ինծի բարի աւազակին խոնարհութիւնն որ, ինքզինքս ինչպէս որ եմ, ողորմելի մեղաւոր ճանչնամ: Խոնարհ որ ըլլամ, վստահ կրնամ ըլլալ թէ օգնութիւններդ ինծի չեն պակսիր . . . :

Բ. Ո՞ Աստուած դատաստանացդ, Դատաւոր արդար։ Երկու խաչեալ աւազակ կայ. մէկը կը դառնայ, միւսը յանդուգն թեամբ հայհոյանքը կը շարունակէ։ Ցանցանքով երկուքն ալ իրարու նման էին, պատժով ալ նման են. բայց հիմայ սրտերնին ու վախճաններն իրարու չեն նմանիր։ Մէկը կ'ապաշխարէ, ու կը փրկուի. մէկալն անապաշխար կը մնայ, ու կը դատապարտի։ Մէկը պետրոսէ կանուխ՝ արքայութիւն կ'երթայ, միւսը Յուդայի ետեւէն դժոխք կը գլորի։ Երկուքէն մէկը միայն կը փրկուի, թէպետեւ դուն, Տէր Յիսուս, արիւնդ երկուքին համար ալ թափեցիր։ Այս մէկուն փրկուիլը՝ շնորհքին զարմանալի գործն է, որ անսովոր զօրաւոր կերպով մը զինք կը դրդէ. բայց թէ ինչո՞ւ բարերար շնորհդ ասոր տուիր եւ ոչ անոր, ադ քու անքննին դատաստանդ է՝ որուն խոնարհութեամբ, ահիւ եւ դողութեամբ երկրպագելու եմ։ =

Ո՛վ Տէր. ես հոս վերջին դատաստանին պատկերը կը տեսնեմ... Խաչիդ աթոռին վրայ, երկու աւազակաց մէջ, ալ կողմդ բարին՝ ձախ կողմդ չարը, բարւոյն արքայութիւն կու տաս, չարը՝ դժոխք կը դատապարտես... Այսպէս ալ պիտի ըլլայ, երբ որ գաս ի դատել դկենդանիս եւ զմեռեալս։ Աջակողմդ ընտրեալք՝ ձախակողմդ անարգեալք, դանոնք հետդ արքայութիւն պիտի կանչես՝ դասոնք յաւիտենական տանջանաց մատնես պիտի...։

Ես, սրտագէտ Աստուած, խղճմտանքս որ մտնեմ, ո՛ր կողմը կրնամ ինծի խոստանալ... Վա՛յ ինծի. ուրիշ բան չեմ կրնար ընել, եթէ ոչ՝ ամենազօր աստուածային Մեծվայելչութեանդ ընտրութեանը մնչեւ յանդուգնդս խոնարհիլ... Այո, խոնարհութեամբ առջեւդ գետինն ինկած՝ կ'երկրպագեմ անսահման իմաստութեանդ բարձր գաղտնեացը, որոնց անհաս է իմ թանձր տգիտութիւնս... Մէկ կողմանէ իմ անհամար մեղացս նայելով, արդարութեամբդ արդէն անարգելոց կողմը դրուած ըլլալուս վախնալու շատ հիմ ունիմ ալ նէ, մէկալ կողմանէ ինծի համար կրած դժնդակ չարչարանացդ նայելով՝ մեծ պատճառ ունիմ յուսալու թէ ընտրեալոց կողմը որոշուած ըլլամ ողորմութեամբդ... Եւ սակայն ո՞ գիտէ՝ ընտրեա՞լ եմ արդեօք թէ անարգեա՞լ... Կը դողամ ու կը յուսամ. եւ ասիկա շնորհքն է որ խոնարհութեամբ քենէ կը խնդրեմ, Փրկիչ իմ. զիս խաչիդ ոտքը՝ յուսոյ ու վախի մէջ բռնէ. այնպէս որ, ոչ յոյսը զիս փքացընէ՝ ոչ վախը վհատէ. այլ խոնարհութիւնը քու եւ ընկերի սիրոյն մէջ զիս հաստատէ... Դատաւոր իմ ես դուն, վախնամ քենէ. Հայր իմ ես դուն, սիրեմ զքեզ. յուսամ թէ դիս ընտրելոցդ հետ աջակողմդ պիտի կանչես... Մայրիկ Աստուածածին. քաղցր եւ հզօր միջնորդութեանդ կարօտ եմ՝ Մի թողուր զիս երբեք, բայց մանաւանդ մահուանս ժամուն՝ որ իմ անդարձ յաւիտենակա-

Նուիթիւնս պիտի սրոշէ։ Օգնէ ինծի, քաջալերէ զիս, մինչեւ որ զիս ոտքդ տեսնես արքայութեան մէջ՝ ուր սիրեմ զքեզ յաւիտենական խանդակաթ սիրով. ամէն։

183

ԽՈՍՔԱԼ ՈՐԴՈՅՆ ԵՒ ԽՈՍՏՈՎԻՒՆ ՄՕՐ ՓՈԽԱՐՔԻ ԿՈՉԸՆԴԸ։

Ա. Որդի Աստուծոյ եւ Որդի մարդոյ Յիսուս. Թշնամիներդդ հասած այնչափ խոշտանգանք ու թշնամանք լմնցան, բայց — ափսո՜ս — նոր վիշտ մը վրան եկաւ աւելցաւ որ ամենէն ցաւագինը չէր արդեօք։ Խաչիդ դիմաց՝ քեզի մօտիկ ամենասուրբ Մայրդ աչքիդ առջեւին կը տեսնես։ Սակայն կրնայ՞ բնաւ ըմբռնուիլ՝ ինչ ցաւ զգացիր զՄարիամ խաչիդ ոտքը տեսնելով, մինչեւ որ չըմբռնուի թէ ինչ ցաւ զգաց Մարիամ՝ զքեզ խաչուած տեսնելով։ Մարիամ՝ որ ամէն մարդ սիրէն աւելի զքեզ կը սիրէր, հոգւովը կը կրէր ամենայն ինչ որ դուն մարմնով կը կրէիր, եւ սրտերու միութենէն՝ նաեւ ամենայն ինչ որ սրտով կը քաշէիր։ Եւ ահա Մօրդ անչափ ցաւն էր, որ քեզի ալ անչափ ցաւ կու տար՝ քանի որ իրեն կը նայէիր։ =

Որդւոյդ ու Մօր աչուընները ստէպ իրարու կը պատահին . . . Հոս դուն, անձն իմ, կայնէ՝ մտացդ աչքը բաժնէ. մէյմ՝ աս Որդւոյն նայէ, մէյմ՝ աս Մօր . . . Ի՜նչ ցաւ, ինչ կսկիծ քեզի, Մարիամ, քանի որ որովայնիդ օրհնեալ պտուղը այդպէս վշտագին կը տեսնես . . . Ի՜նչ վիշտ, ինչ մորմոք քեզի, Յիսուս, քանի որ սիրելի անարատ Մայրդ այդպէս ցաւագին կը տեսնես . . . Բաբէ՛ Յիսուս՝ Մարիամու խաչ ու ցաւ. Մարիամ՝ Յիսուսի խաչ ու ցաւ . . . Բայց ինչ է այս Որդւոյ, այս Մօր ցաւոցը պատճառը։ Մեր մեղքերը չե՞ն . . .

Ո՜հ. երանի՛ թէ այնպէս չըլլար, ինչպէս է իսկ իրօք . . . Այո՛, Տէր Յիսուս. հաւատքս ու խիղճս կը բռնադատեն զիս որ ճշմարտութիւնը խոստովանիմ՝ Մարմնոյդ բոլոր վէրքերը, Յիսուս, հոգւոյդ բոլոր խոցերը, Մարիամ, իմ պատճառաւս՝ իմ յանցանացս համար են . . . Ո՞վ ինէ աւելի պարտական է Ձեզի ցաւակից ու վշտակից ըլլալու . . . Եւ սակայն — եղո՛ւկ եմ ես եւ թշուառական — ձեր կրածները մոռցելու ատենս ես այնպէս ցուրտ ու ցամաք եմ, որպէս թէ քարէ փայտէ արձան մ՝ ըլլայի . . . Ինչո՞ւ, անձն իմ, սիրտդ չի վերաւորիր փրկչիդ ցաւոցը. ինչո՞ւ այդչափ խիստ ես՝ Մօրդ վշտացը . . . . Մարիամ, մայր ողորմութեան, քու պաշտպանութեանդ կ՝ապաւինիմ. ընդունէ փափաքս՝ քեզի եւ Որդւոյդ վշտակից ըլլալու, մեղացս վրայ զեղջ ու զղջանք զգալու . . .

Բ. Ազնիւ Յիսուս. դուն մէկ կողմանէ որդիական գթով մարդ ըլլալդ կը յայտնես նէ, մէկալ դիտց աբանչելի հանդարտութեամբդ ալ կ՚իմացնես թէ հասարակ մարդէ բարձրագոյն գերիվերոյ ես՝ այդչափ անհնարին ցաւոցդ մէջ։ Ի՞նչ անխռով անվրդով՝ խաչին վրայ կտակդ կ՚ընես։ Թշնամեացդ ջերմաջերմ աղօթքդ թողուցիր. բարի աւազակին՝ արքայութիւնը. Մարիամու ալ սիրելի աշակերտդ զՅովհաննէս՝ որդւոյ տեղ, իսկ Յովհաննէսի՝ սիրական ծնողդ զՄարիամ մօր տեղ կը թողուս։ Նմանապէս Մարիամ մէկ դիէ մայրական գթովը կին ըլլալը կը յայտնէ նէ, միւս կողմանէ այրական հաստատութեամբն ալ կ՚իմացնէ թէ իր սերէն վերագոյն է՝ ծանր տառապանացը մէջ։ Մայր է, բայց այնպիսի առաքինութեամբ մ՚ որ Աստուծոյ Մօր վայել է։ Անհնարին է ցաւը, եւ սակայն ինչ վայելչութեամբ՝ ինչպիսի ծանրութեամբ կը տանի. առանց չփոթութեան կամ խռովութեան նշան մը տալու։ =

Այսպէս, Յիսուս եւ Մարիամ, Աստուծոյ կամացը համակամ ըլլալ կը սորվեցնէք ինծի... Դուն, հեզ Յիսուս, երկնաւոր Հօրդ ուզածը միայն կ՚ուզես, այսինքն աշխարհքիս փրկութիւնը. դուն ալ, խոնարհ Մարիամ, ասկէ զատ բան չես ուզեր։ Ասով թէպէտ սրտերնիդ վըշտալից է, բայց հոգինիդ հանդարտ... Ես ինչէ՞ն է որ երբեմն ներքնաստ անհանդարտ եւ խռսված կ՚ըլլամ. վանդի յամենայնի

Աստուծոյ կամացը կատարեալ համակամ չեմ...։

Ո՛ Յիսուս, ո՛ Մարիամ. ինչ խեղճ է վիճակս. թէ հիւանդութիւնս կը ճանչնամ եւ գիտեմ որ դեղը հեշտ եւ անոյշ է, եւ թէ դարմանել չեմ ուզեր...։ Եթէ ես դիս յամենայնի աստուածային կամացդ վարչութեանը յանձնեի եւ իր ամենիմաստ կարգադրութեանցը ինքզինքս թողլի, ով այս կեանքս ինչ աւելի ներքին խաղաղութիւն կը վայելէր, եւ միանգամայն ինչ հաստատ վստահութիւն կ՚ունենայի՝ յաւիտենական երանութեան...։ Այո, Տէր. ասկէ ետեւ այսպէս ընեմ, եւ ձախորդութեանց առեն աստուածային կամացդ գլուխս ծռեմ...։ Թէեւ երբեմն ընդդէմ դառնայ զգայութիւնը, մտածեմ թէ դուն այդպէս ուզեցիր, դուն այդպէս սահմանեցիր. եւ իսկոյն խոնարհիմ ու մխիթարուիմ որ քու կամքդ կ՚ըլլայ՝ չէ թէ իմս...։ Ահա, Տէր, առաջադրութիւնս։ Բայց դու գիտես թէ իմ կամքս անհաստատ է, անձնասէր, կոյր, խեղ ու ապուտամբ է. անոր համար կ՚աղաչեմ, Հայր երկնաւոր, Յիսուսի ու Մարիամու արդեանցը համար, այնպէս իմ կամքս քու կամացդ հետ միացնես շնորհօքդ որ, ամենեւին արարածական բան մը չկարենայ բաժնել...։

Գ. Մարդասէր Յիսուս. ինչպիսի սիրով սիրական Մօրդ ու սիրելի աշակերտիդ՝ գթութեան պաշտօնին բաժնեցիր, զՅովհաննէս Մօրդ յանձնեցիր՝

որ զինք որդւոյ տեղ ընդունի. իսկ զՄարիամ՝ Յովհաննէսին որ զինք մօր տեղ ընդունի, իբրեւ թէ ըսէիր. Մահուամբս դու, Մարիամ, որդիդ պիտի կորնչցնես. ահա իմ տեղս քեզի ուրիշ մը կը թողում։ Դու, Յովհաննէս, հայրդ կորնչցնես պիտի. ահա իմ տեղս քեզի մայրս կը թողում։ Ինչ մխիթարանք էր Մարիամու որ, խաչիդ վրայ զինք կը հոգաս. բայց միանգամայն ինչ ցաւ՝ այն փոխանակութիւնը. ճշմարիտ Աստուծոյ տեղ՝ լոկ մարդ մը իրեն կը թողուէր. Աստուծոյ Որդւոյ տեղ՝ Ջերեմեայ որդի։ Նմանապէս մեծ պատիւ էր Յովհաննու որ, Աստուծոյ մայրը՝ իրեն մայր կը տրուէր. բայց միանգամայն ինչ ցաւ որ, այդպիսի Հօրմէ պիտի զրկուի։ Ինչ անոյշ դառնութիւններ. ինչ գորովալիր անուշութիւններ։ =

Բայց դու, բարեգութ Յիսուս, ըզՄարիամ՝ Յովհաննու միայն չէ, մեզի ալ մայր թողուցիր. Մարիամու՝ զՅովհաննէս միայն չէ, զմեզ ալ որդի տուիր...։ Իրաւ, Մարիամ մեզի ճշմարիտ մայր եղաւ. խաչին ոտքը ծնաւ զմեզ՝ հոգեպէս, ինչպէս մորդ մէջ զքեզ՝ մարմնապէս. Բեթլեհէմ գեղը չգտաւ երկուքիդ՝ Գողգոթա լեռը մեզի համար քաշեց...։ Ինչ զարմանալիք. կոյսը՝ կոյս մնալով, միով ծննդեամբ այնչափ որդւոց մայր եղաւ։ Ինչ մխիթարանք մեզի ալ որ, Աստուծոյ մայրը՝ մեզի ալ մայր եղաւ...։

Հայր գթած Յիսուս. ինչպէս քեզի

հնորհակալ ըլլամ որ ամենասուրբ Մայրդ ինձի թողուցիր...։ Աչխարհիս վրայ Մօրմէդ զատ բան չունէիր թողու տալու։ Մարմինդ՝ թշնամեացդ կատաղութեանը մատնեցիր. արիւնդ՝ աչխարհքիս փրկութեանը համար թափեցիր. հագուստներդ՝ զինուորք մէջերնին բաժնեցին. բովանդակ ժառանգութիւնդ՝ Մայրդ միայն էր, ան ալ ինձի թողուցիր...։ Ողորմած փրկիչ. ադ ինչ ապնիւ ժառանգութիւն ձգեցիր ինձի՝ մահկանացու կենացդ վերջին ժամերը...։ Այն դառն բաժակիդ ժառանգութիւն՝ զոր կը խմես, դուն ինձի անդրանիկ եղբայր մնացիր, եւ Մարիամ՝ ինձի Մայր...։ Աղէ, որովհետեւ զիս եղբայրդ անուանեցիր քեզի ամօթ չես համարիր, ողորմութեան աչքդ նայէ ինձի, որպէսզի զքեզ ինձի եղբայր՝ եւ զՄարիամ ինձի մայր ունենալէս ետեւ, քաջալերիմ՝ ցնծամ որ զԱստուած ալ ինձի Հայր պիտի ունենամ...։ Մարիամ, Մայրիկ, որ համակ լեցուն ես՝ իմ վրաս գթութեամբ, չնորհակալ եմ որ հաճեցար զիս քեզի որդի ընդունիլ...։ Թէպէտեւ անարդ եմ ես եւ անարժան, սակայն ես ալ կը պաղատիմ որ, իմ անարժանութեանս չնայիս՝ ինձի Մայր ըլլաս...։ Մայր ըլլաս ինձի՝ այն չնորհքներն ինձի առնելով, որոնց գիտես թէ կարօտ եմ եւ իմ սրբութեանս ու փրկութեանս հարկաւոր եւ ի գէպ են...։ Ա՛ւ ինձի՝ միչնորդութեամբդ, սրտանց սէր եւ ջերմեռանդութիւն՝ որով քեզի արժանի որդի

ըլլամ, եւ անդադար աչալուրջ արթնութիւն՝ մաքրութեան եւ զգաստութեան նկատմամբ, որ այնչափ հաճոյ է անարատ Մօրդ. ամէն։

184

ՅԻՍՈՒՍԻ ԼՓՈՐԸ։

Ա. Վշտագին Յիսուս. երեք ժամ խաչին վրայ կենալէդ ետեւ, երբ որ ալ բոլորովին մաքրմած՝ ոգիդդ քաղած ու շունչդ հատած էր, յանկարծակի բարձր ձայնիւ աղաղակել սկսար։ Ընժոյժ նեղութեանկամ անհամբերութեան աղաղակ չէր, վասնզի չարչարանացդ դառնութեանդը պատճառաւ՝ հեզ քաղցրութիւնդ չպլպլեցաւ երբեք ամենեւին։ Աղաղակելդ, որպէսզի յայտնես թէ մարմնոյ եւ թէ հոգւոյ ցաւոցդ սաստկութիւնն որ ալ վերջին ծայր էր հասեր։ Բովանդակ չարչարանացդ միջոցին աղաղակ բերնէդ չելաւ երբեք. հիմակ որ մեռնելու մօտիկ ես, ծննդական մօր մը պէս ճչլտլով դուչելով բոլոր ձայնդ կ՚արձակես։ —

Դու, Տէր, զմեզ ստեղծելովդ մեր հայրն ես. հիմայ խաչի վրայ մեր մայրը կ՚ըլլաս. հիմակ է որ փրկագործութիւնը կատարուած ժամանակ կը ծնանիս զմեզ ընորհօք եւ քու որդիդդ կ՚ընես։ Ստեղծ-

մամբ մեզի հայր ըլլալդ՝ քեզի քիչ արժեց. բայց փրկագործութեամբ մեզի մայր ըլլալդ ծննդականի երկանց նման վշտալից անձկութեան ցաւեր քեզի չբերաւ։ . . . Հիմակ ես զքեզ, Յիսուս, իբրեւ գորովագութ Մայր նկատելու եմ, որ զիս ծոցէդ ի լոյս ընծայեցիր. . . . Հնա՞ր է թէ դուն վրաս գութ չունենաս. կարելի՞ է որ ես ալ զիս քեզի ցաւոց որդի չնկատեմ. . . . Ասոր համար չէր որ այդպէս բարձր գոչմամբ աղաղակեցիր, որպէսզի ձայնդ աղէկ լսուի, եւ խորհուրդդ աւելի խորունկ սիրտս տպաւորի. . . ։

Տէր Յիսուս, Հայր իմ եւ Մայր, եւ ամենայն ինչ. ով, որչափ ընորհապարտ եմ գորովական սիրոյդ. . . ։ Հոգիս քեզի պարտական եմ, վասնզի դուն ստեղծեցիր ու փրկեցիր. բայց քու իսկ Հոգւոյդ ալ պարտական եմ զոր ինծի համար ի մահ մատնեցիր. . . ։ Ես ի՞նչպէս կարենամ այնչափ պարտուցս հատուցում ընել. . . ։ Հոգիս համար ուրիշ բան չունիմ եւ չեմ կրնար քեզի տալ, բայց եթէ՝ նոյն իսկ Հոգիս։ Ես ահա կու տամ. առ, Տէր. քուկդ է. . . ։ Սակայն Հոգւոյդ համար՝ որ իմ պատճառաւս այդչափ կը տառապի, ի՞նչ հատուցումի կրնամ փոխարէն գտնել. . . ։ Միայն աղաչել կրնամ։ Աղէ, սիրելագոյն Յիսուս. որ երկնաւոր Հօր ունեցած պարտքերս այնչափ առատապէս հատուցիր, քեզի պարտքերս ալ դուն վճարէ. եւ ընորհէ քու արդեանդդ ուժով որ, գոնէ պարտուպատշաճ սիրով սիրեմ

զքեզ՝ որ ինձի հօրմէ մօրմէ աւելի ես, վասնզի զիս ոչ բնութեան՝ այլ ընտրհաց ծնար, ոչ երկրիս՝ այլ երկնից . . . : Կը ցաւիմ, կը ղղջամ, կը խոնարհիմ որ մինչեւ հիմայ փոխանակ զքեզ սիրելու, դառնացուցի եւ անարգեցի . . . : Թողութիւն, Տէր. գթա, ներէ, ողորմէ . . . :

Բ. "Աստուած իմ, Աստուած իմ. ինչո՞ւ զիս թողուցիր,, եղան աղաղակիդ խօսքերը: Տէր Յիսուս. ադ ի՞նչ դառն դանգատ է: Աստուածութիւնն զքեզ թողո՞ւց արդեօք: Մարդոյդ Աստուծոյ անձնաւորական միութիւնը չքակուեցաւ երբեք. Հօրմէդ երբեք չբաժնուեցար: Ո՛չ. դուն իրրեւ մարդ կը գանգատիս. մարդկութիւնդ ամէն կողմանէ նեղուած, անօգնական անմխիթար, յետին աստիճան լքեալ թողեալ կ'երեւայ: Այդպէս կը գանգատիս, որպէսզի ամենուն յայտնի ըլլայ թէ Աստուած ըլլալովդ՝ չարչարուիլը քեզի հեշտ չէ. մանաւանդ թէ Աստուած ըլլալէդ՝ չարչարուիլը քեզի աւելի ցաւագին է, որովհետեւ կամիլ մի աստուածային միսիթարութեամբ ցաւդ չէր մեղմանար: =

Ո՞վ կրնայ, Տէր, այդ աղաղակիդ մեծամեծ գաղտնեացը խելք հասցնել . . . : Տրանջման աղաղակ չէ աղաղակդ, այլ ծանր վարդապետութիւն: Այս քու առերեւոյթ լքումդ՝ աստուածային արդարութեան խաստիւթիւնն է, որպէսզի զմեզ աստուածային ողորմութիւնը չլքանէ . . . : Գանգատդ քեզի համար չէ, մեզի համար է, որով վերբերդ յաւիտենական Հօր ցուցնելով կը պաղատիս որ զմեզ իւր ընտրհքէն չլքանէ . . . : Ա՛ս էր սրտացաւդ որ կը տեսնէիր թէ չարչարանքդ՝ որ ամենուն փրկութեանը համար բաւական է եւ բաւականէ ալ աւելի, քիչերու պիտի օգտէ. շատեր իրենց յանցանօքը անարգեալ ըլլալ պիտի ուզենան, եւ դուն քիչ ընտրեալներով միայն մնաս պիտի . . . :

Բարե՛. որչափ դառն է քեզի ադ վիշտը, Յիսուս . . . : Խայթ ես քո՛ւ վրադ լամ, Տէր, թէ իմ վրաս մանաւանդ . . . : Քաղցր Փրկիչ, եւ մեծամեծ դառնութեանցդ մէջ աւելի՛ քաղցրագոյն. ես ալ ադ սոսկալի անարգելոց մէջ եմ արդեօք, որոնք չարչարանացդ ամենէն դժնդակ տանջանքն եղան քեզի . . . : Կը դողամ, Տէր. եւ իմ չարութիւնս է՝ որ զիս կը դողացնէ . . . : Քանի՛ քանի անգամ արժանի եղայ որ մեղացս համար զիս թողուս, Աստուած իմ, ճշմարիտ լքմամբ՝ ժամանակաւոր եւ մշտնջենաւոր լքմամբ . . . : Ափսո՜ս. հիմակ ալ իմ ողբալի պաղատութեամբս ադ ահագին պատժի արժանի եմ. այսու ամենայնիւ քանի որ խաչիդ կպած կենդանի եմ, կը յուսամ եւ կ'ուզեմ յուսալ թէ ողորմութիւն պիտի գտնեմ. . . : Կը վշտանամ յանցանացս վրայ. կը ցաւիմ որ քու չարչարանքէդ՝ եւ մանաւանդ սուրբ խորհուրդներէ որ չարչարանացդ պտուղն են, օգուտ չըքաղեցի . . . : Ա՛ղաչեմ, Փրկիչ, օգնէ ինձի այն զօրաւոր շնորհքով որ դուն

ինձի համար շահեցար . . . ։ Մի թողուր զիս՝ կենդանութեանս միջոցին, բայց մանաւանդ մանուանս ժամուն մի թողուր զիս որ թէ կենացս թէ մանուանս ժամանակ եւ թէ յաւիտեան միշտ՝ միշտ սիրեմ զքեզ, եւ անյոյժ սիրոյ կապանօք հետդ միացած մնամ, Փրկիչ իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ . . . ։

185

Հաւատարիմ սիրող լքեալ սրտից. ի՞նչ ցաւոց անդունդ ես ընկղմեր։ Ի՞նչպէս միանգամ հիմակ հաստատութեամբ պահած զարմանալի լուսթիւնդ կ՚ապրես։ Ի՞նչ եղաւ անդրդուելի համբերութիւնդ։ Գանգատ ոչ ու կոծ կ՚ակսիս։ Ինչո՞ւ, Գառն Աստուծոյ, խօսելու կ՚ակսիս. Հօրդ գանգատ կ՚ընես այնպիսի խօսքերով՝ որոնք քարերն անգամ կրնան ի գութ շարժել։ Ինչէ՞ն է, Տէր, ադ փոփոխութիւնը. ան ընդհանուր լքման ալ չի կրնար դիմանալ սուրբ Մարդկութիւնդ։ =

Ո՛վ աստուածային մխիթարիչ, ես քու անչափ երախտացդ ի՞նչ արիառուր ընեմ, քու առ իս սիրոյդ ի՞նչպէս չնորհակալ ըլլամ. . . ։ Ըստ պատահման չէ, ի հարկէ չէ ադ նորանշան լքումդ. քու ազատ ընտրութեանդ՝ քու սիրոյդ զուտ

արդիւնքն է . . . ։ Արգելուլ ուզենալը նէ, հրեշտակները օգնութեան կը հասնէին, աստեղք կ՚իյնային, տարերք կը խռովէին, արարածք ամենայն կը միարանէին զքեզ պաշտպանելու եւ ազատելու։ Բայց սէրդ որ արտիդ տէր եղաւ, այլազգ սահմանեց, զքեզ աս վիճակ հասուց. իմ կարօտութեանցս աւելի միտ դրաւ՝ քան թէ քու ցաւոցդ . . . ։ Ադ վիշտն որ քիչ ծանօթ է, սակայն շատ սարսափելի, միայն քեզի պահեցիր. նոյնն անմխիթար՝ անձամբ կրել ուզեցիր որ, մենք մեր լքման ատեն մխիթարանք գտնենք . . . ։

Ի՞նչ կ՚ըլլայի ես, Աստուած իմ, եթէ այդպէս չընէիր . . . ։ Բայց ով եմ ես, Տէր, եւ ով դուն . . . ։ Իմ կարօտութիւնդս քու հանգամանդիդ մեծ պիտի հասարիս . . . ։ Իրաւացի է որ Աստուծոյ կենդանւոյ Որդին այնպէս անհնարին տագնապի, սրպէսզի գերի մը մխիթարուի . . ։ Դու, Տէր Յիսուս, քու բարձրութիւնդ ալ կը ճանչնաս՝ իմ ցածութիւնս ալ. եւ սակայն մէջերնիս այս անսահման անհաւասարութիւնը՝ զքեզ չարգելեր որ ինձի համար դուն ինքզինքդ զոհես, չէ թէ իմ վրաս արժանաւորութիւն մը տեսնելէդ՝ այլ վասնզի սէրդ ինձի բարիք բնելու պատճառներ կը գտնէ . . . ։ Կ՚ուզես ինձի սորվեցնել թէ ամենայն ինչ կրնամ քենէ յուսալ, թէեւ մէկ չնորհք մ՚ալ առնելու արժանի չեմ . . . ։ Գոնէ՝ շատ կոյր եղած չեմ ըլլար ես, եթէ յամենայն սրտէ զքեզ չսիրեմ, բոլոր ուժո-

վրս քեզի չծառայեմ եւ քու սիրոյդ համար ամէն մարդկային միխիթարութենէ չհրաժարիմ. . . : Դու միշտ առատաձեռն ես, Աստուած իմ, միշտ վեհ, միշտ անսահման : Ամէն բանի մէջ մեծութիւնդ յայտնի կ'ըլլայ, թէ իմ խեղճութեանցս ու ապերախտութեանցս ներելու՝ սպասելու եւ հանդուրժելու մէջ եւ թէ ինծի համար առանց միխիթարութեան չթողլու մէջ, որպէսզի ես բոլոր իմ միխիթարութիւնս ու օգնականութիւնս քենէ յուսամ. . . : Ո՜հ, որչափ ողբալի կ'ըլլայի, եթէ փրկութիւնս ու երանութիւնս քենէ ուրիշէ մը կախուած ըլլար : Ո՞ւր պիտի գտնէի քեզի պէս Փրկիչ, քեզի նման բարերար . . . : Ազատ եր, իրաւ, լքումդ. բայց անով՝ քիչ ցաւագին չեղաւ. այնչափ որ ստիպեց զքեզ այնպիսի կսկիծագին խօսքերով՝ անանկ խորունկ հառաչանօք Հօրդ դիմելու . . . : Ո՛վ վշտացեալդ միխիթարանք, լքելոց ապաւէն. երբ որ զքեզ այդպէս թաղծալից կը տեսնեմ, լեզուս կը կապուի. բայց կը ցանկայի սիրով առջեւդ սպառիլ, կամ գոնէ սրտիս յատակը բանալ, որպէսզի տեսնէիր թէ բան մը կայ արդեօք որ կարենայ զքեզ միխիթարել . . . : Որովհետեւ ամէն բան պակաս է, Աստուած իմ, այս յեսին չքաւորութեանս մէջ՝ դէթ սէրս քեզի չպակսի, թէեւ պաղ է եւ վհատ. դուն տաքցուր, Տէր. դուն քաջալերէ . . . : Ցամենայն սրտէ կը փափաքիմ, Փրկիչ իմ, որ խաչիդ երբեք չհեռանամ, եւ ինէ միշտ փախչիմ: Կը

տեսնեմ որ քու լքումդ ինծի օրինակ՝ ինծի անդադար յանդիմանութիւն է . . . : Զքեզ այդպիսի անհնարին տխրութեան մէջ տեսնելէս ետեւ, ես ի՞նչպէս յանդգնիմ գանգատելու՝ երբ որ երկնաւոր միխիթարանքէ զուրկ մնամ. . . : Բայց վայ ինձ, Տէր. ես այնպէս ողորմելի եմ որ քիչ մը քաղցրութիւնդ քաշես՝ իսկոյն կարծեմ թէ մոռցուած՝ լքուած եմ քենէ, Աստուած իմ. եւ ան ատեն փոխանակ աւելի փութով զքեզ փնտռելու, արարածոցմէ միխիթարութիւն մուրանալու կ'ելլեմ. . . : Երբ որ զիս միխիթարես, շատ աղէկ եմ. բայց քիչ մ'որ պահուըտիս՝ կը վհատիմ, կարծեմ թէ չնորհքդ կորուսի, ողորմութիւնդ հատցուցի . . . : Ո՜հ. որչափ թերակատար, որչափ շահախնդիր է իմ առ քեզ սէրս, ազատա անսուբը եւ ապականած . . . : Դուն սրբէ, Տէր, դուն մաքրէ, դուն կատարեալ ըրէ . . . : Իսկ եթէ անցածը յիշեմ, ով ողորմութիւն անբաւ, ի՜նչ ամէն՝ ի՜նչ խայտառակութիւն . . . : Քանի՜ տարիներս անցան որ զքեզ չսիրեցի, քեզի համար բան մը չկրեցի, եւ ոչ ըմբռնեցի թէ ինչ է ներքին լքումդ. . . : Ափսո՜ս. ինչո՞ւ այնպէս մոռցայ զքեզ, Փրկիչ իմ Յիսուս. ի՞նչպէս կրցայ քենէ փախչիլ, ով զեղեցկութիւն միշտ հին եւ միշտ նոր. . . : Աւա՜զ. որովհետեւ ես զքեզ լքի թողուցի, անոր համար դուն այդպէս Հօրմէդ լքեալ թողլեալ մնացիր . . . : Ներէ, Տէր Յիսուս, ամենայն յանցանացս՝ որով զքեզ ապ

վիճակ հասուցի . . . : Քեզի կը դառնամ, Հայր սղբմութեանց. ընդունէ զիս, ով Աստուած ամենայն միխիթարութեան. ընդունէ զիս ընորհքդ որ այնչափ ցաւ եւ այնչափ սէր ինծի անօգուտ չըլլայ . . . : Քու լքմանդ համար, կ'աղաչեմ կը պաղատիմ, Տէր, չէ թէ որ զիս չնեղես, այլ նեղութեանս առեն զիս չթողուս լքանես: Սորվեցուր ինծի որ նեղութեամբ հաւատքս կ'ամրանայ, յոյսս կը զօրանայ, սէրս կը մաքրուի . . . : Ա՛յս ընորհքներն որ քենէ կը խնդրեմ, քու լքմանդ պատուղն են: Աղէ, Տէր Յիսուս. զօրութիւնդ՝ տկարութեամբս հանդիսանայ, խեղճութիւնս՝ քեզի փառք բլլայ. Փրկիչ իմ, յոյս իմ եւ ապաւէն . . . : Սուրբ Աստուածամայր, որ սիրելի Որդւոյդ լքմանը յետին անձկութիւնն ու տառապանքը տեսար ու զգացիր, օգնէ ինծի իմ նեղութեանցս ժամանակ մանաւանդ մահուանս վերջին անձկութեան ժամուն, որպիսզի մինչեւ յետին շունչս իրեն հաւատարիմ ըլլամ, եւ քու բնթերակայութեամդդ ու միխիթարութեամդդ գամ արքայութիւնը քու եւ Յիսուսի սէրն օրհնեմ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

186

ՅԻՍՈՒՍԻ ԾԱՐԱՒԸ:

Ա. Ահա, անուշակ Յիսուս, աղիքդ ոսկեբդդ լեղուդ պրկունքդ որկորդ՝ ցաւոցդդ սաստկութենէն եւ արեանդ թափուելէն, չորցան ցամքեցան պապակեցան. ուստի ողորմ ձայնիս Ծարաւի եմ, ըսիր: Յայտնեցիր չէ թէ միայն մեծ պատուքդ որ դրեզ կր տանջէր, այլ նաեւ յետին չքաւորութիւնդ՝ իբրեւ թէ ըսէիր. Ահա այն Աստուածն որ ծովն ու գետերն ըստեղծեց եւ անապատին մէջ հազարաւոր ժողովրդեան ջուր խնդուց, այն աստիճան հասաւ՝ մինչեւ իր սփոփանացը համար երկու կաթիլ ջուր չունի՝ ծարաւէ պիտի մեռնի: Լակ ի՜նչպես կ'սփոփեն զքեզ մարդիկ: Քացախով թաթախ սպունգ մը բերանդդ կ'երկնցնեն որ ծծես, ու վրադ խնդան ու տանջեն զքեզ: Լսուածծ է երբէք այնպիսի անագորոյն անգթութիւն որ, մահուան մօտիկ խեղճի մը քացախ խմցնեն, եւ ուժդ մը ջուր՝ որ անասնոց անգամ չի խնայուիր, իրեն զլանան: —

Վչտակից եմ քեզի, Տէր Յիսուս, որ մինչեւ վերջին շունչդ ցաւերուդ վրայ ցաւ կ'աւելցնեն . . . : Որչափ համառօտ՝ բայց խորհրդալից է "Ծարաւի եմ" խօսքդ . . . : Ի՞նչ ըսել է որ ծարաւեդ կը գանգատիս ու միկալ այնչափ ծանր ծանր

վշտացդ խօսքը չես ըներ։ Սիրոյդ բորբոքն է այդ ծարաւն որ ամենէն աւելի ներքուստ զքեզ կը տանջէ...։ Մեր հոգւոց փրկութեան կը փափաքիս. եւ չարչարանացդ բաժակը մինչեւ վերջին դիրտը քամելէդ ետքը, դեռ ծարաւի ես ուրիշ բաժակներ ալ խմելու՝ եթէ հոգիքը փրկելու համար պէտք ըլլայ...։

Կը զարմանամ, ցանկալիդ Յիսուս, ադ ծարաւուդ՝ որ ջերմագութի սիրէդ պատճառեցաւ...։ Ինձի համար քանի՜ անգամ բան տակը զօրութեանս քեզի շնորհակալ եղայ. հիմայ շնորհակալ եմ որ իմ փրկութեանս համար բնութեան դիմանալ կրցածէն շատ աւելի չարչարուելու ալ կը փափաքիս...։ Շնորհակալ եմ նաեւ այն անսահման արդեանց, զորոնք ան ծարաւովդ՝ չարչարանացդ գանձուն վրայ աւելցուցիր...։ Բայց ես ի՞նչպէս կարող պիտի ըլլամ յայտ քեզի նմանիլ որ, իմ մարդկութիւնս չարչարուելու սաստիկ կը դժուարի, եւ այն սէրն ալ չունիմ՝ որ եռանդեամբը շատ բան կը գործէ...։ Ասոնց համար իմ, որ ինձի համար այնչափ չարչարուեցար եւ չարչարուելու փափաքեցար, վառէ դիս սիրովդ, որպէսզի ես ալ քեզի համար չարչարուելու ծարաւով բորբոքիմ...։ Նեղութիւնը պակաս չեն այս կեանքս. միայն կրելու ջերմագութի կամք ինձի կը պակսի, որ համբերութեան արդիւնքն ու արժէքը կ'աւելցնէ. իսկ ո՞վ է որ այս կամքը կարենայ յիս հաստել, եթէ

ոչ դուն...։ Քու ծարաւդ, Տէր Յիսուս, աչքի երեւցածէն շատ տարբեր ծարաւ է որ տակաւին մարած ալ չէ։ Դուն ադ ծարաւը երկնքէն հետդ բերիր. անով ծնար, անար, մեռար, ողջնցար, երկինք վերացար. հիմակ ալ նոյն ծարաւն ունիս, եւ պիտի ունենաս մինչեւ աշխարհքիս կատարածը։ Ա՜ս հոգւոց փրկութեան ծարաւ է, որ մինչեւ մարդիկ հետդ յաւիտեան չվճազաւորեն, պիտի չանցնի...։ Ո՛ Աէր աստուածեղէն, որչափ կը փափաքիս ինքզինքդ մեզի հաղորդելու...։ Բայց աղէ, Տէր. ի՞նչ փոյթ է քեզի թէ ես փրկուիմ կամ կորսուիմ։ Կրնամ չունեցածդ քեզի տալ կամ ունեցածդ պակսեցնել...։ Արդկան հետ ըլլալէն, զիրենք ստանալէն ու քեզի փոխարկելէն ի՞նչ բերկրանք կը գտնես...։ Իմ պաղութենէս կը գանգատիս. կ'ուզես որ սիրեմ զքեզ. եւ որպէսզի իմ սէրս շահիս, ինքզինքդ այնպէս կ'ուռնայնացնես, մինչեւ Աեծվայելչութիւնդ ալ կը մոռնաս...։ Ակ կողմանէ կ'ուզես որ զքեզ վերին անսահման անհաս էութիւնն ճանչնամ. մկալ դիաց այնպէս կը խոնարհիս՝ գիս կը փնտռես, որպէս թէ քեզի հաւասար ըլլայի...։ Դուն՝ զքեզ սիրող, հոգւոյն հետ՝ անպատում մտերմութեամբ մը կը վարուիս։ Գանգատներդ իբեն կը զուցես, իր գանգատներն ալ մտիկ կ'ընես, զինք խանդաղատանօք կը գրկես, եւ կը հաւանիս որ ինքն ալ զքեզ գրկէ. քու գաղտնիքդ իբեն կը յայտնես, եւ կ'ուզես որ

ինքն ալ իրենները քեզի յայտնէ . . . ։ Եթէ քենէ հեռանայ, կը կանչես. եթէ մուխը մնայ, կը լուսաւորես. եթէ սրբուի, կը միխիթարես. եւ բոլոր ունեցածդ իրեն կու տաս . . . ։ Ո՛վ Աէր. դու քոյիններէդ ուրիշ բան չես խնդրեր, բայց եթէ իրենց սէրը . . . ։ Լեզու չի կրնար պատմել, ականջ չի կրնար լսել, միտք չի կրնար բմբռնել՝ ղուտ սիրով զքեզ սիրողներուն պատրաստածդ. սէրը միայն՝ փորձը կրնայ առնուլ . . . ։ Քու ծարաւդ որ սիրոյ ծարաւ է, մեր սիրովը միայն կրնայ ափսիլ . . . ։ Վա՛յ թէշուառականերս. ես քանի՛ անգամ քեզի սէր տալու տեղ՝ քացախ տուի . . . ։ Դու քացախը մերժեցիր, ուրիշ որեւիցէ բմնելի ալ տային՝ կը մերժէիր. վասնզի ծարաւդ իմ փրկութեամբս միայն կ՚անցնի . . . ։ Մոտյիր, Տէր, անցած կուրութիւնս։ Ես այսուհետեւ զքեզ միայն պիտի փնտռեմ, քեզի միայն ծարաւիմ պիտի . . . ։ Քեզի տուած քացախս վրէժն ինէ մ՚առնուր՝ զիս ցամաք ձգելով. մի անցած ապերախտութիւնքս պատժէր՝ ծածկելով ինէ երեսդ, որ միայն կրնայ զիս երջանիկ ընել . . . ։ Չեմ արժանի, կը խոստովանիմ. սակայն եթէ ես արժանի չեմ որ փափաքս ընես, քու ծարաւդ անցնս. տուր ինծի ինչ որ այնչափ կը փափաքիս. տուր ինծի սէրդ՝ առանց որոյ դուն երբեք գոհ չկարենաս պիտի ըլլալ . . . ։ Դուն խոստացար որ խնդրողներուն կու տաս. եւ ես կը հաւատամ թէ դու խոստմանդդ հաւատարիմ

ես . . . ։ Ազէ, բարի Յիսուս, զարմանալի ծարաւուդ անհուն արգեանցը համար, մի մերժեր խնդրուածս զոր դուն ինծի կը թելադրես. շնորհէ, շնորհէ սէրդ, երանութիւնն իմ եւ ամենայն բարութիւնս . . . ։

Բ. Քաղցր Փրկիչ. զքեզ տանջելու դեռ գիւտ մնաց անողորմութեան։ Ծարաւուդ առեն քեզի քացախ պիտի խմցընեն։ Բաւ. առանց խորհրդոյ չէ ատ տանջանքդ ալ։ Ծարաւդ, այո, հոգւոց ծարաւ է, քու սիրեդ չառաջ եկած, որ զքեզ կը տոչորէ։ Զարմա՛նք մեծասքանչ։ Կը տեսնես, Տէր, թէ քու արդեամբդ հաղարք հաղարաց եւ բիւրք բիւրուց հոգիք արդէն փրկուին պիտի. կը տեսնես թէ տառաս պիտի ըլլայ հոնձքը եկեղեցւոյդ մէջ. եւ աս դեռ հերիք չէ ծարաւդ անցնելու։ Ոչ, ոչ. չէ բաւական. վասնզի կը տեսնես այնչափ անչափ բազմութիւն մ՚ալ որ չարչարանքեդ շահ պիտի չբաղձնէ՝ կորսուին պիտի։ =

Կը զայրանամ ես, Տէր, թ՚ընամեացդ անգթութեանը։ Ես Գողգոթա գանուէի, առաջիւ քիչ մը ջուր կը ճարէի զքեզ սփոփելու . . . ։ Ես սակայն աչա առնին եմ. աչա առիթը ձեռքս է։ Օր մը աղբեր վրայ Սամարուհւոյն ըսածդ թէ Տուր ինծի ջուր, հիմայ խաչի վրայէն ինծի կ՚ըսես . . . ։ Դու ինծի ծարաւի ես, Տէր Յիսուս, եւ ծարաւդ ինծի յայտնելովդ կ՚ուզես որ ես ալ, Սամարուհւոյն պէս, քեզի ծարաւիմ։ Ուրեմն ձեռքս է հիմակ զքեզ միխիթարել . . . ։

Ո՛վ Տէր. ի՞նչ ամօթի ենծի՝ և ի՞նչ ըսեմ որ դուն ծարաւի ես ինծի՝ որ պըղտոր աղտոտ ջուր մըն եմ, եւ ես քենէ ուրիշ՝ որ աղբիւրդ ես սուրբ եւ անսպառ փափկութենանց, ամէն չնչին բանի ծարաւի եմ։ Ծարաւի եմ անդուլսպ միտմանցս, ծարաւի եմ զգայականաց, ծարաւի եմ երկրաւորաց, ծարաւի եմ ուռնայնութենանց։ Իսկ աս իմ ծարաւս քու ծարաւուդ բարկ քացախ չէ՞... Աղէ, խաչելեալ Փրկիչ, չնորհէ ինծի քու ուռած ծարաւդ. խոնարհութեամբ, ընկերսիրութեամբ, համբերութեամբ, հնազանդութեամբ եւ ուրիշ առաքինութեամբ քեզի նմանելու ծարաւը... Երանի՛ ինծի, եթէ անօթի եւ ծարաւի ըլլամ արդարութեան, հետդ յաւիտենական երկնաւոր Հօր կամքը կատարելով... Ասով սիրտդ կ՛ուրախացնեմ, ծարաւդ կը մխիթարեմ. եւ դատաստանին օրը՝ ընտրելոցդ հետ քաղցր ձայնդ լսելու արժանի կ՛ըլլամ թէ Ելէք, օրհնեալք, որ ծարաւի էի եւ դուք ինծի ջուր տուիք... Հայր յաւիտենական, Միածնիդ ծարաւը քեզի կը նուիրեմ, եւ այն քաղցր փափաքանացդ համար, որով ամենուս՝ Որդւոյդ նմանիլը կը փափաքիս, ինծի ալ շնորհէ որ Որդւոյդ ադ անոյշ ծարաւուն նմանիմ... Անուշակ Յիսուս, աշխարհք դքեզ բաւական տանջեց. շնորհէ որ ես քեզի մխիթարանք ըլլամ. առեմ աշխարհք, եւ զառեմ սիրտս ամէն արարածական յարմանէ... Ո՛ աշխարհ ոխակալ, աշխարհ նենգաւոր.

այդպէս պիտի Փրկչիդ հատուցում ընէիր... Օրհնութիւն սիրոյդ, Աստուած իմ Յիսուս. ահա աշխարհք քենէ վրէժ կ՛առնու։ Դուն իր փառաւորութեանց ու հարստութեանցը համն առնուլ չուզեցիր, իր հաւնածը չհաւնեցար եւ չհաւնածը հաւնեցար, իրեն հետ հաշտութիւն չուզեցիր. հիմակ որ իր օգնութեանը կարօտ ես, քեզի փոխարէնը կը հատուցանէ։ Խաչ չելած քեզի լեզահաճն դինի ընծայեց. հիմայ չմեռած քացախ կը նուիրէ... Ո՜րչափ կոյր, որչափ յիմար գտնուեցայ ես որ, այսպիսի աշխարհք՝ բանի տեղ դրի՝ պաշտեցի...։ Դուն քացախը խմել չուզեցիր որ, ինծի սորվեցնես թէ ինչպէս քու քաղցրութիւնդ սիրողին՝ ամէն աշխարհային եւ արարածական՝ լեզի կու գայ։ Կ՛աղաչեմ կը պաղատիմ, Տէր. մնհարեր ծարաւուդ արդեանցը համար, հանէ սրտէս՝ ամէն անցաւորի յարում ու ախորժակ... Տուր որ աշխարհք ինծի խաչ ելլէ, եւ ես աշխարհքի։ Ես զինք իբրեւ հոգւոյս թշնամի՝ առեմ, եւ ինք զիս իբրեւ անհաշտ թշնամի՝ հալածէ...։ Աղէ, Տէր. փոխէ ճաշակս որ քենէ զատ բանի համ չառնում. քենէ դուրս՝ ամենայն ինչ ինծի լեզի եւ անտանելի գայ. վառնզի դու ես իմ հանգիստս, կատարեալ քաղցրութիւնս ու յաւիտենական երանութիւնս...։ Անարատ Աստուածամայր. կ՛աղաչեմ, այն ցաւուդ համար՝ որով սիրական Որդւոյդ քացախ տրուիլը տեսնելով տառապեցար,

առ ինձի բարեխօսութեամբդ՝ մեծ ծարաւ մ՚արդարութեան, աստուածային կամքը անթերի կատարելու, Որդւոյդ մեռագոյն նմանելու եւ հոգւոյս փրկութիւնն ապահովելու. եւ ես օրհնեմ՝ ողորմութիւնդ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

187

Ա֊Ղ֊Ն֊Յ֊Ն ԻՆՉ Կ֊Տ֊Ր֊Ե֊Լ Է։

Ա· Տէր Յիսուս. ահաւասիկ կեանքիդ վերջը հասար. ահա "Ամենայն ինչ կատարեալ է,, ասուգիս։ Ահա հին ուխտին օրինակները ճշմարտեցան, մարգարէութիւնք կատարեցան, աստուերն անցաւ՝ ճշմարտութիւնք յայտնեցան, աւետարանը քարոզուեցաւ, Աստուծոյ յաւիտենական խորհուրդները մարդիկներուն յայտնուեցան, նոր ուխտը արեամբդ կնքեցաւ։ Ահա երկնաւոր Հօրդ կամքն եղաւ լմնցաւ, ամէն պատուէրներուն հնազանդեցար, իր անունը մարդկան ծանուցիր, քեզի ընծայած բաժակը խմեցիր, ապրած պատարագը մատուցիր։ Ահա մարդկան ատելութիւնն ու չարութիւնը յաղեցաւ, ժանտ խորհուրդներն ի գործ դրուեցան, կատաղութիւններն կշտացաւ. ալ չեն կարող զքեզ աւելի չարչարել, ինչ անգթութիւն որ կրցան հնարել՝

ըսել եւ ընել, վրադ կատարեցին, զքեզ նախատանաց ու ցաւոց մարդ մ՚ըրին, մարմնոյդ վրայ մաս չթողուցին՝ որ իրենց գազանամտութեան ու քինախնդրութեանը նշան մը չկրէ։ Այսուհետեւ ալ չես կրնար չարչարուիլ, ալ չես կարող ապրիլ։ Ահա մարդկան փրկութեան մեծ գործն ի գլուխ ելաւ, իրենց պարտքն ու փրկանքը վճարուեցաւ, մեղքերնին ընորհուեցան, երկինից դռները բացուեցան, երկնաւոր Հօրդ արդարութեանը հատուցում եղաւ, թէ չնամանեալ պատիւը տեղն եկաւ, սատանան յաղթուեցաւ եւ իր թագաւորութիւնը կործանեցաւ. նոր ուխտին ողջակէզը՝ սիրոդ ու ցաւոդ կրակովը մաշեցաւ, արիւնդ թափեցաւ. սուրբ խորհուրդք հաստատուեցան եւ իրենց ընորհաց աղբերք մինչեւ աշխարհիս կատարած պիտի վազեն։ Փրկութիւն այսուհետեւ մարդուս ձեռքն է. քու կողմանէդ "Ամենայն ինչ կատարեալ է,, ուրիշ ընելիք չմնաց քեզի, բայց եթէ՝ մեռնիլ։ =

Բայց. որչափ երջանիկ է՝ ով որ մահուանը ժամուն կարող ըլլայ ըսել թէ ահա Ամենայն ինչ կատարեալ է. վիճակիս պարտքերը անթերի կատարեցի։ Աս է յաթատեւութեան մէջ քեզի նմանող ըլլալ. . . . Այո, Փրկիչ իմ Յիսուս. քեզի պէս խոնարհ, ընկերասէր, համբերող, հնազանդ ըլլալու եմ՝ չէ թէ մկկքանի բանի մէջ կամ առ ժամանակ մի, այլ յամենայնի եւ միշտ՝ մինչեւ վերջին շունչս. ապա թէ ոչ՝ ինչո՞ւս կը ծառայէ ա-

ղէկ վարք մ՝ սկսիլ, եթէ մինչեւ ի սպառ չյարատեւեմ. . . . Քանիներ եղան որ սրբութեան ծայրն հասան, եւ յետոյ բնական կործանեցան . . . . Գիտեմ, Տէր. վախճանական յարատեւութիւնը՝ քու մասնաւոր շնորհդ է, որ ամենուն չի տրուիր: Ո՞ գիտէ, ինձի տրուի՞ պիտի արդեօք . . . . Ո՛վ, որչափ դողալու է մարդ. եւ սակայն վստահելու ալ է . . . .

Եա, խաչելեալ Յիսուս, որո՞ն կրնամ վստահիլ ապահովութեամբ, բայց եթէ քեզի . . . . Իմ յոգդոգդութիւնս ու տկարութիւնս կը ճանչնամ. այսօրուընէ մինչեւ վաղը՝ մէկ առաջադրութիւնս չեմ կրնար բռնել . . . . Մինչեւ ցայսօր քանի՛ քանի՛ անգամներ միեւնոյն յանցանաց մէջ ընկայ եւ դարձեալ ընկայ. ասկէ եաքը առաքինութեան մէջ յարատեւելիքս ինչպէս կրնամ ես ինձի խոստանալ . . . . Ի քեզ կը դնեմ բոլոր իմ յոյս, Աստուած իմ եւ Փրկիչ. եւ հաստատ կը յուսամ քու օգնականութեամբդ որ, բովանդակ կեանքս ճշդիւ քեզի ծառայելով ու հնազանդելով անցնեմ, եւ աւելի մեռնիմ՝ քան թէ զքեզ վշտացնեմ. . . . Իրաւ, մեծ շնորհք է խնդրածս որ քու սուրբ ծառայութեանդ մէջ մինչեւ ի վախճան յարատեւեմ. բայց ես կը խնդրեմ այն քու անվթար յարատեւութեանդ արդեանցը համար, որով այդպիսի դժնդակ ու ցաւագին չարչարանաց մինչեւ ի սպառ համբերեցիր . . . . Դու ես, Տէր Յիսուս, որ աղէկ ապրելու փափաք կու տաս ինձի.

դու զօրացու միանգամայն, դու այնպէս հաստատէ զիս բարւոյ մէջ որ, ամենեւին կերպով մը անկէ չհեռանամ. . . .

Բ. Քաղցր Կենարար. ադ քու խօսքդ թէ «Ամենայն ինչ կատարեալ է». ինչ սարսուռ է մեզ աւր որ հոգւոյ, ինչ միխիթարանք՝ արդար հոգւոյ մահուան ժամուն: Ամենայն ինչ կատարեալ է՝ ըսե պիտի մեզ աւրը, զբօսանքս՝ շուայտութիւնքս ու ընդունայնութիւնքս լմնցան, օրերս անցան գնացին, յոյսերս ոչընչացան, կեանքս վերջացաւ. հասաւ ահա մահն որ անվախճան կենաց սկիզբն է: Ամենայն ինչ կատարեալ է՝ ըսե պիտի արդարն ալ, բայց ուրիշ մտօք: Պառնայ մէյմը անցուցած կեանքն որ աչքէ անցնէ, աշխատանքը՝ խաչերն ու վշտերը, ապաշխարանքներն ու մեռուցմունքը, կրած թշնամանքն ու հալածանքները, հիւանդութիւնքն ու ցաւերը, ուրախ որտիս պիտի աղաղակէ թէ ահա Ամենայն ինչ կատարեալ է. ալ չարչարուելիք չունիմ, ալ վտանգ չկայ, ալ մեղքի վախ չմնաց, ալ ապաշխարանքը լմնցաւ. հասաւ ահա մահն որ անվախճան հանգստեան, ուրախութեան, ապահովութեան, վարձուց ու երջանկութեան սկիզբն է: —

Ո՛վ. ինչպէս այս աշխարհքս ամենայն ինչ դէպ ի մահ եւ ապականութիւն կը գիմէ կ՛երթայ. հոգին է միայն՝ որ յաւիտեան կը տեւէ . . . . Տարիներ կ՛անցնին, դարեր կը սահին, թագաւորք կը մեռնին, թագաւորութիւնք կը կոր-

ծանին, թագերը՝ մէկ գլխէ մէկալ գլուխ, գաւազանները մէկ ձեռքէ միւս ձեռք կ՚անցնին, կը լմնան, կ՚անհետանան . . . : Ի՞նչ դողութեամբ լսէ պիտի մեզաւորն որ այսպիսի անցաւոր աշխարհի սիրտն ու սէրը կապեց, քու որոտաձայն կշռամբանքդ, ո՛ Դատաւոր արդար, երբ Համար պահանջես թէ ո՞ւր է այնչափ երախտաւոր պտուղը, այնչափ շնորհաց ու խորհրդոց արդիւնքը, այնչափ պղեցութեանցս ու օգնութեանցս գործակցութիւնը : Ո՛ թըշուառական. ինչպէս կեանքդ անցաւ լռութեամբ : Պատիւ ու փառք, հանդիսաւ ու թուլութիւն՝ քու աստուածդդ եղան, պատնէշք պաշտեցիր. զան Թագ հիմակ դքեզ իմ բարկութեանս ձեռքէն ազատեն . . . : Իսկ ասոր հակառակ ինչ միսիմ-սրանք արդարոյն. ինչ երանիկ մահ, ինչ երջանիկ կատարած. երբ տեսնէ որ ամէն իր պարտուցը հաւատարիմ ապրելէն ետեւ՝ Յիսուսիդ դիրկը քաղցրութեամբ հոգին կ՚աւանդէ . . . :

Ո՛վ Տէր, այս կրկին վիճակէն որն արդեօք ինծի պիտի ելլէ . . . : Աստուած իմ. լաւ մ՚որ ես զիս քննեմ, ամենայն եմ քու առջեւդ. վրաս մեղքէ զատ բան չեմ տեսներ, եւ սակայն ես մեղքերս ոչ կ՚ատեմ, ոչ կ՚ողբամ. հապա վերջին ժամս, վերջին դատաստանին ինչ պիտի ըլլամ . . . : Ո՛ Յիսուս. Փրկիչ իմ եւ դատաւոր. հիմակ ալ, ան ատենն ալ փառաւորէ, կ՚աղաչեմ, իմ վրաս քու ողորմութիւնդ՝ որով ես այնչափ անգամ

չարաչար ղեղծայ . . . : Իրաւ, անօրէնութեամբ ու նանրութեամբ ժամանակս անցուցի. բայց ալ ինծի դարման չկայ : Կը յուսամ, Տէր. վանգի ատյգ գիտեմ թէ կայ : Դարմանս՝ քու սիրոյդ վրայ է . . . : Չկայ այնչափ ծանր եւ անհնեմեմ մեղք որ դուն՝ զքեզ սիրողին չներես. եւ այս սիրոյ վրայ է բովանդակ կատարելութիւնը . . . : Աստուած իմ. տուր որ մնացած քիչ ժամանակս՝ յամենայն սրտէ, յամենայն մտայ, յամենայն զօրութենէ զքեզ սիրելով անցնեմ, որպէսզի կարող լլամ մահուանս ժամուն՝ քու փառացդ համար եւ իմ միսիթարութեամբս ըսել թէ ահա Ամենայն ինչ կատարեալ է . . . : Ա՛յրիկ Աստուածածին. քու միջնորդութենէդ կ՚ապաստեմ խնդրուածոյս կատարուելու. ամէն :

188

ՅԻՍՈՒՍ ՀՈԳԻՆ ՀՕՐԸ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԼԸ ՅԱՆՑՆԷ :

Ա. Զարչարանաց բաժակն որ պարտեզը տեսար, քաղցր Փրկիչ, ամբողջ խրմեցիր. ճիշդ հնազանդութիւնդ կատարելու համար՝ վերջին ուժդը մնաց միայն, որ է մեռնիլը. ուստի հոգեվարքդ սկսաւ այնպիսի նշաններով՝ զորոնք բնութիւնը մեռնողի մը վրայ հասարակօրէն կը յայտնէ.

Բայց ահա յանկարծակի գլուխդ ու աչուըներդ երկինք վերցնելով, կատարեալ առողջ մարդու մը պէս սաստիկ ուժով սկսար երկնաւոր Հայրդ կարդալ։ Հոգեվարքի տագնապ ընկած մարդու ձայն չէր՝ ձայնդ, այլ մարդացեալ Աստուծոյ համարձակ հնչական ձայն մ՚որ ամէնքը, եւ նոյն իսկ դժոխք անգամ, լսեցին։ =

Տէր Յիսուս. զԱստուած՝ Հայր կանչելովդ հասկցուցիր թէ Աստուծոյ Որդի ես, որ Հօրդ կը դառնաս՝ որու ծոցէն ելեր, աշխարհք եկեր էիր։ Անսովորական հրաշալի ամենազօր ձայնով պոռացիր, որպէսզի իմացուի թէ չուզենայիր նէ, չէիր մեռներ. կը մեռնիս նէ՝ բռնի կամ ի հարկէ չէ, այլ միայն ազատ եւ ինքնակամ կամօք կը մեռնիս, որպէսզի մահուամբ անգին կենացդ պատարագը լմնցնես . . . ։ Ադ ձայնը հարիւրապետն որ լսեց, մտածեց թէ անսովոր նորանշան զամանալիք մըն է, եւ զքեզ Որդի Աստուծոյ խոստովանեցաւ . . . ։ Ո՛վ Տէր. եթէ մեռած ժամանակդ այդպէս ազդու հատու է ձայնդդ, աշխարհք դառած տեսնդ ինչ պիտի ըլլայ . . . ։

ՀաստատուԹեամբ կը հաւատամ, Տէր իմ Յիսուս, Թէ ճշմարիտ Որդի ես Աստուծոյ . . . ։ Ինչպէս որ դուն ինծի համար խաչի վրայ ինքնակամ կեանքդ տուիր, ես ալ քու օգնականուԹեամբդ պատրաստ եմ, եթէ հարկ ըլլայ, աստուածուԹիւնդ խոստովանելու համար կեանքս ու արիւնս տալ . . . ։ Կը հաւատամ քեզի,

Աստուած իմ եւ խոնարհուԹեամբ գետինն ինկած քեզի երկիր կը պագանեմ . . . ։ Շնորհակալ եմ որ այնպիսի ինքնայօժար կամօք յանձն առիր ինծի համար մեռնիլ . . . ։ Եթէ փրկուԹեան հասնիմ՝ ինչպէս կը յուսամ, իմ յաւիտենական կեանքըս քու կամաւոր մահուանդ պարտական պիտի ըլլամ յաւիտեանս յաւիտենից . . . ։ Բայց հիմակ ի՞նչպէս կարենամ քեզի երախտագէտ ըլլալ, խաչելեալդ Յիսուս։ Ես վերացդ վրայ կը կարդամ սրտիդ փափաքը՝ որով չէ Թէ միայն չարչարանօք յայտնի կ՚ընես Թէ սրչափ մեծ եղաւ ողորմուԹիւնդ, այլ նաեւ նոյն ողորմուԹեան շնորհաբաշխ հոսանքը կը փափաքիս սրփռել եւ պտուղը տեսնել։ Արդ ահա ուխտիդ ներքեւ խեղճ հոգիս, որ կամքի փոխարէն քեզի կամք կը նուիրէ. այսինքն եւանդնայից կամք՝ զքեզ սիրելու, այն կամացդ փոխարէն որով այնպէս եւանդնալից զիս սիրեցիր . . . ։ Աղէ, Տէր. դուն որ այնչափ ողորմուԹեամբ կանխեցիր սիրեցիր զիս, նովին ողորմուԹեամբ օգնէ ինծի որ սպասած ողորմուԹեանդ արժանի ըլլամ. . . ։

Ե. «Հայր, հոգիս ձեռքդ կը յանձնեմ», եղաւ ուժգին գոչմամբ բերնէդ ելած վերջին խօսքդ։ Բայց ի՞նչ, Տէր. արդէն մարմնացեալ Բանիդ հոգին անձնաւորական անբաժակ անճառ միուԹեամբ Աստուծոյ յանձնուած չէր։ Այո, ամենայն իրաւ։ Ի հարկէ կամ կարօտուԹենէ չէր որ ինքզինքդ յանձնեցիր, այլ որպէսզի

հասկցնես թէ երբեւ Որդի՝ Հօրդ ինչ ներքին սերտ վստահութիւն ունիս. որպէսզի հաւատացելոցդ հոգիներն որ մահուամբդ պիտի կենդանանան եւ հետդ նոյն հոգին ունին, Հօրդ ձեռքն աւանդես. որպէսզի յայտնես թէ ալ մեր հոգիքը սատանային ձեռք չեն՝ Հօրդ ձեռքն են, եւ եկեղեցւոյդ սորվեցնես եւ մեզի օրինակ թողուս որ մեր կենաց վախճանին՝ սոյնօրինակ մտքեր ունենանք։ =

Ո՛վ աստուածային Փրկիչ. դուն յերուսաղէմ ու տաճարի մէջ ալ՝ անդորձ չես կենար. կենացդ վերջին վայրկեաններն ալ՝ գործքով ու խօսքով կ'ուզես մեզի օգուտ բնել. . . . Ես ալ, Տէր, կը փափաքիմ քեզի նմանիլ. կ'աղաչեմ, ինձ ալ արժանի ըրէ որ, մահուանս ժամուն ինքզինքս քու ձեռքդ յանձնեմ. . . . Բաւէ. Ի՞նչ դեղեցիկ մահ է՝ Փրկչիդ ձեռքը վերջին շունչը տալ. . . . Ադ երջանկութեան արժանի ըլլալու համար, ահա, Տէր, հիմակուընէ ես ալ ձեռքդ կը յանձնեմ, եւ իմ վիճակիս համեմատ՝ ինձ աստուածային կամացդ համակերպելու կը փափաքիմ. ապա թէ ոչ՝ ինչպէս վստահիմ մահուանս ժամուն քեզի ընդունելի ըլլալու. . . .

Այո, Փրկիչ իմ Յիսուս, հիմակ որ ինծի համար խաչի վրայ թեւերդ բացեր ես, հիմակ է ժամանակն որ, բոլորով սրտիս ես ինձ քեզի յանձնեմ. . . . Բազմոցիմդ թեւերը՝ որ ձեզի եկողը չէք մերժեր երբեք, ղօրաւոր թեւերը՝ որոնցմէ

ոչ ոք կրնայ յանձնուած հոգին յափշտակել, ես ինձ ձեզի կը թողում որ բոլոր կենացս միջոցին ըստ հաճոյս ինձ ուղղէք. . . . Երբ եւ ինչպէս պիտի ըլլայ մահս՝ ես չեմ գիտեր, կարելի է թէ առանց խօսիլ կարենալու ալ մեռնիմ. ուստի հիմակուընէ, Փրկիչ իմ, քեզի կը յանձնեմ հոգիս որ իմս չէ՝ քուկդ է, քու արեամբդ գնուած է. . . . Աղէ, Տէր. սիրոյդ ուժովը պինդ բռնէ որ ձեռքէդ չփախչի. պաշտպանէ թշնամիներէն՝ որ ամէն կերպով կը ձգտին այս աշխարհքէս ելած ժամանակը վրան յարձակիլ եւ ըրած մեղքերը միտքը բերելով՝ ի յուսահատութիւն ձգել. . . . Յիսուս Փրկիչ, փրկէ զիս. ահա աս է աղօթքս որ հիմակուընէն մահուանս ժամուն համար քեզի կը մատուցանեմ. . . . Օգնէ ինծի շնորհօքդ որ, քեզի հնազանդ ապրելով, քու ձեռքէդ Հօրդ ձեռքն անցնիմ՝ որուն քու հոգիդ յանձնած առենդ ինձ ալ յանձնեցիր. . . . Այո, հիմակուընէ, Յիսուս Փրկիչ, հիմակուընէ հոգիս ձեռքդ կը յանձնեմ։ Դուն ինձ գնեցիր, դուն ինձ փրկեցիր. աս է հաւատքս, յոյսս ալ ասոր վրայ հաստատուած է. . . . Գիտեմ. դատաւորս ես դուն, բայց հայրս ալ ես, որ ինձ գոյացուցիր, պատուական արեամբդ գնեցիր, եւ այնչափ տարիներ պահեցիր. . . . Քու ձեռուընդդ կը յանձնեմ զհոգիս, այն ձեռուընդդ որ ինձ կազմեցին, ինձ ազատեցին, իմ փրկութեանս համար ծակեցան ու խաչը գամուեցան. . . . Քե–

նէ ելաւ Հոգիս իբրեւ իր առաջին սկիզբէն, շնորհէ որ դարձեալ քեզի դառնայ իբրեւ իր վերջին վախճանին . . . : Քու բերնիդ շունչն է, քու հոգւոյդ փչումն է, արեանդ գինն է, աշխատանացդ պըտուղն է՝ որ երբեմն — աւաղ — թշնամեացդ առն աւարն եղաւ, որոնք երկայն ժամանակ զինք գերի բռնեցին . . . : Հիմայ քու ձեռքերդ կը յանձնեմ, որ գրկելու համար են բացուեր . . . : Առ, Տէր. մի թողուր, քու ձեռքդ որ չանցնի, — վայ վրան — թշնամւոյն ձեռքը կ'իյնայ . . . : Մի թոյլ տար թէ կորսուի Հոգի մ'որ այնչափ բան արժէց քեզի. մի թողուր որ, թշնամիդ պարծի թէ չարչարանաց ու մահուանդ պտուղն իմ վրաս փճացուց, եւ յափշտակեց քենէ այն թագաւորութիւնն որ դուն այնչափ չարչարանօք ժառանգեցիր . . . : Մայր իմ Մարիամ. քու անարատ ձեռօքդ Հոգիս Աստուածորդւոյդ ձեռքն յանձնէ հիմակ ու մահուանս ժամուն. ամէն:

189

ՀՈՎՍԵՓ ԽԱՆԻ ՎԲԱՅ ՊԵՒ ԿԵՆԴԱՆԻ ՅԻՍՈՒՍԻՆ:

Քաղցր յոյս իմ Յիսուս, դուն իմն ես բոլոր. սիրելի Փրկիչ, դուն ինծի համար ես բովանդակ: Իմ կարօտութեանցըս, իմ փրկութեանս համար ինքզինքդ զոհեցիր բոլորովին, ով գանձ իմ եւ ամէն հիւանդութեանցս գերագոյն դարման . . . : Ինէ առածդ՝ քու տառապանացդ նիւթ, իսկ իմ երջանկութեանս աղբիւր է: Դուն՝ ինէ առածովդ աղքատ ես, իսկ ես՝ քենէ առածովս հարուստ . . . : Դու ինծի կարօտ չես ամենեւին: Իմ մարմինս առիր նէ, անոր համար էր միայն՝ որպէսզի ինծի տաս, որպէսզի կարենաս ինծի համար չարչարուիլ, եւ զքեզ ինծի սիրել տալ . . . : Մարմինդ բոլոր՝ իմ փրկութեանս գին տալով զոհ չես. կ'ուզես որ ամէնմէկ մասը կտոր ու տանջի, եւ քու առ իս սիրոյդ մէյմէկ հաւաստիք ըլլայ . . . : Ինծի կու տաս Աստուածութիւնդ որ ինծի համար ըրածիդ ու կրածիդ անսահման արժէք կու տայ. ինծի կու տաս վշտայց ծով ընկղմած Մարդկութիւնդ . . . : Ինծի կու տաս ադ փշապսակ գլուխդ, ան արիւնազանգ փետած մազերդ, աս խոց վիրաւոր ծնօտքդ, աս լեզուով ու քացախով դառնացած բե-

բանդ, ադ գամերով ծակած ձեռուըներդ ու ոտուըներդ, ադ պատռտած մարմինդ, ան ձկտած ջղերդ, ան քայքայած ոսկրըտանքդ . . . : Ինծի կու տաս հոգդ ալ, մնմնոտքդ ալ, համարուտդ ալ, կեանքդ ալ. մեռնելու մծտիկ՝ ինծի կու տաս ամենասուրբ Մայրդ ալ, եւ կ'ուզես որ իմ մայրս ըլլայ . . . : Երկնաւոր Հօրդ հետ զիս կը հաշտեցնես, քու արդիւնքդ ինծի կը շնորհես, ողորմութիւնդ ինծի կ'ընծայես, իմ տեղ՝ արդարութեանդ հատուցում կ'ընես. դուն կը մեռնիս, որպէսզի ես ապրիմ. արիւնդ մինչեւ ցվերջին կաթիլ կը թափես, որպէսզի զիս մաքրես . . . : Ո՛ անբաւ բարութիւն. ինծի տուած սիրոյ պատուիրանդ՝ ինչ ճիշդ կը պահես դուն իմ նկատմամբս որ մեղաւոր մըն եմ, քան թէ ես քու նկատմամբդ որ իմ Տէրս ու Աստուածս ես . . . : Դուն ահա կը սիրես զիս՝ բոլոր սրտովդ, բովանդակ անձամբդ, ամենայն զօրութեամբդ, բոլոր մարմնովդ ու գոյութեամբդ . . . : Ո՛վ Աստուած սրտիս, ով կեանքդ հոգւոյս. այդպիսի մեծ սիրոյ՝ ես ոչ յարգը կրնամ ճանչնալ, եւ ոչ բան արժանն այն երախտագէտ ըլլալ. միայն կ'օրհնեմ կը գովեմ կը փառաւորեմ՝ որչափ կրնամ. . . : Ո՜հ. ուր էր թէ բոլոր հրեշտակաց, սրբոց եւ արդարոց եռանդն ու սրբութիւնն ունենայի, որպէսզի իրենց պէս դքեզ սիրէի եւ գոնէ կերպով մը փոխարէն ընէի՝ սիրոյդ անչափութեանը . . . : Դուն, Աստուած իմ, այս ամենայն քեզի հաճելիօտ

կերպով կ'ընես, այսինքն անսահման կատարելութեամբ. իսկ ես՝ խեղճ մարդ մ'ըլլալէս, ամենայն բան խեղճօրէն կ'ընեմ. . . . : Սակայն եւ այնպէս դուն անճառ զիջմամբ՝ տկարաց հետ տկար ալ ուզեցիր ըլլալ, խեղճերու հետ՝ խեղճ ըլլալ եւ մեղաւորաց հետ՝ մեղաւոր երեւալ, որպէսզի մեզի հասկցնես թէ քու գործօդդ հաւասար գործ դուն մենք չես սպասեր, մեր աղքատութեամբն ու բարի կամքը գոհ կ'ըլլաս . . . : Ահա ես ինչ որ ունիմ, ինչ որ եմ, քու ձեռքդ կ'աւանդեմ, Աստուած իմ: Բոլոր քենէ առածս քեզի կը նուիրեմ. մարմինս, հոգիս, զգայութիւնքս, դիւժս ու կեանքս. կը նուիրեմ քեզի ինէ եկածն ալ, այսինքն մեղքերս ու խեղճութիւնքս . . . : Ինչ որ ինծի շնորհեր ես — յաջողակութիւն, բարեկամ, խելք, գիտութիւն, բնական՝ արտաքին եւ շնորհաց ձիրք — բոլորն ալ քու ծառայութեանդ կը նուիրեմ մշտընջենապէս, ամէնն ալ խաչիդ ոտքը կը դնեմ. . . . : Վա՜յ ինծի, Տէր. ես մինչեւ ցայսօր քու պարգեւներդ չարաչար գործածեցի: Դուն երախտիքդ գոգս լցիր առատապէս, որպէսզի զքեզ պաշտեմ, շնորհք ու փառք վաստկիմ. իսկ ես ըզքեզ վշտացնելու, բարկութիւնդ ու դատապարտութիւնս շահելու բանեցուցի . . . : Կը ցաւիմ, Տէր, կը վշտանամ ի խորոց սրտէ: Հիմակ, Աստուած իմ, քեզի կը դառնամ յամենայն անձնէ. եւ ինչ ներքին ու արտաքին վիշտ որ ուզենաս կը-

բեմ իմ մեղացս ու քու ծառայութեանդ համար, կ'ընդունիմ ամէնն ալ անզանազան . . . : Կ'աղաչեմ, Տէր, այն սիրոյդ համար որ ինծի կը ցուցնես, ընդունէ հաճութեամբ նուիրմունքս . . . : Որովհետեւ դուն ինչ որ ես, ինչ որ ունիս՝ ինծի կը շնորհես, ասս ալ շնորհէ որ քեզմով շատանամ, քեզի միայն տենչանամ . . . : Բայց աղէ, վշտագին Յիսուս. ինչ է ադ : Խաչը, եւ վրան գամուած՝ կեցած ժամերդ, քեզի՛ միայն ցաւագին ու խիստ են. իսկ մեղաւորք հոդ իրենց խրախոյսը, ըսփոփանքն եւ գարմանը կը գտնեն : Ուժիդ պակասելէն, ու մարմնոյդ ծանրութենէն՝ որով քանի վէրքերդ կը բացուին, այնչափ ցաւերդ կ'աւելնան, ամէնմէկ ժամ՝ քեզի մէյմէկ դառն հոգեվարք է : Թշնամացդ կատականքն ու թշնամանքը ամէն րոպէ կը նորոգի, խաչիդ կարծրութիւնը չի կակղնար, երկնաւոր Հօրդ խստութիւնը չի մեղմիր, արեւը քեզի զլոյսը կը զլանայ, ամենայն ինչ զքեզ չարչարելու գործակից ձեռնտու է. մենք մեղաւորքս միայն կ'օգտինք. դու կը տանջիս, մենք միայն քու տանջանքդ կը վայելենք . . . : Դու, անմեղ Գառն Աստուծոյ, խաչին բովանդակ վիշտն ու դառնութիւնը քեզի միայն կը պահես, եւ կ'ուզես որ խաչդ ինծի անպատուհաս քաղցրութեանց աղբիւր ըլլայ . . . : Փառք քեզ, Տէր. փառք, օրհնութիւն, գովութիւն անվախճան . . . : Սիրէ, անձն իմ, սիրէ այս ցանկալի Փրկիչը. իր սիրոյն համար ուրիշ ամէն բան

մոռցիր : Ուրիշ ամէն բան քեզի չարիք միայն կրնայ ընել. իսկ Յիսուս ամէն քու չարիքդ իր վրան առաւ, եւ իր սէրը՝ բոլոր իւր բարեօքը հանդերձ, քեզի տուաւ . . . : Սիրբ Խաչ, Փրկչիս հաւատարիմ ընկերը, բաւական երկայն ժամանակ է՝ դուն զինք գրկեցիր. Թող ալ իջնէ, ինծի տուր որ՝ զինք հոգւոյս մէջ առնում, եւ կամ դուն ալ հետը հոգիս մտիր . . . : Փայտ աստուածեղէն. Յիսուս չարչարուելէ պիտի չյոգնի նէ, դադրէ դուն զինք տանջելէ : Դու միայն արժանի եղար՝ աշխարհքիս գանձը, շնորհաց աղբիւրը, փառաց փրկանքը վրադ կրելու. ծռէ ճիւղերդ, ծառդ կենաց, կակղէ կարծրութիւնդ, խնայէ այս անմեղ մարմնոյն . . . : Դու ալ, Տէր, այնչափ տանջանքէդետեւ ալ եկո սիրոս հանգչէ, որ անձկայրեաց քեզի կը տենչայ. լից, ժառանգէ, ատացիր զինք որ դուն ստեղծեցիր, դնեցիր ու փրկեցիր. եւ խաչիդ վրայ սկսուած գործը կատարէ . . . :

190

Հովիւ քաջ. ահա վայրկեանն որ, կեանքդ ոչխարներուդ վրայ դնես : Ակնմեծ սէր չի կրնար մարդ ունենալ որ, իր սիրելեացը համար հոգին տայ, ըսիր : Բայց ասոր համար հաճկ է որ մեռնիս . . . :

Ապրէ, ով ճշմարիտ բարեկամ հոգւոյս. դուն քու առ իս սիրոյդ շատ ստոյգ հաւաստիք տուիր. ատոր համոզուելու համար մեռնելուդ պէտք չունիմ. . . : Ապա՛կայն եթէ որոշած ես որ հոգեվարքը կրես, եւ ատ յետին պատերազմի ալ համբերես. իջիր խաչէն, թեւերս եկուր. հոն աւելի հանգստաւէտ կը վախճանիս . . . : Իտալի անգամ դքեզ գրկած ատենս, ես ալ քեզի երթալս բարով մ'ըսելու եմ. դու ալ ինէ չրաժնուած, ինձի օրհնութիւնդ պիտի տաս: Ան ատեն, կամ իմ սիրտս ալ հետդ կ'առնուս կը տանիս, կամ քու հոգիդ ինձի կը թողուս . . . : Իմ աչկունքերդ գոցեմ. եւ իմ սիրոյս համար քու մեռնելդ տեսնելէս ետեւ՝ ես ալ քու սիրովդ մեռնիմ. . . : Ո՛վ Աստուած. ադ վիճակիդ մէջ քալածներդ անպատուո՞ւմ են, չափազանց են: Ինչո՞ւ գոնէ պահիկ մը չես հանգչիր. ինչո՞ւ չմեռած գէթ քիչ մը չես շունչ առնուր: Այդպէս մինչեւ վերջին շունչդ անընդհատ պիտի տանջուի՞ս . . . : Ո՛ սէր հաստատուն, ո՛ անյաղթ համբերութիւն, ո՛ չհաւատալի յարատեւութիւն . . . : Ի՞նչ գեղեցիկ օրինակ կուտաս ինձի, Փրկիչ իմ: Ահա ես ալ հիմակուընէ քեզի կը հետեւիմ: Խաչիդ ոտքը անշարժ կենամ. հոգ լամ գառնութեամբ սրտիս՝ թէ քու մահդ թէ իմ մեղքերս որ անոր պատճառ եղան . . . : Բայց չեմ գիտեր, ո՛ սուրբ հոգի Յիսուսի, ուղեմ որ շո՞ւտ մարմինդ ելլես, թէ տակաւին կենաս: Ելլես, կեանքս կը

տանիս. կենաս, այս անմեղ վաստնուկը անողորմ կը տանջես: Ինձի անցու բոլոր ցաւերն ու ինչ ուզես ըրէ . . . : Ո՛ Հայր սիրելի, որ այնչափ տառապանօք զիս քեզի որդեգիր ըրիր, մնաս բարով մ'ըսէ հոգւոյս, քանի մը կենաց խօսք զրուցէ՝ որոնց յիշատակը մնքես երբեք չեմանեմ. . . : Ան որ կ'ուզես ինէ զատուիլ, օրհնութիւնդ տուր. . . : Ո՛ սէր հոգւոյս Յիսուս. հնա՞ր է թէ աչացս լոյսը զիս չլծողուս . . . : Ի՞նչպէս առանց մեռնելու ադ մահուան մօտիկ ցուրտ մարմնոյդ կարենամ նայիլ . . . : Ահա գլուխդ բռնելու այժ չունիս եւ դէպ ինձի կը ծռիս. բայ հեզ մ'ալ աչուըներդ, եւ նայէ ինձի գթութեամբ . . . : Այն քաղցր լուսով որ մահուան մօտ աչուըներէդ կը նշղէ, սիրտս մտիր թափանցէ, եւ լից քու սիրովդ: Ապա թէ ոչ, գքեզ մեռած տեսնելով՝ ես ողջ ինչպէս կարենամ մնալ, եթէ չլծողուս ինձի սէրդ որ զիս մահուանդ վրայ միխթարէ . . . : Հայր գթած, կ'ուզե՞ս բացարձակ որ մեռնիս. քու ուզածիդ դէմ կենալ ես չեմ կրնար: Բայց որովհետեւ ինձի համար կը մեռնիս, մեռնելովդ իս մի թողուր . . . : Եթէ ինձի համար կը մեռնիս, եթէ ինձի՝ խեղճ մեղաւորիս սէրդ մինչեւ ադ մահացու հոգեվարքդը գքեզ կը տանի կը հանցնէ, կրնա՞ս, Տէր, այս վայրկենիս քեզի ընելու խնդիրքս մերժել . . . : Տէր Յիսուս. աւասիկ կտակդ ըրիր, հոգիդ երկնաւոր Հօրդ ձեռքն յանձնեցիր, մարմնդ դերեզմանի պիտի աւանդես եւ

հարստութիւնք հետդ առնուս տանիս. տալու ուրիշ բան չի մնար, բայց եթէ խաչդ։ Ինծի՛ ձգէ այս խաչը, Տէր իմ եւ Հայր. աս իմ բաժինս ըլլայ, սիրոյդ տոյզ նշանակն ըլլայ . . . ։ Ա՛ընդունիմ կը գրկեմ ես այս խաչը, եւ կը փափաքիմ՝ վրան դամուած ապրիլ ու մեռնիլ . . . ։ Թողութիւն չնորհէ, Աստուած իմ, ամէն յանցանաց։ Այնչափ բան ըրիր, այնչափ ինչ կրեցիր, այնչափ ինծի համար աղօթք ըրիր բոլոր կենացդ միջոցին, հիմայ մեռած ատենդ խնդրած թողութիւնս պիտի ըլա՛նա՛ս . . . ։ Կը խոստովանիմ դիմացդ, Տէր, խաչիդ ոտքը, արեանդ առջին, կը խոստովանիմ թէ ես իրրեւ որդի անառակ՝ մեղայ քու առջեւդ, Հայր բազումդորմ. իրրեւ ծառայ անհաւատարիմ՝ քեզի դէշ ծառայեցի, ո՛ Ամենատէր անզուգական. իրրեւ ցած ու ապաշնորհ բարեկամ՝ դքեզ թողուցի, ով հոգւոյս ճշմարիտ բարեկամ . . . ։ Ա՛ս պահիկս որ իս պիտի թողուս, աղէ՛ մէյմ՛ինծի նայէ, եւ աղաչանքս մինիկ ըրէ։ Խաչդ կը խնդրեմ, Փրկիչ իմ, որ քու բացակայութեանդ՝ իմ մխիթարանքս ըլլայ. սերդ կը մաղթեմ որ, անդադար հետդ ի վեր հառաչեմ. արտասուաց աղբիւր կը հայցեմ որ, գիշեր ցորեկ դքեզ վշտացուցած ըլլալուս լամ ու ողբամ . . . ։ Վա՛խ, անուշակ Յիսուս. ահա ճակատդ մահուան դեղնութիւն կը տեսնեմ. աչուըներդ մարեր են. հոգիդ պրկունքդ է հասեր. շունչդ — վա՛հ — տալու վրայ ես . . . ։ Ո՛հ. ես ալ

խօսիլ չեմ կրնար . . . ։ Ո՛ սէր իմ Յիսուս. թողլ տուր որ, կամ հետդ մեռնիմ, կամ միշտ ի քեզ ապրիմ . . . ։ Գնա ա՛լ, քաղցր Փրկիչ, որովհետեւ այդպէս կ՛ուզես. գնա, յոյս իմ. ա՛լ հանգչէ այդչափ աշխատութենէդ եաեւ. վերջանայ ա՛լ աքսորանացդ ժամանակը . . . ։ Գնա, խոստացածդ բարի աւազակին չնորհէ. ընդունէ հոգին՝ իբրեւ խաչիդ պտղոցը երախայրիք, իբրեւ մարդոց փրկութեան գրաւական. ժառանգէ թողլ արքայութիւդ՝ յաւիտեան բոլոր մեղաւորաց . . . ։ Խլիր դժոխք, Մխիթարի՛չդ աստուածային. փշրէ ան խաւարին բանտին դռնները. փարատէ մութը. ցոյց դքեզ այն սուրբ հոգւոց՝ որ այնչափ դարերէ ի վեր քեզի կը հառաչեն, եւ մեծաւորութեամբդ զերեւնք երջանկացու . . . ։ Յետոյ դարձիր Հօրդ որ դքեզ կը կանչէ. քու մահուամբդ՝ մեր մահուան արհաւիրքը ջնջէ. անոյշ գայ մեզի մեռնիլն որ անով քեզի պիտի գանք . . . ։ Գնա, Թագաւո՛ր փառաց. բայց՝ մինչեւ հիմակ ամէն մարդկան գոց, անծանօթ եւ անմատոյց ճամբան . . . ։ Գնա, Տէր. բայց մ՛ուշացներ դարձդ. փութացու յարութիւնդ. ամբողջ երեք օր՝ երեք գիշեր գետնի սիրտը մնալ շատ է. կարճէ ժամանակը։ Ադ աճապարանքը՝ խօսքիդ ճշմարտութեանը վրաս մը չի տար. սիրոյդ նոր հաւաստիք մը կ՛ըլլայ . . . ։ Նայէ, Տէր. քու երեսդ՝ զիս ինչ յետին ցաւոց մէջ կը թողուս, ինչպիսի յուսով, քանի՛ փափաքանօք՝ դքեզ փառաւո-

բեալ, անչարչար, անմահ, լուսեղէն ու հզեղ կ'ուզեմ տեսնել...։ Ողջոյիր, Տէր Յիսուս, եւ նորէն առած կեանքդ՝ իմ հոգւոյս ալ շնորհէ որ, նորէն հետդ ապրի, որպէսզի զքեզ ժառանգէ ու քեզնէ ժառանգուի, ի քեզ անհետ ըլլայ, ի քեզ փոխարկի, սէր իմ եւ գերագոյն անվախճան բարութիւն Յիսուս...։ Ամենասուրբ Տիրամայր, Փրկչիս խաչին անմեկին ընկերը. գիտես դուն որչափ աշխատանօք ինք զիս փնտռելու եկաւ. միջնորդե որ վայրապար աշխատած չըլլայ. ես ալ շնորհակալ ըլլամ միջնորդութեամբ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

191

ՅԻՍՈՒՍ ԴԷՆԼԸ։

Ա. Երբեք ժամ է՝ խաչի վրայ ես, Փրկիչ իմ, մարմնով ցաւալից՝ հոգւով վշտահար. եւ ահա ի վախճանի մեռնելու հասար։ Ասասիկ պիտի մեռնիս, բայց ոչ ուշ՝ ոչ կանուխ, այլ ճիշդ այն վայրկենին որ քու լիուլի ազատութեամբդ՝ մեռնելու հաւանութիւնդ պիտի տաս յաւիտենական վճռոյն համեմատ։ Ահա եռքի հոգեվարք հասար. երեսդ գունատ, շնչառութիւնդ դժուար, կուրծքդ բըռնաւած, աչուըներդ կը գոցուի, մահուան պաղ քրտինք ճակտիդ ի վար կը թափի, վերջին մարմրանք սիրտդ կ'անցնէ։ Բայց չմեռած՝ գլուխդ ծռեցիր, իբրեւ թէ վրադ դրուած հնազանդութեան հաւանելով, եւ խոնարհ մեծարանօք շնորհակալ ըլլալով Հօրդ որ զքեզ իրեն կը կանչէ։ Ծռռեցիր գլուխդ՝ որպէսզի հրաման տաս մահուան որ գայ, ապա թէ ոչ՝ չ'իշխեր քեզի մօտենալ մինչեւ դուն չուզենաս. եւ հասկցուցիր թէ բովանդակ կենացդ մէջ՝ բանի ոչ բան մ'ըրիր, ոչ բան մը կրեցիր, եւ մեռցնել ալ զքեզ բռնի՝ ոչ ոք կարող է, այլ միշտ եւ յամենայնի դուն քեզի բացարձակ տէր ես։ =

Մարգացեալ Աստուած իմ Յիսուս, որ կը մեռնիս աւասիկ. դուն աշխարհքս եկած առենդ գեղեցիկ էիր քան զամէն մարդիկ, ինչպէս հիմակ աշխարհքէս ելած ժամանակդ այնչափ տգեղ ես եղեր որ, մարդու կերպարանք անգամ վրադ գրեթէ չէ մնացեր...։ Թողլ տուր, Տէր. մէյմ'ալ քեզի նայիմ՝ քանի որ դեռ կենդանի ես։ Դո՞ւն ես, ցանկալիդ Յիսուս, երկրպագելի կատարելութեամբը անչափ անսահման Բարձրելոյն Միածինը. այդպէս տակաւ կը նուաղիս, կը մեռնիս, ինծի խեղճուկ արարածոյս համար, որ չարութենէս զատ սեփական բան չունիմ...։ Ո՜վ սոսկում, ով սարսուռ. Աստուած ինծի համար մեռնի՝ միայն զիս սիրելէն շարժեալ...։

Փրկիչ իմ Յիսուս. աս ինչ սէր է որ մինչեւ ինծի համար փայտի մը վրայ

աստուածային կեանքդ թող տալու դքեզ տարաւ հասուց . . . : Ես անարդ անարժան մեղաւոր մըն եմ, իրաւ. բայց ադքու սէրդ ուժգին ղիս կը դրդէ՝ վրադ մեծ վստահութիւն ունենալու . . . : Աշխարհքիս մեկնած առենդ այդպէս գլուխդ որ ծռեցիր, քու ընտրելոցդ՝ սիրոյ համբոյր մը տալու համար էր կարծեմ՝ Ես ալ սիրտ կ'առնուիմ, կը համարձակիմ քեզի մօտենալու՝ վստահ ըլլալով թէ անարժանութեանս համար չես ղիս մերժեր . . . : Անուշակ Յիսուս, ահա գլուխդ հանգուցանելու տեղ մը չունիս. ադէ, ներէ, Տէր. յանձն առ որ քիչ մ' դքեզ սփոփեմ. եկու, սիրտս հանգչէ . . . : Ցաւագին Յիսուս, վշտակից եմ սաստիկ սրբատացաւուդ՝ որով ամենասուրբ հոգիդ անբիծ մարմնէդ բաժնուելուն կը վշտանայ . . . : Դուն իմ հոգիս սիրելէդ՝ հոգւոյդ առ մարմինը սէրը մնադիւր կը զսհես, կ'ազատեմ՝ վերջին հոգեվարքիդ արդեամբդ վաստակած առատ շնորհօքդ օգնէ ինծի որ, սիրովդ միշտ աւելի բորբոքիմ . . . : Ո՜ տայր թէ կարենայի հոս խաչիդ փառաւած՝ քեզի հետ մեռնիլ, քեզի համար մեռնիլ . . . : Գէթ շնորհէ, Տէր Յիսուս, որ մինչեւ ի մահ հաստատութեամբ սիրեմ դքեզ. եւ երբ ուզենաս որ մեռնիմ, սիրող հոգիս գիրկդ առանդեմ, որպէսզի յաւիտեանս յաւիտենից սիրեմ ու վայելեմ զքեզ, սէր իմ, երանութիւն իմ եւ ամենայն ինչ . . . :

Բ. Ո՜ Յիսուս. գլուխդ մեղի ծռած

առենդ, սիրտդ երկնաւոր Հօր ամրառնալով՝ վերջին անգամ ինքզինքդ բովանդակ իրեն նուիրեցիր եւ անդադին աղաչելով աստուածային Մեծվայելչութիւնն որ նուիրմունքդ հաճութեամբ ընդունի. եւ լսելի ըլլալով առ աշնուութեանդ, իսկեւիսկ կամաւոր անթերի պատարագդ մատուցիր. ինքզինքդ հայրենի ձեռաց յանձնելով, ի հոտ անուշից՝ հոգիդ աւանդեցիր : =

Բարե. որ մարդն է՝ որ այնպէս ուզած առենը քուն ըլլայ, ինչպէս գուն, Տէր Յիսուս, ուզած ժամանակդ մեռար : Յայտնեցիր թէ ճշմարիտ մարդ ես՝ որ մեռար. բայց Աստուած մարդ ես՝ որ ուզելովդ մեռար : Ըան մ'աւանդելը կամաւ կ'ըլլայ, կորնչնելը՝ հարկաւ . . . : Բայց հիմակ, ով Փրկիչ իմ մեռեալ. տրտմիմ ես մեռնելուդ, թէ ուրախանամ . . . : Ընդ մեռնելդ աշխարհքիս մեղացը համար խաչոյն լուսլի հատուցում եղաւ աստուածային արդարութեան. մարդկային բնութիւնը Աստուծոյ հետ հաշտեցաւ. եկեղեցւոյդ մէջ նոր օրէնքն այժ առաւ. արքայութեան դռներն որ գոց էին, եւ Փրկչիդ մահուամբը միայն կրնային բացուիլ, մեղը բացուեցան . . . : Ո՜վ մահ, որչափ քու արդիւնքդ մեղի անոյշ է. բայց պատճառը — աւա՜ղ — որչափ դառըն է . . . : Մահուանդ պատճառը, Տէր Յիսուս, մեր մեղքերն են. մենք ենք պատճառ որ, աշխարհքիս ամէն կեանքերէն մեծագին պատուականագոյն կեանքդ

կը լինայ . . . : Ո՛հ. որչափ մենք մեզի զայրանալու ենք որ, այդպիսի մեծ չարի պատճառ եղանք . . . :

Սէր ու ցաւ. աս կրկին բանն է. Փրկիչ իմ Յիսուս, որ քեզի պարտական եմ . . . : Վա՛յ ինձ. ի՞նչէս առանց ամենալու առջեւդ երթամ ես որ իմ պարտքիս մէջ այսչափ պակասաւոր եմ . . . : Պարտական եմ զքեզ սիրելու, եւ չեմ սիրեր : Ի՛նչ սիրտ է իմ սիրտս որ, ոչ ինձի համար յանձն առած չարչարանքդ ու մահուընդ կը շարժի, ոչ չարչարանքդ ու մահուընդ ինձի եղած այնչափ երախտեացդ . . . : Պարտական եմ՝ քեզի դէմ այնչափ անողորմ չարութեանս ցաւելու, եւ չեմ ցաւիր : Ի՛նչ խոստատութիւն է իմս որ, թափած արիւնդ ոչ կը փշրի, ոչ կը կակղի . . . : Կը խոստովանիմ, խաչեալ Յիսուս, կը խոնարհիմ որ ոչ սէր ունիմ՝ ոչ ցաւ . . . : Չեմ, այո, ընդհատ արժանի. աս ընդհատը միայն քենէ կը խնդրեմ որ, ներես ինձի քաղցրութեամբ գոնէ հոս ոտիդ տակ երկրպագեմ, ընդհակառակ ըլլամ անչափ սիրոյդ որով հաճեցար առանց մեզագ խաչի վրայ մեռնիլ ինձի թշուառական մեղաւորիս համար, որ դիրաս եմ մեղաւորաց . . . : Զքեզ չեմ սիրեր նէ, կը փափաքիմ սիրել : Չեմ մեղքերս լար նէ, կը փափաքիմ լալ դառնապէս . . . : Աղէ, օգնէ փափաքանացս : Մի իմ անարժանութեանցս նայիր, այլ քու արժանեացդ . . . : Բովանդակ վստահութիւնս քու այն արժանեացդ վրայ է,

զորոնք մահուամբդ գլխաւորաբար՝ ինձի պատրաստեցիր առատապէս . . . : Կ'աղաչեմ կը պաղատիմ, Տէր. ընդհէ որ, չմեռած՝ ըստ պատշաճի սիրեմ անհուն գթութիւնդ, եւ ճշմարիտ ատրճանօք մեղացս վրայ ցաւիմ, սէր իմ, յոյս իմ, փրկութիւն իմ Յիսուս . . . :

192

Ա. Սէր խաչեալ եւ մեռեալ. ահա օդի մէջ վերամբարձ՝ երեք գամ կախուած կայներ ես. ամենասուրբ մարմնոյդ վրայ յոտից մինչեւ ի գլուխ ողջանդամ մաս մը չէ մնացեր : Մեռած կեցեր ես, բայց աստուածութիւնդ մարմնիդ անբաժին է. յաւիտենական անմահ Աստուած ըլլալդ՝ մեզի համար մահկանացու ըլլալ եւ խաչամահ մեռնիլ ուզեցիր նէ, սիրոյդ անչափ առաւելութենէն է : Ասկէ մեծ սէր անկարելի է մարդկօրէն մէկն ունենայ որ, իր բարեկամացը համար հոգին տայ. բայց դուն, Սէր աստուածեղէն, չէ թէ բարեկամացդ որ արդարներն են, այլ թշնամեացդ՝ մեղաւորաց ու ամպարշտաց համար մեռար. որպէսզի անոնց կեանք տաս՝ որոնք քեզի մահ կու տային : =

Ո՛վ սքանչելի սէր, աստուգիւ Աստուծոյ միայն արժանի եւ յատուկ . . . : Ի՞նչ ըսեմ, Տէր Յիսուս : Մեղաւորաց համար

մեռաք նէ, ուրեմն ինձի համար ալ մեռաք։ Պարտական եմ հաւատոյ աս մասին հաւտալու. եւ որչափ հաստատ եւ անկասկած հաւատամ, այնչափ անյողդողդ եւ աներկմիտ յուսալու եմ։ Ետ քու մահուամդդ փրկուելիքս չյուսամ, մահուչափ կը մեղանչեմ...։ Թող մեղաւոր ըլլամ, եւ եղածէս հարիւրապատիկ հաղարապատիկ ալ աւելի. ի՞նչ կ'ըլլայ։ Ո՞ր հոգի այնչափ բեռնաւոր կրնայ ըլլալ մեղօք, որ քու մահուամդդ չկարենայ փրկուիլ...։ Դուն գերագոյն եւ ամենակալ զօրութիւնդ հանդիսացնելու համար՝ մահն ընտրեցիր որ յետին տկարութիւն է. ուստի իմ տկարութիւնքս չեն կրնար զիս վախցնել։ Կը հաւատամ, Տէր, եւ կը յուսամ, միանգամայն եւ կը սիրեմ. վասընդի առանց սիրոյ ոչ հաւատքը բաւական է, ոչ յոյսը...։

Ո՛վ ինձի համար խաչի վրայ մեռած Յիսուս. ես բովանդակ զիս քու սիրոյդ պարտական եմ։ Ի՞նչպէս չսիրեմ զքեզ յամենայն զօրութենէ, ո յոյս իմ, փրկութիւն իմ եւ կեանք. ի՞նչպէս զքեզ չսիրեմ որ, պահ մ' զքեզ յիշելուս պէս՝ յանցաւոր խղճիս սարսափը կը փարատի, եւ օծութեանդդ անուշութենէն հոգիս սիրտ կ'առնու կ' ափոփի...։ Սիրելի Փրկիչ, ցանկալի Յիսուս. շնորհակալ եմ մահուանդդ եւ ամէն բանէ ի վեր կը սիրեմ զքեզ, եւ կը փափաքիմ յամենայնի քու հաճոյդդ փնտռել, եւ քու փառացդ համար գործել...։ Կը ցանկամ որ, քու

սիրոյդ համար ինքզինքս մահացնեմ, ես ինձի մեռնիմ, եւ ասով՝ քեզի նմանիմ՝ որ իմ սիրոյս համար խաչեցար ու մեռար...։ Սակայն դուն, Աստուած իմ, դուն օգնութեամբդ իմ ուխտերս պիտի զօրացնես...։ Կը փափաքիմ որ, յիշողութիւնս՝ միաքս ու կամքս հետդ խաչուին. խորհուրդներս, ըղձերս ու զգայութիւնքս հետդ խաչուին, Սէր իմ խաչեալ եւ մեռեալ...։

Բ. Ինչպէս չարչարանացդ, նոյնպէս մահուանդդ ժամանակ, Տէր Յիսուս, Աստուած ըլլալդ ուզեցիր հակցնել։ Հոգիդ փչելով մարդ ըլլալդ հաղիւ թէ յայտնեցիր, յայտնեցիր Աստուած ըլլալդ ալ զարմանալի հրաշքներով։ Խեղճութիւնդ զամէնքն ի գութ շարժեց նէ, Մեծվայելչութիւնդ ալ ի հիացումն յափշտակեց։ Մեռնելու առնդ աշխարհ համրէն սասանեցաւ՝ իրար անցաւ։ Արեւը բռնուեցաւ, օդը խաւարեցաւ, ցորեկը գիշեր եղաւ, տաճարին վարագոյրը պատռեցաւ, գետինք շարժեցան, քարինք ճաթեցան, գերեզմանք բացուեցան, մեռելներն ոզջացան...։

Տէր Յիսուս. այս ամենայն՝ սասանած բնութեան նշաններ են, որ կը յայտնեն թէ մեռնողդ սոսկ մարդ չես, Աստուած ալ ես։ Երեք են խաչուածները, սակայն այս սքանչելեաց զօրութիւնը քեզի միայն ընծայուեցան, զքեզ միայն՝ Աստուած քարոզեցին...։ Արդէն մարգարէները գուշակած, գու ալ ըսած էիր թէ խաչն

որ բարձրանամ՝ ամէն արարածները իմ աստուածութեանս վկայելու պիտի յառիչտակեմ. . . : Բայց ինչ զարմանալի՝ մնաւանդ թէ սոսկալի բան է որ, բնութեան Արարչիդ՝ երկինք ու երկիր վտանգի կ'ըլլան, իսկ ես այսպէս կոյր եւ կարծր կը կենամ. . . :

Անձն իմ. նայէ, ապշէ եւ օրհնէ քեզի համար խաչեալ ու մեռեալ Աստուածդ, հոգի՛ մեղաւոր՝ անօրէն ու կոյրած . . . : Ո՜ ամօթ, ո՜ պատկառանք: Դուն, Փրկիչ իմ Յիսուս, անզգայ արարածներուն բարիք ընելու համար չմեռար. եւ սակայն ատոնք քու մեռնելուդ այնպիսի կսկիծ ու սարսուռ կը յայտնեն որ, կարծես թէ դգայութիւն են առեր: Դուն զիս սատանայի գերութենէն ու յաւիտենական պատուհասէ ազատելու համար մեռար. զիս Աստուծոյ շնորհացն ու որդեգրութեանը եւ յաւիտենական փառաց ժառանգութեանը արժանի ընելու համար մեռար. իսկ ես քեզի ոչ գթութեան կամ կարեկցութեան եւ ոչ սիրոյ շարժմունք կ' զգամ, որպէս թէ քեզի երախտագիտութեան պարտք չունենայի ամենեւին . . . : Աստուած իմ, կ'երկրպագեմ խորհրդոյդ. բայց եթէ սահմանեցիր որ մեռած աստենդ քարերը ճաթին՝ որպէսզի նշանակես թէ մնաւանդ շնորհօք մեր սրտերուն խստութիւնը եւրէն պիտի կակղի, աղէ՝ տեղայ վրաս ադ շնորհքները. տուր ինծի դգջալից սիրտ մ'որ հոս խաչիդ ոտքը քենէ ողորմութիւն աղաղակեմ;

եւ կամ գէթ ողորմելութիւնս լամ որ, քու չարչարանքդ ու մահուանդ՝ որոնք հոգիները սուրբ ընելու այնչափ զօրութիւն ունին, ես սրբութեան պտուղ մը չեմ բաղեր ամենեւին . . . : Ո՜հ, Յիսուս, Գողգոթայի վրայ մեռած ժամանակդ քար մ'ալ ես ըլլայի, կարծրութիւնս պիտի փշրեր անշուշտ. հիմակ որ մարդ եմ շնորհօքդ, միտք ունիմ, սիրտ ունիմ, կրնամ գութս շարժել. այսպէս ապուշ եմ եւ անզգայ, մնաւանդ մնածութիւնը վրաս տպաւորութիւն՝ ազդեցութիւն մը չ'ըներ . . . : Ողորմէ, Աստուած իմ, գթա խեղճութեանս . . . : Տուր որ գոնէ աղէկ մ'ըմբռնեմ թէ գուն իմ մեղացս պատճառաւ մեռար, որպէսզի զանոնք գառնապէս լամ ու ողբամ. . . : Թողութիւն շնորհէ, Տէր, գաղջութեանս ու թերութեանս՝ որով ես զիս միշտ եւս քան զեւս անարժան կ'ընեմ երկնաւոր շնորհացդ. . . : Խոնարհ ըրէ զիս որ, կակուղ ու զղջական սիրտ ունենամ. . . : Ամենասուրբ Տիրամայր, քու հզօր միջնորդութեանդ կարօտ եմ. ամէն:

193

ՄԵԾԱՑ ՅԻՍՈՒՍ ԿՈՉԸ ԼԸ ԽՕՍԵՒ։

Փրկիչ իմ Յիսուս. կարծելին Հրեայք թէ այնչափ շուտ պիտի չմեռնիս, ուստի թախանձելին զՊիղատոս որ, հրաման տայ՝ բարձքդ խորտակեն, որպէսզի այն նոր տանջանքով՝ չարաչար կսկծանք մեռնիս. եւ ուզածնին ձեռք բերելու համար՝ ամէն օրէնքի հակառակ զանմեղդ սպանելէն ետեւ, օրինապահութեան նախանձ ալ ձեւացուցին թէ այնպիսի մեծ տօնի օրով չեն ուզեր մահապարտները խաչի վրայ թողուլ։ Եւ ահա գունդ մը զինուոր կու գան՝ երկաթի դաւազաններով երկու աւազակներուն բարձքերը կը խորտակեն կը մեռցնեն. սակայն տեսնելով որ, դուն դեռ նոր ես մեռեր, քեզի չեն դպչիր. միայն թէ մէջերնէն մէկը, ապահովութեան համար, տիգաւ կողդ կը խոցէ։ Քանի ողջ էիր՝ աս թոյլ չտուիր, որպէսզի չկարծուի թէ զարնուածքի բուժգնութեամբ բռնի գքեզ մեռուց. ուր դուն ի սիրոյ միայն շարժեալ՝ կեանքդ տուիր, եւ կողդդ խոցուիլը թոյլ տուիր նէ՝ խորհրդաւոր նպատակդ ան էր որ, այս արտաքին վէրքէն ամէն մարդ ներս մտնէ տեսնէ այն ներքին խորունկ վէրքն որ սայրասուր նիզակէն աւելի՝ սիրով սիրտդ խոցեր էր։ =

Ո՛վ սքանչելի խմաստութեանդ, Յիսուս. ինչպէս Հրեայք իրենց յետին չարութեամբն ու խստասրտութեամբը՝ յանկաման յանգէտս մարդարէութիւնները ճշմարտել կու տան ...։ Բայց քու սէրդ, քաղցր Կենարար, ինչպէս դեռ կը վառի աստուածախառն մարմնոյդ մէջ՝ թէեւ հոգիդ զատուած է ...։ Իրենց դժպհի նենգութիւնը կը տեսնես, ու կը համբերես, եւ ընդհակառակ ներքուստ զիրենք յաւիտենական կեանքի կը հրաւիրես, եւ ողորմութեամբ իրենց գարձին կ՝ սպասես ...։ Ան ուժգին խոթուած տեգը աջ կուրծքդ բացաւ, ներս թափանցեց, եւ սիրտդ ծայրէ ի ծայր վիրաւորեց, եւ այնպիսի մեծ ճեղք մ՝ըրաւ որ, ամբողջ ձեռք մը կրնար հանգիստ մէջը խոթուիլ ...։ Ադ սիրով վիրաւոր սրտիդ է որ, գլխուդ ձեռուընեբուդ ոտուընեբուդ ու բոլոր մարմնոյդ վէրքերն յառաջ եկան ...։ Ինչո՞ւ էին խարազանները, փշերը, գամերն ու խաչը՝ որոնց համբերեցիր, բայց եթէ որպէսզի սէրդ հաճես՝ գոհ ընես, որ մեր յաւիտենական փրկութեան անձկանօք կը հաւէր ...։

Անոխակալ Յիսուս. որչափ անգամ ներ այդ ողորմութիւնները դուն ինծի ալ ըրիր։ Եա միօրինակ զքեզ դառնացուցի մեղօքս, դուն անդադար ինծի համբերեցիր ու սպասեցիր ողորմութեամբդ ...։ Երկայնամիտ Տէր. հիմայ կը հաւնամ թէ ինչո՞ւ զատկական գառին ոսկրտանքը պիտի չփշրեին։ Որպէսզի նշանակուի թէ

ոչչափ ճգնին Թշնամիքդ զքեզ կատելու եւ խայտառակելու, քու առաքինութեանցդ պնդութիւնը չխախտի պիտի երբեք. խոնարհութիւնդ, հնազանդութիւնդ, համբերութիւնդ, եւ ամենեն աւելի՝ սէրդ միշտ աւելի պիտի ամրոզջանան ու կատարելագործին . . . : Ո՛ Աստուած ամենազօր արդար եւ բազումողորմ՝ որ հրպարտներու դէմը, որոնք նանրութեամբ իրենքզիրենք կ'ուզեն հաստատ բռնել, կը փշրես կը խորտակես, իսկ ի քեզ յուսացողները կը պաշտպանես ու կը պահպանես. աղէ՝ վերու ինէ հպարտութիւնն որ այնչափ քեզի գարշելի է, եւ շնորհէ ինձի սուրբ ճշմարիտ խոնարհութիւն, որպէսզի յաւիտենական փրկութեանս հարկաւոր առաքինութեանց մէջ քենէ պաշտպանութիւն ու զօրութիւն գտնելու արժանի ըլլամ . . . : Սէրը մանաւանդ հաստատէ սրտիս մէջ, որպէսզի ինձի չարիք ընդունելուն բարիք ուզենամ՝ քու սիրոյդ համար . . . : Խոցուած կողիս նայողները վրաս պիտի լան ու ցաւին, ըսիր. շնորհէ, Տէր, որ իմ վրաս խօսքդ կատարուի. խելքս միտքս ակնկառոյց ադ վիրիդ յառի նայի անդադար՝ վշտակից ու զղջալից խանդաղատանօք, եւ անով ամէն կարօտութեանցս առեն յոյսս ամրանայ . . . : Ա՛յո, սիրալիր վէրք, ի քեզ է յոյսս ու վստահութիւնս թէ հոս շնորհք պիտի տաս ինձի որ սուրբը ըլլամ, եւ անդին՝ սուրբերու պատրաստուած երանաւէտ փառաց զիս արժանի պիտի ընես . . . : Ա՛յո, վի-

բաւոր Սէր, ինչպէս քեզի նայիմ, եւ չտիպիմ փոխարէն զքեզ սիրելու : Մեղքերս, իրաւ, զիս կը դողացնեն, եւ խեղճութիւնս չի համաձայներ զիս՝ Մեծվայելչութեանդ մօտենալու. սակայն քու քաղցրութիւնդ, բարի Յիսուս, որով գլուխդ ծռեր՝ իբր թէ ինծի նշան կ'ընես ու քեզի կը կանչես եւ կը հրաւիրես զիս որ սիրոդ մտնեմ, ինծի կը հասկցնէ թէ իմ մեղացս ծանրութենէն ու սրտիդ արդարութենէն դողամ նէ, հոդ դիմեմ՝ հոդ զթութիւն ողորմութիւն ու փրկութիւն կը գտնեմ . . . : Բարէ. ինչ եւ ինչպիսի խրախոյս կու տայ ինծի բարութիւնդ . . . : Ահա կու գամ, Փրկիչ իմ. որովհետեւ խոցուածիդ մէջէն դուռը բացուած կը տեսնեմ. կու գամ՝ կը մըտնեմ, բայց պատկառանքէս՝ կը սոսկամ. զթութիւնդ, կ'աղաչեմ, զիս ներս ընդունի . . . : Ո՞ւր գտնեմ բոլոր աշխարհիս վրայ այնպիսի խաղաղ, անանկ հանգարտ, այնպէս ապահով տեղ՝ ինչպէս այս սիրտը . . . : Ո՜վ. քանի՛ անոյշ, ո՛րչափ հեշտական է հոդ բնակիլ . . . : Խանդակաթ Յիսուս. հաստատէ մշտնջենաւորէ իմ բնակութիւնս հոս սիրոդ տապանակը . . . : Սո՛ւրբ Սիրտ, անո՛յշ Սիրտ, շքեղ աթոռ աստուածութեան, տաճար սիրոյ. բովանդակ մեծարանօք որ կընամ՝ ողջո՛յն քեզ եւ երկրպագութիւն. դուն, աղբիւրդ շնորհաց, քենէ կը յուսամ յաւիտենական փրկութեանս հարկաւոր շնորհքները, եւ առանձինն՝ սէր եւ խանդաղատանք այդ

աղնիւ Սրտիդ, որ համակ սէր է ինծի, եւ անդադար իմ բարեյոյս կը փափաքի...

194

Ա. Փրկիչ իմ Յիսուս, նիւթական հարուածը դուն չզգացիր, վասնզի մեռած էիր։ Բայց որովհետեւ ամէն դուշակութիւն կատարուելու էր, հիմայ մանաւանդ՝ ուրիշ անգամներէ աւելի նշանաւոր տարբեր, Սիմէոնեան մարգարէութիւնը Մօրդ Մարիամու վրայ բառ առ բառ կատարեցաւ։ Ահա իր հոգին սուրը մտաւ թափանցեց։ Մարիամու հոգին՝ վշտակցութեան ներքին սաստիկ դորովանքը, քու սրտիդ մէջ էր. երբ այն անագորոյն երկաթը քու սիրտդ ծակեց, Մարիամու հոգին խոցեց։ Մարիրոս եւ առաւել քան զմարիրոս եղաւ՝ հոգւովը տանջուելով, որ մարմնով տանջուելէ աւելի է։ Յաւագին Մայր. մեծ էր մորմոքդ։ Որդւոյդ խաչուած առտեներ, մեծ՝ մեծ եղաւ կսկիծդ՝ զինք մեռած տեսար նէ, վասնզի սիրովդ՝ Որդւոյդ ներսն էիր բովանդակ, եւ իր ամէն կրածը՝ կը կրէիր։ Բայց հիմայ կողին խոցուած առեն զգացած ցաւդ չափազանց մեծ է. որովհետեւ այն անողորմ հարուածը, Յիսուսի՝ վէրքի վրայ վէրք աւելցուց, իսկ քեզի՝ ցաւոց վրայ ցաւ։ =

Ո՛վ. որչափ վշտակցութեան արժանի

է Մարտիրոսաց Թագուհւոյն ցաւը։ Բայց ինչէ՞ն է այնչափ դառնակսկիծ ցաւը, Տէր Յիսուս։ Վասնզի զքեզ կը սիրէ. եւ անոր համար մեծ է ցաւը, վասնզի սէրը մեծ է...։ Հապա ես, Փրկիչ իմ, ինչէ՞ն այսպէս անտարբեր՝ անկարեկիր անդգայ եմ տանջանացդ։ Հարկաւ հետեւցնելու եմ թէ վասնզի չեմ սիրեր զքեզ...։ Ո՛վ թշուառութեանս, ոչ բովանդակ չարչարանքդ, ոչ մեռնելդ ետեւ սիրալիր սիրտդ ծակող հարուածը՝ զիս սիրոյդ շարժելու բաւական են...։ Ո՛վ Տէր. որովհետեւ այսպէս խիստ ու կոշտ է սիրտս, ես դառնամ կողիդ նայիմ՝ որ անոր համար ուզեցիր թէ բացուի, որպէսզի անոր մէջէն քու սիրտդ ինծի բնծայես։ Բարե՛. ինչ գեղեցիկ զբեղ սիրել է, Յիսուս, սիրել զքեզ քու սրտովդ որ իմն է միանգամայն...։

Ի՞նչ ուրախարար մտածմունք։ Իրօք. դու, Տէր Յիսուս, իմ գլուխս ես։ Եթէ գլուխս աչուըներդ իմ գլուխս ըլլալնուն համար՝ իմ աչուըներս են նէ, ինչպէս իմն է՛ըլլար քու սիրտդ, որ այնպիսի գլուխ մը սիրա է՛ որ միանգամայն իմ գլուխս է։ Ա՛ս ես երբեք չէի մտածած. բայց հիմակ որ կը մտածեմ, երանի՛ կ՛ըսեմ ինծի եւ բիւր երանի որ, այնպիսի սիրտ մը գտայ՝ որով կրնամ, Տէր իմ Յիսուս, աղաչել ու սիրել զքեզ...։ Աղէ, ընորհէ որ, աս քու եւ իմ սրտովս սիրեմ զքեզ...։ Կոյսդ Մարիամ, դուն օգնէ ինծի. վասնզի ես այնպիսի թշուառական մըն եմ որ,

կրնամ նոյն իսկ Յիսուսի սիրտը չարաչար գործածել։ Տուր որ սիրտս Յիսուսի ըլլայ բոլորը, ինչպէս Յիսուսի սիրտը իմն է բովանդակ։ Ա՛ռ ինծի շնորհք որ կամքս յամենայնի իր կամացը համակամ եւ հնազանդ ըլլայ, վասնզի ասով է որ Յիսուսի հետ մի սիրտ՝ մի հոգի կրնամ ըլլալ . . . ։

Բ. Աստուած իմ Յիսուս. հաղիւ թէ կողդ խոցեցար, իսկոյն արիւն ու ջուր բխեց։ Ա՛ս թէ ճշմարիտ մարդ ըլլալդ յայտնեց՝ ամէն հասարակ մարդու պէս հիւթերէ զանգրուած, թէ Աստուած ըլլալդ միանգամայն՝ նորանշան հրաշքով, որովհետեւ չէ երբեք տեսնուած թէ մեռելի մը մարմնէն, որչափ ալ խոցոտի, արիւն կամ ջուր ելլէ բնաւ։ Ադ վէրքը արտօնացեալ վէրք մ՝ ըսուելու է, որ այնչափ խոցուածք չէ՝ որչափ բացուածք, որով մեզի կենաց դուռ մը բացուեցաւ՝ ուսոի խորհուրդները բխեցին, որոնք արեամբ ու ջրով կը նշանակուէին, եւ զուարք Եկեղեցիդ բնութեամբ պիտի արգասաւորէին եւ անոնց յաւիտենական փրկութիւն շնորհէին։ =

Ո՛ Տէր Յիսուս. որչափ շնորհապարտ ենք այդ վէրիդ՝ որ թէեւ քեզի ցաւարեր չէր, բայց մեզի շատ շահաբեր եղաւ, վասնզի դուն նոյնն առաջուց տեսար՝ ընդունեցար ու երկնաւոր Հօրդ նուիրեցիր։ Ա՛ս վէրքէդ էր որ ինծի համար աստուածային արդարութեան հատուցումը փրկանաց արիւնն եղաւ. ադ ջրով էր որ աւազանաւ սրբուեցայ, եւ այնչափ անգամներ խոստովանութեամբ մեղքերէս մաքրուեցայ . . . ։ Ա՛յս վէրքէն բխեցին ամէն շնորհք՝ օրհնութիւնք ու ողորմութիւնք՝ որոնց իմ ժամանակաւոր ու միտնչենաւոր երջանկութեանս համար կարեկամ փափաքիլ . . . ։ Ո՛վ վիրաւոր Սիրտ, ով նուիրական տապան, որ ինծի բացուեցար՝ որպէսզի անարգելոց հետ մեզաց հեղեղի մէջ չկորսուիմ, այլ ընտրելոց հետ ազատիմ ու փրկուիմ։ Ո՛վ վէմ հոգեւոր, որ տիգաւ խոցեցար՝ որպէսզի ինծի փրկութեան մշտարուխ ջրեր հաղորդես . . . ։

Աղէ, Փրկիչ իմ. ընդունէ զիս Սրբոյդ տապանը, ադ Աստուածութեան տաճարը։ Հոգ դանեմ ափոփանքս՝ այս խեղճ կենաց նեղութեանց առեն, հոն զօրաւոր ձէնքեր գտնեմ փորձութեանց դէմ. հոն անվկանդ վահան՝ դժոխային զօրութեան դէմ, հոգ՝ մնհուանս ժամանակ ապահովութիւն, եւ փառք ընդ ամենայն յաւիտեանս . . ։ Բայց — վա՛յ ինծի — այդ վէրքը, այդ Սիրտը օր մ՝ ինծի պիտի ցուցըներ, եւ իմ չար կամքս որ առենին չուզեց հոգ դիմել, պիտի դատաստանի կանչես . . . ։ Աստուած իմ Յիսուս. ահա հիմայ կը դիմեմ. հիմայ կը խոստովանիմ բոլոր անօրէնութիւնքս, եւ դառն ցաւով թողութիւն կը խնդրեմ, որպէսզի դատաստանիդ օրն ինծի ողորմիս . . . ։ Լուա զիս, Տէր, կողիդ ջրովը. առաւել լուա զիս ու մաքրէ կողիդ արեամբը . . . ։ Կը փափաքիմ մնալ՝ ուր զիս կը կանչես, եւ միշտ սրտիդ մէջ կալ ճնալ . . . ։ Սակայն — բարե — այդ սրբութեան օթեւ-

ան բնակելու համար որչափ մաքուր ու սուրբ ըլլալու է . . . : Ընորհէ հոգւոյս թէ անմեղութիւն՝ ջրովդ, թէ սէր՝ արեամբդ, որպէսզի քեզի արժանի ու նման ըլլայ . . . : Ադ վերիդ արդեամբը, բարի Յիսուս, օգնական եղիր ինծի՝ կենացս ու մահուանս վտանգներուն մէջ : Ատոր վրայ է բովանդակ իմ վստահութիւնս . . . : Ո՜հ, կը խոստովանիմ. ադ վէրքդ իմ չարութեանս գործն է. ես պատռեցի կողդ, ես ծակեցի սիրտդ : Աւաղ ամօթոյս . . . : Սակայն միանգամայն քու բարութեանդ գործն ալ է. դուն յանձն առիր, դուն հաւանեցար՝ իմ սիրոյս համար : Թարէ միթէ արանցս . . . : Ի՞նչ չգուսամ այնչափ բարութենէդ, ի՞նչ չսպասեմ այդչափ գթութենէդ, սէր իմ, գանձ իմ եւ ամենայն ինչ . . . :

195

Խաչեալն պէտքերուց Յիսուս ինչ համարներ կու տայ :

Լայս աստուածեղէն, լոյս մշտնջենաւոր Յիսուս. որու պայծառութիւնը չըկրցան նսեմացնել ոչ թշնամանաց ցածութիւնը, ոչ աւազակաց ընկերութիւն, ոչ արեւու խաւարմունք, եւ ոչ թշնամեացդ բովանդակ չարութիւնը. որ մեզի բարձրական ճշմարտութիւններ կը յայտնես, մարդկային կենաց պատրանքը կը բանաս, եւ երկնից ճամբան յայտնապէս մեզի կը ցուցնես. ծագէ ճառագայթներդ մէկը՝ աս իմ կոյր ու ապերախտ սրտիս որ, տեսնեմ թէ դուն խաչամահ տիգաւոց վիճակիդ մէջ ինչ համարներ կու տաս ինծի. ինչ կը դատապարտես ու ինչ կը հաւնիս : Ջեռու սիրոս՝ իմաստութեանդ սիրով, որպէսզի դատապարտածդ ատեմ, ու հաւնածիդ հետեւելու փափաքիմ : Դուն խոստացեր էիր թէ աչքը պիտի տեսնենք գաստուածային վարդապետդ, եւ ահա խոստմունքդ կատարեցիր : Այո, Տէր Յիսուս. բոլոր կեանքդ անընդհատ օրինակ եւ գործոց մ՝ եղաւ կատարելութեան. սակայն ո՞ւր երբէք այնպէս քաջ վարդապետեցիր քու գեղեցիկ գեղեցիկ առաքինութիւնդ — խոնարհութիւնը, հպատակութիւնը, մեռուցումը, բայց մանաւանդ սէրը — ինչպէս խաչիդ գահուն վրայ : =

Աշխարհային կենաց բովանդակ չէնքը՝ հպարտութեան, անկախութեան, ընդարձակութեան ու անձնասիրութեան վրայ կը հիմնի : Ատոնք մեզի կենդանի ջրոց աղբիւրը թողուլ, ու թունալից մահաբեր վտակներ փնտռել կու տան . . . : Միշտ ամբարտաւան յանդուգն դպրապետը ու անյագ ենք մենք : Մոլեգին մենք զմեզ կը սիրենք քենէ աւելի՝ որ մեր ծայրագոյն երանութիւնն ու միակ սիրուելու արժանի ես . . . : Դուն, Որդի Աստուծոյ՝ յաւի-

տենական ճշմարտութեան վարդապետ, խաչի վրայ քու խոնարհութեամբդ հպատակութեամբդ մեռուցմամբդ ու սիրովդ, աշխարհային խաբէութեան այս ամբարտակը քանդեցիր յերկիր կործանեցիր . . . : Քու լուսինդ կ'աղաղակէ, օրինակդ կը դատարկարտէ կը նզովէ խաչին վրայէն՝ աշխարհքիս ամէն ազգականաբար սկզբունքըն ու միտումնըը . . . :

Խոնարհեցու իմ ամբարտաւանութիւնս, խոնարհ Յիսուս: Տուր որ ողորմելի սիրտս քու աստուածային հոգւոյդ ոյժն զգայ, եւ մաշէ սպառէ այս ապականեալ արմատն որ հետս ծներ, մներ ու զօրացեր է. ամէն տեղ հետս ի վեր կուգայ, ամէն բրածիս՝ նաեւ ամենէն բարի գործքերուս մէջ կը խառնուի, եւ գուցէ աս աղօթքիս մէջ ալ մտս մ' ունի . . . : Երկնցու ձեռդդ, Տէր, ցոյց վրաս ընորհացդ ոյժը, եւ խայտառակէ հպարտութիւնս . . . : Ազդէ սրտիս՝ ինձի դէմ անկեղծ ատելութիւն ու արհամարհութիւն մը, խոնարհութեան սրտանց ու ներքին սէր մը. որպէսզի աշակերտդ ըլլալու արժանի ըլլամ, քու սիրածդ սիրեմ, ատելացուցածդիդ հետեւիմ, եւ խորշիմ փախչիմ հպարտութենէ՝ որմէ կը զգուշս . . . : Աստուած ողորմութեան, սիրտս քեզի քաշէ: Ահա ես հլութեան՝ հնազանդութեան կը դառնամ. հիմակուան բացարձակ որոշումն աս է որ, այսուհետեւ քու կամացդ հպատակիմ բոլորովին, եւ բիւր անգամ մեռնիմ մանաւանդ քան թէ ըզ-

քեզ զայրացնեմ. . . : Ներէ, Տէր, վիրացդ զօրութեամբ՝ մինչեւ հիմակ ըրած խեռութեանս ու հեատութեանցս. մի թողուր որ քեզի պարտուպատշաճ հնազանդութիւնս պակսի երբեք . . . : Բռնադատէ զիս, Փրկիչ իմ, սիրոյդ անոյշ բռնութեամբն որ քեզի գամ, քեզի հպատակիմ . . . : Ո՛վ Սէր, որ ամենայն ինչ կրնաս. աղէ, տաքցու, ընդարձակէ, վառէ ամենուն սիրտը: Ջնջէ մենէ անկախութեան ու ապստամբութեան հոգին. տուր որ, ամենքս ալ սիրոյդ հպատակինք, որովհետեւ դուն սիրովդ զամենքս գնեցիր ու ազատեցիր . . . : Շնորհէ, բոլոր մեր փառքըն ան ըլլայ որ, քու քաղցրութեանդ ու գեղեցկութեանդ գերի ըլլանք . . . : Ողորմէ, Տէր Յիսուս, ողորմէ: Քանի՛ քանի անգամներ գքեզ կորուսի՝ ան սիրով, զոր դուն խաչիդ վրայ կը դատապարտես . . . : Ո՛վ աստուածային բարութիւն. հոս պէտք է որ լեզուս լռէ, ու սիրտս լայ եւ ողբայ դառնապէս իմ մեղքերուս, դիտմանցս ու միտմանցս զազրութիւնքը . . . : Մեղայ, Տէր, մեղայ. շատ անգամ մեղայ, ծանրապէս մեղայ. կը խոստովանիմ քու առջիդ բոլոր իմ յանցանքս ու խեղճութիւնքըս . . . : Գթա, Աստուած իմ, ողորմէ, ներէ . . . : Վերջ Յիսուսի, օգնեցիր՝ ինծի. խաչ Յիսուսի, պաշտպանէ զիս . . . : Հրաման տուր, Դատաւոր արդար, թող ամէն տանջանք գան գլուխս թափին. համոզէն արարածք թող ինծի դէմ պինդ եւ քեզի ըրածներուս վրէժն ինէ թող

առնուն . . . : Եւ կամ, քաղցր Փրկիչ, այս վայրկենիս զիս փոխէ իմ մարմնաւոր սիրոյս՝ հոգեւոր ըրէ, նանրասէր սիրոյս՝ ճշմարտասէր, երկրաւոր սիրոյս՝ երկնաւոր ըրէ . . . : Տուր որ կեանքս ալ անկանոն չըլլայ. իսկ եթէ դարձեալ պիտի ըլլայ՝ բոլորովին վերջանայ լմննայ. լաւագոյն է՝ մեռնիմ, քան թէ նորէն զքեզ զայրացնեմ . . . : Երանի՛ թէ խաչէիր, Տէր, աս իմ երկրաւոր մարդուս լեզուն՝ աչուընե՛րն ու բոլոր զգայութիւնքը, որպէսզի քեզի համար միայն եւ ի քեզ ապրէին . . . : Բայց, խաչելեալ վարդապետ. դուն հոս ինչպէս աղէկ սորվեցուցիր ինծի խոնարհութիւն՝ այնչափ լեռնին թիւնամանք ու խայտառականք հեզութեամբ կրելով. համբերութիւն՝ մանաւանդ հիւանդութեան առեն, խաչիդ վրայ հաստատութեամբ տանելով դառնակսկիծ մահուանդ վշտերը. նմանապէս աստուածային պատուիրանաց ճիշդ հնազանդութիւն, եւ երկնաւորին կամացը կատարեալ համակամութիւն . . . : Սակայն՝ վեր քան զամենայն, ինչպէս դեղեցիկ սորվեցուցիր թէ ինչպէս պէտք է սիրել : Աչօքս խաչիդ վերնագիրը կը կարդամ. բայց խաչելեալ Փրկիչդ վրայ մտօքս սա կը կարդամ թէ Ահա, այդպէս կ'ըլլայ սիրել . . . : Ահա, այսպէս կ'ըլլայ սիրել՝ կ'ըսես ինծի, խաչեալդ Աստուած, եւ զքեզ ինծի ցուցնելով քաղցրութեամբ զիս կը յանդիմանես՝ երբ որ ես նեղութիւն մը չկրելու համար՝ զքեզ հաճելու գործքերը կը լքանեմ, եւ երբեմն չնորհ-

քեզ ու սիրէդ անդամ կը հրաժարիմ . . . : Սիրե, անձն իմ, սիրէ զԱստուածդ որ այսչափ զքեզ սիրեց: Եթէ իր սիրոյն վրայ կասկածիս երբեք նէ, նայէ ադ խաչին, ան ցաւոց, աս դառն մահուան՝ որով քեզի համար մեռաւ . . . : Այդպիսի վկայներ կրնան զքեզ ապահովել որ, Փրկիչդ զքեզ անչափ կը սիրէ: Վկայ է խաչը, վկայ է այն դժնդակ մահն որ քեզի համար հանդուրժեց: Կը բողոքէ կաղ խաղանը, կը դոչեն ամէնմէկ վէրք թէ սիրեց զքեզ Յիսուս ճշմարիտն սիրով . . . : Ո՛վ սիրոյ դեղեցիկ բոց. դու Աստուծոյ կեանքը խաչափայտի վրայ սպառեցիր, սպառէ այն անկարգ ըղձերն ալ որ իմ սիրտս դեռ կենդանի են. տուր որ ապրիմ՝ մաշելով ու հառաչելով միայն այն սիրոյդ Աստուծոյս, որ իմ սիրոյս համար խայտառակ կախաղանի մը վրայ ուղեց տանջանօք ու վշտօք իւր կեանքը մաշել սպառել . . . : Յանկալիդ իմ Յիսուս. միշտ սիրեմ զքեզ. զքեզ միայն, միայն զքեզ սիրեմ, Աստուած իմ եւ ամենայն ինչ . . . : Դու զիս, բարի Յիսուս, մանուամբ չափ սիրեցիր, եւ մինչեւ որ կեանքըդ խաչի վրայ չմողուցիր նէ, խաչէ վար չիջար . . . : Ո՛հ, մարդասէր Փրկիչ. դու զիս մինչեւ ի մահ սիրեցիր. մինչեւ ի մահ ես ալ կ'ուզեմ զքեզ սիրել . . . : Յառաջ զքեզ վշտացուցի, եւ շատ անգամ քեզի անիրաւեցայ, Տէր իմ. առ ինէ վրէժ, բայց գութ ցուցնելով ու վախցնելով. տուր ինծի մեղացս վրայ այնպիսի զղջ

մ՝ որ, բոլոր կեանքս միշտ ցաւով ու արտմուԹեամբ անցնեմ, գքեզ վշտացուցած ըլլալուս վշտանալով . . . : Ահա հատատ խօսք կու տամ Թէ այսուհետեւ ամէն ձախորդուԹիւն աւելի յանձն առնում քան Թէ գքեզ դառնացնեմ, Օ՜քեզ դառնացնել մեծ ձախորդուԹիւն կրնայ բնաւ ըլլալ ինծի, Աստուած իմ, Փրկիչ իմ, Յոյս իմ եւ գանձ . . . : Սակայն ես, Սէր խաչեալ, ատով միայն չեմ ուզեր գոհ ըլլալ : Ընորհք ալ կը խնդրեմ որ, աչքս անդադար քեզի տնկելով՝ խոնարհուԹեամբ, հպատակուԹեամբ, մեռուցմամբ եւ մանաւանդ սիրով, քու օրինակացդ հետեւիմ, Տէր իմ եւ վարդապետ, Ճանապարհ, ՃշմարտուԹիւն եւ կեանք . . . :

196

Հոգալանդ՝ խաչահան ըլլալուդ Յիսուսին :

Յիսուս մեռաւ . . . : Վերջին չունչը փչեց . սուրբ հոգին մարմնէն բաժնուեցաւ : Տիրամայր Կոյս . ինչ արդեօք զգաց սիրտդ, երբ ատ ձայնն ականջդ հնչեց Թէ Մեռաւ . . . : Ի՞նչ եղար արդեօք, երբ տեսար Թէ սիրելի Որդեակդ՝ քեզի վերջին համբոյրը տալու համար գլուխը ծռեց ու հոգին աւանդեց . . . : Ո՛վ ցանկալի Փրկչիս մահուանը. ո՛վ վախճան՝ գեղեցիկ եւ Թանկագին կենաց . ո՛վ դառնակսկիծ բաժանում . ո՛վ յաւիտենական Բանին լռուԹիւն . ո՛վ աքանչելի պատարագ . ո՛վ աստուածային բարուԹեան ու մարդկային չարուԹեան լուծում . . . : Անձն իմ . քաղցր Յիսուսդ մեռաւ . . . : Եկու , խաչէն դեռ վար չիջած , վերջին անգամ մ՚ալ զինք նկատէ : Ահա Թագաւորդ որ մահ ու դժոխք յաղԹելով՝ գահուն վրայ կը բազմի . ահա Պատարագող որ գատողական առեանն անցեր՝ աւազակներուն մէկուն կ՚ողորմի, մէկալը կը դատապարտէ . ահա Քահանայապետն իր սեղանին վրայ՝ որ ինքզինքը քու փրկուԹեանդ համար կը պատարագէ , ահա Վարդապետդ որ խաչին աԹոռէն՝ ամէն առաքինուԹիւն քեզի կը սորվեցնէ . . . : Ընորհակալ եմ , Փրկիչ իմ Յիսուս , Ընորհակալ եմ որ հաճեցար ինծի համար մեռնիլ . . . : Կը ցաւիմ , կու լամ ու կ՚ողբամ որ ես եղայ մահուանդ պատճառ . . . : Ո՜ տայր Թէ ես ալ քեզի համար կարենայի չարչարուիլ ու մեռնիլ . երանի՜ Թէ մահուամբս՝ կորուսած կեանքդ նորէն կարենայի տալ . . . : Գոնէ սուրբ կը միԹիԹարուիմ , Տէր , որ կրնամ ինծի ղաւրած չարչարանքդ քու սիրոյդ համար չարչարիլ . . . : Գիտեմ , Հարկ է որ մեռնիմ . բայց կ՚ուզեմ Հարկը սէր ընել , մտադիր յօժարակամ մեռնիլ . . . : Դու , Տէր Յիսուս , մեռար . ես ինչո՞ւ մեռնելէ վախնամ : Դու ինծի համար մեռար . ես քեզի համար մեռնելու

դժուարիմ։ Դու մահուամբդ զիս ազատեցիր. ես քենէ ուրիշ ո՛ր տիրոջ ծառայեմ։ Դու անգամ մը իմ մեղացս համար մեռար. ես ի՞նչպէս մ՛իմ՝ ալ զքեզ մեռցնեմ... ։ Բաբէ, Աստուած իմ Յիսուս. ինչ վիճակ բերաւ հասուց զքեզ քու բարութիւնդ ու իմ չարութիւնս ... ։ Աղէ, Տէր. իջիր խաչէ. ադ՝ թագաւորի մը գահ չէ, Աստուծոյ մը տաճար չէ, անմեղի մը տեղ չէ։ Է՛ս, ես մեղայ. ես մեռնելու եմ, ես պատժուելու եմ... ։ Քաղցր Փրկիչ. ալ քու չափազանց սիրոյդ վրայ չեմ կրնար երկբայիլ ամենեւին։ Ամենաստուերը կողիդ խոշոր վէրքին մէջէն աղնուագութ Սրտիդ սէրը յայտնապէս կը տեսնեմ... ։ Մեղքերուս որ նայիմ, ամէն բանէ վախնալու եմ. սակայն սէրդ որ նկատեմ, ամենայն ինչ յուսալու եմ... ։ Ողորմէ, Տէր. թողութիւն շնորհէ ապերախտ մեղաւորիս ... ։ Ո՜վ. որչափ ահաւոր է կենդանի Աստուծոյ ձեռքն իյնալ։ Բաբէ. որչափ անոյշ է՝ մեռած Աստուծոյ ձեռքն իյնալ, որ զինք մեռցնողին սիրովը կը մեռնի ... ։ Մէյմ՝ որ խաչ բարձրանամ, ըսիր, զամէնքն ինծի պիտի քաշեմ. եւ իրօք քու արդեամբդ, օրինակօքդ ու սիրոյդ ուժովը ամենուս գութը քեզի քաշելու ես։ Ո՞ր սիրտ բնաւ կրնայ զքեզ չսիրելով ապրիլ, որ զինք սիրելով մեռար ... ։ Ո՛ Փրկիչ իմ. ի՞նչպէս այդ խաչափայտին վրայ բովանդակ քու տեսքդ՝ համակ սէր կը շնչէ։ Գլուխդ ծռեր՝ հաշտութեան

համբոյր տալ կ՛ուզես ինծի. թեւերդ տարածեր՝ զիս գրկել կ՛ուզես. սիրտդ բացեր՝ կը փափաքիս սիրել զիս ... ։ Ո՜հ, ցանկալիդ իմ Յիսուս. ինչպէս իմ հոգիս՝ զրուն քեզի բնելու ապերախտութիւնքն ու անիրաւութիւնքը առաջուընէ գիտէիր, այսչափ սիրական կրցաւ ըլլալ քու աչացդ ... ։ Շնորհակալ եմ ամենատըր Սրտիդ որ զիս այնպիսի գորովանօք սիրեց, մինչեւ ինծի երկնաւոր գրգանք ու գգուանք վառակելու համար ինք ամէն մխիթարանքէ զուրկ, ցաւոց անդունդն ուզեց ընկղմիլ ... ։ Շնորհակալ եմ քաղցրահայեաց աչուըներուդ՝ որ Աստուծոյ հետ զիս հաշտեցնելու համար այնչափ արցունքներ թափեցին ... ։ Շնորհակալ եմ անոյշ բերնիդ, որ իմ արկրամտութիւնս ու շնայտութիւնս քաւելու համար քացախ ու լեղի ճաշակեց ... ։ Շնորհակալ եմ երկրպագելի գլխուդ, որ իմ մեծամտութեանս վէրքերը բժշկելու համար այնչափ մահաբեր փշերով ծակծկեցաւ ... ։ Շնորհակալ եմ բարերար ձեռուըներուդ եւ անխոնջ ոտուըներուդ, որ խիղճներուս մեղացն ու անհոգութեանցը հատուցում ընելու համար անողորմ գամերով ծակեցան ... ։ Շնորհակալ եմ անբիծ կուսական մարմնոյդ, որ իմ մարմնոյս չարաչար հաճոյքը քաւելու համար խարազաններով պատրաստեցաւ բովանդակ ... ։ Վա՜խ, անուշակ Յիսուս. մահուանդ ես եմ պատճառ. ես եմ պատճառ անհնարին տանջանացդ, կը խոստովանիմ. ... ։ Ցաւ է ինծի մեծապէս.

երանի՛ թէ ցաւագին սիրոյ պղծմանս նշան՝ կարենայի արտասուաց հեղեղներ, մանաւանդ թէ արիւնս ալ թափել . . . : Ո՛հ, Տէր. ինչո՞վ կարենամ իմ չնորհակալութիւնս ու սէրս քեզի յայտնել : Ընդ բովանդակ կեանքս սիրեմ զքեզ. քեզի հաճոյ ապրիմ. քեզի սիրել տամ հոգւոյս վրայ. ամէն չարիք մոռնալու անդ յանձն առնում, քան թէ մեղքով մը քու կեանքդ սրանից մէջ սպաննեմ . . . : Աիրելագոյն Յիսուս. պարարտասո եմ քեզի համար մեռնելու, վասնզի դու ալ ինծի համար մեռար : Յօժարակամ կ՚ընդունիմ մահս, որպէսզի իմ կենացս պատարագով զքեզ փառաւորեմ. որպէսզի բոլոր կենացս ժամանակ ինծի բրած երախտեացդ չնորհակալ ըլլամ. որպէսզի մեղքս զայրացած արդարութիւնդ հաշտեցնեմ. որպէսզի իմ առ քեզ սիրոյս ու հնազանդութեանս հաւատարիք մը տամ. որպէսզի քու եւ ամենասուրբ Մօրդ չարչարանաց բաժակէն խմեմ, եւ յետոյ երկինքը հետերնիդ ուրախանամ յաւիտեանս յաւիտենից . . . : Կը ներեմ, քու օրինակիդ համեմատ, ամէն ինչս վշտացնողներուն ու ինծի վնասողներուն . . . : Կը նուիրեմ, կը յանձնեմ ինչս ամենասուրբ Մօրդ, եւ քու գամով ծակած ձեռուըներուդ կ՚աւանդեմ հոգիս որ, դու ալ երկնաւոր Հօրդ աւանդես . . . : Ո՛ Յիսուս. ամէնքը ինչս Թողած առնես, դու ինչս մի թողուր . . . : Ո՛ Յիսուս. բսէ ան առնն ամենօրհնեալ Մօրդ թէ Ահա զաւակդ. դուն հոգ տար հոգ-

ւոյն . . . : Ո՛ Յիսուս. յիշէ ինչս, ինչպէս բարի աւազակն յիշեցիր, որպէսզի մոռնաս ժամուն՝ այն անոյշ ձայնը բերնէդ լսեմ թէ Ա՛ի վախնար, այսօր հետս արքայութիւնը կ՚ըլլաս . . . : Եւ դու, Մայրիկ, որ ինծի համար այնչափ ցաւ կրեցիր Որդւոյդ հետ, ինչս ալ ցաւոդ մնանակից ըրէ, ինչս զմեղաւորս որ դժոխքի արժանի եղայ մեղքս, եւ քու սիրոյդ համար բան մը չկրեցի: Ադէ, չնորհէ որ, չմեռած՝ բան մը կրեմ: Տիկին. եթէ զքեզ վշտացուցի, պատժէ ինչս՝ սիրոս խոցելով. եթէ քեզի ծառայեցի, վարձատրէ ինչս՝ զարձեալ սիրոս խոցելով : Ա՛ն ինծի չնորհք որ, քու եւ Որդւոյդ չարչարանացդ մեծ չերմեռանդութիւն մ՚ունենամ, եւ անոնց յիշատակը մնքէս երբեք չհանեմ: Եւ այն կակծանաց համար՝ որով Որդիդ խաչին վրայ չնչատպատ առնած առանդ տադնապեցար. խնդրէ ինծի մնչ բարի. այն յետին ժամուն՝ Մայրիկ, քովը գտնուէ, եւ ոգնէ որ ,,Յիսուս Մարիամ,, անուններդ խանդաղատանօք կանչելով մեռնիմ. ամէն:

197

ՅԻՍՈՒՍԻ ՀԱՐՑՆԸ ԽԱՉԻՆ ՎԱՐ Կ'ԱՌՆՈՒԻ:

Ա. Կենդանի անմահ Յիսուս. ահա ընդ մեռնիլդ՝ արդեանդդ ազդեցութիւնքը կ'սկսին երեւալ: Հարիւրապետն ու զինուորները հեթանոսութեան խաւարէն ելան, խաչելդդ փառք տուին ու զքեզ Աստուծոյ Ճշմարիտ Որդի դաւանեցան: Խաչելդդ տեսարանին վարած ժողովուրդը՝ կուրծքերնին զարնելով Գողգոթայէ կը մեկնէին ցաւելով ղղջալով որ, անիրաւ մահապարտութեանդ գործակից եղան: Ուր որ քիչ մ'առաջ երգիծանք ու թըշնամանք կը լսուէին, հիմայ լացք՝ ողբ ու կոծ միայն կը հնչէն: Կանայք որ Յերիւսղէմէ վախերնէն հետուանց կայներ կը նայէին, հիմայ կը համարձակին՝ երկրպագութեամբ խաչիդ կը մօտենան: Արեմաթացին եւ Նիկոդեմոս որ կենդանութեանդ ժամանակ գաղտուկ աշկերտներդ էին, մեռնելդդ եւեւ հաւատարիմ մնալիքդ բլլալնուն կը պանծան: Իրարը ամբոխն որ պահ մ'առաջ զքեզ չարագործ կը բռնէին, հիմակ արդար ու անմեղ կը խոստովանին: Ի՜նչ փոփոխութիւն, Տէր Յիսուս: Այո, այո. դուն մեռար, ու մեռնելդդ եաքը շնորհացդ զօրաւոր անուշութեամբ հոգիները քեզի պիտի քաշէիր եւ իրենց սրտին մէջ թագաւորութիւնդ տարածէիր ու հաստատէիր: Սակայն կը զարմանայ Պօղոս որ, ուրիշ զինուորներ չգան զքեզ վար առնուն եւ նորէն անարգեն. ու ազատեց մեծատուն աղնուական երկիւղած Արեմաթացւոյն որ, Պիղատոսէ հրաման առնու՝ եւ զքեզ պատշաճ վայելչութեամբ խաչէն վար առնուն ու թաղեն: Համարձակեցաւ Արեմաթացին, եւ մեծերուն առելութեանն ու հալածանացը ամենեւին չնայելով, խղճքեց զիսաչելալդ եւ պարգեւ ընդունեցաւ, եւ ազնիւ պարգեւովը իսկապէս մեծատուն Նիկոդեմոս ալ հետն առած՝ Գողգոթա դարձաւ: =

Ո՛վ պրանչելեացդ, Տէր. անոնք որ կենդանութեանդ ժամանակ ոչ քարոզութեանդդ հաւատացին եւ ոչ հրաշքներուդ, հիմայ մեռնելդդ եաեւ հաւատով ու բարոյականօք քեզի անձնատուր կ'բլլան . . . : Ահա ես ալ, բարի Յիսուս, Թէեւ ուշ՝ քեզի կու գամ. եւ չունիմ տարակոյս թէ դուն ամէն քեզի եկողները մարդասիրութեամբ կ'ընդունիս . . . : Բայց — աւաղ — ինչու՞ ես մնայուքնեդ վերջն ալ, Փրկիչ իմ, դեռ այսպէս խիստ եմ . . . : Խոստովանիմ խոնարհութեամբ, Տէր. չեմ ես արժանի շնորհացդ: Շնորհէ ինձի խոնարհութիւն. աղեկ կը տեսնեմ թէ բոլոր իմ գժբախտութիւնս հպարտութենէս է . . . : Աղէ, Տէր, շնորհէ այդ արեանդդ համար որ բոլոր մարմինդ՝ բովանդակ վերքերդդ ու տիգախոց կողդդ գունդագունդ կը վազեն . . . : Նայէ, Աստուած իմ մար-

դայեակ, եւ ինպէկ հոգւոյս որ այդ ա-
բիւնեւթիդ գնեցիր՝ չէ թէ ապականացու
ոսկւով ու արծաթով . . . : Ահա, Տէր
Յիսուս, ասդ կու գայ անօրէն մ՚որ
Հրէից ու հեթանոսացի անօրինագոյն
է . . . : Ասոնք չէին ճանչնար թէ գո՛ ով ես,
եւ ինչու մեռար. ի վերայ այսր ամենայնի
մնահատանդ ժամուն դղջման արցունքներ
թափեցին: Էս սապդ հաւատով գիտեմ,
Աստուած իմ Յիսուս, թէ գո՛ ինձի
համար՝ իմ մեղացս պատճառաւ մեռար.
ո՞ր է հապա իմ ապաշաւանաց կօճս ու
ողբս . . . : Ինչ խստասիրտ չարութիւն
է ասս . . . : Ձեմ կրնար բսել, Աստուած
իմ, թէ գո՛ շնորհդ ինձի կը պահաս.
շնորհք առատապէս դուն ինձի կը պար-
գեւես, ես ապերախտ, ես ապստամբ եմ:
Ա՛ս ինչ չարագուշակ ձախորդութիւն է
. . . : Աղէ, մարդասէր Յիսուս, մնահա-
տանդ արդեանցդ համար, յաղթէ խստու-
թեանս . . . : Յափշտակէ զիս քեզի, կակ-
ղէ, վառէ սիրովդ այնպէս որ այսուհետեւ
ոչ սնոտի փառ, ոչ մարդկային նկատումդ
զիս քու հնազանդութենդ եւս քաշէ
. . . : Տուր որ վերջին հինգ սուրբ չար-
չարանքդ չքաղած պտուղս մնահրնէդ
եանս քաղեմ . . . : Ո՜վ պատուական
արեանդդ, Յիսուս: Ախպիսի անարդ
ողբովելի արարածոյ մը համար կ՚արժէր
որ այդչափ եւ այդպիսի արիւն ապա-
ժոյժ թափուէր . . . : Իմ ողբովելու-
թեանդս ուզեցիր ողբովիլ նէ, այս արեան
մէկ կաթիլն ալ հերիք չէր՝ չէ թէ իմ

հոգիս միայն, այլ եւ բոլոր աշխարհի եւ
բիւրաւոր աշխարհաց հոգիները փրկելու:
Ինչու՞ ուրեմն բոլորն ալ ուզենաս թափիլ,
մինչեւ այն ներքին կամիքներն ալ՝ որ
սրտիդ ներքսակողմը կ՚եռային . . . : Կ՚ի-
մանամ, Տէր, ինչ է նպատակդ. կ՚ուզես
ինձի հասկցնել թէ օրչափ զիս կը սիրես
. . . : Տէր. ես այդչափ սիրդդ ինչ սրի-
տուր տամ: Արիւնս բոլանդակ: Ասկայն
ինչ է աս շնչաւոր արիւնը՝ քու աստու-
ածեղէն մեծագին անգին արեանդ քով
. . . : Խարէ. միտքդ կը հասկնամ, Տէր:
Դուն ինէ չես ուզեր սիրտ մաքրելէն,
այլ սիրտ հոգեղէն՝ որ կամքն է. իսկ
կամքէն ան միայն կ՚ուզես որ, յորդորի
բորբոքեալ սուրբ առաքինութեանցդ նմա-
նելու . . . : Ո՜վ. զի՞ բարի ես, Տէր Յիսուս,
ինչ քաղցր ես որ, ինէ ուզածդ ինձի
շահաւոր է մնահատանդ՝ քան թէ քեզի
. . . : Ահա կը փափաքիմ քեզի նմանիլ՝
խոնարհութեամբ, համբերութեամբ, հնա-
զանդութեամբ եւ ամենայնիւ որ քեզի
հաճոյ է: Ա՛ս է իմ շահս ալ. վառոդի
վոյ հոգւոյն՝ որուն այնչափ արեան ճա-
պաղիք բաւական չեն բլլար առաքինու-
թեանցդ սիրով վառուելու . . . : Կը փափա-
քիմ, այո, քեզի նմանիլ. բայց գիտես,
օրչափ տկար է բնութիւնս: Ջօրացու զիս,
կ՚աղաչեմ, ամենազօր շնորհացդ օգնակա-
նութեամբ . . . :

Բ. Ահա երկու ամենաւեան արդարը
նախ Աստուծոյ Որդւոյդ երկրպագելով,
սանդուխները խաչիդ կը կրթնցնեն. եւ

մէկը աջ՝ միւսը ձախ կողմն երթալով, ձեռնուբներուդ գամերը կը քակեն։ Ո՛րչափ աշխատեցան՝ խաչափայտին մէջ խորունկ մնած խոշոր ու երկայն գամերն հանելու։ Եւ սակայն մեծաւ մեծարանօք ու մեղմով յաջողցուցին։ Ո՞ւր յուսած է երբեք թէ երկու ականաւոր իշխանք անձամբ՝ իրենց ձեռօքը մահապարտ մը կախաղանէ վար առնուն. եւ սակայն այս երկուքը իրենց փառք կը համարին խաչիդ վրայ երթալ եւ դիեդ վար իջեցնել։ Ընծեզ Գառնուկդ քանի որ ողջ էիր, Թզլլ տուիր որ ամէն տեսակ ոամիկ եւ անօրէն խառնիճաղանճ դիեդ ուզածնուն պէս բերնէն տանին, դնեն վերցնեն. հիմայ մեռելուդ՝ միայն ազնուական եւ արդար հոգիք կը մնտենան, որ աստուածապաշտ մրցութեամբ դիեդ կը պատուեն։ Օրհներ մեռելի դպչողը պիղծ կը համարէր. սակայն օրհներ դպրեցան. քեզի դպչիլ կրցողը մաքուր եւ սուրբ կը համարուի։ =

Ո՛ երանելիք։ Նիկոդեմոս մէկ դիէ ոտուբներուդ գամը հանած աստէն, մէկալ դիայ Յովսէփ մարմնիդ գրկած կը բռնէ ... ։ Երանի՛ քեզ, Յովսէփ, որ աշխարհքիս Փրկիչը գիրկդ առնելու չանկալի բախտին արժանացար ... ։ Մէկալնուկը ամէնքն ալ օգնութեան կ'աճապարեն, իւրաքանչիւրը ձեռնտու կ'ըլլան։ Ընծեզ Տիրամայրդ ալ, որ արդէն մէկիկ մէկիկ առած ժողված էր գամերն ու փշէ պսակը, վերստուածորդիդ թեւերուդ տակէն կը բռնէ ... ։ Իսկ Մագդաղենացին ոտուբ-

ներդ կ'առնուն՝ որոնք ուրիշ անգամներ ալ իրեն այնչափ ցանկալի եղեր էին ... ։ Ի՞նչ ողբ, ինչ կոծ, մանաւանդ սիրելի աշակերտին Յովհաննու, երբ օրհնեալ մարմինդ պատանքի մէջ փաթթած առնաստուրը Մօրդ գիրկը տուին ... ։

Տէր Յիսուս. կը փափաքէի որ ես ալ արցունքներովս սուրբ վերքերդ լուանայի, բայց չեմ համարձակիր ... ։ Քանի որ թշնամեացդ, դինուորաց ու գահճաց ձեռքը գտնուեցար, կրցայ ես ալ այդ ընկերութեան մէջ մնալ. սակայն հիմայ կը տեսնեմ որ, միայն սուրբ հոգիք բոլորտիդ են աւեր. զաւակք ընդուներ ես՝ մահուանդ պատրաստելէն բաժին եւ ճաշակ առնելու. ես որ մեղաւորաց մեղաւորագոյնն եմ, ինչպէս չանդգնիմ մնտենալ ... ։ Հեռուանդ քեզի երկիր կը պագնեմ. կ'աղաչեմ, դիս ալ արժանի ըրէ որ, կենամ այդ վերքերդ նկատեմ՝ որով սուրբ մարմնիդ ինծի համար վիրաւորեցաւ ... ։ Գիտեմ, անարժան մեղաւոր մըն եմ ես. սակայն յիշէ, Փրկիչ իմ. դուն չարչարանօքդ չէ թէ մեղացս թողութիւն միայն շահեցար, այլ եւ սրբարար շնորհք ալ որ դիս Մեծվայելչութեանդ աչքին հաճոյական կ'ընէ, այլ եւ յաւիտենական երանութիւն ալ ։ Արդ տես վրաս չէ թէ իմ անարժանութիւնս, այլ քու արժանիքդ ... ։ Ցաւագին մայր իմ Մարիամ, միջնորդէ ինծի համար որ աղաչանքս լսելի ըլլայ ։ Ա՛ս միայն կը խնդրեմ որ սիրտս Յիսուսիդ սիրովը վիրաւորի եւ հալի, ինչ-

պէս Յիսուս իմ սիրովս վիրաւորեցաւ ու մեռաւ։

198

Յիսուս Տէրոջը գերեզը կ՚անդրէ։

Ա. Մայր սուրբ, ահա խաչն սուրբ նաեւ՝ մեռած Աստուածորդիդ գիրկդ փուած՝ սիրագ խոց կարեվէր կը կենաս։ Ո՞վ բնաւ կարող է, որչափ ալ աչխատի, ցաւոգդ ընդարձակութիւնն ըմբռնել, բայց եթէ հաւատալով որ այնչափ վերջին աստիճան ցաւ եղաւ, որչափ այդպիսի Մայր մը այդպիսի Որդւոյ մը վրայ կարենայ ցաւիլ երբեք։ Ինչպէս որ ամենէն բարձր եղար շնորհօք արդութեամբ եւ արդեամբ, այնպէս ցաւով տառապանօք ու վըշտօք ալ ամենէն բարձր եղար։ Յանկարծ, կարենար մարգ սիրագ թափանցել. ինչպէս հոն իրերու հայելւոյ մէջ, Յիսուսի բոլոր վէրքերը եւ միանգամայն իր մահուան ճշգրիտ պատկերը կը տեսնէր։ =

Ա. Մայր ցաւագին, ես քու սիրտդ սիրոյ ու ցաւոց նետով ծայր ի ծայր համակ խոց վիրաւոր կը նկատեմ...։ Բարե՛ւ ինչպէս մէյմը սիրական Որդեկիդ գլուխը, ձեռուընները, ոտուընները, կողն ու մէկալ պատառատուն անդամները մա-

նրբ գնելով արցունքներովդ կը թրջես. մէյմը ճակատը, երեսն ու բերանը խանդաղատանօք կը պագնես...։ Մէկ կողմանէ սուրբ կառոյ վէրքերն ու թիքերը կը մաքրես. մէկալ դիաց սիրասիրտ գրկանօք Սիրելւոյդ կը փաթթուիս...։ Թաղձալից Մայր. որո՞ն գերեզ նմանցնեմ, կամ որո՞ն համեմատեմ գերեզ, Գուստոր Էրուսաղեմի։ Ո՞ր մեր աչքը քոյինիդ նման է, կամ ո՞ր մեր վիշտը քոյինիդ հաւասար...։ Մի թէ աչխարհիս անմեղ առջինեկին արիւնաթաթաւ մեռելը գրկող նախամօր. կամ այն քաջանուն քաջասիրտ մօր, որ եօթը զաւկրներուն աչքին առջին մարտիրոսութիւնը տեսնելուն համար եօթնապատիկ մարտիրոս կ՚անուանուի. կամ թեզմ ազատին մեր արգելօք, որ անօգնական զաւկիկը ծարաւէ մեռած տեսնելու չդիմանալէն, կը թաղուի՝ յոյս կը քաշէ. մի թէ այն ցաւագին մօր, որ որդւոյը կախուած մարմիններըը գիշատիչ թռչուններէ եւ յափշտակիչ գազաններէ պահպանելու համար գիշեր ցորեկ անքուն կը հսկէ...։ Ո՛չ, Մայր. քու շատ աւելի չափազանց է ցաւդ, անզուգական է վիշտդ, անհամեմատ է մարտիրոսութիւնդ. վասնզի սէրդ ալ անհամեմատ, անզուգական, չափազանց սէր է...։

Վա՛ռ, ցաւագին Մայրիկ. քեզի սփոփանք չկայ. սա միայն գերեզ կը մխիթարէ որ, Որդեկիդ մեռաւ նէ իմ յաւիտենական փրկութեանս համար մեռաւ։ Ո՛հ, կրնամ ես տրամութիւնդ ուրախութեան փոխել՝

եթէ ճշմարտապէս փրկուիլ ուզենամ...։ Գիտեմ. գուն ինէ գեղեցիկ գեղեցիկ լեզուներու յաւակցութիւն չես ապասեր. յաւիտենական կենաց արժանի գործեր կ'ուզես...։ Ինչ պիտի բսեմ. շնորհաց օգնականութեան կարօտ եմ։ Ինչու՞ չդիմեմ քեզի՝ որ չէ թէ շնորհք միայն կրնաս ինծի հոգալ, այլ եւ նոյն իսկ շնորհաց աղբիւրն որ քու Որդիդ է...։ Ո՛վ, որչափ շնորհապարտ եմ սիրոյդ ու քաղցրութեանդ, սիրարիր սիրելի Կոյս։ ԶՅիսուս գիրկդ որ կը տեսնեմ՝ ինծի այնպէս կու գայ թէ փառաց թագաւորն իր պատրաստ աթոռը կը տեսնեմ, որ սղոմոսթեան աթոռ է բովանդակ. եւ աս ինծի ի՜նչ յոյսեր կու տայ...։ Ո՛ Մայր՝ քու եւ իմ Աստուծոյս. ես քու վրադ երբեք այնպիսի եւ այնչափ վստահութիւն չունեցայ, ինչպէս հիմայ, շնորհք մը քեզնէ խնդրելու։ Աղէ, Մայր. կաթի իմ վրաս ալ գոնէ կաթիկ մը սիրոյ այն լուսթենէն, որով քու սիրադ լեցուն ղեղուն է...։ Ա՛ռ Յիսուս սիրոյդ սուսերը՝ սիրադ չէ թէ խոցեց միայն, այլ եւ ծայրէ ի ծայր թափանցեց վիրաւորեց բովանդակ։ Բաբէ. արչափ երանելի կ'ըլլամ եթէ այն սրոյն ծայրէն ես ալ գէթ քիչ մը վիրաւորիմ...։ Մայր սիրոյ եւ ցաւոց, մխիթարէ փափաքս. եւ այսպէս զՅիսուս սիրելով, ես ատուգիս կը փրկուիմ եւ իմ փրկութեամբս դու ալ կը մխիթարուիս...։

Բ. Վշտագին Մայր. գիրկդ առած

ազ մեռած Որդեակդ ո՞վ մեռուց։ Օրէնք կը հրամայէին թէ ճամբան մեռել մ'որ գտնուի, քաղքին երեւելիները ձեռնըմին լուան, եւ անով վկայեն թէ այն մարդասպանութեան իրենք մասնակից չեն։ Հապա Գողգոթա լեռան գլուխը՝ հասարակ մարդ մը չէ, Յիսուս անուն, ատոնց ծայեալ մարդն այնպէս չարաչար ո՞վ է սպաններ։ Յուդա որ մատնեց, ըրածը ետ առաւ. խոստովանեցաւ հանգիստապէս թէ Յիսուս արդար է, չէ մահուան արժանի։ Պիղատոս ձեռնըները լուաց, վկայեց անմեղութեանը. չուզեց որ յանցանքն իր վրայ նետուի՝ մէջէն եկաւ։ Հրեայք ալ պիրենք արդարացուցին ըսելով թէ մենք չենք կրնար մարդ մեռցնել։ Իսկ արդ ո՞վ է, վշտագին Մայր, ո՞վ է՝ այդ երեսուն-սիրեք տարեկան կարիճն որ աշխարհքիս ամենէն ազնուր, ամենէն սուրբը, ամենէն սիրելին էր, այնչափ վիրաւ այդպէս անողորմ սպաննողը։ =

Ո՜հ, ցաւագին Մայրիկ. կրնա՞մ ըսել խղճիս թէ ես չեմ մահուանը պատճառ, թէ ես յանցանք չունիմ...։ Աւաղ. հաւատաքիս լուսովն որ մտմտամ, կը տեսնեմ թէ այն ամենասուրբ մարմնոյն վրայ վէրք չկայ՝ որ իմ չարութեանս գործը չըլլայ...։ Խորհուրդներուս վատթար փչերովը՝ գլուխը ես եմ խոցոտեր...։ Համարձակ նայուածքովս՝ աչուըներն այնպէս աբիւնով ես եմ լցեր...։ Լիրբ խօսքերովս՝ լեզուն լեղուով ես եմ դառնացուցեր...։ Խաո-

նակ ու առօրեան միամտիքս՝ անբիծ մարմինը ես եմ վիրաւորեր . . . : Զարահարտ յարմամբս՝ ամենասուրբ սիրտը ես եմ ծակեր . . . :

Մեծապէս մեղայ, Աստուած իմ, կը խոստովանիմ. չարաչար սխալեցայ. շատ գէշ բրի . . . : Արնապի՛ մեզանչել երբեք, եթէ բրածս մոռնայի: Ի՞նչ ասկուժ է ինծի որ, քանի՛ անգամ խաչելութեան վրայ դքեզ մեռած տեսնեմ՝ խոստովանելու եմ թէ Հրեիցմէ աւելի ես եմ պատճառ մահուանդ, ես եմ գահիճ անգին կենացդ . . . : Կը ցաւիմ, Տէր, կը զղջամ բոլոր չարութեանս: Կը ցաւիմ միանգամայն որ իմ յանցաւոր գաղջութենէս՝ պարտուպատշաճ ցաւ ալ չունիմ. . . : Աւաղ. ինչպէս գեամներ զիս չկլլեց մեզանչած առենս . . . : Ի՞նչպէս, Հայր երկնաւոր, տակաւին կը հանդուրժես ինծի՛ որ սիրելի Միածնիդ անօրէն սպանողն եղայ . . . : Դու ալ, Մայր աւուրբ, ինչպէս չես ներեր երկնից հրեշտակներուն եւ համբրէն արարածոց որ ինէ վրէժ առնուն, որովհետեւ ես զԱստուածորդիդ խաչեցի, քու գորովալիր սիրտդ ցաւոց սրով ես խոցեցի . . . : Ա՛լ չեմ ես ողորմութեան արժանի. սակայն եւ այնպէս բրածիս զղջալով՝ գթութիւն կը յուսամ. եւ աս է Փրկչիս տալու առաջին պատուս որ, ես զինք ի մահ մատնելէս ետքը՝ իրմէ ինծի կեանք կը յուսամ. . . : Տէր իմ Յիսուս. կ'երկրպագեմ քեզի, ի քեզ կը վստահիմ, քեզի կը փափաքիմ. եւ

քու արդեամբդ խրախուսեալ՝ շանչ կ'առնեմ. . . :

199

Տէրամբ էրէիը Յիսուս՝ ինչպէ՞ս ձանրութիւնը, հոգւոյն յուբսն ու յուխտեանաւորութեան ձանրակշռութիւնը ինչի կը յայտնէ:

Ա. Ամենիմաստ Յիսուս. ինչո՞ւ այդպէս Մօրդ դիրկը փուռեր՝ ամենուն աչքին առջեւն կը կենաս որ քեզի նային: Լուսաւորէ զիս, Տէր. ի՞նչ է խորհրդոյդ նպատակը: Ա՝ բարձր կարգապրութիւնդ է արդեօք որ ամէն մարդ տեսնէ թէ ինչ է եղեր մահուանչափ մեղք. ինչ արժէք ուներ եղեր մարգուս հոգին՝ քու առջեւդ. ինչ մեծ բան ըլլալու է թշուառ կամ երանելի յաւիտենականութիւնն որ, ասոնց պատճառաւ Արարածներդ Աստուած ալ վիճակ ես հասեր: Այո, Տէր. մահացու մեղքը աստուածային Մեծվայելչութեան այնպիսի ծանր թշնամանք մըն է որ, Հայրն յաւիտենական իր անարդեալ պատիւը տեղը բերելու համար՝ Միածնիդ չխնայեց. եւ թէպէտ անսահման սիրով կը սիրէ զքեզ, սակայն եւ այնպէս այն-

չափ խստութեամբ գրել պատուհասեց։ =

Կը հաւատամ, Տէր Յիսուս. ամենատուրը Երրորդութիւնը քու չարչարանքդ ու մահդ ի յաւիտենից վճռեց նէ, մնացում մեղքը պատժելու համար միայն էր։ Ա՛ս չարը՝ մարդուս՝ Աստուծոյ բրած ՅԻՆամանքն է, որուն արժանապէս հատուցում չէր կրնար ըլլալ բայց եթէ այնպիսի անձէ մը՝ որ միանգամայն Աստուած ըլլալու էր . . . ։ Ի՞նչ մեծ չար ըլլալը է ուրեմն մնացում մեղքն որ, Աստուծոյ մը այնպիսի ցաւագին՝ անանկ ամօթալից մահուամբը միայն կրնայ եղեր քաւուիլ . . . ։ Այո, Տէր. խաչամահ մեռած Յիսուսիդ վիրօքը քու երկնաւոր Հայրդ մնուչափ մեղայ ծանրութիւնը կը քարոզէ մեղի՝ անհամեմատ աւելի բարձրը ձայնիւ քան թէ աշխարհքիս վրայ թափած բոլոր պատուհասներուն ու դժոխքին անհնարին տանջանօքը . . . ։ Ասոր վրայ աւելի պէտք ենք ցաւիլ, ասկէ վախնալու ենք աւելի քան թէ ուրիշ որեւիցէ ձախորդութենէ . . . ։

Աղէ, Հայր յաւիտենական. հնորհէ որ ադ քարոզդ սրտիս խորքը թափանցէ . . . ։ Դուն մեղանչելն ինձի արգելելու համար բիւր սիրալիր կերպեր կը բանեցնես — խոստմունք, սպառնալիք, երախտիք ու պատիժ ։ Իրաւ, ամէնն ալ ազդու եւ ատիպիչ են. բայց ալ չմեղանչելու՝ զիս վերջին աստիճան հարկադրելու համար ուրիշ այնչափ զօրաւոր միջոց չկայ, ինչպէս Միածնիդ՝ մեղայ պատճառաւ կրած չարչարանքն ու մահը . . . ։ Ա՛ս յիշելը միայն հերիք պէտք է ըլլալ ինձի լալու եւ ողբալու. հապա ի՞նչպէս կարելի է յիշել, ու նորէն մեղանչել ուզենալ . . . ։ Աստուած իմ. խորունկ գրոշմէ սիրտս՝ այս ծանօթութիւնս որ հիմակ ինձի կը ընծրհես . . . ։ Փրկչիս չարչարանքն ու մահն որ մեղքին հետեւանքն է, դուն մեղայ գէմ ազդու զարման ըսիր ։ Արդ կ՛աղաչեմ կը պաղատիմ. տուր որ ինձի համար ալ ազդու զարման ըլլայ թէ բրած մեղացը թողութեանը համար թէ զիս պահելու համար ուրիշ մեղքերէ՝ զորոնք գեռ կրնամ գործել տկարութենէս ու չարութենէս . . . ։ Աւելի ընտրելի ըլլայ ինձի որեւիցէ դժբախտութիւն այս աշխարհքս, եւ նոյն իսկ դժոխք՝ քան թէ մահացու մեղք . . . ։

Բ. Ի՞նչ է մարդս, Աստուած իմ Յիսուս, ի՞նչ է մարդս որ, զինք սատանայի գերութենէն ազատելու համար անգին արիւնդ եւ անգին կեանքդ տաս ։ Ի՞նչ ունի մարդս որ այնչափ արժէք, այնչափ յարգ իրեն ընծայուի ։ Մարմնոյն նայելով, ափ մը հող, խեղճութեան կոյտ, ունայնութեան նշաւակ տերեւ մ՛որ հովը կ՛առնու կը տանի ։ Այո, այո. սակայն ադ մարմնոյն մէջ հոգի մ՛ալ ունի, հոգեւոր անմահ բան պատկերի Աստուծոյ, եւ Աստուծոյ հետ յաւիտենական փառք վայելելու սահմանուած ։ Ահա մեղքը կոբած այս հոգին փրկելու համար է որ

աստուածային արիւնդ ու կեանքդ տուր։ =

Բարե՛, Տէր Յիսուս. ինչ յարգ, ինչ արժէք ունենալու է իմ հոգիս քու աչքիդ առջեւ որ իրեն համար երակներդ բովանդակ արիւնը պարպեցիր . . . ։ Ես չեչեն խոտան բան մ՚ըլլայի նէ, ինծի համար այնպիսի վշտալից՝ անանկ ամօթալից չարչարանք ու մահ կ՚առնոյիր երբեք յանձն . . . ։ Ի՞նչ է հապա միտքդ, Տէր, որ այդպիսի նորանշան կերպով քու իմ վրաս անհամեմատ յարգդ ու սէրդ կը յայտնես. բայց եթէ որպէսզի ինծի սորվեցնես այնպէս վարքս կարգաւորել որ, այդքան քեզի հաճոյական հոգւոյ արժանի վարք ըլլայ. որովհետեւ դու Աստուած ըլլալով ինձ փրկելու համար այդչափ ինչ ըրիր ու կրեցիր, ես ալ սորվիմ ինքզինքս յարգել եւ քեզի հաճոյ ըլլալու եւ յաւիտենական փրկութիւնս ապահովելու աշխատիլ . . . ։

Ո՛վ. որչափ շատ բան է, Աստուած իմ Յիսուս, որ դուն իմ փրկութեանս համար ըրիր. որչափ քիչ բան է, որ ըսուն իսկ իմ փրկութեանս համար ես կ՚ընեմ։ Ի՜նչ համեմատութիւն, ինչ այլակերպութիւն . . . ։ Կ՚ամչնամ, գետինը կ՚անցնիմ, խանգակաթ Փրկիչ, ասոր համար մանաւանդ որ դուն իմ հոգւոյս աւելի յարգ տուիր քան թէ քու մարմնոյդ, որ Աստուծոյ մարմին ըլլալուն՝ անսահման յարգութեան է արժանի. իսկ ես աւելի կը յարգեմ ու կը սիրեմ անարգ ու զզ-

ղիր մարմինս քան թէ հոգիս, որ աքանչելի չքնաղ ձիւքը բովանդակ իմ յարգութեանս ու սիրոյս արժանի է . . . ։ Ո՜ անմտութեանս. ո՜ նուաստութեանս . . . ։ Այս մտածմունքը միայն՝ թէ հոգիս Աստուծոյ մը արիւն ու կեանք կ՚արժէ, պէտք չէ՞ ինծի բաւական ու բաւականէ աւելի ըլլալ, որպէսզի ամենայն փութով ու խնամով հոգիս հոգամ ու պահպանեմ . . . ։ Քիչ արգելք չանցաւոր կ՚ըլլամ ամէն անգամուն որ հոգիս անարգեմ ու կորսուելու վտանգը գնեմ . . . ։ Աստուած իմ Յիսուս, որ այնչափ անգամ ինծի շնորհեցիր քու չարչարանացդ վշտակից ըլլալ, շնորհէ որ եւեթ ողորմելի հոգւոյս ալ խղճամ՝ վշտակից ըլլամ . . . ։ Դու այնչափ տառապանօք այս իմ հոգիս փնտռեցիր. իմ հոգիս քենէ աւելի բան փնտռէ. իրեն անկէ մեծ դժբախտութիւն կրնայ բնաւ ըլլալ . . . ։ Ո՛ Փրկիչ. աւազակ հոգիս, որ դուն այնչափ ուզ գնեցիր. քեզի կ՚աւանդեմ, քեզի կը յանձնեմ, քուկդ է բոլոր եւ քուկդ ըլլայ . . . ։ Դուն հոգը վրադ առ. դուն շնորհօքդ ժամանեցուր քու փառացդ . . . ։

200

Յաւագին Մօրդ գիրկը մեռած փրուած Յիսուս, դուն ադ վիճակիդ մէջ չէ թէ միայն մահացու մեղաց ծանրութիւնը, չէ թէ միայն մարդուս հոգւոյն յարգն ու արժէքը, այլ նաեւ սա կը յայտնես թէ դժոխքի պատիժներէն զմեզ ազատելու, եւ արքայութեան փառքը մեզի շահելու համար մեռնիլ ուզեցիր։ Ուրեմն ինչ մեծ չար ըլլալու է դժոխքն որ, զմարդ անկէ փրկելու համար Հարկ կ'ըլլայ թէ Աստուած մեռնի. ինչ մեծ բարիք ըլլալու է արքայութիւնն որ, նոյնը մեզի ժառանգել տալու համար Հարկ կ'ըլլայ թէ Աստուած մեռնի։ Դժոխքը չնչին չար մ'ըլլար, կ'արժէր որ զմարդ անկէ ազատելու համար դուն, Աստուածորդիդ Յիսուս, կեանքդ տաս։ Թէ Թէ բարիք մ'ըլլար արքայութիւնը նէ, կ'արժէր որ նոյնը մարդուս ժառանգել տալու համար կեանքդ կորնչցնես։ Հաւատքի մաս է Թէ քու չարչարանքդ ու մահդ սա երկուքին պատճառաւն էր։ =

Տէր Յիսուս. ինչ պիտի ըլլայի ես, եթէ ինծի համար մեռնիլ չուզենայիր...։ Յաւիտենական դժբախտութեան խորխորատին քով պիտի գտնուէի, եւ մեղացս ծանրութիւնը զիս մէջը խարդաւանէր պիտի անվերջ...։ Սակայն դուն, բա-

զումղորմ Փրկիչ, բռնեցիր զիս եւ վրատանգէն զիս պահեցիր գթութեամբդ. եւ եթէ ջանամ քեզի նմանիլ, հետզ հետէ պիտի ըլլամ յաւիտենից յաւիտենից...։ Ազէ, Տէր, յուսաւորէ զիս որ, ազէկ ըմբռնեմ թէ ինչ ըսել է դժոխք, ինչ ըսել է արքայութիւն, եւ թէ արչափ շնորհապարտ եմ բազմագութ Փրկչիդ...։

Աստուած իմ Յիսուս. ես քեզի ինչպէս շնորհակալ ըլլամ. ինչ տրիտուր ընեմ մեծամեծ անսահման երախտեացդ...։ Աշխարհս համբէն՝ իմն ըլլար, եւ ես քեզի տայի, քեզի պարտական եղածիս համեմատութեամբ՝ շատ քիչ բան կ'ըլլար տուածս...։ Կը ճանչնամ թէ սրբոց բոլոր ժրութեամբը պարտական եմ սիրել զքեզ. եւ դիտեմ, դուն ասով գոհ կ'ըլլաս. բայց ով է որ կարենայ այդ սուրբ սէրը սիրտս հեղուլ, եթէ ոչ դու...։ Աղէ, դուն որ կը կանխես՝ զքեզ սիրելու փափաք կու տաս ինծի, կատարէ միանգամայն այս փափաքս. այնպէս որ իրօք սիրեմ զքեզ, եւ սիրեմ այնու սիրով զոր ինէ կ'ուզես...։ Դժոխքէ պրծելու եւ արքայութեան հասնելու միակ միջոցը սէրն է. իսկ ես ինչո՞ւ տատամսիմ։ Յոլչափ կը հաւատամ թէ դու, Աստուած իմ, ինծի համար խաչամահ մեռար, որչափ դիւրին է ինծի ամենայն ինչ՝ քու արդեամբդ...։ Ահա դուն զքեզ բոլոր ինծի տուիր, որպէսզի յաւիտենական փրկութիւնս դիւրինցնես. ես

ալ ղիս բոլոր քեզի տամ սիրով նէ, փրկուելուս համար ալ ուրիշ բան չունիմ ղրկելիք . . . : Ահաւասիկ, Տէր, ես ղիս քեզի կու տամ բովանդակ: Կը փափաքիմ որ, սիրոյդ կրակով ապառնիմ լիովին, ինչպէս դուն իմ սիրովս երեցար բոլորովին . . . : Աղէ, բարի Յիսուս, ընդունէ որ նոյն բոցով բորբոքիմ ուղղութեան արարածս ալ, որով մեռելոյ Լազարիդ կու տայիր կեանք: Ապրիմ ու մեռնիմ քու սրտիդ վրայ. ուչ կեանք, ուչ մահ չկարենան զիս բնաւ զատել երբեք . . . : Ո՛ Աէր յաւիտենական. Հոգիս քեզի կը տեղայ, քեզի կը հառաչէ, եւ դքեզ կ'ընդունի միշտ եւ Հանապազ . . . : Կամ սիրեմ, կամ մեռնիմ: Մեռնիմ ուրեւէ ուրիշ սիրոյ, որպէսզի քեզի միայն ապրիմ . . . : Ո՛ Հոգւոյ Փրկիչ. ընդունէ որ միշտ բերանս բլլայ այս օրհնեցուածքիս Թէ Ապրի Յիսուս, սիրեմ զՅիսուս. ողջ կենայ Յիսուս, զոր կը սիրեմ. սիրեմ զՅիսուս, որ ողջ է յաւիտեանս յաւիտենից . . . : Գառնն Աստուծոյ, որ իմ փրկութեանս համար զնաւ, պատարագ սիրոյ, որ ցաւով խաչամահ մեռաւ. ահ, երանի թէ կարենայի սիրել զքեզ ինչպէս եւ ուզած որ արժանի ես սիրուելու. երանի թէ ես ալ սիրովդ մեռնէի, ինչպէս դուն սիրովս մեռար . . . : Աւաղ. իմ անիծեալ մեղքս ես քու վըշտացդ պատճառ եղայ ընդ բովանդակ կեանքդ. տուր որ այսուհետեւ քեզի հաճոյ բլլամ պանդխտութեանս դռնէ քանի մ'օրերն որ տակաւին երկրիս երեսը պիտի անցնեմ, մի միայն քեզի համար ապրելով, ճշմարտապէս սիրելով զքեզ, Աէր իմ խաչեալ եւ մեռեալ, կեանք իմ, երանութիւն իմ եւ ամենայն ինչ . . . : Ամբիամ, Ամայր սիրելի. գուս ես իմ յոյս, իմ քաղցրը յոյս. խնդրէ եւ առ ինծի շնորհք՝ զՅիսուս ճշմարտապէս սիրելու, որով միայն՝ սուրբ կ'ըլլամ: Ցաւագին Ամայր. քու անպատում ցաւոցդ համար՝ որով մեռած Յիսուդ զիրկդ առած ատեն ցաւեցար, կ'աղաչեմ կը պաղատիմ՝ խընդրէ առ ինծի շնորհք զՅիսուս ճշմարտապէս սիրելու, որով միայն՝ սուրբ կ'ըլլամ: Ա՛յո, չեմ արժանի որ երեսս նայիս, որովհետեւ ես Աստուածդ ադ վիճակ հասուցի. բայց զղջացեալ ու խոնարհեալ սիրտ՝ գուն չես մերժեր. ահա կը ցաւիմ կը վշտանամ բոլոր մեղացս վրայ որոնց պատճառաւ Աստուածորդիդ մեռաւ: Գրթութեանդ ես արժանի չեմ նէ, արժանի է ողորմութեանդ այս իմ Հոգիս՝ որուն այնչափ յարգ ու արժէք տուաւ Յիսուս՝ անոր փրկութեանդ համար իր արիւնն ու կեանքը տալով: Եթէ գուս չօգնես ինծի բարեխօսութեամբդ՝ կորսուի պիտի յաւիտեան աս իմ խեղճ Հոգիս, յաւիտեան պիտի զրկուի աքքայութեան փառքէն: Կրնաս յանձն առնուլ, Ամայր, կրնաս հանդիլ, որ Աստուածորդւոյդ չարչարանքն ու մահը եւ Աստուածամօրդ այնչափ ցաւերըն ու տառապանքը անպտուղ բլլայ հոգի զոր գուն այնչափ տաբրնեը այնպէս սիրեցիր, խնամեցիր ու պահեցիր: Մի,

Մայրիկ, մի թողուր զիս, ինչպէս մինչեւ ցայսօր չթողուցիր. մի ձգեր որ այնչափ ծախք ու հոգ պարապի երթայ։ Դու զիս, գիտեմ, կը սիրես. դու ամենակարող ես բարեխօսութեամբդ. արդ սուրբ բրէ զիս՝ քու Հոգւոյ օգնութեամբդ որ, դամ արքայութիւնը գրեզ եւ զՅիսուս սիրեմ յաւիտենական եւ կատարեալ սիրով։ Ա՛յո, աս է եւ ըլլայ պիտի իմ քեզի անպակաս աղաչանքս — սուրբ ըլլամ, Մայր, սուրբ ըլլամ. ամէն։

Ը

ՅԻՆԱՏԱԿ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՉԱՐՉԱՐԱՆՔՆ

ԱՄԵՆԱՄԱՒԻՐԲ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ՊԱՏԱՐԱԳԻ ՏԱՊԱՆԱԿԻՆ ՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԸՆԱ

ՊԱՏԱՐԱԳԻ ՄԸՆԱ

201

Ամենասուրբ խորհուրդը՝ չէշտակ է Յիսուսի ընթացքանց ու ճանապարհը։

Յիսուս պատարագ անարատ, ողորմութիւն անվախճան, մարդասիրութիւն անպատում. ահա սուրբ Մարդկութիւնդ իր մանկանացու կենաց երեսունուչորս տարիները անօրինակ խեղճութեամբ, անդադար տառապանօք, անհնարին տանջանօք, յետին նուաստութեամբ եւ անողորմ մահուամբ կնքեց լմնցուց։ Ահա փրկագործութեան մեծ խորհուրդն ի գլուխ եկաւ՝ բարւոք թափաղուն շարժուն զեղուն չափով։ Իսկ ինչ, մարդասէր կենարար, այդպիսի ազնիւ անգին երախտիք՝ քանի մը տարուան շրջանին մէջ պիտի

սահմանի մեայ։ Դարերով յառաջ գուշակուածք՝ դարերով պէաք չէ որ տեւէ. բազմագիմի օրինակներով անընդհատ նշանակուածք՝ առանց յիշատակի մը պիտի անցնի մոռցուի։ Կրնայ տասը հազար տարի, իմաստութիւնդ կրնայ ճար մը չգտնել, կարողութիւնդ եղանակ մը չդտնել՝ այս աբանչելի հրաշակերտը մարդկան մտքին ու սրտին մէջ մշանջենաւորելու։ —

Մեր ամենահին ամենազօր աչխարհքիս վրայ ամէն նշանաւոր գործ՝ որ իշխանի, հայրենեաց, պղծի, պղծատուհիի կամ գիտութեանց եւ արուեստից սիրոյն կամ օգտին համար կատարուեր է, յիշատակ մը կ՚ունենայ։ Վէրնագիր մը, արձան կամ պատկեր մը, երգ կամ պատմութիւն մը ապագայ սերնդոց մտքին մէջ՝ եզած գործոյն յիշատակը անմոռաց կը պահէ։ Եղածին յիշատակն անմոռաց պահելու ջանալ՝ յեանոց կազմանել սիրոյ եւ երախտագիտութեան նշանակ մըն է, իսկ նշանաւոր երախտիք մ՚բնոյին կազմանել, բրածոյին յիշատակը թողուլ՝ մեծ սիրոյ նշան է. եւս աւելի՝ բրածը կրկնելը. բայց որչափ աւելի մեծ սէր է՝ անոնց անգամներ՝ բրածը նորոգել, մանաւանդ թէ մշանջենաւորելը։ Դու, ամենազօր ամենիմաստ Սէր. չարչարանաց ու մահուանդ, փրկագործութեան Հրաշակերտիդ յիշատակ՝ անկենդան յուշարար մը, կարօտաբար յիշատակութիւն մը միայն թողուլ չաւիր յանձն։ Ասուածեղէն հանճարդդ գանձը պարպեցիր. գիտութեանդ օրինացը սիրոյն՝ բնութեան օրէնքը տակնիվրայ ըրիր բովանդակ. աբանչելացդ յիշատակ ինքզինքդ ըրիր, ամենասուբ Խորհուրդն հաստատելով, որով՝ անթիւ անդամներ անդամներ, եւ՝ մինչեւ ի կատարած աչխարհի, ուղեցիր բրածդ նորոգել ու մշանջենաւորել . . . :

Օրհնութիւն եւ փառք քեզի, ով ստուածային իմաստութիւն, որ այս անհաս ու անպատում խորհուրդը հաստատելու համար անոպատ գանձուդդ անդունդը պարպեցիր . . . : Օրհնութիւն եւ փառք քեզի, ով ստուածային Սէր, որ ինձի համար մեկ անգամ ինքզինքդ նուիրելը հերիք չհամարեցար, այլ եւ մինչեւ աչխարհքիս վերջը միօրինակ պատարագ նուիրուելու եղանակը գտար . . . : Օրհնութիւն եւ փառք քեզի, ով ստուածային գթութիւն, որ ինձ հետու մնալու սիրոդ չդիմացար, ու գիշեր ցորեկ հետս բլլալու հրաշալի կերպը հնարեցիր . . . : Օրհնութիւն եւ փառք քեզի, ով ստուածային բարութիւն, որ արիւնդ ու արդիւնդդ ինձի տալդ բաւական չդտար, ու ինքզինքդ ինձի կերակուր եւ ըմպելի ալ ընել համեցար . . . : Ով ամենասուբ Խորհուրդ. բարի, ինչ սքանչելի յիշատակ ես դուն Փրկչիս սիրոյն ու երախտեացը . . . : Ձշատացաք ուրեմն, բարի Յիսուս, դեռ չշատացաք մահկանացու օրերդ ինձի համար բրածներովդ՝ ինձի համար կրածներովդ։ Ա՛ուզես որ փառաւորեալ անմահական կեանքդ ալ՝ երախտիքդ միօրի-

նակ նորոգելով եւ կրածներդ կերպով մը շարունակելով անցնի մինչեւ ի կատարած աշխարհի . . . : Ո՛վ անյագ սէր. ո՛վ անբաւական գթութիւն. ո՛վ անզուգական բարութիւն . . . : Բայց ազէ, Տէր. չե՞ս գիտեր, ինչ պիտի արժէ քեզի այդ սքանչելի խորհուրդը: Չե՞ս տեսներ, ամենագէտ իմաստութիւն, ինչ անհոգութիւն՝ անտարբերութիւն պիտի գտնես մարդկան պաղութենէն. որչափ արհամարհութիւններ պիտի կրես մարդկան չարութենէն. ինչ ապերախտութեանց պիտի համբերես մարդկան անարժանութենէն: Դիտես, այո, եւ քաջ դիտես: Եւ սակայն բան մ՚արգելք չըլլար սիրալիր դիտաւորութեանդդ . . . : Կ՚ուզես բացարձակ՝ այս ամենասուրբ խորհրդով՝ ինձի համար կրած նախատանաց, չարչարանաց ու մահուանդ ինքզինքդ անմոռաց յիշատակ թողուլ: Օրհնեա՛լ ըլլայ սէրդ, Յիսուս. գովեա՛լ՝ գթութիւնդ. փառաւորեա՛լ՝ բարութիւնդ: Իսկ իմ անիծեա՛լ ըլլայ չարութիւնս. նզովեա՛լ՝ ապերախտութիւնս. դատապարտեա՛լ՝ գաղջութիւնս . . . : Կը գանիմ կը զղջա՛մ ես ինէ, Տէր. կ՚ամչնա՛մ, կը ցաւի՛մ, կը վըշտանա՛մ . . . : Ի՞նչ արիտուր կարենամ ես քեզի տալ, Տէր Յիսուս: Ահա սիրտս՝ սիրոյդ փոխարէն. աւաւիկ կամքս՝ կարողութեանդդ դիմաց. ահաւասիկ ջանքս՝ իմաստութեանդդ փոխանակ: Ասոնք են քեզի ունեցածներս, սիրելագոյն Փրկիչ. ընդունէ՛ հաճութեամբ . . . : Դուն օգնէ՛ ողբմելի սրտիս որ յամենայն զօրութենէ

սիրէ զքեզ. օգնէ անհատատ կամացս որ չդադրի երբեք սկսածէն. օգնէ տկար ջանքիս որ զքեզ հաճելու համար ամէն կարելի միջոց մտածէ եւ ի գործ դնէ . . . : Իսկ զքեզ, ինծի կենդանի յիշատակ թողլուդ, ինքզինքդ մշտնջենապէս պատարագելուդ, անդադար հետս գտնուելուդ, եւ բոլոր ըզքեզ ինծի տալուդ փոխարէն ինչ կարեն՝ ամ ընել: Ի՞նչ կրնայ քեզի տալ իմ աղքատութիւնս՝ մինչեւ որ քու առատութիւնդ ինծի չողոքմի . . . : Աղէ, մարդասէր կենարար, ողբմէ: Շնորհէ, կ՚աղաչեմ, շնորհէ որ աչքս քաղցր ներկայութենէդ չվերցնեմ երբեք. անդադար ես զիս մահացնեմ արտաքուստ ու ներքուստ. սիրտս միօրինակ քեզի ամփոփեմ. բայց առաւել քան զամենայն՝ շնորհէ, Տէր Յիսուս, որ միշտ եւ յամենայնի ես զիս բոլորովին եւ անպահեստ քու ամենասուրբ կամացդ ու հաճոյիդ թողում, Ակ իմ, ողբմութիւն իմ, երանութիւն իմ Տէր . . . : Կոյս խմաստուն, Կոյս հզօր, Կոյս գիտած. նայէ քաղցրութեամբդ՝ կարօտութեանս, փափաքանացս ու պաղատանացս: Լուսաւորէ, օգնէ, ողբմէ. որպէսզի քու միջնորդութեամբդ անօգուտ չըլլայ ինծի Փրկչիս այնչափ սէրը, արդիւնքն ու հոգը. ամէն:

202

ՊԱՏՈՒԲԷՔ՝ ՉԼՔՈՒԱԾ Է ՅԻՍՈՒՍ ԼՐԱՑԱՆՑ ՈՒ ՀԱՆՁՆԱՆՔ։

Յիսուս իմաստութիւն յաւիտենական եւ սէր անպատում. դուն վերնատունը՝ վերջին ընթրեացդ առն խաչի վրայ ինքնինդդ պատարագելէդ քիչ մ՚առաջ հացը մարմնոյդ ու գինին արեանդ փոխարկելէն ետեւ, նախ եւ առաջ դուն իրրեւ առաջին եւ վերին քահանայ եկեղեցւոյ Հաղորդեցար աստուածային Խորհրդոյդ. յետոյ սիրայիր դորովանօք առաքելոցդ տուիր, հրամայելով որ իւրաքանչիւր պր իր բաժինն առնու։ Ասով միանգամայն անոնց քահանայական պատիւ ու պաշտօն ալ տուիր՝ զոր իսկեւիսկ սկսան ի գործ դնել, ամէնմէկին իր ձեռօքը հաղորդութիւնն առնելով. եւ իրենցմէ՝ իրենց յաջորդներուն ալ նոյն քահանայական ատիճանն ու իշխանութիւնը հաստատելով՝ ինչ որ ես ըրի, ըսիր, քահանայագործելով իմ մարմինս ու արիւնս, դուք ալ նոյնն ըրէք։ Ա՛ս միայն, ըսիր, ձեզի կը յանձնեմ. քանի անգամ որ աս կատարէք՝ զիս յիշէք, չարչարանքս մտաւընիդ բերէք, մահս պատմէք։ ==

Ի՞նչ էր, Տէր Յիսուս, աս խանգամանքի յանձնարարութեանդ նպատակը։ Դուն մէկ անգամ մեզի համար մեռար, արդարդ անարդարոցս համար, որպէսզի զմեզ Աստուծոյ մօտեցնես. սակայն թէ պետեւ մեռար մարմնով, այլ կենդանի ես հոգւով։ Արդ որպէսզի խաչի այն անգին պատարագը՝ որով ինքզինդդ մեր մեղաց համար մէկ անգամ յաւիտենական Հօր պատարագեցիր, աշխարհիս մէկնելէդ ետքը չվերջանայ՝ այլ միշտ տեւէ, դուն իրրեւ քահանայ յաւիտեան ինքզինքդդ քու բերնովդ ու ձեռօքդ մշանջենաւոր յիշատակ Թողութիւր մեզի զուրբ պատարագը . . . ։ Եւ որպէսզի չկարծենք թէ սեղանի պատարագը խաչի պատարագէն տարբեր է — որովհետեւ մէկը դուն անձամբ նուիրեցիր, իսկ մէկալը քահանայից ձեռօք կը նուիրուի — տրվճցուցիր մեզի եկեղեցւդդ բերնով թէ երկուքն ալ իրօք եւ արդեամբք ձիշդ մի եւ նոյն պատարագն է՝ կերպով միայն տարբեր, այսինքն անարեամբ, առ՝ անարիւն . . . ։

Իարէ. ի՞նչ աստուածային ճշմարտութեան ու զօրութեան իսկապէս առնաղօր յիշատակ . . . ։ Ի՞նչ մխիթարանք ինձի որ, կրնամ ամէն օր տուրբ պատարագը տեսնել, եւ նոյն խորհրդոյն՝ որ վերնատունը կատարեցաւ, ականատես ըլլալ, եւ նուիրել երկնաւոր Հօր այն պատարագն որ Golgotha վրայ ընծայուեցաւ, եւ այն մեծասքանչ նուիրման, որ ամէն բանէ աւելի արդիւնաշատ սիրելի ու հաճոյական է աստուածային Մեծվայելչութեան, նորոգութիւնն ու բովանդակ պտուղը վայելել . . . ։ Ի՞նչ գեղեցիկ

մխիթարութիւն է ինծի որ, գքեզ՝ սիրելի Փրկիչ, եկեղեցեայ մէջ միշտ ինծի մօտիկ ունիմ, եւ երբ ուզենամ՝ կրնամ քեզի այցելութիւն ընել, սիրոս ընդունել, եւ երկնից բնակչաց պէս զանարատ Գառնդ Աստուծոյ միօրինակ պաշտել օրհնել ու գովել... : Բարի Յիսուս, քենէ աւելի եւ մշանջենաւոր՝ ինչ կրնայիր մեզի տալ... : Որո՞ւ միտքը կրնար բնաւ գալ որ, այսպիսի եւ այնչափ բան քենէ խնդրէ... : Սակայն, դարձեալ բսեմ, չե՞ս տեսներ՝ Տէր, ինչ անպատուութիւններ, ինչ թշնամանք պիտի ըլլան քու պատուոյդ ու աստուածային անձիդ... : Ո՜վ անհուն բարութեանդ, Յիսուս, ո՜վ անբաւ զիջողութեանդ, Տեսար դուն յառաջուց՝ ամէն իմ անարժան վարմունքս, իմ հաւատքի՝ յարգութեան ու սիրոյ պակասութիւններս եկեղեցեայ մէջ ու պատարագներու ժամանակ, Տեսար, այո. եւ սակայն պատարագի մէջ միշտ ինծի հետ ըլլալդ քեզի փափկութիւն համարեցար... : Ո՜հ, որչափ շնորհապարտ եմ սիրոյդ, ցանկալիդ Յիսուս, բայց — աւա՜ղ — որչափ ալ ապերախտ եմ... : Ամէն թէս գետինն անցնելու եմ, սակայն քաջալերութեամբ դիմացդ կ'ելլեմ, եւ որովհետեւ պատարագի մէջ իրրեւ թէ ողորմութեան ու շնորհաց աթոռի վրայ կը բազմիս, անցածին համար քենէ ողորմութիւն կը խնդրեմ, ու գալիքին համար շնորհք որ այսուհետեւ քեզի երախտագէտ ըլլամ... : Դուն իմն ես ամենեւին, ես

ալ քու կրկի ըլլալու եմ բոլորովին. եւ բավանդակ իմ ուրախութիւնս ան ըլլալու է որ, գքեզ ուրախացնեմ, ի քեզ վայելեմ, եւ բոլոր իմ երանութիւնս քու վրադ դնեմ... : Վխտեմ, Տէր. դուն միայն դղջմամբս ու շնորհակալութեամբս գոհ չես ըլլար. լինէ ալ պատարագ կ'ապահանս: Ահա ամենայն միամտութեամբ ու անկեղծութեամբ ես պիս քեզի մշանջենաւոր պատարագ կը մատուցանեմ... : Աղէ, ընդունէ զիս ու զիս եւ ամբ նուիրմունքս քու սուրբ մարմնոյդ եւ արեանդ նուիրանացը հետ... : Կ'ընծայեմ քեզի բոլոր իմ բարիքս, թէեւ շատ անկատար ու քիչ են, որպէսզի դուն ուզես, մաքրես եւ քեզի ընդունելի ընես... : Վերջերս ալ, յանցանքներս ալ հաշտարար սեզաղդ վրայ կը դնեմ: Դուն սիրոյդ կրակով էրէ ոչորէ սպառէ ամէնն ալ. ջնջէ մեզացս բոլոր բծերը. մաքրէ խիղճս ամէն անոտի ու երկրաւոր յարմանց թերութիւններէն, որպէսզի քու կդ ըլլայ սիրաս բոլորովին... : Շնորհէ, Տէր. ամէնմէկ պատարագ եւ ամէն անգամ՝ այնպէս ինծի մեծ, նոր եւ անոյշ գայ, որպէս թէ նոյն վայրկենին կոյս Մօրդ ծոցն իջնէիր մարմնաւորիլ, եւ կամ խաչը դամուած՝ իմ փրկութեանս համար չարչարուէիր ու մեռնէիր... : Բարէ. ինչ եռանդեամբ, ինչպիսի փափաքանօք կը վազէի արդեօք այս սուրբ խորհուրդդ՝ եթէ մէկ քահանայէ եւ մէկ տեղ միայն կատարուէր, որպէսզի աքանչելիդ տեսնէի եւ շնորհացդ բաժա-

նորդ բլլայի։ Ա՛ի Թոդոբ, Տէր, որ քահանայիցդ շատութիւնն ու ընդ բոլանդակ աշխարհէդ պատարագիդ տարածուիլը՝ եւանդս ու փափաքս նուազէ, այլ մանաւանդ թէ աւելի եւս տաժէ ու արծարծէ . . . ։

203

ՊՕՊՐՕՓՈՎ՝ ԱՕՕՏԱՅ ԱՕՕՏԱՆԷ ԱՕՕՏԱՅ ԼԸ ՆՈՒԷՐՈՒԻ։

Ամէն գիտ կամ՝ նուէր՝ միայն Աստուծոյ — ճշմարիտ բլլալ կամ ասոյ — պէտք է մատուցուի նէ, պրչակ եւս առաւել այս քու աստուածային պատարագդ, Յիսուս, միայն Աստուծոյ նուիրելու է։ Ազնիւ պատարագ՝ որով նոյն իսկ Աստուած կը պարծի թէ Աբեւելքէ մինչեւ արեւմուտք մեծ է իմ անունս հեթանոսաց մէջ, Հրեիցդ՝ իրենց անցնելով աւետարանը. եւ բոլոր կաթողիկէ աշխարհք ինծի անարատ պատարագ մը կը մատուցուի։ Այո, Տէր. Աստուծոյ միայն անուանը, չէ թէ առաքելապետի կամ հրեշտակապետի՝ քերոբէից կամ սերովբէից անուանը, չէ թէ անարատ Աստուածամօր՝ որ քան զհամօրէն հրեշտակս բարձրագոյն է, եւ ոչ իսկ քու ամենասուրբ Մարդկութեանդ՝ որ երկնաւոր Հօր աջ. կողմը

կը բազմի. այլ միայն միոյն յաւիտենական կենդանի եւ ճշմարտին Աստուծոյ անուանը կը մատուցուի։ Իսկ որմէ՞ կը մատուցուի։ Քենէ միայն, Աստուած իմ Յիսուս, Աստուած ճշմարիտ, յԱստուծոյդ ճշմարտէ, ի քահանայիդ յաւիտենից բան կարգին Մելքիսեդեկի։ =

Իրաւ. սովոր է եկեղեցիդ երբեմն Սրբոց ի պատիւ ու յիշատակ՝ պատարագները մատուցանելու. բայց կը սորվեցնէ միանգամայն թէ պատարագներն իրենց չեն մատուցուիր, այլ Աստուծոյ միայն՝ որ գիրենք պսակեց։ Պետրոսի կամ Պօղոսի չ՚ընծայեր պատարագը, հապա Աստուծոյ՝ որուն շնորհակալ կ՚ըլլայ իրենց շնորհած յաղթութեանը համար, եւ բարեխօսութիւնն կը խնդրէ՝ զԱստուածդ Աստուծոյ պատարագելով . . . ։ Յառաջ ահաբեկեան ցեղին միայն շնորհուած էր պատարագ մատուցանել. ուրիշ որեւիցէ մարդ՝ թէեւ թագապահ, եթէ քահանայագործութեան յանդգնէր, կը պատուհասէր չարաչար։ Բայց հիմակ եւ ոչ փենեհէս, որ Աստուծոյ փառաց նախանձաւոր բլլալուն համար մշանջենաւոր յաջորդութեամբ քահանայութեան պատիւ ժառանգեց, կ՚իշխեր արդեօք գպչիլ եւ եթէ այս քու սքանչելի խորհրդոյդ՝ որով դուիր, Արդիդ Աստուծոյ կենդանւոյ՝ որ զքեզ խաչի վրայ պատարագեցիր, քահանայիցդ ձեռօք ինքզինքդ պատարագ կը մատուցանես . . . ։

Ո՞անսահման ազնուութիւն խորհրդո-

գոյս, զոր անսահման Աստուած միայն կրնայ իւր մեծութեամբը չափել, իսկ խեղճ մարդս՝ միայն հիանալ ապշիլ ինալ... : Օտարական թագուհի մը աշխարհիս ծայրերէն գալը՝ Սողոմոնի իմաստութիւնը լսելու է եկեր: Աքանչացեր է անոր առաւածատուր հանճարոյն՝ որով ամէն կրնճիռ լուծեց: Սակայն մանաւանդ թագուհին սեղանոյն կերակուրները, պաշտօնէից կարգն ու հագուստները, Աստուծոյ նուիրուած ողջակէզները վերջին աստիճան ապշեցուցեր են: Բայց ահա Սողոմոնէ աւելին կայ հոս... : Էրանելի՛ Մագդաղենացի, որուն չնորհուեցաւ ոտքդ նստիլ, Տէր Յիսուս, եւ իմաստութեան խօսքերդ մտիկ ընել: Տէր. ես աւոր երանութեանը չեմ նախանձիր: Սակայն երբ նկատեմ քու սեղանոյդ կերակուրները, մարդկան տրուած հրեշտակաց հացդ. երբ տեսնեմ պաշտօնէից կարգն ու սեղանոյդ առջին՝ քահանայից զգեստները՝ պատարագ ըրած աւեններին. երբ կը հաւատամ թէ մի եւ նոյն պատարագն է խաչի եւ սեղանոյն վրայ, մի եւ նոյն քահանայապետն է՝ որ խաչի վրայ ինքզինքը արեամբ պատարագեց, եւ հոս սեղանոյն վրայ անարիւն կը պատարագի, հիացմանէս ես ինձ կ'ելլեմ... : Ո՛վ մեծասքանչ խորհուրդ ահաւոր եւ գորովալիր. ո՛վ աստուածային պատարագ խաչի ու սեղանի վրայ: Խաչի վրայ մէկ անգամ ընծայուած պատարագիդ արեւ, լուսին, երկինք ու տարերք սասանեցան զարմա-

ցան. սակայն ի՞նչ է սեղանի վրայ ամէն օր եւ այնչափ ընծայուած պատարագիդ մէջ եղածը: Էրկինք կը բացուին — ո՛վ կրնայ տարակուսիլ — հրեշտակք կը հիանան, սուրբերը կը գովաբանեն, արդարք կը ցնծան, բանտարկեալք կը մխիթարուին, կապուածները կ'արձակին, անդադարամեաք կը կատղին, սուրբ Մայր Եկեղեցին հոգւով կը զուարճանայ... : Ո՞ր միտք չես յափշտակեր աքանչանօք, ով պատարագ աստուածային անարատ կատարեալ: Հաճոյ եղան Աստուծոյ նահապետաց պատարագները — արջառք, ոչխարք, զուարակք, տատրակք ու նուէրք — եւ մեծամեծ օրհնութիւններ բերին իրենց վրայ. սակայն տկար եւ անկատար պատարագներ էին, վասնզի մարդիկ հողեղէնք էին նուիրողները եւ լոկ հողեղէն նուէրները: Ո՛րչափ տարբեր է քու պատարագդ, Յիսուս, որչափ աստուածային. վասնզի դու ինքդ ես որ կը պատարագիս ու կը պատարագես չէ թէ մարդ քահանան՝ որ թէպէտ պղծապղծ բարեպարիշտ գործեր կը կատարէ պատարագի մէջ, բայց երբ Սրբագործութեան կու գայ, ան իբրեւ մարդ չի գործեր՝ այլ իբրեւ Քրիստոս. կամ թէ դուն Յիսուս, պաշտօնէիդ բերնովը կ'ըսես թէ Ա՛ս իմ մարմինս է, ասիմ արեանս բաժակն է... : Ցնծա, կաթողիկէ եկեղեցի. քու պատարագդ միշտ սուրբ, միշտ անարատ է: Թող մեղաւոր, թող սրբապիղծ ըլլայ պատարագիչ պաշտօնեայդ. քու պատարագդ միշտ աստու-

ածային, միշտ անբիծ է՝ զոր Աստուած սրբոց ինքնին կը մատուցանէ եւ մարդկային կամ դիւական չարութիւն մը չի կրնար արատել . . . : Ինչ ալ կատարեալ պատարագ՝ Աղօթք, ողբմածութիւնք, պահք, տքնութիւնք եւ նոյն իսկ մարտիրոսութիւնը՝ որով մարմինը, արիւնն ու կեանքը Աստուծոյ կը պատարագէ մարդ, հաճոյ են Աստուծոյ: Հաճոյ են, այո, աստուածային Մեծվայելչութեան՝ արդարոց, սրբոց եւ հրեշտակաց գովութիւնք գոհութիւնք օրհնութիւնքն ու սիրավառ ըղձերը: Սակայն արդէն անկատար են սուրբ պատարագիդ հանգամանութեամբ՝ ուր չէ թէ սոսկ արարած — անբան բոյս կամ բանաւոր — կը պատարագի, այլ Արարիչն ինքնին Յիսուս Քրիստոս, անձն աստուածային, Հօր Աստուծոյ հաւասար, որուն դուն, փրկիչ իմ, քու աստուածային մարմինդ, արիւնդ ու կեանքդ կը պատարագես . . . :

204

ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ ՄԷՋ ԸՆԾԱՅՈՒԱԾ ՊԵՏՈՒՆԵՐԸ ՅԱՅՏԱԿ ԵՆ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՈՒ ՀԱՒԱՏԱՔԸ:

Ով՝ ինչ անհաս անճառ տուրք է սուրբ պատարագը, որով դուն ինքնին, Աստուած իմ Յիսուս, ինքզինքդ կը պատարագես անարիւն, ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս խաչին վրայ արեամբ պատարագեցար: Այնիկ էր, իրաւ, Արրահամու պատարագն որ իր կամքէր մատոյց՝ երբ իրեն հրամայուեցաւ թէ Ա՛ռ որդիդ, զմիամօրդ, զոր սիրեցիր, գԻսահակ: եւ Հանէ ինձի ողջակէզ Երեւման լեռան վրայ: Հայրն իր որդին, չէ թէ ազախնոյն՝ այլ ազատին զաւակն որ մանաւանդ շնորհիւ իրեն պարգեւուած էր, իր ձեռքէր ողջակէզ մատթէ. եւ լեռան մը գլուխը՝ որպէսզի մատթած զաւակը միօրինակ աչքին առջեւը տեսնէ կսկծանօք. եւ ողջակէզ Հանէ՝ որով արդարոյն եւ ոչ սակրատաքը կարենայ զինք մխիթարել: Ինչ սրտով արդեօք ազնուագոյն ծերունին իր սիրական զաւակիկը կապեց, սեղանին վրայ դրաւ, սուրը վերուց որ սպաննէ: Եւ սակայն, Տէր Յիսուս, խաչիդ վրայ նոյն պատարագը կատարուեցաւ ոչ լոկ կամքէ՝ այլ իրօք: Մխածինդ, երկնաւոր Հօր սիրականդ,

Պողոսթա լեռը խաչի սեղանին վրայ առուած այն սիրոյն բոլորանուէր ողջակէզ ընծայուելուն։ Իսկ սուրբ պատարագի մէջ մի եւ նոյն ողջակէզն է. հոս դու ինքն Առուածորդիդ Առուծոյ կը նուիրուիս, հրաշալի գոյափոխութեամբ՝ մարմինդ եւ արիւնդ հացի եւ գինւոյ տեսակաց պատարագ ընծայելով։ =

Տէր Առուած. ինչ հրաշքներ չըրիր դուն հին օրինաց պատարագներուն վրայ, փառաւորեալդ ի սուրբս, աբանչելիդ փառաւք, որ նշաններ կ'ընես։ Բայց գոյափոխութիւնը — այն հրաշից հրաշքը, գործոյդ հրաշակերտը — դու, Յիսուս քահանայապետ, քեզի միայն պահեցիր։ Որ աբանչելեդ կրնայ բնաւ՝ ապ հրաշքիդ համեմատիլ։ Ինչպէս ասոր քով ամէն զարմանալի՝ չնչին կ'երեւայ։ Ինչ հրաշք էր ան որ, հովուն ու ծովուն՝ Հանգարտակեաց միայն ըսելովդ, ալեկոծութիւնը խաղաղութեան փոխեցիր. եւ ամէնքն ահիւ ապշեցան Թէ Որ ալիսն ըլլայ աս որ, հով ու ծով իրեն կը հնազանդին։ Ինչ հրաշք էր ան որ, ի ձեռ կոյրը մշտնջենաւոր խաւարէ ի լոյս գարձուցիր. եւ ամէնքը զարմացան Թէ Ի յաւիտենից լուսաւ բան չէր որ մէկն այսպիսի գործ մ'ըրած ըլլայ երբեք։ Ինչ հրաշք էին անոնք՝ որով հիւանդութիւններն առողջութեան, ջուրը գինւոյ, քանի մը հաց՝ հազարաւոր հացերու փոխեցիր։ Ինչ հրաշք էին անոնք որ, ժողովրդապետին աղջիկը, Նայիմայ այրւոյն զաւակը, ղազրեքսրեայ Ղազար՝

մահուընէ ի կեանս գարձուցիր։ Ինչ են այդ ամէնայն հրաշալիք՝ գոյափոխութեան համեմատութեամբ, որով հողեղէն հացն ու գինին աստուածեղէն մարմնոյդ ու արեանդ կը փոխես՝ հողեղինի մը երկու ղոյդ խօսքովը . . . ։

Ո՛վ սուրբ պատարագ. ինչ աբանչելի յիշատակ, ինչ ճշդիւթ օրինակ ես դուն՝ Փրկչիս չարչարանաց ու մահուանը, հացի եւ գինւոյ տեսակաց նէրքեւ։ Ուրիշ ինչ տեսակներ կրնային այնպէս ճշդիւ կենաբարիս նուաստութեանց վշտաց ու կատանացը եւ խաչի արեամբ պատարագին՝ օրինակ ըլլալ . . . ։ Ինչ ձեւերէ չ'անցնիր յորինը մինչեւ որ ինձի անուշդ ըլլալու չարմար դայ։ Պէտք է հնձուի, ձեղուի, մաքրուի, ազացուի, շաղուի, եփի, կորի կամ կոտրի, եւ ի վախճանի ծամուի. որպէսզի, այնչափ տանջուելէն եաքը, հաց ու մնուշդ ըլլայ։ Նմանապէս խաղողը ինչ ձեւերէ չ'անցնիր մինչեւ որ ինձի ըմպելի ըլայ։ Պէտք է կոթի, ճմլի, բովանդակ հիւթը թափի, եւ ի վախճանի չոր բարակ կեղեւանը միայն մնայ. որպէսզի, այնչափ չարչրկելէն եաքը, գինի ըլլայ . . . ։ Ամենազօր աբանչելագործ բարերար Յիսուս. ապ հացն ու գինին, ապ նուիրական զարմանալի տեսակներդ կ'ուզես որ ամէն պատարագին՝ ինձի համար ըրած նէրքդ ու կրբանձնելդ ինձի յիշեցնեն. բայց միանգամայն կը գիտես որ, ամէն անգամուն նոյն աբանչելի փոփոխութիւններն իմ հոգւոյս ալ ընես անարիւն պատարագիդ անսահ-

ման արդեամբը, զորոնք մէկ անգամ՝ խաչի արիւնախառն պատարագովդ՝ ինծի պատրաստեցիր . . . : Ո՛վ անճառ սիրոյդ, Յիսուս. ո՛վ անսպառ բարեբարութեանդ: Շնորհակալ եմ, Տէր. շնորհակալ եմ բոլորով սրտիս . . . : Ազէ՛ ուրեմն, ա՛նուշակ Փրկիչ. հասիր նպատակիդ. բրէ՛ ինչ այն փոփոխութիւններն որ կը դիտես . . . : Փոխէ՛ անզուսպ կրկիցս յորմէնքդր նեբբին ամիսփութեան. սկզբնական կուրութիւնս՝ գերբնական լուսաւորութեան. սովորական պակասութեանցս տարութիւնքը՝ հոգեկան առատութեան. անսաարբեր պաղ թոյլ սիրտս՝ մնապիր եռանդնոտ հաստատուն արթնութեան. գաղջութեանդս անուղղայ մեղեսութիւնը՝ յաւիտենական ու սիրոյդ կենդանութեանը . . . : Բայց նեբէ, Տէր Յիսուս. քու անչափ գիջողութիւնդ ինձ կը համարձակէ՝ աւելի մեծ հրաշք մ՛ալ, աւելի մեծ փոփոխութիւն մ՛ալ գիտութենէդ խնդրելու: Փոխէ՛, ամենազօր աբանչելագործ բարեբար Յիսուս, փոխէ իմ երկրաւոր մարդկութիւնս՝ քու երկնաւոր Աստուածութեանդ: Վերջանայ մէյմի՛ աս իմ հին մարդուս ապականութիւնը, եւ նորագի՛ւ ինս նոր Մարդուդ անապականութիւնը . . . : Փոխէ՛, կ՛աղաչեմ կը պաղատիմ, փոխէ՛ սուրբ պատարագիդ արդեամբդը . . . : Պատրաստդ չէ՞ թէ քու առ իս սէրդ յիշեցնելու համար միայն է, պէ՞ղ եւ քու առ իս բարեբարութիւնդդ նորէն նորէն ինծի առատաձեռնելու համար: Արդ հասիր նպատակիդ, Տէր. բրէ՛ ինչ այն փոփոխութիւններն որ սուրբ պատարագովդ կը դիտես, ամենազօր աբանչելագործ բարեբար Յիսուս . . . :

205

ՊՕՕՐՓԷԸ ՉԼՔՕՓՈՂ Է՝ ԽՕՂԻ ՓՈՎԵՐԻՆ ՈՐ ՓՈՒՇԵՐԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏԸՆ:

Մարդացեալ Աստուած իմ Յիսուս. չարչարանաց ու մահուամբդ Աստուծոյ Մեծվայելչութեանն ու բարեբարութեան. որ՝ ընծայուած փառքն ու շնորհակալութիւնը սուրբ պատարագով իւնչ աբանչելապէս կը նորոգիս ու կը մշանջենաւորի: Մարդիկ մէկը պատուել որ ուզենան, շատ մը խնամարհութեան ու հպատակութեան նշանները կը ցուցնեն. գուխ՝ ծունկ կը ծռէն, երկրպագութիւնները կ՛ընեն: Իսկ զԱստուած մեծարելու համար ամենէն կատարեալ պաշտօն՝ նահապետաց ընծայած ողջակէզն եղաւ, որով ցուցնել կ՛ուզեին մարդիկ թէ Աստուծոյ առջին մեխիր՝ ոչինչ են, պատրաստ են բոլոր իրենց բանը եւ նոյն իսկ կեանքն ալ, եթէ Աստուծոյ պատիւը պահանջէր, զոհելու: Սակայն բարե՛ք. քանի՞ անսահման մեծ է քու խնամարհութիւնդ, Յիսուս, պատարագի մէջ՝ սուրբ քահանային քանի

մը խօսքովը սեղանի վրայ կ'իջնենս, եւ հացի ու գինւոյ առնակաց ներքեւ բովանդակ աստուածային փառքդ ու Մեծվայելչութիւնդ կը մերկանաս, կրկին եւ կրկին ինքզինքդ Հօր Աստուծոյ բոլորանուէր ողջակէզ կը մատուցանես. կերակուր եւ ըմպելի կ'ըլլաս, եւ աբանէլի կերպով Աստուծոյ առջին իրրեւ թէ կ'ոչընչանաս: Իսկ այնչափ անչափ աստուածային բարերարութեանդ փոխարէն ինչ արիաւոր ման Աստուծոյ մարդիկ: Փրկութեան բաժակդ առնուն, եւ իրեն ընծայեն. այն բաժակն որ գուն առիր, օրհնեցիր ու գոհացար, եւ ըսիր թէ Առէք, ասա է նոր ուխտի արիւնս: ═

Ինչ գովութիւն, ինչ փառք, ինչ գոհութիւն աստուածավայել. ինչ անզուգական պատարագ . . . : Եթէ հազարաւոր սերովբէներ ստեղծեր Աստուած՝ որ յաւիտեան զինք օրհնէին ու գովէին. եթէ բիւրաւոր աշխարհքներ գոյացնէր՝ որոնց մարդիկը ամենասուրբ Տիրամօր պէս կատարեալ ըլլային եւ բոլորն ալ իրենք-զիրենք կենդանւոյն ողջակէզ մատուցանէին Աստուծոյ, ինչ համեմատութիւն կ'ըլլար սուրբ պատարագին՝ որու մէկհատը միայն անչափ առաւելութեամբ աւելի փառք ու գոհութիւն է Աստուծոյ, մարդացեալ Միածնիդ անպատում խոնարհութեանը պատճառաւ . . . : Ասով հաւատացեալք քահանային հետ կը գովեն կը պատուեն զԱստուած՝ իրրեւ ամենաղօր Արարիչ, զԱնդրանիկդ արարածոյ իրեն պատարագելով. իրրեւ գերագոյն Տէր կենաց եւ մահու, Փրկիդ մահրն իրեն ընծայելով. իրրեւ վերջին վախճան, զԳլուխդ՝ որու անդամն են, առաքինութեամբդ ու արդեամբդ հանդերձ իրեն նուիրելով. իրրեւ անբաւ ողորմութիւն, զքեզ փրկութեան գրաւական ընծայելով. իրրեւ անհուն իմաստութիւն, հրեշտակային ու մարդկային մտքէ վեր բանի հաւատալով. իրրեւ ամենակարող զօրութիւն, բնութեան կարգէն դուրս հրաշքներդ խոստովանելով . . . : Ասով, Հայր երկնաւոր, քու անհամար երախտեացդ պարտաւորիս մրիաւոր կուտանք: Քեզի, սիրելի Փրկիչ, բան օրինի ընօրհակալ կ'ըլլանք յիշելով արեամբ պատարագդ՝ որով փրկութիւննիս կատարեցիր . . . : Ցուպդ ու դաւազանդ զմեզ կը մխիթարեն. պատրաստ է առջեւնիս սեղանդ . . . : Պատարագը քու յիշատակիդ համար մատուցանելով, ինչպէս որ պատուիրեցիր, փրկագործութեանդ անգին երախտիքը մշանջենապէս կը յիշենք եւ վանգամայն մեր երախտագիտութիւնը կը նորոգենք . . . : Ասով կ'ընծայենք երկնաւոր Հօր քու առաքինութիւնդ ու արդիւնքդ: Ինչ ենք մենք, եւ ինչ է մեր կարողութիւնը բայց եթէ ոչինչ՝ աստուածային բարերարութեանց ու գթութեանդ նայելով, այն անճառ սիրոյն նայելով՝ որով զքեզ զիւր Միածինը մեզի պարգեւեց, այնչափ ընօրհաց նայելով՝ որոնցմով կ'ուզէ զմեզ յաւիտենական փա-

ռօք պահել։ Բայց ահա սուրբ պատարագդ մեր կարօտութեան յոգնութիւնկը հանի, որով կրնանք աստուածային Պնծվայելչութեան ու բարերարութեան արժանի եւ լիուլի փոխարէն ընել. . . ։

Տէր. բայց շրթունքս որ բերանս օրհնութիւննէրդ երգէ։ Բայց ով եմ ես ողորմելի արարած, որ համարձակիմ բերանս բանալ ու գքեզ օրհնել եւ գովել . . . ։ Ո՛վ սերոբէ, որ մարգարէին շրթունքը կայծակամբ սրբեցիր՝ որպեզի Աստուծոյ աբանչելիքը պատմէ, սրբէ իմ շրթունքս ալ, իմ սիրտս ալ որ, գոհանամ Աստուծմէ բոլորովի սրտիս, պատմեմ իր ամէն աբանչելիքը սուրբ պատարագի մէջ. . . ։ Գուք, ով սուրբ հրեշտակք, որոնց գլխաւոր պաշտօնն է գԱստուած փառաբանել, ինչ արդեօք կ՚երգէք մեր սեղանոյն վրայ ծածկուած Աստուծոյն։ Ա՞ն կ՚երգէք արդեօք թէ Հրեշտակաց հաց կերան մարդիկ՝ հացի ու գինւոյ կերպարանքի տակ . . . ։ Խնդա, գուսար Սիոնի. ցնծա, գուսար Երուսաղէմի. ուրախացիր, սուրբ եկեղեցի. ահա թագաւորդ քեզի կու գայ, սեզանիդ վրայ կ՚իջնէ, Ընդարն ու Փրկիչդ . . . ։ Օրհնէ, անձն իմ, զՏէր, եւ ամէն ոսկերքս՝ իր սուրբ անունը։ Օրհնեցէք, աչուքներս, զՏէր. վանդի ան ճերմակ կլոր նշխարքն որ կը տեսնէք, ճշմարիտ կենդանի Աստուած է . . . ։ Օրհնեցէք, ճաշակելիքս, զՏէր. վանդի հացի համ ունողը աստուածային մարմին է . . . ։ Օրհ-

նեցէք, ձեռուս բնեռս, զՏէր. վանդի իրրեւ երկրաւոր նիւթի բռնածնիդ երկրպագելի Պնծվայելչութիւն է . . . ։ Կանչէքս, օրհնեցէք զՏէր։ Տեսանելիք կը մոլորին, ճաշակելիք կը խարուին, շօշափելիք կը սխալին. դուք միայն, ո լսելիք, երջանիկ էք, վանդի հաւատքին ձայնը մտիկ ընելով չէք սխալիր ամենեւին . . . ։ Սիրտս, բերանս, ամենայն զօրութեամբ օրհնեցէք զՏէր պատարագի մէջ. ազազակեցէք թէ Ամէն. Օրհնութիւն եւ փառք եւ իմաստութիւն եւ գոհութիւն եւ պատիւ եւ իշխանութիւն եւ զօրութիւն Աստուծոյ մերում յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն . . . ։ Ի՞նչ օրհնութիւն, ի՞նչ շնորհակալութիւն բնեմ քեզի, ցանկալի Փրկիչ, պատարագիդ պարգեւին համար։ Գիտեմ, ինչ բնեմ որ քեզի անսահման գոհութիւն մ՚ընծայեմ։ Գուն ինծի սովիցդ։ Օրհնութեան պատարագը կիս կը փառաւորէ, ըսիր . . . ։ Ո՛ անճառ գթութեանդ, Փրկիչ, ո՛ անպատում խրնամոյդ, ո՛ անբաւ ողորմութեանդ, ո՛ անզուգական սիրոյդ որ եկեղեցւոյդ վրայ ունիս։ Ո՛վ զարմանալի իշխանութիւն որ քահանայից շնորհեցիր, որպեզի կարենան ամէն օր՝ Աստուծոյ վայել ու պատշաճ օրհնութեան ու գոհութեան պատարագ Աստուծոյ նուիրել . . . ։ Ո՛վ Տէր. սեզանները վրայ քեզի օրհնութեան պատարագները մատուցանեմ, եւ անով գքեզ արժանապէս օրհնեմ գովեմ ու փառաւորեմ եւ լիուլի շնորհակալ ըլլամ. . . ։

206

ՊԱՏԱՐԱՁԸ ՀԱՏՈՒԱԾ Է ԻՒՐ ՓԱՌՔԸ ՈՒ ԽՆԴՐՈՒԱԾՈՅ ՊԱՏԱՐԱԳԸ։

Ինչո՞վ, մարդասէր Յիսուս, ինչո՞վ կարենար պիտի մարդ անթիւ անհամար մեղաց համար Աստուծոյ հատուցում ընել։ Ո՞ւր՝ վշտացնողին չափութիւնը, ո՞ւր՝ վշտացելոյն բարձրութիւնը։ Հարկ էր թէ մարդ մ՛որ միանգամայն Աստուած ըլլայ՝ հատուցանէր. որ է ըսել, Աստուած ինքզինքը մեղաց քաւութեան համար Աստուծոյ ողջակէզ մատուցանէր։ Դուն այս ողջակէզը խաչի վրայ երկնաւոր Հօրդ ընծայեցիր, եւ նոյնը միանգամայն արելու համար աննման պատարագը հատատեցիր։ Ո՛վ զարմանալի եւ սիրալիր քաւութիւն, որով Աստուծոյ թափաղանն հատուցում կ՛ընայ, բանական որ մեղաւոր մարդը շիտակ սրտով, կենդանի հաւատով, ահիւ եւ դողութեամբ, սարքանօք ու ղղջմամբ Աստուծոյ մատնեցայ։ Պատարագի մէջ դքեզ, Տէր Յիսուս Քրիստոս, բարեխօս ունինք՝ զԱրդարդ երկնաւոր Հօր առջեւն. դուն սեղանին վրայ իրրեւ միջնորդ՝ քահանային ձեռօք ինքզինքդ Աստուծոյ կը նուիրես։ Կրնայ Հայրն Աստուած բարեխօսութիւնդ հաճութեամբ չընդունիլ։ Ինք սիրով մտիկ կ՛ընէ՝ երբ մարդիկ աղօթած ատենին խոնարհ վստահութեամբ պատճառները յառաջ բերեն՝ իրմէ թելի բլլալու համար. բրած երախտիքն իրեն յիշեցնեն, իր անուան փառքը առջեւը դնեն եւ զինք իրրեւ թէ համոզեն որ, իրենց ողորմի, եւ այնպէս աղաչանքնին ընդունելի։ Արդ երբ քու արիւնդ, Տէր Յիսուս, ինչպէս երբեմն խաչի վրայ՝ նոյնպէս ճիշդ հիմայ պատարագի մէջ, իրմէ մեզայ թողութիւն խնդրէ, տարածուած թեւերդ գթութիւն մաղթեն, բացուած վէրքերդ որ փառաւորեալ մարմնոյդ վրայ պահել ուզեցիր՝ ընդհանուր հայցեն, կրնայ բարեխօսութիւնդ չընդունիլ։ Ո՞ւր կը մնայ իր անուան փառքը։ =

Վերնայ եկեղեցւոյդ մէջէն ադ քու ողջակէզդ, ի՞նչ կը մնայ աշխարհքիս վրայ եթէ ոչ՝ ապականութիւն ու մոլորութիւն։ Բայց հիմակ երանի՛ աշխարհքիս՝ ուր սոյն պատարագը առ հասարակ անընդհատ կը մատչի։ Հոս արեւը մտած ատեն, հոն կ՛ելլէ. երբ ասդին գիշեր է, անդին ցորեկ կ՛ըլլայ. եւ այսպէս օրուան մէջ ժամ չկայ որ կաթողիկէ աշխարհքին մէկ կողմը քահանայ մը սեղան չելլէ եւ այս անարատ ողջակէզը Աստուծոյ չնուիրէ . . . ։ Վայ կը աշխարհքիս եթէ այս միջնորդեանս պատարագը չունենար. ապաքէն շատոնց, ոսրտահարելի մեղքերու անդունդն ընկղմած, կը կործանէը կը լըմնար։ Եթէ Աստուած մեղմ դքեզ, Յիսուս միածին, զատակ չէր ողորմը, Սոդոմայ պէս կ՛ըլլայինք ու Գոմորայ կը նմանէինք . . . ։ Այո, Տէր. խաչի վրայ դքեզ ար-

եամ պատարագ ընծայած առնդ քաւութեան խօսքը խօսեցար Թէ Հայր, Թող՝ ներէ առնդ. եւ իրօք բարի աւազակին մեղքերը քաւելով՝ զինք հետդ արքայութիւն հրաւիրեցիր. դուն նայողներուն սիրտը շարժեցիր, որ զղջմամբ կուրծքերնին ծեծելով տուն դարձան։ Դուն մի եւ նոյնն ես որ սեղանի վրայ անարիւն պատարագիդ առնն ամէն զղջացեալ մեղաւորի քաւութիւն կը շնորհես . . . ։ Ո՛վ արչաւ դիւրին է մեզի ազ պատարագիդ միջոցաւ Աստուծոյ հետ հաշտուիլ։ Կէս ժամու պահիկ մ՚որ պատարագ մը առնենք, կրնանք զղջման շնորհիւ մեր մեղայ պարտքը վճարել եւ թողութիւն գտնել։ Ի՜նչ անհեթեթութիւն կ՚ըլլար՝ պապահի դիւրին միջոցէ չօգտիլ եւ քու արդեանդդ անբաւ գանձէն անմասն մնալ . . . ։ Կրնայ արդեօք այնպիսի խելագար պարտապան մը գտնուիլ որ գիտնայ Թէ Թագաւորը իր պարտքը եկող ամէն պարտապաններուն պարտքը առատապէս կը վճարէ իր պաշտօնեին ձեռքով, եւ ինք կէս ժամիկ մը համբայ քալելու չափ յոգնիլ չուզենայ, եւ բանտ նետուի . . . ։ Մանաւանդ որ չէ Թէ պարտքերնիս միայն վճարելու, այլ եւ խնդրած շնորհքնիս ընդունելու վստահ ենք, քու առ Հայր աղաչանօքդ։ Ո՞րտեղացի պապահի այնպէս հաճոյ կրնայ ըլլալ աստուածային Արեւվայելչութեան, ինչպէս քու արդեամբդ ու արեամբդ առարապուածը, որմէ հետ մեր խնդրուածքը կը միացնենք սուրբ պատարագի մէջ . . . ։ Ինչ որ քու

անուամբդ խնդրենք, անկասկած պիտի ընդունինք նէ, որչափ եւս առաւել քու արդեամբդ ու արեամբդ խնդրածնիս . . . ։ Դուն, Սուրբդ սրբոց, պատարագի մէջ քու չարչարանքդ ու տիգախոց կողդ, եւ անոնցմով մեկտեղ մեր ազերագիրը շնորհաց աթոռդին առջեւն կը հանես. ինչպէս վստահ չըլլանք Թէ ինչ որ խնդրենք, պիտի առնունք . . . ։ Ի՜նչ հաճոյագոյն ընծայ կրնայ ըլլալ՝ որ կարենայ աղաչանքնիս աւելի դիւրաբեր ընդունելի ընել, քան զպատարագիդ ընծան, որով դու, Աստուած իմ Յիսուս, ինքզինքդ Աստուծոյ կ՚ընծայես։ Ի՜նչ շնորհք որ կարենայ Աստուած մեզի բնել, այս մեր իրեն նուիրած ընծային համեմատութեամբ միշտ նուազ է։ Իսկ եթէ զմ՚իածինդ մեզի կուտայ, մենք ալ գքեզ իրեն կ՚ընծայենք։ Երանական տեսութեամբ ինքզինքն ալ մեզի տայ, մենք ալ գքեզ՝ որ նոյն ինքն Աստուած ես, իրեն կու տանք սուրբ պատարագաւ ։ Ո՞ր աղաչանքնիս կրնայ անընդունելի մնալ . . . ։

Աստուած իմ. ահա ես մատնիչդ, ես անհաւատարիմ ծառադ՝ որ այնչափ անդամ քեզի դէմ ապստամբեցայ, խոնարհութեամբ ապրչանօք ու ցաւով կը դանիմ կը գարշիմ իմ անհամար մեղքերէս . . . ։ Կը նուիրեմ քեզի միածնիդ Յիսուսի արդիւնքն ալ, մեղացս Թողութիւն շնորհես . . . ։ Ինք սեղանի վրայ ինքզինքը պատարագելով, իմ տեղ՝ քեզի հատուցում ընելու պարտականութիւնը վրան կ՚առ-

նու։ Ուսաի ես իր արդիւնքն ու արիւնը քեզի կ'ընծայեմ, որու Աստուածութիւնն ու Արդկութիւնը հայն ու դինուց տեսակաց նեըքեւ ներկայ է, եւ ինքզինքն ինձի համար նորէն պատարագ կը մատուցանէ. . . . Ինք դիս սիրելէն սեղանին վրայ կ'իջնէ, որպէսզի ինձի միջնորդ ու բարեխօս ըլլայ. իր պատուական արիւնը քու արդարութենէդ ինձի համար թողութիւն կը խնդրէ. ես ալ իմ ազաչանքս իրենին հետ միացնելով կը պաղատիմ անսպառ գթութեանդ որ, իմ մեծամեծ մեղքերս մոռնաս ու ինձի ներես. . . . Աստուած իմ. եթէ իմ պաղատանքս քու սիրադ չկարենան առնուլ, կրնաս Յիսուսի հեծութեանց ու արտասուացը դիմանալ. . . Ես հաստատ կը յուսամ թէ ամէն մեղքերս ինձի կը շնորհես. եւ խօսք կուտամ որ, ես ալ բոլոր կենացս մէջ ապերախտութիւնքս լամ անդադար. . . . Դուալ, ցանկալի Փրկիչ, շնորհէ այսուհետեւ՝ Պետրոսի արցունքը, սրտիս՝ Մագդաղենացւոյն ղեղջը, հոգւոյս՝ բոլոր սպաշխարող սրբոց ցաւը, որպէսզի պատրագի առեն մեղացս թողութիւն ընդունիմ. . . . Հայր երկնաւոր, ես Աբածնիդ վրայ յոյս դրած, քենէ չէ թէ միայն մեղացս թողութիւն, այլ եւ փրկութեանս ու կատարելութեանս հարկաւոր շնորհքներ ալ խնդրելու կը համարձակիմ. . . Զեմ ամենեւին արժանի — կը խոստովանիմ — որ խնդրուածքս մտիկ ընես. բայց կարելի է թէ Փրկչիս աղօթքը չսես, որ

սեղանին վրայ կեանքն ու արիւնը քեզի նուիրելով, ինձի համար կ'աղօթէ. . . . Աղէ, Հայր, միածին Որդւոյդ սիրոյն, շնորհէ ինձի քու սուրբ սերդ եւ յաւատարմութեան մեծագին շնորհքը. . . . Տուր այն առաքինութիւններն որ իմ վիճակիս ու կոչմանս հարկաւոր կը ճանչնաս, բայց սուրբ կատարելութեան բարձրակէտ աստիճանաւ մը. . . . Շնորհէ ինձի քու հզօր օգնականութիւնդ որ ճշմարիտ սուրբ ըլլամ. . . . Շնորհէ անհատաւոր ու մեղաւորաց մանաւանդ մերձաւորացս՝ դարձ եւ ապաշխարութիւն. . . . Շնորհէ հանգիստ ու ապաւութիւն քաւարանի հոգւոց, որպէսզի ճանչնայ աշխարհ ամենայն թէ այդ աստուածային պատարագդ կարող է եւ բաւական՝ այն սրբարար բանտը պարպելու. . . . Ողորմէ առ հաւասակ ամենուն, որպէսզի աս խեղճ աշխարհիդ երանութեան բնակարան դառնայ, եւ ամենմիկ սիրտ մէյմիկ տաճար բլայ քեզի՝ ուր դուն սիրուս գովիս օրհնես ու երկրպագիս, մինչեւ որ ամէնքս օր մը ընդ բովանդակ յաւիտեանս գքեզ օրհնենք ու փառաւորենք. ամէն։

207

Ս–ԲԲ ՊԱՏԱՐԱԳԸ ՕՓՈՒՄԻՆ Է ՀԻՆԳՆԵՑ։

Մարգաւեր Յիսուս. մարգկան հետ եղած ժամանակդ բոլոր բազմութիւնը կը փափաքէր քեզի մօտենալ, վասնզի քենէ զօրութիւն մը կ'ելլէր՝ որ զամէնքը կը բժշկէր։ Սուրբ պատարագի մէջ՝ ալ դուն նոյնը չե՞ս. որ հիւանդութիւն, որ ցաւ չես կրնար բժշկել։ Ի՞նչ չէ կարող ընել քու մօտաւորութիւնդ, ով բժիշկ հոգւոց։ Եթէ պարզ ազօթքը այնչափ զօրաւոր է որ, զԱստուած կը բռնադարձէ՝ զմեզ նեզութենէ ու վտանգներէ ազատելու եւ մեր կարօտութեանցը օգնելու նէ, որչափ եւս առաւել սուրբ պատարագով միացած ազօթքը՝ որով դուն, Աստուծոյ Որդիդ, ինքզինքդ կը պատարագես։ Եթէ Հայր մը իր որդւոյն ձեռքը սակի ահագին գումար մը տար որ անով առեւտուր ընէ, ի՞նչ շահեր չէր ըներ քիչ առնուազն մէջ։ Հայրն երկնաւոր դքեզ, Տէր Յիսուս, զխրեալն Մխածինդ մեզի առաւ, առաւ մեզի քու արգիւնքդ՝ հաստուցմունքդ ու անսպառ գանձերդ. ի՞նչպէս՝ քեզմով հանդերձ՝ ամէն բան մեզի պիտի չշնորհէ, Աստնք է որ սուրբ պատարագով մենք Աստուծոյ կը նուիրենք, չե՞նք կարող պինք

բռնադարձել որ թէ մարմնապէս թէ հոգեպէս մեզի օգնէ։ =

Երանի՛ էր մեզի՝ եթէ ամէն մեր պիտոյքը առնէն առաջ պատարագիդ դիմէինք։ Ի՞նչ օգնութիւն չէինք գտներ թէ մարմնոյ եւ թէ հոգւոյ կարօտութեանցդ, միայն թէ կատարեալ հաւատով դիմէինք։ Ա՛յո, Տէր. այս մեր անցաւոր աղցաւոր կեանքը՝ բիւր նեզութեանց ամէնի ալիքներու վրայ նաւակ մըն է. բայց ինչի՞ն վախնալիք ունինք, քանի որ դուն պատարագիդ մէջ մեզի մօտիկ ես . . . ։ Հոս դուն նուիրական տեսակներու ներքեւ իբրեւ թէ քուն ես. կարօտութիւններս չես տեսներ, աղաղակներս չես լսեր. սակայն ողորմութեանդ աչքը անդրեւզեմի կերպով անդուն գիզ կը հոգայ ու կը խնամէ . . . ։ Ի՛նչ. եթէ այսպիսի կատարեալ հաւատք ունենայինք, որչափ շահաւէտ կ'ըլլար մեզի ամէնմէկ տեսած պատարագներս . . . ։ Տարակոյս չկայ թէ չարութիւն կամ անարժանութիւն մը պատարագի անդրադարձը չ'արատեր, սակայն աս ալ անկասկած է որ, պատարագը թէ մատուցողին թէ տեսնողին կոզմանէ՝ որսի ազէկ պատրաստութիւնը մեծամեծ եւ յաւիտեան պտուղներ յառաջ կը բերէ . . . ։

Կը խոստովանիմ՝ Տէր. չարչարանաց ու մահուանդ այս ապդու յիշատակիդ պայծառ քիչ շահ քաղելուս պատճառը՝ իմ թերահաւատութիւնս է։ Եթէ հաւատքս կենդանացնելով, օրինաւոր եռանդ հանդարտութիւն ամփոփութիւն ու մե-

ծարանք ունենայի՝ այնչափ պատարագներ ու՛րչափ օգնութիւններ կը շահէի . . . ։ Ո՜հ, եթէ սուրբ խորհրդանդ ներկայ բոլոր պարտաւորաշահ պատրաստութիւնն ունենայի. չէ՞ ես ալ դիտ այն ցնծութիւնն ու ուրախութիւնը՝ զոր Ծերունին զդաց՝ երբ զմանուկդ Փրկիչ գիրկը գգուելով լսարերան գբեզ կ՚օրհնէր, եթէ ես ալ նոյն Հոգւով սուրբ տաճարդ գայի . . . ։ Հոգ Աստուածային Մեծվայելչութեանդ առջին ես ալ աստուածատես Նահապետին հետ չէի աղաղակեր թէ Ահեղ է սա տեղս. Աստուծոյ տունն է եւ դուռն երկնից . . . ։ Ա՛ս Հոգւով ինչպէս ամէն անպատեհ խորհուրդ, ամէն տարաժամ մոմբոտութ, ամէն ընդունայնութիւն դուրսը կը թողուի եւ այնպէս տաճարդ կը մնայէի . . . ։ Բարե՛ւ որչափ ամչցնելու են գիս այն բարեպաշտ թափպատակ գլուխները՝ որոնք նուիրական զննմանդ ներկայ գրտնելու համար՝ ամէն գէն ու գարդ, ամէն արքունի նշան եւ նոյն իսկ թագն անդամ տաճարին դռնէն դուրս կը թողուին . . . ։ Աւաղ. ես սուրբ պատարագներու մշտաբուխ առատահոս աղբիւրներէն կամ ոչինչ կամ քիչ շնորհք կ՚առնուի՛ նէ, յանդգնութիւնը բոլոր իմն է ։ Արտիս ամանը ծակ ծակ է — ափսո՜ս — շատ մը արարածական միտութեամբ. նեղ, կծկած է՝ միայն երկրաւոր ժամանակաւոր եւ մարդկային հոգերով ու նկատմունքով. ասոր համար սիրտս կամ պարապ, կամ քիչ շնորհքով լեցուն՝ պատարագներէն տուն կը դառնամ . . . ։

Ա՛յսպէս չեզա՛ւ խաչի արեամբ պատարագիդ առեւն ալ ։ Շատեր սուրբ ներկայ գանուելուն, բայց որչափ իրարմէ տարբեր սրտով ։ Հոն էր Մարիամ՝ մարտիրոսաց թագուհին. հոն էր բարի աւազակն որ ապաշխարելով, արքայութեան խոստումմ առաւ. հոն էր Յովհաննէս որ զՄարիամ իրեն ու բոլոր ընարելոց Մայր ժառանգեց. հոն ժողովրդեան մէջէն շատեր կուրծքերնին զարնելով անէրնին գարձան. բայց հոն էին միանգամայն ձախակողմեան աւազակն որ անապաշխարութեամբը գատապարտեցաւ, քահանայապետք օրէնգէտք եւ երեւելիք՝ որոնք իրենց չարութեամբը սարսափելի մեղքով յանցաւոր եղան։ Ա՛յսպէս անարիւն պատարագներու միջոցին ալ ոմանք շնորհք կ՚առնեցնեն, ոմանք պատիժ . . . ։ Լա՛ւ, Տէր, վախնամ վերջիններէն եմ աւելի քան թէ առաջիններէն . . . ։ Ո՞ւր է իմ յարգական լռութիւնս անարատ Գառինդ պատարագելու միջոցին։ Դիշերը, խոր լռութեան ատեն գու, Բանդ աստուածային, յերկինս աստ արքունական աթոռէդ իջար՝ աշխարհք եկար. գուն նոյնը չե՞ս որ ան ատեն կոյս Մօրմէ ծնար, հիմակ ալ քահանայից ձեռքը բանիս նորէն ծնանողը։ Ի՞նչ հանդարտ լռութիւն չի վայլեր ահաւոր խորհրդոյդ . . . ։ Ո՞ւր է իմ մտադիր ամփոփութիւնս։ Ա՛ս նուիրական զոհիս բոլորակը անդադար թռչտող մտաց ցրմունքս՝ հաստատութեամբ եւ արթնութեամբ մէկդի կը քըշէմ առաջին Նահապետին պէս. կամ ի-

բեն պէս, պատարագիդ մնաեցած առնես, կ'բանէմ իշուկ մարմնոյս, եւ երեւակայութեանս եւ մտոքի անդէպ օտար մտածմանց ծառայներուս թէ Դուք Նոս գուրս կեցէք մինչեւ որ ես պատարագս լմընցնեմ։ Պէտք չէ որ տաճարդ մնաս առեղծս մատս բերանս գնեմ ու բանէմ. Ո՛նացէք Նոս, ով վատ մտածմունք, բերմունք ու շարժմունք. իսկ գուն, անձն իմ, մոխր Տիրոջդ ուրախութիւնը, որպէսզի իր քաղցրութիւնը վայելես . . . ։ Ի՞նչ արժէ սրբութիւն ունիմ։ Ջարթեամբ, զգայասիրութեամբ, թշնամութեամբ անարատ Գառնիդ պատարագին մօտենամ նէ, ինչ պատուղ կուտամ։ Ի՞նչ հաւատարմութիւն կայ արդարութեան ու անօրէնութեան մէջ. ի՞նչ հաղորդութիւն կայ լուսոյ խաւարի հետ. ի՞նչ միաբանութիւն կայ Քրիստոսի ու Բելիարայ մէջ. ի՞նչ նմանութիւն ունի կենաց հայդ մեղաց թունին հետ . . . ։ Բայց ա՛ր է մնաւանդ աստուածային Սեծվայելչութեանդ առջին իմ մեծարանքս՝ ահ ու դողդ, որուն եկեղեցիդ պիս կը հրաւիրէ՝ հրեշտակաց երգակցութիւնը, սերովբէից սաղմոսին ու քերովբէից դոզան ինծի յիշեցնելով . . . ։

208

Ս–ԲՔ ՊԱՊԱՐԱՓԸ ՕՓՈՒԻՆ Է ԴՈՒԼՑԻ ։

Ի՞նչ առատ, ինչ արագահաս եւ ապահով օգնութիւն է Նոյն իսկ մեռելոց՝ սուրբ պատարագդ, Տէր Յիսուս։ Ո՛վ զարմանալի կարգացդ, բարութիւն անհուն. ապ անարիւն զենումդ ամենայն նկատմամբ խաչի արեամբ պատարագին յիշատակն է։ Հոն վերջին շունչդ տալուդ պէս, առաջին գործդ ան եղաւ որ, գժոխք իջար՝ լիմպոսէ նահապետաց, քաւարանէ ընտրելոց Հոգիքն ազատեցիր. Նոս սեղանի պատարագն ալ մի եւ Նոյն է։ Ի՞նչ առատ օգնութիւն չ'ելլեր Նոն ուր անչափ անսահմանն արդիւնքը կ'ընծայուի։ Քահանայք երբ որ պատարագ կը մատուցանեն, քառասնի մէջ բանտարկեալ Հոգիներուն երկնից գռներըը կը բանան, եւ աւելի շուտով իրենք այն կրակէն կ'ազատին քան թէ մարգարէն ձկան փորէն Նոն երեք օր երեք գիշեր ծոմ ծարաւ ապաշխարէն եառեւ։ Մանաւանդ որ ամէն ազօթքին միշտ ընդունելի ըլլալըը ապահով չէ, վասնզի շատ անգամ ազօթողին կողմանէ արգելքներ կրնան ըլլալ. սակայն գուք, ով սուրբ Հոգիք. ուրախացէք՝ միսիթարուեցէք. ինչ խեղճ վիճակի մէջ ալ ըլլայ պատարագիչը, ձեզի համար մատուցուած սուրբ պատարագին ձեզի օգնելիքը միշտ ապահով է։

Ո՛վ անարատ Գառն Աստուծոյ, ինչ անապատ գանձ է անմահ պատարագդ, որ չէ թէ միայն կենդանեաց՝ այլ եւ մեռելոց կը բաւէ, ու կ՚աւելցնայ ալ. . . : Հին օրէնքը կը հրամայէր որ, պատկական գառնը սպառելու համար տուն մը քիչ գայ նէ, դրացիներէն այնչափ մարդ առնուի որչափ պէտք ըլլայ: Գուն, Գառն Աստուածային, սպառելիք չունիս երբեք, միշտ կենդանի ես, թէեւ բոլոր ժողովուրդն զքեզ ճաշակէ. անոր համար զինուորեալ եկեղեցիդ՝ իր դրացի չարչարեալ եկեղեցին իրեն օգնութեան կանչելու է . . . : Ո՛վ, որչափ անազօրմ կ՚ըլլան մարդիկ, եթէ իրենց մերձաւոր դրացիները՝ խեղճ քաւարանի հոգիքը այսպիսի առատ անապատ օգնութենէ անմասն թողուն . . . : Նայէ, անձն իմ. ինչպէս ապ բոցեզէն բանտին մէջ աստուածային արդարութեան ծառայները յաւիտեան կերպով իրենց յանցանքները կը քաւեն: Ասոնք քու դրացիներդ՝ քու սիրականներդ միայն չեն, Աստուծոյ բարեկամներն ալ են, որ իրենց դժնդակ տանջանացը մէջ երկնաւոր Հայրենեաց կը փափաքին կը հառաչեն կը հալին կը մաշին: Իրենց ազատութեան բանային — ամենաստուերը պատարագը — քու ձեռքդ է: Գութը, սէրը, մանաւանդ թէ հարկը չի՞ տիպէր զքեզ՝ այնպիսի դիւրին ազդու անվրէպ ու միշտ պատրաստ միջոցով իրենց օգնութեան հասնելու, ապ բալլիբով բանտին դռներն իրենց բանալու, եւ այնպէս եղկելի բանտարկեալները երբ երանաւէտ յաւիտենական հայրենիքը ղրկելու . . . :

Ո՛վ աստուածային անարիւն պատարագ. ո՛վ պաճուճելի յիշատակ Փրկչիս արեամբ պատարագին. ստոյգ Հրաշակերտ աստուածային խնամատուութեան՝ բարութեան ու զօրութեան. անբիծ եւ կատարեալ ողջակէզ Աստուծոյ Մեծվայելչութեանը արժանի. միակ օգնութիւն կենդանեաց եւ մեռելոց . . . : Ինչո՞ւ զարմանամ թէ այնչափ կը ճգնի սատանան զիս ամ խորհրդէդ եւ կեցնելու: Գիտէ ինք թէ ինչ ծանր թշնամանք կ՚ըլլայ քեզի. Աստուած իմ, ինչ գժպատեհ ապերախտութիւն՝ եթէ իրեն անսամ ու սուրբ պատարագիդ անհոգութիւն ընեմ կամ գաղջութեամբ նոյն անզուգական նուէրը քեզի մատուցանեմ. . . : Դժոխային արուեսակը, խրկութեանս այն ոխերիմ թշնամին, հեթանոսները չէր փորձեր ամենեւին որ կաւելքերուն զսխած աւենին անհոգութիւնները ընէն. մանաւանդ թէ կը դրդէր ալ որ ըրածնին ամենայն զգուշութեամբ ու փառաւորութեամբ կատարեն, որպէսզի ճշմարիտ Աստուծոյ վայրած պատիւն ու փառքը իրեն յափշտակէ: Ասոր հակառակ պատարագիդ աչառոր խորհրդոյն ժամանակ ամէն ջանք կ՚ընէ որ անտարբերութեամբ եւ անպատուութեամբ կենամ, որպէսզի թէ քու փառքդ կրցածին չափ նուազէ, եւ թէ երկնաւոր շնորհաց ազդեցութիւնքն ու պտուղներն ինծի արգելէ . . . : Քանի՛ քանի անգամ — վայ

ինծի — ուզածը յաջողցուց։ Չկրնա փորձեց դրդեց որ հետաքրքիր նպատակներով, ծիծաղներով, խօսակցութիւնքը պատուական ժամանակս անցնեմ. եւ ես վատութեամբ իրեն յարմարեցայ։ Ասով պատրաստ արդելել չկրցաւ նէ, գէթ պատը ոչնչացուց . . . ։ Կը ցաւիմ կը զղջամ, Ատուած իմ, քեզի բոլոր ծանր թշնամանացս։ Ա՛յսպիսի նուիրական գործոզութեան միջոցին՝ զքեզ թողլով երեսս ուրիշներու դարձուցի նէ, քեզի կրնակս չդարձուցի՞ . . . ։ Քանի անգամ որ ես այսպիսի անուանաց առաւտութիւններով զրաղեցայ, արժանի չեղայ որ տաճարէդ դուրս վռնտես զիս արդարութեամբ, ինչպէս երբեմն ժամանակաւորապ վաճառականները՝ յի նախանձու՝ խարազաններով վռնտեցիր . . . ։ Ո՛վ Ատուած, որչափ քու առ իս երախտաւորութիւնդ առատագոյն ըլլայ, այնչափ իմ առ քեզ ապախտաւորութիւնս մեծագոյն պիտի ըլլայ . . . ։ Աւաղ. ինչպէս ուրիշ սովորական աբանչելիքդ չեն զիս շարժեր որ, իրենց յարգը ճանչնամ եւ գէթ վրանին զարմանամ. այսպէս պատարագիդ հրաշքըն ալ զիս չի դրդեր չ՚արթնցներ։ Պատճառը. վասնզի սովորական հրաշք մըն է. ամէն տեղ, ամէն օր, բազմաթիւ քահանայներէ կը կատարուի։ Նոյն իսկ աս սովորականութեամբ վարկն ու յարգ կը նուազի . . . ։ Տէր Յիսուս. եթէ դուն անձամբ երկինքէն իջնելիը եւ քահանայապետական զգեստներ հագուած պատարագ մատուցանելիը, ինչ խուռնբնթաց բազմութիւն աշխարհիս ամէն ծայրերէն կը դիմէր կը վազէր. մարդ կը մնար արդեօք որ այնպիսի պատարագը տեսնել չուզենար . . . ։ Եւ սակայն դու ինքդ ես, միակ դուն ես որ ամէն օր քահանայից ձեռօք սուրբ պատարագի անարիւն զենումը կը նուիրես։ Ո՞ր է իմ հաւատս . . . ։ Եթէ քահանան պատարագած ատեն երկինքէն ամպ մ՚իջնէր, եւ զսուրբ պատարագդ երկնաւոր փառօք ամպերու մէջ ծածկէր — ինչպէս երբեմն զՄովսէս, Ատուծոյ հետ խօսած ժամանակ ժողովրդեան աչքէն կը ծածկէր — ով չէր որ տեսներ։ Իսկ հիմայ խորհրդոյից պատարագդ ամենուն աչքին առջեւն է, թէեւ նուիրական տեսակներով ծածկուած, սակայն ապ՚ արդիւնքը շատցնելու համար է . . . ։ Եթէ եկեղեցական պատիժը՝ որոշեալ տեղ մը արգելքով պատուհասէ, ինչ գառն վիշտ կ՚ըլլայ տեղացւոց։ Ինչ արցունքներ չթափեցին թագաւորք անգամ՝ երբ իրենց առ ժամանակ մի եկեղեցին մտնելն արգելուեցաւ։ Իսկ հիմակ ամէն տեղ բաց են եկեղեցիներդ ու՝ անհոգ հաւատացեալք ահաւոր խորհրդոյդ վազելու պէսպէս անտարբեր են . . . ։ Եթէ միայն քահանայապետը, ան ալ՝ տարին մէկ անգամ, եւ վինակ Հռոմ պատարագելու բլլար, կրնաք արդեօք Հռոմ բաւել պանդուխտներու բազմութեան։ Իսկ իմ ով յեսին ապերախտութեանս որ, գոնէ կիրակի ու տօն օրեր պատարագ մը տեսնելը երբեմն

ինձի ձանը կու գայ . . . : Ա՛ւ զի իմ կու-
բուԹեանս ու խաղաղուԹեանս որ,
այսպիսի անպատուիմ պարգեւ մը բան
արժանուցին չեմ յարգեր, կամ ամէն օր
վայելելով ալ՝ անդգայ եւ անտարբեր կը
կենամ . . . : Սակայն ախո՜ն. այսչափ ալ
չէ ապերախտուԹիւնս քու անպայման
սիրոյդ : Ո՛րչափ անդամներ կը հանդիպի
որ, երբ քահանան բաւական շուտ չի
լմնցներ՝ ինչպէս ինձի կ'ելեւայ, սուրբ
պատարագը, վրաս ձանձրոյԹ ու քուն
կը կոխէ . . . : Կէս ժամիկ մը աստուա-
ծային պաշտօնիդ տակ՝ շատ երկայն կու
գայ ինձի. ուրիշ մեռած բաներով կ'ու-
զեմ զբաղիլ որ, աաեն անցնի . . . : Ո՛վ
խեղճուԹեանս : Ուրիշ ժամանակներ՝ ժա-
մերով մարդկան հետ կենակցիլ ու խօ-
սակցիլ՝ ո՛րչափ կարճ կու գայ ինձի . . . :
Աստուած սրտի իմոյ. ահա այս սահման-
ները կը հասնի իմ պաղուԹիւնս . . . :
Կ'ամչնամ, Տէր. կը ցաւիմ ողորմելի վի-
ճակիս . . . : Մայր Փրկչին Մարիամ. որ
խաչի արեամբ պատարագին մարմնով ու
հոգւով ներկայ գտնուած ժամանակդ անոր
շնորհացը առատապէս հաղորդ եղար՝ որ-
պէսզի մեզի ալ աննախանձ հաղորդես. աղէ,
Մայր, խնդրէ ինձի ալ շնորհք որ, սեղանի
այս անարիւն պատարագը՝ Փրկչիս չարչարա-
նաց ու մահուան սքանչելի յիշատակը՝ հոգ-
ւով հաւատով ու եռանդեամբ կատարեմ,
եւ այնչափ անչափ հոգեւոր ազդեցու-
Թեանցը մասնակից ըլլամ. ամէն:

ՏԱՊԱՆԱԿԻ ՄԷՋ

209

**Յիսուս պապանակի մէջ իր ընկերաց
ու հաւատացեալներուն կը մնայ։**

Մարդասէր Յիսուս. որպէսզի մեր
սիրոյն համար յանձն առած խեղճուԹիւն-
քերդ, նեղուԹիւնքդ, չարչարանքդ ու մահդ՝
որով մեզի արդարուԹիւն, խնամուու-
Թիւն, սրբուԹիւն եւ փրկուԹիւն եղար,
մեռնելէդ ետեւ ալ մնուրնիս ձգես եւ
նոյն շնորհաց բարերար ազդեցուԹիւնքը
անպակաս մեզի հաղորդես, ահա արդէն
մեծաւաբանչ գիւտ մը հնարեցիր — սուրբ
պատարագը յիշատակ Թողուցիր. բաւա-
կան չէ՞ Ուրիշ հնարք ալ կ'ուզես գըտ-
նել : Նրեսուհետեւ իրեք տարի մարդկան հետ
եղար, չի՞ բաւեր. մինչեւ ի կատարած աշ-
խարհի իրօք հետերնին կ'ուզես ըլլալ :
Ահա պատարագի խորհրդով՝ մարդկան
հետ եղած ժամանակդ կրած աղքատու-
Թիւնդ, խոնարհուԹիւնդ, հնազանդու-
ԹիւնդՀ մարդկան անտարբերուԹիւնը, պա-
զուԹիւնը, ապերախտուԹիւնն ու չարու-
Թիւնը անդադար կը նորոգուին, չ՛գտեր.
կ'ուզես՝ տապանակի մէջ ալ շարունա-
կուի մինչեւ ի կատարած աշխարհի : =

Ա՛յո, Տէր. հաւատքը կը սորվեցնէ, եւ ես չեմ տարակուսիր ամենեւին. խոստովանիմ եւ հաւատամ թէ սուրբ տապանակին մէջ դու, Տէր Յիսուս Քրիստոս, իրօք կը գտնուիս հայի կերպարանքը ծածկուած. հոն իսկապէս ներկայ է մարմինդ, արիւնդ, հոգիդ ու Աստուածութիւնդ ... : Կը հաւատամ թէ դուն առ մեզ սէրդ ցուցնելու եւ մեզի շնորհաց անբաւ գանձեր բաշխելու համար այս տապանակին մէջ՝ իրրեւ սիրոյ ու գթութեան գահու վրայ կը նստիս կը կենաս գիշեր ու ցորեկ ... : Երբեմն Աբրահամ մը զԱստուած դէմ՝ յանդիման տեսնել չկրնալուն վրայ կը գոչար, եւ քաղցրութեամբ կը գանգատէր թէ ինչու երեսդ ինէ կը ծածկես, Տէր: Բայց ամենասրբ խորհրդեան մէջ քու Աստուածութիւնդ ծածկելդ, բազմամղսրմ Յիսուս, մեզի վախ ու դող չէ՝ այլ վստահութիւն ու խաղաղութիւն կը բերէ. ապա թէ ոչ՝ ով քնաւ կը յանդգնէր քեզի մտենալ, եթէ փառացդ ճառագայթիւք շրջաւոր՝ մեր սեղաններուն վրայ երեւայիր ... :

Սիրելագոյն Յիսուս. կրնա՞ր ամենասուրբ խորհրդեդ աւելի գորովական գիւտ մտածուիլ, որով հայի կերպարանքը կը ծածկուիս՝ որպէսզի քեզի փափաքողը կարենայ զքեզ գտնել ... : Աղէ, պատմեցէք, ով մարգիկ, պատմեցէք ընդ աշխարհ ամենայն՝ Փրկչին սիրոյ հնարքները ... : Ո՛ խանգակաթ սիրա Յիսուսի. որչափ արժանի ես ամէն ապաքաժոյ սիրոյ քեզի յափշտակելու. ո՛ սիրա համակ լեցուն,

միշտ լի աստուածեղէն սիրոյն կրակով. սիրա, որ ամէն բերուժ՝ որ բոլորովին սուրբ չէ, կը մաշես կ'ապառնս, մաշէ բապառէ յիս այն ամենայն՝ որ քեզի անհաճոյ է ... : Ո՛վ սիրա, որ խաչի վրայ բովանդակ աշխարհքիս մեղացը համար այնպէս գառնադին ցաւեցար, շնորհէ ինծի ճշմարիտ ցաւ մեղացս վրայ ... : Ո՛վ սիրա. որ անողորմ տիգաւ բացուեցար՝ որպէսզի ամէն հոգի հոն ապաւինի, քեզի առ իմ հոգիս ... : Տուր որ, սիրոյդ ու շնորհաց բոլորովին նոր կեանք՝ նոր վարք մ'սկսիմ. այնպէս զիս հետդ միացուր, ալ այսուհետեւ քենէ չզատուիմ յաւիտեան ... : Դուն առ խորհրդեանդ մէջ ինծի մի եւ նայն գութն ու սէրն ունեցիր, զոր Գողգոթա լեռան վրայ մեռած ատենդ ունէիր: Կատարէ՛ զիս հետդ միացընելու փափաքդ. քուկդ ըրէ զիս բոլորովին ... : Կրնա՞մ ալ այսուհետեւ այնչափ փափաքանացդ, այնչափ հրաւիրանացդ դէմ կենալ ... : Աղէ, քու արդեանցդ համար, ցանկալիդ Փրկիչ, խոցէ զիս, կապէ զիս, պնդէ զիս, իմ սիրտս քոյինիդ հետ մէկ սիրտ ըրէ ... : Ահա հաստատ կ'առաջադրեմ որ, կրցածիս չափ զքեզ գոհ ընեմ միշտ, ամէն մարդկային նկատումառանձին կոխեմ, ամէն վատթար միտման դէմ կենամ, ամէն դիւրութենէ հրաժարիմ, գարշիմ խորշիմ յամենայնէ՝ որ կարենայ զքեզ բոլորովին գոհ ընելու ինծի արգելք ըլլալ ... : Ահա, Տէր, առաջադրութիւնս. բայց առանց քեզի՝ ես

ինչ կրնամ։ Դուն պիտի օգնես, բարի Յիսուս, դուն զօրացնես պիտի զիս որ, խոստմանդ հաւատարիմ մնամ...։ Շնորհէ, կ'աղաչեմ, տուր որ բոլոր իմ մտածմունքս՝ միտմունքս ու գործքս քու ամենասուրբ հաճոյիդ միշտ համաձայն ըլլան...։ Կ'ըլլայ, Տէր. դիտեմ. ստուգիւ կը յաջողի ամենայն ինչ՝ եթէ սէրդ ինծի շնորհես, եթէ օգնես ինծի որ շատ սիրեմ զքեզ...։ Ո՛վ Աստուած ծածկեալ, ով հացդ հրեշտակաց, ով աստուածեղէն կերակուր։ սիրել կը սիրեմ զքեզ, իրաւ. բայց ոչ դուն գո՞ն ես սիրովս, եւ ոչ ես։ Կը սիրեմ, այո, սակայն շատ քիչ կը սիրեմ...։ Տուր, Յիսուս, տուր որ ճանչնամ թէ ինչ անզուգական գեղեցկութիւն՝ ինչ անբաւ բարութիւն է սիրածս...։ Օգնէ որ պարպեմ սիրտս ամէն երկրաւոր յարմանէ, որպէսզի քու սիրովդ միայն լեցուի...։ Ձիս սիրովդ բորբոքելու եւ բովանդակ հեռդ միաւորելու համար է որ ամէն օր երկնքէն սեղաններու վրայ կ'իջնես եւ տապանակներու մէջ անպակաս փակուած կը կենաս. պէտք չէ որ ես ալ ուրիշ բան չմտածեմ՝ բայց եթէ ինչպէս կարենամ զքեզ սիրել, ինչ ճամբով կարենամ զքեզ հաճել, զքեզ օրհնել ու գովել...։ Այո, Տէր. սիրեմ զքեզ յամենայն անձնէ ի բոլոր սրտէ յամենայն զօրութենէ...։ Կ'ուզէս, Աստուած իմ, այս իմ սիրոյս արիաւուր մը տալ. շնորհէ ինծի աւելի սէր, աւելի կրակ, որպէսզի միշտ եւս քան զեւս սիրեմ զքեզ, եւս քան զեւս ջանամ զքեզ հաճել։ սէր իմ, Աստուած իմ եւ ամենայն ինչ...։

210

ՅԻՍՈՒՍ ՊԱՊԱՆԱԿԻՆ ՀԵՂ ՂԻՒՂ ՀԵՂԻՆ ԵՒ ՂԵՂ ՏԻՐԵ ՀՈԳԻԻՆ ԲԱՆԱԼԸ։

Հովիւ քաջ եւ փեսայ երկնաւոր Յիսուս. դուն բովանդակ կեանքդ սիրականդ ոչխարներուդ համար զոհեցիր, մանուկներդ եաքն իրենցմէ բաժնուիլ չէիր կրնար առնուլ յանձն։ Եւ ահա անպայման սէրդ, անսահման իմաստութիւնդ միջոց մը գտաւ։ Ա՛սածիկ, սիրելի ոչխարք — կ'ըսես մեզի՝ սուրբ տապանակին մէջէն — աւասիկ ես հոս միշտ հեռներնիդ պիտի ըլլամ. երբ որ ուզենաք, կրնաք զիս հոս պատրաստ գտնել՝ ձեզի օգնելու, զձեզ մխիթարելու. մինչեւ ձեր կենաց վերջին կէտը, մինչեւ ի կատարած աշխարհի զձեզ պիտի չթողում։ Ա՛յո, Տէր. այսպէս կը պահանջէր անզուգական գութդ։ Ո՛ր լեզու կարող է բացատրել՝ ինչպէս սաստիկ կը սիրես այն հոգիներն որ շնորհաց մէջ ու քու հարսունքդ են։ Տեսար որ, հարկ է հեռանաս իրենցմէ մարմնով, վախցար թէ չերմանգուխթ փեսիդ հեռաւորութիւնը սիրելի հարսանդ պատճառ մը չըլլայ՝ զը-

քեզ մոռնալու եւ քու սիրոյդ մէջ պահելու։ Անհնար էր որ ատոր առջեւը չառնուիր, եւ առիթ ալ՝ այս աքանչելի խորհուրդդ հաստատելով։ =

Բայց. որչափ երջանիկ է հոգին՝ որ մեծաւ փութով կը ջանայ զսիրելի Յովհիւդ աչքէն չկորսնցնելու . . . ։ Յովսէփն մտիկ ոչխարները միշտ աւելի փայփայանքի աւելագոյն խնամքի կը գտնէն հովուէն, եւ իր կերակրէն մնանաւոր պատառիկ մը կ'ընդունէին միշտ։ Եթէ պատահմամբ հովիւը մրափէ, ոչխարն իրմէ չի հեռանար, մինչեւ որ արթնայ՝ քովիկը կը կենայ, եւ երբեմն մեղմիկ մը խեթկելով կ'արթնցնէ ալ. եւ ան առեն նոր պարգեւով՝ նորագոյն գգուանօք կը շոյէ . . . ։ Որչափ երանելի է այն հաւատարիմ սիրտն որ երկնաւոր փեսիդ առջեւէն չի զատուիր։ Ի՜նչ հնարքներ, ի՜նչ մխիթարանք, ի՜նչ հոգեկան զմայլմունք չի վայելեր . . . ։

Փրկիչ իմ ծածկեալ, ահա քովդ եմ, առջեւդ եմ, Ուրիշ պարգեւ քնէ չեմ խնդրեր, բայց եթէ զքեզ աւելի սիրելու եռանդ եւ յարատեւութիւն . . . ։ Ով սուրբ հաւատք, հնարհակալ եմ որ զիս կ'ապահովես թէ նուիրական նշխարքին մէջ հաց չկայ, այլ Տէրս Յիսուս Քրիստոս՝ կենդանի եւ փառաւորեալ այնպէս, ինչպէս որ է երկինքը, եւ թէ հոս այսպէս խոնարհեալ կայներ է նէ, իմ սիրոյս համար է . . . ։ Ա՜յ, Տէր Յիսուս, Աստուած իմ եւ ամենայն ինչ. կը հաւատամ թէ դուն այս խորհրդեանիս մէջ

ներկայ ես, եւ թէպէտ մարմնոյ աչաց անծանօթ ես, սակայն հաւատոյ լուսով կը խոստովանիմ զքեզ թագաւոր երկնի եւ երկրի եւ փրկիչ աշխարհի . . . ։ Քազցր կենարար. ինչպէս որ դուն իմ յոյս, փրկութիւնս, այժս ու մխիթարութիւնս ես, կը փափաքիմ որ իմ բովանդակ սէրս ալ, մտածմունքս ալ, ցանկութիւնս ալ բլլաս . . . ։ Աւելի կը ցնծամ որ դուն երանեալ ես ու պիտի բլլաս յաւիտեան, քան թէ ես ամէն բարիք վայելելի հիմնակ եւ յաւիտեան։ Մեծապէս կ'ուրախանամ, փրկիչ իմ, որ դուն կատարեալ երջանիկ ես, եւ երջանկութիւնդ անվախճան է . . . ։ Ադէ, թագաւորէ, Տէր, սիրէ հոգւոյս, զոր քեզի կը նուիրեմ. դուն տացիր միշտ . . . ։ Իմ կամքս, զգայութիւնքս ու կարողութիւնքս՝ սիրոյդ գերի բլլան բովանդակ, եւ ուրիշ բանի չծառայեն, բայց եթէ զքեզ հաճելու եւ փառաւորելու . . . ։ Աճեցու վառէ բորբոքէ սէրդ սրտիս մէջ . . . ։ Գիտեմ, դու միայն՝ սիրուելու արժանի ես. եւ ես կը փափաքիմ սիրել զքեզ՝ եթէ ոչ այնչափ որչափ արժանի ես, գէթ որչափ կրնայ երբեք հոգի մը՝ սիրելու փափաքիլ . . . ։ Չեմ ես, իրաւ, արժանի՝ զքեզ սիրելու, եւ ոչ քեզի մօտենալու, ես՝ որ այնչափ անգամ մտանիչ ու ապստամբ եղայ սիրոյդ. բայց կը տեսնեմ թէ դուն այսու ամենայնիւ իմ սէրս կը փնտռես, եւ զիս քաղցրութեամբ սիրոյդ կը հրաւիրես թէ Որդեակ, սիրտդ տուր. սիրէ զՏէր Աստուածդ ի բոլոր

սրտէդ . . . : Կը հասկնամ թէ ուրիշ բանի համար կեանքս չպահեցիր եւ զիս դժոխքէ չպատսպարեցիր, բայց եթէ՝ որպէսզի քեզի դառնամ, եւ բովանդակ սէրս քեզի նուիրեմ: Արդ որովհետեւ տակաւին ինէ սիրուիլ կ'ուզես, աւասիկ ես, Աստուած իմ. զիս քեզի կ'աւանդեմ, քեզի կը նուիրեմ . . . : Կը սիրեմ դքեզ, Տէր, ամենայն բարութիւն, համակ սէր. դքեզ կ'ընտրեմ միակ Տէրը եւ Թագաւորդ իմ եղկելի սրտիս . . . : Դու սիրտս կ'ուզես. ես ալ կու տամ յօժարակամ: Պաղ է, սառած է. սակայն դուն ընդունիս նէ, կը փոխես: Աղէ, Տէր, փոխէ. փոխէ, կ'աղաչեմ: Ա՛լ այսպէս՝ անհուն բարութեանդ պաղ, այսպէս ապերախտ չապրիմ: Տուր որ այսուհետեւ անցած զգուելի պաղութեանս տեղը՝ ջերմայջերմ եռանդեամբս լեցնեմ . . . : Շնորհէ, Տէր Յիսուս. այնպէս սիրտս սիրոյդ էրի տոչորի որ, քենէ ուրիշ բան չմտմտամ, բանի մը չցանկամ, բան չփնտռեմ . . . : Երանի՛ ինծի եւ բիւր երանի, եթէ ապ քու սուրբ կրակդ գրաւէը զիս բովանդակ, եւ քանի տարիներս կ'աւելնան՝ կրակդ ալ միշտ աճէը եւ ամէն երկրաւոր անոտի յարուցմ մաշէը սպառէը . . . :

211

ՅԻՍՈՒՍԻ ՈՒԲԸ ՀԻՆ ՊԱՊԱՆԱԿԻՒ ԴԷՊ ԻԸ ԲԱՆԱԲ:

Մարդասէր Փրկիչ. երբ կը տեսնեմ թէ դքեզ մեզի սիրցնելու, մենէ սիրուելու եւ մեզի առատապէս շնորհքներ բաշխելու համար այսպիսի գեղեցիկ հնարք մը գտար, ասանկ նորաբանէ հրաշք մ' ի գործ դրիր, այսինքն ամենասուրբ խորհրդեան մէջ հետերնիս բլլալ անպակաս, գիշեր ցորեկ մեր սեղաններուն վրայ կենալ անդադար, որպէս թէ եւ ոչ վայրկեան մը մենէ հեռանալու իշխանութիւն ունենայիր. ես ալ նեբբուսատ մղեալ կ' զգամ աղաղակելու թէ ո՞ր աղգ այնպէս մեծ է որ, իր աստուածն իրեն այնչափ մօտ բլլայ որչափ դուն, Աստուած իմ Յիսուս, մեզի մօտ ես: Իրաւունք ունէին հեթանոսք — երբ որ քու առմարդ սէրդ ցուցնելու համար ըրած սքանչելիքդ լսեցին — զարմանալով գոչելու թէ ո՛վ, որչափ քաղցր, որչափ բարերար է եղեր քրիստոնէից Աստուածը: Ստոյգ է ուրեմն, ամենասոյգ է թէ քու փափկութիւնդ՝ զուարճութիւնդ մարդկան հետ բլլալ է ամենասուրբ տապանակին մէջ. իրաւ, հոս է աչքդ ու սիրտդ անդադար:

Օրհնութիւն իմաստութեանդ, Տէր Յիսուս. գոհութիւն անհաս անճառ գը-

թուխ եանդ։ Բայց աղէ, Տէր, բաւական չէը որ, ցորեկ առեն միայն այս աուրը Խորհրդեանս մէջ գտնուէիր, որով մարդիկ ալ կը գտնէին որոնք քեզի պյցելութեան կու գային, ընկերութիւն կ'ընէին, զքեզ կը սիրէին, կը պաշտէին, կը հաճէին եւ ամէնու սիրտդ գոհ կ'ընէին։ Ինչ հարկ կար, ո Աստուած, ինչ հարկ կար որ դիշեր ժամանակ ալ քովերնիս կենաս գոց եկեղեցեաց մէջ, մինակուկ, առանց պյցելուի, առանց ընկերի . . . ։ Ո՛վ զքեզ բանեց կապեց բանտեց որ, եւ ոչ դիշեր առեն կարենաս մենէ հեռանալ։ Ո՛ անչափ Սէր, ով անզուգական սէր. դուն, դուն միայն կրցար։ =

Ահա, բազում մղձաւանջ բազմագուխ Յիսուս, ահա գարերով փնտռածդ վախճանն գտար. ալ հոս աուրը տապանակին մէջ հանգիստ ես, գոհ է սիրտդ, եւ պիտի ըլլայ յաւիտեանս յաւիտենից, մինչեւ ի կատարած աշխարհի. հոս պիտի բնակիս, վառնդի աս հաւնեցար . . . ։ Հազիւ աշխարհքս եկած՝ քեզի իջեւան մը չգտնուեցաւ. մանկանացու օրերդ ալ Աղուէսներն իրենց որջը, երկնից թռչուններն իրենց բոյնն ունին, բայց. իսկ Յիսուս դնելու տեղիկ մը չկայ։ Ագ անոյշ գանդաստանքդ, Տէր Յիսուս, հիմակ ահա քաղցր մխիթարանքի փոխուեցաւ . . . ։ Մարդամոխի ճնճղուկը մեր մէջ իր բնակարանը կը տեղաւորէ. ջերմագութ տատրակն իր բոյնին մէջ կը պահպանի. դուն, մարդասէր խանդակաթ Փրկիչ, մեր

եկեղեցեաց մէջ բնակութիւնդ հաստատեցիր, տապանակներու մէջ պահուըտեցար, որպեսզի միշտ մէջերնիս գտնուիս, անպակաս հետերնիս ըլլաս . . . ։ Քու սէրդ ալ սրտուղջ չունի, գոհ է իր բնակարանէն. բայց մեր ապերախտութենէն — աւաղ — գանգատելու օրչափ իրաւունք ունի . . . ։

Անբաւ օրհնութիւն քեզի, քաղցր Փրկիչ. որ միշտ հետերնիս գտնուելու փափարդ լեցնելու համար ամենէն մեծ հրաշքըն ըրիր։ Բայց ես — վայ ինծի — ինչ չարաչար փոխարէն կ'ընեմ սիրոյդ կամ ամենեւին կամ ցանցառ առջեւդ երեւալով. քառորդ մը ժամ դիմացդ կենալու կը ձանձրանամ. . . ։ Ո՜հ, Յիսուս. կարելի՞ էր թէ իմ այսչափ ապերախտութեանս հանդուրժէիր, եթէ համբերութիւնդ անսպառ չըլլար . . . ։ Խաբէ. քու անչափ սէրդ զքեզ թշնամանոց անզգայ կ'ընէ . . . ։ Այո, Տէր, որովհետեւ անսահման ես կատարելութեամբ, սիրով ալ անսահման ես։ Ա՛ի թողուր որ ես այնպէս ապերախտ մնամ դէմ ութեանդ, ինչպէս մինչեւ յայսօր ապրեցայ . . . ։ Շնորհէ ինծի պնպատի սէր մ'որ քու առ իս սիրոյդ եւ իմ առ քեզ պարտականութեանս համեմատ գայ . . . ։ Եթէ մինչեւ հիմայ քու մեծատուրութենէդ տաղտկացայ, անկէ էր որ չէի սիրեր զքեզ կամ քիչ կը սիրէի. բայց ա՛յմ՝ որ սիրովդ բորբոքիմ շնորհօքդ, ալ անկէ ետեւ ամբողջ օրեր ու գիշերներ ծածկեալ Աստուծոյդ ոտուըր-

ներր կենալ ինձի ձանձրոյթի չի տար . . . : Եթէ հրեշտակները բոլորտիքդ առեր՝ առ իս սիրոյդ վրայ անդադար կը զարմանան, պէտք չէ՞ որ ես ալ առ իս գութդ օրհնեմ գովեմ փառաւորեմ անդադար . . . : Ձքեզ իմ սիրովս բանտարգել ընող սաստիկ սէրդ պէտք չէր զիս սոխրել տապանակնեբուդ առջին այնչափ կենալու որ, բունի զիս մկկի քաշէին, եւ առջեւդ բամնուած առնես՝ սիրոս սեղանիդ առջեւ թողլի՝ ուր գուն, Աստուած մնրդացեալ, բանտած կը կենաս եւ իմ կարօտութիւնքս հոգալու համար բոլոր աչք՝ բովանդակ սիրտ ես, եւ ինէ սակաւ այցելութիւն միայն կ'սպասես . . . : Ահա Տէր, ես ալ կը փափաքիմ զքեզ գոհ ընել . քեզի կը նուիրեմ բոլոր կամքս ու բովանդակ ըզձերս . . . : Ի՜նչ մեծ կ'ըլլայ ապիրատութիւնս՝ եթէ պաղութեամբ սիրեմ զԱստուած մ'որ զիս այսպիսի ջերմաջերմ ու եռանդուն սիրով կը սիրէ . . . : Աղէ, ցանկալի Յիսուս, այն սիրոյ կապերով՝ որ կրցար զքեզ կապել, անբակ կապէ զիս հետդ : Խելամուտ բրէ զիս թէ ինչ սաստիկ սիրոյ արժանի ես, ինչ կ'ուզես ինէ, ինչ է քու հաճոյքդ. եւ շնորհք տուր որ, օր քան զօր աւելի եռանդեամբ սիրեմ զքեզ, յամենայնի քու ուզածդ ընեմ եւ միշտ հաճեմ զքեզ . . . : Ո՛վ անսահման Մեծվայելչութիւն, ով անպայման բարութիւն. աս է հաստատ առաջադրութիւնս, աս է սաստիկ փափաքս որ, սիրեմ զքեզ յամենայն զօրութենէս,

սիրեմ զքեզ ի վեր քան զամենայն . . . . Դուռ ասոր արժանի ես. աս ինձի կը հրամայես. աս կը փափաքիս ինէ : Շնորհակալ եմ գորովական զիջմանդ, եւ բացարձակ կ'ուզեմ զքեզ հաճել . . . : Խայց իմ ընելիքս միշտ անկատար է. գուն լրացուր իմ պակասութիւնս քու օգնականութեամբդ որ կարենամ կատարելապէս զքեզ հաճել եւ ուրախացնել . վասնզի գուս ես իմ բոլոր հարստութիւնս, ամենայն միխիթարութիւնս ու բովանդակ սէրս . . . : Ի՞նչ ալ զարմանք է : Դուն քու փափկութիւնդդ իմ հետս կը գտնես, ես ինչո՞ քու հետդ գտնել չկարենամ . . . : Աւասիկ ես առջիդ, Աստուած իմ եւ Տէր. դուս ես ամենայն բարութեանց աղբիւրը, ամէն աղբատի՝ գանձը : Ահա ոտքդ կայներ եմ ես՝ մեղաւորներու մէջ ամենեն աղքատս ու ողորմելիս, ամենէն հիւանդս որ գթութիւնդ կը մաղթեմ. ողորմէ, խղճա վրաս . . . : Քանի որ զքեզ իմ միայն բարւոյս համար երկնքէն այս սեղանիս վրայ իջած կը տեսնեմ, չեմ կրնար իմ խեղճութեանս պատճառաւ վհատիլ . . . : Օրհնեմ, գոհանամ, սիրեմ զքեզ. եւ եթէ կ'ուզես որ ողորմութիւն մը խնդրեմ, ահաւասիկ : Ա՛լ չդառնացնեմ զքեզ, Տէր. տաս ինձի շնորհք ու լոյս որ, ամենայն ջերմութեամբ ու ճգամբս սիրեմ զքեզ . . . : Տէր. սիրեմ զքեզ հոգւոյս բոլոր կարողութեամբը, սրտիս բովանդակ ըզձիքը . . . : Տուր որ ճշմարտութեամբ բսեմ աս. անկեղծութեամբ սիրեմ զքեզ ընդ բովանդակ

կեանքս, որպէսզի յաւիտենական յաւիտենից ալ կարենամ դիպել սիրել . . . : Հայր յաւիտենական, քու Միածինդ քեզի կը նուիրեմ. իմ տեղս դինք ընդունէ, եւ իր արժանեացը համար շնորհէ ինծի նուիրական Սրբութեան եռանդագին սէր մ'որ, միշտ դէպ ի այն եկեղեցին՝ ուր իրօք կը գտնուի, գարձած՝ ուրիշ բանի չփափաքիմ, բայց եթէ երթալ իրեն հետ կենակցելու . . . :

212

Յիսուս հոգի կերպարանք էր փոխէը կ'ուռնայնացնէ :

Ո՛վ Աստուած սիրոյ. ով Աստուած բարութեան. ի՜նչ անզգայութիւն, ի՜նչ ապերախտութիւն պիտի ընդունիս դուն մարդիկներէն՝ քու այս սիրալիր ու բարեբար խորհրդոյդ փոխարէն. ինչպիսի զրկումնոց համբերելու ստիպուիս պիտի: Ամէնն ալ արդէն յաւաջուընէ ծանօթ են աստուածային իմաստութեանդ մի բան միջէ. եւ սակայն քու գորովական որոշմանդ բան մ'արգելք չ'ըլլար. ամէնայն ինչ կ'առնուս յանձն, եւ ազ սբանչելի Սրբութիւնը կը հաստատես: Փառքդ ալ, կարողութիւնդ ալ, մեծութիւնդ ալ, իշխանութիւնդ ալ, հարստութիւնդ ալ

պիտի փճանան, ունայնանան, ոչնչանան· եւ անոնց տեղ դան պիտի արհամարհութիւն, տկարութիւն, փոքրկութիւն, հրապատակութիւն, աղքատութիւն: Այս ամէնայն քու աչքիդ բան մը չ'երեւար. հերիք է որ սէրդ գոհ ըլլայ, բաւական է որ ամէնուն կարենաս շնորհդ առատաձեռնել, շատ է թէ գէթ ոմանց սիրտը շահիս: Տէր. ազ նպատակներուդ հասնելու համար բաւական չեղաւ քու սիրոյդ այնչափ տառապանք նախատինք չարչարանք խաչ ու մահ. զասոնք աշխարհքիս վրայ մշանջենաւորելու համար պատարագի խորհուրդը չբաւեց· ազ նուիրական Սրբութեան խորհրդով ալ պիտի մշանջենաւորես մինչեւ ի կատարած աշխարհի: =

Իրաւ, հեզ եւ խոնարհ սրտիւ Յիսուս. բովանդակ կեանքդ խորին խոնարհութեան օրինակ է. սակայն մանր որ միտդ բերի, կը տեսնուի որ Աստուածորդւոյդ խոնարհմունքը միշտ փառօք ու պատուով ալ պսակուած է . . . : Խոնարհ եղար ծնընդեանդ ժամանակ. ամէն իջեւանէ վըռնտուեցար, ախոռ մը նետուեցար եւ խեղճ մնուր մը դրուեցար. սակայն պատիւն ալ չուշացաւ: Հովիւք աճապարելեցին՝ երկրպագութեանդ հասան, հրեշտակաց բազմութիւն՝ փառաբանութեանդ վազեցին . . . : Խոնարհութեամբ տաճարն ընծայուեցար. իբրեւ անսուրբ երեւալ, իբրեւ աղքատ գնուիլ ուզեցիր. սակայն պատիւն ալ չուշացաւ: Սիմէոն զքեզ օրհնեց, Աննա մարգարէ մեծամեծ բաներ

յայտնեց վըայօքդ . . . : Խոնարհութեամբ Եգիպտոս փախար, որպէս թէ փառաց թագաւորդ երկրաւոր թագաւորէ մը վախնայիր. սակայն պատիւն ալ չուշացաւ : Անմեղներու կոտորածը Փրկչիդ աղատութիւնն եղաւ, հալածիչ Հերովդէս խայտառակեցաւ . . . : Մեղաւորաց հետ իրրեւ մեղաւոր մկրտուեցար. սակայն պատիւն ալ չուշացաւ : Աղաւնակերպ Հոգւոյն վրադ իջնելն ու երկնաւոր ձայն մը ինչ ըլլալուդ վկայեցին . . . : Արհամարհ, հայհոյեալ, խոնարհ եղար քարոզութեանդ օրերը. սակայն փառքն ալ չպակսեցաւ : Անթիւ անհամար հրաշքներդ զամէնքը զարմացուցին . . . : Խոնարհ եղար Գողգոթայ լեռան վրայ՝ երկու աւազակաց մէջ տեղը խաչուած. սակայն փառք ալ չպակսեցաւ : Արարածք համօրէն սասանեցան, Արարչիդ ցաւակից եւ անմեղութեանդ վկայ եղան . . . : Մէկ խօսքով. ինքզինքդ նուաստացուցիր՝ խոնարհութեամբ. անոր համար ալ Աստուած ըլլքեզ առաւել բարձրացուց՝ փառօք . . . : Իսկ աս աստուածային Արքունեան մէջ փառք պատիւ ամենեւին չ'երեւար : Արդկութիւնդ ալ, Աստուածութիւնդ ալ հացի կերպարանօք ծածկուած է . . . :

Քաղցր Փրկիչ. որչափ անպայման սիրեցիր զիս. աւելի սիրեցիր իմ օգուտս քան թէ քու փառքդ ու պատիւդ. եւ կարելի՞ է թէ ես տակաւին փոխարէն զքեզ չսիրեմ. . . : Տէր Յիսուս՝ որ իմ սիրոյս համար քու փառքեդ ալ հրաժարեցար, որչափ իրաւունք ունիմ քեզ ծածալու որ, հիմակ հոս քու առջեւդ եմ՝ որ անբաւ Մեծվայելչութիւն ես եւ անհուն բարութիւն եւ իմ հոգիս անչափ գթով ու գորովով կը սիրես . . . : Եկէք, ով աստուածասէր հոգիք, ուր որ կը գտնուիք՝ թէ երկինքը թէ երկրիս վրայ, եկէք իմ տեղս ալ զինք սիրեցէք . . . : Մայր իմ Մարիամ, օգնէ ինծի որ զինք սիրեմ . . . : Եւ դու, սիրելագոյն Յիսուս, բոլոր սիրոյս միակ սիրելին եղիր : Տիրէ կամացս վրայ. ամրացիր զիս բովանդակ : Միտքս բոլոր՝ քեզի նուիրեմ որ, միշտ բարութիւնդ մտածէ. քեզի նուիրեմ մարմինս որ, զքեզ հաճելու՝ ինծի օգնական ըլլայ. նուիրեմ հոգիս որ, քուկդ ըլլայ բոլորովին . . . : Ո՜հ, ցանկալիդ հոգւոյս. երանի՛ թէ բոլոր մարդիկ ճանչնային թէ ինչ սէր ինչ գութ ունիս վրայնին, որպէսզի զքեզ միայն պատուելու եւ հաճելու ապրէին այնպէս՝ ինչպէս որ դուն կը փափաքիս եւ արժանի ես . . . : Շնորհէ, Տէր. ես միշտ քու սիրոյդ զարնուած, քու գեղոյդ յափշտակուած ապրիմ. . . : Ահա այսօրուընէ հետէ զքեզ ուրախացնելու՝ գոհ ընելու համար կրցածս ընեմ. հրաժարիմ ամէն բանէ որ հասկնամ թէ քեզի հաճոյ չէ՝ թէեւ հարկ ըլլայ ամէն վիշտ կրել, ամենայն ինչ՝ նոյն իսկ կեանքս ալ կորսնցնել պէտք ալ ըլլայ : Երանի՛ ինծի եւ բիւր երանի, եթէ ամենայն ինչ կորսնցնեմ՝ զքեզ վաստկելու համար, Աստուած իմ գանձ իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ . . . :

Դուն օգնէ, Տէր, առաջադրութեանս որ դու ինքնին ինծի կ'ապդես . . . : Դուն առ նուիրական խորհրդոյս մէջ այնչափ մեծամեծ հրաշքներ կը գործես. աղէ, առ հրաշքս ալ ըրէ որ ես զիս բոլորովին քեզի նուիրեմ անպահեստ եւ աննահանջ. քու կդ ըլլամ ամենեւին . . . : Դուն ալ առ կ'ուզես, կրնաս ալ ընել. կատարէ կամքդ, քու կդ ըրէ զիս բոլորովին, եւ առ քեզի փառք ըլլայ եւ փոխարէն՝ այն փառաց զոր իմ սիրոյս համար առ Աբրահամ մէջ ունայնացուցիր անոր համար միայն, որպէսզի առ նպատակիս հասնիս, օգնութիւն իմ, զօրութիւն իմ եւ փառք իմ Յիսուս . . . :

213

Յիսուս հայի կերպարանօք իր խմափոխութիւնը կարողութիւնը անվախութիւնը եւ հաւատոյ ու հաւատքի կոչնայնացնէ:

Ա. Աստուած եւ Մարդ Յիսուս. իսկապէս դուն զքեզ հայի կերպարանօք ունայնացուցիր: Ահա աստուածային իմաստութիւնդ մունջ կը կենայ, կարողութիւնդ քաշուած, անվախութիւնդ անձուկ սահման մը փակուած: Կուսածին Որդիդ կենդանի ես, իրաւ. բայց կենդանութեան հետք չ'երեւար վրադ, շարժում մը չի նշմարուիր. մանաւանդ թէ թոյլ ալ կու տաս որ, հայի տեսակը անհոգութեամբ ազէկ չնայուի նէ, ապականի եւ անչնչանայ: Մարդկային աչք, որչափ սրատես ալ ըլլայ, սրբագործեալ նշխարքդ չսրբագործեալէն որոշելու չի զօրեր: Իսկ անչափ մեծութիւնդ ո՞ր է: Ես երկինք ու երկիր չեմ տեսնուր, կ'ըսես: Նկարէ, Վարդապետ, կենդանի հաւատով եւ համարձակ վստահութեամբ հետդ խօսիմ: Իրօք դուն, Տէր տեսանց, Թագաւոր թագաւորաց. Աստուած աստուածոց՝ որ հրաշքներ կը գործես, առ պատառիկ մը հացին մէջ ես ողջ բովանդակ: Այո, այո. երկինք ու երկնից երկինք չեն բաւական զքեզ բովանդակելու, եւ սակայն պատառիկ մը հացիկ կը բովանդակէ: Ո՛ չեռանագոյնդ, ո վերնագոյնդ. ո խոնարհագոյնդ, ո բարձրագոյնդ: =

Ո՜վ Աստուծոյս անսահման սիրոյն՝ անսահման սիրոյ արժանի: Ի՜նչպէս կրծցար, Տէր Յիսուս, այնչափ խոնարհիլ որ, հասարակ հացի կերպարանօք ծածկուիս . . . : Ո՜վ Բանդ մարմնացեալ, դուն վերջին աստիճան խոնարհեցար, վանդի վերջին աստիճան սիրեցիր . . . : Ի՞նչպէս կարենամ յամենայն անձնէ չսիրել զքեզ, գիտնալով թէ դուն իմ սէրս վաստկելու համար ինչեր ըրիր: Ո՜հ, Տէր. սիրեմ զքեզ, սաստիկ սիրեմ զքեզ, եւ քու հաճոյքդ իմ ամէն հաճութենէս ու շա-

հէս նախամեծար համարիմ. . . : Իմ ուրախութիւնս՝ դքեզ ուրախացնելն է լսելի, Փրկիչ իմ, Աստուած իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ. . . : Ընորհէ ինծի միօրինակ Սրբութեան խորհրդոյն առջին կենդանութեան ծարաւ մը, անշէջ փափաք մը՝ հետդ լսելու եւ միանալու. . . : Դուն այնչափ քաղցրութեամբ ու մարդասիրութեամբ ցնս կը հրաւիրես որ քեզի գամ ու հետդ միանամ. ո՞րչափ ապերախտ կ'ըլլամ՝ եթէ հրաւէրդ չընդունիմ. . . : Տէր. որովհետեւ սրտիս միակ սիրելին, փափաքանացս մէկիկ նպատակը կ'ուզես ըլլալ. սիրեմ դքեզ, անհուն սիրելութիւն. դուն ջնջէ սրտէս արարածական ամէն յարում, այնպէս որ սիրտս ուրիշ բան չփնտռէ բայց եթէ քու գոհութիւնդ ու հաճութիւնդ. . . : Ընդունէ փափաքս, հեղ Յիսուս. մոխիկ ըլէ մեղաւորի մը պապատանքն որ բացարձակ միտքը դրած է թէ ինչ որ ըլլայ ըլլայ, դքեզ սիրէ ի վեր քան զամենայն. . . : Աղէ, անյիշաչար Տէր, մի անցած ապերախտութեանս վրէժդրն ինէ առնես. զօրացու՝ հաստատէ զիս ընորհօքդ. . . : Մինչեւ հիմայ գժոխքի թշուառ գերին եղայ. տուր որ այսու հետեւ սիրոյդ բախտաւոր սորուկն ըլլամ. . . :

Բ· Բայց դուն, Մարդասէր, աս Սրբութեանս մէջ իշխանութիւնդ ալ՝ հարստութիւնդ ալ ունայնացուցիր: Զարմանալի է, իրաւ, հպատակութիւնդ որով Հօր Աստուծոյ հնազանդ եղար մինչեւ ի մահ. սակայն հոս՝ շատ աւելի յառաջ

գացիր. միայն երկնաւոր Հօրդ չէ, այլ մարդու ալ հնազանդ ըլլիր դքեզ. աս ալ՝ մինչեւ ի մահ չէ, այլ մինչեւ ի կատարած աշխարհի: Ո՜վ մեծասքանչ զարմանալիք. հազիւ թէ պաշտօնէիցդ մէկն ըզքեզ կը կանչէ, իսկոյն երկնաւոր թագաւորդ փառաց ամբողջ կ'իջնէս՝ սեղաններնուս վրայ կը հանդչիս եւ հոն անբնդհատ հնազանդութիւն կ'ընես: Անձայն անշարժ կը կենաս, թոյլ կու տաս որ ուր որ ուրիշներն ուզենան՝ դքեզ դնեն, սեղանի կամ մատղմայի վրայ, տուփի ճաճանչի՝ տապանակի կամ սկիհի մէջ. ուր որ ուզենան՝ տանին, փոզոցներր պտտցնեն, աներր մտցնեն. որուն որ ուզենան՝ տան, արգարներուն ալ՝ մեղաւորներուն ալ, ջերմեռանդներուն ալ՝ պղծերուն ալ: Վէմ միշտ ու ամէն տեղ եւ ամենէն սիրոյդ արժանի ընդունելութիւն գտնելիր: Ի՞նչ խեղճութիւն, ի՞նչ ապքատութիւն գրեթէ միշտ: =

Տէր Յիսուս. քու սէրդ դքեզ ամէն բանէ պիտի մերկացնէ. . . : Ամբարտաւանն Թագուհի, ի՞նչ կը ծաղրես աստուածասէր Թագաւորդ Թէ արբունէ յաթեղն հանուեր, հասարակ կառատեակ մը կըռնակը ստորին խազալկի մը պէս տապանակին առջին խոնարհութեամբ կաբաւեր է: Ես կը դնծամ, Թագաւոր իմ Յիսուս, որ դուն այս սուրբ տապանակիս մէջ իբրեւ չափազանց մարդասէր ամէն բանէդ մերկացեր կողոպտեր քաղցր ձայնիւ ինծի կ'ըսես Թէ Սրվէ ինէ որ հէզ եմ եւ

խոնարհ սրտիս . . . : Անդիէն մարգարէ մ՚ալ Հոգւով յափշտակուեր՝ ապշեր մնացեր է թէ նորակերտ հրաշքով՝ կնիկ մը այր մըն է շրջապատեր, այսինքն Կոյս Մայրը զմարդն Աստուած իր կուսական ծոցը բովանդակեր է: Ի՞նչ բանէ ես որ հոս գբեզ, Մարգասեր, պատառ մը հաց կը բովանդակէ . . . : Աղտմին այն աստիճան անհամեմատ հարստութեան հասատը, Երուսաղէմի մէջ արծաթի առատութիւնը քարերու հաւասարեցաւ: Իսկ ինչէ՞ն յետոյ այն աստիճան աղքատացատ, անտանելի տուրքերու կարօտ մնաց: Վանդակ բովանդակ գանձերը առորին բզգալեաց սիրոյն շռայլեց: Ասկայն դուն, անչափ Մարգասեր, առաւել քան զԱդամն ես հոս՝ սիրոյ Խորհրդոյս մէջ՝ ուր շնորհաց ամէն գանձերը պարպեցիր բովանդակ. անզուգական շռայլութեամբ՝ բոլորը գբեզ մեզի շնորհելով, այնչափ ազատասցար՝ մինչեւ ինքզինքդ հացի կտորի մը վերածեցիր . . . : Բարե, Աստուած իմ Յիսուս. ուրեմն դուն իմ սիրոյս բոլորովին կոյր եղար բանելու եմ, աղքատ եղար, ամէն բանէդ կողոպտեցար մերկացար, բան մը քեզի չպահեցիր աս Սրբութեանս մէջ . . . : Հոս դուն հաւատարապէս ներկայ կը գտնուիս թէ պղնձի թէ ոսկի ճաճանչի մէջ, թէ անագ թէ ածաթ մանաւանդ մէջ. թէ գեղի մը աղքատ մատրան թէ քաղքի հարուստ եկեղեցւոյն մէջ քու շնորհքներդ ու օրհնութիւններդ կը բաշխես անզանազան: Բայց ով արդեօք արտասուալից աչօք չի տեսներ թէ իր տունը լմնեբեն աւելի մաքուր են քան թէ սեղաններուդ փուռոցները, իր թաշկինակը աւելի բարակ կտաւէ է քան թէ մարմնակալը, իր սենեակն աւելի զարդարուն է քան թէ հասարակ փայտէ շինուած տապանակը . . . : Ով առատաձեռն սիրոյդ, Յիսուս. ով հեզահոգի խոնարհութեանդ. ով զարմանալի հնազանդութեանդ: Քու առ իս սիրոյդ այս ամենայն չափազանցութիւնքը նկատելէս ետեւ կրնամ ես ակէ եղբը քու սիրոյդ համար ամէն մարդկեղէն արարածոյ չհնազանդիլ, յամենայնի աստուածային տնօրինութեան ամէն կարգադրութեանցը չհպատակիլ. կրնամ ես այսու հետեւ ունայնութիւն սիրել, պատիւ ու համբաւ փնտռել, կրնամ ես տակաւին ամէն արարածական յարմանել սիրտս չփրցնել, ամէն դիւրութենէ չհրաժարիլ, ամէն բանէ չմերկանալ . . . :

214

Յիսուս հոգի կերպարանօք ինչպէ՞ս սիրցնել կ՚ուզէ:

Ով աստուածային սիրոյդ. ով, որչափ սքանչելի են սիրոյդ գիւտերը, որչափ շնորհաբաշխ են: Կերպարանք չունիմ պիտի որ չառնուս, որպէսզի գբեզ մեզի սիրցը-

նես։ Մէյմ՛իրրեւ մանկիկ մէջերնիս պիտի երեւաս ախոռի մը մէջ, մէյմ՛իրրեւ աղքատիկ՝ խանթի մէջ, մէյմ՛իրրեւ յանցաւոր՝ խաչի վրայ, մէյմ՛իրրեւ պատարագ՝ սեղանի վրայ, մէյմ՛իրրեւ Հայց տապանակի մէջ։ Դեռ գիւտ կայ հնարելու՝ որ դքեզ մեզի սիրցնես։ Բայց ազէ, Տէր. Հայի կերպարանք ինչո՞ւ առնուս։ Անո՛ր համար արդեօք, վասնզի Հայը կերակուր մին է որ ուտուի նէ՝ կ՛ապառի, պահուի նէ՝ կը մնայ. դու ալ Հայ կ՛ուզես ըլլալ՝ չէ թէ միայն որպէսզի Հաղորդութեամբ անձամբ ուտուելով սիրելեացդ հետ միանաս հոգեպէս, այլ եւ տապանակներու մէջ պահուելով քովերնիս մնաս, մէջերնիս գտնուիս, հետերնիս ըլլաս։ Ո՛վ հրաշալի սիրոյդ, Յիսուս։ Աղշեր մնացեր է սիրողացդ մէկը թէ մարդեղութեամբդ ծառայի կերպարանք առնելով ինչպէս ինքզինքդ ունայնացուցեր ես. հապա ես ինչ ըսելու եմ որ իմ սիրոյս համար Հայի կերպարանք առած կը տեսնեմ դքեզ։ =

Ինչո՞ւ, բարի Յիսուս, ինչո՞ւ այդչափ ճիգ, այդչափ հնարք, այդչափ հրաշք...։ Որպէսզի անյագ փափաքանօք քեզի դիմենք, որպէսզի մտերիմ վստահութեամբ քեզի մօտենանք. որպէսզի մեզի ընորհքներ բաշխես առատապէս...։ Ահա երբ որ Հոգեկան կենդանութեան մէջ պտուրնիս նըթի նուաղի, արդարութեան անօթի ծարաւ մնանք, կատարելութեան ճամբուն մէջ ուժերնիս հատնի, ահա քեզմով, ով Հացդ կենարար, կրնանք պարարտ մնալ դարձեալ, կրնանք կշտանալ յաղենալ, կրնանք նոր խրախոյս՝ նոր եռանդ առնել...։ Ամէն տեղ՝ ամէն տեսն դուն հոս՝ մեզի մօտ ես. ծածկուած ես նէ, զմեզ չվախցնելու համար է։ Երեսդ անոր համար կը դոցես որ, սիրտդ բանաս. կը ծածկես շքեղութիւնդ, որպէսզի սէրդ յայտնես։ Ապա թէ ոչ, ով կը համարձակէր քեզի մօտենալ, թագաւորը փառաց. ով կ՛իշխէր երեսացդ երեւալ...։ Ամենուն թոյլ տրուած չէ երկրաւոր թագաւորի հետ խօսիլ. շատ շատ ուրիշի մը բերնով հնար է հետը խօսուիլ. անձամբ խօսիլ ալ յաջողի, ինչ տանջանք՝ ինչ աշխատանք պէտք չ՛ըլլար, եւ ան ալ տարին հազիւ հազ քանի մ՛անգամ։ Իսկ քեզի հետ, ով երկնաւոր թագաւոր, ով որ ուզենայ՝ երբ որ ուզենայ, միշտ կրնայ ամենայն դիւրութեամբ եւ միայն ընդ միայնումդ խօսիլ՝ աղաչել եւ ունկնդրութիւն ու ընորհք գտնել...։ Նահապետք եւ մարգարէք դարերով տենչացան, երկինք ու ամպերը թափանձեցին, լմպոսի հոգիները աղաչեցին պաղատեցան որ երկինքը պատռես ու իջնես. եւ դուն երկարեցիր գալուստդ։ Իսկ հոս մեզի, մէկը չմտածած՝ մէկը չինդրած՝ մէկը չյուսացած, քու սիրալիր սրտիդ միայն շարժեալ, ինքզինքդ կը ընորհես։ Եւ ինքզինքդ մեզի ընորհելդ եաքը՝ ո՞ր ընորհք մեզի կրնաս զլանալ այս ամենասուրբ Խորհրդեանս մէջ, ուր դեղ ես մեր հիւանդութեանցը, աղբիւր ես՝ մեր աղտերը

յուսալու, մեր բարեխոսն ես, մեր ուրախութիւնն ես . . . :

Ո՛ անսահման Սէր. երբ պիտի սկրսիմ այդչափ սիրոյ հնարագիտութեանդ բան օրինի փոխարէն ընել . . . : Ո՛վ Տէր, ալ զքեզ սիրելու համար միայն՝ կը փափաքիմ ապրիլ. ինչո՞ւս կը ծառայէ կեանքս՝ եթէ բովանդակ զքեզ սիրելու եւ հաճելու չբանեցնեմ չսպառեմ, ցանկալի Փրկիչ, որ բոլոր քու կեանքդ ինծի համար սպառեցիր . . . : Ի՞նչ սիրեմ՝ եթէ ոչ զքեզ, որ բոլորովին գեղեցիկ ես եւ քաղցր, ամենեւին բարի, համակ թէր ու սիրելի . . . : Այո, ապրիմ՝ զքեզ սիրելու համար միայն: Աչերդ յիշելով միայն՝ սիրտդ սիրոս հալի անցնին: Քաւեր, խաչ, պատարագ, Արիւնիդ անուշները լսես միայն՝ վառէ բորբոքէ զիս քեզի համար մեծամեծ բաներ ընելու տենչանօք, սիրելագոյն Յիսուս, որ ինծի համար այնչափ բաներ բրիր՝ այնչափ բաներ կրեցիր . . . : Ընդունէ, Տէր, պազատանքս: Ես պահպանութեանս մէջ փակուեր կեցեր ես նէ, քենէ ունկնդրութիւն փնտռող խեղճերուն աղաչանքը մտիկ ընելու համար չէ՞. մտիկ բրէ ուրիշն քեզի պիտոյ ապերախտի մը ձայնն ալ որ ամենէն ապախտաւոր, ամէն մեղաւորներէ անարժանագոյն է . . . : Ահա զքեզ գառնացուցած բլլալուս զղջացած՝ ապրդ ընկեր եմ: Նախ ամէն յանցանաց թողութիւն կը խնդրեմ: Ո՜հ, երբեք զքեզ զայրացուցած չբլլայի. կարենայի՞ այնչափ թշնամանաց

փոխարէն մ՛ընել: Ակայն անբաւ գոհութիւն քեզի որ այնչափ միջոցներ կ՛ընծայես ինծի՝ փափաքս յաջողցնելու . . . : Արդ աս է եռանդագին քենէ խնդրածս: Ճանչցայ անսահման սիրելութիւնդ. զարնուեցայ սիրովդ. մեծ փափաք կ՛զգամ՝ զքեզ սիրելու եւ ուրախացնելու: Բայց դժ չուներմ — աւա՜ղ — փափաքանացս հասնելու. դու պիտի օգնես . . . : Աղէ, Տէր. ճանչցու բոլոր աշխարհքի քու մեծ զօրութիւնդ եւ անհուն բարութիւնդ. զիս՝ որ միշտ հիմակ ապստամբ եղայ սիրոյդ, մեծ սիրահար մ՛բրէ: Դուն կրնաս, Տէր, կ՛ուզես ալ ընել: Լրացուր ինծի պակասածը, որպէսզի կարենամ շատ սիրել զքեզ. գեթ այնչափ սիրեմ, որչափ վըշտացուցի . . . : Այո, Յիսուս, սիրեմ զքեզ եւ սիրեմ ամէն բանէ ի վեր. կեանքս ալ աւելի սիրեմ զքեզ, Աստուած իմ, սէր իմ եւ ամենայն ինչ . . . : Ո՛վ սիրոյ խօրհուրդ, որ թէ Հաղորդութեամբ ինքզինքդ տալով, եւ թէ սեղանի վրայ կենալով, քու սիրալիր հրապուրանօքդ այնչափ սրտեր քաղցրութեամբ քեզի կը քաշես, որ սիրովդ կը յափշտակուին, այնչափ բարութեանդ կ՛ապշին եւ երանագոյն կ՛երեւին կը մրկին եւ միշտ զքեզ կը մտմտան. աղէ, իմ եղկելի սիրտս ալ քաշէ. ես ալ կը ցանկամ սիրել զքեզ ու սիրոյդ գերի ապրիլ . . . : Ահա այսօրուընէ ես իմ բոլոր շահս, յոյսս, ըղձերս, հոգիս, մարմինս ու ամէն բանս քու բարութեանդ ձեռքը աւանդ կը թողում: Առ, ըն-

դուն, Տէր. եւ ուզածիդ պէս կարգաւորէ . . . : Ա՛լ այսուհետեւ քու սուրբ հաճոյիդ կարգադրութեանցը չեմ գանգատիր, Սէր իմ. գիտեմ, ամէնն ալ լի են սիրով եւ իմ օգտիս համար են: Ան ինծի հերիք է որ, դուն ես ամէնայն ինչ ուզողը. ես ալ քու ուզածդ կ՚ուզեմ թէ հիմայ եւ թէ յաւիտեանս: Ինչ որ կամիննաս ինծի ընել, ըրէ. ես ալ բոլորովին՝ կը միացնեմ քու կամացդ որ սուրբ է ամէնեւին, բոլոր քաղցր, բոմանդակ գեղեցիկ, գլխովին կատարեալ եւ համակ սիրելի . . . : Ո՛ Աստուած, Աստուած. նայէ հաճութեամբ՝ առաջադրութեանս. օրհնէ եւ օգնէ . . . :

215

ՅԻՍՈՒՍ ՀԱՅՑ ՔԵՐԱՊԱՏՈՒԻՂ ԷՐ ՍԻՐՈՅՆ ԼԸ ՀՐԱՇԷՔԷ:

Մարգասէրը բարերար Յիսուս. գուսա նուիրական Սրբութեան մէջ մեզի այսչափ մեծամեծ բաներ ընելովդ, որչափ իրաւունք ունիս սաստիկ ունչանաք փափաքելու որ մենք ալ քեզի գանք, ատեպ ատեպ քեզի այցելութիւն ընենք, միայն անոր համար՝ որպէսզի անճառ անչափ սէրդ տեսնենք, որպէսզի շնորհքներդ առատապէս մեզի բաշխես: Տէր Յիսուս. դուն ես որ ինծի ըսիր թէ՝ ինչ որ խնդրեմ քու անունովդ՝ պիտի տաս ինծի. ուրեմն ես ալ քու անունովդ կ՚աղաչեմ որ ինծի տաս զիս ինծի, որպէսզի ես ալ քեզի գամ: Ո՛հ, ինչպէ՞ս կրնամ քեզի գալ, ինչպէ՞ս կրնամ քեզ տեսնել, ինչպէ՞ս կրնամ քեզ գտնել, ինչպէ՞ս կրնամ քեզ սիրել, ինչպէ՞ս կրնամ քեզ վայելել, ու՞ր սրբագոյն տեղ կրնամ գտնել, ի՞նչ քեզի համեմատագոյն եւ մեզի օգտակարագոյն ջերմեռանդութիւն կրնամ մտածել: Բայց — աւա՛ղ — մենք մեր օգուտը չենք տեսներ կուրութեամբ. մեր պաղութիւնը քու գործովդիր հրաւիրացդ կարօտ է. մեր գանգաղութիւնը շարժելու համար սիրոյդ խթանը պէտք է: Ուստի դուն կը կանխես անպատուիրելիդ ողջոյնիդ եւ ինծի կը կանչ

նակցութիւն չկայ աշխարհքիս վրայ . . . : Ափսո՜ս. ինչպէս ես դիս շատ անգամ այս քաղցրութենէ զրկեցի՝ նանրութեանց սիրոյն համար: Կը ցաւիմ կը դղջամ ի բոլոր սրտէ. կը գանիմ կը դղրդիմ ամէն հեշտակութենէ՝ որ քու սիրելութիւնդ կը դառնացնէ . . . : Կը հաւատամ, Տէր Յիսուս, կը հաւատամ թէ դուն հոս իրօք մծա ես: Բայց. ասկէ սրբագոյն տեղ ես ուր փնտռեմ, ուր գանեմ: Հոգեկիր հարսդ գքեզ կը փնտռէր, ամէն դիմացն ելլողին՝ Սիրականս տեսա՞ր արդեօք՝ ուր է, կը հարցնէր նէ, դուն դեռ աշխարհքս չէիր. հիմակ երանելի եմ ես որ գքեզ, սիրելագոյն Փրկիչ, միշտ երբ որ ուզենամ հոս աս սուրբ խորհրդոյս մէջ պատրաստ կը գտնեմ . . . : Ի՞նչ աշխատանք յանձն առնուլ, ինչ վտանգներ աչք առնուլ պէտք չ՚ըլլար այն սուրբ տեղը տանիլ այցելութիւն ընելու՝ ուր դուն, մարդասէր Փրկիչ, ծնար, անար, քարոզեցիր, հրաշքներ ըրիր, չարչարուեցար ու մեռար: Եւ եթէ յաջողի սուրբ մնուրդ կամ գերեզմանէդ ափիկ մը հող առնուլ, ինչ մեծ բախտ չի համարուիր: Ես որչափ բիւրապատիկ բախտաւոր եմ որ, անաշխատ անվտանգ հոս գքեզ միշտ անձամբ մօտիկ կը գանեմ . . . : Ո՜վ. որչափ հաղարապատիկ ապահատուր կ՚ընդամ սիրոյդ՝ եթէ այսպիսի մեծ պարգեւէդ օգտիլ չուզենամ անհոգութեամբս . . . : Ես քու անճառ գթութեանդ փոխարէն՝ ատեպ առջեւդ երեւնալէ աւելի քեզի հաճոյագոյն կամ

գեթ ինծի օգտակարագոյն ինչ կրնամ ընել . . . : Աւա՜զ ապշութեանս. որչափ ես իմ օգտիս կարծես թէ թշնամի եմ: Դուն օգնէ, Տէր. դուն լուսաւորէ միտքս, դուն դրդէ սիրտս . . . : Ո՜րչափ յաւաջագէմ առաքինութեանդ մէջ, որչափ քու սիրոյդ մէջ եւանդուն կ՚ըլլայի ես այսօր, եթէ մինչեւ հիմակ հաստատութեամբ աս միջոցս բանեցնէի . . . : Ահա, Տէր Յիսուս, անդարձ կամօք խօսք կու տամ որ, այսուհետեւ առանց գեթ քիչ մ՚առեն քեզի այցելութիւն ընելու՝ օր չանցնիմ երբեք. թէեւ բաւական եւանդ ալ չըզգամ դիմութեանդ ապաւինելով անձնանձրոյթ յարատեւեմ, վստահ ըլլալով թէ դուն իմ ջանքս քու անոյշ ու զօրաւոր օգնութեամբդ կ՚օրհնես եւ դիս օր մը այնպէս կ՚ընես որ, բոլոր քեզի հաճոյ եւ ինծի օգտակար ըլլայ, սիրոս սիրովդ բորբոքի՝ հետդ ապրելս միանայ եւ բոլորովին ի քեզ փոխարկի . . . : Ո՜վ երանելից օր, երբ մէյմի պիտի ծագիս: Ազէ, Փարգաւեր. մ՚ուշացնես, փութա՝ պարգեւէ ազգերն որ այնչափ կը տենչաս յիս բորբոքած տեսնել: Բարէ. ինչպէս ան տեսն ամենայն ինչ ինծի կը յաջողի . . . : Ահա դուն հոս տապանակիդ դուռը գոց՝ իմ սրտիս դուռը ուժգին կը զարնես, սրպհսդն ներս մտնելու ճամբայ մը գտնես: Ո՜հ, երանի՛ ինծի՝ եթէ գիտնամ քու մծատուրութենէդ օգտիլ ու քաղցրութիւնդ վայելել, ով խանդակաթ սիրոդ հոգւոյս, ինչպէս խորհրդական հարսը կը վայելէր՝

երբ կ'ըսեր Թէ Սիրելոյս Հովանաւոյն ներքեւ նստայ. գայ զինք, գրկեցի, եւ ալ չմոռցայ պիտի երբեք . . . : Քաղցր Փրկիչ, եթէ սրտանց զքեզ սիրեի, ես ալ կը փափաքէի գիշեր ցորեկ տապանակի մը ոտուըները դեզերելու. եւ քու՝ Թէեւ հացի տեսակով ծածկուած Աստվայելչութեանդ առջին սուրբ Հոգիներուն գոած աստուածեղէն փափկութիւնդդ կը գրանէի . . . : Դու, Տէր, ամէն բան կրնաս. զիս ալ սիրոյդ անոյշ կապերովը քեզի քաշէ, եւ ես իսկոյն քու անուշահոտութեանդդ եաեւէն կու գամ, ամէն արարածական կը Թողում, ամէն անցաւոր հաճութենէ կը հրաժարիմ՝ որպէսզի անխափան հետդ գտնուիմ. . . : Խաբէ. ինչ առաքինութեանդդ պտուղներ կ'ընծայեն քեզի անդադար՝ այն Հոգիներն որ, նորատունկ ծառերու նման, միշտ սեղանիդ բոլորտիքը կը դեզերին . . . : Ես, Տէր — եղբ՛կ զիս — կ'ամչնամ առջիդ երեւնալու. վասնզի ձեռնունայն առջեւս մ'երթեք, կ'ըսես. իսկ ես մերկ եմ բոլորովին՝ ամէն առաքինութենէ, Թափուր ամէնեւին՝ ամէն արդիւնքէ . . . : Ի՞նչ ընեմ. ալ աչքիդ չերեւիմ, տեսնուելու չգամ: Ա՛ս ալ քեզի հաճոյ չէ . . . : Դայլ ինչ որս չեցի, ազնիւ Յիսուս: Ա՛յսպէս խեղճ ողբումիլ քեզի գամ, եւ աղաչեմ քեզի որ լինէ ուզած նուէրներդ դու ինքնին ինծի հոգաս . . . : Դուն միայն սիրելեացդ վարձք տալու համար հոս չես կեցեր, այլ նաեւ խեղճերուն կարօտութեանցը հոգ տանելու

համար: Ա՛յսօր ինէ սկսէ՝ ադ գործովիդ նպատակդ ի գործ դնելու . . . : Ես նուիրելու բան մը չունիմ. ողբումիլ սիրտս քեզի նուիրեմ որ, տակէ եաեւ քու սիրովդ միշտ էրմտչօրի: Որովհետեւ կրնամ աս սրտովս զքեզ սիրել, բացէ ի բաց որոշած եմ որ կրցածիս չափ սիրեմ զքեզ . . . : Աղէ. այնպէս մը կապէ զինք հետդ որ, ես ալ կարենամ ըսել Թէ Ես կապեալ Յիսուսի: Տուր որ մոռնամ ամենայն ինչ, ինքզինքս ալ, որպէսզի զքեզ միայն յիշեմ, զքեզ միայն սիրեմ. . . :

216

ԱՐԴԻՒՆՔԻՑ ՕԳՆԱԿԻՆ ՂԻՆՔ ԱՒ ՅԻՍՈՒՍ ԼԸ ՀՐՈՒԷԼ:

Ո՛վ սիրելութիւն անպատում. քաղցրութիւն անսպառ. Ատուած իմ Յիսուս Քրիստոս. ինչ վայրապար կ'աշխատին խեղճ մարդիկ՝ քենէ ուրիշ տեղ իրենց խեղճութեանցը ափոփանք փնտռելու. ուր պիտի գտնեն փնտռածներին: Ո՞չ ապաքէն գանձն ուր է նէ, սիրտն ալ հոն կ'ըլլայ: Դու, Տէր, զմեզ քեզի համար ստեղծեցիր, եւ անհանգիստ կը մնայ սրտերնիս մինչեւ որ ի քեզ չհանգչի: Ո՞ր կը վազէք, ով մարդիկ. ո՞ւր կը գիմէք. մի պարապ տեղ յոգնիք. դարձէք. հոս

ամենասուրբ Խորհրդոյս ապաւինեցէք. Հոս է ձեր ճշմարիտ գանձը, հոս միայն կրնաք գոհ ըլլալ: Բարե, քաղցր Փրկիչ. Ինչպէս քու հաւատարիմ հոգիներդ առտու փորձը միշտ առին, եւ անպակաս կ'առնուն: Ինչեր չեն զգար հոս՝ երբ քու առջեւդ իրենց պատահած նեղութիւնները, ձախորդութիւնն ու վշտերը կը թափեն ու սրտերնին քեզի կը բանան. ինչ ցաւ, ինչ մխիթարանք ու սիրտիանք հոս քենէ կը գտնեն՝ իրենց աղնուական աշխատութեանցը եւ առաքինութեանցը: Ինչ առատ շնորհքներ հոս քենէ ընդունած են. սուրբ ըլլալու ամենէն հաստատ առաջադրութիւնն, մանաւանդ այն դիւցազնական անձնուրացութեան ուխտերնին, աշխարհէն ու բոլոր աշխարհային բերմանէ հրաժարելով՝ իրենք զիրենք բոլորանուէր անպահեստ քեզի ընծայելու բացորոշ կամքերնին այս առտուածպաշին Սրբութեանդ պարտական չեն. աս երկնաւոր չքնաղ պարգեւները հոս քու առջիդ չեն առած: Ո՛վ. Ինչպէս հոս զիրենք առտուածեղէն սիրոյդ բոցերովը բորբոքած ես աբանչելապէս: Հապա ինչու զարմանամ թէ աս հաւատարիմ անձինք այնչափ առեպ քեզի պյծելութիւններ սովոր են ընելու. մեծաւորութենէդ երբեք կըշտանալ չեն դիտեր. կարծես թէ բոնի պէտք կ'ըլլայ առջեւդ հեռանալ: ═

Այո՛, Տէր. աս արդէօք եւանդուն հոգիներուն նկատմամբ շատ իրաւ է բառնալ թէ Ուր մարմին կայ նէ, արծիւներն

հոն կը ժողվին: Աս քու մտաւոր հոգեւոր արծիւներդ ամէն արարածական առոյն կոխելով, ամէն երկրաւոր յարմանէ զատուած գտուած՝ անդադար դէպ ի երկինք կը վերանան կը բարձրանան հոգւով. հոն է բոլոր իրենց տենչանքն ու հաւաքանքը. հոն է բովանդակ իրենց միտումն ու ձգտումը. ան կը մնայ հեն անբնդհատ, ան է իրենց մշկիկ սիրականը: Իսկ ուր որ տապանակի մը պատահին, մէջն աստուածախառն մարմնոյդ անուշահոտութիւնը՝ զիրենք ուժգին քեզի կը հրապուրէ կը քաշէ. իսկոյն արծուէնման կը խոյանան, որպէսզի հոն իրենց անօթի հոգիներուն ընտիր կերակուր եւ անուշաբար անուշդ որսան, եւ անյագ կշտանան . . . : Քեզի հետ տեսնուելու՝ խօսակցելու ցորեկն իրենց կարճ կու գայ, գիշերն ալ օդնութեան կ'առնուն. կարելի ըլլար յաւիտեան հետդ կ'ուզէին կենալ, քու առջեւդ գտնելով Աստուածական էութիւնն որ երկինքը երանելեաց ճաշակն ու վայելքն է . . . : Իրենց այսպիսի անյագութեանը զարմացողներուն վրայ՝ իրենք կը զարմանան թէ ինչպէս կրնայ մարդ քենէ կշտանալ կամ՝ ձանձրանալ. ինչ չի կրնար քենէ յուսալ: Ի՛նչ չ՝ սպասեր աղքատ կարօտ մը՝ բարեսիրտ առատաձեռն հարուստի մը առջեւն, խեղճ հիւանդ մը՝ վարպետ բժշկի մը ձեռքը, ստամոքծ ծարաւի մը՝ վճիտ ու ջինջ վտակի մը քով, սովալլուկ անօթի մը՝ մեծահաց սեղանի վրայ: Ինչեր չի կրնար ընել քեզի. ինչպէս ժա-

մանակը շատ կամ բաւական կրնայ համարիլ զքեզ փառաւորելու եւ սիրելու, քենէ գոհանալու եւ շնորհքներ խնդրելու . . . :

Ի՜նչ օրինակներ, Տէր Յիսուս. ի՜նչ յանդիմանութիւն՝ իմ ապախտաւորութեանս. ի՜նչ ամօթ՝ իմ պաղութեանս: Ի՜նչ պատասխան ունիմ տալու. ի՜նչ ջատագովութիւն գտնեմ ինքզինքս արդարացնելու . . . : Ամէնամ, Աստուած իմ. խոստովանիմ յանցանքս. ցաւիմ ու զղջամ . . . : Դուն ես սիրելացդ ադ պարգեւներն ընողը. ինծի ալ կրնաս ընել, կ՚ուզես ալ ընել. ըրէ, Տէր. շնորհէ ինծի հզօր օգնականութիւնդ, որպէսզի ադ չքնաղ օրինակներուն նմանիմ. չմանձրանամ՝ չկշտանամ քեզի գալէ, հեռդ ատէպ կենակցելէ: Տուր որ, ինչպէս քու հաւատարիմներդ ինծի, ես ալ ուրիշներուն օրինակ ըլլամ. զիրենք ալ յորդորեմ ու քաջալերեմ աս աքանչելի ջերմեռանդութեան . . . : Լաս վանականաց երանի կոստամ որ, դիշերը յորելկ՝ երբ որ ուզենան, կրնան պիւրութեամբ քեզի գալ, մտերմութեամբ հեռդ տեսնուիլ, որովհետեւ միշտ իրենց մանը մէջ ես: Ա՛ս աշխարհական տներուն շնորհուած չէ, իրաւ. բայց զիս ինչ կ՚արգելէ որ գէթ կրցածիս չափ՝ վանականաց նմանիմ, եթէ ոչ՝ պաղութիւնս ու անհոգութիւնս . . . : Ի՜աբէ. սրչափ տարբեր կ՚ըլլամ, աղնիւ Յիսուս, եթէ ինծի ալ շնորհես որ ի քեզ գտնեմ բոլոր իմ հանգիստս ու հաճութիւնս ես

հէքս ու ողորմելիս՝ ես որդս չնչին, ի քեզ որ Հայրն Աստուած բովանդակ իր հաճոյքն ու ուրախութիւնը վրադ կը գըտնէ . . . : Ո՛ հուրդ ծախիչ. աղէ, մաշէ սպառէ ջնջէ սրտէս ամէն արարածական յարուսմ որ կարենայ զիս քենէ հեռացնել եւ սիրոյդ արգելք ըլլալ: Ուզէ միայն, Տէր, կրնաս զիս ուղղել: Այնչափ բաներ ըրիր ինծի համար, աս ալ ըրէ . . . : Լաս զիս բոլորանուէր քեզի կ՚ընծայեմ: Մնացած կեանքս աս սուրբ Խորհրդոյդ սիրոյն կը նուիրեմ բովանդակ. ադ պիտի ըլլայ այսուհետեւ իմ մխիթարանքս, իմ սէրս բնդ բովանդակ կեանքս եւ մանաւանդ ժամուն՝ երբ կը յուսամ թէ իմ վերջին թռչակս պիտի ըլլաս եւ անմիջական առաջնորդս դէպ ի փառացդ արքայութիւնը . . . : Ահա այս օրուընէ սկսիմ սիրել զքեզ բոլորով սրտիս: Ափսո՜ս. ինչու այսչափ ուշ սկսայ սիրել զքեզ, բարութիւն անսահման, սիրելութիւն անվախճան . . . : Աւա՜ղ կորուսած տարիներուս. օրհնութիւն անսպառական համբերութեանդ՝ որով ի վախճանի զիս սիրոյդ դրաւեցիր . . . : Հիմայ կրնա՞մ ես ալ ըսել թէ Դուն ալ գիտես որ զքեզ կը սիրեմ: Կ՚ուզեմ, Տէր, կը յուսամ թէ կարենամ՝ քու շնորհքովդ . . . : Ներէ ուրեմն, հեզ Յիսուս. ես ալ քեզի աղաչանք մ՚ընեմ կարմրելով. գիտեմ, անճառ զիջումդ չի սրգողիր համաձայնութեանս: Սիրէ զիս, Տէր . . . : Շա՜տ յանդգնեցայ, Յիսուս: Թողութիւն շնորհէ. եթէ կ՚ու-

զեա՝ պատժէ ալ, սակայն մ՚ամչցներ վըստահութիւնս. անպատուեմ բազցրութեամբ զիջիր աղաչանացս — Սիրէ զիս . . . : Արնայի՞ ես այսչափ համարձակիլ. բայց ես քու անսուտ անզիջ խոստմանդ վըստահեցայ ու վստահ եմ: Դուն քու բերնովդ ըսիր թէ Ով որ զիս կը սիրէ, Հօրմէս ալ կը սիրուի. եւ իրեն կու գանք ու բնակութիւննիս իր քովը կը հաստատենք . . . : Ի քեզ յուսացայ, Յիսուս. եւ պիտի չամչնամ. հնորհես պիտի աղաչանքս: Դու զիս պիտի սիրես, եւ ասով՝ ես ալ զքեզ սիրեմ պիտի . . . : Ո՜վ փոփոխ սէր. ո՜վ գանձ. ո՜վ երանութիւն . . . : Մայր սիրելի, սուրբ Աստուածածին. ո՜վ քենէ զատ կրնայ աղաչանքս Յիսուսի ընծայել եւ ընդունելի ընել: Աղէ, Մայր, ցուցուր բարեխօսութեանդ զօրութիւնը. առ ինծի այս անգին շնորհքն որ, ինք զիս սիրէ եւ ես զինքը՝ այժմ, ի ժամու մահուան, եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԵՋ

217

Աղնաստուբ հաղորդութիւնը չէ պատճառ Յիսուսի ընդունելութեան:

Ամենազօր ամենիմաստ Աէր, անակնկալ բրն եւ անվախճան բարութիւն Յիսուս. մինչեւ ի կատարած աշխարհի չարչարանքդ ու մահդ նորոգելու եւ մշտնջենաւորելու համար սուրբ պատարագը սահմանեցիր. մինչեւ ի կատարած աշխարհի իրական մնաւորութենէդ զմարդ չզրկելու համար նուիրական Սրբութիւնը հաստատեցիր: Բայց ասոնցմով գոհ չէ տակաւին սէրդ: Բովանդակ չարչարանացդ եւ դժնդակ մահուանդ նպատակը՝ զքեզ մարդուս, եւ զմարդս քեզի հետ մէկ ընել է, հնորհօք միայն չէ իրօք ալ, արքայութեան մէջ միայն չէ հոս ալ: Ասոր միջոց մը պէտք է: Հանգիստդ առողջութիւնդ պատիւդ արիւնդ կեանքդ արդիւնքդ մարդուս տալը հերիք չէ սիրոյդ. քու ամէն բանդ տալը չի բաւեր, զքեզ տալու ես բոլորովին՝ կանխիկ այս աշխարհքէս սկսեալ, որ յետոյ անսի աշխարհքն ալ շարունակուի յաւիտեանս յաւիտենից: Ի՞նչ պիտի ընես, Տէր Յիսուս. ինչպէս պիտի յա-

ջողն. ինչ կերպով կարենաս պիտի նպատակիդ հասնիլ: Ամէն դժուարութիւն պիտի բանեցնեմ, կ'ըսես. բովանդակ խելքս թափեմ պիտի. բոլոր բարութիւնս պիտի սպառեմ: Ինչպէս, Տէր: — Էս զիս մարդուն կերակուր պիտի ընեմ Հաղորդութեան խորհրդով...: Ասով՝ զմարդն ինծի, զիս մարդուն պիտի փոխարկեմ. իրարու հետ սերտ եւ անբաժին միանանք պիտի: Ա՛ս պիտի ըլլայ՝ չարչարանացս ու մահուանս պատուղը. եւ ասով նպատակիս պիտի հասնիմ. սէրս կատարեալ գոհ պիտի ըլլայ: Գիտեմ. ատոր համար շատ բաներ պիտի քաշեմ. պատարագի ու Արքունութեան մէջ քաշածներս Հաղորդութեան մէջ ալ կրեմ պիտի, եւ շատ ալ աւելի. սակայն բան մ'աչքիս չ'երեւար, ամենայն ինչ յանձն առած եմ. բաւական որ ես մարդուն, մարդն իմն ըլլայ բոլորովին: =

Փառք զօրութեանդ, Աստուած իմ Յիսուս. օրհնութիւն իմաստութեանդ. գոհութիւն սիրոյդ...: Կը հաւատամ խօսքիդ. վկայութեանդդ ես շատ հաւատացի: Իսկապէս Հաղորդութեան խորհրդոյն մէջ դուն իրօք կը գտնուիս աստուածութեամբդ ու մարդկութեամբդ...: Ա՛ւրբ հրեշտակք, երեսնուդ վրայ ընկէք՝ երկիր պագէք. հոս է աւասիկ ձեր Տէրն ու Աստուածը: Դուք երբեմն սանդուխի մը վրայ՝ որու ծայրը երկնքէն մինչեւ երկիր կը հասնէր, կ'ելլէիք կ'իջնէիք նէ, այն սանդուխն ամենասուրբ Հաղորդութիւնը

չէ՞: Ո՞վ է ատ սանդուխին վերեւը կեցող Տէրը. ո՞չ ապաքէն՝ այս խորհրդեանս մէջ ճշմարտապէս եւ իրապէս ներկայ Արդն Աստուած: Աղէ, երկնաւոր զուարթութիւնք. մի յոգնիք, ելէք իջէք անդադար: Ելէք, ու իմ սիրտս աստուածեղէն սիրոյն տարբէք. իջէք, ու ինծի աստուածեղէն ընորհքներ բերէք...: Իսկ դուն, Հայր սուրբ եւ Թշնամի փրկութեան, ակամայ կամքդ՝ քու չարութեամբդ իմ հաւատքըս կը հաստատես: Ինչեր չես ըներ, որպէսզի զիս Հաղորդութենէ ետ կեցնես: Մէյ մի աս կամ ան զգաստութիւնը յառաջ կը գայ, մէյմի մարդկային նկատումներ առջեւս կը շարես. այսօր խղճահարութեամբդ, վաղը հայհոյութեամբդ եւ անսուրբ խորհուրդներով զիս կը չարչարես. երբեմն վհատութեամբ եւ անարժանութեան վախով, եւ երբեմն հաւատոյ դէմ փորձութեամբդ զիս կը տանջես: Ինչու է այս ամենայն: Միայն վասնզի կը գոցաս Աստուծոյս ներկայութենէն. ապա թէ ոչ՝ կը ջանայիր մանաւանդ որ զիս սուտ հաւատքիս մէջ հաստատես...: Տէր, ես կը հաւատամ ի քեզ բոլորով սրտիս. օգնէ անհաւատութեանս...: Դուն կ'ուզես մեղաւորիս գալ. բայց ես ինչ երեսով գաղեզ իմ տունս ընդունիմ՝ որ այնչափ անգամ քու անոյշ երեսդ դառնացուցեր եմ: Հիմակ ալ անթիւ անհամար զանցառութեանց ու պակասութեանց բեռան տակ հեծելով, հազիւ խոնարհ ու հաւատացեալ հարիւրապետին հետ կրնամ

ըսել Թէ Տէր, չեմ արժանի որ տունս մտնես. խօսք մը միայն ըսէ՝ հոգիս կը բժշկուի . . . : Այս միայն բանէ ամէնալով ու վստահութեամբ Թէ Տէր, ան որ սիրեցիր՝ հիւանդ է: Քեզի հերիք է որ աս գիտնաս. ալ չես կրնար ինծի չողոքիլ. որովհետեւ դուն ըսիր Թէ առողջներուն բժիշկ պէտք չէ, այլ հիւանդներուն. արդարները կանչելու չեկայ, հապա մեղաւորները . . . : Այո, այո. մեղաւորները սիրած չըլլայիր, երկինքէն չէիր իջներ . . . : Էս ողորմութեանդդ արժանի չեմ, կը խոստովանիմ. բայց դուն քեզ ամբողջ ու միշտ ինծի պարգեւելէ չես դադրիր . . . : Կաղ աղբայազուն մը զարմացաւ մնաց որ Թագաւորը զինք հօրը սիրոյն համար՝ իր Թագաւորական սեղանին միշտ սեղանակից պիտի ընէ. ով եմ ծառադ որ — ըսաւ — դուն սառակած շան մը նայիս: Էս, բարի Յիսուս, Ադամայ՝ ապստամբ հօրս զաւակն եմ. կաղ եմ, անհաստատ՝ ծոյլ եմ ամէն բարի առաջադրութեանց մէջ, խեղճ եմ եւ ողորմելի, աղքատ՝ կոյր ու մերկ. եւ սակայն կը լսեմ որ նեղբուստ դուն ինծի կ'ըսես Թէ կենաց հացը միշտ իմ սեղանս պիտի ուտես . . . : Այդպէս կ'ուզես նէ, Տէր իմ, մի բարկանար խօսք մ'ըսեմ քեզի: Էս բոլորովին անսուրբ եմ. լաւ, կ'աղաչեմ՝ Տէր, չէ Թէ ոտուըներս միայն, այլ ձեռուըներս ալ, գլուխս ալ. լաւ որ, բոլորովին սուրբ ըլլամ . . . : Բայց ինչպէս յանդգնեցայ — վայ ինծի — այսպիսի աղաչանք մ'ընելու: Մադդա-

ղենացին արտասուալից աչօք գերեզմանէդ չէր կրնար զատուիլ. բերած անոյշ խընկերովը կ'ուզէր գքեզ օծել. եւ երբ որ աշկերտները Թողուցին գնացին, ինք կեցաւ. առ քեզ սիրոյն ու տենչանօքը կը հայէր: Ի վախճանի գքեզ իրեն յայտնեցիր, եւ ինք ուզեց ոտուըներուդ փաթթուիլ նէ, աս խիստ խօսքը լսեց Թէ Մի դպչիր ինծի: Իսկ ես բոլորով սրտիս կը փափաքիմ չէ Թէ միայն քեզի դպչիլ, այլ եւ գքեզ ճաշակել ալ, եւ բոլորովին հետդ միանալ: Սակայն ո՛ւր են իմ գղջման արցունքներս, ո՛ւր են սիրոյս անուշահոտութիւնը, ո՛ւր են բարի օրինակներուս համոյարար բուրմունքը: Ի՞նչպէս չվախնամ քեզի մօտենալս . . . : Բայց դու կը հրաւիրես զիս, Տէր. կ'ասիպես զիս որ քեզի գամ: Բարի Յիսուս. իմ սրտէս չես գանիր: Անդամ մ'ախտոռ ծնար, մնուըր պատկեցար՝ բաւական չէ: Կ'ուզես գարձեալ, եւ այնչափ ատեն իմ ախտոռի նման սիրտս մնանէ . . . : Սակայն որովհետեւ դուն կ'ուզես, կրնաս զիս սրբել, կրնաս սիրտս քեզի հաճոյական բնակարան պատրաստել՝ ներս չմնած: Ըրէ, Տէր, ինչ որ կրնաս. շինէ շինէ ինչպէս որ կ'ուզես, ու եկո միացիր հետս՝ այնպէս որ ալ իրարմէ չզատուինք յաւիտեան, ամենազօր ամենիմաստ Աէր, երանութիւն իմ եւ ամենայն ինչ . . . :

218

ԱՓԵՈՒՐԲ ՀՈՂԸՐԴՈՒԹԻՒՆ ՀԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ։

Առաւտուիս Մարդասէր. իրաւ, շատ բան տուիր դուն ինծի — հանգիստդ հաճարուիդ ոյժդ կեանքդ արդիւնքդ. սակայն այս խորհրդեանս մէջ ինքզինքդ տալով՝ ալ տալու բան չպահեցիր։ Երկիր երկին աս քու առատաձեռնութենէդ վար մնացին. աս երկնաւոր հացդ՝ երկնից երկինքն անցաւ բարձրացաւ, իրմէ վեր բան չմնաղուց։ Ակէ ալ յառաջ չես կրնար երթալ։ Սոյգ. երբ ժամանակն եկաւ որ այս աշխարհքէս ելլես՝ Հօրդ դառնաս, աշխարհքիս վրայ մնացող քոյրիներդ սիրեցիր, եւ ի սպառ սիրեցիր։ Ա՛յո, սէրդ սպառեցիր։ Որովհետեւ չէիր կարող աւելի սիրել, չէիր ալ կրնար աւելի տալ։ Ողջ բովանդակ գթեղ մարդուս կը շնորհես. բոլոր գթեղ մարդուս կարօտութեանցը կը մաշես։ Նոյն իսկ անարժաններուն ալ գթեղ չես զլանար. ապերախտներէն անգամ չես ինայեր քեզի։ Չի զղջար տալուն՝ առատաձեռնութիւնդ. տուածդ եա չես առնուր. անգամ մը տուիր, դեռ կու տաս. եւ յաւիտեան պիտի տաս։ ═

Ո՛վ աքանչելի մարդասիրութեանդ, Յիսուս. ինչ է մարդս որ դուն զինք չիշես. եւ սակայն ամենայն ինչ իր ստուերն ներուն ներքեւ դրիր ։ ։ ։ Իրաւ, սէրն առատաձեռն է եւ իր տուրքը՝ օրչափ հնար է, շուտ կը հաղորդէ։ Վերու աչուըներդ, ըսիր Աբրահամու, ճիշդ կեցած տեղէդ նայէ մէյմը դէպ ի արեւելք եւ արեւմուտք, դէպ ի հիւսիս եւ ի հարաւ. բոլոր տեսած երկիրներդ քու զաւկներուդ տուի յաւիտեան։ Սուտիւ մեծ առատաձեռնութիւն եղաւ ատ սիրելոյդ Աբրահամու, բայց երկրիս միայն կը նայէր։ Հրամայեցիր որ երկինք ալ նայի. խոստացար թէ իր զաւկները անհամար ասղնեբուն պէս պիտի շատցնես. սակայն խոստմունքդ աստղներէն վեր չելաւ ։ ։ ։ Սովտանյ մարգարէին՝ օգնութեան հասար. նախ ագռաւի մը բերնէն զինք կերակրեցիր, յետոյ սրբեւարի Սարեփթուհւոյն ձեռօք մնուցիր, ի վախճանի հրեշտակի մը միջոցաւ մխրոյ տակ եփած հացով կշտացուցիր։ Զարմանալի առատաձեռնութիւն. եւ սակայն մնով ու հացով միայն լմնցաւ ։ ։ ։ Ծերունին Յակոբ իր վերջին օրերը երախտագէտ սրտիւ յիշեց ու շնորհակալ եղաւ որ, տղայութենէն մինչեւ վերջին ժամ պինք մնուցեր էիր ։ ։ ։ Հապա մենք, բարերար Մարդասէր, ինչպէս շնորհակալ ըլլանք մեզի բաշխած առատ պարգեւացդ։ Զմեզ քու պատկերիդ նման արարչագործելդ սիրոյդ բնական չերեւոյթ, փրկագործութիւնն ալ վրան աւելցուցիր. սակայն դարձեալ սէրդ գոհ չեղաւ։ Աստուածային արիւնդ ալ մեր փրկանաց գին ընծայեցիր. բայց հերիք

չեղաւ . . . : Ի՞նչ պարգեւներ չես շնորհեր մեզի ամէն օր՝ սուրբ խորհուրդներու վրդ: Մկրտութեամբ՝ մեզի սրբարար շնորհք, անջինջ դրոշմ, Աստուծոյ որդեգրութիւն, եւ երկնից ժառանգութեան իրաւունք կը շնորհես . . . : Դրոշմով՝ երկրորդ անեղծ կնիք, պատերազմի մէջ ու փորձութեանց դէմ ոյժ եւ յաղթութիւն կը պարգեւես . . . : Հապա ապաշխարութեան խորհրդով՝ Ի՞նչ ասկէ մեծագոյն բան կրնար մտածուիլ որ, մեզաց թողութիւն տալու աստուածեղէն իշխանութիւնդ մարդու մը շնորհես՝ որով երկրիս վրայ արձակածը, երկինքն ալ արձակուած ըլլայ . . . :

Եւ սակայն շատ աւելին՝ շատ մեծը մտածեց քու ամենակալ զօրութիւնդ ու անբաւ քաղցրութիւնդ, որուն բնութիւնը՝ բարութիւն, կամքը՝ կարողութիւն, ու գործը՝ ողորմութիւն է: Ինքզինքդ բոլոր բովանդակ մեզի կը շնորհես ամենասուրբ Հաղորդութեամբ . . . : Հոս առատաձեռնութիւնդ ալ կեցաւ մնաց. աստուածային իմաստութեանդ ալ ուրիշ հնարելու բան չմնաց. կարողութիւնդ ալ աւելին չկրցաւ ընել. ողորմութիւնդ ալ ուրիշ բան չգտաւ տալու: Աստուածութիւնդ մերն է բոլոր բովանդակ . . . : Ո՛վ միակ եւ մեծասքանչ առատաձեռնութեանդ՝ որով տուողը տուածին հետ մէկ կ'ըլլայ, տուրքը՝ տուչին հետ ամենեւին կը նոյնանայ. դու, Աստուած իմ Յիսուս, ինքզինքդ մեզի կերակուր կու տաս: Ի՞նչ մեծ, ինչ շռայլ առատաձեռնութիւն, մանաւանդ երբ ան մտածուի որ, դուն անարժաններուն ալ այդ կերպով ինքզինքդ կու տաս . . . : Այն գիշերն որ մարդիկ զքեզ կը մատնէին, նոյն վայրկեանն որ զքեզ խայտառակ մահուամբ մեռցնելու խորհուրդ կ'ընէին — որուն համար ջրով եւ հրով ջնջուելու արժանի էին — ճիշդ նոյն գիշերը՝ նոյն վայրկենին՝ դուն հաշտութեան մտածմունքներով կ' զբաղիս. գորովալիր հնարագիտութեամբ ամենասուրբ խորհուրդը կը հաստատես, որպէսզի միշտ եւ մինչեւ ի կատարած աշխարհի հետերնիս եւ ի մեզ ըլլաս . . . : Ի՞նչ արդեօք կ'ըսէին մարդիկ, եթէ մեծ թագաւոր մը փառաւոր սեղան մը պատրաստէր իր բարեկամներուն, եւ ասոնք դեռ պաշտօնին գրան առջեւ իր կենացը դէմ դաւաճանէին. իսկ թագաւորն ան իմանալէն եառն ալ, քաղցրութեամբ ղիրենք խրատէր ու ազատ թողուր. ինչ մեծ կը համարուէր ան թագաւորին բարութիւնը: Հապց եթէ ամէն ուղղոյ հրաւիրէր ու հրամայէր որ գան իր քովը նստին, ով կրնար բաւական գովել այնպիսի սիրալիր ղիջումը: Իսկ եթէ աւելի առաջ երթար, իրեն համար միայն պատրաստուած ամենէն կերակուրները, բուն իսկ իւր սեղանակից իր ձեռքէն առնոց ընծայէր, ինչ աչքով կը նայէին արդեօք այնպիսի հեզութեան: Հիացմանէ իրենքիրենցմէ կ'ելլէին անշուշտ . . . : Տէր Յիսուս. բոլոր մարդկային ազգը չէր որ նոյն առեն քու ան-

գին կենացդ դէմ դաւաճանեցին. եւ սակայն դուն մնաս ուած դիշերդ՝ քու աստուածային սեղանդ պատրաստեցիր, եւ բոլոր մնացին մարդկութիւնը առոր կը հրաւիրես, եւ չէ թէ քովդ միայն կը նստեցնես՝ այլ եւ յերմնագութ սրտիդ արչափ կարելի է կը մտեցնես. մարմնոյդ աղնիւ կերակուրը եւ արեանդ բաժակը, ինքզինքդ բոլոր բովանդակ կ'ընծայես՝ որո՞նց — անարժաններուն . . . : Ափսոս չէ՞, բարի Յիսուս. դուն գքեզ ողջ բովանդակ ինծի անարժանիս չե՞ս ի տար, ինծի՝ որ մեզաց կապերու եւ աս կենաց բանտին մէջ, այնչափ խեղճութեանց մատնատանդ թէ մտնուան շուքին մէջ կապուեր նստեր եմ: Եւ սակայն վայ թըշուառականիս, վայ անարժանիս, վայ մեղաւորիս՝ եթէ առանց քեզի մնամ. . . : Բայց ահա կը լսեմ որ մեծ թագաւորին Որդիդ իմ բանտիս առջեւէն կ'անցնիս. կ'սկսիմ պոռալ կանչել թէ Որդի Աստուծոյ Յիսուս, ողորմէ ինծի. իսկ դու, Մարդասէր, կը հարցնես թէ ինչ է ապաղաղակը. ո՞վ է ան, — Ագամն է, Տէր, այն մնանիչն է՝ զոր Հայրդ աս բանտը նետել տուաւ մինչեւ որ մտնուանս պատիժը սրոշէ: Եւ ահա դուն, որուն բնութիւնը՝ բարութիւն է, եւ որուն սեփական է միշտ ողորմին ու խնայելը, իմ բանտս կ'իջնես՝ որպէսզի միս զբանտարգելս ազատես. զիս սեղանիդ ալ կը հրաւիրես, մարմնիդ կը կերցնես, արիւնդ կը խմցնես, բոլոր գքեզ անարժանիս կու տաս, եւ չէ

թէ միայն անարժանիս՝ այլ եւ ապերախտիս: Կու տաս, եւ չես գադրիր տալէ, եւ կը թողուս, ով անսպառ ծով ընծայող, որ ամէն մարդ իր ամանը լեցնէ մինչեւ վեր. կ'ուզէ մեծ ըլլայ, կ'ուզէ պզտիկ՝ թող լեցնէ, ծովդ երբեք չի պզտիկնար . . . :

219

ԱՓՈՍՏՈԼՔ ՀՈՂԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՅԱՂՈՒԴ Է ԲՈՂՈՔԻՆ ՈՐ ԸՆԾԱՅ·

Ընտիկակ կենարար. կը հաւատամ որ իրաւացի է ապստրանքդ թէ քանի անգամ որ այս հացն ուտենք եւ այս բաժակը խմենք, քու մահդ պատմենք՝ մինչեւ որ դուն նորէն գաս: Բայց ազէ, Տէր. մահդ ինչո՞ւ պատմենք: Ինչո՞ւ չպատմենք մանաւանդ զարմանալի մարդեղութիւնդ, ընորհարեր ծնունդդ, փառաւոր յարութիւնդ, յաղթող համրարձումդ: Ինչո՞ւ ուղղակի խայտառակ մահդ: Ասոր համար անշուշտ որ, հասկցնես թէ այս աքանչելի խորհուրդը առաւելապէս՝ չարչարանացդ յիշատակն է, եւ առանձինն թողութեան յիշատակ: Ի՞նչ կայ մահուան այնչափ արժանի՝ որ քու մահուամբդ, Յիսուս, չկարենայ թողութեան արժանանալ, այն մահուամբդ զոր Հաղորդութեան խորհրդ-

դով կը պատմենք։ Մանաւանդ թէ ինչ ընօրհնեալներ չենք կրնար ընդունիլ. ինչ այժ չենք առնուր աս յիշատակով՝ աստուածային պատուիրանները սիրով պահելու. ինչ եռանդ չենք զգար՝ սրբութեան ու կատարելութեան մէջ անարգել յառաջադիմելու։ =

Բաւէ. ո՛ր մեղայ թողութիւն չէ կարող ընդունելու, Աստուած անմահ, քու մահուանդ յիշատակութիւնը, երբ մեռած արդարներուն յիշատակը՝ իրաւամբ սրտղողած՝ աստուածային արդարութիւնն հաշտեցնելու բաւական կ'ըլլար նէ . . . ։ Առաջին անմեղին ընծայած պատարագը — իր ոչխարներուն անդրանիկներն ու անոնց պարարտութիւնքը՝ որոնց վրայ այնչափ հաճութեամբ նայեցաւ Աստուած — չարչարանացդ եւ աս ամենասուրբ Հաղորդութեան օրինակը չէ՞. ինչ հաճութեամբ առանց վրայ պիտի չնայի երկնաւոր Հայրըդ. ինչ օրհնութիւններ չտեղայ պիտի առանց հաղորդուողներուն վրայ . . . ։ Անոյշ եւ աքանչելագործ տեսչութեան՝ մարգարէին հոգացած այնչափ հայերը չկրցան զինք այնպէս կշտացնել որ ամէն օր նոր հացի կարօտ չըլլայ. մինչեւ որ հրեշտակէն բերուած ան մնորդ տակ եփած մէկ հացէն չկերաւ նէ, որով այնպէս կշտացաւ որ, բեւեկնի ծառին շուքին տակ անոյշ մը քնանալէն ետեւ՝ կրցաւ քառասուն օր քառասուն գիշեր միօրինակ քալել ան հացին զօրութեամբն ու Աստուծոյ լեռը հասնիլ։ Աստուծ. խաչիդ

ծառին ներքեւ չարչարանաց ու մահուանդ հանդարտ մտածութեամբ, մնորդ տակ՝ որ մահուան նշանակ է, պատրաստուած կենաց հացդ միայն ճաշակող հոգին կ'աբխնայ՝ անդադար յառաջադիմութեամբ սրբութեան ծայրը հասնելու . . . ։

Ես ալ ուրեմն, Տէր, թողութիւն յուսամ, ընօրհնք սպասեմ, այժ փնտռեմ, եռանդ ինդրեմ ատոր Հաղորդութիւնէդ. բայց ինչպէս համարձակիմ քեզի մօտենալու . . . ։ Գիտեմ, այն թշուառականն որ, հարսանեաց զգեստ չհագած՝ թագաւորական սեղանին սեղանակից ուզեցնէ ըլլալ, ձեռուըներն ու ոտուըները կապելին, արտաքին խաւարը նետելին։ Գիտեմ, եւ անօրէնութիւնս կը խոստովանիմ. . . ։ Ես, ես եմ այն անզգամն որ հարսանեկան անմեղութեան պատմուճանն արատեցի ու պատռտեցի . . . ։ Հայր, մեղայ յերկինս եւ քու առջիդ. չեմ այսու հետեւ արժանի, որ զաւակդ բսուիմ. . . ։ Կը ցաւիմ կը վշտանամ ի խորոց սրտի որ, զքեզ՝ Աստուած իմ, ծայրագոյն եւ միակ բարութիւն, զքեզ շատ անգամ եւ ծանուցնս վշտացուցի։ Կը նզովեմ կ'անիծանեմ ամէն մեղքերս . . . ։ Գիտեմ, այո. կը խոստովանիմ որ մեղաւոր եմ. բայց ինչ ընեմ։ Առաքեալդ առջեւդ կենալու չէր համարձակեր. մեկզի գնա ինէ, Տէր, կ'ըսեր. վասնզի ես մեղաւոր մարդ մըն եմ։ Ես — ներէ, Տէր — ես ասոր հակառակ կ'աղաչեմ կը պաղատիմ թէ մի հեռանար ինէ, Տէր. վասնզի ես մեղաւոր մարդ մըն եմ . . . ։

Աղէ, մի յամենայն. փութա, ինձի եկու՝ անառակ որդւոյս. չնորհէ նորէն՝ անմեղութեան առաջին պատմուճանը. պարգեւէ զարձեալ՝ սիրոյ մատնին. հագցուր վերջապէս՝ արիութեան կօշիկները, որպէսզի փրկութեան ու կատարելութեան ճամբուն մէջ անարգել յառաջ երթամ. բերել տուր երկնաւոր երգեր ալ, պար առնուն ցնծան սուրբ հրեշտակներդ մոյ մեզաւորիս ապաշխարելուն վրայ: Յետոյ բան մ՚ալ կը փափաքիմ սրտագին տենչանօք. անբիծ անարատ Վառինգ կը փափաքիմ. զքեզ ճաշակեմ գՆացդ հրեշտակաց . . . : Ա՛ռ այս վիս կը համարձակէ քանանուհին որ Թէեւ առերեւոյթ մերժուեցաւ ան խօսքովդ Թէ Տղոց հացն առնելու՝ չներուտայու չէ, սակայն ինք չվհատեցաւ, մնաննաւանդ Թէ սիրտ առաւ. այո, Տէր, բաւ, սակայն լակոտներն ալ տղոց սեղանէն ընկած փշրանքները կ՚ուտեն . . . : Այո՛ր հրեշտակք, որ անմահական հացով կշտապինա կը յագենաք, բարեխօսեցէք որ լակոտիս ալ քանի մը փշրանք չնորհուի ձեր հացատից սեղանէն . . . :

Բ. Ո՛վ մարմին աստուածային՝ ճրշմարիտ կերակուր, ով արիւն աստուածեղէն՝ ճշմարիտ ըմպելի. ի՜նչ ուրախութիւն, ի՜նչ միխիթարանք ես դուն ի կենդանութեան, ի՜նչ սփոփութիւն՝ կենաց վերջերը, ի՜նչ հզօրիչ Թոշակ՝ մահուան ժամուն, ի՜նչ առոյգ ի՜նչ ապահով առաջնորդեալ յաւիտենական կենդանութեան: Իսկապէս, եթէ այս չար աշխարհ-

քիս վրայ բարիք մը կայ՝ որ զմարդս ուրախացնէ ու միխիթարէ, դուն միայն ես, ամենասուրբ Հաղորդութիւն: Դուն որ չը լայիր, ի՜նչ պիտի ընէինք դէպ ի յաւիտենականութիւն երկար ու վտանգալից ճամբորդութեան մէջ. ինչո՞վ սփոփէինք, ուստի՞ զօրանայինք պիտի: Ի՜նչ պիտի ընէր մեր յանցաւոր պարտաւոր խիղճը. ուստի՞ յուսար պիտի՝ մշանջենաւոր մնալու ազատութեան առոյգ երաչխաւորութիւն մը, կամ յաւիտենական երանութեան հասնելուն ապահով առհաւատչեայ մը: =

Տէր Յիսուս. աշխարհքիս Բաբիլոնին մէջ գուբ՝ մռնչող առիւծներու նման սատանայներու մէջ նստողը խելք մարդս չէ. եւ դու, Բազո՛ւկ երկնաւոր Հօր, հնձող հրեշտակներուն պատրաստուած երանական տեսութեան Հացը այսինքն ինքզինքդ՝ մարդուս չես բերեր ամենասուրբ Հաղորդութեամբ, որպէսզի զինք մահուբնէ պահես եւ իրեն կեանք շնորհես . . . : Իսկ մահուան այն ծանրակշիռ վայրկենին՝ որ մարդուս երանելի կամ թշուառ յաւիտենականութիւնը պիտի որոշէ, ի՜նչ օգնութիւն ի՜նչ այժ չէ Թողեալ լքեալ հոգեվարքին՝ քու ներկայութիւնդ՝ վերջին Թոշակով: Ինչպիսի խրախուսանօք յաւիտենականութեան ճամբորդը չի կրնար ազատակել Թէ Տէրն է իմ լոյսս ու կեանքս, ես որմէ՞ պիտի վախնամ. ինքն է իմ կեանացս ապաւէնը, ես որմէ՞ դողամ պիտի: Ինք տայ պիտի ինձի յաւիտենական

կեանք. պիտի չկորսուիմ, եւ ոչ ոք կարենայ պիտի զիս իր ձեռքէն յափշտակել։ Ձանցաւոր եմ, պարտաւոր եմ ես մեղքս, այո՛ կը խոստովանիմ. բայց Փրկիչս իմ պարզեաց վրան առաւ, արեամբը հատոյց, եւ ինքզինքը պարտական ըրաւ՝ զիս արքայութեան ժառանգ ընելու. եւ ահա գրաւը — սուրբ Թոշակը — ձեռքս է, սիրտս է։ Ի՛նչ ալ ապահով գրաւ. ոչ միայն խոստացաւ թէ Ա՛ս հացն ուտողը յաւիտեան պիտի ապրի, այլ եւ երդմամբ ալ խոստումն հաստատեց թէ Ամէն ամէն ասեմ. մարմինս ուտողն ու արիւնս խմողը յաւիտենական կեանք կ՛ստանայ. եւ խոստումն ու երդումը կողկո ջրուիլ ու արեամբը ստորագրեց . . . ։

Ո՛ր սիրտ, բարի՛ Յիսուս, թէեւ սեռորբեւից սիրոյ կայծակամբքը բորբոքեր, կրծնայ այս անսահման բարերարութեանդ արժանապէս շնորհակալ ըլլալ . . . ։ Բաբէ. արշալոյսի երանելի է ջերմեռանդութեամբ հաղորդուողդ սիրտը։ Ի՛նչ մեծ տէր կ՛ընդունի. ի՛նչ քաղցր հիւր տուներ կը տանի. ի՛նչ հաճոյական բնակեր կ՛ունենայ. ի՛նչ հաւատարիմ բարեկամ կը գտնէ. ի՛նչ գեղեցիկ փեսայ կը գրկէ՝ որ արժանի է ամէն սիրականէ աւելի սիրուելու . . . ։ Հապա ես, Տէր, զո՞ւրկ պիտի մնամ այս երանութենէն իմ խեղճութեանցս համար, ամէն արգիլանքէ թափուր ըլլալուս պատճառաւ, առաքինութեան մէջ պզտիկ ըլլալէս։ Ոչ երբեք, քաղցր Փրկիչ. վհատելու բան չունիմ։ Դուն զիս ալ քեզի կը

հրաւիրես ըսելովդ թէ Ով որ անզգամ է նէ, ինձի թող գայ. պակասամիտը, դուք ալ եկէք. եկէք, հացս կերէք ու գինիս խմեցէք . . . ։ Ես ալ չեմ քաշուիր ասոնցմէ աւելի անզգամ ու պակասամիտ ըլլալ. ահա քեզի կուգամ, ով յորեան ընտրելոց եւ գինի անուշադրեալ կուսիդ . . . ։

220

ԱՓԻՈՒՆՔ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՔԱՀԱՆԱՊԵՏԻ ՕՐԻՒՆԻՒԹԻՒՆԸ։

Մարդասէր բարերար Փրկիչ. ինչ բանտնելապէս աս սուրբ խորհուրդդ մեր խեղճութեանդ դարման, մեր կարօտական տկարութեան զօրութիւն գտար։ Ես աս մեծասուրբ Հաղորդութիւնն է որ մեզմէ աղտէ զմեզ կը սրբէ, օրրատօրական պակասութեանց դէմ դեղմափ կ՛ըլլայ, խորամանատ կրքերը կը խլէ, մարմնոյ անպատշաճ խայթը կը նուաճէ, փորձութեանց հետ կռուելու եւ յաղթելու ոյժ կը պարգեւէ, պղծութեան սատանայները կը հալածէ եւ սրբասէր դպատուութիւնը կը պահպանէ։ Ահա աս խորհուրդդ է որ առաքինութեան մէջ մեզ անյողդողդութիւն, յառաջադիմութեան համար խրախոյս, փութոյ եւ ջանքի փոխարէն՝ օրհնութիւն, յաղթութեանց պիմաց՝ նորանոր շնորհք,

արդարութեան ծարաւուն արիւնուր՝ հոգեկան յագեցութիւն եւ անպատում վայելք կը շնորհէ։ =

Բաբէ. որչափ խեղճ եմ ես, Տէր, եթէ ամենասուրբ Հաղորդութեան այս արդիւնաշատ միջոցին չեմ ուզեր օգտիլ նէ։ քանի՛ քանի վարձկանք ատով հացա-լից կը կշռանան. ինչո՞ւ ես սովամահ կորսուիմ։ Աւաղ. ինչպէս ես իմ օգտիս անհոգ անմիտ եմ. . . ։ Դուն օգնէ, Տէր Յիսուս, դուն օգնէ որ, գանիմ գաբշիմ խոզերու կերակուրներէ, մեղայ եւ անկատարութեանց աղտոտ շղթայները խզեմ, խոնարհ ցաւով խոստովանելով՝ ելլեմ քեզի գամ որ իմ Հայրս ալ, եղբայրս ալ ես, եւ կենաց հացդ վայելեմ կշտանալ պինդ. . . ։ Շնորհէ, Տէր. քեզի մօտենամ սէրով, եւ լոյս առնեմ. շաշակեմ ու փորձով հասկնամ թէ որչափ անույշ ես, որպէսզի ամէն անուշի փայլուն ինձի մութ, ամէն անցաւոր անուշութիւն ինձի լեզի դայ . . . ։ Ա՜վ. ինչպէս այս սուրբ խորհրդովդ ամենաթեթեւ յանցանաց անգամ յօժարութիւնը կը նուաճէ մարդ, իսկ ծանր մեղաց փառութիւնը բոլորովին կը խզդէ. եւ բարկութեան նախանձու եւ անբծրութեան այնչափ սաստկ զրդմունք չ՝ զգար նէ, կ՝ զգայ կը խոստովանի որ քու անբիծ մարմնոյդ եւ անապական արեանդ արդիւնքն է . . . ։ Գիտեմ. առողջ կերակուր՝ մաքուր արիւն կու տայ. ինչպէս ադ քու աստուածային կերակուրդ հոգին ու մարմինը ամէն անմաքրութենէ աղաւ չպահէ եւ սրբութեամբ չանուցանէ . . . ։ Ձեռնհասած ձկան մը լերդը՝ իր մխովը պիղծ ոգիները հալածեց նէ, քու սիրտդ, քաղցր Յիսուս, չարչարանաց ու սիրոյ կրակով տաքցած ադ սիրտդ՝ որ պղծութիւն չի հալածեր իր աստուածային անուշահոտութեամբը. . . ։ Աստուա՛ծ, դուն իմ առջեւս սեղան պատրաստեցիր ամենասուրբ Հաղորդութեամբ՝ ակնյանդիմանը թշնամեացս։ Որ միջոց այնպէս զօրաւոր է՝ փորձութեանց վրայ յաղթանակելու, ինչպէս այդ խորհուրդդ։ Ատով սեղանէդ կը մեկնիմ նէ, բոցաշունչ առիւծներու նման՝ սատանային աչառոր կ՝ը լլամ. . . ։ Ծնողք երբեմն իրենց զաւակները գայթակղեցուն կը յանձնեն որ անուշցանեն. իսկ դու, Տէր Յիսուս, հայր իմ եւ մայր, քու մարմնովդ զիս կը կերակրես, քու արեամբդ զիս կը անուշցանես որ՝ ազնիւ արեամբ բորբոքիմ. . . ։ Եթէ ադ կենաց հացդ զիս սաէպ չնորհդէ, ցանկութեան կրակը — վա՛յ ինձ — մեղաց միտութիւնը ինչպէս շուտ հոգւոյս պյժը կը մաշէ. . . ։ Փափուկ միրգերն որ շուտով կը փտին, շաբարով կամ մեղրով եփին նէ, բոլորը տարին անապական կը պահուին. զարմանալու բան մըն է թէ իմ սիրտս ալ որ այսպէս գիւրաբեկ եւ մեղքի մէտ է, կենարար մարմնովդ ու անուշարար արեամբդ եփելով, մեղաց ապականութենէ ազատ մնայ. . . ։ Վախկոտ Աբեմելեքացին մարմնդ պատառ պատառ եւ արիւնդ թափած որ տեսաւ, այնչափ արհաւաւ՝ մին-

չեւ կեանքը մահուան վտանգի մէջ ձգելն աչքին չերեւցաւ նէ, ամենասուրբ Հաղորդութիւնը՝ որ ճիշդ մի եւ նոյն մարմինն ու արիւնն է, ի՞նչ դժ չի տար ինձի՝ քու սիրոյդ ու ծառայութեանդ մէջ արիանալու եւ ամէն դիւրութիւն, առողջութիւն, համարում եւ նոյն իսկ կեանքս ոչինչ համարելու։ Եթէ դուն հետս ես՝ սիրտս ես՝ Հաղորդութեամբ, ով կրնայ ինձի դէմ բլլալ…։ Ներէ, Տէր, քեզի բանի՛ բսեմ ես՝ որ հոգ եմ եւ մխիթ։ Կուտիմ պիտի հետդ, արդար կահավասին պէս, քեզի հետ որ այս սուրբ խորհրդոյս մէջ ճշմարտապէս եւ իրօք ներկայ ես. ոգորիմ պիտի հետդ՝ ցորչափ աս հաւատքի դիշերը տեւէ, մինչեւ որ ծագի այն առաւօտն որ կարենամ աղաղակել թէ Տեսայ զԱստուած դէմյանդիման։ Խոլորով սրտիս կը փափաքիմ հետդ կռուիլ միշտ եւ քեզի յաղթել…։ Ահա ամենասուրբ Հաղորդութեամբ դասդ զԱխրելիդ. ամուր բռնած եմ, եւ պիտի չթողում երբեք, մինչեւ որ զիս չօրհնես…։ Ո՜վ օրհնութիւն. ի՞նչ շնորհքներ քենէ չսպասեմ, երբ որ ներաս է ամէն շնորհաց աղբիւրն ու սկզբնապատճառը։

221

Դու, բարի Յիսուս, Հաղորդութեան առեն վրաս վերարկուդ չես նետեր, գլուխս ձեռքդ չես դներ՝ որպէսզի հոգիդ ինձի հաղորդես. քու ջերմաջերմ սիրոյդ ասոնք հերիք չէին։ Ինքզինքդ բոլոր բովանդակ ինձի կը հաղորդես, ամրողջ գքեզ՝ զԱստուածութիւնդ ալ, զՄարդկութիւնդ ալ…։ Ի՞նչ շնորհաց առատութիւն, մանաւանդ թէ ի՞նչ հեղեղ, որ հոգւոյն լիուլի յագուբդ՝ զմայլութիւն ու վայելք կը ղեղու…։ Հասարակ կերակրոյն եւ կենաց Հացիդ յագեցութիւնը որչափ իւրաքանչիւր տարրեր է։ Մարմնաւոր վայելքը, երբ որ չունենանք՝ ցանկութիւն կը բերէ, իսկ երբ որ վայելենք՝ նողկանք կը հեռեւի։ Ասոր հակառակ հոգեւոր վայելքը, երբ որ չունենանք՝ սրտերնիս դատարկ կը մնայ. իսկ երբ որ վայելենք՝ նոր փափաք կ'արթնցնէ. եւ այնչափ աւելի կը փափաքի վայելողը, որչափ աւելի փափաքով կը վայելէ։ Ամէն յագեցութիւն դէշ է, բայց մանաւանդ հացինը, կ'ըսեն. եւ իրօք քանիներ անով կը մեռնին։ Սակայն աս կենաց հացդ այնպէս չէ. իրաւ ըսիր թէ իմ մարմինս կերողն ու իմ արիւնս խմողը յաւիտեան կ'ապրի։ Բաւէ. եթէ տեսակ մը հացով աս խեղճ կեանքը կարեւնար մինչեւ հարիւր տարի երկինաալ, ով արդեօք այն հացը աչքին բրնի պէս չէր

պահեր։ Աչխարհքիս ամէն գանձէն մե-
ծագրգիռ չէ՞ր բռներ արդեօք։ Իսկ արդ աս
կենաթար Հացդ ուտողը՝ հարիւրտարեկան
չէ, յաւիտենական հեշտական երանական
կեանք կը վայելէ. եւ ասով այնչափ կը
զմայլի որ, ուրիշ ոչեւիցէ երկրաւոր
բանէ համ չառնէր . . . ։ Տէր Յիսուս,
զքեզ իմ սիրտս կ'ընդունիմ Հաղորդու-
թեամբ. քու սիրոդ իմ կերակուրս է.
կարելի՞ է որ չկշտանամ. Հնար է որ այ-
սուհետեւ քու սրտիդ համաձայն կեանք
չանցնեմ. . . ։ Ահա, Տէր, հոգիս մար-
մնոյդ կը փափաքի. սիրտս կը ցանկայ
հետդ միանալ։ Տուր զքեզ ինծի, բաւա-
կան է։ Առանց քեզի չեմ կրնար ըլլալ.
առանց քու պյծելութեանդ ապրիլ չեմ
կրնար . . . ։ Շնորհակալ եմ, Տէր, սրբ-
տանց շնորհակալ եմ որ շնորհեցիր ինծի
այս ճշմարտութեանց հաւատալ։ Աղէ,
բարի Յիսուս. աս ալ շնորհէ որ ատեպ
մանակից ըլլամ աս աստուածային խոր-
հըրդոյդ այդչափ բազմապատիկ արդեանցը
. . . ։ Սակայն, ահ. ինչ սրտով, ինչ պատ-
րաստութեամբ։ Ի՞նչ ինէ կրնաս սպա-
սել՝ ողորմելի մեղաւորս եւ աս իմ յե-
տին ողորմելի սրտէս։ Դուն պիտի գնա
պատրաստես։ Վերու նախ սրտէս ամէն
արգելք, եւ յետոյ պարգեւէ այն շնորհք-
ներն որ հարկաւոր են՝ քիչ անարժանու-
թեամբ քեզի մօտենալու . . . ։ Ամէն բա-
նէ առաջ մաքրութիւն պէտք է։ Բայց
ինչ, Տէր։ Անմեղութեան մաքրութիւն
կը փնտռես։ Ան կորաւ, աւաղ. խիղճս

կը խոստովանի կարմրելով. քեզի ալ
յայտնի է . . . ։ Տուր ուրեմն, Տէր Յի-
սուս, տուր ինծի ապաշխարութեան մաք-
րութիւն. դառն ցաւ, անպակաս կսկիծ՝
զքեզ վշտացուցած ըլլալուս վրայ. ան-
դարձ կամք՝ շատ սիրելու զքեզ. գարշում
զզուանք՝ կամաւոր պակասութիւններէ. ան-
դադար անխոնջ ջանք կատարելագոյն յա-
ռաջադիմութեան . . . ։ Հանէ վանէ սրբ-
տէս ամէն հակառակութիւն, թափէ պար-
պէ ամէն դառնութիւն . . . ։ Դրդէ ար-
թընցու թմրութիւնս. տաքցու պաղու-
թիւնս, շարժէ ներքուստ՝ փափաքս։ Կեն-
դանացու հաւատքս, քաջալերէ յոյսս,
վառէ, բորբոքէ սէրս . . . ։ Խոնարհեցու,
հեզ Յիսուս, խոնարհեցու սիրտս որ ես
պիս ներքուստ եւ անկեղծութեամբ չհա-
նիմ՝ անարգեմ ու նուաստացնեմ։ Աղէ,
խոնարհեցու սիրտս, որպէսզի զքեզ ասով
լրանայ՝ ինչ որ ուրիշ ամէն կողմանէ
պակաս է . . . ։ Աս շնորհքներն որ ինծի
պարգեւես, ան ատեն ստոյգ մանակից
կ'ըլլամ ամենասուրբ Հաղորդութեան բիւ-
րապատիկ աբանչելի արդեանցը . . . ։ Սա-
կայն ըսէ, կ'աղաչեմ, Տէր Յիսուս. հի-
մակ աս ինչ եղաւ։ Ամենասուրբ խոր-
հուրդդ պատարագի, տապանակի եւ հա-
ղորդութեան մէջ յիշատակ եղաւ չարչա-
րանաց ու մահուանդ։ Աս ինչ յիշատակ
եղաւ . . . ։ Մարդիկ իրարմէ բաժնուելու
ըլլան նէ — որովհետեւ իրենքզիրենք ալ
չկարենան պիտի թողուլ — խօսք մը,
նուէր մը, շատ շատ՝ իրենց կենդանագիրը

յիշատակ կը թողուն իրենց սիրելեացը. մեծ յիշատակ մ՚ըրած կը համարին՝ եթէ քանի մը կենդանագիր թողուն, որոնց միկը իշխանին համար բրած քաջութիւնները ներկայացնէ, միկալը հայրենեաց համար առած վէրքերնին նկարէ, միւսը ընտանեաց սիրոյն տարած հոգն ու խնամքը յիշեցնէ . . . : Քու յիշատակդ, Յիսուս, այսպէս է: Իմ սիրոյս համար, ինծի ազատութիւն եւ թագաւորութիւն շնորհելու համար մարդ եղար. վշտաք անարգութեամբ տանջանաք ու մահուամբ ինքզինքդ սպառեցիր: Իսկ ինէ հեռանալ կարկ որ եղաւ, ինչ յիշատակ կը թողուս ինծի: Վարդապետութիւններդ, շնորհքներդ, օրինակներդ: Այո՛. բայց ասոնք դուն չես. ասոնցմով դուն չ՚ըլլար սիրտդ: Դուն դքեզ յիշատակ կը թողուս. այսինքն այնպիսի յիշատակ որ չէ թէ քու լոկ յայտարարդ է, այլ դուն ինքն ես. եւ ա՛ս՝ երեքպատիկ կերպով — պատարագի միջոցով, տապանակի մէջ եւ հաղորդութեամբ . . . : Ինչ է միտքդ, բարի Յիսուս. ինչ ինէ կը փափաքիս: Կ՚ուզես որ անպակաս զքեզ յիշեմ: Եա՛ ալ կ՚ուզեմ, Տէր. բայց տուր օգնութիւնդ որ ուզածս եւ ուզածդ ընեմ. . . : Շնորհէ որ, եթէ ոչ հոգեկան զմայլմամբ՝ որուն չեմ ամենեւին արժանի, սակայն միամիտ յօժար հաստատուն բերմամբ մը՝ քաղցր յիշատակաւդ զբաղիմ ամէն օր, ամէն ի ժիր, ընդ բոլոր կեանքս . . . : Պատարագ, տապանակ, Սրբութիւն անուններդ իսկոյն

յիշեցնեն ինծի դառնակսկիծ չարչարանքդ ու դժնդակ մահդ, եւ վառեն բորբոքեն սիրտս քու սիրոյդ համար չարչարուելու, քու սիրոյդ համար ներքին եւ արտաքին ապաշխարութեամբ ինքզինքս մեռցնելու փափաքանօք . . . : Ասով քեզի նմանիմ, հետդ միանամ, ի քեզ փոխարկիմ, քեզմով ապրիմ ու քեւ մեռնիմ, ով Սէր անպատում, բարութիւն անհուն, երանութիւն անվախճան . . . : Մայրիկ Աստուածածին, քեզնէ ուրիշ որճն դիմեմ որ աղաչանքս Յիսուսին առջին հանէ եւ ընդունելի ընէ: Դուն անարատ ձեռօքդ իրեն ընծայէ, հզօր բարեխօսութեամբդ միջնորդէ, եւ քու արդեամբդ աղաչանացս թերութիւնը լրացու: Քու վրադ է, Յիսուսէն եաքը, բոլոր իմ յոյս ու վստահութիւնս: Մի դադրիր ինծի օգնելէ մայրական գթութեամբդ՝ որով միշտ ցայսօր օգնեցիր. մի դադրիր, կ՚աղաչեմ, մինչեւ որ վիս հետդ երկինքը տանիս՝ ուր կատարելապէս եւ յաւիտեանս յաւիտենից սիրեմ զքեզ եւ զՅիսուս, ով ապաւէն իմ եւ փրկութիւն. ամէն:

Էջ	Տող	Սխալ	Ճիշտ
33	31	անկէ որ	անկէ է որ
36	18	Մկալ դիմաց	Մկալ դիաց
56	9	դատապարտէր	դատապարտուէր
59	1	չգանուի	չգանուէի
94	10	մեզի	քեզի
110	23	Հանճարիդ հնարիւքը	Հանճարեղ հնարիւքը
194	28	Հայր իմ բսեմ	"Հայր մեր" բսեմ
200	2	դիւրութեան միտմանս	դիւրութեան միտմանը
208	4	Հպատակութեամբ եւ կրելու	Հպատակութեամբ կրելու
208	31	մխիթարել	մխիթարէ
234	1	յաւերէն	յաւերնէն
236	7	աշխարհքէնէին	աշխարհքն էին
240	6	Ասուածի հոտ	Աստուածոյ ի հոտ
249	8	չէր պաղիր չէր մարիր	չէր պաղեր չէր մարեր
254	26	մնուածութիւնս	աս մնուածութիւնս
256	5	գքեզ փառաք	շքեզ փառաք
280	19	մանաւանդ եթէ	մանաւանդ որ
327	27	յայտնուած ինծի	յայտնուած ժամանակ ինծի
393	24	ինչպէս որ	ինչպէս երբ որ
519	28	ուզեցիր պարբարել	ուզեցի պարարել

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՉԱՐՉԱՐԱՆՔԱՑ ՎՐԱՑ

ԳԱՏՐՈՍՏՈՒԹԻՒՆ 5
Պ[illegible] 19
Ե[illegible] 22
Ո[illegible] 24

Ը

ՉԱՐՉԱՐԱՆՔԱՑ ՎՐԱՑ ԸՆԴՀԱՆՐԱԳԻՏ

1. Ձարչարանաց տաճարն ի Գեթսեմանի, հարիւր ոտ օփոխար է. 27 — 2. Շարժանախիտն. 32 — 3. Ցիւսս լար սիրեց զնէ, զրահաւէ ի երկիր զրկեր — յօբրահամ, հնարքներ է անկնանելիք սիրով զրկելով. 36 — 4. Մկրտչին ձայն, անբծանան է անկնարոյց սիրով զրկելով. 42 — 5. Ձափարնոյ է անկնելար սիրով զրկելով. 49 — 6. Մեր ծնոյ հատուցորը վրան առնելով. 53 — 7. Շարժանախիտն. 58 — 8. Շար զրկելով. 65 — 9. Շարժանախիտն. 68 — 10. Կանիկ զրկելով. 73 — 11. Ձարչարանելս փափաքելով. 79 — 12. Ինքնին պատրաստելով. 86 — 13. Շարժանախիտն. 91 — 14. Ցիւսի զրկելով — հոգը ծիլ ծէ չայս է. 96 — 15. Շարժանախիտն. 101 — 16. Ապստաւ ծէ սիրը չայսպէս՝ էր Մխիթին ծիլ պահով. 106.

Ը

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԻՆՔ ԻՄՄԷՆ ՀԱՐՀԱՐՈՒԻԼՔ

ԴՆԹՍԿՄԱՆ ՊԱՐՏԻԶՔ. ՔՐԻՈՒԽԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՀՈՂԱՆՈՒԻԼՔ.

17. Ցէ՜՜՜ւթ ըսրլսրո՜ւԼը՜ ֆ՜փ՜ւ՜ան՜ւ՜ պ՜անՂ՜՜ւԼը. 113 — 18. Ցէ՜՜՜ւ ըսրլսրա՜ն՜ը յ՜՜ւ՜ՂՂ՜փ՜յն իը ֆ՜անո՜ւ՜ցա՜անՂ ա՜ւ՜ա՜ւԼ՜ւց. 118 — 19. Շ՜ար՜ւ՜նա՜ւ՜ո՜ւԲ՜ւ՜ն. 123 — 20. Ցէ՜՜՜ւթ փ՜ե՜ Հ՜ր՜ե՜ւց պ՜՜ւ՜՜ւ՜ճ՜անո՜՜ւ՜Բ՜ւ՜ն՜ը. 126 — 21. Ցէ՜՜՜ւթ ֆ՜՜ւ՜ո՜ւ՜ Ե՜ր՜՜ւ՜՜ւ՜ա՜ղՂ՜ հ՜ր՜անԼը. 131 — 22. Ցէ՜՜՜ւ՜ ց՜՜ւ՜՜ւվ Մ՜ո՜ւ՜ր՜ն իը հ՜ւ՜ւ՜ֆ՜ւ՜ւբ. 137 — 23. Ցէ՜՜՜ւթ հ՜ա՜ֆն ա՜՜ ԼՂ՜ն՜ը Ց՜՜ւ՜պ՜յ՜ւ պ՜ւ՜ւյն հ՜ա՜ւ՜ւ՜ւ. 142 — 24. Ց՜՜ւ՜պ՜յ՜ւ Հ՜ր՜ե՜ն՜ց հ՜ա՜ր՜ն՜՜ւ՜ԼԼը. 148 — 25. Ցէ՜՜՜ւ՜ Գ՜ե՜Բ՜ւ՜ֆ՜ն՜ւ՜ պ՜ւ՜ւ՜ր՜ե՜ԼԼը իը ֆ՜ւ՜ւ՜ւ՜ւթ, ե՜՜ ւ՜ր՜ւ՜ւ՜ւ՜ն՜ն՜ը ի՜ն՜ե՜՜ւ՜ւ՜ֆ՜ ի՜՜ւ՜ւ՜ւ. 155 — 26. Ցէ՜՜՜ւթ ա՜ւ՜ւ՜ա՜ւ՜Բ՜ւ՜ն՜ն՜ա՜՜ ա՜՜ վ՜ա՜Բը. 162 — 27. Տ՜՜ւ՜ւ՜ա՜ւ՜ն՜ ա՜՜ ա՜ն՜յ՜ւ՜ա՜Բ՜ւ՜ն՜ը. 166 — 28. Զ՜ւ՜ե՜յ՜ա՜՜Բ՜ւ՜ա՜ֆ՜Բը ւ՜ր՜ւ՜ւ՜ւ՜ր՜՜ա՜՜ւ՜Բ՜ւ՜ԼԼը. 171 — 29. Մ՜ո՜ւ՜ֆ՜ը ւ՜ր՜ւ՜ւ՜ր՜՜ա՜՜ւ՜Բ՜ւ՜ԼԼը. 176 — 30. Հ՜ւ՜ֆ՜՜ւ՜վ՜Ը ւ՜ր՜ւ՜ւ՜ր՜՜ա՜՜ւ՜Բ՜ւ՜ԼԼը. 180 — 31. Ցէ՜՜՜ւթ ն՜ի՜ւ՜ա՜ւ՜ֆ՜Բ ա՜ւ՜ա՜ւ՜ւ՜ւ՜ւ՜ց հ՜ւ՜ւ՜ւ՜ֆ՜՜ւ՜Բ՜ւ՜ն՜ը. 185 — 32. Ցէ՜՜՜ւթ ա՜ւ՜ղ՜Բ՜ւ՜ԼԼը. 191 — 33. Ա՜ղ՜Բ՜ւ՜ւ՜ն՜ ի՜ւ՜ր՜հ՜՜ա՜՜ւ՜ր՜ւ՜ւ. 195 — 34. Շ՜ար՜՜ա՜՜ն՜՜ւ՜Բ՜ւ՜ն՜. 199 — 35. Հ՜ա՜ւ՜ի՜ա՜՜Բ՜ւ՜ն՜. 202 — 36. Ցէ՜՜՜ւ՜ հ՜ր՜ե՜ւ՜՜ւ՜ի՜ իը ղ՜ր՜ա՜ն՜ւ՜յ. 206 — 37. Շ՜ար՜՜ա՜՜ն՜՜ւ՜Բ՜ւ՜ն՜. 211 — 38. Ցէ՜՜՜ւթ հ՜ա՜ֆ՜ի՜՜ւ՜ր՜ւ՜ւ՜ւ. 215 — 39. Շ՜ար՜՜ա՜՜ն՜՜ւ՜Բ՜ւ՜ն՜. 221 — 40. Ա՜ր՜ւ՜՜ն ւ՜ր՜ա՜՜ն՜ԼԼը. 227 — 41. Ա՜՜ն՜ց՜՜ւ՜ Ֆ՜ւ՜ւ՜ց վ՜ր՜ւ՜յ ց՜՜ւ՜՜ւ՜Ը՜ւ՜ն՜. 232 — 42. Գ՜ո՜ւԼ՜ւ Ֆ՜ւ՜ւ՜ց վ՜ր՜ւ՜յ ց՜՜ւ՜՜ւ՜Ը՜ւ՜ն՜. 236 — 43. Մ՜ւ՜ւ՜ւ՜ւ՜ա՜՜ ա՜՜ հ՜ա՜ֆ՜՜ւ՜վ՜Ը պ՜՜ա՜՜ն՜Ը՜ւ՜Ը՜ւ՜ն՜. 240 — 44. Ա՜՜ն՜ւ՜ր՜ֆ՜Բ՜ւ՜ց վ՜ր՜ւ՜յ ց՜՜ւ՜՜ւ՜Ը՜ւ՜Ը՜ւ՜ն՜ — Մ՜ւ՜ր՜ի՜՜ւ՜ն՜ ա՜ա՜Բ՜ւ՜ր՜ի՜ա՜՜ւ՜ա՜ր՜Բ՜ւ՜ն՜ն՜. 241 — 45. Հ՜ն՜յ՜ա՜ն՜ա՜հ՜ւ՜ր՜ ԸԼԼ՜ւ՜Ը՜ւ՜ն՜. 250 — 46. Գ՜ե՜Բ՜ւ՜ֆ՜ն՜ւ՜ պ՜ւ՜ւ՜ր՜ե՜ԼԼ՜ն՜ ի՜ւ՜ր՜հ՜՜ա՜՜ւ՜ր՜ւ՜ւ՜ւ — Զ՜Բ՜Բ՜ւ՜Բ՜ի՜ւ՜ւ՜ց Ը՜՜ւ՜ւ՜ւ — Ց՜ո՜վ՜ա՜ֆ՜ո՜ւ՜ Յ՜ո՜ր՜ւ՜. 2351

Գ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՈՒՐԻՇՆԵՐԻ ՀԱՐՀԱՐՈՒԻԼՔ

ԴՆԹՍԿՄԱՆ ՊԱՐՏԻԶՔ. ՈՒՐՈՒԽԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՂԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՋԻՆ ՆԱԼԻԼՔ.

47. Ցէ՜՜՜ւ՜ ի՜ր ի՜ւ՜ն՜ի՜ն՜ե՜ր՜ւ՜ւ իը փ՜ւ՜ի՜՜ւ՜ր՜ւ՜ւ. 261 — 48. Ց՜՜ւ՜պ՜յ՜ւ հ՜ա՜ֆ՜յ՜ր՜ւ՜ւ ի՜՜ւ՜ն՜ւ՜ց՜՜ւ՜ն՜ւ՜ւ. 266 — 49. Ց՜՜ւ՜պ՜յ՜ւ ա՜ն՜հ՜ա՜՜ւ՜ա՜ւ՜ր՜ի՜՜ւ՜Բ՜ւ՜ն՜ւ՜ւ՜ւ՜ւ

426 — 81. Պէտրոսէ ուրոյսութիւն պատճառները. 431 — 82. Յիսուս Պէտրոսէ կ'ըսէրմ. 436 — 83. Շարունակութիւն. 440 — 84. Պէտրոսէ ապաշխարէլը. 444 — 85. Շարունակութիւն. 448 — 86. Յիսուսէ բարեխոսութեան պաշէլը. 454 — 87. Թշնամիներուն յաղթանակէլը. 459

Գ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀԱԽԱՐՈՒԹԻՒՆԸՑ ԱՌՋԻՆ ՆԱԼԱԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՀԱՐՈՒՅՑ ՆԱԽԱՏԱՆԱՑ ԵՒ ՏԱՆՋԱՆԱՑ ՄԱՍՆՈՒԱԼԸ

88. Յիսուս կոպուռէ՝ պէշտուէ կը պուրուէ. 465 — 89. Շարունակութիւն. 469 — 90. Ցուպէ յուսահատութիւնը. 475 — 91. Շարունակութիւն. 479 — 92. Յիսուս պէշտուէ կ'ամբաստանուէ. 483 — 93. Շարունակութիւն. 487 — 94. Պէշտուէ ուվէն կ'ելլէ. 491 — 95. Շարունակութիւն. 495 — 96. Նորեն պէշտուէ կ'ամբաստանուէ. 500 — 97. Զրպարտութիւնը կը լսէ. 504 — 98. Հերովդէս դէռ կը ղրկուէ. 508 — 99. Հերովդէ ուվէն կը հանուէ. 512 — 100. Յիսուս Հերովդէ հարցմունը կը լսէ. 516 — 101. Հերովդէ պալտը կը ձուէ. 520 — 102. Խնդիր տէղ կը դրուէ. 525 — 103. Խնդիր տէղ դրուելն ետքնորդրը. 530 — 104. Շարունակութիւն. 534 — 105. Յիսուս ձեռքով հաստատուվ նորեն պէշտուէ կը ղրկուէ. 538 — 106. Յիսուսէ խայտառակութիւն ուէանէլէ սրդէնէը. 542 — 107. Ի՞նչ կը ուրէնէն Յիսուսէ ճամբայները. 547։

Ե

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀԱՐՈՒՅՑ ՆԱԽԱՏԱՆԱՑ ՈՒ ՏԱՆՋԱՆԱՑ ՄԱՍՆՈՒԱԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԼԸ

108. Յիսուս Բարաբբայէ կը հաֆտափ. 555 — 109. Շարունակութիւն. 560 — 110. Բարաբբայէ վեր կը գուուէ. 565 — 111. Շարունակութիւն. 569 — 112. Յիսուսէ Բարաբբայէ վեր գուուելուն խորհուրդը. 574 — 113. Շարունակութիւն. 579 — 114. Հրէայք Յիսուսէ խալըթէը կը բախանչին. 583 — 115. Շարունակութիւն. 587 — 116. Յիսուս իր իշխանութենէն կը չֆուէ. 593 — 117. Շարունակութիւն. 597 — 118. Յիսուսէ չարչարելուն վերը. 602 — 119. ԶՅիսուս կը հանուէ չարխին. 606 — 120. Զալվառոց հանգրանդը. 613 — 121. Շարունակութիւն. 617 — 122. Յիսուս կը չարչի. 621 — 123. Շարունակութիւն. 626 — 124. Ո՞վ չարչից զՅիսուս. 632 — 125. Յիսուս՝ չարչուելէն ետք. 638 — 126. Շարունակութիւն. 644 — 127. Հառաչանք՝ չարչուած Յիսուսին. 648 — 128. Զալվառոց Յիսուսէ խնճութիւն ու Տէրտօր կոչիը. 652 — 129. Յիսուսէ վերջ պահուկնէը. 656 — 130. Փուշ պսակին փանկանդը. 660 — 131. Փուշ պսակին պատճառը. 665 — 132. Հառաչանք՝ վերպսակ Յիսուսին. 671 — 133. Յիսուսէ խորհը վերջը կը հաֆչնէն. 678 — 134. Զերեզը երբ ըլլ ու պան. 683 — 135. Ծուրեան երիզպաֆութիւններ կ'ընէն. 687 — 136. Պիլատոս զՅիսուս կը չուչնէ իր Ահաոյրը. 693 — 137. Շարունակութիւն. 698 — 138. Հայր Ասոսուած զՅիսուս կը չուչնէ իր Ահաոյրը. 703 — 139. Շարունակութիւն. 707 — 140. Յիսուս ինքզինքը կը չուչնէ իր Ահաոյրը. 712։

Ը

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ
ՄԻՆՉԵՒ ԽԱՉ ՀԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

141. Հրեայ՛ Լ՛ուղկիան ու Ցեռոս խուճապ. 717 — 142. Ցեռոսի օրինութիւնը ու Տէրմօր նկիծը. 722 — 143. Պիղատոս Ցեռոսը կը պաշտպանէ. 727 — 144. Պիղատոս Քրիստոսի անմեղ Ցեռոսը կը դնէ. 732 — 145. Պիղատոս նորէն Ցեռոսը ապտիւռ Լ՛ուխտի. 738 — 146. Շարունակութիւն. 743 — 147. Պարաւէլ. 747 — 148. Պիղատոս Ցեռոսի պատասխանները կը ընդունի. 751 — 149. Շարունակութիւն. 754 — 150. Ցեռոսի խօսքահ ձեռնէը կը ճմլի. 758 — 151. Խաչհանութիւն Ցիւն Ցիւրը կը հրապարակի. 763 — 152. Խաչհանութիւն Ցիւսյն խորհուրդը. 769 — 153. Ցեռոսի խուռը կը պատրաստի. 774 — 154. Ցեռոսին՝ իր բուն ընէութը կը հաստատի. 778 — 155. Խալ աւելի կը դնէ. 782 — 156. Ցեռոս առաջ խուռի կը ճոխրի. 787 — 157. Խուռը կոնակը Լ՛ուռնու. 791 — 158. Խուռը կոնակը Գուլգոթա Լ՛ԻԼԼԻ. 796 — 159. Խաչաձեւ Ցեռոսի Գուլգոթա ճամբորդութիւնը. 801 — 160. Ճամբան՝ խապտաւութիւնը. 807 — 161. Ցեռոս ճամբան Ա՛ծրը կը պատահի. 812 — 162. Կիւրենացին Ցեռոսին Լ՛օգնէ. 816 — 163. Խաչաձեւ Ցեռոսին հեռուներ կը նայի. 820 — 164. Շարունակութիւն. 825 — 165. Խաչաձեւ Ցեռոսին արդարի հետեւցող. 829 — 166. Ցեռոս ընի՛ լռցող կանայի կը ճիխրի. 834 — 167. Շարունակութիւն. 838 — 168. Գուլգոթա կը հասնի. 844 — 169. Խաչհանութիւնը կը պատրաստի. 850 — 170. Ցեռոսի ձերի խալտիլուն խորհուրդը. 854։

Լ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԽԱՉ ՀԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՄԻՆՉԵՒ ՏԻՐԱՄՕՐ ԴԻՐԿՆ ԸՆԱԾԻՒԸ

171. Ցեռոսի խալիլութիւնը. 861 — 172. Ցեռոս իր ուխտը կ՛ընդունի վրայ կը պարծի. 865 — 173. Ցեռոսի չորսընիրը կը ֆռին. 869 — 174. Պարաբները կը ֆռին. 874 — 175. Խալ Ցեռոսի վերնաձիրը — Ցեռոս Նազովրեցի թագաւոր Հրեից — պարսճանքն ի՛ճռը. 880 — 176. Խալ Ցեռոս նրան առաջուց ձեզ կը պնդի. 886 — 177. Խալին բարձրացած ատեն Ցեռոսի գանկը ճաքտը. 892 — 178. Խալ Ցեռոսի գառն ի՛ճռը. 896 — 179. Ցեռոս խալին վրայ կը ծագրի. 901 — 180. Խալիլութիւն Ցեռոսի ձիւրաւորութիւնները կը ծագրին. 905 — 181. Խալիլութիւն Ցեռոսի — Ա՛ալին խօսքը ըլի "Հայր, ներէ անոնց, որ՝ անոնք չի՛գիտեն,, 912 — 182. Երէքրորդ խօսքը ըլի "Այսօր հետս կ՛ըլլաս դրախտին մէջ,, 918 — 183. Երրորդ խօսքը ըլի "Կին, որդիդ — ահա Մայրդ,, 924 — 184. Չորրորդ խօսքը ըլի "Աստուա՛ծ իմ, Աստուա՛ծ իմ, ինչո՛ւ ինծի ըրիր,, 930 — 185. Շարունակութիւն — Ցեռոսի լռութիւնը. 934 — 186. Հինգերորդ խօսքը ըլի "Ծարաւ եմ,, 939 — 187. Վեցերորդ խօսքը ըլի "Ամենայն ինչ կատարեալ է,, 946 — 188. Լօրինէրորդ՝ վերջին խօսքը ըլի "Հայր, ձեռքե՛ս կը յանձնեմ,, 951 — 189. Հռոմէացի խալին վրայ դէմ ինդրանքի Ցեռոսին. 957 — 190. Շարունակութիւն. 961 — 191. Ցեռոսի ձեռնէը. 966 — 192. Շարունակութիւն. 971 — 193. Մեռած Ցեռոսի կողը կը խոցին. 976 — 194. Շարունակութիւն. 980 — 195. Խալտահ պէտքով Ցեռոս ինչ համբերել կ՛ուզէ. 984 — 196. Հռոմէացի խալտահ պէտքով Ցեռոսին. 989 — 197. Ցե-

---ի հարգինը խոլքն վր լ'ունի. 996 — 198. Խոլքն վր առնուի ցխուս Տէրոջը էէրւը լ'անդէ. 1002 — 199. ցխուս Տէրոջը էէրւը՝ կը յայդնէ — Մահացու ղեցց ձանրութիւնը — Մարդու հոգւոյն չարքը. 1006 — 200. Շարունակութիւն — ցիսխնայուձանրութիւնը. 1012։

Ը

ՑԹՁԱՏԱԿ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՉԱՐՉԱՐԱՆՔՆ

ԱՄԲՆԱՄՈՒՐԲ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ՊԱՏՄԱԲԱՆ ՅԱՊԱՆԱԿԱՆ ՈՒ ՀԱՅԱՐԾՈՒԹԻՒՆԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՊԱՏՄԱԲԱՆ ՄԱՍԻՆ

201. Ամենուրբ խորհուրդը՝ չէլոպակ ե ցէուսի ընդունելոց ու հանուանը. 1017 — 202. Պոպորտիը՝ չէլոպակ ե ցէուսի ընդունելոց ու հանուանը. 1022 — 203. Պոպորտիվ՝ Ապուած Ապուածի Ապուածոյ կը նուէրուի. 1026 — 204. Պոպորտիի ղեկ ընծայուած տեսիլները չէլոպակ են ցէուսի ընդունելոց ու հանուանը. 1031 — 205. Պոպորտիը չէլոպակ ե խոլի փուլրնուն ու փոհրնուն պոպորտիին. 1035 — 206. ցէլոպակ ե խոլի փուլրնուն ու խնդրուածոց պոպորտիին. 1040 — 207. Օգնուն ե յիսնդանոց. 1046 — 208. Օգնուն ե ձուելոց. 1051։

ՅԱՊԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍԻՆ

209. ցէուս Տոպանուի ղեկ էր ընդունելոց ու հանուան չէլոպակը կը հղանգիանուրի. 1057 — 210. Զինո ղեցի ե ցեղ էրկ լ'ուցեր բանիլ. 1061 — 211. ցէուսի ուրը ցինո պոպանուին ղեկ կը բանի. 1065 — 212. ցէուս հոգի ներդրանօ՝ էր փուրը լ'ունայնացնէ. 1070 — 213. Խոստուրիւնը անլսուրիւնը էլեանուրիւն ու հարստուրիւնը լ'ունայնացնէ. 1074 — 214. Ինչինը ուերցնել լ'ուզի. 1080 — 215. Զեզ էր ուերջն կը հուէրի. 1085 — 216. Արքունեաց օրինակն ընդ ու ցէուս կը հրուիրի. 1090։

ՀԱՅԱՐԾՈՒԹԻՒՆԱՆ ՄԱՍԻՆ

217. Ամենուրբ Հաղորդութիւնը՝ չէլոպակ ե ցէուսի ընդունելոց ու հանուանը. 1096 — 218. Ամենուրբ Հաղորդութիւն ղեկ ցէուսի ուրպայեցութիւնը. 1101 — 219. Ամենուրբ Հաղորդութիւնը՝ չէլոպակ ե խոլի ընդունելոց ու ընդհանց. 1106 — 220. Ամենուրբ Հաղորդութիւնն բանի պոպակի արքեպանդրը. 1112 — 221. Շարունակութիւն. 1116։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ
Им. А. Мясникяна
Г. ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

2513

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0029261